جامع سنڌي لغات

جلد ٻيو (ڀ - چ)

بسعي و اهتمام سنڌي ادبي بورڊ

زير نگراني

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

مرتب

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

سنڌي ادبي بورڊ

ڄام شورو سنڌ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جامع

سنڌي لغات

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جامع
سنڌي لغات

[ادبي توڙي عام مروج سنڌي ٻوليءَ جي]

جلد ٻيو (ٻ - چ)

بسعي و اهتمام سنڌي ادبي بورڊ
زير نگراني
ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

مرتب
ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

سنڌي ادبي بورڊ
ڄام شورو سنڌ
2007ع

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

[سنڌي ادبي بورڊ جا سڀ حق ۽ واسطا قائم]

ڇاپو پهريون	سال 1981ع	تعداد چار هزار
ڇاپو ٻيو	سال 2007ع	تعداد هڪ هزار

هي ڪتاب بورڊ طرفان تيار ڪيل اشاعتي رٿا موجب سنڌ حڪومت جي ساليانه ترقياتي پروگرام تحت خصوصي طور شايع ڪيو پيو وڃي. ڪتاب جي اشاعت لاءِ مالي وسيلا سنڌ حڪومت طرفان مالي سال 07-2006 جي بجيٽ مان فراهم ڪيا ويا.

قيمت: ٽي سؤ پنجاهه رپيا
[Price Rs. 350-00]

خريداريءَ لاءِ رابطو:

سنڌي ادبي بورڊ ڪتاب گهر

تلڪ چاڙهي، حيدرآباد سنڌ

(Ph: 022-2633679, Fax: 022-2771602)

Email Address: sindhiab@yahoo.com

Website: www.sindhiab.com

هيءُ ڪتاب سنڌيڪا اڪيڊمي ڇپيو ۽ اعجاز احمد منگي سيڪريٽري سنڌي ادبي بورڊ، ان کي پڌرو ڪيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڀ

ڀ: ث. سنڌي 'الف – ب' جو چوٿون اکر. 'ب' ۽ 'ھ' جو گڏيل اُچار. تلفظ "ڀي". ابجد موجب عدد 'ب' جي برابر (٢).

- **ڀا:** ذ. ["ڀاءُ" جو مخفف] ڀاءُ – اَدو "ڪيچ ڪي رات جو چاڙهي جت ويا پنهنجو ڀا" (گل). [ڀُها] جو خام اُچار] قيمت – مُلهه.
- **ڀاپ:** ث. اجائي گفتگو. بَڪ. ٻخي. گوڙ.
- **ڀاڀر:** ذ. ث. آڪڙ – تيکر.
- **ڀاڀرُ:** ذ. گاهه جو هڪ قسم (جنهن مان نوڙيون ٺهن).
- **ڀاڀرا، ڀاڀڙا:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو (جي رهٽي کهٽيءَ ۾ سادا پر پئسي وارا آهن. ۽ گهٽي دولت هوندي به پاڻ کين لَڪائين) "هڪ ڏِ جهلي مينهن، ٻيو ڏِ جهلي ڀاڀڙو" (پهاڪو). جين ڌرم وارن جو فرقو.
- **ڀاڪُر ج ڀاڪُرَ (ت):** ذ. وڏو سوراخ – ٻرگهل – ڀانياڙ.
- – **ڀاڪر ڦاٽڻ:** وڏو سوراخ ٿيڻ – ٻرگهَل لهڻ. پيٽ ڦاٽڻ. عيب ظاهر ٿيڻ – پردو لهڻ. اُگهاڙو ٿيڻ.
- **ڀاڀڙو ج ڀاڀڙا:** ذ. هندن جي "ڀاڀڙا" ذات جو هڪ فرد.
- **ڀاٻڻُ:** مصدر. بي فائدو ڳالهائڻ. واتڻ – بڪڻ (ڀاٻيو – ڀاٻيندو – ڀاٻيل).
- **ڀاٻي ج ڀاٻيُون:** ث. [سن ڀراتر وَڌُوُ ڀراتْري] ڀاءُ جي زال – ڀاڄائي. وڏي ڀاءُ جي زال.
- **ڀات ج ڀاتيُون:** ث. [هہ. ڀانْت] قسم – نمونو – جنس.
- **ڀاتِ ڀاتِ جا:** محاورو. قسمين قسمين – طرح طرح. ڀاتو ڀات.
- **ڀاتيرو ج ڀاتيرا:** ذ. صفت. ڀاتين وارو – نموني نموني جو – طرح طرح جو.
- **ڀاتو:** فعل. [ٻوليءَ جي آڳاٽي سِٽا موجب "ڀائڻ" مصدر جو ماضي] ڀانيو – سمجهيو – ڄاتو.
- **ڀاتي ج ڀاتي:** ذ. [سن.] ڀراتر – ڀاءُ. ڪٽنب جو ماڻهو – گهر جو ماڻهو "گهرجا ڀاتي". ڀتار – مڙس. ڀاڳي ڀائي – ساٿي.
- **ڀاٽُ ج ڀاٽَ:** ذ. [سن. ڀَنڊَ = مسخرو] ڀٽ فقير. ڀينو. ڀٽ قوم جو فرد جيڪو نسب ناما ياد رکي ۽ خاص خاندانن جي ساراهه ۾ شعر چوي.
- **ڀاٽڻُ (ت):** مصدر. [سن. وَنٽن = ورهائڻ؛ هہ. باٽنا] ونڊڻ – ورهائڻ. تاس راند ۾ پَتا ورهائڻ. ڀيهڻ. (ڀاٽيو – ڀاٽيندو – ڀاٽيل).
- **ڀاٽيا:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو. "وهاڻ نہ واڻڪو سهج نہ سونارڪو گپ چپ ڀاٽڪي".
- **ڀاٽيجو ڀاٽيو:** ذ. ڏسو "ڀائٽيو".
- **ڀاٺو ج ڀاٺا:** ذ. لهندڙ وير – آلٽَ ويو. اوٽ. گهٽتائي. ٻاٺو. ڀائٺو.
- **ڀاٺو ڀاٺينگ:** ذ. صفت. وڏن سگن وارو (هرڻ يا ڦاڙهو).
- **ڀاٺي ج ڀاٺيُون:** ث. [سن. ڀَسْترا. ڀَسْتري] ڌوڻي (لوهار جي).
- **ڀاڀڙا:** اسم خاص. ڀاڀڙا.
- **ڀاپڻُ:** مصدر. [هہ. ڀاپنا] تَڪَ تور ڪرڻ. اندازو لڳائڻ. پرکڻ – پروڙڻ. تاڙڻ. (ڀاپيو – ڀاپيندو – ڀاپيل).
- **ڀاڄَ:** ث. [هہ. ڀاجنا. ڀاگنا > ڀاڄ] ڀاڄوڪڙ زال – بدچال عورت – ڇنال "مون ڪي ڀانئي ڀاڄ، ڏير ڏوراهان هليا" (شاهہ).
- **ڀاڄ:** ث. [هہ. ڀاجنا. ڀاگنا > ڀاڄ] ڀڄڻ جي حالت – ڀاڄڙ. شڪست – هار. ڀڄَ – ڏِڪ لَڏ پلاڻ.
- – **ڀاڄَ کائڻ:** شڪست کائڻ – هارائي ڀڄڻ.
- **ڀاڄائي ج ڀاڄايُون:** ث. [سن. ڀراتْرجايا] ڀاءُ جي زال.
- **ڀاڄڙ:** ث. [هہ. ڀاجنا. ڀاگنا] ڀاڄ. ڀڄَ. لَڏ پلاڻ. ڏُڪ ڊوڙ.
- **ڀاڄڙُ ج ڀاڄڙَ:** ذ. صفت. [هہ. ڀاجنا. ڀاگنا] جلد ڀڄندڙ. ڀاڄوڪڙ. ڀڳلو.
- **ڀاڄو ج ڀاڄو:** صفت. ڀڄندڙ شيءِ – بي بقا وٽ "هيڪڙائي هٿ ڪر، ٻيون ڀاڄوءَ جيئن ڀڄ" (شاهہ ڪريم).
- **ڀاڄوڪڙ ج ڀاڄوڪڙَ:** ذ. صفت. ڀڄي ويندڙ. گوسڙو. رولاڪ (ث) ڀاڄوڪڙِ.

• **پاڄي ج پاڄيُون:** ٿ. [سن. اُدْ پِجَ = جيڪي زمين مان اُڀري نڪري] سبزي – ترڪاري. ڀوڄ. ڳنڍڻ. [سن. پاڄتَ = حصو < پاڄ = ورهائڻ] مٺائي يا ڪاڌو جو عزيزن ۾ ورهائجي – ڄونڪي. شادي غميءَ جي موقعي تي ڏي وٺ.

– **پاڄي پتي:** ٿ. ڀوڄ ٻاڙي – ڳنڍڻ ٻانڌڻ. رڌڻ پچائڻ جون شيون.

– **پاڄي پَڪو:** ذ. پاڄي پتي.

– **پاڄي پَڪو بند ڪرڻ:** اچ وڃ ۽ ڏي وٺ جو رستو بند ڪرڻ.

– **پاڄيءَ واٽ:** ٿ. شيءَ شڪل ڏيڻ وٺڻ جو رستو. ڏي وٺ جو رستو. چڱي سڃاڻپ.

– **پاڄيءَ وارو:** ذ. صفت. سبزي وڪڻندڙ – بقال.

• **پاڄ، پاڄَ:** ٿ. [سن. پَڃَ = پچڻ] پچڻ جي حالت. پچ – ڏاهه. مروڙ (بدن ۾) ڳاموڙ. وَڏ. سڪل ميوي جي ڪُتر. ريزو – خُردو. شاديءَ جي موقعي لاءِ ڪپڙي لٽي وغيره جي خريدي. وَٽُ (رسي ڪي). ڪپڙي جو سَرُ. اندازو – تخمينو. نقصان (ٿ).

– **پاڄَ پچائڻ:** شاديءَ لاءِ سامان خريد ڪرڻ. سودي سامان خريد ڪرڻ لاءِ گهڻو خرچ ڪرڻ.

– **پاڄَ پڄڻي:** ٿ. چيڊُ (گرامر جو اصطلاح). پاڄوڙا.

• **پاڄارو ج پاڄارا:** ذ. صفت. رسو وٺيندڙ.

• **پاڄو:** ذ. [سن. پَڃَ = پچڻ] اٽڪاءُ. پڄڪڙي.

• **پاڄو ج پاڄو:** ذ. صفت. پچيندڙ – پچ ڏاهه ڪندڙ.

• **پاڄوڙ (ٿ):** ٿ. ڳاموڙ (لڱن جي). ٽَڪُ.

• **پاڄوڪڙُ ج پاڄوڪڙَ:** ذ. صفت. پچندڙ – پاڄو. پچڪڙي ڪندڙ. ڦيناڙو وجهندڙ.

• **پاڄي:** ٿ حصو – پتي. ڦٽين چونڊڻ جو جنسي اُجورو (جو آبادگار ڪان ملي) – چُونڊاٽي.

• **پاڄي ج پاڄي:** ذ. صفت. رسو پچندڙ. ڏاس يا ملس مان رسو وٽي تيار ڪندڙ.

• **پاڄيرو:** اسم خاص. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پاڏَ ج پاڏُون:** ٿ. وڏي ۽ ويڪري ڪڌ. اونهي ڪڌ. ڦٽل ڪُوهه جي ڪڌ. ڊٺل ڪڌ. ڪڌ. مقعد "اڳ سينگار پول پڻ ٿهڙو منهن ڏکيو ڪيم ڪر اگهاڙي پاڏ" (گل). تمام مڏي ترار. پوڙهي مينهن – ڦاڏ.

• **پاڏ:** اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پاڏَر:** اسم خاص. ڪوٽڙي ۽ شهدادپور تعلقن ۾ ديهه جو نالو.

• **پاڏر، پاڏڻ:** ٿ. مٺائيءَ جو هڪ قسم – ڳـڙ واري ڳاڙهي ڪنڊ.

• **پاڏڻ:** ٿ. ٻلا جو هڪ قسم.

• **پاڏو ج پاڏا (ل):** ذ. ڦـٽل ڪُوهه جي ڪڌ. ڊٺل ڪڌ.

• **پاڏورو ج پاڏورا (ل):** ذ. ڦـٽل ڪوهه جي ڪڌ.

• **پاڏو ج پاڏو:** (ذ. صفت. ڇتو – مفعول.

• **پاڏي:** ٿ. ڏنگن سڱن واري (مينهن، ڍڳي، ٻڪري). وڏي ڪڌ (ٿ).

• **پار:** ٿ. روشني – چمڪ. ڄاڻ – سمجهه – پروڙ.

• **پار:** ذ. [پائر < پار] پاءُ جو جمع "يَومَ يَفرُالمَرءمِن اَخيه. جت پڄندا پار" (شاهه).

• **پار ج پار (ٿ):** ذ. [سن. پارَ] بار – بوجو.

• **پارا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پارَت:** اسم خاص. [سن. پارَتَ] هندستان جي مخصوص حصي جو آڳاٽو نالو. اُهو رزمي شعر جو پاڳو جنهن ۾ جُنڌ شَـر جي لڙائيءَ جو ذڪر آهي. هڪ خود مختار ملڪ جو نالو (جو ١٩٤٧ع ۾ 'برٽش انڊيا' جي ورهاڱي بعد قائم ٿيو).

– **پارتي:** ذ. صفت. پارت جو شهري. هندستاني (ٿ) سَرسوتي ندي.

• **پارٿي ج پارٿي:** ذ. صفت. جوڳين جي هڪ گروهه جو نالو (جن جو تعلق هنگلاج سان هو).

• **پارجا:** ٿ. ڏسو "پاريا".

• **پارنگي:** ذ. وڏي ڪانڊيري جو ڏينو.

• **پارڙ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر سکر ضلعي ۾).

• **پارڻُ (ٿ):** مصدر. مٽيءَ ۾ پورڻ – لَٽڻ. دفن ڪرڻ. (پاريو – پاريندو – پاريل).

• **پارو:** ذ. صفت. ڀاري – وزندار – ڳرو. وڏو. (ذ) جوئر يا ٻاجهريءَ جو ڳوهيل اٽو (لُپريءَ طور پڏڻ لاءِ).

• **پارُو ج پارُو:** ذ. صفت. اَنَ پريندڙ. راهه. مٿيندڙ. پرت پريندڙ. مددگار – حمايتي.

• **پارورُ ج پارورا (ڪ):** ذ. وڏو آواز – رانڀاڙ.

• **پاروڙ ج پاروڙا (ڪ):** ٿ. [سن. پيبدي = رڏ] اَڇيءَ اَنَ واري رڏ. اَڇيءَ اَنَ مان ٺهيل ڪٽي "سرتيون دعا ڪجاهه. تہ پرم پاروڙيءَ رهي": "پرم پاروڙيءَ رهي. جنهن ۾ اَڇي اَنَ" (شاهه). اَنَ جو ڪپڙو. ساهيڙي – سَرتِي.

• **پارون:** ذ. نار جي چوڪٺ جو هڪ مضبوط ٺُلهو لَڙهو.

• **پاروني ج پارونيُون:** ٿ هُرلي يا نار جي هڪ عضوي جو نالو – اُها ڪاٺي جنهن ۾ 'مُهري' جي هيٺين چوٽي ڦري.

هيٺين مُنهن يا ڇوڙَ.

• **پاري ج پاريِ:** ذ. صفت. [سن. پاري = بار کڻندڙ. مزور: ف. بار = وزن] بار وارو. وڏي شان وارو "آبڙو اڳاهن ۾، پرڇهلو پاري" (شاهه).

• **پاڙيا:** ث. [سن. پاڙيا] زال – جوءِ ـ عورت. راڳ جي ڏند ڪٿا موجب اُها راڳڻي جا ٻئي ڪنهن راڳ جي عورت ڪري ليکي ويئي هجي.

• **پاڙ:** ث. [سن. پراشْتَر = پچڻ جي ٿئي] وڏو چُلهو. تَنُور – ٻٺ – ڪُورو.

– **پاڙ ۾ وجهڻ:** باهه ۾ وجهڻ – ٻن ڏيڻ.

• **پاڙ:** ث. [سن. پاتِ] بد پيشي جي دلالي. بد پيشي جي دلاليءَ جو عوضو. پڙوت جو پيسو. پڙوت. رشوت.

– **پاڙتُهُ:** ذ. پاڙ کائُو – پاڙيو. ڪمينو.

– **پاڙ جو ڙرو:** محاورو. وڏو بيحيا – وڏو بيشرم. وڏو نڪمو.

– **پاڙ جو ٿُبو:** محاورو. پاڙ جي ڪمائيءَ تي پليل ۽ ٿلهو. وڏو نڪمو.

– **پاڙ کائڻ:** پڙوت جي ڪمائي کائڻ. ٻئي جي ڪمائي تي گذر. رشوت کائڻ.

– **پاڙ وجهڻ:** حرام جو پئسو ڪارائڻ. رشوت ڏيڻ.

– **پاڙيُون ڇڪائڻ:** حرام جي ڪمائي ڪرڻ.

• **پاڙان:** صفت. اُونهي (ڪڏ).

• **پاڙِت:** ث. اُها ڳئُون جا ڳاهه يا چاري بنا نہ مڙي – پاڙ يت.

• **پاڙڻُ:** مصدر. [سن. پتْ] ڪنهن تي آسرو رکڻ – ويساهه ڌرڻ. پاڙي تي ڪرڻ. (پاڙيو – پاڙيندو – پاڙيل).

• **پاڙو ج پاڙا:** ذ. [سن. پاتَ. پاتَڪا] محنتاڻو – اُجورو. عوض – بدلو. مسواڙ. محصول. گاڏي، اُٺ وغيره تي سواري ڪرڻ جي عوض ڏنل رقم ڪرايو. مينهن يا ڍڳيءَ کي ڪير لاهڻ لاءِ ڏنل ڪاڏو.

– **پاڙو ونڻ:** اُجورو ونڻ. سواريءَ جو عوض ونڻ. سزا کائڻ.

– **پاڙي تي:** صفت. مسواڙ تي. عوض تي.

– **پاڙي تي هئڻ:** مينهن يا ڍڳيءَ جو وقت تي ڪاڏي ڪارائڻ کان سواءِ نہ مڙڻ.

– **پاڙي جو ٽَٽُونْ:** ذ. مسواڙي گهوڙو. ٿوريءَ رقم تي ڪم ڪندڙ شخص. خوشامدي. دلال. ويچوئُو.

– **پاڙي جي چٺِي:** ث. واپارين جي اصطلاح ۾ اُها رسيد جا مال روانو ڪندڙ شخص (مال کڻي ويندڙ جت يا مزور جي هٿان) مال سان گڏ رواني ڪري (جنهن جي ڏيکارڻ ۽ مال پهچائڻ تي ڪيس پاڙو ملي).

• **پاڙُوَ ج پاڙُو:** ذ. تتر جو هڪ قِسم (قد جو ننڍو رنگ ميرانجهڙو بدن تي ڇِتَ ڇِتَ. نَرجي ڳچيءَ ۾ ڪارو ليڪو ٿئي) – پوُنتريو.

• **پاڙي ج پاڙِي:** ذ. صفت. پاڙ کائيندڙ – پڙوت ڪندڙ. پڙوو – پيٺُو. وچ ڪُٽو. مَڄو. بيغيرت. ٻڇڙو – بزدل – ڪانئر. بي همت. پاڙي پتو.

• **پاڙ يت:** ث. اُها ڳئُون يا مينهن جنهن جو ڦرُ مري ويو هجي يا پنهنجي ڦر هوندي سُوندي بہ 'موئري' يا 'بوتي' يا ڪاڏي تي کير ڏئي.

• **پاڙيتُ، پاڙيلُ:** ذ. صفت. پاڙي تي ورتل – پاڙي ڪيل.

• **پاڙيلُ:** ذ. صفت. ["پاڙيو" مان تصغير جو صيغو] (ڪاوڙ ۽ ميار وارو لفظ) نڪمو – بيڪار.

• **پاڙيو ج پاڙِيا:** ذ. صفت. (حقارت جو لفظ) پڙوو. بيغيرت. مڄو. بي همت.

• **پاسَ:** ث. [سن. پاسْ = چمڪڻ] روشني. پُرجهہ – پروڙ – سُوجهہ "تو بنا بي پاس، رهي نہ رتيءَ جيتري" (سامي) علم – اِدْراڪ – گيان. سجاڳي – سُرت. اڳ ڄاڻ.

• **پاسڪَرُ:** ذ. [سن. پاسْ = روشني + ڪْرِ = ڪندڙ] سج. (اسم خاص) هڪ مشهور هندو جوتشي ('سِڌانْتَ شِرومَڻِي' وغيره ڪتابن جو مصنّف).

• **پاسَڻُ:** مصدر. [سن. پاسَنُ] چمڪڻ – روشن ٿيڻ. ظاهر ٿيڻ. نظر ۾ اچڻ. معلوم ٿيڻ. سمجهہ ۾ اچڻ. ڏسڻ – پسڻ – محسوس ڪرڻ – سمجهڻ. (پاسيو – پاسيندو – پاسيل).

• **پاشا ج پاشائُونْ:** ث. [سن. پاشا > پاشْ = ڳالهائڻ] ٻولي – لسان – زبان. (ويدي زبان کان سواءِ ڪابہ) ٻولي. مڪاني ٻولي.

• **پاڪُرُ ج پاڪُرَ:** ذ. ڳرهاٽڙي – آغوش – بغلگيري. ٻَک. ٻن ٻانهن جي وچ ۾ آيل ڪاٺيون يا گاهه وغيره (جو هڪ ماڻهو کڻي سگهي "ڪاٺين جو پاڪر". "گاهه جو پاڪر". اڪثر "ڀَري" مٽي تي ڪتبي ۽ "پاڪر" ڪلهي تي ڪتبو) "ماڻهو ڪڏهن ڀريءَ ۾، ڪڏهن پاڪر ۾" (چوڻي).

– **پاڪُر پائڻ:** ڳرهاٽڙي پائڻ – ڳَري لڳائڻ.

– **پاڪُر پائي مِلڻ:** حب سان مِلڻ. قرب ڏيکارڻ.

– **پاڪُر وجهڻ:** پاڪر پائڻ. راضي ڪرڻ. مهرباني ڪرڻ. بخشائڻ.

– **پاڪُرِين پَوڻ:** ٻکين پوڻ. وڙهڻ "هڻ پالا، پَٺُ پاڪرين، آڏي ڍال مَ ڍار" (رسالو: ڪيڏارو). پاڪرين ملڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ڀاڳَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (جي سُومرن جا فقير آهن. سومرن جا فقير 'ڀاڳ' ۽ سمن جا فقير 'ڀان').

• **ڀاڳُ:** اسم خاص. بلوچستان ۾ هڪ شهر جو نالو – ڀاڳناڙي.

• **ڀاڳُ ۽ ڀاڳَ:** ذ. [سن. ڀاڳيَہ] بخت. نصيب – قسمت. طالع. تقدير. [سن. ڀاڳ] ڀاڱو – حصو – ڀتي. باب – فصل.

– **ڀاڳَ ڀائي ٿيڻ:** بخت ۾ شريڪ ٿيڻ. ساڳيو ڀاڳ لڳڻ.

– **ڀاڳَ (کي) ڀر ڏيڻ:** ڀاڳ تي ڀاڙي ويهڻ "مچڻ ڀاڳ ڀرِ ڏيڻ، ڪَتُ ڪنبندي آءُ" (شاهه: ڪاپائتي).

– **ڀاڳ ڀري:** اسم خاص. عورت جو نالو.

– **ڀاڳَ ڀريو ۽ ڀاڳَ ڀريا:** ذ. صفت. ڀاڳ وارو – سڀاڳو – بختاور. (ث) ڀاڳَ ڀري ج ڀاڳَ ڀريون.

– **ڀاڳ ڀريو هُئڻ:** بخت وارو هئڻ – خوشنصيب هئڻ.

– **ڀاڳَ ڀڄائڻ:** بخت جي مدد ٿيڻ – نصيب ورڻ.

– **ڀاڳ ڀليرو ٿيڻ:** بخت بهتر ٿيڻ.

– **ڀاڳَ ڀيٽَ ڪَرڻ:** بخت آزمائڻ. سرتوڙ ڪوشش ڪرڻ – مٿا مونا هڻڻ.

– **ڀاڳ ڀيلو ٿيڻ:** بخت جو زور ٽٽڻ. بد نصيب ٿيڻ. ڏتڙجي وڃڻ – ڪنگال ٿيڻ.

– **ڀاڳُ جاڳڻ:** بخت کلڻ – خوشنصيب ٿيڻ. سکيو ۽ آسودو ٿيڻ.

– **ڀاڳُ کُلڻ:** بخت جاڳڻ – نصيب زور ٿيڻ. مفلسيءَ مان شاهوڪار ٿيڻ.

– **ڀاڳ لڳڻ:** بخت کُلڻ – نصيب ورڻ. سکيو ۽ آسودو ٿيڻ.

– **ڀاڳوانُ:** ذ. صفت. بختاور – خوشنصيب.

– **ڀاڳ ورڻ:** بخت ورڻ – نصيب کلڻ.

– **ڀاڳونتُ:** صفت. ڀاڳوَند.

– **ڀاڳوَندُ ۽ ڀاڳوَندَ:** ذ. صفت. خوشنصيب – چڱي بخت وارو.

– **ڀاڳوَندِ ج ڀاڳوَنديون:** ث. چڱي بخت واري – خوشنصيب. (اسم خاص) عورت جو نالو.

– **ڀاڳي ۽ ڀاڳي:** ذ. صفت. ڀاڳ وارو – بختاور – ڀاڳوان "هٿا ٻانهڻ اصل ڀاڳي، اجهي آيا، اجهي آيا" (خاڪي). شاهوڪار – مالوند. (اسم خاص) عورت جو نالو.

– **ڀاڳيو ۽ ڀاڳيا:** ذ. صفت. جنهن وٽ گهڻو کير ڏيندڙ مال هجي. مالوند. کير ڏهڻ جو وڏو ٿانءُ – ساڙهو.

– **ڀاڳين:** ظرف. ڀاڳ يا بخت جي ڪري – بختين – نصيبين "ٺلاٺي جي ڀاڳين هيءُ ڪم ٿيو".

• **ڀاڳڏيهه:** اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڀاڳنا:** اسم خاص. تعلقي ڪڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڀاڳناڙي:** اسم خاص. اڳوڻي رياست "قلات" ۽ موجوده قلات ضلعي جي هڪ ڀاڱي جو نالو.

• **ڀاڳو ۽ ڀاڳا:** ذ. صفت. ڀڳل – ٽڪرا ٿيل "ڀاڳو ساجو نہ ٿئي، هڪ موتي ٻيو مَن" (سانوڻ).

• **ڀاڳوَت گيتا:** اسم خاص. [سن. ڀاڳوَت = پاڪ. مقدّس] هندن جي هڪ پوتر ڪتاب جو نالو.

• **ڀاڳو ديرو:** اسم خاص. تعلقي ڪنڌياري ۾ هڪ ديهه جو نالو (ڀاڳو ديرو نمبر ٻهريون ۽ ٻيو).

• **ڀاڳي، ڀاڳيا:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

• **ڀاڳيرٿي:** اسم خاص. گنگا نديءَ جي هڪ شاخ جو نالو.

• **ڀاڳيسري:** ث. هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

• **ڀاڳيو ۽ ڀاڳيا:** ذ. صفت. [سن. ڀاڳيَوَت] ڀاڳ وارو – بختاور. آسُودو – وَنهيون. جنهن وٽ کير ڏيندڙ جانور هجن – مال وارو. کير ڏهڻ لاءِ ٺڪر جو ٿانءُ. ٺڪر جو ساڙهو.

– **ڀاڳيَن جا ڀاڻ:** ذ. مال وارن جي مال جا ماڳ "ڀاڳين جا ڀاڻ خالي نہ آهن" (چوٽي).

• **ڀاڳيُون:** ث. کير ڏيڻ واريون. ڀاڳ واريون "ڀاڳيون ڀاڻ تي ڀٽن واريون. ڀاڳ واريون "ڀاڳيون ڀاڻ تي ڀٽن سُرهيون" (گل).

• **ڀاڱو ج ڀاڱا:** ذ. [سن. ڀاڳ] حصو – ٻخرو – وانٽو "مون کي ٺائين، ڀيلو ڀاڳي آئيو" (شاهه). اُجورو – انعام (صبر جو). هر ڏيڻ وقت ٻن اوڙين جي وچ ۾ رهيل زمين (ت) – مانجهو.

– **ڀاڱائتو ج ڀاڱائتا:** ذ. صفت. ڀاڱي سان. ڀاڱي وار – حصي سارو. سراسري.

– **ڀاڱو ڇڏائڻ:** پنهنجو حصو يا ٻخرو وٺڻ. هر ڪاهيندي ٻن اوڙين جي وچ ۾ رهيل زمين وري کيڙڻ – مانجهو ڪيڻ.

– **ڀاڱي:** ظرف. ڀاڱي ۾ – حصي ۾. نصيب ۾ – ڀاڳ ۾.

– **ڀاڱي اچڻ:** نصيب ۾ اچڻ – قسمت موجب پلئہ پوڻ "مون کي ٺائين. ڀيلو ڀاڳي آئيو" (شاهه).

– **ڀاڱي ڀائي:** ذ. صفت. حصيدار – ڀتيار. ڀائيوار.

– **ڀاڱي ڀائي ٿيڻ:** حصيدار ٿيڻ – ڀائيوار ٿيڻ.

– **ڀاڱيرو ج ڀاڱيرا:** ذ. صفت. ڀائيوار – حصيدار. (ظرف) ڀتيءَ آهر – حصي سارو (اٽيور جي حسابن ۾). ڀائيواريءَ جو مال وندبيندڙ – ڀاڱا ورهائيندڙ. حصي يا ڀتيءَ طور ڏنل (چوپايو مال).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **پاگيريُون (ڪ)**: پاڳي تي ورتل ردون، ٻڪريون يا ڳٽون – پاٺيون.
- **پاڳي سارُو**: ظرف. حصي آهر – پتيءَ سارُو.
- **پاڳي سارُو ملڻ**: ورهاست موجب حصو ملڻ. ڪمائي آهر اُجورو ملڻ.
- **پالُ ج پالَ**: ذ. [سن. ١. پَدرَ = پلو، چڱو. ٢. پالَ = پيشاني، بخت] احسان – لطف – ڪرم. وڙ – ٿورو. مهرباني. بخت – نصيب "تي سگهر تن جي سات، تہ پوري ڪنهن پال مِڙين" (شاهہ).
- **پالَ پلائڻ**: پلايون ڪرڻ – ٿورا ڪرڻ.
- **پالاٿو**: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **پالِتِي**: اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهہ جو نالو. پالاسر.
- **پالڻُ**: مصدر. [سرائڪي] ويچار ڪرڻ. رٿڻ – پَهڻ. ڏسڻ وائسڻ. مهرباني ڪرڻ. بخشڻ. وقت گذارڻ. (پاليو – پاليندو – پاليل.
- **پالو ج پالا**: ذ. [سن. پَلَ] ڏڦو – نيزو. وڏو سيلهہ ڪندو (ٻير جو).
- **پالا لڳڻ**: نيزا لڳڻ. وڏا سيلهہ ڪندا لڳڻ. مهڻا طعنا لڳڻ – اوپالا لڳڻ.
- **پالا هڻڻ**: نيزا هڻڻ. اوپالا ڏيڻ – مهڻا ڏيڻ.
- **پالُوا (ٿ)**: اسم خاص. تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو (جتي ڪن جي خيال موجب 'مارئي' ڄائي هئي).
- **پامَ**: ٿ. [سن. پامَ] روشني. تجلوَ. جوش – ڪاوڙ.
- **پامِنِي**: ٿ. [سن. پامِنِي] سُهڻي عورت – بامني.
- **پانْ**: ٿ. بانْ. توبهہ. (صفت) ٿَڪل – بي همّت.
- **پانْ ڪرڻ**: بانْ ڪرڻ.
- **پانَ**: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (سنڌ جي آڳاٽن مسلمان فقيرن جي برادري، جن جو خاص پيشو ڪير تون ڪرڻ ۽ ڏان ونڻ هو. سندن مشهور پاڙا: آمناٿي، ڄنڊيا، هُربا، موتيا، ليڏا، دالا، ڄناٺي ۽ ڄنيءَ پان جن مان چون ٿا تہ 'اِجن' فقير ٿيو جنهن 'ڄام اُنڙ' سمي کان ڏان ورتو). تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهہ ۽ ڳوٺ جو نالو.
- **پانَ، پانِ (ٿ)**: ٿ. مفاصلو – پنڌ.
- **پانُ**: ذ. [سن] ڏيڪاءُ تيج – روشنائي. سونهن. سج.
- **پانُ ج پانَ**: ذ. صفت. [سن. پَندَ] ڪيرت ڪندڙ سوالي – مداحي فقير "ڪِي جو ٻيجل ٻوليو پِنيءَ ويهي پان" (شاهہ: سورٺ). سوالي – منگتو.
- **پانُ پِنڊُ**: ذ. صفت. سُوالي فقير – منگتو.
- **پانا ڦاڙُ**: ذ. پَنُ (مَڇيءَ ڦاسائڻ جو وڏو ڄار) ڦاڙي ويندڙ مَڇُ. (ذ) ڪويو – پهلوان.
- **پاناٿو**: اسم خاص. هڪ ويران پوٺي ۽ ڊوري جو نالو (جو 'ڄام صاحب' کان اُتر اولهہ طرف سنجهوري ۽ نوابشاهہ تعلقن جي حدن ۾ پکڙيل هو) "تڙ مڙيئي تار ٿيا، پَريو پاناٿو" (خليفو نبي بخش).
- **پانبَ ج پانبُون (ڪ)**: ٿ. جهنگلي جانور جو هڪ قِسم – بانب.
- **پانْيارُ ج پانْيارَ**: ذ. وڏو ڦوڙُ (پِٽ ۾) – ٻِر گهَلُ. (صفت) ويران – سُڃَ.
- **پانْ پانْ**: ٿ. سڪٺو آواز. مغز ۾ ڪمزوريءَ سبب ٿيندڙ آواز – ڏانْ ڏانْ. اجائي بڪوات. سڪٺائي – نلهائي – سُڃَ.
- **پانْ پانْ ڪَرڻ**: نلهو آواز ڪرڻ. هيٺائيءَ کان مٽي جو خالي وڄڻ. سُڃَ واڪا ڪرڻ.
- **پانْ پانْ پَتڙو (ل)**: ذ. ٻاراٺيءَ راند جو هڪ قِسم (جنهن ۾ ٻار ڏمڇڪر ڪري "پانْ پانْ پَتڙو" لفظ زور سان اُچاريندا آهن).
- **پانْيِري**: اسم خاص. هالا ۽ نوشهري تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
- **پانْيَري جاگيرَ**: اسم خاص. تعلقي ڳونيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **پانْيَڻُ ج پانْيَڻَ**: ذ. وڏو سوراخ – ٻِرگهَل.
- **پانْيڻ ڦاٽڻ**: خرچ جي پورت نہ پوڻ.
- **پانْيُورَ**: ٿ. اجائي ڪاوڙ. غُصو – چِڙ.
- **پانْيُولِجَڻُ**: فعل مجهول. متو ڦرڻ. هوش حواس خطا ٿيڻ. مغرور ٿيڻ. (پانيوليو – پانيولبو – پانيوليل).
- **پانيِيرڻُ (ٿ)**: ذ. تمام وڏو سوراخ – پانياڙ.
- **پانْت**: ٿ. [هہ] قسم – نمونو. جنس. طرح – نوع!
- **پانْتين پانْتين**: ظرف. قسمين قسمين – نموني نموني. گونا گون – رنگ برنگ. ڌار ڌار – جدا جدا.
- **پانْت پانْتيلو (ٿ)**: ذ. صفت. ڌار ڌار رنگ روپ وارو. رنگا رنگي.
- **پانْتوڙ**: [فعل 'پانْٺڻ' مان جهوني لغوي سٽاء موجب ماضي] (هن) گمان ڪيو – (هن) پانيو "واعدا جي ويهڻ جا، مون هت نہ پانتا هيئن" (ڄام نندو).
- **پانْپَڻُ**: مصدر. اندازو لڳائي سمجهڻ – پروڙڻ (پانپيو – پانپيندو – پانپيل).
- **پانْپَيٺا (ٿ)**: ذ. پنبٽيون – پِنجڻ.
- **پانْجِ ج پانْجيُونْ**: ٿ. [سن. وَنْڌيہ] اها عورت جنهن کي ٻار نہ ٿئي – سَنڍِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پانڌرو ج پانڌرَ(ت):** ز. صفت. گهٽو ڪائيندڙ – پيتوڙي – پاڌر.

• **پانڊارُ ج پانڊارَ:** ذ. [سن. ڀانڊاگار] سيڌي سامان رکڻ جي جاءِ – انبارخانو. گدام – ڀانڊو. گنج – خزانو – ڀنڊار. ڀانڊي جو سنڀاليندڙ– ڀانڊاري "ڏئي ڏاتار، چوٽ ڦاٽي ڀانڊاريءَ جي" ڀهاڪو.

– **پانڊاري ج پانڊاري:** ذ. صفت. ڀانڊار سنڀاليندڙ – ڀنڊاري. لنگر هلائڻ وارو.

• **پانڊارو ج پانڊارا:** ذ. [سن. ڀانڊَ = مٽيءَ جو وڏو ٿانءُ] پٽسا گڏ ڪري رکڻ جي ڪنڌڙي – ڀنگالرو – ڀنگالري – ڀنڊاري – ڀنڊالڙي.

• **پانڊَڻُ:** مصدر. [سن. ڀَنڊَنَ] گاريون ڏيڻ.

• **پانڊو ج پانڊا:** ذ. [سن. ڀانڊَ = مٽيءَ جو وڏو ٿانءُ] اَنّ رکڻ جي جاءِ – گدام – پائلو – وڪار – ڀنڊار – انبارخانو. سامانُ رکڻ جي جاءِ – توشاخانو. وٿاڻ – ڀاڻ "ڀاڳين جا ڀانڊا، سدائين ڀريور". ڀڳل گهر. ٿانءُ. وڏو ٿانءُ (جهڙوڪ ديڳڙو وغيره). بدن – جسم. هڏن جو ڀڃرو. پيٽ. ڍِڍر – ڀيٽ. نار جو چرخو (جنهن تي ماله چڙهي) – ڊينگو. قتل واه ـ (ڪنيار جو). راز – ڀيد.

– **پانڊو ڀڃڻ:** مرڻ. سُڃو ٿيڻ. سخت نقصان هيٺ اچڻ. راز کلڻ.

– **پانڊو ڀڃڻ:** سينو ڪُٽڻ – سخت مار ڏيڻ. راز فاش ڪرڻ. سخت نقصان پهچائڻ.

– **پانڊو ڦاٽڻ:** وچ پڌرو ٿيڻ. راز کلي پوڻ – ڳجهه ظاهر ٿيڻ.

• **پانڊو ڦاڙڻ، ڦوڙڻ:** راز پڌرو ڪرڻ – ٻول پڌرو ڪرڻ.

• **پانڊووَٽو:** اسم خاص. تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پانڊوقُبو:** اسم خاص. تعلقي رتيديري ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

• **پانڊي ج پانڊيُون (ل):** ث. هرلي يا نار جو ڊينگو (جنهن جي مٿان ماله ٻڌجي).

• **پانِسالُ:** ذ. ڌاتُو (پتل، ٽامي وغيره) مان ٺهيل سامان.

– **پانِسالي ج پانِسالِي:** ذ. صفت. پتل، ٽامي وغيره جا ٺهيل ٿانوَ وڪڻندڙ.

• **پانگ، پاڳَ:** ث. اُها هلڪي ويرَ جا چنڊ جي ڀرئين ۾ ٽئين هفتي ۾ چڙهندي آهي – جزر.

• **پانگُ:** صفت. سُڪل – سڙيل. اُجڙيل – ويران "پڙپانگ". ڦر کان سواءِ ـ بي ثمر.

• **پانگهو ج پانگها:** ذ. [سن. ڀاڳَه = ڀاڱو حصو] سنهي سُڪل ڪاٺي (جا ٻارڻ جي ڪم اچي). چانپو – چانگهو – ڇينپو – ٽينجهو. (صفت) بلڪل سڪل (ڪاٺي). ڦر ڪان سواءِ ـ بي ثمر.

– **پانگها لاهڻ:** وڏي سُڪل ڏار مان سنهيون سڪل چانپُون پڃڻ. پاسا پڃڻ. پڃڻ ڍاهڻ.

– **پانگهو ٿيڻ:** سڪي ٺوٺ ٿيڻ – صاف سڪي وڃڻ "پرين پڄاڻا. سڪي پانگهو نہ ٿئين" (شاهه).

• **پانو:** ذ. [سن. ڀانُ] سج – سورج. ٺڪر جو ٿانءُ.

• **پانو ج پانُو:** ذ. صفت. ڀانِي ونڊ وارو – ڪمائيءَ جو حصو ونڊ وارو.

• **پانوڻُ (ڪ):** مصدر. [سرائڪي] ڀانئڻ. (ڀانئيو – ڀانئيندو – ڀانئيل).

• **پانوين:** حرف جملو. [سرائڪي] وٽيئي تہ – مرضي پوئي تہ. چاهي – خواه – توڙي "ڀانوين ملي مليدو ڀانوين ملي ٺڪر" (سامي).

• **پانءِ (ت):** حرف جملو. [ڀانءِ = تون ڄڻ ڀانئين، ڄڻ تون سمجهين] ڄڻ – ڄڻ تہ. جيئن. شايد.

• **پانٽرو:** ذ. چال – هلت. هلندڙ وقت جو اثر.

• **پانٽي ج پانٽيُون (ل):** ث. [سن. ڀُرم = چوڏاري ڦرڻ] مٽي جي ڦيري. ڀنواٽي.

• **پانئجڻُ:** مصدر "ڀانئڻ" مان فعل مجهول. سمجهڻ ۾ اچڻ – ڏسجڻ ۾ اچڻ. خيال ٿيڻ. (ڀانئيو – ڀانئبو – ڀانئيل).

• **پانئڻُ:** مصدر. [سن. ڀُو. ڀاوَنَ] گهُرڻ – چاهڻ. پسند ڪرڻ. پيار ڪرڻ. سمجهڻ – ڄاڻڻ. خيال ۾ اچڻ. ويچارڻ – سوچڻ – خيال ڪرڻ. گمان ڪرڻ. فرض ڪرڻ – ڪٿي سمجهڻ "واعدا جي ويهڻ جا. مون هت نہ ڀانٽا هيئن" (جام نندو). سمجهڻ. تخمينو يا اندازو لڳائڻ. ڀاڻ کي ڪا شيءِ سمجهڻ – وڏائي ڪرڻ "پيرئين ۾ ڀانئينُ، ايئن وڏوٿو ڪانڌ" (شاه). [ڀاتو، ڀانتو – ڀائندو – ڀانتل (جهونو اُچار)؛ ڀانيو – ڀائيندو – ڀانيل (موجوده اچار)].

• **پانئڻُ ج پانئڻَ:** ذ. ڀاڻ کي ڪجهه سمجهڻ – آپو. هستي. خود پسندي. هٺ – مغروري "ڀانئڻ جي ڀانئينِ سيئي ترڪن تڪڙي" (شاهه ڪريم)؛ "ڀاڻ وڃائي پورب هليا، ڀانئڻ ڀڃي سڀ پولا پُوٽ" (مصري شاهه).

• **پانئڻُ ڀڃڻ:** هٺ ڀڃڻ – هستي وڃائڻ. غرور ڇڏڻ.

• **پانِي ج پانِيُون:** ث. حجام جي اوزارن وجهڻ جي ٿيلهي – ڪِسْبَتَ (ت) "ڀانيءَ ۾ پيڙا ٿيا، اڃي سڀ اوزار" (حاجي خاصخيلي). ڪوٽ يا صدريءَ جي ڪيسي مٿان ڏَڪُ يا ڄَبُ – ڦڙڪو. ڪمدار يا ڪارائي کي هر هڪ پورهيت جي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪمائيءَ مان مليل حصو (جهڙوڪ سارين جي لاباري ۽ ڦٽين جي چونڊ مان). اجورو — مزدوري. ڏسو "ڀاڃي".

• **ڀانيو ج ڀانيا:** ذ. خوديءَ وارو خيال — هستيءَ وارو ارادو.

— **ڀانيا ڀڄڻ:** هستيءَ وارا خيال ڦٽا ڪرڻ — خوديءَ وارا ارادا ترڪ ڪرڻ. ڀانئڻ ڀڄڻ.

— **ڀانيا ڀڃڻ:** خوديءَ وارا خيال ٽٽڻ "ختم ٿي ويو انڌو گهوڙو ڊڪيو ٿي جو ڏنگو ڏوڙو؛ ڇڏي سو ويو لٽو لوڙو، ڀڃي منهنجا ڀيا ڀانيا" (الهڏنو فقير ماڇي: ڪافي).

• **ڀانيجا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نوابشاهه ضلعي ۾).

• **ڀانيرو:** اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڀانيري:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڀاڻ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ڀاڻِ:** ٿ. [سن. ڀِرمُ = ڦِرڻ] ڦيري (مٽي جي) — ڀنواٽي. هٺ — مغروري. نرڙ جا گهُنج (ڪ).

— **ڀاڻِ اُڀڻ:** متو ڦرڻ — ڀنواٽي اچڻ.

• **ڀاڻُ ج ڀاڻَ:** ذ. [سن. سُٿانَ] جاءِ ـ هنڌ — ماڳ — آستانو — ڀائُو. مال جي ويهڪ جي جاءِ ـ وٿاڻ "ڀِري پنهنجي ڀاڻ، ڏسان مُلڪ ملير جو" (شاهه). گهر. ڳوٺ واهڻ — وَسِي (ت). هٺ — غرور — وڏائي — تڪبُر — خود پسندي "پوري ڪيٽي ڀاڻُ، تي آيٽي ڏُنءَ ڏهاڳ جو" (شاهه): "تاٽي تنورن ۾، ڀيري هٽان ڀاڻُ" (شاهه). [سن. ڀانڊ] وڏو شاهي ڀيالو — وتو مَٽُ "سائين ڪي سَيد چئي، ڀريو ڏين ڀاڻ" (شاهه). چوپائي مال جو ڇيٽو، ڦولهڙيون وغيره (جو ٻنيءَ ۾ طاقت ڏيڻ لاءِ وڌو وڃي)ـ ڇَمرُ (ل) "ڀاڻ ته ڪيتي، نه ته ڪوري ريتي" (چوڻي)؛ "ميڙي ڀاڻ ڀريون ڪيو، جوڳي جلائين" (شاهه). ڀاڻ جو دڙو — آروڙي.

— **ڀاڻُ اُونڌو ٿيڻ:** سارو مال (چوپايو) مري وڃڻ — وٿاڻ خالي ٿيڻ.

— **ڀاڻُ ڀڃڻ:** سَچَ ڪرڻ.

— **ڀاڻ ڏيڻ، وجهڻ:** زمين ڪمائڻ — ڇَمر وجهڻ. ڀاٽوئي.

• **ڀاٺا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ڀاڻُ! ڀاڻُ!:** حرف ندا. مال کي ورائي وٿاڻ ۾ آڻڻ جو آواز.

• **ڀاٽُجُ ج ڀاٽجَ:** ذ. [سن. ڀاڳِنيه] ڀيڻ جو پُٽ — ڀاٽيجو. (ٿ) ڀاٽجَ.

• **ڀاٽسالِي ج ڀاٽسالِي:** ذ. ڌاتو (ٽامي، پتل وغيره) جا ٿانوَ وڪڻندڙ — ڀانسالِي.

• **ڀاٽي ڀاٽوُنْ ج ڀاٽا، ڀاٽاڻْ:** ذ. [سن. ڀُوْ ڀُومِي = ڌرتي] هنڌ — جاءِ ـ ماڳ — مڪان — آستان "ڪاڪ ڪوماٽي، ويل وهاٽي، ڀينگ ٿيا سپ ڀاٽا". مال جو ڀاڻُ — وٿاڻ — واڙو "ڀنيءَ تي ڀاٽا، پسان شال پرينءَ جا" (شاهه). جهوڪ (اُٺن جي). آبادي — وسنُهَنُ. گهَر. اوطاق (ڪ). [سن. ڀاوَنا =خيال. ارادو. نيت < ڀاوَ < ڀُوْ = هئڻ. ٿيڻ] خدا جي مرضي — رضا. اِڇا — خواهش "مِنو لڳو من کي، ڀڳوت جو ڀاٽو" (سامي). ڀانئڻ — هٺ — غرور.

— **ڀاٽوا ڀاٽوا:** حرف ندا. مال کي واڙي ۾ آڻڻ لاءِ ڏراڙ جو آواز.

— **ڀاٽي تي اُچڻ:** مال جو وقت تي وٿاڻ تي اچڻ. ڦِري گهَر اچڻ.

— **ڀاٽي ۾ ڀنو رهڻ:** رضا تي راضي رهڻ.

• **ڀاٽوٽ:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڀاٽوجا:** اسم خاص. "سمات" جي هڪ ذات جو نالو (جن تي 'ڄام ڀاٽو' جي نسبت سببان اهو نالو پيو).

• **ڀاٽوڪي:** اسم خاص. ٽنڊي الهيار، هالا ۽ بدين تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **ڀاٽونْ:** اسم خاص. "سمات" جي هڪ مکيہ ذات جو نالو (جن تي 'ڄام ڀاٽو' جي اولاد هئڻ سببان اهو نالو پيو).

• **ڀاٽِي ج ڀاٽِيُونْ:** ٿ. [سن. ڀاوَنا < ڀاوَ = هئڻ] الله جي مرضي — وَٽِي — اِڇا — گهُرَ (خدا جي). قسمت — لِکيو — تقدير — ڀاٽو.

• **ڀاٽيجو ج ڀاٽيجا (ل):** ذ. [سن. ڀاڳِنييه < پَڳني = ڀيڻ] ڀيڻِ جو پٽ — ڀاٽُج. (ٿ) ڀاٽيجِي ج ڀاٽيجيُون.

• **ڀاوَ(ٿ):** ٿ. مچتا — باسَ.

— **ڀاوَ ورهائڻ:** ڪيل مچتا ورهائڻ.

• **ڀاوَ(ٿ)، ڀاءُ(ذ):** [سن. ڀاوَ] اصلي يا ذاتي حالت — فطرت — سرشت. طبيعت — خصلت. مزاج — سڀاءُ. جذبو. نيت. خيال — لحاظ — مروّت. پيار — قرب. مطلب — معنيٰ. نمونو — ڊنگ — هلت. اشارو. عزت — آبرو.

— **ڀاوائِتو ج ڀاوائِتا:** ذ. صفت. ڀاءُ وارو — ڀاءُ ڀريو. سُلڇڻو. وٺندڙ. لحاظي — مروّت وارو. قربائتو. معزّز — آبرو وارو. پُر خيال. رقت انگيز.

— **ڀاوَ ڄاڻڻ:** انومان ڪيڻ — لحاظ رکڻ.

— **ڀاوَ ڀريو ج ڀاوَ ڀريا:** ذ. صفت. ڀاوائتو — باادب.

— **ڀاوي ج ڀاوي:** ذ. لحاظ — مروّت.

• **ڀاوا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ڀاوَنُ:** ذ. [سن. ڀاوَنِ = جيڪي ٿيٹو آهي] اُپائيندڙ — خلقيندڙ — خالق — ڪرتار "تنهنجو ڀاوَن ڪندو ڀلوڙي،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڇڪن ڪيئي فقيرن کي" (سامي). (اسم خاص) مرد جو نالو.

• **ڀاوَنا ج ڀاوَنائُون:** ث. [سن. ڀاوَنا < ڀاوَ < ڀُوْ = هئڻ] چاهه – سِڪ – اُڪير. پيار – موهه – پري. خواهش – رغبت. ارادو – نيت. ويچار – خيال. ويساهه. وفاداري – سچائي (ڪ).

• **ڀاوَڻُ:** مصدر. وڻڻ چڱو لڳڻ. سِيبائڻ. پسند پوڻ. جوڳو يا لائق ڏسڻ ۾ اچڻ. ڀانئڻ.

– **ڀاوَنلو:** صفت. وڻندڙ – پسنديده "من ڀاوندو = دل کي وڻندڙ".

– **ڀاوِنْ:** ظرف. وڻيئي تہ. مرضي پويئي تہ – چاهي – خواهہ. بابت – واسطي.

• **ڀاوي:** ذ. [سن. ڀاوَن = جيڪي ٿيڻو آهي] جا ڳالهہ ٿيڻي آهي – آئيندو. قسمت – تقدير – لکيو. ربَ جي رضا. مروت – لحاظ. اُڪير. ادب – عزت.

• **ڀاوي پربوڳ:** ذ. [سن. ڀاوي پربوگ] گرامر جي تن پربوڳن (ڪرمڻي، ڪرتري ۽ ڀاوي) مان هڪ پربوڳ جو نالو (اهو 'اڪرترڪ' يا فعل بي فاعل. جو پنهنجي ذاتي ڀاوَ يا سُڀاويڪ حالت ۾ رهي. مثلاً فعل لازمي جڏهن صيغي مجهول جي صورت وٺندو آهي. جيئن تہ "پينگهي ۾ لڏبو آهي": "مشڪلات ۾ نہ ڊڄجي").

• **ڀاءِ:** ث. ريت – پر – دستور. دار – نمونو – ڍنگ – پت "دنيا اچڻي وڃڻي. کهڙي کهڙي ڀاءِ" (آسو). پسندي. خيال – ڀاوَنا. (ظرف) وانگر – جيان.

– **ڀاءِ پوڻ:** طبيعت کي وڻڻ – سيبائڻ – آئڙڻ.

• **ڀاءِ ج ڀاءُ:** ذ "سڀاءِ. حالت. عزت. ڏسو "ڀاءُ".

– **ڀاءِ ڀريں ڀاءِ وارو:** ذ. صفت. قربائتو. مروت يا لحاظ وارو.

• **ڀاءُ:** ذ. [ف. بها > ڀاءِ] اگهہ – نرخ. قيمت – مُلهہ.

• **ڀاءُ ج ڀاءُ ڀائرُ:** ذ. [سن. ڀراتا. ڀراتَر = ڀاءِ] ادو – ڀائو – برادر (ف) – اَخ (ع).

– **ڀائٽ. ڀائٽي:** ث. اُها ڀيڻ جنهن جا ڀائرُ هجن. ڀائيواريءَ واري.

– **ڀائتو ج ڀائتا:** ذ صفت. ڀاءِ وارو – جنهن کي ڀاءِ هجي. ڀائيواريءَ وارو.

– **ڀائپائي ج ڀائپائيون:** ڏسو "ڀائپي".

– **ڀائپو ج ڀائپا:** ذ. برادري تعلقات. ڀائيچارو.

– **ڀائپي ج ڀائپيون:** ث. برادري – قرابت. سڱائي. مائٽي – عزازت. شراڪت. همدردي. اڄ وڄ جو رستو.

• **ڀائٽرو:** ذ. [سن. ورِت] چال – هلت چلت.

• **ڀائٽيو ج ڀائٽيا:** ذ. [سن. ڀراتہ] ڀاءِ جو پٽ. (ث) ڀائٽي ج ڀائٽيون.

• **ڀائٽو ج ڀائٽا:** ذ. صفت. ڀائيواريءَ وارو – حصيداري وارو. اُها شيءِ جنهن ۾ ٻہ يا وڌيڪ ماڻهو ڀائيوار هجن – ڀاياڻو. (ث) ڀائٽي ج ڀائٽيون.

• **ڀائرُ:** ذ. [ڀاءِ ج ڀائرُ] ڀاءِ "هڪ ڀائرُ ٻيا ڀائٽيا. تيا جاني جگر يار. (احسان لاڳاهہ).

– **ڀائراپي:** ث. ڀائپي.

• **ڀائڪي:** اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **ڀائنجڻ:** مصدر "ڀانئڻ" مان فعل مجهول. خيال ۾ اچڻ. ڏسڻ ۾ اچڻ.

• **ڀائڻ:** مصدر. [سن ڀاوَنَ] ڏسو "ڀانئڻ".

• **ڀائو ج ڀائو:** ذ. ('ڀاءُ' لاءِ قرب جو لفظ) ادو – ڀاءُ.

– **ڀائو ٻيج (ث):** هندن جو هڪ وڏو ڏينهن (ڪتي مهيني جي چانڊوڪين راتين جي ٻي تِٿ. جنهن تي ڀرڻيل پيٺون. ڀائرن جي ماني موڪلائين).

• **ڀائي ج ڀائي:** ذ. ڀاءُ. ساٿي. همراهہ – شريڪ "حال ڀائي. ڏکن ڀائي". دوست يا ساٿيءَ کي سڏڻ جو لفظ. ڀائيوار – حصيدار. ڀائي يا پرچارڪ يا واڻيي جو مانُ جو لقب. ڏاريو ماڻهو (زنانو محاورو). وڻ جو هڪ قسم – ڏسو "ڀائي ڳنگر".

– **ڀائيبندُ ج ڀائيبندَ:** ذ. [سن. ڀرا تر بَنْدَ] ڀاءُ – برادر. واڻيي ذات جو هڪ فرد.

– **ڀائيبندي:** ث. ڀائپي. برادري. مِتاچاري – سڱائي – پنهنجائي – ڀائيچاري.

• **ڀائيبندَ:** اسم خاص. سنڌ جي هندو واپارين جي هڪ طبقي جو نالو. 'هندو عاملن' جي برعڪس سنڌ جا 'هندو واڻيا'.

• **ڀائيلو:** ذ. حصيداري. ڏسو "ڀائٽو".

• **ڀائيچارو ج ڀائيچارا:** ذ. ڀائپيءَ جو رستو. ڀائپيءَ جو لڇڻ.

• **ڀائيچاري:** ث. برادري. مائٽي – مِتاچاري. آپت – پنهنجائي – سڱائي. ڀائيواري – شراڪت. حصيداري – راڄ ونڊي. دوستي – يارانو – رفاقت.

• **ڀائيوارُ ج ڀائيوارَ:** ذ. صفت. حصيدار – ڀتيدار. ڀيڇي (راند ۾) – شريڪ.

– **ڀائيواري ج ڀائيواريون:** ث. حصيداري – شراڪت. ڀائيچاري.

• **ڀائي ڳنگرُ (ڪ):** ذ. وڻ جو هڪ قسم (ڳگر جي جنس. جنهن جي ڪاٺي خوشبودار ٿئي: اُن جي ڦر کي 'گهوگهيٽا'

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چون جي چٽن جيڏا ٿين – ڀهريائين ساوا، پر پچڻ بعد ڳاڙها ٿين؛ ٻج ڪارو ٿئيس؛ وڻ جا ڪچا ڀن توڙي گهوگهيتا ڏٿ طور ڪائجن؛ وڻ جي ڪاٺيءَ جا ٽُڪرا مِٺا ٿين ۽ چوسبا آهن، ۽ ڪاٺيءَ جي دونهين سان ماٺيءَ کي واسين تہ ڏڌ ۾ خوشبوءِ ٿئي).

- ڀاياڻو: ذ. اُها شيءِ جنهن ۾ مختلف ماڻهن جا حصا هجن – ڀائنو.
- ڀاياڻو: ذ. [سن. ڀُراتْرَ] ڀائُن وارو. ڀائيوار جو – حصيدار جو. ڀاياڻو – شريڪ – حصيدار.

– ڀاياڻِي: ث. ڀائيوارڻ – حصيدارڻ – شريڪياڻي "ڀاياڻي ٿي ڀور، ڀُنيءَ ڪيچين ڪَڪرا" (شاهہ).

- ڀاڀائي: ث. ڀائپائي.
- ڀاپو: ذ. ڀائپو.
- ڀايو: ذ. ڀاءُ. عزيز. حال ڀائي "ڪين وهنديس ڪُنڊ ۾، نہ مون ڀيءُ نہ ڀايو" (شاهہ).
- ڀايو ج ڀايا: ذ. ڀانئڻ – هٺ – غرور. خيال – گمان. ڏسو "ڀانْيو".
- ڀايولو: ذ. ڀاياڻو.

– ڀايولِي: ث. ڀائيواري.

- ڀَٽُ، ڀِٽُ ج ڀَٽَ، ڀِٽَ: ذ. پيٽ – شڪم. وڏو پيٽ ڍِڍُ.

– ڀَٽُ ڀرڻ: پيٽ ڀرڻ. ڍؤ ڪرڻ. پنهنجو پيٽ ڀرڻ. فقط پاڻ کي فائدو ڏيڻ.

– ڀِٽِڙُ ج ڀِٽِڙَ: ذ. صفت. وڏي پيٽ وارو.

– ڀِٽِرُ، ڀِٽِرُ ج ڀِٽِرَ، ڀِٽِرَ: ذ. صفت. وڏي پيٽ وارو – ڇِچر. پيٽر – چِڍر. ڍِڍر.

- ڀِڀاسَ: ث [سن. وِڀاسَ = چمڪڻ] روشني – چمڪو – چلڪو. ٻريات – پرھ ڦُٽيَ – فجر. هڪ راڳڻيءَ جو نالو (جا صبح جي وقت ڳائجي) – صبحي – صبحڪڙي.
- ڀَڀَڪُ ج ڀَڀَڪَ: ذ. [سن. ڀا = چمڪڻ] باھ جو وڏو مچ – ڀَڀڙ – ڀَنْڀَٽ.
- ڀَڀَرُ ج ڀَڀَرَ. ذ. بدن جو مٿيون حصو. ڇاتي – سينو. ڍِڍر. ڀَپُ. [سن. ڀَڀَرَ] اوسيڙو. ڳِٽي – چورا ڪورا.
- ڀَڀَرڪُٽڻ: سينو پٽڻ.
- ڀَڀِري ج ڀَڀِرِيُون: ث (بنا ٽَنگُن يا سُڪل ٽَنگن وارو) مٿيون جسم. ڍِڍري.
- ڀِڀَراجُ: اسم خاص. ڏاڙهياري جبل ۾ 'ڪُڪرئي' ٽَڪر جي لڳ هڪ ڀَٽَ جو نالو.
- ڀَڀِرجَڻُ: نعل مجهول. سُجڻ – ٿوٿرجڻ (مُنهن).

– ڀَڀڙڪڻ: مصدر. ڀنڀٽ ڪڍڻ – ڀَڀڙ ڪرڻ.

– ڀِڀِري ج ڀِڀِرِيُون: ث. [سن. ڀَڀْرالِڪا = مَک] جيت جو هڪ قسم – ڀَنڀُوري.

– ڀِبِري ٿي ڀاڻيءَ ٿي ڀوڻ: طبيعت جو هلڪڙو ٿيڻ. سَڏڙيو ٿيڻ. اُتاوالائي ڏيکارڻ.

- ڀَڀَڙُ ج ڀَڀَڙَ: ذ. باھ جو ڀَنْڀَٽُ. مَچُ. شعلو. باھ جو آواز.

– ڀَڀَڙ ڀارڻ: مَچ مچائڻ. جهيڙي کي وڌائڻ.

- ڀِڀَڙُ ج ڀِڀَڙَ: ذ. ٻَنِ (پاڻيءَ جو گاھ) جي پاڙ. 'ڏير' جي پاڙ ٻِڏَ.
- ڀَڀڙڪڻُ: مصدر. ڀَڀِڪڻ. ڀَڙڪڻ. باھ جو آواز ڪرڻ. دڙڪو ڏيڻ. (ڀڀڙڪيو – ڀڀڙڪندو – ڀڀڙڪيل).

– ڀڀڙڪو ج ڀڀڙڪا: ذ. باھ جو ڀَڙڪو. ڀَڀڪو.

- ڀَڀْسَرُ ج ڀَڀْسَرَ: ذ. [سن. ڀُراتْرُوَشُورَ = مڙس جو وڏو ڀاءُ. وڏو ڏير] وڏو مائٽ "ڀاءُ نہ اوڏو ڀاءُ کي، ٿيندو ڀيڙو نا ڀَڀْسَرُ" (رمضان ڪنير).
- ڀَڀْڪَر ج ڀَڀْڪَرُون: ث. جانور جو آواز. اُٺَ جي گوڙ. ڪاوڙ وارو زور سان ڳالهاءُ.
- ڀَڀَڪَ: ث. باھ جي مَچ يا ڄڀيءَ جو آواز ڏمڪي – تڙي. تجلو – چمڪو. اُلو – ڄِڀي.

– ڀڀڪ ڏيڻ: ڏمڪي ڏيڻ – تڙي چاڙهڻ.

- ڀَڀْڪائِڻُ: مصدر. ڀهڪائڻ (پاڻي). ڏمڪائڻ. هيسائڻ. ڪَاوڙ ڏيارڻ – چيڙائڻ.
- ڀَڀْڪَڻُ: مصدر. پاڻيءَ جو ڀهڪڻ ۽ ٻاڦ ڪڍڻ – ڦڦڪڻ. ڦوهاري مان پاڻيءَ جو زور سان نڪرڻ. اُلا ڪڍڻ – ڄڀيون ڪڍڻ. زور سان ٻرڻ (باھ) – ڀڙڪڻ" پاڻيءَ جو آواز (گَڙ گَڙ) ڪري وهڻ. زور سان ڳالهائڻ. ڪاوڙجڻ. ڏمڪائڻ. (گهوڙي جو) تکو ڊوڙڻ.
- ڀَڀْڪو ج ڀَڀْڪا: ذ. ڀهڪندڙ پاڻيءَ جو آواز – ٻَڙڪو. اُڇل (پاڻي، ٻاڦ وغيره جي) زوردار اُڇل – باھ جي اوچتي ڀَڀڙ جو آواز. باھ جو اوچتو ڀَڀڙ. تابُ – جهلڪو. دڙڪو – تڙي. ظاهري ڏيک ويک – ٺَٺُ. پاڻيءَ جي وهڻ جو آواز (ڪ) – ڌڌڪو. اُٺ جي ٻوڙَ (ڪ). [سن. ڀاشْپَ] قرنفل – ڪَرنو.

– ڀَڀْڪيدارُ ج ڀَڀْڪيدارَ: ذ. صفت. رعبدار – تاب وارو – حشمت وارو. دبدبي وارو.

- ڀَڀْڪي: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- ڀَڀْڪِي ج ڀَڀْڪِيُونْ: ث. باھ جي ٻرڻ جو آواز. ڀهڪندڙ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پاڻيءَ جو آواز. دڙڪي جي هَڪل. ڏمڪي – ٻيڪ. تاب – تجلي – چمڪو.

– **ٻيڪي ڏيڻ چاڙهڻ:** دڙڪو ڏيڻ – تڙي چاڙهڻ.

• **ٻِيُوتُ ج ٻِيُوتَ:** ذ. صفت. (اُهو فقير) جنهن جي جسم کي خاڪ مليل هجي. مِٽي ۽ لَٽ سان ڀريل جسم.

• **ٻِيُوت، ٻِيُوتِي:** ث. [سن. وِڀُوت < وِ = طاقت + ڀُو = ٿيڻ] وڏي طاقت. مرتبو. فوق البشرقوت. ڳَئُونءَ جي ڇيڻي جي رَک (جا هندن جي عقيدي موجب شِوَ مهراج پنهنجي بدن کي سگهاري ڪرڻ لاءِ لائندو آهي، ۽ جا شِوَ جا پوڄاري ساڌو پنهنجي بدن کي مليندا آهن). ڇار – ڦلهيار. مڙهيءَ جي ڏوٽيءَ جي رَک. مٽي – رک "ڪالهه ڳڏيوسين ڪاپڙي، بابُو رنگ ٻِيُوت" (شاهه).

• **ٻِيُوتِجَڻُ:** فعل مجهول. مِٽيءَ يا رَک ۾ ملجڻ. ڪيريءَ يا مِٽيءَ ۾ ٻرجڻ. لَٽ ۾ ٻرَجڻ. ماتا جي داڻن جو هُٻائجي وڃڻ.

• **ٻِئِنِي ج ٻِئِنِيُونْ:** ث. ٺڪرجي گهُگهي – صُراحي – ٻَئِني (ل).

• **ٻِتِ:** ث. [سن. ڀَڪْتِ] ريت – طرح. ٻَر – هَلت – روش (١) "ڀينر يليءَ ٻِت، لِڱمر ٻاڻ ٻروڄ جو"؛ (٢) "ٻاروچو ٻِيءَ ٻِت، جيڪس ڏنو جيڏيين" (شاهه).

– **ٻِتو ٻِتِ، ٻِتون ٻِتَ:** ظرف. طرحين طرحين – قسمين قسمين "سُور ٻِـ ٻِتو ٻِت، هيءُ ڇُٽڪيو ڪينْ ٻيو" (شاهه).

– **ٻِتو ٻِتينْ، ٻِتونْ ٻِتينْ:** ظرف. نموني نموني – گهڻي ٻرينْ "جنينْ سندي ٻوڏ ۾، ٻِتو ٻِتين جيءُ" (شاهه).

– **ٻِتينْ:** ظرف. طرحين – قسمين "گهڻين ٻِتين گهوريان، سندڙي ٻاجهه ٻين" (شاهه).

• **ٻتُ ج ٻتَ:** ذ. [پرا. ٻَت؛ سن. ڀَڪْتَ = رڌل] اوٻاريل يا رڌل چانور. ڪاڄ ۾ آيل مهمانن لاءِ ماني. شاديءَ، ڪڇهريءَ يا ونگار جو ڪاڌو "ٻَتُ فقيرن ڪاڌو اسين سَمَهه وارا" (چوٽي). ٻت برادر.

– **ٻتَ ڀائِي:** ذ. صفت. برادريءَ وارو – شريڪ. راڄ وارو.

– **ٻتُ ٿيڻ:** ڳري ڀِسُ ٿيڻ – پاڻيءَ ۾ ٻُسي ٻَتڙو ٿيڻ.

– **ٻتَ جو سَڏُ:** ذ. شاديءَ جي دعوت.

– **ٻتَ رَڄُ:** ذ. ٻت تيار ڪرڻ جو ٿانْءُ. گهرجي ڪابه ضروري شيءِ.

– **ٻتُ ڪَرڻ:** خوشيءَ جي موقعي تي چانور تيار ڪرڻ. ڪاڄ ۾ ماني ڪرڻ. ٻُسائڻ – ٻِڃائڻ.

– **ٻتُ گهاتو ٿيڻ:** وڏيڪ فائدو پوڻ.

– **ٻتُ گهاتو ڪَرڻ:** بيواجبي نفعو حاصل ڪرڻ.

– **ٻتَ مانْ ڪَيڻ:** ٽالهيئون لاهڻ – برادريءَ يا نيات مان ڪيڻ.

– **ٻتَ ۾ ترارٻون هڻڻ:** اجايو ڪم ڪرڻ.

– **ٻتَ ۾ ڪَڻِرَ:** محاورو. رنڊڪ. رولو. ڪانْجاٺو.

– **ٻتَ ۾ ڪڻِرَ پوڻ:** ٺهيل ٺڪيل ڪم ۾ رولو يا رنڊڪ پوڻ. اجايو رڳڙو پوڻ. ڪَم ڪَرڻ.

– **ٻتَ ۾ ڪَڻِر وجهڻ:** ٺهيل ڪم ۾ رنڊڪ وجهڻ. ڪم ڪارڻ.

• **ٻِتِ (ڪ):** اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.

• **ٻِتِ ج ٻِتِيُونْ:** ث. [سن. ڀِتِ] ديوار. عالم پناهه – شهر پناهه. بچاءُ – پناهه – ڪنڌي. ٽيڪ – آڌار – تڪيو – سهارو "ٻيو ڀروسو نه ٻِت، اڪيون اوهان جي آسري" (شاهه).

– **ٻِت ٻِڃڻ:** اندران يا پردي مان ڪڍي ٻاهر ڪرڻ. پرهيز مان ڪڍڻ. شرم لاهڻ "مون ڪي ڪينر ڪڍيو، ٻِڃي منجهان ٻِت" (شاهه). حد دخلي ڪرڻ.

– **ٻِتِ جو ٽِنڊڻُ:** محاورو. غريب سياءُ وارو. نرم طبع.

– **ٻِتِ جو ڇِتُ:** محاورو. ڏسڻ ۾ ٻيڪي وارو پر بلڪل نڪمو. صفا بيڪار – ڏسڻ جو ٺوهُ.

– **ٻِتِ جِي ٻُورِي:** محاورو. شڪل جي سهڻي. مهانڊي جي ڳوري.

– **ٻِتِ سان مُنْهَنْ لڳڻ:** شرمندو ٿيڻ – پشيمان ٿيڻ. ناڪامياب ٿيڻ. پڇتائڻ.

– **ٻِتِ ڪٽڻ:** ديوار جي اوساري ڪرڻ – دؤر ڏيڻ.

– **ٻِتين تان ٻت اُڇلائڻ:** (فقط ڏيکاءَ واسطي) اجايا خرچ ڪرڻ. اجائي سخاوت هلائڻ.

– **ٻِتين کي ٻَڪَ ٻائڻ:** هيڪلو ويهڻ. ڪوڙا ڏوهه ڏَرڻ. اَجائي گهُر ڪرڻ.

– **ٻِتين کي ڪَن هُئڻ:** ڇُغلن جي گهٽائي هئڻ. ڪابه ڳالهه ڳجهي رهي نه سگهڻ.

• **ٻتارُ ج ٻتارَ:** ذ. [سن. ڀَرْ تِرْ، ڀَرْتا = پالينڌڙ، سنڀالينڌڙ، رکپال؛ پرا. ڀَتارو] پالڻهار. بچائينڌڙ. خدا تعاليٰ "جهاز جوهرين جو، تنهن کي ٻوُ نه ڏي ٻَتار" (شاهه). ٻَتي – خاوند – مڙس. گهر ڌڻي – وَرُ "ٻِري ويو ٻَتار، تي آئُي ڏِنْءُ ڏهاڳ جو" (شاهه). ٻوتار – سردار (ت).

• **ٻتاڙِي ج ٻتاڙِيُونْ:** ث. گيهه يا تيل وجهڻ لاءِ چم جي دَٻِي – ڇِيبَ – ڪوڙي.

• **ٻتَسَ ٻتَلَ:** ٺ. ٻُوٽي جو هڪ قسم (جو سيلابي يا آلي زمين تي اُپري ۽ اُن مان اڇو ۽ ڳاڙهو ڪير نڪري، منجهس سُهڻا گلڙا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٿين) "جيئن ٿا ٻِتَر ڪَل ٻنَن، تئن آهن سهڻا ڳِل سڄڻين" (مَلار).

• **ٻِتَرُ ج ٻِتَرَ:** ذ. [سن. ٻِدو = ٻَڇڻ، ٽڪرا ٽڪرا ڪرڻ] سُڪل مِٽيءَ جي ٻنوڙي جو ٽڪر – ڍَنڍُ. ڍيرو. ڦوڙ – ڪڙو. وَٽڙو "ٻِتر ٻِتر ڇاڙيُون، سيئي ٿا سهن".

– **ٻِتَر ٻائِي:** ذ. اُهو ماڻهو جو مرڻي وقت فوتيءَ جي جنازي دفنائڻ ۾ شريڪ ٿئي. غميءَ ۾ همدردي ڪندڙ.

– **ٻِتَر ٻِتَر سان ٺِڪَر ٺِڪَر سان هڻڻ:** ڪاوڙ ۾ اچي گهر جا ٿانوَ ۽ سامان ڀڃي زيان ڪرڻ. ٿوريءَ ڳالهه تان گهڻي ڪاوڙ ڇنڊڻ. ننڍي وڏي سان جهيڙو ڪرڻ.

– **ٻِتَر ٻورَڻ:** لائي ڇائي ڪرڻ. چغلي هڻڻ. ٻه ويڙهائڻ. فساد وڌائڻ.

– **ٻِتَر ڪَهَڙي اُجلڻ:** پنهنجي فائدي جي ڳالهه ڪرڻ.

– **ٻِترين لِکڻ:** جهجها سهانگا ٿيڻ – سستا ٿيڻ. سڙيل – ڳريل.

• **ٻِتَلُ:** ث. ڏسو "ٻِتَـرَ".

• **ٻِتو ج ٻِتا:** ذ. [ف. بَسْتَه = بِدَل (خرچ)] گشت ڪندڙ ڪامورن جي گشت جو خرچ. مسافريءَ جو خرچ. مسافريءَ ۾ ڪاڏي جو خرچ ۽ عوض – راهه خرچ. هاريءَ کي ٻنيءَ تي موڪليل ماني (ٿ). ڪاڏي جو مقرر انداز (قيديءَ لاءِ). ڪَلَف – پيڻ (جو ڌوٻي ڪپڙن کي ڏيندا آهن) – ڪانجهِي.

– **ٻِتو ٻاڙو ج ٻِتا ٻاڙا:** ذ. مسافريءَ ۾ ڀاڙي جو خرچ.

– **ٻِتو ڪارائڻ:** سزا ڏيارڻ (جيل جي). جيل موڪلڻ.

• **ٻِتو:** فعل. [مصدر "ٻِڇڻ" مان ماضي] ڀهتو – ڀُڳو. ڪُتو. ٺهڪيو. ٻيڪڙجي قابو ٿيو (هڪ ٻُڙ ٻئي ٻڙ سان، طاق ٻئي طاق سان). تنگ ڪري نقصان وڌو (هڪ ماڻهوءَ ٻئي کي).

• **ٻِتو (ڪ):** اسم مفعول. ورتو – جهليو – ڦاٿو (بيماريءَ ۾، جنّ جي حساب ۾، يا ڪنهن تڪليف ۾). ٻئي جي بيماريءَ مان ورتل.

• **ٻُتو ج ٻُتا:** ذ صفت. جهُونو – ڪُهنو. ڳريل – سڙيل. ڪاڄي ويل ڪاٺ (جو سَٽ نه جهلي سگهي) "سندو ڪاٺ ڪَهُو ٻُتوئي ٻَرُ سَهي" (شاهه ڪريم). بي طاقت – هيڻو – ڪمزور – ضعيف پوڙهو (ڪ). (ٿ) ٻُتِي ج ٻُتيون "مون ٿي ڄيئي ڪانڌ، ٻُتي ٻاڙمَ مڪڙي" (شاهه).

– **ٻُتو ٻاڻ:** ذ. سڙيل ٻاڻُ (اهو ٻاڻ جو گهڻي وقت گذرڻ سببان زمين ۾ ڳري ڪارو ٿي وڃي). ڳري ويل. ٻنهه جهُونو. بيڪار.

– **ٻُتيءَ ٻر تي هُڻڻ:** مرڻ ڪنڌيءَ تي هئڻ – موت کي ويجهو هئڻ.

• **ٻِتو ج ٻِتا:** ذ. [سن. ٻِوَنْتيَه = ٻوانٽي] نشيدار شين جي وڪري جو دڪان – ڪُتو.

– **ٻِتيوال:** ذ. صفت. ڪُتيوال.

• **ٻِتيُون:** ث. [ٻِتِ ج ٻِتيُون] قبر جون ديواريون يا پاسا "ڄمِر وساريين وسرا، ٻِتين جي ٻُلڪار" (شاهه).

– **ٻِتيون ٻيڙَ:** محاورو. قبر جو عذاب. قبر ايڙ. ٻِتن ٻيڙ. ٻَهڄج ٻيرَ ٻَلَڪ ۾" (مدح سرفراز).

• **ٻِٽَ:** اسم خاص. سنڌ جي مسلمانن جي هڪ بيڪاري ذات جو نالو (جي شادي ۽ خوشيءَ جي موقعن تي ڏاڻ وٺن؛ ڪي شجرا ٻه ياد رکن ۽ پڻ ڳائين وڄائين). هندن جي هڪ ذات جو نالو.

• **ٻِٽُ ج ٻِٽَ:** ذ. [سن. سردار] وڏي پڙهيل برهمڻ يا پنڊت جو لقب "ٻَٽ آچاريَه" (= سيني ڪان وڌيڪ پڙهيل، وڏي ۾ وڏو عالم). [سن. ٻَٽْ = ڳالهائڻ] 'ٻَٽ' قوم جو فرد (جو ڳائي وڄائي ۽ ڪيرتُون ڪري). مداح. ڳائڻو. اُهو ماڻهو جنهن کان شاديءَ مراديءَ جي اشتهار جو ڪم ورتو وڃي. ڄاڻ ڪندڙ. هوڪو ڏيندڙ – مشهوري ڪندڙ "ٻَٽ ٻر نه ڀڄجي، ٻَٽ جي ٻَٽائِيءَ ٻَر ڀڄجي" (چوٽي). (ٿ) ٻَٽِڻِي ج ٻَٽڻيُون.

– **ٻَٽائِي ٻَٽَائِي:** ث. ٻَٽڪو ڪم – ٻٽ جو ڌنڌو (پيڙهيون پٽڻ). اڳين جا آنڊا گُونڊا ڪڍي بدنام ڪرڻ.

– **ٻَٽ تي لِکڻ:** ڪم ڪڍڻ لاءِ ڪنهن جي ٻويان ٻَنڊي ٻڌڻ. مَچَڏُو تي لکڻ – ڇچڙ تي چنبڙڻ.

• **ٻِٽَ:** اسم خاص. تعلقي مٽياري ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو – ٻِٽ شاهه (جتي سدا حيات شاعر 'شاهه عبداللطيف رحه' جو مقبرو آهي) "ٻِرَي ٻِٽَ تي آئيو سارنگ سهج مجهان" (شاهه). منهوڙي جي ويجهو هڪ ٻيٽ جو نالو.

• **ٻِٽَ ج ٻِٽُون:** ث. واريءَ جو وڏو دڙو (جو ٽَڪريءَ وانگر ڏيکارجي). ڍِٻه.

– **ٻِٽَ تي ٻُوڙو:** محاورو. مرڻ کي ويجهو (واريءَ جي ٻِٽَ تي ٻُوڙو سانوڻ بعد جلد ئي سُڪي ٻُري ويندو).

– **ٻِٽلو (ٿ):** ذ. صفت. ٻِٽن وارو. وارياسو – ريگستاني – صحرائي.

– **ٻِٽيينْ ٻاڳُ:** محاورو. (ٻِٽُن جو ٻاڳ آهي مِينهن سان، جو ڪڏهن پوي ڪڏهن نه پوي) قسمت جو ڪم. ڪٿي ڪٿي. ڪڏهن ڪڏهن.

• **ٻُٽُ:** ذ. بُٽ. ويرانو – بريٽ. اَنّ جو بوسو – ٿُهي. (صفت) ڦِٽل – ڊٺل – ويران.

• **ٻِٽا:** اسم خاص. مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پٽا پري ڳنڍ:** ذ. ڳنڍ جو هڪ قسم (جو ڳنڍيا ڳنڍيا ٿئي)_ روڙي ڳنڍ.
• **پٽارَ:** اسم خاص. مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.
• **پٽارو ۽ پٽارا:** ذ. صفت. [سن. پٽارَ. پٽّارَڪ = مانوارو عزتمند، اطاعت جوڳو] ٿلهو متارو (ڳهرو چوپايو جانور). سياڳو – سدورو (ڳهرو جانور). اُٺ، ڍاند وغيره چوپائي ڳهرو جانور لاءِ پيار جو لفظ .پٽاري پاٿو، مرندي سينءِ نہ مٽيو. (شاھ). پلو. پلارو – برڪت وارو. موچارو. سادو – ابوجهہ. (ٿ) پٽاري ۽ پٽارين "مينهون پٽارين"، "پجنديون پٽاريون، وري وٺاڻ آئيون" (شاھ).
• **پٽارو:** ز. پٽڻ وارو هنڌ يا زمين جو ٽڪر. (اسم خاص) بدين، ڏيپلي، ميرپور خاص ۾ ساماري تعلقن ۾ ديهہ جو نالو. ڏگهڙي تعلقي ۾ پراڻ ڪان اوير ۾ پٽڻ واري ايراضيءَ ۾ ديهہ جو نالو "ٻرسي پٽاري، پريا پَٽَ پراڻ جا". تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.
• **پٽارَ ۽ پٽارُون (ٿ):** ٿ. ڪاٺ جو مُترڪو (ٻير جي چوڏي ڪُٽڻ لاءِ).
• **پَٽَ اوڍِڻُ:** اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **پٽائو:** ذ. سامان سڙو – مال اسباب. آنالو. مُوڙي – راس.
• **پٽائي:** ذ. صفت. پٽ وارو. 'پٽ شاھ' جو رهندڙ "پٽائي پير". (اسم خاص) سنڌ جي سدا حيات شاعر 'شاھ عبداللطيف رحہ' جو عام مشهور لقب "پٽائي گهوٽ".
• **پَٽَ ٻائٽي:** اسم خاص. تعلقي ڪيري ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ديهہ جو نالو.
• **پَٽَ پَٽَ:** ٿ. [سن. پٽ = ڳالهائڻ] چپن ۾ آهستي ڳالهاءِ – پِڻ پِڻ. اڻ چنو ڳالهاءِ.
– **پَٽَ پَٽَ ڪرڻ:** آهستي چپن ۾ ڳالهائڻ – پڻ پڻ ڪرڻ.
• **پَٽَ ٽَرَو ۽ پَٽَ ٽَرَ (ٿ):** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم. چِپ.
• **پٽجڻُ:** فعل مجهول. ڇُپي پوڻ. پليد ٿيڻ. حيض يا ماهواري اچڻ. (پٽيو – پٽبو – پٽيل).
• **پَٽَ ڏَنو:** اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **پٽرَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو
• **پَٽَ شاھُ:** اسم خاص. [شاھ عبداللطيف جي پٽَ > پٽ شاھ] شاھ عبداللطيف رح جي سڪونت ۽ مرقد جو ماڳ. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **پٽڪائڻُ، پٽِڪائڻُ:** مصدر. ['پٽڻ' وانگر پڙهي، پيغام وغيره لاءِ ڦيرائڻ] رُلائڻ – دربدر ڪرڻ. گمراهہ ڪرڻ. پٽائڻ.
• **پٽڪائڻُ:** مصدر. "پٽڪڻ" مان متعدي بالواسطہ. جوائڻ. گهوٽيتن پاران ڪنواريتن کان سڳ وٺي ڏيڻ جي چٺو جواءِ ڪرائڻ.
• **پٽڪڻُ، پِٽڪڻُ:** مصدر. اجايو گهمڻ – رُلڻ. دربدر ٿيڻ. ڌڪا کائڻ. پٽڻ. ٿلڪڻ. (پٽڪيو – پٽڪندو – پٽڪيل).
– **پِٽڪِڻي:** ٿ. صفت. مائٽيون ڪرائيندڙ عورت – دلالڻ – وچ واري.
• **پٽڪڻُ:** مصدر. [سن. پَٽ = ڳالهائڻ] چپن ۾ ڳالهائڻ – پٽ پٽ ڪرڻ – پڻ پڻ ڪرڻ. (پٽڪيو – پٽڪندو – پٽڪيل).
– **پٽڪو ۽ پٽڪا:** ذ. آهستي ڳالهاءِ – سُريات – پٽڪو.
• **پٽنڙا، پٽونڙا:** اسم خاص. مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو (ٺٽي ننگر ۾).
• **پٽڻُ:** مصدر. ناپاڪ ٿيڻ – ڇُپجڻ.
• **پٽو ۽ پٽا:** ذ. [هہ] مڪائيءَ جو سنگ – سِٽو. (اسم خاص) 'پٽا' قوم جو فرد. آرائيڻ – مالهي.
• **پٽو ۽ پٽُو:** ذ. صفت. بيوقوف – پوڪ. هٽ ڦاڙ – خرچائو.
– **پٽڪا ڪم ڪرڻ:** اجايا ڪم ڪرڻ. اُبتا ڪم ڪرڻ. نقصان جهڙا ڪم ڪرڻ.
• **پٽور:** اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **پٽُوڻ ۽ پٽُوڻُ:** ذ. [سن. وَرِ شُجڪَ = وڄون] زهري جيت جو هڪ قسم – وڄون – ڪُنجارو (ڪ). پکيءَ جو هڪ قسم (تتر کان ننڍو تتر وانگر چِتا ٿينس. فقط واريءَ ۾ رهي).
– **پٽونڙو ۽ پٽونڙا:** ذ. ننڍو وڄون. (ٿ) پٽونڙي ۽ پٽونڙيون.
• **پٽوٽو ۽ پٽوٽا (ٿ):** ذ. پٽوڻ.
• **پٽُوڻ وَلِ (ل):** ٿ. ٻوٽي جو هڪ قسم (نازبو جهڙو).
• **پٽي:** اسم خاص. مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو. ٽنڊي الهيار، شهداد ڪوٽ ۾ سجاول تعلقن ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **پِٽي ۽ پِٽيون:** ٿ. صفت. [مصدر. پِٽڻ > پِٽي] ناپاڪ – پليد (حيض يا حمل سبب).
• **پٽياڻي:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو. "پٽي" مان اسم مونث. تعلقي ڪيري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **پٽيو (ڪ):** ذ. پٽيءَ تي پڌل ٻار (جو چادر ۾ وجهي اُن جو هڪ ڇيڙو ڪلهي تان ۽ ٻيو ڇيڙو پٺن کان ورائي ڇاتيءَ وٽ ڳنڍ ڏيئي ڇڏجي.
• **پٽُ ۽ پٽَ:** ذ. [سن. پِراشتَر] ٻٽ. وڏوچلهو. ڪورو. ٿنورو.
• **پٽي ۽ پٽيون:** پٽي – ڪورو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ڀَڀُ ج ڀَڀ**: ذ. صفت. ڀوڙهو جهُور — ڪُراڙو. ڀوڏ.
• **ڀيو ج ڀيا (ت)**: ذ. صفت. ڏندن ڀڳل — ڀوڏو.
• **ڀُڄُ ج ڀُڄ**: ذ. [سن. ڀُڄ] ٺونٺ کان مٿي ٻانهن — ڏونرو. ڳوني ڪنڌ تڪنڌي جو عمود وارو ٺنڍي ۾ ٺنڍيو پاسو.
• **ڀُڄ بنْدُ**: ذ. [سن. ڀوڄَ + ف. بند] بازو بند — ٻانهن رکي.
• **ڀڄ**: ث. ڀوڙَ — ڀُڪَ ڀاڄ — ڀاڄڙِ. تاهه. اجائي تڪڙ.
• **ڀڄ ڀڄانْ**: ث. ڀور ڀوڙان — ڀُڪ ڀڪان. اجائي تڪڙ. ڀڪ ڀوڙ. افراتفري.
• **ڀڄ ڀوڻ**: ڀاڄِ ڀوڻ. اجائي تڪڙ ٿيڻ.
• **ڀڄ ڀُڪَ**: ث. ڀوڙ ڀُڪَ — ڀڄ ڀڄان. ڪوشش. اڄ وڃ — رولڙو.
• **ڀُڄُ**: اسم خاص. ڪڇ جو مکيه شهر ۽ گاديءَ جو هنڌ (جو چون ٿا تہ ڪڇ جي راجا راءِ ڪنگهار ١٥٤٨ ع ۾ ٻڌايو؛ ڏند ڪٿا موجب مٿس اهو نالو انهيءَ ڪري پيو جو ڀُڄيه (ڀُڄنگ) يعني "نانگ ديوتا" کي ارپن ٿيل آهي).
• **ڀڄائڻُ**: مصدر. ڀوڙائڻ. ڀوڙ ۾ وهٽ ڀُڄائڻ "گهوڙا ڀڄائڻ". لوڏي ڪڍڻ. ڀڄي هٽائڻ (دشمن کي) شڪست ڏيڻ. گمراهه ڪري ڪڍي وڃڻ (پرائيءَ عورت کي). ڀاڄڻُ (پکين کي). (ڀڄايو — ڀڄائيندو — ڀڄايل).
• **ڀڄائي**: ث. ڀڄائڻ جو عوض يا اُجورو.
• **ڀِڄائِڻُ**: مصدر. ڀُسائڻ. آلو ڪرڻ. ٿڏو ڪرڻ — ٺارڻ. نرم ڪرڻ. ڪاوڙ لاهڻ. (ڀِڄايو — ڀِڄائيندو — ڀِڄايل).
• **ڀِڄائي**: ث. ڀُسائڻ جي اُجرت. ٻنيءَ کي پاڻي ڏيڻ جي مزوري.
• **ڀڄنُ ج ڀڄن**: ذ. [سن. ڀڄن < ڀڄ = پوڄڻ] ڌڻيءَ جي بندگيءَ جو گيت (جو پوڄا وقت ڳايو وڃي). راڳ (ديوتائن جي تعريف ۾). بندگي — پُوڄا. ديوتائن جي تعريف.
• **ڀڄن ڀاءُ ج ڀڄن ڀاوَ**: ذ. پُوڄا پاٺُ (اُپاٺهار يا ديوتائن جو).
• **ڀڄن ڪرڻ**: ڌڻيءَ جي بندگيءَ جا گيت ڳائڻ. پوڄا ڪرڻ. ديوتائن جي ساراهه ڪرڻ. ڪٿا ڪرڻ.
• **ڀڄنيڪُ**: ذ. صفت. ڀڄن چوندڙ. پوڄاري.
• **ڀُڄنگُ ج ڀُڄنگَ**: ذ. [سن. ڀُڄنگَ] نانگ. ڪارو نانگ.
• **ڀڄڻُ**: مصدر. [سن. ڀڄ] ڀوڙ پائڻ — تکو ڀوڙڻ. ڀڄي وڃڻ — فرار ٿيڻ. پُٺ ڏيڻ (لڙائيءَ ۾). ڀڄي پوڻ — ٽڪر ٿيڻ — ٽٽڻ. (ڀڳو — ڀڄندو — ڀڳل).
• **ڀڄندي جي آڙ**: محاورو. ٿورو بچاءُ.
• **ڀڄڻ لِڪڻ**: ڀوڙڻ لِڪڻ. (ذ) لِڪڻ ڇپڻ (ٻارن جي هڪ راند).
• **ڀڄڻو ج ڀڄڻا**: ذ. صفت. تِکو ڀوڙندڙ — چو هو. ڀاڄوڪڙ — ڳوسڙو. ڀري ڀڄندڙ — ڀڄڻو. جنگ ۾ پٺي ڏيندڙ — گيدي "ڀڄي آئين ڀڄڻا، لڄائي مون يار" (رسالو: ڪيڏارو). ڀڄي ڀرڻ جهڙو — ٽڙڪڻو — ٽاڪُڻون. (ث) ڀڄڻي ج ڀڄڻيون.
• **ڀڄي وڃڻ**: تکو نڪري وڃڻ (ٻئي کان ڀوڙ ۾). ڇڏائي وڃڻ (چور جو ڀاڳين کان، جانور جو ڪٽڻ کان). ڇڏي هليو وڃڻ (ڪو مقرر ڪم يا رهائش جي جاءِ). ميدان ڇڏي وڃڻ (جنگ ۾). شڪست کائڻ — هارائڻ.
• **ڀِڄڻُ**: مصدر. ڀُسڻ — آلو ٿيڻ. نرم ٿيڻ. ٺرڻ (دِل، رات وغيره) "جٿي جٿي ڀڄي رات، تٿي تٿي تاڻي پنڌ ۾" (شاهه). (ڀِڳو — ڀِڄندو — ڀِڳل).
• **ڀِڄي ڀوڻ**: ڀُسي ڀوڻ. نرم ٿيڻ. ٺري وڃڻ.
• **ڀُڄڻُ**: مصدر. [سن. ڀُرِجْ > ڀُرجڻ = ڀُڇڻ، ٺرڻ] ڀَڄڻ (طعام). ٽڃڪڻ — ترِڪڻ (ٿَلا). (ڀُڳو — ڀُڄندو — ڀُڳل).
• **ڀُڄي ڀُڳڙا ٿيڻ**: سڙي سوڪ ٿيڻ. جلي خاڪ ٿيڻ.
• **ڀِڄوالُ ج ڀِڄوال**: ذ. صفت. ڀُنيان ڀوندڙ.
• **ڀِجهرو ج ڀِجهرا**: ذ. چرخو — آرٽ — اٽڻُ "ڀجهرو ڀوري، ڀيريئي ڪين" (حافظ ڀنيو: ڪاپائتي). ڀِنجهرُ — ڀنبٽي.
— **ڀِجهرو ڀيرڻُ**: چرخو ڦيرڻ. اٽڻ هلائڻ. سُٽ ڪتڻ.
• **ڀڃ**: ث. [سن. ڀڃْ = ڀڃڻ] (ڪنهن شيءِ جي) ڀڃڻ جي حالت. ڪُٽائي. ڦوڙَ. ڀاهَ. رنڊڪ آڙَ — اٽڪاءُ. ڀِنگُ. وَٽُ (نوڙيءَ کي). ضرب (هڪ انگ کي ٻئي انگ سان) ڀاڃ.
— **ڀڃ ۽ ڇِلو**: محاورو. هٿ ڦاڙ — فضول خرچ.
— **ڀڃ ۽ ڇِلِيُون ڪرڻ**: اجائيءَ ريت خرچ ڪرڻ.
— **ڀڃ ڏيڻ، وِجهڻ**: سخت مارَ ڏيڻ. ڀِڃَ ڪڍڻ — هَڏَ گُڏَ ڀڃڻ.
• **ڀُڃ**: ذ. ڀُڳُ. ڀيڄُ وَٽُ. ڏَرُ.
— **ڀُڃُ ڀڃڻ**: ڳجهارت سلڻ — ڳالهه جو ڀيچ سمجهڻ.
• **ڀُڃ**: ث. (ڪاڏي) ڀُڃڻ جي حالت — ڀُڃڻي "ٻرهه لاٿي ڀُڃَ، مُون مُٺيءَ سان منارڇٺي" (منٺار راڄڙ).
• **ڀڃ اُپٽ ج ڀڃ اُپٽون**: ث. ڪن بہ انگن جي ضرب اُپٽ.
• **ڀڃائڻُ**: مصدر "ڀڃڻ" مان متعدي بالواسطه. ٽُڪر ڪرائڻ. ٽوڙائڻ. ڪولائڻ. ڪليو ڪرائڻ (روپيو) مٽائڻ (ريزگاري) وَٽائڻ (رسو، مالهه، وغيره). زور ڏيئي هيٺ دٻائڻ "ڪويُون ڀڃائڻ". (ڀڃايو — ڀڃائيندو — ڀڃايل).

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

— **پَچائي**: ث. نوڙيءَ کي وَٽَ ڏيڻ يا ڪنهن شيءِ کي پچڻ بابت مزوري.

• **پَچائي**: ث. نوڙيءَ کي وَٽَ ڏيڻ يا ڪنهن شيءِ کي پچڻ بابت مزوري.

• **پَچائڻُ**: مصدر. "پُچڻ" مان متعدي بالواسطه. [سن. پُرَجَ. پُرسْجَ = پُچڻ، ترڻ، سيڪڻ] گوشت، ڀاڄي وغيره کي گيهه مصالحو ڏيئي باهه تي ترائڻ. ڀُڳو ڪرائڻ. تچڪائڻ (جوئر يا مڪئي ڦُلن ٺاهڻ لاءِ). (پُچايو — پُچائيندو — پُچايل).

— **پُچائي**: ث. پُچڻ جي مزوري. ڀُڳڙن وغيره پُچڻ جو معاوضو.

• **پَڇْڪِڙي ج پَڇْڪِڙيُونْ**: ث. [سن. پَڇْ = پڇڻ] رنڊڪ — اَٽڪ. ڦيڙتي. خلاف ورزي — انحرافي (وعدي، قاعدي ۽ اصول وغيره جي).

— **پَڇْڪِڙي وِجهڻ**: رنڊڪ وجهڻ — ڀَنگ وجهڻ. انحرافي ڪرڻ.

• **پَڇَ ڳهَڙ**: ث. پَڇي وري ٺاهڻ جي حالت. جوڙجڪ. ڳڻ ڳوت. عاقبت انديشي.

— **پَڇَ ڳهَڙ ڪرڻ**: اڳ ڀوءِ جو ويچار ڪرڻ — ڳڻ ڳوت ڪرڻ. جوڙجڪ ڪرڻ.

• **پَڇَڻُ**: مصدر. [سن. پَنجْ < پَنجَن] نوڙَڻ — ٺڪر ڪرڻ. سلڻ (ڳجهارت). حَل ڪرڻ (حساب). مَٽڻ — ڪليو ڪرڻ (نوٽ، رپيو). ناس ڪرڻ. رد ڪرڻ (قاعدو نيم). ورائڻ (ڪتاب جو ورق). هٽڻ (اک). ضرب ڪرڻ (انگ). وَٽڻ (نوڙي). رسي جون تندون پاڻ ۾ ملائي وڪڙ ڏيئي مضبوط ڪرڻ. ڪچي سُٽ جون تندون گڏي هڪ پڪي تند ٺاهڻ. سخت مارڻ. پڇ ڪڍڻ. (پڳو — پڇندو — پڳل).

— **پَڇْٽِي ج پَڇْٽِيُون**: ث. (ڪنهن شيءِ جي) پڇڻ جي حالت. سلٽي (ڳجهارت جي). (حساب جو) حَلّ يا وات. اُهو انگ جنهن کي ضرب ڪجي. وَٽُ (نوڙيءَ يا رسي جو). اُڏي تي چڙهيل تاڃيءَ جي ڏاڳي جي ٺاهَ نُوهَ (ت).

— **پَڇٽِي پَٽڻ**: ڪَنْير ڪان وٺي مُنيءَ تائين تاڃيءَ کي ڏگهو ڪري اُن کي اُٽڻ لائق بنائڻ.

— **پَڇٽِي پَٽرڻُ**: تاڃيءَ جي ڏاڳن جي ڀيو پيرو ٺاهَ نُوهَ ڪرڻ.

— **پَڇٽِي پورڻُ**: ڪَنير ڪان مُنيءَ تائين سموري تاڃي اوج هيٺ لاهڻ.

— **پَڇٽِي ڏيڻ**: وٽ ڏيڻ (رسي کي).

— **پَڇِي مارڻ**: سخت شڪست ڏيڻ. اُٿلائي پٿلائي مارڻ (مقابلي ۾). همت ڏيڪارڻ. مڙسي ڪرڻ.

— **پَڇِي پُڪا ڪرڻ**: ڪُٽي اَتو ڪرڻ. ذرا ذرا ڪرڻ.

• **پُچَڻُ**: مصدر. [سن. پُرجْ = پُچڻ] رڌڻ گيهه ۾ گوشت، مڇي يا ڀاڄيءَ کي گيهه ۽ مصالحي ۾ ترڻ — ڀُڳو ڪرڻ. داڳ پچائڻ. واريءَ ۾ پچائڻ (چڻا، مڪئي وغيره) ٽڙڪائڻ (ڦُلا). (ڀُڳو — پُچندو — ڀُڳل).

— **پُچٽِي ج پُچٽيُون**: ث. طعام رڌڻ جو نمونو — ترٽي.

— **پُچٽيون ڏيڻ**: هر هر پُچڻ.

• **پَچوڙَ**: ث. پَڇڪڙي — رنڊڪ — اَٽڪ.

• **پُچُ ج پُچَ**: ذ. وارن جو مُچو — ٻُچ. (ذ. صفت) ڪِنڊڙيل ۽ منجهيل وارن وارو — پَچَرُ. وڏن وارن وارو. آگلو. ڪُڏنگو. اَناڙي — بيوقوف. ٻُوز — پوچ — بوزان.

• **پچا**: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پِچارائِڻُ، پيچارائِڻُ**: مصدر. ٺيڪ ڪري ويهارڻ يا ٻيهارڻ. ٻن شين کي پاڻ ۾ ملارائڻ. هارين جو پيچين جي پِچڻ تي نالا رکائڻ.

• **پِچائِڻُ، پيچائِڻُ**: مصدر. سَنْڌُ سَنْڌَ سان ملائڻ. ٻن شين کي پاڻ ۾ ٺهڪائڻ. ٺهڪائڻ — ٺهڪائڻ. ڦبائڻ. (پِچايو — پِچائيندو — پِچايل).

— **پِچائي ج پِچائِيُونْ**: ث. مِلائي — مِلت — ميلاپ.

• **پُچائِڻُ**: مصدر. هضم ڪرڻ. ڦبائڻ (پيسا) — هڙپ ڪرڻ. امانت ۾ خيانت ڪرڻ. (پُچايو — پُچائيندو — پُچايل).

• **پچِنِي**: ث. گاهه جو هڪ قسم (جنهن ۾ سنهڙا ڪنڊا ٿين، جي پرسان لنگهندڙ جي ڪپڙن ۾ وجڙن ۽ جنهن جو ٻج پينهي مانيون پچائي کائجي) — ڏنگٽي.

• **پَچَرُ ج پَچَرَ**: ذ. وڏن وارن ۽ ڊگهن ڪنن وارو ڪُتو. گهٽن وارن وارو (ماڪهو، وغيره). بدشڪل.

• **پَچَرپڻُونْ**: ذ. ٻِجَ جو هڪ قِسم (جو دوا طور ڪم اچي).

• **پَچَڪُ ج پَچَڪَ**: ذ. صفت. [سن. پَيَچَڪِتَ < پَيَہ = ڊپ + چَڪِت = ڏڪندڙ = ڊپ وچان ڏڪندڙ] چِرڪيل — ڊنل — سهميل. پريشان — وائڙو — حيران.

— **پَچَڪ رَهڻ**: حيرت ۾ پوڻ.

• **پَچَڪائِڻُ**: مصدر. ڊيڄارڻ. چِرڪائڻ. حيران ڪرڻ.

• **پَچَڪَرُ ج پَچَڪَرَ**: ذ. [سن. پَ = ميڙ + چَڪْرَ = گرهه] راس چڪر — آسماني بُرج — منطقة البُروج.

• **پَچْڪَڻُ**: مصدر. [سن. پَيَہ چَڪْ = ڊپ وچان ڏڪڻ] چِرڪڻ. ڊڄڻ — ڊپ ڪرڻ. عجب ۾ پوڻ. حيران ٿيڻ.

• **پُچَنْڊِي (ڪ)**: ث. گاهه جو هڪ قسم — پَچِنِي.

• **پَچَڻُ**: مصدر. [سن. پَڪْشَنَ] ڪاڌو. پوڄن.

• **پِچَڻُ**: مصدر. ڊهڄڻ. سوڙهو ٿيڻ. قابو ٿيڻ. سُڪ ٿيڻ. مِلي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اچڻ – ٺهڪي اچڻ (ڪاٺ جي سَنڌَن، طاقن وغيره ۾ن شين جو هڪبئي سان). پُورو پوڻ. ٻُجي اچڻ. ڪِپي وڃڻ. قابو ٿيڻ. ڳَنڍجي وڃڻ. نہ ڇڏڻ. (ڪنهن ڪم ۾) جُنبي وڃڻ. ٻهچڻ – رَسڻ – ٻُچڻ. جهڙي سان تهڙو ٿي وڙهڻ. پوريءَ طرح ڳنڍجڻ. (ٻِچيو، ٻِتو – ٻِچَنڊو – ٻِچيل، ٻِتَلُ).

– **ٻِچي اَچڻ:** ٺهي اچڻ – مِلي اچڻ. ڪِپي وڃڻ.

– **ٻِچي وڃڻ:** لڳي وڃڻ – جُنبي وڃڻ (ڪنهن ڪم ۾). قابو ٿي وڃڻ.

• **ٻُچَڻُ:** مصدر. هضم ٿيڻ – جِيورَڻُ. ڦٻڻ (رقم وغيره). هڙپ ٿيڻ. ڳَڏجڻ – مِلڻ (ڪ). ڪنهن ڪان بيماري پرائڻ. بيماريءَ ۾ وَنجڻ (ڪ). ناس ٿيڻ. (ٻُچيو – ٻُچَندو – ٻُچيل).

• **ٻُڏَ:** اسم خاص. تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **ٻُڏَ:** ذ. سُڪَلَ گاهہ جا (سڙيل) ٽڪرا.

• **ٻُڏُ:** ذ. سُڪل سڙيل گاهہ يا اَنَّ. بُوسو – بُهہ. (صفت) پراڻو – سڙيل "ههڙو ٻُڏ اَنَّ ڪير ونندو؟".

• **ٻُڏا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ٻُڏا:** اسم خاص. سنڌي هندن جي هڪ ذات جو نالو. تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **ٻُڏائِڻُ:** مصدر. بدن تي ڪپڙا ٺهڪائي بيهارڻ.

• **ٻُڏَرَ:** ث. جوئر يا ٻاجهريءَ جي ڦِتل اور (جنهن ۾ چرڻ لاءِ چوپايو مال ڇڏجي) – ٻَنَر ويڪر – ٻَرُ. موڪراڻ. ڏِگهائي. پڪيڙ.

• **ٻُڏَرُ ج ٻُڏَرَ:** ذ. هڏائون پڃرو. سڪٽا هڏا.

• **ٻُڏِ رِ:** ث. چيلهہ سان مليل ڄنگهہ وارو هڏو. ڍاڪَ.

– **ٻُڏِرَ ڀِڳو:** ذ. صفت. چيلهہ ڀڳو. ڪمزور – هيٺو.

• **ٻُڏِرَ:** ذ. سُڪل گاهہ جا ذرا. بُهہ.

• **ٻُڏو ج ٻُڏا:** ذ. ڦِٽل واهہ يا ڪَڙيي جو تَرو. پُراڻي واهہ يا ڪڙيي جو سڪل پيٽ – ڍورو.

• **ٻُڏو ج ٻُڏا:** ذ. صفت. جنهن کي ڏند نہ هجي. ڏندن ڀڳو – ڦُدو. خراب. اُبتو. جڏو (ڪم). پوڙهو (ڪ). (ث) ٻُڏي ج ٻُڏيُون.

– **ٻُڏا ڪَم ڪرڻ:** خراب ڪم ڪرڻ. اونڌا ڪم ڪرڻ بي فائدا ڪم ڪرڻ.

– **ٻُڏاڻِ:** ث. وات ۾ ڏند نہ ڄمڻ جي حالت – ڦَداڻِ.

– **ٻُڏائِي ج ٻُڏائيُون" ٻُڏايُون:** ث. بڇڙائي. ڪميٽپ.

• **ٻُڏي ج ٻُڏيُون:** ث. (ڏندن ڀڳل) ڏيڏري. ڄانيي جي ڦرين جا ٽوٽڙ. ٽِرن وغيره جي ڪَلَ يا تُهِي. ڪٽڪ جو ٻُهہ.

• **ٻڊِ ج ٻڊيُون (ڪ) ث:** اُٽَ جي مرض جو هڪ قسم. اُٺ جي اڳئين پاسي واريءَ ڪَڄ جي لٽل ڪَل.

• **ٻِڊو:** اسم خاص. ڪوهستان جي هڪ جبل جو نالو.

• **ٻِرَ:** ث. ڪوڙا سُورَ. ويم وقت پيٽ ۾ گهُمرا. دَبَ. داٻَ – ڪَشَ. اَنَّ جي ماپَ – ٻِرپ.

– **ٻِرَ ٻِرڻ:** (ڪنهن جي خلاف) ڪوڙ هٽي ٻڌائڻ – چغليون هڻڻ. ڪوڙن بهانن سان ڪن ٻرڻ.

– **ٻِرُڻ پوڻ:** ويم جا ڪُوڙا سُورَ اُپرڻ. گهمرا پوڻ. چاڪوڙجي پوڻ (ڪم ۾).

• **ٻرِ ج ٻِرُون، ٻِريُون:** ث ڪَپُ_ ڪَپَرُ. ڪنارو – ڪنڌي (درياءَ يا واهہ جي) "ٻِريُون پرينءَ ٻَرِ، ٻَسَ جي پار پونديون" (شاهہ). ٻِڪَ. وهڪري جي ڪاڌ. وَٽِ _ پاسو – طرف. ويجهائي – اوڏائي. (ظرف) تقريباً – اٽڪل "سيرٻَرِ، ڪوهہ ٻَرِ".

– **ٻِرانْ:** ظرف. ٻِر ڪان – پاسي ڪان – ڪَپر ڪان.

– **ٻِر تي ٻُڙُو:** ذ. مرڻ ڪنڌيءَ تي – مرٺينگ. تمام پوڙهو.

– **ٻِرجهلو:** ذ. ٻَروسو – اَجهو. آڌار – ٽيڪ. پُشت پناهہ. ڏسو "ٻَرَ جهَلو".

– **ٻِريُون پائڻ:** درياءَ جو ڪنارن کي ڪائڻ – ٻِڪُون ڏيڻ "واهُڙا! پريون مَ پاءِ، تو ٻڻ ليکو ڏيٺو" (شاهہ).

• **ٻِرِ:** حرف جر. وَٽِ _ تي. (ظرف) پاسي – طرف. مٿي – مٿان. تائين.

– **ٻِرِ پاسي:** ظرف. ويجهو – پاسي ۾ _ نزديڪ. اوسي پاسي – ويجهيءَ ڄڪَ ۾.

– **ٻِرِ ۾:** ظرف. پاسي ۾ _ ويجهو – نزديڪ "چو ٿو ڳُولين، اٿئي ٻَرِ ۾" (سچل).

• **ٻِرُ:** ذ. زور – سَتُ. جهَلَ – ٽيڪَ "سرجوُسڃيو سڄٽين، ٻَرُ پيڏيءَ ڏيئي" (شاهہ). آڌارُ – آسرو – ٻِروسو – وسيلو "ٻِيو ٻَروسو نہ ٻَرُ ٻيڏيءَ ڏيئي" (شاهہ). "ٻَلائيءَ جو ٻَرُ، رهبر ٿيندءِ راهہ ۾". داٻُ – دٻاءُ، بارُ – وزن "ڪجي ڪَٽُ نہ جهليو. ٻيلو سهي نہ ٻَرُ". ٻَراءُ – ٻندار – خزانو. تڪبَّر – غرور – هٺ.

– **ٻِرُ جهَلَ، ٻَرَ جهَلو:** ذ. آسرو – ٻِروسو. آڌار – ٽيڪ. اَجهو – پشت پناهہ. پاسو ڪنندڙ – طرفدار – حمايتي "ابڙو اڳاهن ۾، ٻرجهلو ياري" (شاهہ).

– **ٻِرجهَلو ٿيڻ:** پشت پناهہ بنجڻ. طرفدار ٿيڻ – مددگار ٿيڻ.

– **ٻِرُ ڏيِرُ:** ذ. ڏَڍَ – دلاسو. ٻَرجهلو.

– **ٻِرُ ڏيڻ:** مدد ڏيڻ – آسرو ڏيڻ – آٿت ڏيڻ. پاسو ڏيڻ. منهن

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

مورڻ "مچڻ يا ڳ پرُ ڏيين، ڪَٽُ ڪنندي آءُ" (شاھ: ڪاپائتي).

— **پرُ سِپرَ:** ذ. صفت. مدد ڪندڙ — آڌار ڏيندڙ — پرِجهلو "جيڏيءَ ساڻ جبل پر، ٿيندو پرُ سپر، ميان!".

— **پرُ سهڻ:** بار سهڻ. زور جهلڻ "سندو ڪانُ ڪَهُو، پتو ئي پَرُ سَهي" (شاھ ڪريم).

— **پرُ ڪري هٽڻ:** (چمات يا ڌڪ) زور سان هٽڻ — ڌاڍيان هٽڻ.

• **پرا (ڪ):** ث. وڏي پري — ڳنڍڙي.

• **پرا ج پرا:** ذ. [سرائڪي < پراتر = ڀاءُ] ڀاءُ برادر.

• **پرارو:** اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **پرارو:** ذ. چاڙھ — پراءُ (پاڻيءَ جو). برسات جو جهجهو پاڻي — ترهارو.

• **پرالوڻي:** اسم خاص. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **پرانت، پرانتي:** ث. [سن. پرانت < پر = رلڻ، ڦيريون پائڻ] رولڙو، چڪر، مونجهارو، چڪ — غلطي — ڀُل. گمراهي. غلط خيال. شڪ — گمان. دوستيءَ ۾ نفاق (ڪ) — ڪتَر.

• **پراوت، پراوتَ:** ث. پراءُ — پرتي.

• **پراءُ:** ذ. [سن. پُر = پرڻ] مٽي، واري (جنهن سان ڪا کڏ پرجي). پرائڻ جي حالت. پواٺو — ڏڀالت. پرتي — چاڙھ (پاڻيءَ جو). ڳوڻ يا ٻوري پرڻ جي حالت. پنيرائي — تيڪو — تائيد.

— **پراءُ ڏيڻ:** چاڙھ ڏيڻ — اُناءُ ڏيڻ.

— **پراءُ ڪرڻ:** چڙهڻ (پاڻي) — زور وٺڻ. هيناهينءَ ڪي مٽيءَ سان پري مٽي ڪرڻ.

— **پراءُ وٺائڻ:** جونگ ڏيڻ — برانگيخته ڪرڻ.

— **پراءُ وجهڻ:** ڪنهن جاءِ تي مٽي يا واري وجهڻ. جاءِ جي ٿلهي ناهڻ لاءِ مٽي وجهڻ.

• **پرائڻ:** مصدر. "پرڻ" مان متعدي بالواسطه. [سن. پُر = پرڻ] پرڻ جو ڪم ٻئي کان ڪرائڻ. پر ڪرائڻ — لبريز ڪرائڻ (ٿانءُ). لَنائڻ (کڏ). وٺڻ (عوض، ڏنڊ). پرت ڪرائڻ. جوائڻ (ڪلمون). توبھ ڪرڻ لاءِ نڪ تي آڱر هڻائڻ ("جانو پرائڻ"). ماڻ سان ماپائڻ (اَنُ). وٺي ڇڏڻ (ڏنڊ وغيره جي رقم). (پرايو — پرائيندو — پرايل).

— **پرائي ج پرائيون:** ث. پرائڻ جي حالت "ڏنڊ پرائي". پرائڻ جي مزوري.

— **پرائي ج پرايون:** ث. کڏيا هيناهينءَ ۾ مٽيءَ جو پراءُ.

• **پرپانڊ:** ذ. پست جو هڪ قسم. (صفت) سُڃو — ويران — قتل.

• **پرپانگ:** ذ. صفت. ڏسو "پڙپانگ".

• **پرپتو:** ذ. اڪ ۾ ٻيل مٽيءَ جو ذرو — ڪڪرو.

• **پرپتي ج پرپتيون:** ث. [هـ. بيربوٽي] جيت جو هڪ قسم — مينهن وسارو. هڪ قسم جو ڳوريت.

• **پُر پُر:** ث. پورَ — ذرڙا.

• **پرپر ماءُ:** محاورو. چغلخور عورت. گلا ڪندڙ زال "پرپر ماءُ پوني ڏئي، جهڙي ڏئي تهڙي ٻڌي" (چوٽي).

• **پرتري ج پرتريون:** ث. ڪا بہ نهري شيءِ. سوج. ڦٽُ. ڪا بہ ٿلهي متاري شيءِ.

• **پڙتل:** ذ. انگل آرا — لاڏڪوڏ — نازنخرا.

• **پرَ پيل:** ث. پيلَ (پوڪ جي). زبان. عام پيلَ "جو داٿو منجهہ پون ڳري، پاڻي پئي سائو ٿئي — پوءِ بچي پَرَ پيلَ ڪان، سو تو بچائي سال سنگ" (گل).

• **پڙتُ، پڙتَ، پڙتِ:** ذ. سُٽَ يا پَٽَ سان ڪپڙي تي گلڪاري — ڪشيده ڪاري (قسم: هُرمُچ، پگڙو تَو پيٽيس دادي، مُڪي چڪرائون. ڦٽيدار. تارَ. بجورو تُن. چند. چڪرو جلڪ. ڦنگو. ڪتڙو ڪوڪر منجٽي. ڦل. جير چوٽون. بغدادي. دوڳُ. بهرال وغيره). "ڪو پنهنجي عيد لئي، پيري ڪج پرتُ" (شاھ: ڪاپائتي). چندول پکيءَ جو هڪ قسم. ڌاتوءَ جو هڪ قسم (جو ٽامي ۽ رڪ جي ملاوت مان ٺهندو آهي). سامان. موجودي.

• **پڙتيار:** ث. صفت. پرت پريندڙ. پرت پرڻ جي هوشيار (عورت).

• **ڀرتُ:** اسم خاص. هندستان جي هڪ آڳاٽي راجا جو نالو (جو راجا دشينت ۽ راڻي شڪنتلا جو پٽ هو. جنهن جي نالي پٺيان هندستان کي 'ڀارت ورش' جي نالي سان سڏيو ويو)؛ رام جو ننڍو ڀاءُ.

• **پڙتا:** ذ. صفت. پاليندڙ — نپائيندڙ. پرجهلو. حمايتي — مددگار. پتار — مڙس.

• **پڙتاڻ، پڙتاڻ:** ذ. گهڻو وقت وٺڻ ۽ گهڻي جاءِ والارڻ جي حالت — وڏاءُ.

• **ڀرتري:** اسم خاص [سن. ڀرترِ هري] راجا وڪرماجيت جي ڀاءُ جو نالو (جو هڪ وڏو مصنف ٿي گذريو آهي. هن جا ٽي سؤ اخلاقي، سياسي ۽ ڌرمي نڪتا ٽن شتڪن ۾ ورهايل آهن: (١) شرنگار شتڪ. (٢) نيتي شتڪ. (٣) ويراڳ شتڪ. راجا پرتري ۽ راڻي پنگلا جو قصو عام مشهور آهي. جنهن موجب چون ٿا تہ راڻي پنگلا جي بيوفائيءَ سبب راجا پرتري پنهنجو ملڪ (غالباً ڪانياواڙ) ڇڏي سنڌ ڏي هليو آيو هو.

• **پڙتڪو:** ذ. [آواز] آواز (پکيءَ جي اڏامڻ جو) — پڙڪو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• ٻرتو: ذ. واڳڻن، ٻتاٽن يا ميهن کي باهہ تي پچائي، چِلي، ڪُٽي ناهيل چٽڻي – بورٽو. ٻراڻ. ٻوراڻو. ڏٽو.

• ٻرتو، ٻرٽو ع ٻرتو، ٻرٽو: ذ. صفت. پربور. پريل. تار – ٽب. گهٽي بارسان (لذيل).

• ٻرتو ع ٻرتا (ڪ): ذ. تَوَڏَ. بحث – مُهاڏو. هوڏَ.

• ٻرتي، ٻرٽي: ث. ٻرڻ جي حالت – ٻراڻ. پيٽ ٻرڻ جي حالت. آڦري. بدهضمي. داخلا (فوج يا پوليس ۾). وڏيءَ ويرجو چاڙهہ.

– ٻرتي ٿيڻ: ڪنهن ڪاتي ۾ نوڪريءَ لاءِ نالو لکائڻ. فوج ۾ نوڪريءَ لاءِ داخل ٿيڻ. پيٽ ۾ واءُ يا هوا ڀرجڻ.

– ٻرتي چڙهڻ: (مير بحرن جي اصطلاح ۾) سمنڊ جي پاڻيءَ ۾ موج اچڻ. پاڻيءَ ۾ واءُ جو زور وٺڻ.

– ٻرتي ڪرڻ: فوج ۾ نوان ماڻهو ڪڻڻ. (ڪورين جي اصطلاح ۾) تاڃيءَ کي هڪ هڪ تند ڪري اورار ۾ ڦٽيءَ مان لنگهائڻ. ڪنهن ڪاڌي جو پيٽ ۾ هوا پيدا ڪرڻ. آڦري ڪرڻ.

• ٻرتو: صفت. ٻرت ٻريل. ڏسو "ٻرتو".

• ٻرٽ: اسم خاص. مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

• ٻرٽ ع ٻرٽ: ذ. گاهہ جو هڪ قسم (جو ٿرءِ جبل ۾ جام ٿئي: نسرڻ بعد هن ۾ ڪنڊن جي ڪويي سان ڍڪيل اندر اجا داڻا ٿين، جي غريب ماڻهو پيهي پچائي ڏٿ طور کائين: پڻ ڪيترين ٿي بيمارين ۾ دوا طور ڪم اچي).

• ٻرترو ع ٻرترا: ذ. جهنگلي جانور جو هڪ قسم.

• ٻرٽڻ: مصدر. جهٽ پٽ کائي ڪپائڻ. ٻرڙڻ. پورڻ. (ٻرٽيو – ٻرٽيندو – ٻرٽيل).

• ٻرٽي ع ٻرٽي (ل): ذ. صفت. تمام چوڙڙو. قد جو ننڍو.

• ٻرپ ع ٻرپون (ل): ث. (انّ يا داڻن واري ڪنهن جنس جي) ٻرڻ يا مٺڻ جو نمونو. انّ جو ماڻ. پيٽ ۾ هوا جو ٻراڻ ناهہ. خيال – ويچار.

• ٻرپور ع ٻرپور: صفت. چڱيءَ طرح. ٻريل. تار – ٽب – تمتار – ڇڪار. ڪناڪن – ڪنن تار. ٻورو – ڪامل.

– ٻرپورائي: ث. تار هئڻ واري حالت. ڪماليت.

• ٻرجڻ: مصدر. "ٻرڻ" مان فعل مجهول. پربور ٿيڻ. تار ٿيڻ – تمتار ٿيڻ. ڪناتار ٿيڻ. گندگيءَ وغيره ۾ ٻرجڻ. ڍاپجڻ (پئسي يا دولت ۾). پيٽ سان ٿيڻ. راضي ٿيڻ. ڏکيو ساهہ کڄڻ. سهڪڻ (گهوڙي جو).

– ٻرجي اچڻ: ٻورو ٿي ٻجي اچڻ (وقت). ٻجي اچڻ (حساب). (جوا راند ۾ پئسن جو) وڏو داءُ لڳائڻ. چڙهي اچڻ (ڪڪرن جو وسڻ لاءِ). تري اچڻ (دل تي خيال).

• ٻرجل ع ٻرجلون (ت): ث. نار جو هڪ عضوو (اُها تلهي ۽ سڌي لٺ جنهن جو هڪ ڇيڙو هيٺ پاروٽيءَ تي بيهي ۽ ٻيو ڇيڙو مٿي ڪاڄڻ ۾ لڳل مڪڙي اندر هجي) – مُهرو.

• ٻرجهڻ ٻرجهڙ: ث. مينهن جي سنهي بوند – جهڙ ڦڙ.

• ٻرجهلو ع ٻرجهلا: ذ. آسرو – اجهو. سهارو – وسيلو. آذار – پشت پناهه. ڏيءُ.

– ٻرجهلو ع ٻرجهلو: ذ. صفت. پاسو ڪندڙ – حمايتي. غمخوار – مددگار – هڏ ڏوکي. همدرد.

• ٻرچڻ (ڪ): مصدر. هڪبئي سان ڪڙو ڳالهائڻ. ٽڪو مَنو ٿيڻ. زباني ويڙهہ ڪرڻ. (ٻرچيو – ٻرچندو – ٻرچيل).

• ٻرچونڊي: اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو (جتي سنڌ جي مشهور اهل دل بزرگ حافظ محمد صديق جي درگاهہ آهي. سنڌ ۽ هند جي مشهور عالم ۽ سياسي اڳواڻ مولانا عبيدالله سنڌي، اول انهيءَ ڳوٺ ۾ اچي ان بزرگ جي هٿ تي اسلام قبول ڪيو هو).

• ٻرڏيز: ذ. ث. تسلي – دلداري.

• ٻرڙ (ت): ذ. صفت. سڪل. ٺورو ڪچو – هڏرو (پت وغيره).

• ٻرڙ، ٻرڙ: ث. [سن. ٻَرَمُ = ڦرڻ] پکيءَ جي ٻڙڪي جو آواز – ڦرڙاٽ.

• ٻرڙ: ذ. پکيءَ جي ٻڙڪيءَ جو آواز.

• ٻرڙ ع ٻرڙ (ڪ): ذ. درياءَ ۾ لڙهندڙ ٻانڌي وڻ جون پاڙون "ٻانڌي جي ٻيٽن جا، تنهن ۾ ٻرڙ هٿا پائي" (اسحاق ڳدو). ٻرڳهل – ٻرڙ – ڏرڙ – سوراخ. وڏو ٺنگ يا ڦوڙ (پٽ ۾).

– ٻرڙ ٻرڻ: وڏا ٻرڳهل لڳڻ. اجايون چتيون ٻرڻ. ٻٽي جي اٽيءَ ۾ ٻيسا ٻرڻ.

• ٻرڙ (ل): ذ. صفت. وڏو – ڳرو – ڀاري.

• ٻرڙ: ذ. ڪائين جا سنها ٽڪر يا چينيا – ٻرڳٽ. ٻراٽي. لوڙهي جي پاڙ جون ڪائيون.

• ٻرڙ ڏندو: ذ. پورون ڏندن وارو "ٻرڙ ڏندو ڪوڪو مورک، ڪوڪو ڪاٿو صادقا" (چوٽي).

• ٻرڙاٽ ع ٻرڙاٽ: ذ. پکيءَ جي زور سان اڏامڻ جو آواز – زورائتو ٻڙڪو. ٻيٽان هوا نڪرڻ جو وڏو آواز.

• ٻرڙائڻ: مصدر. ٻرڙاٽ ڪرڻ – ٻونيٽ ڪرڻ.

• ٻرڙڪو ع ٻرڙڪا (ٿ): ذ. بادي نڪرڻ جو آواز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **پَرڙڻ (ت):** مصدر. باھ ۾ ساڙي پچائڻ. اجايو خرچ ڪرڻ. سنهين ڪاٺين کي پورڙا ڪرڻ. (پرڙيو – پرڙيندو – پرڙيل).
- **پرڙو ۽ پرڙا (ٽ):** ذ. صفت. اُگهاڙو – ننگو.
- **پَرڙوٽيو (ٽ):** ذ. ٻلا جو ٻچو.
- **پَرڙي (ڪ):** ث. ڏٽ طور ڪم ايندڙ جهنگلي ڦل جو هڪ قسم.
- **پرڙيو (ٽ):** ذ. ٿلهو پيٺل اَنّ ـ ڏارو.
- **پَرڪائڻ:** مصدر. پويان پير ڪرائڻ – موٽائڻ – هٽائڻ. ٽارڻ (چڻ). (پرڪايو – پرڪائيندو – پرڪايل).
- **پَرڪُڪ (ل):** ذ. (سنهڙين ڪاٺين جي) پورَ – چينيا – پُرگَٽَ.
- **پرڪِٽي ۽ پِرڪُٽيون:** ٿ. [سن. پِرِ ڪُٽِي] پرون – پروٽو. گهَنَبُ (نرڙ ۾).
- **پَرڪَڻ:** ث. ڏکڻ الهندي جي هوا. لغڙ جو هڪ قسم.
- **پَرڪَڻ:** مصدر. [سن. پَرَمْ = ڦرڻ] پوئتي موٽڻ – پوئين پير هلڻ. ٽَهڻ – چِرڪڻ. (گهوڙي، ڍڳي وغيره جو) چِرڪي پنتي هٽڻ. آواز ڪرڻ. رڙيون ڪرڻ (ڪ). ٻڄڻ. (پَرڪيو – پَرڪندو – پرڪيل).
- **پَرڪٽو:** ذ. صفت. ٽهندڙ (جانور). پوئتي هٽندڙ. ٻڄٽو.
- **پِرڪَڻ:** ذ. ڦني جو بُونبو. (اسم خاص) تعلقي سکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **پُرڪَڻ (ت):** صفت. گهٽو پڪل – سوڪ – ڪڙڪ. ڏندن هيٺ آواز ڪندڙ (شيءِ).
- **پُرڪٽو:** ذ. صفت. پُرٽو – سوڪ.
- **پرِ ڪَٽِي:** ث. لغڙ جو هڪ قسم – پَرڪَڻ.
- **پَرڪو ۽ پَرڪا:** ذ. پڪيءَ، هوائي جهاز، لغڙ وغيره جي اُڏامڻ جو آواز. پَرڪو. لغڙ ۾ لڳل ڏنگي آنجي. ڪمان. لغڙ جو پيلڪ. رِڏَ جو آواز (ڪ). ٻسايل ٿُڻ.
- **پرڪوڏيڻ، ڪاٺڻ:** اوچتو اُڏامڻ (پکيءَ جو). مرد جو ڦڙتائيءَ سان ٽپي اٿڻ.
- **پِرڪو ۽ پِرڪا:** ذ. ٽائو – وقت – ويلو. مهل – موقعو. ڀيرو – ڦيرو – دفعو – گهمرو – وارو.
- **پَرڪورو:** اسم خاص. تعلقي ڪوٽ غلام محمد (جيمس آباد) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **پِرڪيو:** اسم خاص. هڪ ولي الله جو نالو – شيخ پرڪيو (سنڌ جو هڪ مشهور ولي الله جنهن جي درگاه ماتلي تعلقي ۾ آهي).
- **پِرگُ ۽ پِرگَ:** ذ. [سن. ڀَگَ] زنانو مخصوص عضوو.
- **پَرگَٽُ:** ذ. سنهڙين ڪاٺين جي پورَ – پُرڪَٽ.

- **پرگَڙهه، پرگَڻِ (ڪ):** ث. ڪنهن نديءَ يا نئن جا وڏا ڪاڏل ڪَپَرَ (جي قلعي يا ڪوٽ جي ديوار وانگر اُڀا نظر اچن).
- **پُرگِٽي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **پُرگِڙي:** اسم خاص. شهداد ڪوٽ. خيرپور ميرس ۽ ساماري تعلقن ۾ ديهن جو نالو. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو (ديري غازي خان ۾ "لغاري تمن" جو هڪ قبيلو جن جي سڪونت "پرگڙي جي نئن" جي ڪناري تي آهي، جنهن تان مٿن اهو نالو پيو).
- **پَرَمُ:** ذ. پَت – ساکَ – لڄ. حياء – شرم – ننگ. آبرو – عزت – مان. ناموس. ستر "سرتيون. دعا ڪجاهُ، تہ پرم پاروڙيءَ رهي" (شاهه).
- **پرم پچڻ:** آبرو وڃائڻ – عزت وڃڻ.
- **پَرَم پيتَ:** ث. لڄ پت – شرم حياء.
- **پرم جي ٻَکَ:** محاورو. خودداري. ناموس. ننگ "پلي ٻک پرم جي، شال نہ وڃي شان" (چوٽي).
- **پرم جهَلڻ:** حياء ڌارڻ – شرم ڪرڻ. غيرت رکڻ.
- **پرم رکڻ:** عزت بچائڻ – لڄ پت رکڻ "رک پيلي جو پرم، جو اچي پيو اجهور ۾" (شاهه).
- **پَرَم رهڻ:** عزت بچي وڃڻ. عيب ڍڪجي وڃڻ. ڳجهه ظاهر نہ ٿيڻ "ڏٺي منهنجا ڪرمون سان پنهنجو ڪرم، تہ رهجي تنهنجي لطف سان سڀ پرم" (گل).
- **پرم وڃائڻ:** ساک وڃائڻ. عزت برباد ڪرڻ. لڄ پت ڪوهڻ.
- **پِرمُ:** ذ. [سن. پَرَمْ = ڦيرڻ] ڦِرڪو. ڦيرو – وَرُ. سنسو – شبهو – شَڪُ – گمان. وسوسو – وهم. پُلَ – ڇُڪَ – سَهْوَ.
- **پرم پچڻ:** سنسو ڪيڻ – وهم ڪيڻ – وسوسو ڪيڻ.
- **پِرمِي:** ذ. سنسائي – شڪِي – وسوسائي – وهمي. بي اعتبار.
- **پِرمائڻ:** مصدر. [سن. پَرَمْ = ڦرڻ] ڀُلائڻ. ڀنيلائڻ. ڏيڄارڻ. شڪ ۾ وجهڻ. گمراهه ڪرڻ. منجهائڻ. ٺڳڻ – ڏوهڻ. لالچائڻ. حرصائڻ ويساهڻ. پرپائڻ – پرچائڻ. راضي ڪرڻ – ريجهائڻ "سڄڻ سانگي سانگ تي آيو، رنگ جوڙي تان رنگ پرمايو" (نانڪ يوسف).
- **پِرمڻ:** مصدر. [سن پُرَمْ = ڦرڻ] ڀٽڪڻ – رلڻ. شڪ ۾ پوڻ. گمراهه ٿيڻ. ٺڳجڻ. پرڀڻ – ريجهڻ "برهه بنا دل مُور نہ پرمي" (اميد علي شاهه). (پرميو – پرميل).
- **پرميلو:** ذ. صفت. شڪ ڳاڏئون – مبهم – منجهيل. وسواسي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **پِرَنْدَ:** اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **پِرْنگُ:** ذ. [سن. پْرنگ] پونر – ڪنول گل تي عاشق جيت.
- **پِرَنْگِي:** ث. [سن. پْرَنگي] هڪ قسم جو جيت – ڏکڻهاري – گهريتڙي "جيئن پرنگيءَ ڪيت ڪي جوڙي پرنگ ڪيو" (سامي).
- **پَرَڻُ، پرڻ:** مصدر. [سن. پْرِ = پرڻ] پُر ڪرڻ (پيٽ، ڪَڏ، وغيره). تار ڪرڻ – چڪار ڪرڻ – ڪناتار ڪرڻ (پاڻيءَ وغيره سان ڪو تانءُ). مَٿڻُ – لٿڙڻ (ڪپڙا جسم وغيره آلو ڪرڻ) ماپڻ (انَّ وغيره). وات ۾ وجهڻ (گِرانْهه). پورائي ڪرڻ (نقصان جي). ريشم يا سُٽ جي گلڪاري ڪرڻ (ڪپڙي وغيره تي). پيارڻ (پئسا). ڪٽڻ (پير. قدم) "پر تئون پير پري، ملهايو مسڪين ڪي" (شاهه). پيٽڻ (تڪيا). لکي ڏيڻ (دَستاويز يا هنديءَ جي پُٽ). ڪارتوس وجهڻ (بندوق ۾). تماڪ وجهڻ (توبيءَ ۾). برغلائڻ. ڏيڻ (ڍِل). پڙڪائڻ – خلاف ڪرڻ. ڪنهن جي خلاف ڪنن تي ڳالهيون وجهڻ "ڪَنْ پرڻ". (پريو – پريندو – پريل).
- – **پَرْتِي ج پرتيُون:** ث. پَرڻ جي حالت – پَراٽي. پيٽو (تاجيءَ جو).
- – **پرئي پيٽ هُجڻ:** عورت کي اٺون يا نائون مهينو پيٽ هجڻ.
- – **پرئي کي پرڻ:** ڍاول کي وڏيڪ ڍَئِڻُ.
- – **پريءَ هيرِ ۾ پتَرِ اُجلڻ:** شيءِ واري ڪان شيءِ جي گهُرَ ڪرڻ. ساماٺل ڏيءَ جو سڱ گهُرڻ.
- – **پريا مهينا هُجڻ:** عورت جو وير ڪي ويجهو هئڻ. سنئين مهيني هئڻ.
- – **پريءَ بير هيلان بُکَ مرڻ:** هوندي سوندي بُک مرڻ.
- – **پري پالا هٽڻ:** تَڪي تِيرَ هٽڻ. پري ڪان نفرت ڪرڻ. نفرت سان نهارڻ. بُرو يا بيڪار ڄاڻِي ترڪ ڪرڻ.
- – **پري ڏيڻ:** پَر ڪري ڏيڻ. پورائي ڪرڻ – تلافي ڪرڻ – عوض ادا ڪرڻ.
- – **پري وڃائڻ:** ڍُهل يا ٻئي ڪنهن ساز کي پوريءَ طرح وڄائڻ.
- **پِرَڻُ:** مصدر. [سن. پْرِمْ = ڦرڻ] ڦِرڻ – ڦيرو ڪرڻ. موٽڻ. ورڻ. واپس اچڻ. ٻيهر اچڻ – ڦيرو ڪرڻ "آهيان گهٽو اَچاڻ، پِرُ پليرا سپرين" (شاهه). راضي ٿيڻ. پرچڻ. خوش ٿيڻ "سُک تي ستيون ڪين سي، پِري ساڻ پتار" (شاهه).
- **پُرَڻُ:** مصدر. [سن. پِدُرَ = پُرڻ] سَنها ذرا ذرا ٿيڻ – اٽو ٿيڻ. ٽِڙڪي تڪرا ٿيڻ – پُڪا ٿيڻ. ڏري پوڻ. خرچ ڪرڻ. (پُريو – پُرندو – پُريل).
- – **پُرٽو ج پُرٽا:** ذ. صفت. پڃي ذرا ذرا ٿيندڙ – پُورُو – پُرندڙ. ٽاڪئُون. (ث) پُرٽِي ج پُرٽيُون.
- **پَرْٽو ج پَرْٽا:** ذ. ڪورڪي ڪم جو هڪ اوزار – ڏاڳي ويڙهڻ لاءِ ڪاٺيءَ جي پوري نَلي – نڙو پرت جو ڪم. ڪُنِ مٿان رک سان پريل چمڙي ۾ پاڻيءَ وجهڻ جو ڪم. اڏوڙ کي پاڻيءَ سان پرڻ وارو عمل (ت). جنَّ واري ماڻهوءَ جو آستان (عام وهم موجب اها جاءِ جتي جنَّ ورتل ماڻهو ويهي اڳڪٽيون ڪري). آسيب زده ماڻهوءَ تي پڙهيل ڦيٿو – جاڳر.
- – **پرٽو پرائڻ:** ڦٽيءَ جي گهرن ۾ رِتَ موجب تندون داخل ڪرڻ.
- – **پرٽو وجهائڻ:** جن واري ماڻهوءَ تي سرود يا جاڳر ڪرائڻ. ٽوٽو وجهائڻ. قسمت معلوم ڪرڻ.
- – **پرٽو وِجهَڻ:** (موچين جي اصطلاح ۾) ڪونر وارو پاڻي اڏوڙ ۾ وجهڻ. جنَّ پيل ماڻهوءَ تي جاڳر وجهائڻ.
- **پِرْٽو ج پِرْٽا:** ذ. هَني جو مُنيو – بوُنبو – پِرْڪڻ. اُٺ جي پاڪڙي جي، چوٽي. هني جي وچ وارو چمڙي جو ٽڪر – ڪوچُ (ٽ). نَٽ جي وڏي ڦُلي (ڪ).
- **پُرْٽو:** ذ. پاڻيءَ جي سنهڙن پنن واري گاهه جو هڪ قسم (جو مڇي کائيندي آهي).
- **پَرْتِي ج پَرتيُون:** ث. پرڻ جي حالت. پَرڻ جو هنر – پرت. بدلو – عوض "جهڙي ڪرٽي تهڙي پرٽي".
- **پِرْتِي ج پِرْتيُون:** ث. پَوٽي – ڦِرٽي – چرخي – چڪري.
- **پِرو ج پِرا:** ذ. آسرو – پروسو – وسيلو. پَروٽو – ٿهو – ڍِڳ – ستو. مٽيءَ جو پراءُ. مٿاهين. (ظرف) مرڪب لفظن ۾ استعمال ٿيندڙ لفظ. جو حرف ظرف سان ڳنڍ جي ويجهڙائيءَ جي معنيٰ ڏيکاري "اڳيرو هيٺ پرو پريرو وغيره".
- **پُرو:** صفت. پريندڙ. صفاتي پڇاڙيءَ طور ڪم ايندڙ "پيٽ پَـرُو پاڻ پَـرْو ڏن پُرو وغيره".
- **پِروٽو ج پِروٽا:** ذ. ٿوري وڏي پَري (ڪاٺين وغيره جي، جا مٿي تي کڻجي).
- – **پِروٽِي ج پِروٽيُون:** ث. ننڍي پَري – پَروٽڙي.
- **پِروٽو ج پِروٽا:** ذ. پِرْونءَ وارو هڏو (اک جي مٿان). ٿُلهو پِرُون.
- **پِرورو:** اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **پِرْوَسو:** ذ. [سن. پَدْ راشا < پِدْرَ = چڱي + آشا = اميد] اعتبار. آسرو – آسانگو. ڏِڍ – سانگو. پَتِ _ ساک – يقين. ايمان – اعتقاد.
- – **پِرْوسو رکڻ:** آسرو رکڻ. اميد رکڻ. اعتبار رکڻ.
- – **پِرْوسو ڪرڻ:** اعتبار ڪرڻ. اميد رکڻ.
- **پِرُونْ ج پِرُونْ:** ذ. [سن. پْرو: ف. اَبْرُو] اک جي مٿان ڪمان وانگر وارَ – پِر ڪُنِي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **پرَن پيرَ ڪرڻ:** پرَن ۾ گهنج يا وَرَ وجهڻ. ڪاوڙ ڪرڻ.

— **پرُون اُجا ٿيڻ:** تمام پوڙهو ٿيڻ. پوڙهو جهُور ٿيڻ.

• **پرُوني ج پرُونيُون:** ٿ. ڏسو "پاروني".

• **پرَهَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پري ج پريُون:** ٿ. [سن. پارَ = بار] هڪ ماڻهوءَ لاءِ مٿي تي کڻي سگهڻ جيترو بار. ڪاٺين، گاهه، اَنَ وغيره جي وڏي پَروتي (جا پاڪر پري ڪلهي تي کڻڻ بدران مٿي تي کڻجي) "تحقيق جي تون پري، مٿي ريءَ ڪٽيج" (شاهه): "ماڻهو ڪڏهن پريءَ ۾ ڪڏهن پاڪر ۾" (چوڻي). مٿي تي وڏي هَڙ يا ڳنڍ جو بوجو — مٿي جو بارُ "مولهانئو ميهر يار جي پچي ٿيم پري" (شاهه). ٻَري — ڪيسو (ڪ). (صفت) پريل (جنهن ۾ جاءِ نه هجي) "پري ٻيڙي" پريي پيٽ سان زال. صفاتي پڇاڙيءَ طور ڪم ايندڙ "پاڳَ پري، بخت پري، سُونهن پري وغيره".

— **پري اُجلڻ:** پاڻ تان بارُ لاهڻ. ذميداري لاهڻ. جند ڇڏائڻ.

— **پريتُ ج پريتَ:** ذ. صفت. پريون کڻندڙ — مزور — پورهيت.

— **پري تي پوڻ:** ٻئي تي بار ٿيڻ.

— **پري رکڻ:** (ڏوهه جو) بار ڌرڻ "وڃ نه ويچاريءَ تي رکي پڙَ پريُ" (حفيظ).

— **پري لاهڻ:** جوابداري لاهڻ. بار لاهڻ. بيگر لاهڻ. جيئن تيئن ڪري جند ڇڏائڻ.

— **پري مٿي تي کڻڻ:** بار کڻڻ. گناهه ڪرڻ. ڦٽ ملامت سهڻ.

— **پري مزوري:** ٿ. پورهيو پنڌ. ڏنڊو ڏاڙي. مزوري — پورهيو.

— **پري مزوري ڪرڻ:** هلڪو سلڪو پورهيو ڪرڻ. گذران جيترو پورهيو ڪرڻ. ڏکيو سکيو گذارڻ.

• **پريا:** اسم خاص. سمات قوم جي هڪ قبيلي جو نالو (جن جي آڳاٽين بستين تان شهر "پريا" ۽ "پريالوءِ" جا نالا پيا). هڪ ديهه. شهر ۽ اسٽيشن ("پريا روڊ") جو نالو.

• **پريات ج پرياتَ:** ذ. صفت. پڙوو — دلال — ويچوئو.

• **پريالو:** اسم خاص. [اصل "پريالوءِ" = پريا (ذات جو نالو) + لوءِ (ڳوٺ) = پريا ذات جي ماڻهن جو ڳوٺ. بعد ۾ پير صاحب پاڳارن اَن کي مخدوم محمد اسماعيل جي درگاه سببان "پريان لوءِ" (= محبوبن جو ڳوٺ) سڏيو. جو نالو هينئر عام مروج آهي] ضلعي خيرپور (اڳوڻي خيرپور رياست) ۾ هڪ مشهور ڳوٺ جو نالو (جتي مشهور ولي الله مخدوم محمد اسماعيل رحه جي درگاه آهي).

• **پرَيل:** اسم مفعول. [پرڻ > پريل] پُر ٿيل (ڪو تانءُ ڪنهن شيءِ سان) — تار ٿيل (تانءُ، واهه، ڪڏ وغيره پاڻيءَ سان). اَنَ جي راهه (جنهن کي ماڻ سان پريو ويو هجي). (صفت) بدن ۾ ٿلهو متارو. سکيو ساٿو (گهر).

• **پريو ج پريا:** ذ. صفت. پُورو — راس "پريو مهينو، پريا ڏينهن".
پريل (ذ) ٺوٺڻ راند ۾ متل ٿڻ — پري. پريا مهينا.

— **پريا مهينا هجڻ:** بار کي پيٽ ۾ سانڍڻ جا مهينا پورا ٿيڻ — ويم جا ڏينهن ويجها هئڻ.

— **پريو پڪليو گهَرُ:** محاورو. ڌن ۽ دولت سان پريل گهَرُ. سُکيو ستابو گهَرُ — آسُودو گهر.

— **پريو مٽ:** محاورو. تمتار ٿيل پر هاڻي هارجڻ وارو. وڏيڪ ڪِک به نه سهندڙ. صبر وارو — ڪانڌيرو.

• **پرِيو ج پرِيا:** ذ. چڙي جو هڪ قسم (ڪ). ڪوهستان ۾ ٿترن جي جنس جو هڪ پکي (جو پَرڪو ڪري اڏامي). (اسم خاص) "پريا" قوم جو هڪ فرد. پڙ پڙ.

• **پڙ ج پڙ:** ذ. صفت. [سن. پَٽ] آزمودگار — تجربيڪار. ڏاهو — سياڻو. قابل. داناءُ "وڃ نه ويچاريءَ تي، رکي پڙَ، پري" (حفيظ). استاد. سگهڙ. ڪاريگر. ماهر. ڦڙت — چالاڪ — چَتُر. بهادر — سورهيه. مردانو "جَڙ گهوڙا، پڙ گهوٽيا". تندرست — چاقُ — چڱو ڀلو. تازو توانو — متارو. "پَٽن پر هوندا، پونگا پڙ پتار جا" (شاهه).

• **پڙَ:** ٿ. وڏي ڦُرڙي — ڦُڙ. پيڙَ — رڍَ (ت).

• **پڙا:** ظرف. اڳتي — اڳاهون — اڳيرو "هن تان ڪم پڙاڪيو. ٿيو پريتن پاس". (ذ) "پڙو" جو جمع.

• **پڙاڪو (ٿ):** ذ. پڙڪو (باهه يا مچ جو). نڪاءُ.

• **پڙانگ (ت):** ذ. سگهڙاسي چانورن جو هڪ قسم.

• **پڙاڻ (ٿ):** ٿ. پارت — سفارش.

• **پڙاٽو:** ذ. صفت. استاديءَ وارو. ڪنهن قابل يا لائق جو — استاداٽو.

• **پڙائڻُ:** مصدر. همّت ڏيارڻ. مدد ڪرڻ. وڌائڻ. ٻاوري ڪرڻ — سات ڏيڻ. "بخت جو پڙائڻ". (پڙايو — پڙائيندو — پڙايل).

• **پڙائڻُ:** مصدر. پڇائڻ. مڙائڻ. ميلائڻ — ملاقات ڪرائڻ. (پڙايو — پڙائيندو — پڙايل).

• **پڙائي:** ٿ. هوشياري — چالاڪي. قابليت. چڱيلائي. ڦڙتائي. سگهڙپائي. ڪاريگري.

• **پڙپانڊُ ج پڙپانڊَ:** صفت. پڙپانگ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پڙپانگ:** صفت. برباد – پرپاند. رڻ – غيرآباد. ويران – بيابان. سُڃو.
– **پڙپانگ ٿيڻ:** برباد ٿيڻ – سڃ ٿيڻ. ويران ٿيڻ.
• **پڙچ (ک):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **پڙخميز:** اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پڙڪ:** ث. باهه جي پڙپڙ – پڙڪو. تابش – جوش پيڪو. تجمّل. چالاڪي – ڦڙتي. پيڪ. روشني – چمڪو. ڪاوڙ – غصو. ٺورو تپ – ڪٽُس.
– **پڙڪ ڪرڻ:** باهه جو زور سان ٻرڻ – پڙڪڻ "پنيءَ پڙڪ ڪن، باهيون بيراڳين جون" (شاهه: رامڪلي).
• **پڙڪ:** ث. تڙي – چڙپ. ڏمڪي. هڪل.
• **پڙڪاٽُ ج پڙڪاٽَ:** ذ. پڙڪو – پڙڪاءُ (باهه جو).
• **پڙڪاءُ:** ذ. پڙڪو (باهه جو).
• **پڙڪائڻ:** مصدر. هوا سان باهه کي تيز ڪرڻ. مچ مچائڻ. اُپارڻ. جوش ڏيارڻ. ڪاوڙائڻ. همٿائڻ. پکيءَ کي پڙڪي ڏياري اُڏارڻ. (پڙڪايو – پڙڪائيندو – پڙڪايل).
• **پڙڪائڻ:** مصدر. ڏمڪي چاڙهڻ. ڏمڪائڻ. دبائڻ.
• **پڙڪڻ:** ث. ڏکڻ اولهه جو واءُ – پَرڪڻ.
• **پڙڪڻ، پڙڪڻي:** ث. لغڙ جو هڪ قسم (ک).
• **پڙڪڻُ:** مصدر. باهه جو پڙڪا ڪري ٻرڻ. باهه جون جيبون ڪڍڻ. جوش ۾ اچڻ – چڙڻ – ڪاوڙجڻ. چمڪو يا روشني ڪڍڻ. پيڪو ڪرڻ. اوچتو اُڏامڻ. (پڙڪيو – پڙڪندو – پڙڪيل).
• **پڙڪڻُ:** مصدر. دڙڪو ڏيڻ. ڏيجارڻ – هيسائڻ.
– **پڙڪي وڃڻ:** ڏجي وڃڻ – هيسجي وڃڻ – ڳالهه تان ڦري وڃڻ.
• **پڙڪو ج پڙڪا:** ذ. باهه جو پيڙ – پڙڪاٽُ. باهه جي پڙڪڻ جو آواز. جوش – ڪاوڙ. تاهُ – چرڪ.
– **پڙڪو ڏيڻ. ڪائڻ:** پکيءَ جو کنين جي پرڪي سان اُڏامڻ. جانور جو چرڪ پرڻ – تاهه ڪائڻ. مرد جو جوش ۾ پيڪي سان گفتگو ڪرڻ. باهه جو پيڙ ڪري ٻرڻ.
• **پڙڪي ج پڙڪيون:** ث. [ديسي. پڙڪَ] پيڪي (باهه جي). چمڪاٽ – روشني. پرتاب – جلوو – رونق. ڇيپي. چرڪُ – تاهُ. خنکي – هشناڪي.
– **پڙڪي ڏيارڻ:** جاهُ ڏيارڻ (کنهن کر تي). هُشي ڏيڻ. همٿائڻ.
• **پڙڪي ج پڙڪيون:** ث. ڏمڪي – چڙپ چينب. ڏسو "پڙڪ".
• **پڙڳ ج پڙڳَ:** ذ باهه جو پيڙُ – پنيٽُ – ذڳڙ "موتي مَچ مجازجا، تا پنيءَ پڙڳَ ڪن" (مرزو نوحاڻي). باهه جو چمڪو. اُلي جو سهائو. جيپي.
• **پڙڳُ:** صفت. پڙ – هوشيار. پهلوان – طاقتور – مضبوط.
• **پڙڳ (ل):** صفت. سڪل (ڪائيون).
• **پڙڳائڻُ (ل):** مصدر. پڙڪائڻ.
• **پڙڳو:** ذ. باهه جو پڙڪو.
• **پڙڳي:** ث. پيڪي. پڙڪي. هُشي.
• **پڙنگُ:** صفت. [صفت. [هه] بيوقوف – سادو.
• **پڙنگُ:** صفت. پينگ وارو – سُڄو "ٿيو ڀاڳ پڙنگ".
• **پڙڻُ:** مصدر. پچڻ. مڙڻ. پيڙو ٿيڻ – ڳنڍجڻ – ملڻ "سي وڏي ڀاڳ پڙن، جي کهيا ڪارونبار ڏي" (شاهه: سامونڊي). (جانورن ۽ جيتن جو پاڙ ۾) ڳنڍجڻ – لڳجڻ. پيٽ تي پوڻ. پڄڻ – ٺهڪي ٺهڪي اچڻ. رلمل ٿيڻ – همخيال ٿيڻ. (پڙيو – پڙندو – پڙيل).
• **پڙو:** اسم خاص. سنجهوري، ميرپور خاص، نوشهري ۽ روهڙي تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
• **پڙو ج پڙا:** ذ. وڏو دڙو. پراڻي ڦٽل شهر. ڦٽل قلعي، قديم قبرستان يا ڊٺل جاءِ جو دڙو "اڄ محل ماڙيون مڙيئي، پانيان پڙا پاڻ" (جانعلي لغاري). ڳنڍ (کپهه ۾ يا سُٽ جي تند ۾) "آگڙي آءِ، مون ڪان پڙا پڳا نه ٿيا" (شاهه).
– **پڙا پجڻ:** سُٽ ۾ رهجي ويل ڳنڍيون ڳوڙها ڪڍڻ.
• **پڙوي پڙئو ج پڙوا:** ذ. [سن. پَٽ = پاڙڻ: هه. پڙوا] بد پيشي عورتن جي ڪمائي تي گذر ڪندڙ – پڙوت ڪندڙ – پاڙيو – ڪُٽڻ – دلو – ڏوتو. ڪڄريءَ جي ڪمائيءَ تي گذاريندڙ. بيغيرت. ڪم همت. (ث) پڙوي، پڙئي.
– **پڙوائي:** ث. پڙوت.
– **پڙوت ج پڙوتون:** پڙوي جو پيشو. ڪسب جي ڪمائي. ڪٽڻپو – دلالي – پاڙ.
• **پڙي:** اسم خاص. ميرپور خاص ۽ ساماري تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
• **پڙي ج پڙيون:** ث. ننڍڙو پڙو. دڙو. ڏاڳي ۾ رهيل کپهه جي ڳنڍ "لينجهه پڙي ڪڍ چني چاڻي". يڪجاءِ ميڙ – جمعيت – گروه بندي.
– **پڙيارو:** ذ. صفت. ڳنڍ ڳوڙهي وارو. دڙن دڪين وارو.
– **پڙي ٻڌڻ:** اتفاق ڪرڻ. ٻڌي ڪرڻ. هڪٻئي جي مدد ڪرڻ. ڪوشش ڪرڻ. همت ڪرڻ.
• **پڙيتي:** صفت. پاڙو ڏيندڙ – مسواڙي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پڙيُون:** اسم خاص. تعلقي تندي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پسُ:** ذ. [سن. پَشمَنُ =رک] پَسَمر – ڦلهيار – چاڙ – رک – ڪيري. گارين جو ڌسُ.

• **پسُ:** ذ. [سن. بَسُ = بُهه] بُوسو – بُهه. گيهه کان سواءِ رذل چانور – هاٿيلا چانور.

• **پسائڻ:** مصدر. اَنّ مان بُهه وغيره تاري ڪڍڻ.

• **پسرو ع پسرا:** ذ. سادو اناج. اُهو سَنگ جنهن ۾ ٿهَ جهجها ۽ انّ ٿورو هجي.

• **پسڪڻُ:** مصدر. [سن. پَسُ = ڪائڻ] ڳڙڪائڻ – ڳِهَڻُ. ڳِهي وڃڻ. هضم ڪرڻ. رڙڪڻ. (پَسڪيو – پسڪندو – پسڪيل).

• **پسر:** ذ. [سن. پَشمَنُ = رک] رک – چار – ڦلهيار – ڪيري – پيوت.

– **پسر ٿيڻ:** خاڪ ٿيڻ – رک ٿيڻ. سڙي وڃڻ. ناس ٿيڻ – چٽ ٿيڻ.

– **پسر ڪرڻ:** ساڙي رک ڪري ڇڏڻ. ناس ڪري ڇڏڻ.

– **پسمي ع پسمي:** ذ. صفت. بدن کي خاڪ ملينڌڙ – پيوتي. (ٿ) رک – ڪيري.

– **پسمي ڪرڻ:** خاڪ ڪري ڇڏڻ.

• **پسڻُ:** مصدر. تارڻُ (اناج).

• **پسو (ت):** ذ. صفت. بيعقل – بيوقوف. چسو.

• **پسيرو پسيلو:** ذ. [سن. بُشْشالا] بُهه رکڻ جو پاندو.

• **پڪَ (ت):** ٿ. بَڪَ – بَخي.

• **پڪِ (ت):** ٿ. چاپ.

• **پڪُ (ت):** ذ. وڏو ڪَچُون.

• **پڪَ ع پڪون:** ٿ. واهه يا درياءَ جي ڪپر واري پيرِ. ڪوپ (جا پاڻيءَ جي ڪاڻ سبب ٿئي). ڪنڌي. پاسو – پير. پسگردائي – ويجهڙائي (ت) "فلاڻو فلاڻي ڳوٺ جي پڪَ ۾ وينو آهي".

– **پڪَ ڏيڻ:** درياءَ جي پاڻيءَ جو ڪناري کي ڪائڻ. ڪاڻ سببان ڪناري جي پير جو ڪرڻ.

• **پڪَ (ڪ):** ذ. (جمع ۾ استعمال ٿيندڙ) ڪائين جا پَڪا – ٽڪر – چينيا.

• **پکائڻُ:** مصدر. بکائڻ – بڪ ڪرائڻ.

• **پکائڻُ:** مصدر. زور سان هٽڻ – ڦهڪائڻ. (پَکائيو – پَکائيندو – پَکائيل).

• **پکڻُ:** مصدر. اجائي ڪوشش ڪرڻ. مٿو مارڻ "پينر ڪين پَکنيو، ٿيندي تان نہ ٿئي" (شاهه ڪريم).

• **پکرُ ع پکرَ (ت):** ذ. پترُ.

– **پکرُ ٽَپ ۾ وجهڻ:** منصوبو سٽڻ.

• **پکَ (ل):** ٿ. پوڪَ يا سُڪي ڪنگهه جنهن ۾ ڪانگهارو نہ اُتري – پڪَ ڪنگهه.

• **پکلڻُ:** مصدر. پَرڻُ. لوڙڻ. مَلڻ "جن جا ڏاڍا ڏوڙ پَڪليا، جا ڳوتا زوال" (شاهه). ميرو ڪرڻ. ڦِتائڻ – خراب ڪرڻ. (پکليو – پکليل).

– **پکليو:** ذ. اسم مفعول. پَرِيل. مَليل. لوڙيل. تمتار.

• **پکڻُ (ت):** مصدر. [سن. پَٽ= ڳالهائڻ] بَڪَڻُ. (پَڪيو – پکندو – پکيل).

– **پکٽو ع پکٽا:** ذ. صفت. بکٽو – واتراڏو.

• **پکڙ ع پکو:** ذ. [هہ. پَکوا] ٻتاکي. بکبکيو (ڪ).

– **پکو ٿيڻ (ڪ):** چريو ٿيڻ. مَت ڇڏڻ.

• **پکو ع پکا (ل):** ذ. پورُ – ٽڪر. چُورو – سفوف.

– **پکا ٿيڻ:** ذرا ذرا ٿيڻ "پجي هڏ پکا ٿيو. ان جي ڏنو ٽونٽ ٽڪاءُ" (مل محمود پلي): "گهوڙا ۽ سُوار پونُ ۾ سپ پَکا ٿيا" (رسالو).

• **پکوڙڻُ:** مصدر. ٻن شين جي وچ ۾ ٽيءَ شيءِ کي جپڻ. ڀيڪڙ ۾ آٽي چيپاڙڻ. پچائڻ. بند ڪرڻ. (پکوڙيو – پکوڙيندو – پکوڙيل).

– **پکوڙ ع پکوڙون:** ٿ. پيڙ. چپ.

– **پکوڙو ع پکوڙا:** ذ. دباءُ. چيپاٽ.

• **پکور:** اسم خاص. تعلقي مٺيءَ ۾ هڪ تپي. ديهه ۽ ڏهر جو نالو.

• **پکٽو ع پکٽا:** ذ. صفت. [هہ. پَکوا] مورک. پَکو. پَڙوو – پاڙيو.

• **پکيڙڻُ:** مصدر. پکيڙڻ. ڳهَٽڻ – نپوڙڻ (پکيڙيو – پکيڙيندو – پکيڙيل).

– **پکيڙ ع پکيڙون:** ٿ. پکوڙ.

• **پکيڙڻُ:** مصدر. پکوڙڻُ. دبائڻ. بہ طاق يا پڙ بند ڪرڻ. ڳهَٽڻ.

– **پکيڙ:** ٿ. پکوڙ. چپ.

– **پکيڙائڻُ:** مصدر. پکوڙائڻ.

• **پکرُوڙو ع پکرُوڙا (ٿ):** ذ. چيٽي ۽ مٽيءَ کي ڳوهي ناهيل پنوڙو.

• **پڳُ (د). پڳَ:** ٿ. [سن. پَج = پجڻ] پَچَ – ٽوڙَ – ڦوڙَ. پڳل ٽڪر (ڪنهن ٿانءَ يا ٻيءَ شيءِ جا).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— ڀڳَ ٽوٽ (ذ)، ڀڳَ ٽوٽ (ث): ڀڃ ڊاھ ڀڳل شيءِ جا ٽڪرا. ٽڪر ٽانيا — ٽوڙ ڦوڙ.

• ڀڳُ: ذ. [سن. ڀڳ] زنانو مخصوص عضوو.

• ڀڳندَرُ. ڀڳندَرُ: ذ. [سن. ڀڳندر] ھڪ قسم جي بيماري — نواسير — ورر.

• ڀڳاڙُ ج ڀڳاڙَ (ڪ): ذ. بڳهڙ.

• ڀڳتَ: اسم خاص. ھندن جي ھڪ ذات جو نالو (اڪثر نوابشاھ ۽ لاڙڪاڻي ۾).

• ڀڳتَ: ث. [سن. ڀڄ = پوڄڻ > ڀڪت] ڀڳتي. عبادت. راڳ ۽ ناچ جي ھڪ خاص مجلس (جنھن ۾ ڀڳت ڳائين ۽ نچن).

— ڀڳتَ لڳائڻ وڃھڻ: ڀڳتن جو ڳائڻ ۽ نچڻ.

• ڀڳتَ ج ڀڳتَ: ذ. صفت. [سن. ڀڄ = پوڄڻ > ڀڪت] ڀڳتي ڪندڙ — پوڄاري — شيوڪ. عام خلق اڳيان بندگيءَ جا ڳيت ڳائيندڙ — ڌرم ڀڄن ڳائيندڙ. درويش — فقيرتن. سادي سڀاءَ وارو. (اصطلاحاً) موروک — ابوجھ. (ث) ڀڳتڻ، ڀڳتياڻي.

— ڀڳتاڻو: ذ. صفت. ڀڳت جو — ڀڳت وارو.

— ڀڳتائي: ث. اطاعت — پرھيزگاري — زھد.

— ڀڳت بنجڻ: درويش ٿيڻ. بيوقوف بنجڻ.

• ڀڳتَ: ث. ڪاڌو. اھو ڪاڌو جو ھر روز دان طور ٽڪاڻي يا مڙھيءَ ڏي موڪليو وڃي. ڀڻ جو ٽڪر. [فعل 'ڀوڳڻ' مان اسم] اھو ڪي جو ڀوڳجي.

— ڀڳت ڀوڳڻ: سزا پائڻ. نتيجو ڏسڻ.

— ڀڳت پوري ھئڻ: گذران تنگ ھئڻ.

• ڀڳتَرُ: (جمع ۾) ڪُتِ ۽ مَڃَر. (ذ) صرف گيھ ۾ ڀڳل گوشت يا ڀي ياڀڄي (ڪ).

• ڀڳتي: ث. ڌڻي تعالىٰ کي 'رام' ڄاڻي، ھڪ ڌڻيءَ جي عبادت ڪرڻ وارو عقيدو. ڌرمي ڀڄن يا راڳ.

— ڀڳتي مارڳُ: ذ. ھڪ ڌڻيءَ جي بندگيءَ جي واٽ (جنھن مان ڇوٽڪارو يا مڪتي حاصل ٿئي).

• ڀڳتيو ج ڀڳتيا: ذ. ناڇو ڇوڪرو.

• ڀڳڙا: ذ. [ڀڳڙو ج ڀڳڙا] ڀڳل ڇٽا.

• ڀڳڙاٽُ ج ڀڳڙاٽ (ڪ): ذ. ڀيڙ — ڏانڊ — وڏو مچ — پڙڳاٽ.

• ڀڳڙو ج ڀڳڙا: ذ. [سن. ڀرج = ڀڃڻ] ڀڳل ڇٽو — ڏاريو (ث). پرت جو ھڪ نمونو.

— ڀڳڙن وانگر ڀڄڻ: ٽاڪوڙو پوڻ. ڪنھن لشڪر يا گروه جو گولين سان ڇڄڻ. ھڪبئي پٺيان ڳھڻ جو مرڻ.

• ڀڳسريا: اسم خاص. راجپوتن ۽ قنوج جي برھمڻن جي ھڪ ذات جو نالو (جن مان ڪي ھينئر سنڌ ۾ بہ رھن ٿا. ٽالپوري دؤر ۾ زنانخاني متعلق پيغام پھچائڻ جو ڪم ۽ پھري ڏيڻ جو ڪم ڪندا ھئا).

• ڀڳلُ ج ڀڳل: ذ. صفت. [پرا. ڀڳ: سن. ڀنج =ڀڃڻ] ٽٽل. ٽڙڪيل. حل ٿيل (حساب، ڳجھارت وغيره). ماريل (نوٽڻ جي ساريءَ جي چال). ڀڄي ويل — فراري. قانون کان باغي ٿي نڪتل (١٩٤٢ع ۾ برطانيہ حڪومت سان حُرن جي مقابلي واري دؤر ۾ عام استعمال ۾ آيل لفظ. يعني قانون ڀڃيندڙ ۽ مقابلو ڪندڙ حُر) — An outlaw.

— ڀڳل ڀڳل ٻانھن: ث. مائٽن وٽان ڀڄي نڪتل عورت.

• ڀڳلُ: ذ. صفت. [فعل "ڀڄڻ" مان اسم مفعول] ڀڃل — ڀسيل.

• ڀڳلُ: ذ. صفت. [سن. ڀرجِ = ڀڃڻ] گيھ ۾ رڌل — ڀڄيل ڏنل.

• ڀڳني ج ڀڳنيون: ث. [سن. ڀڳني] ڀيڻ.

• ڀڳو ج ڀڳا: ذ. صفت. ٽٽو. ٽڪر ٿيو. ڀڳل — ڀراٽو (چرخو) "ڀڳوئي ڀير جان سين رتو راس ٿئي" (شاھ). ميدان جنگ ۾ پٺي ڏيئي ڀڳل "ڀڳو آءُ نہ ڇوان، ماريو تہ وسھان" (شاھ).

— ڀڳو ٻيلو ھئڻ: گھڙيءَ گھڙيءَ اچڻ — ھر ھر اچڻ.

— ڀڳي سان پيرڻ: حال ساروڪر ڪندو رھڻ.

• ڀڳوا، ڀڳوان: صفت. [ھ. ڀڳواڻ] ھميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. گيڙوءِ رنا ڪپڙا (جي جوڳي فقير پائيندا آھن).

• ڀڳوانُ: اسم خاص. [سن. ڀڳ (= گيان، روشني) > ڀڳوان = پاڪ، وڏي ڀاڳ وارو، وڏي شان ۽ مان وارو مقدس] ڌڻي. ايشور — مالڪ.

— ڀڳوان جي ليکي ۾ ھئڻ: حياتيءَ ۽ موت جي وچ ۾ ھئڻ. قريب الموت ھئڻ.

— ڀڳوان ڄاڻي: جملو. ڌڻيءَ کي خبر _ الله ڄاڻي.

• ڀڳوت گيتا: اسم خاص. ھندن جو ڌرمي پوتر ڪتاب (جنھن ۾ سري ڪرشن طرفان ارجن کي مھاڀارت جي لڙائيءَ وقت ڏنل سکيا درج ٿيل آھي).

• ڀڳو ٽوڙو: اسم خاص. ھڪ جبل ۽ لڪ جو نالو (سيوھڻ ۽ لڪيءَ جي وچ ۾).

• **پڪوڙو ج پڪوڙا:** ذ. صفت. پڪل. ٺڪر ٺڪر ٿيل. ڏڏر (اَن) اڌ پَڪو – اڌ ڏاڍو (تورو). جهيڙاڪار – معاملائي.

• **پڪوڙو ج پڪوڙا:** ذ. صفت. پِڪل – پُسيل.

• **پڪوڙي ج پڪوڙيون:** ث. صفت. تازي ويايل (ڳئون، مينهن وغيره) – آلوڙي.

• **پڪشو ج پڪشوا:** ذ. صفت. [هه. پڪشواڻ] تکي نارنگي رنگ جو رڱيل ڪپڙو – گيڙوءِ رتو (ڪپڙو).

• **پڪي ج پڪيون:** ث. [سن. پڃ = ٽوڙڻ] پڇڪڙي – رنڊڪ – روڪ. نقصان – هاڃي. (صفت) پڪل – ٽٽل.

– **پڪي پيرَ:** محاورو. پڪل ٽٽل چرخي کي ڦيرائڻ ۾ ڪٽڻ واري حالت. هيٺيي هائيءَ سان پيريءَ جو جياپو.

– **پڪيءَ پير تي بيهڻ:** پوڙهو ٿيڻ – پيرسن ٿيڻ. مرڻ ڪنڌيءَ تي بهڃڻ. وڏيءَ عمر جو ٿيڻ.

– **پڪي ٽٽي:** ث. پڪل ٽٽل.

– **پڪي تَڪَ:** ث. پڪل تَڪَ يا تَڪلو (جنهن سان ڪٽڻ ۾ رنڊڪ پوي). (اصطلاحاً) ڪم ۾ رنڊڪ وجهندڙ.

– **پڪيءَ ۾ هئڻ:** (ڪنهن جي) نقصان ۾ هئڻ.

– **پڪي وجهڻ:** پڇڪڙي وجهڻ.

• **پڪي:** ث. صفت. آلي – پُسيل.

• **پڪي:** ث. [پَچڻ، پچڻ > پَڪِي] پڪل شيءِ. گوشت جو پڪل ٽڪر. مٽرن جون رڌل ڦريون – مٽري – ڏڏڙي.

• **پَلَّ:** ث. صفت. [پلي > پَلَ] تمام پلي (گهوڙي). تمام سُني. پلي – سُني.

• **پَلُ:** ظرف. [ف. بلي] بيشڪ – پلي – سدا. هائو. خوشيءَ سان.

• **پَلُ:** ذ. [سن. پَلهه، پَلَڪَ] رڄ "پَلَ پَچِي پُوتِي".

• **پَلُ:** ذ. صفت. [سن. پَدِرَ = پَلَّ] چڱو. سٺو. نيڪ – تمام پلو (اُٺ. گهوڙو). بلڪل تکو (وهٽ) "رات سهائي پوُنَ سنئين. پائي گهرجي پَلُ" (شاهه). زمين جو زور (جو آباديءَ جي پلي ٿيڻ مان ظاهر ٿيندو آهي). درياءَ جو چڙهيل ريٽُ – ڪيٽيءَ جي زور واري زمين (ذ) فيض – ڪَٽُ "ايءَ پلائيءَ جو پَلُ، جئن جو پاسي ٿين پاڻ ڪان" (شاهه). پلائي – چڱائي. نفعو – فائدو. خاصيت – اثر. ڪاري جو واڌ – ڪاري. ڪَم (ڪنول يا نيلوفر جي ڦَرُ) جو اَنّ. نيلوفر جو هڪ قسم. [سن. پَلَّ، پَلَڪَ] رڄ.

– **پل پلاڻ:** ث. اوج – ڪماليت. هاڪ ڌاڪ. ناموس. ترقي.

– **پل پلوڙ:** ذ. صفت. تمام پلو. بلڪل سهڻو ۽ هلڻ ۾ تکو (گهوڙو. اُٺ يا ڪو وهٽ). تمام سهڻو (جانور). (ث) پَلَ پلوڙ.

– **پَلُ پليرو:** ذ. صفت. بلڪل اعليٰ. تمام عمدو. بلڪل اشراف ۽ وڏ گهراڻو.

– **پَلُ ڪَڏيرو:** ذ. صفت. پلائي ڪندڙ. پلائي چاهيندڙ. پهلوان.

– **پَلُ ڪُليرو:** ذ. صفت. پل ڪَڏيرو.

– **پَلُ ڪرڻ:** عيش ڪرڻ. موجون ماڻڻ.

– **پَلَ ماڻس:** ذ. شريف ماڻهو. چڱو ماڻهو – سکر ماڻهو. نيڪ شخص.

– **پَلَ ماڻسائي:** ث. ماڻهپو – مروت.

• **پِلَ:** ث. صفت. اها مينهن جنهن جا سڱ هيٺ تي وريل هجن.

• **پَلَ ج پَلون:** ث. [سن. پُرمُ] چڪ غلطي. ويسر – پولو. خطا – ڏوهه. ڏوهه ڏمر.

– **پَلَ ٿيڻ:** چڪ ٿيڻ. غلطي ٿيڻ.

– **پَلَ پوڻ:** پَلَ ٿيڻ. خطا پوڻ.

– **پَلَ پٺيجي وڃڻ:** چڪ پٺيجي وڃڻ. ڪنهن جي مٿان ڏوهه سٻبان ڏمر ٿيڻ. ڏوهه ڏمر جي هيٺ اچڻ.

– **پَلَ نامي پَلَ ناموُن:** ذ. چُڪن جي فهرست – غلط نامون.

• **پلا:** صفت. [پلا ج پلا] چڱا "پلائي آهين. پرين پلائيءَ پانهنجي" (شاهه). (ندا). مخاطب کي وڏيڪ ڳالهارائڻ لاءِ ندائي يا سواليه لفظ "پوءِ. چڱو پوءِ؟".

• **پلاپائي، پلاڻ پائي:** ث. هاڪ ڌاڪ. نالو ناموس "فلاڻي جي پلاڻ پائي لڳي پئي هئي".

– **پلاپائي هئڻ:** هاڪ ڌاڪ هئڻ. وڏي نيڪي ۾ واکاڻ هئڻ.

• **پلاپلي:** ث. پلاڻ پلي.

• **پلاڻ پلي:** ث. (پلي ڪان بہ پلي) اوج. ترقي. ڪماليت. ڪمال ڪاريگري. پلاڻ پليءَ جو جيڪهه ٿي ڪونهي".

• **پلارو ج پلارا:** ذ. صفت. پلائي ڪندڙ. مهربان. بزرگ – نيڪ. عزتمند – مانوارو. بلند مڪان – وڏي رتبي وارو. سگهورو.

• **پلاوٽ:** ث. (واپار يا ڏنڏي ۾ سودي ناهي ڏيڻ يا ڪم ڪار هلائڻ لاءِ) پلاوٽي کي مليل اجورو – دلالي – ڪميشن.

• **پلاوٽي پلاوٽيو:** ذ. صفت. اهو ماڻهو جو ڪجهه سيڪڙو دلالي وٺي ڪنهن واپاريءَ طرفان ڏيساور ۾ مال وڪڻي يا خريد ڪري. آڏتيو – دلال – گماشتو.

• **پلاڻڻ:** مصدر. احسان ڪرڻ. ٿورو ڪرڻ. پاڻ موکڻ – بنهنجا لائق ڪرڻ "پاڻ پلاڻڻ". ظاهر ڪرڻ – ڏيکارڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(حساب ڪتاب). (واپارين جي اصطلاح ۾) پيل مال ٻڌي اڳهه تي ٻيءَ ڌر کي وڪڻي ڏيڻ. (ڀلايو — ڀلائيندو — ڀلايل).

• **ڀلائڻ:** مصدر. ڀُل ڪرائڻ — غلطي ڪرائڻ — منجهائڻ. ويساهڻ. ڀنيلائڻ — ٺڳڻ — ڍوهڻ. گمراهه ڪرڻ. ڇڏي ڏيڻ. وسارڻ. خيال ڦيرائڻ. (ڀلايو — ڀلائيندو — ڀلايل).

— **ڀلائيتو:** ذ. صفت. ڀُل وارو. غلط نموني ۾.

• **ڀلاٽو:** ذ. ڪنهن کي ٻڪيءَ وغيره کي ڦاسائڻ لاءِ ڏنل ڪاڏو — چُوڻ. پيتي. چڙهو — ڏَنو. لالچ — لَبُ.

• **ڀلائي ج ڀلايون. ڀلائيون:** ث. بهتري — چڱائي. مهرباني. نيڪي "ڀلائيءَ جا پيرَ پيشانيءَ ۾ پرينءَ جي" (شاهه). احسان — ٿورو. وڙُ — لائق.

— **ڀلائي ڪرڻ:** مهرباني ڪرڻ. احسان ڪرڻ — ٿورو ڪرڻ.

• **ڀلّ ٻُجي:** ث. (رڇَ جي ٻُچ جهڙي) ٻوٽيءَ جو هڪ قسم.

• **ڀلجڻ:** مصدر. چُڪَ ڪرڻ — غلطي ڪرڻ. منجهڻ. گمراهه ٿيڻ. ڀنيلجڻ. ٺڳجڻ — ويساهجڻ. وِسرڻ. ويسر پوڻ. [ڀلو > ڀلڙُ] تمام ڀلو. ڀلهڙُ.

• **ڀلِڙو ج ڀلِڙا:** ذ. صفت. [ڀيلو (=ڦِڪل رنگ) > ڀيلڙو > ڀِلڙو] ڦلهڙو. ڀلڪڙو. شرمگين — ڪومايل — ويچارو. ڪنڙو — نهولڙو (ت).

— **ڀلڙو مُنهن ڪرڻ:** ڦلهڙو مُنهن ڪرڻ. مُنهن سُسائڻ. ڪانئريو ڏيکارڻ.

• **ڀلسرو:** ذ. ڀلي پوک — ڀلو فصل (ل). اُهو زمين جو ٽڪرو جنهن تي جهجها مينهن پون ۽ سُٺي آبادي ٿئي (ل). سُٺي ربع وارو ۽ آباد زمين جو ٽڪر. آباد جوءِ (ڪ).

• **ڀلڪا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ڀلڪارَ:** ث. [ڀُلڻ. ڀُلجڻ > ڀُل > ڀُلڪار] گمراهي — مونجهه. ڏر — خوف — ڌهڪاءُ. سختي — ڌهڪار. "جِم وَارين وِسرا، ڀِتين جي ڀُلڪار" (شاهه). گفتگو — ڀڙڪار (ڪ). وڏي وات ڳالا — ڪُوڙي تهمت (ڪ). چغلي (ڪ). ٽنولي — چٽر (ڪ). حسد جي نظر (ڪ). ڏمر — ڪاوڙ. اوچتي مصيبت "مٿن ڪا ڀلڪار پئي".

• **ڀلڪرَ:** ث. سختي — ڌهڪار — ڀلڪار "آخر اُتي رسيو جتي ڀوَ سندي ڀُلڪر" (حفيظ).

• **ڀلڪِڙو ج ڀلڪِڙا:** ذ. صفت. ڀِلڙو — ڦِلهڙو. ڊنل — هيسيل.

• **ڀلڪڻُ:** مصدر. مَرڪڻ — ٻڏڻ — فخر ڪرڻ.

• **ڀلنامي ڀلناموُ ج ڀلنامان:** ڇُڪن جي فهرست يا ياداشت (جا ڪتاب جي ڇچاڙي يا اڳياڙيءَ ۾ ڏجي).

• **ڀلڻُ:** مصدر. [سن. ڀُرمُ = ڀُلجڻ] ڀُلّ ڪرڻ — چُڪَ ڪرڻ — غلطي ڪرڻ. مُنجهڻ — گمراهه ٿيڻ. رستو وڃائڻ. وِسرڻ. ويساهجڻ — ڀنيلجڻ — ٺَڳجڻ. ڏاڍي جي هيٺي مٿان ڏمر جي نگاهه رکڻ "لهريون لڙ لطيف چئي، ڀيلي تي ڀُلنِ" (شاهه). ڪنهن جو پاڻ کي ڏاڍو ۽ ٻئي کي هيٺو سمجهي، ان هيٺي مٿان (سيکت ڏيڻ خاطر) ڏمر جي گهمڻ "فلاڻو فلاڻي جي مٿان ڀُلي ٿو ڀُلي پيو".

• **ڀلو ج ڀلا:** ذ. صفت. [سن. ڀَدرَ = چڱو] چڱو — سُٺو. تمام سٺو — اوچو. نيڪ — ڀلارو. ٺاهوڪو — سهڻو. نيڪ — سڪر (ماٺهو). تِکو (وهٽ). (ث). ڀِلي ج ڀِليُون.

— **ڀلو ڀلي ڀلوڙي ڀلو:** محاورو. (تحسين خاطر ندائي الفاظ. تحسيني فقرو) واهه واهه!_ آفرين!. (تنبيهه خاطر ندائي الفاظ. تنبيهي فقرو] واهه جو ڪم ڪيئي يا واهه جو ڪم ٿو ڪرين!_ اهڙو ڪم! (يعني تہ اهڙو ڪم ڪرڻ نہ ڪپندو هو ڇاڪاڻ تہ اهو ڪم خراب آهي يا ڪندڙ لاءِ نقصانڪار آهي) "جي تون مڃ نہ موٽيو، ڀلو ڀلو مڃ!" (رسالو).

— **ڀلو سَڳورو ڀلو سُونهارو:** ذ. قرآن شريف.

— **ڀلو سُنهارو کڻڻ:** قسم خاطر قرآن شريف مٿي تي کڻڻ. قرآن شريف هٿن ۾ جهلي قسم کڻڻ.

— **ڀلو ڪمُ:** محاورو. (صفاتي ترڪيب) چڱو خير جهڙو ڪم. (تنبيهي فقرو = 'تو چڱو ڪم ڪيو، ڏِسي رهبو!') چڱو ڏسي رهبو!_ چڱو!. ڪافيءَ کي ڳائڻ وقت (سرهائي ۽ چڱي وائِي جي لحاظ سان) ڀراءَ خاطر استعمال ٿيندڙ فقرو.

— **ڀلونْ ڀل. ڀلئون ڀل:** صفت. چڱي کان چڱو. (ث) ڀَلان ڀلي — ڀلائي جي انتها.

— **ڀلي ٻارَڏي وڃڻ:** عربستان ڏانهن حج ڪرڻ لاءِ روانو ٿيڻ.

— **ڀليرو ج ڀليرا:** صفت. اضافي. وڌيڪ ڀلو — ٻئي کي زياده چڱو "ڪيچان آيو قافلو ڀليرو ڀانيان" (شاهه). ذرا ڀلو — چڱيرو — موچارو. (ث) ڀَليري ج ڀَليريون.

• **ڀلو:** ذ. [سن. ڀَدرَ = چڱو] فائدو — نفعو. چڱائي — ڀلائي "ڀلو ڪر تہ ڀلو ٿئيئي". دال يا گوشت جي رڌل ٽڪي يا ڪوفتو. ڏَهِي ڀيڙو.

— **ڀلو ٿيڻ:** چڱو ڪم ٿيڻ. (ڪنهن جو) فائدو ٿيڻ.

— **ڀلو ٿيو:** محاورو. (ڪم جي پورائي تي پسندگيءَ جي اظهار جو فقرو) 'بيشڪ ڪم ڀلو ٿيو'. (ڪم جي تڪميل تي بلڪل پسندگي نہ بلڪ رضامندي جي اظهار جو فقرو)

جيڪي ٿيو سو چڱو ٿيو. (ڪنايةً، فائدي نہ پهچڻ بلڪ ڪي ڪين ورڻ جي معنيٰ جي اظهار جو فقرو) "پيو ٿيو ڀلو".

– **ڀلو ڪرڻ:** ڪنهن جو ڪم سنوارڻ. فائدو ڏيڻ. ڀلائي ڪرڻ – احسان ڪرڻ.

– **ڀلو منائڻ:** ٿورو ڪٽڻ. رقم باسڻ.

– **ڀلو منائي اچڻ:** اوڌر قبول ڪرائي اچڻ – رقم باسرائي اچڻ.

• **ڀلو ج ڀلا:** ذ. صفت. پلڙو – ڦلهڙو. ڍنل – هيسيل. ڪونئرو (منهن). ڪچو – پيلو (ٿ).

• **ڀلو منهن ڪرڻ:** شرمسار ٿيڻ. مايوس منهن ڪرڻ.

• **ڀلو نٽي:** ٿ. پاڻيءَ جي گاهہ جو هڪ قسم (پبڻ مثل پاڻيءَ جي ول، پر پبڻ جي پنن کان ننڍا).

• **ڀلوڙ ج ڀلوڙ:** ذ. صفت. ڀلو. پنڌ جو ٽڪو (وهٽ).

• **ڀلي، ڀلين:** ظرف. [ف. بلي] بيشڪ – ڀلُ. جيءَ. سدا – نج. پڪ – ضرور.

• **ڀلي آئين، ڀلي ڪري آئين:** مرحبائي جملو. جيءَ آئين – تج آئين.

• **ڀلي ج ڀليون:** ٿ. ڀلائي – چڱائي – مهرباني. (صفت) 'ڀلو' جو مؤنث – چڱي – سٺي – عمدي. "محبوب آيو مون وٽ مهران ملي ملي، ٿي هاج اُن جي آئي سيڪا ڀلي ڀلي" (گل). گهٽي کير واري (ڪنون، مينهن وغيره چوپائي).

– **ڀليءَ ڀت:** ظرف. چڱيءَ ريت – چڱيءَ طرح.

– **ڀلي ڪرڻ:** چڱو ڪم ڪرڻ – چڱي ڪرڻ "ڀلي ڪيئي ڀلا پرين! هيئن نہ مناسب هوءِ" (شاهہ). ڀلائي ڪرڻ – نيڪي ڪرڻ.

• **ڀلي ج ڀليون (ڪ):** ٿ. صفت. هيٺ لڙيل سڱن واري مينهن – ڦاڏي. هڪ سڱ هيٺ ۽ هڪ سڱ مٿي واري ٻڪري. ڍلي – لاٿين.

• **ڀليارَ:** ٿ. ڀلي زمين – زرخيز زمين – زور واري زمين.

• **ڀليڪار ج ڀليڪارون:** ٿ. خوش ڪينڪار – آدرڀاءُ – مرحبا.

• **ڀمر (ڪ):** ذ. ٽلهو – متارو. بهادر. پيمر. پهلوان. ٻمر (ڪ).

• **ڀماڻي ج ڀماڻيون (ٿ):** ٿ. ڀنواڻي – ڦيري.

• **ڀميراڻي:** اسم خاص. مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو.

• **ڀمرارو (ٿ):** ذ. صفت. نياڳو.

• **ڀمرڻ:** مصدر. ڀؤنر وانگر گهمرا ڏيڻ. ڀونرجڻ. آپي ۾ پرچي بيخيالو ٿيڻ. ڀنواٽيون کائڻ.

– **ڀمريو ٿيڻ:** ڀونريو وتڻ – بيبيو وتڻ "ڪنهن جنهن ڪيف ڪڪوريا، ڀمريا ٿين" (گرهوڙي).

• **ڀمرو ج ڀمرا (ٿ)** ذ ڀؤنر (جيت).

• **ڀمري ج ڀمريون (ٿ):** ٿ. ڏکڻاري (جيت). گهريٽڙي (جيت).

• **ڀمڻ:** مصدر. [سن. ڀرم = ڦرڻ] اجايو هيڏانهن هوڏانهن هلڻ – ڀٽڪڻ – ڦرڻ – رلڻ. گهمڻ – لٽڪڻ. (ڀميو – ڀمندو – ڀميل).

• **ڀمٽي ج ڀمٽيون (ٿ):** ٿ. ڀئُونڻ – ڦرٽي – ڪپي.

• **ڀن:** ذ. آڳاٽي قتل شهر جا نشان – پراڻا آثار – قديم آثار. ڀڳل جايون – ڪنڊر.

• **ڀنُ ج ڀن:** ذ وڏو جار (مڇيءَ کي ڦاسائڻ لاءِ) – رڄ "ٻرين پيا نہ ڀن ۾، مون پائيندي واڄهہ" (شاهہ ڪريم). مصيبت – نقصان.

– **ڀنُ ڀڄڻ (ٿ):** وڏو خرچ ڪرڻ. قرض وٺڻ.

– **ڀنُ ڀرڻ:** تاوڻ يا چٽي ڀرڻ. نقصان جو پورائو ڪرڻ.

– **ڀنُ وجهڻ، هڻڻ:** جار وجهڻ (مڇين ڦاسائڻ لاءِ).

• **ڀن:** ٿ. [ڀڄڻ > ڀن] آلاڻ – پوسل. گهم. اوس – ماڪ.

• **ڀنُ ج ڀن:** ذ. [سن. ڀد = ڀڄڻ] الڳ – جدا – ڌار – علحده – نرالو.

– **ڀن ڀن:** ظرف. ڀيو ڀيو – جدا جدا – ڌار ڌار.

• **ڀنُ:** ٿ. ڀڄ.

• **ڀنُ:** ذ. [ع. بنّ] قهوو – ڪافي (ٻيئڻ جي). هڪ قسم جي ٻيج.

• **ڀنائي ج ڀنائيون:** ڀڄائي – ڪنهن شيءِ جي ڀڄائڻ لاءِ ڏنل اُجورو.

• **ڀنپ:** ذ. نينگ – ٽپو. "ٽونار ڀٽي" راند ۾ اُها جاءِ جتان رانديگرن کي ٽپو ڏيڻو پوندو آهي.

• **ڀنپ:** ٿ. صفت. تمام گهٽي اونده – ڪاري ٻات – گهگهہ انڌارو "ڀنپ اونده".

• **ڀنيا:** صفت. (اڪثر جمع ۾ ڪم ايندڙ: ڀنيو ج ڀنيا). سُهٽا ڪارا (وار) "لار لئيندي وچڙا، ڀنرس ڀنيا وار". ڪارا گهاٽا (وار). ڪارا گهنڊيدار (وار) "ڀنيا ڀرون". ڏسو "ڀنيو".

• **ڀنياڙ:** ذ. ڀانياڙ – وڏو ڦوڙ. وڏو گهارو.

• **ڀنياڪ:** ذ. ڀنياڙ.

• **ڀنيائي:** اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **ڀنيٽ ج ڀنيٽ:** ذ. وڏو مڇ (باهہ جو) – ڀيڙ. (صفت) وڏي پيٽ وارو – پيٽو. بيعقل – بيوقوف.

• **ڀنيرا:** اسم خاص. سمات نسل جي هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪونڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **ڀنيراڪو:** ذ. [ڀنپ (=اونده) > ڀنيراڪو ذرا اونده وارو وقت]

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اوائلي برسات وارو وقت (جنهن ۾ اڃا ذرا اونده هجي) — وڏي برسات.

• **ٻنيرالي ج ٻنيراليُونْ (ڪ)**: ث. هڪ اڏامندڙ جيت — ٻنيُوري.

• **ٻنيرڪو**: ذ. ٻنيراڪو.

• **ٻنيري، ٻنيَري ج ٻنيريُونْ (ڪ)**: ث. هڪ اڏامندڙ جيت — ٻنيُوري.

• **ٻنيَڙُ**: ذ. ٻيَڙُ — ٻنيَٽُ.

• **ٻنيَڙَڪَ**: ث. ڏاڙهي مُڇن جي ساوڪ — ريھ.

• **ٻنيڪي**: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **ٻنيلائڻُ**: فعل متعدي. برغلائڻ — ڀُلائڻ. گمراھ ڪرڻ. وساهڻ ـَ نَڪِرَڻ. (ٻنيلايو — ٻنيلائيندو — ٻنيلايل).

• **ٻنيلجَڻُ**: فعل مجهول. ڀُلجڻ. ٺڳجڻ — دوهجڻ. وساهجڻ. ٻنيلڻ — ٻنيولجڻ.

• **ٻنيلَڻُ**: مصدر. ٻنيلجڻ. ٻنيولجڻ. هٺ ڪرڻ — وڏائي ڪرڻ. ٻتلجڻ — ٻيٻجڻ — ديوانو ٿيڻ.

• **ٻنيو ج ٻنيا**: ذ. صفت. ڪارو سهڻو گهنڊيدار (وار) "ٻنيو جو ٻنيورجو، ڪاڪل ڪالھ ڏٺومر" (شاھ). سُهڻو — خوبصورت. (ث) ٻنيِي ج ٻنيِيُون. (اسم خاص) مرد جو نالو "ڄام ٻنيو"، "ٻنيومل" (جنهن جي پويان هندن جو ٻاڙو "ٻنياڻِي"). ٺلهي عورت. ٺلهي ۽ بدشڪل عورت جو نالو "مائي ٻنيو".

— **ٻنيو جورو**: ذ. ڪپڙن جو سهڻو وڳو (رَئو ۽ پَڙو).

— **ٻنيي ڏاڙهِيْ**: ث. سهڻي ڪاري ڏاڙهي "وارو وَرُ وٺي ويا، ڏاڙهيءَ ٻنيا ڏير" (شاھ).

• **ٻنبُو ج ٻنبُو**: ذ. صفت. حيرت زده ـ عجب ۾ پيل. وايون ٻتال ٿيل. بيوقوف (ذ) لوهي ٿنيو — ٻنْبُو.

• **ٻنيورِ**: ث. مڇيءَ جو هڪ قِسم (سامونڊي مڇي، سنهرن چلرن سان، گولائين، اڇي رنگ جي، ڏيگھ ٽن انچن کان اٺن انچن تائين) (انگ. ڪليڊي فِش ’Clady Fish‘).

• **ٻنيورُ**: اسم خاص. [< ٻنيورُ < بَنْ + ٻهور < بَن بِهارُ (Van Vihara = ٻڌ ڌرم جي مندر جو نالو، جنهن جي پويان سنڌ جي هن قديم شهر جو مقامي سنڌي نالو "ٻنيور" مشهور ٿيو ۽ ٻاهرينءَ دنيا ۾ ’ديبل‘ جي نالي سان سڏجڻ لڳو. ان جا ڪنڊر ٺٽي ضلعي ۾ گهاري جي ڳوٺ کان ٻه ميل ڪن اولھ طرف آهن. سنڌ جو مشهور قصو ’سسئي پنهون‘ پڻ شهر ’ٻنيور‘ سان ڳنڍيل آهي] ٻنيور — ديبل.

• **ٻنيورجَڻُ**: فعل مجهول. ٻنيولجڻ. مٿو ڦرڻ. اڃائيءَ ڳالھ تي سيڙجڻ. ٻتلجڻ. (ٻنيوريو — ٻنيوريندو — ٻنيوريل).

• **ٻنيوري**: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **ٻنيُوري، ٻنيُوري ج ٻنيُوريُونْ، ٻنيوريُون**: ث. [سن. ٻِرمُ = ڦرڻ] هڪ اڏامندڙ جيت جو قِسم (dragon fly). برسات جي موسم ۾ نڪرندڙ هڪ قسم جو رنگين ۽ سهڻو جيت. سهڻي (عورت). سهڻي ويس واري (عورت). ڪم ڪار ۾ تيز (عورت) ٻَبَرُ جي سڪل پلڙي ۾ ڪنڊو هڻي ٺاهيل ڦرڻي (جا هوا تي ڦري) — ڪاٺ جي جنڊيءَ تي ٺهيل ڦرڻي.

• **ٻنيول**: ث. عشق جي مستي — محبت جي چريائي.

• **ٻنيولجَڻُ**: فعل مجهول. ٻنيلجڻ — مَنجهڻ — گمراھ ٿيڻ. وساهجڻ — ٺڳجڻ. ٻتلجڻ — ٻيٻجڻ. مست ٿيڻ "ڪِ ٻنيولين ڪرها! ڪِ ڪنهن ڪامڻ ڪياءِ" (شاھ).

• **ٻنيِي ج ٻنيِيُونْ**: ث. ڪاري سهڻي اک "ٻنيِيون هڏ مَ پيس ڪَڻ سُتيون سُپرين" (شاھ).

• **ٻنيِيا**: ذ. اکين جا ڪوبا — اکين جون ڄايون.

• **ٻنجَ**: ث. ٻنجهوءَ تي بيٺل پوک — ٻنجھ.

• **ٻنجَ (ل)**: ذ. ٻنجهو. مٽي.

— **ٻنجُ ٻرڻ**: ڊوَ ڪرڻ.

• **ٻِنجَرُ ج ٻِنجَرَ**: ذ. اک جي ٻنبڻي — ٻِنجري. اک ۾ پيل مٽيءَ (ٻنج) جو ذرو.

— **ٻِنجَرُ ٻرڻ**: اک ۾ ذرا پائي اٿڻ سان اک ۾ پيل مٽيءَ جي ذري جو زائل ٿيڻ. اک ۾ ذرا پائي اٿڻ. ڪجھ ڏک ٿيڻ "هن جو ٻنجرئي نہ ٻري، هو وڃي ٻٺي وهلور".

• **ٻِنجُر، ٻِنجَرِيْ ج ٻِنجُريُونْ**: ث. اک جي ٻنبڻي. اک جي ڇپر تي ڇاول وار — ڇنبَر — ٻِنجَڻ. (ذ. صفت) ٿورڙو — ذرو پرزو. گهٽ ۾ گهٽ — ٿوري ۾ ٿورو. ٻچاڙيءَ ۾ ـ پوين.

• **ٻِنجِر**: ث. ٻنبڙين ڪٽل عورت — ڇُڇِي.

— **ٻنجِر ٻاءُ ج ٻِنجِر ٻاوَ**: ذ. ڇُڇِي عورت جو ٻاءُ (گار جو لفظ).

— **ٻِنجِر جو ج ٻِنجِر جا**: ذ. صفت. گار جو لفظ (جنهن جي معنيٰ آهي "ڇڇِيءَ جو ٻُٽُ").

• **ٻِنجَڻُ ج ٻِنجَڻَ**: ذ. ٻِنبِڻي — ٻِنجَرُ.

• **ٻنجهَ**: ث. ٻنجهوءَ تي بيٺل پوک (جنهن کي اڃا ڀرين پاڻي نہ پياريو ويو هجي).

• **ٻنجهُ**: ذ. ٻنجهو — سُڪِي مٽِي.

• **ٻنجهو**: ذ. سُڪِي مٽِي. ڪوٽيل مٽی. (اصطلاحاً) قبر (مان نڪتل مٽي) "ٻَر ٻنجهوءَ وِهي، کهڙي ڪندين، ڳالهڙي"

(شاهه). پوک کي پاڻي ڏيڻ کان اڳ واري کيڙي "پنجهوءَ تي بيٺل پوک". پنيءَ کي پهريون دفعو ڏنل پاڻي "پنجهوءَ جو پاڻي".

– **پنجهو پرڻ، پيارڻ:** پوک کي پهريون دفعو پاڻي ڏيڻ.

• **پنجهر (ت):** ذ. آيرو – ڏيرو – هيٺو.

• **پنجهر:** ذ. سنهي ڏنگهر – چينيا.

• **پنجهر، پنجهر:** ذ. پنبيٽيون. اک ۾ پيل مٽيءَ جو ذرو. پنجر.

• **پنجڻ:** مصدر. کاڌي جو هضم ٿي رت سان ملي وڃڻ. هضم ڪرڻ – ڦبائڻ. پچڻ.

• **پنڊ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (جنهن جا فرد ڳائيندا ۽ خيرات وٺندا آهن. ڪجهه عرصو اڳ، جيستائين خيرات نه ملندي هين تيستائين ڌرڻو ماري ويهندا هئا). جوکيا قوم جي هڪ پاڙي جو نالو. تعلقي دادوءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنڊ ج پنڊ:** ذ. صفت. [سن. پنڊ = ڳالهائڻ] پنڊ – ڳائي وڃائي خيرات وٺندڙ – مڱڻهار. پنڊتي پارينڊڙ – ڄنبڙ – ڄڳ – مچڊ.

– **پنڊ بڄڻ:** ڄڳ ٿيڻ. گوڙ ڪرڻ.

– **پنڊڻ:** ٿ. صفت. اُها زال جا پنڊي مچائي ويهي.

– **پنڊي، پنڊپي، پنڊکي پٽڻ (لائڻ):** مسلسل گهر ڪرڻ. گهر ڪندو رهڻ. ڌرڻو مارڻ. ڄڳ تي پوڻ – مچڊ تي لڳڻ. گهبي ڪرڻ. گوڙ ڪرڻ.

• **پنڊ ج پنڊ:** ذ. [سن. پنڊ = روڙو] مٽيءَ جو وڏو ڳوڙهو – پنڊ. پٽر. ڪچيءَ کنڊ جو ڳوڙهو. نباتات. ڪيهه جو ريشو (ڪ).

• **پنڊا، پنڊ:** ذ. مٽي جا منجهيل ۽ ڳوڙها ٿيل ميرا وار.

• **پنڊار ج پنڊار:** ذ. [سن. پانڊا گار] سيڌي سامان ۽ ٿانون وغيره رکڻ لاءِ جاءِ ـ توشاخانو. گدام. پانڊو "پڳت جو ڳ ويراڳ جا، ڏي پنڊار پري" (سامي).

– **پنڊارو:** ذ. خيراتخاني يا مندر سان شامل بني – لنگر – پانڊارو. وڏو شاهي ٿانءُ. ڳوهيل مٽيءَ مان ٺاهيل وٿي (باراٺو رانديڪو). جوڳين يا سناسين جي مهماني.

– **پنڊاري ج پنڊاري:** ذ. صفت. پنڊار جو سنڀاليندڙ – سيڌي سامان جو رکپال. فقيرن لاءِ ماني رڌيندڙ بورچي.

• **پنڊاري ج پنڊاريون:** ٿ. پنڊالڙي – پنگالڙي.

• **پنڊالڙي ج پنڊالڙيون:** ٿ. پيسن گڏ ڪرڻ جي ڪنڊٽي (جا پٽ ۾ هٽبي آهي) – پنگالڙي.

• **پنڊڙا:** ذ. ننڍن وارن جون ڇڳون.

• **پنڊڙو:** ذ. ننڍن وارن جي ڇڳ.

• **پنڊسار، پنڊسال:** ذ. [سن. پانڊ شالا] اُهو ذخيرو جو ورهين لاءِ ڪٺو ڪري رکجي.

– **پنڊسالي:** ذ. صفت. اُهو ماڻهو جو ورهين لاءِ ذخيرو ڪٺو ڪري رکي.

• **پنڊڪي:** اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنڊ ماري:** اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنڊڻ ج پنڊڻ:** ذ. [سن. پٽڊ = ڳالهائڻ] پنڻ – پنڪو. روج راڙو – مانڊاڻ. ڌمچر. جهيڙو – فساد.

– **پنڊڻ پوڻ:** پنڻ پوڻ. هائيتال پوڻ. ڪنڪو پوڻ – ماناڻ مچڻ.

• **پنڊو:** ذ. سٽيءَ جو هڪ قسم (جنهن مان سٽ ڪڍي، ڪتي، وٽي، رسا ۽ پنجوڙيون ٺاهين ۽ پڻ ڪتون ۾ پينگها واٺين) – سجاتو. ننڍڙن وارن جي ڇڳ.

• **پنڊي ج پنڊيون:** ٿ. 'پنڊ' وارو ڪم. ڪٽ ڦٽ – ڪلڪل – گهبي. ڦڪڙي. خواري. هائيتال – گوڙ. اجايون دانهون. (صفت) گهبي ڪندڙ – مچڊ تي گهرندڙ. جنبڙي بوندڙ – ڄڳ.

– **پنڊي پارڻ:** 'پنڊ' وارو ڪم نه ڇڏڻ. وري وري چوڻ. ڪٽ ڦٽ لائڻ – ڪلڪل مچائڻ. فتنو اُٿارڻ.

– **پنڊي پٽڻ:** ڪنهن جي پويان ڦڪڙي پٽڻ. ٺائي ڪٽڻ. پنيان پوڻ. خوار ڪرڻ.

– **پنڊي ڪرڻ (ت):** نگي ڪرڻ – چالاڪيءَ سان ڪم ڪڍڻ.

– **پنڊي لائڻ:** ڪنهن جي پويان ڦڪڙي پٽڻ. ڪلڪل مچائڻ.

– **پنڊي مچائڻ:** پنڊي پٽڻ – وري وري چوڻ.

• **پنڊي خانو ج پنڊي خانا:** ذ. حقي يا چلم جي سامان رکڻ جي ڪوٺي.

• **پنڊيلو ج پنڊيلا:** ذ. [سن. پڊ = پوڳ چرجو] نٽ – نقال – ويس ڌاري. (ٿ. پنڊيلي).

• **پنڊر:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

• **پنر:** ذ. برسات يا طوفان سبب ڪريل پوک. پيلايل پوک. لٽيل پوک. پاجهري يا جوئر جي پوک (جنهن جا سنگ ڪپي منجهس مال ڇڏي ڏجي).

– **پنر ڪرڻ:** (بيٺل پوک کي) نقصان پهچائڻ. سنگن لٽيل پوک ۾ مال چرڻ لاءِ ڇڏڻ. فصل ڪيرائڻ.

• **پيٺري رات (ل):** ٿ. ماڪ ۾ سات واري پوئين رات. پرهه ڦٽيءَ جو وقت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پِنسارُ ج پِنسارُوَنْ**: ث. [هہ] پيچ پني – پريات.

• **پَنگ ج پَنگون**: ث. [سن. پَنگا؛ ف. بَنگ؛ ع. بَنج] نشيدار ٻُوٽيءَ جو هڪ قِسم "پنگ" ٻُوٽيءَ جو گھوٽيل پاڻي – سائي – سُکو. [سن. پَنج = پچڻ] پَکِ – ٽوٽ – چِنُ – شکستگي "سودي ڏاران سرتيون، ٿيو پتين ۾ پنگ" (شاهہ). اتڪاءُ – رخنو. اٿچڻ – ڦيٽاڙو – ڏڦيڙ. رولو. خوف – هراس "باسي پني پنگ، رڙهي جام رسيون" (شاهہ).

– **پَنگ پَکِڙو ڪرڻ**: فضول خرچ ڪرڻ.

– **پَنگ ٿِيڻُ**: برباد ٿيڻ – پَچڻ.

– **پَنگ پَوَڻُ**: رُخنو پَوڻ.

– **پَنگ وِجھَڻُ**: رُخنو وجھڻ. نفاق وجھڻ. حُڪم جي انحرافي ڪرڻ.

– **پَنگُر**: ذ. صفت. پَچٽو – ترڪيٽو. جَٺاءُ نہ ڪندڙ – پَچي پوندڙ. رنڊڪ وجھندڙ.

– **پَنگورو ج پَنگورا**: ذ. صفت. پَنگ پيئندڙ – نَشائي.

– **پَنگِي ج پَنگِي**: صفت. پنگ پيئندڙ.

• **پَنگَ ج پَنگَ**: ذ. چوري ٿي ويل چوپائي مال جي موٽائڻ جو عيوضو – چوري ٿيل شيءِ موٽائي ڏيڻ جو معاوضو – ڪُري.

• **پَنگا**: اسم خاص. سنڌي مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو (رياست خيرپور ۾).

• **پَنگارَ ج پَنگارُوَنْ**: ث. طعام کي داغ ڏيڻ جو هڪ نمونو. طعام کي اوباري، پوءِ جدا گيھہ ۾ بصر يا ثوم تري، ان جي مٿان سڙيل گيھہ وجھي ڏنل داغ. داڳ – رائِي.

• **پَنگارُ ج پَنگارَ**: ذ. ٽامي، شيھي وغيره جي گڏائڻ سان ٺهيل هڪ ڌاتُو – ڪُٽ – ڪنجھو.

– **پَنگارِيْ ج پَنگارِيُوَنْ**: ث. "پنگار" مان ٺهيل ٿالهي – پَنگارِيْ (ل).

• **پِنگارو (ل)**: ذ. ڍورن کي چَڪ هڻندڙ جيت جو هڪ قسم. اڇي رنگ جي وڏي مَک. ڏَنگُ.

• **پَنگارِيْ ج پَنگارِيُوَنْ (ڪ)**: ث. ٿالهي. تغاري.

• **پَنگ پَنگالو**: ذ. ٻارن جي هڪ راند.

• **پَنگَرَ**: اسم خاص. سنڌي مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو. ٺل ۽ گھوڙا ٻاري تعلقن ۾ هڪ ديھہ جو نالو.

• **پَنگَرُ ج پَنگَرَ**: ذ. آگبوٽ ۾ ڪوئلن رکڻ جي ڪوٺي. آگبوٽ جي ڪوري ۾ ٻارڻ لاءِ ڪوئلا، ڪاٺيون وغيره.

• **پَنگَرُ**: اسم خاص. تعلقي خيرپور ناٿن شاهہ ۾ هڪ ديھہ جو نالو.

• **پَنگرا**: اسم خاص. سنڌي مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

• **پَنگَراجا**: اسم خاص. تعلقي قنبر ۾ هڪ ديھہ جو نالو.

• **پَنگِرو**: ذ. [سن. پرِنگَراجَ] ٻُوٽيءَ جو هڪ قِسم (واهن جي ڪپن تي ٿئي، گُل پيلا ۽ اچا، ۽ ٻج دوائن ۾ ڪتب اچي) – پَنگرِيْ (ث). گاهہ جو هڪ قِسم. گَڏهہ جو هڪ رنگ.

• **پَنگَرِيْ (ل . ث)**: ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (ٻج دوا طور ڪم اچي) – پنگرو.

• **پَنگرِي ج پَنگرِيُوَنْ (ل ث)**: ث. پائيپ (pipe) جي نموني ٺهيل ٺڪرجي سُلفي.

• **پَنگِريا**: اسم خاص. سنڌي مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد، ٺٽي ۽ لاڙڪاڻي ضلعن ۾).

• **پَنگَڙُ پينگَ**: صفت. صفا سُچَ.

• **پَنگڙي ج پَنگڙِيُوَنْ**: ث. [ف. بُنگاه، بُنگه] "پُنگيءَ" جو اسم تصغير – ننڍڙو پونگو – پونگڙيْ.

• **پَنگِلي ج پَنگلِيُوَنْ**: ث. [ف. بُنگاه، بُنگه] ننڍڙي پونگي – پونگڙي.

• **پَنگَو**: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي فيض گنج (ضلعي خيرپور) ۾ هڪ ديھہ ۽ ڳوٺ جو نالو.

• **پَنگو ج پَنگا**: ذ. [ف. بُنگاه، بُنگَہ] ڪکائون ڪَچو گھر – پُونگو – جھُڳو – جھُوپو "پِٽن پَر هوندا، پَنگا پڙ پتار جا" (شاهہ). (ث). پَنگِي ج پَنگيون.

• **پَنگوئِي پِينگ ٿِيڻُ**: جھڳوئي جھڻ ٿيڻ سڀ ڪجھہ چٽ ٿيڻ.

– **پَنگوئِي پِينگ ڪَرڻُ**: جھُڳوئِي ناس ڪرڻ.

– **پَنگِي ج پَنگِيُوَنْ**: ث. [ف. بُنگاه، بُنگه] پُونگي – ڪکائين جھوپڙي.

– **پَنگِيارو ج پَنگِيارا**: ذ. پَنگيءَ ۾ رهندڙ. غريب – مسڪين.

– **پَنگي پَٽَ سارَڻُ**: اَجھو ڳولڻ – وسيلو جاچڻ.

• **پَنگِي ج پَنگِي**: ذ. هڪ ذات جو نالو (جي صفائيءَ جو ڪم ڪن) – ٻُهاريدار ڪاڪوس صاف ڪندڙ. حلالخور – مهتر.

• **پِنَلُ ج پِنَلَ**: ذ. اسم مفعول. [پِچڻ (پُسڻ) > پِنل] آلو – پِڳَلُ – پُسِيَل – تَر. ٿَڌو – ٺريل. (ث) پِنَل ج پِنلُون.

– **پِنَلُ هُئَڻُ**: پسيل هئڻ ٿڌو هُئڻ – ٺريل هئڻ. ٻاجھارو هئڻ – رحمدل هئڻ.

• **پَنَلُ**: اسم مفعول. [پَجَڻُ (= ترجڻ) > پَنل] پَڳَلُ – تَرَيَلُ – پَچايَلُ. (ث) پَنَل ج پَنَلُونْ.

• **پَنُ ج پَنَ**: ذ. پِتڪو – روج راڙو – ماتام "ڏکيون جان نہ

مڙن. تان تان ڀنڻ نہ ٿئي" (شاهہ). مانداڻ – ٻائيتال – ڀَندڻُ. جهيڙو – گوڙ – ماچانگ. ڀَرٽو – جرمانو – ڏنڊ.

• **ڀنو ج ڀنا:** اسم مفعول. [ڀجڻ > ڀنو] آلو تيل – ڀَريل – ڀِڳل – ٻسيل "سنهين لَڪِ. نَڪِ سنئين، ڪجل ڀنا نيڻ" (شاهہ).

• **ڀَنْواٽي ج ڀَنْواٽيون:** ث. [سن. ڀُرمْ = ڦرڻ: ڀُرانت، ڀُرامَرمْ] مٽي جي ڦيري – ڀانٽِي – ڀاڻ – گهُمراٽِي – ڀَنْوالي (ل).

– **ڀَنْواٽيُونْ اچڻ:** مٿو ڦرڻ. مغز جو چڪر کائڻ.

• **ڀَنْواڏولُ:** ذ. [سن. ڀُرمَن = رُلڻ] پريشاني. گوڙ. ڪاپارو – ڪِتراڳ. لڙ.

• **ڀَنْوارُ ج ڀَنْوارَ:** ذ. [سن. ڀُرمْ = ڦرڻ] ڀٽڪندڙ – ڦرندڙ – رُلندڙ. (ث) ڀنوارِ "تنها پٿين تون، آهين ڀنوار" (ڀنيون).

• **ڀَنْوارو ج ڀَنْوارا:** ذ. صفت. [سن. ڀَيَہ = ڀؤ + وال = وارو] ڀؤ وارو – ڀوائتو – خوفائتو – ڊپائتو – هيبتناڪُ. (ث) ڀَنْواري ج ڀَنْواريون.

• **ڀَنْوارهونْ ج ڀَنْوارهانْ:** ذ. صفت. ڀؤ وارو – ڀنوارو.

• **ڀَنْوَرُ ج ڀَنْوَرَ:** ذ. [سن. ڀُرمْ = ڦرڻ] پاڻيءَ جو ڪُن – گرداب.

• **ڀَنْوَرَ ڪَلي ج ڀَنْوَرَ ڪَليُونْ:** ث. (ٻڪريءَ، ڪتي، گهوڙي وغيره لاءِ) ڀَنو – ڳِٽُ – ڳراهو. واڳ. ڪُڪڙ جي پير ۾ ڏور سان ٻڌل لوهي ڀَلو. سُٽ ڪتڻ لاءِ هڪ سڌي ڪوڪي تي گهمندڙ اوزار. تَڪ تَڪلي.

• **ڀَنْوَڻُ:** مصدر. [سن. ڀُرمْ = ڦرڻ] اَجهڙڻ – ڀٽڪڻ. ڦرڻ – چڪر هڻڻ – رُلڻ – گهُمڻ. [سن. ڀَٽ] ٻولڻ – چوڻ – ڳالهائڻ. ڀؤنڪڻ.

• **ڀُنْءِ ج ڀُنْيُونْ:** ث. [سن. ڀُومِ = زمين] ڀُونْءِ ـ ڌرتي – زمين. دُنيا – ديس – مُلڪ.

• **ڀُنْءِ:** ذ. ڀُور – خيال – ريجڪ.

– **ڀُنْءِ کائڻ:** ڪَؤ کائڻ.

• **ڀَنْڻُرُ، ڀَنْڻُورُ ج ڀَنْڻُرَ، ڀَنْڻُورَ:** ذ. اُڏامندڙ جيت جو هڪ قسم (رنگ ڪارو، ٻہ قسم ٿين: هڪ گُلن مٿان ڦري ۽ انهن جو رس چوسي ۽ واس وٺي، ٻيو گهَرن جي ڪامن ۽ ٻين ڪاٺين ۾ سوراخ ڪري ۽ سڪل ڪاٺيءَ جو ڳَپ کائي) "ڪنول پاڙون پاتال ۾، ڀَنْڻُر ڀِري آڪاس".

• **ڀِنْيِ:** ث. [ڀِجڻُ (= ڀُسڻ، آلو ٿيڻ) > ڀِنْي = ڀِڳل، آلي ٿيل] پرڀات – پرهہ ڦٽي – پوئين رات – فجر "ڀِنيءَ ڀَڙڳ ڪن، ٻاهيون ٻيراڳين جون" (شاهہ). آلاڻ – نَمِي.

– **ڀِنيءَ رات:** ث. پوئينْ رات – وڏي پرڀات.

– **ڀِنِي رَلِي:** محاورو. بزدل. سست. ڪمزور.

• **ڀَنِي:** ث. ڀُونْءِ ـ زمين. مُلڪ.

– **ڀَٽيونْ:** ذ. صفت. ڀُونءِ جو ماڻهو. ڀوميو – ڄاڻو – واقف.

• **ڀَٽاٽُ ج ڀَٽاٽَ (ل):** ذ. ڀٽڪاٽُ – ڀٽڪو. جهيڻو آواز.

• **ڀَٽائِڻُ:** مصدر. [سن. ڀُرمْ = ڦرڻ] هلائڻ. گهمائڻ. ڦيرائڻ. رُلائڻ. (ڀنائڻ > ڀٽائڻ) ڀڄائڻ. نڪ جي آواز سان ڀٽو تي ڳالهائڻ. (ڀٽائيو – ڀٽائيندو – ڀٽائيل).

• **ڀِڻ ڀِڻ:** ث. مَکين جو آواز. ڀُونْ ڀُونْ – گونْجار.

• **ڀُڻ ڀُڻِ:** ث. [آواز] آهستي ڳالهاءُ – چپن ۾ ڳالهائڻ – ڀٽڪاٽ – ڀٽڪارَ. ڄڻ ڀُڻ – سُس پس – مڻ مڻ.

– **ڀُڻ ڀُڻ ڪَرڻ:** هوريان هوريان ڳالهائڻ – چپن ۾ ڳالهائڻ – مڻ مڻ ڪرڻ.

– **ڀُڻڀُڻيو ج ڀُڻڀُڻيا:** ذ. صفت. ڀُڻ ڀُڻ ڪندڙ – ٻنهنجي منهن ڳالهائيندڙ. مڻ مڻ ڪندڙ.

• **ڀُڻ جهُڻ:** ث. [آواز] ڀٽڪاٽ – ڀٽڪو. ٿورو ڳالهاءُ – جهيڻي گفتگو "ڪا جا ڪُنَ ڪَرين. ڀنيءَ ڀُڻ جهُڻ ڀاڻ ۾" (شاهہ). مکين جي اُڏامڻ جو آواز.

• **ڀِڻڪَڻُ:** مصدر. مکين جو ڪنهن ڪاڌي جي شيءِ تي ويهڻ يا ڀُڻ ڀُڻ ڪرڻ. جهِنْڪَڻُ. مکين جو ڦَٽَ ڦرڙيءَ تي ويهي اُن کي ڏکوئڻ.

– **ڀِڻَڪَ، ڀِڻْڪَ:** ث. ڀِڻ ڀِڻ – ڀِڻڪو – سنهون آواز.

– **ڀِڻڪو:** ذ. مکين جي اڏامڻ جو آواز. ڀُڻ ڀُڻ.

• **ڀُڻڪَڻُ:** مصدر. ڀڻ ڀڻ ڪرڻ. آهستي ڳالهائڻ – جهيڻو آواز ڪرڻ. ڀٽڻ. (ڀٽڪيو – ڀٽڪندو – ڀٽڪيل).

– **ڀُڻْڪَ:** ث. آهستي آواز ۾ ڳالهہ ٻولهہ – ٻڙڪ "اِنَ ڀلاريءَ ڀٽِڪ. هيڪر حضوري ڪيا" (شاهہ).

– **ڀُڻْڪاٽُ ج ڀُڻْڪاٽَ:** ذ. جهيڻو آواز – ڀُڻ ڀُڻ جو آواز – ڀُڻ ڀُڻ.

– **ڀُڻڪارَ:** ث. ڀٽڪو.

– **ڀُڻڪائِڻُ:** مصدر. "ڀٽڪڻ" مان متعدي بلواسطہ. آهستي آواز ڪرائڻ. اڃايو ڳالهارائڻ.

– **ڀُڻڪو ج ڀُڻڪا:** ذ. هلڪو آواز – جهيڻو آواز – ڀٽڪاٽ "ٻُري نہ ٻڪردانهن، ان جي ڀوڻِ ڀٽڪو نہ سٽا" (شاهہ).

– **ڀُڻڪو نہ ڪَڍَڻُ:** ٻڙڪ ٻاهر نہ ڪڍڻ. ڄُپ ۾ رهڻ. ڳالهہ مخفي رکڻ.

• **ڀَٽْنگ ج ڀَٽْنگَ (ت):** ذ. صفت. بلڪل سُڃو – ٻڪل غريب – ڀينگيو. ڪنجوسُ.

books.sindhsalamat.com
www.sindhsalamat.com

• **پٽڻ:** مصدر. [سن. پرمڙ] ڦرڻ. گهمڻ. هلڻ "آءُ اوهان جي دانهه، سدا پٽان سنري" (شاهه). "جوڳي ساڻ ضرور، لِکا پٽڻ لوڪ ۾" (رسالو). پنڌڪڻ – رُلڻ. آجهرڻ.

• **پٽو:** فعل. [پٽڻ > پٽو] پيو (زمان ماضي استمراريءَ جي معنيٰ ڏيکاريندڙ لفظ. "سجو ڏينهن پٽو لکي = پيو لکي") "ڏاوڻ تنهن ڏانئيسن، جٺن ڄري ۽ جنگهي پٽو" (رسالو).

• **پٽو ج پٽا (ل):** ذ. صفت. موڳو – مُونجهو – ويچارو.

• **پُو پُٺُ:** ذ. [سن. پيہ] ڊپ – ڊَڄ – خوف – خطرو "پُو پلن کي آهه، مومل جي منزل جو" (شاهه). انديشو.

– **پواري پوارَئون:** ذ. صفت. پُووارو – پيانڪ – خوفناڪ – هيبتناڪ (ث) پواري. پنواري "پنيءَ ٿيين پوارئون. پيا ونگا وڙ سنداءِ" (شاهه): "جتي پيرپرن. پريون پُون پواريون" (شاهه).

– **پوائيتو ج پوائيتا:** ذ. صفت. پوارو – پُو وارو – پيانڪ – خوفائتو.

– **پُوريو ج پُوريا:** ذ. صفت. پيانڪ – خوفناڪ – پوارو.

• **پوا:** ث. [هـ] پٽي.

• **پوانٽي ج پوانٽيون:** ث. مٽي جي ڦيري.

• **پواني:** ث. [سن. پو = نالو 'شوَ' جو] شو مهراج جي استري (مهاديوي. پاربتي). پواني ديويءَ جي نالي تي ٽڪرن ۾ جَوَن. مٽرن جي پوڪ (هندڪو رواج). (اسم خاص) ڪراچيءَ کان لس ٻيلي ڏانهن ويندڙ رستي تي هڪ منزل جو نالو.

– **پوانيءَ جا ايڪهٺا:** ذ. اَسُوءَ ۽ چيٽ جي ٻهرين نون ڏينهن ۾ پواني ديويءَ کي راضي رکڻ ۽ پوڄڻ لاءِ رکيل ورت.

• **پوايا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پوبڙ:** ث. پور ـ چُورو.

• **پوبر:** اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

• **پوپل:** ث. [هـ] ڳرم چاريا ڪيري.

• **پُوت:** اسم خاص. [پُوت جو اولاد] ڪوهستان جي هڪ مشهور قبيلي جو نالو (جن جو سردار ڏريجيءَ ۾ رهي) ـ پُوتاڻي.

• **پُوتُ ج پُوتَ:** ذ. [سن. پُوت] هڪ پوائتي خيالي هستي (جِنّ. ديو. شرّ). مثل ماڻهوءَ جو ڊيڄاريندڙ روح (خيالي صورت). پنجن عناصرن (زمين. پاڻيءَ. باهه. هوا ۽ ايٿر) مان ڪوبه عنصر (صفت) ڊيڄاريندڙ – پوائتو. (ث) پُوتڻي ج پُوتڻيون.

– **پُوت آتما:** ذ. (صفت) ڊيڄاريندڙ – پوائتو. پنجن عناصرن (هوا. باهه. پاڻيءَ. زمين. ايٿر مان پيدا ٿيل روح (جو زندگيءَ لاءِ نهايت ضروري آهي).

– **پُوتاري:** ذ. اسم فاعل. پُوت ڪيندڙ – جِنّ ڪيندڙ.

– **پُوتَ لڳڻ:** محاورو. پُوت ٿي پويان پوڻ. پويان پئجي وڃڻ.

– **پُوت ٿيڻ:** ڪاوڙ ۾ چِتو ٿي پوڻ.

– **پُوتَ پريتُ:** ذ. جِنّ پُوت – خبيث روح.

– **پُوترُ:** ذ. صفت. جِنّ وڙتل (ماڻهو).

– **پُوت لڳڻ:** جِنّ اچڻ – جِنّ جو واسو ڪرڻ.

– **پُوتڻي ج پُوتڻيون:** ث. صفت. "پُوتُ" جو مؤنث. جِنڙي.

• **پُوتارُ ج پُوتارَ (ت):** ذ. [١. پُوَ + تار = خطري. مان تاريندڙ: ٢. سن. پِتارَ > پِتي] جيڪب آباد. سکر ۽ لاڙڪاڻي ضلعي ۾ قومي سردار. وڏيري يا سکر ماڻهوءَ لاءِ استعمال ٿيندڙ خطاب. آقا – سائين – مالڪ. پٽيل – وڏيرو. آبرودار – عزت وارو – معزز – مانوارو.

• **پُوتارجڻ:** مصدر. پُوتاڙجڻ.

• **پُوتاري. پُوتاريل. پُوتاريو:** ذ. صفت. جِنّ وڙتل (ماڻهو). پُوتاڙيل.

• **پُوتاڙجڻ:** فعل مجهول. جِنّ پُوت جو حساب ٿيڻ – لڳت جو حساب ٿيڻ – آسيب هيٺ اچڻ. ڪاوڙجڻ (ل).

– **پُوتاڙي:** ذ. صفت. جِنّ وڙتل (ماڻهو) – پُوتاڙيل. ديوانو. چِتو – ڪاوڙيل. فسادي (ث) پُورُ – جُوجڪي – ريجڪ (ڪ).

– **پُوتاڙيل:** ذ. صفت پُوتاڙي.

• **پُوتاڻي:** اسم خاص. ڪوهستان جي هڪ قبيلي جو نالو (جو سندن وڏي 'پُوت' جي نالي پويان پيل "ڏريجيءَ جا پُوتاڻي سردار").

• **پُوتاڻجڻ:** فعل مجهول. پُوتاڙجڻ.

• **پُوتَرُ ج پُوتَرَ (ت):** ذ. صفت. پِتو – پَراٺو – جهونو – ڪاڏل.

• **پُوتو ج پُوتا:** ذ. [بُوتو (= جسم) > پُوتو] بُوتو. زور. مقدار.

• **پُوٽ ج پُوٽَ:** ذ. ڏِڳي يا ماڻهوءَ جي ڏِکهي ۽ ٿُلهي آلت.

– **پُوٽي ج پُوٽيون:** ث. ڏِڳي يا ماڻهوءَ جي ڏِکهي ۽ سنهي آلت.

• **پُوٽا:** اسم خاص. تعلقي شهدادڪوٽ ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

• **پُوٽي ج پُوٽيون (ل):** ث. شيشو – بوتل – باٽلي.

• **پوپ ج پوپون:** ث. صفت. پوڙهي يا ڪُراڙي زال – پوڙ.

• **پوپ ج پوپ:** ذ. صفت. [سن. پُو = زمين + پ = سنڀال ڪرڻ] بادشاهه – راجا.

• **پويا:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو. برهمڻ جو

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

هڪ فرقو (جو ڀَواني ديويءَ جي پوڄا ڪندو آهي).

- **ڀُوپالُ ج ڀُوپالَ:** ذ. [سن. ڀُو = زمين + پالَ = سنڀاليندڙ] زمين جو رکپال – زميندار. راجا.
- **ڀُوپتُ ج ڀُوپتَ:** ذ. [سن ڀُو = زمين + پَت = مالڪ] رُوءِ زمين جو مالڪ – مهاراجا. (اسم خاص) سنڌي نسب نامي جي روايت موجب 'سَمپَت' ۽ لکپت' جي پاءِ 'سمان' قوم جي وڏي ڏاڏي جو نالو.
- **ڀوپو ج ڀوپا:** ذ. جِنّ ڪيندڙ – جاڳر ڪندڙ. ٽوٽا ٽيٽا ڪندڙ – پاڙهيتو – مانڊي. ڏائڻ – منحوس. (ث) ڀوپِڻِ ج ڀوپيُوڻ.
- **ڀوپِڻ:** اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **ڀوجُ:** ذ. [سن. ڀُوُرج] وڻ جو هڪ قِسم (جنهن جي ڦَل ڪي ڪتوري ۽ ڀهمڻ بہ چوندا آهن. دوا طور دل ۽ دماغ جي ڪمزوريءَ، دستن ۽ ماهواريءَ لاءِ ڪم اچي).

– **ڀوجُ پَتَرُ:** ذ. "ڀوجُ" وڻ جا پَن يا ڇوڏا (جي اڳئين زماني ۾ لکڻ لاءِ ڪاغذ جو ڪم ڏيندا هئا ۽ جن مان حُقن جا نَڙ ناهيا ويندا هئا).

- **ڀوجُ:** ذ. [سن. ڀوجيه] ڀوڄن – ڪاج – ڪاڌو. مهماني. (صفت) ڀوڄن ڪارائيندڙ – داتا – سخي. (اسم خاص) هڪ ناماري هندو راجا جو نالو.
- **ڀوڄتُ (ت):** ذ. رڌو پڪو طعام يا مال.
- **ڀوڄراجُ:** اسم خاص. ٿرپارڪر ۾ رهندڙ سنڌي نَڪرن جي هڪ قبيلي جو نالو (جو سندن وڏي ڏاڏي 'ڀوڄراجُ' جي اولاد تي پيو).
- **ڀوڄرو:** اسم خاص. تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **ڀوڄنُ ج ڀوڄن:** ذ. [سن. ڀوڄنَ > ڀُڄ = کائڻ] ڪاڄ – ڪاڌو – طعام.

– **ڀوڄنُ ڪرڻُ:** ڪاڌو کائڻ. کائڻ.

- **ڀُوڄُ ج ڀُوڄَ:** ذ. صفت. ڏِگهن ۽ منجهيل وارن وارو ماڻهو – جهَنڊولو. جهنگلي – وحشي. مسخرو. موڳو مٽر. (ذ) ڏگها منجهيل وارَ. ڪٽڪ يا ٻاجهريءَ جي سنگن تي بيٺل سُوٿا.

– **ڀُوڄائِپ:** ث. بدشڪلائي – بدصورتي.

– **ڀُوڄَڙُ ج ڀُوڄَڙَ:** ذ. صفت. ڏگهن ۽ منجهيل وارن وارو. (ذ) ڪٽڪ يا ٻاجهريءَ جي سنگن تي بيٺل سنها سُوٿا.

- **ڀُوڄِڪ:** ذ. صفت. [سن. ڀِيڄِڪتَ] ڊپ ۾ پريل – هِراسيل. هَڪو ٻَڪو – وائڙو.
- **ڀُوڄو (ت):** ذ. ڪُتي جو هڪ قسم (جنهن جي بدن تي ڏگها وار هجن).
- **ڀوڏَ ج ڀوڏُوڻ:** ث. ڏندن ڀڳل ٻوڙهي زال – تمام پوڙهي زال. پوڙهي (زال. ڳئون. مينهن). خراب ڇانهين يا هِنداڻي (ث).
- **ڀوڏَ ج ڀوڏَ:** ذ. صفت. ڏندن ڀڳو – ڦڏو – ڀڏو. ڪُراڙو – پوڙهو. (ث) ڀوڏَ ج ڀوڏون.
- **ڀوڏرُ:** اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **ڀُوڏَ ڪٽا:** ث. اجايو خرچ – فضول خرچ.

– **ڀُوڏ ڪٽا ڪرڻ:** بلڪل گهٽا ڀَسا خرچ ڪرڻ.

- **ڀُوڏيسَر:** اسم خاص. ننگر پارڪر جي ويجهو هڪ تلاءَ ۽ ڦٽل شهر جو نالو.
- **ڀُوڊِڻ، ڀُوڊِڻِي (ڪ):** ث. مادي سُوئَر. ڏسو "ڀُونڊِڻ".
- **ڀورِ:** ث. ڀوِيَر – ڀَڳ ٽوٽ. (هه) پريات پره ڦٽي – فجر (ث).
- **ڀورُ ج ڀورَ:** ذ. ڀورو – ٽڪر. ڳَيو (مانيءَ جو).

– **ڀورَ ڀورَ:** ذ. ٽڪرا ٽڪرا – ذرا ذرا. ڳيا ڳيا.

- **ڀُورَ:** ث. اڇي رنگ جي ڀُوري مينهن. سُهٽي ڳوري من موهيندڙ زال (ت).

– **ڀُورَ جو ڳاهو ٻنائِڻ (ت):** تعدي ڪرڻ – جُٽ ڪرڻ.

- **ڀُورِ:** ث. صفت. ڀُوري رنگ جي.
- **ڀُورا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **ڀُورا واهُ:** اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **ڀورائِڻُ:** مصدر. "ڀورڻ" مان متعدي بالواسط. ٽڪرا ٽڪرا ڪرائڻ – پرزا ڪرائڻ. ڪُٽي ڪرائڻ.
- **ڀُورائِڻُ:** مصدر. ذرا اڇيرڙو ڏيکارجڻ. ڀُوري رنگ تي ڏسجڻ ۾ اچڻ. اَڇائِڻُ.
- **ڀُورائِي:** ث. صفت. ڀورڙائي – سادگي – موڙڪپائي "مون سان مون پرين، ڀورائيءَ ۾ ڀال ڪيو" (شاه).
- **ڀورِڻي:** تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو (جو "ڀُرٽ" قوم جي بستيءَ ڪري پيو).
- **ڀُورَجو لَڪُ:** اسم خاص. ڪيرٿر جبل ۾ هڪ لَڪ جو نالو.
- **ڀورِڙائِپ:** ث. اڻجاڻائي – بيعقلي. بيوقوفي.
- **ڀَورڙائي:** ث. سادائي. ٻوڳهلائي.
- **ڀورِڙو:** ذ. پکيءَ جو هڪ قِسم – ڀورو.
- **ڀورِڙو ج ڀورِڙا:** ذ. ["ڀورو" جو اسم تصغير. سن. ڀُرم = ڀلجڻ] اٻوجهه – ٻالو ڀولو – ٻوڳهلو – سادو – عقل جو ڀورو سورو. موڳو نادان. ڀُورو. (ث. ڀورڙي ج ڀورڙيُونْ). (ذ) ننڍڙي ڇِڙي – ڪرڪ.
- **ڀورڙي ج ڀورڙيُونْ:** ث. ["ڀوري" جي تصغير] عقل جي سادڙي. موڳڙي. ٻالڙي ڀولڙي. ڳهيلڙي.

• **پورڪو:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پُورَلُ:** ذ. صفت. [سن. پَيُرُوَ = اڇو. سفيد] پُوري رنگ وارو – گورو. حَسين – خوبصورت – سهڻو. محبوب – معشوق. (ٿ). پُورَلِ "مٿان وهين ويسلي، اٿي پُورَلِ پڄ" (شاهه).

• **پورڻُ:** مصدر. [سن. پِدَرَ = پَچڻ. پورڻُ] پورا پورا ڪرڻ – پرزا ڪرڻ – ٽڪر ٽڪر ڪرڻ. چورو ڪرڻ – ڪُتو ڪرڻ. "پاپاتي تي پور، پُنيءَ ڪيچين ڪَڪرا" (شاهه). خَرچڻ "خرچ ڪاءِ، پَچ پور". (پوريو پوريندو پورين).

— **پورو ج پورا:** ذ. صفت. پَرندڙ – پُرٽو.

• **پورو ج پورا:** ذ. تورو پاڳو – ٽُڪر. ڳَپو (مانيءَ جو). ڳَترو. ذرو – پرزو "هوءِ جي پهڻ پَب جا، سي پَچي ٿيا پورا" (شاهه). اَئٽ – پيرم – چرخو "لينجهه پڙيءَ سين پيريئي پورو" (پنيو فقير). "ارٽ اوڏي نہ ٿئين، پوري پوري سينءَ" (شاهه: ڪاپائتي). ڳُجهه – راز. پونرو – ڇَڙو – ڪرڪو. پکيءَ جو هڪ قسم. (ذ. صفت) اَبوجهه – بي سمجهه. بالو پولو. موڳو – وسوڙل – مُوڙهَلُ (ٿ) پوري ج پوريُون.

— **پورو پاءِ ڪرڻ:** سانت ڪرڻ. نرم طبيعت ڌارڻ. ڳالهه ڪندي ڪندي يڪدم بند ڪرڻ.

— **پورو پچڻُ:** پرولي سلڻ. راز ظاهر ڪرڻ.

— **پورو پچڻ:** ذرو راز ظاهر ٿيڻ "عاقل سڀ اوچون ٿيا، پورو ڪين پچي" (شاهه).

• **پُورو ج پُورا:** ذ. صفت. اڇو – سفيد – گورو. اَڇيءَ چمڙيءَ وارو (ماڻهو). گورو (انگريز) "پُورا اڇي پيل، ساري سِنڌ صديق ڇئي" (صديق محمد فقير سومرو). حَسين – سُهڻو. اڇي رنگ تي مائل جانور. ڪٽڪ رنگو (اُٺ). (ٿ) پُوري ج پُوريون.

— **پُوراڻ:** ٿ. اَڇاڻ. گوراڻ. ڪَڪائي.

— **پُورائي:** ٿ. ڪَڪائي – پُوراڻ.

• **پُوري:** اسم خاص. سنڌ جي هڪ رومانوي داستان "قل وَڏوئو ۽ پوري" جي سُورمي (heroine).

• **پوري ج پوريُ:** ذ. بيڙي هلائيندڙ – بيڙياتو – ملاح.

• **پوري ج پوريُون:** ٿ. پکيءَ جو هڪ قسم (ننڍڙو ڳائيندڙ پکي) – بُلبُل "سُڻ پوريءَ جي پٽڪار سُڻ چِتُونءَ جي چانگار". ڪُتي – ڇُوري (ٿ). –ٿ. صفت.) ابوجهه. موڳي. بالي پولي – وسُوڙل. "پوري مُنڊ اَڇاڻ. ڪَڻ چڏيو تہ چونڊيينُ" (شاهه).

• **پُوري ج پُوريُون:** ٿ. صفت. اڇي رنگ تي مائل – گوري. (ٿ) انگريز عورت – مَنڊمَ. چينيءَ جي گُڏي – ڍالي. مينهن جو هڪ قسم (اڇي رنگ تي مائل) "پُوريينُ پاند ٽِمن، جگهہ جهاڳي آئيون" (شاهه) ٻڪريءَ جو هڪ قسم (ڪ).

• **پُوري ڇَٽا:** ذ. بوهي ڇٽا يا بوهي مُڳ.

• **پُوري ڏَنگي (ٽ):** ٿ. مڪ جو هڪ قسم (جا چوپائي مال کي ڏنگي).

— **پُوري ڏَنگي ڪَٽڻ:** ڪَتي ڪٽڻ.

• **پوري مُڳ:** ذ. پوري ڇٽا – بوهي مُڳ.

• **پوريندو ج پوريندا:** ذ. ڏسو "بوڙيندو".

• **پوڙ:** ذ. [هہ] واريا سو پٽ.

• **پوڙَلُ:** ذ. [هہ] ابرق.

• **پوڙڻُ (ٽ):** مصدر. مُنجهي پوڻ. (پوڙيو – پوڙيندو – پوڙيل).

• **پوڙيندو ج پوڙيندا:** ذ. ڏسو "بوڙيندو".

• **پوسرُ(ذ)، پوسري (ٿ):** [سن. پَسُدَ] عورت جو شرمگاهه.

• **پوسو ج پوسا:** ذ. بوسو – چيٽو.

• **پُوسو:** ذ. بُوسو. ٻُهہ.

• **پوش ج پُوش (ٽ):** ذ. صفت. وحشي. بُوزان.

• **پوشَڻُ:** ذ. [هہ. پوشَنُ < سن. پُوشَنَ < پوش = سينگار ڪرڻ] بوشاڪ – ڪپڙا – ويس وڳو. ناهہ نوهہ – سينگار.

• **پوڪ (ٽ):** ٿ. ٽيڪ – دَست. پٽڙو چيٽو – ريڪ.

• **پُوڪ ج پُوڪَ:** ذ. سائي بصر جي وچ ۾ (گُلن ۽ ٻج جهلڻ لاءِ) سخت گول ڏانڊي يا نڙي. (ذ. صفت) احمق – اناڙي – اياڻو. بيوقوف – نادان.

— **پُوڪ بصر:** ذ. صفت. چَسو – بيوقوف.

• **پُوڪالو ج پُوڪالا (ڪ):** ذ. مٿان پوتي يا ڪپڙو وجهي ڪيل – گهنڊالو – جهنڊ.

• **پوڪَر ج پوڪَرُون:** ٿ. چپن مان ڪيل "پُرڙڙ" جو آواز (ل). پرڙاٽ – دَستن اڇڻ جو آواز (ٽ). پڪ ڪنگهہ (ل). دڙڪو. ناهہ (ٽ).

• **پوڪرڻ (ل):** مصدر. دوڙائڻ. ڪاهڻ (چوپايو مال). (پوڪريو – پوڪريندو – پوڪريل).

• **پوڪري:** اسم خاص. ضلعي ٿرپارڪر ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

• **پوڪڻ (ل):** مصدر. دانهون ڪرڻ – رڙيون ڪرڻ. (پوڪيو – پوڪيندو – پوڪيل).

• **پوڪڻ ج پوڪڻ (ٽ):** ذ. صفت. بيدڙلو – تمام ٿلهو – ڊول – بلاڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

● **ڀوڳُ ج ڀوڳَ:** ذ [سن. ڀوڳَ > ڀُڄ = کائڻ، مزو وٺڻ] کاڌو – طعام. پڪل طعام. جيڪي ڀوڳجي (درد، تڪليف وغيره). آزار – ڪَشٽ. جيڪي ماڻجي (خوشي، مزو وغيره). عيش – لطف جماع – سنجوڳ (زال مڙس جو). چرچو – مسخري – خوشطبعي – "کل ڀوڳ".

– **ڀوڳائي ج ڀوڳائيون:** ذ. صفت. ڀوڳَ ڪندڙ – چرچائي – مسخرو.

– **ڀوڳَ ڀوڳڻُ:** تڪليف سهڻ – عذاب سهڻ. لوڙڻ (نتيجو).

– **ڀوڳَ شوڳَ:** ذ. چرچو ڀوڳ – کل مسخري.

– **ڀوڳَ شوڳَ ڪرڻُ:** چرچا ڀوڳا ڪرڻ – کل مسخري ڪرڻ.

– **ڀوڳَ ڪرڻ:** چرچو ڪرڻ – مسخري ڪرڻ.

● **ڀوڳي ج ڀوڳي:** ذ. صفت. ڀوڳيندڙ – جيءَ کي جفا ڏيندڙ "جوڳي، ڀوڳي، ڪاپڙي، ڪنوتيا ڪن جيرُ". شهوتي – ڪامي.

● **ڀوڳارو ج ڀوڳارا:** ذ. ڏسو "ڀوڳـهڙو".

● **ڀوڳڙائي:** ذ. صفت. پڳڙا پڄندڙ – ڀوڳڙي.

● **ڀوڳڙو:** اسم خاص. تعلقي گهوڙا باريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **ڀوڳڙي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **ڀوڳڙي ج ڀوڳڙي:** ذ. صفت. پڳڙا پڄندڙ ۽ وڪڻندڙ – ڀوڳڙائي. ڪنجهي ۽ ٽامي جا ٿانءَ (وٽا، ديڳڙا، ٿالهيون، ٿالهه وغيره) ٺاهيندڙ.

● **ڀوڳڙي (ٿ):** ٿ. ڳـهه جو هڪ قسم – ڦلي.

● **ڀوڳڻُ ڀوڳڻ:** مصدر. [سن. ڀُڄ = ماڻڻ] سهڻ. ملڻ (خراب ڪم جو نتيجو) ماڻڻ "چتائي ۾ چند جي ڀوڳي ڳـل پنُورُ" (قطب شاهه). لوڙڻ. پائڻ (نقصان). ڪڍڻ (بيماري). ملڻ – ميلاپ ڪرڻ. (ڀوڳيو – ڀوڳيندو – ڀوڳيل).

● **ڀوڳو:** ذ. پڪل گوشت. لذيذ ڪاڌو.

● **ڀوڳهڙو ج ڀوڳهڙا:** ذ. ڳيهه ۾ ڪٽڪ جي پڪل اٽي، ڪوئر، باداميِن، مصري وغيره مان ٺهيل خوراڪ (جا تازي ويم واري زال يا ڪمزور ماڻهوءَ کي کارائجي) – ڀوڳاڙو (ل). پڪل ڪاڌو.

● **ڀولَ:** ٿ. [پرا. ڀلَ: سن. ڀُرشٽ] ڀُلَ – چُڪَ – غلطي. ويسر – ڀولو. ڳهري ڀوري رنگ واري ڳئون يا مينهن (ٿ). (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو.

● **ڀولُ ج ڀولَ:** ذ. ڀُلَ – چُڪَ. ڀولو – رولو. ڊپُ – ڀؤ – خوف. وسوسو – وهم. گمان – انديشو "آءُ جوئي آهيان، سوئي آهيان، ڀول نه هيو ڪو پانيان". ڀوري رنگ جو ڏڳو (ٿ).

– **ڀولائيتو:** ذ. صفت. غلطيءَ وارو. گمراهه.

– **ڀولُ، ڀولَ ڀڄڻ:** شڪ دور ٿيڻ – گمان لهڻ.

– **ڀولُ، ڀولَ ڀڃڻ:** شڪ دور ڪرڻ – گمان لاهڻ – وهم وڃائڻ.

– **ڀولَ ڀئو:** ذ. خوف خطرو – ڊپ ڌاءُ. شڪ شبهو.

● **ڀولاڪلهوڙا:** اسم خاص. تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **ڀُولَت:** ٿ. [سن. ڀُو = زمين] ڀَٽ – ڌرتي.

● **ڀولڙا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● **ڀولڙو ج ڀولڙا:** ذ. جهنگلي جانور جو هڪ قسم (جو فقير ڀڻ پالي پنڻ لاءِ گهمائيندا آهن) _ ڀولو (ت). (ٿ) ڀولڙي ج ڀولڙيون.

– **ڀولڙو بنائڻ:** بيوقوف بنائڻ. ٺٺولي ڪرڻ.

– **ڀولڙي نچائڻ هُئڻ:** ٻئي جي ڏک جو ويچار نه ڪرڻ. تماشبين هُئڻ.

● **ڀولو ج ڀولو (ت):** ذ. ڀولڙو. (صفت) ڏڄڻو – گيدي.

● **ڀولو ج ڀولا:** ذ. [سن. ڀُرمُ = ڀُلجڻ] ڀُلَ – چُڪَ – غلطي. رولو. ڀؤ – خوف – خطرو – ڊپ. انديشو – خيال – گمان. وسوسو – وهم. ويسر. (صفت) اڻڄاڻ – اياڻو. سادو سودو – ڀوررڙو – ڀالو ڀولو – ساده لوح. معصوم. ٻودلو. مورک – ڳهيلو. ڀولڙو (ت). (ٿ) ڀولي ج ڀوليون.

– **ڀولا ڀڃڻ:** ڳڻتيون لاهڻ. وهم وڃائڻ.

– **ڀولو ڪونهي:** ڄڻلو. پرواهه ناهي – ڊپ ڪونهي. فڪر نه آهي.

– **ڀولي جي ٻچ کي ٻاهه ڏيڻ:** ننڍيءَ ڳالهه کي وڌائي وڏو ڪرڻ. جهيڙو وڌائڻ. خلر يا فتنو جاڳائڻ.

– **ڀولي ڄڏائي وڃڻ:** ڪا شيءِ هٿان اوڄتو نڪري وڃڻ – شئي وڃڻ سببان پريشان ٿيڻ. وائڙو ٿيڻ. لَڄي ٿيڻ.

● **ڀولو (ت):** ذ. ٻاجهريءَ يا جوئر جو هڪ مرض (جنهن ۾ سنگ ڪري ڀولڙي جي ٻچ وانگر ٿي ٻوندو آهي ۽ صفا خس ٿي ويندو آهي). ڀولڙو.

● **ڀولي ج ڀوليون:** ٿ. مينهن جو هڪ قسم (اڇاڻ تي مائل رنگ جي ۽ اڪيون شيريون). ڀولڙي.

● **ڀُومَر:** ٿ. ٻوجهه – ڄاڻ – سمجهه – واقفيت. [سن. ڀُومِ: ف. بُوم] ڀُونءِ _ ڌرتي.

– **ڀُوميو ج ڀُوميا:** ذ. [سن. ڀُومِ = ڀُونءِ، زمين. ملڪ] ٿر جو واقف. سرزمين جو رهاڪو.

● **ڀَوَنُ:** ذ. [سن. ڀَوَنَ] ڀُونءِ _ زمين. آستانو – جڳهه – ماڳ – مڪان.

● **ڀُونُ:** ٿ. [آواز] جيت جو آواز. جيت جي اڏامڻ جو آواز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پوِنَ پوِنَءِ:** ث. [سن. پوَم = زمين] ڌرتي – زمين – ارض "ڪَن جي ڪارونبار جا، سي آءُ پانيان پوِن." (شاهه). پنڌ – مفاصلو "گهوڙا گهٽيءَ پوِنءِ، ووءِ ووءِ وحن نڳيا" (شاهه). مٽي – خاڪ – ايراضي – علائقو. هنڌ – ماڳ. رياست – ڪنهن شيءِ جي زورسان ڦرڻ جو آواز – پونيٽ.

– **پونپاڙو:** ذ. [پوِنءِ جو پاڙو] زمين والارڻ جو محصول – خالي پَٽ جي مسواڙ.

– **پونپٽ:** ذ. صفت. ڏيهه ڌڻي – بادشاهه.

– **پونچال:** ذ. [سن. پوم = ڌرتي + چال < چَل = هلڻ = ڌرتيءَ جو ڌڏڻ يا هلڻ] پونڪنپ – زلزلو.

– **پون چمپا:** ذ. [سن. پوم چمپڪ] هڪ ٻوٽيءَ جو قسم (جنهن جا گُل تمام سهڻا ٿين). آتشبازيءَ جو هڪ قسم.

– **پون ڏاگ (ت):** ث. مُردي کي ڌرتيءَ تي جلائڻ جي حالت.

– **پون گول:** ذ. زمين جو گولو – ڪرة الارض.

– **پون منڊل:** ذ. زمين جي طبقن جو گول.

– **پون وديا:** ث. زمين جو علم – علم جغرافيه.

• **پونپ:** ذ. جهاز ڏسو "ٻونپ". (صفت) پيرسن – ڪراڙو. سُڪلو.

• **پنيات ج پونيات:** ذ. [آواز] ڦرٽيءَ يا لاٽونءَ جو آواز. جيتن (مڇرن. ڏينين وغيره) جو آواز. پونيٽ.

– **پونيٽ ڪندو وتڻ:** ڦرندو وتڻ – ڦرڙاٽ ڪندو وتڻ. واڪا ڪندو وتڻ. تکو هليو وتڻ.

• **پونيري ج پونيريون:** ث. جيت جو هڪ قسم – پنيوري – پونيوري. ڦيرائڻ جي لاٽونڙي – ڦرموٽڙي.

• **پونيوري ج پونيوريون:** ث. [سن. پُرم = ڦرڻ] اڏامندڙ جيت جو هڪ قسم (جو ڦيرا ۽ وڪڙ ڏيئي مچرءِ بيا سنهڙا جيت کائي) – پنيوري – dragon fly. هٽ سان ڦيرائڻ جي ڦرموٽي – لاٽونڙي.

• **پون پون:** ث. [آواز] مکين. مڇرن. ڏينين وغيره جيتن جي اڏامڻ جو آواز – پونيات.

– **پون پون ڪرڻ:** جوڀجو ڪرڻ. بيجا ڳالهيون ڪري تنگ ڪرڻ. خوار ڪرڻ.

– **پون پون ڪري وڃڻ:** مکين جيان جوڙاري وڪوڙي هلاڪ ڪرڻ. چيڙائڻ.

• **پونت:** ث. [سن. پاوه] حال – حالت. عادت – هير (ڪ).

• **پونت:** ث. [سن. پيڌ] پانت – جنس – ذات. ڊول – ڍنگ – طريقو – قسم.

• **پونترجڻ:** مصدر. پلجڻ – وايون بتال ٿيڻ. رستو ڇڏڻ. وات وڃائڻ. مغز ڦرڻ. وٿلڻ.

• **پونترو (ت):** ذ. ماحول – وايو منڊل.

• **پونترو ڦري وڃڻ:** حالتون بدلجي وڃڻ. ماحول ڦرڻ – وايو منڊل بدلجڻ.

• **پونتري (ت):** ث. پکيءَ جو هڪ قسم – پونتريو.

• **پونتريو ج پونتريا:** ذ. [پوِن = زمين + تَريو > ترڻ = زمين جي سطح مٿان تکو اڏامڻ] پکيءَ جو هڪ قسم (تترجي رنگ جهڙو پر تتر کان ننڍو) – بٽير (اردو).

• **پونتيار ج پونتيار:** ذ. صفت. پورالو. مٽي جو ڦريل.

• **پونڊپائي:** ث. صفت. پوندوٿائي.

• **پونڊو:** ذ. صفت. بيوقوف. سادو. مانيٺو. موڳو.

• **پونڊوٿائي:** ث. اياڻپ – بيوقوفي – چريائي.

• **پونڊڻ. پونڊٽي ج پونڊٽيون:** ث. مادي سُوئر – ٻونڊڻ.

• **پونڊو ج پونڊا:** ذ. هٽ جون پنج ئي آڱريون ڪولي ڪنهن جي منهن سامهون جهلڻ (جا بيعزتيءَ ۽ نفرت جي نشاني آهي) – ٻُجو.

• **پونر (ت):** ث. [سن. پُرم = ڦرڻ] پنواتي – ڦيري. چڪر – ڪَنَ.

• **پونر ج پونرَ:** ذ. [سن. پُرمُ = ڦرڻ] اڏامندڙ ڪارو جيت (١. وڏيرڙو ۽ ڏلهو جو گُلن مٿان اُڏامي ۽ ويهي ٢. ذرا ننڍو جو ڪاٺين ۾ سوراخ ڪري ۽ سُڪل ڪاٺ کي اندران کائي). (صفت) تکو ڪارو "تُن سڪيلا سُپرين، پونر پرون پالا" (شاهه). (ذ) ٻنهي پرونٹن جي وچ واري جاءِ (ڪ) – ترڪٽي.

• **پونراٽو (ت):** ذ. پنواتي – ڦيري – چڪر. بيهوشي – ٻوڙرو.

• **پونرڪلي:** ث. [سن. پُرم = ڦرڻ] پارن جي لڏڻ لاءِ ڦيريدار پينگهه (جنهن ۾ هڪ ڪاٺي زمين ۾ کوڙي ٻي اُن جي مٿان سَلَ ڪري اُن ۾ وجهندا آهن ۽ مٿين ڪاٺيءَ جي ٻنهي پاسن کان نوڙي ٻڌندا آهن. جنهن تي ننڍڙا ٻار چڙهي هڪٻئي کي جوڏاري ڦيرائيندا آهن) – چيڪلو. گول ڏاڳو جو ٻلبل جي چيلهه ۾ ٻڌجي – چيلهڪي. ڪنهن پکيءَ يا ڪُڪڙ کي پير ۾ وجهڻ لاءِ لوهي چَلو. ڪُتي يا گهوڙي کي ڳچيءَ ۾ ٻڌڻ جي لوهي چل واري رسي.

• **پونرو ج پونرا:** ذ. سهاڳ جي ڪنڍيءَ يا هار ۾ چانديءَ يا سون جي پرٽن مان هڪ پرٽو.

• **پونري ج پونريون:** ث. [سن. پُرم = ڦرڻ] مغز جي ڦيري –

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

دماغي چڪر – پُنواتي. چَڪر. خفقان – دماغ جي خرابي – سوداءُ. مغروري – مغز ۾ وڏائيءَ جو واءُ. پينگهي جي ٻونٽڙي (پينگهي جي پاسن کان ڪاٺ جون ننڍيون جنديءَ چڙهيل ٻونبڙيون جي سُونهن لاءِ وجهيبيون آهن. انهن مان هڪ ٻونبڙي، جا هٿ سان ڦيرائي سگهبي آهي). نراڙ تي وارن جي گول گهنڊي. ماڻهوءَ يا جانور جي وارن جو قدرتي گولائون نقش (اُبتي ٻونبڙيءَ کي نياڳائي جي نشاني ڪري ليکين؛ گهوڙي جي بدن جي ڪن خاص پاڳن تي پونٽري عيب ڪري ليکين) – ٻگُورُ (ت). ڇُهي (ت). ٻوڙ – ڦرٽي – ڪَپي. ڳَهو جو هڪ قسم.

– **ٻونرِيالُ ج ٻونرِيال:** ذ. صفت. ٻونريءَ وارو – ڇندو – نياڳو.

– **ٻونريءَ ڪاڏو ج ٻونريءَ ڪاڏا:** ذ. صفت. ٻورالو – خفقاني – ريجڪائي – سودائي. جنهن کي مغز ۾ وڏائي ۽ واءُ هجي – هنيلو.

– **ٻونريءَ ڪاڏو هُئڻ:** متي ڦريل هُئڻ. مغرور هُئڻ.

– **ٻونري ڪٽڻ:** ڇنڊائي ڪٽڻ – نياڳ لڳڻ.

– **ٻونري لڳو ج ٻونري لڳا:** ذ. صفت. بدبخت – ڇندو. نياڳو.

– **ٻونريو وٺڻ:** پمريو پٽڻ – شوريو گهمڻ.

• **ٻونڦاڙُ، ٻونڦوڙُ:** ذ. [پُونُ = زمين + ڦاڙ = ڦاڙيندڙ] ڪنييءَ جو هڪ قسم (ڪنييءَ کان وڏو برسات پوڻ بعد زمين مان پاڻمرادو ڦٽي نڪري) – ٻُنهنڦوڙ (ت).

• **ٻونڪ:** ث. ڪُتي جو آواز – ٻهُڪَ.

• **ٻونڪات، ٻونڪارُ:** ذ. ڪُتي يا ڪُتن جي پونڪ.

• **ٻونڪڻ:** مصدر. [پرا. ٻڪَ: سن. ٻکَن < ٻکَ = پونڪڻ] ڪُتي جو پڄن پڄن ڪرڻ – ٻهَڻُ – ٻهُڪڻ. زور سان اڻ وڻندڙ ڳالهائڻ – ٻڪَ (پونڪيو – پونڪندو – پونڪيل).

• **ٻونڪٽيو (ت):** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.

• **ٻونڪياري (ت):** ث. جانور جو هڪ قسم – ڦيڪاري.

• **ٻونگ:** ذ. [سن. ڀُجَنگ = نانگ] ڪارو نانگ. نانگ.

• **ٻونگ ج ٻونگ:** ذ. جيت جو هڪ قسم – وڏو ڪارو ننڍڻ.

• **ٻونگٽ (ت):** ذ. پونڪا – ڪچا گهر.

• **ٻونگر:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. سومرن جي هڪ پاڙي جو نالو.

• **ٻونگرُ:** اسم خاص. سنڌ جي سومرن بادشاهن. مان هڪ بادشاهه ۽ شهزادي جو نالو (عام روايت موجب دودي ۽ چنيسر جي پيءُ جو نالو). (ذ) ڳاهه جو هڪ قسم.

• **ٻونگرو:** ذ. ٻوٽي جو هڪ قِسم.

• **ٻونگري ج ٻونگريون (ل):** ث. متيءَ يا ڪاٺ مان ٺهيل سُلفي (تماڪ ڇڪڻ لاءِ) ڳاهه جو هڪ قسم.

• **ٻونگڙ (ث):** ث. پوڪ (ٻصر جو). (ذ. صفت) ڪم عقل – بيوقوف. اندر ۾ ڪاٻ ڳالهه جهلي نه سگهندڙ – ٿوڙ ڳَنجيو.

• **ٻنگري ۽ ٻونگڙيون:** ث. [سن. ڀُجنگ = نانگ] ٻُلغاري نڙ وارو حُقو. حُقي جي نڙي. چلم. [ف. ٻُنگه: سن. ڀُومِ = زمين + گَرَه = گهَر] ننڍي ٻونگي – جهُوپڙي.

• **ٻونگو ج ٻونگا:** ذ. [ف. ٻنگه: سن. ڀُومِ = زمين + گَرَه = گهَر] ڪچو ڪکائون گهر – جهُڳو – جهُوپو. ڇَنو. (ث) ٻونگي ج ٻونگيون.

– **ٻونگو ٻرتي هُئڻ:** خطرناڪ حالت ۾ هُئڻ.

– **ٻونگو پينگ ڪرڻ:** جهُڳو جهَڻ ڪرڻ.

– **ٻونگي ج ٻونگيون:** ث. ننڍي ڪکائين جهوپڙي.

– **ٻونگيون ڪرڻ:** جوئر جي پوک جو بلڪل ڳهاٽو ٿيڻ.

• **ٻونگيواري:** اسم خاص. تعلقي ناري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٻونوج سمنڊ:** اسم خاص. [سن. ڀُومِ + وچ = زمين جو وچ] هڪ سمنڊ جو نالو (جو ڌرتيءَ جي وچ ۾ سمجهيو ويندو آهي. يعني بحر روم جو يورپ ۽ آفريڪا جي وچ ۾ آهي) – The Mediterranian Sea.

• **ٻونءِ:** ث. ڏسو "ٻونُ".

– **ٻونءِ ٻصَرُ:** ذ. برسات ۾ اُڀرندڙ ٻوٽو (جنهن جي پاڙ ۾ ٻصر جهڙي ڳنڍ ٿئي). جهنگلي ٻصر (جو سواد ۾ ڦڪو ۽ ليسدار ٿئي، ۽ ڀاڄيءَ طور ڪم اچي).

– **ٻونِي:** ث. ڌرتي. ڏسو "ٻونُ".

– **ٻونيونُ ج ٻونيانُ:** ذ. صفت. ٻوميو – سُونهون (رستي جو).

• **ٻوڻ (ت):** ث. ڦيري – چَڪر. نشو – خمار. نار يا هُرلي جو گهمرو (ڏاند جو).

• **ٻوڻُ:** مصدر. [سن. ٻُرمُ = ڦرڻ] پُنوڻ. رُلڻ – گهمڻ – تلڪڻ.

• **ٻوڻ، ٻوڻُ:** ث. [سن. ٻُرمُ = ڦرڻ] ڦرٽي – گرٽي (جنهن جي مٿان ورت چاڙهجي) چڙهيون وارڻ، ٻونيٽ ٻارڻ، ٻوڻ پٽڪن جت" (شريف شاهه). ڏسو "ٻوٽي".

• **ٻوڻ:** ث. ٻونُ – زمين. پنڌ. سفر – گهوم – مسافري. جاڻ پڇاڻ. خبر. سمجهه – علم – واقفيت. پري جو ڳالهاءُ (جو سمجهه ۾ نه اچي). پڙاءُ – پڙلاءُ (پرانهين آواز جو) "جتن ۽

جاڙيجن جي، آهي پُڄڻان پري پُوڙ ”.

• **پُوڙَڻُ:** مصدر. [سن. پُرمُ = ڦرڻ] گهمڻ. هلڻ. ڏسو ”پُٺڻ“.

• **پُوڙُو ج پُوڙا:** اسم فاعل. [پوڙڻ > پوڙو] گهمندڙ – ڦرندڙ – هلندڙ. ”اوچو تون عرش تي، آءٌ پُوڙو مٽي پُونُ“ (شاهه: سورٺ).

• **پُوڙِي ج پُوڙِيُونُ:** ث. پَونري. پَونڙِ. پُوڙِ – گرڙِي (جا کوهه تي لڳل بيلهنگ جي سرائيءَ ۾ پيل هوندي آهي، جنهن جي مدد سان پاڻي ڪڍي سگهبو آهي – چرخي – پانئٽي.

• **پُوڙِي ج پُوڙِيُونُ:** ث. پَوڙِي.

• **پوهـَڙ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پُوٿا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (ث) پُٿِي (ت).

• **پُوٽَنبُ ج پُوٽَنبَ (ڪ):** ذ. پاسيرو غار – ٻُر – سرنگهه.

• **پوٿِي:** ث. [هه] آچي بِلي. پالڪي يا ڪرسي بردار. (صفت) طماعڻ – لالچڻ (عورت).

• **ڀَوُ ڀَئُو ڀَئَہ:** ذ. [سن. ڀَيَہ] ڊپ – ڊچ – خطرو – خوف.

– **ڀَوُ ڪرڻ:** انديشو ڪرڻ – ڊپ ڪرڻ – خوف ڪرڻ.

– **ڀَوُ ڪونهي:** جملو. ڊپ ڪونهي (ڪنهن کي دلجاءِ ڏيارڻ لاءِ چوڻ تہ تون ڪوبہ خيال نہ ڪر. ڪوبہ ڊپ ڪونهي، ۽ مڙيئي خير آهي).

• **ڀَٽاٽُ (ل):** ذ. ڀَٽاٽ – ڀٽڪاٽ.

• **ڀَٽنبُورِ:** اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڀَٽنرا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ڀَٽڻُ:** مصدر. ڀَوَڻُ – رلڻ – گهمڻ – ڦرڻ.

• **ڀَٽو ج ڀَٽا (ڪ):** ذ. مهينو – ماهه.

• **ڀَٽُونُ (ت):** ث. ڦيري (مٽي جي) – چڪر.

– **ڀَٽُونُ ڏيارڻ:** ڪنهن وهٽ کي گول ڦيرائڻ. نار يا هُرلي ۾ وَهائڻ کان اڳ وهٽ جون اکيون ٻڌي، ان کي گولائيءَ ۾ ڦرڻ سيکارڻ.

• **ڀَئِي:** ث. [سن. ڀَيَہ] ڀَوُ – خطرو – خوف – ڊپ – ڊچ – ڌهڪار ”آئين پڻ سمهو نا ڪِٿا، بندر ناهه ڀَئِي“ (شاهه).

– **ڀَئِي ڪانهيا:** جملو. ڀَوُ ڪونهيا –خوف ناهيا – فڪر ناهيا.

• **ڀَئيڪارو (ٿ):** ذ. گڏهه کي بيهارڻ لاءِ خاص آواز.

• **ڀِي:** حرف جملو. [ٻـِ > ٻِئِي > ڀِئِي] ٻـ – پڻ ”سوئِي ڏار نہ شڪرو جنهن کي ٻک نہ ڀِر“ (شاهه).

• **ڀِيا:** اسم خاص. سنڌي مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو (اڪثر سکر ۽ جيڪب آباد ڏانهن). تعلقي سکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڀِيانُ:** اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڀِيانڪُ، ڀِيانڪُ ج ڀِيانڪَ:** ذ. صفت. [سن. ڀَيہ = ڊپ] ڀَوائتو – خوفناڪ – ڊيڄاريندڙ – هيبتناڪ.

• **ڀِيو ج ڀِيا (ل):** ذ. ٻلو – حِيلو – ڪوشش.

• **ڀِيتِ:** ث. [سن. ڀِيدَ] خصلت – خوءِ – شيوو. عادت. ٻَر – چال – رَوَش. نمونو – ڍِنگ (ڪ). اٽڪل – رمز (ڪ). ترتيب (ڪ). ٻَڌي – صلاح. همدردي (ت).

– **ڀيت تي پوڻ:** عادت جي موافق هلڻ – طبيعت مطابق هُئڻ. هِري مِري وڃڻ.

– **ڀيت تي هلڻ:** (ٻئي جي) خيال موجب هلڻ. رواج موجب هلت ڪرڻ. عادت موجب هلڻ.

– **ڀيت تي وجهڻ:** چاهه جاڳائڻ – شوق پيدا ڪرڻ. عادت وجهڻ – هيرائڻ.

– **ڀيت پوڻ:** عادت پوڻ – نهي وڃڻ.

• **ڀيتُ ج ڀيتَ:** ذ. [سن. ڀيدَ] ڀيد – تفاوت – فرق – ڦيرُ – وِڇاندر. اَنت – راز – سُر – ڳُجهه. اختلاف – ٻيائِي. نفاق.

– **ڀيتِي ج ڀيتِي:** ذ. صفت. ڀيدي – حال محرم – رازدان – همراز.

• **ڀِيتو:** مصدر. ”ڀِڄڻ“ جو ماضي معطوفي. ڀِڄِي ويل – پورو آيل – ٺَهڪايل. (ذ) مقابلو – شرط (ڪ).

• **ڀِيتِي ج ڀِيتيُونُ:** ث. لالچ – لَبُ. ڪاڏي وغيره جي شيءِ (جا بلبل کي ڏيکاري هِرڪائبو آهي) – ڳاهه. لالچائيندڙ لقمو.

• **ڀيٽَ ج ڀيٽُونُ:** ث. [هه] هڪجهڙائي – مشابهت. مقابلو – برابري. گڏجاڻي – ملاقات. خيرات – دان. ٻَلُ – قرباني. ڀيٽا – ڏکڻا – نذرانو. تحفو – سوکڙي. سجدو (ڪ). تفاوت – فرق (ڪ).

– **ڀيٽانُ ڀيٽِي:** ث. هوڏان هوڏ. پورو مقابلو.

– **ڀيٽَ جو اِمتحانُ:** ذ. مقابلي جو امتحان.

– **ڀيٽَ ڪرڻ:** هڪ شيءِ جي ٻيءَ سان مشابهت ڪرڻ.

– **ڀيٽُونُ ڪاٽڻ:** ڏک سهڻ – ڦيتون ڪاٽڻ. مقابلا ڪرڻ.

• **ڀيتِ:** ث. بيتِ – چيلهه – ڪمر.

• **ڀيٽُ ج ڀيٽَ:** ذ. صفت. حال پائي – محرم. سنگتي – صحبتي ”سڄڻ ساڻ نہ ڀيٽ، ڳجهه ڳرهيان ڪن سين“ (شاهه).

• **ڀيٽا ج ڀيٽائُونُ:** ث. [سن. آپِيتَ، اَپياورت] ڏکڻا – نذرانو.

– **ڀيٽا ڏيڻ:** ارداس ڏيڻ – نذرانو ڏيڻ. تحفو يا سوکڙي ڏيڻ.

• **ڀيٽَڻُ:** مصدر. [هه. ڀيٽنا] ڀيٽ ڪرڻ – مشابهت ڪرڻ. هڪٻئي سان برابري ڪرڻ. جَڪاسڻ. مِلائڻ – ٺهڪائڻ. پرکڻ.

تفاوت لهڻ. مقابلو ڪرڻ. ملاقات ڪرڻ — ملڻ. زيارت ڪرڻ "اهڙا پير لعل. ڪوه نه پيٽيو پيٽين" (رسالو ڏناسري). ٻلُ چاڙهڻ — دان ڏيڻ تحفو يا سوکڙي ڏيڻ (پيٽيو — پيٽيندو — پيٽيل).

• **پيٽڻ ج پيٽڻ:** ذ. صفت. پيٽُو.

• **پيٽو ج پيٽو:** ذ. صفت. [سن. پٽ = پاڙڻ: ٻهيتو = اوباش. رولاڪ: سن. وَهُ = وهڻ] ٻئي جي ڪمائيءَ تي پاڙيندڙ — پڙوو — دلال — دلو. ڪم همت. ڪوبلو — وڄ ڪُتيو. نامرد "پيٽو وڃن پيچ، سائُو ٿين سامهان" (خليفو نبي بخش).

• **پيٽي:** ث. شراب جو ماپو — ماڻ. ٿڙ. ڏانڊي — گُني.

• **پيٽيو ج پيٽيا:** ذ. صفت. جنهن پاڻ کي ارپڻ يا نذرانو ڪيو هجي. گُسائين فقير جو چيلو (ذ) اجرڪ يا گنديءَ جي چيڙي ۾ ٻڌل هڙ (جنهن کي ڪلهي کان لڙڪائي، ٻيو پاسو ڪڇ هيٺان آڻي، هڙ جي مٿان ورائي، آڻي چاتيءَ وٽ ڳنڍ ڏجي. جيئن هڙ ڪٽڻ ۾ سولائي ٿئي) (ڪ).

• **پيڄ:** ث. [پڄڻ (= پُسڻ) > پيڄ] پڄڻ جي حالت — نمي آلاڻ — پوسل. ربج "موتي مانداٿن جي. پري ڪيائين پيڄ" (شاهه). رات جو اهو حصو جنهن ۾ (ماڪ سبب) پوش ۾ تڌڪار محسوس ٿئي — اَسُر جو وقت — پريات "پنيءَ جي پوٽن. تن جو پيڄ پٽڪو نه سٽيان" (شاهه). روانگي.

— **پيڄ پڄڻ:** پريات ڦٽڻ — صبح ٿيڻ "جڏهين پيڄ پني. پرين پانوڙيءَ هليا" (شاهه).

— **پيڄ پني:** ث. پرهه ڦُٽيءَ جو وقت (جنهن مهل رات پڳل هوندي آهي ۽ هوا ۾ پڻ آلاڻ محسوس ٿيندي آهي. پريات — پرهه ڦُٽي — صبح صادق "سجڻ سوياري پيڄ پنيءَ آئيو" (شاهه).

— **پيڄا پيڄا:** محاورو [۱. پڄائڻ. پڄڻ > پيڄ = مينهن جي وس. ربج. پوسل. ۲. هه. پيجنا (= موڪلڻ) > پيڄ = موڪل. يعني اي مولي! مينهن موڪل] خوشيءَ جي اظهار جا الفاظ (جي مينهن وسڻ وقت چوندا آهن. ۽ وڏيڪ مينهن وسڻ جي تمنا ظاهر ڪن ٿا) "پيڄا! پيڄا! ٿين گوڏي جيڏا ربج".

— **پيڄ مولي:** ندائي جملو. موڪل سائين (مينهن کي) "پيڄ مولي، چانديءَ جا گولا".

— **پيڄون پيڄ ٿيڻ:** پوري آلاڻ يا پوسل ٿيڻ. وڏا ربج ٿيڻ. سخت برسات پوڻ. رنگ لڳي وڃڻ. شاهوڪار بڻجڻ.

• **پيڄڻ:** مصدر. [هه پيجنا] اُماڻڻ — روانو ڪرڻ — موڪلڻ.

• **پيڄو ج پيڄا:** ذ. [هه] مغز ميجالو. دماغ — عقل. آلاڻ — پوسل ربج.

— **پيڄو ڪائڻ:** مٿو کپائڻ — مغز ڪائڻ — ڪڪ ڪرڻ.

• **پيچ:** ث. برابري — هڪجهڙائي — همسري. هموارِي.

• **پيڃ:** ث. دَٻ — نپوڙ. تنگي — سوڙهه — گهٽ. ڪنجوسي — مٺ پيڙ.

• **پيچائڻ:** مصدر. برابر ڪرائڻ. هڪجيتري تور ڪرائڻ. هموار ڪرائڻ.

• **پيڃائڻ:** مصدر. آڪيڙو چاڙهڻ — پيڙو ڏيڻ. پيڃائڻ — چيپائڻ. سَٽ ڪيڏڻ — نپوڙڻ — نچوڙڻ. سوڙهو ڪرڻ — گهٽڻ. گهٽي سوگهو جهلڻ. نهڪائي ٿهڪائي بيهارڻ. پهچائڻ (رقم قرض جي) — لاهڻ (قرض).

• **پيچڻ:** مصدر. برابر ڪرڻ. پيچ ڪائڻ — نهڪي ٿهڪي اچڻ. هموار ڪرڻ. ملي اچڻ — پهچي اچڻ.

• **پيڃڻ:** مصدر. پيڃڻ — چيوڙڻ — نچوڙڻ. سوڙهو جهلڻ — سوگهو ڪرڻ — گهٽڻ. ادا ٿيڻ پورو ٿيڻ (قرض). گُسڻ. بند ٿيڻ — بيهڻ (ت).

• **پيچو:** ظرف. برابر — هموزن.

• **پيچي ج پيچي:** ذ. صفت. پچي ايندڙ — نهڪي ٿهڪي ايندڙ. جيڏو — سرتو. سائي — همراهه هڪجهڙو — هڪ جيڏو — مَٽ — همسر. پائيوار — حصيدار. ڏوڙي — همشريڪ (راند ۾). "پينر ۽ پيچي، سوايا سارين مون" (شاهه) (ث. پيچي. پيچيائي).

• **پيڏ ج پيڏ:** ذ. [سن. پيڏ > پيڏ = پڄڻ: ٻيد = انت. چاڻ] تفاوت — فرق. اَنت — راز — ڳُجهه — مَنجهه. اختلاف — ٻيائي — ڦوٽ. جدائي — ويڇو.

— **پيڏ پائڻ:** انت لهڻ — راز هٿ ڪرڻ — ڳُجهه سمجهڻ. ڳجهارت کولڻ. مسئلو حل ڪرڻ.

— **پيڏ ڏيڻ:** دل جو راز ٻڌائڻ — حال اورڻ. ڳُجهه ظاهر ڪرڻ — مَنجهه ڏيڻ.

— **پيڏ رکڻ:** راز ساندڻ. ٻيائي ڪرڻ — فرق رکڻ.

— **پيڏ کولڻ:** راز فاش ڪرڻ — ڳجهه ظاهر ڪرڻ.

— **پيڏ وٺڻ:** انت ڪيڏڻ — پتو ڪيڏڻ — منجهه لهڻ.

— **پيڏي، پيڏيو:** ذ. صفت. رازدان — راز محرم — ڳُجهه جو ڄاڻندڙ. ڦوٽ وجهندڙ. هوشيار.

• **پيڏ ج پيڏون:** ث. [سن. پيڊ] رڏ.

— **پيڏا چال:** ث. رڏن واري هلت (جي هڪٻئي پٺيان هلنديون

آهن). ڳڻ ڳوت کان سواءِ ڪيل پيروي.

— **پيڏ تارو ج پيڏ تارا:** ذ. صفت. وڏين ۽ ڳول اکين وارو — پيڏو.

• **پيڏا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پيڏڙ:** ث. ڪجيءَ جي هڪ ذات (جنهن جا سُوئا ڏگها، ڏونڪا چيڙا ٿين. ۽ ڏونڪن ۽ ڪارڪن ۾ هڏڙيون ٿين.

• **پيڏرُ (ڪ):** اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.

• **پيڏڪُ (ل):** ث. اُبدائڻو.

• **پيڏڻُ (ٿ):** مصدر. دِل سان لڳڻ (ڪا ڳالهه). — (پيڏيو — پيڏندو — پيڏيل).

• **پيڏو ج پيڏا:** ذ. صفت. پيڏ تارو. (ذ) ريڍي مال جو پيشاب. (ٿ). هڏو (ٿ). پيڏي (ڪ).

— **پيڏا پيڏا ٿيڻ (ٿ):** سُڪي هڏا ٿيڻ — ضعيف ٿيڻ.

• **پيڏي ج پيڏيون:** ث. ڪرائيءَ جو ٻاهر نڪتل هڏو "سَر جو سَجيو سَجڻين، پَرُ پيڏيءَ ڏيئي" (شاهه). پير وٽ مُريي جو ٻاهر نڪتل هڏو. ويٽيءَ جو هڏو. هيٺئين چپ تي وارن جو مُچو — تِڏي. ٻِپي. هڪ راند جو نالو (جا رڍجي هڏي سان کبي آهي).

— **پيڏي هڻڻ:** توري وقت ساهميءَ جي ڳَنيءَ سان ڪرائي لائڻ (جيئن تُرندڙ شيءِ جي طرف وارو ڪانو مٿي نه ڪجي ۽ شيءِ ڪهٽ تري) — تور ۾ ٺڳي ڪرڻ.

• **پيرَ ج پيرون:** ث. پيڏ — پيڙ — رڍ.

• **پيرَ ج پيرون:** ث. [سن. پيري] ٿامي جو وڏو نغارو — وڏو نغارو "پيريون پيري پڄ، هي جي منجهان پوريون" (شاهه). درياءَ جي پائڻ وقت ڪناري جي وڏي ڳولائين پيڪ جا هيٺ پاڻيءَ ۾ ڪري. ڪوهه وغيره جو ڪرنڊڙ ڪِپرَ.

— **پيرَ تي ڏونڪو لڳڻ:** نغاري جي چوٽ سان اعلان ٿيڻ. ڪنهن جهيڙي يا جنگ جو شروع ٿيڻ.

— **پيرَ تي ڏونڪو هڻڻ:** وڏي نغاري تي ڏڪ هڻي اعلان ڪرڻ — ٻڌائو ڪرڻ — مشهوري ڪرڻ. (جنگ جو) جاڙ ڏيڻ.

• **پيرُ ج پيرَ:** ذ. [سن. پُرمُ = ڦرڻ] ڦيرو — چڪر — گهمرو. وَرُ — وَڪڙ "اِن پوڻ سندو پيرُ، ڪوڙين منجهان ڪو لَهي" (شاهه). پٽڪي جو وَرُ — پڳ جو پيچ. وَٽ. ڏنگائي. پاڻيءَ جو ڦيرو — ڪُنُ "جتي پيرَ پرن، پريون پون پواريون" (شاهه). نمونو — نوع "پنيوليس برن ۾، پسي پيندين پيرَ" (شاهه). ڍول — طرح "اڳي ڪونه آئيو پير تنهنجي پان" (شاهه). پرتوو — نشان "پيشانيءَ ۾ پرين جي، پلاٽيءَ جا پيرَ" (شاهه). پوشاڪ — چمڙا پوش — لباس جي متا ستا. مدد. [سن. پيد] تفاوت — فرق "پَلي، ٻري جو پيرُ، آٿي آتر رام ڪُون" (سوامي). (ظرف) وانگر. [گجراتي. ڦيرا] ڦيري دار. مسافر — وانهڙو "نڪو اير نه پير نڪو اوٺي آئيو" (شاهه).

— **پيرُ بنائڻ:** رنگ بدلائڻ — نئون روپ ڌارڻ — ويس مٽائڻ.

— **پيرُ ڪرڻ:** پاڻيءَ جو زور ۾ اچي ڪُن ڪرڻ. پورو زور ڏيکارڻ "عالم آءِ ساڻ، پريو ٿو پير ڪري" (شاهه).

— **پيرُ پنگ:** ذ. ٻيائي — ڏڦيڙ — ناسازي — نفاق.

• **پيرائڻ:** مصدر. ڦيرائڻ. موٽائڻ — ورائڻ "سو تون صاحب آهين، جو نه پيرائين پان" (شاهه). (پيرائيو — پيرائيندو — پيرائيل).

• **پيرپُ (لـث):** ذ. چهرو. (ٿ) پيرٽ.

• **پيرڪُ (ڪ):** ث. ٻڪريءَ جو هڪ قِسم (اَڇي ۽ پوري رنگ جي).

• **پيرمُ:** ذ. [سن. پُرمُ = ڦرڻ] آرتُ — اَيتُ — چرخو "پيرج پيرم، رويو رت" (پنيو). (ذ. صفت) جَبرو. خوفناڪ. ڏاڍو. هيبت جهڙو.

— **پيرم واري:** ث. چرخي ڦيرڻ واري — ڪَتڻ واري — ڪاپائتي "ٿي پيڙي پيرمَ وارين، ٻي هڏ ڪرمَ ڪاءِ" (شاهه).

• **پيرَم ج پيرَمون:** ث. [ع. بَيُرمُ] برمو — نندي سيرائي. ڏگهو پَتر. پاهوڙي. چنجور. ڪاٺ يا لوهه جي ڏگهي لٺ، جنهن سان ڳري شيءِ کي اچلائجي يا مٿي کڻجي — بيرمَ — پارائي — ڪانو. [ف. بَيُرمُ] سوٽي يا ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسم "تن سُک، من جوڙئون، پيرَم ڪن خاصو" (شاهه عنايت) پٽڙو سُرمو.

• **پيرڻُ:** مصدر. [سن. پُرمُ = ڦَرڻُ] ڦيرڻُ — چورڻ — گهمائڻ (چرخي ڪي). ڪَتڻُ (سُت). ورائي ڪو ڪم ڪرڻ "پلا پيري پَر، پالهو پاند پينار جو". ڦيرائڻ — بدلائڻ "سنئين سوڌي ڳالهه ڪي، پيري ڪندو بتال" (احمد شاهه) (ذ) چرخي ڦيرڻ جو شغل. چرخو "پيرڻ ڪان جن پانئيو، تن پيئي ڪاپاتين ڪاڻ" (شاهه). (پيريو — پيريندو — پيريل).

— **پيري پچڻ:** ڦيرائي پٽ سان هٽي پچڻ.

— **پيري هڻڻ:** گهمائي ڦٽو ڪرڻ "تاتي تنورن ۾، پيري هٿان پاڻ" (شاهه).

• **پيڙو:** اسم خاص. [سن. پيڙو] موسيقي جي نظام موجب

چهن راڳڻن مان هڪ راڳ (۱. ڀيرو ۲. مالڪوس ۳. هندول ٤. سري ٥. مينگهه ٦. ديپڪ).

• **ڀيرو ج ڀيرا:** ذ. ڦيرو – چڪر. دفعو – گهمرو – وارو. دور. گشت – دَورو.

– **ڀيرو ڀڃڻ:** اچڻ وڃڻ جو دستور ٽوڙڻ. مُنهن موڙڻ "ڀيرو ڀڃ مَ ڪاپڙي، لاهي ويهه مَ لاڳ" (شاهه).

– **ڀيرو ڏيڻ:** دور ڪرڻ (سبق کي).

– **ڀيرو ڪرڻ:** ملاقات لاءِ ڪو گهمرو ڪرڻ. ڪڏهن ڪو ڦيرو ڪرڻ "ڀيرو ڪج پنهوار، مون نماڻيءَ جي نجهري" (شاهه).

• **ڀيرُوُن:** ذ. [سن. ڀَيرَو] هڪ راڳ جو نالو – ڀيرو راڳ.

• **ڀيروي:** ث. [سن. ڀَيرَوي] هڪ راڳڻيءَ جو نالو (راڳ ڪتا موجب ڀَيرُون جي زال. ٻه قسم ۱. خاص سنڌ جي لئي مطابق "سنڌي ڀيروي" ۲. ٻڪي راڳ جي لئي موجب "ڀيروي").

• **ڀيڙ (ڪ):** ذ. ڀائو. ڪوبه مرد ماڻهو.

• **ڀيڙ ج ڀيڙُون:** ث. [ڀيد = رڍ. ترهو] ڀيڏَ – رڍَ. ترهو – مَڏَ.

• **ڀيڙ ج ڀيڙوُن، ڀيڙيُون:** ث درياءَ ڪوهه يا ڪنهن واهه جو ڪرنڊڙ ڪپر.

• **ڀيڙ ج ڀيڙوُن:** ث. [سن. ڀيڊ = ڀيڙا] ڀيڪوڙ – چپ – دَٻ. سوڙهه – گهُٽَ. مروڙ – نپوڙ. آپدا. تڪليف – تنگي – سختي – مشڪلات. ماڻهن جو هجوم – ميڙ. گپا گيهه. سَٽَ – ڪاهَ "جيڏانهن ڪرين ڀيڙ، تيڏانهن صاحب سامهون". (شاهه).

– **ڀيڙ، ڀيڙان:** ث. دَٻ دبان. پيهه پيهان – گپا گيهه.

– **ڀيڙ پوڻ:** متان ڪا مشڪلات پوڻ. سختيءَ ۾ مبتلا ٿيڻ – مشڪلات ۾ ڦاسڻ.

• **ڀيڙائڻُ:** مصدر. "ڀيڙڻ" مان متعدي بالواسطه. ڀچارائڻ – ڀيڙي بند ڪرائڻ. ڀيڙوُن ڏيارڻ – زور ڏيارڻ.

– **ڀيڙائي:** ث. بند ڪرائڻ جي مزوري. ڀيڙن ڏيارڻ جو اُجورو.

• **ڀيڙجڻُ:** مصدر. "ڀيڙڻ" مان فعل مجهول. بند ٿيڻ – زور سان ڀُورجڻ. ڀچڄڻُ.

• **ڀيڙڻُ:** مصدر. زور سان بند ڪرڻ (هٿ جي مُٺ، دروازو وغيره). ڀچائڻ – ڀُوڙڻ. ڀڪيڙڻ – سوڙهو ڪرڻ – گهُٽڻ. سوگهو ڪرڻ – قابو ڪرڻ – ڪَشڻ "ڀيڙي ڀيڙي ٻنڌ، تون سُورائتي سندرو" (شاهه).
ڀيچائڻ – زور سان ڏٻائڻ. ڏٻاءُ وجهڻ. (ڀيڙيو – ڀيڙيندو – ڀيڙيل).

• **ڀيڙوُ ج ڀيڙا:** ظرف. [سن. اُڀيڙڻ = گڏ ڪرڻ] ساڻ – گڏ – همراهه. نزديڪ – وَٽ – ويجهو. (ث) ڀيڙي ج ڀيڙيُون.

– **ڀيڙو ٿيڻ:** گڏ ٿيڻ – ويجهو ٿيڻ. همراه ٿيڻ "ڀاءُ نه اوڏو ڀاءُ کي، ٿيندو ڀيڙو تان نه بشر" (رمضان ڪنڀر).

– **ڀيڙو ڪرڻ:** گڏ ڪرڻ – ساڻ ڪرڻ. پهچائڻ. ويجهو ڪرڻ. پاڻ سان همراهه ڪرڻ.

• **ڀيڙو ج ڀيڙا:** ذ. [سن. ڀيڊڪه] ڀيڙَ – دَٻ – دٻاءُ – زور. اشڪنجو. لوهه مان ٺهيل هڪ اوزار (جو واڍڪي ڪم ۾ طاقن کي ڀچائڻ جي ڪم اچي).

– **ڀيڙو چاڙهڻ:** آڪيڙو چاڙهڻ. دٻاءُ وجهڻ. دَٻ ڪڍڻ – تڙي ڪڍڻ. سختي ڪرڻ.

– **ڀيڙو ڏيڻ:** زور ڏيڻ. ڪشي سوگهو ڪرڻ.

• **ڀيڙوُن:** ث. هٿن جا زور (جي ٿڪ لاهڻ لاءِ هٿن جي مُٺين ڀيڙڻ سان ڏجن. خاص طرح ٽنگن کي ۽ پڻ بدن جي ڀاڳن کي).

– **ڀيڙوُن ڏيڻ:** هٿن جا زور ڏيڻ.

• **ڀيڪوڙ ج ڀيڪوڙون (ث):** ث. ٻن پاسن جو زور – ٻه طرفو دٻاءُ – ڀيڪوڙ.

• **ڀيل ج ڀيلوُن:** ث. چوپائي مال جي پوک ۾ ڪاڏ ۽ لتاڙ. ڏورن ۽ وهٽن جو پوک يا گاهه واري ٻني کي ڪيل نقصان. پوک يا گاهه واري ٻني ۾ بنا روڪ جي مال جو عام جام چرڻ – ڀيلاڙو.

– **ڀيل ڀرڻ:** چوپائي مال جي ڪيل ڀيل جو ڏنڊ ڀري ڏيڻ.

– **ڀيل ڪرائڻ:** ٻنيءَ ۾ مال ڇڏي پوک يا گاهه زيان ڪرائڻ.

• **ڀيل:** ث. مَٺ – ملاوت.

• **ڀيلُ:** اسم خاص. [سن. ڀيلَ] هندستان جي هڪ قوم جو نالو (سنڌ اندر ضلعي ٿرپارڪر ۾ گهڻائي ڀيل آهن. جتي "پارڏي" به سڏجن). پارڏي – ٺوري.

• **ڀيلُ ج ڀيلَ:** ذ. "ڀيلَ" ذات جو هڪ فرد. (ث) ڀيلڻ. ڀيلڻي ج ڀيلڻيُون.

• **ڀيلاڻ:** اسم خاص. سنڌ ۾ مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪنبٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڀيلارجڻُ:** فعل مجهول. ڀيلجڻ.

• **ڀيلاڙ:** ث ڀيل.

• **ڀيلاڙ:** ذ. ڀيلاڙو.

• **ڀيلاڙو ج ڀيلاڙا:** ذ. اُها پوک جا فصل ڪٽڻ بعد جانور جي چرڻ لاءِ ڇڏيل هجي. پوک ۾ لاباري بعد بچيل گاهه يا مُنڍيا يا ڪنا (جنهن ۾ جانور چرڻ لاءِ ڇڏيا وڃن) – ناڙ. اُهو باغ جنهن مان ميون پٽڻ بعد ماڻهن کي رهيل سهيل ميوي کي ڳولڻ ۽ پٽڻ جي اجازت ڏني وڃي. فصل جي ڀيل يا تباهي.

• **ڀيلاڙو:** اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پيلاڻي:** اسم خاص. نوشهري فيروز ضلعي ۾ هڪ ننڍي شهر جو نالو "هالاڻي پيلاڻي."
• **پيلاڙڻ:** مصدر. "پيلڻ" مان متعدي بالواسطه. پوڪ ۾ چوپايو مال ڇڏي نقصان ڪرائڻ. فصل ڪٽڻ بعد پوڪ ۾ مال کي چرڻ لاءِ ڇيڪ ڇڏڻ. (پيلايو — پيلائيندو — پيلايل).
— **پيلاڻي:** ث. پوڪ کي جانورن کان پيل ڪرائڻ جو اُجورو.
— **پيلاڙو:** ذ. صفت. بني پيلائيندڙ. پيل ٿي ويل. ڪِدڙو — نامرد.
• **پيلاڻو پيلاڻون:** ذ هڪ بهاڙي وڻ جو ڦَلُ (جو سوپاريءَ جهڙو گول ٿئي، جنهن جو رَسُ ذوبي ڪپڙن کي نيشان ڪرڻ لاءِ ڪم آڻيندا آهن).
• **پيلجڻ:** مصدر. "پيلڻ" مان فعل مجهول. پوڪ جو مال کان کاڄڻ. پوڪ جو تباهه ٿيڻ.
• **پيلو ج پيلا:** ذ. صفت. پلڙو — ڪومايل (منهن). مايوس — نااميد.
— **پيلو مُنهن ڪرڻ:** پلڙو منهن ڪرڻ — ڪوماڻل منهن ڪرڻ. مايوس ٿيڻ — نااميد ٿيڻ. ڪِڇِي ڪرڻ.
• **پيلڻ:** مصدر. جانورن جو فصل کي کائي نقصان پهچائڻ. فصل کي ڪاٽڻ ۽ لتاڙڻ. فصل ۾ مال جو گور گهمڻ. مُلڪ پيرن هيٺان ڪيڻ — پَٽَ لتاڙڻ "سي پَٽَ کنهن نه پُوريا، جي ٿو پَڙُ پيلي" (شاهه). (پيليو — پيليندو — پيليل).
• **پيلو ج پيلا:** ذ. [سن. پيل] اُڻ پڪل — ڪچو — اَنڪو (مٽيءَ جو ٿانءُ، دلو، مٽ وغيره) "پانيهر نه پيلو، مون کي ڏاءُ ڏتاريو" (شاهه سهڻي). (صفت) ڦڪو.
— **پيلو پاڳي اچڻ:** (سُهڻيءَ وانگر) اڻ پڪل دلو پناري پوڻ "مون کي تنهائين پيلو پاڳي آئيو" (شاهه: سهڻي). نصيب جو ساٿ نه ڏيڻ — بد نصيبي سان واسطو پوڻ.
— **پيلو مُنهن:** ذ. پلڙو منهن ڦِڪو مُنهن. ڪوماڻل مُنهن.
— **پيلو مُنهن ڪرڻ:** شرمسار ٿيڻ — ڦِڪو ٿيڻ — لڄي ٿيڻ.
• **پيلهڙ ج پيلهڙون:** ث. ٻڪري، ڳئون يا مينهن جا پيل ڪري. هارهيا ڙي.
• **پيلي:** ث. سچائيءَ جي پرک يا آزمائش (جنهن ۾ لوهه جي تتل سيخ کي ماڻهوءَ جي گاهه سان ويڙهيل هٿن تي رکي، اُن کي ٿورو پنڌ ڪرائيندا هُئا. پوءِ اُهو ماڻهو جيڪڏهين گنهگار هوندو هو ته اُن جا هٿ سڙي پوندا هُئا). ڳِڙ جو ڳنڍو (جنهن جي اٽڪل روءِ پنج ڇهه سير تور هجي).
• **پيِمُ:** ذ. [ف. بيم] ڏپُ — خوف. حملو — ڪاهه. ٻيِمُ — شهتير — ڪامَرَ. [سن. پيِمُ] پَوائتو — خوفناڪ (اسم خاص) پيِمُ يا

پيمُ سين — پاندون جي پنجن ڀائرن مان ٻئي نمبر جو نالو. سگهارو — طاقتور — پهلوان.
— **پيِمُ جهلڻ:** چڙهائي کي روڪڻ — حملي کي سامهون ٿيڻ. دهشت جهلڻ "ڪير جهلي سگهي، تنهنجي پيمِ بجار" (چارڻ فقير مڱڻهار).
• **پيِمانُ ج پيِمان:** ذ. صفت. ڏپ سان پريل — ڏنل.
• **پيماوري:** اسم خاص. تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پينُهه:** ث. ڪاري رنگ جي وڏي شيءِ (ڪ). ٿُلهي متاري عورت (ڪ). ڪاري رنگ جي وڏي مَک.
• **پينُهُ ج پينهه:** ذ. جيت جو هڪ قسم. ڪاري رنگ جو مَکو. وڏو ڏينيو.
• **پينها (ل):** ذ. ڊِگ — ميڙَ (مکين جا).
• **پينيرڪو:** ذ. ڏسو "پنيرڪو".
• **پينتارو ج پينتارا (ث):** ذ. ڏنگهرن جو ڊِگ — ڏنگهرن جو پُورُ.
• **پينڃ ج پينجُون:** ث. [سن. پِنڊ = ڳنڍيون ڳوڙها ٿيڻ] ڏاڳي ۾ ڳنڍ — ڳنڍي "لاهِن پينڃ پڙيءَ کي پوريو" (رسالو: ڪاپائتي).
• **پينڊَ ج پينڊُون:** ث. ذ. تنڊٽيءَ جو هڪ قسم (جا تڪن تڪن جهٽڪن سان هڪ طرف کان ٻئي طرف اڏامندي آهي، جهٽڪ سُک ڦِتل اٿس: سندس ڪنپ ساوا ۽ چمڪندڙ ٿين ۽ اُڏامڻ وقت تيز ٽڪار ڪندي آهي).
• **پينڊَ واري ڪاڻي هُٺُڻ:** سُک ڦِتل هُٺُڻ — بي آرامي هُٺُڻ. هڪ هنڌ آرام ڪري نه ويهڻ.
• **پينڊُ ج پينڊُ:** ذ. [سن. پِڊ = پند. ڳوڙهو] پندُ — روڙو — وڏو پتر، وڏو ڳنڍو، سُڪل ڇيٽي جو وڏو ڳوڙهو. ڪابه وڏي شيءِ.
• **پينڊا:** ذ. مَوڙهل وارَ — پِنڊا.
• **پينڊو:** اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.
• **پينڊو ج پينڊا:** ذ. ٻوٽيءَ جو هڪ قسم (جنهن مان رسا ٺهن) — پَٽَ تِرُ.
• **پينڊي ج پينڊيون:** ث. [سن. پڊ = ويڙهي مُچو ڪرڻ] ڪپڙي جي پٽي جا نراڙ وٽان مٿي کي ٻڌي وجي (خصوصاً مٿي ۾ تيل وجهڻ يا ڪيس لاٿڻ بعد). پيشانيءَ جي پٽي. رومال يا ڪپڙي جو ٽڪر جو وارن جي حفاظت لاءِ مٿي جي

مٿان ٻڌو وڃي. اُها ڳنڍ جنهن ۾ اٽو، تيل، ڪلر ۽ هيڊ وجهي باهه تي ڪوسي ڪري ڌڪ واري جاءِ تي ٽاڪور لاءِ استعمال ڪئي وڃي. اکين جي سور لاءِ دوائن ٻڌل مُوڙي (جنهن سان رَسُول جا ڦڙا اک ۾ وڌا وڃن). اُها ڳنڍ جا رنگريز رنگ ڏيڻ وقت ڪپڙي کي ڏين. جيئن انهيءَ هنڌ تي رنگ نه چڙهي. 'ٻانڌڻو' ڪپڙي جي ڇِٽ لاءِ سڳي سان ٻڌل ڳنڍ. ملس جي ڳهُندي (ل). ٻڪارت — ڇيرو بند — ڪنوارپ. [سن. ڀِنڊا، ڀِنڊيِنڪَ] ٻاجهيءَ جو هڪ قسم — ڪاٺ تُوريْ. [سن. ڀِنڊڪَ] ڀِٽَ — دڙو (واريءَ جو). ڀانپ — ڏائڻ "ڀنيوليس ٻرن ۾، ڀيس ڀِنڊين ڀيرَ" (شاهه).

— **ڀِنڊي اکين ۾ وجهڻ:** سُور ڀڃڻ لاءِ اکين ۾ ڀِنڊيءَ وارو ڊپُ وجهڻ.

— **ڀِنڊي ٻائڻ:** ڀِنڊي وجهڻ. ٽاڪور ڪرڻ.

— **ڀِنڊي ڇوڙڻ:** ڳنڍ کولڻ. ڇيرو کولڻ — ڪُنوارپ لاهڻ. ڪنوار ماڻڻ.

• **ڀِنڊِيو ج ڀِنڊيا:** ذ. [سن. ڀِنڪگِپشا] جيت جو هڪ قسم — تڏو — ٽنبڻ.

• **ڀِيتَر ج ڀِيتَر، ڀِيترُون:** ث. ڀيڻِ ـ ادي.

• **ڀِينَس ج ڀِينسُون (ٿ):** ث. مينهن.

• **ڀِينڪَرُ ج ڀِينڪَرَ:** ذ. صفت. [سن. ڀِينڪَر < ڀِيَ = ڀؤُ + ڪُرِ = ڪرڻ] ڀوائتو — ڀيانڪُ.

• **ڀِينگَ ج ڀِينگُون:** ث. [سن. ڀگّجَ، ڀنگه = ڀڃڻ. ٽڪرا ٽڪرا ڪرڻ] اُجاڙ — سُڃَ — ويراني. ڪنلائي — ڪنگالپڻو "ڀِنگا جنين ڀينگ، صاحب تنين سامهون" (شاهه).

— **ڀِينگَ، ڀِينگُون ڪرڻ:** سُڃَ ڪرڻ — ڦُرمار ڪرڻ.

— **ڀِينگو ج ڀِينگا:** ذ. صفت. ڀِينگِيو.

— **ڀِينگِيو ج ڀِينگِيا:** ذ. سڃو — سکڻو. ڪنگال — مسڪين. نادار. (ث). ڀِينگِي ج ڀِينگِيُون.

• **ڀُڄنگُ ج ڀُڄنگَ:** ذ. [سن. ڀُجَنگ] ڪارو نانگ — ڪاريهَر.

• **ڀِنگاري، ڀِنگِڙِي (ٿ):** ث. [سن. ڀِنڪاري، ڀِنگاري] جيت جو هڪ قسم (وٽن ۾ وسڪاري جي موسم ۾ ٿئي).

• **ڀِنگَرِي (ٿ):** ث. وَس جو ٻُوٽڙو (جو پهرئين وسڪاري بعد ٻارهن ڪلاڪن اندر اُپري. پَن سنهڙا ڇُڳيدار ۽ ڦُرُ ڪَنڊيدار ٿئيس).

• **ڀِنگو ج ڀِنگا (ٿ):** ذ. جيت جو هڪ قسم (ڪاري ٽنڊڻ جهڙو جو اڪثر ڇيٽن اندر رهي ۽ ڀُونْ ڀُونْ ڪري اُڏامي) "عشق الله ري عالم ۾، ڪل ڀينگن جي ڀُون ڀُون" (نانڪ يوسف).

• **ڀيڻِ، ڀيڻُ ج ڀيڻُون:** ث [سن. ڀگنيْ] پيءُ جي ڌيءَ ـ پيءُ ماءُ جي جائي — ادي. (اصطلاحاً) جيڏي — سرتي — ساهيڙي.

• **ڀِٽائي:** ث. ڀيٽپٽو.

— **ڀِٽايو ج ڀِٽايا:** ذ. ڀيٽوِيو.

— **ڀيٽپٽو ڀيٽپو:** ذ. ڀيڻ جهڙو لاڳاپو — ڀيڻ وارو رستو. ساهيڙَپ.

— **ڀيٽجُ ج ڀيٽجَ:** ذ. ڀيڻ جو مڙس — ڀيٽوِيو.

— **ڀيٽچوٽُ:** ذ. ڀيڻ تي گار جو هڪ لفظ.

— **ڀيٽسان:** محاورو. ڀيڻ تي گار جو هڪ لفظ.

— **ڀيٽڪو:** ذ. صفت. ڀيڻ جو — ڀيڻ سان لاڳاپو رکندڙ.

— **ڀيٽويِ ڀيٽيويو ج ڀيٽويا:** ذ. ڀيڻ جو مڙس — ڀيٽايو.

— **ڀيٽهانْ، ڀيٽيانْ:** ذ. محاورو. ڀيڻ تي گار جو هڪ لفظ.

— **ڀيٽهانْ ماٽهانْ ڪرڻ:** ڀيڻ ماءُ تي گاريون ڏيڻ. گار گند ڪرڻ.

• **ڀِنڻو، ڀِنڻورو ج ڀِنڻا، ڀِنڻورا (ڪ):** ذ ننڍي چاڙهي — پارڙو.

• **ڀيٽِي ج ڀيٽيُونْ:** ث. [سن. ڀوُنيہ] جاءِ ـ جڳهه — ٿاڪُ پناهه جي جاءِ "ڀِي ڀيٽِي ناهه ڀِي، اکيون اوهان جي آسري" (شاهه). زمين — ڀُونْءِ. ماڳ — مڪان — هنڌ "هِي ڀُنگا، هي ڀيٽيُونْ، هِي مارُن جا مڪان" (تمر). بيخ — ڀاڙ. ڀُڄائي — آخر — پڇاڙي — حَد. ڀَر — ڪنڌي. مدد — واهر — وَسيلو "جنهن جي ڏٺيان ڏار، ڀيٽِي ناهه ڀنيور ۾" (شاهه). سَگهه — طاقت — مجال — همّت. اُوجَ — منزل.

— **ڀيٽِي ڀڄڻُ:** مقرر ٺڪاڻو نه هُئڻ — ٿاڪ ڀڄڻ.

— **ڀيٽِي ڀر نه هُجڻ:** بي انداز هُئڻ — تمام گهڻو هجڻ. ڪا پناهه جي جاءِ نه هجڻ — ڪو وسيلو واهر نه هجڻ.

— **ڀيٽِي ڀڳو ج ڀيٽِي ڀڳا:** ذ. صفت. جنهن کي ڪو ماڳ مڪان نه هجي — رولو. ڀٽيَلُ.

— **ڀيٽِي لَڳڻ:** مارَ ڀَوڻ — ڀٽَ ڀوڻ. ڪنهن ماڳ مڪان تي ڇهڇٽو لڳڻ. ماڻهن، جانورن وغيره جو زمين جي وڏي ايراضي تي انبوهه ٿيڻ.

— **ڀيٽِي لڳي ڀيٽِي آهي:** محاورو. حَد يا شمار ئي ڪونهي.

— **ڀيٽيُون ڀڄڻُ:** ماڳ مَٽائڻ — ٿاڪ مَٽڻُ. بي انداز شيون ختم ڪرڻ. ميدان مارڻ.

— **ڀيٽيِينْ:** ظرف. ڀَٽن تي — هنڌن تي — ماڳن تي "ڪُٽيِن ڪُٽ لهار، هاٿي اُنهين ڀيٽيِينْ" (شاهه).

• **ڀيو ج ڀيا:** ذ. [سن. ڀراتُرَ = ڀاءُ] اَدو — ڀاءُ. (اسم خاص) سنڌ جي مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

• **ڀُيو:** ذ. ڊول — ڍنگ — ڍَنْءُ — نمونو. ڀيدُ — راز — ڳُجهه.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ت

ت: ث. [ع. ف] سنڌي "الف – ب" جو پنجون اکر، عربيءَ جو ٽيون ۽ فارسيءَ جو چوٿون اکر. اُچار "تي". ابجد موجب عدد (۴۰۰).

• **تہ:** حرف تفسير. اسم، فعل، صفت، ظرف ۽ حرف جي 'خبر' جو تفسير ڏيکاريندڙ حرف (۱. اسم جي خبر "ماڻهو تہ ڪونہ آيو؛ ڪم تہ ڪونہ ٿيو". ۲. فعل جي خبر "چيائين تہ ايندس؛ پانيم تہ رهندا؛ اچين تہ چڱو". ۳. صفت جي خبر "چڱو تہ هيئن ٿيندو، ٻہ تہ ٻارهن؛ چوٿون تہ سويل اُٿجي". ۴. ظرف جي خبر "جيئن تہ ...؛ تيئن تہ ڪونہ ٿيو؛ اتي تہ ڪونہ هو؛ ڪڏهين تہ راضي؛ تڏهين تہ کيائين". ۵. حرف (استفهام، ناڪاري) جي خبر "ڇو تہ؟ ڇاڪاڻ تہ؟ ڪهڙو تہ؟ نہ تہ ...."). (حرف جملو) سبب ڪري – ان لاءِ – انهيءَ ڪري "هو ويو تہ ڪيس وٺي اچي". بلڪل ان بعد فوراً پوءِ "جهڙ ٿيو تہ مينهن پيو". ساڳئي وقت – ان سان گڏ "اندر پير پاتائين تہ بتي وسامي".

– **تہ بہ تہ پہ:** حرف جملو. تڏهن بہ – تنهن هوندي بہ – تہ پڻ "چيومانس تہ بہ ڪين مڃيائين". ان وقت. انهي حالت ۾.

• **تہ ڳَرَ:** حروف ظرف. ڇڻ تہ. جيڪر تہ. هوند "تہ ڪر ڪيئن سُئي، جي سِير نہ گهڙي سهٽي" (شاهہ).

• **تا:** حرف ظرف. [ف] تائين. (حرف عدد) "يڪتا، دوتا".

– **تابِحَيات:** حياتيءَ تائين.

– **تابِ زِيسْتْ:** جيئڻ تائين – عمر ڀر.

– **تابہ ڪَئِي:** ڪيستائين. ڪڏهين.

– **تاحال:** هن وقت تائين.

– **تاچَنْدْ:** ڪيترا. ڪيتري سان.

– **تادَمِ زِيسْتْ:** حياتيءَ تائين. تا زندگي.

– **تاڪِ:** تان جو. انهيءَ لاءِ تہ.

– **تاڪِ شَوَدْ:** جملو. جڏهين ڪي ٿئي. شايد ٿي ٿئي.

• **تابُ:** ذ. [ف. تاب؛ سن. تاپَ > تَپْ = چمڪڻ. گرمي ڪرڻ] روشني – چلڪو – چمڪو. نور – جلوو. گرمي – تپت. تيزي. هيبت. هراس. ڌهڪاءُ. دهشت – داٻ. دڙڪو – ڌمڪي. تڪليف. پيچ. وٽ. طاقت – مجال.

– **تابانْ:** صفت. [ف] روشن – چمڪندڙ. نوراني ور وڪڙ وارو.

– **تاباني:** ث. روشني – چمڪو – نُور – رونق – تجلو.

– **تابُ جهلڻ:** تيز روشني آڏو منهن مٿي جهلڻ. دڙڪا جهلڻ – ڪاوڙ سهڻ (ٻئي جي).

– **تابدارُ ج تابدارَ:** ذ. صفت. [ف] چمڪندڙ – روشن. ور وڪڙ وارو – پيچدار.

– **تابُ دڙڪو ڪرڻ:** دڙڪو دهمان ڪرڻ. ڌمڪيون ڏيڻ. گهٽ وڌ ڳالهائڻ.

– **تابُ ڏيکارڻ:** ڪاوڙ ڏيکارڻ. جوش ظاهر ڪرڻ.

– **تابُ ڏيڻ:** آڪڙ شوخي، رعب يا ڪاوڙ ڪرڻ.

– **تابُ ڏيڻ:** آڪڙ شوخي، رعب يا ڪاوڙ ڏيکارڻ. وٽڻ (مُچون).

– **تابُ ڪرڻ:** گرمي ڪرڻ. ڪاوڙ ڪرڻ. تنبيهہ ڪرڻ.

– **تابَ ۾ پوڻ:** تڪليف ۾ اچڻ.

– **تابُ ۾ رَکڻ:** دڙڪي ۾ رکڻ. حڪم ۾ هلائڻ.

– **تابُ و تَوانَ:** ث. [ف] طاقت – سگهہ – زور. صبر و قرار – برداشت.

– **تابُ ويهارڻ:** ڌاڪو ڄمائڻ – ڄمت رکڻ.

• **تابانِ:** صفت. تالان – برباد – اُجڙ.

– **تاباني:** ث. ويراني – بربادي.

• **تابِش، تابَشِ ج تابشُونْ:** ث. [ف] گرمي – تؤ – تاءُ. تاوڙي – گرمائش. تيزي – تِکائي. ڪاوڙ. حشمت "تابشون تنين جون، مهميزون مارين".

– **تابَش ڪرڻ:** گرمي ڪرڻ. آڪڙ ڪرڻ. ڪاوڙ ڪرڻ.

• **تابعَ:** ذ. صفت. [ع. تَبِعَ (= فرمانبرداري ڪرڻ) > تابِع (اسم فاعل) = فرمانبرداري ڪندڙ] سرمانبردار – مطيع – پابند. پيروي ڪندڙ – پيرو – معتقد – پوئلڳ. هٽ هيٺ –

حڪم ۾ ـ چوڻ ۾ ـ مڃتا ۾. زيردست. ماتحت.

– **تابِعْدارُ ج تابِعْدارَ:** ذ. صفت. [ع. تابع + ف. دار < داشتن] حڪم جي پيروي ڪندڙ – فرمانبردار.

– **تابِعْدارِي ج تابِعْدارِيُوْن:** اطاعت. فرمانبرداري – ٻانهپ – مڃتا.

– **تابِع ڪرڻ:** حڪم ۾ آڻڻ – هٿ هيٺ ڪرڻ. جيتڻ.

• **تابِعِيْن:** ذ. [ع. تابِعْ > تابِعوْن (جمع) > تابِعِيْن (جمع، حالت مفعولي، جري ۽ اضافي ۾)] پيروي ڪندڙ. اُهي اوائلي مسلمان جن نبي صلي الله عليہ و آلہ وسلم جن جي ڪنهن صحابيءَ کي ڏٺو هجي.

• **تابِنْدَهْ:** صفت. [ف] روشن – چمڪندڙ.

• **تابُوتُ ج تابُوتَ:** ذ. [ع] ڪاٺ جي صندوق. لاش رکڻ جي صندوق. ڪاٺ جي مصنوعي تُربت (جا حضرت امام حسين جي شهادت جي يادگيريءَ ۾ ناهي عاشورن جي موقعي تي گهمائيندا آهن) – تعزيو.

– **تابوتُ گَرُ:** ذ. صفت. تابوت ناهيندڙ.

• **تابِيْنو ج تابِينا:** ذ. [ع. ١. تابِيْن = نقش قدم تي هلڻ ٢. تابِع = تابعداري ڪرڻ] ڍل (تابعدار رهڻ جي) – آنڪي. تابعداري – فرمانبرداري "آهي تخت تابِيْني تنهنجي". خدمت – چاڪري.

– **تابِيْنِي:** ظرف. تابع – هٿ هيٺ – حڪم هيٺ – حوالي.

– **تابِيْني ۾ ٻيهڻ:** خدمت ۾ هجڻ – چاڪري ۾ ٻيهڻ.

• **تات، تاتِ ج تاتُوْن:** ث. [ع. طاعَة = فرمانبرداري] خدمت. پرداخت – پرورش – پالنا. پر گهور – سنڀال. پڇار – اُڻ تُڻ. فڪر – ڳڻتي. يادگيري – سار – ساروڻي "تنهنجي تات طلب. ڪانگ اُڏاير ڪاڪ جا" (شاهه).

– **تاتَ تُوتَ:** ث. ڳالهه ٻڇار – ذڪر اذڪار – چؤپڇو. يادگيري – طلب.

– **تاتِ پذيرُ:** ذ. صفت. فرمانروائي قبول ڪندڙ – چيو مڃيندڙ. عبادت گذار.

– **تاتِ پوڻ:** گهرج ٿيڻ – طلب ٿيڻ. ڳڇيءَ پوڻ (ت). پڇار ۾ پوڻ.

– **تاتِ ڪرڻ (ت):** پوئواري ڪرڻ – سنڀال ڪرڻ. يادگيري ڪرڻ.

– **تات مڃائڻ:** وس ۾ آڻڻ – قبضي ۾ آڻڻ.

– **تاتِ مڃڻ:** آڻ مڃڻ – هار قبول ڪرڻ.

– **تاتِيُ ج تاتِيُ:** ذ. صفت. فرمانبردار – آگياوان – چئيوان.

• **تاتارُ:** اسم خاص. ترڪستان جو ملڪ.

– **تاتارِيُ:** ذ. صفت. تاتار جو (رهاڪو). (ذ) جابلو ماڻهن جو چوغو – ڊگهو پهراڻ.

• **تاتِپَرْجُ:** ذ. [سن. تاتپَرْيَہ = مطلب] مطلب – معنيٰ – مقصد – ارٿ – سارُ – خلاصو – تَتُ – اِختيار. تفصيل – وچور.

• **تاتِجَڻُ:** مصدر. "تاتڻ" مان فعل مجهول [ع. طاعة > تات > تاتجڻ] نبجڻ – پلجڻ – وڏو ٿيڻ – پرورش وٺڻ.

• **تاترائِڻُ:** مصدر. [سن. تَترَنْ = چوڳي تي ريجهائڻ] ڏاڏرائڻ – ريجهائڻ – هيرائڻ. (تاتاريو، تاترائيندو تاترايل).

• **تاتِنا:** ث. پالنا جي حالت – پرورش – پرداخت. سنڀال – سارَ. حفاظت – تات.

• **تاتڻُ:** مصدر. [ع. طاعة > تات > تاتڻ] سنڀالڻ – حفاظت ڪرڻ – پرگهور لهڻ. پرداخت ڪرڻ – نباهڻ – پالڻ. ڪارائي ٻياري وڏو ڪرڻ – پرورش ڪرڻ. (تاتيو – تاتيندو – تاتيل).

• **تاتِيندَڙ:** ذ. صفت. سنڀاليندڙ – پر گهور ڪندڙ – پرداخت ڪندڙ.

• **تاتانْ تاتَئُونْ (ت):** ظرف. تنهن جاءِ کان – تـتان.

• **تاتانْهُونْ، تاتانْئُونْ (ت):** ظرف. تنهن جاءِ کان وٺي – تـتانْئُون.

• **تاتَهِينْ تاتَئِينْ (ت):** ظرف. تِـتان. اُتان – هُتي کان – هُن جاءِ کان.

• **تاتِي (ت):** ظرف. [سن. تـتْرِ = تتي] تنهن جاءِ تي – تتي.

• **تاثرُ ج تاثرات:** ذ. [ع. اَثر > پيروي ڪرڻ. نقش قدم تي هلڻ] اثر – اثر پذيري.

• **تاثِيرُ ج تاثِيرَ:** ذ. [ع. اَثّر (= ڪنهن شيءِ تي نشان ڇڏڻ، ڪنهن کي متاثر ڪرڻ) > تاثير = اثر] اَثر. ذائقو. ڪيميائي خاصيت. ڪيميائي ردعمل.

• **تابُ:** ذ. [سن. تَپْ؛ ف. تابْ] تاءُ – سيڪُ. تَپُ.

• **تاپِجَڻُ:** فعل مجهول. [ف. تاب = گرمي؛ سن. تَپْ = گرم ٿيڻ] سيڪجڻ. تپجڻ.

• **تاپِشْ ج تاپِشُونْ:** ث. [ف. تابش] گرمي – تپش – ڏسو "تابش".

• **تاپڻُ:** مصدر. [ف. تابْ (= گرمي، سيڪ) > تابڻ > تاپڻ؛ سن. تَپْ = ڪوسو يا گرم ٿيڻ] گرم ڪرڻ – ڪوسو ڪرڻ. سيڪڻ. (تاپيو – تاپيندو – تاپيل).

• **تاپڙو (ت):** ذ. [سن. تپ؛ ف. تاب] سيڪُ (باهه جو).

• **تاپولِي:** ث. تَپَ جي هلچل ۽ رفتار. موسمي تپ جي شروعات. ڏسو "تپاولي".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **تاپيلو ج تاپيلا:** ذ. تاڻيءَ جو هڪ قسم (ويڪري مُنهن سان، جنهن ۾ طعام رڌجي) — تپيلو. ننڍڙيا ٿامي مان ٺهيل هڪ قسم جو تاڻو (جو ڏاتوءَ کي گارڻ لاءِ ڪم اچي).
- **تاجُ ج تاجَ:** ذ. [ع. ف] بادشاهي دستار — ڇَٽُ _ ...... فاقيري ٽوپي (مٿي چنهنبدار سفيد ٽوپي، جنهن کي "جهوڪ" وارن صوفين بزرگن، توڙي ٻين ڪن صوفين جي رسمي اصطلاح ۾ "تاج" سڏين) — ڪُلاهه. پکيءَ جي چوٽي — موڙُ.
- — **تاجپوشي:** ث. [تاج + ف. پوش < پوشيدن = پهرڻ] بادشاهه کي تاج پهرائڻ جي رسم.
- — **تاجدارُ ج تاجدارَ:** ذ. صفت. [تاج + ف. دار < داشتن = رکڻ، هجڻ] تاج پهريندڙ — تاج وارو. بادشاهه. پڳدار.
- — **تاجداري:** ث. تاجدار هُئڻ واري حالت. بادشاهي. پڳداري.
- — **تاجِ شمعَ:** ذ. ڏئي جي چوٽي — شُعلو.
- — **تاجوَرُ ج تاجوَرَ:** ذ. صفت. تاج وارو — بادشاهه.
- **تاجپُور:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ديهه جو نالو ('تاجپور' ڪلهوڙن جي امير 'تاجي ليکي' آباد ڪيو ۽ ٽالپوري عهد ۾ 'لغاري' نوابن جو مرڪزي ڳوٺ بڻيو).
- **تاجِرُ ج تاجِرَ:** ذ. صفت. [ع] واپاري — وڻجارو — سوداگر.
- **تاج مَحَلُ:** اسم خاص. [ع. تاج (= ڇَٽ) + محل (= محلات)] شاهه جهان بادشاهه جو پنهنجي راڻي 'ممتاز بيگم' لاءِ ٺهرايل مشهور مقبرو (جو جمنا نديءَ جي ڪناري تي آگري شهر ۾ آهي؛ جنهن جي تعمير ١٦٣٢ع کان شروع ٿي ۽ ١٦٥٠ع ۾ ختم ٿي).
- **تاجڻو ج تاجڻا (ٽ):** ذ. [ف. تازيانه = چهبڪ] چهبڪ.
- **تاجُو ديرو:** اسم خاص. ڳڙهي ياسين ۽ ڳڙهي خيري تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **تاجُو ڪوسو:** اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **تاجِي:** اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **تاجِيڏي:** اسم خاص. تعلقي گونيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **تاجِي ج تاجِيُونْ:** ث. [ف. تانه < تَنيدَنْ = اُڻڻ] اُڻاوت جي اَڏي ۾ ڊگهين تندن جو پٽو (جنهن ۾ بر ۾ 'پيٽي' جون تندون وجهندا آهن) ڪپڙي جون ڊيگهه واريون تندون — تاڻي (ت).
- **تاجِي پيٽو:** ذ. ڪپڙي جي ڊيگهه ۽ ٻَرُوارا ڌاڳا.
- **تاجِي پيٽو جاچڻ:** ڪنهن جو منجهه ڪڍڻ. راز جاچڻ — ڳُجهه ڳولڻ. اصل حقيقت معلوم ڪرڻ.
- **تاجِي پيٽو ڌار ڪرڻ:** ڦورو ڦولڻ — ڪنهن جا پول پڌرا ڪرڻ. ڪوڙ سچ جدا ڪرڻ.
- **تاجِي پيٽي پٽ هئڻ:** حسب نسب ۾ شريف هئڻ. خانداني نسل مان هئڻ — وڏ گهراڻو هئڻ.
- **تاجِيءَ درو:** ذ. تاجيءَ جو وڪڙ يا ڏوڙ (جنهن ۾ 'ڪانو' وجهجي).
- **تاجِي ڪيڻ:** ڪپڙي جي اُڻاوت لاءِ تاجي پکيڙڻ. گهٽي اڄ وڄ ڪرڻ. ڏري ڏري اچڻ. ڊيگهه ڪرڻ.
- **تاختَ:** ث. [ف] حملو — ڪالهه. لَٽَ — ڦرمار — بربادي — تباهي.
- **تاختو:** ذ. [ف. تاختَہْ = اُڻڻ] سلڪ جو ڪپڙو.
- **تاخَـرُ:** ذ. [ع. آخر > تاخَّر = هن دير ڪئي] دير — اوير.
- **تاخيرُ:** ث. [ع. آخَر > تاخير = دير] دير. ڍر. فرصت.
- **تادِيْ ج تادِيُونْ:** ث. [ع. تَعَدّيْ = حد لتاڙڻ. زيادتي ڪرڻ] جُند. جاڙ.
- **تادِيبَ:** ث. [ع] ادبي سکيا. هيرَ ۽ ڪيڙَ. تنبيه _ چينبِ. اصلاح — سنوار.
- **تاڏَ ج تاڏُونْ (ت):** ث. [سن. تَدّ = پاڻ ڏانهن ڇڪڻ، پري جهلڻ، پوئتي هٽڻ، پاڻ پائڻ] هڪ طرف ڏانهن ڇِڪَ (عضوي جي) — تَڏ. زور (ملهه ۾ پاڻ کان پري جهلڻ لاءِ). [سن. تُرِدّ = ترڇي نظر ڪرڻ] تيڏَ (اک جي). ڏنگُ — وَرُ. بحث — مناظرو (ت). تَوَڏَ — آڪڙ.
- — **تاڏَ ڏيڻ:** تَڏي پري جهلڻ (ملهه ۾). ٽيڪ ڏيڻ (ٿوٽي وغيره سان جاءِ کي). تَڏَ ڏيڻ.
- — **تاڏُونْ ڏيڻ:** آڏا جواب ڏيڻ. اجايا جواب ڏيڻ.
- **تاڏُ:** ذ. صفت. "تاڏو".
- **تاڏانْ، تاڏهانْ (ت):** ظرف. ان طرف ڏانهن — اوڏانهن. تيڏانهن.
- **تاڏانهينْ، تاڏهينْ:** ظرف. اوڏانهن. تيڏانهن.
- **تاڏَنهَنْ (ت):** ظرف. ان طرف ڏانهن — اوڏانهن. تيڏانهن.
- **تاڏَهُونْ، تاڏَئُونْ (ت):** ظرف. ان طرف کان — تيڏاهُون.
- **تاڏِر (ت):** ث. [سن. تَمدّ] آڪڙ — سيٽَ.
- — **تاڏِر ڪرڻ:** اجائي آڪڙ ڪرڻ — ٺَلهي سيٽ ڪرڻ.
- **تاڏَڻُ:** مصدر. [سن. تَدّ = پاڻ ڏانهن ڇڪڻ] ڇڪي هلڻ (وهٽ وغيره کي). گهلڻ. گهلي مارڻ — ڇيڇلائڻ (جيئن ٻلي ڪئي کي). ڇاڇولڻ (ڪپڙن وانگر پاٽيءَ ۾). [سن.

تردَ] ڏنگائي ڪرڻ. گوهي ڪرڻ. (تاڏيو – تاڏيندو – تاڏيل).

• **تاڏو ۽ تاڏا:** ذ. صفت. [سن. ترِدِ] ٽيڏو ڏنگو – ڦڏو "تاڏين انگين، اوڙي تو عشق اولاٽا ڏي". آڏو. ترڇو. وريل. ڏکيو – اهنجو. ٿورو جهَڪو (پَٽ) – هيناهون – جهِميل. گوهرُ (جو گوهِي ڪري بيهي رهي يا پاسا وٺي). اهو توڏو جو رسي جي تاڙ تي هيرائجي. تانگهو (پاڻي) – پير بوڙ. (ذ) پاڻيءَ جو ڪامون – ڇِڍو – ننڍو ڊهو (ل). گهوڙي، اٺ يا گڏهه جو ٻوتاڙو. (ث) تاڏي ۽ تاڏيون.

– **تاڏا جهاڳو:** محاورو. ٽيڏوءِ ڇُنجهو.

– **تاڏو ڊهو (ل):** ذ. پاسيرو يا ڏنگو (ور وڪڙ وارو) پاڻيءَ جو ڪامون (خاص ڪري مِينهن جي پاڻيءَ جو).

– **تاڏو ڪَنڌُ:** محاورو. مغروريءَ سان اُچو ڳاٽُ – سيٽيل ڪنڌ.

– **تاڏو ڪامونْ:** ذ. ڏنگو پاسيرو ڪوٽيل ڪڏو. ننڍو ٻڏو.

– **تاڏو مانهو:** ذ. اٻپورو ماڻهو. اوٺو ماڻُ.

– **تاڏو وَڙُ (ٿ):** ذ. نميل وڻ (جنهن کي اُٺ ٻڪري يا ٻيو ڪوبہ جانور بيني ڪائي سگهي).

– **تاڏو هلڻ:** اڏنگو هلڻ. لاڏ سان هلڻ.

• **تاڏو گل:** اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **تاڏِي ۽ تاڏيُونْ:** ث. 'تاڏوْ' جو مؤنث. ڏنگي. اٽانگي. ترڇِي. ڪپڙن ڌوئڻ جي ڪُوناري (ٿ).

– **تاڏي رَنَ:** ث. سامهان جواب ڏيندڙ زال – آڏيون خوديون ڏيندڙ عورت. بڪواتڻ زال.

– **تاڏي نَظَـرَ:** ث. ترڇي نظر – غمزه. ٽيڏي نظر.

– **تاڏي هَلِـڻي:** ث. پاسيري هلڻي. اڏنگي هلڻي.

– **تاڏيري (ٿ):** ث. صفت. ڪپڙا ڌوئيندڙ عورت.

• **تاڏي (ٿ):** ظرف. تنهن طرف – تيڏانهن – "جاڏي" جو ضد.

• **تارْ:** ث [ف] گهاٽي اونده ـ گهگهہ اونداهي – تاريڪي. ڪاراڻ. (صفت) ڪاري "شبِ تارْ."

• **تارَ:** ث. پرت جو هڪ قسم.

• **تارَ ۽ تارُونْ:** ث. [ف: سن] ڪنهن بہ ڌاتوءَ جي سنهڙي تند. ڌاڳو – سُٽَ جي تند. ڏورو. ساز جي تند. ڌاتوءَ جي تند جنهن جي ذريعي برقي خبر موڪلجي. اها خبر جا بجليءَ رستي جلد موڪلجي – برقي خبر. ڇِڪَ – سِڪَ – لَنْءُ (محبت جي) "تار جنهن کي يار جي، سا ڪيئن ڪندي گهر ٻار جي". اوسيڙو – اونو – ڳڻتي. يادگيري. ڪرڻن جي لاٽ – تِرورن جي لاٽَ. [سن. تال] وڄت. سُرتار.

– **تار برقِي:** ث. بجليءَ رستي موڪلِ ' سياپو.

– **تار بابُو:** ذ. صفت. تار وسيلي خبر موڪليندڙ منشي يا ڪلارڪ.

– **تار تارِ:** صفت. تندو تندو ٽڪرا ٽڪرا.

– **تار تارِ ڪرڻ:** ليڙون ليڙون ڪرڻ – ٽڪرا ٽڪرا ڪرڻ.

– **تارِ عَنْڪبوُتْ:** ث. ڪوريئڙي جي ڄار.

– **تارِ ڦَٽِـي (ٿ):** ث. تاجيءَ جي تندن کي ڦٽيءَ مان لنگهائڻ جو اوزار.

– **تار ڪَرڻ:** تار ذريعي نياپو موڪلڻ – بجليءَ رستي اطلاع ڪرڻ.

– **تار ڪَشُ:** ذ. سون يا چانديءَ جي تند کي ڇڪي سنهڙو ۽ ڊگهو ڪندڙ اوزار.

– **تارڪَشِي:** ث. پرت جو هڪ نمونو – ڪپڙي جي تند ڇڪي گل ڦل بنائڻ جو ڪم (ڪپڙي ۾).

– **تار گهَرُ:** ذ. تار ذريعي پيغام موڪلڻ جي آفيس – تار موڪلڻ جي جاءِ.

– **تار لڳڻ:** اندر ۾ محبت جي لَنْءُ لڳڻ – محبوب جي لڙهہ لڳڻ. محبت ۾ گرفتار ٿيڻ.

– **تار ۾ تارَ لڳڻ:** سِڪ ۾ ڇِڪ لڳڻ – محبت ۾ واڏارو ٿيڻ "لڳم تارَ ۾ تارَ تنهن پار ڏي، ربابي رڳون پيون وڃن يارَ ڏي".

– **تارو پُودْ:** ذ. [ف] تاڃي پيٽو (ڪپڙي جو).

– **تار ويڙهِـي ڪَرِيْ:** ث. جتيءَ جي ڪُـڙي جنهن جي مٿان تار ويڙهيل هجي (تہ جُتي مضبوط ٿئي).

• **تارُ ۽ تارَ:** ذ. [ف. تارْ = چوٽي، مٿو] ماٿهوءَ جي مٿي يا قد کان اونهون پاڻي. اونهون – عميق. پريل – پرپور (درياءَ) "سي ترت لنگهنديون تار، اُڪنڊ اَڳهہ جن سين" (شاهہ)؛ "چاهڪ چري، تار تري، آيون مٿي ڪن" (شاهہ). [سن. تال] ڳائڻ وڄائڻ جو اصطلاح. وڄت جو وقفو يا ٽڪاءُ. سُرتار. [سن. تَلّ = تراڪڙو ٿانْءُ] جنڊ جي ماٽ (جنهن ۾ اٽو پيسجي ڪري ۽ گڏ ٿئي) – ٿارُ (ل).

– **تار تانْگهو جاچڻ:** سڀ انديشا ڪرڻ. اڳ پوءِ جو خيال رکڻ.

– **تار ترڻ:** اونهي اجهاڳ پاڻيءَ مان ترڻ. مشڪل مان پار پوڻ. ڏکيو لانگهو لنگهڻ.

– **تار ٿيڻ:** چوٽيءَ تائين پرجي وڃڻ (تلاءَ، ڪڏ، واهہ جو).

– **گارِ پوڻ:** اونهي اجهاڳ پاڻيءَ ۾ پوڻ. غشيءَ ۾ پوڻ.

– **تار جهَلڻُ:** ساز جي وَڄت ۾ 'پريي' ۽ 'خالي' جو پورو جوڙ

بيهارڻ. ’پريي‘ جو پورو ڏڪ هٽڻ.

— **تارُچڪائڻ:** ساز جي وڄت ۾ ’پريي‘ جو پورو ڏڪ هٽڻ. وڄت جو گـُـر ملائڻ.

— **تارُچڪڻ:** وڄت ۾ ’پريي‘ جو ڏڪ لڳڻ — وڄت جو گـُـرُ ملي وڃڻ.

— **تارڳڻ:** چوٽيءَ تائين پرڻ.

— **تارمان ڪيڻ:** اوڙاهه مان آجو ڪرڻ. مصيبت مان ڪيڻ.

— **تارمڪانُ:** ذ. ڳائڻ جو اصطلاح. ڳائڻ جي آوازءِ آلاپ سان سازجي همنوا وڃڻ. وڄت ۾ ’پريي‘ ’خالي‘ جو پورو ماڻ. وڄت جو هنر. سُرتار.

— **تار ملائڻ:** سازجي تار يا تارن کي ’سرگم‘ جي اصول موجب هم آواز ڪرڻ.

— **تار ۾ پوڻ:** اونهي پاڻيءَ ۾ پوڻ. جهاجهه ۾ پوڻ. بڪ ڪرڻ. هوش ڪان نڪرڻ. وِٺل ۾ پوڻ — وِقلڻ. بيماريءَ جي غشيءَ ۾ هجڻ. اجائي حرص ۾ پوڻ.

— **تار ۾ وجهڻ:** اونهي پاڻيءَ ۾ ٻوڙڻ. مونجهاري ۾ وجهڻ — سوداءَ ۾ وجهڻ.

• **تاراج:** ذ. [ف. تاراج = ڦرلٽ] برٻادي يا تباهي جي حالت. ڦـُرلـُٽ. (صفت) برباد — تباهه — ناس.

— **تاراج ڪرڻ:** برباد ڪرڻ — تباهه ڪرڻ "عمر ساريءَ جي عبادت، تِرهڪ ئي تاراج ڪئي" (مصري شاهه). ڦٽائڻ — ڊاهڻ — بگاڙڻ — خراب ڪرڻ.

• **تاراجي ج تاراجيُون:** ث. تارازي — ساهمي.

• **تارازو ج تارازا:** ذ. [ف. تَرازُو = ساهمي] ساهميءَ جي ٻڙ وارن ڌاڳن مان هڪ ڌاڳو. لغڙ جي ڪمان ۾ ٻڌل ٽڪنبو ڌاڳو.

• **تارازُو ج تارازُو:** ذ. [ف. تَرازُو] ساهمي — تارازي.

• **تارازي ج تارازِيُون:** ث. [ف. تَرازُو] ساهمي — تڪڙي.

• **تاراهه:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تارا هَڏي:** اسم خاص. ڪيري ۽ ٽنڊي الهيار تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تارائي ج تارائي:** ذ. ڳڌهه جو هڪ قسم (چيني بنياد مان. رنگ اڇو. پني ’لاسي‘ ڳڌهه کان ڏِگهي ۽ ٻَت ۾ ’سنڌي‘ ڳڌهه کان ڳرو).

• **تارِچ:** ذ. [سن. تاتپريه (= مطلب) > تاتپرچ > (مخفف) تارچ] پوتاميل — حساب ڪتاب. اختصار.

• **تارِخ:** اسم خاص. [ع] حضرت ابراهيم عليه السلام جي والد (آذر) جو ٻيو نالو.

• **تارِڙا:** اسم خاص. سنڌ جي مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

• **تارَڪ (ڪ):** ث. [سن. تالَڪ] لَسي ۽ ٿورو ڪـڌ وانگر هيٺاهين زمين (جا پاڻيءَ جي وهڪري سبب ٿي هجي).

• **تارَڪ ج تارَڪُونُ (ل ڪ):** ث. [ف. تارَڪ = چوٽي] گهوڙي جي ٻن ڪنن جي وچ وارو فاصلو. گهوڙي جو ڪاپار "تير گوشا، تارڪ سيليا، ڪُنڊي ڪن قزاق". سرُ — مٿو "وجهي هلنديس هوت ڏي، تارڪ مٿي تاج" (خانُ زئي). ٻن پِرَن جي وچ واري ٽڪري — ترڪٽِي — ترڪٽ. پٽڪو — پڳ (ڪ).

• **تارِڪ ج تارِڪَ:** ذ. صفت. [ع. تَـرَڪ (هن ڇڏيو) > (اسم فاعل) تارِڪ = ڇڏيندڙ] دنيا کي ترڪ ڪندڙ — تياڳي. الله لوڪ. نقير. نقير.

— **تارِڪ الدُّنيا:** ذ. صفت. [ع] جنهن دنيوي معاملات کي ترڪ ڪري ڇڏيو هجي. گوشہءِ نشين. دنيا کان فارغ لاٻال. آجو — آزاد.

• **تارڪو:** اسم خاص. تعلقي ميرواهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تارڪِي:** اسم خاص. ٺٽي ۽ ميربور ساڪري تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تارلِي:** ث. سامونڊي مڇيءَ جو هڪ قسم.

• **تارڻ:** مصدر. [سن. ١. تُريُ = ترڻ؛ ٢. تَلُ" = تَـرَڻ] پاڻيءَ جي سطح تي هلائڻ يا بيهارڻ (يعني پاڻيءَ ۾ ٻڏڻ نه ڏيڻ). پار اُڪارڻ (درياءَ، واهه، وغيره جي اونهي پاڻي ۽ وهڪري مان). بچائڻ (مصيبت مان). وصول ڪري ڏيڻ (پئسا، رقم). مٿان مٿان ڪٽڻ (اَنّ يا ٻي ڪا شيءِ جا ڏرَن جي صورت ۾ هجي). صاف ڪرڻ (انّ وغيره. ڇڄ ذريعي) — ڪِلڪائڻ. (تاريو — تاريندو — تاريل).

— **تارڻهارُ:** ذ. صفت. تاريندڙ (ٻڏڻ کان). پار اُڪاريندڙ (مصيبت مان). اوکيءَ ۾ مدد ڪندڙ. بچائڻهار — ڏتي تعاليٰ.

• **تارِنِي ج تارِنِيُون:** ث. درياءَ جي ٻيڙيءَ جو هڪ رسو (جنهن سان ’آڏڻ‘ مٿي ڪجن) — رَسِ. لوهارن جي اصطلاح ۾ ڪنهن لوهي اوزار جي چهنب.

• **تارو:** ذ. هڪ نحس تاري جو نالو (جو چنڊ جي پهرين ۽ ٻي تاريخ اُڀرندي طرف، ٽين ۽ چوٿين تاريخ ڏکڻ طرف، پنجين ۽ ڇهين تاريخ الهندي طرف، ستين ۽ اٺين تاريخ اُتر طرف، نائين تاريخ زمين ۾ ۽ ڏهين تاريخ آسمان ۾ سمجهيو ويندو آهي. عام وهم موجب، جنهن طرف اهو تارو هجي انهيءَ طرف ڪنهن بـه ڪم سان وڃڻ مان سراسر نقصان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٿيندو ٿنهنڪري چوڻي تہ "ترار کي سامهون وڃجي پر تاري کي سامهون نہ وڃجي".)

— **تارو سامهون هجڻ:** نحس تاري جو سامهين رخ تي هجڻ.

— **تاري سامهون وڃڻ:** نحس تاري واري طرف ڪم ڪار سان وڃڻ. ڄاڻي ٻجهي نقصان ۽ ناڪاميابيءَ وارو ڪم ڪرڻ.

• **تارو ج تارا:** ذ. [سن. تارا] چمڪندڙ آسماني جسم (جو عموماً رات جو ڏسبو آهي ۽ ٽمڪندو رهندو آهي. هي جسم خود روشن آهي. بعضي ڏينهن جو بہ ڪو تارو نظر اچي ويندو آهي) — سِتارو — نَجْم (ع) — star. اک جو تارو (اک جي وچ ۾ گول نشان) — پُتلي (اک جي).

— **تارا ڳڻڻ:** انتظار ۾ اوجاڳو ڪرڻ — رات جو انتظار ڪرڻ.

— **تارا ٽِمڪائڻ:** اکيون ٽمڪائڻ (مايوسيءَ سان). نماڻائيءَ سان ڏسڻ.

— **تارا ڇِنڻ:** آپ مان تارا لاهڻ. تمام وڏو ڪم ڪرڻ — ناممڪن کي ممڪن ڪري ڏيکارڻ. تارا ڏيکارڻ.

— **تارا ڏِينهن جو ڏسڻ:** ڪنهن ناممڪن ڪم جي ٿيڻ جو خيال ڪرڻ. حواس باختہ هجڻ.

— **تارا ساوا ٿيڻ:** ڊپ يا هراس ۾ اکيون سايون ٿيڻ. سخت تڪليف هيٺ اچڻ. ڊڄڻ.

— **تارا ڦِرڙائڻ، ڦِرڪائڻ، ڦيرائڻ:** اکين جا دوڏا گهمائڻ. اکيون هيٺ مٿي ڪرڻ ۽ پورڻ پٽڻ (تڪليف يا سڪرات ۾).

— **تارا ڦوٽارڻ، ڪڍڻ:** ڪاوڙ مان اکين جا دوڏا سنوان ڪرڻ. اکيون ڦاڙي نهارڻ — اکيون ڪڍڻ. ڪنهن ڏانهن اکيون پٽي گهور ڪري نهارڻ. ڪاوڙجڻ.

— **تارا گول ٿيڻ:** اکين جو بي نور ٿيڻ. بيمار ٿيڻ.

— **تارا ڳڻڻ:** رات جو انتظار ڪرڻ. ننڊ نہ ڪرڻ. سوچ ويچار ڪرڻ. تارا لاهڻ.

— **تارا مَنڊَلُ:** ذ. تارن ۽ بُرجن جي منڊل ۽ انهن جي آثارن جو حساب ڪتاب. تارن جو ميڙ. آتشبازيءَ جو هڪ قِسم.

— **تارِلُ ج تارِلَ:** ذ. صفت. وڏين اکين وارو — دوڏرُ.

— **تارَن جيتري عمر ٿيڻ:** وڏي حياتي ٿيڻ.

— **تارو ٻليرو ٿيڻ:** بخت جي ستاري جو ڦِري پٺ ڏيڻ. ڀاڳ ڦٽڻ — بدبختي اچڻ.

• **تارُوُ ج تارُوُ:** صفت. جو پاڻيءَ ۾ ترِي سگهي. ترِي ڄاڻندڙ. (ذ) پاڻيءَ جي جيت جو هڪ قسم — تارُوُٽڙو — شَهْتارُو.

• **تارولو (ٿ):** ذ. سئيءَ جو پَرتُ. پرت پريندڙ زالن جو گڏجي هڪ هنڌ ويهي پرت پرڻ.

• **تارُوُنُ ج تارُوُنُ:** ذ. [سن. تالو: ف تارُ = چوٽِي] مٿي جي چوٽي (ميڄالي واري جاءِ جا ننڍڙن ٻارن کي ڇِني ڏسبي آهي، ڇاڪاڻ تہ اُنهيءَ هنڌ تي هڏي جو پوش ٽن سالن بعد ٺهندو آهي) — تالُوُنُ (ل) — تارَڪُ (ڪ). وات جي اندران يا نڙيءَ جي نلي جي مٿان واري چوٽي — ڪاڪڙو. اُٺ جو ڪاڪڙو يا زبان (جا مستيءَ وقت ٻاهر ڪڍي) — دِلِي (ت). هُرلي يا نارجي تڙ جو اُهو پاسو جو نريءَ جي سامهون هجي.

— **تارُون ڪيڻ (ڪ):** اُٺ جو سياري جي مستيءَ وقت گُڙي تارون ڪيڻ.

— **تارُوُنُ ڪلڻ:** (ٻار يا وڏي جو) ڪريل ڪاڪڙو مٿي ڪرڻ (علاج يا ساٽ ذريعي). ڪنجوسي ڏيکارڻ.

— **تارُوُنُ هڻڻ:** اجايو گوڙ ڪرڻ — اجايو مغز هڻڻ. مٿو هڻڻ — ٻڪوات ڪرڻ.

• **تارُوٽڙو ج تارُوٽڙا:** ذ. پاڻيءَ جي سطح تي هڪ قِسم جو ٽڪو ترندڙ جيت (ڪاري رنگ جو. وڏين سنهين ٽنگن سان) — پاڻيءَ ماڪوڙو — تارِيٽڙو — شَهْتارُو.

• **تارِيٽڙو ج تارِيٽڙا:** ذ. تارُوٽڙو — شَهْتارُو.

• **تاري:** ٿ. [تارڻ (= مصيبت مان ڪڍڻ، بچائڻ) > تارِي = بچاءُ] آهَرَ — آڌار. وسيلو — سهارو. پروسو — آسرو. مدد — واهر. ٻاجهہ — مهر "جيڪي منجهہ جهان، سو تاريءَ تکِي تنهنجي" (شاهہ). سِڙهہ جي دامن واري رسي (جنهن جي آڌار تي دامن کي هيڏانهن هوڏانهن ڦيرائي سڻائي واءُ سامهون ڪجي). پاڻيءَ ۾ ترڻ لاءِ ٻانهن جو لامارو.

— **تاري تڪائڻ:** پنهنجي لطف ۽ مهر سان هلائڻ.

— **تاريءَ تڪڻ:** سهاري تي جيئڻ. آسري تي هلڻ.

• **تاريخَ ج تاريخُوُنَ:** ٿ. [ع. اَرَّخَ (= ڏينهن لکڻ) > تاريخ] مهيني جو هڪ ڏينهن — ڏينهن — روز. مقرر ڪيل ڏينهن. تت. خط يا ٻئي ڪنهن بہ ڪاغذ يا دستاويز تي ڄاڻايل ڏينهن، مهينو يا سال. هڪ واقعي کان ٻئي واقعي تائين مقرر ڪيل مدت. روزانو لکيل احوال. ماضيءَ جي واقعات جي يادداشت. ماضيءَ جي واقعات جي يادداشت بابت لکيل ڪتاب "تاريخ سنڌ". "تاريخ طَبَري". واقعات جي يادداشت جو علم — علم التاريخ — History. بادشاهن ۽

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

واقعن جو تذڪرو.

– **تاريخوار:** ظرف. تاريخ مطابق. روزانو. سلسليوار.

– **تاريخي:** صفت. تاريخ جو – تاريخ سان واسطو رکندڙ.

– **تاريخي يادگار:** ذ. ڪنهن مشهور واقعي جي يادگيريءَ ۾ قائم ٿيل نشان.

• **تاريڪ:** صفت. [ف] اونداهو. ڪارو.

– **تاريڪي ۽ تاريڪيون:** ث. اونداهي. ڪاراڻ – سياهي.

• **تاريل:** ث. پيڙيءَ جو اوزار – سڙهه جي دامن جي ڪاٺي.

• **تاڙ ۽ تاڙون:** ث. [تاڙڻ (= جاچڻ) > تاڙ] جانچ – چڪاس. چوڪسي. نظرداري. [تاڙي، تاڙ = بندش] ڳهٽ – اُپس – مونجهه – اُڪرس. اُٿاڪ. ڪوٽ – ڪمي – گهٽتائي. دروازي جي تاڙي (ت). کجور جي وڻ جو هڪ قسم. کجي. تاڙ.

– **تاڙ تروڙ ڪرڻ:** ڳولا ڦولا ڪرڻ. جانچ جونچ ڪرڻ.

– **تاڙ ڏيڻ ڪاٽڻ:** ڳهٽجڻ – ڪٽڻ.

– **تاڙ ڏيئي وڃڻ، هٽي وڃڻ:** ڪٽي وڃڻ – ڳهٽجي وڃڻ.

– **تاڙ رکڻ:** چوڪسي رکڻ. نظرداري ڪرڻ. خبر رکڻ.

– **تاڙ ڪرڻ:** جانچ ڪرڻ – نظر ڪرڻ. چوڪسي ڪرڻ.

• **تاڙ ۽ تاڙ (ل):** ذ. اُها مهار جا ناڪيليءَ جي بدران اُٺ جي ٻوٽ کي ٻڌي ڪنڌ مان ورائي جهلجي. ٻنا ناڪيليءَ جي اُٺ کي ٻوٽ ۾ ٻڌل مهار. اُٺ کي ٻڌل ٻوتاڙو. ٻوتاڙي جو رسو. تاڙَ. [سن. تل = ٻه شيون ٺهڪائڻ] تاڙي (هٿن جي). جهيڙو – ڳوڙ (تاڙين جو). زالن جو جهيڙو – ٻاٿيتال. طاق. ڪاٺ جي پٽي (جا در جي طاقن بند ڪرڻ جو ڪم ڏئي) – تاڙو.

– **تاڙ ٿيو:** ذ. زنانو جهيڙو. ناچ جو هڪ قسم. تاڙين سان ناچ. هنبوچي.

– **تاڙ چڙهڻ:** ڪنن تي تاڙيون چڙهڻ – ٻوڙاڻ جو اثر ٿيڻ.

– **تاڙ ڏيئي وڃڻ:** تمام تڪڙو نڪري وڃڻ. ڳوهي ڪري وڃڻ. هيڏانهن هوڏانهن ڳوهيون ڪرڻ. اُبتو سبتو پڇڻ.

– **تاڙ ڪاٽڻ:** تيز ڪاٽڻ (بندوق جي ڳولي). ڳسي وڃڻ. وهڪرو ڦيرائڻ (درياءَ جو).

– **تاڙ هڻڻ:** تاڙي هڻڻ (جهيڙي ۾). جهيڙو شروع ڪرڻ. ڳهٽو ڳوڙ ڪرڻ. هڪٻئي کي طعنا مهڻا ڏيڻ. اُٺ کي نڪ جي مضبوط مهار وجهڻ.

• **تاڙَم (ل):** ذ. ملم پٽي (جا ڦٽ کي ٺاري). دوا درمل – علاج.

• **تاڙڻ:** مصدر. ٽيٽ ڪرڻ. تاڻڻ – جاچڻ – تڪڻ. نهارڻ. چڪاسڻ – ووڙڻ. نظر ۾ رکڻ. دروازي کي ڌڪ ڏيڻ – ڌڪ هڻڻ. (تاڙيو – تاڙيندو – تاڙيل).

– **تاڙي چڙهڻ:** جانچي چڙهڻ – ڏسي چڙهڻ.

• **تاڙو:** ذ. گاهه جو هڪ قسم (اڪثر ڍنڍ ۾ تلائن جي ڪپن تي ۽ سارين جي پوک ۾ ٿئي. تندون ڊگهيون ۽ ڳريدار ’ڳاجري‘ وانگر).

• **تاڙو ۽ تاڙا:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم (هي پکي مينهوڳيءَ جي موسم ۾ ڏسبو آهي. ڪال ڪٽڇيءَ‘ کان سوايو ۽ پڇ ٻه انهيءَ کان ڊگهو. رنگ ڪاريڙو ٻر پاسن ۽ پڇ وارا ڪي ڪنپ ’ڪبر‘ وانگر اڇا. مينهن جي سڄي مند ۾ تنواريندو رهندو آهي) – مينهڻ – پپيهو (هه) "تاڙي جي تنوار مند مڙيئي مينهن جي": "آريون ابر آسري، تاڙا تنوارين" (شاهه). وڏي طاقائين در کي اندران ڪاٺ جو ڪڙو. تالو – جندو – ڪلف. نار جي هڪ ڪاٺي جا ’ڪاڄڻ‘ جي جهَل جو ڪم ڏئي. مهلڙي جهڙي ڪاٺي جنهن سان پچارا. پچڻ جي زهه کي ڏڪ هٽي کپهه پچيندا آهن. پيڙيءَ جي ڪچي کي مضبوط ڪرڻ جي ڪاٺي.

• **تاڙُو ۽ تاڙُو:** ذ. صفت. [تاڙڻ > تاڙُو] ٽيٽيندڙ – جانچيندڙ. [ترڻ > تاڙ] ترڻدڙ (گهوڙن جو).

• **تاڙي ۽ تاڙيون:** ث. [سن. تَل = ڪي ٻه ٻه شيون ٺهڪائڻ] هٿ تي هٿ هڻڻ جو عمل. ٻن هٿن جو ٺڪاءُ. [سن. تالڪَ] در کي بند ڪرڻ واري ڪاٺ جي پٽي (جا اندران ڪڙي بدران ڪم اچي) – تاڙو. طاقي – تختي (دريا دريءَ جي). رنڊڪ – بندش – پردو "تاڙي جي لاهي، ته منجهين مشاهدو ٿئي" (شاهه). [سن. تال] کجيءَ جو رسُ يا کير (جو نشيدار آهي ۽ ماٺو پيئندا آهن). نار ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي (’شاهه ونگن‘ جي پاسن کان ٻيا ونگ ڳنڍجن ٿا. جن مان ٻاهرين پاسن وارن کي ’جاڙا‘ ۽ اندرئين پاسي وارن کي ’تاڙيون‘ چون). چرخي يا اُيت جي چڪر جي هڪ ڪاٺي. جنڊ جي مٿئين پڙ ۾ پيل ڪاٺي (جا ڪيرَ تي ٻيهي ۽ پڙ کي ڦيرائڻ ۾ مدد ڪري) – مڪڙي. جهرٽي جي چيرل ڪاٺي (ٿ). ٻڪريءَ جي پڳل تنگ کي ٻڌ ڏيڻ جي ڪاٺي (ڪ) – ڇپر. کجيءَ جو ڳوشو.

– **تاڙي جهيڙو (ت):** محاورو. زنانو جهيڙو.

– **تاڙي لڳڻ:** هٿ هٿ تي لڳڻ. جهيڙو ٿيڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **تازي هڻڻ:** سودي يا سَٽي ۾ هٿ تي هٿ هڻي وعدو پڪو ڪرڻ. پڪ ڪرڻ. جهيڙو ڪرڻ (زالن يا ڪدڙن جو). هٿ هٿ تي هڻي راند شروع ڪرڻ – ڏارو ڏيڻ. دلال جو سودي ڪرائڻ وقت آخري واڪ ڏيڻ.

– **تازيون لوڪڻ:** نلها هٿ وڃائڻ – هٿين خالي ٿيڻ. بنا ڪنهن ڪم ڪارجي واندو ويٺو رهڻ. تاڙيون وڃائڻ.

– **تاڙيون ڪيڻ:** بند خلاص ڪرڻ – آزاد ڪرڻ.

– **تاڙيون وڃائڻ:** خوشيءَ وچان يا شاباس ڏيڻ وقت تاڙيون وڃائڻ. واهه واهه ڪرڻ. ڪنهن تي ٺوڪ طور خوشي ڪرڻ. خوار ڪرڻ. هلڪڙائي ڏيکارڻ.

• **تاڙيُونْ:** ث. 'تاڙي' جو جمع. ڪجيءَ جا گوشا (جن ۾ ڪجيون پيدا ٿين).

• **تازگي:** ث. [ف] ساوڪ – سبزي. تازائي پاڻهه – سجرائي. طراوت _ مزو – لطف. خوشي – سُرور.

• **تازو ج تازا:** ذ. صفت. [ف. تازه] سائو – سبز. سرسبز _ آلو _ تَر. سَجر. خوش – چڱو ڀلو. (ظرف) ٿوريءَ دير جو – هاڻوڪو. (ث) تازي ج تازيون.

– **تازائي:** ث. تازگي.

– **تازو توانو:** ذ. صفت. چڱو ڀلو – نوبنو. ٺلهو متارو – تندرست.

– **تازو توانو هجڻ:** چڱو ڀلو هجڻ.

– **تازو ڪرڻ:** سجر ڪرڻ. حُقّي کي پُسائڻ ۽ اُن ۾ نئون پاڻي وجهي ڇڪڻ لاءِ تيار ڪرڻ.

– تازہ: صفت. [ف] تازو.

• **تازْهْ:** صفت. [ف] تازو.

– **تازه به تازه:** صفت. تازو ئي تازو. نؤبنو.

– **تازْه تَرِين:** صفت. تَڪ لَٺل. چُست.

– **تازه دَم:** صفت. تَڪ لَٺل. چُست.

– **تازه دم ٿيڻ:** ٿڪ ڀڃي تازو ٿيڻ.

• **تازي ج تازي:** ذ. [ع. ف] گهوڙي جو هڪ قِسم – عربي گهوڙو "تازي طبيلن ۾، گهوڙا گهر گهٽا" (شاهه). ڪُتي جو هڪ قِسم – شڪاري ڪتو (ڊگهين ٽنگن سان. سنهون لاٺيارو جو نهايت تکو ڀڄي). (صِفت) [ف. تاختن (= تکو ڊوڙڻ) > تازي = تکو ڊوڙندڙ] تکو – تيز.

• **تازِيانو ج تازِيانا:** ذ. [ف] چَهبُڪ.

• **تاسَ:** ث. [سن. تْرِشْ = اُڃائجڻ] اُڃَ – تِيهَ. اُساٽ. [ف. تاسه = پيٽ واري زال جي ڪنهن شيءِ کائڻ لاءِ چِڪَ) > تاس] چِڪَ – ڪشش. اُڪير – سِڪَ. باڙَ – نشو. [ع. طاسَ = سنئين ٿالهي] سڌائي – سنوت – هڪجهڙي سطح (ت).

– **تاسارو، تاسِيارو ج تاسارا، تاسِيارا:** ذ. صفت. اُڃايل – ڏوگهيل.

– **تاساري، تاسياري ج تاساريون، تاسياريُون:** ث. اُڃائي – اُڃايل. "تاسياريون تڙن تي ساريو تا ساگين" (شاهه عنايت).

– **تاسِرُ:** ذ. صفت. تاسيارو.

– **تاسَ وٺڻ:** زمين جي سطح سنئين ڪرڻ – سنوت وٺڻ _ سَنْدرَڻ.

– **تاسِي ج تاسِي:** ذ. صفت. اُڃايل.

• **تاسَ ج تاسُوْنْ:** ث. [ع. طاس > ف. تاس = پتا] باونجاهه پتن جو مجموعو – پَتا (٥٢).

• **تاسُ:** ذ. [ع. اَطْلَسْ = ڳُورڙهو ڳاڙهو ريشمي ڪپڙو] ريشمي ڪپڙي جو هڪ قِسم – اَطلش. [ع. طاسُ = ٿالهي] ٽامي يا جست جو ٿالهه (ت). ديگ جو ڍڪ (ت).

• **تاسا (ت):** ذ. [ع. اَطلس > طاسا > تاسا] ڪپڙي جو هڪ قِسم – سلڪ – بوسڪي – تَسريٽ.

• **تاسِجَڻُ:** فعل مجهول. [سن. تْرِشْ = اُڃائجڻ] اُڃائجڻ – ڏوگهجڻ – اُڃو ٿيڻ. (تاسيو – تاسبو – تاسيل).

• **تاسِرو ج تاسِرا:** ذ. [ع. طاسٌ = ٿالهي] ڪنجهي جو لَسي تري وارو تراڪڙو ٿانءُ (خصوصاً وٽو). ويڪرو ۽ پوئتي وريل سگن وارو ڍڳو.

• **تاسِري ج تاسِريُون:** ث. ڪنجهي جي تراڪڙي وَٽِي يا ٿالهي.

• **تاسُفُ:** ذ [ع] افسوس – ارمان – ڏک – رنج – حسرت. پڇتاءُ.

• **تاسِيرو ج تاسِيرا:** ذ. صفت. پاسيرو. لاپڙيو. اُبتو.

– **تاسِيرو ڏَڪُ:** پاسيرو ڏک. تِرڇو ڏک – لاپڙيلو ڏک.

– **تاسيرو ڏيڻ:** ڪُهاڙيءَ جو پاسيرو ڏک هڻڻ.

• **تاسِيس:** ث. [ع] بنياد – پِيڙهه – اِساس.

• **تاسِيلو ج تاسِيلا (ت):** ذ. [١. ع. اَطلس؛ ٢. تَسر > تَسل] ڪپڙي جو هڪ قِسم – سُوسِي – گيگر.

• **تاغيْرُ:** ذ. [ع. 'تَغَيّر' جو بگڙيل اُچار] ڦير ڦار – تبديل.

• **تاشْقَنْدُ:** اسم خاص. [ترڪي] روسي ترڪستان جو هڪ شهر.

• **تافتو:** ذ. [ف. تافتَهْ = ريشم مان اُٺيل ڪپڙو] ريشمي لَسي ڪپڙي جو هڪ قِسم.

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

• **تاڪ ج تاڪُون:** ٺ. [ف. تاپُو = ٺڪر جو ٺٺو] لسو تختو. ٺڦيل ويڪري ماني. [ف. تاپه = چيٽو] وڏو چيٽو. [ع. طاق = دري] بيڙيءَ جي ڳن جي جاءِ تي ’ڳڙه‘ وٽ لڳل پٽي – مُناڙو. [ع. طاق = نيلو گنبذ] نيلَ جي جهَل لاءِ ان ۾ پيل سيخ.

• **تاڪڙو ج تاڪڙا (ڪا):** ذ. صفت. [ف. تاپو = ٺڪر جو ٺٺو] ويڪرو – تراڪڙو – واڇرو – موڪرو. (ٺ) تاڪڙي ج تاڪڙيون.

• **تاڪو ج تاڪا:** ذ. [ف. تاپڻ. ع. طاق = دري] هُرلي، نار يا ائٽ جو هڪ عضوو. اُها ڪاٺي جا ڏينگي جي آمهين سامهين ونگڙين کي ڳنڍي ۽ جنهن ۾ تيرَ ڪٽل هجن. اهو تختو جو چڪر جي وچ ۾ پيل هجي (جنهن منجهان ’مُهرو‘ نڪتل هجي). وڏي چڪر ۾ پيل ڪاٺ جي ٿلهي ڦرهي. ڪپڙن سَنڻ جي سونٽي.

• **تاڪَ:** ذ. [ف] انگورن جي ول (واري سبزي) ”باغ جهري جي ڏجي تشبيه جي ميخانه سان. سبزهء خط ڳهت نه آهي دار بست تاڪ ڪان“ (واصف).

• **تاڪَ:** ٺ. [تڪڻ، تاڪڻ > تاڪ – تڪڻ جو عمل – نظر – نگاه – تاڙ – جانچ – تيٽ. موقعو – داءُ. ڳولا تراڳ. لالچ – لوڀ‘.

– **تاڪائو ج تاڪائو:** ذ. صفت. تڪيندڙ. ٻئي جو مال تڪيندڙ. لالچي – حريص – طمعي.

• **تاڪ:** ذ. [ع. طاق = دري] بيڙيءَ جي پاڇيل ۾ لڳل دري (جنهن ۾ سامان رکجي) – جارو. [ع. طاق = ڳولائون خال] تيل يا ڳيهه وجهڻ لاءِ چمڙي جي دٻي – پتاڙي. ڏسو ”تاڪي“.

• **تاڪجڻ (ل):** فعل مجهول. [ع. طاق (= دري) > تاڪي (= دري) > تاڪجڻ = دريءَ جو بند ٿيڻ. پورجڻ] ٽپ ٽرڻ – حيران ٿيڻ. هراسجڻ.

• **تاڪُل:** ذ. [ع] ڪاٺڻ – ڪاڻو.

– **تاڪُل ڪرڻ:** ڪاٺڻ – واپرائڻ.

• **تاڪڻ ج تاڪڻ:** مصدر. [سن. ٽرڪ = ڏسڻ] تڪڻ – جانچڻ. لالچ ڪرڻ – لوڀ ڪرڻ. حرص ڪرڻ. چڏڻ – ترڪ ڪرڻ. (تاڪيو – تاڪيندو – تاڪيل).

• **تاڪڻ:** مصدر. [ع. طاق = دري] در جو طاق بند ڪرڻ – در بند ڪرڻ. تاڪيون ڏيڻ. پورڻ.

• **تاڪو ج تاڪو:** ذ. صفت. تڪيندڙ – تاڪائو. حريص – لوڀي – لالچي – طمعي. شڪار ڪرڻ لاءِ اکيون پائي ويٺل – شڪاري ”موت محب پاهون، تاڪُن تڪي آهيان“ (شاهه).

• **تاڪُون (ت):** ظرف. [ف. تا (= تنهن وقت، تائين) + ڪُون (= ڪؤن)] تڏهن کان – تڏ هانڪر.

– **تاڪُون لاڪُون:** ظرف. کان وٺي – تنهن وقت کان وٺي.

• **تاڪي ج تاڪيُون:** ٺ. [ع. طاق = دري] ننڍو تختو – تختي. دريءَ جو طاق. دري. ڪنهن چؤڪٺ جي پاسي واري پٽي. ڪاٺ جي ڦٽيل ڪاٺ جي مستطيل پٽي. تاڪين جي ٺهيل پيتي. انَ جي انداز لهڻ لاءِ ڪاٺ جي تختي. سليٽ جي پاسي واري پٽي. بيل گاڏيءَ جي منجيءَ ۾ وڏل تختو. پاسي وارو هڏو – پاسراٽي. ٻارو (زمين جو). ڪاٺي ڪرڻ لاءِ زمين جي ماپيل پٽي. ڪاٺي ڪري ڪوٺيل ٻري (ڊگهي مستطيل پٽي). پٽ ۾ ڪليل چورس يا مستطيل ڳڙکي. جارو. تاس جو هڪ پتو. چمر جي دٻي (گيهه يا تيل وجهڻ لاءِ) – پتاڙي ”گيهه تپايو، تاڪين پايو، ڪڍن وسراٽن کي وٽ“ (سانوڻ).

• **تاڪيدُ ج تاڪيدَ:** ذ. [ع] حڪم – فرمان. ورجايل چوڻ – چتاءُ. تنبيهه (ڪم جلدي ڪرڻ، نه ڪرڻ يا ضرور ڪرڻ بابت). تقاضا – زور.

– **تاڪيداً:** ظرف. تاڪيد سان – تنبيهه سان.

– **تاڪيد ڪرڻ:** چتاءُ ڏيڻ. حڪم ڏيڻ. تنبيهه ڪرڻ. وري وري چئي زور وجهڻ.

• **تاڪيد نامون:** ذ. حڪم نامون. منع نامون. دٻ نامون.

• **تاڪيو ج تاڪيا:** ذ. [۱ ع. طاق = اندران تهه ڏنل يا استر ڏنل ڪپڙو؛ ۲. ع. طاق (= دري) > ف. دو طاق (= ٻيڻو)، سه طاق (= ٽيڻو) > تاڪيو = تاڪيون تاڪيون ٿيل، تهه تهه ٿيل؛ ۳. ع. طاق > ف. طاقه = هيڪوٽو ريشمي ڪپڙو] يڪ ٻري اُٺاوت (ڪپڙي يا قالين جي). ڪپڙي جو ٿانُ. [ع. طاق = ڳولائون خال] گيهه يا تيل وجهڻ لاءِ چمر جو دٻو (ل. ٺ) – تاڪ.

• **تاڪ ج تاڪون:** ٺ. صفت. [ع. طاق = تهه ڏنل، استر ڏنل > تاڪ] پختي آزمودگار عورت. پوڙهي زال. واتراڏي رن – جهيڙاڪار عورت. (ٺ) وڏي، ويڪري ۽ ٽانگهي ڪوڏي.

• **تاڪَ (ت):** ذ. صفت. چالاڪ. مشهور.

• **تاڪڻُ (ت):** مصدر. ٻه ٽي ڏڪيون، مينهون ۽ ٻڪريون ڍهي ٿورو کير ڳڏ ڪرڻ – پڙچوئي ڪرڻ.

• **تاڪڙو ج تاڪڙا:** ذ. صفت. تانگهڙو – تراڪڙو. (ٺ) تاڪڙي ج تاڪڙيون.

• **تاڪڻُ (ت):** مصدر. جفاڪشيءَ سان گولڻ. ڪوشش ڪرڻ. تانگهڻ. (تاڪيو – تاڪيندو – تاڪيل).
• **تاڪو ج تاڪا:** ذ. صفت. تانگهو. (ث) تاڪي ج تاڪيون.
• **تاڳاتي تاڳاپو:** ذ. [سن. تڳَن > تڳيا = سهڻ] تڳاءُ. جياپو – گذران. اُجهو – آسرو "آءُ ڪريان ڪاپو، ڪنبان ڪهڻو، مون ڪي تنهنجو تاڳاپو" (يوسف موندرو).
• **تاڳَڙو ج تاڳَڙيونُ (ڪ):** ث. ٻيڙيءَ جو هڪ حصو – پُسون جي مٿان ڊيگهه ۾ ٻيٺل ڪاٺيون. درياءَ جي ٻيڙيءَ جي پٽ.
• **تاڳَڻُ:** مصدر. ڌاڳي سان ڳنڍڻ. توپو ڏيڻ. تاڪا ڏيڻ. سبڻ. (تاڳيو – تاڳيندو – تاڳيل).
– **تاڳي:** صفت. ڌاڳي سان سبيل.
• **تاڳو (ل):** ذ. ڇيهه – دنگ – ڪاٺو.
• **تاڳهاتو (ڪ):** ذ. ڪوشش – سعيو. سبب – ڪارڻ. تاڪيد.
• **تالُ ج تالَ:** ذ. [سن. تالَ] ڳائڻ وڄائڻ جو وزن (سازن جي پوري وڄت سان). وڄت (ساز جي). تار. ساز جي لئي. مجرو – ناچ. وڄائڻ جون ٿالهيون (جي طبلي يا ڍولڪ سان گڏ وڄائجن). ڍهل جو مُنهن وارو چمڙو. ديگ يا ديگڙي کي وڏل نٿون ترو (تر سڙي وڃڻ سبب). هٿن جا تاڙ. ڦند. ڪُر. مَڪُرُ. انگل – ناز – نخرو. چالاڪي – ڪيڏ. بهانو – مُنهُن – عذر (ت). ڍونگ. زنانو فن يا هنر (هر ڪائڻ لاءِ) – عشوه ـ غمزو.
– **تالارو (ث):** ذ. صفت. تال ڪندڙ – ڪيگي – ڍونگي.
– **تال تاڙي ڪرڻ (ت):** جهيڙو ڪرڻ – تاڙي هڻڻ.
– **تال تُولَ. تال تيتال. تال پچال:** ذ. ناز نخرا – انگل آرا. نٽ نناءُ. ڪَس ڪَساءُ. عذر بهانا. مڪر فريب.
– **تالِرُ ج تالِرَ:** ذ. تال ڪندڙ. نخرباز – نخريل. چالاڪ. ڪيڏاري. بهانا ڪندڙ.
– **تال ڪرڻ:** نخرا ڪرڻ – انگل ڪرڻ. مڪر ڪرڻ. بهانا ڪرڻ.
– **تال مُول گم ڪرڻ:** حواس گم ڪرڻ. وائڙو ڪرڻ – حيران ڪرڻ.
– **تالُ ميلُ:** ذ. اتفاق – ٻڌي – ميلاپ.
• **تالابُ ج تالابَ:** ذ. [ف] تلاءُ – سر – ڪُنب.
• **تالابينُ:** ذ. صفت. [ف. ته و بالا = هيٺ مٿي؛ سن. تَلَپَ = هيٺ مٿي ٿيڻ؛ ع. تَلَف = تباهي. نقصان] حيران – سرگردان – پريشان. منزل تان ڪريل – عهدي تان لٿل "ڪٿين سي ناتر نيهن نهوڙيا، ٿيا تختئون تالابين" (راڄن شاهه).
• **تالانُ:** ذ. صفت. [ف. تالان = لُٽ. ڦر تباهي] اُجڙ – تباهه – ويران.

حيران – پريشان – وياڪل.
– **تالان ڪرڻ:** تباهه ڪرڻ – سَڃ ڪرڻ. ڌاهڻ – ڦٽائڻ. خوار خراب ڪرڻ.
– **تالان والانُ ڪرڻ:** برباد ڪرڻ – تباهه ڪرڻ. حيران ڪرڻ. چڙوچڙ ڪرڻ (ت).
• **تالبندُ ج تالبندَ:** ذ. [هـ تال (=هڪ وڻ جو پن جنهن تي لکجي > پنو) + بند (= بند ڪرڻ) = پنوتري بند ڪرڻ] جمع ۽ خرچ جو اُتارو. حسابي اختصار. حساب ڪتاب جي جاچ پڙتال جو اختصار. حساب ڪتاب.
• **تالِڙو ج تالِڙا (ڪ):** ذ. صفت. تلهڙو. تراڪڙو. پاترو – ويڪرو (ٿانءُ).
• **تاليسَرُ:** اسم خاص. ٿر ۾ هڪ ڍهر جو نالو.
• **تالُ مَخالي تالُ مَکانو:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قِسم – هڪ ٻوٽي جا پن (گز ڪن ڊگهو ٻوٽو پن تلسيءَ جي پنن جهڙا. لعابدار ٿئي. پاڻيءَ جي پرتي ٿئي).
• **تالو ج تالا:** ذ. [هـ] ڪلف – جندو (ت). (ذ. صفت) [تلهو > تالو] ويڪرو – تراڪڙو (ل).
• **تالور ج تالور:** ذ. سيلابي ڍنڍ – ڍنڍ. تلاءُ "ٽڙڪي ٿي تالور ۾، هيءَ مير بحر منجهن" (صديق). ڍورو.
• **تالهڙو ج تالهڙا:** ذ. صفت. تانگهو – تراڪڙو (ٿانءُ).
• **تالِي ج تاليون:** ث. [سن. تاليا] ڪنجي – چابي.
• **تاليف:** ث. [ع. اَلَفَ > تاليف = ڪتاب مرتب ڪرڻ] ڪتاب مرتب ڪرڻ. مضمون گڏ ڪري ڪتاب جوڙڻ. جدا جدا ڪتابن جي انتخاب مان ٺهيل ڪتاب.
– **تاليف قلوبُ:** محاورو. [ع. اَلف بين = گڏڻ. ملائڻ] ماڻهن جي دلين کي گڏ ڪرڻ. الفت پيدا ڪرڻ.
• **تاليو ج تاليا:** ذ. [ع. طَلَعَ (= مٿي ٿيڻ. مٿي وڃڻ) > طالع (= مٿي ٿيندڙ) > طالعو طالع = مٿي جهليندڙ (رسو)] ٻيڙيءَ جو هڪ رسو – ڪوهي جي شيخلي کي پاسن کان مضبوط ڪرڻ وارو رسو – طالِعُ.
• **تامُ:** صفت. [ع] مڪمل – پورو.
• **تامُرُ:** ث. [ع. طَمُرَ = هيٺ مٿي ٽپا ڏيڻ. زخمر. سوڄ] آنڌ مانڌ – چورا ڪورا "جنهن کون تامر برهه دي لڳي" (روحل).
• **تامَسَ:** ث. [سن. تَمَسَ] رات "تُڳِي، تهاري، تامني، تَمهه تامر، تَمَس" (ڏهسنامو).

• **تامَسَ**: ث. ڪاوڙ — ڏمر. ڏسو "تامَش".
— **تامسي**: صفت. ڪاوڙيل — ڏمريل.
• **تامَشَ ج تامَشُون**: ث. [ف. تابَش > تامَشَ] گرمي — تائُڙي. ڪاوڙ — چڙ. ٻيڪي.
• **تامشي**: صفت. ڪاوڙيل.
• **تامُلُ**: ذ. [ع] سوچ — ويچار. غور. انديشو. دير — دِر.
• **تامني**: ث. اُونداهي رات "تُکِي، تهاري، تامني، تَمهن تامَ. تَمسَ" (ڏهسنامي جي تُڪَ جنهن ۾ رات جا مختلف نالا ڳڻيل آهن).
• **تانْ**: ظرف. [ف. تا > تانْ] وقت جي حد تائين — وقت جي پڄاڻي تائين — نيٺ "تان جو رات پنجي وئي"، "تان جو ڳالهه کلي پئي". تيستائين — ايتري تائين "تانْ ڪِي وتن ويهه، جانْ ڪي آهن جُوءِ ۾" (شاهه). تنهن وقت — تنهن ويل (جي معنيٰ ۾) "جانْ ڏسان، تانْ ناهه پرين". انهيءَ وقت "ڊوڙيو تانْ رسيو". [تان = تيئَن] 'تيئَن' جي معنيٰ ۾ 'جانْ' سان گڏ ايندڙ حرف "جان تان ڪري ڪيس مڃايم" (= جيئَن تيئَن ڪري ڪيس مڃايم). (حرف جر) [اُتان (= مٿان. سرِتان. اُتاهين تان. چوٽيءَ تان) > تان (مخفف)] سرِ تان — جي مٿان — مٿان "آنْ تان حرف هرو، مُوراهين معاف ٿيو" (شاهه): "ساهه سڄڻ توتان، گهورڙُون گهور گهمائيان" (سگهڙ). چوٽيءَ اُتان "ڇت تان ڪري پيو"، "ڇت تان لاٿائين". سطح اُتان "پٽ تان ڪنيائين". هنڌان — ماڳان — وٽان (جي معنيٰ ۾) "دُڪان تان ٿي تو اچان". کان (جي معنيٰ ۾) "ان ڳالهه تان هٿي وڃ": "مقدمي تان هٿ ڪنيائين". "پنهنجيءَ تان نه مڙيو". منجهان — مان — وچان (جي معنيٰ ۾) "ڪتاب تان لکيم"، "وات تان موٽي ويو". سببان — جي ڪري — ان ڪر: (جي معنيٰ ۾) "ڇا تان ڪاوڙيو؟" "چوريءَ تان سزا ڪاڏائين"، "ذري تان گُسي ويو". ته (تفسير جي معنيٰ ۾) "مان تان ڪين اُتونِ، هُو ڪجاڙي ڪي ڪيچ ويا!": "تِبر وِيڻ، شاهنواز چئي، مان تان ڪونه ڪَيونِ: "لکِي تان لک ٿئي". (تاڪيد ۽ تمنا جي معنيٰ ۾) "ڪڏ گذاريون ڏينهڙا، قسمت جا ڪي تان" (سگهڙ). (حرف جملو) ته — ته پوءِ "پلاٽي ڪندين، تان پلو تنهنجو ٿيندو". "پڪو تان چئو". ته ٻه — ٻڻ "گهڙو پڪو ته گهوريو پڄي تان نه گهڙي" (شاهه). اڃا ٻه — البت "پڪو آءُ نه چوان، ماريو تان وسهان" (رسالو).
• **تانَ ج تانُونْ**: ث. [ف. تان = وات جو اندريون پاسو] ڳائڻ جي هڪ هُنر جو نالو. راڳڻيءَ مطابق سُرن جي سلسليوار لاهي يا چاڙهي وارو لهردار آواز (نڙي توڙي ساز جو). نڙيءَ يا تارون منجهان هنيل پلٽو. پلٽو. هڪ ڪان وڌيڪ سُرن جي هيٺ مٿي ڳائڻ جي حالت. هيرَ — عادت (ٿ).
— **تانرُ ج تانرَ**: ذ. صفت. تان هڻندڙ. نخريباز.
— **تانَ هڻڻ**: سُرن جي لاهي چاڙهي ڪي لهردار آواز ۾ ادا ڪرڻ. پلٽو هڻڻ.
• **تانتو ج تانتا (ٿ)**: ذ. تڪرار — معاملو.
• **تانتو نه ڇڏڻ**: تڪرار نه ڇڏڻ. جند نه ڇڏڻ.
• **تانڊُورو ج تانڊُورا**: ذ. [سن. تَنتَ] تَنڊُ. تَنڊو. ڌاڳو (سُٽ يا ريشم جو). ڪنهن وڻ، ٻوٽي يا وَل جو ڌاڳي مثل سنهڙو گوشو. سنهڙي ڌاڳي مثل پاڙ.
• **تانڊُوڙو ج تانڊُوڙا**: ذ. تانڊُورو.
• **تانسينْ**: ظرف. تنهن وقت تائين — تيستائين. تنهن هنڌ تائين.
— **تانسِينْ تائِينْ**: ظرف. تيستائين تانسينْ.
• **تانسيْنُ**: اسم خاص. اڪبر بادشاهه جي دربار جي مشهور گَوَيي جو نالو.
• **تانڪُونْ (ت)**: ظرف. تنهن وقت کان — تڏهانڪر.
• **تانگهَ ج تانگهُونْ**: ث. سِڪَ — اُڪير — اُڪنڊ. چِڪَ — ڪَشش — ڪاڍو "دِل هٽي ڪِي ڀَهلا ٻارا تنهنجي ٻاڻ، رات ڏينهان تن ۾ تنهنجي تانگهه تاڻ". گهرج — ضرورت — طلب. لاڙو — رجحان. پرواهه. انتظار. واڌِڻ. رَسِي. نوڙي (پاڻيءَ ماپڻ جِي). [ف. تَگ = پاڻيءَ جو ترو] پاڻيءَ جي تانگهائي — پاڻيءَ جو عُمق — اونهائي "تانگهه نه لڌي تارُئين، مَپُ نه ماٽيئڙن (شاهه). پڄاڙي — پُڄاڻي "مانگهہَ، سياري ڏني تانگهہَ" (چوٽي).
— **تانگهه پلڻ**: سِڪَ پَلڻ. آسرو پلڻ. خيال لاهي ڇڏڻ.
• **تانگهائڻُ**: مصدر. اُڪيرجڻ — اُڪنڊجڻ. ڪنهن طرف تاٽائڻ. واجهائڻ. انتظار ڪرڻ.
• **تانگهڻُ**: مصدر. [ف. تَگ (= ترو. "تگِ دريا" = سمنڊ جو ترو) > تانگهه > تانگهڻ] پاڻيءَ جو ترو لهڻ — پاڻيءَ جو عمق جانچڻ (ڏوريءَ سان يا رسيءَ سان) — ماپ لهڻ. تانگهي پاڻيءَ مان لنگهڻ. ڳولڻ. انتظار ڪرڻ. اُڪنڊجڻ. (تانگهيو — تانگهيندو — تانگهيل).
• **تانگهو ج تانگها**: ذ. [ف. تَگ = ترو] ننڍو پاڻي (ماٿهوءَ جي قد کان ننڍو: "تار" جو ضد).

– **تانگهائي:** ث. ننڍي پاڻيءَ واري حالت. ڀنيءَ ٻوڙ پاڻيءَ جي حالت. تراڪڙائي.

– **تانگهي ۾ تاڦوڙا هڻڻ:** بلڪل ننڍي پاڻيءَ ۾ ترڻ جي ڪوشش ڪرڻ. اجائي ڪوشش ڪرڻ. فضول محنت ڪرڻ. بيوقوفيءَ جو ڪم ڪرڻ.

• **تانوَڻُ:** ذ. [ف. تاوانْ = نقصان، چٽي، تباهي] تاوَڻ – تاوَڻُ – نقصان. ڏنڊ. چٽي.

– **تانوِڻي:** ث. تانوَڻُ. چٽي. تباهي.

• **تانوِڪُ (ڪ):** ث. ڳڏي جنهن سان تنور ۾ مانيون ٿڦجن. (ماني ٿڦڻ يا وڌائڻ لاءِ) ڪاٺ جو چڪرو – پاٿولو.

• **تانهري (ت):** ث. تاهري – ٿهري – مِٺو ڀت.

• **تانيِ ج تانيون:** ث. [سن. تانيَه = تاڃي؛ ف. تانَهٔ] تاڃي (ڪپڙي جي).

• **تانيِثُ:** ث. [ع] مؤنث واري حالت. مؤنث جي علامت. عربيءَ ۾ اهو اسم جنهن ۾ مؤنث جي ڪابہ نشاني نہ هجي پر اصل زبان موجب مؤنث هجي – مثلاً "اَرض، عَيْن".

• **تاڻ:** ث. [تاڻڻ > تاڻَ] مصدر. تاڻ ماڻڻ. ڇِڪ – چِڪ. سِڪ "سيئي اڳڙ آئيا، تن جني جي تاڻ" (بلال شاهه). ڪشش. ڳِهل.

– **تاڻ تاڻان:** ث. چِڪ چِڪان – تاڻو تاڻ.

– **تاڻ تُوڻ:** ث. چِڪتاڻ. ڪوشش. جاچ جوچ.

– **تاڻ تُوڻ ڪرڻ:** چِڪتاڻ ڪرڻ. ڪنهن ڪم لاءِ ڪوشش ڪرڻ. جيئن تيئن گذران ڪرڻ (ٿ).

– **تاڻ رکڻ ڪرڻ:** تاڙَ ڪرڻ.

• **تاڻائڻ:** مصدر. "تاڻڻ" مان متعدي بالواسطہ. چِڪ چِڪان ڪرائڻ. ڊيگهہ ڪرائڻ – اينگهائڻ. تڻائڻ. گهوڙو گهوڙيءَ تي چاڙهڻ. گهوڙو ميڙائڻ. (تاڻايو – تاڻائيندو – تاڻايل).

• **تاڻڪُ (ٿ):** اسم خاص. مينگهوارن جي هڪ ذات جو نالو (جي ڪتا ۽ لوبون اُٿن).

• **تاڻڻُ:** مصدر. [سن. تَنْ = تاڻڻ] چِڪڻ. وتائڻ. ڊيگهہ ڏيڻ. پکيڙڻ (ڪپڙو) ڳهلڻ. چِڪي يا ڪولي مٿان وجهڻ (رلي، سوڙ يا چادر وغيره). تانگهڻ (ڪٽ). آٽڻ (ٻاڻ ڏي). ڊگهو ڪرڻ (ڪنهن معاملي کي). ڪولڻ (تاڃيءَ کي). تاڙڻ. تڪڻ. ڏسڻ – نظر ۾ رکڻ. اڳتي وڌڻ – هلڻ. (تاڻيو – تاڻيندو – تاڻيل).

• **تاڻو:** ذ. ڪپهہ جو تندو. تاڃيءَ جي ڪوٺ. ڏهيءَ جي ڪوٽ (جا مَس ڪپڙيءَ ۾ وجهجي).

• **تاڻي تاڻين:** ظرف. تائين.

• **تاوانُ:** ذ. [ف] زبردستي مٿان پيل ڏنڊ – چٽي. ڏِل جو ڏنڊ. نقصان – ڇيهو – تاوَڻُ.

• **تاوڙي ج تاوڙيون:** ث. [سن. تَپُ = تپڻ؛ ف. تاب > تاوَ > تاوڙي] تپت – تاءُ – تاڻڙي – ڪوساڻ. ڏانگي (ٿ. ل).

• **تاوَڻُ ج تاوَڻ:** ذ. [ف. تاوانُ] تاوَڻُ.

• **تاوَڻُ ج تاوَڻ:** ذ. [ف. تاوانُ] چٽي. نقصان – ڇيهو "جي تون آپ سڄاڻين، تقويٰ طاقت هي تاوَڻُ" (سچل).

• **تاوَڻُ پوڻ:** چَٽي پوڻ. ڳچيءَ پوڻ.

• **تاويل:** ذ. [ع] ڪنهن ڳالهہ يا جملي جو ظاهري مطلب نظرانداز ڪري پنهنجي راءِ موجب ڪيل معنيٰ. اندروني مطلب. سمجهاڻي. عذر – بهانو.

• **تاهري ج تاهريون:** ث. مِٺو ڀت (هڪ "ڪنڌ جي تاهري" بہ "ڳِتڙ جي تاهري").

• **تاهڪو ج تاهڪا (ٿ):** ذ. ٺڪر جو ڪُنو.

• **تاهو ج تاهو:** صفت ظرف تِکو – تکڙو – جُوهو. اڳ ۾ واڌائو.

• **تاهو ٿي وڃڻ:** تکو تکو اڳتي وڌي وڃڻ. تکڙو تکڙو نڪري وڃڻ.

• **تاهوت:** ث. تاڪيد. تکڙ – جلدائي.

• **تاهوت ڪرڻ، لائڻ، مچائڻ:** سخت تاڪيد ڪرڻ. تکڙ لائڻ. جلدي ڪرڻ لاءِ زور ڀرڻ.

• **تاءُ ج تاءَ:** ذ. [ف. تابْ، تاو (= گرمي، سيڪ، وڙ، پيچ) > تاءُ] سيڪ – تَؤ (باهہ جو). گرمي – تابش. غصو – ڪاوڙ – غضب. طاقت – زور.

• **تاءُ اُڀڻ، اَچڻ:** سيڪ اچڻ – ڪنهن لاءِ همدردي ٿيڻ. هڏ ڪرڪڻ. ڪاوڙ اچڻ.

• **تاءُ ڏيڻ:** سيڪ ڏيڻ (مچڻ کي) وٽ ڏيڻ. مچون وٽڻ.

• **تاءُ ڪرڻ:** تاوڙي ڪرڻ. گرمي ڪرڻ. ڪاوڙ ڏيکارڻ.

• **تائبُ:** ذ. صفت. [ع. تابَ (= خدا ڏانهن موٽڻ. پڇتائڻ) > (اسم فاعل) تائب] خدا ڏانهن موٽندڙ. توبهہ ڪندڙ – پڇتائيندڙ.

• **تائِتُ ج تائِتَ:** ذ. [ع. تعويذ] ڳهہ جو هڪ قِسم. ڳچيءَ ۾ پائڻ جو ڳهہ (چاندي يا سون جا. مٿي سوڙها هيٺ ويڪرا چوڪنڊا ٿي ٺڪر جي ڳاني ۾ پوئي زالون هار وانگر ڳچيءَ ۾ پائين).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تائڻ:** مصدر. [سن. تَپُ = تپائڻ: ف. تابُ، تاو > تاءِ > تائڻ] تپائڻ. سيڪ ڏيڻ – گرم ڪرڻ. تپائي ڪڍڻ. ستائڻ. تيزيءَ سان ڪنهن کي تاڪيد ڪرڻ. ڪاوڙائڻ. چيڙائڻ. (تايو، تائيو – تائيندو – تايل، تائيل).

• **تائڻ تپائڻ:** ڪڪ ڪرڻ – بيزار ڪرڻ. چيڙائڻ. ڪاوڙائڻ. تڪليف ڏيڻ.

• **تائي تپائي ڪڍڻ:** تنگ ڪرڻ – بيزار ڪرڻ – ڪڪ ڪرڻ.

• **تائي ڏيڻ، ڪڍڻ:** بيزار ڪرڻ. تڪڙ ڪرڻ – اصرار ڪرڻ.

• **تائي (ت):** ث. تاءِ – تائڙي. اُپس – اُتت.

• **تائي لڳڻ:** اُڄ لڳڻ – خشڪي لڳڻ. ٻوڪ کي ٻاڙيءَ جي گهرج ٿيڻ (سوڪ لڳڻ).

• **تائيتُ ج تائيتَ:** ذ. تائتُ.

• **تائيدَ ج تائيدُون:** ث. [ع. تاييدُ پٺڀرائي (نظريي، راءِ، بحث ۾). حمايت ٽيڪو. تصديق.

• **تائيد ڪرڻ:** پٺڀرائي ڪرڻ – ٽيڪو ڏيڻ – حمايت ڪرڻ.

• **تائين:** ظرف. وٽ (انهيءَ هنڌ) – پر ۾ (تنهن جاءِ). توڙي – سوڌو. توڙي. مرڪب ۾ 'حرف جرُ' جي حالت ڏيکاريندڙ "تيستائين. ايستائين".

• **تبُ (ل):** ذ. [ع. طب] طبو – علاج.

• **تہ ٻہ:** ظرف. [ف. تا (تائين) + بہ (= سان)] انهيءَ هوندي – تنهن هوندي. (حرف جملو) تہ پڻ. پر.

• **تباخُ ج تباخَ:** ذ. [ف. طباخ] نِڪرجي ٿالهي. ڏسو "تباڪ".

• **تبادلُ:** ذ. [ع. بَدَلَ > تبادَلَ = مٽائڻ] عيوضو – معاوضو – ڏي وٺ – بدل سدل. ٻي (ملازمت ۾).

• **تبارُ:** ذ. [ف] خاندان – گهراڻو. قوم – ذات. نسل – اولاد. (صفت) سڀاڳو – سڀُورو.

• **تبارڪُ:** صفت. [ع. بَرڪَ > تبارڪَ = برگزيدو پاڪ (ٿي)، وڏنڌڙ] برڪت وارو. پاڪ. برگزيدو. وڏو – بزرگ. برتر (اسم خاص) قرآن شريف جي اوڻٽيهين سيپاري جي پهرين سورة (جنهن جا شروعاتي لفظ "تبارڪ الذي ...... الخ" تان پيل) جو نالو.

• **تباشيرُ:** ذ. [ع. طباشير] پسارڪي وکر جو هڪ قسم (اڇي رنگ جو ۽ ٿورو آسماني رنگ ڏي مائل ٿئي). [ع. تَبشير ج تباشيرُ (= خوش خبريون. سرهائيون) > ف. تباشيرِ صُبح = ٻريات جي روشنائي] صبح ڪاذب جي روشنائي. روشنائي.

• **تباڪُ ج تباڪَ:** ذ. [ع. طبق: ف. طباخ] نڪرجي ٿالهي – تباڪ.

• **تباڪُ ج تباڪَ:** ذ. [ع. طبق: ف. طباخ] نِڪرجي ٿالهي – ٻاٽوڙو – تباڪُ.

• **تباهُ:** صفت. [ف] نابود – برباد – ناس – چٽ. ويران. خراب. پريشان.

• **تباهه حالُ:** ذ. صفت. پريشان حال – ذليل. برباد. ڪنگال.

• **تباهه حالي:** ث. زبون حالي. بي سرو ساماني. مسڪيني – غربت. پريشاني.

• **تباهه ڪُنُ:** ذ. صفت. [ف. تباه + ڪُن = تباهه ڪندڙ] برباد ڪندڙ – ناس ڪندڙ.

• **تباهي ج تباهيون:** ث. [ف] بربادي – ويراني. آفت – مصيبت. ذلت – رسوائي.

• **تبخالُ:** ذ. [ف] تپ جي اوبر (جنهن ۾ چپن تي ڦرڙيون نڪرن ۽ اها تپ جي وڃڻ جي نشاني سمجهي ويندي آهي). وات – لاڪڙو.

• **تبدَلُ:** ذ. [ع. بَدَلَ > تبدّلَ = بدلجڻ] بدل سدل – ڦيرگهير. تبديلي.

• **تبديل، تبديلي ج تبديلون، تبديليون:** ث. [ع. بَدَلَ > بدّلَ. تبديل (= ڦيرائڻ. بدلائڻ) > ف. تبديلي] صورت بدلائڻ. مٽا سٽا. انقلاب. علم نحو جي اصطلاح ۾ هڪڙي ٻوليءَ جي لفظ جي ٻيءَ ٻوليءَ ۾ اچي اختيار ڪيل صورت. بدلي.

• **تبرَ ج تبرُون:** ث. [ف. تبر = ڪهاڙي] وڏي ڦر واري ڪهاڙي. تکي ڪهاڙي. هڪ قسم جي ننڍي ڪهاڙي (جا فقير ڪڻندا آهن).

• **تبرّا:** ذ. [ع. بَرءَ > تبرّءَ (منُ) = ٻري هجڻ. ڪنهن کان بي واسطي هجڻ] بيزاري – نفرت. گلا. ملامت.

• **تبرڪُ:** ذ. [ع. برڪ > تبرّڪ = دعا جي اميد رکڻ. نيڪ فال وٺڻ. دعا. خير] اُها شيءِ جنهن ۾ برڪت هجڻ جو اعتقاد هجي. ڪنهن بزرگ کان مليل تحفو. پاڪُر. خلعت.

• **تبرڪا:** ظرف. [ع] برڪت طور.

• **تبرڪاتُ:** ذ. [ع. تبرُّڪ ج تبرُّڪات] "تبرُّڪ" جو جمع. بزرگن جا آثار. درويشن کان تحفي طور مليل شيون (جي برڪت طور رکجن).

• **تبريزُ:** اسم خاص. ايران جي هڪ مشهور شهر جو نالو (آذر بائجان علائقي جو مکيہ شهر).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **تَبريزي:** صفت. 'تبريز' شهر جو.

• **تَبَسُّمُ:** ذ. [ع. بَسَمَ > تَبَسُّم = مُرڪڻ] چپن ۾ کلڻ جي حالت — مُرڪ — مُشڪ.

• **تَبصرو تَبصرو ج تَبصرا:** ذ. [ع] بَصَرَ، بَصِرَ (ڏسڻ، سمجهڻ) > تَبَصُّر = خيال، ويچار] ڪنهن مسئلي يا مضمون بابت پنهنجا خيالات ظاهر ڪرڻ. مضمون يا ڪتاب تي ڏنل راءِ.

• **تَبعيد:** ث. [ع. بَعُدَ > تَبعيد = ڏور ڪرڻ] ڏورائي. مفاصلو.

• **تَبلي رَنڊو:** ذ. رَنڊي جو هڪ قسم (گول منهن وارو رنڊو).

• **تَبليغ:** ث. [ع. بَلَغ = پهچائڻ] ڪنهن جڳهِ ڳالهه کي ٻين تائين پهچائڻ. نيڪ ڳالهه جي پڌرائي. ديني نيڪين جي پڌرائي. پهچائڻ (شريعت جو حڪم) تلقين مذهب جي.

• **تَبو ج تَبا:** ذ. [ع. طَبَّ (= علاج ڪرڻ) > طَبو] علاج — دوا — ٻلو. ڏسو "طَبو". ٿَئو (ٿ).

• **تَبُوڪ:** اسم خاص. [ع] مديني شريف ۽ دمشق جي رستي تي هڪ شهر جو نالو (جتي سال نائين هجريءَ ۾ نبي صلي الله عليه و آله وسلم جن جي بنا مقابلي فتح ٿي ۽ حضور جن اُتي ويهه ڏينهن رهي موٽي آيا).

• **تَتُ ج تَتَ:** ذ. [سن. تَتوَ = عناصر جيڪي دنيا جي سيني شين جو بنياد آهن] عُنصرُ — پُوت (هندو فلسفي موجب پنج تَتَ يا پُوت آهن: هوا، پاڻي، باهه، مٽي ۽ آسمان (پولار). ڪي فلسفي صرف ٻهريان چار عناصر تسليم ڪن ٿا "چار تَتَ عالم ٿا سمجهن. پرت پنجون آهي تَتَ"). بنيادي ڳالهه — حقيقت. اختصار — خلاصو — سارُ — تاتپرج. حاصل مطلب. نچوڙ. نتيجو. جوهر — مُولُ. اگهاڙو — نانگو (ٿ).

• **تَت ڪيڻ:** اصل حقيقت معلوم ڪرڻ. اندر ڪيڻ — منجهه ڪيڻ — راز کولڻ. اختصار ڪرڻ.

• **تت:** ظرف. اُتي — تتي — اُن جاءِ تي.

• **تَتاڪ (ڪ):** ث. تاڪورَ — سيڪ.

• **تَتانْ:** ظرف. تنهن هنڌ کان — انهيءَ جاءِ کان. اُتان — اُتانْ ٿي.

• **تَتَبُّع:** ذ. [ع. تَبعَ = پيروي ڪرڻ] پيروي — پوءِ لڳائي. ڪنهن شاعر جي غزل يا نظم جي پيران غزل يا نظم جوڙڻ.

• **تَتِپرُ:** صفت. هٿ جو چُوهو. هوشيار — ڪاريگر. ماهر — چالاڪ.

• **تَترُ ج تَترَ:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم (ڳيري جيڏو يا البت وڌيرڙو ۽ سهڻو پکي جنهن جي پنيءَ تي ٽِڪرا ٽِڪرا ٿين. ٽي قسم: ١. ٻَگڙو ٢. ايراني. ٣. ڪارڙو).

• **تتر ڄڏائي وڃڻ:** غفلت سببان ڪو فائدي جهڙو موقعو هٿان وڃائڻ.

• **تتر ڏائو ٿيڻ:** تتر جو ڏائي پاسي ٻولڻ (جو خراب سَوڻ سمجهيو ويندو آهي ۽ ان بدسوڻ سببان ڪوبه ڪم نه ٿئي) "آلا! ٿئي مَ اُن کي، ڏنگر ۾ ڏائو" (شاهه).

• **تتر ڏيڪاري ٻتر ڏيڻ:** وڏو انجام ڪري نه پاڙڻ. ٺڳيءَ جو نمونو هلڻ.

• **تتر ڪَرڙي:** ث. جهڙ جو هڪ نمونو (جنهن ۾ ڪڪرن جا ننڍڙا ننڍڙا ٽڪرا آسمان ۾ ائين چانئجي بيهن جو ڄڻ تتر جي پٺيءَ جا ٽڪرا آهن) — ننڍڙن ڪڪرن جي ميرمير.

• **تتڪال:** ظرف. [سن. تَتِ = اهو + ڪالَ = وقت = انهيءَ وقت، هينئر] جهٽ پٽ — بنادير. [سن. تَتوَ + ڪال = هيءَ عنصري زمانو] زمان حال. زماني جي بي ثباتي. بي بقاءِ زمانو. زماني جي بيوفائي "هي تتڪالي تُومان. سامي جهاڳي سر ٿيا" (سامي).

• **تتڪرو ج تتڪرا:** ذ. [سن. تَتِ = اختصار + ڪَرِيه = نمونو] نالن لکڻ جو مختصر نمونو (جو دڪاندار پنهنجي بندين ۾ فهرست طور لکندا آهن. مثلاً ساڳي بنديءَ ۾ گهڻن ماڻهن جو حساب ڪتاب لکيل آهي ته 'الف — ب' وار لکندا آهن. جيئن ڪلاچند، ڪريم بخش، قادر بخش وغيره سڀ 'ڪ' واري پاڳي ۾ ايندا، ۽ بنديءَ جي فهرست ۾ صرف 'ڪ ڪ ڪ' لکي ان جي سامهون صفحي جو نمبر هڻي ڇڏيندا آهن جيئن نالي ڳولڻ ۾ آساني ٿئي) — حرفي اختصار. حساب ڪتاب جا سرا.

• **تتڪرا ترڻ:** مختلف جنسون هٽ ۾ جهلي تپاسڻ. عيب ويچارڻ.

• **تَتَلُ ج تَتَلَ:** ڪوسو — صفت. گرم. سيڪيل. تپيل — ڪاوڙيل.

• **تتمو ج تتما:** ذ. [ع. تَتِمَّة ج تَتِمّات] خاتمو. تڪميل. آخرين حصو. ڪتاب جي پڇاڙيءَ ۾ وڌيل حصو — ضميمو.

• **تَتن تاري:** محاورو. تڪڙي اچ وڃ. جلدائي — تڪڙ. متاڇرو ڪم. جلديءَ ۾ ڪم.

• **تَتن تاري ڪرڻ:** تڪڙ مان متاڇرو ڪم ڪرڻ. جلديءَ مان ڪم ڪرڻ.

• **تَتڻ:** ث. گرمي — تابش — تاتڙي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تَتو ج تَتا:** صفت. [”تپڻ“ < تتو] ’تپڻ‘ مصدر مان ماضي. تپيو – گرم ٿيو. ڪوسو ٿيو. ڪاوڙيو. سخت گرم – تمام ڪوسو. (اسم مفعول) تَتل. ڪاوڙيل. (ث) تَتي ج تَتيون.

• **تتو تاوڙ:** صفاتي ترڪيب. تمام تتل ڏينهن – تاڪ منجهند – ٻپهر.

• **تَتي تاڻ:** ظرف. تاڪ منجهند جو. انهيءَ وقت. يڪدم. جلد. تڪڙو.

• **تَتي ڪهاڻ:** ظرف. ڏڪ لڳڻ مهل – ڏڪ لڳڻ شرط. انهيءَ وقت – بروقت – تهتان. يڪدم – جلدي.

• **تِتو ج تِتا:** ذ. صفت. ٻاتو (جو ڳالهائڻ ۾ ’ت‘ اکر گهڻو ڪم آڻي).

• **تِتو ڳالهائڻ:** ٻاتو ڳالهائڻ.

• **تُتو ج تُتا:** صفت. ڦڪو. بي سواد. ڇڊو.

• **تُتو پاڻي:** ذ. ڦِڪو پاڻي. ڦِنگهو پاڻي. بي سواد (ڪيس شربت. ڏڌ) – بي ذائقي.

• **تَتي ج تَتيون:** ث. [”تپڻ“ < تَتي] مصدر ”تپڻ“ مان ”تتو“ جو مونث. تپت. تتل ويل – سخت گرميءَ واري مهل. (صفت) تتل – گرم – ڪوسي.

• **تَتي تري ڏيڻ:** بروقت دڙڪو داب ڪرڻ. تهتان تري ڪيڻ. بيهڻ نه ڏيڻ – يڪدم لوڏي ڪيڻ.

• **تَتي ٿڌي:** محاورو. گرمي سردي. ڏک سک.

• **تَتيءَ ٿڌيءَ ڪاهڻ:** هر ويل ڪوشش ڪرڻ. گرميءَ سرديءَ جو خيال نه ڪرڻ. ”تتي ٿڌي ڪاهه. ڪانهي ويل ويهڻ جي“ (شاهه).

• **تَتي دانگيءَ تي لولو لٿڻ:** ٿهيل ٿڪيل ڪم مان فائدو وٺڻ. بنا تڪليف جي فائدو وٺڻ.

• **تَتيءَ کي تائڻ:** تتل دانگيءَ کي وڌيڪ ٻارڻ ڏيئي تپائڻ. ڏکويل کي وڌيڪ ڏکوئڻ.

• **تِتي:** ظرف. [سن. ۱. تت. تتا = ساڳيءَ جاءِ تي؛ ۲. تَتر] تنهن جاءِ تي. ساڳيءَ جاءِ تي. اُتي – اُنهيءَ هنڌ – تت.

• **تِٿ ج تِٿون. تِٿيون:** ث. [سن] چنڊ جي مهيني جي ڇتايل تاريخ. تاريخوار ڏينهن (پهرينءَ چنڊ کان پورنماسيءَ تائين سهائي پک جون هينيون تٿيون ڳڻينداا: ايڪر. ٻيج. ٽيج. چوٿ. پنجٿن. ڇَنٿن. سَتٿن. اَٺٿن. نومر. ڏسٿن. گيارس. ٻارس. تيرس. چوڏس. اهڙيءَ طرح پورنماسيءَ کان اُماس تائين اونداهي پک جون چوڏهن تٿيون آهن). (ملڻ لاءِ) مقرر ڏينهن – انجامي ڏينهن. ٻڌل ڏينهن (شاديءَ لاءِ) – ٻانڌاڻ. شادي يا ملاقات لاءِ مقرر تاريخ ۽ ڏينهن – ٿِت.

• **تِٿ ٻڌڻ:** تاريخ مقرر ڪرڻ (شاديءَ جي) – ڏينهن ٻڌڻ.

• **تِٿ:** ذ. [سن. تِٿ] تاريخ – ڏينهن – تِٿ. ويلو – وقت. ميعاد – مُدو. پڇاڙي – آخر – حد. آنت – شمار – ڳاڻيٽو. رهڻ جي جاءِ _ ماڳ. پاڇي – موڙي. گهرجا وسلا. توشو – ثمر. ضامن. ٿلو (اک ۾). تِتو.

• **تِٿان. تِٿئون:** ظرف. اُن جاءِ کان – اُتان – انهيءَ هنڌان. ”جِتان. جِتئون“ جو ضد.

• **تِٿانهون:** ظرف. اُن جاءِ کان وٺي – اُتان کان وٺي. تِتان.

• **تَٿان ٻهاڻ:** ذ. نَت نَتاءُ – گس گساءُ – عذر بهانا (صفت) هَڪو ٻَڪو – حيران پريشان.

• **تَٿان ٻهاڻ ڪرڻ:** گس گساءُ ڪرڻ – نت نتاءُ ڪرڻ – عذر بهانا ڪرڻ.

• **تِٿائڻ:** مصدر. تتائڻ – ٻاتائڻ.

• **تِٿو ج تِٿا:** ذ. مُوڙي (واپار ۾ سيڙايل). عيوض. ضامن. شاديءَ جا مقرر ڪيل زيور. ڏاج. ڪابينو. داغ (جو ميسارجي نه سگهي). ٻڙو (منديءَ جو) – ٽڪ. (صفت) ٻاتو – تِتو.

• **تُٿو:** ذ. [سن. تُدَ = ڏندن سان ٽُڪڻ] جيت جو هڪ قسم [(جو ڪپڙا ٽُڪي) – ڇٽُو. تڏو.

• **تِٿي:** ظرف. اُتي – اُن جاءِ تي – تِتي.

• **تَثليث:** ث. [ع. ثلث = ٽي] ٽن حصن ۾ ورهائڻ جي حالت. عيسائين جي مذهبي وساهه موجب ’الاهيت‘ کي ٽن ڀاڱن ۾ ورهائڻ جو عقيدو. [عيسائي ’الاهيت‘ کي ۱. پيءُ (خدا) ۲. پُٽ (حضرت عيسيٰ) ۽ ۳. روح القدس (جبريل) جو مجموعو سمجهن] ۽ هندن جو ترمورتي وارو عقيدو. (۱. برهما ۲. شو ۽ ۳. وشنو). نجومين جي اصطلاح ۾ قمر (چنڊ) جو ٻن سعيد تارن سان گڏ هجڻ واري حالت.

• **تَپ:** ذ. [سن. تَپ = نفس کي مارڻ] تپسيا – رياضت.

• **تَپي:** ذ. صفت. تپسيا ڪندڙ. سخت رياضت ڪندڙ.

• **تَپُ ج تَپ:** ذ. [سن. تپ = تپڻ. ف. تَبُ < زَند. تَفنو] ڪوساڻ – حرارت – گرمي. بخار – ڪوسو – ٻرو – لڳ (قسم ۱. ڏڙو تپ: جو لڳاتار بيٺو هجي. ۲. واري جو يا ٻيئڙ تپ: ۳. جو هڪ نه ٻئي ڏينهن اچي. ۴. چور تپ! جو رات جي وقت اچي. ۵. سيئو تپ: جو سيءَ سان گڏ ٿئي. ۽ اڪثر مُليريا جو تپ‘ هوندو آهي. ۶. مُدي جو تپ: جه گهٽي وقت تائين هلي typhoid. ۷. دق تپ: سلهه جو تپ يا هڏ جو تپ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تپ ٻڌڻ:** تپ کي ٻڌي قابو ڪرڻ (ته مريض سان نه وڙهي وڃڙي) – تپ کي ٻڌڻ جو سوڻ ڪرڻ (سوڻ ڪندڙ مُڃ جي نوڙي ڪٺندو ۽ "الم نشرح" سورة پڙهندو هر هڪ "ڪ" تي ڳنڍ ڏيندو ويندو. پوءِ اها نوڙي ڪنهن سائي ڪرڙ يا ٻئي وڻ ۾ ٻڌندو ۽ ٻڌڻ وقت مريض کان پڇندو ويندو ته "تپ ٻڌان" مريض چوندو "ٻڌ" ته هڪ ڳنڍ ڏيندو. اهڙيءَ طرح ٽي دفعا پڇي ٽي ڳنڍيون ڏيندو). (عام وهم موجب) دشمنيءَ سببان ڪنهن مريض ماڻهوءَ جي تپ جو مُدو ٻڌڻ (جيئن انهيءَ مدي تائين تپ ڪيس ٻڌو پيو هجي ۽ پيو تپ لوڙي) – ڪنهن حيلي سان گهڻو ٿڪجي وڃڻ. وڏي نقصان ۾ وڃڻ "ڪنهن جو تپ ٻڌڻ".

• **تپ جا هاڙهه چڙهڻ هُجڻ:** ڏاڍو بخار ٿيڻ – سخت تپ هئڻ.

• **تپ ڇاڙهڻ ڏيڻ:** ٻرو ڏيڻ. ڪنهن حيلي سان ٿڪجي وڃڻ. وڏي نقصان ۾ وڃڻ. ڏاڍي مار ڏيڻ.

• **تپ چڙهڻ:** بخار چڙهڻ – ٻرو چڙهڻ – سستي چڙهڻ. ڊپ وٺڻ.

• **تپ دِقُ:** ذ. [ف. تب دِق] ڦڦڙن جي خرابيءَ کان ٿيندڙ تپ – سلهه جو تپ.

• **تپاچو ج تپاچا:** ذ. [ف. تَمَنْچَهْ] تمنچو – پستول.

• **تپاس:** ث. [ع. تَفَحُص = گهري جانچ. اونهي جانچ] جانچ – چڪاس. معائنو. پُڇا. ويچار – غور. ويچار وارو فيصلو

• **تپاس ڪرڻ:** جانچ ڪرڻ. ويچار ڪرڻ. ويچاري فيصلو ڪرڻ. پُڇا ڳاڇا ڪري دريافت ڪرڻ. تپاسڻ.

• **تپاسڻ:** مصدر. [ع. تَفَحُص > تپاس > تپاسڻ] چڪاسڻ – جاچڻ – ڏسڻ (ڪنهن شيءِ کي چڱيءَ طرح). معائنو ڪرڻ. پرکڻ. ڳالهه کي ويچارڻ. جانچي غور ڪرڻ. (تپاسيو – تپاسيندو – تپاسيل).

• **تپاسو ج تپاسا:** ذ. پتاسو – پتاشو.

• **تپاشو ج تپاشا:** ذ. پتاشو.

• **تپاشيرُ:** ذ. ڏسو "تباشير".

• **تپاڪُ:** ذ. [ف. تپاڪ = بي آرامي] ولولو – گرمجوشي. اُتساهه. اخلاص.

• **تپاولِي ج تپاوليون:** ث. [تَپ (= بخار. ٻرو) > تپاولي] ماڻهن ۾ تپ عام هجڻ جي حالت. تپ جي عام شڪايت ('سرءُ' خاص تپ جي موسم آهي جنهن ۾ 'تپاولي' عام ٿئي).

• **تپائڻُ:** مصدر. [سن. تَپُ (= تپڻ) > تپائڻ] تمام گهڻو گرم ڪرڻ. تاءُ ڏيڻ. ڪاوڙائڻ – تنگ ڪرڻ. تڪليفون ڏيڻ. آزارڻ – ستائڻ. (تپايو – تپائيندو – تپايل).

• **تپائي ڏيڻ. ڪڍڻ:** آزار ٻارڻ – تڪليف ڏيڻ. گهڻو زور پرڻ (ڪنهن ڪم لاءِ) – وري وري چوڻ. بيزار ڪرڻ. ڪڪ ڪرڻ.

• **تپت:** ث. [سن. تَپُ = تپڻ] گرمي – ڪوساڻ. تپش. تاٿڙي.

• **تپجڻُ:** مصدر "تپڻ" مان فعل مجهول. [تَپُ (= بخار. ٻرو) > تپجڻ] تپجي پوڻ – ٻرجي پوڻ. تپڻ.

• **تپدارُ ج تپدارَ:** ذ. صفت. [ف. تَپْ + دار] ڏسو "تپيدار".

• **تپداري ج تپداريون:** ث. تپيداري.

• **تپرسُ:** ذ. اچرج – حيرت. ويچار.

• **تپرس ۾ پوڻ:** عجب ۾ پوڻ – حيرت ۾ پوڻ.

• **تپسيا ج تپسيائون:** ث. [سن] نفس کي مارڻ لاءِ جسماني تڪليف. رياضت.

• **تپسِي:** ذ. صفت. تپسيا ڪندڙ.

• **تپش. تپش:** ث. صفت. [ف. ١. تَپِش = گرمي جي لهس؛ ٢. تَپِش = گرمي. باهه] گرمي – حرارت. سج جو تاءُ. سوزش. بيقراري.

• **تپشا ج تپشائون:** ث. تپسيا – رياضت.

• **تپڻُ:** مصدر. [سن. تَپُ = گرم ٿيڻ] گرم ٿيڻ – ڪوسو ٿيڻ. ڪاوڙجڻ. جوش ۾ اچڻ. (تپيو – تپندو – تپيل).

• **تپڻو:** ذ. صفت. تپي ويندڙ. جلد ڪاوڙجندڙ – چڙندڙ – چيڙاڪ

• **تپڻي ج تپڻيون:** ث. صفت. جلد تپندڙ شيءِ. جلد ڪاوڙجندڙ – زود رنج. (ث) باهه. ڪا خاص تتل شيءِ يا لوهي اوزار جنهن سان ڏنب ڏجن.

• **تپڻي تپائڻ:** ڏنين ڏيڻ لاءِ ڪا خاص لوهي شيءِ تپائڻ. ڪنهن جي پويان باهه ٻارڻ. ڪڪ ڪرڻ – پريشان ڪرڻ. سک ڪرڻ نه ڏيڻ.

• **تپي باهه ٿيڻ:** تمام گهڻو گرم ٿيڻ (ڌاتو وغيره). حد کان زياده گرم ٿيڻ. تمام گهڻو ڪاوڙجڻ.

• **تپي ڳاڙهو ٿيڻ:** ڪنهن ڌاتوءَ جو سخت گرم ٿي لال ٿيڻ. تمام گهڻو تپڻ. تمام گهڻو ڪاوڙجڻ.

• **تپيَل:** اسم مفعول. (صفت طور ڪم ايندڙ) گهڻو گرم ٿيل – تتل.

• **تپي وڃڻ:** سخت گرم ٿي وڃڻ (ڪنهن شيءِ جو). سخت ڪاوڙجڻ.

• **تپو ج تپا:** ذ. [ف. تَپَهْ = زمين ٽڪر] روينيو ڪاتي جي نظام

موجب مخصوص ايراضي (جنهن ۾ هڪ کان زياده ديهون شامل هجن).

• ٽپيدارُ ج ٽپيدارَ: ذ. صفت. [ف. تَپَہ + دار < داشتن = رکڻ] ٽپي جو سنڀاليندڙ – ٽپدار. روينيو کاتي جو هڪ ننڍو ملازم (جو مقرر "ٽپي" جي زمين جي ياد داشت رکي ۽ ٽپي مان فصلن جي ڍل وصول ڪري).

• ٽپِيل: اسم مفعول. ["ٽپڻ" يا "ٽپجڻ" مان اسم مفعول. جو صفت طور پڻ استعمال ٿئي] سخت گرم ٿيل – تتل. بخار ۾ ورتل – ٻريل.

• ٽپيلو ج ٽپيلا: ذ. طعام رڌڻ جي ٿانءُ جو هڪ قسم. ويڪري منهن وارو ديڳڙو.

• ٽپيلِي ج ٽپيليُون: ث. طعام ترڻ ۽ پچڻ لاءِ هڪ قسم جو ٿانءُ (ويڪري منهن، تانگهي تري ۽ پاسي کان ٻن ڪڙن وارو).

• ٽَجَ: ث. دالچيني.

• تِجَ: ث. پسارڪي وکر جو هڪ قِسم (هڪ قسم جي وڻ جو چوڏي رنگ هلڪو ڳاڙهو. ذائقو تِکو. ٿورو مِٺو ۽ اثر گرم خشڪ) – تِيج (ڪاٺي) – سليخه (ع).

• تِجِ (ڪ): ذ. تِج جيترو.

• تُجارُ ج تُجارَ: ذ. [ع. تاجِرُ (= واپاري) ج تُجّار] وڏو واپاري – لکاپتي يا ڪروڙ پتي واپاري. شاهوڪار _ دنيادار – تونگر.

• تُجارَتَ ج تُجارَتُونْ: ث. تونگريءَ واري حالت – دنياداري – تجارپڻو. وڏي ملڪيت – گهڻي مايا. سوداگري – تِجارت.

– تُجارپڻو ج تُجارپڻا: ذ. گهڻو ڌن ۽ دولت – تونگريءَ جي حالت – تُجارت.

– تُجار هئڻ: تونگر هجڻ. تمام سکيو ۽ آسودو هئڻ.

• تِجارَتَ: ث. [ع. تِجارَة = واپار] واپار. خريد فروخت – سوداگر.

– تِجارت گاهه: ذ. واپار جي جاءِ _ مارڪيٽ.

– تِجارتِي: صفت. واپاري. – ڏي وٺ جو – سوداگريءَ جو.

– تِجارتِي هوائُون: ث. جاگرافيءَ جي اصطلاح ۾ سمنڊ جون خاص هوائون (جي سمنڊ ۾ جهازن کي هلڻ ۾ مدد ڪن: انهيءَ موسم ۾ جهاز، غوراب ۽ ٻيڙا آسانيءَ سان آمدرفت جاري رکي سگهندا آهن ۽ سٺائي واءُ سببان سندن آمدرفت ۾ وڏي آساني ٿيندي آهي). Trade winds.

• تَجاوُزُ: ذ. [ع. جاوَز (= حد کان لنگهڻ) > تجاوُز (عَنْ) = حد کان لنگهڻ] حد کان زياده واڌ. زيادتي. واڌارو – اضافو. گستاخي. چڙواڳي.

• تَجاهُلْ: ذ. [ع. جَهِلَ (= اڻڄاڻ ٿيڻ) > تجاهُل = اڻڄاڻ ٿيڻ جو بهانو ڪرڻ] ڄاڻي واڻي اڻڄاڻ بڻجڻ – پاڻ کي بيخبر ظاهر ڪرڻ. ڪن لاٽار.

• تَجاهُل عارفانہ: ذ. علم بديع ۾ معاني جو اصطلاح – ڄاڻ هوندي بہ شاعر جو پنهنجي شعر ۾ پاڻ کي اڻڄاڻ ظاهر ڪرڻ. ڄاڻي ٻجهي نٽائڻ. اڻڄاڻ بڻجڻ. بيخبري جو اظهار ڪرڻ.

• تَجْدِيدَ: ث. [ع] ڪنهن پوئتي پيل ڪم، نظام يا تحريڪ کي وري اُپارڻ. نئين سر جيارڻ.

• تَجَرَ ج تَجَرُونْ: ث. [ف. تَجَرْ = سياري ۾ رهڻ جو گهر. سامان رکڻ جي جاءِ] ناٺي رکڻ لاءِ زمين ۾ کوٽيل چورس کڏ. مردي جو خاڪدان. قبر مٿان کليل اڏاوت. رنگدار چِت واري اڏاوت.

• تَجْرِبو ج تَجْرِبا: ذ. [ع. تَجْرِبَةُ] آزمائش – پرک. امتحان. ڪم جو استعمال – آزمودو. مهارت. بناوت اصول يا اثر معلوم ڪرڻ لاءِ آزمائش.

– تَجربيڪارُ: صفت. [ع. تَجْربَةُ + ف. ڪار] آزمودگار. ماهِر – پَڙ – هوشيار. ڄاڻو.

– تَجْربيڪاري: ث. پوري واقفيت – ڄاڻ. مهارت. هوشياري. آزمودو.

• تَجَرُّدُ: ذ. [ع. تَجَرّدَ = هٿيار جو مياڻ مان نڪرڻ. جدا ٿيڻ. آسانگا ڇڏڻ. اڪيلي سر ٿيڻ] اڪيلو سِر رهڻ واري حالت. اڪيلائي. ڇڙائي. ڪنوارپڻو. دنيا کان پري رهڻ واري حالت.

• تَجْرِيْدَ: ث. [ع. تَجْرِيد = تنهائي، دنياوي معاملات کان ڪناره ڪشي] خلوت – اڪيلائي. ڇڙائي.

• تَجْزِيو ج تَجْزِيا: ذ. [ع. جَزَءَ (= ٽڪرا ٽڪرا ڪرڻ، ورهائڻ) > تَجْزِئَة = ورهاشت، ڇيد. تحليل] ذري پرزي جي جانچ – ورهاست – تقسيم. فيصلو. ڇنڊڇاڻ – ڇيد analysis.

• تَجَسُّسُ: ذ. [ع. جَسسّ (= ڇهڻ، منهن ۾ نظر وجهي نهارڻ) > تجسّس = ڪنهن خبر جي پڪ ڪرڻ، ڪنهن لکل ڳالهه جي جانچ ڪرڻ] تلاش – جستجو. سُونجهہ دريافت – تحقيقات.

• تَجَلُ: اسم خاص. تعلقي ناري ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ديهه جو نالو.

• تَجْلو ج تَجْلا: ذ. [ع. جَلَوَ جَلاء (= صاف ٿيڻ، چٽو ٿيڻ) > تجلِيٰ، تَجْلِية = چٽائي سان ظاهر ٿيڻ] چمڪو – اُهاءُ. سهائو – روشني.

– تَجْلا ڏيکارڻ: چمڪڻ – چمڪاٽ ڪرڻ. تيزي ڏيکارڻ – هوشياري ڏيکارڻ. حُسن ڏيکارڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تَجَلِّي تَجلِيُ ج تَجلِيُون: ث. [ع. جَلَوَ > تَجَلِّي. تَجْلية = الاهي نور جي تجلي ٿيڻ] اِلاهي نور جي روشني. جلوو — نور. روشني — چمڪاٽ "ڏسي تاب حسن جون تڪيون تجليون. ڪوهه طور وجي ٿو جبل جليون" (خير محمد هيسباڻي).

• **تجمّلُ:** ذ. [ع. جَمَلَ > تَجَمَلَ. تَجَمُلُ = سينگارڻ] شان — شوڪت. ٺاٺُ — دٻدٻو. حشمت — رعب. سينگار. ٺاٺ باٺ.

• **تَجْنيسُ ج تَجْنيسُونَ:** ث. [ع. جَنَسَ > جَنَسَ. تَجْنيس = جنسوار ڪرڻ. جنسن ۾ ورهائڻ] هڪجهڙائي — مشابهت. علم بديع جي هڪ صنعت. (جملي ۾ هم شڪل يا هم آواز لفظ استعمال ڪرڻ).

— **تَجْنيسِ تامّ:** ث. نقري يا مصرع ۾ ساڳيءَ صورتخطيءَ ۽ ساڳئي اچار وارن لفظن جي استعمال جي صنعت (انهن لفظن جي معنيٰ پلي ڪٿي مختلف هجي "وَرَ ۾ ڪونهي وَرُ. ڏيرن وَرُ وڌو ڪيو" (شاهه).

— **تَجْنيسِ حَرْفِي:** ث. شعر جي مصرع ۾ اهڙن لفظن جو استعمال جن جو شروعاتي اکر ساڳيو هجي "تي توڪل ساڻ تقويٰ. ترڪ دنيا ڪي تمام" (حمل).

— **تَجْنيسِ خَطِي:** ث. شعر جي مصرع ۾ هم صورت لفظن جي بدل سدل واري صنعت "ٻين جي ميناڄ محبت قرب ڪان مون ڪي گهٽو. تنهنجي ٻي قربي ۽ محنت جي جفا آهي لذيذ".

— **تَجْنيسِ زائِد:** ث. شعر جي مصرع ۾ اهڙن لفظن جو استعمال جن مان هڪڙي جي اڳ ۾ اکر وڌيل هجي "جيئن وڌيو ڌن. مال. رتبو. شان شاهوڪار جو. تيئن وڌيو دنيا جي باعث زار جي آزار جو".

— **تَجْنيسِ لاحِقْ:** ث. شعر جي مصرع ۾ ٻن هم وزن لفظن جي پهرئين اکر جي تبديل ۽ معنيٰ مختلف هئڻ واري صنعت "پر قبوليندا خوشيءَ سان ڪين پنهنجي بار هار".

— **تَجْنيسِ مُرَکَّب:** ث. شعر ۾ هڪ مفرد ۽ ٻئي مرڪب لفظ کي ڳنڍيل معنيٰ ۾ پيش ڪرڻ واري صنعت "ساهڙ ڇڙي نہ ساهه جي. ساهڙ ساهڙ ري" (شاهه).

— **تَجْنيسِ مُزِيل:** ث. شعر ۾ ٻن هڪ جهڙن لفظن مان هڪڙي جي پويان وڌيل اکر پيش ڪرڻ واري صنعت "ڪين بند ڪر تون خدا يا! هن بنده جو روزگار".

— **تَجْنيسِ مُضارِع:** ث. شعر ۾ ساڳئي آواز ليڪن معنيٰ ۽ صورتخطي مختلف هئڻ واري صنعت "لال لب لعل ڪان ٻڻ لال منا تو ڪان ٿيا".

— **تَجْنيسِ مُطَرَّف:** ث. شعر ۾ ٻن مفرد لفظن جي پوين اکرن ۾ تبديل پيش ڪندڙ صنعت "خار ۾ هن خام چيو. پر ڪين ٿيس مقصد تمام".

— **تَجْنيسِ مُکَرَّر:** ث. شعر ۾ ساڳئي لفظ جي ٻہ دفعا اچڻ واري صنعت "گرچ گل لاءِ پريشان هزار هزار. مون لاءِ مگر هڪ تون نگار نگار".

— **تَجْنيسِ ناقِص:** ث. شعر ۾ اڻپوري هڪجهڙائي پيش ڪندڙ صنعت "ڪري ڪَنُ ڪيترا ڪڙڪا. نہ ڪَنُ تنهن تي ڪرڻ گهرجي".

• **تَجْڻ:** مصدر. [سن. تِيْجَنَ > تَجَّ = هيٺ ڦٽو ڪرڻ] ڪيرائڻ. ڇڏڻ — ڇڏي ڏيڻ. تياڳڻ "توڙي پران تجي. تان پي ڏيان ڌن ۾" (سامي). هٿ ڪڍڻ — دست بردار ٿيڻ. ترڪ ڪرڻ — لاڳاپا لاهڻ (دنيا جا). ڇرڪڻ — ڊڄڻ — خوف ڪائڻ.

• **تَجْويزَ ج تَجْويزُونَ:** ث. [ع. جازَ > جَوَزَ. تَجْوِيز = بنائڻ. جائز ٺهرائڻ. سٽاءَ پوري ڪرڻ] رٿ — تدبير. سٽاءُ — ترڪيب. راءِ. ٺهراءُ. طريقو — نمونو.

— **تجويز پاس ڪرڻ:** ڪنهن مجلس ۾ ڪارِٽَ بحث کان پوءِ قبول ڪرڻ — ٺهراءُ بحال ڪرڻ.

— **تَجْويز ڪرڻ:** رٿ ڪرڻ. تدبير ڪرڻ. سِٽَ سِٽڻ. رٿ ڏيڻ — ٺهراءُ پيش ڪرڻ.

• **تَجْهِيزَ:** ث. [ع. جَهَزَ > جَهَزَ. تَجْهِيز = دفن ڪرڻ. تيار ڪرڻ. ساز سامان مهيا ڪرڻ (جهاز لاءِ)] ميّت لاءِ ڪفن دفن جي تياري. ڪنوار جي شاديءَ جي سامان (ڏاج) جي تياري.

— **تَجْهِيز و تَکْفِين:** ث. [ع] ميّت کي وهنجارڻ سهنجارڻ ۽ سندس ڪفن دفن جي تياري — ڪفن دفن.

• **تُڄڻُ:** مصدر. [سن. تُنَّ = خال پرڻ] تنڻ. بورُ پرڻ (ٽڪيل ڪپڙي جو) — رفو ڪرڻ. (تجيو — تجيندو — تجيل).

— **تُڄَ:** ث. [تڄڻ > تڄ] تُن پرڻ جي حالت. اُٽت. رَفُو.

• **تِڄَ:** ث. ڇِلَ. ڇِتَرُ. تمام ٿورڙي شيءِ — ذري — ذرڙو. (صفت) خسيس — ادنيٰ.

• **تُڄُ:** صفت. [سن. تُڇّ] ٿورو ذرو. ننڍو — ننڍڙو. گهٽ — ڪمتر. معمولي — ادنيٰ — خسيس — هيچ. نڪمو. ناچيز.

• **تِڄڻُ:** مصدر. [سن. تِڪشَڻُ: پرا. تڇڻ] ڪَلَ لاهڻ — ڇلڻ. ترڇڻ — تراشڻ. ڪرچڻ. ڪرڙڻ. وڍڻ — ڪپڻ. ٽڪر ٽڪر

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪرڻ. زخمي ڪرڻ. ڦٽڻ. (تڇيو – تڇيندو – تڇيل).

• **تَحاشيُ:** ذ. [ع. حَشي > تَحاشيُ (مِن وعَنْ) = ڪناره ڪشي ڪرڻ، ويجهوئي نہ وڃڻ] ڊپ. پرواهه (اڪثر مرڪب لفظن ۾ 'بي' (سان ڪم اچي "بي تحاشا بي پرواهي سان). اوچتو.

• **تَحائِف:** ذ. [ع. تُحفة ج تَحائف] تحفا.

• **تَحتُ:** ذ. [ع] هيٺيون حصو. اونهائي. تَرو. (ظرف) هيٺ – هيٺان.

– **تَحْتاني:** ذ. هيٺان رکيل. هيٺان ڏنل ٽيڪا – هيٺيان نقطا.

– **تَحْتاني حرف:** ز. اهي حرف جن جي هيٺان نقطا هجن "ٻ، پ، ٻ، ڳ وغيره".

– **تَحْتَ الثَرىٰ:** ذ. زمين جو بلڪل هيٺيون طبقو – پاتالُ. ستن دوزخن مان هڪ دوزخ جو نالو.

– **تَحْتَ اللفظ:** ذ. حرف بحرف لفظي ترجمو. شعر يا مرثيي کي (سُر ۾ نہ، بلڪ) لس پڙهڻ جي حالت.

– **تَحْت ۾:** ظرف. جي هيٺان. حڪم ۾ _ ماتحت.

• **تَحْذيرُ:** ذ. [ع. حَذَرَ. تَحْذيرُ = تنبيهه ڪرڻ. ڊيڄارڻ] خطري جو ڏڄ.

• **تَحَرُڪُ:** ذ. [ع. حَرَڪَ > تَحَرَڪَ = چُرڻ] حرڪت – چُرپر. لرزش – جُنبش – ڏوڏو. وَهڪَ.

– **تَحَرُڪ هلائڻ:** ڪنهن مسئلي يا معاملي بابت عملي طور پرچار ڪرڻ – ڪنهن ڳالهہ کي زور وٺائڻ.

• **تَحْرِيرَ ج تَحْريرُون:** ث. [ع. حَرَرَ. تَحْرير = سهڻي عبارت ۾ لکڻ] ڪتابت. عبارت – مضمون. لکيت. دستاويز – ڪاڳاڙو. لکڻ جو ڍنگ. مضمون نگاريءَ جو طريقو. ڪنهن مسئلي بابت لکيل شرعي فتويٰ. سُرمي جي ليڪ (جا اک لڳ ڪيجي).

• **تحرير اُقليدس:** ث. "اُقليدس" جا لکيل جاميٽريءَ جا اصول.

• **تحرير ڪرڻ:** لکڻ. قلمبند ڪرڻ.

• **تَحْرِيرات:** ث. [ع. تحرير ج تحريرات] لِکيتون – تحريرون. سَنَدون. دستاويز.

• **تَحْرِيضَ:** ث. [ع. حَرَضَ > حَرَضَ (هُ عَلَيْ)، تَحْريض = حرص ڏيارڻ] حرص ڏيارڻ جي ترغيب. ڏُتار. حرص _ لالچ].

• **تَحْرِيفَ:** ث. [ع. حَرَفَ > حَرَفَ. تَحْريف = ڦيرائڻ. بدلائڻ (ڪو لفظ يا ڪتاب)] ڦير ڦار (ڪنهن تحرير ۾ لفظن جي، سڄي عبارت يا مضمون جي). ڪتاب جي تبديل.

• **تَحْرِيفات:** ث. [ع. تَحْريف ج تَحْرِيفات] ڦير ڦاريون (لفظن، عبارتن، مضمونن يا ڪتابن جون).

• **تَحْرِيڪَ ج تَحْرِيڪُونْ:** ث. [ع. حَرَڪَ > حَرَڪَ. تَحْريڪ = چُرپر ۾ آڻڻ. اُڀارڻ. جوش ڏيارڻ] چُرپر – جنبش. ڪنهن ڳالهہ يا ڪم کي شروع ڪرڻ يا زور وٺائڻ جي ترغيب. هلچل. تجويز. ٺهراءُ.

• **تَحْرِيمَ:** ث. [ع. حَرَمَ. حَرِمَ > حَرَمَ. تَحْرِيم = منع ڪرڻ. ناجائز ٺهرائڻ] منع – جو نالو.

• **تَحْسبو ج تَحْسبا:** ذ. [ع. تَعَصُب (= ضد. جوش) > تَعَصُبو. تَحْسبو] ڪنهن جي حمايت خاطر ضد. ضد – جوش. حسد. دشمني – بغض.

• **تَحْسِين:** ث. [ع. حَسَنَ. حَسُنَ > حَسَنَ. تَحْسِين = بهتر بنائڻ. سينگارڻ] تعريف – ساراهہ – واکاڻ. پسنديءَ ۽ خوشيءَ جي اظهار جو لفظ – آفرين – شاباس.

– **تَحْسِين جوڳو:** ذ. صفت. پسنديءَ جهڙو. واکاڻ جوڳو – تعريف لائق.

• **تَحْصِيل:** ث. [ع. حَصَلَ > حَصَلَ. تَحْصِيل = حاصل ڪرڻ (مقصد)، وصول ڪرڻ (پئسا)] پوريءَ طرح حاصل ڪرڻ جي حالت. تعليم جي تڪميل – سکيا حاصلات – نفعو. وصولي (ڍل وغيره جي). ڍَل. محصول. تعلقو.

– **تَحْصيلدارُ:** ذ. زمين جي ڍل وصول ڪندڙ عملدار – مختيارڪار.

– **تَحْصيلداري:** ث. مختيارڪاري. ڍل جي وصولي.

– **تَحْصيل ڪرڻ:** علم (تعليم) جي تڪميل ڪرڻ.

• **تَحْصِين:** ث. [ع. حَصُنَ > حَصَنَ. تَحْصِين = قلعي بندي ڪرڻ] مضبوط حفاظت. قلعي بندي.

• **تَحَفُظُ:** ذ. [ع. حَفِظ > تَحَفُظُ (عَنْ) = بچاءُ ڪرڻ. حفاظت ڪرڻ] بچاءُ – سنڀال – حفاظت.

• **تُحفو ج تُحفا:** ذ. [ع. تُحْفَةٌ = قيمتي سوکڙي] سوکڙي – سوغات. اُها شيءِ جا ڪنهن وٽان سوکڙي، نشاني يا تبرڪ طور ملي.

• **تَحقيرُ:** ث. [ع. حَقَرَ. تَحْقير = ڪنهن ڏانهن حقارت سان نهارڻ] ذلت – حقارت. نفرت.

• **تَحقيق ج تَحقيقُونْ:** ث. [ع. حَقَ > حَقَقَ. تَحْقيق = خاطري ڪرڻ. ثابت ڪرڻ. سرڪاري طور جانچ ڪرڻ] اصليت معلوم ڪرڻ جي حالت (ڪنهن واقعي يا شيءِ جي). دريافت – جانچ – ڳولا. يقين. پڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **تَحْقيق ڪرڻ:** پڪ ڪرڻ. يقين ڪرڻ — جانچ ڪرڻ. اصل واقعات متعلق چند چاڻ ڪرڻ. ثبوت هٿ ڪرڻ.

— **تَحْقيقي ج تَحْقيقي:** صفت. پڪو. ثابت.

• **تَحْقيقات:** ث. [ع. تَحْقيق ج تَحْقيقات] ڪنهن مسئلي يا معاملي بابت جانچ.

— **تَحْقيقات ڪرڻ:** ڪنهن ڏوهه جي جانچ ڪرڻ. سرڪاري طور جانچ ڪرڻ. جانچ ڪرڻ. پڇا ڳاڇا ڪرڻ. اصل ڳالهه معلوم ڪرڻ. صداقت جي ڳولا ڪرڻ. واقعات جي چند چاڻ ڪرڻ.

• **تَحْليل:** ث. [ع. حَلّ (= چِڙو ڪرڻ. ڳارڻ) > تَحْليل] حل ٿيڻ جي حالت. جُزن ملڻ جي حالت. ڪنهن ڌاتوءَ جي ڳرڻ جي حالت. ڳارو — آئٽَ. پيهي يا ڳاري جذب ڪرڻ جي حالت (جيئن جملي شيون پاڻ ۾ ملي جذب ٿي وڃن). هاضمو — ڳارو (کاڌي جو پيٽ ۾). جزا ڪولڻ — ڪنهن شيءِ جي جزن کي ڌار ڌار ڪرڻ جي حالت. حَل — پچڻي. [ع. حَلل. تَحْليلاً = جائز ڪرڻ. حلال ٿيڻ] حلال ٿيڻ جي حالت. ذبح. جائز. حلال. حق. حق جو نالو — حق جو ذڪر "ان جي تندن چيو ٿي تحليل. ذڪرهو ذاتي" (منثار راڄڙ).

— **تَحْليل ڪرڻ:** ڳارڻ. پچائڻ — هضم ڪرڻ. حَل ڪرڻ. ضعيف ڪرڻ. جزن کي جدا جدا ڪرڻ.

• **تَحَمُّل:** ذ. [ع. حَمَلَ > تَحَمَلَ. تَحَمُّلُ = بار کڻڻ. برداشت ڪرڻ] برداشت — سَهپ. ڌيرج — ڪانڌ — صبر. بردباري — وڏ ڪَرِدائي.

— **تَحَمُّل ڪرڻ:** ڌيرج ڪرڻ — صبر ڪرڻ. برداشت ڪرڻ.

• **تَحْويل:** ث. [ع. حالَ > حَوَلَ. تَحْويل = بدلائڻ. سونپڻ. پهچائڻ] تبديل. ڦيرگهير (مڪان يا قبله جي). حوالي يا قبضي ۾ ڏيڻ جي حالت — سپردگي. ڪنهن ستاري جو هڪ برج مان نڪري ٻئي برج ۾ وڃڻ جي حالت.

— **تَحْويلات:** ث. حوالي ڪرڻ جي حالت — سپردگي.

— **تَحْويلات ۾ ڏيڻ:** ڏوهيءَ کي پوليس. ڪورٽ يا جيل جي حوالي ڪرڻ.

• **تَحَيُّر:** ذ. [ع. حارَ > تَحَيَّرَ. تَحَيُّرُ = حيرت ۾ پوڻ] تعجب — حيرت. پريشاني — سراسيمگي.

• **تَختُ ج تَختَ:** ذ. [ف > زند. تُوخَشتَ] بادشاهه جي وهڻ لاءِ اوچي هنڌ تي رکيل خاص مسند. مَسْنَدُ — گادي. بادشاهي — سلطنت — حڪومت. پلنگ — صندل. ٻيڙيءَ جو اڳيون پاسو. نانگ جو هڪ قسم (جنهن کي منهن تي وار ٿين).

— **تَخت تاراج ڪرڻ:** ڦٽائي ناس ڪرڻ.

— **تَخت تان لاهڻ:** گاديءَ تان لاهڻ. بادشاهي کسڻ.

— **تَخت تي ويهارڻ:** گاديءَ تي ويهارڻ. بادشاهي هلائڻ جي اختياري ڏيڻ.

— **تَخت چڙهڻ:** بادشاهي چڙهڻ.

— **تَخْت پوشُ ج تَخْت پوشَ:** ذ. تخت جي مٿان وجهڻ جو غلاف. تخت جي مٿان وڇائڻ جو ڪپڙو.

— **تَخْت رَوانُ:** ذ. بادشاهن جي سواريءَ جو تخت. اُڏند کٽولي.

— **تَخْت سُليمانُ:** ذ. حضرت سليمان عليه السلام جو تخت. اُڏامندڙ تخت. سليمان جبل جي چوٽي.

— **تَخْت طائوسُ:** ا سمر خاص. شاهه جهان بادشاهه جو نهرايل مور جي شڪل جهڙو تخت.

— **تَخْتگاهُ ج تَخْتگاهَ:** ذ. گاديءَ جو هنڌ. دارالحڪومت. راڄڌاني.

— **تَخْت نِشين:** ذ. صفت. [ف] تخت تي ويهندڙ. بادشاهه. حاڪم.

— **تَخْت نِشيني:** ث. [ف] تخت تي ويهڻ جي رسم — تاج پوشي. حڪومت.

— **تَخْت يا تَخْتو:** محاورو. بادشاهه جو مسند يا ميت کي وهنجارڻ لاءِ ڦرهو. فتح يا موت. سوڀ يا هار. بادشاهي يا گدائي.

• **تَخْتو ج تَخْتا:** ذ. [تَخْتَ > تَخْتو] ڪاٺ جو ويڪرو ۽ لسو پاٽيو. ڦرهو (غسل لاءِ). طاق (دروازي لاءِ). ڏَرُ — تاڪُ (ڪپڙي جو) (ث) تَخْتِي ج تَخْتيُوْن.

— **تَخْتا پوشُ ج تَخْتا پوشَ:** ذ. تختن جي نهيل صندل تي وڇائڻ جي چادر. تختن جي نهيل کٽ. تختن جي نهيل ڇت جي تختن تي ٿيل گلڪاري.

— **تَخْتا ڏيڻ:** ظلم ڪرڻ. ناس ڪرڻ. ڪَک ڪرڻ. چوريون ڪرڻ.

— **تَخْتائون ج تَخْتاوانْ:** ذ. صفت. تختن جو — تختن وارو. تختن مان نهيل.

— **تَخْتو اونڌو ڪرڻ.** گاديءَ تان لاهڻ — بادشاهي کسڻ.

— **تَخْتو تَخْتو ڪرڻ:** جدا جدا ڪرڻ. ناس ڪرڻ.

— **تَخْتو تَخْتي ڪي نه لڳڻ:** بلڪل جدا ٿيڻ بلڪل برباد ٿيڻ.

— **تَخْتو ڪيڻ:** پيرن هيٺان ڦرهو ڪيڻ. دغا ڪرڻ — دوکو ڏيڻ. حيران ڪرڻ. پريشان ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تَختِي ج تختِيُون:** ٿ. [تخت > تَختِي] ننڍو تختو. تختي جو ٽڪر. پٽي – ڦرهي. بيل گاڏيءَ ۾ گاڏي هڪليندڙ جي ويهڻ لاءِ پٽي.

• **تخرِيبُ:** ٿ. [ع. خربَ > خَرَبَ. تَخرِيبُ = برباد ڪرڻ. تباهه ڪرڻ] بربادي – تباهي – ويراني.

– **تخريبي:** صفت. خرابي ڪندڙ. ڦٽائيندڙ.

– **تخريبي ڪارروائي:** ٿ. خرابي پيدا ڪندڙ عمل. تباهي ڪندڙ عمل.

• **تخصِيصُ:** ٿ. [ع. خَصَّ > خَصَّصَ. تَخصِيص = ڪنهن ڪي ڪم لاءِ خاص طور چونڊڻ. مخصوص ڪرڻ] مخصوص ڪرڻ جي حالت. خصوصيت. تميز.

• **تخفِيفُ:** ٿ. [ع. خَفَّ > خَفَّفَ. تَخفِيف = هلڪائي ڪرڻ. بار لاهڻ] هلڪائي. ڪمي – گهٽتائي. ڇانٽ. ڪٽر (خرچ ۾). افاقو – آرام (بيماريءَ ۾).

– **تخفيف ڪرڻ:** هلڪائي ڪرڻ. گهٽائڻ – ڪمي آڻڻ.

• **تخلُّصُ:** ذ. [ع. خَلَصَ (= پورو ٿيڻ) > تَخَلَّصَ. تَخَلُّصُ (مِنُ = آجو ٿيڻ] شاعر جو مختصر نالو يا لقب (جو هو نظم جي آخر ۾ آڻي. نظم کي پورو ڪري ۽ پاڻ انهيءَ نظم کان آجو ٿئي).

• **تخلِيقُ:** ٿ. [ع. خَلَقَ (= پيدا ڪرڻ) > تَخلِيق] پيدا ڪرڻ جو عمل. ڪائنات – دنيا.

• **تُخمُ ج تُخمَ:** ذ. [زند. تُوخمُ؛ ف. تُخمُ؛ سن. توڪمَ] ٻج. ڪڻو – داڻو. نُطفو. اولاد. نسل. بنياد.

– **تُخمُ بالا:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم – تلسيءَ جو ٻج – تخم بالنگو.

– **تُخمُ ريحان:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم – نازبوءِ جو ٻج.

– **تُخمُ ريزي:** ٿ. [ف. تخم + ريزي > ريختن = هارڻ] ٻج هارڻ. ٻج ڇٽڻ.

– **تُخم ڪاهُو:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم – ڪاهوءَ جو ٻج.

• **تخمِينو ج تخمِينا:** ذ. [ع. خَمَنَ (= اندازو ڪرڻ) > تخمين] اندازو (ڪٿ يا تورجو) – ڪٿ – اٽڪل لاءِ وزن. سرسري حساب.

• **تخمِيناً:** ظرف. اٽڪل روءِ _ اندازاً – لڳ ڀڳ.

• **تخمِينو ڪرڻ:** اندازو لڳائڻ – اٽڪل روءِ ڪٿڻ.

• **تخيُّل ج تخيُّلات:** ذ. [ع. خالَ > تَخَيَّلَ. تَخَيُّلُ = خيال ويچارڻ] تصور. ويچار. خيال. سوچ.

• **تداريو:** ذ. [ع. تدارُڪ] بلو – اُپاءُ – تدارڪ.

• **تدارُڪُ:** ذ. [ع. دَرَڪَ > تدارَڪَ = جاري رکڻ (سفر). پوئواري ڪرڻ] ناجائز ڪم کي روڪڻ جو انتظام. پوئواري. اُپاءُ – بلو. جتن – ڪوشش. انتظام – بندوبست. ڪنهن سان ٿيل ناانصافيءَ جي تلافي لاءِ ڪوشش. انصاف لاءِ عملي قدم. مرمت – درستي. چارو – علاج. سنڀال – احتياط.

– **تدارڪ ڪرڻ:** بلو ڪرڻ – اُپاءُ ڪرڻ. ڪوشش ڪرڻ. سعيو ڪرڻ. بندوبست ڪرڻ.

• **تدبُّرُ:** ذ. [ع. دَبَرَ > تَدَبَّرَ. تَدَبُّرُ = نتيجن تي سوچڻ] دورانديشي. اڳڪٿي. سياڻپ. غور – ويچار.

• **تدبِيرُ ج تدبِيرُون:** ٿ. [ع. دَبَرَ > دَبَّرَ. تَدبِير = انتظام ڪرڻ. سهڻي نموني ۾ حڪومت هلائڻ. فيصل ڪرڻ] بندوبست – انتظام. اُپاءُ – تدارڪ. ڪنهن ڪم لاءِ اڳ ۾ پوءِ جو ويچار. دورانديشي. سوچ – فڪر – غور. خيال – انديشو. تجويز. علاج – چارو – حيلو – جتن – ڪوشش. صلاح – مت. سياڻپ – ڏاهپ. حرفت. اٽڪل.

• **تدرُوپُ:** صفت. [سن. تَتُ = اهو + روپ = شڪل] ساڳئي روپ وارو – هڪ روپ – هڪ شڪل.

– **تدرُوپ ٿيڻ:** جذب ٿيڻ – لئي ٿي وڃڻ. يڪرنگ ٿي وڃڻ (آتما جو آتما سان) "ٽريا ۾ تدروپ ٿيو" (سامي).

• **تدرِيجُ:** ٿ. [ع. دَرَجَ > دَرَّجَ. تَدرِيجُ. آهستگيءَ سان ڪم ڪرڻ] درجيوار سلسلو.

– **تدرِيجاً:** ظرف. درجيوار. سلسليوار.

• **تدرِيسُ:** ٿ. [ع. دَرَسَ > دَرَّسَ. تَدرِيس = سيکارڻ] سکيا – تعليم.

• **تدفِينُ:** ٿ. [ع. دَفَنَ (= پورڻ. ڍڪڻ) > تَدفِين] جنازي کي دفنائڻ جو ڪم. ڪفن دفن.

• **تدفِينُ:** ٿ. [ع. دَفَنَ (= پورڻ. ڍڪڻ) > تَدفِين] جنازي کي دفنائڻ جو ڪم. ڪفن دفن.

• **تدقِيقُ:** ٿ. [ع. دَقَّ > دَقَّقَ. تَدقِيق = ذري پرزي جانچڻ. تفصيل سان معائنو ڪرڻ] پوري غور سان جانچ. ڳوڙهيءَ سوچ سان معائنو. علمي تحقيق.

• **تدوِينُ:** ٿ. [ع. دَانَ > دَوَّنَ. تَدوِين = لکيتن ۾ مضمونن جو انتخاب ڪرڻ] مضمونن جي ترتيب. مواد گڏ ڪري ڪتاب جوڙڻ جي ترڪيب. علمي تاليف.

• **تڏ. تڏ:** ظرف. تڏهن. تڏاڪون.

• **تَدَ ج تَدُون:** ٿ. [سن. تَدَ = پاڻ ڏانهن ڇڪڻ] هڪ طرف ڏانهن ڇڪ – تاڌ (ٿ). مخالف زور. ڇهل. ٽيڪ – آڏ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آڏار. تُوڏ – آڪڙ.

– **تڏ ڏيڻ:** زور ڏيئي هڪ طرف جهلڻ. ملهه ۾ آڏي هٿ سان زور ڏيئي مخالف کي پاڻ کان پري جهلڻ. زور ڏيڻ. ڪاٺيءَ کي آڏ ڏيئي جهلڻ.

– **تڏرُ:** ذ. صفت. تڏ ڏيندڙ (ڪوڙا ملهه اڪثر هڪٻئي کي تڏي (پري) جهليندا آهن). آڙي ڪندڙ. آڪڙ ڪندڙ. وڏائي خور. هٺيلو.

– **تڏوُن ڏيڻ:** آڏا زور لائڻ. مخالفت ڪرڻ.

• **تڏ (ت):** ث. تڏي جي ڪنار. ميدان – زمين.

• **تڏ، تڏِ ج تڏوُن، تڏيُون:** ث. جيت جو هڪ قسم. پوڪن، ڪپڙن وغيره کي نقصان رسائيندڙ جيت (هن جيت جا ڪيترائي قسم آهن: ١. گهروُ تڏ، جا اچي رنگ جي ٿئي، ۽ وڏا وار مُڇن وانگر ٽينس ۽ ڪپڙن ۽ ڪاغذن کي ٽڪي؛ ٢. وٽن جي تڏ 'آر'؛ ٣. ٻوڪ جي تڏ' جا سلن کي اپرڻ وقت کائي ۽ ٽپڪيون ڏيئي اُڏامي). مڪڙ (ث). ٻونگ (مڪڙن جي).

– **تڏ ڏيڻ:** لغڙ کي جڳهيءَ طرح اُسرڻ لاءِ آنڇيءَ کي موڙو ڏيڻ.

– **تڏ وانگر ٽپڪڻ (ت):** لڳاتار ڌانهون ڪرڻ.

• **تڏ پڙي ج تڏ پڙيوُن (ل):** ث. تمام ننڍڙي تڏڙي – جيتامڙي. تمام ننڍڙي شيءِ.

• **تڏو ج تڏا:** ذ. ڦيش يا ڪجهيءَ جي ڦڙهن جو نهيل وڇاڻو – پڙچُ – چَٽائي. رهڻ جو هنڌ. گهَرُ. منزل. مرٽي جو پٽر.

– **تڏا ويڙهه:** ث. تڏن ويڙهڻ جي حالت. دَرَ ٻورَ. تباهي.

– **تڏا ويڙهه ڪرڻ:** تڏا ويڙهي پڇڻ. جهڳو ناس ڪرڻ.

– **تڏائِي ج تڏائِي:** ذ. صفت. تڏا ناهيندڙ – تڏن وارو.

– **تڏو پٽائڻ، ڪٽائڻ:** ڪنهن جو گهر پٽائي ڪيس لڏائي ڪيڻ. هميشه لاءِ هڪالي ڪيڻ.

– **تڏو ڪِنو ڪرڻ:** مهمان يا گهر آيل ماڻهوءَ سان خراب هلت هلڻ. پنهنجي ناموس ٻوڙڻ.

– **تڏو لتاڙڻ:** خراب نيت سان ڪنهن جي گهر جي حدن ۾ داخل ٿيڻ. گهر مان چوري ڪرڻ.

– **تڏو وسائڻ:** اباڻو گهر آباد ڪرڻ. وڏن جو ويڙهو وسائڻ. پيءُ ڏاڏي جي روايت کي زنده رکڻ. گهر ۾ ويهي اباڻو ڌنڌو اختيار ڪرڻ. اباڻي ڌنڌي کي پوريءَ طرح هلائڻ.

– **تڏو ويڙهڻ:** جاءِ ڇڏي هليو وڃڻ – لڏي وڃڻ.

– **تڏي اچڻ:** تڏي تي اچڻ. گهر اچڻ. وطن پهچڻ.

– **تڏي تي اَچڻ:** گهر اچڻ. مهمان ٿي اچڻ. روبرو ٿيڻ. معافي وٺڻ خاطر هلي اچڻ.

– **تڏي تي ويهڻ:** عذرخواهي ڪرڻ لاءِ تڏي تي ويهڻ. پٿرتي ويهڻ.

– **تڏي جو ننگ پوڻ:** پنهنجي گهر يا عزازت جو شرم پوڻ. مڙي وڃڻ. لحاظ ڪرڻ.

– **تڏي چڙهڻ:** ڪنهن جي گهر لنگهي وڃڻ (صلح يا معافي لاءِ).

– **تڏي وڃڻ:** عذرخواهيءَ لاءِ وڃڻ. پٿرتي وڃڻ.

– **تڏي ويهڻ:** ڏک سک ۾ شريڪ ٿيڻ.

– **تڏي ويڙهه ٿيڻ:** گهڻا موت ٿيڻ. هڪ ٻه نه بچڻ. گهَر جي سيني ڀاتين جو مرڻ.

• **تڏو ج تڏا:** ذ. جيت جو هڪ قِسم (جو تڏِ جهڙو پر تڏ کان وڏو ٿئي).

• **تڏي جان تڙڪڻ (ت):** بڪواس ڪرڻ. تَرتَر ڪرڻ.

• **تڏهانڪِر، تڏهانڪو:** ظرف. [سن. تَدِيہ = تنهن ڏينهن + آنڪر = وقت جي حد] تنهن ڏينهن جي وقت کان وٺي – تنهن وقت کان وٺي – "جڏهانڪر" جو ضد.

• **تڏهن:** ظرف. [سن. تَدِيہ] تنهن وقت – ان وقت. پوءِ. تڏهين. "جڏهن" جو ضد.

• **تڏهوڪو ج تڏهوڪا:** ذ. صفت. تنهن وقت جو – ان وقت جو. "جڏهوڪو" جو جواب موصول يا ضد.

• **تڏهوُٽڪو ج تڏهوُٽڪا:** ذ. صفت. تڏهوڪو. تڏهوٽو.

• **تڏهوُٽو ج تڏهُوٽا:** ذ. صفت. تڏهوڪو – تڏهوُٽڪو.

• **تڏهين:** ظرف. [سن. تَدِيہ = تنهن ڏينهن] تنهن ڏينهن – تڏهن. تنهن وقت – تنهن ويل. "جڏهين" جو ضد.

• **تڏي ج تڏيون:** ث. ننڍو تڏو. تَوڙ – آڪڙ (ت).

– **تڏي پڇڻ (ت):** آڪڙ پڇڻ – هٺ ٽوڙڻ.

• **تڏِي:** ث. ڪٽڪ جو هڪ قِسم (جنهن جو ڏاڻو ننڍو ۽ سخت ٿئي).

• **تڏِي ج تڏِيُون:** ث. تڏ. تڏو (جو اڪثر پوکن کي نقصان رسائي). هيٺئين ڇپ جي هيٺان وچ تي ڇڏيل وارَ.

• **تَذَبذُبُ:** ذ. [ع. ذَبذَبَ (= لٽڪڻ) > تَذَبذُبَ] ٻڌتر – فڪر ۽ ويچار (تہ ڪيئن ڪجي). بيقراري. تردّد.

• **تَذڪِرو ج تَذڪِرا:** ذ. [ع. ذَڪَرَ. تَذَڪَّرَ (= ياد ڪرڻ) > تَذڪِرَة] ذڪر – بيان. يادگيري. سوانح عمري. يادداشت.

• **تَذلِيل:** ث. [ع. ذَلَّلَ (= بي آبرو ڪرڻ) > تَذلِيل] ذلت. بيعزتي. خواري.

• تَرُ: صفت. [ف] آلو – پُسيل. پاٽيانو. گهميل – مرطوب. تازو – سبز. نرم. سٽيو. "خشڪ" جو ضد.
– تَرِ بَند: ث. آلي پَٽي (جا زخم تي ٻڌجي).
– تَردامَنُ: صفت. گنهگار – عاصي.
– تَردماغ: صفت. تازه دماغ. هوشيار. خوش.
– تَرلُقمو: ذ. عمدو کاڌو. سٽيو گراه.
– تَروتازَه: صفت. سرسبز. رونق وارو.
– تري: ث. آلاڻ – نمي. تازگي.
• تَر تَر ۽ تَرُوڻ. تَريُون: ث. اهو مضبوط سڳو يا ڏاس جي وٽيل سنهي نوڙي جا اُٺ جي نڪ جي چونٽيءَ ۾ ٽُنگ ڪري ٻڌندا آهن (جيئن اُٺ مُشتي نہ ڪري ۽ سوار جي قبضي ۾ رهي؛ تَر خاص ڪري ڏنگي اُٺ کي هڻندا آهن). تُرهو (ڪڪن جو) "لامر لهريون لس اڳيئون، تو ري نہ ڪو تُرهو نہ تر" (صاحبڏنو). پنج ست خالي هَٿَ هڪبئي سان سلهاڙي ناهيل تُرهو. تلهيءَ ڪاٺيءَ کي کهاڙي سان ترڻ وقت لٺل چوڏا – دوڳيءَ جي چِلَ.
• تَر ج تَرَ: ذ. [سن. تَل = ترو] تَرو. پاڻيءَ جو هيٺيون دنگ (درياءَ يا کوهہ وغيره جو). ڪنهن بہ شيءِ جو هيٺيون پاسو. هيٺيون تهہ. جُتيءَ جو تري وارو پاڳو. بنياد. مٿاڇرو – سطح (زمين جو). آسپاس – پسگردائي. ويجهي چڪ – ويجهڙائي. ڪيڙيل زمين کي هڪ ساريکو ڪرڻ لاءِ ڪاٺ جي چورس دوڳي (جنهن کي ڏڳا ڇڪيندا آهن تہ ڪڙ ٻڙواري ڪيڙيل يا اڻ ڪيڙيل زمين سڌي ٿي وڃي) – ڪاٺ جو سينُور. ڪپڙي جي اُٽت. گهاتائي (پوک يا ڪپڙي جي). ڏيکھ (ڪپڙي جي "تَرُ" ۽ "بَرُ" جي). سَرن جا سُڪل بوڙا (جي گهرن جي ڇتين ڍڪڻ جي ڪم اچن). شرط ۾ لڳايل رقم. (صفت) لانجهو – هيٺو – مرٽينگ (ت).
– تَرُ ٻڌجڻ: پيڙهہ پڪي ٿيڻ. پئسي وارو ٿيڻ.
– تَرُ ٻَڌڻ: پيڙهہ پڪي ڪرڻ. ترقي ڪرڻ. پئسو گڏ ڪرڻ.
– تَر ٿيڻ: صفا سچ ٿيڻ. ڪوٽ ٿيڻ.
– تَرپاءُ لهڻ: آسپاس جي خبر چار وٺڻ. راز لهڻ – منجهہ هٿ ڪرڻ.
– تَرُ چِلڻ: زور چڙهڻ – طاقت چڙهڻ. تُرهي جو درياءَ ۾ ٽٽي پوڻ.
– تَرُ رکڻ: موجودات رکڻ. لڪائي بچت ڪرڻ. لڪل هنڌ تي گڏ ڪرڻ.
– تَرُ ڪرڻ: پئسو بچت ڪرڻ. گم ڪرڻ (پئسا). چورائڻ (رقم) برباد ڪرڻ – ويران ڪرڻ.
– تَر ڪان اَچي بَرُ ڪائڻ: پورت نہ پوڻ. ڪوٽ ۾ رهڻ.
– تَر ڪوٽ: ث. ڪَمي – گهٽتائي – ٿورڙائي.
– تَرِ ڪوٽي هئڻ: بازار يا گهر ۾ ڪنهن شيءِ جي موجودات نہ هئڻ.
– تَرُ لهڻ: سُڌ سماءُ لهڻ. خبرچار وٺڻ. منجهہ لهڻ. کوهہ يا تلاءَ جو ترو جانچڻ.
• تِرُ ج تِرَ: ذ. [سن. تِلَ] مشهور تيلي ٻج جو هڪ قسم (جو خريف ۾ پوکجي، اُن جو ٻوٽو سڌو مٿي اُسري ۽ اُٽ گهٽو ڪاٺيس). تيلي ٻج جو ٻوٽو. تيلي ٻج جو داڻو (جو اڇو يا بعضي ڪارو ٿئي؛ ٽڪنڊو وچ ۾ ليڪ: مقدار ۾ سنهڙو ۽ ننڍڙو) – ڪنجد (ف) – sesame (انگ). "تِرُ جيڏڙو ننڍڙو ذرڙو – ڪابہ ننڍڙي ذرڙي شيءِ". ذرو. بدن تي ڪارو داغ. خال (ڏ ۽).
– تِر ٻوڙينڊو: ذ. تِرن ۽ مٺاڻ مان ٺهيل مٺائيءَ جو گول گوڙهو.
– تِر ٻرڻ (ل): پرٽي. لانئن ۽ نڪيتيءَ وقت گهوٽ ۽ ڪنوار جو ٻُڪ پري تر مٺا ستا ڪرڻ.
– تِر تان گُسڻ: بلڪل ٿوريءَ وچوٽيءَ تان نشان جو گُسڻ. گهڙي ساعت جي دير سبببان موقعو هٿان وڃائڻ "تر جي گٿي، سؤ چوٽون ڪائي".
– تِرُ تيرهن پتيون ڪرڻ: ٿورڙي شيءِ بہ پتيون ڪري ورهائڻ. هر ڪا شيءِ ونڊي ورچي کڻڻ يا ڪائڻ.
– تِرُ ٽِٽ تي نہ پوڻ: بي انداز ماڻهن هئڻ سبببان زمين تي ذري جيتري بہ جاءِ نہ هجڻ. ڪابہ وٿي يا خالي جاءِ نہ هئڻ.
– تِر جيترو هئڻ: ذرڙو هئڻ. زرڙي جيترو هئڻ. بلڪل ٿورو هئڻ. تمام گهٽ هئڻ.
– تِرُ ڇَٽڻ جي جاءِ نہ هئڻ: ذري جيتري بہ جاءِ نہ هئڻ. تمام گهڻا ماڻهو هئڻ.
– تِرُ ڇَٽڻ جي جاءِ نہ هئڻ: ذري جيتري بہ جاءِ نہ هئڻ. تمام گهڻا ماڻهو هئڻ.
– تِر سَڙڻ: اڻ بڻت ٿيڻ – دشمني ٿيڻ (عام وهم موجب گهوٽ ڪنوار جا ونڊيل تِر جيڪڏهن ساڙيا تہ سندن وچ ۾ دشمني پيدا ٿيندي).
– تِرَ سَنوان نہ ٿيڻ: اُميد پوري نہ ٿيڻ. پورو داءُ نہ لڳڻ.
– تِرُ مَگ ڏار ڪرڻ: قطع تعلقات ڪرڻ. علحدگي اختيار ڪرڻ. صفائي ڪرڻ.
– تِرمَٽڻ: تَر پرڻ يا تورڻ.

— **تـرونڊڻ:** تر ورهائڻ. خيرات طور منائي يا طعام ورهائڻ.

• **تَرِ ج تَرِيُونَ:** ٿ. اُٺيل ڪپڙي کي ويڙهڻ لاءِ هڪ چورس ڪاٺي (جا ڪڏي جي اڳيان لڳل هوندي آهي ۽ ان تي اُٺيل ڪپڙو ويڙهبو آهي. هيءَ ڪاٺي اٽڪل ڇهه فوٽ ڪن ڊگهي ۽ ٽي انچ هر چورس هوندي آهي).

• **تُرابُ:** ٿ. [ع] مٽي — خاڪ. زمين. (ڪناية) خاڪساري. انڪساري — نياز. نيستي — فنا "سو نہ ڪنهن شيءِ ۾، جيڪين منجهہ تُراب" (شاهہ). (اسم خاص) تعلقي ڊگهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

— **تُرابي:** ذ. صفت. خاڪي — مٽيءَ وارو.

• **تراڄو:** اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **تَرانَ تَرار ج تَراروُنَ، تَراريُون:** ٿ. [هہ. تَرانْ تَرارْ] تلوار — شمشير.

— **تَرار ڪيڻ:** مياڻ مان ترار ٻاهر ڪڍڻ. وڙهڻ لاءِ تيار ٿيڻ.

— **ترار هڻڻ:** تلوار جا ڌڪ هڻڻ. تلوار سان وڙهڻ. جهيڙو ڪرڻ. مڙسي ڏيکارڻ.

— **تَرار هيٺان لنگهائڻ:** مارڻ — قتل ڪرڻ.

• **تَراڙَ ج تَراڙُون:** ٿ. تَرار.

• **تراڙُ (ڪ):** ذ. ڪوبہ سخت تراڪڙو پٽ. ڪجهہ مفاصلي تائين پکڙيل هموار پٽ. ٻن ٽن ميلن ۾ يڪو پٽرن وارو پکڙيل ميدان.

• **تُراڙو ج تُراڙا:** ذ. [سن. تُلْ = تورڻ] تارازي — ساهمي. ساهميءَ جو هڪ پُڙ. وَٽُ — تورو.

• **تَراڙي:** اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **تُراڙي (ل):** ٿ. [سن. تُلا + ڙي] ساهمي — تارازي. ڪاڃڻ رکڻ لاءِ ننڍڙو ٻيلهنگ.

• **تَرازَ:** ٿ. ڏسو "طراز".

• **تراڙُ ج تَراڙَ:** ذ. ننڍي ٻيڙي — تَراڙَ "تنهنجو اڄ تراڙ، آهي آر اکين ۾" (شاهہ).

• **تَراڙڻُ:** مصدر. ڇلڻ — تَراشڻ. تَـرڻ (مڇي وغيره).

• **تَرازو ج تَرازا:** ذ. [ع. طَرّادُ] ٻيڙيءَ جو هڪ قِسم (هلڪي ۽ تکي ٻيڙي). ٻيڙي — ڪشتي "ترازو تاري، سُتڙ سيپئي ڪري" (شاهہ).

• **تَرازُو:** ٿ. [ف] ساهمِي — تارازي. تارن جو هڪ نکٽ — تيڙُو.

• **تِراسَ:** ٿ. [سن. تِرْشَ = اُڃَ] اُڃَ — پياس — تِيهہَ. [سن. تْراسَهہْ = ڊپ] ڊپ — خوف — ڀؤ.

• **تِراسِجَڻُ:** فعل مجهول. [سن. تِـرشَ = اُڃ] اُڃائجڻ — تاسجڻ. [سن. تْراسَهہ = ڊپ] ڊڄڻ — هراسجڻ.

• **تَراشْ:** صفت. [ف. تَراشِيدَنْ (= ڇلڻ) > تَراش] ڇليندڙ (ڪاٺي وغيره) — تکيندڙ (پٿر وغيره). مرڪب لفظن ۾ پويان اسم فاعل جي نشاني طور ايندڙ "قلم تراش (= قلم گهڙيندڙ چاقو). سنگتراش (= پٿر گهڙيندڙ) وغيره".

• **تَراشَ:** ٿ. [ف. تَراشْ] ڇلڻ ۽ لَسي ڪرڻ جي حالت (ڪاٺ وغيره). رندو هڻڻ جي حالت — رند — ڇِلَ.

• **تَراشِرو:** صفت. [سن. تَلَ = ترو] تراڪڙو — چپٽرو. وينل (زمين). تانگهو.

• **تَراشڻُ:** مصدر. [ف. تَراشِيدَنْ = ڇلڻ] ڇلڻ — ڇلي لسو ڪرڻ (ڪاٺ) — رندڻ. سنئون ڪرڻ — تِرڇڻ. گهڙڻ (قلم) تراڪڙو ڪرڻ. ڪتڻ (وار) (تراشيو — تراشيندو — تراشيل).

— **تَراشو:** ذ. [ف. تَراشْ] ڪاٺيءَ يا قلم کي گهڙڻ مهل لٿل ڪَلون — ڇِلَ.

• **تَراڪِڙو ج تَراڪِڙا:** ذ. صفت. [س. تَلَ = ترو] تاسرو — وينوڙو — چپٽرو. موڪرو (ٿانءُ، جنهن جا ڪَنا اُڀا نہ هجن) — تانگهرو. ويڪرو. وينل ڪنارن وارو. (ٿ) تَراڪڙي ج تَراڪڙيُون.

• **تَرانْگهڙو ج تَرانْگهڙا:** ذ. صفت. تَراڪڙو.

• **تَرانو ج تَرانا:** ذ. [ف. تَرانَهْ] گانو — نغمو — ڳائڻ جو هڪ نمونو (جنهن ۾ 'تانا' 'دَرنا' جا ٻول دُهرايا وڃن). پڪي راڳ جو هڪ گُر. آلاپ. لئي.

• **تَراٽو (ٽ):** ذ. ڪُني يا ديگ جي تري کي ڏنل ليپو.

• **تَراوِيح، تَراوِيحُونْ:** ٿ. [ع. راحَ = آرام يا راحت ڪرڻ] نماز جون ويهہ رڪعتون جي رمضان شريف ۾ عشا نماز جي فرض کان پوءِ پڙهبيون آهن (جيئن تہ هر هڪ چئن رڪعتن بعد ٿورو آرام ونجي ٿو تنهنڪري هن نماز کي تراويح نماز چئجي ٿو).

• **تَراهُ ج تَراهَ (ڪ):** ذ. تلاءُ.

• **تَراهِي ج تَراهيون (ڪ):** ٿ. تَرائي.

• **تَراءُ ج تَراءَ (ڪ):** ذ. تلاءُ. ڍورو. چشمو.

• **تَرائِڻُ:** مصدر. "تَرڻ" مان متعدي بالواسطہ. ڇِلائڻ (ڪاٺي) — رندائڻ. تُڪائڻ (پٿر وغيره) تيل يا گيهہ ۾ پچارائڻ (طعام). (ترايو — ترائيندو — ترايل).

— **تَرائِي ج تَرائِيُونْ:** ٿ. ڇِلائي، ترائڻ جي مزوري.

— **تَرائي تيل ڪرڻ:** ڪنهن شيءِ کي تمام گهڻو ترڻ (ايتري قدر جو اها شيءِ گهٽي تَرڻ سببان ڳري تيل ٿي وڃي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سخت سيکت ڏيارڻ – سخت سزا ڏيڻ.

• **ترائي:** اسم خاص. روهڙي، شڪارپور، ڳڙهي ياسين، ميرپور ماٿيلي، فيض گنج، ميرپور بٺوري، ميرپور خاص ۽ ڪوٽ غلام محمد (جيمس آباد) تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **ترائي ج ترايُون، ترائيُون:** ث. [سن. تَلَ = ترو] هيٺانهين زمين (جتي سمِ يا برسات جو پاڻي اچي بيهي ۽ سدائين پوسل هجي). درياءَ جي پرواري هيٺاهين زمين. جابلو پاڳي ۾ هيٺاهين پاڳي واري زمين. وادي – ماٿري ـ برسات جي پاڻيءَ کي گڏ ڪرڻ لاءِ هيٺاهون ہنن ٻڌل ميدان (ڪ). ننڍڙو تلاءُ (ل). ڍوري.

• **ترائي ج ترائيُون:** ث. آڏاٽي جو هڪ اوزار – "تنُرُ" کي ڦيرائڻ لاءِ سيخ جو فوت ڪن ٽڪر.

• **ترائي ڇَن:** اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تُربت ج تُربَتُون:** ث. [ع. تَـرَب، تُـرْب، تُراب (= مٽي، زمين) > تُرْبَة = قبر] قبر – لوڙهه – بنِي.

• **تُربَند:** اسم خاص. تعلقي ڪونڊڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تربوز، تَربُوزو ج تَربُوزا:** [ف. تَـرْبُوزَه] چانهين – هنداڻو.

• **تَربيت:** ث. [ع. رَبِّي، تَـرْبِيَة = نپائڻ، پالڻ (پارڻو)، پرورش ڪرڻ] خود کي ۽ ماحول کي سمجهڻ ۽ سنوارڻ لاءِ سکيا. زندگيءَ کي سڦلي ۽ سجائي بنائڻ لاءِ تعليم – سِکيا. پالنا – پرورش. پرداخت – سنڀال. تلقين. سڌارو.

– **تَربيت يافتَہ:** صفت. [ع. تربية + ف. يافته = ورتل] تربيت ورتل – سکيا ورتل. تعليم يافته.

• **تَرْبِنگ:** ذ. صفت. جهَڪيل – نميل – ويٺل.

• **ترپاڻ** ذ. [سن. تَلَ = ترو + پاعنا = سڌ] سڌ سماءُ – خبرچار – حال احوال. آسپاس جي خبرچار. ڪنهن بہ ڏر يا ماڻهوءَ جي اندر (جي خيال) جو اندازو. منجهہ – راز. سودي جو رخ. وکري جو اگهہ.

– **ترپاءِ پوڻ:** سُڌ پوڻ "ڪامڻ کي هو ڪونہ پيو، ان تارن جو ترپاءُ".

– **ترپاءُ لهڻ:** سُڌ سماءُ لهڻ. خبرچار هٿ ڪرڻ.

• **تُرْتَ:** ظرف. [سن. تُورَتَ > تُورَر = تکڙ ڪرڻ] جلدي – سِتت – تهتا – فوراً – جهٽ پٽ – يڪدم. نهہ پهہ. هن وقت – هينئر – سگهو – بنا دير.

• **ترتر:** ث. آنڌ مانڌ – بي آرامي – لوچ پوچ. هڪ هنڌ ٽڪاءُ نہ هجڻ واري حالت – ڦٿڪو – ڇرپر. تکڙو ۽ سنهون ڳالهاءُ – ڇرڇر ڳالهائي.

– **ترتر ڪرڻ:** بيجا ڇرپر ڪرڻ. اجائي تکڙ ڪرڻ. تکڙو ڳالهائڻ.

– **ترتريو ج ترتريا:** ذ. صفت. اجائي اُٿ ويهہ ڪرڻ وارو. تکڙو.

• **ترتِلُ:** ذ. [سن. تُر = تي + تيل] تي تيل (سرنهہ جو چانهي جو ۽ ترن جو). ترن جو تيل. تيلي ٻج.

• **ترتولُ (ڪ):** ذ. هٿ ناٽ. ٺڳيون. فريب. وساهہ گهاتي.

• **تَرتيبُ:** ث. [ع. رَتَّبَ، تَـرتيب = ٺاهي رکڻ. سلسليوار ڪري رکڻ] درجي بدرجي (شين) رکڻ جي حالت. هڪٻئي پٺيان سلسليوار جوڙي رکڻ جو عمل. سٽاءُ. سلسلو. نمونو – سليقو. طريقو. نظام.

– **تَرتيبوار:** صفت. سلسليوار – نمبروار. سجلاٽو – لاڳيتو. باقاعدي.

– **تَرتيبي:** صفت. ترتيبوار. ترتيبوار نموني ۾.

• **تَرٽ ج تَرٽُون:** ث. ڪنهن جي هلڻ ڪري پيرن جي لڳڻ جو اڻ لکو آواز – آهٽ "پيرن جي ترٽ".

• **تَرٽجڻُ:** فعل مجهول. [سن. تُـرتَ] ٿٽي پوڻ. پنڌ ڪري بيزار ٿيڻ. ٿڪجي پوڻ. لٿون پوڻ (پنڌ سبب پيرن ۾). ڪنهن شيءِ سان گسڻ يا لڳڻ سببان ٿورو ڪرندڄڻ. گهڻي پنڌ ڪرڻ سببان پيرن جو هيٺان ٿورو ڇلجڻ.

• **تَرڙڻُ:** مصدر. گاسو ڪري ڇلڻ. (ترڙيو – ترڙيندو – ترڙيل).

• **تُرپُ:** ذ. [انگ. ٽرمپ. trump] پتن جي بيسڪوٽ راند ۾ پهرئين رانديگر طرفان ٻوليل مکيہ رنگ (جنهن کي باقي ٽن رنگن تي فوقيت حاصل رهندي) – حُڪُمُ.

– **تُرپ ٻولڻ:** رنگ نروار ڪرڻ – 'حڪم' ٻڌائڻ.

• **تَرجُمانُ ج تَرجُمانَ:** ذ. صفت. [ع] هڪ ٻوليءَ جو مطلب ٻيءَ ٻوليءَ ۾ سمجهائيندڙ – ترجمو ڪندڙ.

– **تَرجُماني ج تَرجُمانيُون:** ث. هڪ ٻوليءَ جي ٻيءَ ٻوليءَ ۾ معنيٰ يا سمجهاڻي – ترجمو.

– **تَرجُماني ڪرڻ:** ڪنهن جي ٻولي يا بيان کي ٻيءَ ٻوليءَ ۾ ترجمو ڪري ٻڌائڻ. ڪنهن تحرير يا تقرير کي سولي نموني ۾ پيش ڪرڻ.

• **تَرجُمو ج تَرجُما:** ذ. [ع. تَـرْجمَة = بيان، سوانح عمري] ڪنهن تحرير يا تقرير کي هڪ ٻوليءَ مان ٻيءَ ٻوليءَ ۾ آڻڻ جو ڪم. اُٿارو.

• **تَرجيحَ:** ث. [ع. رَجَحَ > رَجَحَ، تَـرجِيحَ: ث. [ع. رَجَحَ > رَجَحَ، تَـرجِيح = وڌيڪ وزندار ڪرڻ، وڌيڪ پسند ڪرڻ]

برتري – فوقيت. فضيلت. وڌيڪ قدر. ٻئي کان وڌيڪ پسندي.
– تَـرجيح ڏيڻ: زياده قدر ڪرڻ – برتري ڏيڻ. هڪ ڳالهه کي ٻيءَ تي فوقيت ڏيڻ. تائيد ڪرڻ.
• تَـرجيعَ بَنْدُ: ذ. [ع. تَـرجِيعْ = ورائي ورائي چوڻ. موٽائڻ + ف. بند < بنديدن = ٻڌڻ] شعر جي هڪ صنعت (ڪن مصراعن کي هر بند جي آخر ۾ اهڙيءَ طرح آڻڻ. جو بند جو مضمون انهن مصراعن سان ملي بيهي).
• تَرِجَ ۽ تَرجَ (ڪ): ذ. جبل جي ٽڪرن ۾ تراڪڙيون کڏون (جن ۾ برسات جو پاڻي بيهي جو چوپايو مال پيئي).
• تِرجَ: ٿ. ڇَل – تراش – رَنْدَ. رواتي. ترجائي.
• تِرجڻ: مصدر. ڇلڻ – تراشڻ. چوڏا لاهڻ. رَندڻ. ڪـرڙڻ. (ترجيو – ترجيندو – ترجيل).
• ترجو ۽ ترجا: ذ. صفت. پاسيرو. ڪُنڌائتو. آڏو – ڏنگو. (ٿ) ترجي ۽ ترجيون.
– ترجائي ۽ ترجائيون. ترجايون: ٿ. سڌي نه هجڻ جي حالت – اڻپوري سڌ. ڪُنڌائپ. ذرا ڏنگائي.
• ترجي: اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• تَرَحُمْ: ذ. [ع] رحم – قياس – ڪهل. ٻاجهه. مهرباني – شفقت.
• تَرخانُ: ذ. [ف. تَـرخ] ٻوٽي جو هڪ قِسم (جو آچار ناهڻ ۾ ڪم اچي).
• تَرخانُ ۽ تَرخانَ: ذ. [ف. تَـرخان = مطلق العنان. ڇڙواڳ. بيباڪ] هڪ 'ترڪ' قبيلي "تَـرخان" جو فرد.
– تَـرخان گهراڻو: اسم خاص. سنڌ جو هڪ حڪمران گهراڻو (جنهن سنڌ تي ٣٨ سال ڪن (٩٦٢ – ١٠٠٠ هجري) خودمختار حڪومت ڪئي.
• تَرَدُّدُ: [ع. رَدَ < تَـرَدُد. تَـرَدُ (إلي) = وري وري وڃڻ. هٻڪڻ] ٻڌتَر – سوچ ويچار.
• تُرِدَلُ (ٿ): ذ. ڪاجُ – وهانءُ – شادي.
• تَرِدُوتُ. تَرِدُوڌ: ذ. ٺڳي – مڪر – فريب. دولاب – ڏوڪو.
• تَرديدَ ۽ تَرديدُون: [ع. رَدَ < رَدد. تَـرديد = موٽائڻ] مخالفت ۾ بيان. ڪنهن ڳالهه يا بيان جو انڪار. رد. منسوخي.
– تَرديد ڪرڻ: ڪنهن ڳالهه يا بيان کي رد ڪرڻ. ڪنهن تحرير يا تقرير ۾ ڄاڻايل ڳالهين جو انڪار ڪرڻ.
• تَرڙ (ڪ): ذ. ڳائي مال جو ولر.
• تَرڙ: اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• تَـرڙ ۽ تَـرڙ: ذ. صفت. [سن. تر (= ترو) > تَـرڙ = تَري تائين] تري تائين – ننهن چوٽيءَ تائين – سڄو سارو (ناڪار. بيڪار. نياڳو. چندو) "ترڙ چندو] "ترڙ چندو". "ترڙ نياڳو".
• تَـرڙ واري: اسم خاص. ٺٽن بارڻ' کان ڏکڻ طرف هڪ جبل جو نالو.
• تَـرڙي: اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• تَـرسُ: ذ. [ف. تَـرس = ڊپ] ڊپ – خوف – ڀؤ. رحم – قياس – ٻاجهه – ڪهل.
– ترس پوڻ: رحم جو خيال دل ۾ پوڻ – رحم ڪائڻ – ٻاجهه پوڻ.
– ترس ڪائڻ: قياس ڪرڻ – رحم ڪائڻ. ڪهل ڪرڻ.
– ترسناڪ: ذ. صفت. خوفائتو – ڀوائتو.
– ترسونڌ: ذ. صفت. رحمدل – ٻاجهارو.
• ترِسُ (ٿ): ٿ. [سن. ترشنا] ٿـهه – اُڃ – پياس.
• ترسيو: ذ. صفت. اُڃايو. اُڃايل.
• تَـرسا: ذ. صفت. [ف] آتش پرست – گبر. عيسائي – نصراني.
• تَـرسائڻ: مصدر. ٽڪائڻ – رهائڻ. پاڻ وٽ روڪڻ. سيڙائڻ. دير ڪرائڻ. (ترسايو – ترسائيندو – ترسايل).
• ترسڻ: مصدر. رهڻ – ٽڪڻ. دير ڪرڻ. سيڙجڻ. ويهڻ. انتظار ڪرڻ – واجهائڻ. [ف. تَـرس] ترس ڪائڻ – رحم ڪرڻ "اڳهائي سگها ٿيا. جي وينا وٽ ويجن – ته ترسي طبيبن. چيني هوند چڱا ڪيا" (شاهه).
• ترسُولُ ۽ ترسُولَ: ذ. [سن. ترِشولَ < ترِ = ٽي + شول = ڪنڊون] هٿيار جو هڪ قسم. ٽن شاخن (ڪُنڊن) وارو ڀالو.
• تُرشُ: صفت. [ف] ڪَٽو (ذائقي ۾). رڪو. بدمزاج. ڪاوڙيل.
– تُرشائي: ٿ. ڪٽاڻ – ڪَٽائي. رنجيدگي.
– تُرش ٿيڻ: ڪَٽو ٿيڻ. رنج ٿيڻ. ڪاوڙجڻ.
– تُرش رُو: ذ. صفت. رڪ مُنهون. بد مزاج. ڪاوڙيل.
– تُرشي: ٿ. ڪٽاڻ. سختي. بدمزاجي سخت ڪلامي.
• تَـرغيبُ: ٿ. [ع. رَغَبَ < رَغَبَ. تَـرغيبُ = آماده ڪرڻ] رغبت. لالچ – حرص. شوق.
– تَـرغيب ڏيڻ: آماده ڪرڻ. لالچائڻ. شوق ڏيارڻ. همٿائڻ.
• تَـرَقيُّ ۽ تَـرَقيون: ٿ. [ع. رَقِيَ (= درجي بدرجي مٿي چڙهڻ. علم ۾ واڌارو ڪرڻ. درجي ۾ اضافو ملڻ] واڌارو – سڌارو. اضافو. چاڙهو. بلندي – اوج.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تَرڪ ج تَرڪ:** ذ. [ع. تَرڪ = ڇڏي ڏيڻ] پاسو (دنيا کان) — تياڳ. علحدگي. دستبرداري.

— **تَرڪُ ڪرڻ:** دنيا جي وهنوار کي ڇڏي ڏيڻ — دنيوي لاڳاپا ٽوڙڻ. جيئن ڪجهه هجي قربان ڪرڻ.

• **تُرڪَ(ث):** ذري (گونهه جي) — ڀُرڪَ. دست.

• **تُرڪ:** اسم خاص. خوارزم ۽ چين جي وچ ۾ رهندڙ تاتاري قبيلن جو قومي نالو. ترڪستان يا تُرڪيءَ جي قوم. سنڌ جي ’سمن‘ مان هڪ قبيلي جو نالو.

— **تُرڪتاز:** ذ. ترڪن وانگر حملو. بهادر سپاهي. (صفت) لُٽيندڙ. معشوق.

— **تُرڪستان:** اسم خاص. تُرڪن جو ملڪ — وچ ايشيا وارو خطو.

• **تُرڪُ ج تُرڪ:** ذ. تُرڪستان جو رهاڪو. تُرڪ قوم جو فرد. سپاهي. بهادر. (هندي اصطلاح موجب) مسلمان.

— **تُرڪي:** ث. تُرڪن جو ملڪ. تُرڪن جي ٻولي. غرور — وڏائي.

— **تُرڪي به تُرڪي جواب ڏيڻ:** جيئن ڪو چوي تيئن اُن کي جواب ڏيڻ. سخت جواب ڏيڻ. ڪٽو جواب ڏيڻ.

— **تُرڪي تمام ٿيڻ:** وڏائي هلي وڃڻ. آڪڙ ختم ٿي وڃڻ. دعويٰ نه رهڻ.

• **ترڪاري ج ترڪاريون:** ث. [هہ] سائي ڀاڄي. هر قسم جي رڌڻ جي ڀاڄي. ٻوڙ — ڳنڍڻ. ڀاڪرو گوشت (هندن جي اصطلاح ۾).

• **ترڪائڻ:** مصدر. ڪِسڪائڻ. ريڙهڻ. گِسڪائڻ. گِسائڻ. لڪائي ڪڻڻ. گُر ڪرڻ. (ترڪايو — ترڪائيندو — ترڪايل).

— **ترڪائي وڃڻ:** آهستي آهستي لڪائي ڪٽي وڃڻ — ٽِڳائي وڃڻ — ڪِسڪائي وڃڻ.

— **ترڪتالُ ج ترڪتال:** ذ. [ترڪ (< ترڪائڻ = اٽڪل سان ٽِڳائڻ. ڪِسڪائڻ) + تال = اٽڪل. نتاءُ] اٽڪل سٽڪل — لبو ٿبو (ڪر ۾). نت نتاءُ.

— **ترڪتال ڪرڻ:** اٽڪل سٽڪل ڪرڻ. اڙو ڳاٻرو ڪر ڪرڻ. لُبو ٿبو ڪرڻ.

— **ترڪتالي:** ث. مڪر — ڍونگ. اٽڪل.

• **تَرڪَٽُ ج تَرڪَٽ:** ذ. [تر = ترو+ ڪَٽ < ڪٽڻ. وڍڻ] بيخبريءَ ۾ ٺڳي — وساهه گهاتي. ڌوڪو. دولاب — فريب.

• **تَرڪَٽ ڪرڻ:** وساهه گهاتي ڪرڻ. ڌوڪو ڏيڻ. ٺڳي ڪرڻ. ڪپت ڪرڻ.

• **تَرڪَشُ ج تَرڪَش:** ذ. [ف. تَرڪَش] تيرن رکڻ جي ٿيلهي.

• **تَرڪَنڊي:** ث. ٻوٽي جو هڪ قسم TrilenInsalatus.

• **تَرڪڻ:** مصدر. [ع. تَرڪ = ڇڏي ڏيڻ] ڇڏي ڏيڻ — ترڪ ڪرڻ — تياڳڻ. ميسارڻ. ڇڪتو ڪرڻ (ليکو) — ليکو پائڻ (حساب ڪتاب ڪي). (ترڪيو — ترڪيندو — ترڪيل).

• **ترڪڻ. ترڪڻُ ج ترڪڻيون:** ث. اُها ڳپ جنهن ۾ پير رکڻ سان يا هلڻ سان ترڪي پئجي. ڇڪڻ. ڳَپ. (راند طور) گسڪڻ لاءِ لُهوارو تختو.

— **ترڪڻ بازي:** ث. ترڪڻ جي حالت (ڳپ. پاڻيءَ يا لسائي سببان). ترڪي پوڻ جهڙي لسائي. گسڪڻ واري پاراٽي راند. ٻهاني بازي. خطا کائڻ جهڙي حالت ”عشق مجازي ترڪڻ بازي.“

• **ترڪڻ:** مصدر. ترڪي پوڻ (ڳپ ۾). مٿان کان هيٺ تي کسڪڻ. هيناهين تي رڙهڻ. ڦسڪڻ. گسڪڻ. مائل ٿيڻ (دل). گمراهه ٿيڻ. (ترڪيو — ترڪندو — ترڪيل).

— **ترڪڻو ج ترڪڻا:** ذ. صفت. ڪِسڪڻو — ڦسڪڻو. لسو. (ث) ترڪڻي ج ترڪڻيون.

— **ترڪڻي:** ث. ترڪڻ جي حالت. ترڪڻ.

— **ترڪي پوڻ:** ترڪي پوڻ. کسڪي وڃڻ. گسائي وڃڻ.

— **ترڪي وڃڻ:** نڪري وڃڻ (نظر کان). ٿڙي وڃڻ (نظر اک).

• **ترڪو ج ترڪا:** ذ. [ع. تَرڪَ (= ڇڏڻ) > تَرڪَة. تَرڪَة = فوتيءَ جي ملڪيت. ورثو] فوتي ماڻهوءَ جي پويان ڇڏيل ملڪيت — ورثو. اباڻي ملڪيت — ميراث. سامان — اسباب. پروسو — آسرو.

• **ٽِرڪو:** ذ. اُس — ٽڙڪو. چمڪو.

— **ٽرڪيدار:** ذ. صفت. چمڪڻو (هيرو).

• **ٽِرڪولُ ج ٽِرڪول (ث):** ذ. ڏسو ”ٽڙڪول“.

• **تَرڪي (ل):** ث. ڪنهن ڪٽيل دوا جي ڦَڪي ”انجڻين وغيره جي ترڪي هٽڻ“.

• **تُرڪيا (ث):** اسم خاص. ٿر ۾ ميگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.

• **تُرڪيار:** اسم خاص. تعلقي ڏيپلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تَرڪيبُ ج تَرڪيبون:** ث. [ع. رَڪب > رَڪَبَ. تَرڪيب = موتي جڙڻ. ترتيب ڏيڻ] ملائي جوڙي بيهارڻ جي حالت — جوڙ. بناوت — سٽاءُ. نمونو (ملائڻ جو). تجويز — طريقو. بناوت — سٽاءُ. نمونو (ملائڻ جو). تجويز —

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

طريقو. حيلو. اٽڪل. گرامر جو اصطلاح (جنهن موجب هر هڪ لفظ جو قسم ۽ تعلق نروار ڪجي). جملن يا لفظن جي ترتيب.

– تَرڪيب اِضافِي: ث. علم نحو جو اصطلاح – اضافت. ملڪيت يا واسطيداري ڏيکاريندڙ مرڪّب لفظن جي بناوت.

– تَرڪيب بَنْد: ذ. علم عروض جو اصطلاح. بحر ۽ وزن جي تقطيع. شعر جو هڪ قسم (جنهن موجب ڪنهن بحر ۾ ڪي بند جدا جدا قافين سان آڻجن ۽ هر هڪ بند کان پو هڪ مقرر شعر مختلف قافين سان آڻجي).

– تَرڪيب تعدادي: ث. علم نحو جو اصطلاح. عدد شماري ڏيکاريندڙ مرڪّب لفظن جي بناوت.

– تَرڪيب توصيفي: ث. علم نحو جو اصطلاح. صفت جي معنيٰ ڏيکاريندڙ مرڪب لفظن جي بناوت.

– تَرڪيب سان: ظرفي فقرو. خبرداريءَ سان. اٽڪل سان. تجويز سان.

– تَرڪيب ڪرڻ: گرامر موجب جملي ۾ لفظن جي حيثيت ۽ حالت نروار ڪرڻ ۽ هر هڪ لفظ جو ٻين لفظن سان تعلق ٻڌائڻ. اٽڪل ڪرڻ. تجويز سٽڻ.

– تَرڪيبي ج تَرڪيبي: صفت. ترڪيب موجب – ترڪيب مطابق. ترڪيب وارو. اٽڪلي.

• تَرڪاڻُ ج تَرڪاڻ: ذ. ڊڪڻ – واڍو.

• تَرڪَسُ (ذ). تَرڪَس (ث): ڏسو "سرگرس".

• تَرڳا (لس): ذ. گهنبيدار – ڪارا (وار).

• تَرڳاهُ (ل): صفت. [تَر = ترو + گاهه < ڳاهڻ = تري تائين ڳاهجڻ واري حالت] چٽ – نابود.

– تَرڳاهه ٿيڻ: چٽ ٿيڻ. ڪنگال ٿيڻ. بيزار ٿيڻ.

• تُرڪَڻُ: مصدر. پاڻيءَ ۾ گهٽو ترڻ – تَرَڪِڻ.

• تَرل (ڪ): صفت. رس وارو – پاڻياٺو. پڳَلُ.

• تُرمُ ج تُرمَ: ذ. [پورچوگيز. Tronco؛ ف. تُرنگ] قيدخانو – جيلخانو.

– تُرمَ ۾ پوڻ: جيل ۾ پوڻ. قيد ڪاٽڻ. جُنيون سهڻ. خوار خراب ٿيڻ.

• تُرمِتي: ذ. تُرمِجي.

• تُرمِجي ج تُرمِجيُون: ث. عام اصطلاح موجب باز جو هڪ قسم – ڪارين اکين (سياه چشم) ۽ ڊگهن ٻرن وارو تيز اُڏامندڙ شڪاري پکي – 'جِيتِرو' يا 'جَٽِئُو' جي مادي. Red – headed Merlin (Aesalon chicquera).

• تِرمِذي: ذ. شهر 'ترمذ' جو رهاڪو. امام ترمذي جنهن حديث جو ڪتاب لکيو. (امام ترمذي جو لکيل) حديث جو هڪ مشهور ڪتاب.

• تِرمِرائِڻُ: مصدر. ترورا اچڻ – ترورا ڪرڻ (اکين جو).

• تِرمُوري: ث. هندڪو وڏو ڏينهن – وچ سياري ۾ ترن ۽ مُورين گڏي کائڻ جي رسم ملهائڻ جو ڏينهن (انهيءَ ڏينهن کان پوءِ رات ننڍي ٿيڻ شروع ٿيندي آهي ۽ ڏينهن وڏندا آهن).

• تُرميدانُ (ت): ذ. سَرميدان – مقابلو.

• تَرمِيم ج تَرمِيمُون: ث. [ع. ۱. رَمّ، مَرَمّة = مرمت ڪرڻ؛ ۲. تَرمِيمات = گهرن ۽ گهٽين جي مرمت] درستي – اصلاح ـ ڦيرڦار – گهٽ وڌ. ڪنهن ٺهراءُ يا تجويز تي نظرثاني.

• تُرنجُ ج تُرنجَ: ذ. [ف. تُرنج = نارنگي] ميوي جو هڪ قسم (ٻه قسم ٿين. هڪ ننڍو تُرنج جنهن جي وڻ جا پن ڪارا ٿين. ۽ ٻيو وڏو تُرنج جنهن کي 'بالنگ' به چون؛ ٻئي خوشبودار ٿين. سواد ڪڙو ۽ تُرش، مزاج سرد. گُلَ گرم ۽ خشڪ. تخم سرد تر خشڪ ۽ پَن خشڪ ٿين).

– تُرنجِي: ذ. تُرنج جي گُلن مان ٺهيل شراب.

• تُرنجُبِين: ث. [ف. تَرَنگُبِين > ع. تَرَنجُبِين] پساري وکر جو هڪ قسم (جا ماڪَ وانگر ڪنڊن وارن وڻن تي پوي ۽ سُڪي ڪنڊ يا مُستيءَ جي ڳوڙهين وانگر تي پوي؛ ذائقي ۾ مِٺي ٿئي. سنڌ ۾ اڪثر ڪانڊيري جي پنن تي ڳاڙهين ڳوڙهين جي صورت ۾ ٿيندي آهي).

• تَرَنگُ: ذ. [ف. تَرَنگ، تِرَنگ] ساز جي تند جو آواز. [سن. تَرَنگَ] لهَر – موج. امنگ – جذبو. ريجهه – خيال – بودڪي.

– تَرَنگِي: ذ. صفت. لَهري – موجي. جذباتي. پُورالو.

• تُرَنگُ ج تُرَنگَ: ذ. [سن. تُرَنگَمْ < تُرَ = تکو + گَمْ = هلڻ] پلو گهوڙو "تَريا رت تُرنگ. رڻ ۾ راماڻا ڪري" (خليفو نبي بخش)؛ "جن ٿي ڪُوِنتَ کُڏائيا، تازي تيز تُرنگ" (حمل).

• تُرَنگُ ج تُرَنگَ: ذ. [ف. تُرَنگ] تُرمُ ـ جيلخانو.

– تُرنگ ڪاٽڻ: جيل ڪاٽڻ – سزا ڪاٽڻ. ڏکيو وقت ڏسڻ – تڪليفون ڏسڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تَرَنَمُ:** ذ. [ع. رَنَمَ. تَـرَنَم = منڙيون لاتيون ڪرڻ (پکي)، سُر سان ڳائڻ] سُر — آلاپ. ڳائڻ "جو ترنم ٿو ڪريان. سو ٿو ڪريان مستيءَ ۾".

• **تَرُنِي ج تَرُنِيُوُنْ:** ث. [سن] عورت — سهڻي عورت "سر ڪنڌ ۾ سُرها ڪيا. تَرُني لوئي تَل" (ڪنيان). ڪِنُوَڻُ — وِجُ "تَرنيءَ جانْ تجلو ڪري، پيا پريان جي پاس" (صدرالدين). روشنيءَ جو ڪِرڻو.

• **تَرِڻُ (ل):** ث. نندي ڪُمي.

• **تَرِڻُ:** مصدر. عضون جي چرپر سان پاڻيءَ جي مٿاڇري تي پاڻ جهلڻ — پاڻيءَ جي مٿاڇري تي رهڻ. "ٻُڏڻ" جو ضد. تُرڳڻ. تَري پار ڪرڻ (واهه، درياءَ وغيره). لڙهڻ. پار پهچڻ. وصول ٿيڻ (ٻڏل رقم). تئيءَ ۾ پچائڻ — پُچڻ (پلو مڇي، ترڪاري وغيره گيهه يا تيل ۾). چِلڻ — لسو ڪرڻ (ڪنهن ٿلهي ڪاٺي يا دوڳيءَ ڪي ڪهاڙي سان). چڙهي پوڻ (بيماريءَ مان). زمين ڪي تَرگهمائي سِڌو ڪرڻ. (تَريو — تَريندو — تَريل).

• **تُرڻُ:** مصدر. [سن. تُلْ = تورڻ] تور ٿيڻ — وزن ٿيڻ (ڪنهن شيءِ جو). ڪانٽي يا ساهميءَ تي چڙهڻ. وزن ڪرڻ (پنهنجو). چِيڻ (اکين ۾). (تُريو — تُرندو — تُريل).

• **تَرِٽِي ج تَرِٽِيُوُنْ:** ث. تَرڻ جي حالت. بيڙي. اُهو ٿانءُ جنهن ۾ ڪا شيءِ ترجي — ڪَٽِجي.

• **تَرو ج تَرا:** ذ. [سن. تَلَ = ترو] تَـرُ — ٿاهُ — قَعْر (ع). تَر وارو حصو. هيٺيون پاڱو. بنياد. اونهائي. هيٺيون پاسو (ٻيڙيءَ، جُتيءَ وغيره جو). پچاڙيءَ جي بچت (پنگ وغيره جي) "جيڪي پين تَرو تِن ڪي سور نڪو ٻرو" (موالين جي صدا). ڳُجهه — راز.

– **تَرو ڪَهَرَائِڻُ:** ڪنهن ڪم سببان گهٽا پنڌ ڪرڻ يا ڪرائڻ. منٿون ڪرڻ يا ڪرائڻ.

– **تَرو لِڳائي چِڙڻ:** ڪپائي ڇڏڻ. هڪ هنڌ ٻيهاري ڇڏڻ. شرمندو ڪرڻ. ڪنڌ هيٺ ڪرڻ. مَنُ ڪي مارڻ. طعام ڪي ساڙي ڇڏڻ.

– **تَرو لڳڻ:** طعام جو زياده سيڪ اچڻ سبب تَر ۾ سڙي وڃڻ. ٻيوس ٿيڻ.

– **تَرو هڻڻ:** خدمت ڪرڻ. تمام گهڻي ٽهل ڪرڻ. ٻنا معاوضي سخت محنت ڪرڻ.

– **تَروئِي لَڳِي وڃڻ:** شرمندو ٿيڻ. ذِلَت ڏسڻ. وائڙو ٿيڻ — منجهي پوڻ.

• **تِرو (ت):** ذ. سونارڪي ڪم جو هڪ اوزار. زيورن تي چِٽَن ڪڍڻ جو قالب.

• **تَرو ج تَرا:** ذ. [ع. طُرَهْ > تُرو] طُـرو — پَٽڪي جو ڇيڙو.

• **تَرُوار ج تَرُوارِيُوُنْ:** ث. تَرارِ ـ تلوار.

• **تَرُوَانِي ناهڻ (ت):** ڌوٻين جي اصطلاح ۾ ڪلر جي پاڻيءَ ۾ ڪپڙا ٻوڙڻ.

• **تَرُوَٽ:** ث. ڏسو "تَرهوٽ".

• **تَرُوَرُ:** ذ. [سن] وَڻُ.

• **تِرُوِرُ:** ث. ڏُنڌ مان لنگهندڙ تِکي روشنائي. پاڻيءَ جي مٿان سٽَپ سبب روشنائي جي ڪرڻن جي جهرمر. تِرورا. بي آرامي. بيقاعدي اچ وڃ (ل).

• **تِرُوِرُ:** اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ڳوٺ ۾ ڊنڊ جو نالو.

• **تِروِائِڻُ:** مصدر. پاڻيءَ جي مٿاڇري تي تيل. گيهه وغيره سٽَپ پوڻ سبب سج جي ڪرڻن سان طرحين طرحين رنگ ڏسڻ.

• **تِرُورو ج تِرُورا:** ذ. [سن. تُرسرِيڻ = ترورو] سج جي روشنيءَ جيَ سنهڙي ليڪ — ڪرڻو. اکين آڏو ڦرندڙ ڪارو ٽٻڪو. ڏُنڌ (اکين جو). پاڻي ۾ ترندڙ سٽَپ جو ذرو.

– **تِرورا ڪرڻ:** اکين سان چِٽيءَ طرح شيون نـ ڏسي سگهڻ.

• **تِروڪِڙِي ج تِروڪِڙِيُوُن:** ث. تِروڪڙي — تلوڪڙي.

• **تِروڪِٽِي ج تِروڪِٽِيُوُنْ:** ث. تِروڪڙي.

• **"تارا تروڪٽيون مٽن ڦلڙيون" (شاهه).**

• **تِروڪِڙِي ج تِروڪِڙِيُوُن:** ث. [سن. تِلَ = تِر] جسم ۾ سئيءَ سان زخم ڪري سُرمي يا نيري. رنگ سان پري ناهيل هٽرادُو تِر (جو دائمي نشان جي صورت وٺي ويهي). تلو ڪڙي — ڏينبوڙي.

• **تَـرُوَنْ:** ث. اُٺ جي نَٽ (جا وارن مان ناهجي).

• **تَرُوِيجَ:** ث. [ع. راجَ (= رواج ۾ اچڻ) > رَوَجَ. تَـرُويج = رواج ۾ آڻڻ. رائج ڪرڻ] رواج — رسم. شهرت.

• **تَـرُهاٽَ (ل):** ث. پنڌ سببان پيرن جي تري ۾ زخم واري ڳاٽ (ءِ سُور) — تَـرُهَٽ. (ڪنهن جي اچڻ يا هلڻ سببان) پيرن جو هلڪو آواز — آهٽَ.

• **تَـرُهاٽجَڻُ:** فعل مجهول. پنڌ سبب پيرن جي تري ۾ ڳاٽ ٿيڻ — ڳَسڻ سببان زخمجڻ.

• **تَـرُهَٽَ (ل):** ث. پاڇاريءَ جي هيٺين ڪاٺي — تَـرُهوٽَ. پير ۾ ٿيل زخمدار ڳاٽ (پنڌ سبب).

• **تَـرُهَٽِجَڻُ:** فعل مجهول. تَـرُهاٽجڻ. ٿڪجڻ. عاجز ٿيڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ٿَرُهٽيِ:** اسم خاص. تعلقي گهوڙا باريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٿرهو:** اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٿَرهو، ٿُرهو ج ٿرها:** ذ. [تر. ترو > ترهو = اهڙي شيءِ جنهن جو تَر ٻڏل هجي. ٢. تَرڻ > تَرهو = اهڙي شيءِ جا تَري يا تاري] ڪکن، ڪانن ۽ ڪائين جو نوڙين ۽ رسين سان تَر ٻڌي ٺاهيل هڪ قسم جو منجو (جو اڪثر ڍنڍن ۽ ڇڇن ۾ ٻيڙيءَ طور ڪم آڻجي) "ٻيا سيٽَ سڙن، ٿرهي ٻنهي ڪنڌئين" (شاهه). (اصطلاحاً) ٻڏڻ کان بچڻ جو وسيلو. وسيلو — آڌار "توڪل جو ٿُرهو".

— **ٿُرهو ٻڌڻ ۽ پاڻيءَ کي سلڻ:** ڪنهن ڪم لاءِ ڪوشش به ڪرڻ ۽ توڪل به ڪرڻ.

— **ٿُرهو تواڻي ٿيڻ:** ڪکن جي ٿرهي جو پاڻيءَ ۾ لڙهي لهوارو ٿيڻ. وسيلو هٿان وڃڻ. بيوس ٿيڻ.

• **ٿرهوٽ ج ٿرهوٽُون:** ٿ. [تر = ترو. هيٺ] پاڃاريءَ جي هيٺين ڪائي — لار — ٿَرهٽ.

• **ٿَري:** ٿ. [ف] آلاڻ — نمي. تازگي. سٽيائي.

• **ٿَري ج ٿَرِيُون:** ٿ. [سن. تَلَ = ترو] ديگ يا ديگڙي وغيره جي سڙي ويل تَر ۾ نڻون وڃهايل ترو. [سن. تَري = ترڻ] اها شي جنهن کي ترجي. ٿرهو. ننڍي ٻيڙي — مَڇُئو. ٽري.

— **ٿري ڪيڻ لڳڻ:** ملهه وڙهندي هٿ زمين تي کپڻ (جا هارائڻ جي نشاني آهي) — ملهه ۾ دسجڻ.

— **ٿَري، ٿَرِي ج ٿَرِيُون:** ٿ. [سن. تَلَ = ترو] هٿ جو سنئون پاسو يا وچ. پير جو هيٺيون پاسو. اُٺ جي پيٽ تي گاٽ سبب گول حصو (ڪ).

— **ٿريءَ تي ٻهشت:** اصطلاح. آتي جو آتي سڀ سهولتون ميسر. جهٽ پٽ تيار. فوري عمل.

— **ٿري تي ٻهشت ڪرڻ:** ڪا شيءِ ٺهه پهه تيار ڪرڻ ڪو ڪم اتي جو آتي پورو ڪرڻ. هڪيو تڪيو پورائو ڪرڻ.

— **ٿريءَ تي ٻهشت گهرڻ:** ڪم جي فوري پورائي طلب ڪرڻ. اڻ ٽيڻي ڳالهه جي گهر ڪرڻ.

— **ٿريءَ تي رکڻ:** هڪدم حاضر ڪرڻ. موجود ڪرڻ. سانگو لاهي حاضر ڪرڻ. جان جي قربانيءَ لاءِ تيار ٿيڻ "سر ٿريءَ تي رکڻ".

— **ٿريءَ تيل نه لڳڻ:** نه مڃڻ — نه ٻاسڻ — قبول ڪرڻ. ڪي ڪين ٿيڻ. ڪجهه به نه ورڻ.

— **ٿريءَ ٻڌڻ (ٽ):** پاڙ پٽڻ. زور پڇڻ. ڪنهن جي طاقت موڙڻ. هڪ رسم موجب گهوٽ ڪنوارجي مٺ ڪولڻ.

— **ٿري ڏيڻ:** بچاءَ خاطر آڏو هٿ ڏيڻ. آڏ ڏيڻ. مدد ڪرڻ. ڪپڙن کي هٿ سان مهٽڻ (ڌوٻي). آڏڻ. پيڙون ڏيڻ — زور ڏيڻ.

— **ٿري ڪوڙڻ:** هيٺو ٿيڻ. هارائڻ.

— **ٿري هڻڻ:** ٻيلهاڙي راند ۾ مخالف کي ڇاتيءَ وارو ڌڪ هڻڻ. هٿ سان ڌڪي پري ڪرڻ.

— **ٿري هيڻان سج لڪائڻ:** وڏي گناهه کي ڪنهن اٽڪل بازيءَ سان لڪائڻ. ڪنهن مشهور واقعي کي حرفت سان پوشيدو رکڻ. وڏي گناهه يا مشهور واقعي کي لڪائڻ جي اجائي ڪوشش ڪرڻ. بيسود ڪوشش ڪرڻ.

— **ٿريُن ڀر ٿيڻ، ڀوڻ ڪرڻ:** بيلائي منجهان ڪري طاقت ٿيڻ. بلڪل هيٺو ٿيڻ.

— **ٿريُون ڪوڙائڻ:** هيٺ ڪيرائڻ. هيٺو ڪرڻ. زور پڇڻ.

— **ٿريُون ڪوڙڻ:** اونڌو ٿيڻ. زور ٽٽڻ. سجو ٿيڻ. ڪنگال ٿيڻ.

— **ٿريون گسائڻ:** محنت ڪرڻ — پورهيو ڪرڻ. گهٽو هلڻ.

— **ٿريون مهٽڻ:** هٿ مهٽڻ. افسوس ڪرڻ. پشيمان ٿيڻ. بيمار يا غش ٿيل ماڻهوءَ جي هٿن ۽ پيرن جي ٿرين کي گرم ڪرڻ خاطر زوردار مالش ڪرڻ.

• **ٿَرِي:** ٿ. جوئر جو هڪ قسم (جا منا ڪانا ڪري). جوئر جو منو ڪانو — گِنو. گهوڙي. سونارن يا جواهرين جي ننڍي ساهمي — تڪڙي.

• **ٿرياسر:** اسم خاص. ننگرپارڪر وٽ هڪ تلاءَ جو نالو.

• **ٿَرِيَاقُ، ٿَرِيَاقَ:** ذ. [ع] هڪ مرکب دوا جا زهر جي اثر کي زائل ڪري — زهر مار — Theriaca treacle. اهڙي شيءِ جا زهر جي اثر کي دفع ڪري. اوتار (ڪنهن دوا جي اثر جو) — Antidote.

• **ٿَرِيزَ:** ٿ. [ف. تريز = تڪندو بالو] پهراڻ جو آگو — دامن.

• **ٿَرِي ڪَرِڪَلو:** ذ. جوئر جو هڪ قسم (پڇاڙيءَ وارو ٻن هڪ پاسي لڳل. سنگ چوڙ جوٽيو ۽ ڪانو منو).

• **ٿَرِيَلُ:** اسم مفعول. صفت. [تَرڻ > تَريل] پڪل. مٽي تَري آيل. آٿريل.

• **ٿُرِيَلُ:** اسم مفعول. صفت. [ٿُرڻ > ٿُريل] تور ٿيل — تور ڪيل.

• **ٽَرِينُ:** صفت. [ف. تَر > ترين] بلڪل. تازو. صفت جي بيان 'وصف جي گهٽائي' خاطر استعمال ٿيندڙ لفظ "تازه ترين" (= بلڪل تازو).

• **تَرِيناڪ:** ذ. صفت. [ف. ترين (= بلڪل) > ترِيناڪ (سنڌي)] تمام چالاڪ. وڏو حرفتي. اٽڪلي. ٺڳ – مڪار – عيار. فتنہ انگيز. (ذ) شڪاري پکيءَ جو هڪ قِسم (جو سال ۾ تي پيرا ڪنڀ ڇاڻيندو آهي. باز جنهن گهٽيون ڪريزون ڪاڍيون هجن (پکين کي جهلڻ ۾ وڏي اٽڪل وارو. وڏو اٽڪلي جيڪو ڪنهن کي نہ ڇڏي. ٻن سالن جو ويڙهاڪ باز.

• **ترِينهَن:** ظرف. اڄ کان وٺي ٽنجين ڏينهن (اَڄ. سڀاڻي. پرينهن. آرينهن. ترينهن).

• **تَريو ج تَريا:** ذ. گهٽي هلڻ ڪري اُڻ جي پير جي ڦاٽي پيل کل (ل). پرت پريل پوش (ث).

• **تريو:** ذ. سامونڊي مڇيءَ جو هڪ قِسم.

• **تَڙ ج تَڙُون:** ث. [سن. تَد (= هٽڻ. وڍڻ) > تَڙڻ > تَڙ] ٽڪر (سوپاريءَ جو). ذرو (مصريءَ جو). ٻُوٽي (گوشت جي). ڪاٺي (ٽيڪ لاءِ) – جهَلَ "جنين ڪاٺين آنڌائون. تنين ڪاٺين وينڌياس = جنين تڙين آنڌائون. تنين تڙين وينڌياس" (ڳجهارت). لوڌ – هڪل (شڪار لاءِ). ٻڄ (ڪنهن جانور تي شڪارين يا ڪتن جي). تڙي – دڙڪو.

– **تَڙ ٻڪو:** ذ. سوپاريءَ ذرو.

– **تَڙ ڪرڻ:** شڪار واسطي پکين يا جناورن کي تڙڻ.

• **تَڙ ج تَڙَ:** ذ. [سن. تَٽ = ڪنارو] ڪنارو – ڪنڌي. ڪنهن واهہ. درياءَ وغيره جو ڪناري وارو اُهو هنڌ جتان پاڻي ڀرجي. وهنججي يا چوپائي مال کي پاڻي پيارجي – گهيڙ – گهاٽ. پيڙين ٻيهڻ جي جاءِ _ پتڻ. اُهو هنڌ جتي مڇي ماري گڏ ڪئي وڃي – مياڻ. جر تائين پهتل کوهہ. کوهہ. کوهہ وارو ڳوٺ. پاڻي جي گڏ (ڪ). جُوءِ _ ٿاڪ. ميدان – پوٺو (ت). وهنجڻ – غسل. احتلام.

– **تَڙ تانگهڻ:** ڳولا ڪرڻ. ڪوشش ڪرڻ.

– **تَڙ پوڻ:** خواب ۾ جماع جي وهم سبباں انزال ٿيڻ – احتلام ٿيڻ (جنهن جي ڪري لازمي طور تڙ ڪرڻو پوي).

– **تَڙ ڏيڻ:** وهنجارڻ (ميّت کي) – غسل ڏيڻ. پيڙين جو لنگر هڻڻ.

– **تَڙ ڪرڻ:** وهنجڻ – غسل ڪرڻ.

– **تَڙ لائڻ:** پار پهچائڻ. ڪنڌيءَ پيڙو ڪرڻ. منزل تي رسائڻ.

– **تَڙ هجڻ:** جماع يا تَڙ پوڻ سبباں غسل جي ضرورت هئڻ.

• **تَڙ ج تَڙيُون:** ث. موسم – مُند. قسط (قرض جي).

– **تَڙ ڪرڻ (ل):** چوپائي مال جو ڀ تي مندون ڦر نہ ڏيڻ. وس جي موسم ۾ ڏوُ تي چرڻ. ڏوُ ڪرڻ.

– **تَڙ هڻڻ (ل):** چوپائي مال جو ڀ تي مندون ڦر نہ ڏيڻ. مند گسائڻ.

• **تڙاڪو (ت):** ذ. جهيڙو. ٻتاڪ.

– **تڙاڪي ج تڙاڪيءَ:** ذ. صفت. جهيڙاڪ. ٻتاڪي.

• **تڙائڻ:** مصدر 'تڙڻ' مان متعدي بالواسطه. تڙائي ڪڍڻ – لوڏائڻ. (تڙايو – تڙائيندو – تڙايل).

• **تَڙَنگ ج تَڙنگَ:** ذ. صفت. وڏو اڙٻنگ – وڏو پهلوان.

• **تَڙپيڙ ج تَڙپيڙُون:** ث. [تَڙ > تَڙڻ + پيڙَ > پيڙڻ] سوڙهہ – تنگي. سختي – پيڙا. تڪليف – اوکي. وٺ پڪڙ. تڙ تڪڙ. سخت ڪوشش. تقاضا.

– **تَڙپيڙ ٿيڻ:** ماڻهن جي گهڻائي سبب سخت سوڙهہ ٿيڻ.

– **تَڙپيڙ ڪرڻ:** سوڙهہ ڪرڻ – سختي ڪرڻ. تڪليف ڏيڻ. تڪڙ ٻڌڻ.

• **تَڙ تڪڙ:** ث. تمام گهڻي تڪڙ. جلد بازي. ابهرائي. ٻڄ ٻجهان. وٺ پڪڙ.

– **تَڙ تڪڙ ڪرڻ:** تمام گهڻي تڪڙ ڪرڻ – جلدي ٻڌڻ.

• **تَڙپڪڙ:** ث. تڙ تڪڙ.

• **تَڙپ:** ث. ڦٿڪو – لوچ. بيقراري. جوش – جذبو. اُمنگ. خواهش.

• **تَڙپائڻ:** مصدر 'تڙپڻ' مان متعدي بالواسطه. ڦٿڪائڻ – لڇائڻ. تڙڦائڻ. (تڙپايو – تڙپائيندو – تڙپايل).

• **تَڙپڻ:** مصدر. [سن. تَد = ڌڪ هڻڻ] ڦٿڪڻ – لڇڻ – تڙڦڻ. بيقرار ٿيڻ. سڪڻ. سڙڻ. (تڙپيو – تڙپندو – تڙپيل).

• **تَڙيوٽو ج تَڙيوٽا:** ذ. ٽڙيوٽي جو پٽ – پوٽي جو پوٽو. (ث) تڙيوٽي ج تَڙيوٽيون.

• **تَڙ خمير:** اسم خاص. تعلقي چاچري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **تَڙ دوس:** اسم خاص. تعلقي چاچري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **تَڙ ڏاڏو ج تَڙ ڏاڏا:** ذ. ڏاڏي جو ڏاڏو. (ث) تَڙ ڏاڏي ج تَڙ ڏاڏيون.

• **تَڙ ڏوهٽو ج تَڙ ڏوهٽا:** ذ. ڏوهٽي جو پوٽو (ث) تڙ ڏوهٽي ج تڙ ڏوهٽيون.

• **تَڙ شمون:** اسم خاص. تعلقي عمر ڪوٽ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **تَڙَڻُ:** مصدر. [هہ. تڙپنا] لڇڻ – ڦٿڪڻ. (تڙڦيو – تڙڦندو – تڙڦيل).

• ٽڙڪو ج ٽڙڪا: ذ. صبح واري اُس. تاءُ (سج جو).

• ٽڙڪولُ ج ٽڙڪولُن (ٿ): ٿ. پٽ جو اُهو پاسو جنهن تي صبح جو سج اُڀرڻ وقت ٽڙڪو پوي "ٽڙڪولن ترڪ ڪري، وڃي ويٺا گوچر گام" (خليفو نبي بخش).

• ٽڙڳڻ: مصدر. [سن. تڏاڳ = تلاءُ] تلاءُ، ڍنڍ، واهه يا درياءَ ۾ پيو وهنجڻ. ٽٻڻ ۽ ترڻ "ٽڙڳي ٿي تالور ۾، هٿي مير بحر منجهن" (صدقي ٻرو) ٽٻيون هڻڻ. (ٽڙڳيو – ٽڙڳندو – ٽڙڳيل).

• ٽڙنانو ج ٽڙنانو: ذ. ناني جو ڏاڏو. (ٿ) ٽڙناني ج ٽڙنانيون.

• ٽڙڻ: مصدر. [سن. تد = هڻڻ، وڍڻ] هڪلڻ (جهار يا جانورن کي ٻوڪ ماڻ). ڀڄائڻ (سواريءَ جو وهٽ) – ڊوڙائڻ. لوڏڻ – ڌڪڻ. نيڪالي ڏيڻ. (ٽڙيو – ٽڙيندو – ٽڙيل).

• ٽڙي ڪيڻ: لوڏي ڪيڻ (ڪنهن کي گهر يا ملڪ مان). هڪلي ڪيڻ (جانورن کي).

• ٽڙيلُ ج ٽڙيلَ: ذ. هڪليل – ڌڪيل نيڪالي ڏنل – لوڏيل. راڄ يا جماعت مان ڪڍيل. پٽيل – پاراتو ڏنل.

• ٽڙو ج ٽڙا: ذ. ٻيڙيءَ جي ڪچي ۾ ٽيل ٽنگ (جنهن ۾ 'پوٽي' ٻڌجي).

• ٽُڙُوڙُو: ٿ. شرناءِ جو آواز.

• ٽڙي ج ٽڙيون: ٿ. [ٽڙڻ > ٽڙي] چينڀ – تنبيهه – ڌمڪي. چڙٻ. تکي دوڙ (ڪ). ڪناري تي ڪتل مُنيي (جنهن سان ٻيڙي ٻڌجي) – ڪَرِس.

– ٽڙي چاڙهڻ ڏيڻ: ڌمڪي ڏيڻ – چينڀڻ – تنبيهه ڪرڻ.

– ٽڙي ڪرڻ (ت): وڙهڻ خاطر سوڙ جي جلهه ڪرڻ. ٽڙڻ – هڪلڻ.

• ٽڙياتُ ج ٽڙياتُون: ٿ. نار جي هڪ ڪاٺي (جا 'جوهي' جي ڊيگهه ڪان ٿورو وڌي هوندي آهي ۽ 'ٻڙيات' جي آمهون سامهون 'ٻرجل' جي ٻئي طرف رکيل هوندي آهي).

• ٽڙيهو (ت): ذ. لُڙ – هُل. هنگامو – جهيڙو.

• ٽڙي ڪڙي: ظرف. [ٽڙي > ٽڙڻ + ڪڙي > ڪڙڻ (= ٻيهڻ)] بيني پير – بنا دير. انهيءَ وقت. اتي جو اتي. جلدي – جهٽ پٽ.

• ٽَڙ: ظرف. سڌو – پورو – ٺيڪ. وچ تي – پورو نشان تي. نچ. ساڳيو – هوبهو (ت).

• تَزڪيہ: ٿ. [ع. زَڪا (= پاڪ ٿيڻ) > زَڪِّي، تَزڪِيَۃ = صاف ڪرڻ. پاڪ ڪرڻ] پاڪائي – نرملتا. نشونما.

– تزڪيہ نفسُ: ذ. نفس جي پاڪائي.

• تَزلزَلُ: ذ. [ع] جنبش. تحرڪ. زلزلو.

• تزلي ج تزليون: ٿ. ٻاراٽيءَ راند لاءِ گول ٺڪري – ڏسو "تِزي".

• تَزئين: ٿ [ع. تَزيِين = سينگارڻ] زينت – آرائش – سينگار.

• تزي ج تزيون: ٿ. ٺڪر يا چيني جي گول ٺڪري (جا پٽ تي خانن (گهرن) واري راند ۾ ڪم اچي. جنهن کي پيرن سان تڏا هٽي گهرن ۾ اماٽبو آهي) – تزلي – ڏيون – ٽاپون.

• تَسُ ج تَسَ: ذ. [ع. طَسُ = ڪاٺ جو پيالو] ٺڪر جو ننڍو ماٽورو (اٽي رکڻ لاءِ).

• تَساهُلُ: ذ. [ع. سَهَلَ > تساهُل = آساني پيدا ڪرڻ] غفلت – سستي – لاپرواهي.

• تُسائڻُ: مصدر. [سن. تُش = راضي ٿيڻ] راضي ڪرڻ – خوش ڪرڻ. ريجهائڻ – پرڀائڻ. (تسايو – تسائيندو – تسايل).

• تَسبيحُ ج تَسبِيحُون: ٿ. [ع. سَبَحَ > سَبَحَ. تَسبِيحُ = ڏٺيءَ جي وڏائي بيان ڪرڻ] خدا جي وڏائيءَ جو ذڪر. سبحان الله جو ورد. داڻن جي مالها (جنهن تي ذڪر ڪجي).

– تسبيح خُوان: صفت. [ع. تَسبِيح + ف. خوان (< خواندن = پڙهڻ) = پڙهندڙ] تسبيح پڙهندڙ – ذڪر الاهي ۾ مشغول.

– تسبيح سورڻ: تسبيح تي خدا جو ذڪر ڪرڻ. وظيفو پڙهڻ.

• تَسخير: ٿ. [ع. سَخَرَ > سَخَر. تَسخِير = مطيع ڪرڻ] مطيع يا تابعدار ڪرڻ جي حالت. فتح. جيت.

• تسخير ڪرڻ: مطيع ڪرڻ. فتح ڪرڻ.

• تَسَرُ: ٿ. ريشمي يا سوٽي ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن تي 'ڪُچ' جو پرت پرين ۽ جنهن مان 'ڪنجري' جو ڳلو ناهين). ڳيڳر – ريشمي سُوسي. Tassel. تسري.

• تَسرو ج تَسرا (ڪ): ذ. [ع. طَسُ = پيالو] ڪنجهي جو ٿالهه (ڪ). ڪنجهي جو وڏو ويڪرو ۽ تراڪڙو ٿانءُ (وٽي کان وڏو) – تاسرو.

– تسري ج تسريون: ٿ. ننڍي ٿالهي – تسر.

• تَسڪين: ٿ [ع. سَڪَنَ > سَڪَن. تَسڪِين = ماٺ ڪرائڻ. اطمينان ڏيارڻ] تسلي – اطمينان – دلجاءِ. دلاسو. آرام.

– تسڪين بخش: صفت. اطمينان بخش. پڪو – يقيني. (ظرف) خاطريءَ جهڙو.

• تَسلا تسلائي ج تسلائيون: ٿ. [ع. تَسلِيَۃ = آٿت، آرام] تسلي – خاطري – دلجاءِ. حد درجي تائين ڪوشش.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تَسَلُطُ:** ذ. [ع. سَلِطَ (= سخت ٿيڻ) > تَسَلَطَ (عليٰ) = غلبو ڪرڻ، مطيع ڪرڻ] غلبو ضابطو. قبضو.

• **تَسَلْسُلْ:** ذ. [ع] جاري رهڻ جي حالت (ڪم). هڪبئي پٺيان هجڻ جي حالت – سلسلو. لاڳاپو – ڳانڍاپو.

• **تَسِلو ج تَسِلا:** ذ. [ع. طَسّ = پيالو] ڏونگهي ٿالهي (جا گهڻو ڪري هندو ۽ ماڙيچا ڪم آڻين).

• **تَسْلِي ج تَسْلِيُوْن:** ث. [ع. تَسْلِيَة = آٿت، آرام] تَسلا – تَسلائي.

• **تَسَلِي ج تَسَلِيُوْن:** ث. [ع. سَلا. سَلِي > تَسَلِي، تَسَلِيا = آٿت ڏيڻ] دلجاءِ ـ دلداري. خاطري – دلجمعي.

• **تَسْلِيم:** ث. [ع. سَلِمَ > سَلم. تَسْلِيم (بِ) = رضامند ٿيڻ. تابعداري مڃڻ. حوالي ڪرڻ] سپردگي – سونپڻ. رضا – منظوري – قبوليت. تابعداري – مڃتا. نيازمندي. اطمينان بخش.

– **تَسْلِيمات:** [ع. تَسْلِيم ج تسليمات] سلامَ – نيازَ "آداب تَسْلِيمات" (= سلامن جا طريقا يا لوازمات).

• **تُسَمانُ (ٿ):** ذ. دعاگو – سلامتي بخشيندڙ.

• **تَسْمو ج تَسْما:** ذ. [ف. تَسْمَهْ = اڻ رڱيل کَل، ڪچو چمڙو] چَمَ جي سنهي تند. چمڙي جي ڳَهِي (بُوٽ لاءِ) – بُوٽ جو ڏاڳو.

• **تَسْمِيْ:** ث. [ع. تَسْمِيْن = مکڻ جو ته ڏيڻ] ڪيرٽي.

• **تَسْنِيْدْ:** ث. [سِنڌ > سِنْڌ (ع) > تَسْنِيْد (= باب تَفعِيْل = سنڌي صورت ۾ آڻڻ] علم نحو جي اصطلاح ۾ ڪنهن به عربي يا فارسي لفظ (جي صورت) کي بدلائي سنڌيءَ صورت ۾ استعمال ڪرڻ جي حالت "بَصَل > بَصر؛ طَبَقُ > دَبڪِي وغيره".

• **تَسْنِيمُ:** ذ. [ع] بهشت جو هڪ چشمو.

• **تَسْجَڻُ:** مصدر. [سن. تَرْش = اُڃ – اُڃ جهلي وڃڻ ۽ پاڻي نه پيئڻ. اڃائجڻ. ساهه ڇڪجڻ. (تَسيو – تسبو – تسيل).

• **تُسَڻُ:** مصدر. [سن. تُشْ = راضي ٿيڻ] خوش ٿيڻ – راضي ٿيڻ "مون تي ڪر منهنجا پرين، توهه تُسِي تيڏو" (شاهه). سر هو ٿيڻ. ريجهڻ – پرچڻ – پرِڻ. (تُسيو – تُسندو – تُسيل).

• **تَسو ج تَسا:** ذ. [سن. تَرِشْ = اُڃ] اُڃَ – پياس. بُک – فاقيو. جفا – تڪليف – سختي "آءُ ڏورِيندي اُن کي، ڏيئي تَن تَسو" (شاهه).

• **تَسِيو:** ذ. چوپائي مال جي هڪ نه ٻئي ڏينهن پاڻي پيڻ جي حالت (ٿ).

• **تَسُو ج تَسُو:** ذ. [ف. تَسُو = ڇٽن يا ٻن جَوَن جي داڻن جيتري تور؛ ڪنهن وزن، ماپ يا ڏينهن جو چوويهون حصو] ڪنهن به شيءِ جو ٿورو ذرڙو – جَوَ جي مقدار جيترو.

• **تَسْهِيلْ:** ث. [ع. سَهُلَ > سَهَل، تَسْهِيْل = آسان ڪرڻ] آساني – سولائي – سهولت.

• **تَسيو ج تَسِيا:** ذ. [سن. تَرْش = اڃ] اُڃَ – پياس. طلب. بک – فاقو. [ع. طَسّ = پيالو] مائورو – تَسُ (ٿ).

– **تَسيا ڪاٽڻ:** اُڃون سهڻ. بکون ڪاٽڻ.

– **تَسيو ڏيڻ:** بک ڏيڻ. اُڃ بک سهڻ "تن کي تسيو ڏيڻ".

• **تُشُ (ڪ):** ذ. [سن. تُشَ] تُهه (چانور يا جَوَ وغيره جو). ذرڙو – ڪڻو. ٿورڙي شيءِ.

• **تَشابُهُ:** ذ. [ع. شَبَه > تَشابَه، تَشابُه = ملي اچڻ] ساڳيائي – هڪجهڙائي. مناسبت. برابري.

• **تَشْبِيبَ:** ث. [ع. شَبَّ (= جوان ٿيڻ) > شبَبَ، تَشْبِيب] "قصيدي" ۾ ممدوح جي مدح کان اڳ عاشقانه مضمون بابت شعر چوڻ. قصيدي جي شاعرانه تمهيد.

• **تَشْبِيهَ ج تَشْبِيهُوْن:** ث. [ع. شَبَه، شَبَهَ = ڀيٽ ڪرڻ] 'علم بديع ۽ معاني' جو لفظ. ڪنهن شيءِ جي ٻيءَ سان ڀيٽ. مشابهت. مناسبت. هڪجهڙائي. برابري.

• **تَشْخِيصْ:** ث. [ع. شَخَصَ (= ڏسڻ ۾ اچڻ، ظاهر ٿيڻ) > شَخَصَ، تَشْخِيصْ = بيماري.. پروڙڻ] علامتن، حالتن ۽ اسبابن جي جائزي سان بيماريءَ جي پرک – مرض جي سڃاڻپ.

• **تَشَدُدُ:** ذ. [ع. شَدَ (= ڇڪي ٻڌڻ، مضبوط ڪرڻ) > تَشَدَدَ، تَشدُد = مضبوط ٿيڻ، طاقتور ٿيڻ] ڏاڍائي – زور – جبر. زيادتي. مارڪٽ.

• **تَشْديدَ:** ث. [ع] اِملاءَ جي نشاني (ّ) جا ڪنهن اکر جي اُچار کي ٻيڻو زوردار ڪري. شد.

• **تَشْرِيْحَ ج تَشْرِيحُوْن:** ث. [ع. شَرَحَ = بيان ڪرڻ، سمجهائڻ] سمجهاڻي – توضيح – وضاحت.

• **تَشْرِيف:** ث. [ع] عزت – شرف. بزرگي. عزت افزائي.

• **تَشْرِيف فَرما ٿيڻ:** ڪنهن معزز شخص جو اچڻ.

• **تَشَفِيْ:** ث. [ع. شَفِيُ، شَفِيَ > تَشَفِّيُ، تَشفِياً = صحتمند ٿيڻ، ڪاوڙ بعد ٺڏو ٿيڻ] شفا ـ تندرستي – صحت – تسلي – دلجمعي – اطمينان خاطري.

• **تَشَنَّجُ:** ذ. [ع] بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ بدن جا عضوا سِيٽجي، چڙهي پون) – Spasmodic contraction of body.

• **تِشْنَگي:** ث. [ف] اُڃَ. خواهش. محبت واري ڪشش

"محبت جن جي من ۾، تن تشنگي تار" (شاهه).

- **تِشنَه:** صفت. [ف] اُڃو – پياسو – اُساٽيل. خواهشمند – مشتاق. سڪايل.
- – **تِشنَہ ڪامُ:** صفت. سُڪل تارُون وارو – اُڃايل. سِڪايل. ناڪام.
- – **تِشنَہ ڪامِي:** ث. اُڃ. سِڪَ. پياس.
- – **تِشنَہ لَبُ:** صفت. اُڃايل – پياسو.
- – **تِشنَہ لَبِي:** ث. اُڃ جي حالت. سِڪَ جي حالت. پياس. سَڌ. سِڪَ.
- **تَشوِيشَ:** ث. [ع. شَوَشَ، تَشوِيش = ڏنڊو ڦٽائڻ. صحت بگاڙڻ. تڪليف ڏيڻ] پريشاني. ڳڻتي – فڪر. اونَ.
- **تَشهِيرُ:** ث. [ع. شَهَرَ. تَشهِير = ڪنهن جا ڳُيا پڌرا ڪرڻ] مشهوري – شهرت. بدنامي – خواري.
- **تَصادُمُ:** ذ. [ع. صَدَمَ > تَصادَمَ، تصادُم = ٽڪرجڻ. جنگ ۾ جوانن جو ٽڪرجڻ] ٽَڪر (ماڻهن يا گاڏين وغيره جو). مقابلو.
- **تَصانِيفُ:** ث. [ع. تَصنِيف ج تَصانيف] جوڙيل ڪتاب. تَصنِيفُون.
- **تَصحِيحَ ج تَصحِيحُون:** ث. [ع. صَحَ > صَحَحَ. تَصحِيح = تصديق ڪرڻ. درست ڪرڻ] درستي (ڪنهن لکيت جي). تصديق.
- **تَصحِيفَ:** ث. [ع] لفظن ۾ زيرن. زبرن جي غلطي (جنهن ڪري اُچار مختلف ٿي پوي).
- **تَصَدُّقُ:** ذ. [ع. صَدَقَ > تَصَدُق = ڪا شيءِ خدا جي راهه ۾ ڏيڻ] صدقو. قرباني. خيرات.
- **تَصدِيقُ ج تَصدِيقُون:** ث. [ع. صَدَقَ > صَدق. تَصدِيق = ڪنهن کي سچو سمجهڻ]. سچي هئڻ جي شاهدي. ثابتي. سچائيءَ جي تائيد. پَڪَ.
- – **تَصدِيق ڪرڻ:** زباني يا لکيت ۾. سچي هئڻ جي پٺڀرائي ڪرڻ. ڪنهن بيان يا ڪم جي سچائيءَ جي خاطري ڏيڻ. ڪنهن بيان يا دستاويز جي برابر هجڻ لاءِ صحيح وجهڻ.
- **تَصَرُفُ:** ذ. [ع. صَرَفَ > تَصَرُف (ف) = ڪنهن بہ ڪم جو اختيار هئڻ. نيڪال ڪرڻ] استعمال. عمل. اختيار. قبضو. خرچ. طاقت. اثر.
- **تَصرِيحَ:** ث. [ع. صَرَحَ > صَرَحَ. تَصرِيح = وضاحت ڪرڻ. سمجهائڻ] وضاحت. سمجهاڻي.
- **تَصرِيفَ:** ث. [ع] تبديل. گرامر جو اصطلاح – گردان – ڦيرو.
- **تَصغِيرَ:** ث. [ع] ننڍائي. گهٽائڻ جي حالت. گرامر جو اصطلاح – اسم تصغير (ننڍڙائپ ڏيکاريندڙ اسم "پاڏو > پاڏڙو = ننڍڙو پاڏو؛ بار > بارڙو؛ گهَر > گهرڙو وغيره").
- **تَصفِيو:** ذ. [ع. صَفا > صفّيٰ، > تَصفِيَة = حساب صاف ڪرڻ] صفائي. فيصلو – نبيرو. صلح.
- **تَصَنُعَ:** [ع] بناوت. ڏيکاءُ. تڪلفَ.
- **تَصنِيفَ ج تَصنِيفُون:** ث. [ع] ناهيل علمي ڪارنامو. ڪتاب (لکڻ). مضمون نويسي – تحرير.
- – **تَصنِيف ڪرڻ:** ڪتاب ناهڻ.
- **تَصَوُرُ ج تَصَوُرَ:** ذ. [ع. تَصَوُرُ ج تَصَوُرات] دل ۾ ويهاريل خيالي تصوير. خيال. فڪر.
- **تَصَوُفُ:** ذ. [ع. صفا (= صاف ٿيڻ. خالص ٿيڻ)> تَصَوُف = صوفي ٿيڻ] نفساني خواهشن کان پاڪائي. نفس جي صفائي جو طريقو. صوفين جو طريقو. علم معرفت.
- **تَصوِيرَ ج تَصوِيرُون:** ث. [ع. تَصوِير ج تَصاوِير] شڪل – صورت. مورت. نقش. خاڪو.
- – **تَصوِير نِهالِي:** ث. [ع. تصوير + ف. نِهال = ٻوٽو] وڻ ٻوٽي جي تصوير. غاليچي جي تصوير.
- **تَضادُ:** [ع] هڪٻئي جي مخالف هئڻ جي حالت – ضد – مخالفت. شاعريءَ جي هڪ صنعت (جنهن ۾ ڪنهن لفظ سان گڏ ٻيو ان جو ابتڙ لفظ آڻجي "ڏينهن رات. سرد گرم").
- **تَضمِينَ:** ث. [ع. ضَمَنَ > ضَمَنَ. تَضمِين = ذمه وار ڪرڻ. شامل ڪرڻ. داخل ڪرڻ] شامل ڪرڻ – ڳنڍڻ. ملائڻ. شموليت. شاعريءَ جي هڪ صنعت (جنهن ۾ ٻئي جو شعر يا مصرع پنهنجي شعر ۾ ڪم آڻجي).
- **تَطابُقُ:** ذ. [ع. طَبَقَ (= لڳڻ) > تَطابُق = موافق هجڻ] هڪجهڙائي – مطابقت – موافقت.
- **تَطاوُلُ:** ذ. [ع] ڏيگهہ. دست درازي. تعدي. ستم.
- **تَطهِيرُ:** ث. [ع. طَهَرَ = پاڪ ڪرڻ] پاڪائي – طهارت – صفائي.
- **تَعارُفُ:** ذ. [ع. عَرَفَ > تَعارُف = هڪٻئي سان سڃاڻپ ٿيڻ. هڪٻئي کي سڃاڻڻ] سڃاڻپ – واقفيت – ڏيٺ.
- – **تَعارُف ڪرائڻ:** سڃاڻپ ڪرائڻ. واقفيت ڪرائڻ.
- **تَعاقُبُ:** ذ. [ع. عَقَبَ > تَعاقُب = هڪٻئي پويان اچڻ. هڪ نہ ٻئي واري ڪرڻ] پُٺ وٺڻ جي حالت. پويان لڳڻ. پويان پوڻ. پُٺ – پيڇو.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

• **تعاليٰ:** صفت. [عَليٰ > تعاليٰ = بلند ٿيڻ. مٿانهون ٿيڻ] بلڪل مٿانهون – بلڪل بلند (هيءُ لفظ 'الله' 'رب' 'خدا' ۽ 'ڌڻي' جي صفت طور پويان ڪم اچي "الله تعاليٰ، رب تعاليٰ، خدا تعاليٰ، ڌڻي تعاليٰ).

• **تعاوُن:** ذ. [ع. عانَ > تَعاوُن = ڪنهن ٻئي جي مدد ڪرڻ] ڪنهن ڪم يا راءِ ۾ ڪنهن سان اتفاق. مدد – همراهي.

• **تعبِيرُ:** ذ. ث. [ع. عَبَرَ = نتيجو بيان ڪرڻ] ڪنهن ڳوڙهي خيال يا مضمون جي وضاحت. سمجهاڻي (خواب جي). وصف.

• **تعجّبُ:** ذ. [ع. عَجِبَ > تَعَجُّب = حيرت ۾ پوڻ. عجب لڳڻ] عجب – اچرج. حيرت. عبرت.

• **تعجِيل:** ث. [ع. عَجِلَ > عَجَّلَ. تَعْجيل = جلدي ڪرائڻ. تکڙ لاءِ آماده ڪرڻ] تکڙ – جلدي. سيگهه. تيزي. جلد بازي.

• **تعْدادُ:** ذ. [ع] شمار – ڳاڻيٽو. انگ. انداز. ڪُل – جُملو.

• **تعدّي ج تعدّيون:** ث. [ع. عدا (= لتاڙڻ) > تعدي (عليٰ). تعْدِيَة = ٻئي جا حق مارڻ] زيادتي – ناحق. جٽ – سيڪت.

– **تعدّي ڪرڻ:** انڌير ڪرڻ – ناحق ڪرڻ. جٽ ڪرڻ. سيڪت ڏيڻ.

• **تعرِيفُ ج تعرِيفُون:** ث. [ع. تَعْرِيف ج. تعاريف. تعريفات] ڪنهن لفظ. نالي. نقطي. اصطلاح يا جملي جي معنيٰ ۽ مفهوم جي صحيح ۽ مناسب نموني ۾ سمجهاڻي – Definition. وضاحت – سمجهاڻي. وصف. بيان. سڃاڻپ. واقفيت. واکاڻ – ساراهه.

• **تعزِيت:** ث. [ع. تَعْزِيَة = ڏک. آٿت. پرچاڻي] (فوتيءَ جي عزيزن سان) – فاتحه خواني. عذرخواهي.

• **تعزِيرُ:** ذ [ع] شرعي حڪم ٽپڻ جي سزا – شرعي حد. قانون. قانوني فقرو.

– **تعزِيرات:** ذ. [ع. تَعْزير ج تَعْزيرات] قاعدا – قانون. قانوني فقرا.

– **تعزِيرات پاڪستان:** ذ. پاڪستان حڪومت جا قانون.

• **تعزِيو ج تعزِيا:** ذ. [ع. تَعْزِيَة = ڏک ۾ آٿت. مُئي جي پرچاڻي] حضرت امام حسين عليه السلام جي تربت يا روضي جو نقل (جو ڪاٺ، بانس ۽ ڪاغذ وغيره مان ٺهي جي مثل. محرم جي پهرين ڏهن ڏينهن ۾ ماتم خاطر ناهين) – تابوت.

• **تعصّبُ:** ذ. [ع. عَصَبَ > تعصّبَ (فِي. ل). تَعَصُّب = حد درجي جي حمايت ڪرڻ. ڪنهن ڳالهه تي ڪُپي ٻيهڻ] وطني. ديني. قومي يا عزازت جي محبت ۽ لاڳاپي خاطر سخت حمايت. حد درجي جي طرفداري. بيجا حمايت. تنگدلي. حسد. بغض.

• **تعطِيل:** ث. [ع] ڪم ڪار فراغت ڪنهن اداري يا ڪم جي بند ٿيڻ سببان موڪل – چُوٽي – Holiday.

• **تعْظِيمُ ج تعْظِيمُون:** ث. [ع. عَظُمَ > عَظَّمَ. تعظيم = مان ڏيڻ. وڏو ڪرڻ] عزت – مان – شرف "توڏي کي تعظيم. ٻين سينٽا اڳري" (شاهه). شانائتي خدمت خاطري. ڪرنش. وڏائي. توقير. حرمت.

– **تعْظِيم ڏيڻ:** مان ڏيڻ. شان رکڻ. شرف ڏيڻ.

– **تعظِيمون ڪرڻ:** شانائتيون خدمتون ڪرڻ ڪرنشون ڪرڻ.

• **تعَلُّقُ ج تعَلُّقَ:** ذ. [ع] لاڳاپو – واسطو. رستو. آشنائي. مناسبت (شين جي وچ ۾).

– **تعلّق رکڻ:** لاڳاپو رکڻ – واسطو رکڻ. رستو رکڻ.

– **تعلّقات:** ذ. "تَعَلّق" جو جمع. لاڳاپا – واسطا.

– **تعلّقدارُ ج تعلّقدارَ:** ذ. صفت. لاڳاپيدار – واسطيدار. پوئلڳ. نوڪر – ٻيلي.

• **تعلّقو ج تعلّقا:** ذ. [ع. عَلِقَ = واسطي ۾ هجڻ. لاڳو هجڻ > تَعَلّق = مدار. واسطو] آبادي ۽ ڍل جي وصوليءَ جي لحاظ سان هڪ مقرر حد سان لاڳو اراضي. روينيو عملدار 'مختيارڪار' جي انتظام ۽ عمل سان لاڳو حد. مختيارڪاري جي حد. ضلعي جي اراضيءَ جو مقرر ڀاڱو.

• **تعلّمُ:** ذ. [ع] پڙهائي. مطالعو – ابياس. سکيا.

• **تعلِيمُ:** ث. [ع] سکيا. پڙهائي. تدريس. هدايت – رهبري. تلقين. لوند (ڳهوڙي جو).

– **تعلِيم بالغان:** ث. بالغن لاءِ سکيا – Adult Education.

– **تعليم ڏيڻ:** پڙهائڻ. سيکارڻ.

– **تعليم کاتو:** ذ. تعليم جو ڪم هلائيندڙ محڪمو Department of Education.

– **تعليم نِسوان:** ث. زالن جي تعليم – زناني تعليم.

– **تعليم يافتو ج تعليم يافتا:** ذ. صفت. [ع. تعليم + ف. يافته (< يافتن = وٺڻ) = ورتل] تعليم حاصل ڪيل – سکيا ورتل – پڙهيل.

– **تعْليمي اِدارو ج تعليمي اِدارا:** ذ. اها جماعت يا 'سوسائٽي' جا تعليم جو انتظام ڪندي هجي. تعليم ڏيندڙ ادارو – تربيت گاهه. درسگاهه. An Educational Institution.

• **تعْمِيرُ ج تعْمِيرُون:** ث. [ع. عَمَرَ > عَمَّرَ. تَعْمير = خوشحال رکڻ. آباد ڪرڻ. اَڏڻ (گهر)] عمارت ٺاهڻ جو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪم. اڏاوت – بناوت (جاءِ جي). اڏاوت جو بنياد. عمارت سازي. مُلڪ جي آبادي ۽ خوشحالي جو انتظام. آبادي.

– **تعميري:** صفت. اڏاوت سان تعلق رکندڙ. آبادي ۽ خوشحالي جي سلسلي جو. بنيادي – شروعاتي (تعمير خاطر).

• **تعميل ج تعميلون:** ث. [ع. عَمِلَ (= ڪم ڪرڻ)، عَمِلَ عَلَيٰ (= ڪنهن ڪم پويان لڳڻ) > تعميل = عمل. پوئواري] پوئواري – بجا آوري. سرانجامي. پيروي.

– **تعميل ڪرڻ:** ڪم جي بجا آوري ڪرڻ. پهچائڻ (سمن، وارنٽ وغيره).

• **تعويذ ج تعويذ:** ذ. [ع. تعويذ ج تعاويذ] بيماريءَ مان ڇٽڻ خاطر لکيل دعا جو ڪاغذ (جو ڏوئي پيئجي يا ڳچيءَ ۾ پائجي) – ٿل – تائيت. خير سلامتي ۽ ڪاميابي خاطر لکيل دعا جو ڪاغذ (جو ڳچيءَ ۾ پائجي يا ٻانهن ۾ ٻڌجي). ڪنهن مطلب پوري ڪرڻ خاطر لکيل دعا جو ڪاغذ (جو ٻانهن ۾ ٻڌجي، ٻيارجي، ساڙجي، پورجي يا کوهه ۾ اُڇلجي) – پڙهيو. مَنڊُ (مَنڊر) – منتر. قبر جي مٿان سرن يا پٿر جي ٻيٺيءَ مثل تعمير. ڳهه جو هڪ قسم (جو ڳچيءَ ۾ پائجي يا ڏونري ۾ ٻڌجي).

– **تعويذ ڪرائڻ، لکارائڻ:** بيمار ماڻهوءَ جي صحت لاءِ دعا جو ڪاغذ لکارائڻ.

– **تعويذ ڪرڻ:** پنهنجي مطلب ڪارڻ يا ڪنهن کي نقصان پهچائڻ خاطر ڏوهه جو تعويذ لکارائڻ ۽ ان تي عمل ڪرڻ. ٽوٽا ڪرڻ – حيلا ڪرڻ.

– **تعويذ وجهڻ:** ڏوهه جو تعويذ ٻيارڻ، پورڻ يا ساڙڻ.

• **تعيَن:** ذ. [ع. عَينَ > تعَيَن (عَليٰ) = مقرر ٿيڻ. سپرد ٿيڻ] مقرري – ٺهراءَ – بحالي.

– **تعيَن ڪرڻ:** مقرر ڪرڻ – بحال ڪرڻ.

• **تغار ج تغارَ:** ذ. [ف. تغارُ = سامان کڻڻ لاءِ هڪ قسم جو ڪرِيو جو گهوڙي جي پٺيءَ تي ٻنهي پاسي لٽڪي بيهي. نِڪر جو پيالو يا تباڪ] وڏي تغاري. وڏو ٿالهه.

• **تغاري ج تغاريون:** ث. [ف. تغارُ] لوهه جي وڏي ڏونگهي ٿالهي (جا گاري وغيره کڻڻ لاءِ رازا ڪم آڻين).

• **تغافل:** ذ. [ع. تغافُل (عَنْ) = نظرانداز ڪرڻ. ڌيان ۾ نه رکڻ] غفلت – بيپرواهي. سُستي – آرس. بيخبري – اڻڄاڻائي.

– **تغافل شعار:** ذ. صفت. غافل. سُست – آرسي. بيپرواهه (معشوق).

• **تُغلَق گهراڻو:** اسم خاص. دهليءَ جي بادشاهن جو هڪ گهراڻو (جنهن ۱۳۲۰ع کان ۱۴۱۳ع تائين حڪمراني ڪئي. ۽ جنهن جي ٻئي نمبر ۽ مشهور بادشاهه محمد بن تغلق سنڌ ۾ ٺٽي تي چڙهائي ڪندي سنہ ۱۳۵۱ع ۾ وفات ڪئي).

• **تغيُر، تغيرات:** ذ. [ع] ڦيرو – تبديلي – انقلاب. ابتري. ڦير گهير.

• **تُف:** ندا. [ف. تُف، ع. تَف] نفرت جي اظهار جو لفظ. لعنت – ملامت. ٿُڪ. (ندا) حيف! – افسوس!.

• **تُفو:** حرف ندا. [ف] نفرت جي اظهار جو لفظ – ملامت – حيف.

• **تفاخُر:** ذ. [ع. فَخَرَ > تفاخُر] فخر – وڏائي. تڪبر – هٺ. غرور.

• **تفاوت ج تفاوت:** ذ. [ع. تفاوُت] دوري – مفاصلو – ويڇو. فرق – ڦير وڇاندر – اختلاف. غلطي – چُڪ.

• **تفاٗل:** ذ. [ع] فال. پيشنگوئي. خوشي جي آگاهي. چڱو سوڻ "ڦالو ٻلي قلب ۾، ٿيو تفاٗل تيئن" (شاهه).

• **تفتيش:** ث. [ع] ڳولا – جستجو – تلاش – جانچ. پڇا ڳاڇا – دريافت – تحقيقات.

• **تفحُص:** ذ. [ع] جستجو. جانچ. پڇا ڳاڇا. ڳولا – جاڪوڙ.

• **تفرقي تفرقو ج تفرقا:** ذ. [ع. تفرقَه] نفاق. انتشار – ڏڦيڙ. جُدائي. فرق – اختلاف. دوري. ڦوٽ – نااتفاقي.

• **تفريح ج تفريحون:** ث. [ع. فَرِحَ > تفريح = خوشي ۾ آڻڻ] ڪل – خوشي. فرحت – آرام – آسائش. ونڊر – مزو. خوشطبعي – سير ـ هواخوري.

• **تفريحاً:** ظرف. تفريح لاءِ ـ چرچي خاطر.

• **تفريد:** ث. [ع] اڪيلائي – خلوت.

• **تفريق:** [ع] علحدگي – جدائي. نفاق. منافقت. ڏڦيڙ – ڦوٽ.

– **تفريق ڪرڻ:** جدا ڪرڻ – ڌار ڪرڻ. ورهاڱو ڪرڻ. ڇيد ڪرڻ (جملن جو).

• **تفسير ج تفسيرَ:** ذ. [ع. فَسَرَ > تفسِير] اهو بيان جو پوري سمجهاڻيءَ سان هجي. تشريح. قرآن شريف جي معنيٰ ۽ سمجهاڻي.

• **تفصيل ج تفصيل:** ذ. [ع. فَصَّلَ (= جدا ڪرڻ) > تفصيل] وچور – پرچون – فهرست. سربستو احوال. بيان. تشريح.

– **تفصيلوار:** ذ. صفت. مفصل – وچور وار – سربستو – سلسليوار. وضاحت سان.

• **تفضيل:** ذ. [ع] هڪ کي ٻئي تي فضيلت ڏيڻ – ترجيح.

• **تَفضيليَۃ**: اسم خاص. [ع] شيعن جو هڪ فرقو (جو حضرت علي(ع) کي پهرين ٽن خليفن تي فضيلت ڏئي).

• **تَفَڪُر**: ذ. [ع] فڪر — خيال — ويچار. ڳڻتي. انديشو — ڊپ.

• **تُفَنگ ج تُفَنگُون**: ث. [ف] بندوق.

– **تُفنگچي ج تُفنگچي**: ذ. صفت. [ترڪي] بندوق باز. بندوق هڻڻ ۾ هوشيار.

• **تُفنگ ج تُفنگ**: ذ. [ف] ڏاڱن جو ننڍڙو مُچو جنهن ۾ سُئي لڳل هجي (هار راند طور آنڄيءَ ۾ وجهي ڦوڪ ڏيندا آهن ته سُئي گل سميت نشان واري هنڌ تي وڃي لڳندي آهي). آنڄي گل — تُفنگ سوزني (ف). (ذ. صفت) [ف. تفنگ =بر گولو] جوانمرد — پهلوان. باهمت — بهادر.

• **تَفوق**: ذ. [ع] پاڻ کي وڏو سمجهڻ. برتري. فوقيت.

• **تَفويض**: ث. [ع] ڪنهن کي سپرد ڪرڻ واري حالت — سپردگي.

• **تُف**: ث. [ف. تُف =ٿُڪ. بدبوءِ] ڪچرو ـ گندگي — ڊِڦَ. ڳالهائڻ ۾ بيهودگي.

– **تُف ڪرڻ**: بيهودو ڳالهائڻ — گندو ڳالهائڻ.

• **تَفهيم**: ث. [ع] سمجهائي. ڄاڻ — معلومات. سکيا.

• **تَقابُل**: ذ. [ع] سامهون ٿيڻ جي حالت — مقابلو. (ظرف) ڏويڏو — آمهون سامهون.

• **تَقاضا ج تَقاضائُون**: ث. [ع. قَضيٰ (= ڳهر پوري ڪرڻ. حڪم جي بجاآوري ڪرڻ) > تَقاضيٰ = قرض وصول ڪرڻ] طلب. سختيءَ سان ڳهر (قرض جي). زوردار طلب. تاڪيد. ضرورت — حاجت.

– **تَقاضائي ج تَقاضائي**: صفت. تقاضا ڪندڙ. قرض لهڻندڙ. ضرورتمند — گهرجائو.

• **تَقاوَت**: ث. [ع. وَقيٰ (= سنڀالڻ) > تَقيٰ (= خدا جو خوف رکڻ) > تقويٰ. تُقاۃ (= ڏڻيءَ جو خوف. پرهيزگاري) > تَقاوَت (سنڌي)] پرهيزگاري. دينداري. خدا ترسي. عبادت "تکي تقاوت ۾، نکي منجهه رباب" (شاهہ).

• **تَقاوِي ج تَقاوِيُون**: ث. [ع. تَقوِيَۃ ج تَقاوِ = ٻِج. جو غريب هاريءَ کي وٺي ڏجي] زميندار طرفان هاري کي ٻج خرچ لاءِ قرض حسنہ طور اڳواٽ ڏنل رقم. هارين ۽ ننڍن زميندارن کي سرڪار وقتن آباديءَ کي وڌائڻ خاطر اڳواٽ قرض طور ڏنل رقم (جا آسان قسطن ۾ وصول ڪجي ۽ واجبي وياج جي نرخ تي ڏجي). ٻني يا آباديءَ لاءِ ڏنل قرض.

• **تَقدُس**: ذ. [ع] پاڪ ۽ برگزيدي هجڻ واري حالت. برگزيدگي. پاڪائي — پاڪيزگي.

– **تَقدُس مآب**: صفت. برگزيدو — بزرگ — ڀلارو شخص. پرهيزگار.

• **تَقدُم**: ذ. [ع] اڳتي وڌڻ يا اڳتي هئڻ جي حالت. هڪڙي شيءِ جو ٻيءَ شيءِ کان اڳي هئڻ (جيئن: (۱) مڪاني تقدم، جيئن امام جو مقتدي کان اڳ ۾ هئڻ. هن کي رُتبي جو تقدم بہ چون: (۲) زماني جو تقدم، جيئن آدم عليہ السلام جو حضرت نوح عليہ السلام کان اڳ هئڻ: (۳) شرف جو تقدم، جيئن حضور پاڪ جن جو تقدم حضرت آدم ۽ ٻين نبين تي: (۴) سبب جو تقدم، جيئن هٿ جو چُرڻ ڪُنجيءَ جي چُرڻ کان اڳ هئڻ: (۵) طبع جو تقدم، ڪنهن شيءِ جو اڳ ۾ هئڻ انهيءَ حيثيت سان تہ ٻوئين شيءِ ان جي محتاج آهي). ترجيح.

• **تَقدِير ج تَقدِيرُون**: ث. [ع. تَقدِير ج تقادِير] ڌڻيءَ طرفان مقرر ٿيل — ڀاڱو يا حصو. الاهي حڪم. مقدر — لکيو. ڀاڳ — بخت. نصيب — قسمت.

– **تَقدِير اچڻ**: لکيو پرجي اچڻ. بدقسمتي ظاهر ٿيڻ — نحوست آڏو اچڻ.

– **تَقدِير ۾ هجڻ**: لکئي ۾ هجڻ. مقدر ۾ هجڻ. نصيب ۾ هجڻ.

• **تَقدِيس**: ث. [ع] پاڪائي يا نيڪي جو بيان. برگزيدگي. بزرگيءَ جي ساراهہ.

• **تَقدِيم**: ث. [ع] پاڪائي يا نيڪي جو بيان. برگزيدگي. بزرگيءَ جي ساراهہ.

• **تَقدِيم**: ث. [ع] هڪ کي ٻئي کان وڌيڪ سمجهڻ جي حالت — فوقيت — برتري — ترجيح. مقدمو (ڪتاب جو) — مهاڳ.

• **تَقَرُب**: ذ. [ع] ويجهي ٿيڻ جي آرزو (ڌڻي تعاليٰ، نبي يا ڪنهن بزرگ سان). ويجهائي — اوڏائي — نزديڪي.

• **تَقَرُر**: ذ. [ع] مقرر ڪرڻ جي حالت. مقرري (ملازمت ۾ يا ڪنهن ڪم تي). ٻيهڻ — داخلا (نوڪريءَ ۾). نوڪريءَ ۾ پڪو ٿيڻ.

– **تَقَرُري ج تَقَرُريُون**: ث. ڪنهن عهدي يا نوڪريءَ تي مقرري.

• **تَقرِيب ج تَقرِيبُون**: ث. [ع. قَرب = ويجهو ٿيڻ] ويجهو ڪرڻ جي حالت — ويجهائي — اوڏائي — نزديڪي. ريت — رسم (مائٽن جي گڏ ٿيڻ جي. ڪنهن شادي وغيره جي

موقعي تي). مجلس. دعوت. موقعو.

• **تَقرِيباً:** ظرف. [ع. قُربَ = ويجهو ٿيڻ] جي ويجهو – لڳ ڀڳ. اٽڪل روءِ ـ اندازاً – ٿلهي ليکي.

• **تَقرِير ج تَقرِيرُوْن:** ٿ. [ع. تَقرِير = لکيل بيان. دستاويز. شاهد جو بيان] بيان – ليڪچر – وياکيان. ڊگهي گفتگو. وڏو بيان. خطاب.

• **تَقرِيظَ ج تَقرِيظُوْن:** ٿ. [ع. قَرظ. تَقرِيظ = مدح ڪرڻ] ڪنهن ڪتاب بابت راءِ (جنهن ۾ مصنف جي ساراهه مقصود هجي). تبصرو.

• **تَقسِيم:** ٿ. [ع. تَقسِيم = ورهائڻ. ڀاڱا ڪرڻ] ڀاڱيوار ورهاست. ورهاڱو – وَنڊ.

• **تَقصِير:** ٿ. [ع. قَصَر. تَقصِير = گهٽ ٿيڻ. گهٽ ڪرڻ] ڏوهه – قصور. خطا – غلطي. گهٽتائي – ڪمي – ڪوتاهي. غفلت – وسرڀُل – چُڪَ.

• **تَقطِيع:** ٿ. [ع. قَطَعَ > تَقطِيع = ننڍا ننڍا ٽُڪر ڪرڻ] وڍڻ ٽُڪَر ڪرڻ جي حالت. ڀڃ – ٽوڙَ. وڍ ٽُڪَ. ديگهه ۽ ويڪر (ڪاغذ جي). علم عروض جي اصطلاح موجب – شعر جي مصرع کي بحر جي رڪنن موجب وڍڻ ورڇڻ.

• **تَقلِيب:** ٿ. [ع. قَلَبَ. تَقلِيب = اُبتو ڪرڻ] اونڌو يا اُبتو ڪرڻ جي حالت. لفظ جي حرفن جي اُبتي ڦيرگهير (جيئن تہ ڪَڄ > ڄَڪ. ڪيس > سيڪ).

• **تَقلِيدَ ج تَقلِيدُوْن:** ٿ. [ع. تَقلِيد] ڪنهن جي نقش قدم تي هلڻ جي حالت – پيروي. اسلامي فقه ۾. ڪنهن بہ هڪ فقه جي امام جي قائم ڪيل نظرين ۽ اصولن جي پيروي. بنا سوچ ويچار جي ڪنهن ٻئي جي نظرين جي پيروي.

– **تَقلِيدي:** صفت. تقليد ڪندڙ. اکيون ٻوٽي ڪنهن جي پويان لڳندڙ.

• **تَقوىٰ:** ٿ. [ع] خدا جو خوف – خداترسي. گناهن کان بچاءُ ـ پرهيزگاري. زهد – عبادت.

• **تَقوِيت:** ٿ. [ع. قَوِيَ = مضبوط ٿيڻ] مضبوطي – پڪائي. طاقت – قوت – سگهه. پنيرائي. تسلي.

– **تَقوِيت پهچائڻ. ڏيڻ:** مدد ڏيئي مضبوط بنائڻ. پنيرائي ڪري همت ڏيارڻ.

• **تَقوِيم:** ٿ. [ع] سڌي ڪرڻ جو عمل. نهايت سهڻي سناءُ. قيمت جي ڪَٿ. علم نحو موجب سال جو حساب – جنتري.

• **تَڪَ ج تَڪُوْن:** ٿ. [سن. تَرڪَ = نظر ۾ رکڻ: ف. تَڪيدَن = پوريءَ طرح سان نظر مان ڪڍڻ. جانچڻ] نظر – نگاهه. جانچ. ويچار واري جانچ – ڪَٿ جي نگاهه. ڪَٿ – اندازو – ٽل. اٽڪل روءِ تور. اندازي موجب پٽي. خيال – پور. جُوجڪي.

• **تَڪَ تور:** ٿ. اٽڪل روءِ وزن. تخمينو – ڪٿ. پوري ويچار موجب وزن تخمينو – ڪٿ. پوري ويچار موجب وزن يا ورڇ. ڳڻ ڳوت. رٿ پٿ.

– **تَڪَ تور ڪرڻ:** ڳڻ ڳوت ڪرڻ. اڳ پوءِ جانچڻ. ويچار ڪرڻ.

– **تَڪَ ڪرڻ:** اٽڪل روءِ وزن يا ماپ جي ڪَٿ ڪرڻ. اندازو ڪرڻ. نگاهه ڪرڻ. واجهائڻ.

– **تَڪَ ۾ رهڻ:** ڏسندو رهڻ – واٽ نهاريندو رهڻ. انتظار ۾ رهڻ. آسري ۾ رهڻ. ڳڻ ڳوت ڪندو رهڻ.

– **تَڪَ نہ پوڻ (ت):** ڪنهن تي اک نہ ٻُڏڻ. ڪنهن کي هيچ ڪري سمجهڻ.

– **تَڪَ نہ هجڻ (ت):** ڪنهن جي پرواهه نہ هجڻ. پوَ نہ هجڻ.

• **تُڪَ ج تُڪَ:** ذ. [سن. تُڪش = ٽُڪر ڪرڻ: ف. تِڪهَ = ٽڪرو] ڀاڱو – ٽڪر – حصو. ماپَ – ڪَڇ. وِنڊ – ورڇ. ڪپڙي جو ٽُڪرو – ذَرُ. شهر جو ڀاڱو. زمين جو آباد ٽڪر. ٻن ٽن ٽپن جي گڏيل ايراضي. ميمبر يا ميمبر جي چونڊ خاطر مقرر ڪيل آبادي يا ايراضي.

• **تِڪَ:** ٿ. ٻڪيءَ جو هڪ قسم. گاهه جو هڪ قسم Eclipta prostrate.

• **تِڪَ ج تِڪُوْن:** ٿ. [سن. تِڪَ = هيٺ گهلڻ. لهوارو ٿيڻ] ڳيتَ. يڪدم ڳيهڻ جي حالت. يڪساهي ٻيڻ جو نمونو. وڏو ڏِڪ – ٻَٽَ (ت). ٽڪر – ڳِيو – ڳِٽرو "تڪون ڪري تور محبت جي ميدان ۾" (خانه زئي).

• **تُڪَ ج تُڪُوْن:** ٿ. ٻن ڇڻن لفظن جي موزون سٽَ. بيت جي سٽَ. مصرع جو حصو. اهڙا الفاظ جن ۾ وزن ۽ قافيو هجي. شعر يا نثر جا موزون لفظ جي زبان تي چڙهي وڃن.

– **تُڪَ ۾ تُڪَ ملائڻ:** قافيو قافيي ۾ ملائي بيت جي نئين سٽَ يا مصرع جوڙڻ. ساڳئي نموني جي ڳالهه ڪرڻ. ها ۾ ها ملائڻ. تائيد ڪرڻ.

• **تُڪَ ج تُڪَ (ڪ):** ذ. پاڪو (سئيءَ جو) – ڏُڪ.

• **تِڪائڻ:** مصدر. "تِڪَڻ" مان متعدي بالواسطه. تِڪا

ڪرائڻ – تـُڪرا ڪرائڻ – ڳِيا ڪرائڻ. (تِڪايو – تِڪائيندو – تـڪايل).

• **تَڪبُرَ:** ذ. [ع] هَٺ – غرور – گهمنڊ. فخر. وڏائي. آڪڙ – ڦُونڊ.

• **تُڪَ بَنْدي ج تُڪَ بَنْديُونْ:** ث. اِنشاء جي هڪ صنعت، جنهن ۾ (نظم يا نثر ۾) اهڙا لفظ ڪم آندا وڃن، جن جو پهريون اکر ساڳيو هجي "پـِيرُو پـُٽ! پاٿِي پائي ڏي"؛ يا "ربَّ جي رهه رمز ۾، ري ربَّ غافل ڪير گهار" (قاسم). قافيي بندي "اي فقير بي پير مڪاري ۾ ناهي تنهنجو ڪو نظير". بي معنيٰ ۽ بي موقعي قافيه پيمائي. جهڙو تهڙو نظم.

• **تَڪْبِيْرَ ج تَڪْبِيرُونْ:** ث. [ع. تَڪْبِيْر] خدا جي وڏائي جو بيان. خدا تعاليٰ جي وڏائي بيان ڪرڻ جو فقرو "الله اڪبر". نماز ۾ 'الله اڪبر' چوڻ. جانور کي ذبح ڪرڻ وقت 'الله اڪبر' جو فقرو چوڻ – سِيْر.

– **تَڪْبِيرِ اُوليٰ، تَحْرِيْمَه:** ث. نماز جي پهرين تڪبير.

– **تَڪْبِير وجهڻ، وَهائڻ:** 'الله اَڪبر' چئي جانور کي سِيسَر وجهڻ. حلال ڪرڻ – ذبح ڪرڻ.

– **تَڪْبِير هڻڻ:** 'الله اڪبر' چوڻ.

• **تَڪْذِيبَ:** ث. [ع] ڪوڙو ڪرڻ. ڪُوڙو ٺهرائڻ. ڪوڙو سمجهڻ جي حالت. ڪوڙ ڳالهائڻ جو الزام.

• **تَڪْرارُ ج تَڪْرارَ:** ذ. [ع. ڪَرَرَ. تَڪْراراً = وري وري چوڻ] وري وري چوڻ جي حالت. اصرار. حجّت. اعتراض. رَدُ. بحث. سوال جواب. چتاپيتي. ضد. معاملو – جهڳڙو. زباني جهيڙو. دشمني. مخالفت.

– **تَڪرار ٿيڻ:** معاملو ٿيڻ. جهيڙو ٿيڻ. ڦڏو ٿيڻ. دشمني ٿيڻ.

– **تَڪرار ڪرڻ:** جهيڙو ڪرڻ – ڦڏو ڪرڻ.

– **تَڪرارِي ج تَڪرارِي:** ذ. صفت. تڪرار ۾ آيل ڦڏي ۾ پيل (ڳالهه، شيء وغيره). معاملائي. ضدي. بحثي. جهيڙاڪار – فسادي.

• **تَڪْرِيْمَ:** ث. [ع] تعظيم. احترام. عزت. آدرياءَ.

• **تَڪڙِ ج تَڪڙُونْ:** ث. سيگهه – جلدي. شتابي. اُبهرائي. تاهُوت. بي صبري.

– **تَڪڙِ ڀَڪڙِ:** ث. حد کان زياده جلدي. اجائي جلدي. وٺ پڪڙ – هڻ وٺ.

– **تَڪڙو ج تَڪڙا:** ذ. صفت. تڪڙ ڪندڙ – تڪڙ وارو. اُبهرو – اُتاولو. ظرف. تهتا – جلد – سگهو. تکو. (ث) تَڪڙي ج تڪڙيُونْ.

– **تَڪڙو پوڻ:** تـِڪو ڳالهائڻ. اُتاولو ڳالهائڻ. جهيڙي جي نموني ڳالهائڻ. ڳالهائڻ ۾ اڳرائي ڪرڻ.

• **تَڪْفِيْرَ:** ث. [ع] ڪافر سمجهڻ جي حالت. ڪفر جي حالت. ڪفر جو الزام. ڪفر (جي فتويٰ).

• **تَڪْفِيْنَ:** ث. [ع. تَڪْفِين = ڪفن ۾ ويڙهڻ] ڪفن ڏيڻ جي حالت (اڪثر هيءَ لفظ 'تجهيز' سان گڏ ڪم اچي "تَجْهِيز تَڪْفِين" = ڪفن دفن).

• **تُڪَلَ ج تُڪَلُونْ:** ث. ننڍڙو لغڙ – گُڏي. لغڙ جو هڪ قِسم.

– **تُڪَلِ وانگر نچائڻ:** لغڙ وانگر ڏور هٿ ۾ جهلي ڦيريون ڏيارڻ.

• **تَڪَلْتُونُ:** ذ. [ف. تَڪَلْتُو] گهوڙي جي پُنيءَ جي حالت لاءِ هني جي هيٺان رکڻ جو ٿُلهو نود.

• **تَڪَلُف ج تَڪَلُفات:** ذ. [ع] ٻئي کي تڪليف ڏيڻ وقت رسمي ظاهرداري. ظاهري تڪليف. رسمي عمل. بهاني طور عمل.

• **تُڪلو ج تُڪلا:** ذ. تُڪو.

• **تُڪْلِي ج تُڪْلِيُونْ:** ث. ڪپڙي جي ٽُڪري جنهن تي چنبڙندڙ دوا لڳل هجي (جا ڪنهن سُور واري هنڌ تي ٻڌجي) – پلستَر.

• **تَڪْلِيفَ ج تَڪْلِيفُونْ:** ث. [ع. تَڪْلِيف ج تَڪالِيفْ = ڏکيائي، رسمي عمل] ڏکيائي – دشواري. زحمت – دقت. رولڙو. رنج – ڏک. ايذاءُ. آزار. سُور. مصيبت – آفت. نقصان. بيماري. ڪشالو – جاکوڙو.

– **تَڪْلِيف ڏيڻ:** سور ڏيڻ. رنج ڪرڻ. ڪنهن ڪم ڪري ڏيڻ لاءِ چوڻ. تڪليف وٺڻ لاءِ بار رکڻ.

– **تَڪْلِيف گَوارا ڪرڻ:** تڪليف سهڻ – زحمت برداشت ڪرڻ.

– **تَڪْلِيف ۾ وجهڻ:** ڪنهن کي تڪليف واري ڪم ۾ لڳائڻ. تڪليف ڏيڻ.

• **تُڪْمو ج تُڪْما:** ذ. [ترڪي. دُگْمَهْ: ف. تُڪْمَهْ] سُٽ مان ٺهيل ٻيڙو پهراڻ وغيره جو. سَرٽ (ل). ٻُونٻو. ٻُوٽي جو هڪ قسم (جنهن جا گل ڳاڙها ٿين). گل جو هڪ قسم – تُڪمي جو گـُل "تُڪْما تير تَتِيءَ کي، چمن ٿيا چوڏس" (جلال ڪتي). ٽُن پرڻ (ل).

• **تَڪْمِيل:** ث. [ع] پُورائي – سرانجامي. پڄاڙي – انتها.

• **تَڪَڻُ:** مصدر. [سن. تَرَڪْ = نظر ۾ رکڻ. ف. تَڪِيدَن = پوريءَ طرح نظر مان ڪڍڻ. جانچڻ] ڏسڻ – نهارڻ – جاچڻ – چتائڻ. غور سان ڏسڻ. گهُورڻ. جوهه وجهڻ – نظرڻ. اکيون ڦاڙي ڏسڻ. اک رکڻ. اک وجهڻ (پرائي مال ۾). تاڙڻ. سَهِي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪرڻ. لِڪي ڏسڻ. واجهائڻ. چاهڻ – گهُرڻ. اميد رکڻ. خيال ڪرڻ. اندازي سان تور ڪرڻ – ڪَٿڻ – تَڪڻ. بندوق سِڄڻ. نشان ڪرڻ. (تڪيو – تڪيندو – تڪيل).

• **تِڪو ۽ تِڪا:** ذ. [ف. تِڪَهٔ = تِڪر] تِڪرو (گوشت يا مڇيءَ جو) – ٻيرو – ڳِيو. ذرو.

– **تِڪا ڪرڻ:** تِڪرا ڪرڻ. ڳِيا ڪرڻ – ٻيرا ڪرڻ. ذرا ذرا ڪرڻ.

• **ٽُڪو ۽ ٽُڪا:** ذ. [ف. تُڪَهٔ] بنا ڇهنب يا آنيءَ جي تير. تِڪي چونيءَ بنا ڳز. اهو ڳز جنهن جي چوٽي ڳول هجي (جو اڏامندڙ پکيءَ کي پاسيارو هٽجي) "لڳو ته تير، نه ته تُڪو" (چوٽي). جاءِ جي پڳل ڪام کي ٽيڪ طور ڏنل ڪاٺيءَ تُڪر. مُهر جو نشان يا داغ (جو فقير ڏونري تي ڏيارين). داغ – ڏنب "ڏنا ڏڪئي ڏيل کي، ٽُڪا طبيبن" (خانه زئي). ڪنهن درگاهه تي باسيل پِٽَ – تَلُ – ڪُنڌوري (ڪ).

• **تَڪوِين:** ث. [ع] خلقڻ يا پيدا ڪرڻ جي حالت. پيدائش – خلقت – عالم وجود.

• **تَڪِي ۽ تَڪِيُون (ڪ):** ث. ڏاس يا اَنُ مان ٺهيل سهٽي فراسي.

• **تُڪِي ۽ تُڪِيُون:** ث. سَرَ يا ڪانُهَنَ جي ڪاني مان ٺهيل سنهون ڳز (جو ڪمان مان تيڪوءِ پري وڃي).

– **تُڪِي ٿيڻ:** تُڪِي وانگر تکو وڃڻ. پڄڻ.

• **تَڪيو ۽ تَڪيا:** ذ. [ع. تَڪيَهٔ = وهاڻو] وهاڻو – طول – گديلو (جنهن کي پُٺن ڪان رکي ٽيڪ ڏجي). وهاڻو – سراڻو. آسرو – آڌار. ڀروسو – توڪل. ڏيڍ فوٽ ڪن ڏِگهي ڪاٺي (جنهن تي فقير ويني ويني ترازُ رکي فڪر بچائين يا ڏيان لڳائين). بيراڳڻ. فقيرن جي ويهڻ جي جاءِ ـ آستانو. ماڳ – مڪان. اُجهو "تڪيا سڀ تڪيام، توريءَ تڪيو ناهه ڪو" (شاهه).

– **تَڪيا تَڪڻ:** فقيراڻا آستان پيٽڻ – درويشن جي درگاهن تي دعائون پنڻ.

– **تَڪيو جاگير:** اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تَڪيه ڪلامُ:** ذ. [ع. تَڪيَه = ٽيڪ + ڪلام = ڳالهه] اهو لفظ جو ڪو ماڻهو ڳالهائڻ ۾ ذري ذري استعمال ڪري – عادتي لفظ (جهڙوڪ: 'سمجهئي نه'، 'ڇڻبو ته'، 'سائين کي چوان' وغيره).

• **تِڪ:** ث. [سن. تيڪشڻ] تِکائي – تيزي. تِکي وَهُڪ – سيرَ (پاڻيءَ جي). تيز رفتاري. جلدائي – شتابي. تِکڙ. ڪاوڙ – تيز. تيزي (سچ جي). تپت (ڏينهن جي) – ڪاڙهو – اُتت.

– **تِڪ تارُ ۾ وجهڻ:** لهرين ۾ لوڙهڻ. وڏي تڪليف ۾ وجهڻ – سخت مصيبت ۾ مبتلا ڪرڻ.

• **تِڪارڻ:** مصدر. تُڪرا تُڪرا ڪرڻ. وري وري چوڻ.

• **تَڪَرُ (ٿ):** ذ. صفت. جهيڙاڪ. چيڙاڪ.

• **تِڪَرُ ۽ تِڪَر (ل):** ذ. صفت. تِکو – تيز. جلد باز. ڪاوڙيل. وڙهڻو.

• **تَڪَڙ (ت):** ث. تيترن ڦاسائڻ جي ڦاهي.

• **تَڪُڙ ۽ تَڪَڙ:** ذ. صفت. [سن. تيڪشڻ] تِکو. چالاڪُ. چُست – ڦُڙت – برجستو. (ذ) کير جا پڇاڙيءَ وارا گُهٽا. ڪنهن به چوپائي جو وڏو ڦڙت ٻچڙو.

• **تَڪَڙُ (ت):** مصدر. ڳولڻ. ڪوشش ڪرڻ.

• **تَڪو ۽ تَڪا (ت):** ذ. ميدان – پوٺو. ڊير.

– **تَڪو تَرُ ڪڍي چلڻ:** ستياناس ڪرڻ – جهُڳو جهڻ ڪرڻ.

– **تَڪِي تي ويهڻ:** پوٺي تي ويهڻ – پڌرتي ويهڻ. سُڄ تي گذر ڪرڻ.

• **تِکو ۽ تِکا:** ذ. صفت. [سن. تيڪشڻ] تيز (رفتار). سراڻ چڙهيل (اوزار) – جلد – شتاب – تڪڙو. هوشيار – چالاڪ. بلڪل پورو (ذرو به گهٽ نه). ڪڙو – تلخ. چيڙاڪ. اُجو (سون وغيره). سُنو – نج. (ذ) ڪبوترن جو هڪ قِسم (بازيگر). (ث) تِکي ۽ تِکيُون.

– **تِکائو ڏيکارڻ:** شوخي ڏيکارڻ – ڦُڙتي ڏيکارڻ.

– **تِکاڻ، تِکائي:** ث. تِکَ. ڪوڙاڻ (دوا يا مرچن جي). تلخي. تيزي (شراب جي). اُجائي (سون جي). ڪاوڙ جي تيزي.

– **تِکو ٿيڻ:** تيز ٿيڻ. تکو ڳالهائڻ. گهٽ وڌ ڳالهائڻ. اُچاترو ڳالهائڻ. ڪاوڙ مان ڳالهائڻ. تڪڙو وڃڻ. ڪاوڙجي روانو ٿيڻ.

– **تِکو مَلو ٿيڻ، پوڻ:** گهٽ وڌ ڳالهائڻ. ڪَهرو ڳالهائڻ. ڪاوڙ مان ڳالهائڻ. چيٽ پوڻ.

– **تَگَ وِ پوُ. تَگَ وتاڻ تَگَ وڌو:** ث. ڊوڙ ڊُڪ – ڀڄ ڊوڙ. ڪوشش.

• **تَگائو (ت):** ذ. [ف. تَگ دَو = ڊُڪ ڊوڙ] آنڌ مانڌ. ڳِٽي. ڪاپارو.

• **تَگائي ۾ پوڻ:** فڪر ۾ پوڻ – ڳِٽيءَ ۾ پوڻ.

• **تَگاري ۽ تَگاريُونُ (ٿ):** ث. تغاري.

• **تَگَرُ ۽ تَگَرَ:** ذ. دُڪان تي پسن رکڻ جي پيتي يا ٿانءُ (اڪثر 'اگر' لفظ سان گڏ ڪم اچي 'اگر تگَرُ يا اگر تگر" = هڙ موڙي). وڏو وتو يا وڏو ٿالهه (جنهن ۾ گهٽو ڪاڏو پوي). خوشبودار وڻ جو هڪ قِسم (جنهن جا پن دوا طور ڪم اچن).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **تڪَرڪائي:** ث. ٻـارڪي وڪرجو هڪ قسم 'تڪرُ ونڍ جي ڪائي.

• **تڪَرَگُ:** ذ. [ف] ڳڙو.

• **تڪَنُوُ:** ذ. [ترڪي. ناغره] اُٺ جي سنجن مان هڪ سنج جو نالو.

• **تڪِي ۽ تڪِيُونُ (ث):** ڪِپَ جي ونڊ جي تند (جا اُٺ ڪائي).

• **تڳَ:** ث. جياپو – تڳاءُ.

• **تڳَ (ڪ):** ث. ٻڪريءَ وغيره کي هڪلڻ لاءِ وات جي چِٽڪار. تڳڻ جي حالت. چوري.

• **تڳا:** ث. تڳاءُ.

• **تڳاءُ:** ذ. جياپو – تاڳاپو. گذر سفر. جٽاءُ – پائداري.

• **تڳائڻُ:** مصدر. جيئرو رکڻ – زنده رکڻ. هلائڻ – توڙڻ. (تڳايو – تڳائيندو – تڳايل).

– **تڳائو ۽ تڳائُو:** ذ. صفت. پائدار – جٽاءُ دار.

• **تڳائڻ:** مصدر. لِڪائي کٽي وڃڻ – کِسڪائڻ. گم ڪرڻ – ترڪائڻ. (تڳايو – تڳائيندو – تڳايل).

• **تڳَرَ:** اسم خاص. 'سمات' جي هڪ قبيلي جو نالو.

• **تڳَرجا:** اسم خاص. 'سمات' جي هڪ قبيلي جو نالو.

• **تڳَـرُڙُ (ث):** ذ. گاهه جو هڪ قسم.

• **تڳَڻُ:** مصدر. جيئڻ – جيئرو رهڻ – زنده رهڻ. ٻساهه کڻڻ. جٽاءُ ڪرڻ. (تڳيو – تڳيندو – تڳيل).

– **تڳِي تڳِي پلجڻ:** ڏکا ٿاٻا کائي وڏو ٿيڻ. حياتيءَ جا ڏکيا سکيا ڏينهن گذارڻ.

• **تڳَڻُ:** مصدر. کِسڪڻ – لِڪي ڀڄڻ.

– **تڳِي وڃڻ:** کسڪي وڃڻ – لڪي ڀڄڻ – ترڪي وڃڻ.

• **تڳوسر:** اسم خاص ننگرپارڪر ۾ ڪيري تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **تڳِي ۽ تڳِيُونُ:** ث. ڪاري رات "ڪارا ڪُن. ڪاري تُڳِي. جت ڪاريهر ڪڙڪا" (شاهه)؛ "تڳِي. توهياري. تامُنِي. تمهر. تام تَمس – رات. رَجني. ليل هي. ٻنب. چنيهر نس" (ڏهسنامو). ميڻهن.

• **تڳيو ۽ تڳيا:** ذ. صفت. جيئرو – زنده – حيات. (اسم خاص) مرد جو نالو.

• **تڳِي واپائي:** اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تَلَ:** ذ. [تَليهُر (= ڪارو نانگ. تشبيهه طور 'وار') > (مخفف) تَلَ] وارَ "سر ڪنڌ ۾ سُرها ڪيا، تَرني لوئي تَلَ" (ڪنيان). "تَلَ" جو جمع. (اسم خاص) تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تَلَ ۽ تَلُ:** ذ. [سن. تَلَ = ترو] تَرُ – تَرو. هيٺاهين – نشيب. تري واري زمين – ترائي. ڀِٽَن جي وچ وارو ڪشادو ميدان (جنهن ۾ مينهن جو پاڻي آسپاس جي مٿانهين زمين يا ڀِٽَن تان لهي اچي ۽ ان پاڻيءَ تي زمين آباد ٿي سگهي) – ڏهرتَلي (ث). تلاءُ. گهوڙي جي سنجن مان هڪ سنج جو نالو (جانورن جي وارن يا نود مان نُهيل ٿلهو گَدو جو گهوڙي جي پُٺيءَ تي تي وجهي مٿان هنو رکجي).

– **تَلُ تَلُ ڪرڻ:** ٻٽ يا جبل تي لَهه چڙهه ڪرڻ. اچڻ وڃڻ.

– **تَلُ ڪرڻ:** تَرُ ڪَرڻ. گم ڪرڻ – لڪائڻ.

• **تِلُ ۽ تِلَ:** ذ. ڪنهن درويش يا وليءَ جي ٻارهي تي رڌل ڪاڌو (جو فقراءُ لاءِ تيار ڪيو وڃي. ۽ عوام ۾ پڻ تبرڪ طور ورهائجي. گوشت. چانور. ٻاجهري. دال ۽ ٻيون اهڙيون شيون جي نذراني طور ملن سي سڀ ملائي 'تِلُ' رڌو ويندو آهي). – ڪَنڍُوري. خيرات [سرائڪي] تبرُ. تورو ڏرو.

– **تِلُ ڦَلُ ڪرڻ:** معمولي خيرات ڪرڻ. سادو طعام تيار ڪرڻ.

• **تُلُ ۽ تُلَ:** ذ. صفت. [سن. تُلَ = مَٽ] برابر – مَٽ – همسر – جهڙو – مشابه – سمان – مثل "سوا لک ۾ سرس سوايو. طور نه تنهنجو تُل" (احمد شاهه). هڪجهڙو – ثاني. هڪ جيڏو. هر صورت. ساڳيو. جيڏو – سَرتو. (ث. صفت) برابر – ثاني "رَتيون مڙيئي پليون. ڪانهي تُلَ بهار". (ذ) تمام ڏگهي غار (جنهن جو چيڙو ڏسجڻ ۾ نه اچي) (ڪ). چيڙو – پچاڙي – پوڇڙ – دنگ.

– **تُل مُل:** صفت. مَٽو مَٽ – بلڪل برابر. هڪجهڙو.

• **تُلَ. تُلُ. تُلا:** ث. [سن. تُلا = ساهمي. تارازي] علم جوتش موجب آسماني برجن مان ڏهين برج جو نالو (مَکر. ڪُنڀ. مين. مينگهه. ورک. مٿن. ڪرڪ. شنگهه. ڪنيا. تُل. ورچڪ. ڌن) – ميزان.

• **تُلَ ۽ تُلُونُ:** ث. [سن. تُلَ] اُپو مٿي ڏنل زور – تَڏَ. اُپي اُڇل. ٻل.

– **تُل ڏيڻ:** مٿي اُپو زور ڏيڻ. مٿي تڏ ڏيڻ. چوپائيءَ کي قَرحڻ بعد ڏنب ڏيڻ (جيئن چوپائي چرڪ ڀري ڳَپَ وٺي ۽ تُبجي نه پوي). ٻل ڏيڻ.

• **تلابُ. تالابُ:** ذ. [ف. تـلاب. تَلاب] تلاءُ.

• **تُلارُ:** صفت. پرپل (پاڻيءَ سان) – تمتار.

• **تَلازُمُ:** ذ. [ع. لُزمُ = لازم ڪري وٺڻ] لازمي طور اختيار ڪرڻ جي حالت.

• **تَلاسَ:** ث. ڏسو "تلاش".

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

• **تَلاش ج تَلاشُون:** ث. [ف] ڳولا – جانچ. وڙڻ. پڇا ڳاڇا. جانچ – جاڪوڙ – جستجو. تحقيق.

– **تلاش ڪرڻ:** ڳولا ڪرڻ. جانچ ڪرڻ. پڇا ڳاڇا ڪرڻ.

– **تَلاشِي تَلاشِيُون:** ث. تلاش. گم ٿيل يا چوري ٿيل شيءِ کي هٿ ڪرڻ لاءِ ڪنهن ماڻهوءَ جي بدن يا گهر جو جهاڙو.

– **تلاشي ڏيڻ وٺڻ:** جهاڙو ڏيڻ – جهاڙو وٺڻ.

• **تلاطُم:** ذ. [ع. لَطَمَ. تَلاطُمَ = ٿڦڙ هڻڻ > ف. تلاطمِ اَمواج = لهرين جو ستڪو] زوردار هوا سببان چولين جو ستڪو. پاڻيءَ جو جوشُ. لهرين جو زور. چوليون. طوفان.

• **تَلافِي ج تَلافِيُون:** ث. [ع. تَلافِي = مرمت ڪرڻ. ڳنڍ توپ ڪرڻ] نقصان جي ڀورائي. عوض – بدلو (جيڪو پنهنجي مرضي سان ادا ڪجي). پاداش.

– **تلافي ڪرڻ:** ڪنهن نقصان يا ڪوٽ جو ڀورائو ڪرڻ. عوض ڀري ڏيڻ.

• **تلاميذُ:** ذ. [ع. تِلميذ ج تَلاميذ] شاگرد.

• **تلانبو:** ذ. ڏرو – لَڪ.

• **تلانگهو (ڪ):** اسم خاص. هڪ نئين جو نالو.

• **تلانگهو ج تلانگها (ڪ):** صفت. ويڪرو – موڪرو – خلاصو.

• **تَلَنْ وَلَنْ. تِلَنْ وِلَنْ (ت):** ث. آنڌ مانڌ – هُرڪر. بيقراري – بي آرامي.

• **تِلاوَت ج تِلاوَتُون:** ث. [ع. تِلاوَة = پڙهڻ] پڙهڻ (قرآن مجيد) – دور (قرآن شريف جو).

• **تلاهُ ج تلاهَ:** ذ. [ف. تلاب] تلاءُ.

• **تِلاهُ (لس):** ذ. [ف. تَلَهٔ = سون: ع. طِلا = سون] سون. (صفت) سوني "سوني ساهه. تلاهه تلڪي. تنهن سر موتي مڙهاياس" (شيخ ابراهيم).

• **تُلاهه (لس):** ذ. ڀيرن ۾ پائڻ جو هڪ ڳهه (ڀيرن جي آڱوٺن ۾ پائڻ جو ڳهه) "سوني ساهه. تُلاهه سين تُلڪي. سر موتين مڙهاياس" (شيخ ابراهيم).

• **تلاءُ ج تلاءَ تلاوَ:** ذ. [ف. تلاب] تانگهي پاڻيءَ جي ڪُنڊ. تالاب – حوض.

• **تَلبِيس:** ث. [ع] باهريون لباس ڪرڻ. ارادن کي لڪائڻ. ڀهروپ. ڏوڪو – مڪر – فريب – دغا.

• **تلخ:** صفت. [ف] ڪوڙو. ڪسارو. ڪارو. بد ذائقي. تيز (شراب وغيره). ڪَهرو – تِکو – اٿوتندڙ – رُکو (ڳالهاءُ). ڏکيو – تڪليف وارو – رنج رسائيندڙ (تجربو).

– **تلخاڻ:** ث. ڪَڙائي – ڪڙاڻ. ڪاراڻ. تِکاڻ. تيزي (ڳالهائڻ ۾). رکائي. سختي – تُرشي.

– **تلخ تجربو:** ذ. تڪليف ڏيندڙ ڪم – ڪٺن ڪم.

– **تلخ ڪامي:** ث. ناڪاميابي – ناڪامي – نامرادي. نااميدي – نراسائي.

– **تلخ گو:** ذ. صفت. ڪَهرو ڳالهائيندڙ. اڻنگو ڳالهائيندڙ. تيز مزاج. چيڙاڪ.

– **تلخ مزاج:** ذ. صفت. تيز مزاج. چيڙاڪ – شوخ. بدمزاج.

– **تلخي ج تلخيون:** ث. ڪوڙاڻ – ڪڙائي. تيزي. ڪاراڻ – تلخاڻ.

• **تلخيص:** ث. [ع] خُلاصو – اختصار – تَتُ. حاصل مطلب.

• **تلُر (ت):** ذ. ڳاهه جو هڪ قسم (جو وارياسي پٽ ۾ ٿئي. چوپايو مال وغيره کونه کائيس).

• **تُلسي:** ذ. [سن] ٻوٽي جو هڪ قسم (خوشبودار ٿئي. جنهن کي هندو 'سڳورو ٻوٽو' سمجهن ۽ پائيندن ته 'تلسي ديوي' جي وارن مان پيدا ٿيو آهي. تلسي جو ٻج پسارڪي وکر طور ڪم اچي) – Basil (انگ) – Ocymum sanctum. ڪَتي مهيني جون ٿي تاريخون (١٠، ١١ ۽ ١٢ جن تي هندو ورت رکندا آهن). (اسم خاص) مرد جو نالو – 'تلسيداس' جو مخفف.

• **تُلسيداس:** اسم خاص. هنديءَ جي هڪ مشهور شاعر جو نالو (جو 'همايون' جي وقت ۾ جائو ۽ جهانگير جي وقت ۾ مري ويو. سندس جوڙيل 'رامائڻ' هندي شاعريءَ ۾ هڪ شاهڪار آهي. سندس کي ڏوهيڙا 'شاهه جي رسالي' ۾ سُر 'ٻروو هندي' هيٺ ڏنل آهن ۽ ٻڻ سنڌ ۾ وڏيءَ عمر وارن سگهڙن کي ياد آهن).

• **تِلشڪري:** ث. مٺائيءَ جو هڪ قسم (جا تِرن مان ناهجي) – ترن ۽ مناڻ (ڳڙ يا کنڊ) جي ٽڪي.

• **تَلطُفُ:** ذ. [ع. لَطفَ > تلطفُ] لطف – مهر – ڪرم – عنايت. ٻاجهه – رحم. نرمي. همدردي.

• **تَلَفُ:** صفت. ظرف. [ع. تَلَفٌ = بربادي] برباد – تباهه – نابود – ناس – چٽ – قِتل – اُجڙ – ويران _ ضايع – گُم. بربادي جي حالت.

– **تلف تاراج ڪرڻ:** ناس ڪرڻ – چٽ ڪرڻ – برباد ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **تَلَفُ ڏيڻ (ت):** تپايل لوهه کي سنداڻ تي رکي ويکري ڪرڻ لاءِ ڏاڍي ڏڪ هڻڻ – ٺپڻ.

– **تَلَفُ ڪرڻ:** برباد ڪرڻ – ناس ڪرڻ – نابود ڪرڻ وڃائڻ – ڦِٽائڻ.

• **تَلَفُظ:** ذ. [ع. لَفظ. لَفظَ = وات مان اچلائڻ] اُچار. اکرن ۽ لفظن جو زبان سان صحيح مخرج.

• **تَلقِين:** ث. [ع. لَقَنَ. تلقين = ٻئي کي سمجهائڻ] سکيا – تربيت – هدايت – نصيحت. مرشد جي مريد کي سمجهاڻي يا هدايت. جنازي کي قبر ۾ داخل ڪرڻ وقت، مُردي کي قبر جي پڇاڻي بابت ٻڌائڻ ۽ سمجهائڻ.

– **تلقين ڏيڻ:** مرشد جو مريد کي ذڪر ڏيڻ. نيڪي بابت نصيحت ڪرڻ.

– **تلقين ڪرڻ:** هدايت ڪرڻ. نصيحت ڪرڻ تعليم ڏيڻ.

• **تِلڪُ، تِلِڪُ ج تِلڪَ:** ذ. [سن. تِلَڪَ] نڪ جي مٿان ڀِرُن جي وچ ۾ يا مٿي نراڙ تي ڪيل نشان (جو شادي، تاجپوشي يا ٻيءَ ڌرمي رسم بجا آڻڻ، يا سينگار خاطر ڪيو وڃي) – سينڌر يا چندن جو ٽڪو. هندن ۾ ڌرمي نشان. جانور کي ڦاسائڻ لاءِ ڪوڙڪو (ڪ).

• **تَلڪارَ:** ث. اَڻ ترڻ – جهوري – ڳِٽِتي.

• **تَلڪاري (لس):** ث. ترڻ – چِڪَ. ڪاوڙ. مُنهن سُوٽائي.

• **تِلڪِڙي ج تِلڪِڙيُون:** ث. هيري جو پَڪُ – هيري جو چمڪندڙ پهلُو.

• **تِلڪوڙي ج تِلڪوڙيُون:** ث. جڙ تو سائو نشان (جو مُنهن، هٿن ۽ ٻانهن تي سينگار يا سڃاڻپ خاطر ڪيو وڃي).

• **تلڪڻُ (ت):** مصدر. سيڪڻ.

• **تُلَمُلُ:** صفت. برابر – مَٿو مَٿ – هڪجهڙو.

• **تَلمِيح:** ث. [ع] شعر ۾ ڪنهن آيت، حديث، حڪايت، ڳالهه، قصي يا مشهور واقعي طرف اشارو.

• **تِلمِيذُ:** ذ. [ع] شاگرد – طالب علم – متعلم.

• **تلنگُ:** ذ. هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

• **تِلَنگو:** ذ. تِلَنگانا (مدراس جي اترئين پاڳي) جو رهاڪو. (ڪنايةً) ديسي سپاهي (چاڪاڻ تہ انگريزي فوج ۾ اوائلي اهي ماڻهو ڀرتي ٿيا هئا).

• **تَلو:** ذ. [سن. تَلَ = ترو] تَرُ – ترو. ذخيرو. قبضو. ڇَپر (ت). (اسم خاص) تعلقي ڏيپلي ۾ هڪ ديهه جو نالو

– **تَلو ڪرڻ:** تَرُ ڪرڻ. ملڪيت گڏ ڪرڻ. ڳجهه ڳوهه ۾ پئسا گڏ ڪرڻ.

• **تِلو ج تِلا:** ذ. بازارن جو لفظ. باز جي ٻُت تي رنگ وارا ٽڪا.

• **تَلوارُ ج تَلوارُون:** ث. [سن. تَروارِ] هڪ مشهور هٿيار جو نالو – تَرار – شمشير – سيف – سرواهي.

– **تَلوارڪَٽ:** ث. مُڇن جي سنوارت جو هڪ نمونو (جنهن ۾ مُڇن جون نوڪون تلوارن وانگر جهنبدار بيهن).

– **تَلوار کي ڪُهُنا لڳڻ:** بي طاقت ٿيڻ. زور وارا ڏينهن لنگهي وڃڻ.

• **تَلوارِي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نواب شاهه ۽ حيدرآباد ۾).

• **تَلُورِ ج تَلُوريُون:** ث. [ف. تَذَرَوْ] پکيءَ جو هڪ قسم (ديل جي نموني هڪ وڏو ۽ سهڻو، خاڪي يا ميرانجهڙي رنگ جو ڊگهي ڳچيءَ وارو حلال پکي. جو اڪثر سياري ۾ سنڌ ۾ اچي، ۽ جنهن جو ماڻهو شوق سان شڪار ڪن: اصل ايراني جهنگلي ڪڪڙ) – Bustard.

• **تَلوُنُ:** ذ. [ع. لَوُن (رنگ) > تَلَوُن] رنگ بدلائڻ جي حالت. رنگن جي تبديلي.

– **تَلوُن مِزاج:** ذ. صفت. رنگا رنگ طبيعت وارو. ڦرندڙ گهرندڙ طبيعت وارو. غير مستقل مزاج. بي پروسي. بيوفا.

• **تَلُوٽو ج تَلُوٽا:** ذ. تريل چٽو. پڳل چٽو يا مگ. رڌل چٽو يا مٽر – کُهَرَ (جمع ۾ "تَلُوٽا" زياده استعمال ۾، مثلاً گهورڙئي جو هوڪو "ڪوسا تلوٽا").

• **تلهارَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **تلهارُ:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تلهارُ:** اسم خاص. حيدرآباد ضلعي ۾ هڪ شهر.

• **تَلهائي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **تَلهائي:** ث. سلامتي. ضمانت. سوگهائي.

• **تَلهَرُ ج تَلهَرَ (ڪ):** ذ. چڪر – ڦيرو. بي آرامي.

• **تَلهَڙُ ج تَلهَڙَ:** ذ. سنهون لڪڻ – چَمَڪَ – چَهو.

• **تَلهو:** ذ. [تَلو (= ترو تر ڪري رکيل ملڪيت) > تلهو] تر ڪري رکيل ملڪيت. لڪل ملڪيت – ڳجهي ملڪيت. پورِيل خزانو – لڪل خزانو. (اڪثر 'اَلهو' سان گڏ ايندڙ لفظ "اَلهو تَلهو").

• **تَلهِي ج تَلهِيون:** ث. [سن. تَلَ = ترو] خزاني گڏ. سپ جو پُڙ. سپ جو وات (جنهن مان سنها موتي هارجن). سچي ڪوڏي. پٽ پڳل ڪوڏي.

• **تَلهِي:** ث. گروي رکيل ٿيڙ. ضمانت – ضامنگيريءَ جي

ذميداري. (صفت) ضامن. حامي – مددگار.

– تَلهيدارُ: ذ. صفت. مددگار – حمايتي. پاسو ڪندڙ – طرفدار.

• تَلهيٽو تَلهيرو: ذ. صفت. [ھ تَليهُرو = زيردست] جنهن جو ضامن پئجي. جنهن جي مدد ڪجي. ڪاٺيارو. فرمانبردار. هٿ هيٺ.

• تَلِي: اسم خاص. ميرواھ، ميرپور ساڪري، ٽنڊي محمد خان، بدين ۽ محبت ديري تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• تَلِي ج تَليُون: ث. [سن. تَلَ = ترو] ترِ واري زمين. هيناهين – نشيب – نوڙ (ل) – جهبر. بن ٽڪرين جي وچ واري زمين – ماٿري – وادي. ترائي. بن پٽن جي وچ واري زمين (جنهن ۾ برسات جو پاڻي بيهي ۽ پوک بہ ٿي سگهي) – ڏهر جي ترِي واري زمين. "ميها، موڪر تَلئين، پهون پاسارن" (خليفو نبي بخش). ڇَن.

• تِلِي: اسم خاص. جاتي ۽ سڪرنڊ تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• تِلِي ج تِليُون: ث. [ع. طِحال] جسم جي عضوي جو نالو – ترِي – رَتڙي – ڦيهي (ت). ڦيهي جو مرض – هيانچو. هٿ يا پير جي ترِي (سرائڪي). زبان (ت). ڳهہ جو هڪ قسم – ڳچيءَ ۾ پائڻ جو هڪ ڳهہ – لڪڙي.

– تِلِي لڳائڻ (ت): زبان تي رکڻ – چکڻ.

• تِليارُ: ذ. لڙڪندڙ ڏاڳن ۽ ٽوڻن وارو ڳانو. جهابو (اٺ جي ارهہ جو).

• تِليٽي ج تِليٽيون: ث. منائيءَ جو هڪ قسم (جنهن جو ترو پڌل هجي) – ڇٽن مان ٺهيل منائي. ڳُرڙاٽي (ڇٽن جي). پڪي منائي. ٽيپ (ل).

• تِليجا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (رياست ۾).

• تِليلو ج تِليلا: ذ. صفت. تَلهيٽو – تَلهيرو. زيردست. هٿ ٺوڪيو. زير احسان.

• تِليهَرُ ج تِليهَر: ذ. [تِل = ڪاراڻ + هر = وارو] ڪارو نانگ – واسينگ.

• تَمُ: ث. [سن. تَمَس] اونده – ڪاراڻ. رات.

• تُمُ: ضمير. [ھ اردو. تُم] تون. توهين.

– تُمهارو: صفت. [اردو. تُمهارا] اوهان جو – توهان جو.

• تَمُ: ظرف. [ع] ختم – پورو. ڪُل – سڀ – سمورو – سارو. مڪمل – سالم – ثابت.

– تَمُ ٿيڻ: ختم ٿيڻ – پورو ٿيڻ – تمام ٿيڻ "ساھ تَمُ ٿيڻ" (= ساھ گهٽجڻ = دم چڙهي وڃڻ).

• تُمُ ج تُمَ: ذ. ڦيٽي جي وچ وارو حصو (جنهن ۾ ڏُري ۽ آرا پون).

هرلي جي ڏيڏي. سُڪل ڪدو. (صفت) ٺوڪيل – پريل – پريور.

– تُمَ ٽمڻ: تُمَ ۾ آرن لاءِ سل ڪڍڻ. خال پرڻ.

• تماچاڻي: اسم خاص. تعلقي سکر ۾ هڪ ديهہ جو نالو. (صفت) 'تماچي' جي پيڙهيءَ مان – تماچي جي اولاد مان (سمات جي پاڙن جو نالو).

• تماچو ج تماچا: ذ. [ف. تپانچه] چماٽ – لپاٽ – ٿڦڙ. [ف. تَمَنْچه] تپاچو – پستول.

• تماچي: اسم خاص. 'سمه' گهراڻي جي مشهور بادشاهہ "سلطان رڪن الدين شاھ جام تماچي" (جنهن غالباً سنہ ۷۹۱ھ کان ۷۹۵ھ تائين خود مختيار حڪومت ڪئي. 'نُوري' سان سندس محبت جو داستان مشهور آهي. مڪليءَ تي 'شاهي مقام' قائم ڪيائين. جتي ئي پاڻ مدفون آهي). مرد جو نالو (سمات توڙي بلوچ قومن ۾). هڪ سمه پاڙي جو نالو.

• تماشو ج تماشا: ذ. [ع. مشيٰ = گهمڻ. تماشيا = گڏ گهمڻ > ف. تماشا] نظارو – ڏيکاءُ – ديدار. عجيب شيءِ يا نظارو. نمايش. کل خوشي – رُونشو. ميڙ – هجوم. سانگ. ناٽڪ. کيل – ڪرتب.

– تماشائي ج تماشائي: صفت. تماشو ڏسندڙ. تماشو ڏيکاريندڙ – تماشي وارو. وندر جو کوڏيو.

– تماشبينُ ج تماشبينَ: صفت. [ف. تماشابين = تماشا + بين (= ڏسندڙ)] تماشو ڏسندڙ – تماشائي. رنگ ڏسندڙ. بن کي ويڙهائي رنگ ڏسندڙ. فقط رنگ ڏسندڙ (جنهن کي انهيءَ ڪم، رٽا يا تحريڪ سان ڪابہ دلچسپي يا همدردي نہ هجي).

– تماشگاھُ ج تماشگاھَ: ذ. جنهن هنڌ تماشو ٿئي. کيل يا ڪرتب واري جاءِ.

– تماشو ڏيکارڻ: کيل ڏيکارڻ. ڪرتب ڏيکارڻ. (اصطلاحاً) ڪنهن کي سزا ڏيڻ – مزو چکائڻ – سبق ڏيڻ.

– تماشو ڪرڻ: کيل ڏيکارڻ. کيل يا ڪرتب ڏيکاري ڏاڍو لطف پيدا ڪرڻ. سانگ ڪرڻ.

– تماشي جهڙو: ذ. صفت. ڏسڻ ۾ عجيب. نهايت وندرائيندڙ.

• تماڪُ ج تماڪَ: ذ. [ھ تماڪ، تماڪو؛ ف. تنباڪو؛ آمريڪي انڊين Tobaco؛ پورچوگيز Tobacco]

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻوٽي جو هڪ قسم (جنهن جا سُڪايل پن ۽ ڪاٺيون نشيدار دونهون ڏين: اهي پن ڪُٽي حقي، چلم، سلفي، بيڙين يا سگريٽن ذريعي ڇڪجن يا ناس طور استعمال ٿين).

– **تَماڪي ج تَماڪي:** صفت. تماڪ وڪڻندڙ. گهڻو تماڪ پيئندڙ. (ذ) تماڪ جو فصل.

• **تَمام:** صفت. [ع. تَمَّ (= پورو ٿيڻ) > تمام] سڀ – سارو – سمورو – ڪُل – سڄو. پورو – تيار. مڪمل. ختم – پورو – بس. فنا – نيست – نابود. (ظرف) بلڪل – ڏاڍو. گهڻو – بيحد.

– **تمام ٿيڻ:** پورو ٿيڻ – ختم ٿيڻ.

– **تمام ٿي وڃڻ:** ختم ٿي وڃڻ. هيٺو ٿي وڃڻ – ڇُڪي وڃڻ.

– **تمام ڪرڻ:** ختم ڪرڻ. راس ڪرڻ – پورو ڪرڻ. مات ڪرڻ.

– **تَماميت:** ث. پورائي – تڪميل. پڄاڻي. آخر.

– **تَمامي:** ث. پڄاڻيءَ جي حالت. خاتمو.

• **تَمَتُّع:** ذ. [ع. مَتَعَ > تَمَتُّعَ] فائدو – نفعو. خوشي.

• **تَمثِيل ج تَمثِيلُون:** ث. [ع. مِثلَ = وانگر] مثال – تشبيهه. نمونو – نظير. نقل.

– **تَمثِيلي:** صفت. جي نموني تي – مثالي.

• **تَمَدُّن:** ذ. [مَدَن = شهر ۾ رهڻ] ملي رهڻ جو طريقو – طرز معاشرت – شهري سڌريل زندگيءَ جو طرز عمل – معاشرتي ۽ انتظامي زندگي. شهر جو انتظام.

• **تَمَر:** ث. [ع] کجور – کارڪ – ڪتل. (اسم خاص) ڀِٽائي صاحب جي وڏي راڳائي خليفي جو نالو (جو چون ٿا ته مديني شريف ۾ کجيءَ هيٺ ڄائو. انهيءَ ڪري مٿس 'تمر' نالو رکيائون. تمر فقير 'شاهه جي راڳ' جو پهريون مُک قابل اڳواڻ' شاهه جي بيتن جو وڏو راوي، ۽ پاڻ سالڪ شاعر هو.)

– **تَمرائي:** اسم خاص. تمر فقير راڳائي جا پويان جاءِ نشين. تمر فقير جي اوتاري جا سنڀاليندڙ.

• **تِمَر:** ذ. وڻ جو هڪ قسم (جو سمنڊ جي ڪناري واري ايراضي ۾ گهڻو اُپري. جنهن جا پن چوپايو مال، خاص طرح اُٺ گهڻو کائي). سامونڊي ٻِير – منگرول (ڪ).

• **تَمَس:** ث. [سن] اونداهي رات "تُکِي، تُهاري، تامِني، تَمهَن تامر، تَمَس" (ڏهسنامي جي ٽُڪ).

• **تَمَسخُر:** ذ. [ع. سَخَر = ٺٺولي ڪرڻ] مسخري – ٺٺول – کِل – چِٽَر.

• **تَمَسُّڪ ج تَمَسُّڪات:** ذ. [ع. مَسَڪَ = مضبوط جهلڻ] مضبوطي. هُنڊي – پراميزري نوٽ.

• **تَمغو ج تَمغا:** [ترڪي. تَمغَه] سلطاني مهر. سون يا چانديءَ جو ٻلو (جو ڪنهن نمايان ڪارنامي يا خدمت سببان ڪنهن کي انعام طور ڏنو وڃي). سَنَد. نشان.

• **تَمڪ:** ث. تيزي – تِکائي.

– **تمڪ سان:** ظرف. تيزيءَ سان – تِکو.

• **تُمَن ج تُمَنَ:** ذ. [ف. تُمن = ڏهه هزار: تومن = هڪ سؤ ڳوٺن تي مشتمل اراضي] چانوڻيءَ ۾ رهندڙ فوج – لشڪر. بلوچ قبيلي يا قبيلن جي ڪافي وڏي برادري، جن ۾ رسم و رواج توڙي سردار ساڳيو "لغاري جو تمن" "مزاري جو تمن". اُها جغرافيائي اراضي جنهن تي هڪ وڏو بلوچ قبيلو ۽ ان سان شريڪ ٻيا ننڍا قبيلا آباد هجن. راڄ. گهٽي برادري (ث). سرداري (ث). ماڻهن جو انبوهه – خلق جو وڏو تعداد. ڳجهيءَ طرح (ڪپڙي جي پلاند هيٺ) واپار جي نرخ بندي (ڪن ٻه ٻن ماڻهن جي وچ ۾ سودو ٿاهيندڙ. سودي ٿاهڻ وقت ڪپڙي هيٺان آڱرين جي اشاري ڏيڻ سان ٻڌائيندو آهي: اهو عدد ويهن جي بدران هڪ آڱر جي نشان سان ظاهر ڪيو ويندو آهي). ايراني سِڪو.

– **تُمَندار:** ذ. صفت. سالار – سردار. گهٽيءَ برادريءَ وارو. طاقتوارو – زور وارو.

• **تَمَنّا ج تَمَنّائُون:** ث. [ع. مُنيَةٌ = خواهش] خواهش – سڌ – آرزو. ارادو – مرضي. سِڪ.

• **تَمَنچو ج تَمَنچا:** ذ. [ف. تَمَنچَه] تپاچو.

• **تَموڪَن:** ذ. ڪاوڙ – چڙ – ڏمر – غصو.

– **تَموڪِي:** ذ. صفت. خراب گڻن وارو – بداخلاق. ڪاوڙيل – ڏمريل. (ث) بدتميزي – بداخلاقي.

• **تَمهِيد ج تَمهِيدُون:** ث. [ع. مَهَدَ = برابر پکيڙڻ > مَهَدَ. تَمهِيد = ڪم سنوارڻ. آسان بنائڻ] ڪنهن ڳالهه يا مقصد کي آسان بنائڻ خاطر شروعاتي سمجهاڻي. ديباچو – مُهاڳ – مُنڍ. شروعات. ابتدا. تمهيد – بڌڻ.

• **تَمِي ج تَمِيُون:** ث. [تُنبِي > تمِي] سڪل ڪدو.

• **تُميائي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **تَمِيز ج تَمِيزُون:** ث. [ع. مَيَز. تَميِيز (جدا ڪرڻ. پرکڻ) > تَميز] سڃاڻپ (کري ۽ کوٽي جي) – شناخت. فرق – تفاوت – امتياز. عقل – ڏاهپ. هوش. قاعدو. ادب. ساڃاهه.

– **تَميزسِکڻ:** ادب سِکڻ. فضيلت سکڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **تَميزڪرڻ:** پرک ڪرڻ. ساڃاهه ڪرڻ. هوش ڪرڻ.

• **تَن:** ضمير. [سن. تي: پرا. تانَ] اُنهن.

• **تَنُ ج تَنَ:** ذ. [سن. تَنُ؛ ف. تَنْ] بدن – جسم – سرير – بت. ديهه – قالب.

– **تَن بيتاب هئڻ:** غم ۽ فڪر ۾ گذارڻ. هر وقت بي آرامي هجڻ. ڏاڍي غم ۽ فڪر ۾ گرفتار هئڻ.

– **تَن تارڻ:** اندر اجارڻ – دل روشن ڪرڻ.

– **تَن تنها:** ذ. صفت. [ف] اڪيلو – ڇڙو – هڪڙو. علحده _ جدا.

– **تَن پرور:** ذ. صفت. [ف] فقط پنهنجي تن کي پاليندڙ. آرام طلب.

– **تَن پروري:** ث. [ف] جسم جي پالنا. آرام طلبي. آسايش.

– **تَن دهي:** ث. [ف. تن + دِهي > دادن = ڏيڻ] جانفشاني – محنت. تڪليف. ڪوشش – سعيو.

– **تَنکي تسيو ڏيڻ:** بدن کي تڪليف ڏيڻ. جيءَ کي جفا ڏيڻ.

– **تَن مَن:** ذ. جسم ۽ جان – دل جان – جند جان.

– **تَن مَن تازو ڪرڻ:** جسم ۽ جان کي فرحت ڏيڻ. آرام وٺڻ. خوشي ڪرڻ.

– **تَن مَن تپائي ڏيڻ:** بلڪل بيزار ڪرڻ.

– **تَن مَن مارڻ:** جسم ۽ نفس کي نمائڻ. خواهش کي ضابطي هيٺ آڻڻ. تن و توش.

• **تُن، تُنُ:** ث. ذ [سن. تُنْدَ < تُنَ = خال پرڻ] تنگ – سوراخ. ڪنهن ٿانءَ خصوصاً ڪونري جو سوراخ (جنهن مان پاڻي نڪري) – تُنرو. حقي يا چلم ۾ نڙ وجهڻ جو سوراخ. ٻيڙيءَ جو سوراخ (جنهن مان پاڻي اندر اچي). ڪپڙي جو سوراخ. پرت جو هڪ قسم (ث). [ف. تُنيدَنْ = اُڻڻ > تُنڻ] ڪپڙي جي سوراخ بند ڪرڻ لاءِ گهڙيل ڪاني.

– **تُناٽي ج تُناٽيون:** ث. تُن پراٽي – اُٽاٽي.

– **تُن پرڻ:** خال پرڻ. (ڪپڙي کي) رفو ڪرڻ – بورُ پرڻ.

– **تن وهڻ:** تـنگ وهڻ. دست وهڻ.

• **تَنابَ ج تنابُون:** ڏسو "طناب".

• **تَنازُع:** ذ. [ع. نَـزَعَ > تَنازَع (ف) = اختلاف ڪرڻ. معاملو ڪرڻ] ڇڪتاڻ. معاملو – تڪرار.

• **تَناسُبُ:** ذ. [ع. نَسَبَ > تَناسُبُ = ملي اچڻ. ٺهي اچڻ] مناسب. مشابهت. برابري. موافقت.

• **تَناسُخ:** ذ. [ع] مرڻ بعد روح جو ٻئي قالب ۾ اچڻ جي حالت (ڪن آڳاٽن مذهبن جي عقيدي موجب، روح جو ڪيل عملن مطابق مرڻ کان پوءِ ٻئي جسم ۾ اچڻ جي حالت). مرڻ ۽ جيئڻ جو چڪر – آواگـوَن. حُلول.

• **تَناسِرو:** ذ. [سن. تناشريَ = مغز. ميڃالو. جوهر] جوهر. ڪوبه آلو سَتُ. روغن يا تيل. ڪنهن به ڌاتوءَ جو آلو جوهر. سڪل مِک يا وَهه جا ڇانوَ ۾ سڪائجي. ماکيءَ جو جوهر. زنبوري شڪر. مصريءَ جو جوهر. کنڊ جو هڪ قسم (جا دوا طور ڪم اچي).

– **تَناسِري ڦريل:** ذ. صفت. خشڪ دماغ. حواس باخته.

• **تَناسُل:** ذ. [ع] نسل پيدا ڪرڻ. پيڙهياتي پُري – مسلسل پُري.

• **تِنانْ (ٿ):** ضمير. توکي. اوهان کي.

• **تَناوُل:** ذ. [ع] کاڌو کائڻ – نوش – خورد. حصول – قبولي.

– **تَناول ڪرڻ:** کاڌو کائڻ – نوش ڪرڻ. تناور.

• **تَنايا:** ذ. [ع. ثَنايا] اُهي ٻه سامهان مٿيان ۽ ٻه هيٺيان ڏند جي ٻار کي ٻهريائين نڪرن.

• **تُنبا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر لاڙڪاڻي، حيدرآباد ۽ نوابشاه ضلعن ۾).

• **تُنبارَڻُ:** مصدر. [ف. تُنبِيْدَن = اٽڻ، ڪتڻ، ڦٽي ڏيڻ. سنوارڻ (وار)] تُنبڻ – پيڃڻ. ڪپهه يا اُنَ کي ذرا ذرا ڪرڻ (صاف ڪرڻ لاءِ). سنڻ – ڪُتڻ – مار ڏيڻ – ڪنجڻ.

• **تُبانُ:** ث. تمام ويڪري سلوار.

• **تُنبِراڻي:** اسم خاص. سنڌ جي مسلمانن جي ذات ۽ پاڙن جو نالو.

• **تُنبِڙيو ج تُنبِڙيا:** ذ. صفت. اُهو ماڻهو جو تنبي تي پلاماري.

• **تُنبِڻ:** ذ. ث. شڪاري پکيءَ جو هڪ قسم. باز جو هڪ قسم (لرزانڪ باز جي مادي. رنگ اڇو. ڪارچِٽو. ڇهنب ڏِگهي ۽ ڪاري) – ريکِي. هڪ هلڪو شڪاري پکي (جو اُڏامندي هڪ جاءِ تي کنڀ هڻي بيهي تنبي ۽ ڪوئن وغيره شڪار کي تاڙي پوءِ مٿان لُوهه ڏئي) – ڪُٺامار.

• **تُنبَڻُ:** مصدر. [ف. تُنبِيْدَنْ = ڏڪڻ. لرزڻ] هيٺ مٿي ٿيڻ (هوا ۾). ڏنگـڻُ (ڪنهن نرم شيءِ جهڙوڪ ڪٽ وغيره تي) – ٽپڻ – ڪُڏڻ (احمق وهٽ جيان). ڇُرڻ پُرڻ – سک ڪري نه ويهڻ (ذهين يا ٻلي گهوڙي وانگر). ڦِرڻ (باز جو پنهنجي شڪار مٿان). هوا ۾ ڦٿڪڻ يا هيٺ مٿي ٿيڻ (پکيءَ وانگر). جوش ۾ اچڻ. ڪاوڙجڻ. (تنبيو – تنبيندو – تنبيل).

• **تُنبَڻُ:** مصدر. [ف. تُنبِيْدَن = اٽڻ، ڪتڻ، ڦٽي ڏيڻ] ذرا ذرا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪري صاف ڪرڻ (ڪپهہ يا اَنّ کي) – پڃڻ. پرڻ (ڪپهہ) – گهُڃڻ. ڪوهڻ – ڪونڊڻ. ڪُٽڻ – سٽڻ (سنهن ڇهن يا ڇڙهن سان). مار ڏيڻ – پڃ ڪڍڻ. (تُنبيو – تنبيندو – تُنبيل).

– **تٌٻ:** ث. ڪپهہ کي پڃڻ جي حالت – پڃ. گهُڃ – ڦُس. سٽَ – ڪُٽَ.

– **تٌٻ تٌٻانْ لائڻ (ت):** پڃ ڏيڻ – سٽ سٽان لائڻ. هيسائڻ. تکڙ لائڻ.

– **تُنْبائِڻُ:** مصدر. "تُنبڻ" مان متعدي بالواسطه. پڃائڻ – سٽائڻ.

– **تُنْبِجَڻُ:** مصدر. "تنبڻ" مان فعل مجهول. پڃجڻ. سٽجڻ. زور سان پرجڻ (ڪنهن خال جو، پيٽ جو).

– **تُنْبو:** ذ. پڃيل ڪپهہ يا اَنّ جو ڍِڳ.

– **تُنْبي ڇڏڻ:** ڪپهہ کي پڃي صاف ڪري ڇڏڻ. ڪپهہ گهُڃي پري ڇڏڻ. ڏاڍي مار ڏيئي ڇڏڻ. ڄاگوري ڇڏڻ.

• **تَنْبُو ج تَنْبُوَ:** ذ. [ف] خيمي جو هڪ قسم. طنبو.

• **تُنْبو ج تُنْبا:** ذ. صفت. وڏي پيٽ وارو. ڦوڪيل. ڦيڦو – ٿُلهو – نڪمو. (ذ) سُڪل ڪَدو (جنهن تي پاڻيءَ ۾ ترجي يا جنهن مان يڪتارو وغيره ٺاهجي). ايرائون (ت).

– **تُنْبِڙيو ج تُنْبِڙيا:** ذ. صفت. ترڻ ۾ تُنبو استعمال ڪندڙ – تُنبي تي ترندڙ (مهاڻو وغيره).

• **تُنبُو:** اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ جو نالو.

• **تَنْبُورُ ج تَنْبُورَ:** ذ. [ع. طُنْبُور: ف. تنبور = وڄائڻ جو ساز (سرندي مثل). دهل] تَنْبورو. دنبورو.

• **تَنْبُورو ج تَنْبورا:** ذ. [ع. طنبور: ف. تَنْبُور: هہ. تُنْبرا، تُمْبرا] ساز جو هڪ قسم – دنبورو.

• **تَنْبُورِيْ ج تَنْبُورِيُونْ:** ث. ننڍو تنبورو (ساز) بلا جو هڪ قسم.

• **تَنْبُول:** ذ. [هہ] پان.

• **تُنْبِيْ ج تُنْبِيُونْ:** ث. [سن. تُمْبَہ] ننڍو سُڪل ڪدو. ننڍو تُنبو. گهُگهيءَ جي شڪل جهڙو سُڪل ڪدو جنهن جو مٽيون پاسو ڪليل ٿئي ۽ فقيرانِ ۾ خيرات وٺن.

• **تُنْبِيرُ ج تُنْبِيرَ:** ذ. تنبي وارو ساز وڄائيندڙ. ڳائيندڙ "لڳي تند تنبيرجي، پيا ڪوٽ ڪري" (شاهہ: سورٺ) پٽ – پان.

• **تَنْبِيهَہ ج تَنْبِيهُونْ:** ث. [ع. نَبِہ > تَنْبِيهْ = چِتاءُ ڏيڻ. آگاهہ ڪرڻ] آگاهي – چِتاءُ. فهمايش – چِينڀ. تاڪيد. تڙڪو. ملامت.

– **تَنْبِيهَہ ڪرڻ:** فهمايش ڪرڻ. چِينڀڻ – ملامت ڪرڻ.

• **تَنْتَ ج تَنْتُون:** ث. [هہ] تند. وار نلي.

• **تَنْتاسَ (ٿ):** ث. اٽڪل – رمز – تجويز.

• **تَنْتري:** ذ. صفت. ٽوٽائي. ٻوٻو.

• **تُنْتِري:** ذ. ٻج جو هڪ قسم – دوا طور ڪم ايندڙ هڪ پسارڪو وکر (مهريءَ جي دال وانگر داڻا. ڳاڙها پر اڇاڻ ڏي مائل). [ف. تِملِم: ع. سُمّاق، سَمُوقه].

• **تَنْتُڙُ (ٿ):** ذ. [هہ تَنْت] ڏاڳو.

• **تَنْجَڻُ، تَنْجِجَڻُ:** مصدر. [ف. تَنْجِيدن، تُنْجِيدن، ڇڪي ٻڌڻ، سوڙهو ڪرڻ] ننڍڙي ٻار جي ٽنگن ٻانهن کي سنئون ڪري ڪپڙي ٽڪر سان سوڙهو ڪري ٻڌڻ (جيئن ٻار جا عضوا سهٽا، سڌا ۽ سُڊول ٿين) – سوڙهو ڪري ٻڌڻ. ڇڪي ٻڌڻ. ڇڪ ۾ زور لڳائڻ. ڇڪي سڌو ڪرڻ. زور سان پرڻ. ٻار کي پٽن پاسي ٻوڪيءَ ۾ وجهي ڪٽڻ – ٻوڪين ۾ ٻڌڻ. ڇڪڻ – ڪشڻ. مار ڏيڻ – پڃ ڪڍڻ.

– **تَنْج، تُنْج:** ث. [ف. تَنْج، تِنْجِ = وَٽُ، ڇِڪَ، دب] ڇڪ. ڪش – زور. ٽُلَ.

– **تَنْجائِڻُ:** مصدر. "تنجڻ" مان فعل متعدي بالواسطه. تنجٽي ۾ ويڙهائڻ (ٻار کي). سزا ڏيارڻ. سيڪت ڏيارڻ. پڃ ڪڍائڻ.

– **تَنَجَ ڏيڻ:** ڇڪ ڏيڻ – ڪنج ڏيڻ. مار ڏيڻ.

– **تَنْجي ڇڏڻ:** مار ڏيئي پڃي ڇڏڻ – ڄاگوري ڇڏڻ.

• **تَنجَڻُ، تُنْجِڻو:** ذ. اهو ڪپڙو جنهن سان ننڍڙي ٻار کي ويڙهي ٻڌجي – ٻاروتو – ٻَنْڌَڻ.

• **تَنجو ج تُنْجا:** ذ. [سن. تَنْچہ] رسو جنهن ۾ ٻاڪرا ڦر ٻڌجن "ٻڌا تُور تنجن ۾، ڇيلا ڪين ڇُٽن" (سرائي). اهو ڏاڳو جنهن ۾ سُٽ جا ڍيرا پوئجن.

• **تَنجواڻي:** اسم خاص. ٻگٽي بلوچن جو پاڙو.

• **تُنْجِڻي، تِنجِڻي:** ث. [ف. تَنْج، تِنْج = وَٽُ، ڇِڪَ، دب] ڪٽ جي واڻ ۽ واڌڻ جي وچ واري ڪاٺي (ڇڪي جهلڻ لاءِ): – پانت جي ڪاٺي (ل). واڻ ۽ لٽ جي وچ واري واڌڻ – ڇِنڊِي. ضعيفي – ڏٻرائي.

• **تُنْجِيڙو ج تُنْجِيڙا (ل):** ذ. ضعيف – آيرو – ڏٻرو – ڪمزور.

• **تَنْجِيمُ:** ث. [ع] تارن جي اڀياس جو علم. تارن ۽ نکٽن مان واقعن بابت ڪٿ ڪرڻ – نجومت.

• **تَنْخواهَہ ج تَنْخواهُونْ:** ث. [ف. تنخواه = زمين جي سنڀال لاءِ مقرري، خزاني مان وظيفي وٺڻ جو حڪمنامون] نوڪري يا خدمت جي عوض مهيني جي مقرر رقم – پگهار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– تنخواه دارُ ج تنخواه دارَ: صفت. پگهاردار، مهيني دار، نوڪر.

– تنخواه داري ج تنخواه داريون: ث. ماهياني نوڪري، مهيني داري، نوڪري.

• تَنْدَ، تَنْدُ ج تَندُون: ث. [سن. تَنتَ] سنهڙو ڌاڳو (ڪپهه، اُنَ، ريشم وغيره جو). سنهڙي تار (لوهه، سون يا ٻئي ڪنهن ڌاتوءَ جي). دنبوري، سرندي، يڪتاري وغيره ساز جي تار "ترتان تند نياز سان، برائي ٻيجل" (شاهه). ڪوريئڙي جي تار. اها تند جنهن تي مٿان رنگين ڌاڳو مڙهيل هجي ۽ پرت جي جوڙاري تخمر بندي لاءِ ڪم اچي – تندور، نوڙي (جنهن ۾ ٻاڪرا ڦر ٻڌجن) – تنجو – تندو (ڪ) – ('هڪ اڪيلي تار' جي مناسبت سان) جورو جنو – اڪيلو پٽ "هڪ تند آهي". محبت جي تار "تندون جي طلب جون، وحدت سرو ڃن" (شاهه).

– تند تائڻ: تند چڪڻ، قصو وڌائڻ – ڳالهه هلائڻ.

– تند تَنوارڻ: تند وڄائڻ، دل ۾ ياد ڪرڻ – هر گهڙيءَ نالو وٺڻ.

– تَندرُ ج تَندرَ: ذ. صفت. تندن وارو.

– تند سارڻ: ڪورين جي اصطلاح ۾ چنل تند کي هلندي ڪم ۾ ڪڙي ۾ وجهي اُٺاوت ۾ داخل ڪرڻ.

– تَند لائڻ: ڪورين جي اصطلاح ۾ ٻه ڌاڳا ٻاڌ ۾ ملائڻ.

– تند وڄائڻ هٿڻ: شاهه جي راڳ جي اصطلاح ۾، سُر جي شروعات ڪرڻ وقت، اول انهيءَ سُر کي دنبوري جي تند وڄائي ادا ڪرڻ – دنبوري تي راڳ جي ڇيڙ ڪرڻ.

– تَندُن تارُون: ث. ڌاڳا ڌاڳا، ڄڙ ويڄڙ ڌاڳا، ڳريل (ڪپڙو).

– تَندُن پائڻ: ڇڪي هلائڻ (جيئن بازيگر پتلين کي چوريندا آهن) – هٽ نات ڪرڻ.

• تند، تَندُ (ڪ): ث. اهو رسو يا ڏاس جي نوڙي جنهن ۾ گهٽا ٻاڪرا ڦر ٻڌجن – تندو، تند.

• تُندُ ج تُندَ: صفت. [ف] تيز – تکو، چست، سخت، شوخ – ڪاوڙيل، رُکو "هو تند طبيعت تکڙو آهي خارج بدخصال" (جلال ڪتي).

– تُند اَبرُو ٿيڻ: گهنڊ وجهڻ – ڪاوڙ ڪرڻ "تُند ابرو نه ٿي مٿن موريون" (فاضل شاهه).

– تُندباد: ذ. واچوڙو.

– تُندخو: ذ. صفت. شوخ طبع – تيز مزاج – چيڙاڪ بدمزاج – رڪ منهون، تند رفتار.

– تُندمزاج: ذ. صفت. چيڙاڪ بدمزاج – تُندخو، مغرور – بيپرواهه.

– تُند مزاجي: ث. رڪائي (طبيعت جي) بدمزاجي، شوخي، ڪاوڙ.

– تُندي: ث. تيزي – تکائي – جلدائي، ڪاوڙ، شوخي، تندار.

• تُندُ رُستُ: ذ. صفت. [ف. تَنُ + درست] چڱو ڀلو – نِروئو = صحتمند – سگهو.

• تُندُ رُستي: ث. چڱيلائي – چاقائي – هٺ – سڃائي.

• تَندُ: ث. نٿ ۾ سونيءَ تار جو ويڙهو (جو ٻن موتين ۽ وچين لعل کي هيڏانهن هوڏانهن رڙهڻ کان جهلي).

• تندرو ج تندرا: ذ ساز جو هڪ قسم – هڪ تار وارو ساز – چَنگُ.

– تندري واري تار هڻڻ: ساڳي ڳالهه وري وري چوڻ، ساڳيو ڪم وري وري ڪرڻ.

• تَنڻُ (ت): ذ. ساز جو هڪ قسم (جنهن جو ڏڪڙ يا مَنگر مانُ وانگر هڪ پاسو وجي) – ڪَنجري.

– تُنڻُ وڄائڻ: ساڳي ڳالهه وري چوڻ.

• تَندو ج تَندا: تند، ٿلهو ڌاڳو، ڪجهه ڌاڳا گڏي ناهيل ٿلهي تَند – ڏورو، نوڙي رسو، ڏِيِن، پيش يا ڦڙهن مان ٺهيل رسو (جنهن کي هيٺو وٽي مالهه ناهين) – نوڙ، رسي جو هڪ ڳَرُ، چمڙي جي تند.

– تَندو تائڻ: ڊيگهه ڪرڻ – ڳهل ڪرڻ، انگهائڻ – وڌائڻ.

– تَندو ٿيڻ: بيماريءَ سبب تمام سُڪي وڃڻ، اِيرو ٿيڻ – ڏٻرو ٿيڻ.

– تَندو ڇنڻ: لاڳاپو ٽوڙڻ – تعلق ڇنڻ، دوستي ٽوڙڻ.

– تندو سَڙڻُ (ت): آندو ڳرڻ، ضعيف ٿيڻ.

– تَندو ڪڍڻ: رسي جي تندن کي وَٽڻ.

• تِندو تَندو ج تِندا: ذ. اهو رسو جنهن ۾ گهٽا ٻاڪرا ڦرڙا ٻڌجن (هن رسي ۾ هڪ ٻن فوٽن بعد هڪ ڳراهو هوندو آهي، جو ڦر جي ڳچيءَ ۾ وجهي ڇڏبو آهي: اهڙيءَ طرح هڪ تند جي ڊيگهه ۾ ويهه يا ٽيهه ڦر سلهاڙي سگهجن). ڪرڙ جي ڪانيءَ وغيره ۾ پوتل ڪنبيون. ڏور ۾ پوتل مڇيون. ٽولي (چورن جي).

– تَندي تاڻ ڪرڻ: تعلقات ڇنڻ، هڪ جي عوض گهٽڻ کي نقصان رسائڻ.

– تَندي ۾ آڻڻ: تڪليف ۾ وجهڻ – هلاڪيءَ ۾ وجهڻ.

• تَندُورُ ج تَندُورَ: ذ. [ف. تَنور] ڪورو – ٻَنِي – ماني پچائڻ جي ٻني – تنور.

• تُنْدِي: ث. [ف. تُندي] تکڙ – تاهوت.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

• **تُرو ج تُرا:** ذ. اک جي نوڪ (نڪ جي پاسي واري، جنهن مان لُڙڪ وهن). ڪوئري جو ٽُن.

— **تُرا وَهائڻ:** ڳوڙها ڳاڙڻ — تمام گهڻو روئڻ.

• **تَنزّل:** ذ. [ع. تَـنَزَّل = هو هيٺ لٿو] زوال — متانهين درجي تان ڪرڻ يا لَهڻ جي حالت. پستي. تباهي.

• **تَنزِيهہ:** ٿ. [ع. تَـنَزَّه = پاڪدامن هجڻ. عيب کان روڪڻ. پاڪ ڪرڻ. صاف ڪرڻ] پاڪائي. صوفين جي اصطلاح ۾ خدا تعاليٰ جي عيبن کان پاڪ هجڻ جو اعلان ڪرڻ.

• **تَنظِيمَ ج تنظيمون:** ٿ. [ع. نَظَمَ = ملائڻ. پوئڻ] انتظام — بندوبست. جوڙجڪ. ناهَ ٺُوهہ. سنباه. پوچ. ترتيب جي سهٽائي.

• **تنفر:** ذ. [ع. تَـنَـفُّر = ڏڄي ڀڄڻ] نفرت. پاسو.

• **تَنقِيص:** ٿ. [ع. نَقَصَ = گهٽ ڪرڻ] گهٽتائي — ڪوتاهي. زيان — نقصان. بي توجهي. اڻ وڻت يا اڻبڻت وارو رخ — اعتراض.

• **تَنقِيع:** ذ. روينيو کاتي جي اصطلاح ۾ ڊل جو حساب چڪاس ڪرڻ جي حالت.

• **تَنڪو ج تَنڪا:** ذ. طعنو — مهڻو — ويڻ. طعني سان گڏ ڪم ايندڙ لفظ "طعنو تنڪو".

— **تَنڪي وارو هئڻ:** غيرتمند هئڻ.

• **تُنڪِي:** ٿ. ڪنهرائي — تيزي — تکائي.

• **تَنگ:** صفت. [ف] سوڙهو. جڪڙيل — پتل. سوڙي (جاءِ). سنڍو (رستو). گهٽيل. ٿورو. ناڪافي — اڻپورو. ڪڪ — خفي. پريشان. تڪليف ۾. غريب — محتاج. سخت پختو. تنگ اچڻ.

— **تنگ ٿيڻ:** سوڙهو ٿيڻ. گهنجڻ. ڪڪ ٿيڻ — آتو ٿيڻ — ورچڻ. عاجز ٿيڻ. ڏکيو ٿيڻ. لاچار ٿيڻ.

— **تنگ پوڻ:** سخت ڳالهائڻ — کهرو ڳالهائڻ — ڏنڌي ڏيڻ. رکو ڳالهائڻ. تڪليف ڏيڻ.

— **تنگ چشم:** صفت. ڪم ظرف. ڪنجوس — بخيل. معشوق (جو شوخي سبب ڪنهن ڏي اک کڻي نه ڏسي).

— **تنگ چشمي:** ٿ. بخل — ڪنجوسي. ڪم ظرفي.

— **تنگ حال:** صفت. محتاج — مفلس — غريب.

— **تنگ حالي** ٿ. محتاجي — مفلسي — غريبي.

— **تنگدست:** ذ. صفت. سڃو — ڪنگل — مسڪين — مفلس — غريب.

— **تنگدستي:** ٿ. سڃائي — ڪنگلائي — غريبي.

— **تنگدل:** ذ. صفت. ننڍيءَ دل وارو. بخيل. ڪنجوس.

— **تنگدلي:** ٿ. بخل — ڪنجوسي.

— **تنگ طلبي:** ٿ چڪتاڻ — سوڙهيءَ گهٽ. (قرض جي) تقاضا.

— **تنگ طلبي ڪرڻ:** تقاضا ڪرڻ. سوڙهو گهٽڻ. چڪ تاڻ ڪرڻ.

— **تنگ ڪرڻ:** سوڙهو ڪرڻ. تڪليف ڏيڻ — لاچار ڪرڻ. عاجز ڪرڻ — سوڙهو گهٽڻ. بيزار ڪرڻ. ستائڻ.

— **تنگ نظر:** ذ. صفت. تعصب رکندڙ. بخيل — ڪنجوس.

— **تنگ نظري:** ٿ. تعصب — ڪٽرپڻو. بُخل.

— **تنگي ج تنگيون:** ٿ. سوڙهہ. سختي. غريبي — مفلسي. گهٽ. اهنج — ڏکيائي.

• **تنگ (ٿ):** ٿ. جيت جو هڪ قسم.

• **تنگ ج تنگون:** ٿ. چڪ — سٽ. دوڙ. تڪليف 'تيلاهين تنگون ڪريين، جيلاهين تون جُوءِ' (شاهہ).

• **تنگ ج تنگ:** ذ. [ف] گهوڙي جو هڪ سنج — چمڙيءَ سٽ جو پٽو (جنهن سان هنو، گهوڙي جي پنيءَ سان سوگهو ٻڌجي). اُن جي پاڪڙي کي مضبوط ٻڌڻ لاءِ سُٽ، ڏاس يا نَهوڙ جو پٽو. ڪشالو — محنت — سختي. ڦاٿو — لنگهڻ. تڪليف. اُج — اوسو. گهيڙ — گهاٽ — لنگهہ "انڌي وڃون، ڪنڌيءَ وڃون، تنگٿالهي نہ تڪ" (شاهہ).

— **تنگ ٻڌڻ:** هني يا پاڪڙي کي قابو ٻڌڻ — تنگ چڪڻ.

— **تنگ تروائڻ:** جند ڇڏائڻ جي ڪوش ڪرڻ. اُبهرو ٿيڻ — بي صبر ٿيڻ.

— **تنگ چنائڻ:** پاڻ کي ڇڏائڻ جي ڪوشش ڪرڻ — وڃڻ لاءِ جند آجي ڪرائڻ. تمام گهڻي تکڙ ڪرڻ. وقت تي دوکو ڏيڻ.

— **تنگ چڪڻ:** تنگ ڪشڻ.

— **تنگ چوڙڻ:** تنگ ڪولڻ (گهوڙي جو).

— **تنگ پروڪڻ:** تنگ چوڙڻ.

— **تنگ ڪپڻ:** نقصان ۾ وجهڻ — دوکو ڪرڻ.

— **تنگ ڪشڻ:** تنگ چڪي ٻڌڻ — تنگ چڪڻ.

• **تنگ (ٿ):** ٿ. چِڪَ — تَٺڪَ. زور. تنوع.

— **تنگ ڏيڻ:** زور ڏيڻ — چڪ ڏيڻ. ضد ڪرڻ. مقابلو ڪرڻ.

• **تنگواڻي:** اسم خاص. تعلقي ڪنڌ ڪوٽ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **تنگي ج تنگيون:** ٿ. [ف. تَنگ > تنگي] سوڙهہ — گهٽ. سختي. تڪليف — مشڪلات. خفو — پريشاني. سڃائي — مسڪيني — غربت.

• **تنگهہ:** ٿ. ضرورت — گهرج — ڪَپُ — تانگهہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تَنگهياڻي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تَڻُ:** مصدر. پرا. تَڻَيُ: ڪپڙي جي تُن يا سوراخ کي سُئيءَ سان اُٽڻ — پور پرڻ — رفو ڪرڻ. توڻ ڪرڻ — سوراخ ڪرڻ — تُڻڳ ڪرڻ. (تُڻيو — تُڻيندو — تُڻيل).

• **تڻِي ج تَڻِيُونَ (ل):** ث. زناني چوليءَ جي گريبان کي سَٽ يا اگڙيءَ جي بدل ڪُهي — تَڻي.

• **تَنو ج تَنا (ت):** ذ. ڪاني جو تِيلو. گاهه جو تِيلو. ڪمند يا جوئر جي ڪاني کي ڳرين وٽان نڪتل پاڙون. تندو. پاڙ جي تند. وڻ جي تاري. پنجوڙ جو انگهو (جنهن ۾ پنجوڙ جا پلا ند پڌجن). پيراڻ جو وچ وارو ڪپڙو (جنهن کي تري يا پاسو ڳنڍجي).

• **تَنوارَ ج تَنوارُون:** ث. آواز. جهونگار. لاٽ (پکين جي). للڪار. سڏ (چوپائي مال کي). ذڪر جي هونگ. پڄاڙ.

— **تَنوارُون ڪرڻ:** پوليون پولڻ — لاتيون لَنوڻ. ذڪر ڪرڻ. جهونگارون ڪرڻ.

• **تَنوارڻ:** مصدر. آواز ڪرڻ. آلاپڻ. پولڻ. للڪارڻ. لَنوڻ. وڄڻ (ساز). (تنواريو — تنواريندو — تنواريل).

• **تَنوَرَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **تَنوَرُ ج تَنوَرَ (ت):** ذ. تارُ (جند جو) — مات (ل).

• **تَنورُ ج تَنوَرَ:** ذ. [ف] مانين پچائڻ لاءِ ڳنڊلي مثل زمين ۾ کوٽيل کڏ. ڪُورو — ٻَني. مچ — آڙاهه.

• **تَنومَند:** ذ. صفت. [ف] طاقتور. ٿلهو متارو. تندرست — چڱو ڀلو.

— **تَنومَندي:** ث. تندرستي — چڱڀلائي.

• **تَنوڻ، تَنوڻ ج تَنوڻُون، تَنوڻُون:** ث. هڪ ويلي جو اَنَ. ويلو — ورو. قُوت. هڪ ويلي جو ڪاڌو.

— **تَنوڻ ۾ تنگي پوڻ:** گذران تنگ ٿيڻ. ڏکيو گذران ٿيڻ.

• **تَنوِيرُ:** ث. [ع. نَارَ = چمڪڻ] نُور — روشني — چمڪو.

• **تَنوِينَ:** ث. [ع. نَوَنَ = نُون جو آواز ڪرڻ] ڪنهن لفظ جي پڇاڙيءَ واري اکر سان نُون' — نُون جو آواز ڪرڻ] ڪنهن لفظ جي پڇاڙيءَ واري اکر سان نُون' ڪَڍي اُچارڻ خاطر ڏنل ٻه زبرون، ٻه زيرون يا ٻه پيش "جبراً، فانٍ، اَسدٌ".

• **تَنها:** صفت. [ف. تنها > تَنَهَ = اڪيلو] اڪيلو — هڪڙو — ڇڙو. الڳ — جدا. فقط — رڳو.

— **تَنهائي:** ث. اڪيلائي. خلوت — علحدگي.

• **تَنهَن، تِنهَن:** ضمير. [پرا. تَهه: سن. تَسيَ] اُن — انهيءَ. هُن.

— **تنهن ۾:** ظرف. تنهن وانگر — انهيءَ وانگر — انهيءَ طرح.

— **تنهنڪري:** ظرف. انهيءَ ڪري — انهيءَ سبب.

— **تنهن ڪانسواءِ:** ظرف. اجان انهيءَ کان ٻه وڌيڪ.

— **تنهن لاءِ:** ظرف. تنهنڪري.

• **تُنهُن (ڪ):** ذ. ڦُڙهي جو وڏو ٻوڙو.

• **تنهن پرينهه:** ظرف. پرينهن کان پوءِ ٻيو ڏينهن.

• **تُنهن:** ضمير متصل. [ف. تُ: پرا. تُهه: سن. تُسيَ] ضميري اڳياڙي، جا هميشه 'جو'، 'جي'، 'جيِ' ۽ 'جا' سان گڏ ڪم اچي — تو (ڪ. لس).

— **تُنهنجو:** ضمير واري اضافي صورت. تو وارو.

• **تُنهين:** ضمير تنهن — اُنهي.

• **تَنيِ، تِنيِ:** ضمير. اُنهن. تن جي.

• **تُنيا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي گنبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تَڻ:** ث. [سن. تَنُ = تاڻڻ] ڇڪَ — تاڻ — ڇڃي. تانگهه — سِڪ. 'تَوڻ' (= ڪاڌي قوت) جو مخفف — ويلي جو قُوت.

— **تَڻ لڳڻ (ڪ):** ڪاڌو لڳڻ — زور وٺڻ (بدن ۾).

• **تَڻ (ٽ):** ث. پرت جو ڪم. پريل گَجَ يا ڪنجرو.

• **تڻاڙ:** ذ. ڇڪ. گهيل.

• **تَڻَتَ (ت):** ذ. ساهه جي ڇڪ. شوق — خيال.

• **تَڻ تُڻ:** ث. ڪٽ ڦٽ — جهيڙو — ڪٺراڳ.

• **تَڻڪ، تَڻڪَ:** ث. ڇڪَ — تاڻ — تانگهه.

• **تَڻڪڻُ:** مصدر. ڇڪڻُ — ڇڪَ ڏيڻ. (تڻڪيو — تڻڪيندو — تڻڪيل).

• **تُڻڪو:** ذ. ذرو — ٿورو ذرو. تُڻڪو.

• **تَڻڻُ:** مصدر. [سن. تَنُ = تاڻڻ] ڇڪڻ — تاڻڻ. ڳولڻ — جانچڻ. وڙهڻ. (تڻيو — تڻيندو — تڻيل).

• **تڻو:** ذ. پرت جو هڪ قسم. پرت پريل گج يا ڪنجرو. پرت پريل ڪپڙي جو ٽڪر (جو گهگهي يا گج جي ڇاتيءَ وٽ هڻجي). تَڻي — بَري.

— **تَڻي جو هارُ:** ذ. گج جي پرت جو هڪ قسم. ڇاتيءَ وٽ گج جو پرت (جو هار وانگر ڏسجڻ ۾ اچي. خاص ڪري ڪنوارين ڇوڪرين جي چولن تي اهو پرت ٿئي. انهيءَ پرت کي 'ڪندلو' به چون؛ وچولي ۾ 'گريباني' يا 'ڪٽيون' چون ۽ لاڙ ۾ 'بيڙو' چون؛ اهڙو ساڳيو پرت جو اُرهه جي هيٺان هڄي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ان کي ’سينا بند‘ يا ’هيج‘ چون).

• **تـڙي ج تـڙيُون:** ث. [سن. تَڙُ = تاڻڻ] ڇڪَ – تاڻَ – ڪشش. مرضي – تمنّا – خواهش. سڪ – اُڪنڊ – اُڪير ”اديون عبداللطيف چئي، لڳيمر تَن تڙي“ (شاهه). ڳچ جي پيٺ پٺي – ٻَري. ڪنجري جو ڏاڳو (جو ڇڪي پنيءَ ڏانهن ٻڌبو آهي، جنهن جي ڪولڻ سان سينو اگهاڙو ٿئي). سينو – ڇاتي ”ڪولي تن تڙي، دلپت مليا دوست کي“ (دلپت). ٻوٽ جو ڏاڳو – تسمو – ڪشو. نوڙيءَ جي پينگهہ (ٿ). اُٺ کي هَر سان ٻڌڻ جي نوڙي (ٿ). هڪڙي نوڙيءَ جي لوڏ جنهن جي ٻچاڙيءَ ۾ ڪاٺيءَ ٽڪر ٻڌل هجي (ٿ).

• **تو:** ضمير حاضر واحد. [پرا. تئي؛ سن. توُمَر = تون پاڻ؛ ف. تُوْ] ڪنهن ماڻهوءَ سان مخاطب ٿي ڳالهائڻ وقت ’تون‘ جي (١) ماضي جي صيغي ۾ حالت فاعلي (”توڪيو تو ڪاڏو“). (٢) عام صورت ۾ حالت جري (”توڏانهن، تو وٽ، تولاءِ“) ۽ (٣) ڪوهستان ۽ لس ٻيلي جي محاوري ۾ حالت اضافت (”توجي“ = تنهنجي).

• **توتي:** ظرف. تنهنجي مٿان.

• **توڏي:** ظرف. تنهنجي پاسي.

• **تَؤ:** ذ. [سن. تاپُ؛ ف. تاو = سيڪ] گرمي – ڪوساڻ – سيڪ – گرمائش.

– **تَؤ ڏيڻ:** سيڪ ڏيڻ – گرم ڪرڻ.

• **تَؤ ج تَوا:** ذ. [ع. طوا؛ ف. تابہ] مانيءَ پچائڻ لاءِ لوهہ جو گول ٽڪرو.

– **تَؤ ڪُهائڻ:** ڪارو منهن ڪرڻ. خراب ڪم ڪرڻ.

• **تَوّابُ:** ذ. [ع. تاب = توبہ ڪرڻ] توبہ ڪندڙ. پڇتائيندڙ.

– **تَوّاب تات هڻڻ:** توبهہ قبوليندڙ (ڏتي تعاليٰ) جي يادگيري هڻڻ.

• **تَواتُرُ:** ذ. [ع. وَتَـرَ = زه يا ڏاڳو ٻڌڻ] سلسلو – لانڊ.

• **تَوارَ ج تَوارُوْن:** ث. تنوار. آلاپ. واڪي. ڪُوڪار. للڪار. سڏ – پڪار. لاٽ – جهونگار. ڳالهہ – ذڪر. ڳلا. ڳار (ڪ).

– **تَوار ڪرڻ:** تنوار ڪرڻ. لاٽ لنوڻ. (مال کي) سڏ ڪرڻ. ڳار ڏيڻ.

• **تَوارُدُ:** ذ. [ع. وَرَدَ = هو داخل ٿيل] ٻن شخصن طرفان ساڳئي مضمون جو خيال. ٻن شاعرن جو هڪجهڙو خيال. هڪبئي جي خيالن جو ميلاپ.

• **تَوارَڻُ:** مصدر. تنوارڻ. آواز ڪرڻ. ڳالهائڻ. جهونگارڻ. ڳاريون ڏيڻ (ڪ). (تواريو – تواريندو – تواريل).

• **تَوارو (ل):** ذ. پٽا ۽ پاراتا.

• **تَوارِيخَ:** ث. [ع. تاريِخَ ج تواريخ < اَرَخَ] مهيني جا ڏينهن. سنہ يا سالن جو علم. واقعات جو علم. تذڪرو. داستان. اتهاس. اهو ڪتاب جنهن ۾ گذريل وقت جا حالات ۽ واقعات تفصيل سان سنہ وار لکيل هجن.

• **تَوازُنُ:** ذ. [ع. وَزَنَ = تورڻ] وزن – تورَ. برابري.

• **تَواضُعُ:** ذ. [ع. وَضَعَ = رکڻ] خاطر مدارت – مهمانداري – آدر ڀاءُ. نياز نوڙت. مروت. ادب. نهٺائي – حليمائي.

• **تَوامُ:** ذ. [ع] جاڙو (جاول ٻار).

• **تَوانُ:** ث. [ع] طاقت – زور – همت – توانائي.

– **تَوانگَـرُ:** ذ. صفت. طاقت وارو. مالدار – دولتمند – تونگر.

• **تَوانو ج تَوانا:** ذ. صفت. [ف. توان = طاقت] طاقتور – سگهو – چاق – چڱو ڀلو – تندرست – خوش. تازو. مضبوط.

– **تَوانائي:** ث. طاقت – زور – چاقائي – تندرستي. مضبوطي. تازگي.

• **تَوائِي ج تَوائِي:** صفت. گمراهہ – ڀليل – منجهيل. وائڙو – موڳو – حيران. چڙ وچڙ.

– **تَوائِي ٿيڻ:** ڀلجي وڃڻ – گمراهہ ٿيڻ.

• **توبَ ج توبُوْن:** ث. [ف. ترڪي. توپ] هڪ قسم جو بارودي هٿيار – گولو اڇليندڙ ڪَلَ – توپ – توف.

– **توبچِي ج توبچِيُ:** ذ. صفت. [ترڪي] توب وارو. توب ڇوڙيندڙ. بندوق هٽندڙ. گولنداز. نشانہ باز. چيٽـو شڪاري.

– **توبخانو ج توبخانا:** ذ. [توب + ف. خانہ = گهر] توبن رکڻ جي جاءِ.

– **توبڙُن:** ذ. [ف] توب هٽندڙ – توبچي – گولنداز.

– **توبڙنِي:** ث. توفن هڻڻ جي حالت – گولي باري.

• **توبرو ج توبرا:** ذ. [ف. توبره] چمر جي ڳوٿري جنهن ۾ داڻو وجهي گهوڙي جي منهن تي چاڙهي ڇڏجي جيئن گهوڙو آسانيءَ سان داڻو چرندو رهي – پاهورو.

– **توبرا توبرا:** ندا. چڙيل گهوڙي کي توبرو ڏيکاري سڏڻ ۽ بيهارڻ جو آواز.

– **توبرن ۾ ڪاٺڻ:** پوري پني تي راضي رهڻ.

– **توبري تي نہ بيهڻ:** چڙيل گهوڙي جو توبري کي ڏسندي بہ نہ بيهڻ ۽ مستي ڪرڻ. ڪنهن ماڻهوءَ جو آکڙ مان نہ جهلائڻ. ڪنهن جي نہ ٻڌڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **تويِري تي هٿ ٿي نہ ڏيڻ:** ڦوندِ ۾ پرجڻ – مغرور ٿيڻ. ڪنهن تي اعتبار نہ ڪرڻ.

– **تويري جهَلُـو ج تويري جهَلُـو:** ذ. صفت. خدمتگار – نوڪر. پوٺلڳ.

– **تويري جهَلُـو هئڻ:** پوٺلڳ هئڻ. خدمتگار هئڻ.

• **توبَۃ، توبَهہ ج توبَهُونْ:** ث. [ع. تَوْبَة < تابَ = خدا ڏانهن موٽڻ] گناهن کان پڇتاءُ. افسوس. پشيماني – ندامت. بانْ. بُرن ڪمن کان پري رهڻ جو انجام. (اسم خاص) قرآن شريف جي هڪ سورة جو نالو – سورة 'توبة'.

– **توبهہ پرڻ:** جانو پرڻ. بانْ ڪرڻ. پڇتائڻ.

– **توبهہ ڪرڻ:** هميشه لاءِ بس ڪرڻ. پڇتائڻ. بانْ ڪرڻ.

• **توبرو ج توبرا (ت):** ذ. توبرو.

• **توبرو هجڻ (ت):** ٿلهو هجڻ. گهڻ ڪائو هجڻ. هبچي هجڻ.

• **تُوتَ:** ث. تات – طلب – ڳولا "تات تُوت".

• **تُوتُ ج تُوتَ:** ذ. [ع] وڻ جو هڪ قسم (جنهن جي پنن تي پٽ ڪيٺان پاليندا آهن) – توت جو وڻ. توت وڻ جو ميوو – Mulberry. (صفت) تمام سنهون ۽ ڊگهو (ل).

– **تُوتائي ج تُوتائِي:** ذ. صفت. توتن وارو. توت وڪڻندڙ.

• **تُوتاري ج تُوتارِيُونْ:** ث. [سن. تُوريْ] ساز جو هڪ قسم. شرناءِ "وڄي ٿي وحدت جي تن ۾ توتاري" (شاعر). هڪ قسم جو ٻاراڻو رانديڪو (جو وات سان وڄائين). بينسري.

• **توتاڙِيْ ج تُوتاڙِيُون:** ث. ناڙي جي ول جي ڏانديءَ جو ٽڪر جو ٻار وڄائين – ٻارن جي ٺاهيل توتاري. ڦوڪ سان وڄائڻ جو هڪ ساز – شرناءِ. تُوتاري.

• **توتائي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر لاڙڪاڻي ۾).

• **توتِر (ٿ):** ث. اُميد – آسرو.

• **تُوْتَـرُ ج تُـوْتَـرَ:** ذ. ڍونگ – مـڪر – ٽال. مَڪر – فريب. ٻهانو – عذر. ڪُوڙ. ڪنهن کي ڊيڄارڻ لاءِ ڪوڙي ڳالهہ. هڪ قسم جو گاهہ (ڪ). (صفت) تمام ڊگهو ۽ سنهون (ل).

• **توتريا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نوابشاهہ ۽ حيدرآباد ۾).

• **تُوتَـڙُ (ت):** ذ. تُهہَ (سارين جا) "اڄو ڪنڌءِ انّ جان. تاري توتڙ توهہ" (جلال ڪني). پوڪ جا ڪس سنگ (جي انّ ماري ڇڏين). ڇوڏا.

• **تُوتَـڙُ ج تُوتَـڙَ:** ذ ڪوڙي ڳالهہ (جنهن ذريعي ڪنهن ماڻهو کي ڊيڄاري روڪيو وڃي).

• **تُوتَڙويلا (ٿ):** ث. هڪ قسم جي ول ۽ اُن جو ڦَـرُ.

• **تُوتِڙِيْ ج تُوتِڙِيُونْ:** ث. تُوتاڙي.

• **تُوتَڪُ:** ذ. ٻيڙيءَ جو هڪ حصو – اڳ واري ڊڪ جو لَڪُ – آڳيلي – فالڪو.

• **تُوتِڪِيْ ج تُوتِڪِيُونْ (ٿ):** ث. تُوتڙي – تُوتِلي.

• **تُوتِلِيْ ج تُوتِليُونْ (ل):** ث. تُوتڙِي.

• **تُوْتُوْ:** ذ. توتاڙيءَ جو آواز.

• **تُوتِيْ ج تُوتِيُونْ:** ث. سامونڊي مڇيءَ جو هڪ قسم (ٻنا چلرن. ڊيگهہ ٢ کان ۴ انچ. سمنڊ اندر پٿرن ۽ پهاڙن ۾ رهي).

• **تُوْتِيا مارنِي:** ث. دوا طور ڪم ايندڙ هڪ ٻوٽيءَ جي پاڙ.

• **تُوتِيو:** ذ. [ع. تُوْتِياءُ] پسارڪي وکر جو هڪ قسم (نيري يا سائي رنگ جو ڌاتو جو ڪاٺين مان ڪوٽي ڪڍيو وڃي، بعضي تيزاب ۾ ٽامو ڳاري بہ ٺاهين: چار قسم ١. سائو توتيو = green vitroil، يا Zinc sulphate ٢. نيرو توتيو = copper sulphate ٣. ڳاڙهو توتيو copper oxide = ۴. توتيو = سرمو). اکين جي اڪسير دوا – Collyrium. ٺـوٺيو – زاجُ (ف).

• **توپُ ج توپُونْ:** ث. [ترڪي] گولا اُڇلائڻ واري مشين. توب – توف.

• **تَوْجُ:** اسم خاص. ٿل ۽ ڪشمور تعلقن ۾ ديهن جو نالو. ڪوهستان ۾ هڪ لَڪ جو نالو.

• **تَوَجُه:** ذ. [ع] ڌيان. خيال. لاڙو – رغبت. مهرباني – عنايت.

• **توجِيهُ:** ث. [ع] تَوَجُه (ڏيارڻ). سبب (بيان ڪرڻ). دليل (ڏيڻ).

• **توجّشاهُ:** اسم خاص. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **توحِيْد:** ث. [ع] خداتعاليٰ کي هڪ ڪري مڃڻ جو عقيدو. وحدانيت – هيڪڙائي.

• **تودرِيْ:** ث. [ف. تُوْدَري] دوا طور ڪم ايندڙ پسارڪي وکر جو هڪ قسم (ٻج سنهڙا داڻا. ڳاڙهي ۽ هيڊي رنگ تي) – هڪ ٻوٽو ۽ ان جو ٻج جو دوا طور ڪم اچي – سُمّاق (ع) > sumach (انگ) – mallow.

• **تُوْدو ج تُـوْدا:** ذ. [ف. تُودَہ] مٽيءَ جو ڍڳ. ڍير – دڙو. زمين جي حد بندي لاءِ ٺاهيل دڙي. پيلپائو.

• **تَوْڏَ، تَوَڏَ:** ث. فخر – گهمنڊ – وڏائو "تـڙج تون تَوڏ تـڪبّر ڪي". ڪاوڙ – رڪائي – هُڏِي. بحث – هوڏَ. ناز سان هلڻي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– تورَ – لوڏ. سينگار – سنڌاءَ "ڪيچان آيو قافلو، طرح موچاريءَ توڏ" (شاهه).

• **توڏ (ل ٿ):** ٿ. اُٺ _ ڏاچي – توڏي.

• **توڏ ڪيُ ج توڏ ڪيُونْ (ٿ):** ٿ. گـُونـري – توڏِي.

• **توڏڻ:** مصدر. فخر ڪرڻ – هٺ ڪرڻ. ضد ڪرڻ – هوڏ پڌڻ. بحث ڪرڻ. تڪو منو پوڻ. (توڏيو – توڏبو – توڏيل).

• **توڏجڻ:** مصدر. "توڏڻ" مان فعل مجهول. تِڪو منو ڳالهائڻ. ضد پوڻ. هوڏجڻ. بحث ۾ پوڻ.

• **توڏو ج توڏا:** ذ. اُٺ جو ٻچو – گونرو. هڪ سال جي عمر يا گهٽ عمر وارو اُٺ. ٿلهو متارو فقير. (صفت) ڪُوبو – ڪونڌ (جوان). (اسم خاص) مرد جو نالو (توڏو فقير مري، جو شاعر سانوڻ جو صحبتي ۽ راوي هو، ۽ پاڻ به بيتن جو شاعر هو).

• **توڏي:** ٿ. ننڍي مادي اُٺ. هڪ راڳڻيءَ جو نالو – توڙي.

– **توڏِي ڳائڻ:** دل خوش ڪرڻ. خوشي ڪرڻ.

• **تو ڏِي ج توڏِيوْن:** ٿ. ننڍي اُٺ _ گونري. خوبصورت زال – سُهڻي عورت. پيڙيءَ ۾ پوئيءَ جي شيخلي سان جهَل واري رَسي.

• **توڏيو ج توڏيا (ٿ):** ذ. توڏو.

• **تُورَ تُور ج تُورُون. تُوريُونْ:** ٿ. ٻڪيءَ جو هڪ قسم (پاڻيءَ جي ڪنارن تي يا ٻوڪن جي پاڙن ۾ گهمي، تري ڪونه سگهي، ڳچيءَ ۾ ڇهنب ڏکي، اڪثر مڇيءَ تي گذران ڪري. رنگ جو اڇو، ڪونج جهڙو). تُوري (ٿ). سَرنهن جو هڪ قسم (ٿ). گيت جو هڪ قسم (ٿ). گڏهن جي هڪ ذات.

– **تُورَ ڏاڙهيو:** ذ. صفت. ڏکي ڏاڙهيءَ وارو.

• **تُـوْرُ:** صفت. [سن. تُليَه = سمان، جيڏو] جيڏو – برابر – مَٽ. هم عمر – هڪ جيڏو – سَرتو.

• **تُورُ ج تُورَ:** ذ. ساڳي وهي يا ڄمار وارا يار ۽ نوجوان – هڪ تهي. هم سن "منهنجو تُور تَلِن ۾، ڇيها ٿو چاري" (شاهه). مُند يا موسم جا ڪَل. ٻُونگر – ٻُورُ. مَدائتو ۽ ڪچڙو ڦَلُ – ڦَرُ (ولين يا وڻن جي) – ڏورَ. ٻڪين جا ڪنهن موسم ۾ لاٿل آنا. ٻچا. نَسُل – ٻَڻ. آرو (ڪُڪڙ جي). ننڍڙن ڇيلن جو وَلَرُ (ڪ). فصل يا پوک جو وار. ڦيرو – گهمرو (پيڙيءَ وغيره جي) – ٻُورُ. دل تي بارُ (ڪنهن ڏکدائڪ واقعي ڪان). غم – فڪر. وڏو وهاٽو – طول – گاديلو.

– **تُور ڪارڻ:** ڦَـرُ ڏيڻ جي موسم وڃائڻ – مُند ڪارڻ. وَهي وڃائڻ.

• **تُوراةَ. تُوريت:** ذ [ع] حضرت موسيٰ عليه السلام تي نازل ٿيل آسماني ڪتاب.

• **تُورانِي (ڪ):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **تُورانِي ج تُورانِيون (ڪ):** ٿ. ٻڪن واري گهر کي ٻاهرئين پاسي ڪنڌيءَ جي پاڙ ۾ ڏنل مٽيءَ جو ٿنوڙو (جيئن ٻاهريون پاڻي اندر نه اچي سگهي).

• **تُوراڻُ:** مصدر. ڊوڙائڻ – ڊڪائڻ. ٽڪائڻ "شهزادي کي شڪار گهڻو توراڻيو".

• **تُوريِيو:** اسم خاص. [تور (= نسل، اولاد) + پيو (= وارو، جنهن کي اولاد هجي = اولاد وارو، پُٽن وارو] مرد جو نالو. هڪ ڳوٺ جو نالو (ڳوٺ جي باني يا ڏاتي 'توريپي' جي پويان پيل).

• **تُورزَن:** ذ. [انگ. ٽارزن] انگريزي ڪهاڻين جو جهنگل ۾ پليل هڪ روايتي ڪردار. [ف. تَوَرزَن = جنگي تبر جنگي ڪهاڙو] پهلوان – دلير.

– **تُورزن سڏائڻ:** پهلوان سڏائڻ. ڪنهن کي پاڻ جهڙو نه سمجهڻ.

• **تورڻ (ل ٿ):** ٿ. ڪانيءَ مان نهيل ۽ رڱيل، جهرڪين يا ڪن ٻڪين جي شڪلين جو چونڪ (جو شاديءَ وقت دروازي تي هٽبو آهي. انهيءَ لاءِ ته گهوٽ ۽ ڪنوار ان هيٺان لنگهن).

• **تَورڻُ:** مصدر. [هه تولنا > سن. تُلْ = تُرڻ] تور ڪرڻ – وزن ڪرڻ. ماپڻ – ڪٿڻ. پيٽڻ. اندازو ڪرڻ (ڳالهه جي). (توريو – توريندو – توراڻيل).

– **تورَ:** ٿ. ماڻ – وزن. ڪنهن شيءِ (خصوصاً اناج وغيره) جي وزن سان ڪَٿَ.

– **تورائي:** ٿ. تورڻ جو اُجورو.

– **تورائڻ:** مصدر. "تورڻ" مان متعدي بالواسطه. تور ڪرائڻ – وزن ڪرائڻ.

– **تورائيٽي:** ٿ. تورائڻ جي مزوري.

– **تورَتڻ:** پورو وزن ٿيڻ.

– **تورتڪ:** ٿ. وزن ماپ. ڳڻ ڳوت. سوچ ويچار – غور فڪر.

– **تورجڻ:** مصدر. "تورڻ" مان فعل مجهول. تُرڻ.

– **تورڻ تڪڻ:** چڱيءَ طرح تور تڪ ڪرڻ. (ڳالهه کي) هر پهلوءَ کان ڏسڻ. اندازو ڪرڻ. جانچ جونچ ڪرڻ. خبرداريءَ سان جاچڻ. آزمائش وٺڻ.

– **تورِيٽي:** ٿ. تورڻ جو ڪم – تورَ.

– **تورو ج تورا:** ذ. تور لاءِ مقرر ڪيل وزن – وَٽُ. تولي جي وزن جيترو وٽ. تولو. انصاف. عملن جو ليکو (آخرت ۾).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فيصلو – نبيرو.

– **تورو ڪرڻ:** طرف ونڻ – پاسو ڪٽڻ. سانگو ڪرڻ. تعريف ڪرڻ.

• **تُورو ج تُورا (ٿ):** ذ. ڍِين جي نوڙيءَ مان اٽيل ڳوٿري. نوڙين جو ٺهيل ڇڪو يا ٻوٽاڙو (جو جانور جي منهن تي چاڙهي ڇڏجي، جيئن گاهه يا انُ نه کائي سگهي). ڪپڙي جو ڪيسو – ڳوندو "چوندين ڳاڳا، ڪرين پاڳا، تورا پريو تان ميان" (ولي محمد). ٺڪريا ڪاشيءَ جي ٿانون کي رنگ ڏيڻ جو قلم.

• **توري ج تورِيُون:** ٿ. ٻلي مڇي مارڻ جي رڇ ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي (جا 'سَنڌ' سان ٻڌجي).

• **تُورِي ج تُورِيُون:** ٿ. پاڇيءَ جو هڪ قسم. سُٽ مان ٺهيل ڄاري (جا ننڍڙن ڦرن جي منهن تي چاڙهي ڇڏيندا آهن. جيئن هو مٽي نه کائين يا ڏائين نه).

– **تُورِيُ مُورِيُ ڪرڻ (ٿ):** پنهنجي مرضيءَ تي هلڻ. گذر سفر ڪرڻ.

• **تُوريو:** ذ. تيلي ٻج جو هڪ قسم (ڄانبي جي قسم جو. هن مان تيل گهٽيرو نڪري).

• **توڙ:** ذ. ڇيهه – ڏنگ. حد. انتها. پڇاڙي – پڇاڙي – آخر – نهايت. منزل.

– **توڙان:** ظرف. توڙ کان. اصل کان. بلڪل – مور – هرگز. اول کان لوڏي ڪيڏيل.

– **توڙان تڙيل:** ذ. صفت. مُنڍ کان ڌڪاريل. نياڳو. منحوس.

– **توڙ تائين:** ظرف. پڇاڙيءَ تائين – آخر تائين.

– **توڙ جو تـڙيل هئڻ:** ڏرڻون ڌڪيل هئڻ. منحوس هئڻ – نياڳو هئڻ.

– **توڙ نباهڻ:** پڇاڙي ڪرڻ. آخر تائين وفاداري ڪرڻ.

• **تَوَڙِيُ (ل ٿ):** ٿ. سخت اُس تاوڙِيُ – تَپَش. گرمي.

• **توڙي:** حرف جملو. جيتوڻيڪ – اگرچ – توڻي.

• **تُوزُڪ:** ذ. [ترڪي] عملو – اٽالو. ٺاٺ – دٻدٻو. شان شوڪت. ٺاهه ٺوهه – آرائش – سينگار. قانون – آئين. بادشاهه جو روزنامچو (جو هن خود لکيو هجي. جيئن "تُوزُڪ بابري، توزڪ جهانگيري وغيره) – تُـزُڪ.

• **تَوَسُّط:** ذ. [ع. وَسَطَ = وچ ۾ هئڻ] وچ – اعتدال. واسطو. وسيلو – ذريعو.

• **تَوَسُّل:** ذ. [ع. وَسَل = منت ڪرڻ] وسيلو – ذريعو. سفارش – پارت.

• **تَوسَنُ، تُوسَنُ:** ذ. [ف] گهوڙو (جو تکو ۽ اهنڊ هجي). (صفت) بهادر.

• **تُوسو (ل):** ذ. سائو (رنگ).

• **توسِيعُ:** ٿ. [ع. وَسِعَ = ڪشادو ٿيڻ] ڪشادگي – وسعت – ٻکيڙ. زيادتي – واڌارو.

• **توشڪُ:** ذ. [ف] سامان – اسباب. بادشاهه جي قيمتي سامان رکڻ جي جاءِ. اوڇڻ جو هڪ قسم (تمام سنهي ۽ هلڪي پٿراڻي. جنهن ۾ سير ڪن ڪپهه مس هجي).

– **توشڪ خانُه:** ذ. توشا خانو.

– **تُوشڪِيُ، توشڪچِيُ:** ذ. صفت. توشاخاني جو سنڀاليندڙ.

• **توشو ج توشا:** ذ. [ف. توشه] ڏِي – آسرو. ٺمر. مناٽيءَ جو هڪ قسم. ڏسو "توشهٔ". سفر جو سامان. سفر جو ڪاڌو. سامان.

– **توشاخانو:** ذ. بادشاهن جي قيمتي سامان رکڻ جي جاءِ. گهر ۾ سامان سڙو رکڻ لاءِ ڪوٺي.

– **توشو ڪرڻ:** ٺمر ڪرڻ. ڏِي ڪرڻ. آخرت لاءِ نيڪ ڪم ڪرڻ.

• **توشهُ:** ذ. [ف. ترڪي] سامان – اسباب – توشڪ. بادشاهن جو قيمتي سامان (جهڙوڪ. ڪپڙا. هٿيار. هيرا وغيره). اهو سامان يا ڪاڌو جو مسافريءَ جي وقت ۾ پاڻ سان کڻجي – رستي جو ڪاڌو. ٺمر. ڏِيُ – آسرو.

– **توشه خانُه:** ذ. توشاخانو. توشڪ.

– **توشدانُ:** ذ. [ف. توشه + دان] اُها چمڙي جي ٿيلهي. جنهن ۾ سپاهي ڪارتوس ۽ سفر جو ڪاڌو کڻن.

• **تُوصِيفُ:** ٿ. [ع. وَصَفَ = بيان ڪرڻ] واکاڻ – تعريف – صفت – ساراهه.

• **تُوضِيحُ:** ٿ. [ع. وَضَحَ = ظاهر ڪرڻ. صاف ڪرڻ] تشريح – سمجهاڻي – وضاحت.

• **توف ج توفُون:** ٿ. [ترڪي. توپ] بارود. ڏسو "توپ".

– **توف جي مُنهن ۾ ڏيڻ:** ڏوهاريءَ کي توف جي منهن سان ٻڌي گولو ڇوڙڻ. موت جي منهن ۾ ڏيڻ. موت جي سزا ڏيڻ. وڏي مصيبت ۾ وجهڻ.

– **توفخانو:** ذ. [ترڪي. توپ خانه] ڏسو "توپخانو".

• **توفاڪ ج توفاڪُون:** ٿ. بندوق (ڏگهي ناليءَ واري).

• **تَوفِيقُ:** ٿ. [ع] چڱن ڪمن ۾ سببن جو مهيا ٿيڻ خدا جي طرفان رهنمائي. مدد ۽ موافقت. طاقت – سگهه – همت.

• **تَوَقُّف:** ذ. [ع. وَقَفَ = بيهڻ] دير – ڍر – تاخير. ترسڻ جي حالت – وقفو.

• **تَوقِيرُ:** ٿ. [ع. وَقَرَ = عزت ڪرڻ] عزت – تعظيم – ادب.

• **تَوَڪُل:** ٿ. [ع. تَوَڪُل (علي) = ڀروسو ڪرڻ] ڀروسو (خدا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تي). سيڪجهه ترڪ ڪري خدا ڏانهن توجهه ڏيڻ. آسرو — آڌار — توهه. اُميد.

— **توڪّل جو ترهو ٻڌڻ:** خدا جي پروسي تي مشڪل ڪم ۾ هٿ وجهڻ. الله تعاليٰ تي پڪو پروسو رکڻ "ٻڌ توڪل سندا سدا تُرها، تي حبج ڪان پڇي پري بيزار" (فاضل شاهه).

— **توڪّل جو ٽڪيو ڪرڻ:** توڪل تي پختو رهڻ. سچيءَ دل سان خدا تي پروسو ڪرڻ.

• **تَوڪّلُ ج تَـوَنْڪل:** ڏسو تَوڪّل. عام ماڻهن جو محاورو.

— **توڪلِي توڪلِي:** ذ. صفت. توڪل وارو — توڪل ڪندڙ — پروسو رکندڙ (الله ۾). (اسم خاص). مرد جو نالو "توڪل علي" جو عام اُچار.

• **توڳاچو:** اسم خاص. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تولان:** ذ. [ف] ڏسو "طولان".

• **تَولّد:** ذ. [ع] جم — ولادت — پيدائش — جنم.

— **تَولّد ٿيڻ:** ٻار ڄمڻ.

• **تولڻ:** مصدر. [سرائڪي] تورڻ.

— **تول:** ٿ. تورَ.

• **تولو ج تولا:** ذ. [سن. تول] ٻارهن ماسن جو وزن — ڏڪو. تولي جو وَٽ. تورو.

• **تومان:** ذ. [ف] صوبو ضلعو — صوبي جو لشڪر — ناٿ — دبدبو. اٿالو — ڌنبلو.

— **توماني ج توماني:** ذ. صفت. دبدبي وارو.

• **تُون (ت):** ظرف. تان — مٿان.

• **تُون ج توهين. توهان:** ضمير. [پرا. تُمْهَہ. سن. توم؛ ف. تُوْ] حاضر واحد سان مخاطب ٿيڻ جو لفظ.

— **تُون تُون مان مان ڪرڻ:** هڪٻئي کي گهٽ وڌ ڳالهائڻ — ڏندي ڏيڻ.

— **تُون چا تُون چا ڪرڻ:** ڏندي ڏيڻ. زباني جهيڙو ڪرڻ. تڪرار ڪرڻ. بد زباني ڪرڻ.

— **تُونهين تُون ڪرڻ:** خدا کي ياد ڪرڻ — خدا جو ذڪر ڪرڻ. ڏتيءَ جي واکاڻ ڪرڻ.

• **تُونبو:** ذ. ڪپهه تُنبڻ جو ڪم — تُنب. ڦينهو. ڪچو ڌاڳو.

• **تُونڊري (ت):** ٿ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم.

• **تونرُ ج تونرَ:** ذ. جنڊ جو ٽارُ (ت). ماري — پکي ڦاسائيندڙ.

• **تُونري ج تونريون:** ٿ. ٻن (ڳاهه) مان ٺهيل هڪ قسم جو تڏو — پنڊي (ت).

• **تَوَنْسَ:** ٿ. [ف. تَوش < تَبِش] گرمي. تپت — ڪوساڻ. بخار. هلڪو بخار — ڪُٽس. اُڃ — پياس.

• **تَوَنْڪّل:** ٿ. ڏسو. توڪّل.

— **تَونڪلِي:** ذ. صفت. ڏسو. توڪّلي.

• **تَونڪرو ج تونڪرا (ت):** ذ. اُلڪو — ڳڻتي — انتظار.

• **تَونڪ ج تَونڪ:** ذ. زمين جو وڏو ٻنو. وڏي ٻني — گهٽي پوک واري لاڳيتي زمين. گهٽي زمين. باراني تي ٽيندڙ آباد اراضي. گهٽي حد — گهٽو فاصلو (ت). تلاءُ (ت) وڏو تلاءُ. پرت جو هڪ قسم. (اسم خاص) ميرپور ماٿيلي ۽ شڪارپور تعلقن ۾ ديهن جو نالو. ڪوهستان جي هڪ ڳوٺ جو نالو.

• **تَونگرُ ج تَـونگرَ:** ذ. صفت. [ف. تونگر < توان = طاقت + گَر = وارو] دولتمند — شاهوڪار — دنيادار. طاقت وارو. بيپرواهه.

— **تَـونگري ڏيکارڻ:** شاهوڪاري ڏيکارڻ. نمايش ڪرڻ. آڪڙ ڏيکارڻ.

• **تَوَڻ، تَوَڻ ج تَوَڻَ، تَـوڻيُون:** ٿ. هڪ مهل جو ڪاڌو — ويلو. رات ڏينهن جو ڪاڌو. رڌ پچاءُ. لوهار جي اگرن واري ڪوري.

— **تَـوَڻ تنگي:** ٿ. رزق جي گهٽتائي — غربت. ڏکيو گذر.

— **تَوَڻ ڪرڻ:** ويلي جو وقت ڪرڻ. ويلي جو وقت پورو ڪرڻ. پاڃي يا پوڙ ڪرڻ. رڌ پچاءُ ڪرڻ — ڪاڌو رڌڻ.

— **تَوَڻ کٽڻ:** ڪاڌو کٽڻ. ويلو پوڻ.

— **تَوَڻ ڪٽو ج تَوَڻ ڪٽا:** ذ. صفت. ڪنگال — سُڃو — مسڪين.

• **تَوَڻ (ت):** مصدر. تپڻ — گرم ٿيڻ.

— **تَوَڻِي:** ٿ. تپت — گرمي.

— **تَوَڻي ٿيائڻ:** پنيان پوڻ (ڪنهن ڪم لاءِ) — باهه ٻارڻ. هر گهڙي چوڻ — وري وري چوڻ. تڪڙ لائڻ. ڏاڍو ڪڪ ڪرڻ.

• **تَوَڻ:** ٿ. نمونو — ذريعو — رستو. پڄاڙي. منزل مقصود.

• **توڻي:** حرف جملو. تَوڙي — يا.

• **توڻي:** ظرف. ايتري ۾ — هيتري. جهت پٽ. تائين — سُوڌو.

• **توهَہ:** ذ. [تُسّخ (= خوش ٿيڻ) > توس > توهه] راضپو. ٻاجهه — فضل — لطف — ڪرم — مهرباني "جي توهه ٿيس توڏانهن، تہ وير وهيٺو ناهه ڪي" (شاهه). پلاٽي. بخشش. آسرو — پروسو.

— **توهه سان تڳڻ. توهہَ تڳڻ:** لطف ۽ ڪرم جي آسري تي جيئڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **توهار:** ظرف. [تو + آهار] تو آڏار – تنهنجي آسري. هميشه الله لفظ سان ڪم اچي "الله توهار".

• **توهان، توهين:** ضمير. [پرا. تمُهي] "تون" جو جمع – اوهان – اوهين. عزت سان خطاب ڪرڻ جو لفظ.

• **توهائڻُ:** مصدر. بخشائڻ – بخش ڪرائڻ.

• **توهر:** ث. تنهنجي آسري – تو پروسي (هميشه الله سان گڏ ايندڙ "تاميو نيري تي چڙهيو، ڪري الله توهر") (حفيظ).

• **تُوهَرُ:** ذ. ڏسو "تُوئر".

• **تُوهَرَ(ت):** ث. جوئر جي انَ جا ڪارا تُهَ.

• **توهڻُ:** مصدر. [سن. تُش = خوش ٿيڻ] راضي ڪرڻ – خوش ڪرڻ. بخشڻ – معاف ڪرڻ.

• **توهيا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **توهِيْنَ:** ث. [ع. وَهَنَ، تَوْهِيْن = ڪمزور ڪرڻ] حقارت. بيعزتي. بي آبروئي – ذلت.

• **تي:** حرف جملو. ته به. تنهن هوندي به.

• **تُوئَرَ:** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (جنهن ۾ مٿرن جهڙيون ڦريون ٿين). 'تُوئر' ٻوٽي جو ٻج (جنهن کي ڏري دال طور ڪم آڻين) – تُوهَرَ.

• **تُوئِي ج تُوئِيُونْ (ت):** ث. پيلي رنگ جي سنهي ڪپڙي جي پٽي (جا پڙي جي گهير ۾ ڪم اچي).

• **تويا (ت):** ذ. ڪنڊي جا ڪچا سگَرَ.

• **تَهُ ج تَهَ:** ذ. [ف. تَهہ. تَہ] تَرُ – ترو. پردو. ورق (پني جو) پرت. پوش – ڏڪُ. پڙُ (رلي يا ڪپڙي جو). وراڪو (مٿان). (ظرف) هيٺ.

– **تهائتو:** ذ. صفت. تهن وارو – پردن وارو.

– **ته بہ ته:** ظرف. پڙ مٿان پڙ – ته مٿان ته.

– **ته حرامي:** ذ. صفت. ترِي تائين شرير – دنگ – بدمعاش. بنهہ بدڪار.

– **ته ڪرڻ:** پڙ ڪرڻ. ويڙهڻ – ليپٽڻ.

– **ته نشين:** صفت. ترونڊڙ.

– **ته نشيني:** ث. ترونڊ جي حالت – آتُر (پاڻي جي).

– **ته و بالا ڪرڻ:** هيٺ مٿي ڪرڻ – اُٿلا ئُٿ پٿلائڻ. تباهه ڪرڻ – برباد ڪرڻ. ڊاهي ڇڏڻ.

– **ته وجهڻ:** قابو ڪرڻ (جيئن رليءَ جي ٻن پڙن جي وچ ۾ ڪپهه يا اگهڙيون قابو ڪجن).

• **تِهہ:** ضمير. [آڳاٽي سنڌي جو اُچار] تنهن "تِهہ مُنڌ متوالي ڪي، سنڌي ساءِ سُرڪَ" (شاهه).

• **تُهہ:** ضمير. [آڳاٽي سنڌي جو اُچار] تُنهن.

• **تُهَ ج تُهَ:** ذ. [سن. تُش] انَ جي داڻي جي کَل – تُوتَڙُ – تُهَڙ (ت).

• **تُهار:** ظرف. تنهنجي آڌر – توهار. (ذ) اُٺ چارڻ وقت اوٺيءَ جو آواز (ڪ).

• **تُهار ج تُهارُونْ (ل):** اُها ڏڳي جا ڦر ڏاران ڪير ڏئي ۽ هٿ تي مڙي.

– **تُهارن ڪاچ ٿيڻ (ل):** بي وسيلو ٿيڻ – ننڍڪو ٿيڻ. ڪمزور ۽ هيٺن هٿان مارجڻ.

• **تِهارڻِ ج تِهارڻِيُونْ (ل):** ث. صفت. تيرهن تالي عورت. چالاڪ ۽ لُچي رن. ناظرو عورت. مال جي ڏوڙ ۾ ٽئي حصي واري عورت "ڳڻون ڏائين ڳوٺ جون، تِهارڻ مٿو ڪُٽي" (چوٽي).

• **تُهارڻُ:** مصدر. [سن. تُش =تُهَ] انَ مان تُهہ پاسي ڪرڻ – تارڻ (انَ). (تهاريو – تهاريندو – تهاريل).

• **تهاڙو ج تهاڙا:** ذ. وڏو ڏينهن – ڏهاڙو.

• **تِهان:** ظرف. تنهن کان. اُتان کان. انهيءَ تان. ان وقت کان.

– **تِهان پوءِ ظرف** تنهن کان وٺي – ان کان پوءِ.

– **تهائين:** ظرف. اڃا وڌيڪ – زياده انهي کان وٺي.

• **تُهائڻُ:** مصدر. [سن. تُش = خوش ٿيڻ] خوش ڪرڻ – راضي ڪرڻ. پرچائڻ. صلح ڪرائڻ. هرڪائڻ – وڻائڻ. موهت ڪرڻ "توڏي تُهائين جي، هتهين ڇڏ حرص" (شاهه). وير وجهڻ – سيڙائڻ – ڪوٽي ڪرڻ. ڪوٽي ڪڍڻ. (تهايو – تهائيندو – تهايل).

• **تُهائو ج تُهاوا:** ذ. پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم (جهنب سنهي نندي، تترجيڏو قد، بدڪ جهڙو). تُهَڙُ.

• **تَهَبارُونْ:** ث. [سنڌي. ۱. تَهہ + وار = ذري جهڙو: ۲. تَهہ + وار = سنهي پردي جهڙو لَهہَ (= پراڻيون اگهڙيون ۽ ريڙون) جهڙو. [ف. ته و بالا = هيٺ مٿي، زير و زبر] ذرا – پُرزا. ليڙون – ريڙون. چيهُون.

– **تهبارون ڪيڻ:** سخت مار ڏيڻ – هڏ هڏ پيڄڻ.

– **تهبارون ڪرڻ:** چيهون چيهون ڪرڻ – پرزا پرزا ڪرڻ. ڦاڙي ذرا ڪرڻ (ڪپڙو) – ريڙون ڪرڻ.

• **تَهُبانُ:** ذ. [ف. تاباڻ] ناس – برباد.

• **تهبند:** ث. [ف] منجهلو – گوڏ.
• **تهت، تهتا، تهتئون:** ظرف. [ع. ١. تاءَ تيءِ (ل) = تيار رهڻ. ٢. تحت طلب (جلد گهرڻ) > تهطلب > تهت] ترت – يڪدم – فوراً.
– **تهتڙا:** ظرف. ذرا جلدي – جهٽ پٽ "سهجئون سڪندن کي سڏائي، تهتڙا ۽ ترت تون" (مصري شاهه).
• **تهه تهه:** ث. ڄت جو اُٺن کي هڪلڻ جو آواز.
• **تهجد:** ذ. [ع] پوئين رات جاڳڻ. اڌ رات کان پوءِ ۽ باڪ ڦٽڻ کان اڳ واري نماز.
• **تهجد گذار:** ذ. صفت. تهجد نماز پڙهندڙ. مُتقي.
• **تهجي:** ث. [ع. تَهَجّي = حرف ملائڻ. پد اچارڻ] هجي – هجي. زير زبر سان حرف پڙهڻ جي حالت.
• **تهخانو ج تهخانا:** ذ. [ف. ته + خانه] زمين ۾ اندر ٺهيل گهر. ڪنهن گهر جي هيٺيان زمين ۾ ٺهيل جاءِ ــ ٻُهرو.
• **تهدر:** صفت. [ف. تهدرز = نئون] نئون – ڪورو.
• **تهدل:** ث. [ف] دل جي گهرائي. (ظرف) دل جان سان. پڪ – يقيني.
• **تهديد:** ث. [ع] ڌمڪي – تنبيهه – هدايت.
– **تهذيب ج تهذيبون:** ث. [ع. هَذَبَ = صاف ڪرڻ] صفائي. اصلاح – سڌارو. سهڻائي. پاڪيزگي. خوش اخلاقي. انسانيت.
– **تهذيب يافته:** صفت. بااخلاق. ادب وارو. تربيت يافته. سڌاريل.
• **تهر (ل):** ث. رڇ (مڇي مارڻ جو) اُٺڻ جو هڪ اوزار – ڪاٺيءَ مان ٺهيل هڪ قسم جو سُوئو يا نَڙو.
• **تهرَ (ڪ):** ظرف. تنهن ويرَ – تڏهن – تنهن وقت. ان زماني ۾. پوءِ.
• **تهري ج تهريون:** ث. [طاهري = طاهر جي نالي سان سڏيل. يا طاهر جو ايجاد ڪيل پٽ] ڳڙ يا کنڊ ۾ رڌل چانور – مٺو پٽ – تاهري.
• **تهڙ، تهڙ ج تهڙ:** ذ. ڏانڊي پکيءَ جو هڪ قسم – تهائو.
• **تهڙو، تهڙو ج تهڙا:** ظرف. [١. تنهن + جهڙو > تهڙو ٢. تنهن + روءِ = ان جي مهانڊي] اُن جهڙو – تنهن وانگر. اهڙو. تيئن.
• **تهسب، تهسبو:** ذ. [ع. تَعَصُّب = ضد. پنهنجي تي هٺ] حسد – ساڙ. بغض – ڪينو.
• **تهطلب:** ظرف. [ع. تحت + طلب] جلدي – يڪدم – فوراً – تهت – تهتا.
• **تهڪارڻ (ت):** مصدر. مار ڏيڻ. سزا ڏيڻ.
• **تهل:** ظرف. [تنهن + ويل > تهل] تنهن مهل – اون وقت. تڪڙو – جهٽ پٽ "تان اُنهيءَ تورتهل، ست ڪُتا سوگها ڪيا" (سگهڙ).
• **تهلڪ، تهلڪو:** ذ. [ع. ١. تَهْلُڪَة = نقصان. مصيبت يا موت جو سبب. ٢. تَحَرُڪ = هل چل] هُل – غوغاءُ. ڦڙڦوٽ.
– **تهلڪو مچڻ:** خوف وچان واويلا مچڻ. ڦڙڦوٽ پوڻ.
• **تهلڪ:** ذ. صفت. [ع. تَعَلُق = واسطو. تَحَرُڪ = ڪنهن جي ياران ٻهرو] طرفدار. واسطيدار "فلاڻو فلاڻي جو تهلڪ آهي."
• **تهمت ج تهمتون:** ث. [تهمر (= داغدار ٿيڻ) > تُهْمَة. تُهَمَة = بهتان. شڪ] بهتان – الزام. ڪوڙو بهتان.
– **تهمتي:** ذ. صفت. ملزم – جوابدار.
• **تهمل (ت):** ذ. [ف. ته بند = گوڏ جو ڪپڙو] پٽڪو. ڪوري ڪپڙو.
• **تهموري:** ذ. ريشمي ڪپڙي جو هڪ قسم.
• **تهن:** ضمير متصل. [آڳاٽي سنڌي] تُنهنُ 'جو' ۽ 'جي' سان گڏ ڪم ايندڙ ضميري اڳياڙي.
• **تهنال:** ث. [ف. تَهْ نال = مياڻ جي چوٽيءَ جي اڏاوت] تلوار وغيره جي مياڻ جو هڪ حصو جنهن تي هيرن وغيره جي جڙت ٿيل هجي.
• **تهنبل (ڪ):** ذ. چاهه. تمنا – خواهش.
• **تهنيت:** ث. [ع] مبارڪباد – خوشخبري.
– **تهنيت نامون:** ذ. مبارڪباديءَ جو خط.
• **تهو:** ضمير [آڳاٽي سنڌي] تهڙو – تنهن جهڙو. تنهن وانگر. "جهو" جو جواب موصول.
• **تهوارون.** تهبارُون – چيهون چيهون – پرزا پرزا.
– **تهوارون ٿيڻ:** ليڙون ليڙون ٿيڻ. چيهون چيهون ٿيڻ.
– **تهوارون ڪرڻ:** تهبارُون ڪرڻ. ليڙون ليڙون ڪرڻ.
• **تهوت (ت):** ث. تاهوت – تڪڙ.
– **تهوت ڪرڻ:** تاهوت ڪرڻ – تڪڙ پئڻ.
• **تهور:** ذ. [ع. طَهَر] طُهر.
• **تهون:** ظرف. تهان – ان کان.
• **تهي ج تهيون (ت):** ث. [ف. تَهْ (= تر هيٺ. اندر > تهي = تر واري. هيٺان پيل] تهي – سٽي. ويڙهي. ڳنڍڙي.
– **تهي ڪرڻ:** ڪورين جي اصطلاح ۾ تاڪيو ويڙهي رواجي صورت ۾ آڻڻ.
• **تهي:** صفت. [ف] خالي – سکڻو.
– **تهي دست:** ذ. صفت. [ف] خالي هٿين – ڪنگال – سُڃو.
• **تُهي:** ث. [سن. تُش = تُهه] سنهڙا تُهه – انَ يا ڪنهن ٻج تان لٿل سنهڙيون کلون جيئن "اسپنگر جي تُهي".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تَهيۂ:** ذ. [ع. هَياء = تيار ڪرڻ] تياري. انتظام. پڪو ارادو.
• **تَهياري:** ث. 'ڍهسنامي' جو لفظ – ٿهارِي – رات.
• **تَهيٽ(ت):** ث. تاهوت – تڪڙ.
– **تَهيٽ مچائڻ:** تاهوت ٻڌڻ.
• **تهيپو(ت):** ذ. سنپال – خيال.
• **تهيں تير (ڪ):** ظرف. تنهن وير – تنهن مهل.
• **تهيري (ڪ):** ث. ڪورڪي ڪم جو هڪ اوزار – نڙو.
• **تهيں، تهيں:** ضمير. اُنهيءَ (ظرف) تنهن لاءِ ـ تيلا نه – اُن سبب – اُن ڪري.
• **تَہُ، تَئو:** ذ. [سن. تَپُ: ف. تابُ = تپڻ] سيڪ. گرمائش. ڪوساڻ.
– **تَہُ لڳڻ:** سيڪ اچڻ. منيان لڳڻ – ڪاوڙ اچڻ.
• **تَئان:** ظرف. تِتان – تنهن هنڌان. تنهن هوندي – تثائين.
• **تَئرو ۽ تئرا:** ذ. تيررو – صيقلگر.
• **تئِن:** ضمير [سن. تَتا] تيئن.
• **تَئنڪي تَئونڪو (ڪ):** ذ. [ع. تَوڪَل] آسرو – پروسو.
• **تئڻ:** مصدر. [سن. تَپُ = تپڻ] تپائڻ – گرم ڪرڻ – سيڪڻ – آزارڻ. (تئيو ـ تئيندو – تئيل).
• **تئو ۽ توا:** ذ. [ف. تاپُو = تئو: سن. تاوِيَہ < تَپُ = تپڻ] مانيءَ پچائڻ لاءِ ڪنيار جو ناهيل ۽ مٽيءَ جو پچايل گول ٿانءُ. يا لوهي گول ٺڪر. بيل گاڏيءَ جي ٿُر ۾ لڳل لوهه جو چورس يا گول ٺڪر.
– **تئو چاڙهڻ:** ماني پچائڻ لاءِ تئو چلهه تي رکڻ. گرمي ڏيکارڻ – تڪليف هيٺ آڻڻ.
– **تئو ڪمائڻ ملڻ:** ڪارو منهن ڪرڻ – ڄٽ ڪرڻ.
– **تئو نه چڙهڻ:** ماني نه پچڻ – دانگي نه چڙهڻ (موت سببان).
• **تئونر ۽ تئونر(ت):** ذ. نِڪر جو ٿالھ (جنهن ۾ جنڊ رکيو وڃي) – تار مات (ماتر).
• **تئونٽِ:** ث. اُڃ پياس. ڪٽس – بوٽ – سنهو تپ.
– **تئونسيل:** ذ. اُڃايل. ٿورو تپيل.
• **تئونڪيو(ت):** ذ. [ف. تڪيَہ] آسرو – آڌار – تئنڪو (ڪ).
• **تئوئي (ت):** ث. ڪک پن ۽ گند ڪچرو (جو ڪنيار آويءَ ۾ وجهن).
• **تئي ۽ تئيون:** ث. [ف. تاپُو = تئو. سن. تاويَہ < تپ = تپڻ] لوهي تپيلي (جنهن ۾ تيل وجهي مڇي يا پڪوڙا وغيره ترجن) – ڪڙي – ڪڙهي. گرمي جو سيڪ. پاڻيءَ جي گهٽتائي سببان پوک کي سوڪ. ظلم – ويل. ڪاوڙ. سختي.
– **تئي پوڻ (ڪ):** مير بحرن جي اصطلاح ۾ واءُ بند تي وڃڻ (واءُ بند ٿي وڃڻ تي سمنڊ جو پاڻي اچو ڏسجڻ ۾ ايندو آهي).
– **تئي ڪرڻ (ت):** پاڻي گهٽ هئڻ سبب پوک جو سُڪڻ.
• **تي:** حرف جر. مثال "ان تي. جنهن تي وغيره".
• **تيا:** ث. تئو – سيڪ. روشني. ڪنوڻ "تيا ڪون تجلو گهڻو. ٻئنسرباني بين" (عالي).
• **تيار تيار:** ظرف. [ف] سنيريل (هلڻ لاءِ سفر تي). حاضر – موجود پورو. مڪمل. آماده ـ مائل.
– **تياري ۽ تياريون:** ث. سنبت. آمادگي. ناھ جوڙ – انتظام.
– **تياريءَ جي موڪل:** سرڪاري ملازمت ۾ بدليءَ واري هنڌ تي پهچڻ لاءِ سنبت خاطر مقرر ڏينهن جي موڪل.
• **تياڪ:** ذ. [ف. تِرياڪ > تياڪ] ترياڪ – علاج "ميڙائي جي مون پرين. ڏنڙي تياڪ طبيعت" (خليفو نبي بخش).
• **تياڳڻ:** مصدر. [سن. تِيَجُ = ڇڏڻ] ڇڏڻ – ترڪ ڪرڻ. علحده ٿيڻ. (تياڳيو – تياڳيندو – تياڳيل).
– **تياڳ:** ذ. ترڪ. علحدگي – جدائي. ويراڳ. فقيري. ڪناره ڪشي – دستبرداري.
– **تياڳي ۽ تياڳي:** صفت. دنيا کي ڇڏيندڙ. تارڪ. لاطمع. ويراڳي.
– **تياڳي ڇڏڻ:** ترڪ ڪرڻ. لوڏي ڇڏڻ.
• **تيان:** ظرف. ان هنڌ کان – اتان "تني کي تيان. لياڪا پائڻ آئيا" (شاهه). تنهن وانگر. تيئن.
• **تيبر:** ظرف. [سن. تيوَر = تکو: ع. تَهَوُر = هوڙهائي. تيزي] تکو – تيز – جلد. ڏاڍو.
• **تيبري ۽ تيبريون:** ث. حرفت – لچائي.
– **تيبريون ٻڌائڻ:** سڌيون ٻڌائڻ.
• **ٽيٽالُ ۽ ٽيٽالَ:** ذ. [سن. تال = نخرو] بهانو – منهن. نخرو. ڍونگ – مڪر. لُچائي. مسخري (ڪ). انڪل – حرفت.
– **ٽيٽال ۽ تيبريون ٻڌائڻ:** مختلف ۽ گهٽ وڌ ڪوڙيون سچيون ڳالهيون سٽائڻ.
– **ٽيٽالر ۽ ٽيٽالڙ:** ذ. صفت. ڍونگي – بهانو بنائيندڙ – ٽيٽالي.
– **ٽيٽالُ ڪرڻ:** پنهنجا ناھ ناهڻ. مسخري ڪرڻ. نخرا ڪرڻ. حرفتون هلائڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **تيتالِڻ ج تيتالِڻيُون (ل)**: ث. ڊونگِڻ – بهانو بنائيندڙ – حرفتڻ.

– **تيتالِي ج تيتالِي (ل)**: ذ. صفت. اٽڪلي – حرفتي – ڊونگي. (ث) تيتالِڻ.

• **تيتَر(ت)**: ظرف. تيسائين.

• **تيتِرو ج تيتِرا**: ظرف. تنهن جيترو – انهيءَ جيترو – اوترو. (صفت) تترجي رنگ جهڙو – چٽڪمرو.

• **تيتِري**: اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تيتري ج تيتري**: ذ. صفت. تِتر ڌاريندڙ. تِتر ڦاسائيندڙ – ماري. تترن جو شڪار ڪندڙ.

• **تيتو ج تيتا**: ذ. زنانو مخصوص عضوو.

• **تيجُ**: ذ. [سن.] چمڪو – تَجلو – روشني. رونق – سوڀيا. ڏَيا – حشمت.

• **تيجوانُ، تيجوَنت**: ذ. صفت. چمڪندڙ – روشن. ٻهڪندڙ.

• **تيجارَ ج تيجارُون (ڪ)**: ث. لٽيل فصل جو ٻيو اوپڙ – اورِ مورِ (ل).

• **تيجَبَلُ**: ذ. وڻ جو هڪ قسم (جنهن جي ڪاٺ مان مُهريون ٺهن).

• **تيڏانهَن**: ظرف. تنهن طرف ڏانهن – تنهن پاسي.

– **تيڏانهون، تيڏانهين**: ظرف. تيڏانهن.

• **تيڏڙو**: صفت. "تيڏو" جو تصغير.

• **تيڏو ج تيڏا**: ذ. صفت. اَن جيڏو – اوڏو. (ث) تيڏي ج تيڏيون.

• **تيرَ ج تيرُون (ت)**: ث. تيڪ – دست.

• **تِيرُ ج تِيرَ**: ذ. [ف. سن] ٻاڻُ – لوهو گز – ڪان. ٽانگي ۾ ڦيٽي ڪي سرائيءَ سان مضبوط ڪرڻ جو ڪِل (ت). هَرلي ۾ ونگن ۽ تاڻن جي وچ ۾ پيل ڪاٺي (ت). ڪاٺيءَ جو هڪ ٽڪر جو سانٺر ۾ نوڙ ٻڌڻ ۾ ڪم اچي (ت).

– **تيرِ انداز**: ذ. صفت. [ف. تير + انداز] تير هڻندڙ – تير اندازي، ث. تيرن هڻڻ جو ڪم.

– **تيرِ بارانُ**: ذ. [ف. تير + باران] تيرن جو مينهن – تيرن جو وسڪارو. تمام تکي تيراندازي.

– **تيرافڪن**: ذ. صفت. [ف. تير + افگب] تيراڇڪلائيندڙ.

– **تيرافڪني**: ث. تيراڇلائڻ جو هنر – تيراندازي.

– **تيربهدف**: ذ. [ف. تير + بہ + هدف] تير جو نشان تي لڳڻ. دعا جي قبوليت.

– **تِيرُ تُڪلِي**: ث. اٽڪل بازي – نِڙڪ نڳي. ڪنجوسائي. رواجي محنت.

– **تير تُڪليءَ تي هلڻ**: ڪنجوسائي سان هلڻ – اٽڪل سٽڪل تي هلڻ. ڏکيو گذران ڪرڻ.

– **تيرڪَش**: ذ. تيرن رکڻ جي ٻَتي. طنبوءَ جي ڪاٺي. دروازي مٿان لڳل سيخن جو چوڪٺ.

– **تيرڪَمان مانُ نِڪرڻ**: ڪوبہ ڪم (تڪڙ مان) ٿي وڃڻ. ڳالهہ هٿان وڃڻ. ڪنهن ڪم ٿيڻ بعد پڇتائڻ.

– **تيرگَر**: ذ. صفت. [ف. تير + گر] تير ٺاهيندڙ.

– **تيرِ گوشُ ج تيرِ گوشَ**: ذ. صفت. [ف. تير + گوش] اهو گهوڙو جنهن جا ڪن تير وانگر سڌا (اڀا) هجن.

– **تير نہ گسڻ**: تير جو پوري نشان تي لڳڻ. ڏڪ نہ گسڻ. سوڀارو ٿيڻ.

– **تير مژگانُ**: [ف. تير + مژگان] پنبڻين جا تير. اکين جا تير – نگاهن جا تير.

• **تيراڪُ**: صفت. تري ڄاڻندڙ – تارو.

• **تيرائڻ (ت)**: مصدر. تيڪائڻ – دست هڻائڻ. هنگائڻ. ٽڪائڻ. (تيرايو – تيرائيندو – تيرايل).

• **تيرِ بتير (ت)، تيرَ پتيري**: ث. سموري – سربستي – مفصّل (خبرچار).

• **تيرَٿُ ج تيرَٿَ**: ذ. [سن. تيرٿَ = نجات ڏيندڙ ڪم يا ماڻهو] مهاتمائن جي رهڻ جي جاءِ. پاڪ جاءِ. هندن جي زيارت جي جاءِ ــ جاترا.

– **تيرَٿ پيٽڻ**: جاترائون ڪرڻ. تڪيا پيٽڻ. تڪليفون ڏسڻ – ڪشالا ڪاٽڻ.

– **تيرَٿ جاترا**: ث. پوِتر آستان جي جاترا.

• **تيرَچو**: ذ. هڪ قسم جو پسارڪو وکر (جو سُرندي جي گزيءَ جي زهہ کي سخت ۽ سني آواز ڪرڻ لاءِ هڻجي) – صحت ڪُندرُو. مانجهو.

• **تيرَسِ**: ث. [سن. تِرِ = ٽي + دشن = ڏهہ] چنڊ جي تيرهين (تاريخ). پک جو تيرهون ڏينهون.

• **تيرَگي**: ث. [ف] ڪاراڻ – ظلمت. اوندهہ ڪدورت (دِل جي). گدلائي.

• **تيرڻُ (ت)**: مصدر. تيڪڻ – هرهر هنگڻ. ٻوڪ اڇڻ (جانور ڪي). (تيريو – تيريندو – تيريل).

• **تيرو**: ضمير. [ه] تنهنجو.

• **تيروڪُ ج تيروڪَ (ڪ ڪ)**: ذ. صفت. ڊڄڻو – بزدل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تيڙهه:** صفت. [ف] ڪارو، اونداهو.

– **تيڙهه بخت:** ذ. صفت. [ف. تيره + بخت] نياڳو – ڇندو – بدبخت.

• **تيڙهه دل:** ذ. صفت. [ف. تيره دل] دل جو ڪارو، ظالم – شرير، گمراهه.

• **تيرهن:** صفت. [سن. ترَ + دَشَن] هڪ عدد جو نالو ١٣.

– **تيرهن تالو ج تيرهن تالا:** ذ. صفت. سڀ اٽڪلون ڄاڻندڙ. وڏو چالاڪ. نهايت حرفتي.

– **تيرهن تالي ج تيرهن تاليون:** ٺ. صفت. چالاڪ عورت. حرفتڻ. سرتارتي پورو ناچ ڪندڙ عورت.

– **تيرهن تيزيون:** ٺ. صفر مهيني جون پهريون تيرهن تاريخون (جن ۾، روايت موجب، حضور پاڪ جن ناچاڪ رهيا. جن ۾ سوڻ ڳڻيندا. ڏکيائيءَ جا ڏينهن.

– **تيرهن وڄائي ڇڏڻ:** سخت تڪليف ڏيڻ. حيران ڪرڻ. حواس گم ڪرڻ.

– **تيرهو ج تيرها:** ذ. صفت. تيرهون. ڏاڍو چالاڪ – بدمعاش. اٽڪلي. (ٺ).

– **تيرهي ج تيرهيون:** (ذ) پتي راند ۾ تيرهن ئي هٿ کٽڻ – باوَن – تيرهيو. تاس ۾ بادشاهه جو پتو. (اسم خاص) هڪ مشهور شاعر فقير غلام حيدر جو تخلص. جيڪو هن ڪچ ۾ تيرهين تڙ تي ويٺل هئڻ سبب اختيار ڪيو.

– **تيرهو اچڻ:** پيسڪوٽ راند ۾ باوَن اچڻ.

– **تيرهو هجڻ:** چالاڪ هجڻ. وڏو اٽڪلي هجڻ. بدمعاش هجڻ.

– **تيرهو ڪٽڻ:** پتي راند ۾ باوَن ڏيڻ. ٺاهي جوڙي ڏڪ ڪيڏڻ.

– **تيرهون:** صفت. سلسلي ۾ تيرهون نمبر.

– **تيرهون مهينو لڳڻ:** (اصطلاح) سڀ شيءِ جو ڪٽي وڃڻ – ڏڪار جهڙي حالت ٿيڻ.

– **تيرهون مهينو هئڻ:** بيروزگاريءَ سان گڏ پئسا وغيره بہ ڪٽي وڃڻ.

– **تيرهيو ج تيرهيا:** ذ. پتي راند ۾ تيرهن ئي هٿ کٽڻ – باوَن.

• **تيري:** صفت. اهو باز (پکي) جنهن جي پڇ ۾ تيرهن کنڀون (کنپ).

• **تيڙڻ (ٺ):** مصدر. ڪوٺڻ – سڏڻ گهرائڻ. هنج ۾ کڻڻ. (تيڙيو – تيڙيندو – تيڙيل).

– **تيڙ:** ٺ. ڪوٺ – دعوت – ڪانڊ.

– **تيڙائڻ:** مصدر. "تيڙڻ" مان متعدي بالواسطه. ڪوٺائڻ – گهرائڻ – دعوت ڏيڻ.

– **تيڙو:** ذ. ڪوٺڻ لاءِ آيل ماڻهو – ڪوٺيو (ٺ). دَعوَتو.

– **تيڙي اچڻ:** ڪوٺي اچڻ. وٺي اچڻ. کڻي اچڻ.

• **تيز:** صفت. [ف. تيز] تکو – جلد. تکڙو – شتاب. سراڻ چڙهيل (ڪاتي، ڪپ وغيره). چالاڪ. ذهين – هوشيار. بد مزاج – ڪاوڙيل. مهانگو. ساڙيندڙ – پوسرائيندڙ. ڪڙو – تلخ – ڪارو. گهٽين مرچن وارو. (ذ) ڪاوڙ – غصو.

– **تيزدَسْتُ ج تيزدَسْتَ:** صفت. هٿ چوٽ – تکڙو ڪم ڪندڙ. چالاڪ – هوشيار – اٽڪلي.

– **تيزرفتار:** صفت. تکو هلندڙ. ڦُڙت.

– **تيزنظر:** ذ. صفت. تکيءَ نظر وارو – باريڪ بين.

– **تيز فهمُ:** صفت. جهٽ ۾ سمجهي ويندڙ – سياڻو – هوشيار – ڏاهو.

• **تيزابُ ج تيزاب:** ذ. [ف. تيز + آب = پاڻي] هڪ قسم جي ساڙيندڙ پاڻيٺ – گندرف جو پاڻي.

• **تيزابي لُوڻ:** ذ. لوڻ جو هڪ قسم (جو گندرف وغيره مان نهيل هجي).

• **تيزي ج تيزيون:** ٺ. [ف. تيزي] تکائي – ڦڙتائي. چڙ – ڪاوڙ. تندي. چالاڪي. واڍارو – ترقي. تکڙ. ڪڙاڻ. آکرائي – مهانگائي.

• **تيزِي ج تيزيون:** ٺ. گول نڪري يا ڪاٺ جو گول تکر (جو راند ۾ ڪم اچي) – ڏڀو – تِرلي. ٻاراڻي راند جو هڪ قسم (جنهن ۾ زمين تي خانا ڪڍي، انهن ۾ تيزي اُڇلائي پير سان ٺـڏين).

• **تيستائين، تيستائين:** ظرف. ان وقت تائين ان جاءِ تائين – تيسين.

• **تيستائي، تيستوڻي:** ظرف. تيستائين.

• **تيسر:** ٺ. اُها ڪوڏي جنهن جا ٻئي پاسا اندر تي وريل هجن.

• **تيسرُ ج تيسرَ:** ذ. صفت. تيسو ڪندڙ – گهَپي ڪندڙ. ضدي – هوڏي. هنيلو. چيڙاڪ.

• **تيسو:** ذ. ضد – هوڏ. ڪروڌ. ڪاوڙ – چڙ. رُسامو. ساڙُ – ريس.

– **تيسو ڪرڻ:** ضد ڪرڻ. ڪروڌ ڪرڻ.

• **تيسين:** ظرف. تيستائين – ان وقت تائين.

• **تيشو ج تيشا:** ذ. [ف. تيشه] رازڪي ڪم جو هڪ اوزار – تيشي.

• **تيشِي ج تيشِيُون:** ٿ. رازڪي ڪم جو هڪ اوزار (جو سِرن وغيره پڄڻ جي ڪم اچي) – تيشو.

• **تيغ ج تيغون:** ٿ. [ف] تلوار – ترار – شمشير.

– **تيغ آزمائي:** ٿ. تلوار هلائڻ جي حالت – تلوار بازي. شمشيرزني.

– **تيغ اَبرُو:** ذ. سنهڙو ۽ سُهڻو ڀرُون (جو تلوار وانگر ڏسجڻ ۾ اچي). معشوق جو ڀرُون.

– **تيغ زبان:** ذ. صفت. رنج جهڙيون يا تلخ ڳالهيون ڪندڙ. تيغ زني.

• **تيغ فَلَڪ:** ذ. مريخ گرهه.

• **تيغاڻي:** اسم خاص. تعلقي ڪنڊڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تيغو ج تيغا:** ذ. ڇوني يا مٽيءَ جو ڳنڍو (جو پٽ يا دروازي جي وٿي بند ڪرڻ لاءِ ڏجي) رازڪي اصطلاح ۾ اوساريءَ جو هڪ نمونو (ٺ).

• **تيغُون (ل):** ذ. پکيءَ جو هڪ قِسم (اڇي رنگ جو وڏو باز).

• **تيڪ ج تيڪُونَ (ل):** ٿ. رَندي ۾ پيل لوهه جو ڦَرِ ڳَتُ.

• **تيڪَڻُ:** مصدر. دست هڻڻ. هنگي وڃهڻ. ڊوڙي يا ھيو ڪر ڪري ٽڪجي پوڻ – ڊوڙڻ. اتي ڏڪر راند ۾ گهٽي وقت تائين آگ ڏيڻ. (تيڪيو – تيڪندو – تيڪيل).

– **تِيڪ ج تِيڪُون:** ٿ. دست.

– **تِيڪائِڻُ:** مصدر. هنگائڻ. سخت ڪم وٺڻ. اتي ڏڪر راند ۾ ڊوڙائڻ.

– **تِيڪ تروٽ چلڻ:** سدائين بيمار رهڻ. هڪ نه بي بيماري لڳي اچڻ.

– **تِيڪ ڏيڻ:** دست ٿيڻ. تڪڙ لڳڻ. هر هر ڳالهائڻ.

– **تِيڪ ڇُڙڻ:** دست ٿيڻ.

• **تيڪو ج تيڪا (ل):** ذ. ڪاٺ جو ٽڪر. ڪائين جي پٽ (جا ٻاهران گاري سان لِتل هجي. "تيڪي" واري جاءِ = اها جاءِ سڄي ڪائين مان ٺهيل هجي ۽ ٻاهران مٽيءَ جو ليپو آيل هجي).

• **تيڪ، تيڪُ:** ذ. [ف. تيز] تِکائي – تيزي – تيز وَهڪَ. ڌار – تيک (اوزار جي). تؤ تپش.

– **تيڪ ڏيکارڻ:** تيزي ڏيکارڻ. ڪاوڙ ڏيکارڻ – جوش ڏيکارڻ.

• **تيگُ ج تيگُونَ (س):** ٿ. [ف. تيغ] ترار – تلوار.

• **تيلُ ج تيلَ:** ذ [سن. تَيَلَ] روغن (جو ڪنهن تيلي ٻج جهڙوڪ سَرنهه، ڄانبي وغيره مان نڪري). سٽيپ پاٿيٽ – سٽيپ – چڪنائي. معدني پاٿيٽ (جهڙوڪ گاسليٽ، پيٽرول وغيره). هندن ۾ حامله عورت جي نائين مهيني جي موقعي تي تيل ٻارڻ جو هڪ سوڻ.

– **تيلاڻي ج تيلاڻيُون (ل):** ٿ. تيل رکڻ لاءِ ڪاٺ جي پيالي.

– **تيلاڙو تيلاڙئون:** ذ. شاديءَ جي هڪ رسم (شاديءَ کان هڪ رات اڳي ست سهاڳڻيون گڏجي، گهوٽ جي مٿي ۾ خوشبودار تيل وجهن). تيلاڙي جو ساٽ.

– **تيل ترن مان نڪرڻ:** ڪيل خرچ جو عوض اُتان ئي ڪيڻ. جنهن هنڌ ڪَسُ ڪائجي اُتان ئي نقصان جو پورائو ڪرڻ.

– **تيل ترين مان وڃڻ:** فائدو حاصل نه ٿيڻ. جيڪو فائدو ٿيڻ جهڙو هجي سو اُتيئي رهڻ.

– **تيل چڙهڻي لاڏي (ٺ):** ٿ. ڏ ڪ ويڻل ڪنوار.

– **تيل ڏيڻ:** ڇمڙي کي نرم ڪرڻ لاءِ ڪڙو تيل هڻڻ. ڪنهن مشين مثلاً سائيڪل يا سبڻ واري مشين جي پرزن کي تيل ڏيڻ.

– **تيل ڦُليل:** ذ. ڦُل. تيل. عطر. سينڊ سرمو. هار سينگار.

– **تيل مکڻ:** تيل هڻڻ.

– **تيلهوڙي ج تيلهوڙيون (ٺ):** ٿ. تيلاٽي.

– **تيلي ج تيليَ:** ذ. صفت. تيل وارو (ٻج). تيل وڪڻندڙ – چاڪي – گهاڻي وارو. هڪ قسم جو رنگ (جانور جو). ڪاراڻ مائل رنگ.

– **تيلي پَشَمُ (ڪ):** ٿ. پشم جو هڪ قسم – سٽيپي پشم.

– **تيلي راجا:** ذ. هندو فقيرن جو هڪ گروهه (جو ماڻهن کي قسمتون ٻڌائڻ جي عوض پِني، تيل وٺي مٿي ۾ وجهي).

– **تيلي لاسُ:** ٿ. ٻڪريءَ جو هڪ قسم.

– **تيليو تيلو ج تيليا، تيلا:** ذ. صفت. تيل جي رنگ جهڙو. ڪاراڻ تي مائل ڳاڙهي رنگ جو ڍڳو (ڪ). ڳڏهه جو هڪ قسم.

• **تيلُ (ٺ):** ذ. ڏاس مان ٺهيل نوڙي.

– **تيل ٻڌڻ:** شڪارين جي اصطلاح ۾ سوئر کي واڍ سان ٻڌڻ.

• **تيلانُ، تيلهانُ:** ٿ. ڪوڏيءَ جو هڪ قسم (سڄلي ڪوڏي، جنهن جي پُٺ پڳل هجي) – تَلهي.

• **تيلا نُهين تيلاهين:** ظرف. تنهنڪري – انهيءَ سببان – ان ڪري.

• **تيلاهُو:** اسم خاص. تعلقي خيرپور ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.

• **تيلَڻُ:** مصدر. تيل هڻڻ. سٽيپ مکڻ (تيليو – تيليندو – تيليل).

• **تيلوُ ج تيلا:** ذ. گاهه وغيره جو ڪانو. سلو.

– **تِيلائُونُ:** ذ. صفت. تيلن يا تيلين مان ٺهيل (ٽوڪرو وغيره).
• **تيلهه، تيلهانُ:** ظرف. تنهن ويل – تنهن مهل. تڏهن. تنهنکري.
• **تيلِيُ:** ث. بلا جو هڪ قسم.
• **تيلِيُ ج تيلِيُونُ:** ث. ڪنهن ڳاهه يا سلي جو سنهون ڪانو – تيلو. ڪانهن يا سرجي ڪاني جو ٽڪر. ماچيس ۾ ٻيل دارون لڳل سنهڙي ڪاني.
– **تيلِيُ ڏيڻ:** باهه ڏيڻ. جهيڙو جاڳائڻ.
– **تيلِيءَ مان ٽپ ڪرڻ:** ٿوريءَ ڳالهه کي وڏائي وڏو ڪرڻ. نوڙيءَ مان نانگ ڪرڻ. اجايو وڏاءُ ڪرڻ.
– **تيلين جي ٻُوِيُ:** ث. ماچيس – باڪسُ.
– **تيلِيُون تيلِيُون ٿيڻ:** چيٿون چيٿون ٿيڻ. پرزا پرزا ٿيڻ. چُرُ وچُرُ ٿيڻ.
– **تيلين مُڃ ڌار ڪرڻ:** سخت جهيڙو ڪرڻ. نفاق وجهڻ. هڪٻئي ڪان ٻري ڪرڻ.
• **تيمارداري:** ث. [ف] بيمار جي خدمت ۾ همدردي – ٽهل – چاڪري. علاج.
• **تيَمُّ:** ذ. [ع. تَيَمُّم < تَيَمُّ] پاڻي نه ملڻ جي حالت ۾ مٽيءَ سان ڪيل وضو (ڪنهن صاف ميدان يا پٽ وغيره تي هٿ هڻي وضوءَ وانگر هٿن ٻيرن ۽ مُنهن کي هڻڻ).
• **تِين:** صفت. [هه سن. ٽرِ] هڪ عدد – ٽي (٣).
– **تين تيرهن ڪرڻ:** جدا جدا ڪرڻ – الڳ الڳ ڪرڻ.
– **تين ۾ نه تيرهن ۾ هئڻ:** ليکي چوکي ۾ نه هئڻ – ڪنهن به ڳالهه ۾ نه هئڻ.
– **تين واڻ تين واڻ:** ذ. نيلام ۾ ٽي ڀيرا واڪ. نيلام ۾ ڏنل ٽيو واڪ
– **تين واڻ تين واڻ ڪرڻ:** نيلام ڪرڻ وقت ٽيون ڀيرو آواز ڏيڻ. ٿورن پئسن ۾ نيڪال ڪرڻ. وڪڻڻ – نيڪال ڪرڻ.

• **تِينُ ج تِينَ:** ذ. [انگ. ٽِنُ (Tin) = هڪ قسم جو ڌاتو] "ٽنُس" مان ٺهيل ڏٻو. گاسليٽ جو ڏٻو – ٽِينُ.
• **تَيِڻُ ():** مصدر. [سن. تَپُ] تئڻ – تپائڻ – سيڪڻ. پچائڻ.
• **تيڻَ (ث):** ث. کوهه مان پاڻي ڪڍڻ جو ڪوس ۾ ورت. کوهه مان پاڻي ڪڍڻ جو وارو. "آڌي رات عنايت چئي، تيڻن کي تاٿين" (شاهه عنايت).
• **تيورا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **تيورو ج تيورا:** ذ. صفت. صاف ڪندڙ (اوزار يا هٿيار) صيقلگر.
• **تيوَڻُ ج تيوَڻَ:** ذ. [سن. تيمَنَ] گوشت. ڀوڙ. ڀاڄي. ڳنڊڻ.
• **تيوٽا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (جنهن مان شاعر حفيظ تيوٽو ٿيو جنهن مومل راڻي جو قصو جوڙيو).
• **تيُون تيُون ٿيڻ (ث):** آباد زمين جي وچ ۾ ڪٿي ڪٿي ڪلراٺا ٽڪر ظاهر ٿيڻ (جن ۾ سلانه ڄمن).
• **تيهارَڻِ ج تيهارَڻِيُونُ:** (ڪ): ث. اها عورت جنهن جو مال جي ڏهائي ۾ ٽيون حصو هجي. ث. صفت. لچي زال "ڳنئون ڏارائن ڳوٺ جون، تيهارڻ مٿو ڪُٽي" (چوٽي).
• **تيهو ج تيها:** ضمير. اُن جهڙو – تهڙو "جيهو" جو جواب موصول. 'جيهو' سان گڏ استعمال ٿيندڙ "جيهو تيهو". (ث). تيهي ج تيهيون).
• **تيئَن:** ظرف. [سن. تَتا] تهڙيءَ ريت – تهڙيءَ طرح. ظرف 'جيئن' جو مثالي جواب "جيئن جو تيئن ڪر".
• **تيئُو:** ذ. مڇيءَ کي اوپارڻ (يا رڌڻ) جو هڪ نمونو.
• **تيئُو:** ذ. [سن. ٽرَ = ٽي] ٽي. ڪوڏين راند ۾ ٽن جي داءَ لاءِ ڪم ايندڙ لفظ.

ٿ

ٿ: سنڌي. 'الف – بي' جو ڇهون اکر. 'ت' ۽ 'ٽ' جو گڏيل اُچار. ابجد موجب عدد 'ت' جي برابر (۴۰۰).

• **ٿاٻ (ڪ):** ٿ. جهَلَ – روڪ – اَٽڪ. ڏڪو – ٿاٻو.

• **ٿاٻارِجڻُ (ت):** فعل مجهول. ٿاٻو کائڻ.

• **ٿاٻڙ:** ٿ. هيٺ مٿانهين زمين – ڪڙ ٻڙ. اوجهڙ.

– **ٿاٻڙ ٿوٻڙ:** ٿ. هيٺ مٿانهين زمين – ڪڏون کوٻا – ڪَڙ ٻڙ.

• **ٿاٻڙَڻُ:** مصدر. ٿاٻو کائڻ – آڏيڙو کائڻ – اٽڙڻ – ٻاهُڙڻ. وڃڙي ڪرڻ. ڏڪو کائڻ. (ٿاٻڙيو – ٿاٻڙندو – ٿاٻڙيل).

– **ٿاٻڙائڻُ:** مصدر "ٿاٻڙڻ" مان متعدي بالواسطه. ٿاٻو کارائڻ – اٽڙائڻ.

– **ٿاٻِڙجڻُ:** مصدر "ٿاٻڙڻ" مان فعل مجهول. ٿاٻو کائڻ. اَٽڙجڻ – ٻاهڙجڻ. ڏڪو کائڻ. رنڊجڻ. ڀلجڻ – غلطي ڪرڻ.

• **ٿاٻو ۽ ٿاٻا:** ذ. ڪنهن ڪوبي سبب آيل ڏڪو – آڏيڙو – ڏومو – ٿڏو. اٽڪ – رنڊڪ (هلڻ ۾). گهوڙي جي پنڌ جو عيب – پنڌ ۾ گهوڙي جو اٽڙجڻ يا ٻاهڙجڻ. مال (خصوصاً) (مينهن) کي روزانو مقرر آهر (ڪاڏو) وقت تي نه ملڻ.

– **ٿاٻا اَچڻ:** ڏکا اَچڻ – ٿيلها اچڻ. تڪليفون اچڻ.

– **ٿاٻا ٿڏا کائڻ (ت):** تڪليفون سهڻ.

– **ٿاٻا ٿوٻا کائڻ:** ڏکا کائڻ – ڏکا ڏوما کائڻ.

– **ٿاٻاٿوٽَ:** ذ. ڏکا ڏوما. ڏک ڏاکڙا.

– **ٿاٻا جهَلڻ:** ڏکا کائڻ. اجايو رلڻ تڪليف ۾ وقت گذارڻ.

– **ٿاٻا سَهڻ:** ٿولاڪا سهڻ. ڏک سهڻ. ڏکيا ڏينهن گذارڻ.

– **ٿاٻا کائڻ:** ڏکا کائڻ. اجايو رلڻ.

– **ٿاٻِرُ ۽ ٿاٻِرَ:** صفت. ٿاٻو کائيندڙ (وهٽ). اٽڙندڙ. ڏکا کائيندڙ – رولو.

– **ٿاٻِڙُ ۽ ٿاٻِڙَ:** ذ. صفت. ٿاٻا کائيندڙ.

– **ٿاٻو اَچڻ:** ڏکو اچڻ. پنڌ ۾ هلندي گهوڙي جو ٿاٻو کائڻ. ٻاهُڙڻُ. ڏکيو ٿيڻ – تڪليف سهڻ. ڪم نه ٿيڻ. ناڪامابي ٿيڻ.

– **ٿاٻو ٿوٻو ۽ ٿاٻا ٿوٻا:** ذ. ڏکو ڏومو. آڏيڙو.

– **ٿاٻو ٿيڻ:** وهٽ کي ٿاٻي جو عيب ٿيڻ.

– **ٿاٻو جهلڻ:** ڏک کان بچڻ. گهوڙي کي لغام کان جهلي ڪرڻ کان روڪڻ" مصيبت کان بچڻ.

– **ٿاٻو ڪيڻ:** گهوڙي کي ٿاٻي جي عادت کان روڪڻ. ڏک ڪيڻ – ويساهه گهاتي ڪرڻ. بدڪار ماڻهوءَ مان عيب ڪيڻ.

– **ٿاٻو کائڻ:** ڏکو کائڻ. ناڪام ٿيڻ.

– **ٿاٻي جي ٿوڪَرَ:** محاورو. بڇڙي عادت. علت اُبنه.

• **ٿاٽِي ۽ ٿاٽيُون:** ٿ. ڏسو "ٿاٽي".

• **ٿاٿَر:** ٿ. ڪانهر. بردباري (ت). تسلّي. گَڙ ٻڙ. سوچ (ڪ).

• **ٿاٿِرائڻُ:** مصدر. [سن. ستَّرْ] ترسائڻ – ٿَهرائڻ – دير ڪرائڻ. رنڊائڻ – سيڙائڻ. نٽائڻ. دلاسو ڏيڻ. ڏاڏرائڻ – ريجهائڻ – پرچائڻ. ماٺ ڪرائڻ. صبر ڪرائڻ. (ٿاٿرايو – ٿاٿرائيندو – ٿاٿرايل).

• **ٿاٿُومڻ (ت):** مصدر. گهٽو ڳولڻ. ڪوشش ڪرڻ.

• **ٿاڻِي:** ٿ. [سن. سْٿاپَن] آمانت.

– **ٿاڻِي رکڻ:** آمانت ڪري رکڻ. سانڍي رکڻ – هٿيڪو ڪري رکڻ.

• **ٿاپَ ۽ ٿاپُونْ:** ٿه ٿيڻ جي حالت. ٿپڪي. ٿپيل چيٽو. ٿپڙ – چماٽ (ٿ).

– **ٿاپَ ڪرڻ:** داڦ ڪرڻ. جهڳي هڻڻ – بڪ ڪرڻ.

– **ٿاپَ هڻڻ:** پت کي چيٽو ٿپڻ – داڦ هڻڻ.

• **ٿاپڻُ:** مصدر. [سن. سْٿاپن = قائم ڪرڻ] مقرر ڪرڻ. ويهارڻ (تخت تي). ٿڦڻ (مٽي، چيٽو). راڳو ڏيڻ – ليپو ڏيڻ. پت تي چيٽو هڻڻ. ٿاڦڻ. داڦڻ. (ٿاپيو – ٿاپيندو – ٿاپيل).

• **ٿاپو:** ذ. نار ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي (ديگهه ۾ سوا وال ڪن ۽ ويڪر ۾ منو فوٽ. چڪر ۾ ٺٺي) – ٿاڦو.

• **ٿاپِڻي ۽ ٿاپِيُون:** ٿ. [سن. سْٿاپَن] ٿانون ٺپڻ لاءِ ڪنڀار جو هڪ اوزار – ٺَپڻِي. مِٽي وغيره ڪٽڻ لاءِ هڪ ٻَٽي. ٿڦ ٿڦ جو آواز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ٽاجو ج ٽاجا:** ذ. جٿو – ٽولي – جماعت. ڪچهري – مجلس. رفاقت. رهاڻ "ٽاجا ٽر بر جهل، پيون پاڻر وٽ ۾" (رسالو). (صفت) ٺهريَل. پختو ڪٽل.

• **ٽاجڻي (ڪ):** ث. مجلس – ڪچهري.

• **ٽاچو ج ٽاچا (ل):** ذ. روج – پٽڪو.

• **ٽاپڙو ج ٽاپڙا:** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (بنا چلرن، وات وڏو، ننڍڙيون مُڇون، بت سنهون، ڊيگهه اڌ فوٽ ڪن).

• **ٽاڏل ج ٽاڏليون:** ث. ٺڏڪار "ٽر وُلو ٽاڏل ٿي، وٺا مينهن ڪِڙا". ٺڏڪار وارو هنڌ. ٿڌي پاڻيٺ. هڪ قسم جو ٿڌو شربت (جو باداميون، خسخس ۽ ٻيون ڪي ٿڌيون شيون گهوٽي ٺاهجي؛ ۽ گرميءَ ۾ پيئجي). ٻنگ.

– **ٽاڏل ٿيڻ:** ٺڏڪار ٿيڻ – ٺار ٿيڻ. موسم ٿڌي ٿيڻ.

– **ٽاڏل پاڻي ڪرڻ:** ٽاڏل يا شربت وغيره پيئڻ. نشو پاڻي ڪرڻ. نيرن پاڻي ڪرڻ.

• **ٽارَ (ڪ):** ث. مات. سستي. ٿَڌ.

• **ٽارُ ج ٽارَ:** ذ. ٿالهه. پيتل اٽي ڳڌ ٽيڻ لاءِ جنڊ هيٺان رکيل ٺڪر جو وڏو رڇُ – تارُ – مات. اُهو هنڌ جتي آنا رکي ڪڪڙ کي آرو ڪرائجي.

– **ٽارُ ڪرڻ (ٿ):** هندن ۾ شاديءَ جي هڪ رسم موجب ٿالهه ۾ گهور وجهڻ.

– **ٽارُ گهمائڻ:** شاديءَ ۾ 'ٽارُ' جو ساٺ ڪرڻ (مينديءَ رات ٿالهه ۾ اٽي جا ست ڏيا رکي، گيهه سان ٻاري گهمائڻ).

• **ٽارو:** ذ. اُها ڪڏ جنهن ۾ ڳِڙ ٺاهڻ لاءِ ڪمند جو رَسُ ڪاڙهي ليٽائين. اها جاءِ جتي آري ڪرڻ لاءِ ڪڪڙ جا آنا پيل هجن. لوهه جو پڙچ (جنهن تي کوهه مان ڪڍيل ٻوڪيَ جو پاڻي هارجي). ويڙهو (نانگ جو).

– **ٽارو ڪرڻ:** نانگ وانگر ٿڌيءَ زمين تي سمهڻ. وڪڙ هڻي ويهڻ.

– **ٽارو هڻڻ:** دَت هڻي ويهڻ – ڄپ ماري ويهڻ.

• **ٽارُون:** ذ. جمعي جو ڏينهن.

• **ٽاري ج ٽاريُون:** ث. ٿالهي. ٻُوٽو – نِيهنڊ. گهر گهر ۾ ڏنل شاديءَ جي ماني. ونڊ – حصو (ڪ).

• **ٽاريچو ج ٽاريچا:** ذ. صفت. ٽر جو رهاڪو – ٽَري. (ث) ٽاريچي ج ٽاريچيون.

• **ٽاريلو ج ٽاريلا:** ذ. ٽر جو رهاڪو – ٽاريچي. پکي جو هڪ قسم (ث) ٽاريلي ج ٽاريليُون.

• **ٽاريلي ج ٽاريليُون:** ث. پکيءَ جو هڪ قسم – بلبل.

• **ٽاڪَ ج ٽاڪون:** ث. ويڪري شيءِ. وڏو چيٽو – داڦ. راڳو. بَڪ – جهڳي – يخي.

– **ٽاڪَ ٽڪ:** ث. اجائي بَڪ – واهيات گفتگو.

– **ٽاڪَ ڪرڻ:** بڪ ڪرڻ – يخي هڻڻ.

• **ٽاڦڻُ:** مصدر. [سن. سْٿاپن] ٿاپڻ – مقرر ڪرڻ. ٿڦڻ. اَٽي، مٽيءَ يا ٻيءَ نرم شيءَ کي ٿڦي ويڪرو ڪرڻ يا پکيڙڻ. لِنبڻ. داڦڻ. وڦلڻ. بڪڻ. جهڳي هڻڻ. (ٽاڦيو – ٽاڦيندو – ٽاڦيل).

• **ٽاڦو ج ٽاڦا:** ذ. هُرلي يا نار ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي. چڪر يا ڦيٿي جو وچون ٿُلهو ڪاٺ – تاڦو. آويءَ جي منهن کي ڍڪڻ لاءِ ٺڪر جو گول ڍڪ – تاڦو – ڪَٺهو. سونارن جي اصطلاح ۾ چاندي پگهاري وجهڻ لاءِ ٺڪر جو ٺانءُ (ت).

• **ٽاڦوڙو ج ٽاڦوڙا:** ذ. ترڻ يا غوطي ڪائڻ وقت پاڻيءَ ۾ هٿ يا پير جو هڻيل ڏَڪُ. پاڻيءَ ۾ اُڇاترن هٿن هڻڻ جو آواز – ڇَپ ڇپ. وڏو چيٽو. اندازو. ڏُڪو. فضول ڪوشش – بيڪار محنت.

– **ٽاڦوڙا هڻڻ:** اڻ تاروءَ جو پاڻيءَ ۾ هٿ پير هڻڻ. هٿن هڻڻ سان ڇپ ڇپ ڪرڻ. ڏُڪا هڻڻ – بي دليل ڳالهه ڳولڻ. اٽڪل سٽڪل ڪرڻ. بيڪار ڪم ڪرڻ.

• **ٽاڦِي ج ٽاڦيُون:** ث. ڪنيارڪي ڪم جو هڪ اوزار – نَپٽي. رازڪي ڪم جو هڪ اوزار – مارو. ننڍو چيٽو.

• **ٽاڪُ ج ٽاڪَ:** ذ. [سن. سْٿا + ڪ] هنڌ – جاءِ ـ ماڳ ـ جُوءِ ـ پَڌُ. ٺاڻو. منزل – ڊاهو. فقيرن جي بيٺڪ ـ آستانو. ڪنهن ملڪ يا علائقي جي حد ڏيکارڻ لاءِ ٺهيل پڪو بُرج يا منارو – چونڪي.

– **ٽاڪائي ج ٽاڪائِي:** ذ. صفت. ٽاڪ وارو – رهاڪو.

– **ٽاڪ بَستي ڪرڻ:** حد بندي ڪرڻ. هر هڪ زميندار جي زمين جي حد مقرر ڪرڻ ۽ ان جي ڍل مقرر ڪرڻ.

– **ٽاڪَ تي اَچڻ:** ماڳ تي اچڻ.

• **ٽاڪڻُ (ڪ):** مصدر. ٽاڪ ڪرڻ. ڊاهو ڪرڻ. ترسڻ. ٿڻن ۾ کير نہ هوندي بہ کير پياڪ ٻچي جو ٿونا هڻڻ يا ٿونا هڻي ڌائڻ. (ٽاڪيو – ٽاڪيندو – ٽاڪيل).

• **ٽاڪوڙو، ٽاڪيڙو:** ذ. ٽَڪُ – ٽڪاوٽ. ماندڪائي.

• **ٽاڪِڻُ، ٽاڪِڙِڻُ (ت):** مصدر. ڏڌل ٻڪريءَ کي وري ڏهڻ.

ڪوشش ڪرڻ.

• **ٿالُ ج ٿال:** ذ. ٿالهه.

• **ٿالارڻُ:** مصدر. وڻ جي چڪي ڪيڻ – ٿَڏارڻ.

• **ٿالهُ ج ٿالهَ:** ذ. [سن. سٿال] پتل، ٽامي يا ٻئي ڪنهن ڌاتوءَ جو گول تراڪڙو ٿانءُ – ٿاڙ. مناٺيءَ جو ٿانءُ. ڪنهن خاص قسم جو ڪاڏو.

– **ٿالهَ ٻرجي اُچڻ:** (ڪنايةً) ڪجهه بہ نہ ملڻ. سڌ سماءُ نہ لهڻ.

– **ٿالهُ ڪرڻ (ٿ):** گهوٽيتن کان 'مهر' جي صورت ۾ رقم وصول ڪرڻ لاءِ جڃ ۾ ڪنجهي جي ٿالهي موڪلڻ.

– **ٿالهِي ج ٿالهِيُونْ:** ٿ. ڪنهن ڌاتوءَ مان ٺهيل ننڍو تراڪڙو ٿانءُ – ٻنڪاري – ٿاري – طشتري. پليٽ.

– **ٿالهي جوڙُ:** ذ. رڪيبن سان ڍڪيل گلاس، ٿانءُ يا پيالو (جنهن ۾ ڪنهن معزز ماڻهوءَ کي پاڻي پيارجي).

– **ٿالهي ڦرڻ:** هڪ هنڌ تمام گهڻا ماڻهو گڏ ٿيڻ.

– **ٿالهي ڦيرائڻ:** بازيگرن جو ڪانيءَ تي ٿالهي ڦيرائڻ جو کيل ڪرڻ.

– **ٿالهيءَ مان ڪيڻ:** برادريءَ مان ڪيڻ.

– **ٿالهي وڄائڻ:** نانگ ڪاڏل جي اڳيان ٿالهيءَ جي آواز سان گڏ منتر پڙهڻ. ٽئين چاول ٻار مان ڏيجڙي ڪيڻ لاءِ ٿالهي وڄائڻ.

– **ٿالهِيئُونْ لاهڻ:** راڄ برادريءَ مان ڪڍي ڇڏڻ – نيات کان ڪيڻ.

• **ٿامِڻُ (ڪ):** مصدر. ترسڻ – دم پٽڻ. صبر ڪرڻ. جهلڻ. ٿانيڪو ڪرڻ. (ٿاميو – ٿاميندو – ٿاميل).

• **ٿانَ ج ٿانَ:** ذ. [سن. سٿانَ: ف. آستان] جاءِ هنڌ – ماڳ – ٺڪاڻو – آستان. حويلي – رهڻ جي جاءِ _ گهَرُ. مڙهي – آستانو. چوپائي مال ٻڌڻ جي جاءِ. گهوڙن ٻڌڻ جي جاءِ _ وٿاڻ. ٿاڪيو (ڪپڙي جو).

– **ٿانائِي:** ٿ. پڪائي – مضبوطي. هڪ هنڌ ويهڪ – بينڪ. (صفت) رهاڪو – ٿانِي.

– **ٿانَ تي اُچڻ:** جاءِ تي اچڻ. پوري پير تي اچڻ – سڌرڻ.

– **ٿانَ جي شوخي:** محاورو. گهر ويٺي جي ڪاوڙ. ٺلهي آڪڙ. گهر جي اڳيان آڪڙ. ڏڏو ڏيڪر.

– **ٿانَ سڃاڻڻ:** پنهنجي اصل جاءِ سڃاڻڻ. وهٽ يا جانور جو پنهنجي مالڪ جو گهر، واڙو يا آهر واري جاءِ سڃاڻڻ. اوقات سڃاڻڻ. اصليت سڃاڻڻ.

– **ٿانَ ۾ اُچڻ:** تڪ لاهڻ لاءِ گهوڙي جو زمين تي ليٽڻ. سامت ۾ اچڻ. بود ۾ اچڻ.

– **ٿانِي ج ٿانِي:** ذ. صفت. ٿانيڪو. ڄائيتو – هنڌائتو. رهواسي – وسنل (ڪ).

– **ٿانِي ٿيڻ:** ڪنهن هنڌ اچي رهڻ – ٿانيڪو ٿيڻ. محفوظ ٿيڻ.

– **ٿانيڪو ج ٿانيڪا:** ذ. صفت. مقرر هنڌ تي – هنڌائتو – ماڳائتو. هٿيڪو – ٻلائتو – محفوظ. آرامي. (ٿ) ٿانيڪِي ج ٿانيڪيون.

• **ٿانْبو (ٿ):** ذ. [سن. سٿَنْب] گاڏيءَ جي ڦيٿي جي وچ ۾ ڪاٺ جو ٽڪر (جنهن ۾ سرائيءَ لاءِ سوراخ هجي) – ٽُمُ. اوپارو (نار يا هرلي جو).

• **ٿانْڪ (ٿ):** ٿ. ٿاڪ جاءِ _ آستان.

• **ٿانْگ (ٿ). ٿانْگُ (ذ):** [هہ] پوري جاءِ. هنڌ – جاءِ. چورن جي لڪڻ جي جاءِ _ ٽُمُ – پاٽاري. وڃايل شيءِ جو پُورو پتو – چوريءَ جو مال.

• **ٿانْگرُ ج ٿانْگرَ:** ذ. ('ڏهسنامي' جو لفظ =) هَرڻ. "ٿانگر ڍِڏن پارڏي، لاس ٽشيڦن ڏار" (جلال ڪٽي).

• **ٿانْوُ (ٿ):** ذ. اُها ڪاٺي جنهن سان مِٽيءَ کي جهوڪي ڏرو مضبوط ڪبو آهي. (صفت) دٻائيندڙ – پچائيندڙ.

– **ٿانْوُ هڻڻ:** جهوڪڻ. گهوچڻ. پِيچائڻ – سوڙهو ڪرڻ.

• **ٿانْوَرُ:** ذ. 'جمعي' جو ڏينهن.

• **ٿانْهَر، ٿانْهر:** ٿ. [سن. سٿَر = قائم] ماڳ – مڪان – جاءِ. جُوءِ _ بينڪ. مال جي ويهڪ جي جاءِ (جتي چانْوَ وغيره هجي). آرام – فرحت. سامت. ساهي. اطمينان. صبر – ڌيرج – تحمل "جنين ٿانْهر تنين واهر" (چوٽي).

– **ٿانْهريو:** ذ. صفت. آراميو. مطمئن. صبر وارو. سانتيڪو. سست.

• **ٿانْهرِيو:** اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٿانْءُ ج ٿانْوَ:** ذ. [سن. سٿان] برتن – باسڻ – رڃ. ڀانڊو – ڍُومڻُ (ڪ).

– **ٿانْوَ ٿِپا:** ذ. گهر جو سامان. ٽڪر ٺوٻر.

– **ٿانْوَ ٿِپا پِڄڻ:** ٽڪر ٺوٻر پڄڻ. گهر جو زيان ڪرڻ.

– **ٿانْءُ ڌارڻ:** بردبار ٿيڻ – ڌيرج ڌارڻ.

– **ٿانْءُ رلي اُچڻ:** صبر سکي اچڻ. ڪنهن درويش وٽان فقيريءَ جو درجو حاصل ڪري اچڻ.

• **ٿانْءُ:** ذ. [سن. سٿانَ] ٿانْ. (ظرف) ٿانْ تي – ماڳائتو.

– **ٿانْءُ ٿِوَ ٿيڻ:** ٿانيڪو ٿيڻ. محفوظ جڳهہ ۾ وڃي رهڻ.

– **ٿاڻ۽ پاڻ:** نهي نڪي ويهڻ. جتاءَ ڪرڻ. صبر وارو ٿيڻ – بردبار ٿيڻ.

– **ٿاڻُڪو:** ذ. صفت. ٿانيڪو.

• **ٿاڻُ ج ٿاڻَ:** ذ. [سن. سٿان] ٿانُ گهر. ٿانو. ماڳ – منزل. گهوڙي ٻڌڻ جي جاءِ _ ٿاڻُ. "تڪو ڪهڻ ڪاهڻ نڪو پار نہ ٿاڻ" (لطف الله)

– **ٿاڻ ٻڪو ج ٿاڻ ٻڪا:** ذ. صفت. هٿيڪو. ٿاڻي جو قيدي.

– **ٿاڻدارُ ج ٿاڻدارَ (ڪ):** ذ. صفت. گهر جو مکيہ ماڻهو. ٿاڻيدار.

– **ٿاڻيڪو ج ٿاڻيڪا:** ذ. صفت. ٿانيڪو.

• **ٿاڻو ج ٿاڻا:** ذ. [سن. سٿان = جاءِ] آستان. ماڳ – ٿاڪ. گهر. بيٺڪ. منزل. مرڪزي ماڳ (خاص ڪوهستان ۾ جتي سردار رهن). ٿان – ٿاڻ. اڏو. پوليس جي رهڻ جو هنڌ – پوليس گهاٽ. فوجداري. فقيرن جي رهڻ جو هنڌ. ڪُتن جو جهليل سوئر. (اسم خاص) تعلقي وارهہ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

– **ٿاڻا پچائڻ:** جايون پچائڻ. پوليس جو پتو پچائڻ. جڏا ڪم ڪرڻ – ڪوڙا ڪيس ڪرڻ. چورين. جهيڙن ۾ وقت گذارڻ.

– **ٿاڻو بيهارڻ:** چوڪي بيهارڻ – پوليس جو پهرو بيهارڻ.

– **ٿاڻو هڻڻ:** پهرو بيهارڻ. ڪنهن شيءِ جي حفاظت لاءِ گهڻن ماڻهن جو گڏ ٿيڻ.

– **ٿاڻو ٿاڻو ڪرڻ:** پوليس پوليس ڪرڻ. جڏا ڪم ڪرڻ. چوريءَ. جهيڙي ۽ فساد جهڙو ڪم ڪرڻ.

– **ٿاڻو جرهي اچڻ:** پوليس جو ڪنهن هنڌ جانچ. تلاشيءَ يا گرفتاريءَ لاءِ اچڻ.

– **ٿاڻو ڪرڻ:** هڪ جاءِ ويهڻ. نڪاڻو ڪرڻ. ڏاڍو ڪرڻ.

– **ٿاڻو لڳائڻ:** ڪنهن زبردست ماڻهوءَ جو ڪنهن هنڌ رهي غريبن سان ظلم ڪرڻ.

– **ٿاڻومل شهبيگ:** اسم خاص. ڪوهستان ۾ حملائي برفت سردارن جو مڪان.

– **ٿاڻو عارب خان:** اسم خاص. ڪوهستان ۾ براهمائي سردارن جو مڪان.

– **ٿاڻي پيرو ٿيڻ:** منزل کي ويجهو ٿيڻ. پڪڙجڻ – گرفتار ٿيڻ.

– **ٿاڻيدارُ ج ٿاڻيدارَ:** ذ. صفت. ٿاڻي وارو – ٿاڻي جو عملدار. صوبيدار.

– **ٿاڻيداري:** ث. ٿاڻي جو ڪم ڪار. ٿاڻيدار جو عهدو – صوبيداري.

• **ٿاڻو احمد خان:** اسم خاص. ڪوهستان ۾ ملڪ سردارن جو مڪان.

• **ٿاڻو بولاخان:** اسم خاص. ڪوهستان (ضلعي دادو) جو مرڪزي شهر ۽ پاڇڙائي سردارن جو مڪان (جو ملڪ بولا خان نومڙيي ٻڌايو ۽ ٿڌيءَ هوا ڪان مشهور آهي).

• **ٿاوَرُ. ٿاوَلُ:** ذ. صفت. پڪيءَ پاڙ وارو. مضبوط. ساڪن – غير متحرڪ – بيٺل.

• **ٿاههُ ج ٿاهَ:** ذ. [سن. سٿان] گهرائي – عمق – اونهائي (ڪوهہ يا درياءَ وغيره جي). ترو (ڪوهہ يا درياءَ جو). هيٺين پاڳو. پڇاڙي – دنگ.

• **ٿاهر:** ث. [سن. سٿرُ = قائم ٿيڻ] صبر – تحمل – ڌيرج – ٺهر. بردباري. آهستگي. محڪم مزاجي. بچاءُ. مدد – واهر "ليلا ڪؤنرو سان ڪيو هو ٿاهر جو ٿان" (حافظ). ڏ۽ – دلاسو. آڏر.

• **ٿاهرو:** اسم خاص. ماڻهوءَ جو نالو (ٿهر وارو).

– **ٿاهر ٿوب:** ث. ڏ۽. دلجاءِ. آڌر. وسيلو.

– **ٿاهر ٿوب (لس):** ث. صبر ۽ توفيق. خوشحالي – "دوس مليم دلجاءِ ٿيم. هينئڙي ٿاهر ٿوب ٿڌائي هئي" (شيخ ابراهيم).

– **ٿاهرڻ:** مصدر. [س] اطمينان سان ويهڻ. صبر سان ويهڻ. سُک سان ويهڻ "تن کي واحد مينهن وسايا ٿاهرڻا ترڙري (ميون شاه عنايت).

• **ٿاهي:** ث. پاڻيءَ ۾ هلڻ جو پيچرو. تورو اونهو پاڻي.

• **ٿَبُ ج ٿَبَ:** ذ. پري. گاهہ جو پاڪر. گنڍيو. ڪنڊُ – گهارو. پاڻيءَ ۾ پٿر ڪرڻ جو آواز.

• **ٿَبَ ج ٿَبُونَ (ڪ):** ث. هيٺانهين زمين (جتي ڪچو گاهہ اُپري). ڪَرِٻڙ.

• **ٿُبُ ج ٿُبَ:** ذ. گاهہ جو تلهو ويڪرو ٻوڙو – ٻُٽُ – ٿُبو – ٻُجُ. مُچو. پڳل ڏند جو خال.

• **ٿَبَ ٿَبَ:** ث. مانيءَ پچائڻ جو آواز – ٿَپ ٿَپ.

– **ٿَبَ ٿَبَ ڪرڻ:** هٿ سان ماني پچائڻ. نقصان ڪان پوءِ فضول ڪوشش ڪرڻ.

• **ٿُبَ ٿُبَ:** ذ. ڏبا ڏبا. ڪڌون ڪوبا.

• **ٿبڪڻُ (ل):** مصدر. لڪڻُ (ٿبڪيو – ٿبڪندو – ٿبڪيل).

• **ٿَبو ٿَبو ج ٿبا:** ذ. صفت. ڏندن پڳل ماڻهو – ڦَدو – ٻبو.

• **ٿَبو ٿُبو ج ٿبا:** ذ. گاهہ جو پاڪر. گاهہ جو ٿُب "ٿُبا ترن ۾. باغ برن ۾" (سانوڻ).

• **ٿَبِي. ٿُبِي ج ٿبيُون:** ث. گاهہ جي مُٺ. ننڍو ٻوڙو – ٻٽي.

ننڍي جانور جو ٿُوهو.

- **ٿِت**: ث. هميشگي وارو ڪم. عادت. هير. روزانو مقرر ڪم. پابندي. ڪنهن ڪم لاءِ مقرر جاءِ يا وقت. ٿيت. قيام – بيهڪ.
- **ٿِت ٻَڌڻ**: انجام ٻڌڻ – هنڌ مقرر ڪرڻ. ٿيت ٻَڌڻ. ثابت قدمي اختيار ڪرڻ.
- **ٿِت ڪرڻ**: عادت ڪرڻ – ڪو ڪم وري وري ڪرڻ.
- **ٿُتڪارَ**: ث. ٿُوڪار – ٿُوڪارڻ جو آواز – ٿُوٿُو – ڄُٽ – ملامت. ٻارن جي هڪ بيماري. (صفت) ٿُو ٿُو ڪرڻ جهڙي – نالي نہ وٺڻ جهڙي.
- **ٿُتڪار ڪرڻ**: ڄٽ ڦٽ ڪرڻ.
- **ٿُتڪارَڻُ**: مصدر. ٿُوٿُو. ڪرڻ – ٿُوڪارڻ. نفرت ظاهر ڪرڻ. ڌڪارڻ. (ٿتڪاريو – ٿتڪاريندو – ٿتڪاريل).
- **ٿَٽُ ج ٿَٽَ (ڪ)**: ذ. ماڳ – مڪان. مٿاڇرو.
- **ٿَٿانْ ٻِٿانْ. ٿَٿانْ لُٿانْ**: صفت. وائڙو – حيران. پريشان. بتال.

– **ٿَٿانْ ٻِٿانْ ٿيڻ. ٿٿان لُٿانْ ٿيڻ**: وائڙو ٿيڻ – حيران ٿيڻ. بتال ٿيڻ. منجهي پوڻ.

- **ٿَڙائِڻُ. ٿِڙائِڻُ**: مصدر. "ٿڙڻ" مان متعدي بالواسطه. ڏير ڪرائڻ – رنڊائڻ – سيڙائڻ – ترسائڻ. ٽارڻ – نٽائڻ.
- **ٿَڙَڻُ**: مصدر. [سن. سْٿَرْ = قائم ٿيڻ] ترسڻ – بيهڻ. رنڊجڻ. ٽِڪڻ. گِپڻ. (ٿڙيو – ٿڙندو – ٿڙيل).
- **ٿَڙِڻ. ٿِڙَڻُ**: مصدر. ترڪڻ (پير). ڪسڪڻ – ترڪڻ – ٿڙڻ. ڏِڄڻ. (ٿِڙيو – ٿِڙندو – ٿِڙيل).
- **ٿُڻُ مُڻُ (ت)**: ذ. صفت. چُپ – خاموش. متارو. بيدبولو ـ ٿلهو.
- **ٿَڻو ج ٿَڻا (ل. ڪ)**: ذ. صفت. ٻاتو – هَڪڙو.
- **ٿَڪِيَڻُ**: ذ [س] نانگ "ٽانگر ڍڍن پارڌي، لاس ٿتيڦن ڏار" (جلال ڪتي).
- **ٿَڪُ ج ٿَڪَ (ٿه ل)**: ذ. ڪَنْڌِي – پاسو. نَٽ. ٽاڃيءَ جو اندريون پاسو. جبل جو لاهہ.
- **ٿَڪِي (ل)**: ث. ڪٽي جي ڪناري. ڪَٽِي "جنهن کي ٿَڪِي ۾ پَٽِي، سا بہ گهر جي چَٽِي".
- **ٿَپاڙُ ج ٿَپاڙون (ت)**: ث. لَپاٽ – چماٽ.

– **ٿَپاڙَ هڻڻ**: چماٽ هڻڻ. نقصان پهچائڻ.

- **ٿَپِ ٿَپِ**: ث. ٿڦڻ جو آواز. ٿَڦ ٿَڦ. هٿن سان ڌڪن هڻڻ جو آواز. طبلي جو آواز.

– **ٿَپ ٿَپ ڪرڻ**: ٻاٽيءَ يا گپ ۾ هٿ هڻڻ. چيٽا وغيره ٿڦڻ. هٿن سان ڪپڙو سٽڻ. ٻارن کي هلڪو هٿ هڻي سمهارڻ.

- **ٿَپِڙَ ج ٿَپِڙون (ت)**: ث. ٿڦڙ – چماٽ – لَپاٽ.
- **ٿَپِڙُ ج ٿَپِڙَ**: ذ. هٿ سان ڳِل تي هنيل ڌڪ – ٿڦڙ.
- **ٿَپِڙڪو (ٽ)**: ذ. اوچتو آواز. ڊپ جهڙي حالت.
- **ٿَپِڙِي ج ٿَپِڙِيُون**: ث. چماٽ – لَپاٽ.
- **ٿَپِڪَڻُ**: مصدر. آهستي آهستي ڌڪ هڻڻ. ٻارن کي سمهارڻ لاءِ آهستي پٺيءَ تي هٿ هڻڻ. (ٿپڪيو – ٿپڪيندو – ٿپڪيل).
- **ٿَپِڪِي ج ٿَپِڪِيُونْ**: ث. پيار مان پُٺيءَ يا مٿي تي آهستي هٿ هڻڻ جي حالت.

– **ٿَپِڪي هڻڻ**: ننڍڙي ٻار کي ٿپي سمهارڻ.

- **ٿَپِڻُ. ٿِپَڻُ**: مصدر. چيٽا، اٽو مِٽي وغيره هٿ سان تڪڙا ڌڪ هڻي گولائيءَ ۾ وڌائڻ – ٿڦڻ. ٿپڪي هڻڻ. هڻڻ (الزام). مڙهڻ (جوابداري). (ٿپيو – ٿپيندو – ٿپيل).
- **ٿَپيوَ (ت)**: ث. تڪليف. صدمو. سزا. سختي.
- **ٿَڄَڻُ (ٽ)**: مصدر. ڄمڻ – گهاٽو ٿيڻ (گيهہ وغيره).
- **ٿَڃَ. ٿَڃُ**: ث. [سن. سْتَنْرْ = ٿڻ] عورت جو کير.

– **ٿَڃ آڳِرڻُ**: ننڍڙي ٻار جو واتان کير ڪڍڻ.

– **ٿَڃ بَخشائِڻِي**: ث. ڌيءَ يا ڇوڪريءَ جي سڱ تان ورتل پئسا. (مائٽ مرڻ وقت يا جيئري ئي) اولاد جي سندن حقن کان ورتل معافي.

– **ٿَڃ بَخشائڻ**: ماءُ کان سندس حقن جي بجاآوريءَ جي معافي وٺڻ (عموماً ڪنهن مائٽهوءَ جي مرڻ وقت، ان جي ماءُ کي چوندا آهن تہ اولاد کي ٿڃ بخش ڪر، يعني اولاد تي سندس جيڪي حق آهن ۽ پورا نہ ٿي سگهيا آهن، تن جي ڪيس معافي ڏي).

– **ٿَڃ ڀائِي ج ٿَڃَ ڀائِي**: ذ. صفت. اهو ٻار جنهن ٻئي ٻار سان گڏ اُن جي ماءُ جي ٿڃ ڌاتي هجي). گڏ ٿڃ ڌاتل. ڀاءُ.

– **ٿَڃ ڀرجي اچڻ**: اولاد جي محبت ڪري ماءُ جي ڇاتيءَ ۾ کير لهڻ.

– **ٿَڃ پوڻ**: ٻيٽ واريءَ عورت جي ٻُبن ۾ چوٿين مهيني کان پوءِ کير ڀرجي اچڻ.

– **ٿَڃ ڇڏائڻ**: عورت جو پنهنجي ٻار کي کير پيارڻ (ٿڃ ڌارائڻ) بند ڪرڻ.

– **ٿَڃ شَريڪ**: ذ. صفت. ٿڃ ڀائي. گڏ ٿَڃ ڌاتل. ڀاءُ.

– **ٿَڃ لَهَڻُ**: ٻار کي کير پيارڻ وقتَ ماءُ جي ٻُبن ۾ کير ڀرجي اچڻ.

— **ٿڄ مرڻ:** ڪنهن عورت جي ٻُبن ۾ ٿڄ پرجي وڃي سڪي وڃڻ.

— **ٿڄ وهڻ:** 'پيٽ واريءَ' عورت جي ٻُبن مان کير وهڻ (اهڙيءَ حالت ۾ ٻار ڄمڻ سان مري وڃڻ يا ڪنهن عزيز جي مرڻ جو بدسوڻ ڄاتو ويندو آهي).

• **ٿڌ:** ث. سردي — سيءُ — ٺار. ٿڌ جو وقت (صبح جو پهر. سج اُڀرڻ کان اڳ يا سج اُڀرڻ مهل). ٿڌ جي اثر کان ٿيل ليس — زڪام.

— **ٿڌ ۾ هڪلڻ:** صبح جي پهر ۾ پنڌ پوڻ. سويل ئي سنبت ڪرڻ.

— **ٿڌ ۾ ئي:** ظرف. ساجهرئي — سويرئي. صبح ساڻ.

• **ٿڌاڻ:** ث. ٺار. ٿڌڪار. ٿڌ _ ٿڌائي. خنڪي (هوا ۾). فرحت (گرمين ۾ ٿڌيءَ هوا سبب).

• **ٿڌائي:** اسم خاص. سنڌ جي هندن جي هڪ قبيلي جو نالو.

• **ٿڌائڻ:** مصدر. [سن. ناره = پارو] ٿڌو لڳڻ — ٺريل محسوس ٿيڻ. سردي محسوس ڪرڻ — سيءُ لڳڻ. (ٿڌائيو — ٿڌائيندو — ٿڌائيل).

• **ٿڌائي ج ٿڌايون:** ث. ٿڌاڻ. صبر. تحمل — بردباري. سُستي — گيسر — ڍرائي.

• **ٿڌجڻ:** فعل مجهول. ٿڌ لڳڻ — ٺري وڃڻ — سرد ٿيڻ. سردي لڳڻ سبب زڪام ٿيڻ. (ٿڌيو — ٿڌبو — ٿڌيل).

• **ٿڌڙا:** ذ. هٿن ۽ پيرن جي ترين يا بدن جي ڪنهن بہ حساس هنڌ تي آڱرين سان ڪيل هلڪي ڇُهہ (جنهنڪري سڄي بدن ۾ سُرڙاٽ ٿين ۽ آسيس اچي). ننڍڙي ٻار کي ٻهريون پيرو نڪتل مَلو (ت). ڦلڦا (جي ڄمڙيءَ جي ڪنهن خاص بيماريءَ سبب نڪرن).

— **ٿڌڙا ڪيڻ:** بدن تي هلڪي نموني ۾ ڇُهہ ڪرڻ — ٻت تي هوريان هوريان هٿڙا گهمائڻ. بدن تي هلڪي خارش ڪرڻ.

• **ٿڌڙو ج ٿڌڙا:** ذ. ٻير جو ٻجُ — ڪڪڙو — ڏڏڙو. ٻارن جي هڪ بيماري. صفت. "ٿڌو" جو اسم تصغير. ٺورڙو ٿڌو.

• **ٿڌڙي:** ث. [سن. ناره = پارو] هندن جو هڪ وڏو ڏينهن (ساوڻ مهيني جي ستين تاريخ. جا ماتا ديويءَ جي يادگيريءَ ۾ ملهائين) — گوڪل اشٽمي.

• **ٿڌڪار ٿڌ ڪارُون:** ث. ٿڌاڻ. آبهوا جي ٿڌائي. وٺڪار جي چانو ۽ پاڻيءَ جي پوسل سببان ٿڌاڻ جي ڪيفيت. اول سياري ۾ هلڪو سيءُ. سيانڊڙو.

• **ٿڌو ج ٿڌا:** ذ. صفت. [سن. ناره = پارو] سرد — خُنڪ. ٺريل. پاڻي ٺارينڌڙ — ٺريل پاڻيءَ وارو (گهڙو). مانيٽو — سانتيڪو. بردبار. نرم دل. گيسر ڪندڙ. سنست. ڪم جو ڍرو. ڪاوڙ لٿل — راضي — خوش. ٺريل ٻُت وارو — بيهوش. مئل. (ث. ٿڌي ج ٿڌيون). (ن)

(زبان جي شائستگيءَ ۽ چڱيءَ وائيءَ جي لحاظ سان) جسم تي ڪنهن ٽتل شيءِ جو نشان — ڏنپ. سڙڻ جو نشان — داغ. هڪ ٻن ڏينهن جو پڪل ۽ ٺريل لولو — 'ٿڌڙيءَ' جو لولو. (اسم خاص) ڪراچي جي اتر اوڀر طرف هڪ ننڍي نئين جو نالو (جنهن جي ڪناري تي ملڪ طوطا ڪرمتيءَ جو مشهور مقام آهي. جو فن سنگتراشيءَ جو هڪ نادر نمونو آهي).

— **ٿڌا شوڪارا ڀرڻ:** ٿڌا ساهہ کڻڻ (غم سببان). ارمان ظاهر ڪرڻ. افسوس ڪرڻ. پڇتائڻ.

— **ٿڌا ڪپڙا:** ذ. اونهاري ۾ پائڻ جا هلڪا ڪپڙا.

— **ٿڌا ڳهڙا ڀرڻ:** خدمت ۽ محبت خاطر پاڻيءَ جا ٿڌا دلا ڀرڻ. خدمت ڪرڻ. چڳا پير ڀرڻ.

— **ٿڌو ٺانهرين ٿڌو ٺهريو:** ذ. صفت. جوش ۽ جذبي بدران ٺريل طبيعت وارو. گهُڻ سهُو. ڪم ڪار ۾ ڍرائي ڪندڙ. ڪم جي اون نہ ڪندڙ.

— **ٿڌو ٺورو ج ٿڌا ٺورا:** ذ. اها مهرباني يا ٺورو جنهن مان ڪو خاص فائدو نہ ٿئي. نالي جو ٺورو.

— **ٿڌو ٺورو رکڻ. ڪرڻ:** ڪابہ مدد يا مهرباني نہ ڪندي بہ احسانمند ڪرڻ. خواه مخواه احسان جتائڻ.

— **ٿڌو ٿيڻ:** سرد ٿيڻ — ٺري وڃڻ. ٺرڻ. ڪاوڙ لاهي ڍرو ٿيڻ سانت ۾ اچڻ. (اصطلاحاً) سڙڻ. بيهوش ٿيڻ. مري وڃڻ.

— **ٿڌو لڪر هڄڻ:** جذبي کان سواءِ هڄڻ. بي همت هڄڻ. ڏڏَ جو ڏڏُ هڄڻ.

— **ٿڌو پيٽ ڪرڻ:** ٿڌو ڪاڙو ڪائڻ. اميد پوري ڪرڻ. دل خوش ڪرڻ.

— **ٿڌو رکڻ:** ٺريل رکڻ. ماٺو رکڻ. ڪاوڙ ڍري ڪرائڻ. صبر ڪرائڻ.

— **ٿڌو ڳالهائڻ:** ڪاوڙ لاهي. ٺريل نموني ۾ گفتگو ڪرڻ.

— **ٿڌو ساهہ ڀرڻ. کڻڻ:** وڏو ساهہ کڻڻ (ڏک سببان). ڏک ظاهر ڪرڻ. اندر مان آهہ ڪيڻ.

— **ٿڌو ڪرڻ:** ٺارڻ. وسائڻ. (ڇلهو. ٽانڊو). پاڻي ۾ اُڇلڻ (تعويذ. زبون قرآن وغيره). ڪنهن جي ڪاوڙ لاهڻ. هندن جي هڪ رسم (جنهن موجب پنج منگل جي حالت ۾ آخري منگل تي ٻاهر نہ ٻارينداء طعام نہ چاڙهيندا ۽ صبح جو سنان ڪندا).

– **ٿڌو ڪمربند:** ذ. جاگرافيءَ جي اصطلاح ۾ زمين جي گولي جي چوڙاري اراضيءَ جو اهو پٽو جتي ٿڌ هجي (جملي پنج ڪمربند آهن جن مان ٻه ٿڌا ڪمربند آهن. هڪڙو اتر قطب وارو "اتر ٿڌو ڪمربند"، ٻيو ڏکڻ قطب وارو "ڏکڻ ٿڌو ڪمربند". هر هڪ ٿڌي ڪمربند ۾ ڇهه مهينا ڏينهن ۽ ڇهه مهينا رات ٿئي) ـ منطقه بارده.

– **ٿڌو ڪاڌو کائڻ:** ڪريءَ سبب ٿڌي اثر وارو کاڌو کائڻ. پاروٿو طعام کائڻ.

– **ٿڌو ڳهڙو ٿيڻ:** چڱن لڇڻن وارو ٿيڻ – گٺوان ٿيڻ. فرمانبردار ۽ سلڇڻو ٿيڻ.

– **ٿڌو مانجهاندي ٿڌا مانجهاندا ڪرڻ:** گرميءَ جي موسم ۾ منجهند جو ڪٿي ترسي آرام ڪرڻ – ڏينهن ٺارڻ. آرام خاطر ويهي رهڻ. جو ڪم ڪرڻو هجي تنهن جو سعيو نه ڪرڻ. ڍيل ڪرڻ. وقت ضايع ڪرڻ.

– **ٿڌو هنيون هڻڻ:** بي اونائي هڻڻ – بيفڪري هڻڻ.

– **ٿڌي سيني:** ظرف. ويچار سان. بردباريءَ سان همدرديءَ سان.

● **ٿڌي ج ٿڌيون:** ث. "ٿڌو" جو مونث. پاروٿي (ماني). ماتا (بيماري). چوپائي مال جي هڪ بيماري.

– **ٿڌي ڪوسي سهڻ:** ڏک سک سهڻ. لاهو چاڙهو سهڻ گرميون سرديون سهڻ. لاها چاڙها ڏسڻ.

– **ٿڌي مٽي:** صفت. دير سان تيار ٿيندڙ. ڍرو – سست.

– **ٿڌيون ڪوسيون ڏيڻ:** لٽ توڙي چٽ ڏيکارڻ. سڀ اُپاءَ ڪرڻ.

– **ٿڌيون ڪوسيون سهڻ:** ڏک سک سهڻ. گرميون سرديون سهڻ. لاها چاڙها ڏسڻ.

● **ٿڏ:** ذ. ٿڏو. سلو.

● **ٿڏ ج ٿڏ (ته ڪ):** ذ. سڪل. ٿُڙ جي پاڙ. لاهه.

● **ٿڏارڻ:** مصدر. پاڙان ڪڍڻ (ٻوٽو). ڇڪي ڪڍڻ (ڪنهن ٻوٽي وغيره جي). ننڍو وڻ هڪ هنڌان ڪڍي ٻئي هنڌ لڳائڻ. (ٿڏاريو – ٿڏاريندو – ٿڏاريل).

● **ٿڏارڻ:** مصدر. [سن. ٿُرب = ايذاءُ رسائڻ. نوڪر هڻڻ] ٿڏڻ – ٿڏا هڻي ٻري ڪرڻ. ٿڏن سان ٿيلهڻ.

● **ٿڏجڻ:** مصدر. "ٿڏڻ" مان فعل مجهول. ٿڏن ۾ اچڻ. پيرن ۾ لتاڙجڻ. ٿڏا لڳڻ. ڌڪجڻ. ٻري ٿيڻ (ڏک سان). قبول نه ٿيڻ (ڪنهن رٿ يا تجويز جو). (ٿڏيو – ٿڏبو – ٿڏيل).

– **ٿڏجي وڃڻ:** مجلس ۾ ڪنهن رٿ يا تجويز جو بلڪل رد ٿي وڃڻ. راڄ مان تڙجي وڃڻ.

● **ٿڏڻ:** مصدر. پاڙان ڪڍڻ (ٻوٽو). ٻوٽي جي ڇڪي ڪڍڻ. ٿڏارڻ. ڪنهن شيءِ کي بنياد کان اُکوڙڻ. (ٿڏيو – ٿڏيندو – ٿڏيل).

● **ٿڏڻ:** مصدر. پير سان ٿُڏو هڻڻ. راند ۾ ڪينهونءَ يا ڏڙهي کي پير سان ٿيلهڻ. ٿڏي سان ٻري ڪرڻ. ڌڪڻ – ٿيلهڻ. لوڏڻ – تڙڻ. رٿ يا تجويز نامنظور ڪرڻ. (ٿُڏيو – ٿُڏيندو – ٿُڏيل).

● **ٿڏو ج ٿڏا:** ذ. ڇڪي (وڻ يا ٻوٽي جي). سلو. ننڍڙو وڻ يا ٻوٽو – نهال. بنياد. پاڙ – بيخ.

– **ٿڏو پٽڻ:** پاڙ هڻڻ. پڪو ٿي ويهڻ – ڄمي ويهڻ. پاٿاري ڪري ويهڻ.

– **ٿڏو پٽڻ:** پاڙئون ڪڍڻ. بنياد کان ڪڍي ڇڏڻ. پاٿاري پٽڻ.

– **ٿڏو ڪٽائڻ:** پاڙ پٽڻ – پاڙ پٽي ڪڍي ڇڏڻ. لڏائڻ.

– **ٿڏي تي:** ظرف. اُتي جو اُتي. بروقت. شروعات وقت.

– **ٿڏي تي چوڻ:** بروقت ٻڌائڻ. اُتي جو اُتي چوڻ. ڏهه پهه چوڻ.

– **ٿڏي تي ڦرڻ:** اُتي جو اُتي ڪيل ڳالهه يا سودي تان ڦري وڃڻ. ڳالهه ڪري اتي ئي ڦرڻ.

– **ٿڏي ڪَڏ:** ذ. صفت. پاڙ پٽيندڙ – بيخ ڪني ڪندڙ. ڦٽائيندڙ. ناس ڪندڙ.

● **ٿڏو ج ٿُڏا:** ذ. [سن. ٿُرب = ايذاءُ رسائڻ] پير جو ٿيلهو. ڪينهونءَ يا ڏڙهي کي پير جو زوردار ڌڪ – kick (انگ). ٿاپو. ڌڪو. نقصان. لُڪل ڳاهه يا ننڍي ٻوٽي جو باقي حصو جو لڻڻ يا وڍڻ کان پوءِ سُڪي وڃي – سُنڍيو. وڻ جي پاڙ (جا زمين مان ٿوري ٻاهر نڪتل هجي).

– **ٿڏو ڏيڻ:** ڪوڙو ڏَسُ ڏيڻ. غلط ڏس ڏيئي گمراهه ڪرڻ. پلاڻڻ.

– **ٿڏو هڻڻ:** پير جي پٻ سان ڌڪ هڻڻ. سخت ايذاءُ پهچائڻ. رنڊڪ وجهڻ.

– **ٿڏي چڙهڻ:** پير جي ڌڪ سان ٿيلهي ڇڏڻ. نامنظور ڪرڻ (تجويز رٿ). ڪڍي ڇڏڻ (برادريءَ يا راڄ مان).

– **ٿڏي وڃڻ:** ٿڏن سان ٿيلهي وڃڻ (راند ۾ ڪينهونءَ يا ڏڙهي کي). ڪنهن کي ٿيلهي وٺي وڃڻ.

● **ٿڏي ج ٿڏيون:** ث. ٻوٽي جو پاڙن وارو حصو (جو ڪپجڻ بعد زمين مان ڪجهه ٻاهر نڪتل هجي) – سُنڍيو. وڻ جي سُڪل بندي يا ٿُڙ (ڪ). سڪي ويل وڻ جي پاڙ (جا زمين

مان ڪجهه ظاهر هجي). لاهه (ل). ڪُٽ. ڪاڏيءَ تي وارن جي ڇَڳ – ٻچي ڏاڙهي.

• ٿَر: ث. [سن. سْٿَلَ] ڪير جي گَج. ڪير ۽ ڏونٺري جو مَلائي وارو تهه – ڇَٽي.

– ٿَرٻڌڻ: ملائي ٻڌڻ – ڇَٽي ٻڌڻ.

• ٿَرُ ج ٿَرَ: ذ. [سن. (۱) سْٿَلَ = مٽيءَ جو ڪيل ڍير. دڙو. (۲) سْٿَلِي = سڪي زمين؛ هه. ٿَلْ. سنڌي. ٿَر ٿَرِي = مٽيون تهه، ملائي. اوٿر ٿوٿر > ٿر (جنهن ۾ واري ۽ پِٽون جڻ زمين جو ملائيءَ مثل 'تر'. 'تري' يا ريٽ وارو تهه آهن)؛ ع. تَلَ = ڍير. ڍِڳ > ف. واريءَ جو دڙو پِٽ] واريءَ جي دڙن ۽ پِٽن وارو ملڪ. ريگستان. غيرآباد ملڪ. پاڻيءَ جو ڇڏيل پٽ – لَٽُ – رَڻ (اسم خاص) سنڌ ۾ ٿرپارڪر، سانگهڙ، خيرپور ۽ سکر ضلعن جو واريءَ ۽ پٽن وارو حصو جو برسات تي آباد ٿئي "وسي ته ٿر، نه ته آهي بر". پاڻيءَ جي سهنج سبب کوهه جي آسپاس ٻڌل ڳوٺ "ٿر ٿر اندر ٿاڪ. عمر ماروئڙن جا" (شاهه). عاج مان ٺهيل هڪ زيور (جو ٻانهن ۾ پائجي).

– ٿَــرٿانو: ذ. ٿاڪ – ماڳ – هنڌ.

– ٿَڪَڪي: ث. رڻ ۾ رليل. ٿڪل.

– ٿَرُسٽپ: ذ. مڪڻ وغيره سٽپ. ٿولهه – متارائي.

– ٿَرِي ج ٿَرِي: ذ. صفت. 'ٿر' جو رهاڪو. (ث) ٿرياڻي ج ٿرياڻيون.

– ٿَريو ج ٿَريا: اسم جنس. ٿرجو رهاڪو.

– ٿَريچو ج ٿَريچا: ذ. صفت. ٿَرِي. (ث) ٿريچاڻي ج ٿريچاڻيون.

– ٿَريلو ج ٿَريلا: ذ. صفت. ٿَرِي. (ث) ٿَريلِڻ ج ٿَريلِڻيُون.

• ٿِر: صفت. [سن. سْٿَلَ] هڪ جاءِ تي بيٺل. مضبوط. پڪو. محڪم. مقرر. پائدار.

– ٿِرتاپ (ث): ث. آرام – سک. سانت – خاموشي.

– ٿـِـرتانْءُ: ذ. بيهڪ – ٽِڪاءُ. آرام.

– ٿِرتاهُر: ث. آرام ۽ آهستگي – صبر – ڌيرج. ٿانهر. ڏڍ. دلاسو.

• ٿِرُ(ت): ذ. [سن. سْٿَلَ] هڪ جاءِ تي ٽِڪاءُ – بقاءُ – بيهڪ.

• ٿِرُ ٻڌڻ: ٽِڪَ ٻڌڻ – ٽِڪَ ٻڌي بيهڻ. ٿَري ٻڌڻ.

• ٿِرازو(ڪ): ذ. وڻ جو هڪ قسم – ٿرهڙو.

• ٿُرانْٿُو ٿُرانْڌو (ت): ذ. آبي پکيءَ جو هڪ قسم (ميرانجهڙو رنگ، مڇي ۽ گاهه ڪائيندڙ – بدڪ جو هڪ قسم).

• ٿَرٿر: ت. ڏڪڻي – ڪنبڻي.

• ٿَـرٿَـرڪَنْبَڻُ: ڊپ ۾ ڏڪڻ – ٿرڪڻي وٺڻ.

• ٿَرٿرائِڻُ: ڏڪائڻ – ڏيجارڻ. (ٿرٿرالو – ٿرٿرائيندو)

• ٿَـرٿِلَڻُ: مصدر. [ع. زَلْزَلَه > جَرْجَله > ٿَـرْٿَله؛ هه. ٿَر + ٿَل > ٿَرٿَل؛ سنڌي. ٿر + ٿر > ٿرٿل] هيٺ مٿي ٿيڻ. ڊانوا ڊول ٿيڻ. ڊپ ۾ ڏڪڻ. ٿرٿلي ۾ اچڻ.

• ٿَـرٿلو: ذ. [ع. ذلزله > جَرجَلو > ٿرٿلو؛ هه. ٿَل + ٿَل > ٿَرٿَل؛ سنڌي. ٿر + ٿر > ٿرٿل] هيٺ مٿي ٿيڻ جي حالت. اُٿل پٿل – هلچل. زلزلو. لرزش – ڏڪٽي. ڀڄ ڊوڙ – ٽاڪوڙو. مانڌاڻ – رولو. ڊپ – خوف – هراس.

• ٿَرپارڪَرُ: اسم خاص. سنڌ ۾ هڪ ضلعي جو نالو (جنهن ۾ ٿر ۽ پارڪر وارا حصا اچي وڃن ٿا).

• ٿَرِجَڻُ: فعل مجهول. ٿَرِي ٻڌڻ (ڪڙهيل کير يا ٻئي ڪنهن پاڻيٺ جو). مٽيءَ يا واريءَ سان ڍڪجڻ – لَٽجڻ. ريٽجڻ. (ٿريو – ٿربو – ٿريل).

– ٿَرِجِي وڃڻ: درياءَ جو ڦٽي ريٽ ڪرڻ. ريٽي، زمين ڪري ڇڏڻ.

• ٿَرِ جاهو ج ٿَرِجاها (ل): ذ. پکيءَ جو هڪ قسم. جانور جو هڪ قسم – ٿرجو جاهو.

• ٿَرِڊ: صفت. [انگ. Third] ٽيو (نمبر).

– ٿَـرِڊ ڪـلاس: ذ. [انگ. Third class] ريل گاڏيءَ جي ٽئين درجي وارو گاڏو. (صفت) گهٽ درجي واري (شيءِ) – ردي.

• ٿَـرڙُ ج ٿَـرڙَ: ذ. ڊٺل شهر – اڳاٽو ڦٽل شهر. ڀَنُ – کنڊر. جهونو دڙو.

• ٿَـرڙا (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• ٿِـرڙائِڻُ: مصدر. ٽيڏائڻ – ٽيڏو ڏسڻ. اکيون ٽيڏيون ڪرڻ. ٿِـرڙائڻ (اکيون). (ٿرڙايو – ٿرڙائيندو – ٿرڙايل).

• ٿَـرڙو ج ٿَـرڙا: ذ. هڪ قسم جو ٻوٽو. ڍِڳ (ڪنهن ڊٺل جاءِ جو). اوچتو موت.

• ٿِرڙو ج ٿِرڙا: ذ. صفت. ٽيڏين اکين وارو – ٽيڏو. اکين ڦِريل. ڦڏو – پاسيرو. اُبهرو – ٽڪڙو. هلڪڙو (ت). (ث). ٿِـرڙِي ج ٿِـرڙِيُونْ).

• ٿَـرڙِي ج ٿَرڙيون: ث. اڳاٽو ڦِٽل ننڍو ڳوٺ (جو دڙي جي صورت ۾ هجي). دڙو ننڍي پِٽ. (اسم خاص) ڳڙهي خيري، ٺل ۽ جيڪب آباد تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو (ٿرڙيءَ جي نالي سان ٻين به ڪيترين ئي ديهن جا نالا آهن جيئن ته تعلقي جو هيءَ ۾ 'ٿرڙي هاشم'، تعلقي ميرو خان ۾ 'ٿرڙي ڏُبَ'، تعلقي ميهڙ ۾ 'ٿرڙي محبت' ۽ تعلقي شڪارپور ۾ ٿرڙي نظام.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ٿَرڪڻ ۽ ٿَرڪِڻُ (ٽ)**: ٿ. ڇانئٺ (دروازي جي).

• **ٿَرڪڻُ**: مصدر. ٽڙڪڻ – ڏڪڻ – ڪنبڻ "روئي ۽ شوڪارا پري، ٽرڪي اڳئيون تن" (عثمان ڪلهوڙو).

– **ٿَرڪِٽِي**: ٿ. ڏڪٽي – ٽڙڪٽي – رڦٽي.

– **ٿَرڪٽي پوڻ**: ڏڪٽي پوڻ – ڪنبڻ.

• **ٿَرماميٽَرُ**: ذ. [انگ. Thermometer] گرميءَ جي درجي ماپڻ جو اوزار – مقياس الحرارت. تپ جي گرمي ماپڻ جو اوزار.

• **ٽِرڻُ**: مصدر. [سن. تُرب] ٽڙڻ. ٽاٻو ڪائڻ – ٽاٻڙجڻ. خطا ڪائڻ. (ٽِريو – ٽرندو – ٽريل).

• **ٿَرو ۽ ٿَرا (ٽ)**: ذ. دٻ پري ٽاهيل ڳوٽرو (جو پلاڻ يا پاڪڙي جي هيٺان وچ ۾ رکجي) – ٿَرو.

• **ٿِروُ (ڪ ڪ)**: ذ. صفت. تيڏو – ٿِرڙو.

• **ٿُروُ (ڪ)**: ذ. صفت. نڪ چنل. (ٿ) ٿُري ۽ ٿُريُون.

• **ٿُرو**: ظرف. [انگ. Through] تکو. سِڌو. تُز.

– **ٿُرو ٿيڻ**: تکو ٿيڻ. روانو ٿيڻ. سڌو وڃڻ.

• **ٿُرهانڊو ٿُرانبو ٿُراندو ۽ ٿُرهانڊا**: ذ. آبي پکيءَ جو هڪ قسم – بدڪ جو هڪ قسم.

• **ٿَرهرو (ڪ)**: ذ. وڻ جو هڪ قسم (ڪاٺي تمام مضبوط. جنهن مان لڪڻ ٺهن).

• **ٿَرهُنُ (ڪ)**: ٿ. چمڙيءَ جي هڪ بيماري (جنهن ۾ رت جي خرابي سبب بدن تي سوڄ يا ڊٻڙ ڊٻڙ ٿين) – چاپاڪو.

• **ٿَرِيُ**: ٿ. واريءَ جي ننڍي پٽ (ٽ). متانهين جاءِ. مَلاٽِي.

• **ٿَرِي ۽ ٿَرِيُ**: ذ. ٿر جو رهاڪو. اُٺ جو هڪ قسم (جنهن جو اڳ 'ڍاٽيءَ' جهڙو ۽ پٺ 'سنڌي' اُٺ جهڙي ٿئي). ٿري نسل جو چوپايو – ڍڳي. ٻڪري وغيره.

• **ٿُرِي ۽ ٿُرِيُونُ**: ٿ. صفت. سمجهو عورت – چالاڪ عورت. اُها عورت جنهن جي نڪ ۾ نٿ نه هجي (ڪ).

• **ٿُرِيُ (ت)**: ٿ. ٻج ڇٽڻ بعد ڪِيڻ سان ٻج ڪي مٽيءَ ۾ ملائڻ جو ڪم.

• **ٿَريجائي**: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ٿريا**: اسم خاص. ٿر ۾ رهندڙن جي هڪ ذات جو نالو.

• **ٿَرُ ۽ ٿَرَ**: ذ. تَلُ (ل). فنا. نيستي. برٻادي.

– **ٿَرُ ٿي پوڻ**: فنا ٿيڻ – مري مردو ٿيڻ.

• **ٿُرُ ۽ ٿُرَ**: ذ. [سن. سْتَلَ = ايو. بيٺل] وڻ جو ٿلهو حصو (پاڙ کان ڏارن تائين). منڍ – بنياد. پِرچهلو.

• **ٽِڙ ٽِڙ**: ٿ. تِر تِر – ڦٽڪو. لَچ پَچ. بي آرامي.

• **ٽِڙجڻُ**: مصدر. "ٽِڙڻ" مان فعل مجهول. ٽِڙي وڃڻ. ٽڙڪي وڃڻ. پلجڻ. بيراهه ٿيڻ.

• **ٿَڙٽَڙ**: ٿ. تکڙ – جلدي.

• **ٿَڙٿَڙ**: ٿ. تڙ تکڙ – جلدي – سيگهه. وٽ پکڙ.

• **ٿَڙڪڻُ**: مصدر. ڏڪڻ – ڪنبڻ – رڦڻ – هُڙڪڻ (سي يا بيماريءَ ۾). دٻ ۾ ڏڪڻ. (ٿڙڪيو – ٿڙڪندو – ٿڙڪيل).

– **ٿَڙڪَ**: ٿ. ڏڪٽي – رڦٽي.

– **ٿَڙڪائِڻُ**: مصدر. 'ٿڙڪڻ' مان متعدي بالواسطه. ڏڪائڻ – ڪنبائڻ – رڦائڻ – هُڙڪائڻ.

– **ٿَڙڪِڻو ۽ ٿَڙڪِڻا**: ذ. صفت. ڊڄڻو. ڏڪڻو.

– **ٿَڙڪِٽِي**: ٿ. ڏڪٽي – ڪنبٽِي – رڦٽي. هُڙڪي – سياٽو. خوف – دٻ.

– **ٿَڙڪو**: ذ. ڏڪٽي. ڌوڏو.

• **ٽِڙڪڻُ**: مصدر. ٽِڙڻ. هٽڻ. کِسڪڻ. (پنهنجي جاءِ تان). ٽاٻڙجڻ "وات ڇڏي ڪُوات هلي، ٽڙڪي ٽاٻو کاءِ" (مراد علي لاشاري). پاسي ٿيڻ. (اصل جاءِ تان). تان ڦري وڃڻ. (ڳالهائڻ ۾) هٻڪڻ. ورڻ. ڏڪڻ – ڪنبڻ. (ٽڙڪيو – ٽڙڪندو – ٽڙڪيل).

– **ٽِڙڪائِڻُ**: مصدر. "ٽِڙڪڻ" مان متعدي بالواسطه. ٽيڙڻ. کَسڪائڻ. هٽائڻ.

– **ٽِڙڪِڻو ۽ ٽِڙڪِڻا**: ذ. صفت. ٽڙندڙ – ٽِڙٽو.

– **ٽِڙڪو**: ذ. ڌ ڏڪو – لوڏو. ٽاٻو. ٽيلهو.

• **ٿُڙڪي ۽ ٿَڙڪيُونُ**: ٿ. ڏسو "ٿڙڪٽي".

• **ٽِڙ لَڳَڻُ**: بگڙڻ – خراب ٿيڻ.

• **ٿُرم ٿرا ڪرڻ**: لعنت ملامت ڪرڻ – ٿُڪَ ٻجو ڪرڻ.

• **ٽِڙڻُ**: مصدر. ٽِڙڪڻ. هٽڻ – کسڪڻ. پاسو ڪرڻ. ٽاٻو کائڻ – اُکڙڻ. ڦِرڻ (انجام تان) پلجڻ (وات تان). (ٽِڙيو – ٽڙندو – ٽڙيل).

– **ٽِڙڻ ٽاٻڙڻ**: ڌکا ڌوما کائڻ – آڏيڙا کائڻ – ٽابا کائڻ.

– **ٽِڙيلُ ۽ ٽِڙيل**: ذ. صفت. ٽِڙڪيل – هٽيل. پليل. نڪتل (هوش کان). چريو.

– **ٽِڙيو ۽ ٽِڙيا**: ذ. صفت. ٽِڙيل.

– **ٽِڙيو ٽاٻڙيو ۽ ٽِڙيا ٽاٻڙيا**: ذ. صفت. رستو پليل – مسافر مڙو. اوجهتو.

– **ٿڙي وڃڻ:** هٿي وڃڻ. ڪسڪي وڃڻ. جدا ٿيڻ. ڀلجڻ. گمراهه ٿيڻ.
– **ٿڙيو ڳالهائڻ:** گهٽ وڌ ڳالهائڻ. اڏنگو ڳالهائڻ. خراب ڳالهائڻ. چريائپ واريون ڳالهيون ڪرڻ.
• **ٿڙو ج ٿڙا:** ذ. [سن. سٿَلُ = قائم] گهوڙي جو هڪ سنج – هنيءَ هيٺان رکڻ لاءِ نوڊ مان ٺهيل گاديلو. چمڙي جي ڳوٿري، جا سون چانديءَ جي ورقن ناهڻ وقت انهن جي حفاظت لاءِ هيٺان ۽ مٿان ڏجي. ٻنڌڙ. ٻن ڪان وڌيڪ ڏٿن جو گڏيل مال (ڪ) – ٿڙهو.
– **ٿڙا ٿيائڻ:** تڪڙ ڪرڻ. تڪليف ڏيڻ.
– **ٿڙا ڏيڻ:** گهوڙن جي پٺيءَ تي ٿڙا وجهڻ. ٿڙا مٿي تي ڏيڻ.
– **ٿڙا مٿي تي ڏيڻ:** سامان مٿي تي ڪٺائڻ. لوڏي ڪيڻ. دربدر ڪرڻ. ملڪ نيڪالي ڏيڻ. بيعزتي ڪرڻ. ڄٽ ڪرڻ.
– **ٿڙا وجهڻ:** ٿڙا رکڻ.
• **ٿڙو ج ٿڙا:** ذ. ڏسو "ٿڙُ".
• **ٿڙهو ج ٿڙها (ڪ):** ذ. برسات جي وقت هڪڙي ميدان تي گڏي ويهاريل ڀـ تي ڏڻ (ڪ) – ٿڙو.
• **ٿڙهي ج ٿڙهيون (ڪ):** ث. ٿڙو.
• **ٿڙي ج ٿڙيون:** ث. ٿڙو. اُٺ جي پاڪڙي هيٺان ڏنل گدي. ڏڳي – ٿهي.
• **ٿڙي ج ٿڙيون:** ث. ڪانيءَ جي ڪٽ – ٿڏي. زمين ۾ ڪٿل ٻنڌي (ڪ). نفرت سان ٿوڪارڻ جي حالت. ٿُٺ ملامت جو لفظ. بدنامي. بيعزتي.
• **ٿڦ ج ٿڦون (ت):** ث. ٿڦڙ. لپات.
• **ٿڦَ:** ث. ٻڪَ – جهڳي – يخي. وڦلَ.
• **ٿڦاٿي:** ث. ڏڪ مُڪَ. ٿُڪَ ٻجو. سنهي مارڪُٽَ.
– **ٿڦاٿي ڪرڻ:** ٿوري گهٽي مار ڏيڻ – ٿُڪَ ٻجو ڪرڻ.
• **ٿڦ ٿڦ:** ث. ڪنهن شيءِ تي ٻنهي هٿن سان ڏکن هڻڻ جو آواز – ٿَپ ٿَپ.
• **ٿڦجڻ، ٿڦجڻُ:** مصدر. "ٿڦڻ" مان فعل مجهول. ٿپجڻُ. گند مان پرجڻ. مڙهجڻ (الزام).
• **ٿڦڙ ج ٿڦڙ:** ذ. چماٽ – لپاٽ. ٿَڦڙَ – ٿَڦ.
– **ٿڦڙ کائڻ:** چماٽ جهلڻ. مار کائڻ. ٿَڦ جهلڻ. نقصان پرائڻ.
– **ٿڦڙ هڻڻ:** چماٽ هڻڻ. ٿَڦ هڻڻ.
• **ٿڦڻُ (ت):** مصدر. حيلو هلائڻ. ڪوشش ڪرڻ. محنت ڪرڻ. آٿڙڻ. ڦٿڪڻ – ٿڙڦڻ. (ٿڦڙيو – ٿڦڙندو – ٿڦڙيل).
• **ٿڦڙو ج ٿڦڙا:** ذ. هٿ سان آهستي نرم ڏڪ ٿپڪو.

– **ٿڦڙا هڻڻ:** ٻار کي سمهارڻ يا ريجهائڻ خاطر سندس بدن تي هلڪا هٿ هڻڻ. ٿپڪا هڻڻ.
• **ٿڪ ٿڪ:** ث. گهوڙي جي هلڻ جو آواز – ٽاپ ٽاپ اڏنگي هلڻ مهل پيرن جو آواز.
• **ٿڦڻ، ٿڦڻُ:** مصدر. ٿَپڻُ. آهستي آهستي ڏڪڙا هڻڻ. مٽيءَ وغيره کي ٿَپڻ. ٿاپڻُ (هڪيئي تي الزام). پٺ تي هڻڻ (آلي مٽي يا ڇيڻو) ٿپي سمهارڻ. پڄائڻ (ماني). زوريءَ مقرر ڪرڻ مڙهڻ (الزام، احسان). گندا الفاظ ڳالهائڻ. بڪڻ – داڦڻ. (ٿڦيو – ٿڦيندو – ٿڦيل).
• **ٿڦڻي ج ٿڦڻيون (ت):** ث. ڪنيارن جو هڪ اوزار – ٿپٽي.
• **ٿڦو ج ٿڦا:** ذ. ڏڪ – چنبو (ت). ڊِڳَ – اَنبار – ڪوڙ (ڪ).
• **ٿڦي ج ٿڦيون (ڪ):** ث. ماني. ڊِڳَ – سٿي.
• **ٿَڪَ ج ٿَڪَ:** ذ. ٿڪاوٽ – ماندگي. گهٽي ڪم ڪرڻ ڪري ٿيل ڪمزوري. هيڻائي – ڪمزوري.
– **ٿَڪُ پڄڻ:** ساهه پٽڻ – دم ڪڍڻ – جوڪڙو لاهڻ. ذرا آرام ڪرڻ.
– **ٿَڪُ لاهڻ:** ٿڪ پڄڻ – ساهه پٽڻ – آرام ڪرڻ.
– **ٿَڪيڙو:** ذ. ٿَڪاوٽ – ٿَڪُ.
• **ٿُڪَ ج ٿُڪون:** ث. [سن. ٿُتَ] وات جو لعاب – ٻڪَ. ڪانگهارو.
– **ٿُڪَ اُڇلائڻ:** ڪانگهارو ڦٽو ڪرڻ. نفرت جو اظهار ڪرڻ. ڄٽ ڪرڻ.
– **ٿُڪَ اُڇلي چٽڻ:** انجام تان ڦرڻ.
– **ٿُڪاريل:** نفرت سان ڌڪاريل.
– **ٿُڪاٿُڪو:** ذ. صفت. ٿُڪن هاڻو. ٿُڪاريل. ٿُڪ هڻڻ جهڙو. نفرت جهڙو. بيعزت – بيمانو – ڪميٽو.
– **ٿُڪ ٻجو:** ذ. ڌڪ مُٺ. ڄٽ ڦِٽ – ملامت. گار گند. بيعزتي. جهيڙو.
– **ٿُڪَ ٻجو ڪرڻ:** ڄٽ ڦِٽ ڪرڻ.
– **ٿُڪَ ٿراڪ:** ث. ڦٽ لعنت. مار موچڙو.
– **ٿُڪ ٿُڪ:** ث. ذري ذري ٿُڪون اُڇلائڻ. گهڙيءَ گهڙيءَ ٿوڪار. ٿُڪڻ جي بيماري.
– **ٿُڪَ ٿُڪَ ڪرڻ:** سيني جو گندجي ڪنهن کي تنبيهه ڪرڻ – ڦٽ ڦٽ ڪرڻ.
– **ٿُڪَ ٿَنِيڻ:** ث. ٿُڪَ ٻجو – ڄٽ ڦٽ. ٿوري گهٽي ملامت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **ٺُڪ ٿُنبَڻ ڪرڻ:** ٺُڪَ بجو ڪرڻ. ٿوري ڳهٽي ملامت ڪرڻ. اڌ ڳيدو ڪم ڪرڻ.

– **ٺُڪَ ٿُنبو:** ذ. ڦِٽ ملامت. ڇِٽ ڦِٽ.

– **ٺُڪَ پٽَ تان چٽڻ:** ڳالهہ کان ڦرڻ. ڪيل انجام تان ڦرڻ.

– **ٺُڪَ پٽَ تي لِٽي ڪرڻ:** ڪاوڙ ڇڏڻ. آڻ مڃڻ. انجام ڪرڻ – وعدو ڪرڻ.

– **ٺُڪَ جي مُهْرَ:** ث. ڪچي شيءِ. بي بقا شيءِ.

– **ٺُڪَ چٽڻ:** واعدي تان ڦري وڃڻ. ذليل حرڪت ڪرڻ.

– **ٺُڪَ سان مُهَ مَٽڻ (ت):** اجائي وڏائي ڪرڻ – ٺلهي سيٺ ڪرڻ. نرلجائي ڏيکارڻ.

– **ٺُڪن هابْ ڪرڻ:** ٺڪن هٽڻ جهڙو ڪرڻ. ذليل ڪرڻ. رسوا ڪرڻ. بيعزت ڪرڻ.

– **ٺُڪَ وِلوڙڻ:** اَجايُون ڳالهيون ڪرڻ – فضول بڪڻ. اجائي ڪوشش ڪرڻ.

– **ٺُڪونْ جهلڻ:** ملامت سهڻ. جُنيون جهلڻ.

– **ٺُڪونْ چٽـڻُ:** رُلڻ – آواره گردِي ڪرڻ.

– **ٺُڪون هٽڻ:** جنيون ڪرڻ – ملامت ڪرڻ.

– **ٺُڪ هجيس:** هن جي لاءِ شرم جي ڳالهہ آهي!

– **ٺُڪَ هٽڻ:** ٿورڪارڻ. ٺُڪ هٽي اڇلي ڇڏڻ. ترڪ ڪرڻ. ڇڏي ڏيڻ. ملامت ڪرڻ. پري ڪرڻ. نفرت جو اظهار ڪرڻ ـ ڌڪارڻ.

– **ٺُڪَ هٽِي ڇڏڻ:** نفرت سان ڪنهن کي صفا ڇڏي ڏيڻ.

– **ٺُڪَ هٽِي رکڻ:** ڪنجوسائيءَ سان ڳڏ ڪري رکڻ.

– **ٺُڪيڙو:** ذ. صفت. ٺُڪن هاڻو. بيعزت.

● **ٺُڪارَڻُ (ڪ):** مصدر. [سن. ٿُڪْارَة = ٺڪڻ جو آواز] ٺُڪَ اڇلائڻ. نفرت ڪرڻ. پرواهہ نہ ڪرڻ. (ٺُڪاريو – ٺُڪاريندو – ٺُڪاريل).

– **ٺُڪارَ:** ث. ٺُڪَ اڇلائڻ جو آواز – ٿُوڪارَ.

– **ٺُڪارِيْ:** ث. ٺُڪن اڇلڻ جي پيالي. ڪِدي ڇڏيل عورت. ڌڪاريل عورت.

● **ٿَڪارِيْ ج ٿَڪارِيُونْ (ڪ):** ث. صفت. ٿڪل. ٿڪجي پيل. هيٽي.

● **ٿڪاوٽ:** ث. ٿَڪ. بيزاري.

● **ٿَڪائِڻُ:** مصدر. ورچائڻ – ڪِڪ ڪرڻ. ڪهائڻ. نستو ڪرڻ. ماندو ڪرڻ. آڻ مڃائڻ. (ٿڪايو – ٿڪائيندو – ٿڪايل).

– **ٿَڪائيتو ج ٿَڪائيتا:** ذ. صفت. ٿَڪل. ٿڪائيندڙ – ورچائيندڙ.

– **ٿَڪائُو ج ٿَڪائُو:** ذ. صفت. ٿڪائيتو. ٿڪائيندڙ – ورچائيندڙ.

– **ٿَڪائي مارڻ:** تمام ڳهٽو ٿڪائڻ. هلائي هلائي بيڪ ڪڍڻ. تنگ ڪرڻ – عاجز ڪرڻ.

● **ٿَڪِجَڻُ:** مصدر. "ٿَڪڻ" مان فعل مجهول. ورچڻ. ڪهجي پوڻ. نِستو ٿيڻ. ساٺو ٿيڻ. سست ٿيڻ. (ٿڪو – ٿڪبو – ٿڪل).

● **ٿَڪَلُ ج ٿَڪَلَ:** ذ. صفت. ماندو – ساٺو. بي آرام. ڏُبرو – آيرو – ضعيف.

– **ٿَڪَل ڎانْڊ ٿيڻ:** سست ٿيڻ – نوٽي ٿيڻ. نڪمو ٿيڻ – بيڪار ٿيڻ.

– **ٿَڪَلن تي ٿورو ڪرڻ:** هيٺن جي حمايت ڪرڻ. بي وسيلن جي واهر ڪرڻ.

● **ٿَڪَڻُ:** مصدر. ٿڪجي پوڻ – ڪهِجڻ. ماندو ٿيڻ. سست ٿيڻ. رهجي وڃڻ. همت هارڻ. هيٺو ٿيڻ. ڪم ڪار کان بس ٿيڻ. ورچڻ. (ٿڪو – ٿڪندو – ٿڪل).

● **ٿڪو ماندو:** صفت. ڪم ڪارِ ٿڪل.

● **ٺُڪَڻُ:** مصدر. [سن. ٿُٺْ] ٺُڪ اڇلائڻ – ٺُڪَ ڦِٽي ڪرڻ. ٺڪون اڇلائڻ. نفرت سان ڇڏڻ. ڌڪارڻ. (ٺڪيو – ٺڪندو – ٺڪيل).

● **ٺُڪو ج ٺُڪا:** ذ. [سن. ٿُٺْ = ٺُڪَ] ٺُڪن اڇلائڻ جو ٿانءُ – پيڪدان.

– **ٺُڪو ڪرڻ:** بي عزت ڪري نيات مان ڪڍڻ – حقو پاڻي بند ڪرڻ – ٿالهيءَ مان لاهڻ.

● **ٿَڪَ:** ث. نارَجي هڪ ڪائي.

● **ٽِڪِڙُ ج ٽِڪِڙَ:** ذ پُراڻي ڪپڙي جو ٽڪر. اڳڙيءَ ٽڪر – اڳڙي.

● **ٽِڪِڙي پوش:** صفت. ڇتين وارا ڪپڙا پائيندڙ فقير.

● **ٽِڪِڙَ ٽُوڪِڙَ:** ذ. اڳڙيون ٽڪڙيون. گند ڪچرو.

● **ٽِڪِڙا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● **ٽِڪِڙو ج ٽِڪِڙا:** ذ. ٽڪِڙُ. ٽڪِڙي – اڳڙي.

● **ٽِڪِڙِيْ ج ٽِڪِڙِيُونْ:** ث. [هہ ٺهڳلي] ڪپڙي جو ٽڪر – اڳڙي. ڦاٽل ڪپڙي جي ڇتي. پراڻي اڳڙي. ريڙ – ليڙ.

– **ٽِڪِڙِيْ فروش:** ذ. صفت. [ٽڪڙي + فروش < فروختن ف. = وڪڻڻ. اڳڙيون وڪڻندڙ] رول – آواره.

– **ٽِڪِڙِيْ وجهڻ هٽڻ:** ڦاٽل ڪپڙي ۾ ڇتي هڻڻ. اڳڙي وجهڻ – ڇتي هڻڻ. ڦٽل ڳالهہ کي سنئين ڪرڻ جو جتن ڪرڻ. ٽٽل لاڳاپن ڳنڍڻ جي ڪوشش ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **ٽِڪڙيو:** ذ. صفت. ٽِڪڙين وارو – اٽِڪِيارو.

• **ٽِڳُ:** ذ. صفت. اَڻ وٽندڙ – اَڪرو "تو اچي ڪم ايريو ڏس ڪيئن ٽِڳُ" (ڳل).

• **ٿَلُ ج ٿَلَ:** ذ. [سن. سٿَلَ] سخت ۽ سڪل زمين – خشڪي. زمين. پٽ. مٿانهين زمين. سٿو – ٿهو. ريگستاني – ٿَرُ. پيڙھ – بنياد. شروعات – منڍ. ڪافيءَ جو منڍ – مَطلع. گهوڙي جو هڪ سنج – ٿڙو.

– **ٿَل ٻڌڻ:** بنياد ٻڌڻ – پيڙھ ٻڌڻ. لالچائڻ – ريبڻ. چَٽ ٻڌڻ.

– **ٿَل چڙهڻ:** ڏک لڳڻ – انبار لڳڻ.

– **ٿَل سان ويهڻ:** پلٽي ماري ويهڻ. آرام سان ويهڻ. بي اَلڪي ويهڻ.

• **ٿَل ٻيڙو:** ذ. لنگر تي بيٺل ٻيڙي. پتڻ. رهڻ جي جاءِ _ گهر گهاٽ. ڏس پتو. وسيلو.

– **ٿَل ٻيڙو لڳڻ:** ڪاميابيءَ جي ڪناري تي پهچڻ. ٺانيڪو ٿيڻ. مَن جي مراد پڄڻ.

– **ٿَل ٻيڙو ملڻ:** پير ڪُرُهڻ اچڻ – پتو پوڻ.

• **ٿُلُ (ت):** ذ. صفت. گهڻو ٿُلهو – ٿُلهڙُ.

• **ٿَلڪُ (ٿ):** ذ. رت جو جميل ڏ ڪُ.

• **ٿَلڪڻُ (ت):** مصدر. لُڏڻ. ڇُلڪڻ. ڏڪڻ – ڪنبڻ. (ٿلڪيو – ٿلڪندو – ٿلڪيل).

• **ٿَلهُ ج ٿَلهَ:** ذ. منڍ – شروعات. ڪافيءَ جي پهرين مصرع (جيڪا هر مصرع پويان ورائي طور ڳائڻ ۾ اچي) – ٿَلُ.

• **ٿَلهُ ٻڌڻ:** مُنڍ ٻڌڻ – ڳالهه جي شروعات ڪرڻ. بنياد ٻڌڻ. راڳ ڳائڻ شروع ڪرڻ.

• **ٿَلها:** [اسم خاص] هڪ ذات جو نالو.

• **ٿُلهڙُ ج ٿُلهڙَ:** ذ. صفت. [سن. سٿُول] گهڻو ٿلهو – ٻُت ۾ تمام گهڻو پريل – اجايو ٿُلهو.

• **ٿُلهرو ج ٿُلهرا:** ذ. [سن. سٿول] ٿُلهو ماڻهو – ٿورو ٻت ۾ پريل. بدن جو هڪ عضوو – گوڏي کان مٿي ٽنگ جو حصو – رانَ.

• **ٿَلهو ج ٿَلها:** ذ. [سن. سٿَل] مٽيءَ جو ڍِڳ. دڙو. ويهڻ لاءِ مٽيءَ جو پٽريل ڍِڳ – هٽراڏو مٿانهون پڌر – گهر جو مٿانهون اڱڻ. آڳنڌ. آگرُ – آڳڙ. پڌرُ – اوٽو (ل). (اسم خاص) ڪڪڙ ۽ ڪشمور ۾ ٽپي ۽ ديهه جو نالو.

• **ٿُلهو ج ٿُلها:** ذ. صفت. [سن. سٿول. ع. ثله] ٻت ۾ پريل. موٽو. سوڪو. ڏندو مُٽو – ڏنبو – متارو. بي ڏولو. (ٿ. ٿُلهي ج ٿُلهيون).

– **ٿُلهو ٻهڙُ:** سادو ڪپڙو پائڻ.

– **ٿُلهو ڪڻڻ:** اڏنگا ڪم ڪرڻ. آخرت لاءِ توشو نہ ٺاهڻ.

– **ٿُلهو ڪائڻ:** سادو کائڻ. سادو گذران ڪرڻ.

– **ٿُلهو ڳالهائڻ:** ڏاڍيان ڳالهائڻ. سچ ڳالهائڻ. اهڙو ڳالهائڻ جنهن ۾ خوشامد ۽ رياءُ نہ هجي.

– **ٿُلهو هنڊائڻ:** سادو ڪپڙو پائڻ. سادگيءَ سان هلڻ.

– **ٿُلهو ٽنيرو:** صفت. ٿلهو ج ٿلها ٽنيرا. ڏٿو مٽو. متارو. چگو پلو – پڙ. سکيو – آسودو. (ٿ. ٿُلهي ٽنيري ج ٿُلهيون ٽنيريو).

– **ٿُلهو متارو ج ٿُلها متارا:** ذ. صفت. تندرست – (ٿ. ٿُلهي متاري ج ٿُلهيون متاريون).

– **ٿُلهيرو ج ٿُلهيرا:** ذ. صفت. ٿورو ٿُلهو.

– **ٿلهي ليکي:** ظرف. اٽڪل رُوءِ _ تخميناً – عَلَي الحساب – دوم شوم.

• **ٿَرُ ج ٿَرَ:** ذ. [سن. سٿَنِين = پَرڻُ] گهاٽا وڻ. وڻن جو جهڳٽو. ڳجهي جاءِ. لِڪڻ جي جاءِ. تمام اٿانگو ۽ لڪل هنڌ. چورن جو ٺاڪ. ڊيرو. مِرن جي لڪڻ جي جاءِ. گهوڙي جي ٻڌڻ جي جاءِ. اجهو – پناهہ. روڪ – رنڊڪ. گهوڙي کي ڏنب ڏيڻ مهل چون "ٿَر".

– **ٿَرُ جو مرون:** ذ. خوفناڪ سُوئر. بيحيا ۽ خطرناڪ ماڻهو.

– **ٿَرُ ٿيڻ:** ڪنهن لڪل هنڌ پناهہ وٺڻ. سر لڪائڻ. محفوظ ٿيڻ (چوري جو مال).

– **ٿَرُ ڇڏائڻ:** شڪار جي اصطلاح ۾ سُوئر کي جهنگ مان ٻاهر ڪڍڻ.

– **ٿَرُ ڪرڻ:** چوريءَ جو مال لڪائڻ.

• **ٿَمائڻ:** مصدر. [سن. سٿَنِين = پَرڻُ] زور ڏيئي پِرڻ. ڏٽي پِرڻ. چوريءَ جو مال لڪائڻ. هنڌائتو ڪرڻ. هٽيڪو ڪرڻ. قابو ڪرڻ. ڦبائڻ – هضم ڪرڻ. بيهارڻ. روڪڻ – رنڊڻ. ترسائڻ. مروڻ کي هڪ هنڌ تاڙڻ.

• **ٿَمبُ، ٿَمبُ، ٿَرمبُ:** اسم خاص. مڪران ۾ هڪ شهر.

• **ٿَمجڻُ:** مصدر. "ٿمڻ" مان فعل مجهول. [سن. سٿَنِيَن] لڪڻ – قابو ٿيڻ.

• **ٿَمرُ ج ٿَمرَ:** ذ. صفت. لڪل. ٿَر ڪندڙ. لڪائيندڙ.

• **ٿَمڻُ:** مصدر. [سن. سٿَنِيَن = پَرڻُ] جهلي بيهڻ. زور ڏيئي پِرڻ – دٻي پرڻ. پُورڻ. ڍَڪڻ. لڪائڻ. (چوريءَ جو مال) قابو ڪرڻ. ڦبائڻ – هضم ڪرڻ. روڪڻ – رنڊڻ. بيهارڻ. شڪار جي جانور کي تاڙي هٽيڪو ڪري ويهارڻ. چپ ٿيڻ –

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

خاموش ٿيڻ. (ٿميو — ٿمندو — ٿميل).

— **ٿمي ڇڏڻ:** لڪائي ڇڏڻ. بند ڪري ڇڏڻ. بيهاري ڇڏڻ. حفاظت ڪرڻ. بچائڻ. چوريءَ جو مال لڪائڻ.

— **ٿمي رکڻ:** دٻي يا لڪائي رکڻ.

• **ٿمو:** ذ. گاهه جو هڪ قسم (جو دوا طور ڪم اچي).

• **ٿميچو ج ٿميچا:** ذ. هڪ ٻوٽي جو نالو.

• **ٿن:** ث. ماءُ جو کير — ٿڃ (ٿ). داٻ — مار — زور (ت).

• **ٿنُ ج ٿنَ (ڪ):** ذ. برسات جي وقت ۾ ورتل اجهو — پناهه — آڏ.

• **ٿنبيلي ج ٿنبيليون (ڪ):** ث. ٻيڙيءَ جي آڪيل واري مُني.

• **ٿنڀُ ج ٿنڀَ:** ذ. [سن. ستَنڀَ] جاءِ ڪي ڏنل خاص يا ٽيڪ طور ڏنل ڪاٺي — ٿنيو. پيلپائو.

— **ٿنڀُ ٽوٽي ج ٿنڀَ ٽوٽيون:** ث. ٿنيو ٽوٽي — ٽيڪ — جهَلو. آڌار — پرجهلو.

— **ٿنڀُ ٽوٽي ڪرڻ:** ڪڪائين گهر کي ٽوٽي ڏيڻ. ٽيڪ ڏيڻ. مرمت ڪرڻ. ٻلو ڪرڻ — حيلو ڪرڻ.

• **ٿنڀجڻ:** مصدر "ٿنڀڻ" مان فعل مجهول. [سن. سْتَنڀ] ڪنهن پڪل شيءِ جو مضبوط ٿيڻ — وڏيڪ پڇڻ کان روڪجڻ — جهلجي بيهڻ.

• **ٿنڀري ج ٿنڀريون:** ث [سن. سْتَنڀ] هَر جي پانجاريءَ جو هڪ عضوو (پانجاريءَ جي پاسي واري اڀي ڪاٺي جيڪا ڪَرهي ۾ لاڙ کي ڳنڍي).

— **ٿنڀريءَ تي ڪرڻ:** ڏاندن جو پانجاريءَ جي ٿنڀريءَ تي زور ڏيڻ.

• **ٿنڀڙي ج ٿنڀڙيون:** ث. ڏسو "ٿنڀري".

• **ٿنڀلي ج ٿنڀليون (ل):** ث. [سن. ستنڀ] ٿنڀري. جاءِ جي وچ ۾ ڪاٺيءَ جي بدران سِرن جو ٿنيو يا ٽيڪ (ٿ) — ٻيڙيءَ جي محرابين جي جهل واري ڪاٺي.

• **ٿنڀڻ:** ذ. ڪؤنر وانگر وڪر جو هڪ قسم — سِرسُ.

• **ٿنڀڻ:** مصدر. تائيد ڪرڻ. ڪؤنر لڳائڻ — چنبڙائڻ. همٿائڻ. مدد ڪرڻ. ٿڻڻ (ٿ) (ٿنڀيو — ٿنڀيندو — ٿنڀيل).

• **ٿنڀو ج ٿنڀا:** ذ. [سن. ستنڀ] ٿنڀ — جاءِ جي ڇت کي ڏنل ٽيڪ.

— **ٿنڀو ٽوٽي ج ٿنڀا ٽوٽيون:** ذ. ڏسو. "ٿنڀ ٽوٽي". آڌار — ٽيڪ. حيلو.

• **ٿنڀي ج ٿنڀيون:** ث. [سن. ستنڀ] ننڍڙو ٿنڀ (ت). اُٽ جو ٿوهو (ٿ). جهَنڪو (هلڻ ۾).

— **ٿنڀي ڇڏڻ:** ڳنڍي ڇڏڻ — چنبڙائي ڇڏڻ — هڪ ڪري ڇڏڻ. اتفاق قائم ڪرڻ.

— **ٿنڀي هڻڻ (ڪ):** سنئون سڌو بيهڻ. ڄمي بيهڻ. ڇُرڻ پُرڻ کان سواءِ هڪ هنڌ بيهڻ.

• **ٿنڀيلي ج ٿنڀيليون (ڪ):** ث. پانجاريءَ جي ٻنهي پاسن کي ڳنڍيندڙ ڪاٺي — ٿنڀري — ٿنيڙي — ٿنبلي.

• **ٿنڀيو ج ٿنڀيا (ٿ):** ذ. ڪورين جو هڪ اوزار — تُر کي قابو ڪرڻ لاءِ زمين ۾ کتل ڪاٺي.

• **ٿنجواڻي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ٿنڃ، ٿنڃُ:** ڏسو ٿڃ.

• **ٿندو ج ٿندا:** ذ. چيلن ۾ گهيٽن ٻڌڻ جو رسو — تندو.

• **ٿنڌڻ (ت):** مصدر. خراب ڳالهائڻ. ڪاوڙجي ڳالهائڻ — چنڊ ڪڍڻ. وڙهڻ. چنبڻ. (ٿنڌيو — ٿنڌيندو — ٿنڌيل).

• **ٿنگُ ج ٿنگَ (ٿ)** ذ نانگ جو هڪ قسم (ڏکهو ڏڄڻو ۽ ورلي ڏنگ هڻندڙ).

• **ٿنڻ:** مصدر. ٻوٽي جي چڪي ڪڍڻ. پور سان ٻرڻ — ناهي نوڪي ٻرڻ. ڏٽي ٻرڻ. مارڻ — سزا ڏيڻ — ڪُٽ ڪڍڻ. (ٿنيو — ٿنيندو — ٿنيل).

• **ٿنهَر:** ث. ڏسو "ٿهر".

• **ٿنهَرائڻ:** مصدر. [سن. سْتَل = قائم] ناڙڻ — ناپر ڪرائڻ — ماٺ ڪرائڻ. ترسائڻ. ناهي رکڻ. (ٿنهرايو — ٿنهرائيندو — ٿنهرايل).

• **ٿنهَرڻ:** مصدر. ماٺ ڪرڻ — چپ ڪرڻ — خاموش رهڻ. نَرڻ. ترسڻ. (ٿنهريو — ٿنهريندو — ٿنهريل).

• **ٿنهڻ:** مصدر. ٻرڻ. زور سان دٻي ٻرڻ — چڪار ڪرڻ. سوڙهو ڪرڻ — گهُٽڻ. (ٿنهيو — ٿنهيندو — ٿنهيل).

— **ٿنهَ:** ث. گهُٽ — سوڙهه — پيڙ. ڏاڍي مارڪٽ.

— **ٿنهي ٿنهي ٻرڻ:** ڏاڍو ٻرڻ — ٿمتار ڪري ڇڏڻ — دٻي ٻرڻ — مُنهن تائين ٻرڻ.

• **ٿڻُ ج ٿڻَ:** ذ. [سن. سْتن] ٻُبو — پستان. عورت جو يا جانور جو کير ڏيڻ وارو عضوو.

— **ٿڻَ تي هُڻڻ، ٿڻن تي هُڻڻ:** کير پياڪ ٻار هڻڻ. ڏڌ مکڻ تي گذران هڻڻ "ٿر آهي ٿڻ تي، نه ڪڻ تي" (چوڻي).

— **ٿڻ ٻوڙڻ:** وِيامڻ.

— **ٿڻ ڇڏائڻ:** کير ڏائيندڙ ڦر جو کير ڇڏائڻ — ٻُبا ڇڏائڻ.

— **ٿڻ ٿاڙ:** ذ. هڪ ٻوٽي جو هڪ قسم — ابتن ڪنڊن وارو ٻوٽو جيڪو هلندي ماڻهوءَ جا ڪپڙا ڦاڙي يا ٻڪريءَ وغيره جا ٿڻ ڦٽي وجهي).

• **ٿُڪرتو:** ذ. ٻَڪَرِين جي هڪ بيماري.

• **ٿُڪرتي ج ٿُڪرتيون:** ٿ. ڪنجري جو ٿڻن تي ايندڙ پاڳو.

• **ٿُو:** ذ. زور سان ٿُڪ اڇلائڻ وقت وات منجهان نڪتل آواز. ٿُڪ اڇلائڻ جو آواز – ٿُوڪار – ڌڪار ظاهر ڪرڻ جو آواز.

– **ٿو ڪٿو ٿيڻ:** ڌڪارجڻ. نه وڻڻ. نفرت جو ڳوڙو ٿيڻ.

– **ٿو ڪٿو ڪرڻ:** نفرت سان چئڻ. ڌڪاري ڇڏڻ. ڇڏي ڏيڻ.

• **ٿوبَ (ل):** ذ. ڀروسو – آسرو – ڀرجهلو. "تون آهين ٿُوهر ٿوب ٿَڪين" (گرهوڙي رحه).

• **ٿوبو ج ٿوبا (ٽ):** ذ. مٽيءَ جو ڇاٽو. سرينڊ ڪي قالب ۾ وجهڻ لاءِ هڪ سِرَ جي انداز جي ڏنل مٽي.

• **ٿوبي ج ٿوبيون:** ٿ. پٿر جي دانگي – وارياسي پٿر جو ٿلهو ٽُئو (ماني پچائڻ لاءِ). وهٽ کي ڪارائڻ لاءِ ڪچڙيءَ چبر جو ڌوتل گاهه (ل).

– **ٿوبي ڳهمائڻ:** منهن تي ڪارنهن لائڻ. تعدي ڪرڻ. ڪارو مُنهن ڪرڻ. بجڙو ڪم ڪرڻ.

– **ٿوبي مَلڻ:** دانگي ملڻ – ٿئو ڳهمائڻ – جُٺ ڪرڻ. ڪارو ٽڪو لائڻ.

• **ٿوپ:** ٿ. [سن. سُٿوپَ] قرار – ٿاپر. مدد – همراهي. ٻنيرائي – واهر. آسرو – آڌارُ. آٿت – ڀروسو. ٽيڪ – آڌ. اوٽ. گُڻ – خاصيت. "منجهس ٿوپ ٿَڌائيءَ جا، اسان جو هيـَر ٿئي هينئون" (جام خان).

– **ٿوپ ڏيڻ:** آٿتَ ڏيڻ – دلاسو ڏيڻ. دلداري ڏيڻ. دل خوش ڪرڻ.

– **ٿوپ ٿَنبُ:** ذ. آڌار – ٽيڪ.

• **ٿوٺ (ٿ):** صفت. ٿلهو – متارو.

• **ٿوٽ ج ٿوٽَ (ٿ):** ذ. صفا ڪوڙ – دوڙ – ڪوڙي دعوي.

• **ٿُوٽانُ ج ٿُوٽانَ (ل):** صفت. تمام ٿلهو – ٿلهو متارو.

• **ٿُوٽانگ ج ٿُوٽانگ:** صفت. اجايو ڏگهو. بي ڊولو. ٿلهو متارو. ٻٻڙ – ٿيڙينگ (ڪ).

• **ٿُوٿو ج ٿُوٿا:** ذ. صفت. ٿُلهو ماڻهو – ٿُوٽانُ.

• **ٿوٿڻ:** مصدر. [سن. سٿول] سُڄڻ – آماسجڻ. (ٿوٿريو – ٿوٿرندو – ٿوٿريل).

– **ٿوٿر:** ٿ. ماٿَ جي اپار – هلڪي سوڄ – آماس. آٿري.

– **ٿوٿرجڻ:** مصدر. "ٿوٿڙڻ" مان فعل مجهول. سُڄي پوڻ – سُڄڻ – آپامڻ.

• **ٿُوٿو ج ٿُوٿا (ٿ):** ذ. صفت. ٿُلهو متارو – بي ڊولو. ڦيڦو.

• **ٿُوٽَنُ ج ٿُوٽَنَ (ل):** ذ. صفت. تمام ٿلهو ماڻهو. گهٽو متارو. ٿُلهي ماني (ٿ).

• **ٿو ٿو ج ٿوٿا:** ذ. ڪنهن شيءِ جي ڳولا لاءِ جهوت – تلاش. اونده ۾ ڳولا – هٿوراڙي. ٿاٻو – ڌڪو. پوري شيءِ. اجايو ٿُلهو. بي زور. نڪمو – بيڪار – اجايو – اڪارٿو. نقصانڪار. دلشڪستو – ڏڪويل. ڦڪو – لڄي – پشيمان. جنّ جو ٻاڇو.

– **ٿوٿا ڏيڻ:** جهوتون ڏيڻ – هيڏانهن هوڏانهن ڳولڻ. اجايو ڳولڻ. بي فائدي تلاش ڪرڻ – اجائي تلاش ڪرڻ.

– **ٿوٿا ڪائڻ:** رُلڻ. تڪليف ڪرڻ. ٿاٻا ڪائڻ – آڏيڙا ڪائڻ.

– **ٿوٿو ٿيڻ:** ساٿو تي وڃڻ – دل شڪسته ٿيڻ – ڳولا ۾ ناڪامياب ٿيڻ.

– **ٿوٿي ج ٿوٿيون:** صفت. ڏڪ لڳل. دل پڳل. ساٿو – ماندو.

• **ٿُو ٿُو:** ٿ. [سن. ٿُٿ] گهٽي ٿُڪ ٿُڪ. ڪنهن شيءِ لاءِ استعمال ٿيندڙ الفاظ. ٿُڪار ٿُڪار. ٿُڪ ٿُڪ ڪرڻ (ڪ).

– **ٿُوٿُو ٿيڻ:** بدنامي ٿيڻ – رسوائي ٿيڻ – بي عزتي ٿيڻ.

– **ٿُوٿُو ڪرڻ:** نفرت سان آواز ڪرڻ. ڪراهت يا ڪرِپ ظاهر ڪرڻ. ٿُوڪارڻ. ڦِٽ ملامت ڪرڻ.

• **ٿُوپاڪُ ج ٿوپاڪُون (ڪ):** ٿ. بندوق.

• **ٿوراڇرو ٿوراڪرو:** ذ. صفت. ٿورو – ٿورڙو – ڪي قدر. ٿورو ٿورو.

• **ٿورانبو ج ٿورانبا. ٿورانئو ج ٿورانئا:** ڏاندي ٻڪيءَ جو هڪ قسم.

• **ٿوراڻ:** ٿ. ٿوراڻي – ڪمي – گهٽتائي.

• **ٿوراڻو ج ٿوراڻا:** ذ. صفت. مهرباني مڃيندڙ – احسانمند – شڪرگذار. (ٿ. ٿوراڻي ج ٿوراڻيون).

• **ٿورائي ج ٿورائيون:** ٿ. اٿاٿ ـ ڪمي – قلت – ڪمتي – کاٻٽ – ڪميابي – ٿورڙائي.

• **ٿورَجِيئو ٿورَجِيئا:** ذ. صفت. گهٽ عمر وارو.

• **ٿورَ خرچائو ج ٿور خرچائو:** ذ. صفت. ٿورو خرچ ڪندڙ. قناعتي. سانگو صرف ڪندڙ.

• **ٿورڙو ج ٿورڙا:** ذ. صفت. تمام ٿورو – تمام گهٽ. ڪجهه – ڪُجهه.

• **ٿورڙو ٿانءُ:** ذ. جو ڳالهه دل ۾ نه سانڍي سگهي – هلڪو. تڙڙو. هُوڙهو.

• **ٿورڙيا:** ظرف. ٿورڙيءَ تان. ذريءَ ڳالھ تان. "جي ٿڙي ٿورڙياءَ، تہ دسائي داسڙا" (شاھ).

• **ٿورَ ڪاٺُو:** ذ. [صفت ٿورو] ڪاٺينڊڙ – ڏڇر – ٿورَ ڪاياڪ – ٿور ڪاٺڪ. نازڪ – نفيس ماڻھو.

• **ٿورَ ڳالھائُو:** ذ. صفت. ٿورو ڳالھائيندڙ – مانيٺو – ڪم ڳوءِ. صبر وارو. بردبار. حليم سڀاءَ وارو.

• **ٿورَ ويرمو ج ٿورَ ويرما:** ذ. صفت. ٿوري ويرم يا دير لڳائڻ وارو. سيگھہ ڪرڻ وارو.

• **ٿورَ ويرو ج ٿورَ ويرا:** ذ. صفت. گھٽ واندڪائيءَ وارو. مشغول.

• **ٿورَ وساھو ج ٿورَ وساھا:** ذ. صفت. شڪي – بي اعتبار – گماني – بي ويساھو. ڀرمي. وسوَسائي – وسواسي.

• **ٿورلو:** اسم خاص. ضلعي بدين ۾ تعلقي ٽنڊي باڳي. تپي سانگيءَ ۾ ھڪ ديھہ جو نالو.

• **ٿورڻُ (ت):** ڪاٽڻ. (ٿوريو – ٿوريندو – ٿوريل).

– **ٿورو ج ٿورا:** ذ. [سن. ستوڪ] گھٽ. اڻ پورو. ڪجھہ. ذرو. (ث. ٿوري ج ٿوريون). احسان – مھرباني – مروت – ڀلائي – ٿورائتو.

– **ٿورو ٿارو (ٽ):** ذ. ميڙ منٿ – آزي نيازي.

– **ٿورو دَمُ:** ذ. تحريري جملي جي وچ ۾ ٿوري دير بيھڻ لاءِ ڏنل اُبتي واوُ (،) جي نشاني – ڪاما.

– **ٿورو ڏيئي گھڻو گھرڻ:** معمولي ڪم ڪري وڏي انعام يا عيوض جي اميد رکڻ.

– **ٿورو ڪرڻ:** مھرباني ڪرڻ – احسان ڪرڻ. ڀلائي ڪرڻ.

– **ٿورو ڪڍڻ:** احسان ڪڍڻ. مھربانيءَ منجھان فائدو وٺڻ.

– **ٿورو ڳائڻ:** مھرباني مڃڻ – ڳڻ ڳائڻ. ڪنھن جي ڪيل مھربانيءَ جي ھرھنڌ ڳالھ ڪرڻ.

– **ٿورو گھڻو ج ٿورا گھڻا:** ف. گھٽ وڌ. ڪي قدر – ڪجھہ نہ ڪجھہ.

– **ٿورو لاھڻ:** ڀلائيءَ جو بدلو ڏيڻ. مھربانيءَ جي مھرباني ڪرڻ.

– **ٿورو لائڻ:** ڀلائي ڪرڻ – احسان ڪرڻ. ھڻ حبيبا! ھَٿَ ڪٽي، تيڪ مَر، ٿورو لاءِ" (شاھ).

– **ٿورو مڃڻ:** احسان قبول ڪرڻ – ٿورائتو ٿيڻ – ڳڻ ڳائڻ. شڪر گذار ٿيڻ.

• **ٿوري:** اسم خاص. ھڪ قوم يا ذات جو نالو (جيڪا گھٽ ذات ۾ شمار ٿئي ٿي ۽ عام طرح حلال حرام جانورن جي شڪار تي گذران ڪن). شڪاري.

• **ٿوڪ:** ث. ڪپڙي جي ڪناريءَ تي ھڪ قسم جو ڀرت.

• **ٿُوڦاڪ ج ٿُوڦاڪون:** ث. [ف. تفنگ] گندرف وجھي ٺڪاءُ ڪڍائڻ لاءِ لوھہ جي نلي – تُوفاڪ. بندوق جنھن ۾ بارود ۽ ڇيرا منھن ڪان ڀرجن. – ٿوپاڪ.

• **ٿوڪُ ج ٿوڪَ:** ذ. [سن. ستوڪ] شيءِ ـ وٿ – وستو – چيز – ٿول – ڪم جي شيءِ. عمدي شيءِ ـ تحفو – مَڏي – ميراث. روڪڙ. ملڪيت. سون يا چانديءَ جو ڏھرو – ڳھڻو – ڳھُہ – زيورُ.

– **ٿوڪ بندي:** ث. ڳوٺن جي ورھاست جي باري ۾ لکيل اقرارنامو.

– **ٿوڪدارُ:** ذ. صفت. پڙو واپاري. سردار.

– **ٿوڪڙو ج ٿوڪڙا:** ذ. "ٿوڪ" جو اسم تصغير. سوڪڙي. چڱي چيز.

– **ٿوڪ فروش:** [ٿوڪ + (ف) فروش =وڪڻندڙ]. پڙو مال وڪڻندڙ – پڙو واپاري.

• **ٿُوڪا ج ٿوڪائُون:** ث. [سن. ٿُتَ] ٿوڪار. ٻارن جو راند ۾ ھار مڃڻ يا بس ڪرڻ لاءِ لفظ. اعلان وارو لفظ. راند ۾ عارضي وقفو ـ راند ۾ ڪنھن غلطي سبب ٿوري وقت لاءِ راند روڪڻ جو لفظي اعلان. وقت لاءِ راند روڪڻ جو لفظ – اعلان.

– **ٿُوڪا ڪرڻ:** ساھي پٽڻ – دم ڪٽڻ. معافي وٺڻ. اجازت وٺڻ. راند ۾ ڪجھہ وقت لاءِ مھلت وٺڻ. بس ڪرڻ يا ٻانُ ڪرڻ لاءِ چوڻ.

• **ٿوڪارڻ:** مصدر. ٿُڪ اُڇلائڻ. ٿُڪي ڦٽي ڪرڻ – ٿڪ ھٽي اڇلائڻ – نفرت سان ڇڏي ڏيڻ. اُڇلي ڇڏڻ. دل تان لاھي ڇڏڻ. ذليل ڪرڻ. (ٿوڪاريو – ٿوڪاريندو – ٿوڪاريل).

• **ٿُوڪڻ:** مصدر. [سن. ٿُتَ] ٿُڪون اڇلائڻ. ٿُڪون ھٽڻ. ٿڪ ھٽي ڇڏڻ. برو ڀلو چوڻ. ملامت ڪرڻ. (ٿوڪيو. ٿوڪيندو. ٿوڪيل).

• **ٿُوڪو ج ٿُوڪا:** ذ. ٿڪن اُڇلائڻ لاءِ خاص مقرر ڪيل ٿانءُ. ٿُڪو – ٿُڪدان – اُگالدان – (صفت) ٿُڪن ھاڻو. ڌڪاريل. نفرت جوڳو.

• **ٿُوڪي وجھڻ:** ذليل ڪري ڇڏڻ. ڇڏي وجھڻ.

• **ٿولاڪو ج ٿولاڪا:** ذ. ٿُڪَ. ڏڪ ڏاڪڙو – اھنج ايذاءُ.

• **ٿولھ:** ث. ڪنھن بہ جسم يا مادي جي گھاٽائي – موٽائي – جسامت. بدن جي ٿُلھائي. پراءُ – گَٿُ (ڪ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ٺومُ:** ٿ. [ع. فومر] اوبڙ جو هڪ قسم (جنهنجو سائو يا سڪل ٿڙ ۽ پن خوشبودار ٿين. عام طور ڀوڙ پاڄي ۾ ڪم اچي) — لسڻ. (ڪناية) همٿ — مڙسي — پهچ — طاقت.

— **ٺوم نہ هجڻ:** طاقت نہ هجڻ — همت نہ هجڻ.

— **ٺومارو:** ذ. اتي، ٺوم ۽ جھڻ مان نھيل ڳنڍڻ.

• **ٺومارُ:** ٿ. ٻوٽي جو هڪ قسم. ڪپ.

• **ٺومي:** اسم خاص. ضلعي سکر، تعلقي روهڙيءَ، تپي جنوجيءَ ۾ هڪ ديھہ جو نالو.

• **ٺونو ج ٺونا:** ذ. مينهن يا ڍور ڍڳي جو ٽڪرُ — ديهہ — اَڪل (ڪ).

— **ٺونا هڻڻ:** جانور جو مٿو هڻڻ. ڪوشش ڪرڻ. ڪُنڊن ۾ ڪوٽا ڪوٽي ڪرڻ (ٿ). ٻي واجبي وڙهڻ. چيڙائڻ. جهٽ هٽڻ (ڪنهن شيءِ لاءِ).

• **ٺونڙ:** صفت. ٺونا هڻندڙ — ديهہ هڻندڙ. ويڙهاڪ.

• **ٺوٺڙ:** صفت. بياني وانگر بہ سانگو ٺلهو ڪاٺ.

• **ٺوٺي ج ٺوٺيون:** ٿ. ڇپرَ يا ڇت کي ٽيڪ طور ڏنل ڪاٺي. ٿُنڀ. جهلو — ٽيڪو. مُني — منگهو. نَڪ ۾ ٻنهي ناسن جي وچ واري. پٽ — بانسو.

— **ٺوٺي ڏيڻ:** ٽيڪ ڏيڻ. مدد ڪرڻ.

• **ٺوهہ:** ٿ. ناپسند ڳالهہ — اڻ وڻندڙ گفتگو.

• **ٺوهان:** ٿ. ڪراهت — ٻڇان — نفرت.

• **ٺوهَرُ ج ٺوهر:** ذ. جابلو ۽ وارياسي علائقي ۾ پيدا ٿيندڙ عام مشهور ٻوٽو — زمين تي پکڙجي، ٿلهيون ۽ پوريون ٿاريون ڇٽ وانگر ڪري، ڳھٽي قسم ٿين ڪنڊائون ۽ ٻنان ڪنڊن بہ ٿئي. ڳل جو هڪ قسم (ٿ).

— **ٺوهرُ ولائتي:** ذ. ٻنان ڪنڊن ٺوهر جو هڪ قسم.

— **ٺوهرُ نانگ ڦٽي:** ذ. ٺوهر جو هڪ قسم (نانگ جي ڦڻ وانگر ٿلهن پنن ۽ ڪنڊن سان).

• **ٺوهرُ ڇُهو:** اسم خاص. ضلعي ٿرپارڪر. تعلقي ڏيپلي. تپي ٻلهياري ۾ ديھہ جو نالو.

• **ٺوهڙُ ج ٺوهڙ:** ذ. ٿلهي ماني.

• **ٺوهو ج ٺوها:** ذ. اُٺ جي پنيءَ جو وچ وارو اُڀريل حصو. ٻاٺيءَ جي لَهر — ٺٺين جي چولي (ڪ).

• **ٺوڪيلا (ٿ):** ٿ. (ٻاراڻي راند جو اصطلاح) ٺوڪلا — ٺوڪا — هڪ محاورو بس ڪرڻ لاءِ يا آڻ مڃڻ لاءِ.

• **ٺهُ ج ٺهڙ:** ذ. [سن. ستر] ڍڳ — ڍير — انبار — ستو. ستي — ٺهي. ماڳ — جوءِ. بيٺڪ — ٺانيڪي جاءِ. مٽيءَ جو ٿلهو. ٺهُ. ٺرُ — ٺرو. فرحت — آرام. ڏسڻ جو ڏيل ۾ اصل ۾ بيڪار ماڻهو.

• **ٺهائيتو ج ٺهائيتا:** ذ. صفت. ٺانيڪو — هنڌائتو. فرحتي — آرامي.

• **ٺهرَ ج ٺهرَ (ٿ):** ذ. ڌيرج — صبر.

• **ٺهرڻ:** مصدر. [سن. سٿرتا] ٽڪي بيهڻ — ڪجهي بيهڻ — هڪ هنڌ جمي بيهڻ. فرحت وٺڻ — ٺورو ترسڻ — ٺورو بيهڻ. (ٺهريو — ٺهرندو — ٺهريل).

• **ٺهرَ:** ٿ. ٺهَرَ — آرام ماٺ — صبر. ڏپ — ٻانس — ٻوءِ. ٺورو وقفو بيهڪ

• **ٺهرائڻ:** مصدر. مهلت ڪرائڻ. ترسائڻ. دير ڪرائڻ.

• **ٺهرو ج ٺهرا:** صفت. گهڻو وقت رکڻ ڪري ڏپ ڪري ويل — ٻاسي. ڪٽو. اگرو.

• **ٺهمرُ (ٿ):** ٿ. (ع. "تحمل" جو بگڙيل لفظ. برد باري. صبر — ڪانڌ — ڌيرج. ماٺ. آرام — فرحت. دير.

• **ٺهڻ:** مصدر. ٺهہ ڪرڻ — ٺهہ ڪرڻ. هڪبئي جي مٿان رکڻ. سٿڻ. ڍڳ ڪرڻ.

• **ٺهو ج ٺها:** ذ. هڪبئي مٿان رکيل شيون — ٺهہ. سٿو — ڍڳ — انبارُ — ڍيرُ — ڪوڙُ — ٿلهو. (صفت) گهڻو (ٿ) ترو پريل (ڪ).

— **ٺهو ٿي ٻوڻ:** ڳڏ ٿي وڃڻ. ٽڪي ٺٺي سمهي ٻوڻ.

— **ٺهو ٿيڻ:** ويڙهجي سيڙهجي وڃڻ.

• **ٺهي ج ٺهيون:** هڪبئي مٿان رکيل شيون. دستي — سٿي. ڍڳي. زخم تي ٻڌڻ لاءِ ڪپڙي جي ٽڪرن جي گدي.

• **ٺهي:** اسم خاص. ضلعي حيدرآباد. تعلقي ٽنڊي باگي. تپي ڪڙي آوٽ ۾ هڪ ديھہ جو نالو.

• **ٺهيمر:** ذ. اسم خاص. هڪ مشهور قبيلي جو نالو. 'تميمر' جي بدليل صورت. تعلقي حيدرآباد. تپي مولان ۾ هڪ ديھہ جو نالو.

• **ٺهيمرُ واهہ:** اسم خاص. ضلعي سکر. تعلقي شڪارپور. تپي جهان واهہ ۾ هڪ ديھہ جو نالو.

• **ٺٺي (ٿ):** ٿ. [سن. ٺٺُ] راند هلندي راند ڪان نڪرڻ جو آواز — ٺوڪا — ٺوڪلا — بس.

— **ٺٺي ٻلهاڙو (ٿ):** ذ. ٻلهاڙي راند ۾ ٻيءَ ڌرجي رانديگر کي هٿ لائي ڪاٻائڻ ۽ راند بند ڪرڻ جو آواز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **ٺئي ڪرڻ (ت):** ٿوري وقت لاءِ راند بند ڪرڻ – ٿوڪا ڪرڻ.

• **ٺَئي ٺَئي:** ث. ناچ جو تارُ – ڏسو "ٺيانْ ٺيان".

• **ٺئيٽَر ج ٺئيٽَر:** ذ. [انگ. Theatre] ناٽڪ جي جاءِ. ناٽڪ گھر.

• **ٺَئيمُورَ (ڪ):** ذ. هڪ ذات جو نالو.

• **ٺَيانْ ٺَيانْ:** ذ. ناچ جو تارُ ناچ جي ٻول جا الفاظ. ناچ. "ٺَيا ٺَيا ڪر يارَ تساڏي عشق نچايا هي" (بُلا شاهه).

• **ٺيبا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي حيدرآباد، ٽپي مولان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٺيبانه:** ث. اسم خاص. ضلعي دادو تعلقي ڪوٽڙي، ٽپي لڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٺيبڪي:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار، ٽپي ڏاسوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٺيپَري:** اسم خاص. ضلعي ٿرپارڪر، تعلقي عمرڪوٽ، ٽپي چوڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٺيتِ ج ٺيتِيُون:** ث. [سن. تِٿ] روزاني خريداري وهنوار يا ڏي وٺ جي مقرري. مقرر گراهڪي – ٻانڌاڻ. تِٿ. آهت. مقرر ڪيل وقت. هڪڙن واپارين جو مال ٻين ڪي اُڌوري تي ڏيڻ جو هنڌ. روُئداري – واقفيت – ڏيٺ.

• **ٺيت رکڻ:** ڪنهن واپاريءَ ڪان مال وٺڻ جو سلسلو جاري رکڻ. روزاني خريد فروخت جي ڏائي ٻڌائڻ.

• **ٺيتِي ج ٺيتِي:** صفت. ڏيتي ليتيءَ جو ٻانڌاڻ ٻڌل ماڻهو. انجامي. روزانو گراهڪ. ٻڌل خريدار. دلال – واقفڪار.

• **ٺيپَ:** ث. منائيءَ جو هڪ قسم. مارَ – ٺَپڪو.

• **ٺيڏو ج ٺيڏا (ڪ):** ذ. ٺُونو – ٺَڪَرُ – ڏيهه.

• **ٺيرُ ج ٺيرَ:** ذ. نَرُ ٻَڪَرُ. سانُ. (صفت) اڙدو. پهلوان (ل). مستُ. چريو.

– **ٺيرُ وجهَڻُ:** فساد ڪرائڻ. جهيڙو مچائڻ.

• **ٺيراٺو ج ٺيراٺا (ڪ):** ذ. ڇيلو (عمر هڪ سال ڪن جو).

• **ٺيري ج ٺيرِيُون:** ث. مٺي جي مڇيءَ جو هڪ قسم – ٺيلهِي مڇي.

• **ٺيڙُ ج ٺيڙَ:** ذ. ٺَپُ. ٺاپو – آڏيڙو. ڏِڪو. لوڏو. ڪُوڙو آسرو – ٺارڻ – دلاسو ڏيڻ. ڪجيءَ جي ٻاڙ ڪان ڪَجهه مٺيرو نڪتل ٻچو (ت).

– **ٺيڙُ ڏيڻ:** غلط ڏس ڏيڻ. ڪوڙو دلاسو ڏيڻ. گسُو هٽڻ.

– **ٺيڙُ کائڻ:** اُٿل کائڻ. پنهنجيءَ ڳالهه ڪان ڦرڻ. انجام شڪني ڪرڻ.

– **ٺيڙَ کائڻ:** ٺابا کائڻ – رُلڻ – دربدر ٿيڻ.

• **ٺيڙائڻ:** مصدر. ٻاهڙائڻ – آٽڙائڻ. ٽڙڪائڻ. ٻاڙ ڪان لوڏڻ – اُکوڙڻ. ٻلائڻ – ٻلائڻ – گمراهه ڪرڻ.

• **ٺيڙو ج ٺيڙا:** ذ. صفت. ٺيڙڻ وارو. مخالف.

• **ٺيڙڻ:** مصدر. رِيڙهڻ – چورڻ – سيرڻ. هٽائڻ – اُکيڙڻ. ڦٽائڻ. لوڏڻ. ٺُڏڻ. ڏِکَڻُ. انجام ڪيل ڳالهه ڪان ڦيرائڻ. گمراهه ڪرڻ. (ٺيڙيو – ٺيڙيندو – ٺيڙيل).

• **ٺيڪَ ج ٺيڪون:** ث. [سن. سْتَڪ = هٽائڻ] ترار جي مياڻ – ڪپ.

• **ٺيڪائڻ:** مصدر. "ٺيڪڻ" مان متعدي بالواسطه. مياڻ ۾ ترار وجهائڻ. جهيڙو ٽارڻ. مخالف کي وڙهڻ کان بس ڪرائڻ.

• **ٺيڪِڻُ:** مصدر. [سن. ستڪ = هٽائڻ] ترار ڪِپ ۾ وجهڻ. مياڻ ۾ وجهڻ. سندرو ڇوڙي ويهڻ. معاهدو پڄڻ. ڪم بند ڪرڻ.

• **ٺيگَ (ت):** ث. هڪ قسم جي ٻاڄيءَ جو ٻجُ.

• **ٺِيَل ج ٺِيَل:** ذ. صفت. ٻڻِيَلُ – ٺهيل. بيٺل.

• **ٺِيَلُ ٺاپَلُ:** ذ. صفت. پُورو ڪيل. سرانجام ڪيل. ٺهيل ٺڪيل.

• **ٺيلُ ج ٺيل:** ذ. ٺيلهو – ٺيلهو – ڏِڪو.

• **ٺيلڻُ (ل):** مصدر. ڏسو "ٺيلهڻ".

• **ٺيلو ج ٺيلا:** ذ. ڪپڙي – يا چمڙي جي ڳوٿري – ٺيلهو. ڏِڪو. (ث. ٺيلي ج ٺيليون).

• **ٺيلِي ج ٺيلِيُون:** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم – ٺيلهِي ٺيري.

• **ٺيلهَ ج ٺيلهُون:** ث. ٺيلهڻ جي حالت يا عمل – ڏِڪ. ريڙهه.

– **ٺيلها ٺيلهِي:** ث. ٺِڪَ ڏوڙ – گهَ پِيهه.

– **ٺيلها ٺيلهي ڪرڻ:** ڏِڪي بازي ڪرڻ.

• **ٺيلهڻ:** مصدر. ٺيلهڻ. ڏِڪڻ. ريڙهڻ – هيرڻ – چورڻ. لوڏڻ. ڏِڪارڻ. هٽائڻ.

• **ٺيلهو ج ٺيلها:** ذ. ڏِڪو – ٺاپو – لوڏو.

– **ٺيلهو ڏيڻ:** ڏِڪو ڏيڻ. پري هٽائڻ لاءِ زور سان ڏِڪ ڏيڻ.

• **ٺيلهو ج ٺيلَها:** ذ. چمڙي يا ڪپڙي جو ڳوٿرو. ٻجڪو – ٻستو – ماري ماري سجائي چڙهڻ.

– **ٺيلهو ڪري چڙهڻ:** هڏيون ڀاسريون ڀڃي چڙهڻ.

● **ٽيلهي ج ٽيلهيون:** ث. [سن. ٽتل] ڪبڙي يا چمر جي ڳوٺري – ٻجڪلي. مِٺي جي مٽي جو هڪ قسم – ٽيري.

– **ٽيلهي بردارُ:** [ٽيلهي + ف. بردار =ڪندڙ] صفت. رُپين جي ٽيلهي ڪڻي گڏ هلڻ وارو. خزانچي.

– **ٽيلهيءَ جو منهن ڪولڻُ:** تمام گهڻو خرچ ڪرڻ. ڏاڍي سخا ڏيکارڻ.

– **ٽيلهيون چاڙهڻ:** انگور يا ڪارڪن وغيره جي ڇڳن تي پکين جي بچاءَ ڪان ٽيلهيون ٻڌڻ.

● **ٽيڻُ:** مصدر. وجهڻ وڌڻ – وجود ۾ اچڻ. هٽڻ – هجڻ (ڪم). نهڻ – راس ٽيڻ – مڪمل ٽيڻ. جُڙڻ – زير تڪميل هئڻ. (ٽيو – ٽيندو – ٽيل).

● **ٽيوو ج ٽيوا:** ذ. مُندي‌ءَ جي ٽڪ – ٻڙو – نگينو.

● **ٽيوري ج ٽيوريون:** ث. [انگ. Theory] اُصول. مَتو.

ٿ

ٿ: ٿ. [هـ] سنڌي "الف – ب" جو ستون اکر. اُچار 'ٿي'. ابجد موجب عدد 'ٿ' جي برابر چار سؤ (۴۰۰).

• ٽـِ (ٽِن): صفت. لفظ "ٽي" جو مخفف – اسم يا صفت سان لڳندڙ ٽن جي معنيٰ ڏيکاريندڙ 'اڳياڙي'.

– ٽـِ – **هزارا نوٽ ڏيڻ:** ٽـِن هزين (هزارن) وارا نوٽ ڏيڻ. (مجازاً) ڪجهہ بہ نہ ڏيڻ – آڱوٺو ڏيڻ.

– **ٽـِ پاڱو ج ٽِپاڱا:** ذ. ٽيون پاڱو – ٽيون حصو.

– **ٽـِ ٽنبي ج ٽـِٽنبيون:** ٿ. ٽـِن ٽنين تي بيٺل جاءِ.

– ٽـِ – **ٽڻ ٽـِ – ٽڻي:** ٿ. ٽـِن ٽـِڻن. جاين يا خانن واري راند (جيڪا ٽن سارين سان بہ ماڻهو آمهون سامهون ويهي کيڏن).

– ٽـِ – **ٽڻ مچائڻ:** ٽـِ ٽڻ جي اها حالت. جنهن ۾ هڪڙيءَ ڏر جو هر داءُ ڪَٽَ جو داءُ ٿئي. سوڙهو گهٽڻ.

– ٽـِ – **پائي ج ٽـِ پائيون:** ٿ. ٽي پائليون. ٻارهن آنا. مُنو روپيو.

– ٽـِ – **پائيڪ:** ذ. صفت. ٽن پائلين يا مُني روپئي جي قيمت وارو.

– **ٽِپائي ج ٽِپايُون:** ٿ. ٽن پيرن واري ميز. ٽـِن پاون جي تور جيترو وَٽ.

– ٽـِ – **پٽ. ٽـِ پٽي:** ٿ. ٽـِن پٽن واري جوئا راند. (جنهن ۾ پتن هلائڻ جو ماهر کي بہ ٽي پتا ڪٽي تڪڙو تڪڙو هلائي اُبتا رکي مقابل کي گهربل پتو ڪڍڻ لاءِ چوي. (جيڪو ڀولي نہ سگهيو آهي) هَٿَ جي چالاڪي. دوکو – ٺڳي.

– ٽـِ – **پٽائي ج ٽـِ پٽائي:** ذ. صفت. ٽن پتن واري جوئا کندڙ. جوئاري. ٺڳ – دوکيباز. چالاڪ

– ٽـِ – **پٽي ج ٽـِ پٽيون:** ٿ. ٽِپٽائون چانديءَ جو ڳهہ يا چمڙي جو پٽو. جيڪو ٻانهن جي ڏؤنري ۾ ٻڌبو آهي.

– ٽـِ **پڙُ. ٽِپڙو ج ٽـِ پڙَ ٽِپڙا:** ذ. صفت. ٽن پُڙن وارو. ٽن خانن وارو. (ٿ) ٽِپڙي ج ٽِپُڙيون.

– ٽـِ **پکو:** ذ. فوتيءَ جي ٽن مهينن کان پوءِ واري خيرات يا ڪريا ڪرم – ٽِماهو.

– **ٽـِ پکي ج ٽـِ پکيون:** ٿ. ٽِپَکو. ڳَنلن جا ٽي ٻارا. ٽن پَکن جي جهوپڙي – ٽن پَکن جو مَنهُن.

– **ٽـِ پني ج ٽـِ پنيون:** ٿ. نِير جي وڻ جو پَن. وڻ تي چڙهندڙ ۽ ڳُريءَ ڳُريءَ ۾ سنهڙن ٽـِن ٽـِن پَنن واري وَل. اُن ول جو پَنُ (جنهن ۾ ٽي پتيون ٿين).

– **ٽـِ پورُ:** ذ. صفت. ٽنهي پاسن يا ڪُنڊن کان پورو.

– **ٽـِ پورپاسو ٽِڪنبو ج ٽـِ پورپاسا ٽِڪنبا:** ذ. ٽِڪنبو جنهن جا ٽيئي پاسا هڪجيترا هجن ۽ ٽنهي ڪنڊن جي ماپ ساڳي هجي.

– **ٽـِ پهر:** ذ. ٽن پهرن جو وقت (جڏهن ڏينهن جا ٽي پهر گذرن) – ٻيپاڙي – وِچين – عصر. (ٿ) ٽـِ پَهري ج ٽـِ پهريون.

– **ٽـِ پهر ج ٽـِ پهرا:** ذ. ٽِپهرن جو آرام. ٽِپهرن جي منزل.

– **ٽـِ پهريءَ جهڙو منهن ٿيڻ:** پِيلو مُنهن ٿيڻ. شڪي ٿيڻ. لڄي ٿيڻ.

– **ٽـِ پهو:** ٽن تندن وارو ٿلهو سُٽ.

– **ٽـِ پيرو ج ٽـِ پيرا:** ذ. صفت. ٽـِن پيرن وارو. لڪي لڪي ايندڙ ۽ لڪي لڪي ويندڙ. ٽن هنڌن يا نڪاڻن وارو. جنهن جي خبر نہ پوي تہ ڪٿي هوندو. (ٿ) ٽـِ پيري ج ٽـِ پيريون.

– **ٽـِ پيڙهيو ج ٽـِ پيڙهيا:** ذ. صفت. ٽـِن پيڙهين وارو. بنيادي.

– **ٽـِ پيري ج ٽـِ پيريون:** ٿ. تاس راند ۾ الڳ الڳ رنگن مان ٽن هڪجهڙن پتن جو جوڙ. ٽِسَر.

– **ٽـِ دالي:** ٿ. ٽن نمونن جي دالين جي گڏيل ڀاڄي.

– **ٽـِ دري:** ٿ. ٽـِن درن واري جاءِ، پُل يا موري.

– **ٽـِ دکي:** ٿ. ٽن دِکن يا دکين واري چاڙهي.

– **ٽـِ ڏِکي:** ٿ. ٽي ڏِڪا. ٽي لوڏا. سخت تڪليف – ڏولائو – مصيبت. (صفت) طلاقيل. مائٽن. ساهرن ۽ راڄ جي ڏڪيل يا لوڏيل.

– **ٽـِ ڏِکي ۾ اچي وڃڻ:** لوڏن ۾ اچي وڃڻ – ڏولاڻن ۾ اچي وڃڻ.

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

– **ٽِہ رقمي**: ث. ٽن رقمن وارو حساب (جنهن ۾ ٻن مليل رقمن جي مدد سان ٽين رقم جواب طور ڪيجي).
– **ٽِہ سالو ج ٽِہ سالا**: ذ. صفت. ٽن سالن جي عمر وارو.
– **ٽِہ سانگ ج ٽِہ سانگو**: ث. ٽي شاخون. وڻ ۾ ٽن شاخن جي ڦٽڻ جو هنڌ.
– **ٽِہ سانگُ ج ٽِہ سانگو**: ذ. ٽن شاخن يا ٽن آنگهن وارو هٿيار – ٽِسانگو. ٽن انگن واري ٽوٽي.
– **ٽِہ سَرِ**: ث. تاس راند ۾ مختلف رنگن مان هڪجهڙن ٽن پتن جو جوڙ – ٽِپيري. ٽن سَرُن واري ڌهري.
– **ٽِہ سو (ٿ)**: ذ. ٽن سون ڌاڳن واري تاجي مان نهيل ڪپڙو. ٽيهن ڌاڳن مان تيار ڪيل ڪپڙو. ڪپڙي جي ٽن ڏرن کي ملائي ناهيل چادَر. (صفت) چڏو – ٽُسو.
– **ٽِہ سُول ج ٽِہ سُول**: ذ. ٽن ڏندن وارو هٿيار – ترشول. ٽن واٽن جي ملڻ وارو هنڌ – ٽِواٽو.
– **ٽِہ سيِ، ٽِہ سيو**: ذ. (ت). ث. ٽن سَون تندن جي تاجيءَ وارو ڪپڙو.
– **ٽِہ ڦَلو**: ذ. [هہ ترقلا: ع. اطريفل] ٽن ڦُلن يعني هريڙن، ۽ ٻهيڙن جو مرڪب. (جو دوا طور ڪم اچي).
– **ٽِہ ڦٽي، ٽِڦٽِي ج ٽِہ ڦٽيُون**: ث. ٽن ڪُندن واري لوهہ جي ڪُرپي (جنهن سان ٽئي تان ماني وغيره اُٿلائجي) – چيتِ (ت). وراٿي.
– **ٽِہ ڦٽيءَ جهڙو مُنهن ڪرڻ**: مايوس منهن ڪرڻ. ملول ٿيڻ.
– **ٽِہ ڦيٽي ج ٽِڦيٽيُون**: ث. ٽن ڦيٽن واري گاڏي، سائيڪل وغيرهہ
– **ٽِہ ڪالي ج ٽِہ ڪالي**: ث. تور جي وڏي ڪانٽي ٽنگڻ جي لاءِ ٽن ڪائين جي مخروط اڏاوت.
– **ٽِہ ڪارُ**: ذ. صفت. ٽن ڪارَن داغن وارو. (جانور: ڍڳو، گهوڙو) نياڳو – چَندو.
– **ٽِ ڪُٽِي ج ٽِہ ڪُٽيون**: ث. ٽن قسمن جو طعام. نڪ جي مٿان ڀِرُن جي وچ وارو هنڌ.
– **ٽِہ ڪُپڙي**: ث. ٽن ڪپڙن پائڻ جي عمر کي پهتل ڇوڪري. بالغ ٿيڻ جي ويجهو ڇوڪري.
– **ٽِہ ڪَنٽي (ٿ)**: ث. گاهہ جو هڪ قسم – ٽڪَنڊي.
– **ٽِڪُنڊو ج ٽِڪُنڊا**: ذ. جاميٽريءَ ۾ ٽن ڪُنڊن ۽ ٽن پاسن واري بند شڪل – مثلث الاضلاع. (مختلف ٽڪنڊا: اٽپور پاسو ٽڪنڊو، ٻہ پور پاسو ٽڪنڊو – ٽہ پور پاسو ٽڪنڊو)
– **ٽِہ ڪُنڊيارو ج ٽِہ ڪنڊيارا**: ذ. صفت. ٽن ڪُنڊن وارو.
– **ٽِہ ڪنڊي**: ث. گاهہ جو هڪ قسم (جنهن جو ٻج ٽن ڪنڊن وارو ٽئي ۽ ول وانگر پٽ تي پکڙجي) – ٽِہ ڪَنٽي (ٿ).
– **ٽِڪَٽو ج ٽِڪٽا**: ذ. صفت. ٽن ڪٽن وارو.
– **ٽِڪورو ج ٽِڪورا (ت)**: ذ. (ٽن ڪورن يا پاسن وارو) لوهار کي ڪم جو هڪ اوزار، جنهن سان لوهہ يا ڪاٺ جي مٿاڇري کي رهڙڻ يا گسائڻ جو ڪم وٺجي. ٽن پاسن يا ڪندن واري روات. (ث) ٽِڪوري ج ٽِڪوريون.
– **ٽِڪَڙِي (ڪ)**: ث. ٽن پٿرن سان کيڏڻ واري هڪ راند – ٽِہ ٽٽي.
– **ٽِڪُڻُ (ڪ)**: ذ. ٽن ڪٽن واري – ڀرت جو هڪ نمونو.
– **ٽِڪَلو**: ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن تي ٽن گلن وارو ڇاپو ٿئي)
– **ٽِڳو ج ٽِڳا**: ذ. ٽن سالن جي عمر وارو ڍڳو.
– **ٽِڳهَڙو ج ٽِڳهڙا**: ذ. سال جي شروع وارا ٽي ڏينهن. (جيڪي ڪورين جي ڪپڙي سبڻ يا اُٽڻ لاءِ منحوس ڏينهن ليکيا ويندا آهن).
– **ٽِلِ، ٽِلهَ ج ٽِلون، ٽِلهُون**: ث. ٽن ٽٽن واري مينهن يا ڍڳي.
– **ٽِلڙهہ**: ث. ٽن لغڙن جو پيچ.
– **ٽِلَڙهو ج ٽِلڙها**: ذ. صفت. ٽن لَڙهن وارو هار. ٽِہ سَرو.
– **ٽِمارَ ج ٽِمارون**: ث. هڪبئي جي مٿان ٽن طبقن واري جاءِ ـ ٽن منزلن واري جاءِ.
– **ٽِماسو ج ٽِماسا**: ذ. ٽن مهينن جي مند.
– **ٽِماهو ج ٽِماها**: ذ. صفت. ٽن مهينن وارو. (ذ) ڪنهن جي مرڻ بعد ٽن مهينن واري خيرات. ٽِپَڪو.
– **ٽِماهي ج ٽِماهيون**: ث. ٽن مهينن جو عرصو – سِماهي.
– **ٽِمُکو ج ٽِمُکا (ٿ)**: ذ. ٽِمُنهون يا ٽن مُنهن وارو ڏيئو. ٽِواٽو – ٽِسُول.
– **ٽِمُنهين**: ث. گلا – غيبت.
– **ٽِمُنهون ج ٽِمُنهان**: ذ. صفت. ٽن مُنهن وارو هر – ٽِمُکو. واهہ مان ٽن شاخن ڦٽڻ واري جاءِ.
– **ٽِمُني ج ٽِمُنيون**: ث. ڪاڄڻ کي جهلڻ واري ٽلهي ڪاٺي.
– **ٽِمٽو ج ٽِمٽا**: صفت. ٽن مٽن جي تور وارو.
– **ٽِمُورتي**: ث. هندن جي ٽن ديوتائن (برهمو، شو ۽ وشنو) جي گڏيل مورت – ٽِمونهين.
– **ٽِمونهين**: ث. ڏسو "ٽِمورتي".
– **ٽِواٽو ج ٽِواٽا**: ذ. ٽن رستن يا واٽن جي ڦٽڻ يا گڏجڻ وارو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هنڌ – ٽسول.

– **ٽِوايو ج ٽِوايا**: ذ. صفت. ٽِن وايُن وارو – ٽن ٻولين وارو – ٽن معنائن وارو. (ڪتاب).

– **ٽِوَڪِري ج ٽِوَڪِريُون**: ث. ٽن ڏرين جي پاڻ ۾ هڪبئي سان سڳابندي.

– **ٽِمَعو ج ٽِمعا**: ذ. صفت. ٽن متن وارو. ٽن مدن يا ٽن ڏرين سان لاڳاپيل (حساب، ليکو).

– **ٽِموجڙي**: ث. سخت سزا – گهٽي مار ڪٽ.

● **ٽاپُ، ٽراپ ج ٽاپون ٽراپون (ٽ)**: ث. وڏي ڇوڪري.

– **ٽاپُ ج ٽاپ**: ذ. ننڍو ڇوڪرو – ڏڪرو. گابو.

● **ٽاپَن ٽاپِر ج ٽاپِرُون (ٽ)**: ث. وڏي ڪنواري ڇوڪري.

● **ٽاپَـرُ ج ٽاپَـرَ**: ذ. چوپائي مال جو ننڍو ڦَرُ. گابو. وهڙو. ٻڪرو وغيره جو ٽُڪر. ننڍو ٻار. ٿورو پاٽي.

– **ٽاپَرُ ٽاپَرُ ٽاپرِ ٽاپرِ**: ذ. چوپائي مال جا ننڍا ڦَرَ. ڇوڪر پاڪر.

● **ٽاپڙ، ٽاپڙ**: ث. گهوڙي جي سُنبن جو ڊوڙڻ وقت آواز.

– **ٽاپڙ ٽاپڙ ڪرڻ**: تکي هلڻ يا ڊوڙڻ وقت پيرن سان آواز ڪرڻ.

– **ٽاپڙڪو**: ذ. گهڻن گهوڙن جي پچڻ جو آواز. ڊوڙندڙ گهوڙن جي سُنبن جو آواز. ٽڪي پاچ.

– **ٽاپڙڪو وجهڻ**: ڀڄائڻ – ڊوڙائڻ. ڇرڪ پرائڻ. نقصان وجهڻ.

● **ٽاپلو (ڪ)**: ذ. ڊوڙندڙ گهوڙن جي – سُنبن جو آواز.

● **ٽاپِي ج ٽاپيون**: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم. ڪارو رنگ، ويڪرو مُنهن. ڦڦڙن سان ساهه کڻندڙ. ٻن ڪان ڇڻن فوٽن تائين قد. لڏڙي جي شڪل سان مشابهت رکندڙ ۽ بنا ڀَرن واري منگر مڇي.

● **ٽاٽ**: ث. موڙ (بت ۾). اوچتو لڱن ۾ ٿورو سور. سُور جي سوٽ. ٽَڪ جو ٿورو احساس.

– **ٽاٽ اُٿڻ**: ٿورو ٽَڪُ محسوس ٿيڻ. ٿورو سور پيدا ٿيڻ (لڱ ۾). سُورَ جي چيٽ اُٿڻ.

● **ٽاٽُ ج ٽاٽ**: ذ. [انگ. Tight] درزين وٽ استري واسطي ڪم ايندڙ هڪ قسم جو ٿُلهو ۽ چڪيل ڪپڙو. سٽيءَ مان ٺهيل سنهي ڳوڻ – پالُ. (صفت) سخت. مضبوط. چڪيل – ٽاٽيل. اڻ مڙندڙ. پورو پريل. سوگهو بند ٿيل. سُڪ. چوڪس – خبردار. ٺهيل ٺڪيل (ڏيک ويک ۾).

● **ٽاٽائِي ج ٽاٽائيون**: ث. شوخي. ڪڙائي. چالاڪي. ٽَٽُ. تيزي. تندرستي.

– **ٽاٽائي ڏيکارڻ**: ڪڙائي ڏيکارڻ. چالاڪي ڏيکارڻ. تيزي ڪرڻ.

– **ٽاٽائي وٺڻ**: ٽَٽُ وٺڻ. سينگار ڪرڻ.

– **ٽاٽائي وٺائڻ**: ٽَٽ وٺائڻ. سينگار ڪرائڻ.

– **ٽاٽُ ڦُوڪ**: ث. ڪپڙي لٽي. ناهه جوڙ. مستي. تيزي – وڏائي – آڪڙ.

– **ٽاٽُ ڪَرڻ**: سخت ڪرڻ. قابو ڪرڻ. پورو پرڻ. تڪڙو ڪرڻ. سزا ڏيڻ.

● **ٽاٽا ج ٽاٽائُون**: ث. مينهن پوڻ يا پاڻيءَ ڪرڻ جو آواز. ٽَپ ٽَپ.

● **ٽاٽار**: ذ. گرم شيءِ سان ٽاڪور. ٻسارُ – ڇهل قدمي. گهمندي هيڏانهن هوڏانهن نظر.

● **ٽاٽارڻ**: مصدر. ٽڪورڻ – ٽاڪورڻ. سور جي متان ڪپڙو گرم ڪري گهمائڻ. بدن کي ڪنهن شيءِ سان گرم ڪرڻ يا ٽاڪور ڪرڻ.

● **ٽاٽارو**: ذ. مکڻ کي رجائي گيهه بنائڻ جو ڪم.

● **ٽاٽائڻ**: مصدر. ٽتائڻ – لنوائڻ. ڪسائڻ. ڪن تار ڪرڻ. (ٽاٽائيو – ٽاٽائيندو – ٽاٽايل).

● **ٽاٽجڻ**: فعل مجهول. مٽيءَ، شيشي يا چينيءَ جي ٿانوَ کي ٿوري سيرَ يا ڦوٽ پوڻ. سُور جي سُوٽ اُٿڻ. سيٽجڻ. عضوو يا نس.

– **ٽاٽيل**: ذ. صفت. سيرپيل – ڏرُ پيل.

● **ٽاٽَرُ ج ٽاٽَرَ**: ذ. آڏيڪ وهڙو – اڻ ڪٽيل وهڙو – آنڙ وهڙو. ٽئون بالغ (ڇوڪرو). مستيءَ وارو. اڻ آزمودگار. لوفر. بي حياءَ – بدفضيلت (ڇوڪرو).

● **ٽاٽرو ج ٽاٽرا**: ذ. ڳوڙ – هُل. فساد – بکيڙو. مانڌاڻ.

● **ٽاٽڙي**: ث. ليمي جو سَتُ – ليمي جو رَسُ.

● **ٽاٽوِي**: اسم خاص. ضلعي لاڙڪاڻي، تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ٽيپي ۽ ديهه جو نالو. هڪ ذات جو نالو.

● **ٽاٽڪڻ (ٽ)**: مصدر. پچڻ – پچي پوڻ. سرجڻ – ٽاٽجڻ.

● **ٽاٽمائڻ**: مصدر. (ڪم ڪان) ٽتائڻ – لنوائڻ – گوهي ڪرڻ – پاسو ڪرڻ. ناز نخرو ڪرڻ.

● **ٽاٽوڙڻ**: مصدر. ٽاڪور ڪرڻ. (بدن کي سور واري هنڌ تي گرم ڪپڙي پٽر وغيره سان ٽاڪور ڪرڻ)

● **ٽاٽوڙ ج ٽاٽوڙون**: ث. ٽاڪور. ڏمَر.

● **ٽاٽونڪڻ**: مصدر. ڇنڊڻ ڦوڪڻ – صاف ڪرڻ.

● **ٽاپ**: ث. ننڍي وهڙي. ٽهاڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **تاپ:** ذ. [انگ. Top = چوٽي] واهه جي ڪناري وارو صاف رستو – ڏنو – گشو – اُنا.

• **تاپ تاپ:** ث. گهوڙي هلڻ جو آواز – تاپڙکو.

• **تاپ ٽوپ:** ث. [انگ. ٽپ تاپ] خوشامد – چاپلوسي. ناهه جوڙ – چندقوڪ.

– **تاپ ٽوپ ڪرڻ:** خوشامد ڪرڻ. خدمت ڪرڻ – چاڪري ڪرڻ. سينگار ڪرڻ. چند قوڪ ڪرڻ – صفائي رکڻ.

• **تاپرو ج تاپرو:** ذ. زور يا پيڙون ڏيندڙ.

• **تاپرو(ل):** ذ. ٻاڪرين مال جو هڪ قسم. (ث) تاپري ج تاپريون.

• **تاپري:** ث. ٻري ٻڪرين جي نسل مان هڪ قسم.

– **تاپري ٻري:** ث. ٻڪرين جو هڪ قسم.

– **تاپري ڪاموري:** ث. ٻڪرين جو هڪ قسم

• **تاپرو ٻرو ج تاپرا ٻرا:** ذ. ٻري ٻڪر جو هڪ قسم (ث) تاپري ٻري ج تاپريون ٻريون.

• **تاپرو ڪامورو ج تاپرا ڪامورا:** ث. ٻري ٻڪر جو هڪ قسم. (ث) تاپري ڪاموري ج تاپريون ڪاموريون.

• **تاپوَر ج تاپورون:** ث. خدمت – چاڪري. اٺي ويني – پيچ ڊوڙ واري نوڪري.

• **تاپوَر ڪرڻ:** خدمت ڪرڻ – چاڪري ڪرڻ.

• **تاپڙو ج تاپڙا (ل):** خوشامد ڪرڻ ـ چاپلوسي ڪرڻ.

• **تاپڙو ج تاپڙا (ل):** ذ. تار يا لٺي تي تاڙي وڄائڻ. نچڻ. شاديءَ جي موقعي تي مگٿهار جي چوڌاري زالن جي جهمر.

• **تاپڻ (ڪ):** مصدر. اُٺ جو مستيءَ جي حالت ۾ ماٿهوءَ ڪي پيرن هيٺان لتاڙي مارڻ.

• **تاپو ج تاپا (ث):** ذ. تکي ڊوڙ (اُٺ جي). اجايو پنڌ. تاپو.

• **تاپو ج تاپو:** ذ. ٽپا ڏيندڙ – چال ڏيندڙ – ڪُڏندڙ. واهه يا شهر تي پڌل زنجير يا رَسو (پار اُڪرڻ لاءِ). گول ٺڪري (ٻارن جي راند ۾ ڪم ايندڙ).

– **تاپو راند:** ث. هڪ تنگ متي ڪٽي. ٻيءَ تنگ جي پير سان گول ٺڪريءَ کي ٺُڏي. پڙ ۾ ٻهجائڻ واري راند – تيزي راند – اِند راند.

• **تاپون ج تاپون:** ذ. تيزي راند ۾ زمين تي ٺهيل خانن مان ڇهون نمبر خانو.

• **تاپي ج تاپيون:** ث. تکي ڊوڙ (اُٺ جي). تيز ياچ – ڏاڍي – ڊوڙ.

• **تاپين ۾ پوڻ:** ڏک ڊوڙ ۾ پوڻ. تڪليف ۾ اچي وڃڻ. رولڻ ۾ پوڻ.

• **تاچو ج تاچا:** ذ. دهل يا نغاري جي چوٽ واري وڄت. دهلن جو زوردار آواز. تانـوَ ٽپا ۽ ساماڻ.

• **تاچني تاچڻي ج تاچنيون تاچڻيون:** لوهه جي ننڍي سُئي (ٻن يا وڌيڪ ڪاغذن کي ٽنبي گڏ رکڻ لاءِ ڪم ايندڙ).

• **تاڏڻ. تاڏڻ:** مصدر. ڏڳي جو رَنڀڻ (ڳئونءَ تي ٽپڻ يا ٻئي ڏڳي سان ورهڻ مهل).

– **تاڏ. تاڏ ج تاڏون. تاڏيون:** ث. ڳئونءَ تي ٽپڻ يا ٻئي ڏاند سان وڙهڻ مهل ڏڳي جي رڙ. ڏاڍو آواز. رڙاڪو. وڏائي – تاڻ. خوشيءَ جو ٽپ.

– **تاڏ ڪرڻ:** خوشيءَ وچان يا تاڻ ۾ پرجي رنيون ڪرڻ.

– **تاڏ ڪري مچڻ:** خوشيءَ سان مچڻ. ظاهر ظهور قبولدار ٿيڻ فخر سان اقرار ڪرڻ.

– **تاڏ هڻڻ:** وڙهڻ لاءِ تيار ٿيڻ.

• **تاڙو ج تاڙا:** ذ. صفت. هٺيلو – ضدي.

– **تاڙون (تاڙيون) ڏيڻ:** ڍورن جو مستيءَ جي وقت ٽپ ڏيئي آواز ڪرڻ. للڪارون ڪرڻ. ٻڪاڪون هڻڻ.

– **تاڙون (تاڙيون) هڻڻ:** مستي ڏيکارڻ. وڙهان وڙهان ڪرڻ. ٻولائڻ (وڙهڻ لاءِ).

• **تاڙ ج تاڙون:** ث. ڏسو "تاڏ".

• **تاربين:** ذ. تاربين جو تيل. رنگ جي ڪم ايندڙ ولائتي تيل.

• **تارچ ج تارچون:** [انگ. Torch] چور بتي – هٿ بتي (جيڪا بئٽريءَ جي سيلن تي. بتڻ دٻائڻ سان ٻري).

• **تارڻ:** مصدر. [سن. تران] ٻري ڪرڻ – پاسي ڪرڻ – هٽائڻ. الڳ ڪرڻ – جدا ڪرڻ. (ٻهانو ڪري) ٽٽائڻ – گسائڻ. پاسيرو ڪرڻ.

• **تارو:** پاسو. ٽٽاءُ – گس گساءُ – الڳ ڪرڻ.

• **تارو ڪرڻ:** ذ. پاسو ڪرڻ. بچاءُ ڪرڻ. ٽري وڃڻ – مُڙي وڃڻ.

• **تارو ج تارا:** ذ. لٺيءَ جي وڻ جي سنهي شاخ. لٺيءَ جو ننڍڙو وڻ. وڏي تاري. لامَر. چانيو. لٺيءَ جي ننڍين شاخن مان ٺاهيل ٻهارو. مهميز.

– **تارو ٽنبڻ:** ميارون ڏيڻ. طعنا ٽنڪا هڻڻ. هوشيار ڪرڻ.

– **تارو ٿيڻ:** ڪنهن عضوي مان ست ڇڏائي وڃڻ.

– **تارو ڏيڻ:** ٻهارو ڏيڻ. صفائي ڪرڻ. ٺڙڪ جواب ڏيڻ.

• **تاري ج تاريون:** ث. شاخ – لامر. وڻ جو ننڍڙو ڏارُ (جنهن ۾ ٻن ۽ ڏانديون اچي وڃن) وڻ جو هڪ قسم – تالهي – شيشم.

– **تاري ٻهارَ:** ٿ. ٻوري صفائي – ميڙَ سيڙَ. خاتمو – پڇاڙي.

– **تاري ٻهارَ ڪرڻ:** ميڙي چونڊي سڀ ڪڍڻ. صفائي ڪرڻ.

– **تاري وجهڻ:** وڻ جون ٽاريون وڍي رڍن ۽ ٻڪرين کي کاڌي لاءِ ڏيڻ.

• **تاڙَ ۽ تاڙون:** ٿ. ٺَرَ ڏِٻي جو آواز (ڪ). ڏسو "تاڏ".

• **تارا هڻڻ:** نشان قائم ڪرڻ.

• **تارا ڦورا ڪرڻ:** ڪُرڪَڻ – ڪِنجهڻ – وَڪَڙَ ڪاڻ.

• **تاڙڻ:** مصدر. ٻاهه تي پگهارڻ (وَهَ، گيهه، مکڻ) – ڏسو "تائڻ".

• **تاڙهَ ۽ تاڙهون:** ٿ. ڏِٻي يا ڳئونءَ جو هڪ آواز (جيڪو ڏوڙڻ ۽ تاڏن ڏيڻ مهل ڪڍن). گجگوڙ جو آواز. شينهن جي دانهن. رڙ – ڪوڪُ. ياچ.

– **تاڙهو تاڙهه:** ٿ. دانهن ڪوڪ. پچ پچان.

• **تاڙهو تاڙهَ ڪرڻ:** گجگوڙ ڪرڻ. رَنيون ڪرڻ (ڪ).

• **تاڙهِي ۽ تاڙهيون (لس):** ٿ. ٽاري – وڻ جي شاخَ.

• **تاسَ:** ٿ. ڄَرَ – سيڪُ – تَؤ.

• **تاسُ (ل):** ذ. بند جي سَدائيءَ لاءِ مٽس ڏنل ٽَپ.

• **تاسا سِلڪ:** ٿ. ريشمي ڪپڙي جو هڪ قِسم.

• **تاڪُ ۽ تاڪَ (ل):** ذ. ڌاڳو. ڏورو. سُٽ جو ڦورو.

• **تاڪو ۽ تاڪا (ٽ):** ذ. وقت ٽائو – ويلَ – مهل.

• **تاڪو ڪرڻ (ٽ):** ترسڻ – ساهي ڪرڻ.

• **تاڳَ (ل):** ٿ. چوپاين جا ڦَرَ. ماڻهن جا گهٽا ٻارَ.

• **تاڪَ:** ٿ. سخت زمين – سڪل ۽ پڪي زمين. جانورن يا اناج جي ڪنهن بہ جنس ۾ ٻيءَ جنس جو ڪو ڪو داڻو. (صفت) سخت – پڪو.

– **تاڪَ مَنجهَند:** ٿ. پوري منجهند – پورا ٻہ پهر. سخت گرميءَ جو وقت.

• **تاڪُ:** ذ. ننڍن جهنگلي جانورن کي ڦاسائڻ لاءِ تارَنِ جو اَڏيل ننڍڙو لوڙهو. سيهڙن ڦاسائڻ جو واڙو يا پيهَرُ.

• **تاڪارُ ۽ تاڪارَ:** ذ. هڪ قِسم جي وڻ جي پاڙَ (جيڪا ڪنگهہ، بلغم ۽ سهڪي کان ڪاڙهي طور ڪم ايندڙ)

• **تاڪارِي (ڪ):** ٽَڪَرَ جو وڻ – جابلو.

• **تاڪاٽو ۽ تاڪاٽا (لس):** ذ. ڇُڪَ (پڙهڻ ۾). ڀُلَ. وسَر سبب لکڻ يا پڙهڻ ۾ ٿيل غلطي.

– **تاڪاٽو پَوَڻُ:** پڙهڻ ۾ ڪا غلطي ٿيڻ. ڇڪ پوڻ. ڀل ٿيڻ. ياد ڪيل ڪم جو ڪجهہ حصو وِسِري وڃڻ.

• **تاڪاٽِي:** اسم خاص. ڪاري، ضلعي ٺٽي ۾ هڪ ڏِنڍ جو نالو.

• **تاڪائُونْ، تاڪُئونْ ۽ تاڪائَانْ، تاڪُئانْ:** ذ. صفت. جلد ڀڄي پوندڙ (شيشو وغيره) – تڙڪي ڀڄي پوندڙ.

• **تاڪَر:** ٿ. ڪوهستان ۾ ننڍين ننڍين ٽڪرين واري ايراضي. ننڍڙي ٽَڪري – ٽوڙهو – ڏَنو.

• **تاڪَرُ ۽ تاڪَرَ (ٽ):** ذ. ٻُتن جو پوڄاري – ٻُتُ پرست.

• **تاڪِرو ۽ تاڪِرا:** ذ. گهڻو ڪم. مشڪل ڪم. بيگَرِ ڪم. ڏَنڌو. اجايو بحث.

• **تاڪُرُو ۽ تاڪُرُو:** ذ. صفت. ٽَڪَرَ جو رهندڙ – جابلو – پهاڙي. ڪاري رنگ ۽ ڳاڙهن ڳِتَنِ واري پوري يا ڳَڏِي.

– **تاڪُرو ڪانُ:** ذ. جابلو علائقي وارو (ڪانءُ جيڪو عام رواجي ڪانءَ کان وڏو پر ننڍو ۽ ڳري آواز ۾ ڪان ڪان ڪري).

• **تاڪُڙُ ۽ تاڪُڙَ:** ذ. صفت. جهٽ ۾ ڀڄي پوندڙ – تاڪئون.

• **تاڪُلو ۽ تاڪُلا:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم (سائي رنگ ۽ سنهي پُڇ سان ننڍڙو پکي) – ٽَڪُلو. تِيزي راند ۾ ڪم ايندڙ گول ۽ چپٽري ٺِڪري – ٽاپُون. تِيزي – تِزي (ت).

• **تاڪُلا گهَٽڻ:** اجايو وقت وڃائڻ – بي فائدو ڪم ڪرڻ.

• **تاڪِڻُ:** مصدر. سِبڻ – ٽوپو ڏيڻ. ٽوپي هڻڻ – ڳنڍِڻ. سخت شيءِ کي ٽُڪڻ. (ڄَبَلُ) ڪوٽڻ. ٿانءَ جي ڳُهہ وغيره کي ريهہ سان ڳنڍڻ – ريهڻ. (تاڪيو – تاڪيندڙ – تاڪيل).

• **تاڪائِڻُ:** مصدر. "تاڪِڻ" مان متعدي بالواسطہ. تاڪا ڏيارڻ. سِبائڻ. ڳنڍائڻ – ريهائڻ (ٿانءُ، ڳُهہ) پَٿَرَ ٽڪائڻ.

• **تاڪو ۽ تاڪا:** ذ. ٽوپو – بَخيو. ڳَنڍُ. ڌاتوءَ جي ٽُٽل ٽڪرن کي ريهہ ڏيڻ.

– **تاڪا توڙي چڙهڻ:** پلائڻ – مُنجهائڻ.

– **تاڪو اُبرڻ:** تاڪو ڇڇي پوڻ. (ڦَٽَ جو) تاڪو کُلي وڃڻ. ناتو ختم ٿيڻ.

– **تاڪو ڏيڻ:** سبڻ (جتيءَ کي) – ڳنڍڻ (ڪپڙي جو ٽُڪر ٻئي ٽُڪرَ سان). ريهہ ڏيڻ – جوڙڻ – ناهڻ.

– **تاڪوئي نہ لڳڻ:** وَسَ کان ٻاهر ٿيڻ – هَٿ پُهچَ نہ ٿيڻ. ڪوئي چارو نہ چَلڻ – ڪوئي حيلو نہ هلڻ. ڳنڍجڻ جو امڪان ئي نہ رهڻ.

• **تاڪورِڻُ:** مصدر. ڏَمِڻ – تَپِڻ – سيڪِڻ. تاڪور ڪرڻ. (تاڪوريو – تاڪوريندو – تاڪوريل).

• **تاڪِڙَ تاڪُوڙ ۽ تاڪوڙن، تاڪوڙون:** ٿ. بدن کي گرم

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شيءِ (گرم پٿر) سان ڏمَ – سيڪ – ٽاٽارَ.

• **ٽاڪوڙو ج ٽاڪوڙا:** ذ. ٽاھ – چرڪ – خوف – هراسان – پاڇ. حراس ۾ ڀڄڻ – ڀڄ ڀڄاڻ هُل – مارڪٽ – ٻاڪرڪٽو.

– **ٽاڪوڙو پوڻ:** ڀاڄڙ پوڻ. ڀڄڻ جو آواز ٿيڻ. مانڌاڻ مچڻ.

– **ٽاڪوڙو وجھڻ:** هراس پيدا ڪرڻ. ڪُتڪر وجھڻ. ڀڄائڻ. مارڪٽ ڪرڻ.

• **ٽاڪُئون ج ٽاڪُئان:** ذ. صفت. ڏسو "ٽاڪائون".

• **ٽاڪُونْ ج ٽاڪُونْ:** ذ. صفت. جلد ڀڄي پوندڙ. جلد ڏکندڙ. ڏسو "ٽاڪائون. ٽاڪُئون".

• **ٽاڪي:** ث. هڪ قسم جي بيماري – آتشڪ.

– **ٽاڪي نڪرڻ:** آتشڪ جي بيماري ٿيڻ. ناسور ٿيڻ. لا علاج بيماري ٿيڻ.

• **ٽاڱ ج ٽاڱَ (ل):** ذ. ڏاڱو. ڏورو. سُٽ جو ڦورو.

• **ٽاڱو ج ٽاڱا (ٿ):** ذ. وقت – ٽاڻو – ويل – مهل.

• **ٽاڱو ڪرڻ (ٿ):** ترسڻ – ساهي ڪرڻ.

• **ٽاڳ (ل):** ث. چوپاين جا ڦَرَ. ماڻھن جا ڳھٽا ٻارَ.

• **ٽال ج ٽالون (ٿ):** ث. صفا ڪُوڙيل مٿو. ٽوڙھ – گَنجِ.

• **ٽال مٽول:** ث. بهاني بازي – انڪار لاءِ بهانا ۽ عذر.

• **ٽالپُرَ:** اسم خاص. ميرن جي ذات جا ٨ پاڙا: پُرڳڙي، ٻاگراڻي، ڪور ڪاڻي، ڪَبڙي، نظاماڻي، شهداداڻي، شهواڻي، ٽارا، مَزاري بلوچن جو هڪ قبيلو. تعلقي ڪوٽ ڏيجي، ضلعي خيرپور ۾ هڪ ديھ ۽ ڳوٺ جو نالو.

• **ٽالو:** ذ. جوڙو – ڀيلهَ. قطار – سَنگهر – ٽَلو.

• **ٽارو** – ٽَناءُ – پاسو – ڪُساءُ. قدرتي گَنجو (ٿ). ڪَرَ جو وڻ.

– **ٽالو ڪرڻ:** ٽارو ڪرڻ – ٽري وڃڻ – پاسو ڪرڻ. ڇڏو رهڻ. پرهيز ڪرڻ. نفرت ڪرڻ. قطار ڪرڻ.

• **ٽالهہَ:** ث. گھٽائي. گھٽا (ڏاندن جا جوڙا). ڏاڍو (سيءُ يا ٿَڌِ).

• **ٽالهو:** ذ. صفت. شانَ وارو – عزت وارو – مانَ وارو. (اسم خاص) ضلعي بدين، تعلقي ماتلي، ٽپي ڪڇر ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **ٽالهي ج ٽالهيون:** ث. شيشم جي وڻ جو هڪ قسم – ٽالي – ٽاري (ت). (اسم خاص) سنڌ جي گھڻن جدا جدا هنڌن جي ٽپن جا نالا.

• **ٽالهياري:** اسم خاص. ضلعي بدين، تعلقي ماتلي، ٽپي ڦليجاڻيءَ ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **ٽالي ج ٽاليون:** ث. ٽالهي – ٽاريءَ (وڻ). جوئارين جي اصطلاح ۾ اُنن آنن جو سڪو – آڏيو.

• **ٽامَ ج ٽامُون:** ث. وڻ جي ننڍي ٽاري – لامَ.

• **ٽامڙِ ج ٽامڙيون:** ث. [سن. تامر]. ديگڙي. (صفت) باھ جھڙي تتل – سخت گرم.

• **ٽامڙو ج ٽامڙا:** ذ. [سن. تامر] ٽامي جو ديگڙو – ٽامي جي هنڊي. اڳاٽي وقت جو ٽامي مان ٺهيل سڪو.

– **ٽامڙو ڳاڙهو:** ذ. اڇي پيٽ ۽ ڳاڙهي پٺي وارو (گڏهہ).

• **ٽامڻي ج ٽامڻيون:** ث. [سن. تامر] ٽامي جو برتن. سج جي سخت تپش. گرميءَ ڪان ڳاڙهي ٿيل شيءِ. چڙ. سخت ڪاوڙ. ڪاوڙ ڪان جهري جي ڳاڙهاڻ.

– **ٽامڻي ڦَٽَڻ:** جَوْشُ ۾ اچڻ. ڏاڍو گرم ٿيڻ – تَپي تَپي ڳاڙهو ٿيڻ. ڏاڍو ڳاڙهو ٿيڻ (ڪاوڙ ۾)

• **ٽامو:** ذ. [سن. تامر] پِتَل ۽ لوھ جي ملاوت مان ٺهيل هڪ ڌاتو. (صفت) ٽامي جي رنگ وارو.

• **ٽانبَر ٽامبر ٽامبُرُ ج ٽانبَرَ:** ذ. سنهو تارو. لَڪڻ. ڇَهو سنهون سُڪل ماٿهو.

• **ٽانبو (ٿ):** ذ. ٽامو.

• **ٽانْهيڙو ج ٽانْهيڙا (ٿ):** ذ. ٽامي جي گھاگهَرِ.

• **ٽانْٽُ (لس):** ذ. گاھ جو هڪ قسم (جيڪو اُٺ کائين).

• **ٽانٽُ ج ٽانٽَ (ل):** ذ. صفت. [انگ. Tight = پختو] ڏسو "ٽاٽُ"

• **ٽانْٽارُ:** ذ. گوڙ. ڏسو "ٽان ٽان".

• **ٽانْٽِيو ج ٽانْٽِيا (ٿ):** ذ. اُٺ جي پاکڙي جي ڪائين کي قابو ڪرڻ لاءِ لوھَ جي ٺڪر جي جهَلَ.

• **ٽانْٽِيڻو ج ٽانْٽِيڻا (ٿ):** ذ. گوڏو. ٽَنگَ.

• **ٽانپَڙُ ج ٽانپَڙَ (ٿ):** ذ. ڍِينگر – ڍِنگهر.

• **ٽانڊاڻو ج ٽانڊاڻا:** ذ. اُڌامندڙ ۽ چمڪات ڪندڙ هڪ قسم جو جيت – ڪُڙڪُٻِيتو (ل) – ڪُهي ڪڌِ (ت).

• **ٽانڊو ج ٽانڊا:** ذ. ٻرندڙ آڱَرُ – جاڳِتو (ل) – باهِہ. حَسد. ڪاوڙ.

– **ٽانڊو ٽوپي بند ڪرڻ:** نِياتِ مان ڪڍڻ – پاڻيچاري مان ڪڍڻ. ڪُرَم مان ڪڍڻ.

– **ٽانڊو ٽوپي ڪَرڻ:** خدمت چاڪري ڪرڻ. ٽهل ٽڪور ڪرڻ. اڳ ڀوءِ ڪرڻ. چاپلوسي ڪرڻ.

– **ٽانڊي چاڙهٽو (ٿ):** ذ. ٽانڊن ڪڍڻ لاءِ لوھ جو اوزار – چمٽو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **تانبي ۾ آهوڙيي وجهڻ:** باهه ۾ ڪاٺيون وجهڻ – باهه پڙڪائڻ. معاملو وڌائڻ – جهيڙو وڌائڻ.

• **تانبي ج تانبيُون:** ث. برندڙ ڪاٺي – اُماڙي. چُڻانتي. چڻنگ.

• **تانبيءَ تپڻو ج تانبيءَ تپڻا:** ذ. صفت. يڪدم ڪاوڙجي پوندڙ. ٿوريءَ گهٽيءَ تي رسامو ڪندڙ. زود رنج. چيڙاڪ. برندڙ.

• **تانبورجڻ:** فعل مجهول. ڦونڊ ۾ پرجڻ – اجائي سيٽ.

• **تانبورو (ل):** ذ. گهڻن پکين جي تان تان جو آواز – پکين جو هلچارو.

• **تانڪَ (ل):** صفت. سخت ڏسو "تاڪ"

• **تانڪَ منجهند:** ث. ٺيڪ ٻپهر. منجهند وارو گرم وقت. ڏسو "تاڪ منجهند".

• **تانڪُ ج تانڪَ:** ذ. صفت. چڱو. مقوي شربت.

• **تانڪ:** ث. [انگ. Tonic] طاقت جي دوا.

• **تانڪا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

• **تانڪاري ج تانڪاريُون (ٿ):** ث. تانڪار. وڻ جو گُل.

• **تانڪاڙو ج تانڪاڙا (ٿ):** ذ. ٽڪن ڏيڻ وارو – ٽوڪو (ت) – واڪسينيٽر.

• **تانڪڙو ج تانڪڙا (ٿ):** ذ. چمڙو (پکي).

• **تانڪرو ج تانڪرا (ٿ):** ذ. وقت – مهل.

• **تانڪلي ج تانڪليُون:** ث. پٿرن گهڙڻ جو هڪ اوزار – چيٽي.

• **تانڪڻ (ل):** مصدر. ٽوبو ڏيڻ. سبڻ. ڳنڍڻ. ريهه ڏيڻ. ٽڪڻ (پٿر) (تانڪيو – تانڪيندڙ – تانڪيل).

• **تانڪڻي ج تانڪڻيُون (ٿ):** ث. جنڊ کي کهري ڪرڻ لاءِ لوهو اوزار – جنڊ آهوڙو.

• **تانڪو ج تانڪا:** ذ. ٽوبو. ڦاٽل ڪپڙي يا چمڙي جو ڳنڍُ. چڻ سان لتل حوضُ (ٿ). کر – هاڄ (ٿ).

– **تانڪو ڏيڻ. هڻڻ:** ٽوبو ڏيڻ – تاڪو ڏيڻ. ڳنڍڻ.

• **تانڪي ج تانڪيون:** ث. [انگ. Tank] سيمنٽ يا لوهه مان ٺهيل حوض.

• **تانڳَ ج تانڳُون:** ث. تاري لامَ (وڻ جي). اولاد (پٽ). چٽڻ ماسن تور جو وزن. ڪڪڙن ويهارڻ جو منهن.

• **تانڳرُ ج تانڳرَ:** ذ. گُل جو هڪ قسم – چنبيلي. ڊاک جو ڇڳو.

• **تانڳرُ ج تانڳرا (ڪ):** ذ. وڏين ٽنگن وارو پکي. تمام ڏگهو ماڻهو.

• **تانڳڙو ج تانڳڙون:** ث. چنل ڪٽ.

• **تانگڙو ج تانگڙو (ل):** ذ. وڏين ٽنگن وارو – جانگهڙيل. ڏگهين ٽنگن وارو ڪڪڙ. اجايو ڏگهو ماڻهو.

• **تانگو ج تانگا:** ذ. ٻه ڦيٿي گهوڙي گاڏي – ٻگي – ٻگهي (ت). (ٻوٽي جو قسم جنهن جي ڪاٺين مان حقي جون نڙيون ٺهن). سُلو. تيلو – ڪنهن به جنس جي هڪ شيءِ. نسل.

• **تانگور:** اسم خاص. ضلعي ٿرپارڪر تعلقي عمرڪوٽ. تپي ڪيرولٽيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تانگي ج تانگيُون (ٿ):** ث. ڪجيءَ جي ڦرجهلڻ واري لامَ يا ڳوشو.

• **تانوري:** (اسم) خاص. هڪ ذات جو نالو. ضلعي جيڪب آباد. تعلقي ٺل. تپي مبارڪ پور ۾ هڪ ديهه جو نالو. (صفت) هنيلو – هوڏي.

• **تاڻ:** ث. هَٺُ – تَڪبُرُ – مغروري – ارڏائي – آڪڙ. تاڏ – ڦوڪ.

– **تاڻ ۾ پرجڻ:** مغروري ٿيڻ – وڏائي ٿيڻ – آڪڙ ۾.

– **تاڻ ۾ چڃڻ:** گهڻو مغرور ٿيڻ.

– **تاڻرُ ج تاڻرَ:** ذ. صفت. تاڻ وارو. هٺيلو – وڏائيءَ وارو.

• **تاڻُون ج تاڻان (ٿ):** ذ. اونهاري ۾ ڪڪڙين کي ويهارڻ جو منهن – تانگ.

• **تاڻي ج تاڻيُون:** ث. تند. تيپ تاپ. نٽ شٽ.

• **تاڻ (ٿ):** ث. تاڻءِ – ڦونڊ – آڪڙ ضدَ – هٺُ.

– **تاڻ ڀڏڻ:** لائي ڏيڻ. وري وري چوڻ. بيزار ڪرڻ.

– **تاڻ ڪرڻ:** اجايو زور ڪرڻ – پنڊي پارڻ.

• **تاڻُ ج تاڻَ:** ذ. تاٽو – وقت – مهل – ويلَ.

• **تاڻڻ:** مصدر. ڦٽين مان ڪپهه ۽ ڪڪڙا جدا ڪرڻ. گيهه مکڻ – چربي وغيره. ٿهڪائي صاف ڪرڻ. (تاڻيو – تاڻيندو – تاڻيل).

• **تاڻائڻ:** مصدر. "تاڻڻ" مان متعدي بالواسطہ.

• **تاڻو ج تاڻو:** ڪپهه تاڻيندڙ.

• **تاڻو ج تاڻا:** ذ. وقت – مهل – ويل. نمونو – اهڃاڻ. (ل). طعنو – مهڻو (ل).

– **تاڻو تارڻ:** مقرر ڪيل وقت تي نه رسڻ. مهل وڃائڻ. وقت ٽارڻ.

– **تاڻو وجهڻ:** فال وجهڻ. موچارو وقت ڳولڻ.

– **تاڻي:** ظرف. مهل – وقت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **ٽانڊو ماٽو ج ٽاٽا ماٽا (ت)**: ذ. ناز نخرو – لاڏ ڪوڏ. اَٽڪل سٽڪل. گيسر – سُستي.

– **ٽاٽا ماٽا ڪرڻ**: گيسر ڪرڻ – سستي ڪرڻ.

• **ٽانڊو واٽو ٽاٽي واٽي**: ظرف. اَٽڪل روءِ ـ لَڳ ڀڳ.

• **ٽاڻي ج ٽاڻيون**: ث. ڀروسو. ٽيڪ. مدد.

• **ٽاهو وڃائڻ**: يادگار ڪم ڪرڻ. مشهوري جو ڪم ڪرڻ. بهادري ڏيکارڻ.

– **ٽاهُ اُچڻ**: ڊپ ڪان ڇرڪ پوڻ. هٺي وڃڻ – ٺهي وڃڻ. ڪجي وڃڻ (دل).

– **ٽاهه ج ٽاهَ**: ذ. ڇرڪ – هراس. ڊپ – خوف.

– **ٽاهه ڏيڻ**: ڇرڪ وجهڻ. اوچتو خوف ڏيڻ.

– **ٽاهه کائڻ**: ڇرڪ پرڻ. اوچتو ڇرڪڻ.

– **ٽاهڙُ ج ٽاهڙَ**: ذ. صفت. ٽهندڙ. ڇرڪندڙ. ڊڄندڙ.

• **ٽاهوڪ (ڪ)**: ذ. ٽهندڙ سواري.

• **ٽاهو ج ٽاهو**: ذ. نغارن جي وَڄت جو هڪ قسم (محرم ۾ سواريءَ جو هڪڙي پڙ تان وڃڻ مهل جو ڇڻ تہ اطلاع آهي) دهل تي ملاڪڙي جو واڄو.

• **ٽاهو لڳڻ**: جهيڙو ٿيڻ – مَهڻ مَچڻ.

– **ٽاهو وڄڻ**: ملاڪڙي جي دُهلَ ۽ محرم ۾ نغارن جو هڪ خاص انداز ۾ وڄڻ. اعلان ٿيڻ – پڌرائي ٿيڻ.

– **ٽاهو وڄائڻ**: زور سان دُهل وڄائڻ. شڪست ڏيڻ. پڌرائي ڪرڻ. محرم ۾ سواريءَ کي اڳتي هلائڻ لاءِ نغاري تي هڪ وڄت وڄائڻ. چيهه ڪري ڇڏڻ (ڪم ۾، ڳالهه ۾).

• **ٽاءِ ج ٽائيون**: ث. [انگ. Tie = ٻڌڻ] قميص جي ڪالر مٿان ٻڌڻ لاءِ رنگين پٽي. جنهن جو ڪجهه حصو ڇاتيءَ جي مٿان لٽڪندو آهي].

• **ٽاءِ (ڪ)**: ذ. رَڄ جي پاسن (هيناڙ يا مٿياڙ) کي ٻڌڻ جي هڪ ڏوري.

• **ٽائچڪي**: اسم خاص. ضلعي دادو تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٽائرُ ج ٽائرَ**: ذ. [انگ. Tyre] ڦيٿي تي چاڙهڻ لاءِ رٻڙ جو گول ۽ ڏونگهو پٽو.

• **ٽائفائيڊ**: ذ. [انگ. Typhoid] بخار جو هڪ قسم (جيڪو معدي ۾ ڦٽن جي ڪري ٿئي ۽ مقرر ڏينهن واري مدي تي لهي). مُدي جو ٽپُ.

• **ٽائوٽ ج ٽائوٽ**: ذ. [انگ. Tout = دلال] وڪيلن کي آصيل يعني گراهڪ هٿ ڪري ڏيندڙ دلال. دلال – وچوئو.

• **ٽائون**: ذ. [انگ. Town] شهر.

– **ٽائون ڪميٽي، ڪاميٽي**: ث. شهر جي ماڻهن جي طرفان چونڊيل ماڻهن جي جماعت (جيڪا شهر جي روشنيءَ، پاڻيءَ، صفائي وغيره جو انتظام رکي).

– **ٽائون هال**: ذ. [انگ. Town Hall] پنچائتي مڪان – ڪميٽي گهر. شهر جي وڏي عام جاءِ، جتي جلسا وغيره ٿين.

• **ٽائيٽل**: ذ. [انگ. Title = لقب] لقب – خطاب. سرنامو. سرورق. ڪتاب جو نالو.

– **ٽائيٽل پيج**: ذ. [انگ. Page] = ڪتاب جو نالي وارو صفحو.

• **ٽائيپ ج ٽائيپون**: ث. [انگ. Type] = ڇاپيل حرف. ڇاپو. ڇاپي ۾ ڪم ايندڙ شيهي جا ٺهيل اکر. نمونو. صورت – شڪل.

– **ٽائيپ رائيٽر**: [انگ. Type Writer] ٽائيپ ڪرڻ جي مشين.

– **ٽائيپسٽ**: ذ. [انگ. Typist] ٽائيپ ڪندڙ (مرد يا عورت).

– **ٽائيپ ڪرڻ**: ٽائيپ جي مشين ذريعي بني تي اکر ڇاپڻ.

• **ٽائيمُ ج ٽائيمَ**: ذ. [انگ. Time] وقت – مهل. موقعو. زمانو – اَيّام. وَجهہ. مُهلت.

– **ٽائيم پيس**: ذ. [انگ. Time piece] = ننڍڙو گهڙيال.

– **ٽائيم ٽيبل**: ذ. [انگ. time table] وقت جي تقسيم جو نقشو.

• **ٽَبُ ج ٽَبَ**: ذ. [انگ. Tub] بيضوي شڪل تي پاڻيءَ وجهڻ لاءِ وڏو ٿانءُ.

• **ٽَبائڻ**: مصدر. ٽوبو ڏيڻ. پاڻي ۾ وجهڻ – ٻوڙڻ. ٻوڙو ڏيڻ (ڪپڙي کي رڱ ۾) ٽبي ڏيڻ. ٽَب ڪرائڻ – مُهان منهن پرائڻ. (ٽبايو – ٽبائيندو – ٽبايل).

• **ٽَبجڻ**: فعل مجهول. ڏسو "ٽُبجڻ. ٽُبجڻ".

– **ٽَبجي پوڻ**: ڪجو قُرُ ڪرڻ – ٽبجي پوڻ.

• **ٽَبِرُ ج ٽَبِرَ**: ذ. بلوغت کي پهچڻ. ٻار (ڇوڪرو) ٻگهڙ. ڳڌڙ. ڇينهن جو ننڍو ٻچو.

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

• **ٺپرڪاپر:** ز. ٻارڙا – اولاد. ننڍڙا ٻار. آڪهه – عيال.

– **ٺَپَرَ ۾ ڏاٿو:** اصطلاح. آڪهه ۾ وڏ وارو – عيب هاٿو 'اگر ۾ پترُ – ڪانوَن ۾ چپُ'.

• **ٺپرُ ج ٺپرَ:** ذ. صفت. ٺپي هٿندڙ. (ذ) آبي پکي جو هڪ قسم. پاڻي ۾ ٺپي هٽي جيت وغيره کائيندڙ ننڍڙو پکي.

• **ٺَپرڪو ج ٺَپرڪا:** ذ. ڦرڪو – لامارو. جهڙپ. سٽ.

• **ٺپڪُ ج ٺپڪَ:** ذ. سر جي ڪاٺ مان ٺهيل ننڍڙي ٺوڪري – ٺپٽو.

– **ٺپڪِڙو ج ٺپڪڙا:** ذ. ڏسو "ٺپڪ".

• **ٺپڪڙو ج ٺپڪڙا:** ذ. "ٺپڪو" جو اسم تصغير. ننڍو ٺپڪو.

• **ٺپڪو ج ٺپڪا:** ذ. صورتخطي ۾ اکر تي آيل ٻڙي جو نشان – نقطو رياضي جي اصطلاح ۾ ڏهاڪن ناهڻ جي ٻڙي. سر جي ڪاٺ مان ٺهيل ننڍڙي ڪاري ٿ. ٺپڪڙو ٺپڪٽيون. پرت جي سامان رکڻ لاءِ ٺپٽو (ل.ٿ.) ڪجهءِ جي ڦرهن جو ٺهيل ننڍو ٺپٽو. پاڻيءَ ۾ گلاس يا ڪنهن برتن پرڻ سان پاڻيءَ جي ٻڙڪي جو آواز. غوطي جو آواز.

• **ٺپڪي ج ٺپڪيون (ل):** ٿ. "ٺپي" جو اسم تصغير – هلڪي ٺپي.

• **ٺپڻُ (ٿ).** مصدر. ڪچي چم کي رڱڻ لاءِ ڪجهءِ يا ڪپ جي پنن سان سبڻ.

• **ٺپٽو ج ٺپٽا:** ذ. ڏاندي پکي جو هڪ قسم – ٺوپرُ پکي. سر جي ڪاٺ مان ٺهيل ڍڪ سان ننڍي ٺوڪري (ٿ ٺپٽي ج ٺپٽيون).

• **ٺپٽي ج ٺپٽيون:** ٿ ڪپهه جي پوٽي. سڳن جو ننڍڙو رِيل.

• **ٺپو ج ٺپا (ٿ):** ذ. پاڻيءَ جو دلو. پهٽڻ جو ننڍو ڍڪ. مٽيءَ جو دڙو. قبر جو اڀيل نشان. ڏڪو – ڪبوڙو (ل).

• **ٺپوهي:** اسم خاص. تعلقي ساماري، ۾ هڪ ٺپي ۽ ديهه جو نالو.

• **ٺپي:** اسم خاص. تعلقي گهوٽڪي، ٺپي حسن ٻيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٺپي ج ٺپيون:** ٿ پاڻيءَ ۾ هيٺ ٿوري دير رهڻ واري حالت – غوطو. سوچ – ويچارُ – غور.

– **ٺپي ڏيڻ:** ٿوري وقت لاءِ هيٺ پاڻيءَ ۾ وڃي وري ٻاهر نڪرڻ. غائب ٿيڻ – گم ٿيڻ (ڪجهه عرصي تائين) لڪي وڃڻ.

– **ٺپيءَ ۾ پوڻ:** اونهي خيال ۾ پوڻ – ڳوڙهيءَ سوچ ۾ پوڻ – گهٽي ويچارَ ۾ پوڻ.

– **ٺپي هڻڻ:** ٺپي ڏيڻ. پهڻ بچائڻ. آلي وڃڻ (ٿ).

• **ٺپيرُ ج ٺپيرَ:** ذ. پاڻيءَ ۾ ٺپيون هڻندڙ – ٺوبو.

• **ٺپَ ج ٺپيون:** ٿ. جُوال جي سوراخ بند ڪرڻ جي ڪاٺي – ٺنپَ (ٿ).

• **ٺپائڻ:** مصدر. جُوال يا ٻوجهي کي ڦاٿل هنڌان ڪاٺيءَ ٺڪر سان ڳنڍڻ. ٺنپ هٽائڻ (ٺپايو – ٺپائيندو – ٺپايل).

• **ٺپڪڻ:** مصدر. وچ ۾ پوڻ – ٺنبڄڻ – اجايو رُخنو وجهڻ.

• **ٺپڪڻو ج ٺپڪڻا:** ذ. صفت. وچ ۾ ٺپي پوندڙ. لالچي – حريص. تند مزاج.

• **ٺپڪو ج ٺپڪا:** ذ. ڳالهه جي وچ ۾ ٺپ – ٺپڪو.

• **ٺپلي ج ٺپليون (ٿ):** ٿ. ٺڪر جي ڏکي – ٺپي.

• **ٺپڻ:** مصدر. ڏسو "ٺبڻ".

– **ٺپي پوڻ:** ڳٺون وغيره جو اٽلي پوڻ. وقت کان اڳ ڪجهه ڦرُ ڪرڻ. پرائي معاملي ۾ ٺپي پوڻ.

• **ٺپو ج ٺپا:** ذ. ننڍو ٺڪر جو لوٽو يا ڪنگرُ. ڪمرو – ڪپو. باسڻ (ٿ). ٿ. ٺپي ج ٺپيون.

– **ٺپو اُونڌو ٿيڻ:** غلطي جي ڪري فائدي بدران اٿلندو نقصان ٿيڻ. ڪٿي ڪمائي ڪٿ ٿيڻ. نقصان پوڻ.

– **ٺپو اُونڌو ڪرڻ:** نقصان ڪرڻ – زيان ڪري ڇڏڻ.

• **ٺَٽُ ج ٺَٽَ:** ذ. آنورو. وڌيل آنورو. (صفت) بي ڊولو. جهار هَڪلڻ لاءِ نوڙ مان ناهيل ڦَٽاڪو.

• **ٺِٽُ ج ٺِٽَ:** ذ. جسم مان زور سان نڪتل باديءَ جو آواز. ڪُوڙي – بي بنياد ڳالهه. ٻٽاڪ – افواهه. ڊيڪ.

– **ٺِٽَ تي سندرو ٻڌڻ:** ٻڌل ڳالهه تي ڳنڍ ٻڌڻ. اجائي آسري تي تيار ٿيڻ.

– **ٺِٽَ تي لَهَرَ ڪرڻ:** اجائيءَ خوشامد تي خوش ٿيڻ.

– **ٺِٽَ پورائڻ:** بي فائديون ڳالهيون ڪرڻ. اجايا ڪم ڪرڻ.

– **ٺِٽَ ڏيڻ:** اجايون ڳالهيون ڪرڻ. ڪوڙ هڻڻ. ٻٽاڪون هڻڻ. هُل هلائڻ.

– **ٺِٽرُ ج ٺِٽرَ:** صفت. ٺِٽَ ڏيندڙ. اجايون ڳالهيون ڪندڙ. ٻٽاڪي. ڪوڙو. ترڙو – هلڪي طبيعت وارو.

– **ٺِٽَ رَڳَ:** ٿ. لڪل عيبُ. ڳجهي ڪمزوري.

– **ٺِٽَ رَڳَ هٿ ۾ هڻڻ:** لڪل عيبُ معلوم هڻڻ – خطرناڪ ڳالهه يا ڪمزوريءَ جي جاڻ هڻڻ.

– **ٺِٽَ سان سوڀاري ٿيڻ:** سچائيءَ هوندي به وڏ ماڻهپو ڏيکارڻ. اجائي وڏائي ڪرڻ. آڪڙ ڏيکارڻ. اڻ ٺيٺيون

ٻٽاڪون هڻڻ.

– **ٽٽ سان سو پيري مارڻ:** اجائي وڏائيءَ ڏيکارڻ. اجائي دعويٰ ڪرڻ.

– **ٽٽ سان ڪوڪڙو پچڻ:** آڪڙ ڏيکارڻ. اجائي سيٽ ڪرڻ.

– **ٽٽ نہ جهلڻ (ڪ):** اندر ۾ ڳالهہ سانڍي نہ سگهڻ. ٻٽاڪ هڻڻ. ڊيڪ ڏيڻ.

• **ٽٽائڻ:** مصدر. ”ٽٽڻ“ مان متعدي بالواسطه. ڇنائڻ – ٽوڙائڻ.

• **ٽٽو ج ٽٽو:** ذ. [انگ. Tat = ننڍڙو گهوڙو] ننڍڙو گهوڙو. ڏسو ”ٽٽون“.

• **ٽتواڻي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ٽٽ وڪڙ:** ذ. گهٽيون گڏيل شيون. سايون پاڇيون.

• **ٽٽون ج ٽٽون:** ذ. ننڍڙيءَ عمر وارو گهوڙو. ننڍي قدر وارو گهوڙو – ڊڊو. ڪميٽو.

– **ٽٽون ٽوپڻ:** عام رواجي (ماڻهو) – جيڪو تيڪو – هرڪو (ماڻهو) – لچ لوفر – لڱو پنڄو.

– **ٽٽونڙو ج ٽٽونڙا:** ”ٽٽونءَ“ جو اسم تصغير. ڊڊڙو. ننڍي قد وارو گهوڙو. ٻندري قد وارو ماڻهو.

– **ٽٽونءَ کي تارو تازيءَ کي اشارو:** چوڻي. سمجهہ واري ماڻهوءَ لاءِ ڳالهہ جو ٿورو اشارو ڪافي آهي.

• **ٽٽي ج ٽٽيون:** ث. مردانو مخصوص عضوو.

• **ٽٽيءَ ٽوڙ′.** ذ. پاڻيءَ جو هڪ زهريلو جيت′. (وڇونءَ جهڙو: چيو وڃي ٿو تہ پيشاب نہ اچڻ جي حالت ۾ نهائينءَ تي رکجي تہ پيشاب اچي وڃي).

• **ٽٽيهر:** ث. ڏسو ”ٽيٽيهر“.

• **ٽپ ج ٽپ:** ذ. بگيءَ جي ڇتي. واڙ جي ڏر کي ڏنل ڍ نڪهر′. درياه ۾ لڙهيل وڻ يا وڻ جو ڪو حصو. وڍيل وڻ جو پاڳو. لوهارڪو هڪ اوزار. گولين (بلورن) راند ۾ هڪ گوليءَ جو ڏڪ [انگ. Tub] لوهہ جو بيضوي ٿانءُ.

– **ٽپ تارو ڪرڻ:** مختصر اجهو بڻائڻ. ٿوري خرچ سان ڪو ڏڻ وار′ ملهائڻ. اٿهوند يا هيٺائيءَ ۾ ڪنهن نہ ڪنهن طرح وقت گذارڻ.

• **ٽپ:** ث. [انگ. Tip] بخشش – خرچي (هوٽل جي نوڪر يا، ميزبان جي نوڪر کي).

• **ٽپ ج ٽپ:** ذ. [انگ. Tip] سوال جي حل ڪرڻ جو اشارو. مضمون جي بنيادي نُڪتن منجهان هڪ نُڪتو. ڏس – اشارو (گهوڙن جي ريس يا ڪنهن تجارت يا سودي ۾)

• **ٽپ ٽاپ:** [انگ. Tiptop] ٽيڪ ٺاڪ. پوريءَ طرح. تمام سٺيءَ حالت ۾. ٺهيل جڙيل.

• **ٽپال ج ٽپالون:** ث. پوسٽ آفيس جي ذريعي آيل يا موڪليل خطُ يا پارسل وغيره. پوسٽ (Post) – ڊاڪَ – خطُ پٽُ. ڊوڙ. گهوڙي جي چال جو هڪ انداز.

– **ٽپال آفيس، ٽپال گهر:** ذ. خط موڪلڻ ۽ ورهائڻ واري آفيس – پوسٽ آفيس.

– **ٽپال ٽيڻ:** ماڻهن جو مجموعو جڙ وچڙ ٿيڻ – گڏ ٿيل ماڻهو هيڏي هوڏي ٿيڻ. ڊوڙپائڻ – ڊوڙي پڄڻ – پڄي وڃڻ.

– **ٽپالي ج ٽپالي:** ذ. صفت. ٽپال گهَرُ مان خَط پٽ ڪٺي مالڪن کي پهچائيندڙ – ٽپال ورهائيندڙ. نياپو رسائيندڙ – قاصدُ.

• **ٽپَر ج ٽپَرون:** ث. مهري اَٽ جي پٺيءَ تي وجهڻ لاءِ ڇڻن سان جهلَ ڦني جي هيٺان واري رلي.

• **ٽپِرَ ج ٽپِرون:** ث. ٽپڻ – ٽڪڻ – ڪنج. مٽي جي وچ وارو پاڳو.

• **ٽپڻ:** مصدر. اٽ تي ٽپَر وجهڻ. گرم شيءِ سان ٽاڪوڙڻ. ٽيرڻ (پٺي). پٺيءَ تي هٿ گهمائڻ.

• **ٽپرو ج ٽپرا (ت):** ذ. ننڍن ڪنن وارو برو ٻڪر. (ث. ٽپري ج ٽپريون).

• **ٽپرو ج ٽپرا:** تيل وغيره ـ گيهہ وغيره.

• **ٽپري ج ٽپريون:** ث. وڏي ٿانءُ يا دٻي مان ڪڍڻ يا ماپڻ لاءِ ڪرنڍي.

– **ٽپڙ ٻڌائڻ:** سامان سڙو ٻڌائڻ (هڪالي ڪڍڻ لاءِ) زوري ٻاهر ڪڍڻ (گهر، ڳوٺ مان). لوڏي ڪڍڻ.

– **ٽپڙ ٻڌڻ:** سامان سڙو ٻڌڻ – سنبرڻ (وڃڻ لاءِ) – تيار ٿيڻ.

– **ٽپڙ ناهڻ:** مال ملڪيت گڏ ڪرڻ – موڙي ناهڻ – آسودو ٿيڻ – مالوند ٿيڻ.

– **ٽپڙ ٻڌي ويهڻ:** تيار ٿي ويهڻ – تيار ويٺو رهڻ (وڃڻ لاءِ).

– **ٽپڙ تاڙي:** ذ. مال اسباب. گهر جو سامان.

– **ٽپڙ تاڙي ٻڌڻ:** سامان ٻڌڻ – تياري ڪرڻ (لڏڻ لاءِ).

– **ٽپڙ ٽيشن تي هڻڻ:** لاٿا ٿيل هڻڻ وڃڻ لاءِ بالڪل تياري هڻڻ رقم ڇٽ هڻڻ سيڪجهہ وڃڻ. گهٽي ڇيهي هيٺ آيل هڻڻ.

– **ٽپڙ ٽيٽا ڪري چڙهڻ:** رقم ڇٽ ڪري چڙهڻ. سيڪجهہ وڃائي ويهڻ. گهٽي ڇيهي هيٺ اچڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **ٽِيڙَ ڏورڻ:** مُوڙي ڇَٽ ڪرڻ.

— **ٽِيڙَ وڃائڻ:** الهو تلهو ناس ڪرڻ. موڙي ضايع ڪري ڇڏڻ.

— **ٽِيڙَ سورڻ:** سَنبت ڪرڻ – تياري ڪرڻ (وڃڻ لاءِ). لڏي وڃڻ.

— **ٽِيڙَ ڪُلهي تي هڻڻ:** لَڏڻ جي حالت ۾ هئڻ. خانہ بدوشيءَ جي حالت ۾ هئڻ. رولڙي ۾ هئڻ.

— **ٽِيڙَ نہ هجڻ:** ڪا بہ لياقت نہ هئڻ.

• **ٽِيڙي ج ٽِيڙيون:** ث. ڳوڻ جو پالُ. قاتل ۾ پراڻيءَ ڳوڻ جو ٽڪر. ننڍو ڳلمرُ. ننڍي ڦراسي. گهوڙي جي پُٺيءَ تي تَلّ جي هيٺان وجهڻ جو تلهو ڪپڙو.

• **ٽِيڪُ ج ٽِيڪَ:** ذ. صفت. سخت – ڏاڍو – ڪَٺُنُ. آڏ – جهَل. آڏَرُ – وڏائي (ت).

• **ٽِيڪَ، ٽِيڪ:** ث. پاڻيءَ جي ڦڙن ڪرڻ جو آواز. ننڍڙا ٽَپ. ٽپ ڏيئي هلڻ جو نمونو.

• **ٽِيڪِڙي، ٽِيڪڙي ج ٽِيڪِڙيون، ٽِيڪڙيون (ل):** ث. "ٽِيڪَ" جو اسم تصغير. تمام ننڍو ٽَپُ.

• **ٽِيڪَڻ، ٽِيڪڻُ:** مصدر. ڦڙو ڦڙو ٿي ڪرڻ. نَچڻ ٽَپڻ. (ٽپڪيو – ٽپڪندو – ٽپڪيل)

• **ٽِيڪِئُو ٽِيڪئُو ج ٽِيڪِئا ٽِيڪئا:** ذ. صفت. جنهن ٿانءَ مان پاڻي يا ٻي ڪا پَتري شيءِ ڦڙو ڦڙو ٿي ڪري. ٽپا ڏيندڙ. ٽپڪيون ڏيندڙ. ٽَڙو – هَلڪو.

• **ٽِيڪو ج ٽِيڪا:** ذ. لاڳيتا ٽپ. ناچ – وڻ مان جهولي يا ڏاڍي هوا جي سبب ڦر (انب) ڪرڻ. لاڳيتو عمل.

• **ٽِيڪي جو (ت):** صفت. بي نڪاحو (ٻار). حرامي.

• **ٽِيڪو ج ٽِيڪا:** ذ. ننڍڙو ٽپ.

• **ٽِيڪو نچڪو:** ٽپ ٽپان – ٽينگ ٽپا. راند روند.

• **ٽِپَڻ، ٽِپَڻُ:** مصدر. ٽپ ڏيڻ – ٽينگ ڏيڻ. ٽَپا ڏيڻ. ٽپو ڏيڻ – اُڪرڻ (پاڻي جي کڏ وغيره تان) – (ٽپيو – ٽپندو – ٽپيل).

• **ٽِپُو ج ٽِپا:** ذ. صفت. ٽِپو ڏيندڙ – ڪُڏندڙ.

— **ٽِپي، ٽِپي پوڻ:** ٻن جي وچ ۾ جواب ڏيڻ – مداخلت ڪرڻ – دست اندازي ڪرڻ. ٻئي جي معاملي ۾ ڪاهي پوڻ – ٽيا ڪر ٽيڻ.

• **ٽِپڻ:** ث. زمين جي پيهر مان پاهر نڪرڻ لاءِ ڪاٺين جو ٺهيل رستو يا لنگهہ – آڙل.

• **ٽِپڻ ج ٽِپڻيون:** ث. ڏسو "ٽِپِر".

• **ٽِپڻو ج ٽِپڻا:** ذ. سج، چنڊ، تارن، گرهن، نڪتن ۽ رات ڏينهن جي لهڻ ايرڻ، تاريخن بابت سُجاڻي ڏيندڙ زائچو. جنتري – فالنامو.

— **ٽِپڻو ڪولائڻ:** ڪنهن ڪم ڪرڻ لاءِ ساڳي ساعت ۽ تاريخ.

• **ٽِپڻي ج ٽِپڻيون:** ث. [سن. ٽِپِني] سمجهاڻي – شرح – وضع – ٽيڪاٽِپڻي – نُڪتہ چيني. مٽيءَ جي ٿانون ٺپڻ لاءِ ڪنڀارڪي ڪم جو هڪ اوزار – ٺپٽي.

• **ٽِپو ٽِپو ج ٽِپا، ٽپا:** ذ. ٽپ – ٻلُ – ڪُڏُ – اُچانگ – ڇالُ.

— **ٽِپو تاڙ (ل):** ث. ڊينگ ٽپو – هَل هنگامو – ڌمچر – گوڙ گهمسان.

— **ٽِپو ڏيڻ:** ٻَل ڏيڻ – ٽپ ڏيڻ. (اصطلاحاً) نَرجانور جو لڳ لاءِ ماديءَ مٿان چڙهڻ.

• **ٽِپورڻ (ت):** مصدر. بيمار جي سنڀال ڪرڻ – بي آرام ٻار کي ٻت تي هٿڙا گهمائي آرامي ڪرڻ – خدمت ڪرڻ.

• **ٽِپوڙي ج ٽِپوڙيون (ت):** ث. پِتَل جو ننڍو گَڏون – لوٽو.

• **ٽِپوسُ ج ٽِپوس:** ذ. هلڪيءَ طبع وارو ماڻهو.

• **ٽِپي ج ٽِپيون:** ث. اکرن جي وچ ۾ ايندڙ ٻڙي يا ٻُڪو. ڪوڪي جو گول مٿو.

• **ٽِپيتُ ج ٽِپيتَ:** ذ. صفت. پِريل – ڦُڦڪيل – ٽمتار – تارِ.

• **ٽِپيڙُ ج ٽِپيڙَ (ث):** ذ. صفت. چِسو – وڏو بيوقوف.

• **ٽِپيل، ٽريل ج ٽِپيلون، ٽريلون (ث):** هيٺينءَ ڪورٽ جي فتويٰ خلاف پيرو پيرو مٿينءَ ڪورٽ ۾ داد رسيءَ لاءِ پُڪارَ – پيرو پيرو اپيل.

• **ٽِجوڙي ج ٽِجوڙيون:** ث. ملڪيت (رقم) ڳهہ. دستاويز رکڻ لاءِ لوهہ جي مضبوط ۽ تمام ڳَري پيٽي.

• **ٽِجهڻ:** مصدر. اُٽرجڻ – ماني يا پاڻي نڙيءَ ۾ ڦاسڻ.

• **ٽَچ:** ذ. [انگ. Touch = ڇُهڻ] راز – مُنجهہ. حاصلُ مطلب. اختصار – ٽَتُ.

— **ٽَچ ڪيڻ:** راز معلوم ڪرڻ – اصل ڳالهہ کي اٽڪل سان گولي وٺڻ.

• **ٽَچڪڻ، ٽچڪڻ:** مصدر. ٽَهڪڻ – اُبرڻ – ڪڙهڻُ. (ٽچڪيو – ٽچڪندو – ٽچڪيل).

• **ٽَچڪائڻ، ٽچڪائڻ:** مصدر. ٽچڪڻ مان متعدي بالواسطہ. ٽَهڪائڻ.

• **ٽَچڪو، ٽچڪو ج ٽَچڪا، ٽچڪا:** ذ. ٽهڪو – ٻَڙڪو. سخت گرمي – ڪاڙهو.

• **ٽَچول (ت):** ذ. صفت. لچو – بدمعاش.

• **ٽَڏَ ج ٽَڏون (ت):** ث. ٻن ڏاندن جو وڙهڻ وقت آواز – ٺاڏَ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

للڪار، وڏائي – سيٺ.
• تڏاڪ، تڏاڪ ج تڏاڪ، تڏاڪ: ذ. صفت. تڏندڙ – زنيندڙ. ويڙهاڪ ٻڌاڪي.
– تڏون هڻڻ: مستي ڏيکارڻ – وڙهان وڙهان ڪرڻ. ٻڌاڪ هڻڻ. لاف زني ڪرڻ.
• تڏ ج تڏ (ت): ذ. ڳوٺ جو مال. ڳئن جو وڏو وڳ (ڪ). ڏڻ (چوپائي مال جو).
• تڏ ج تڏ (ل): ث. وڏي ٻري – ڊڳ (ڪاٺين، ڪانهن، گاهه جو).
• تڏڪ (ڪ): ث. ننڍي جهرڪي.
• تڏڻ: مصدر. ڊڪون ڪرڻ (ڏاند) – زنيڻ. وڏائي ڪرڻ – غرور ڪرڻ – ٻڌاڪ هڻڻ. للڪارڻ (ت). ٽپا ڏيڻ – ڪڏ ڪرڻ.
• تڏي ج تڏيون (ڪ): ث. ننڍڙي جهرڪيءَ.
– تڏي ڪاٺڻ: بولاٽي ڪاٺڻ – ٽپي ڪاٺڻ (لغڙ).
• تڏڻ: مصدر. ڏسو "تڏڻ".
• تڏاڪ: اسم خاص. ڪوهستان ۾ هڪ مڪان جو نالو.
• ٽرالي ج ٽراليون: ث. [انگ. Trolley] ريل جي پٽي تي هلندڙ ننڍڙو گاڏو. هڪ يا ٻن ڦيٿن وارو هٿ تي هلندڙ گاڏڙو. (بار ڪڍڻ لاءِ) – ٺيلهو. هٿ گاڏو.
• ٽرام ج ٽرامون: ث. [انگ. Tram] ريل جي گاڏي وانگر لوهه جي پٽن تي هلندڙ گاڏو (ماڻهن جي سواريءَ لاءِ).
• ترِ ترِ: ث. تان تان (ڏيڏر جي). فضول گفتگو – ٻڪ ٻڪ. گستاخي – اجائي آڪڙ.
– ترِ ترِ ڪرڻ: بڪواس ڪرڻ. اجايو گهڻو ڳالهائڻ. آڪڙجي ڳالهائڻ.
• ٽرڙ ج ٽرڙ: ذ. ڪنين ڪٽل ٻڪي. رسيءَ جو ٽڪر (ت). (صفت) اڪيلو – ڇڙو – ڪٽل. خسيس.
– ترڙي نيرن ڪرڻ: ٿوري ماني کائڻ – مختصر ڪاڌو کائڻ.
• ٽرڙ وٽڙ: ظرف. ڇڙ وڇڙ – منتشر – وکريل. پريشان.
– ٽرڙ وٽڙ ٿيڻ: ڇڙ وڇڙ ٿيڻ. پريشان ٿيڻ. ڏجي وڃڻ.
• ٽرڪ ج ٽرڪون: ث. [انگ. Truck] سامان ڍوئيندڙ لاري.
• ٽرڪ ج ٽرڪون: ث. [انگ. Truck] اٽڪل – تجويز. حرفت – چالاڪي.
– ٽرڪ بازي: ث. اٽڪل بازي – چالاڪي.
• ٽرڪڻ (ت): مصدر. هوريان هلڻ – ٽرڻ.
• ٽرڪي ج ٽرڪيون: ث. ٻڪيءَ جو هڪ قسم (اصل آمريڪا کان آيل. تڪو ڊوڙندڙ ۽ فقط ٽڏين ڪي اڪرڻ مهل ڪتب آڻيندڙ).
• ٽرڪ ڪرڻ: ڪجهيءَ کي ٻوري تر نه ملڻ ڪري ان جي ٻوزجو ڇٽي وڃڻ.
• ٽرگنااميٽري: ث. [انگ. Trigonometry] جاميٽريءَ جي علم جو هڪ متاهون حصو – علم مثلث.
• ٽرنڪ ج ٽرنڪون: ث. [انگ. Trunk = پيٽي] لوهه جي پيٽي – ٽرنڪ (ت). ٽٽيڪ.
• ٽرڻ: مصدر. ڊورو هلڻ – رمڻ. هلڻ – ڇرڻ. رڙهڻ – وڇٽرو ۽ هڪ ساريڪو پنڌ هلڻ (گهوڙي جو). (ٽريو – ٽرندو – ٽريل).
– ٽرڻو ج ٽرڻا: ذ. صفت. وڇٽري هڪ ساريڪي پنڌ وارو – هلڪي ٽوز وارو (گهوڙو).
• ترڻ (ٿه ل): مصدر. وڻ يا رسيءَ ۾ هٿ وجهي لٽڪڻ. ڄنبڙڻ – ڇهڻ.
• ترو ج ترا (ڪ): ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (رنگ پيلو. گل اڇا).
• ترو ترا: ث. [سن. ترا] ڏيهي حساب جو اصطلاح. واپار يا ڏراوت جي سلسلي ۾ ٽي سيڪڙو واڌ (وياج يا متاسنا جو عيوض).
• ترو ترو: ٽي سيڪڙو.
• ترهه تهه (ڪ): ث. اڄ – ٽونس – خشڪي.
• ٽريڊ: ذ. [انگ. Trade] واپار – تجارت.
• ٽريڊ مارڪ: ذ. واپار جو مقرر نشان (جيڪو پيداوار تي لڳي) – مارڪو – ڇاپو.
• ٽريس: ث. [انگ. Trace] خاڪي يا نقشي جو هوبهو اُتارو. ڇُر – ڇاپو.
• ٽريڪو ج ٽريڪا (ت): ذ. ڪبرين جو آواز. زنانو جهيڙو. جهيڙي ۾ تڪڙو ۽ زور سان ڳالهائڻ – ٽيڪو.
• ٽرين ج ٽرينون: ث. [انگ. Train] ريل گاڏي.
• ترڙ: ث. ڪاٺيءَ، شيشي يا ڪنهن ٻيءَ تاڪئين شيءِ جي ڀڄڻ جو آواز.
• ترڙ ترڙ: ث. تاڪئين شيءِ ڀڄڻ جو آواز – ترڪو.
• ترڙ: ث. [آواز] ڪنهن شيءِ جي ڀڄڻ جو سنهڙو آواز – ترڪو.
– ترڙ ترڙ: ث. ترڪو. ڦلن ڀڄڻ جو آواز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– ٽڙ ٽڙ ڪرڻ: گهڻو ڳالهائڻ – بڪ بڪ ڪرڻ. هروڀرو رعب رکڻ.
• ٽڙ ج ٽڙ: صفت. ڏسو ”ٽڙهه“.
• ٽڙاٽپ: ٿ. گهڻو پاڻي – ٻوڏ. غشيءَ جي حالت.
• ٽڙانگ، ٽڙنگ: ذ. سڪي جي وڄڻ جو آواز.
• ٽڙ ٽيڙو: ٿ. اڻ بڻت – نفاق.
• ٽڙ ٽيڙو ڪرڻ: ڪروڌ ڪرڻ. جهيڙو لائڻ.
• ٽڙڪ، ٽڙڪ: ٿ. ڪنهن ٺاڪئين شيءِ (ڪاني، شيشي وغيره) جي ڀڄڻ جو ننڍو آواز. گهڙيال يا واچ جي هلڻ جو آواز.
• ٽڙڪاٽ ج ٽڙڪاٽ: ذ. (ڪانيءَ، شيشي وغيره، جي ڀڄڻ جو ڏکو ٿلهو آواز – ٽڙڪو.
• ٽڙڪو ٽڙڪو ج ٽڙڪا، ٽڙڪا: ذ. ٽڙڪاٽ – ڳرو ٺڪاءُ.
• ٽڙڪو وجهڻ: ٺاڪوڙو وجهڻ. ڪٽ ڪرڻ. ٺاهه وجهڻ.
• ٽڙڪڻ: مصدر. ٺڪاءُ سان ڀڄڻ (ڪاني، شيشو وغيره). وڏو آواز ڪرڻ (ڀڄڻ ڇيرجڻ) (ٽڙڪيو – ٽڙڪندو – ٽڙڪيل).
– ٽڙڪي پوڻ: ڀڄي پوڻ – چيرجي پوڻ. ڪُهجي پوڻ. اوچتو مري پوڻ.
• ٽڙڪڻ: مصدر. ڀڄي پوڻ. ڦٽي ڀڄي پوڻ. (ٽڙڪيو – ٽڙڪندو – ٽڙڪيل).
• ٽڙڻ (ڪ): مصدر. ڏڪي جو ٽڏڻ (وڙهڻ يا مستي ڪرڻ مهل).
– ٽڙڻ پکڙڻ: ڇڄي جدا جدا ٿيڻ – ڇڙ وڇڙ ٿيڻ.
• ٽڙڻ: مصدر. ٽٽڻ – ڇڄي ڌار ٿيڻ. (ٽڙيو – ٽڙندو – ٽڙيل).
• ٽڙونگو ج ٽڙونگا: ذ. صفت. ڏنگو – ڦڏو – ٽيڏو.
• ٽڙهه ج ٽڙهه: صفت. ڪتو – ترش. تمام ڪتو. گاهه جو هڪ قسم.
• ٽڙهو ج ٽڙها: ذ. ڇٽ.
– ٽڙي: ٿ. (پوڳڙي جي اصطلاح ۾) جوئر جا ڦلا.
• ٽڙي ٽامڙي: ظرف. ننڍو وڏو – جيڪو تيڪو. خسيس ماڻهو.
– ٽڙي ٽمڪي: ظرف. ڏسو ”ٽڙي ٽامڙي“.
– ٽڙي ٽوبي: ڏسو ”ٽري ٽامڙي“. خسيس ماڻهو.
• ٽڙينگ ج ٽڙينگ: ذ. صفت. ڏکوءِ ٿلهو. (ماڻهو).
• ٽس ج ٽس (ٿ): ذ. ڍڳ – انبار. ڪارو (ننڍو) – تورڪرو. ”آٿيو وڃهن آهرين سنڌا توهن ٽس“ (شاهه).
• ٽس (ٿ): ٿ. ٽرهه. اڃ – پياس.
• ٽسڪڻ (ل): مصدر. ٽهڪڻ – ٽچڪڻ. ڪنجهڻ. سور ٿيڻ. (ٽسڪيو – ٽسڪندو – ٽسڪيل).
• ٽسو: ٿ. [انگ] ڪپڙي جو هڪ قسم.

• ٽسڪائڻ: مصدر. ”ٽسڪڻ“ مان متعدي بالواسطه. ٽهڪائڻ – ٽچڪائڻ.
• ٽسڪو ج ٽسڪا: ذ. ٽهڪو – ٻڙڪو – ٽچڪو.
• ٽسو ج ٽسا: ذ. گهڻو پاڻي (ڏڌ، کير، شربت وغيره) ڇڊو يا پاڻيءَ جهڙو رس. ڇڊو (رهندڙ) ناراض (ٿ).
– ٽسو ٿيڻ (ٿ): ڇڊو رهڻ – ٻري ٻري رهڻ – ناراض ٿيڻ.
• ٽسوڙ (ٿ): ٿ. ٻرت جو هڪ قسم.
• ٽسينگ ج ٽسينگ: ٿ. ٽن سڱن وارو زبردست. بهادر. تمام ڏکو – لنبو. گهڻو وڏو.
• ٽسينگائي: ٿ. پهلواني. زوراوري. ڍڳائي.
• ٽش: صفت. تمام ڪتو – ٽڙهه.
• ٽشو (ل): ذ. روڳ – گند. حقارت. نفرت يا ڌڪار جي اظهار جو لفظ.
• ٽشو (ٿ): [آواز] گڏهه هڪلڻ جو آواز.
• ٽفن: ٿ. [انگ. Tiffin] منجهند جو کاڌو.
– ٽفن باڪس: ٿ. [انگ. Tiffin Box] کاڌي وغيره رکڻ لاءِ ٽن يا وڌيڪ ٻڙن وارو، خاص ٿانءُ.
• ٽڦٽي ج ٽڦٽيون: ٿ. ڏسو ”ٽہ ڦٽي“.
• ٽفوڙي: اسم خاص. کيرٿر جبل جي هڪ لڪ جو نالو.
• ٽڪ ج ٽڪون (ل ٿ): ٿ. ٿوري کير واري جهڙي ٿهڙي مينهن. وچ. کوڏر سان زمين تي ڪڍيل ود. رستي جو نشان. ڪپڙي کي ڇڪي ٽاڪي ڏنل ترپو. [آواز] سنهڙو کڙڪي وارو آواز.
• ٽڪ ج ٽڪون: ٿ. [سن. ترگ] چرخي (ايت) جي چوٽين ۾ پيل لوهي سيخ (جنهن جي ڦرڻ سان سٽ ٺهي).
– ٽڪ مان ور ڪيڻ. لاهڻ: سزا ڏيئي سڌو ڪرڻ. سيڪت ڏيڻ.
– ٽڪ جهڙو ٿيڻ: ڏٻرو ٿيڻ – ضعيف ٿيڻ.
– ٽڪ ٻڌڻ: هڪ جاءِ تي ويهي رهڻ. (لغڙ لاٿون) پکو تي ويهڻ. ضد تي چڙهڻ.
– ٽڪ ڏيکارڻ (ل): پوندو ڏيڻ – ٻڄو ڏيڻ. شرمندو ڪرڻ.
– ٽڪ هڻڻ: هڪ جاءِ تي ڄمي ويهڻ (لاٿون).
– ٽڪ هيٺ هڻڻ: هٿ هيٺ هڻڻ – فرمان ۾ هڻڻ – تابع هڻڻ.
• ٽڪ ٽڪ: ٿ. گهڙيءَ جي هلڻ جو آواز.
– ٽڪ ٽڪ لائڻ: ڪروڌ مچائڻ – گوڙ مچائڻ.

• **ٽڪٽڪالي (ڪ):** ذ. جيت جو هڪ قسم.

• **ٽڪٽڪي ج ٽڪٽڪيون:** ڏوهاريءَ کي ڦٽڪن جي سزا ڏيڻ لاءِ ٽن ڪاٺين مان ٺهيل گهوڙي (جنهن سان ڏوهاريءَ کي قابو ٻڌي ڦٽڪا هڻجن). هڪ ٽڪ ڏسڻ جي حالت. جوهه.

– **ٽڪٽڪي تي چاڙهڻ:** سخت سزا ڏيڻ – ڪپڙي کي ڪُٽڻ جي ڪاڏ.

• **ٽڪُ:** ث. مصدر. "ٽڪڻ" مان اسم. وڍُ – ٽڪو – گهاءُ – زنبيءَ سان ڪاٺ ۾ ڪڍيل ڇت. گُل – ڇتُ (ڪاٺ تي اُڪر جو ڪم). هڪ ٻاريءَ مان ٻي ٻاريءَ ۾ پاڻي رسائڻ لاءِ ٺهي کي ڏنل وڍُ. يا ٽڪو.

– **ٽڪ ٽڪڻ:** ڪاريگري ڏيکارڻ – محنت ڪرڻ – ڇتَ ڪيڏڻ.

• **ٽڪا:** ذ. [سن. ٽڪڪ] ناڻو. ڌَنُ – دولت.

– **ٽڪا مٽڻ:** پورو عوض وٺڻ – حساب ڪتاب وٺڻ – فائدو حاصل ڪرڻ.

– **ٽڪا هڪلڻ:** اجائي ريت خرچ ڪرڻ. اڌاري رقم جلد ادا ڪرڻ.

– **ٽڪا وٽڻ:** ڏوڪڙ ڪمائڻ – فائدو حاصل ڪرڻ.

– **ٽڪا وٺائڻ:** فائدو ڏيڻ – موڙي ٻهجائي ڏيڻ.

• **ٽڪارُ (ل ٿ):** ث. سانجهي جي مهل – نماشامَ.

– **ٽڪارُ ٽائو (ڪ):** ذ. سج لهڻ جو وقت – منهن آنڌاري جي مهل.

• **ٽڪارُ ج ٽڪارَ (ٿ):** ذ. صفت. نياڳو – ڇندو.

• **ٽڪال (ٿ):** ث. اويل – دير – ٽڪارَ.

• **ٽڪاڻ:** اسم خاص. ڏاڙهياري جبل ۾ هڪ سيرَ جو نالو (جنهن جي چوڌاري اڇا ڪارا نشان گهڻا آهن).

• **ٽڪاڻو ج ٽڪاڻا:** ذ. [سن. سٿان] ٽڪڻ جي جاءِ. ٺڪاڻو. ماڳ – مڪان. آستانو. ٻاوَنِ جي رهڻ جي جاءِ – مڙهي – هندن جي پوڄا جي جاءِ.

– **ٽڪاڻا ٽولڻ:** گهڻيون گهمڻ – دَر دَر ڦرڻ – ڳليون ڳولڻ.

– **ٽڪاڻي جو ماڻهو:** محاورو. فضيلت وارو – شريف.

– **ٽڪائڻ:** مصدر. رَهائڻ – ترسائڻ – رهڻ لاءِ جاءِ ڏيڻ. مهمان ڪرڻ. هڪ هنڌ سيهارڻ. ٽڪ ٻڌائڻ.

– **ٽڪاءُ ج ٽڪاءُ (س):** ذ. ٻيهڪ – بقاءُ – پائداري – استقامت.

– **ٽڪاٺو ج ٽڪاٺا (ت):** ذ. ٻيهڪ – بقا – ٽڪاءُ. آرام – ٺهر.

– **ٽڪائڻ:** مصدر. "ٽڪڻ" مان متعدي بالواسطه ڪپڙي کي ڪُٽڻ جي ڪاڏ. ٽڪ ڪرائڻ – وڌائڻ. (ٻارن کي) ٽڪا ڏيارڻ.

• **ٽڪٽ ج ٽڪٽون:** ث. [انگ. Ticket] ڏسو "ٽڪيٽ".

• **ٽڪجڻ:** ڪٽو ٿيڻ – ٻانس ڪرڻ.

– **ٽڪرُ ٽاڪڻ:** تمام اهنجو ڪم ڪرڻ – تڪليفون سهڻ – مشڪلاتن کي مُنهن ڏيڻ. همت جو ڪم ڪرڻ.

– **ٽڪرُ ٽرڻ:** مصيبت دور ٿيڻ – آفت ٽري وڃڻ.

– **ٽڪر جيلڻي ڄمار هڻڻ:** تمام وڏي عمر هڻڻ.

– **ٽڪر جيلو ڏينهن ٿيڻ:** غم يا مصيبت وارو ڏينهن هڻڻ.

– **ٽڪرُ ڪائڻ:** مقابلو ڪرڻ – همسر ٿيڻ – چوٽَ لڳڻ.

– **ٽڪر مارڻ:** ٻي دليو ۽ ٻي فائدي سجدو ڪرڻ – ٻي فائدي ڪوشش ڪرڻ.

– **ٽڪرُ هڻڻ:** ٺونو هڻڻ. ٻي دليو سجدو ڪرڻ.

• **ٽڪري ج ٽڪريون:** ث. جبل جي ڇپڙيءَ يا پاسي ۾ نڪتل ننڍو حصو – ننڍو ٽڪر – ٻهاڙي.

• **ٽڪرُ:** ث. سانجهيءَ جو وقت – ٽڪارَ. مني ۽ سنهي تريل ماني (ت).

• **ٽڪرڻ:** مصدر. زور سان لڳڻ – ٽڪرجڻ – ٺهڪڻ ٻن ڏورن جا وڙهڻ مهل متا ٽڪرجڻ. اوچتو ملي وڃڻ. گڏجڻ – ڀيٽ ٿيڻ. مقابلو ٿيڻ – وڙهڻ (ٽڪريو – ٽڪربو – ٽڪريل).

– **ٽڪرجڻ:** مصدر. "ٽڪرڻ" جو فعل مجهول. ٻن شين جو پاڻ ۾ اوچتو زور سان لڳڻ. اوچتو ملڻ – منهن پوڻ.

– **ٽڪرائڻ:** فعل متعدي. ٻن شين کي پاڻ ۾ زور سان لڳائڻ. ٺهڪائڻ. ڀيٽ ڪرائڻ. ويڙهائڻ – مقابلو ڪرائڻ.

• **ٽڪرو ج ٽڪرا:** ذ. جهيڙو – مقابلو. پرندڙُ. چانور.

– **ٽڪرو ڪائڻ:** جهيڙو ڪرڻ. مهاڏو اٽڪائڻ. مقابلو ڪرڻ – بحث ڪرڻ.

– **ٽڪرو لائڻ:** ٽڪرو ڪائڻ – هر هر جهيڙو يا مقابلو ڪرڻ.

• **ٽڪرو ج ٽڪرا:** ذ. ٽڪر – ٻورُ. ذرو – پرزو. حصو – ڀاڱو. فراسي يا رليءَ جو ڇتُ.

– **ٽڪرو ڪرڻ:** خيرات ڪرڻ – عام ماڻهن کي کارائڻ.

– **ٽڪر ڪائڻ:** ٽڪر ڪائڻ – مانيءَ گيو ڪائڻ.

• **ٽڪري ج ٽڪريون:** ث. ٿوري ڌري. ٿورو حصو. رليءَ جي مٿين پڙ ۾ ڪپڙي جو ٽڪر – ٽوڪري.

– **ٽڪريون وجهڻ:** پراءُ وجهڻ (رليءَ ۾). ڄتيءَ جي ٽري ۾ ڇرَ جون ٽڪريون ليٽيءَ سان لنبڻ. رليءَ جي مٿين پڙ ۾ رنگين ڪپڙي جون ٽڪريون ڳنڍڻ.

• **ٽڪري ج ٽڪريون:** ث. ڄوا جو اڏو. ڄوا جي لاءِ مقرر ۽

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مخفي جاءِ.

• **ٽڪڙ ج ٽڪڙيون (ت):** ث. چيلهه – پڌر ـ ڍهي.

• **ٽڪڙو ج ٽڪڙا:** ذ. [سن. تلڪَ] نراڙ تي سينڌر يا زعفران جو نشان (هندو لوڪن جي رسم) ڳهه جو هڪ قسم (نراڙ تي پڌڻ جو). ننڍڙو گول شيشو. ڌرمي ڪتابن تي هَنيلُ زَعفرانُ جو چَندو – گهوڙي يا ڪنهن ٻئي جانور جي پيشانيءَ تي نشان.

• **ٽُڪڙو ج ٽُڪڙا:** ذ. هڪ هنڌ تي گڏ ٿيل فقيرن جي ٽولي.

• **ٽَڪڙي ج ٽَڪڙيون:** ث. سون يا قيمتي پسارڪي وکر تورڻ لاءِ ننڍڙي ساهمي. ڪَني شيءِ (ت).

• **ٽڪڙي ج ٽڪڙيون:** ث. پيشانيءَ تي اڇي نشان واري ڳئون يا ٻڪري.

• **ٽڪڙيلُ ج ٽڪڙيل:** ذ. صفت. پيشانيءَ تي لڳل داغ وارو. چندو – نياڳو.

• **ٽڪس ج ٽڪسون:** ث. [انگ. Ticket] ٽڪيٽ. جو بگڙيل اُچار. ٽڪيٽ.

• **ٽڪسارُ (ت):** ذ. وچ ۾ اٽڪيل ڪم – اڌ ۾ رنڊيل ڪم. اٽڪل بازي.

• **ٽڪسالُ:** ث. [سن. ٽَنڪَڪ شالا] سِڪن ٺهڻ جي جاءِ ـ ضرب خانو.

– **ٽڪسالي زبان:** ث. فَصيح ٻولي – مَڃيل ۽ مُسْتَند ٻولي.

• **ٽَڪسُور:** اسم خاص. بُگٽي بلوچن جو هڪ قبيلو.

• **ٽَڪَڪُ ج ٽَڪَڪَ:** صفت. [سن. ٽنڪ] ٻن پيسن جي قيمت وارو رواجي. خسيس. ڪمينو.

• **ٽَڪڪي:** ث. واپار جي اصطلاح ۾ هڪ رپئي تي ٻه پئسا دلالي جو حساب.

• **ٽَڪلو ج ٽَڪلا (ت):** ذ. صفت. تمام سنهو – ضعيف (ث. ٽڪلڙي ج ٽڪلڙيون).

• **ٽَڪلي ج ٽَڪليون:** ث. ٽَڪلو – لوهي سيخ.

• **ٽڪلو ج ٽڪلا (ت):** ذ. ننڍي ماني – ننڍو لولو. رواتي – ٽڪوري.

• **ٽڪلو ٽڪلو:** ث. بلبل جو آواز يا ٻولي.

• **ٽَڪلي (ت):** ث. نسرڻ تي تيار ٻوڪ.

• **ٽڪلي ج ٽڪليون:** ث. [انگ. Ticket] خط پٽ تي هڻڻ لاءِ حڪومت جي طرفان مقرر ڪيل خاص نشان واري مهر لڳل ڪاغذ جي ننڍڙي ٽڪري (جنهن تي قيمت به لکيل هجي) چڪ جي ڪُنڊن تي لڳل ڄر جون ٽُڪريون (ت) – ڳههَ ۾ ترڻل ڪٽڪ يا ٻاجهريءَ جي ماني (ث).

• **ٽڪڻُ:** مصدر. [سن. ٽشت] رهڻ – جمي ويهڻ. ڪپڻ. ترسڻ. (مهمان) قائم رهڻ – جتاءِ ڪرڻ.

• **ٽڪڻ ج ٽڪڻيون:** ث. ٺوڙهه – روڙ – گنج – ٽپڻ.

• **ٽَڪي ٽور هلڻ:** آهستي آهستي هلڻ – ناز نخري سان هلڻ – ٽلڻ.

• **ٽَڪو (ٽَرڪو) ج ٽَڪا (ٽَرڪا):** ذ. صفت. گدلو – گندو – ڪِنو – ميرو. بدبودار. بدماش. بد افعال – بي لڄڻ. (ث. ٽَڪي ج ٽَڪيون).

• **ٽڪو (ٽرڪو) ج ٽڪا (ٽرڪا):** ذ. [سن. ترُ] گڏ – ٽن جو مجموعو. تاس ۾ ٽن عددن وارو پتو. چَنر راند ۾ ڪوڏين جي هڪ ويهڪ. ڍهل وغيره جي وڄت ۾ ٽي پيرا (سر) ٽي پهچڻ واري حالت.

– **ٽڪا ڪيڻ:** ڍهل جي هڪ خاص نموني ۾ وڄائڻ.

– **ٽڪو پنجو:** ذ. اٽڪل – چالاڪي – حرفت – لَٻو ٿٻو – اَٽڪل سٽڪل – اَٽڪلَ سَٽڪلَ جو گذران – ڏُکيو گذرُ.

– **ٽڪو پنجو ڪرڻ:** اٽڪل سٽڪل سان ڪم ڪرڻ – بي دليو ڪم ڪرڻ – سادي نموني وقت گذارڻ – حيلي سان گذران ڪرڻ ـ حيلو ڪرڻ – ڪوشش ڪرڻ – اَٽڪل کان ڪم وٺڻ – چالاڪي ڪرڻ.

• **ٽڪو ج ٽڪا:** ذ. [سن. تِلڪ] داغ – نشان – چِٽو – ڪَلنڪ – بدنامي جو نشان. ڳهه جو هڪ قسم. (نَرڙَ تي پڌڻ جو هڪ ڳهه) – ٽڪڙو. وَٽُ – اِسْتنجو.

• **ٽڪو پوڻ (ڪ):** ڪَڪورجڻ (ڦل) ساڪ ڏيڻ.

• **ٽڪو ڪرڻ (ت):** پٿر سان سُڪائڻ. وَٽُ – اِسْتنجا ڪرڻ.

• **ٽڪو لائڻ:** داغ لائڻ – ڪَلنڪ لائڻ – عيبدار ڪرڻ. بدنام ڪرڻ.

• **ٽڪو ج ٽُڪا:** ذ. چيرُ – چيهُ – ٽُڪُ – وَڍُ. ٻنيءَ ۾ پاڻي وهائڻ لاءِ ٻاري کي ڏنل وَڍُ. بيماري (ماتا وغيره) کان بچاءُ لاءِ ٻانهن کي چيرُ ڏيئي دوا داخل ڪرڻ.

• **ٽڪا ڏيڻ:** ماتا وغيره کان بچاءُ لاءِ ٻانهن ۾ وڍ ڏيئي دوا داخل ڪرڻ.

• **ٽڪا ٻڌڻ:** زمين جي ٻارن جو پاڻي بند ڪرڻ.

• **ٽُڪو ڏيڻ:** پاڻي وَهائڻ لاءِ ڪَسي يا واهيءَ کي ڪنهن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هنڌان ڇيهه ڏيڻ.

• **ٽڪور ڪرڻ:** ٽڪور ڏيڻ. پاڻي وهائڻ لاءِ ٻاري کي ڪُنڊ ڪرڻ.

• **ٽَڪورَ ج ٽَڪورُون:** ٿ. سور واري جاءِ مٿان گرم ڪپڙي يا ٻي شيءِ سان سيڪ – ڪوسي لپريءَ جي ڏم – خدمت چاڪري.

• **ٽڪورَ ج ٽِڪورُون (ٿ):** ٿ. دهل يا نغاري تي ڏونڪي جو ڌڪ.

• **ٽَڪورا:** اسم خاص. ڪاري طرف رهندڙ هڪ ذات جو نالو.

• **ٽڪوڙي ج ٽڪوڙيون (ٿ):** ٿ. ٻڪريءَ جو هڪ قسم.

• **ٽَڪولڙو ج ٽَڪولڙا:** ذ. صفت. سنهڙو.

• **ٽَڪئو ج ٽڪئا:** ٽَڪلو.

• **ٽَڪي ج ٽَڪيُون:** ٿ. ٻن پئسن جو چوڪور سِڪو (اڳ ۾ رائج)

• **ٽِڪي ج ٽِڪيُون:** ٿ. ماني – لولو – مٺائيءَ جو هڪ قسم. چڪي. (صابڻ جي) – ٻڙي (چَنبڙ يا سَج جي). آڳ (راند ۾ پَٻڻَ جي ٽِڪي – پاٻوڙو.

– **ٽِڪي اُتو ڏيڻ:** ٿورو حصيدار بنائڻ. مستي لاهڻ – خراب رَوش کان باز آڻڻ – ڪَڍي ڇڏڻ – جدا ڪرڻ.

– **ٽِڪي اُتو ڏيئي اُماڻڻ:** زال کي طلاق ڏيڻ.

– **ٽِڪي چڙهڻ:** هار کائڻ – ڪنهن ڳالهه کي مَڃڻ – لَنڊ اچڻ.

– **ٽِڪيءَ موڙ ج ٽِڪيءَ موڙ:** ذ. لَڙيل موڙ وارو ڪُڪڙ.

• **ٽِڪي (ترڪي) ج ٽِڪيُون (ترڪي):** ٿ. تاس ۾ ٽن داڻن وارو پتو – ٽِڪ (ترڪ).

• **ٽِڪياري ج ٽِڪيارِيُون (ڪ – ڪ):** ٿ. پيشانيءَ تي اُڇي ٽِڪي واري ڳئون.

• **ٽِڪيٽ ج ٽِڪيٽون:** ٿ. [انگ. Ticket] ريل گاڏيءَ ۾ مسافري ڪرڻ لاءِ پائي مان ٺهيل پاڙي جو چِٺو. سئنيما وغيره ۾ داخل ٿيڻ لاءِ اجازت نامو.

• **ٽِڪيٽ وٺائڻ:** ڪيڍي ڇڏڻ – تڙي ڪڍڻ – نوڪريءَ کان رخصت ڏيڻ.

• **ٽِڪَر ج ٽِڪَرَ (ل):** ذ. [سن. ترٽي] ٽن ڏينَ کان پوءِ جايل پَٽ – ٽَڪڙ.

• **ٽِڪَر، ٽِڪڙ:** ٿ. ٻيڙيءَ جي پٽڻ جي ٽڪندي ايراضي واري جوءِ. (اسم خاص) ضلعي حيدرآباد، تعلقي ٽنڊي محمد خان. ٽپي ڪاتياري ۾ هڪ ديهه جو نالو. ديهه ٽڪڙ ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

• **ٽَڪڙ ج ٽِڪڙون:** ٿ. جسم ۾ ٻانهن ۽ ڪنڌي جي ملڻ وارو هنڌ.

• **ٽِڪڙ:** ذ. [سن. ترٽي] ٽن لاڳيتين ڏينَ کان پوءِ جايل پٽ.

• **ٽِڪڙ:** ذ. ٽن لاڳيتن پٽن جي مٿان جايل ڌيءَ.

– **ٽڪڙ ٻار ڄمڻ:** بد سُڳڻ ٿيڻ (چوندا ته گهر ۾ ٽڪڙ ٻار ٿيا ڳ آڻيندو).

• **ٽڪو:** ٿ. جانور کي اڳين ۽ پوئين پيرن ۾ ڏنل ڏاوڻ.

• **ٽَڪُرُ ج ٽڪرُون:** ٿ. آڌوڙ ٽنگڻ لاءِ ٽن ٽوٽين جي مخروطي اڏاوت.

• **ٽڪرڻ (ڪ):** ذ. چوپائي مال جي پيرن ۾ ڏانوڻ وجهڻ.

• **ٽڪلُ ج ٽڪلُ:** ذ. اونهاري ۾ سُمهڻ لاءِ ڪاٺين مان ٺهيل ڪَٽ وانگر ٽي چار فوٽ اوچو مَنهُن – ٽندي پيهي.

• **ٽڪلڻ (ت):** مصدر ٽَرڻ – ڦرڻ – خراب ٿيڻ.

• **ٽَڪو ج ٽَڪا (ل):** ذ. وَرُڻ جي تاري ڪاٺ جي داڻن واري مالها (هندو لوڪ ڪم آڻين).

• **ٽِڪوش ج ٽِڪوش:** ذ. آبي پکي جو هڪ قسم (حلال پکي رنگ اڇو، پاسا ڪارا، اکيون ڳاڙهيون، مُنڍي ڪاري ۽ ڳچي ٻين پکين کان وڏي).

• **ٽَڳ ج ٽَڳون (ل):** ٿ. سنهڙو ڏکهو وڻ.

• **ٽَڳ:** اسم خاص. ضلعي سکر، تعلقي اوٻاوڙي، ٽپي وسطي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٽَڳ ج ٽَڳَ.** صفت. بلوغت کي ويجهو – بالغ.

• **ٽِڳ ج ٽِڳُون (ل):** ٿ. وڻ جي ڏکهي ۽ اڪيلي ٽاري ڏاڙهيءَ جي بجايل ٽڏ ي.

• **ٽِڳ ج ٽِڳُون (ڪ):** ٿ. وڏو گراهه – ڳِتو.

• **ٽَڳَ ج ٽَڳون:** ٿ. پَٽَ – ڪوهه – ٽنڳ.

• **ٽَڳ ڪيڻ:** ٿڪي رقم حاصل ڪرڻ – گهٽو مال هٿ ڪرڻ.

• **ٽڳا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. ضلعي ۽ تعلقي دادو ٽپي رب ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٽڳجڻ (ت):** فعل مجهول. ٽِجڻ – ٽنگجڻ – ڪوهجڻ – لُٽجڻ.

• **ٽَڳَر:** اسم خاص. هڪ ذات – ضلعي لاڙڪاڻي، تعلقي ڏوڪري، ٽپي ويهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٽَڳَر:** اسم خاص. هڪ ذات – ضلعي لاڙڪاڻي، تعلقي ڏوڪري، ٽپي ويهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٽَڳڙو:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو – ضلعي لاڙڪاڻي. تعلقي ڏوڪري، ٽپي آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٽڳڙو ج ٽڳڙو:** ذ. وڏو پٽڪو – ڦيڙهه (ل). ڦاٽل ڪپڙا (ت).

• **ٽڳڙو باغبان (ت):** اسم خاص. هڪ شهر جو نالو.

• تـڳـل (ل): ذ. مختلف قسمن جا ماڻهو.
• تڳلائڻ (ل): مصدر. مخالف مزاج ڪرڻ.
• تڳلجڻ (ل): فعل مجهول. طبيعت جو مختلف ٿيڻ.
• تڳو ع تڳا: ذ. وٽيل سڳو – ڳنڍين وارو ڌاڳو. فقيرن جي ڳچيءَ ۾ ٻيل ڌاڳو (جنهن ۾ مٽيا. مٽڪا وغيره پوئيل هجن). فقيراڻو خاص ڳانو. ميروءَ ڦاٽل وڳو يا چٿين لڳل پراڻو ڪپڙو.
• تڳا ٽوڙڻ: لاڳاپا لاهي ڇڏڻ.
• تڳيرو ع تڳيرا (ل): ذ. لوهارن جي اصطلاح ۾ گراهڪ.
• تڳهلجڻ (ڪ): فعل مجهول. بگڙجڻ – خراب ٿيڻ.
• تَلَ ع تَلَون: ث. تخمينو – اندازو. اٽڪل روءِ. ڪٿ. حرفت. سياڻو – ڏانءُ – صلاح – رٿ – ويچار.
– تَلَ ڪرڻ: اٽڪل روءِ ـ ڪٿڻ. تور ڪرڻ. صلاح ڪرڻ – خيال ڪرڻ – ويچار ڪرڻ.
• تلُ (ٿرل): ذ. صفت. تمتار – ڀريل (پاڻي سان).
• تَلُ ع تَلَ: ذ. ٻل – وجهه – موقعو. (صفت) ڀرپور – ڀريل – ڪشادو – مشهور.
– تَلُ ڏيڻ: اونڌو ٿي ٻيهڻ. ٻلُ ڏيڻ – وجهه ڏيڻ.
• تلاءُ ع تلاءَ (ل): ذ. پکين جو گهر – آکيرو – آشيانو.
• تلٽي: اسم خاص. ضلعي دادو تعلقي سيوهڻ. ٽيي تلٽيءَ ۾ هڪ ديهه شهر جو نالو.
• تِلڪڻ: مصدر. هوريان هوريان هلڻ – ناز سان هلڻ – تِلَڻ. هيڏانهن هوڏانهن رلڻ. پاسو ڪرڻ – چمڪڻ.
– تِلڪ ع تِلڪون: ث. آهستي چال – نازسان هلڻي – چاچول.
– تلڪائڻ: متعدي بالواسطه لوڏڻ – ڇلڪائڻ. رُلائڻ. چاچولڻ.
– تلڪو ع تِلڪا: ذ. هلڻي. ڇلڪو. چمڪو.
• تَلڻُ: مصدر. اندازو ڪرڻ – تخمينو لڳائڻ – ڪٿ ڪرڻ. رٿ ڪرڻ (ل). ٽرڻ – پاسي ٿيڻ – دور ٿيڻ. (تليو – تليندو – تليل).
• تلڻُ: مصدر. نخري سان هلڻ – تور سان هلڻ – لوڏ سان هلڻ. آهستي آهستي هلڻ. ڌاڳو ٽيٽو ڪري وٽڻ. (تليو ـ تلندو – تليل).
• تلو (ل ڪ): ذ. دهل جي وڄت جو هڪ نمونو. سرگس جي موقعي تي مڪراني بلوچن جو راڳ ۽ ناچ جو هڪ قسم.
• تلورو ع تلورا: ذ. رولُو – رولاڪ. ڀٽڪيل.
– تلورا ڏيڻ: اجايو رلڻ. اجايا ڦيرا ڪرڻ. خواه مخواه اچ وڃ ڪرڻ.
• تلهه: ث. نازنخري واري تورَ.
• تِلِيارو ع تِلِيارا: ذ. تَلي – گهنڊٽي – چڙي – چڙيءَ وارو وهَٽُ – ٽرّيارو. گهنڊٽين وارو ڦندڻ. (صفت) اٽڪل وارو – سياڻو.
• تمر (ل): ث. ڦـڙو و ڦڙو ٿي پاڻي وهڻ جي حالت – لامَر – تاري.
• تَماٽو ع تَماٽا: ڀاڄيءَ طور ڪم ايندڙ هڪ ٻوٽي جو ڦرسائو ۽ ڳاڙهاڻ اندر رس ڀريل سواد ڪٽوءِ هلڪو مٺو.
• تمتار: ذ. صفت. ڀريل – تارِ ـ ڪَنَن تائين ڀريل – مُنهان مُنهن ڀريل.
• تمجهڻُ: ذ. ٻائيتال – مانڌاڻ – فساد – جهيڙو – ڪلڪل – ڪرڪر – گهپي.
– تمجهڻ مچائڻ: جهيڙو ڪرڻ – فساد ڪرڻ – ڪروڌ ڪرڻ. فساد ڪرو ڪرڻ.
• تمڪڻُ: مصدر. تمر تمر ڪرڻ ڏيمي روشني ڪرڻ – ڏونڪڻ – چمڪڻ (تارا) پويان پساهَ ٿيڻ. (تمڪيو – تمڪندو – تمڪيل).
– تمڪَ: ث. چمڪو – ڏونڪ – هلڪي روشني (ڏيئي، بتي، باهه).
• تمڪائڻ: متعدي بالواسطه ـ ڏونڪائڻ. پورڻ پٽڻ (اکيون)
• تمڪو ع تمڪا: ذ. لاڳيتو ٻرڻ وسائڻ وارو عمل. تمر تمر (تارن جي). چلڪو چمڪو.
• تمڪي ع تمڪيون (ت): ث. هڪ قسم جي ننڍي ڏهلڙي يا ڊولڪ – ننڍڙو نغارو.
• تمڻُ: مصدر. وهڻ (ڦڙو ڦڙو ٿي) – ڳرڻ – چڪڻ (عرق). وهڻ (پکهر). ڪرڻ (اکين مان ڳوڙها). ڦڙ ڦڙ پوڻ (مينهن). (ڳڙيو – ڳڙندو – ڳڙيل).
• تمٽو ع تمٽا: ذ. صفت. وهندڙ – ڳڙندڙ. چڪندڙُ.
• تمٽي ع تمٽيون (ت): ث. صفت. بد چال (عورت). بڪواسي – هلڪي.
• تمو: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• ٽَنُ ع ٽَنَ: ذ. [انگ. Ton] تور جو وڏو ماڻ ٢٨ مڻن جو وزنُ.
• ٽِنِ: صفت. "ٽي ٣" عام صورت.
• ٽِنِ ڪَرن ٽي اُٿڻ: ٽڙي ٽاٻڙي اُٿڻ – ڏڪي ڏڪي اُٿڻ – تڪليفون سهي همت ٻڌڻ.
• ٽنٻ (ٽرنب): ث. ڳوڻ جي منهن بند ڪرڻ واري سنهي ڪاٺي – ٽنبَ. ٿانءُ وغيره ڀريل هئڻ جي حالت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• ٽَنبَڻُ (ٽُرنبَڻُ): مصدر. سَنهين ڪاٺين سان ڳوٺين جو مُنهن بند ڪرڻ (ت).

• ٽَنبَلُ (ل): ث. پلڙن ۾ ڪنڊن سان رهڻ واري هڪ ٻاراڻي راند. (ٻہرجي پلڙن ۾ ڪَنڊا ٺُنبي آلي مِٽي ۾ اَٽڪائي ٻين ڪَنڊَن لڳل پلڙن سان ڏَڪُ هڻڻ واري راند) ڇُهنبَ واري.

• ٽَنبَلُ ڏاڙهي: ث. سَنئين سِڌي ڇُنهُبياري ڏاڙهي.

– ٽَنبِجَڻُ (ٽُرنبِجَڻُ): فعل مجهول. سنهي ڪاٺيءَ سان سِبجَڻ – ٽُنبجَڻ.

• ٽَنباڻُ (ٽُرنبائِڻ): مصدر. ڪاٺي آڙائڻ. "ٽنبڻ" مان متعدي بالواسطه.

• ٽُنبُ: ث. گهيڙائڻ وارو عمل. چوڳَ. مداخلت. حَرڪَت – چور پچور.

– ٽنبِجَڻ: زور سان اندر پيهي وڃڻ – گهڙڻ – گهڙي وڃڻ.

• ٽنباڻُ: مصدر. چوڪاڻ. ٽوپاڻ (ٽروپاڻ).

– ٽَنبُ (ٽُرنبُ) (ت): ث. سنهڙي ڪاٺي. چينيو. سنهڙو سڪل ماٿو – اپرو ماٿو چِپر. ٽوڪ – چٽر. طعنو – مهٽو.

• ٽَنبُ (ٽُرنبُ) هڻڻ: ننڍڙي ڪاٺيءَ سان ڪنهن ڳوڻ يا ڳوٿريءَ کي بند ڪرڻ. طعنو هڻڻ.

• ٽَنبيڻُ (ل): مصدر. آهستي آهستي هلڻ (بيمار جو).

• ٽَنبيِڙي: ث. پکي جو هڪ قسم (شڪري جي قسم جو هڪ پکي).

• ٽَنٽو ج ٽَنٽا: . ذ. دنگو. جهيڙو ـ جهڳڙو – گوڙ – تڪرار – فساد – ڪِروڌ. مناظرو – بحث.

• ٽَنٽو ڪرڻ: تڪرار ڪرڻ – جهيڙو ڪرڻ.

• ٽَنجڻُ (ل): ث. گهٽائي – گوڙُ – بارُ.

• ٽَنجڻُ (ٽُرنجَڻُ) (ل): مصدر. ٽُنبڻُ – سُٽ کي ٽيٽو ڪري وَٽڻ. ڪپڙي جي ٽن ڏَرن کي ملائڻ لاءِ ڏرن کي ڪيرَڏيڻ. وارن جي ڳُتِ ناهڻ لاءِ وارن جي ٽن چَڳَن کي ملائي ڳُنڍڻ – چوٽي ڪرڻ.

• ٽَنجُ (ل): ث. تمام ٿورو سُٽُ – ٽيٽو ڪري وَٽيل سُٽُ.

• ٽنڊ باز: صفت. آڪڙ باز. وڏائي خور. نخري وارو.

• ٽَنڊ تي ٽوپي رکڻ: آڪڙ ڪرڻ – ڦونڊ ۾ پرجڻ. مغروري ڏيکارڻ.

• ٽَنڊ ڪرڻ: وڏائي ڪرڻ. آڪڙ ڪرڻ. شوق ڪرڻ – نخرو ڪرڻ.

• ٽَنڊي ج ٽَنڊيِ: صفت. مغرور – وڏائي وارو – آڪڙ باز.

• ٽَنڊرُ ج ٽَنڊرَ: ذ. صفت. اجائي وڏائي ڏيکاريندڙ. ترڙو – هلڪي طبيعت وارو.

• ٽَنڊيلو ج ٽَنڊيلا: ذ. صفت. وڏائي خور. شوقين. سينگار ڪندڙ.

• ٽِنڊِ: ث. مِرونءَ جا ٻچا – ڪِنڊِ گهٽا ٻار ٻچا – وڏي آکهِ.

• ٽُنڊُ: صفت. هٿن ٻانهن کان مَعذُور (ٽُنڊو ج ٽنڊي).

• ٽُنڊو ج ٽُنڊڙا: "ٽُنڊو" جو اسم تَصغير.

• ٽُنڊائڻ: مصدر. هَٿن کان جَڏو ٿيڻ. ٽنڊن وانگر ڪم ڪرڻ. سُستيءَ سان ڪم ڪرڻ.

• ٽُنڊائي ج ٽُنڊائيُون (ت): ث. هٿن کان معذور هئڻ واري حالت – لُولائي – سُستي – ڪاهلي.

• ٽُنڊَرُ (ت): ذ. هڪ ٻَڪرين جي بيماري.

• ٽِنڊرڻ (ٿہ ل): مصدر. ٽانءِ ۾ پَرجڻ – وڏائي ڪرڻ – هلڪڙي طبيعت وارو.

• ٽِنڊڙَڻ: مصدر. چنبڙڻ – چُهٽڻ. لڙڪڻ – لٽڪڻ (وڻ ۾). (ٽنڊڙيو – ٽنڊڙندو – ٽنڊڙيل)

• ٽَنڊَسُ ج ٽَنڊَسَ (ل): ذ. ميڙُ. ڳاهت.

• ٽِنڊَسُ ج ٽِنڊَسَ: ذ. ڪَدوءَ جو هڪ قسم ٽُنبو – ميهو (ڪ).

• ٽِنڊ سُو ج ٽَنڊَسا (ل): ذ. اوبڙ جو هڪ قسم (جيڪو ڀاڄي طور ڪم اچي) ميهو.

• ٽُنڊڪڻ (ٽرنڊِڪڻ): مصدر. ڪاوڙجڻ.

• ٽَنڊِڪو: ذ. اجائي وِنڌَ – ٻئي جي ڪم ۾ دَخَلُ.

• ٽِنڊِڻُ ج ٽِنڊِڻ: ذ. جيت جو هڪ قسم ـ عام طرح ڪچين پتين ۾ ڏرڙ ٺاهي. رهي. (ڪارو رنگ. ٻہ قسم هڪ ڪَنين سان ٻيو بنا ڪَنين جي) – پَمرِي (ٿ).

• ٽَنڊو ج ٽَنڊا: ذ. [بلوچي. توده ـ ڪَلَن يا اُنَ ۾ ڏاس مان ٺهيل وڏو طنبو] بلوچي قبيلي يا ڪٽنب جي رهائش واري جوءِ. بلوچ ڪٽنب جي اڏيل بستي. ڳوٺ. بلوچ قبيلي جي ڪنهن مکيہ ماڻهوءَ جو ٻڌايل ڳوٺ (انهي ماڻهوءَ جي نالي سان) – ننڍو شهر.

• ٽَنڊيلُ ج ٽَنڊيل: ذ. [انگ. Tuneul جو بگڙيل اُچار] واهن جي مورين ۾ ڪَرن تي سنڀال ڪندڙ سرڪاري ملازم.

– ٽَنگَ اَٽڪائڻ: ڪنهن معاملي يا سودي ۾ هٿ وجهڻ – ڦَڏو ڪرڻ. اعتراض ڪرڻ. رڪاوٽ وجهڻ.

– ٽَنگا ٽوليِ: ث. ماڻهوءَ کي ٽَنگن ۽ ٻانهن کان جهلي لَڙڪائي کڻڻ واري حالت. زوري ٽنگن ٻانهن کان جهلي کڻڻ جي حالت.

– ٽَنگا ٽوليِ ڪرڻ: ماڻهوءَ کي ٽَنگن ۽ ٻانهن کان جهَلي لڙڪائي کڻڻ. زوري کڻڻ.

– **تنگ آرائڻ:** دخل ڏيڻ – دست اندازي ڪرڻ – وچ ۾ پوڻ. رڪاوٽ وجهڻ.

– **تَنگَ ٻانهن جوڙڻ:** ڪوشش ڪرڻ – مٿا مُونا هڻڻ – حيلا وسيلا ڪرڻ.

– **تَنگَ پوڻ:** بيڪار ڪري ڇڏڻ – بيوس ڪرڻ. محتاج ڪرڻ.

– **تَنگَ تَنگَ تي چاڙهي ويهڻ:** ٻي اونو تي ويهڻ. بي پرواهه ٿيڻ – بي فڪر ٿيڻ. آرام سان ويهڻ.

– **تنگ ٽيڙڻ:** ڏندو وڌائڻ. ڪاروبار پکيڙڻ. تعلقات وسيع ڪرڻ.

– **تنگ پکيڙ ڪرڻ:** تعلقات وڌائڻ. ڪاروبار وسيع ڪرڻ. ڪم وڌائڻ. گهٽا ڪم هٿ ۾ ڪڻڻ. گهڻل ڪرڻ.

– **تنگَ کڻڻ:** بي همت تي پاڻ ڪرڻ. بي وسي جو اعلان.

– **تنگَ ڪڍي ويهڻ:** عيبُ ظاهر ٿيڻ – ڪوٽ پڌري ٿيڻ – حساب پورو نه ويهڻ. وعدي ۾ پورو نه اچڻ. بيوسي جو اظهار ڪرڻ.

– **تنگ ڪڍي مُٺڻ:** بالغ ٿيڻ (ڪتي جو).

– **تنگو ٽالي ج تنگو ٽاليون:** ٿ. ڏسو "تنگا ٽولي".

– **تَنگُون ٽيڙڻ:** بي همّت ٿيڻ سُست تي ليٽيي پوڻ. ٽڪجي ويهي رهڻ. بيوس ٿيڻ.

– **تنگون ٽيڙي سمهڻ:** مزي سان آرام ڪرڻ.

– **تنگون ڏگهيون ڪرڻ:** ٿورو ليٽيي پوڻ – ٿورو آرام وٺڻ.

– **تَنگُون ساهڻ:** گهٽي وهڪ ڪان پوءِ ٿورو گهمڻ – ڇهُلَ قَدْمي ڪرڻ – ٽَهلڻ – پسار ڪرڻ.

– **تَنگُون لڳڻ:** ٿڪجڻ – هلي هلي ٿڪجي پوڻ.

– **تَنگُون هڻڻ:** گهڻو پنڌ ڪرڻ – تڪليف وٺڻ.

– **تنگَ ٽِپو ڪيلڻ:** راند ڪرڻ – اجايو وقت وڃائڻ.

– **تنگ ڏيڻ:** وير ڪيل زال کي ڳَنڍ. گيهه ۽ هُرِبي جي داڻن جو پٽڙو پت ڪارائڻ.

– **تنگ کڻڻ:** مَلهَه جي هڪ راند ڪرڻ.

– **تَنگَ ڀرڻ:** ڪوٽ جو پورائو ڪرڻ.

– **تَنگَ پوڻ:** ڪوٽ پوڻ – نقصان ٿيڻ.

– **تنگرُ ج تنگرُ:** ڏ. صفت. تَنگَن وارو – سوراخدارُ – عيبدار – بڇاپڙو – چُغل – فسادي.

– **تنگرُ توڙيو:** ڏ. صفت. ڏُوتو – چُغل.

• **تنگاماٽي (ل):** ٿ. آڪڙ – وڏائي – غرور – هٺيلائي – رُسامو – رَنج – بَدتَهذيبي – بَدأفعالي.

• **تنگائڻ (ت):** ڏ. مَلهَه راند ۾ جاني لڳل تنگ سان هٿي مَلهَه کي مٿي ڪڻڻ.

• **تنگائي (ت):** ٿ. نَرم رَٻ. پٽڙو پتُ – تنگ (تَرنگ).

• **تنگَرُ ج تنگَرَ:** ڏ. [سن. تَنڪاري] تيرُ – ٻاڻ – ڳَزُ – ڪانُ. "تنگَرَ تکڻو ڪين کي پار لنگهيو پيلو" (شاهه).

• **تنگو (تَرنگَوَ) ج تنگوَ (ترنگوَ):** ڏ. ڪنيارڪي اصطلاح ۾ ٿانون ڪڻڻ لاءِ ٿلهين نوڙين جو ڇار – مُهاڻن وٽ مڇي ڪڻڻ لاءِ نوڙيءَ جي ڇاريدار ڇرڄين – سُوٽَر کي ڦاسائڻ لاءِ مُڇ يا ڪاٻارِ جو دامر. پاڻيءَ ڪان مٿي هُرلي وارو نار.

– **تنگوَ جهلڻ:** ڪجهه به هٿ نه اچڻ (جو تنگن مان سيڪجهه نڪري ويندو) – نقصان هيٺ وڃڻ.

– **تنگوَ هڻڻ:** سُوئَر کي ڦاسائڻ لاءِ دامُ اُڏڻ.

• **تنگوڙ (ترنگوڙ) ج تنگوڙا (ترنگوڙا):** ڏسو "تنگَرُ".

• **تنگوي (ترنگوي) ج تنگويُن (ترنگويون):** ٿ. "تنگرُ" جو مؤنث نوڙين مان ٺهيل ڪانياٺي – ٻاڪري جي ٻوٽين خاني واري رکيبَن لاءِ ڄمڙي جو پٽو.

• **تنگرُ ج تنگرُ (ل):** ڏ. صفت. چُغلخور – لائي جائي ڪندڙ – چيٽاپور.

• **تنگسالُ:** ڏ. سزا طور جو ڪنيو ٻڌي تنگي ڇڏڻ واري حالت – فقيرن جا تڪسات – ضَربُ خانو – تڪسال.

• **تنگسالي ج تنگساليون:** صفت. پاڪيزه – پاڪائيءَ واري.

• **تنگلو ج تنگلا:** ڏ. پکيءَ جو هڪ قسم.

• **تنگڻ، تَنگڻ:** مصدر. لٽڪائڻ (نوڙي، رسي، ڏاڪي وغيره سان). ٻڌي لڙڪائڻ. اٽڪائڻ ڦاسائڻ (سزا ۾) فرياد ڪري ٻڌائڻ. سزا ڏيڻ. ڦاهي چاڙهڻ. (تنگيو – تنگيندو – تنگيل).

• **تنگائڻ:** فعل مجهول. لڙڪائڻ – ڦاهي ڏيارڻ – ڦاسائڻ.

• **تنگجڻ:** لڙڪڻ – ڦاهيءَ تي چڙهڻ – ڦاسڻ.

• **تنگڻ ج تنگڻيون:** ٿ. ڦاهي – ڦاسي. گج جي پٺيءَ واري کهي – تسمو.

• **تنگڻي ج تنگڻيون:** ٿ. پت وغيره ۾ ڪنهن شي لٽڪائڻ ڪلي ڪوڪو.

• **تنگڻ ج تنگڻيون:** ٿ. ڏگهي مالهه.

• **تنگو ج تنگا (ت):** ڏ. نوڙي – رسي.

• **تنگوئي ج تنگوئيون:** ٿ. تندڙو تنبو – راؤٽي.

• **ٽنگورجڻ:** فعل مجهول: ٻجي ڦٽڻ وقت ڪُڪڙ جي آنءِ ۾ هڪڙي پاسي قدرتي طرح ڪَلَ جو ڦاٽي لُهي پوڻ — ٽڪورجڻ.

• **ٽنگونگو (ٽرنگونگو) ج ٽنگونگا (ٽرنگا):** ذ. صفت. ڏنگو — ڦڏو — ڏنگونگڙو. هيٺ مٿي — آسيرو پاسيرو (ت).

• **ٽنگوٽگو (ٽرنگوٽگو) ج ٽنگوٽگا (ٽرنگوٽگا):** ذ. صفت. ڏسو "ٽنگونگو".

• **ٽنگي:** ث. چڊي رب — ٽنگ. چڊو ڏڏ. لسي.

• **ٽنگي ج ٽنگيون:** ث. لوهارڪي ڪم جو هڪ اوزار (ڪُهاڙيءَ جي ٻاهي کي سَل ڪڍڻ جو اوزار).

• **ٽنگهڻ ج ٽنگهڻ (ڪ):** ذ. ث. ڦاٽلُ موچڙو — ڦاٽلُ ڪپڙو.

• **ٽنو ج ٽنوئون (ت):** ث. رستو — ڊگُ — سنهي واٽ. لامُ — ٽاري.

• **ٽنوڙ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ٽنوڙ ج ٽنوڙ:** ذ. ڦُنڊڻُ — سُٽ يا اُن ۾ نهيل گَل. ٽوئنرُ.

• **ٽنوهر ج ٽنوهرون (ت):** ث. سنڀال — خبرگيري. خدمت — ٽهل.

• **ٽنوهر ڪرڻ:** چڱيءَ طرح سنڀال ڪرڻ — ٽهل ڪرڻ — خدمت ڪرڻ.

• **ٽنهين:** ظرف. "ٽي" جي "عام جمع واري صورت" (ٻنهين — ٽنهين — چئنين).

• **ٽنوءُ ج ٽنوءَ (ت):** ذ. ڪُڪڙن ويڙهائڻ جي جاءِ. دائرو.

• **ٽنوُ ج ٽنوُ:** ذ. سُٽ يا پٽ مان نهيل گل (جيڪو سڳين، جُتي يا رئي وغيره ۾ ٽانڪجي) ـ ٽوپيءَ ۾ لڳل گل — ڦُنڊڻُ — پرت جو هڪ نمونو (ٿ).

• **ٽنڙي:** اسم خاص. (ت) هڪ ذات جو نالو. ث. خوشامد.

— **ٽنڙي مارڻ:** خوشامد ڪرڻ.

• **ٽنڪو ج ٽنڪا (ڪ):** ذ. واهيات گفتگو — ٻَڪ — ڪُتي جي ڪنگهه — پونڪ.

• **ٽني ج ٽنيون (ت):** ث. بيمار کي ڪڻڻ لاءِ ڪم ايندڙ ڪپڙي جي نهيل جهولي.

• **ٽَڻُ ج ٽَڻ (ل):** ذ. "وڻ" گاهه جو هڪ قسم. (وڻ تي ويڙهجي ويندڙ) ـ وڻ ويڙهي.

• **ٽڻ:** ث. گهنڊٽي جو آواز. ٽڻ ٽڻ جو آواز.

— **ٽڻ ٻجڻ:** ڪارائتو وقت هٿان وڃائڻ — مقرر ٿيل روش تان هٽائڻ.

— **ٽڻ ڏيڻ:** وارو ڏيڻ — موقعو ڏيڻ — وجهه ڏيڻ.

— **ٽڻ گسائڻ:** وقت هٿان وڃائڻ — مهل گسائڻ. عادت مٽائڻ — هير — ٻجڻ.

— **ٽڻ ڳولڻ:** موقعو تاڙڻ — وجهه ڏسڻ. داءُ ڳولڻ.

— **ٽڻ لاهڻ:** ارادي ۾ ڦيرو آڻڻ — رٿ ڦيرائڻ. عادت ڇڏڻ. هير ڪڍڻ.

• **ٽڻُ ج ٽڻُ (ت):** ذ. سبب — وارو — وجهه. موقعو.

— **ٽڻُ ٻچڻ، گسائڻ (ت):** وجهه وڃائڻ. داءُ گسائڻ.

— **ٽڻُ ڏيڻ (ت):** وجهه ڏيڻ — موقعو ڏيڻ.

• **ٽڻاڪ:** ث. ڌاتوءَ واري ميز تي ڌڪ لڳڻ جو آواز. گهنڊ جو آواز.

— **ٽڻاڪ ٽڻاڪ:** ذ. گهنڊ جو لاڳيتو آواز.

• **ٽڻانُ (ل):** ث. ڌاتوءَ مان نهيل چيز کي ڌڪ لڳڻ جو آواز — ٽڻاڪ.

• **ٽڻ ٻڄ:** ث. جهيڙو — فساد. ٽمڇڻ — ٻٽيڪو.

— **ٽڻ ٻڄ ڪرڻ:** ٻٽيڪو ڪرڻ — وات ڪرڻ. جهيڙو ڪرڻ. فساد ڪرڻ.

• **ٽڻ ٽڻ:** ث. ٽليءَ جو آواز — گهنٽيءَ جو آواز.

• **ٽڻ ٽڻ (ت):** ث. آڪر ـ وڏائي. ڪنُونس ڦٽائي — ڇرچ.

• **ٽٽڪ ج ٽٽڪ:** ذ. صفت. چالاڪ — حرفتي. حرڪتي — لچ. نڳ. نينگ ٽپا ڏيندڙ.

— **ٽٽڪو ج ٽٽڪا:** ذ. کِل مسخري — گوڙ شور. (صفت) ڏسو "ٽٽڪ".

• **ٽٽڪ (ت):** ذ. ٻڪرين جي هڪ بيماري.

• **ٽٽڪار:** ث. [سن. ٽنڪار] ڪمان يا ڇٻڪ مان نڪرندڙ سنهو آواز — تير جي ڇُٽڻ جو آواز — جهٽڪار.

• **ٽٽڪڻ، ٽٽڪڻ:** مصدر. سنهون آواز ڪرڻ — ٽورو ڌڪ لڳڻ سان آواز ڪرڻ. آهستي آهستي کلڻ. (ٽٽڪيو — ٽٽڪندو — ٽٽڪيل).

• **ٽٽڪو ج ٽٽڪا:** ذ. سنهو آواز.

— **ٽٽڪجي پوڻ:** بيمار ٿيڻ.

• **ٽٽڳ ج ٽٽڳ:** ذ. صفت. چالاڪ — حرفتي. حرڪتي.

• **ٽٽي ج ٽٽيون:** ث. مري واري هڏي — پيڏي آڪر جي ڏوڙي — جابلو زمين (ت).

• **ٽٽيون پچڻ:** سيڪت ڏيڻ — سزا ڏيڻ (هار کي).

• **ٽٽي ج ٽٽيون:** ث. نڪ جي جوتي.

• **ٽٽڻگ ج ٽٽڻگ (ت):** ذ. صفت. ڏسو "ٽٽڪ".

• **ٽٽيڪ ج ٽٽيڪون (ٿ):** ث. [انگ. ٽرنڪ جو بگڙيل لفظ] لوهه جي ننڍي پيٽي — ٽينڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **ٽوال ج ٽوال:** ذ. [انگ. Towel] پاڻيءَ کي جَذب ڪندڙ سوٽ ڪپڙو (جيڪو وهنجڻ يا هٿ منهن ڌوئڻ وقت استعمال ٿئي).
- **ٽِوائڻ (ل):** مصدر. (ڪنهن شيءِ لاءِ) واجهائڻ. نِماڻائيءَ سان نهارڻ — عاجزي ظاهر ڪرڻ. بيوسي مان ڏسڻ.
- **ٽوائِي ج ٽوائي (ت):** صفت. ٽوئا ٺاهيندڙ — ڏِيِن جا پَڪا ٺاهيندڙ. قلعي ٺاهيندڙ.
- **ٽوبِڙو ج ٽوبِڙا (ڪ):** ذ. ٻڪريءَ جو ڪچو ڦَرُ.
- **ٽوبو ج ٽوبا (ت):** ذ. ننڍو ڦَرُ — ڳابو.
- **ٽوبَ:** ث. ٻَرتَ جو هڪ قسم (صفت) ٽمنارُ — ٻَريل.
- **ٽوبُ ج ٽوبَ (ت):** ذ. صفت — ٽُٻِيُون هڻندڙ — ٽوبير — ٽوبو.
- **ٽوبِرُ ج ٽوبِرَ:** ذ. صفت. ٽوبُ — ٽوبيرُ (پکي). لِچُ — نامُراد.
- **ٽوبو ج ٽوبا:** ذ. صفت. ٽوبُ ـ ٽوبو. (ذ) ڊانڊي پکي جو هڪ قسم (پاڻيءَ ۾ ٽٻِيُون هڻندڙ.)
- **ٽوبِڙُ ج ٽوبِڙَ:** ذ. صفت. ٽوبو — کوهه جي کوٽائيءَ مَهَل پاڻيءَ ۾ ٽٻيون هڻي تري منجهان مِٽي ڪَڍَندڙُ — ٽوبو — ٽوبرُ.
- **ٽوبِڻ ج ٽوبِڻيُون (ت):** ث. نئين کٽايل کوهه ۾ پاڻيءَ اندر ٽٻيون هڻي بيل سان مٽي ڪڍڻ.
- **ٽوبِيارُ ج ٽوبِيارَ (ڪ):** ذ. ڊانڊي پکيءَ جو هڪ قسم. ٽوبو پکي.
- **ٽوبِيارو ج ٽوبِيارا:** ذ. صفت. ٽُبِيُون هڻندڙ — ٽوبو.
- **ٽَوباڪَڙِ ج ٽَوباڪڙِيُون:** ث. بَد چال عورت — لالچي عورت — حريص عورت.
- **ٽوبو ج ٽوبا:** ذ. قدرتي طرح زمين مان سمندڙ پاڻي جي ڪَڏَ — چشمو. پاڻيءَ جي ننڍي ڪڏ. (ٿ). پاڻي جو ننڍڙو ڪُن (ل).
- **ٽُوٽو ج ٽُوٽا (ڪ):** ذ. ڪاري (سمندر جي مڇي جو هڪ قسم).
- **ٽوٽِي ج ٽوٽِيُون (ل):** ث. ڪارتُوس جي ڌاتوءَ واري پاسي وچ ۾ بيل ٽامي يا پتل جي ٽِڪَ — ڌاتُوءَ مان ٺهيل حُقي جي نَڙي — ٽُونٽي (ت).
- **ٽوٽِي دار بَنْدوق:** ث. مُنهن کان ڀَرڻ واري بندوق.
- **ٽُوٽِي ج ٽُوٽِيُون:** ث. گَڏَهَ جي پوئينءَ ٽَنگَ سان لتَ — اِٽَ — ٻُستاڙَ (ت) — ٻُستي.
- **ٽُوٽِيُون هڻڻ:** اِٽون هڻڻ — ٻُستيون هڻڻ — مستي ڪرڻ — نااميد ڪري ڇڏڻ.
- **ٽوپَ:** ث. اڌ ڳاهيل وَل کي ڏنل اُڪيلَ (هلر ۾).
- **ٽوپُ ج ٽوپَ:** ذ. ڪَنن ٽائين ڍڪيي ٽوپي — ڪَنوتِي ٽوپي مَخرُوطِي قسم جي ٽوپي. ڇاجي وارو ولائتي ٽوپلو.
- **ٽوپُ چاڙهڻ:** حُقي جي ڦَلَ تي ٽوپ جي شڪل جهِڙو ٽِينُ جو ٻُولُ رکڻ — ڦاسيءَ لاءِ تيار ڪرڻ (ڦاسي اچڻ واري کي ٽوپُ پارائي).
- **ٽوپِيَرُ ج ٽوپِيَرَ:** ذ. صفت. ٽوپُ پائيندڙ — وڏي ٽوپَ وارو.
- **ٽوپِڙو ج ٽوپِڙا (ل):** ذ. ننڍڙو (پارائُو) ٽوپُ. جست جي ننڍڙي هنڊي.
- **ٽوپلو ج ٽوپلا:** ذ. ذ. صفت. ٽوپي جو هڪ قسم (وِيڪرن ڪِنارن سان ٽوپي). ٽوپ — Hat.
- **ٽوپِي ج ٽوپيون:** ث. مَٿي ۾ پائڻ. (ڪپڙي وغيره مان ٺهيل پوش. قسم: سنڌي ٽوپي، ترڪي ٽوپي). بندوق جي مَکُوءَ تي بارُوت جي ڊِبِرِي. حُقي يا چلهه جو ڦَلُ. ٿنيي جو مَٿو — جانور جي مُنهن تي چاڙهڻ لاءِ ٿيلهي.
- **ٽوپِيَرُ ج ٽوپِيَرَ:** ذ. صفت. ٽوپي پائيندڙ. ٽوپيون وڪڻندڙ.
- **ٽورَ ج ٽورُون:** ث. هَلِڻي — چالَ — رفتارَ — هلڻ جو نمونو — گهوڙي جي پَنڌَ جو قسم (ل) — ڊِگِيُن جو ڌَڻُ جيڪو ٻئي طرف جو هجي (ٿ).
- **ٽُورِ:** ث. وَڏائي — آڪڙ.
- **ٽُورُ ج ٽُورَ:** ذ. ڏِنگ — ٽيڙو — ڦِڏِ (صفت) ٻَريلُ — ٻَڪل (ت).
- **ٽورانْڊو ج ٽورانڊا (ڪ):** ذ. ڍِنڍ جي پکيءَ جو قسم (بدڪ جي نموني، مُنڊي ڳاڙهي ۽ رنگُ ميٽائون).
- **ٽورڻ، ٽورِڻ:** مصدر. آهستي پنڌ ڪرائڻ. هري هري هَلائڻ — پنڌ ڪرائڻ — ڪاهڻ — نِياٽڻ — گذارڻ — وقت ڪاٽڻ — (ڪاروبار) هلائڻ.
- **ٽورو ڏيڻ:** پنڌ ڪرڻ — ڇهل قدمي ڪرڻ.
- **ٽورو ج ٽورا:** ذ. گُونهُ — ڪِرِ فتِي — پائخانو — ڪاڪوس.
- **— ٽورو ٽِرڙِ وِرڙِ ٿيڻ:** ڊِڄي وڃڻ — هراسجي وڃڻ. گهبرائجي وڃڻ.
- **— ٽورو پيشاب گڏ ٿيڻ:** ڊِڄڻ — ڊِڄي وڃڻ — هراسجڻ.
- **— ٽورو ڪرڻ:** پائخانو ڪرڻ — هَنگَڻُ.
- **— ٽورو مُنجهڻ:** تڪليف هيٺ اچڻ — مُنجهي پوڻ (ڊپ يا ڇرڪ ۾). هيسجڻ.
- **— ٽورو وهائڻ:** سخت تڪليف ۾ وجهڻ — سخت سزا ڏيڻ.
- **— ٽُورو ٽيڻ (ل):** اُونڌو ٽيڻ — اُنو ٽيڻ — وتجي سنجي ڪرڻ. بيماريءَ ۾ پوڻ — مَرڻُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **توري:** اسم خاص. ضلعي نواب شاهه، تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه ۽ شهر جو نالو.

• **تُوريهو ج توريها (ٿ):** ذ. سنهو ڏکيو جهڪڻي وارو وڻ.

• **تُورِيُون:** اسم خاص. تعلقي روهڙي، تپي جَتوجي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تُورڻ (لس):** مصدر. [سن. تروٽن] ڪاڏو يا پاڻي نرِيءَ ۾ ڦاسڻ — اَٽڙجڻ.

• **تورهو پوڻ:** ڦابو ٿيڻ — جهَلجي وڃڻ — ڦاسي وڃڻ — پابند ٿيڻ. نقصان پوڻ.

• **تورهو وجهڻ:** ڦاسائڻ — جهَلڻ.

• **توري ج تورِيُون (ل):** ٺ. چوٽي — هڪ راڳڻي جو نالو.

• **توڙي:** اسم خاص. ضلعي دادو تعلقي جوهي تپي پير گاجي شاهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **تُوسُ ج تُوسَ (ٿ):** ذ. ٿوهر (ول ۽ ڦر).

• **توسَن (ٿ):** ذ. گاهه جو هڪ قسم.

• **توسُ ج توس:** ذ. [انگ Toast] سڪل ڊبل روٽي.

• **توشڪُ ج توشڪ:** ذ. [ف. توشه] توشو — طعام — شيءِ.

• **توڪَر ج توڪرون:** ٺ. آهستي ڌڪ (ناڪئين شيءِ کي). ٺوڪَر — ڌڪُ — مسخري — ٺٺول — چرچو.

• **توڪر اچڻ:** ڌڪ لڳڻ — صدمو پهچڻ. چيٽ اچڻ. اثر ٿيڻ (خراب عادت جو).

• **توڪرباز ج توڪرباز:** ذ. صفت. توڪون هڻندڙ — چرچا ڪندڙ — چرچائي.

• **توڪرجڻ:** فعل مجهول. ٺابو ڪائڻ — ڌڪُ ڪائڻ.

• **توڪرو ج توڪرا:** ذ. بانس يا لَئي مان ٺهيل ڪارو — سَنهَن ڪاٺين اڏ گول وانگر ٺهيل ڏَڪو. ڇبو — ڪارو.

• **توڪري ج توڪريون:** ٺ. ننڍڙو ڪارو ڪانجو — ڪاري. ميوَن وڃڻ جي ڇبي. ڪاغذن رکڻ لاءِ ڇبي. (ميز تي) آفيس ۾ ردي بيڪار ڪاغذن اُڇلائڻ لاءِ خاص توڪري. برهمڻن جي اِعزاز ۾ ڏنل دعوت.

• **توڪريءَ داخل ڪرڻ:** بيڪار سمجهي اڇلائڻ. ڌيان ۾ نه آڻڻ (درخواست کي). نظر انداز ڪرڻ.

• **توڪڙ ج توڪڙون (ٿ):** ٺ. وڏي جُونءِ.

• **توڪُڙ ج توڪُڙ (ٿ):** ذ. ٿوري ڪير ڏيڻ وارو مالُ — ڪانگهارو مال — وهِڪيلُ مال ـ پوڙهو — ڏبرو.

• **توڪاٺو ج توڪاٺا:** ظرف. مهٺي طور — ٺٺولي طور.

• **توڪبازُ ج توڪباز:** ذ. ٺٺولي طور. توڪ ڪندڙ — چٽر ڪندڙ. چرچائي.

• **توڪبازي ج توڪبازيون:** ٺ. ٺٺولي — چٽربازي. طعني زني.

• **توڪڙُ ج توڪڙ:** ذ. صفت. توڪون ڪندڙ — چٽرون ڪندڙ.

• **توڪُن هاب ڪرڻ:** خُوار ڪرڻ — بدنام ڪرڻ — گلارو ڪرڻ.

• **توڪڻو ج توڪڻا:** ذ. صفت. توڪباز — توڪون هڻندڙ.

• **توڪون ڪرڻ:** چٽرون ڪرڻ — ٺٺوليون ڪرڻ.

• **توڪڻ ج توڪڻون (ٿ):** ٺ. لوڙهه — ٽڪڻ — ٽپڻ.

• **توڪو ۽ توڪا (ٿ):** ٺ. اَن جو هڪ ماڻ (ٻن مٺن ۽ سورهن سيرن جي برابر) (صفت) ٽڪا ڏيندڙ — واڪسينيز — ساٿو — ٿورخرچو (ٿ).

• **تولُ ج تول:** ذ. شيءِ ـ چيز — وٿ — مِنائي — راند يڪو.

— **تولڙ ج تولڙ:** ذ. صفت. شيءِ وارو — گهوڙيو.

— **تولڙو ج تولڙا:** ذ. "تول" جو اسم تصغير. شيءِ ـ تولُ.

• **تُولارو ج تولارا:** (ڏکيي ڇهڻ وارو) — مُرغابي. (آبي پکي جو هڪ قسم).

• **تولائڻ:** رُلائڻ — رولڻ. (تولايو — تولائيندو — تولايل).

• **تولائو ج تولائا:** ذ. رولڙو — ڌاڪڙو — ڌولائو.

• **تولَڙُ ج تولَڙ (ل):** ذ. جونءِ جو هڪ قسم. وڏي جونءِ ـ رنڊ — ٻوڏ (ٻوڏر) — تولهر.

• **تولهَرُ ج تولهَر:** ذ. ڏسو "تولڙ" (ل — ڪ).

• **تولهڙو ج تولهڙا:** ذ. گهوٽ کي ونهجارڻ لاءِ ٺڪر جو لوٽو (هندن جي خاص رسم).

• **تومٽي ج تومٽيون:** ٺ. مَٽو.

• **تُون تُون ڪرڻ:** اجايو بَڪڻ — بنا مطلب ڳالهائڻ — ڪَن ڪائڻ — مٿو ڪائڻ. اجائي وڏائي ڏيکارڻ.

• **تُونٽ:** ٺ. مڇيءَ جو هڪ قسم.

• **تُونٽُ ج تُونٽ (ل):** ذ. صفت. تُوٽُ — تَرڙو — هَلڪڙو — لُچ — رولاڪ. نڪمو — ڏَٽو مُٽو — ٿلهو مٽارو.

• **تُونٽو ج تُونٽا:** ذ. فساد — جهيڙو — آتشبازي جو هڪ قسم (گول ويڙهي وانگر بارود ڀريل روڊو جيڪو ٻرڻ سان ڦري).

• **تونٽي ج تونٽيون:** ٺ. پستي (گهوڙي يا گڏهه جي) — اَٽ — نَلُ جي پاڻيءَ کي ڪولڻ ۽ بند ڪرڻ واري ٻَنجي — نل. ٻِتل يا لوهه جي ورِيل نَلي (جنهن ۾ نَڙ پوريس)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **تَونٽيدارَ:** ٿ. نالِيءَ ۾ بارود ۽ ڇيرن ڀرڻ واري بندوقَ.
- **ٽُونپو ج ٽُونپا (ٽ):** ذ. گهُتو – گهوگهو. "هُن ڏِني اَنِي مون ڏنو مانس ٽُونپو." (مثال).
- **تَونپيٽو ج تَونپيٽا (ٽ):** ذ. کنڌَ يا ڳچيءَ ۾ پائڻ جو هڪ ڳهه.
- **ٽُونچو ج ٽُونچا (ٽ):** ذ. آگَرِ جي سنڌ جو مٿيون پاڱو – ڏوڏو.
- **ٽُونڊڙو ج ٽونڊڙا:** ذ. صفت. ورِيل (عضوو) – کُبو – گڪ ڪڍي پاسيرو ستل – ڪرونڊڙو. ترِيون ڪوڙي اوڪڙو وِيٺل. (ٿ) ٽونڊڙي ج ٽونڊڙيون.
- **ٽُونڊڙو ٿيڻ:** اوڪڙو وِيهڻ – گڪ ڪڍي ترِيُن ڀر وِيهڻ.
- **تَونِرِي هڻڻ:** ٻڪريءَ جو لَڳَ وقت ٻڪر جي ٻَرڪڻ تي ڀُچ لوڏي راضپو ڏيکارڻ. يڪدم اِقرار ڪرڻ.
- **ٽُون ٽُون:** ٿ. وڏائي – ٽَنبُ – تانءُ – سيٺ.
- **ٽَونڪ ج ٽَونڪون:** ٿ. ڇتَرَ – ٽوڪَ (ت). پِٽَ جي چوٽي (ٿ).
- **ٽَونڪارِڻ:** ذ. ٿورو آواز ڪرڻ. (ڪنگهڻ جو) – ڪنگهه ڪار ڪرڻ. ڀونڪڻ (ڪتو). (ٽونڪاريو – ٽونڪاريندو – ٽونڪاريل).
- **ٽَونڪارَ ج ٽَونڪارُون:** ٿ. ٿوري ڪنگهه – ڪنگهڪار. ڪتي جي ٿوري ڀونڪَ.
- **ٽَونڪارو ج ٽَونڪارا (ت):** ذ. ٿوري کَنگهه زُڪام جي ڪري – ٿورو ڏَڪَ – ٽوڪَر.
- **ٽَونڪارِيو ج ٽَونڪارِيا (ٽ):** ذ. وڻ جي وِچين مٿاهين چوٽي.
- **ٽَونڪَرَ ج ٽَونڪَرُون (ت):** ذ. ٿورو ڏَڪُ – ٽوڪَر. ٽُونگي جو ڏَڪ.
- **ٽَونڪِڙِي ج ٽَونڪِڙِيُون (ت):** ٿ. ٺٺول – چٿر – چرچو. کِل – مَسخري.
- **ٽَونڪَرَ اچڻ:** ٿورو ڏَڪُ لڳڻ.
- **ٽَونڪِڻ، ٽرونڪڻ (ت):** پاڻي ڇٽڪائڻ – پاڻيءَ جا ڇَنڊا هڻڻ. (ٽونڪيو – ٽونڪيندو – ٽونڪيل).
- **ٽَونڪارِ:** ٿ. ڇِٽڪار – ڇَنِڪار پاڻيءَ جي ٿوري ڇَنڊَ.
- **ٽَونڪو ج ٽونڪا:** ذ. پاڻيءَ جي ٿوري ڇنڪار – ڇنڊو. پاڻي جو ڇنڊو هڻڻ.
- **ٽونڪِڻ (ت):** ڇِتر ڪرڻ – ٽوڪ هڻڻ ڀونڪڻ – ٿورو کَنگهڻ. (ٽونڪيو – ٽونڪندو – ٽونڪيل).
- **ٽُونڪو ج ٽُونڪا (ل):** ڇوٽو – ڪوتاهه – ننڍو – گهٽ – خسيس – ترِڙو. (ٽُونڪِي ج ٽُونڪِيُون).
- **ٽُونگَرُ ج ٽُونگَرَ (ٽ):** ذ. مِيارَ – ڏورِاپو.
- **ٽُونگَرُ رکڻ:** مِيارَ رکڻ – ڏورِاپو ڏيڻ.

- **ٽُونگَلَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **ٽُونٽُرُ ج ٽُونٽُر (ٽ):** ذ. ڏسو "ٽونٽُر".
- **ٽونٽُرِي (ٽ):** ٿ. ٿَرِي ڀَرتَ جو هڪ نمونو.
- **ٽِوَڻ (ٽرَوَڻ) (ت):** ٿ. ٽن گهرن جي ڦيري سان سڱابندي (يعني هڪڙو گهر ٻئي کي، ٻيو گهر ٽئي کي، ۽ ٽيو گهر پهرئين سان سڱاوتي ڪري). ٽه وَڪڙي سڱاوتي.
- **ٽُوِٽِي ج ٽُوِٽِيُون (ٽ):** ٿ. ڪُڪ – ڊِاڪَ.
- **ٽُورو (ٽرو) ج ٽُوا (ٽروا):** ذ. ڏسو "ٽُوٽو".
- **ٽوها:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **ٽُوهالَ (ٽ):** ٿ. رل جو هڪ قسم.
- **ٽوهڙ (ت):** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.
- **ٽُوهو ج ٽُوها (ت):** ذ. صفت. رولُو – گهومُو. ڇَڙو – وانڊو – (ذ) ٽوٽو.
- **ٽوهِي ج ٽوهِي (ت):** ذ. صفت. رولو – ڇَڙو – بي واهو.
- **ٽوهِي سَهڻ:** وِڇوڙو سَهڻ – جدائيءَ ۾ جَلڻ. هِجرت جو بار مٿي تي کڻڻ. ڏکُ ڀوڳِڻ.
- **ٽوهِيو ج ٽوهِيا (ت):** ذ. صفت. ڇڙو – لوفَرُ – لَفنگو.
- **ٽوهِيون:** اسم خاص. تعلقي عمر ڪوٽ، ٽپي چوڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **ٽوٽکي ج ٽوٽکيون (ت):** هڪ ٽوئي انَ جو ٻانڌ. (ملان يا پير فقير جو راڄ تي مقرر ٿيل ساليانو ڏن) جيڪو ٻنئي مهل جدا ڪجي.
- **ٽُوٽيل:** ذ. [انگ] ڪپڙي جو هڪ قسم (ٻہ قسم: هڪ اڇو ٻيو خاڪي).
- **ٽَٺُون ٽَٺُون (ت):** ٿ. [آواز] نڙيءَ مان نڪتل سنهون آواز. کن کائيندڙ آواز. ٻچڙو آواز – ڪتي جِي ڀونڪَ – ٽِٽَ جو آواز. ٻڪ ٻڪ.
- **ٽوٽڻ:** مصدر. کُڏائڻ – رِيجهائڻ (ت) – ٻڪريءَ جو ڪجو ڦر ڪيرائڻ (ٽ) – ڇُرُونڻُن سان ڪنهن شيءِ تي ٿورو ٿورو پاڻي ڇٽڪائڻ (ل).
- **ٽُوٺو (ٽرُوٺو) پکي ٽوٺا (ٽروٺا):** ذ. سَرن يا ڪانُهن جي تيلن مان ٺهيل. ڏِيَنِ مان ٺهيل پکو.
- **ٽُوٺائي ج ٽوٺائي:** ذ. صفت. ٽُوٺا ٺاهيندڙ. ٽوٺا وڪڻندڙ.
- **ٽوئِي ج ٽوئِيُون:** ٿ. اَن مئڻ جو هڪ ماڻ (ٽوئي جو سورهون حصو) چوٿائي.

• ٽوئيلي ج ٽوئيليُون (ٽ): ٺ. هڪ برتنُ يا ماپو (اڃي رنگ جو ننڍي گڏون جيڏو).

• ٽويا (ٽ): ذ. مَجَر ٻوٽي جا پن.

• ٽويَو ج ٽويو: ٺ. اَٽڪل – تجويز (ڪ) – رِٽ.

• ٽويو ج ٽويا: ذ. انَ مٺڻ جو هڪ ماڻُ (جنهن ۾ چار پاٽِيون يا سورهن چوٿايُون پَوَن) هڪ ڪاٺ مان ٺهيل هڪ ماپو (٦ شارڪُن يعني ڏيڍ پاءُ جي برابر).

• ٽِهَ (ٽرهه): ٺ. [سن. ٽرش] اُڃَ – پياس. پاڻيءَ جو چنڊبو. آلاڻِ.

• ٽِهُ (ٽرهُ): ذ. گاهه جو هڪ قسم.

• ٽِهارَ (ٽرهارَ): ظرف. [سن. ٽر] ٽيون دفعو – ٽيون ڀيرو – ٽِهَر.

• ٽُهارڻ: مصدر. ڏڪڻ – هلائڻ – مدد ڪرڻ – نيائڻ (توڙُ). "ڪين ٺهاري ٽَڪَرين سانَس سَگهائي".

• ٽِهارو: ظرف. [سن. ٽر] ٽيهه ڪن – ٽيهارو.

• ٽَهارُ (ٽرهارُ) ج ٽَهارَ (ٽرهارَ): ذ. صفت. ٻَڇِٽو – ٽَهِٽو. (ت).

• ٽِهارُ (ٽرهارُ) ج ٽِهارَ (ٽرهارَ) (ت): ذ. ٻوڪ جو ٽيون فصل – ٽيون دفعو – ٽيون ڀيٽُ.

• ٽِهاڙي (ٽرهاڙِي) ج ٽِهاڙيُون (ٽرهاڙيُون): ٺ. [سن. ٽر] چيلهه سان ويڙهيل هڪ قسم جو ڪپڙو (ٽَنگن جي وچان لَنگهائي پوئين پاسي کان ٻَڌَل) – هڪ قسم جو ڪُلهَن تي ڍَڪڻ جو ڪپڙو – ٽِن ٻَرَن وارِي چادَر (ت).

• ٽِهاڻ ج ٽهاڻيون: ٺ. [سن. ٽرْ] ٽن سالن جي ڄمار واري مينهن.

• ٽِهاڻُ ج ٽِهاڻَ: ذ. [سن. ٽر] ٽن سالن جي عمر وارو جانور (عموماً گهوڙي جي قَدَر لاءِ استعمال ٿيندڙ. ٽن کان ڇئن سالن واري عمر جو اَٺُ – ٽِن آگرِيُن جي ماپ جي وِچن وارو سُوئَرُ – ٽَ – آگرو مرون.

• ٽِهاٽو (ٽرهاٽو) ج ٽِهاٽا (ٽرهاٽا) (ت): ذ. [سن. ٽر] ٽن سالن جي ڄمار وارو سُوئر.

• ٽِهائڻُ (ٽرهائڻ): مصدر. اُڃائِجڻ – پياسجڻ – اُساٽِجَڻ – (ٽِهايو – ٽِهائيندو – ٽهايل).

– ٽِهائجڻ (ٽرهائجڻ): فعل مجهول ڏسو "ٽِهائڻ".

• ٽَهه ٽَهه (ٽرهه ٽرهه): ٺ. [آواز] وڏي آواز سان کِل – ٽَهڪِڙو.

• ٽَهْڏُ: ذ. صفت. سَرڪَش.

• ٽَهَر ج ٽَهَرُون (ل): ٺ. صلاح – آرام.

• ٽِهَر: ظرف. [سن. ٽر] ٽِيون ڀيرو – ٽِيْهَر (ٺ) ٽِيون دفعو وِيايَل ڳئون.

• ٽَهَرائِڻ (ل): فُرصت ڏيارڻ – مُهْلت ڏيارڻ.

• ٽَهَرَڻُ (ل): وڌڻ – اڳتي هلڻ – آرام ڪرڻ – ٺهرڻ. خدمت ڪرڻ – ٽهل ڪرڻ.

• ٽَهَرُ (ٽرهرُ) ج ٽَهَرَ (ٽرهرَ): ذ. صفت. ڊِڄٽو – ٻَڄِٽو.

– ٽَهَرائِي: ٺ. ڇرڪ – ٽاهه. ڊِپ – ٻِوَ.

• ٽَهِرِ (ٽرهِرِ): ٺ ٽن ڏينگن وارو نارُ. (ٽانگهي درياءَ جي پاڻيءَ کي مٿانهين زمين ڏانهن پهچائڻ لاءِ).

• ٽُهَڙُ ج ٽَهَڙَ (ل): ذ. پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم. ميرانجهڙو رنگ، ڳيري جيڏو قدِ، ڇِڊا ڪنبَ. (پاڻي جا جيت کائيندڙ). پاڻي جي جيت جو هڪ قسم – سِيانٽو – سَرْطانُ – ڪيڪِڙو.

– ٽُهِڙو ج ٽُهِڙا (ٽ): ذ. ڍانڊي پکيءَ جو هڪ قسم – ٽَهَڙُ.

• ٽَهَڳُ ج ٽَهَڳَ (ت): ذ. ٽولو – مَجموعو – گهڻائي – ڪثرت.

• ٽَهَڪو ج ٽَهَڪا: ذ. سنگت – دوستي.

• ٽَهِلي: اسم خاص. ڪَڇَ کان آيل هندن جي هڪ ذات.

• ٽَهَڻُ (ٽرهَڻُ): مصدر. ٽاهه کائڻ – ڇرڪڻ – ڊِڄڻ – ڏَرَڻ – خوف ٿيڻ – هَٽَڻ – ٻَڄَڻ. (ٽهيو – ٽهندو – ٽهيل).

• ٽُهَڻِ (ٽرهِڻ) (ت): ٺ. اُڃَ – پياس – اُساٽ.

• ٽَهِٽي: اسم خاص. تعلقي سيوهڻ، تپي باجارا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• ٽُهو ج ٽُها (ل): ذرو – ٽورو ٽڪر.

• ٽَهوڙُ (ٽرهوڙ) ج ٽَهوڙَ (ت): ذ. صفت. ٽَهَندڙُ – ٻَڄندڙُ – ڇِرڪندڙُ – ڊِڄِٽو – ٽاهڙ.

• ٽَهِي ج ٽَهِيُون: ٺ. عُمرِ – وهي – سَن. ساڳي عمر – ساڳي ڄمار. ساڳيو ٽُور. همعمري – هڪجيڏائي (وهيءَ ۾). ٻاراڻي يا جوانيءَ واري سَٽَ.

• ٽِئاسي: عدد شماري. ڏسو "ٽياسي"

• ٽِئاڪَرُ ذ صفت. ڏسو "ٽياڪُر".

• ٽِئانوي (ٽرئانوي): عدد شماري. ڏسو "ٽيانوي".

• ٽُئائي ج ٽُئائِي: ذ. صفت. ڏسو "ٽوئائي"

• ٽِئجڻ (ٽرئجڻُ): فعل مجهول. ٽِيجَڻ (جانور) ٽُنبجڻ.

• ٽئڙُ (ٽرئڙ) ج ٽِئڙَ (ٽرئڙ): ذ. ٻ ڏينهن ڇڏي ٽئي ڏينهن ايندڙ تپ – ٽِيئڙُ.

• ٽِئڙِي ج ٽِئڙِيُون: ٺ. گهُنڊُ – سُونڊُ (ٽيوڙي (ت) – وڏائي.

• ٽشڪجڻ (ت): ذ. ٽپجڻ (چوپائي) ڏسو "ٽنبجڻ".
• ٽئڪس: ذ. ث. [انگ. Tax] – محصُول – ٽول. ڍل. چونگي.
• ٽئگور: اسم خاص. بنگال جي هڪ مشهور شاعر ۽ مُصَنِّف "سَر رابندرا ناٿ" جو عام مُروّج نالو.
• ٽئنڪ ج ٽئنڪون: ث. [انگ. Tank] لڙائيءَ ۾ استعمال ٿيندڙ هڪ لوهي گاڏي – بڪتربند گاڏي. تلاءُ – حَوضُ.
• ٽئنڪر ج ٽئنڪرُون (ت): ث. ڏسو "ٽونڪر".
• ٽئو (ٽرٽو) ج ٽئا (ٽرٽا): ذ. ڏسو "ٽـرٽو". مشعل ٻاهڻ لاءِ ڪاٺيءَ جي سِري تي ڪپهه جو موٽو يا ڪپڙو. تيل ۾ ٻڏل ڪپهه جو ٻڙو.
• ٽئي جي وَٽ تي وهارڻ: جدا ڪرڻ – ڏار ڪرڻ (ڳهرمان). پاڻ جهڙو نه ڪرڻ.
• ٽئي (ٽرٽي) ج ٽئيُون (ٽريُون): ث. ننڍو ٽوٽو.
• ٽئون ج ٽئان: عدد قطاري – ٽيون – ٽيو.
• ٽئون ٽئون: ذ. [آواز] پکيءَ جي ٻولي. ڪنن کي نه وڻندڙ آواز. ٻوٽڪ.
• ٽَئونٽو ج ٽَئونٽا: ذ. زباني جهيڙو. معاملو – تڪرار. آتشبازي جو هڪ قسم.
• ٽَئونٽي ج ٽَئونٽيُون: ث. ڏسو "ٽونٽي"
• ٽَئونڪ ج ٽَئونڪون (ت): چِٽَر – ٽٽول. چرچو. ڏسو "ٽوڪ".
• ٽَئونڪ سان رهڻ (ت): بي پرواهي سان رهڻ. سچائيءَ سان رهڻ.
– ٽئونڪار ج ٽئونڪارُون: ث. ڏسو "ٽونڪار"
• ٽَئونڪر ج ٽَئونڪرُون: ث. ڏسو "ٽوڪر".
– ٽَئونڪرَ ڏيڻ: ٽورو ڏڪُ هڻڻ. چڙ ڪرڻ. چيڙائڻ.
• ٽَئونر ج ٽَئونرَ: ذ. ڏسو "ٽونرُ"
• ٽي: صفت. [سن. تر] هڪ عدد (٣٠)
– ٽي پٿرَ ڏيڻ: طلاق ڏيڻ – لوڏي ڪيڻ. قطع تعلقات ڪرڻ.
– ٽي تاپَ: ذ. يوگ وديا ۾ مَن جا ٽي ڏک (آڌ، وياڌ، آپاڌ) يعني شينهَن، نانگن ۽ ديوتائن جا ڏک: سَرير جو تاپُ، مَن جو تاپُ، ديوتائن جو تاپُ.
– ٽي ترڀوُن هڻڻ: صفا ناٻري وارڻ – بلڪل انڪار ڪرڻ.
– ٽي داٽيُون: ث. چوپڙ راند ۾ ڏاري جو ٽن داڻن وارو داءُ – شڪست – هار.
– ٽي داٽيُون پوڻ: ڪوشش جو ابتو نتيجو نڪرڻ. نقصان پوڻ – ياڳ نه پڙائڻ.
– ٽي مارنگ سَنوان هڻڻ: هُوند وارو هڻڻ – خوشحال هڻڻ – آسودو هڻڻ.
– ٽي: ث. [انگ. Tea] چاءِ – چانهه.
– ٽي پاٽ: ذ. [انگ. Tea pot] چاءِ جو برتن – ڪيٽلي.
• ٽي پارٽي: ث. [انگ. Tea porty] چاءِ جي دعوت.
• ٽي بي: ث. [انگ. Tuber Culosis] ڦڦڙن جي هڪ بيماري – سِلهه – دق.
• ٽياڄڻ (ترياڄڻ) (ت): ذ. [سن. تر] مرڻ جو ٽيون ڏينهن محرم مهيني جي ١٣ تاريخ. (عاشوري جو ٽيجهو).
• ٽياسٽو: ذ. صفت. [سن. تر] ٽي دفعا چڪايل (شراب. عرق سـ آتشو. (ذ) ٽکو نشو ڪندڙ شراب.
• ٽياسي (ترياسي): ذ. عدد شماري. [سن. تر + اشت] هڪ عدد اسي ۽ ٽي (٨٣).
• ٽياڪورُ ج ٽياڪور (ڪ): ذ. اَمينُ – فيصلو ڪرڻ وارو.
• ٽيال ج ٽيالُون (ل): ث. چونٽيءَ جي وارَن ڪسي وڃڻ واري جاءِ – ٽند.
• ٽيانکهي ج ٽيانکهيُون (ت): ث. ٽِن اَنکهن واري ڪاٺي – ڪُنڍي (ت) – ٽيانگ.
• ٽيانوي: عدد شماري. هڪ عدد. نوي ۽ ٽي (٩٣).
• ٽيائي (ڪ): ث. ٽيهائي – ٽيون حصو – ڏاريائي. جدائي. منافقي.
• ٽيبل ج ٽيبلون: ث. [انگ. Table] ميز.
– ٽيبل ڪلاٿ: ذ. ميز جي مٿان وڇائڻ لاءِ ڪپڙو – ميز پوش.
• ٽيهار (ڪ): ث. ننڍڙا ٻارڙا – ٽيٻر.
• ٽيهاري ج ٽيهاريُون (ت): ث. ڏڙي – مٿاهين زمين يا جاءِ.
• ٽيهڪو ج ٽيهڪا (ٽ): ذ. ڦڙو – ڇنڊو – ٽپڪو.
• ٽيهڪي ج ٽيهڪيُون (ٽ): ث. دروازي کي اَٽڪَ لاءِ ڪاٺ جي ٽڪر جي ٽيڪ.
• ٽيهر (ل): ث. ننڍڙا ٻار – ٻارڙا.
• ٽيهر ٽيهر: ث. گهڻي تعداد ۾ ننڍڙا ٻار.
• ٽيتا: ذ. [سن. ترتيا] هندومت موجب ايندڙ زمانو (جيڪو ١٢ لک ٩ هزارن سالن جو هوندو).
• ٽيتاليهه: [سن. ترچتوارش] هڪ عدد – چاليهه ۽ ٽي (٤٣).
• ٽيٽ ج ٽيٽون: ث. جاچ – چڪاس – نظرداري – جاسوسي – تاڙ – مخفي خبر – سُٽس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **ٽيٽ رکڻ:** مخفي نظر رکڻ – جاسوسي ڪرڻ. نظرداري ڪرڻ.
— **ٽيٽ ڪرڻ:** سَڌ رکڻ آگاهه ٿيڻ.
• **ٽيٽارُ ج ٽيٽار(ت):** ذ. پکي جو هڪ قسم.
• **ٽيٽاهَ:** اسم خاص. ڪيٽي بندر جي ويجهو سنڌو نديءَ جي هڪ شاخ جو نالو.
• **ٽيٽ لُوا (ڪ):** ذ. مڇي جو هڪ قسم (اڇو چمڪندڙ رنگ).
• **ٽيٽڪ ج ٽيٽڪون:** ث. هٿيار جو هڪ قسم – گُليل – غلول (پکين مارڻ لاءِ ڪاٺيءَ جي ڪمان. ڪمان جي چيرن ۾ ٻڌل ٻه ڏورا. جن جي وچ ۾ چمڙي جي پٽي. جنهن ۾ مٽيءَ جو ڪچو پتر گليل ۾ رکي ڇڪي ڇڏجي ته گليلو نشان تي لڳي. مجرم کي سزا ڏيڻ لاءِ ڪاٺين جي اڌاوت ڏسو "ٽڪنڪي".
— **ٽيٽڪ تي چاڙهڻ:** سخت سزا ڏيڻ. سختي ڪرڻ – تڪليف ڏيڻ. ٽڪنڪي تي چاڙهڻ.
• **ٽيٽمائڻ:** ٽٽائڻ – لنوائڻ – گُسائڻ (ٽيٽمايو – ٽيٽمائيندو – ٽيٽمايل).
• **ٽيٽ مڪوڙي ج ٽيٽ مڪوڙيون:** ث. جيت جو هڪ قسم. (اصلاحاً) گهٽو ڳالهائيندڙ. اِيري جسم وارو. سنهڙو سُڪل.
• **ٽيٽو ج ٽيٽا (ڪ):** ذ. ڏانڊي پکي جو هڪ قسم (ڪاري پني ڳاڙهيون ٽنگون. ميٽائين پني. مٽي ڪائيندڙ. ٽانگلي ڪان وڌي قد جهرڪيءَ کان وڌي ڪڪڙ جي جوڙي جيڏو) – (صفت) احمق – ڪميڻو (ت).
• **ٽيٽي ٽٽو ج ٽيٽي ٽٽا (ت):** ذ. سامانُ سَڙو – تيز تازي.
• **ٽيٽيهَ:** عدد شماري. هڪ عدد. ٽيهه ۽ ٽي (٣٣).
• **ٽيٽيهَرُ ج ٽيٽيهَرون:** ث. پکي جو هڪ قسم (صفت) گهٽو ڳالهائيندڙ – بڪ ڪندڙ – ترڙو – هلڪو.
• **ٽيپ ٽاپ:** (ث). فعل متعدي. چند ڦوڪ ناهه جوڙ. هار سينگار – فئشن.
• **ٽيپ:** ث. [انگ. Tape] ماپ ڪرڻ جي ڦيٽ. ڪپڙي پلاسٽڪ وغيره جي پٽي. آواز پريل پلاسٽڪ جي پٽي.
— **ٽيپار ھڻڻ:** خوشامد ڪرڻ – بي جاءِ ٻڏائڻ.
• **ٽيپو ج ٽيپا:** ذ. ڦڙو – قطرو – بُونڊ. نُطفو. حرام جي نطفي مان پيدا ٿيل اولاد. حرامي ٻار.
— **ٽيپو ٽيپو:** ذ. ڦڙو ڦڙو – قطرو قطرو.
— **ٽيپو ٽيپو ڪي ڪد ٿيڻ:** گهٽڻ جي نطفي مان پيدا ٿيڻ. حرامي هئڻ. بدمعاش هئڻ – بدچال هئڻ.

— **ٽيپو:** اسم خاص. [تامل. ٽيپو = چيتو] ميسور رياست جو حڪمران سلطان حيدرعلي جو پٽ.
• **ٽيپهري ج ٽيپهريون:** ث. ڏينهن جو ٽيون پهر: عصر وچينءَ نماز جو وقت – عصر. ٽن پَهرن گذرڻ جو وقت. پوڃاڙي جي مهل.
• **ٽيج:** ث. چنڊ جي ٻهرين ۽ چوڏهين تاريخ کان پوءِ ٽيون نمبر ڏينهن (هر مهيني جي چوٿين ۽ سترهين تاريخ).
• **ٽيجوڙي:** ث. ساوڻ مهيني جي ٽيئين تاريخ. هندن جو هڪ ڏڻُ. وِرت [هندي] ساوڻ.
• **ٽيڄ ڪالي ٽيجهہ ڪالي:** ث. پسارڪي وکر جو هڪ قسم. ڏسو "ٽنج ڪالي".
• **ٽيجو ج ٽيجا:** ذ. ڏسو "ٽيجهو"
• **ٽيجهو ج ٽيجها:** جنهن ۾ خيرات. ختمي وغيره جون رسمون ادا ڪيون وڃن. مرڻي جو ٽيون ڏينهن – فوتيءَ جي ٽئين ڏيهن تي ٿيل ختمي جي ماني. محرم مهيني جي ٣١ تاريخ (ت) ٽيو.
• **ٽيچر ج ٽيچرَ:** ذ. [انگ. Teacher] پاڙهيندڙ – استاد – ماستر – سيکاريندڙ – سکيا ڏيندڙ.
— **ٽيڏائي ج ٽيڏائيون:** ث. ٽيڏاڻ – ٽيڏ – ٽيڏي نظر.
• **ٽيڊو ٽيڊا (ت):** صفت. ڏسو "ٽيڏو".
• **ٽيڏو ج ٽيڏا:** ذ. صفت. ڏسو "ٽيڏو" آڪڙ باز – چالبازُ – حرڪتي – اڙنگو.
• **ٽيرُ ج ٽيرا (ت):** ذ. ڳوهيل اٽي جو جاٽو.
• **ٽيرو ج ٽيرا:** ذ. ٽيرَ – مکڻ جو جاٽو – ڳنڍو – ڳوڙهو. پيرو – گهمرو – آمدرفت – نشان – ڪاڏي جو حصو.
• **ٽيڙ:** ذ. گاهه جو هڪ قسم.
• **ٽيڙو ج ٽيڙيا:** ذ. ساز جو آواز.
• **ٽيرڙي ج ٽيرڙي (ث):** ذ. صفت. وڏائي ڪندڙ.
• **ٽيڙ ج ٽيڙ:** ذ. ٽيئين ڏينهن واري تي ايندڙ تپ.
• **ٽيڙ تپ:** ذ. سخت برو. وڏي مصيبت. سخت سزا.
• **ٽيڙ چڙهڻ:** برو چڙهڻ: نقصان ۾ پوڻ. سخت تڪليف ۾ اچڻ.
• **ٽيڙاوتُ (ت):** ذ. مٽيءَ ڳوهڻ جو اوزار.
• **ٽيڙو ج ٽيڙا:** ذ. پَرُ (پکيءَ جي) – ڪنيڙاتي – ڏونگو (ل) – چيلهہ (ت). لِڱُ – ڪَرُ – عضوو. وَرُ – گهنج (ڪاوڙ مان

مُنهَنُ ۾) – ٽيپو – ڦڙو. هڪ ڳرانهه جيترو پيٽ يا چاٽو. ڏنگو – ڦڏو – آڏو. بد مزاج.

• **ٽيڙن ٽنگو:** (جڻ ته) عضوا پڳل هجن. معذور. جڏو. ذ. صفت. سست – آلسي – ٽوٽي.

• **ٽيِس (ٿ):** صفت. هڪ عدد – ٽيهه.

• **ٽيڙو (ٽريڙو):** ذ. آسمان جا ٽي تارا. هڪ ٽي سڌي ليڪ ۾ بيٺل – ٽيلهو (ت) هڪ نڪت جو نالو.

– **ٽيس مارُ ج ٽيس مارَ:** ذ صفت. ٽيس مار – ٻٽاڪي – ڊاڙون هڻندڙ.

• **ٽيسو ج ٽيسا (ڪ):** ذ. هٽ – وڏائي – غرور.

• **ٽيسٽ (ل):** ٿ. [انگ. Taste] مزو – لذت. لئي. موج.

• **ٽيسٽ:** ٿ. آڪڙ – سيٽ – ڦونڊ. موجارائي (ڪپڙي لئي ۾). ٽوري ڏڪ لڳڻ سان ڪري پوڻ جي حالت (ڪ).

• **ٽيشن ج ٽيشنون:** ٿ. [انگ. Station] ڏسو "اسٽيشن"

• **ٽيڪ ڏيڻ:** پُٺي يا پاسو لڳائي ويهڻ (ڪنهن شئي سان) – مدد ڪرڻ – آڏ ڏيڻ – آڌر ڏيڻ – همت ڏيارڻ.

– **ٽيڪون ٽوڪون ڏيڻ:** همدردي ڪرڻ – همت افزائي ڪرڻ.

• **ٽيڪا:** ٿ. [سن. ٽيڪا] شرح – معني – سمجهاڻي – وياکياڻ – پاشيه. مٿي ٽيڪڻ جو عمل – پوڃا.

– **ٽيڪا ٽپڻي:** ٿ. نڪته چيني – تبصرو – تنقيد.

– **ٽيڪا ٽپڻي ڪرڻ:** تبصرو ڪرڻ – نڪته چيني ڪرڻ – تنقيد ڪرڻ.

– **ٽيڪا ڪرڻ:** شرح ڪرڻ – تنقيد ڪرڻ.

• **ٽيڪَر ج ٽيڪَرُون:** ٿ. هُشي – ڄُرڄ – ٿُلي ٻنيرائي – چاڙهي.

– **ٽيڪَر ڏيڻ:** همت ڏيارڻ – لاڳ ڏيڻ – ڄُرڄ ڏيڻ – هُشي ڏيڻ. زور وٺائڻ – تائيد ڪرڻ – ٽيڪو ڏيڻ – ڪوڙي ساراهه ڪرڻ – ڀڙائڻ.

• **ٽيڪَرُ ج ٽيڪَرَ:** ذ. [سن. ٽنڪاري – ٽيرَ] ٽير – ٻاڻ ڪانُ – ٽينڪَرُ – ڏانڊي پکيءَ جو هڪ قسم (مڇي ماري کائيندڙ).

• **ٽيڪرو ج ٽيڪرا (ت):** ذ ڏڙي – مٿاهين زمين. آڪڙ – وڏائي.

• **ٽيڪڙ ج ٽيڪڙون:** ٿ. ڄُونءِ – ڄُٽي.

• **ٽيڪُوُ (ٽريڪُوُ) ج ٽيڪُوَ (ٽريڪُوَ):** ذ. اُپاءُ – حيلو – ٻلو. بندوست. ڏاهي جو ڏس. علاج – ٻُڪي. لُپري ٽاڪوڙ (ت).

– **ٽيڪُوُ ڪرڻ:** حيلو ڪرڻ. ٻلو ڪرڻ. لُپري ٻڌڻ – ڏمڻ (ت).

• **ٽيڪُو ٻيڪُوَ:** ٿ. گهوڙي جو پَنڌُ – مُن ۾ گهوڙي جي هلڻ جو آواز.

• **ٽيڪرو ج ٽيڪرا (ت):** ذ. درگاهه.

• **ٽيڪرو (ٽريڪرو):** ذ. ڪِهرين جو آواز – زالن جو جهيڙو – مُنجهيل ڳالهه يا دليل – ڪوڙ (زالن جو).

– **ٽيڪرو ڪرڻ:** اجايون ڳالهيون ڪرڻ – ڪوڙ ڪرڻ.

– **ٽيڪرو مچائڻ:** ڪوڙ ڪرڻ لڙُ ڪرڻ.

• **ٽيڪسٽ بُڪ ج ٽيڪسٽ بُڪَ:** ذ. [انگ – Text Book] درسي ڪتاب.

• **ٽيڪسٽ بُڪ ڪاميٽي:** ٿ. [انگ. Text Book Committee] – درسي ڪتابن ٺاهڻ ۽ مقرر ڪرڻ واري جماعت.

• **ٽيڪُرُ ج ٽيڪُرَ:** ذ. زمين کوٽڻ لاءِ هڪ لوهه جو اوزار – ڄنجور.

• **ٽيڪلي (ٿ):** ٿ. ڦرهيريءَ جي اُٽڪ لاءِ هڪ ٽيڪ.

• **ٽيڪو ج ٽيڪا:** ذ. مدد – پٺڀرائي – ٽيڪ – آڌر – آسرو – اجهو.

– **ٽيڪو ڏيڻ:** پٺڀرائي ڪرڻ – تائيد ڪرڻ.

• **ٽيڪڻ:** مصدر. رٺڻ (ٻار جو). ڏانهون ڪرڻ. گهوڙا گهوڙا ڪرڻ – ڏانهون ڪوڪون ڪرڻ. هُل ڪرڻ زباني جهيڙو ڪرڻ. (ٽيڪو – ٽيڪندو – ٽيڪيل)

• **ٽيڪ ٻٽيڪو:** ذ. هل فساد. (زالن جو) – تاڙ تپو. جهيڙو (زالن جو) تاڙي ٺوڪ – زباني جهيڙو.

– **ٽيڪو (ٽريڪو) ج ٽيڪا (ٽريڪا):** ذ. ڪوڙ – فساد – ڇَر ٻُر. ڪِهرين جو آواز.

– **ٽيڪو تاڙي (ڪ):** ٿ. زباني جهيڙو زالُن جو – ٻٽيڪو.

• **ٽيڪي ج ٽيڪيُ (ت):** ذ. مغرور – بي پرواهه – عياش. (ذ) ڇُڪي جو هڪ قسم.

• **ٽيڪَر ج ٽيڪَرون:** ٿ. وڏائي – آڪڙ – ڦُونڊ – سيٽ – ٺُوڪ شُوڪ – مغروري – بي پرواهي – مستي. هُشي چاڙهه.

• **ٽيگلي ج ٽيگليُون (ل):** ٿ. مڪڻ جي ننڍي ڦٽي.

• **ٽيل ج ٽيلُون (ت):** ٿ. آبي پکي جو هڪ قسم – ميرانجهڙو ۽ ناسي رنگ جو.

• **ٽيلاسو ج ٽيلاسا (ت):** ذ. اُٺ تي چڙهيل ٽي ماڻهو – ٽيلهه.

• **ٽيلرُ ج ٽيلرَ:** ذ. [انگ. Tailor] ڪپڙا سبندڙ – درزي.

• **ٽيلري ج ٽيلريُون (ت):** ٿ. هندو زالن جي نرڙ تي چنبڙيل هڪ قسم جو ٽڪو.

– **ٽيلاٽي ج ٽيلاٽيُون:** ٿ. شانداري – تجمل – رُعب تاب. حشمت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– ٽيلَرُ ع ٽيلَرَ: ذ. صفت. ٽيلي وارو – شان وارو – دبدبي وارو.

– ٽيلي سان هلڻ: رعب تاب سان هلڻ. حشمت سان هلڻ. ناز نخري سان هلڻ.

• ٽيلهه (ٽريلهه) : ث. ٽي ڄڻا چڙهيل (گهوڙي، اُٺ گڏهه تي) – ٻنيءَ کي ٽيو دفعو هَر.

• ٽيلوَهه (ٽريلوَهه): ث. هڪبئي پٺيان ڄڻا ڄاول ٽي پٽ يا ٽي ڌيئون – ٽي ڄڻا ڪنهن وهٽ تي ڄڻا سوار. ڏسو "ٽيلڙهه".

• ٽيلهَو (ٽريلهَو): ث. ڏسو "ٽيلڙهه".

– ٽيلهَوَجي ماءُ: ث. ٽن پٽن جي ماءُ.

– ٽيلهو جيئڻ: ٽيئي ڀار سلامت هئڻ.

• ٽيلي فون: ذ. [انگ – Telephone] تار ذريعي هڪبئي سان پري کان ڳالهائڻ جو اوزار.

– ٽيلي فون آپريٽرُ ع ٽيلي فون آپريٽرَ: ذ. ٽيليفون ڪاتي جو هڪ ملازم (ٽيليفون جو سلسلو ڳنڍيندڙ). (صفت)

– ٽيليفون ڪرڻ: ٽيلي فون ذريعي ڳالهائڻ.

• ٽيليگراف: ث. هڪ هنڌان ٻئي هنڌ خبرن موڪلڻ جو تار جو ذريعو – برقي پيغام رساني.

– ٽيلي گراف آفيس: ث. تارن پهچائڻ جي آفيس خبر رسان ڪاتي جو دفتر.

• ٽيليگرامُ: [انگ. Telegram] تار جي ذريعي موڪليل خبر – تار واري پيغام جو لکيل ڪاغذ.

• ٽيمُ ع ٽيمَ (ت): ذ. [انگ. Time] ٽائيم جو بگڙيل اُچار. وقت.

• ٽيمَ ڪٽيڙي ع ٽيمَ ڪٽيڙيون (ت): صفت. وقت جو فائدو وٺندڙ. خوشامد. پُچ لٽڪائو. چاپلوس. مطلبي.

• ٽيمَ ع ٽيمون: ث. [انگ. Team] ڪم ۾ ڪڏيل حصو وٺندڙ ماڻهن جي ٽولي – پارٽي – رانديگرن جي جماعت.

• ٽيمَڻُ: ذ. مسافريءَ جو سامان ۽ کاڌو پيتو – زادِراه ـ توشو.

• ٽيمو ع ٽيما (ت): ذ. پاڻيءَ جو ڦڙو – ٽيپو.

• ٽين: ذ. [انگ. Tin] نرم ڌاتو جو هڪ قسم (ڪاٿين مان نڪري اُجو ۽ نرم ٿئي جنهن ڪري دٻا وغيره ناهڻ ۾ ڪم اچي). ٽين مان ٺهيل گول يا چورس دٻو (گيهه. تيل وغيره رکڻ لاءِ) – دٻو – ڏول.

– ٽِيْنَ جو وڏيرو: اصلاح. نالي جو وڏيرو. ننڍڙو زميندار – بي پهچ وڏيرو.

– ٽِيْنَ ڪُوڪائڻ: مقابلي ۾ نمايان ڪم ڪرڻ. شڪست ڏيڻ. سيڪت ڏيڻ.

• ٽِيْنَ مانيا: ذ. بوهي مُڱَ – ڄٽا – ڪاڇا.

– ٽين ٽيڪڻ (ٽريڪڻ) (ت): ذ. صفت. ٻن جي وچ ۾ ٽيو ڳالهائيندڙ – ڳالهه جي وچ ۾ ٽپي پوندڙ.

• ٽينبرُو ع ٽينبرُو (ت): ذ. ڪتي جو هڪ نالو. ٻندرو – آڪڙ وارو سيٺ ڪندڙ.

• ٽينبُ ع ٽينبون (ت): ث. سنهي ڪاٺي ڏسو "ٽنبُ".

– ٽينبرُ ع ٽينبرُ (ڪ): ذ. ننڍو چوڪر (حقارت اظهار لاءِ) ننڍڙا چوڪرا. ننڍا ٻار.

• ٽينٽيمُر(ٽ): ث. ٽيٽيهرُ پکي.

• ٽينڊُ ع ٽينڊُ (ل): ذ. آنگَلُ – لاڏ – سنهي لڙ (ڪ).

• ٽينڊاري ع ٽينڊاريون (ل): ث. دلي يا ڪُوزي وغيره جي سوراخ مان نڪرندڙ پاڻي جي – ٽينڊي.

• ٽينڊرُ ع ٽينڊرَ: ذ. [انگ. Tender] ٺيڪيدارن طرفان ڪنهن ڪم جي ڪٽڻ لاءِ لکيل آڇ جو ڪاغذ – آگهُ پترُ.

• ٽينڊڙو ع ٽينڊڙا (ت): ذ. پونگڙو – ننڍڙو ٻچو.

• ٽينڊسي (ٽ): ذ. پاڃي طور ڪم ايندڙ هڪ اوبڙ – ميها.

• ٽينڊو ع ٽينڊا: ذ. دلي مٽ وغيره جي سوراخ مان وهندڙ پاڻي جي لاڙ – ٽينڊو. ڪُڪڙ جو آڊيڪُ ٻچو.

• ٽينس: ث. [انگ. Tennis] بال ۽ رڪيٽ سان کيڏڻ واري کيڏي جو هڪ قسم.

• ٽينڪَ ع ٽينڪون: ث. لوهه جي پيتي – ٽرنڪَ.

• ٽينڪَلُ ع ٽينڪَلَ (ڪ): ذ. صفت. سنهون ۽ ڊگهو.

• ٽينگُ ع ٽينگَ: ذ. صفت. [سَنَ – تَنڪا] ڊگهو – لنبو – ديوَ جيڏو.

– ٽينگائي ع ٽينگائيون: ث. ڊگهائي.

– ٽينگَرُ، ٽينگَرُو ع ٽينگَرَ ٽينگَرَا: ذ. صفت. ڊگهو – لنبو.

– ٽينگارُ ع ٽينگارُون (ٽ): ث. وڏائي – تانءِ – هلڪرائي. هٺ. ٽيڪر.

• ٽينگرُ ع ٽينگرَ: ذ. صفت. ننڍو – نوجوان – نادان.

• ٽينگرجڻ: فعل مجهول. آڪڙجڻ – ڦونڊجڻ. ڪاوڙجڻ. ڦوساتجڻ.

– ٽينگرَ ع ٽينگرون: ث. ڦونڊ. وڏائي – اجائي ڪاوڙ – اشارو – هُشي.

• ٽينگو: ذ. شطرنج راند ۾ "هاٿي" مُهري جو ٻيو نالو. (صفت) ڊگهو – لنبو.

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

- ٽِينوَ (ت): ث. پاسو – اٽڪل – خيال. ٽيٽ – جاچ (لڪ چپ ۾) – نظرداري.
– ٽِينو وٺڻ: مَخفي طرح ڪَڍَ لڳڻ.
- ٽِينٺيو ج ٽِينٺيا: ذ. ڏسو "ٽيٺو" يا "ٽيجهو"
- ٽِينيُوَنْ ج ٽِينيانْ: ذ. ڏسو "ٽيٺو" يا "ٽيجهو".
- ٽِيڻِ: ث. [سن. ترِ] ٽي دفعا وڌيڪ وزن يا تعداد واري حالت – ٽيٽو عدد – ٽيٽو وزن.
- ٽيٽائڻ: فعل متعدي. ٽيٽو ڪرڻ – ساڳئي وزن يا عدد کي ان وزن يا عدد جيترو ٻه دفعا وڌائڻ. (ٽيٽايو – ٽيٽائيندو – ٽيٽايل).
– ٽيٽائي ج ٽيٽَائيُون: ث. [سن. ترَ] هڪ شئي جو پنهنجي تعداد يا اندازجيترو ٢ دفعا وڌي وڃڻ واري حالت – ٽِيڻِ.
– ٽيٽو ج ٽيٽا: ذ. [سن. ترگڻ] ٻه دفعا وڌيڪ – پنهنجي تعداد يا اندازجي ٻيڻ جيترو وڌيڪ.
- ٽيٽو ج ٽيٽا (ل): ذ. ٽيرو – وڏو چاٺو.
- ٽيٽي ج ٽيٽِي: صفت. قد جو ننڍو – ٺَڪَل (ٺ).
- ٽيوَ (ٽريوَ) (ت): ث. رِيت ـ پِر – رَوش – شيوو – خصلت – سُياءُ – عادت – هيرَ – خوءِ.
- ٽيوَ (ٽريو) ج ٽِيا (ٽرِيا): ذ. فوتيءَ جو ٽئين ڏينهن ٽي ختمو – ٽِيجهو – سوئم.
- ٽيُوبُ ج ٽِيوبَ: ذ. [انگ. Tube] سائيڪل يا موٽرجي ڦيٽي جي اندرين ربڙ جي نلي (جنهن ۾ هوا ڀرجي)، نلي (شيشي جي)
- ٽيوَڙَ ج ٽيوَڙون: ث. اڳواٽ رٿ – تجويز – اٽڪل. بندوبست – علاج (ل) – ٽن ڌُرين جي وچ ۾ ڦيري واري سڱابَندِي.
- ٽيوڙِي، ٽريوڙِي (ت): ث. [ٽي + وڙ = رنگ] ڪاوڙ – جوش.
- ٽيوڳُو ج ٽيوڳو (ٺ): ذ. ٽن چوڪرڻ بعد چاول چوڪرو.
- ٽيونْ (ٽريونْ) ج ٽِيانْ (ٽرِيانْ): [سن. تَرتيهہ] ٻن کان پوءِ وارو عدد.
– ٽيون ٽِياڪُرُ: ٻن ڌرين جي وچ ۾ ٽيون ماڻهو فيصلو ڪندڙ – امين.
– ٽيونْ مُوْلُ (ٽريونْ مُولُ): ذ. ڪنهن جو اصلي عدد (جيڪو ساڳئي عدد سان ٻه ڀيرا ضرب ڪرڻ کان اڳ هجي. مثلاً ٨ جو ٽيو مول ٢ آهي). Cube root.
- ٽيونْ ٽيونْ: ذ. [آواز] پکين جي ٻوليءَ جو آواز – طوطي جو آواز.
- ٽيُون ٽيُون ڪرڻ: دانهون ڪرڻ – طوطي جو ٻولڻ.
- ٽيونجاهُ (ٽريونجَاهُ): عدد شماري [سن – ترِينچاشَت] ٽن ايڪن ۽ پنجن ڏهاڪن وارو (٥٣).

- ٽِيهَ (ٽرِيهَ): عدد شماري [سن. ترنشتي] ٻڙي ايڪي ۽ ٽن ڏهاڪن وارو (٣٠).
– ٽِيهائو ج ٽِيهاٺا (ٺ): صفت. ٻن کان ٽن سالن جي اندر ڄمار وارو (جانور).
– ٽيهَئي ٽويا ڇڏڻ: سڀ تعلقات ٽوڙڻ – ذري جو واسطو ٻہ نہ رکڻ – سڀ ڪجهہ ڏئي ڇڏڻ.
– ٽيهَئي پڙهڻ: قرآن جا ٽيهئي پارا پڙهڻ – سڀ علم ڄاڻڻ.
- ٽِيهَاڻ ج ٽِيهاڻُونْ: ث. ٽن سالن ڄمار جي – مينهن – ڏسو "ٽهاڻ"
- ٽيهونْ (ٽرِيهونْ) ج ٽِيهانْ (ٽرِيهانْ): ذ. صفت. سلسلي ۾ ٽيهونْ نمبر.
- ٽيهتَرِ (ٽريهَتَرِ): ذ [سَنْ ترسپتتي] ٽن ايڪن ۽ ستن ڏهاڪن وارو انگ (٧٣).
- ٽيهَٺِ (ٽريهَٺِ): ث. [سن. ترشتتي، ترسٺ] ٽن ايڪن ۽ ڇهن ڏهاڪن وارو انگ – (٦٣).
- ٽيهَرِ (ٽريهَرِ): ظرف. ٽيون دفعو – ٽيون ڀيرو – (صفت) ٽيون ڀيرو وِيايل (ڳئون).
- ٽيهَوَ (ٽريهَوَ) (ت): ذ. تمام مٺي آواز – رَڙِ ـ دانهَنْ – راڳ جو ڏاڪو.
- ٽِيهَوُ، (ٽرِيهَوُ) (ت): ذ. ڏسو "ٽيٺڙُ".
- ٽيهَڻُ، ٽريهَڻ (ت): مصدر. ڇنڊو ڏيڻ – ڇٽڪارڻ (پاڻي). ٽيهَ ڏيڻ (ڪپڙن کي اِستري ڪرڻ وقت).
– ٽيهَ (ٽريهَ): ث. پاڻيءَ جي ٿوري ڇٽڪار – ڇنڊو (پاڻي جو).
– ٽيهو (ٽريهو): ذ. ڇٽڪار – ڇُلڪو. (پاڻيٺ جو).
– ٽيهو ڏيڻ: ڇنڊو ڏيڻ گهوٽيل (ٽاڏل وغيره) کي پاڻي جي ڇٽڪار.
- ٽِيهو (ٽرِيهو) ج ٽِيها (ٽرِيهَا): صفت. ٽيهن ڏينهن وارو (مهنو).
- ٽيهونْ ج ٽِيهانْ: صفت. سلسلي ۾ نمبر.
- ٽيهِينْ (ٽرِيهِنْ): ٽيهون (ث) ٽيهين.
- ٽيٺيٺو ج ٽيٺِيٺا (ٺ): ذ. ڊِگهي چادر.
- ٽيٺُوَ (ٽريٺُوَ): ذ. بيماري جو هڪ قسم. ٽئين ٽئين ڏينهن ايندڙُ – تَپُ.
- ٽيٺُونْ: ذ. ننڍڙو پِٽَر – نشان.
– ٽيٺُونْ ٽوڙڻ: محاورو. لَلُو پنجو – معمولي ماڻهو.
- ٽيٺُونْ: ذ. [آواز] طوطي يا ڪبرجي ٻوليءَ جو آواز.
- ٽيٺِيو (ٽريٺيو): ذ. ٽيون ڏينهن – ڳاٽاٽي ۾ ٽيون نمبرُ.

ٺ

• ٺ: ث. سنڌي "الف بي" جو اٺون اکر. اُچار 'ٺي' ابجد جي حساب موجب عدد 'ٺ' جي برابر (۴۰۰).

• ٺَا: ذ. [آواز] ٻن سخت شين جي ٽڪرجڻ جو آواز. ٺڪاءُ. ٺڪاڪي جو آواز. بندوق، پستول وغيره جو آواز. ڌڪ جو آواز. "سيني تي عاشق جي لڳا، ٺا ٺ، ٺاٺ ٺا".

• ٺَاٻُ (ت): ذ. ٺڪر جو ٿانءُ – ٺِڪر – ٺِڪر جو ٽُڪر.

• ٺَاٺُ ج ٺَاٺَ: ذ. – ڏسو "ٺاٺُ"

– ٺَاٺِي ج ٺَاٺِيُ: ذ. صفت. ٺٺ وارو – ٺٺ ڪندڙ.

• ٺَاٺَ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• ٺَاٺ ج ٺَاٺوُنْ (ڪ): ث. ٺڪر جي ٻاٺِ. ٿالهه – ٻاٺوڙو.

• ٺاٺ وِچڻ ٺِڪر اَچڻُ: ڪا سُٺي شيءِ ڏيئي بيڪار شيءِ حاصل ڪرڻ – نيڪيءَ جو بدلو بدِ ي مِلڻ.

– ٺاٺُ ٻَاٺُ: ذ. ٺاهه ٺوهه. شان شوڪت ـ ظاهري بناوت.

– ٺَاٺَ ٻَاٺ سان رهڻ: دٻدٻي سان رهڻ – شان شوڪت سان رهڻ. تجمّل سان رهڻ.

– ٺَاٺُ ٻَرانِيُ (ت): صفت. قرآن شريف جا ڪوڙا قسم کڻندڙ. ڪوڙا قسم کڻندڙ – ڏاڍو ڪوڙو.

– ٺَاٺُ وٺائِڻُ: رونق وٺائڻ – سينگار ڪرائڻ – ظاهري زيب وڏائڻ. موج ڪرائڻ.

– ٺَاٺِي ج ٺَاٺِيُ: ذ. صفت. ٺاٺ وارو – ڏيک وارو – ڪوڙا بهانا ڪندڙ.

• ٺَاٺَا: ذ. [آواز] ڌَڪن جو لاڳيتو آواز. بندوق يا ٺڪاڪن ڇُٽڻ جو آواز. ٺڪا ٺڪ.

– ٺَاٺَا ڪرڻ: بندوق وغيره سان لاڳيتا ڌَڪ هڻڻ. آواز ڪرڻ.

– ٺاٺا ماٺا ڪرڻ: ث. چرچا گهبا. خوش طبعي. "مارِ ڪَلا سِر منڪر دي، وت ڪهڙي ٺاٺا ماٺا" (ٺانڪ فقير).

• ٺاٺارا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• ٺاٺارِڪِي: ث. ٺاٺاري واري هلت. ڌاتوءَ مان ٿانوَن ٺاهڻ جو پيشو. هنيوچيءَ ناچ جو هڪ نمونو.

– ٺَاٺَارِڪِي ٻلِي: محاورو: ٺاٺارن جي دڪان ۾ ٻليل ٻلي. ڪنهن بہ دليل ڏانهن ڌيان نہ ڏيندڙ ماڻهو. ٺٺر – ضدي. ڪابہ ڳالهہ نہ سمجهندڙ ماڻهو. بي پتو.

– ٺاٺارِڪي ٻلِي هُئڻ: ٺِٺر هُئڻ. بي شرم هئڻ. ٺُڪ ٻُجي تي هرِي ويل هئڻ.

• ٺَاٺارو ج ٺاٺارا: ذ. [سن. تَسْتَا = برتن بنائڻ وارو] ڌاتوءَ مان ٿانوَ ٺاهي – ڪاريگر. ڪانڪُنو (پڪي).

• ٺَاٺَرائِي: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

– ٺاٺو ٺِٽائڻ: جهڳو ناس ڪرڻ – گهر برباد ڪرڻ – گهر ۾ اَٽبٽت پيدا ڪرڻ. اصليت گم ڪرڻ. ٺهيل ڪم ٺٽائڻ.

• ٺاٺوڪَڻُ (ت): مصدر. ٺاهي ٺوڪي ڏسڻ. چڱيءَ طرح پرکڻ. جاچڻ – چڪاس. آزمائڻ – (ڌڪ اُلاري) ڏيچارڻ – چرڪائڻ. (ٺاٺوڪيو – ٺاٺوڪيندو – ٺاٺوڪيل).

– ٺَاٺوڪ: ث. ٺاهي ٺوڪي ڏسڻ جي حالت – جاچ جوچ. آزمائش – چِرڪُ.

– ٺاٺوڪ ڏيڻ: ٺاٺوڪڻ. آزمائڻ. چڪاس وٺڻ. دٻاءُ رکڻ – هيسائڻ.

• ٺَاٺولَ (ت): ث. ڏسو "ٺٺولَ".

• ٺَاٺُوهڻ۲(ت): مصدر. ڳولڻ – وِوڙڻ. ڪوشش ڪرڻ – هٿ پير هڻڻ.

• ٺاٺِي، ٺَاٺلِي (ٺ): ث. صفت. ڳپ نہ جهليندڙ (ڏاچي) – ٺنڊ – ڦُنڊي.

• ٺاپَ (ڪ): ث. ٻيڙيءَ ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي.

– ٺاپَڙ اَچڻ: ماٺ ٿيڻ. قرار اچڻ آرام اچڻ. فرحت اچڻ – ٿورو وقت ٺري وڃڻ. (معاملو). ڪَمِي اچڻ (گوڙ شور ۾).

• ٺَاپَڙڻُ: مصدر. ٺاپڙ ڪرڻ – سانت ڪرڻ – ماٺ ڪرڻ – خاموش ٿيڻ. آرام ڪرڻ – فرحت ڪرڻ. ٿڌو ٿيڻ. ٺاپڙ ۾

اچڻ. ٽپڻ. (پٽي) – ٽپڪڻ.

– **ٽاپ:** ٿ. ٽاپڻ جي حالت – ٽَپ. ٽپڪي (پٽن کي) ٽاپي. ٽپ. مارَ – ڪُٽَ. سيکت – سزا.

– **ٽاپائڻ:** مصدر. 'ٽاپڻ' متعدي بالواسطه. ٽپائڻ.

– **ٽاپ ڏيڻ:** تاس کي ٽپڻ – ٽاپي ڏيڻ.

– **ٽاپڻو ع ٽاپڻا:** ذ. صفت. ٽپيندڙ – ٽَپ ڏيندڙ.

– **ٽاپڻي ع ٽاپڻيون:** ٿ. ڪنيار جو اوزار (ٿانون کي ٽپڻ لاءِ ڪاٺيءَ جي پٽي). ڏسو "ٽپڻي".

– **ٽاپي ع ٽاپيون:** ٿ. ٽپڪي – پٽن تي هٿ هڻڻ جو آواز. چڙ رچڙ. پٽن کي ملائڻ – ٽَپ.

– **ٽاپي ڏيڻ:** بار کي ٽپي ماٺ ڪرائڻ. پٽن جي تاس کي هيٺ مٿي ڪرڻ – ٽاپ ڏيڻ. پيسڪوٽ راند ۾ ڪنهن خاص پتي کي اشاري طور زور سان هڻڻ.

• **ٽاپڻي ع ٽاپڻيون (ڪ):** ٿ. ڏاس کي سَٽڻ لاءِ سنهون ڇهو.

• **ٽاراڻي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. جتن جي هڪ اوڙڪ جو نالو.

– **ٽارائڻ:** مصدر. 'ٽارڻ' مان متعدي بالواسطه. ٽڌو ڪرائڻ (طعام وغيره) لهرائڻ (ڪاوڙ) – هموار ڪرائڻ (زمين).

– **ٽار ٿيڻ:** ٽڌڪار ٿيڻ. سيءُ ٿيڻ. امن امان ٿيڻ – ٽاپر ٿيڻ – گوڙ فساد جهڪو ٿيڻ.

– **ٽار ڪرڻ:** سيءُ ڪرڻ – ٽڌڪار ڪرڻ – زمين کي سندرڻ – هموار ڪرڻ – سنوت ۾ آڻڻ.

– **ٽارو ٽارو:** ذ. صفت. ٽاريندڙ – ٽڌو ڪندڙ – ٽارُ.

– **ٽاري ڏيڻ:** ٽڌو ڪري ڏيڻ (ڪاڏو) (ذ). ٽاهي جوڙي ڏيڻ (ماني). (تنبيه طور) نه ڏيڻ. جٽ ڪرڻ جو دڙڪو ڏيڻ.

– **ٽاري رکڻ:** ڏاڍو راضي ڪرڻ – بلڪل خوش ڪرڻ – دل کي فرحت ڏيڻ – دل وٺان ڪم ڪرڻ.

• **ٽارو:** ذ. هندن جو هڪ ڏڻ.

• **ٽارو اُنڙ:** اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٽاروشاهُ:** اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ٽارو وڏو:** اسم خاص. تعلقي ميروخان ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو (جنهن تي 'وڏا' قوم جي گهٽائي ڪري نالو پيو).

• **ٽاري، ٽاهري (ڪڇ):** ٿ. هڪ مهيني جو نالو – ٽاهري.

• **ٽاسُ ع ٽاسَ:** ذ. ڏسو "ٽات". مردنگ ساز کي وڄائڻ جو هڪ طريقو.

– **ٽاسي ع ٽاسِيُ:** ذ. صفت. ٽات وارو – رعبدار – دٻدٻي وارو.

• **ٽاش ٽوش ع ٽاش پوش:** ٿ. ٽاهه ٽوهه. ٽٽ ٽانگر. ٻٽاڪ سٽاڪ آڪڙ ساڪڙ.

• **ٽاشو ع ٽاشا (ت):** ذ. ٺٺول. کل مسخري. افواهه

– **ٽاشا ماشا:** ذ. چرچو پوڳ. کل پوڳ – چرچا گهٻا.

– **ٽاشو ٽاهڻ (ت):** افواهه اُٿارڻ – ڪوڙُ هڻڻ – ٽاهُه ٽاهڻ.

• **ٽاڪبست:** ٿ. جاگيرن جي حدن جي مقرري. زمينداريءَ واري زمين جي حد بندي. زمين جي ٻاهرين حد (ڪ).

• **ٽاڪرُ:** اسم خاص. راجپوتن جي هڪ ذات جو نالو. ڏسو "ٽڪرُ".

• **ٽاڪرُ ع ٽاڪرَ:** ذ. [سن. ٺڪرهه] _ ديوتا. مالڪ – سائين – ڌڻي – سوامي. سردار. زميندار. راجاءَ ۽ ٺڪر لاءِ عزت وارو لقب.

– **ٽاڪرائو ع ٽاڪرائا:** ذ. صفت. ٺڪر جو. هارين کان ٺڪرُ کي مليل ٻنڌاڻ.

– **ٽاڪرُ ٽارُ ٽارو:** ذ. ٻتن رکڻ جي جاءِ _ ٻتخانو. مندر.

• **ٽالجڻُ، ٽالهجڻُ:** مصدر. "ٽالڻ" مان فعل مجهول. ٽڌجڻ (سيءَ ۾) – ٺري پوڻ (سيءَ ۾) ٽڌو ۾ سُڪي پوڻ – ٺنيجڻ سرديءَ جي جهبٽ اچڻ (ٽاليو – ٽالبو – ٽاليل).

• **ٽالڻ:** مصدر [سن. سٽرَ = قائم] ٺرڻُ – ٺنيڻ – (سرديءَ ۾). بي سَتو ٿيڻ (جسم) ٽڌو ڪرڻ. (ٽاليو – ٽاليندو – ٽاليل).

• **ٽالو ع ٽالا:** ذ. گهٽا چوپايا – گهٽا ماڻهو. گهٽا ڪُڪڙ (جن کي پير ٻڌي لٺ ۾ وجهي لڙڪائي ڪٺجي).

• **ٽالوڙ (ل):** ذ. ٻنا ڳڙ ميوو. (جنهن ميوي ۾ ڳڙ نه ٿئي).

• **ٽالهه (ت):** ٿ. دلن جي گهٽائي. هڪ هنڌ تي گهٽا رکيل گهڙا يا دلا.

• **ٽالهجڻ:** فعل مجهول. ٽڌجڻ – ٺنيجڻ.

• **ٽالهجي پوڻ:** ٽڌجي پوڻ – ٺنيجي پوڻ. ٺَڌِ جي سَٽَ اچڻ – سردي لڳڻ – ٺري پوڻ.

• **ٽالهڻ، ٽالهڻ:** مصدر. روڪڻ – رنڌڻ – منع ڪرڻ – بندش وجهڻ.

• **ٽالهو ع ٽالها:** ذ. گهٽائي – ڍڳ – دڙو – انبار – ڪوڙ. مينهن وسندي هوا جو زور سان جوهو.

– **ٽالهو ڪرڻ:** ڍڳ ڪرڻ – انبار ڪرڻ – ڪوڙ ڪرڻ – ڍير ڪرڻ.

– **ٽالهي ڀڏا:** ذ. صفت. گهٽائيءَ ۾ _ تمام گهٽا (رپيا).

– **ٽالهي ڀڏا ٽڪا، ڏوڪڙ:** ذ. محاورو. تمام گهٽا پئسا. وڏي ٻڌي رقم – سلامتي واري رقم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **ٽالهڻ ٻڌا ٽڪا ڏيڻ:** گهٽا پئسا ڏيڻ – وڏي رقم گڏي ڏيڻ.
• **ٽامُ ۽ ٽامَ:** ذ. [سن. سٿانُ] ماٺ – سانت – چُپ – آرام. ڳڏجاڻيءَ جي جاءِ ـ ميلاپ جو هنڌ. مضبوط شيءِ (ت).
– **ٽامُ ٽڪاڻو:** ذ. مقرر جاءِ. وعدي وارو هنڌ. رهڻ جي جاءِ ـ پڪي رهايش جو هنڌ.
• **ٽامَرَ:** ث. ٺهمر – ماٺ.
• **ٽامولِيو ۽ ٽاموليا (ٿ):** ذ. ننڍو ٿانءُ.
• **ٽانُٽ ۽ ٽانُٽيوُنْ:** ث. [سن. سٿالَر. سٿال + ڪر = ٿالهي] ٿالهي. ٽڪر جي پاٽ (ڪ). لوهہ جي تغاري (ٿ).
• **ٽانُلو ۽ ٽانُلا:** ذ. ڏسو "ٽانو" پورو يا ٽلهو ٿانءُ (جنهن سان وڏو آواز نڪري) – ڏانڊو. جهڳو. بيل گاڏيءَ جو ڏانچو. (صفت). سڪڻو – ٽلهو – خالي.
– **ٽانُلو ٽڪائڻ:** ٽهيل ٽڪيل ڪم خراب ڪرڻ. جهڳو ٽڪائڻ – گهر ۾ اٿبٽت پيدا ڪرڻ.
• **ٽانُلوڪڻُ (ٿ):** مصدر. ڏسو "ٽانوڪڻ".
• **ٽانُلِي ۽ ٽانُليوُنْ (ٿ):** ث. ڏسو "ٽاني".
• **ٽانُسِيو (ٿ):** ذ. جنڊو (جُتيءَ جو).
• **ٽانُشو ۽ ٽانُشا (ل):** ذ. ڳهيتلي جي منهن يا پٽ ۾ چمڙي جو ڳنڍ ۽ ٽويا.
• **ٽانُڪاهُ:** اسم خاص. تعلقي ڏڳهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **ٽانُڪَرُ ۽ ٽانُڪَرَ:** ذ. ٽڪر جي ٿانوَ جو ڀڳل ٽڪر. ٽڪر جو اُنهو ٿانءُ. بيڪار ٽڪرُ. بيڪار ماڻهو. (صفت) خالي – سڪڻو.
– **ٽانُڪَرُ تي وڃڻ:** ڏاڍو هيٺو تي وڃڻ – ڏٻرو ٿيڻ – ڪمزور ٿيڻ – ڳري هڏا تي وڃڻ.
– **ٽانُڪَرُ ٽوٻِرو:** ذ. ٽڪر ٽوبر. ڀڳل ٽٽل ٿانون جا ٽڪر – بيڪار ٿانوَ.
• **ٽانُڪلو ۽ ٽانُڪلا (ٿ):** ذ. تغاري.
• **ٽانءُ ۽ ٽانءَ:** ذ. [سن. سٿانُ = جاءِ] گهوڙن جي ٻڌڻ جو هنڌ – ڪُرهہ – ٿان – طنبيلو – اُصطبل.
– **ٽانءُ ڏيڻُ (ٿ):** گهوڙيءَ جو ويامڻ.
– **ٽانءُ سيرَ (ٿ):** ث. ڏُڪي گهوڙي.
• **ٽانو ٽانا:** ذ. [سن. سٿان] جاءِ ـ هنڌ – ٽڪاڻو. استان. ڏس – پتو.
• **ٽاهَ (ٿ):** ث. ڪورڪي ڪم ۾ ٽاڃيءَ کي چڪيل رکڻ لاءِ رسو.
– **ٽاهَ ڪڻي ڪرڻ:** ٽاڃيءَ کي چڪڻ.
– **ٽاهَ ڍري ڪرڻ:** ٽاڃي ڍري ڪرڻ.

– **ٽاهَ:** ث. مصدر. "ٽاهڻ". اسم. ٽاهپ. بناوت. جوڙ سنوار. – انتظام – بندوبست.
– **ٽاهَ ٽُڪَ:** ث. ٽاهَ ٽوهَ.
– **ٽاهَ ٽوهَ:** ث. بندوبست – انتظام – جوڙجڪ. زيب زينت – هار سينگار – سينڌ سُرمو. چنڊ ڦوڪ.
– **ٽاهڻ ٽوهڻ:** بنائڻ – ٽاهڻ – زيبائتو ڪرڻ. چنڊڻ ڦوڪڻ.
– **ٽاهُو ۽ ٽاهُوَ:** ذ. صفت. ٽاهيندڙ – ٽاهہ ڪرائيندڙ – صلح ڪرائيندڙ – ڄڳائتو – ڄڳائيندڙ. صلاح ڪار. نيڪ – لائق (ت).
• **ٽاهُوڪو ۽ ٽاهُوڪا:** ذ. صفت. ٽاهہ وارو. ٽهندڙ – سهڻي بناوت وارو – وڻندڙ – سيبائيندڙ – ڄڳائتو – سنو. مَلوڪ – حَسين. (ٿ) ٽاهوڪي ۽ ٽاهوڪيون.
• **ٽاهِي ۽ ٽاهِيوُنْ:** ث. دروازي جو ڄُوبو (جو چانئٺ ۾ پوي جنهن تي دروازو ڦري).
• **ٽپ (ت):** ث. ڳهپ – ڏنگ – چپ – (ٿانءُ ۾).
• **ٽپائڻُ:** مصدر. "ٽپڻ" مان متعدي بالواسطہ. چپو ڪرڻ – ڪپو ٿيڻ. (چيلهہ ڪان) ڏنگو ڪرائڻ.
• **ٽپڻُ:** مصدر. نمڻُ – نوڙڻُ – ڏوندڙو ٿيڻ – ڪپو ٿيڻ.
• **ٽَٽ ۽ ٽَٽيوُنْ:** ث. [سن. تٽ = ڪنارو] وڏي واهہ يا درياءَ جي ڪپ تي اڏيل ننڍڙو ڳوٺڙو (جتان پتڻ اُڪري پار ٿجي) – واهڻُ.
• **ٽَٽُ ۽ ٽَٽَ:** ذ. ميڙُ (ماڻهن جو) – ڍڳ (شين جو). وٿاڻُ (چوپاين جو).
• **ٽٽو:** اسم خاص. سنڌ جي هڪ جهوني تاريخي شهر جو نالو (جو سمن جي دور ۾ سنڌ جي گادي جو هنڌ هو). صوبي سنڌ جي هڪ ضلعي، تعلقي ۽ ديهہ جو نالو.
– **ٽٽو مالهٽو:** اسم خاص. تعلقي گهوڙيڪيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **ٽٽونگر:** اسم خاص. ٽٽو شهر.
• **ٽَٽِي:** اسم خاص. لَڪِي. ڪوٽڙي ۽ گمبٽ تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
• **ٽَٽِي ۽ ٽَٽيوُن:** ث. (ماڻهن جو) ميڙ. پسگردائي – گرد و نواح (ت). ڪِل مسخري – ٽٽول (ل).
• **ٽپيارَ:** اسم خاص. جتن جي هڪ ذات جو نالو (ٻڪرين جا ڌڻ ڌارين. جاتيءَ طرف گهٽي تعداد ۾ رهن ٿا). ڪڇ جي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

راجا کي پوک يا گيهہ جي پيدائش مان حصو ڏيندڙ رعيتي.

• **نَٽُ ج نَٽَ:** ذ. [سن. سْٿاتْرُ] ماڻهن جو ميڙ – ٺَٽُ ـ دبدبو – رعب تاب – پيڪو – ٺاٺُ. ڌوم ڌام. آرايش – سينگار.

– **نَٽُ نَانگَرَ:** ذ. ان مان. پيڪو. ڏيک ويک. شان شوڪت – ٺاٺُ باٺُ – سجاوٽ.

– **نَٽُ ٺُونڊ:** ٺينْ ڦُونْ. سيٺَ ڦُوڪ. ناز نخرو.

– **نَٽُ ڪرڻ:** رونق ڪرڻ. سينگار ڪرڻ. شان شوڪت ڏيکارڻ. وڏو اَڊمْبَر ڪرڻ. لئي ڪرڻ.

– **ٽَٽ:** ث. کل مسخري – مذاق – چرچو. گهبو. حرڪت.

– **ٽِٽ مَچائڻ:** گوڙ ڪرڻ – مسخري مچائڻ. کِلَ مسخري ڪرڻ – ڪيچل ڪرڻ.

– **ٽِٽ مَسخِرِيْ:** ث. چرچو گهَبو. ٽرڙيائي – کِل مَسخري – مذاق.

• **ٽٽِ (ڪ):** ث. مڪڙن جي ٻاچَ – ڳَهہ.

• **ٽٽُ ج ٽٽَ:** ذ. اهو فصل، جنهن جا سنگ نڪتائي نہ هجن يا ٽِبي ويا هجن (ت). (صفت) شودو – بدمعاش. رولو – رولاڪ. ادنگو. ضرورت کان وڌيڪ وڏو – بي ڊول. بي وقوف. چريو – مست – سُڪل – ٽوٽُ.

– **ٽٽُ مُلِڙِيو ج ٽٽَ مُلِڙِيا:** ذ. صفت. بي پهچ – بيوس – لاچار – موهِو – وائڙو. بي فائدو. جنهن مان ڪنهن لاڀ يا حيلي وسيلي جي اميد نہ هجي.

• **ٽَلَرُ ٽَلَرَ(ٿ):** ذ. پوٽو – ميدان – سخت زمين.

• **ٽِلِرو ج ٽِلِرا (ل):** ذ. ڀِڳل ٿانءُ – ٺانٺو. پُراڻي شيءِ. ٺلهو ڏيکاءُ.

• **ٽَلِرِي، ٽِلِرِيْ:** ث. مسخري – چرچي بازي – ٽرڙيائي. کِل چرچو. هَل – گوڙ.

– **ٽِلِرِي مچائڻ:** گوڙ ڪرڻ. کِل چرچو ڪرڻ – مسخري ڪرڻ – مذاق ڪرڻ.

• **ٽَٽَرو ج ٽٽرا (ڪ – ڪ):** ذ. ڪُوئو.

• **ٽِلڪاريو(ٿ):** ذ. پاراتو – پِٽڻو. پاراتي طور ڪم ايندڙ لفظ.

• **ٽَلَڻُ:** مصدر. ڌڪ هڻڻ.

• **ٽَلو ج ٽَلا:** ذ. مسخري – مذاق – ٺهڪو ڦهڪو – کِل ڀوڳ – چِٽر – ٽوڪ – ٽٺول. چم جي ڏبِي جو اڌ (ٿ).

• **ٽَلِيْ ج ٽَليُون (ل):** ث. ٺٺوِ ٺوٺ. چِٽر – ٽوڪ کِل – مسخري.

• **ٽَلِيْ ج ٽليُونْ (ڪ):** ث. وَلَ جو هڪ قسم.

• **ٽَلِنگُ ج ٽَلِينگَ (ت):** ذ. صفت. وڏي ٺاٺ وارو. دبدبي وارو. هلندي چلندي وارو. شاهوڪار.

• **ٽَپ:** ث. ٽپڻ جي حالت. ڪنهن اوزار کي متڪي سان ڌڪ هڻي سِڌو لسو يا تکو ڪرڻ جي حالت. تاس جي پٽن کي هيٺ مٿي ڪري ملائڻ جي حالت – ٺاپَ.

– **ٽَپ ڏيڻ:** اوزار کي ٽپي سِڌو ڪرڻ. مٿيءَ کي ڪوڏر جي پٺيءَ سان ڌڪ هڻي جمائڻ ۽ سِڌو ڪرڻ – تاس جي پٽن کي هيٺ مٿي ڪري ملائڻ. دوکو ڏيڻ – ڊِڪ چاڙهڻ.

• **ٽَپُ ٽَپ:** ذ. زخم – گهاءُ – وَڍُ. ڦَٽُ. ڏنڀ جو. داغ. چٽو – مُهر يا ٽپي جو نشان. ٻَنْڊُ (ڳجهارت جو). نبض جو ڌڪ. "ٻٽن مٿي ٽپ، ڏين ڏنڀ ساري ڏيل تي". چقمق پٿر، رڪ جو ٽڪرِ ڪپهہ وغيره (ڪ).

– **ٽَپ نارڻ:** ڦَٽ نارڻ – زخم ميٽڻ. مات ڪرائي ڇڏڻ – وائڙو ڪري ڇڏڻ. حواس خطا ڪرڻ.

– **ٽَپ ٽَرڻ:** گهاءُ ميٽجڻ. ڦَٽ چُٽڻ. دل ٺرڻ – راضي ٿيڻ. مات ۾ اچڻ. حواس خطا ٿيڻ. لاجواب ٿيڻ. شرمندو ٿيڻ – حيران ٿيڻ.

– **ٽَپُ ٻوڙ (ڪ):** نااُميد ٿيڻ – دل ڀڄڻ.

– **ٽَپُ هڻَڻُ:** ڌُڪو هڻڻ – اندازو لڳائڻ.

• **ٽُپْ، ٽِپُ:** ظرف. صفا – بِنهہ – ٻَٽ – اُڦٽ – بلڪل – جهٽ پٽ – هڪدم – ٽَڙ ٽِپُ.

– **ٽُپُ جواب ڏيڻ:** صفا جواب ڏيڻ – ڪورو جواب ڏيڻ. صفا انڪار ڪرڻ.

– **ٽَپُ ڪَرڻُ:** مٿان ثابت ڪرڻ (چوري وغيره).

• **ٽَپائِڻُ:** مصدر. 'ٽَپَڻُ' مان متعدي بالواسط. مُڏي اوزار (ڪوڏر، رنبي وغيره کي) لوها رڪان ٽپائي تکو ڪرڻ (ٽپايو – ٽپائيندو – ٽپايل).

– **ٽَپرائڻُ:** مصدر. 'ٽِپَرڻُ' مان متعدي بالواسط.

• **ٽِپرِيْ مارڻ (ت):** ضد ڪري وِهَڻُ. ٽٽيي هٽي ويهي رهڻ.

• **ٽَپِڪو ج ٽَپِڪا:** ذ. هٿ سان ڌڪ جو آواز. ڌڪ. سزا – سيڪت – تنبيهہ – چينپ. الزام – حرف.

– **ٽپڪو اَچڻ:** الزام لڳڻ – حرف اچڻ – نقصان پهچڻ (عهدي يا ڌنڌي کي).

– **ٽَپڪو ڏيڻ:** سيڪت ڏيڻ – ڪجهہ سزا ڏيڻ – ڊَپ ڪڍڻ – نقصان پهچائڻ.

– **ٽَپِڙِيْ ج ٽَپِڙيُونْ:** ث. ٽپڻ جي حالت – ٽَپَ. ڇاپَ – ڇُرُ (ڪپڙي تي). ڪنيارن وٽ ٿانوَن ٽپڻ لاءِ ڪاٺ، جي ڦَرهي.

– **نَپٽي ڏيڻ:** نَپ ڏيڻ. سِڌو ڪرڻ. مار ڏيڻ. سيڪت ڏيڻ – سُڌارڻ.

– **نَپٽي ڪرڻ (ت):** ڪورين جي اصطلاح ۾ ڳنڍ ڪرڻ بعد اُڻڻ جي ڪم جي شروعات ڪرڻ.

– **نَپي ٻَڌڻ (نَپي ٻڌڻ):** وير وڌائڻ. جهيڙو جوڙڻ. جهيڙي لاءِ تيار ٿيڻ.

– **نَپي سَنئون ڪرڻ:** جوڳي سيڪت ڏيڻ. سڌو ڪرڻ – ڏنگي ماڻهوءَ کي سيڪت ڏيئي سڌي رستي تي آڻڻ.

● **ٺپو ۽ ٺَپا:** ذ. [پرا. ٿپّو. سن. سٿاپن] ڌاتو يا ڪاٺ جي تختي جو ٽڪر (جنهن تي ڪنهن اکر يا ٻيا سجاڳ جا نشان اُڪريل هجن). مُهر – ڇاپ. ٻورُ – ڇاپو (ڇُرڇو). نيشان – داغ – ڇِٽُ. سونارڪي ڪم جو هڪ اوزار (تعويذ وغيره ناهڻ لاءِ لوهه جو جورس ٽڪر) قالب. ڪارب. ڪاٺ جي مُهر (زميندار جي نالي يا نشان واري اُن جي راهه ٺپڻ ۾ ڪم اچي).

– **ٺپو هڻڻ:** مُهر هڻڻ. احسان ڪرڻ – وڏو ٺورو ڪري ڇڏڻ.

● **ٺَپو ۽ ٺَپا (ت):** ذ. ڏنڀ داغ – ٽڏو.

– **ٺپو ڏيڻ:** بيمار ماڻهوءَ کي سُور واري جاءِ تي ڏنڀ ڏيڻ – داغ ڏيڻ.

● **ٺرٺپ:** ظرف. يڪدم – تهتا – ٺهه ڦهه – جهٽ پٽ. اُتي جو اُتي.

● **ٺرڄڻ:** مصدر. 'ٺرڻ' مان فعل مجهول. ٺڏو ٿيڻ. نري وڃڻ. بيهوش ٿيڻ.

● **ٺرڙ ۽ ٺُرڙ:** ذ. صفت. سڪڙو – سُڃو – هٿين خالي – ڦُڪڙُ – ٻَٺو – لسو. اُجڙيل. گنجو – ٺوڙهو. زيورن بنا عورت (ڪ). (ت) وڏي ۽ ٿُلهي ماني (ت).

● **ٺرڙ گياني:** ذ. صفت. ڪي ڪين ڄاڻندڙ – بي علم – جاهل – نادان.

● **ٺرڙو ۽ ٺرڙا (ل):** ذ. ڏاڍو يا سخت پٽ. ميدان – پوٺو.

● **ٺرڪُو:** ذ. صفت. ڏسو "ٺڙڪو".

● **ٺرکڻ (ت):** ت. ڄاڻٿُ.

– **ٺري کير کي ٺُوڪون ڏيڻ:** آيل نعمت کان انڪار ڪرڻ. مليل نعمت جو قدر نه ڪرڻ – ٺهيل ٺڪيل ڪم ۾ اڃايو وڳوڙ وجهڻ – ناشڪري ڪرڻ.

– **ٺري ٺارُ ڪرڻ:** رحم ڪرڻ – بچاءُ ڪرڻ – ماتا جي بيماريءَ جو عرصو خير سلامتيءَ سان گذري وڃڻ.

– **ٺري پوڻ:** ٺڏو ٿيڻ. خوش ٿيڻ – (زالن جو اصطلاح: زالون ٻار جي سڙي پوڻ کي چون. ٺري پيو آهي).

– **ٺريل هجڻ:** ٺڏو هجڻ – چڱي رخ ۾ هجڻ – نرم هجڻ (مزاج).

– **ٺريو ٺانداريو:** ذ. صفت. ٺڏي طبيعت وارو. آرام طلب – سک پسند. فرحت ۾.

– **ٺريو رَجهڻ:** ٻنا پورهئي ملڻ.

● **ٺري:** اسم خاص. تعلقي ميرواهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.

– **ٺري جا گيرُ:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **ٺريا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● **ٺڙا ٺڪا:** ذ. ڌاڙون ٻڌاڪون. چرچا.

● **ٺڙا ماشا:** گهٻا. هوائي ڳالهيون.

● **ٺڙا ماشا، ٺڙا ٺڪا ڪرڻ:** ڌاڙون هڻڻ – ٻڌاڪون هڻڻ – چرچا گهٻا ڪرڻ. رهاڻ ڪرڻ – دل وندرائڻ.

● **ٺـُرت:** ظرف. ٺڪڙو – جهٽ پٽ – تُرت.

● **ٺڙ ٺپ:** ظرف. يڪدم. تهتا _ جهٽ پٽ – اُتي جو اُتي. ٺهه ڦهه.

● **ٺڙ ٺڙ:** ت [آواز] دروازي ڪڙڪڻ يا مترڪي جي ڏڪڻ جو لاڳيتو آواز – ٺڪ ٺڪ. ڪَڙ ڪَڙ. ڪڙڪو. شرڪو.

– **ٺڙ ٺڙ ڪرڻ:** دروازو ڪڙڪائڻ – ٺڪ ٺڪ ڪرڻ. گوڙ ڪرڻ.

● **ٺڙڪ:** ت. [انگ. Trick] اٽڪل – تجويز – حرفت – ٽَل.

– **ٺڙڪ ٺڪي:** ت. اٽڪل سٽڪل – ٽَل سِل. حرفت بازي.

● **ٺـُڙڪُ:** صفت. ڪٽو (جواب) – ڇڙڪ – ٺهه ڦهه.

– **ٺـُڙڪُ جوابُ:** ذ. ڪـٽو جواب – صفا انڪار – ڇڙڪ جواب.

● **ٺـُڙڪائو ۽ ٺڙڪائو:** ذ. صفت. جهڙو تهڙو – رواجي – هلڪو – ٺڙڪو – عارضي طور ڪم اچڻ جهڙو.

● **ٺَڙڪڻ، ٺـُڙڪڻ:** مصدر. ٺڙ ٺڙ ڪرڻ. ڪَڙ ڪَڙ ڪرڻ – ڪڙڪڻ. سانده ڏڪڻ جو آواز ٿيڻ – ٺڪ ٺڪ ٿيڻ. ڪن شين جو پاڻ ۾ ذري ذري لڳي آواز ڪرڻ. "ٻه ٺڪر ٻيا هميشه پاڻ ۾ ٺڙڪن" (چوڻي). (ٺڙڪيو – ٺڙڪندو – ٺڙڪيل).

– **ٺُڙڪ:** ذ. ڏڪ جو آواز – ڪڙڪو – ٺڙَ.

– **ٺڙڪا ٺـڙڪي ٺه ٺڪا ٺوڪي:** جهيڙو – گهمسان – بندوق بازي – فير.

– **ٺڙڪاءُ ٺـڙڪاءُ:** ذ. وڏي ڏڪ جو آواز – ٺڪاءُ _ ڪڙڪو – ٺهڪو – ٺهڪو.

– **ٺـُڙڪائڻ، ٺـُڙڪائڻ:** مصدر. 'ٺڙڪ' متعدي بالواسط. ڪي ٻه شيون پاڻ ۾ لڳائڻ – ٽڪرائڻ – ٺهڪائڻ – ٺهڪائڻ. ڪڙڪائڻ. جهنگ مان جانور هڪلائڻ (ڪ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **نڙڪاٺو ج نڙڪاٺو (ت):** ذ. صفت. نڪ نڪ ڪندڙ – آواز ڪندڙ. اجايو ڳالهائيندڙ. ڳوڙ ڪندڙ. چرچائي. ڏنا ڏيندڙ – ڪوڙا دلاسا ڏيندڙ.

– **نڙڪي نڙڪو ج نڙڪا، نڙڪا:** ذ. ڪن شين جي ٽڪرجڻ جو آواز – ٺڪاءُ – ٺهڪو. ڪڙڪو.

– **نڙڪو لڙڪو:** ذ. ڳوڙ شور – ڪڙڪو شڙڪو. دڙڪو دهمان – رعب تاب – گپ شپ – ٺٺولڙ سٺاڪ.

– **نڙڪيدار:** ذ صفت. وڏي آواز وارو. حشمت وارو – رعب وارو. ٻيڪيدار.

• **نڙڪو ج نڙڪو:** ذ. صفت. جهڙو تهڙو – عام – رواجي. ڏرو – بيڪار. هلڪو – خسيس. بي آبرو – گهٽ قيمت يا گهٽ قدر وارو.

• **نڙهه:** ذ. ڳڙو جو ڪنو تيل پاٽي (جنهن مان شراب ٺهي). ڏڳ. (ظرف) بنهه – تمام – بالڪل.

• **نسڪڻ (ل):** مصدر. ٽڪرڻ (ٽانون جو) – ٺهڪڻ.

– **نسڪو ج نسڪا:** ذ. ٿورو ٽڪر – ٺوڪر – ٺهڪو. سينگار – ناهه ٺوهه.

• **نسڻ (ت):** مصدر. ٺهي جُڙي اچڻ – تيار ٿي اچڻ – هار سينگار ڪري اچڻ.

• **نش ج نش (ت):** ذ. ناهه – سينگار. نانءُ. آڪڙ – وڏائي. نمونو. شڪل. لاڪ.

– **نش زڪڻ:** غرور ڏارڻ – آڪڙ ڪرڻ – هٺ رکڻ – ڦونڊ ۾ پرچي وڃڻ – ٽيگر ڏيکارڻ.

• **نشل (ت):** ذ. صفت. اجايو. ڏڳهو. ٽلهو.

• **نشائڻ:** مصدر. 'نشڻ' مان متعدي بالواسطہ. ٽڳائي وڃڻ – ڪا شيءِ ڪٺي ڪسڪي وڃڻ. ٺنائي وڃڻ.

• **نشڪو:** ز. ڪِل – ٺهڪڙو. چرچي بازي.

– **نشڪو مشڪو ڪرڻ:** ڪِل مسخري ڪرڻ – چرچو ڀڳهو ڪرڻ.

• **نشو ج نشا:** ذ. چرچو. ڀڳهو – ڪِل – مسخري. – فريب – ڪوڙو دلاسو.

– **نشو مشو نشو لشو:** ذ. چرچو ڀڳهو – ڪِل مسخري.

– **نشو مشو ڪرڻ:** چرچو ڀڳهو ڪرڻ – ڪِل مسخري ڪرڻ – پڄنديءَ آهر ڪم سرانجام ڪري ڏيڻ.

– **نشو مشو هڻڻ:** ٽت شت هڻڻ – ٺٺاڪون هڻڻ. چرچا ڀڳها ڪرڻ – ڪِل مسخري ڪرڻ.

– **نشئي ج نشئي:** ذ. صفت. ڪِل مسخري ڪندڙ – چرچائي – مسخرو – ٺٺاڪي – ٺٺول ڪندڙ.

• **نڪ (ت):** نڪاءُ سان يڪدم موجودگيءَ جو اظهار ڪندڙ لفظ. (ظرف) جهٽ پٽ – ٺهه ڦهه – اُتي جو اُتي – فوري. اوچتو – ناگهاني.

• **نڪ (ت):** ذ. صفت. لاچار – بيوس. مجبور – ڪڪ – نااُميد.

• **نڪ ٿيڻ:** ڪڪ ٿيڻ – بيوس ٿيڻ. پنهنجي طاقت لائي بس ڪرڻ. نااُميد ٿيڻ – آسرو پلڻ – مايوس ٿيڻ.

• **نڪ (ڪ):** ث. ٿورو پنڌ. قدم – وِڪ.

• **نڪا نڪي نڪا نوڪي:** ث. نڪائن جو مسلسل آواز. بندوقن جي گولين جو آواز – ست ڪُٽ. نڪ نڪ جو آواز – مقابلو – هوائي فيُر. بندوق بازي.

• **نڪالي (ڪ):** ث. گاهه جو هڪ قسم.

• **نڪاڻ:** ث. پوتاس وغيره وجهي نڪاءُ ڪيڻ جي لوهي نلي.

• **نڪاڻ. نڪاڻ:** ث. چوپائي مال جي هڪ بيماري.

• **نڪاڻو ج نڪاڻا:** ذ. [سن. سٿان + ڪه < سٿا = بيهڻ] گهر. رهڻ جي جاءِ – بيٺڪ – آستان – رهڻ جي مقرر جاءِ. پتو – سرنامو.

– **نڪاڻي لڳڻ:** مقرر هنڌ رسڻ. هنڌائتو ٿيڻ – ٽانيڪو ٿيڻ. سو گهو ٿيڻ.

– **نڪاءُ ڪيڻ:** وڏو آواز ڪيڻ سنڌن مان آواز ڪيڻ (پٺن، آڱرين وغيره مان). خوب گوشمالي ڪرڻ.

– **نڪاءُ ڪيڻ ڇلڻ:** نقصان رسائڻ – ڏڪ ڪيڻ – اوچتو نقصان پهچائڻ. ڪپوڙو هڻڻ.

– **نڪاءُ ڪرڻ:** زور سان هڻڻ (ڏڪ) بنا غور فڪر جي چئي ڏيڻ. ڦهڪائڻ (منهن ۾).

– **نڪاءُ هڻڻ:** ڪوڙ هڻڻ ٺٺاڪ هڻڻ – ڊاڙ هڻڻ. افواهه پکيڙڻ.

• **نڪائڻ:** فعل متعدي. ڏڪ هڻڻ – ڪڙڪائڻ – نڙڪائڻ. نڪ پڌڻ. ڏسو "نوڪائڻ" (نڪايو – نڪائيندو – نڪايل).

– **نڪ نڪ ڪرڻ:** مطرقي سان نوڪڻ يا ٺپڻ. (لوهه وغيره). ڪڙڪائڻ (دروازو). ڪڙڪڙ ڪرڻ.

• **نڪ نڪ:** ث. نڪ نڪ.

• **نڪ نڪ ڪرڻ:** آهستي آهستي ڪو ڪم ڪرڻ. ڊرو ڪم ڪرڻ – سست رفتاريءَ سان ڪم ڪرڻ. بي دليو ڪم ڪرڻ. ڪم ڪي لڳو رهڻ.

• ٺُڪُرُ: صفت. چڱو، مان وارو، اشراف. ذ. ماڻهوءَ جو نالو (مسلمان توڙي هندو). هندن جي هڪ ذات جو نالو. ٽڙ جو سودو. آيت تارو جنهن کي هندو ماڻهو مانُ ڏين. بدي جي باوڀهين اپري ۽ ورت رکن. "ٺُڪر ماءِ وڀائي – جيرو ڳڙ کائي".

• ٺُڪُرُ ۽ ٺَڪُرَ: ذ. [سن. ٺَڪُرَ = ديوتا، بت (مورتي) پوڄيندڙ] جل ديوتا جي پوڄارين جو ٻانو. هندو فقيرن جو هڪ فرقو. اڏيري لال جي پوڄارين جو گـُرو، سردار، سيٺُ (هندن ۾). ڏسو "ٺاڪر".

– ٺُڪرائِتو: صفت. ٺُڪر جو –ٺُڪرَ وارو، (ذ) ٺَڪرَن جو مقرر ڪيل پنڊاڻ.

• ٺِڪرُ ۽ ٺِڪُرَ: ذ. [سن. شُرڪُرا] مٽيءَ جو پڪل ٺانءُ – ٺِڪر جو ٺانءُ. ٺِڪر جي ٺانءُ جو ٽڪرو – ٺانگرُ. ٺانءُ – ٻرتن. ٻُهتانُ – الزام – داغ. (صفت) سُڪل – خشڪ. سخت – ڏاڍو. بي چيو (ت). نياڳو – بد بخت (ڪ).

– ٺِڪراٽي، ٺِڪراٽو ۽ ٺِڪراٽا، ٺِڪراٺا: ذ. ٺڪرن جا ٽڪرا – ٺِڪريون. اهو هنڌ جتي ٺِڪريون گهڻيون هجن.

– ٺِڪرُ اُڃڻ: بهتان لڳڻ – الزام اچڻ – داغ لڳڻ – بدنامي ٿيڻ.

– ٺِڪرائُون: ذ. صفت. ٺِڪر وارو – ٺِڪر جو.

– ٺِڪرُ پهچڻ: الزام اچڻ – ڏوهه اچڻ – بهتان لڳڻ.

– ٺِڪرُ ٺُوڪڻ ٺَهڪڻ: ٺونْ ٺونْ ٿيڻ – لفظي تڪرار ٿيڻ.

– ٺِڪرُ ٺوپو، ٺِڪرُ ٺولهو: ذ. ٺانءُ ٿپو. سامان سڙو. "ٺولهو ڪٺي هڪڙو ٺِڪر پڇي سيني تي" چوٽي).

– ٺِڪرُ ٺوڪُ (ت): صفت. بخيل – ڪنجوس.

– ٺِڪرَ ٺوڪڻُ (ت): دربدر ٿيڻ – رُلي خراب خوار ٿيڻ – حيلا هلائڻ – حيلا وسيلا ڳولهڻ.

– ٺِڪرَ ٺوڪي ويهڻُ: سڀئي حيلا ڪري ويهڻ – وسَ آهر ڪين گهٽائڻ.

– ٺِڪر ٺوڪي وٺڻ: سودو پڪائي سان ڪرڻ. ڏسي وائسي خريداري ڪرڻ. "ٺِڪرُ وٺجي ٺَڪي ٺوڪي" (چوٽي).

– ٺِڪر جو ٺِڪرُ: صفت. موڳو – بيعقل. ڪنهن نہ ڪم جو بيڪار.

– ٺِڪر ڏيڻ: بهتان ڏيڻ – الزام رکڻ. گلارو ڪرڻ. ڏک ڪيڻ – نقصان ڏيڻ.

– ٺِڪرَ سان رَتُ نہ نڪرڻ: ڪهڙي بہ حالت ۾ پئسو نہ ڪيڻ يا خرچ نہ ڪرڻ – بيحد ڪنجوس هجڻ. "ٺِڪر هٿيس جو ڪٺي رَت ڦڙي نڪريس" (چوٽي).

– ٺِڪر گهڙڻ: ٺلهو پورهيو ڪرڻ. بي فائدو ڪم ڪرڻ – اجائي محنت ڪرڻ. وقت ضايع ڪرڻ.

– ٺِڪرُ لڳڻ: بيڪار ماڻهوءَ سان رشتو ٿيڻ. الزام لڳڻ.

– ٺِڪري ۽ ٺِڪريُون: ث. ٺِڪرَ جي ٺانءُ جو ڀڳل ٽڪر. (صفت) بد بخت – نياڳو (ڪ).

– ٺِڪريءَ تي پاڙ هُجڻ: بنياد مضبوط نہ هئڻ. پاڙ ڪچي هجڻ. پروسي جهڙو نہ هجڻ.

– ٺِڪري سَنانُ ڪرڻ: معمولي طرح وهنجڻ – رڳو هڪ دفعو بدن تي پاڻي وهائي ڇڏڻ.

– ٺِڪريُن تي نَچائڻ: ٽپ ڏيارڻ – لالچ ڏيئي جُٽ ڪرڻ. بي عزت ڪرڻ – سزا ڏيڻ – آسانيءَ سان غلبو ڪرڻ.

• ٺِڪرال: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات.

• ٺِڪري: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.

• ٺِڪريا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نوابشاهہ، سکر ۽ حيدرآباد ۾).

• ٺَڪڻُ، ٺَڪڻُ: مصدر. ٺوڪڻ. ٺوڪي ڏسڻ. ٺوڪي وٺڻ. هلڻ (ڪ).

– ٺَڪي ٺوڪي وٺڻ: چڱيءَ طرح سان جاچي جُوچي وٺڻ – خبرداري ۽ پڪائي سان ڏسي وٺڻ.

• ٺَڳُ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• ٺَڳُ ۽ ٺَڳُ: ذ. صفت. [سن. شٺگ = ٺڳڻ] ٺڳيندڙ – دوکو ڏيندڙ – دولابي – فريبي – دغاباز. ڪُپتيو.

– ٺڳ باز: ذ. صفت. فريبي – دغاباز – ٺڳُ.

– ٺڳبازي: ث. چالاڪي – فريب – دغابازي – ٺڳي.

– ٺڳي ۽ ٺڳيون: ث. دغا – فريب. چالاڪي – ڪپت – ڳدي.

– ٺڳيباز: ذ. صفت. ٺڳ باز.

– ٺڳي بازي: ث. ٺڳبازي.

• ٺڳُ: ث. سيٺَ – آڪڙ – ڦُونڊ. ٺند. وڏائي – مغروري. لاف – ٺاڪ (ڪ).

– ٺڳَ ڪرڻ: آڪڙ ڪرڻ – سيٺَ ڪرڻ – وڏائي ڪرڻ.

• ٺـَڳَ ۽ ٺـَڳَ (ت): ذ. گهٽي رقم.

– ٺـَڳَ ڪيڻ: گهٽي رشوت وٺڻ.

• ٺـَڳارَڻُ: مصدر. ٺـَڳڻُ. ڏتارڻ – ڏاڏرائڻ. ڇتَ ٻڌڻ. وندرائڻ (ٻار کي) – سرجائڻ. (ٺڳاريو – ٺڳاريندو – ٺڳاريل).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **نڪائڻ:** متعدي معروف. ڦرائڻ (نڪيءَ سان). لالچائڻ. فريب ڏيڻ (نڪائيو – نڪائيندو – نڪايل).

– **نڪي وجهڻ:** دولاب ڪري وجهڻ – ڦري وجهڻ – دوکو ڏيڻ.

• **نَلُ:** اسم خاص. جوهي، ميرو خان، تندي الهيار ۽ شاهه بندر تعلقن ۾ ديهه جو نالو.

• **نَلُ ج نَلَ:** ذ. [ف. تل] مُنارو. پايو. بُرج (قلعي جو). قلعي جي اندر يا مکيه دروازي وٽ ٺهيل وڏو گول منارو (صفت) ڏکهو. اوچو.

– **نَل نئون:** اسم خاص. تعلقي نل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **نلاڪهُ:** اسم خاص. تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.

• **نلائڻُ (ت):** فعل متعدي. نلهو ڪرائڻ. سُڄو ڪرائڻ. عوض ڪرائڻ.

– **نل پراڻو:** اسم خاص. تعلقي نل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **نلراڻي:** اسم خاص. پتافي بلوچن جو هڪ قبيلو.

• **نَلو ج نَلا:** ذ. صفت. ڏسو "نَلهو" – خالي – سکڻو – هٿين خالي – مفلس.

• **نَلهُ:** ث. مصدر. "نلهه" مان اسم. روڪ – رنڊڪ – رڪاوٽ.

• **نَلهُ:** ث. سکڻائي – نَلهائي. سُڃ – پينگ – غيرآبادي. سارين جي پوک ۾ خالي سنگ – پَتهه. ڏِڳن جي ٽولي (ت). دِلن جي گهٽائي.

– **نَلهُ پَٽڻ (ت):** ڪُتن جو جانور کي گهيرو ڪري پونڪڻ.

– **نَلهُ تي ڪَل ڪرڻ:** سُڃائي تي سيٽ ڪرڻ – نلهي وڏائي ڏيکارڻ.

• **نَلهو ج نَلهَ:** ذ. ڏسو "نَل". منارو.

• **نَلهڻُ:** مصدر. روڪڻ – رنڊڻ – بند ڪرڻ. منع ڪرڻ. ناڪ بندي ڪرڻ. ضابطي هيٺ آڻڻ.

• **نَلهو ج نَلها:** ذ. صفت. خالي – سکڻو – پالهو. پينگيو – سُڃو. هٿين خالي. (ث) نلهي ج نلهيون.

– **نَلها نَڪرَ:** ذ. خالي ٿانوَ. سڃائي – پينگ.

– **نَلهائي ج نَلهائيون:** ث. سُڃائي – سکڻائي – پالهائي. هٿين خالي هجڻ جي حالت.

– **نلهو ڏيڻ (ت):** ڏتاري ڪم وٺڻ. پنيلائي پنهنجو ڪم ڪڍڻ.

• **نَمر نَمر:** ظرف. نمڪي سان. گهنگهرو. آهستي آهستي – ڌيري ڌيري – سنيالي. "نَمر نَمر قدم ڌريندا هي." (ولي محمد).

• **نَمري ج نَمريون:** ث. ڳائڻ جي شعر جو هڪ قسم. راڳ جي هڪ طرز.

– **نَمريون پڙائڻ:** مُند جون پڙائڻ – ڪتا جواب ڏيڻ. سخت طعنا هڻڻ – ڪنايه سان وڏا عيب ظاهر ڪرڻ.

– **نَمريون هڻڻ:** زٽ هڻڻ. ڪوڙ هڻڻ. نڪڻ لاءِ پتاڪ هڻڻ. مسخريون ڪرڻ.

• **نَمزيو ج نَمزيا:** ذ. ٽامي جو پئسو – ڏوڪڙ ٽامي جو تنگ ٿيل پئسو جيڪو فقير ڳچيءَ ۾ پڌن.

• **نَمڪو ج نَمڪا:** ذ. زيور جو هڪ قسم – بُولو.

• **نَنبڻُ، نَنبڻُ:** مصدر. سخت ٿڌي پاڻي يا ٿڌ جو اثر ڪرڻ (جسم تي). ٺارڻ – عضوا ڪيرا ڪرڻ (تمام گهٽي ٿڌ سبب) – ساٺو ڪرڻ (جسم). (ننبيو – ننبيندو – ننبيل).

– **نَنبُ، نِنبُ:** ث. سخت سردي – سيءَ جي شدت – ٿڌ – نار – برف – يخ (صفت) تمام ٿڌو.

– **نَنبجڻُ، نِنبجڻ:** فعل مجهول. ٿَڌِ ۾ سکي پوڻ. سرديءَ ۾ سُڪڻ. ناڳجڻ – ساٺو ٿيڻ.

• **نِنبي:** ث. مات چُپ. چُڪ.

– **ننبي هڻڻ:** مات ۾ رهڻ. چنڊ هٽي وهڻ – ڪابه ڳالهه دل ۾ رکي هڪ هنڌ تي ويهي رهڻ.

• **نَنَ نَنَ:** ظرف. ڪجهه به نه.

• **نِنجهُ (ت):** صفت. وڏو ماڻهو – شاهوڪار – معتبر – وڏي پهچ وارو.

• **نَندُ نَندُ (ل):** ذ. صفت. تمام جهونو (وڻ).

• **نَنڊائي ج نَنڊائيون:** ث. ٺڏاڻ – ٺڏائي – ٺڏڪار. ٺاڏل. چَٽَ – هُشي – چاپلوسي.

– **نَنڊائي ڪرڻ:** چَٽَ پڌڻ. ٺاڏل پيڻ – ڪاهلي ڪرڻ – سست ٿيڻ.

• **نَنگُورجَڻُ (ل):** مصدر. 'ننگورڻ' مان فعل مجهول. ٺونگن سان پڃڻ. ٺونگارجڻ. ڦٽڻ (ڪُڪڙ جا آنا)، آڪرجڻ – سيڄجڻ – اُپو ٿيڻ – ڪاوڙجي اُٿڻ.

• **نَنگورڻُ (ل):** مصدر. چهنبون هڻڻ – ٺونگا هڻڻ. ڪُڪڙ جو آنن کي ٺونگا هڻي پڃڻ. (ننگوريو – ننگوريندو – ننگوريل).

• **نِڻ نِڻ:** ث. [آواز] پٿرن. ٺڪرن وغيره جي کڙڪڻ جو آواز.

• **نِٽڪارُ (ت):** ذ. کڙڪو (ٿانون ۽ پٿرن جي کڙڪڻ جو).

• **نِٽڪو ج نِٽڪا (ڪ):** ذ. نٽڪارُ. پٽڪو. ٺوري ڪِل چاندي يا ٻي ڪنهن ڌاتو وڄائڻ جو آواز.

- **ٿُوائي ج ٿُوائيون:** ٿ. اصل حقيقت – سچو قصو.
- **ٿوٻرُ ج ٿوٻرَ:** ذ. ٿانءُ (ٺڪر جو). پڳل ٿانءُ "ٺڪر ٿوٻر". پاڌرُ (پراٿو).
- **ٿوٻري ج ٿوٻريون (ت):** ٿ. ڪوبري (ماڻهو جي) – مٿو. ٺڪرُ.
- **ٿوبو ج ٿوبا (تَ):** ذ. مڏو (اوزار). (ٿ). ٿوبي ج ٿوبيون.
- **ٿوٽ:** صفت. سُڪل – خشڪ. تمام سُڪل. (اسم خاص) تعلقي ڪوٽڙي ۾ هڪ جبل جو نالو (بارڻ ڪان ايرندي طرف).
- **ٿُوٽ ج ٿُوٽيون (ت):** ٿ. ڏسو "ٿُونٽ".
– **ٿُوٽ جو ڏڪُ:** محاورو. بي جاءِ غم. معمولي صدمو – "زالَ جو مري وڃڻ مڙس لاءِ ٿُوٽ جو ڏڪ ليکبو آهي."
– **ٿُوٽ لڳڻ:** ٿورو تڪرار ٿي پوڻ. آڪڙ ۾ هلڻ – ٿونٽ لڳڻ.
– **ٿوٽين ميرو (ت):** ذ. صفت. گدلو. ڪنجوس.
– **ٿُوٽيُونْ هڻڻ:** خوشيون ڪرڻ – بغليون هڻڻ – ڪَدَ ڪُدَ ٽيڻ.
- **ٿوٺا (ت):** ذ. ڪُهَرَ.
- **ٿوٺاري (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **ٿوڙَ، ٿوڙَ (ت):** ٿ. ڪجيءَ جو هڪ قسم (ڏوڪو بوندَ وٽ ٿلهو ۽ پڇڙيءَ ۾ سنهو ٿئي. گوشاچدار، چڙيون ۽ سُوئا مضبوط ڪري، ڪارڪن ۾ ريشو ٿئي).
- **ٿوٺو ج ٿوٺا:** ذ. ڪانو. سڪل ڪانو (گاهه جو). مال جو چهاڙيل ڪانو. مال جو اولَڙُ (ل). سُڪل گاهه. مانيءَ جا سُڪل ٽڪر. اندران ڪاڏل يا پتل ڪاٺ جو بُند (ت).
– **ٿوٺا چهائڻ:** سخت تڪليفون ڏيڻ. ڏَنجهه ڏيڻ.
– **ٿوٺا چهڻ:** رُڪا سُڪا ٽڪر ڪائي گذران ڪرڻ. سخت تڪليفون ڪاٽڻ.
- **ٿُوٺو ج ٿوٺا (ت):** ذ. وڏو ٿانءُ. تغاري.
- **ٿُلِي ج ٿُلِيُونْ (ت):** ٿ. ٺڪر جي پيالي.
- **ٿُليو (ڪ):** ذ. جبل ۾ پيدا ٿيندڙ هڪ وَلِ (جنهن جي پاڙ وات ۾ پُسائي اکين ۾ سَرائيءَ وانگر گُهمائڻ. اک جي روشنائي وڌي.)
- **ٿونيوالُ (ت):** ذ. صفت. چڙو – اڪيلو. لونيو – چڙو چاندڻ.
- **ٿَپ:** ظرف. فوراً – بروقت. بنهه – اصل – اڦت – ڏسو "ٿپ".
- **ٿُوڏِي ج ٿوڏِيُونْ:** ذ. ڪاڏي.
- **ٿورَ (ت):** ٿ. شادي جو هڪ گيج (جو زالون اَسرويل ڳائن).
- **ٿورَڻُ (ٿ):** مصدر. مارَ ڏيڻ.
- **ٿوري:** اسم خاص. شڪاري قوم جو نالو.
- **ٿوڙَ ٿوڙَ (ت):** ٿ. جاءِ _ هنڌ – ماڳ.

- **ٿوڙا:** اسم خاص. ڏسو "ٿوڙها"
- **ٿوڙڪي:** اسم خاص. جاتيءَ ۽ ٽنڊي باڳي تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
- **ٿوڙڪي جاگير:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **ٿوڙهه ج ٿوڙهون، ٿوڙهيون:** ٿ. ڪوڙيل مٿو – گنج – روڏِ – ٽپڙ – ٽپر. ٽمو – سرُ. ڪيپراٽي.
– **ٿوڙهه ڪُٽڻ:** گنج ڪُٽڻ – مٿي تي ڏڪ هڻڻ. سخت سزا ڏيڻ.
– **ٿوڙهو ج ٿوڙها:** ذ. صفت. گَنجو – روڏو – ٺومو – موڏو.
– **ٿوڙهي ج ٿوڙهيون:** ٿ. گنجي – روڏي – ٺومي. سِڱن کان سواءِ (مينهن، ڍڳي، ٻڪري وغيره) – موڏي.
– **ٿوڙهيءَ جو زڪاتيء:** محاورو. ننڍڪو واپاري – معمولي سوداگر.
– **ٿوڙهيُونْ ملڻ:** جواب ملڻ (قرض ڪان).
- **ٿوڙها:** اسم خاص. بلوچن جو هڪ قبيلو (ٽالپرن جي اوڙڪ. اڪثر حيدرآباد ضلعي ۾). فقيرن جو هڪ گروهه. تعلقي مٽياري ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.
- **ٿوڙهي:** ٿ. ڪٽڪ جو هڪ قسم (جنهن جو سَنگُ ٻوجرن ڪان سواءِ ٿئي). (اسم خاص) تعلقي شاهه بندر ۾ هڪ ديهه جو نالو. تعلقي قمبر ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.
- **ٿوسُر (ت):** ٿ. ڪنجهڪار – چنگهُ. (بيماري يا ڪمزوري ۾).
– **ٿوسَر ٿوسَر ڪرڻُ:** ڪُرڪو ڪرڻ – ڪُرڪڻ. ڪِنجهڻ. چنگهڻ.
- **ٿُسُّ ج ٿُسُّ (ڪ):** ذ. صفت. اُپو – ڍُڳهو – ڏنگو – آڏو – ترڇو. بي ڊولو.
- **ٿوڪَرَ ج ٿوڪَرُونْ:** ٿ. ٺڏو – ٿابو. پيرن جي چوٽ. ڌڪُ – رنڊڪ. نقصان – صدمو.
– **ٿوڪر ڏيڻ:** لت هڻڻ. چڏي ڏيڻ. نقصان رسائڻ – اشاري سان ڪجهه چئي چڏڻ.
– **ٿوڪَرَ ڪائڻ:** ٿابو ڪائڻ – ڌوڪو ڪائڻ – ڪِري پوڻ.
– **ٿوڪَرَ لڳڻ:** ڌڪ لڳڻ – نقصان رسڻ – ڪم ۾ رڪاوٽ پوڻ.
– **ٿوڪَرَ مارڻ:** لت هڻڻ – چڏي ڏيڻ – پرواهه نه ڪرڻ.
- **ٿوڪڻ (ڪ):** ٿ. سخت تهه واري زمين.
– **ٿوڪائڻُ:** مصدر. 'ٿوڪڻ' مان متعدي معروف مضبوط ڪرائڻ – ٿابو ڪرائڻ. بد فعلي ڪرائڻ.

— **ٺوڪ ڏيڻ:** ڌڪ هڻڻ. ڌڪ هڻي ڀڄائڻ — نقصان رسائڻ.
— **ٺوڪڙ:** ٺ. ٺوڪر ڏيڻ. هنيل ڌڪ ــ ٺوڪ.
— **ٺوڪڻو ج ٺوڪڻا:** اُها شيءِ جنهن سان ٺوڪجي — مُترڪو. موچيءَ جو هڪ اوزار — مُگري.
— **ٺوڪڻي ج ٺوڪڻيون:** ٺ. ٺوڪڻ جي حالت — ٺوڪ مُگري — ڪوٽڻي (موچين جي).
— **ٺوڪو ج ٺوڪو:** صفت ٺوڪيندڙ. بد فعلي ڪندڙ.
— **ٺوڪو پٽائڻ (ت):** نقصان پهچائڻ. ڪوڙي ڳالهه ڪري برغلائڻ.
— **ٺوڪي ڏيڻ ڦهڪائي ڏيڻ:** منهن تي چٺي ڏيڻ — بنا غور ويچار جي چٺي ڏيڻ.
— **ٺوڪيو (ت):** ذ. صفت. نامراد — بدبخت.
• **ٺوڳر:** ذ. ڏسو "ٺوڳرو".
• **ٺوڳرو ج ٺوڳرا:** ذ. پادر — موچڙو. پراڻو پادر — چنل موچڙو — ڪلتڙ.
• **ٺوڳي ج ٺوڳي:** ذ. صفت. [سن. سٿگ = ٺڳڻ] ٺڳ — ٺڳيندڙ. دغاباز — دولابي.
• **ٺولڪڻي ج ٺولڪيون (ٺ):** ٺ. چوٽائي (ان مٺڻ لاءِ)
• **ٺولڻو، ٺولهڻو (ٺ):** ذ. مٽيءَ مان ٺهيل رانديڪو — ٺولڙو ٺڪر جي ٿَسَ يا ڪونرا (جنهن ۾ ٺوٺي ڪان ڏيدوڙو يا ٻيٺو انّ ماپجي).
• **ٺولو ج ٺولا:** ذ. ڏسو "ٺولهو" (ٺ) ٺولي ٺوليون.
• **ٺولهڙو ج ٺولهڙا:** ذ. "ٺولهو" جو اسم تصغير.
— **ٺولهڙو مولهڙو:** ذ. ٿانءُ ٿپو. ٺڪر ٻتر.
• **ٺولهو ج ٺولها:** ذ. ٺڪر جو ٿانءُ — وڏو پيالو — جمَنُ. وڏو وٽو. وٽو — ڪٽورو. خيرات وٺڻ لاءِ فقيرن جو ٿانءُ.
— **ٺولهي ج ٺولهيون:** ٺ. ننڍو ٿانءُ — پيالي. وٽي.
— **ٺولهي ٺڪر ڪڻڻ:** پنڻ اختيار ڪرڻ.
— **ٺلهي جو ڏيڍ ملڻ:** اٺپورو ملڻ — اڌورو ملڻ. هڪ جو ٻيو ملڻ — ابتو جواب ملڻ.
— **ٺولهي جو مولهو ملڻ:** اڻ پورو ملڻ. ٿورو حصو ملڻ.
• **ٺومو ج ٺوما:** ذ. صفت. ٺوڙهو — گنجو. وڏي مٿي وارو (ماڻهو). بنا سڱن (جانور) — موڏو. (ٺ) ٺومي ج ٺوميون.
• **ٺوميو ج ٺوميا (ل):** ذ. صفت. ڏڪو (جنهن کي مٿي ۾ ڳنڊ هجي).
• **ٺونٺ ج ٺونٺيون:** ذ. صفت. انساني جسم جو هڪ عضوو — ڪرائي ۽ ڏونري جي وچ وارو سنڌُ — اِرڪ
— **ٺونٺ لڳڻ:** زور سان ٻانهن لوڏي هلڻ — آڪڙ سان هلڻ.
— **ٺونٺ هڻڻ:** ٺونٺ جي چوڪ سان اشارو ڪرڻ — ڳجهيءَ طرح منع ڪرڻ. هوشيار ڪرڻ.
— **ٺونٺيون ٺوڪڻ:** اڍنگي نموني هلڻ. اجايون ڪوششون ڪندو رهڻ.
— **ٺونٺيون هڻڻ:** ٺڪڙو ٺڪڙو ٻانهون لوڏي هلڻ. ٺڪڙو هلڻ. ٺڪو پچڻ — ٻوڙڻ — خوشيون ڪرڻ.
• **ٺونٺ (ت):** ذ. صفت. سُڪل — ٺوٺ (وڻ).
• **ٺونٺا (ڪ):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **ٺونسو (ٺ):** ذ. اُٺ جي هڪ بيماري.
• **ٺونسو ج ٺونسا:** ذ. بند ٺيل هٿ جو ڌڪ — مُڪ — ٺونشو — گُوشو — هلڪو ڌڪُ. ٺيلهو.
• **ٺونشو ج ٺونشا:** ذ. بند ٺيل هٿ جو ڌڪ — مڪ — گوشو — ٺونسو.
• **ٺونڪ (ٺ):** ٺ. ٺونگو (آڱر سان).
• **ٺنگڻ (ٺ):** مصدر. ٺونگڻ — ٺونگو هڻڻ.
— **ٺونگ:** ٺ. مصدر. "ٺونگڻ" مان اسم. چهنب.
— **ٺونگارڻ:** فعل متعدي. ٺونگا هڻڻ. ٺونگا هڻي خراب ڪرڻ. ڪڪڙ جي ٻچي جو آني مان ڦٽڻ کان اڳ ٺونگا هڻي آنو ڦوڙڻ. چڳڻ (انّ) (ٺونگاريو — ٺونگاريندو — ٺونگاريل).
— **ٺونگاري ڇڏڻ:** ٺونگا هڻي ڇڏڻ. ٻري ڪري ڇڏڻ. ڪُڪڙ جو ٻچن کي ٺونگا هڻي ڀڄائڻ. لاڳاپا ٺوڙي ڇڏڻ.
• **ٺونگ ۽ ٺونگو:** (ل) ٻارن جو راند ۾ چوڻ جو ٻولُ.
— **ٺونگڙو ج ٺونگڙا:** ذ. ٺونگو. پکي يا ڪڪڙ جو چهنب سان آهستي ڌڪُ. آڱر جي ٺونگي سان هنيل ڌڪ. زالن جي اصطلاح ۾ (مٽي مان جُين ڪيرائڻ جو عمل.
— **ٺنگڙو هڻائڻ:** مٽي مان جُيون ڪيرائڻ. سِير ڏيارڻ. (وارن کي) ولهي ڏيارڻ.
— **ٺونگو ج ٺونگا:** ذ. چهنب سان هنيل ڌڪ. آڱر جي ڏوڏيءَ سان هنيل ڌڪَ. ٺونگڙو اشارو. لغڙ جي مٿئين پاسي ڪو نشان. گهوڙن کي پوئين ران ۾ ٿيندڙ بيماري (ت).
— **ٺنگو هڻڻ:** پکيءَ جو چهنب هڻڻ. ٺونگارڻ. آڱر سان ٿورو ڌڪُ هڻڻ. اشارو ڪرڻ.
• **ٺونگيو ج ٺونگيا (ٺ):** ذ. آنگوڙيءَ وارو لَڪُڻ.
• **ٺونهڻ (ڪ):** مصدر. ذ. آنگُوندڻ — ڪوهڻُ — پنڻ (ڪنب، وار وغيره). (ٺونهيو — ٺونهيندو — ٺونهيل).

• ٺوهيو ج ٺوهيا: ذ. صفت. سچو – پينگيو.
• ٺَهَ: ٿ. [آواز] ڏڪ جو آواز.
• ٺَهُ: مُعاهدو – قبوليت.
• ٺَهائِڻُ: متعدي معروف. ناهه ڪرائڻ – پرچاءِ ڪرائڻ – صلح ڪرائڻ. ڪنهن فيصلي تي بيهارڻ – قبول ڪرائڻ. تيار ڪرائڻ. ٺهرائڻ. درست ڪرائڻ. (ٺهائيو – ٺهائيندو – ٺهايل).
• ٺَهاءُ: ذ. ناهه – معاهدو – صلح. قبوليت. انتظام. دُرستي.
– ٺَهائِتو ج ٺَهائِتا: ظرف. صلح جهڙو – ناهه جوڳو. جُڳائيندو – سُهائيندو. ٺولائتو – وٺندڙ.
• ٺَهَتَ، ٺَهَت: ٿ. ناهه – معاهدو – صلح. پرچاءُ. بناوت – اڏاوت – درستي.
• ٺَهَت: اسم خاص. تعلقي ميرپور بٺوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• ٺَهَپَ، ٺَوَپَ: ظرف. ٺهپهه – تُرت – جهٽ پٽ – تنهي تاءِ – يڪدم – ٺڏي تي – اُتي جو اُتي.
• ٺَهَ ٺَهَ: ٿ. ٺڪاءَ جو لاڳيتو آواز – ٺڪاٺوڪي.
• ٺَهَپ: ٿ. ٺهڻ جي حالت يا نمونو. ناهُ.
• ٺَهَبَرَ ج ٺَهَبرُون: ٿ. ٺاپُر – ماٺ _ چُپ _ سانت – خاموشي.
• ٺَهه پهه، ٺَهه ٺُهه: ظرف. جهٽ پٽ – هڪدم – تُرت – اُتي جو اُتي – تڙي ڪڙي.
• ٺَهراءُ ج ٺَهراءَ ٺَهراوَ: ذ. [سن. سٿر = بيهڻ] بيهڪ. ايستادگي. صُلح. پرچاءُ – راضي نامو. تجويز – رٿ. فيصلو. قصد – ارادو.
– ٺَهراءُ پاس ڪرڻ: تجويز يا رٿ بحال ڪرڻ.
• ٺَهرَڻُ: مصدر. [سن. سٿر = قائم] ترسڻ – بيهڻ. ساهي کڻڻ. آرام ڪرڻ. ٽڪڻ. ماٺ ۾ رهڻ – صبر ڪرڻ – ڌيرج ڪرڻ. ماٺار اچڻ (پاڻي ۾). (ٺهرايو – ٺهريو – ٺهريل).
– ٺَهرَ: ٿ. ماٺ – سانت – چُپ. ڍرائي – آهستگي – ڌيرج – تحمل. آرام – سُڪون.
– ٺَهرائتو: ذ. مِٺدو _ ڌيرج وارو – صبر وارو – دور انديش.
– ٺَهريل: صفت. ترسيل. ٽڪيل. بيٺل (پاڻي وغيره) آنريل.
• ٺَهرو ج ٺَهرا: ذ. صلح – ٺڏي – ميلاپ – اتحاد.
– ٺَهرو پڄڻ: مصدر. صلح ٽوڙڻ – اتفاق ڇڏي ڏيڻ.
• ٺِهرِي ج ٺِهرِيُون (ت): ٿ. ترسڻ جي جاءِ. منزل. اوتارو – ايڪو – ٺڏي.
• ٺَهْٺُهْ (ل): ظرف. ڏسو "ٺهه پهه".
• ٺَهڪَڻ: ٿ. نار يا هُرلي جي ڏينگي کي ابتي ڦرڻ کان روڪڻ لاءِ ڪاٺ – ويساهيڻ (ل).
– ٺهڪڻو ج ٺهڪڻا: ذ. ٺهڪي ايندڙ – پڄي ايندڙ.
– ٺَهڪڻو ٺُهڪڻو: ذ. صفت. چالاڪ. خوشمزاج. خوش طبع – جرجائي.
– ٺَهڪِي اَچڻ: پڄي اچڻ – ملي اچڻ – برابر ٿي اچڻ.
• ٺَهڪو ج ٺَهڪا: ذ. ڪن شين جي ٽڪرجڻ جو آواز – ٺڪاءُ.
• ٺَهڪو ٺُهڪو: ذ. چرچو پوڳ – کِل مسخري.
• ٺهندو: ظرف. جڳائيندو – موزون. وٺندڙ. مناسب. وس آهر. شاناڻتو.
• ٺهندي: صفت. ٺهيل. رهائيندي (شرع موجب) (ٿ) ٺهيل ڪر. سُهائيندي ريت. سهٺي ڳالهه.
• ٺَهنْڪارَ (ٿ): ٿ. چوپائي مال جي کنگهه.
• ٺُهنگو ج ٺهنگا (ت): ذ. ٺورڙو ڏڪ ڏسو "ٺُونگو".
• ٺُهو ج ٺُها: ذ. ڪوهه کوٽڻ يا کاتي کڻڻ ۾ ڪوڏر جي چئن پنجن لپن جيتري ڪڍيل مٽيءَ جو انداز (ل). گهمرو – پيرو – وارو (ڪ).
• ٺَهوڙ: ٿ. بناوت. ٺهپ.
• ٺَهوڙَڻُ (ل): مصدر. ڏوهڻ – روڪڻ.
• ٺُنْبَرُ ج ٺُنْبرَ (ڪ): ذ. ٻن ڏنبن جو ٽڪرُ.
• ٺِيْبَرُ ج ٺِيبرَ: ذ. ٺندو ٿاڻ (ل). پڳل ڏلي جو اڌ ٽڪر (ٿ).
• ٺيهڪُ ج ٺيهڪَ (ل): ذ. سَٽڻ جو ورُ – گهنج – سَرَ.
• ٺيتَ ج ٺيتُون: ٿ. مقرر جاءِ _ ٺٽ. ترسڻ جي جاءِ. آستانو – ٺڪاڻو. پاٿاري. بچاءُ – حفاظت. جاچ – چڪاس.
• ٺيٽ: اسم خاص. تعلقي واره ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• ٺيٺ: صفت. [هندي] خالص – نج – اصل. سخت. خشڪ. آخر – پڇاڙي (ٿ).
• ٺيلو ج ٺيلا: ذ. رس پريل ميوو. پورو ڪاٺ. مڇيءَ جو هڪ قسم (ويڪرو منهن. ٿلهي ڏڏرءِ پُڇ سنهون).
• ٺيلي (ٿ): ٿ. اڌوهي لڳل ڪاٺي. اڌوهي لڳل ڪاٺيءَ جي مٽي.
• ٺِيپُ (ڪ): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• ٺيپ: ٿ. مٺائيءَ جو هڪ قسم – ٿلي ٺڏي. (بيماريءَ جي واڌاري ۾) گهٽتائي – ٺاپُر. ڏڪُ – مارَ – چوٽ.
• ٺيپُ ج ٺيپَ (ڪ): ذ. ٽڪرُ (گهيٽي جو). ڦيرو – گهمرو – پيرو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• ٽيبوڪُ ج ٽيبوڪَ (ڪ): ذ. صفت. مار کائڻ کان پوءِ بہ ڪم نہ ڪندڙ – ڪٺو – نٺر – ضدي.

• ٽيري ٽيريُون: ث. ڇڏو. بلور. ڳوڙهي.

• ٽيرو ج ٽيرا (ٿ): ذ. ڳنڍو (مٽيءَ وغيره جو) – ڳوڙهو. (ٿ) ٽيڙي ج ٽيڙيُون.

• ٽيڙهي: اسم خاص. تعلقي خيرپور ميرس ۾ هڪ ديهہ ۽ ڳوٺ جو نالو. سيوهڻ تعلقي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

– ٽيڙهي ڪارَڪَ: ث. "ٽيڙهيءَ" ۾ ٿيندڙ ڪارڪن جو هڪ قسم – ڳرم پاڻيءَ ۾ پڪل ڪارَڪَ – ڇهارو.

• ٽيڙهي ج ٽيڙهيُون: ث. پٿر جي ننڍي گولي – ٽيٽي. بلور – ڇڏو. ڪٺل جي سخت ڳِڙي – وڏائي – آڪڙ – سيٽَ – ٽيڙي.

– ٽيڙهي ٿيڻ (ٿ): سُسي سوڙهو ٿيڻ. بيمار ٿيڻ. ڪنهن تڪليف ۾ اچڻ.

• ٽيس (ٿ): ث. ٿورو ڏکُ.

• ٽيش: ث. آڪڙ – سيٽَ – وڏائي – ٽيش – ٽيڳرَ.

• ٽيشو (ڪ): ذ. ٿورو ڏکُ – ٽونسو.

• ٽيڪُ: صفت [سن. شٽا = لهڻ] صحيح – درست، پورو – برابر. ڪَب. تيار. جوڳو – مناسب. سُهائيندو.

– ٽيڪ ٺاڪ: صفت. هر طرح درست. ٺهيل ٺڪيل.

• ٽيڪرانو: ذ. ٽڪر جي پڪل ٽانوَن جا ٽڪر – ٽڪرانو. ٽڪراڻي واري ايراضي. پراڻو ٽڪل (جتي عموماً پڪل ٽانوَن جا ٽڪر پکڙيل هوندا آهن). تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• ٽيڪري: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• ٽيڪري ج ٽيڪريُون: ذ. صفت. ٽڪر جا ٽانوَ وڪڻندڙ. جو ٽانءُ (دلو) ڪڻي پنندڙ (فقير).

• ٽيڪلو (ٿ): ذ. وڻائل رڍ، ٻڪري، ڳانءِ يا مينهن. ٻهرين ڏينهن وارو ڪَڙهيل کيرُ – پِسُ – ڪَڙُ.

• ٽيڪو ج ٽيڪا: ذ. ڏڪڙ يا پکواز جي تار ۾ ڳَت جي پڪائي.

• ٽيڪو ج ٽيڪا: ذ. ٻول جو ڪم – اجارو – مُقاطعو.

– ٽيڪيدارُ ج ٽيڪيدارَ: ذ. صفت. مقاطع دار – اجاره دار – ٻول جو ڪم ڪندڙ. ٽيڪا ڪٽندڙ.

– ٽيڪيداري ج ٽيڪيداريُون: ث. ٻول جو ڪم – مقاطعو – ٽيڪو. اجاري داري. وَنگڙي – ونگُ. بيل گاڏيءَ جي چاڪ ۾ ارن کي جهليندڙ گول ڪائي.

• ٽيڳر، ٽيڳر: ث. وڏائي – آڪڙ – سيٽَ – ٽيڳر.

– ٽيڳر لاهڻ: سيٽ پچڻ. سيڪت ڏيڻ.

• ٽيڳرجڻُ: فعل مجهول. مغروريءَ ۾ پرچي وڃڻ – آڪڙجڻ – ٽيڳرجڻ (ٽيڳريو – ٽيڳربو – ٽيڳريل).

• ٽيلهڻُ: مصدر. ٽيلها ڏيڻ – ڌڪي اڳتي ڪرڻ – ٽيلهڻ – ريڙهڻ – ڌڪڻ – اڳتي هلائڻ. سيرڻ – چورڻ. هٽائڻ – پري ڪرڻ. لوڏڻ. (ماڻهوءَ کي). (ٽيلهيو – ٽيلهيندو – ٽيلهيل).

– ٽيلهه: ث. ٽيلهڻ جي حالت – ڌڪَ – ريڙهَ.

– ٽيلهائڻ: مصدر. 'ٽيلهڻ' مان متعدي بالواسطہ. ٽيلهائڻ. لوڏائڻ.

– ٽيلهه ٽيلهان: ث. ڌڪ ڌڪان – ٽيلهہ ٽيلهان.

– ٽيلهجڻُ: مصدر. 'ٽيلهڻ' مان فعل مجهول. ٽيلهجڻ. ڌڪجڻ – لوڏجڻ.

– ٽيلهو ج ٽيلها: ذ. ڌڪو – ٽيلهو. صدمو. نقصان. ريل جي پٽي تي هلندڙ ننڍو گاڏو (جنهن کي ماڻهو ڌڪا ڏئي هلائڻ).

– ٽيلهو ڏيڻ: ٽيلهو ڏيڻ. ڌڪو ڏيڻ. نقصان رسائڻ.

– ٽيلهي مارڻ: دربدر ڪرڻ – رُلائي مارڻ. اٽڪل سان ڌڪ ڪيڻ. چالاڪي سان نقصان رسائڻ.

• ٽيمُ (ٿ): ذ. صفت. وڏو ماڻهو.

• ٽينڊَرُ (ٿ): ذ. پراڻي پڪل شيءِ.

• ٽينپاڙُ ج ٽينپاڙَ: ذ. پڳڙَ.

• ٽينبَر ج ٽينبِرُوُن (ل): ث. ٽونو – ڏيهہ – ڏيهڙ.

• ٽينڊو ج ٽينڊا: ذ. ڏانڊي پکيءَ جو هڪ قسم (رنگ اڇو. ننڍڙن ٽنگون ڏگهيون. ٽيٽڻي جي قسم جو).

• ٽينڊا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• ٽينڊو ج ٽينڊا: ذ. ٽُنگُ – سوراخ (ٽڪر يا ڌاتوءَ جي ٽانءُ کي). پڪل ٽانءُ جو سوراخ. سانگهيڙو.

– ٽينڊرُ ج ٽينڊرَ: ذ. صفت. تنگ وارو – سوراخ دار. (ٽانءُ).

– ٽينڊي ج ٽينڊيُون: ث. مَٽ، دلي يا ٽانءُ ۾ سنهڙو سوراخ – سانگهيڙي.

– ٽنڊي ڪري وهڻ: لار ڪري وهڻ (رت. پاڻي وغيره) – ڌارَ وانگر وهڻ (پڪل ٽانءُ).

• ٽينڪُ ج ٽينڪَ (ٿ): ذ. ٽينگُ.

• ٽينڪلو (ٿ): ذ. ٻهرئين ڏينهن جو پِسُ يا ڪَڙُ (جو ڳهانو ٿئي ۽ ڪاڙهڻ سان ٽڪي ٿئي) – ٽيڪلو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• ٽَينڪي ج ٽَينڪيُونْ: ث. ڏسو "ٽيڪي".
• ٽِينگَ ج ٽِينگونْ (ڪ): ث. ٽِينڊي. سيڙهه گوهو. ڌار (پيشاب جي).
• ٽينگُ ج ٽينگَ: ذ. ٽپو — ٽِپَّ — ٽِپَّ — چال.
— ٽينگَ ٽپا ڏيڻ: نچڻ ٽُڏڻ (خوشيءَ ڪان). خوشيون ڪرڻ — ٽپا ڏيڻ.
— ٽينگَ ٽِپي تي گذارڻ: متاچري ريت ڪم ڪرڻ — دل سان پورهيو نہ ڪرڻ — معمولي پورهيو ڪرڻ.
• ٽينگمڙدي، ٽينگِيْ مڙدِي: ث. بهادري — همت — جُرائت — دليري. بيباڪي. خودداري. اجائي آڪڙ — اجائي وڏائي. ٽَلهو ٻَمُ. ٽلهو ضد.
— ٽينگلو: ذ. صفت. ٽِپَ ڏيندڙ. نچندڙ — ناچو.
— ٽينگو ج ٽينگُو: ذ. صفت. ٽينگ ڏيندڙ. سُڪ ڪري نہ وِهندڙ.
چالاڪ هلڪو — ٽرڙو. خوش طبع.
• ٽينگا (ڪ): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• ٽينگَرا: اسم خاص. مُهاڻن جو هڪ پاڙو.
• ٽينگِيا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• ٽِينهون ج ٽِينهَان: ذ. پکل ٽِڪَرُ (ت) — پکل چلهه (ٿ).
• ٽِيهُ (ل): ظرف. پرِيل — تارُ. وڏو (لچ).
• ٽِيهو ج ٽِيها: ذ. رازڪي ڪم جي اصطلاح ۾ فرش يا ڇت جي راڳي وقت سنوت وٺڻ لاءِ ٽاهيل ٽنڊي ڏَڙي (اهڙن پاسن ۽ وچ ۾ گهٽيون ڏڙيون ٽاهي پوءِ راڳو ڪن). وجهه — موقعو. آستان — ٽڪاڻو. ٽانگي ۾ سَرائي ۽ ڪمان جي وچ ۾ ڪاٺ جو ٽڪر (جنهن ۾ سَرائي وجهجي).
• ٽِيهو ناهڻ: آستانو ناهڻ — ٽڪاڻو ناهڻ. وجهه وسيلو ناهڻ — حيلو پيدا ڪرڻ. رهڻ يا روزگار جو بلو ڪرڻ.

ث

ث: ث [ع.ف] عربي "الف – بي" جو چوٿون اکر فارسيءَ "الف – بي" جو پنجون اکر ۽ سنڌي "الف – بي" جو ڇاٺون اکر – ابجد موجب عدد (٥٠٠).

• ثاب: ظرف. [ع. ثَابَ – بدلو ڏيڻ] قبول – منظور. عموماً "پوڻ" يا "ٿيڻ" سان گڏ اصطلاح طور ڪم ايندڙ لفظ.

• ثاب پوڻ: قبول پوڻ. منظور ٿيڻ (ڪم). ثواب جي لائق ٿيڻ.

• ثابت: صفت. [ع. ثَبَتَ = قائم رهيو] برقرار – محڪم – مضبوط. صحيح – سلامت. سچو – سارو – پورو.

– ثابتُ ٿيڻ: مضبوط ٿيڻ. سچو ٿيڻ – ثبوت ملي وڃڻ. تصديق ملي وڃڻ. پڪو ٿيڻ (دليل. الزام. ڏوهه).

• ثابتُ قدم: ذ. صفت. هڪ ڳالهه تي بيهندڙ. ارادي جو پڪو – مستقل مزاج. مضبوط.

• ثابت قَدَمِي: ث. مضبوطي – بيهڪ – اِستقلال.

• ثابتُ ڪرڻ: سچو ڪرڻ. تصديق ڪرڻ. دليل سان ظاهر ڪرڻ. ڄِتو ڪرڻ (الزام).

• ثابِتي ج ثابتيُون: ث. مضبوطي. پختگي (الزام يا دليل جي). تصديق. گواهي – شاهدي – ساک. نشان – اهڃاڻ. شَگُ. پڪي نشاني.

• ثبُوت: صفت. "ثابت". [ثابت مان بگڙيل لفظ] "سندرو ثابوت. منزل آسان" (چوڻي).

• ثاقبُ ج ثواقِبُ: صفت. [ع. ثَقَبَ = چمڪيو] چمڪندڙ – روشن – مُنَوّرُ (تارو).

• ثَلابُ: ث. [ع. ثَعْلَب] دوا طور ڪم ايندڙ. هڪ ٻوٽيءَ جو نالو. (مصر ۾ گهڻي ٿئي ٿي ان ڪري ان کي 'ثعلب مصري' چئبو آهي).

• ثالثُ: عدد قطاري يا شماري [ع] ٽيون. ٽياڪر – امين. وچولو.

• ثالث – بِالْخَيْر: ذ. ٻي ريا امين – فيصلي ۾ رعايت نه ڪندڙ امين. ٻنهي ڌرين جو خير چاهيندڙ ٽياڪر.

• ثالثُ تَحصِري: ذ. اهو امين جنهن تي ٻنهي ڌرين جو ڀروسو هجي ۽ ان جي فيصلي تي مقدمي جو مدار هجي.

• ثالث نامو: ذ. اهو ڪاغذ جنهن موجب لِکَتِ ۾ ٻنهي ڌرين ڪنهن کي امين ڪرڻ جو اقرار ڪيو هجي.

• ثالثِي: ث. ٻن ڌرين جي وچ ۾ فيصلي جي ٽياڪرائي – امانت ٽياڪرائي. صلح

• ثَامِنُ: [ع. ثَمَانِيَةٌ – اَٺ] اَٺون.

• ثانَوِي: صفت [ع. ثَنَي = ٻيڻو ڪيائين. ورڏنائين] ٻيو ـ ٻئي درجي وارو – اول درجي کان گهٽ حيثيت وارو. (ذ) ٻيو ڏاڪو – ابتدائي ڏاڪي کان ٻيو مٿيون ڏاڪو. ٻيو نمبر حيثيت.

• ثانَوِي تَعْلِيم: ث. ٻئي نمبر جي تعليم – موجوده تعليم نظام موجب ـ هاءِ اسڪول جي تعليم.

• ثَانِي: صفت. [ع. ثَنَي – ٻيڻو ڪرڻ] ٻيو. جهڙو – مثل. همسر – مقابل – جوڙ – مَٽُ.

• ثَانِياً: ظرف. ٻئي دفعي – ٻيو ته – ٻي صورت ۾.

• ثَانِي شَرِيڪ: صفت. جوڙ جيسُ. برابري وارو (حيثيت ۾) شادي غمي ۾ شريڪ ٿيندڙ.

• ثَانِي لوءِ: اسم خاص. تعلقي اوٻاڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• ثَانِيَہ: ذ. [ع] سيڪنڊ – دقيقو – لَحظو. پَلُ – ڪَنِ پَلَڪَ – اک ڇنڀ.

• ثَبَاتُ: ذ. [ع. ثَبَتَ = قائم رهيو] پائداري – جٽاءَ – مضبوطي – قرار – بيهڪ.

• ثَبَاتِ راءِ: ث. پڪي راءِ. پڪو ارادو.

• ثَبْتُ: صفت [ع. ثَبَتَ = پڪو ٿيڻ] قائم. لکيل. پڪو پُختو – مهر ٿيل. نقش ٿيل.

• ثَبْتِ ڪرڻ: هڻڻ (مُهر). نقش ڪرڻ. قائم ڪرڻ (يادگار).

• ثُبُوتُ ج ثُبُوتَ: ذ. [ع. ثابت جو جمع] قيام – پائداري. هميشگي. مقرري. ثابتي. نشان. شاهدي – گواهي. دليل.

• ثُبُوتِ اِستِحْقَاقُ: ذ حقدار هجڻ جو ثبوت پنهنجي حق جي ثابتي.

• ثُبُوتُ ضِمْنِيُ: ذ. ڪنهن ڳالهه کي ثابت ڪرڻ لاءِ اشاري

يا ڪنايه طور پيش ڪيل ثابتي (دليل شاهدي يا نشاني).

• **ثُبُوتِ لِساني:** ذ. زباني ثابتي. شاهدي.

• **ثبوتي:** ذ. [ع] ثابت. قائم — پڪو پختو دليل.

• **ثَروَت:** ث. [ع. ثَرآ = دولت وڌڻ] مال جي گهڻائي. دولت. تونگري — شاهوڪاري — آسودگي.

• **ثَرِيٰ:** ث. [ع] زمين جي هيٺان واري مِٽي. آلي مِٽي. آلاڻ. هڪ نکٽ جو نالو.

• **ثُريّا:** ث. [ع] ڪَتيُونْ (تارن جو مشهور ميڙ) تمام اوچي منزل.

• **ثُريّا جاهُ:** ذ. صفت. بلند مرتبي وارو — عالي مرتبه. وڏي شان شوڪت وارو.

• **ثُعْبان:** ذ. [ع] تمام وڏو ۽ ٿلهو نانگ — اژدها.

• **ثَعْلَبُ. ثُعلب:** ث. [ع] لومڙي. پسارڪي وکر جو هڪ قسم. (ٻن قسمن جو ٿئي: ثَعلب پنجو. ثَعلب مصري).

• **ثِقالُ:** ث. [ع. ثِقل = ڳرو ٿيڻ] ٿلهي عورت.

• **ثَقالَت:** ث. [ع] ڳراڻ — ڳوراڻي — بارُ. خمار. بدهضمي.

• **ثِقل:** ث. [ع] ڳوراڻ — ڪشش ثقل (زمين جي مرڪز جي ڇِڪَ).

• **ثِقْلُ:** ذ. [ع] بار. وزن. ڳوراڻ.

• **ثَقلان. ثَقلَيْن:** ذ. [ع] ٻه گره. (وڏي ڳَري جمعيت وارا، يعني جِنَ ۽ انسان) — ٻه ڳَريون شيون.

• **ثِقَه:** ذ. صفت. [ع. وَثِق = اعتماد هئڻ] معتبر — پروسي جهڙو — اعتماد رکڻ جهڙو — جنهن تي پورو پروسو ڪجي.

• **ثِقَه بَدْمعاش:** ذ. صفت. پرهيزگارن جي شڪل بڻائي بدمعاشي ڪندڙ — ويساه ڏيئي ڪم ڪندڙ.

• **ثَقيلُ:** ذ. صفت. [ع. ثَقُلَ — هو وزني ٿيو] ڳورو — وزندار.

• **ثَلاثُ:** صفت. [ع. ثَلَثَ = ٽيون ٿيڻ] ٽي (٣).

• **ثُلاثِي:** صفت. [ع] علم نَحو جي اصطلاح ۾ ٽن اصلي اکرن وارو لفظ (جهڙوڪ هوش. طرز. جلد وغيره).

• **ثُلُثُ:** ذ. صفت. [ع] ٽيون حصو.

• **ثَمَّ:** ظرف. [ع] پوءِ ــ وري — پوءِ وري.

• **ثَمَرُ:** ذ. [ع] ميوو — ڦَلُ — ڦَرُ — پيداوار — حاصلات. نتيجو. عوض.

• **ثَمَردار:** ذ. صفت. ميوه دار (وڻ). ڦلدار.

• **ثَمَر سارُ ڪرڻ:** سامان سڙو سنڀالي ڪٽڻ.

• **ثَمَرَهُ:** ذ. ڦَلُ. نتيجو — انجام — پڇاڙي.

• **ثَمَنُ:** ذ. [ع. ثَمَنَ = قيمتي ٿيڻ] قيمت — مُلهه — آگهه.

• **ثَمُودُ:** اسم خاص. [ع] حضرت نوح عليه السلام جي نسل مان چوٿين پيڙهي ۾ هڪ ماڻهوءَ جو نالو. هڪ قبيلي جو نالو جنهن تي حضرت صالح عليه السلام کي نبي ڪري موڪليو ويو پر انهن ماڻهن سندس معجزي واري ڏاچيءَ جون ڪُچُون وڍي ڇڏيون ۽ مٿن عذاب نازل ٿيو.

• **ثَمِيْن:** صفت. [ع] قيمت — مهانگو.

• **ثَنا ج ثَنائُونْ:** ث. [ع. آثني — ان ثنا ڪئي] تعريف — واکاڻ — مدح — ساراهه.

• **ثَناخوان:** ذ. صفت. ع. ثن + فدا خوان] تعريف ڪندڙ — مدح خوان — ساراهيندڙ.

• **ثَناخواني:** ث. واکاڻ ۾ ڪجهه چوڻ — تعريف ڪرڻ.

• **ثَناگَر. ثناگو:** ذ. صفت [ع. ثنا + ف. گر. گو] ثناخوان — ساراهه ڪندڙ. مداحون پڙهندڙ — گهڻي تعريف ڪرڻ وارو.

• **ثَنائي:** صفت. [ع] ثنا ڪندڙ — تعريف ڪندڙ.

• **ثَنائي:** اسم خاص. لاڙڪاڻي ضلعي جي هڪ "مولوي ثناء الله" جو تخلص.

• **ثُنائي:** ذ. [ع. ثَني = ٻيڻو ڪرڻ] علم نحو جي اصطلاح ۾ ٻن بنيادي اکرن وارو لفظ (بد. در. من. دل وغيره).

• **ثَوابُ ج ثوابَ:** ذ. [ع. ثابَ = بدلو ڏيڻ] چڱو ڪم. نيڪي — چڱائي. بدلو — اَجر — عوض — جزا. الله پاڪ وٽان ملندڙ چڱي ڪم جو بدلو.

• **ثَوابُ ڪَئڻ:** نيڪ ڪم ڪرڻ. چڱي ڪم ڪرڻ سان ڪو اجورو حاصل ڪرڻ. محتاج جي حاج پوري ڪرڻ.

• **ثَوّابُ:** ذ. صفت [ع. ثَوبُ = ڪپڙو] ڪپڙو وڪڻندڙ — بزازي.

• **ثَوابِتُ:** ذ. ["ثابت" جو جمع. ع. ثَبَتَ = هڪ جاءِ تي رهڻ] غير متحرڪ تارا — ڪَتل تارا — (جيڪي گردش نٿا ڪن بلڪ هڪ هنڌ ڪَتا بيٺا آهن.)

• **ثَوابُ:** ذ. [ع] ڪپڙو — لباس.

• **ثَوْرُ:** ذ. [ع] ڏڳو. هڪ بُرج جو نالو. (اسم خاص) مَڪي شريف جي ويجهو هڪ جبل جو نالو.

• **ثَورُ:** اسم خاص. [ع] حضرت سُفيان ثوري جي قبيلي جي وڏي سردار جو نالو. ٿُنْهَنْ جي پاڙ ۾ گڏ ٿيل مِٽي. (صفت). احمق — نادان.

• **ثُومَرُ:** ث. [ع] ثُومَرَ.

• **ثَيِّبَه:** ث. [ع. ثَيِّبَةُ — مڙس کان جدا ٿيل] مڙس کان جدا ٿيل عورت (طلاق يا مڙس جي موت سبب). رن زال.

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

پ

پ: ث. [سن. ف]سنڌي "الف – بي" جو ڏهون ۽ فارسي جو ٽيون اکر. ابجد موجب ان جو عدد "ب" جي برابر (٢). هي اکر فارسي ۾ "ب" ۽ "ف" سان تبديل ٿئي "پادشاه > بادشاه. پيل > فيل. سپيد > سفيد".

● پہ: حرف جملو. بہ – پِيْ. پُڻ.

● پا: ذ. [ف. پاءِ(ي) جو مخفف] پير.

– پا اُفتادُ: صفت. [ف. پا + اُفتاد] مصيبت ۾ ڦاٿل. بيوس – لاچار – عاجز.

– پا اَنْدازُ: ذ. [ف. پا + انداز] ڦيٿ وغيره مان ٺهيل بُوجري تپڙي (جيڪا دروازي تي پيرن صاف ڪرڻ لاءِ رکيل هجي يا گاڏيءَ ۾ پيرن رکڻ واري جاءِ تي رکجي).

– پابَجُولاَن: ظرف. [ف. پا + بہ + جولان] پيرن ٻڌل. (قيدي) پير ڪڙين پيل (قيدي). گرفتار.

– پابَرڪابُ. پا دررڪاب: ظرف. [ف. پا + بہ + رڪار] پير رڪاب ۾ – گهوڙي تي چڙهڻ لاءِ تيار – وڃڻ لاءِ تيار – رواني ٿيڻ وارو.

– پا بَرَهْنَہ: ظرف. [ف. پا + برهنہ] پيرين اُگهاڙو.

– پا بَہ زَنْجِيْر: ظرف. [ف. پا + بہ + زنجير] پيرن ۾ زنجير پيل – قيد ٿيل – ڦابو – گرفتار.

– پابگِل: ظرف. [ف. پا + بہ + گِل] پير گپ ۾ گتل – چِڪَڻَ ۾ ڦاٿل – پُڄڻ کان رد – لاچار – بيوس.

– پابَنْدُ: صفت. [ف. پا + بند] پيرن ٻڌل – گرفتار – قيد – مجبور – محڪوم. نوڪر. (ذ) ڪنهن جانور کي پيرن ۾ وجهي ٻڌي ڇڏڻ لاءِ زنجير.

– پابَنْد ٿيڻ: ٻڌل ٿيڻ (انجام موجب). ٻڌل رهڻ (نوڪري يا ڪنهن عمل جي)

– پابَنْد هئڻ: ٻڌل هئڻ (فرض ادائي لاءِ) – مجبور هئڻ (حڪم يا عادت سبب) – پورو يا قائم هئڻ (وقت يا نوڪريءَ جو).

– پابَنْدِيْ ج پابَنْدِيُوْن: ث. [ف. پا + بندي] ٻڌل رهڻ جي حالت. بندش. فرمانبرداري – اطاعت. پانهپ – غُلامِيْ. نوڪري. مجبوري – لاچاري.

– پابوس: ذ. صفت. [ف. پا + بوس] پيرچُمندڙ. فرمانبْردار.

– پابوسِي: ث. پيرن چمڻ جي حالت – قدمبوسِي. وڏن جي ملاقات. تعظيم.

– پاپوش: [ف. پا + پوش] پيرن کي ڍڪيندڙ. [ث] جُتي – پيزار.

– پاپيادَہْ: ظرف. [ف. پا + پياده] پيرين پنڌ – سواريءَ کان سواءِ.

– پازيبُ ج پازيبَ: ذ. [ف. پا + زيب] پيرن ۾ پائڻ جو هڪ گِہَہُ.

– پاشِڪَسْتَہ: صفت. [ف. پا+ شڪستہ] پيرن پِڳل. هلڻ کان لاچار. معذور – هيڻو – ضعيف.

– پاشُوئي پاشوئہ: ذ. [ف. پا + شويدن] پير ڌوئڻ. طب جي اصطلاح ۾ پاڻيءَ سان پريل ڪُونڙَ ۾ پيروجهي ويهڻ.

– پاشُوئہ ڪرڻ: پير ڌوئڻ. پاڻيءَ ۾ ڪجهہ وقت پير وجهي ويهڻ.

– پاڪوبِيْ: ث. [ف. پا + ڪوفتن] پيرن سان مار – ٿڏا – پيرَ ڪُٽڻ

– پامال: صفت. [ف. پا + ماليدن] لتاڙيل. زبون. برباد. ڏسو "پائمال".

– پاياب: صفت. [ف. پا + يافتن] پيرَبوڙ – تانگهو (پاڻي).

● پاپِٽي: اسم خاص. ديري محبت (ماتلي) ۽ ڏگهڙي تعلقن ۾ ديهہ جو نالو.

● پاٻو: ذ. سُرمون "پاڻ آيو پرين پاٻو پائي" (اميد علي شاهہ).

● پاٻو ج پاٻا (ٿ): ذ. واڄو – باجو.

● پاٻورو: اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● پاٻُوري: اسم خاص. تعلقي ڏوڪري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

● **پاهوڙو ج پاهوڙا:** ذ. [سن. پدمر] پبڻ وَل جو وڏو پن. پَبڻ ول جو ڦرُ. اڪ جو پَنُ. اڪ جو انبُ – اڪنٽرو، ڪانياٽيءَ جو پَبُ (جنهن ۾ ڳوڙهو رکجي).

– **پاهوڙي ج پاهوڙيون (ل):** ث. پَبڻ جو ٻجُ – پَبٽي – ڏوڏو.

● **پاهوهڻ، پاهوڻُ:** مصدر. [سن. پَرَسُونُ] مُرڪڻ – مُشڪڻ – ٽڙڻُ – خوش ٿيڻ – پيار ڪرڻ. اُڪير ٿيڻ. (پاهوهيو – پاهوهيندو – پاهوهيل). "پاهوهڻ پرين لڳا، ڪر ڪنٺهار ڪڙيا" (مخدوم محمد هاشم ٺٽوي).

– **پاهوهُ، پاهوڻ:** ث. مُرڪَ – مُشڪَ – پيار، سِڪُ – اُڪير – اُتساهه. رفتار. "آولِي ۽ چانولِي آ پرينءَ جي پاهوهه" (جلال).

– **پاهوهجڻُ:** مصدر. 'پاهوهڻ' مان فعل مجهول. ڪِلڻ. ٽِڙڻ.

– **پاهوهه ڏيڻ:** پيار ڏيڻ.

– **پاهوهِي ج پاهوهيون (ل):** ث پيار، سِڪَ –اُڪير. سڪايل عورت

● **پاهِه:** ث. سجرائي – تازگي – تازائي. نرمي – ڪوملتا. نفاست – نزاڪت. نَئين قَتَلَ ساوڪ.

● **پاهِي ج پاهِيُون:** ث. ونگي جو هڪ قسم – ونگي – بادرنگ. (ف) دوا طور استعمال ٿيندڙ هڪ قسم جو ٻج.

● **پاهيو ج پاهِيا:** ذ. [سن. وَيپهَ] ٻڪيءَ جو هڪ قسم (ث) – تارو. (صفت) سُهڻو – حَسين (ت).

● **پاهِي ج پاهِي (ت):** ذ. صفت. بهادر – دلير. لائق. چالاڪ – هوشيار. مکيہ ماڻهو – وڏو ماڻهو. سَخِي.

● **پاتِ ج پاتيُون:** ث. [سن. پاتُ] پَٽ – پڪ – پنت – فرقو. اها جماعت جيڪا ڪنهن مرشد جي پيروي ڪري. هي لفظ اڪثر "ذات" سان گڏ ڪم ۾ اچي "ذات پات".

● **پاتُ ج پاتَ:** ذ. [سن. پَترَ] پَنُ – پَتو. وڻ جو پَنُ (جنهن مان دونا يا پاتلون ٺهن). پاتل. ڪجيءَ جي ڦرهن مان ٺهيل ڇبو (ڪجور وجهڻ لاءِ) – پِنڊو.

● **پاتا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪوٽ ڏيجيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **پاتارُ:** ذ. [سن. پاتال] زمين جو هيٺاهون طبقو – درياء يا سمنڊ جو ترو. تَرُ. اونهون پاڻي. اوڙاهُ – عُمَق. (صفت) اونهون – عميق – اُتاهُ.

– **پاتاريانُ، پاتاريانُ:** ظرف. پاتار ڪان. درياه ڪان. "تون پاتارئان پانڌي، اسان پنڌ پرين ڏي" (شاهه).

– **پاتاري:** ذ. صفت. پاتار وارو. بنيادي – مضبوط.

– **پاتارِيو ج پاتارِيا:** ذ. صفت. پاتار وارو. (ذ) ٽر جو اهو ڪوهه جنهن جو تَڙُ جَرَ سان مليل هجي – اُجهاڳ پاڻي وارو ڪوهه (ريجائون جو ضد).

● **پاتاري ج پاتاريُون:** ث. [سن. پٽڪا = تختي] ٻيڙي هاڪارڻ ۾ ڪم ايندڙ هڪ تختو (جهُڪيل پاسي کي متي ڪرڻ لاءِ مخالف پاسي تختو رکي ان تي ملاح ويهي ٻيڙيءَ کي سنوت ۾ آڻي).

● **پاتاريا (ث):** اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات.

● **پاتاريو ج پاتاريا:** ذ. ٽوٽي – ڳريو.

● **پاتالُ:** ذ. [سن. پاتال پٽ] زمين جو هيٺيون طبقو – پاتارُ (هندن جي عقيدي موجب زمين جا ست طبقا آهن: ١. اَتَل، ٢. دَتَل، ٣. سَتَل، ۴. تلاتَل، ۵. مَهاتَل، ٦. نَتَل ۽ ٧. رَساتَل. آخرين طبقي ۾ نانگ رهن ٿا.) تحت الثريٰ. نرڳ – جهنم. درياه يا سمنڊ جو ترو. (صفت) اونهو – عميق – اوڙاهه. ڏسو "پاتار".

– **پاتال ديش:** ذ. هيٺاهون مُلڪ – امريڪا.

● **پاتائي، پاتاهو ج پاتاوا، پاتاها:** ذ. جُتيءَ جي اندران ترِي ۾ پَراءِ لاءِ وِڌل چمڙي جو ٽڪر.

● **پاتِرُ ج پاتِرون (ٿ):** ث. [سن. پاتِر] ٺڪرجي پات ٿانءُ. لوٽو.

– **پاترپيٽي:** ث. صفت. سنهي چيلهه واري – سنهي (عورت).

● **پاتِرُ ج پاتِرَ:** صفت. [سن. پاتر] لائق – موزون – قابل (ماڻهو). پورو – ٺيڪ – برابر – صحيح. پورڙو.

● **پاتِرجڻُ:** فعل مجهول [سن. پاتر] پلجڻ – ڇڪ ڪرڻ.

● **پاتِرڻ (ٿ):** ث. صفت. رنڊي – وئيشا.

● **پاتِرو ج پاتِرا (ٿ):** ذ. صفت. [سن. پاتر] ويڪرو – تانگهڙو – تراڪڙو (ٿانءُ، ميدان). پالو پولو – پورڙو (ت). (ث. پاترِي ج پاترِيُون).

● **پاتِرِي ج پاتِرِيُون (ٿ):** ث. [سن. پاتر] پات. پتل جي (هندي).

● **پاتِشاهُ ج پاتِشاهَ:** ذ. [ف] بادشاهه.

– **پاتشاهي ج پاتِشاهِيون:** ث. بادشاهي.

● **پاتڪُ ج پاتڪَ:** ذ. [سن. پاتَڪ] نقصان يا تنزل جو سبب. گناهه – پاپ – خطا – ڏوهه. چڪ – ڀُل – غلطي – سَهوَ. پليدي – ناپاڪي. ويرِ جي گندگي. فوتيءَ جو ڇوپ.

– **پاتڪِي ج پاتڪِي:** ذ. صفت. گنهگار – پاپي – بدڪار. گندگي هاٿو. گندو – پليت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پاٽَلُ ج پاٽَلـُونْ:** ٿ. [سن. پَٽرَ = پَن] وڻ جا ٻه ٽي پَن گڏي ٺاهيل پڙچ يا ٿالهي (جنهن تي هندو کاڌو رکي کائيندا).

• **پاٽَنجَل:** [سن] هڪ مشهور هندو فيلسوف جو يوگ تي لکيل ڪتاب.

— **پاٽَنجَلي:** اسم خاص. [سن] "پاتنجل" جو مصنف.

• **پاٽِڻي ج پاٽِڻي:** ذ. صفت. پتڻ وارو — پتڻ اُڪاريندڙ ٻيڙي وارو (هڪ ڪپ تان ڪٽي ٻئي ڪپ تي چڙهي). پار اُڪاريندڙ (درياء وغيره مان). (ذ) قبرستان ۾ رهندڙ ۽ هر فوتيءَ جي جنازي نماز پڙهندڙ فقير. ميّت کي دفن ڪرڻ تائين قبرستان ۾ رهندڙ.

• **پاٽو ج پاٽا (ٿ):** ذ. ڏسو "پاٽائو".

• **پاٽَو:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پاٽوڃا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پاٽِي ج پاٽِيُون (ٿ):** ٿ. [س. پَٽرِي] چٺي — خط. پَٽِي — ڦرهِي.

• **پاٽيا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

— **پاٽارِيءَ تي وڃڻ (ٿ):** زال سان همبستر ٿيڻ.

— **پاٽارِي خالِي نه هئڻ:** ڪنتب مان ڪنهن نه ڪنهن ۾ مٿيا هئڻ — وڏن جي قابليت وارو گـُڻ هئڻ. وارثي واري لياقت هئڻ.

— **پاٽارِيدارُ ج پاٽارِيدارَ:** ذ. صفت. پاٽاري وارو. نامر نڪاڻي وارو. اوطاقي — مهمان نواز. نالي وارو. چوري جو مال ونندڙ ۽ نيڪال ڪندڙ — چورن کي پناهه ڏيندڙ. چورن جو سردار.

— **پاٽارِي ڪرڻ:** وِهڻ جي جاءِ ڪرڻ — چورن جو ٺَر ڪري وِهڻ. زال سان همبستري ڪرڻ.

• **پاٽَرو ج پاٽـَرا (ٿ):** ذ. ڪاٺَن جو پاڪرِ. (پاڪر ۾ آيل ڪانا).

• **پاٽـَرڻُ:** مصدر. ڏِڪي ٻڪريءَ جو کير لاهڻ.

— **پاٽَرُ ج پاٽـَرُون:** ٿ. صفت. ڏِڪي ٻڪري (جنهن جي ٿڻ ۾ کير اچي ويو هجي).

— **پاٽـَرِجَڻُ:** مصدر. 'پاٽَرَڻُ' مان فعل مجهول. ڏِڪي ٻڪريءَ جي ٿَڻَن ۾ کير اچڻ.

— **پاٽولِي ج پاٽولِيُون:** ٿ. ويهڻ جو هڪ نمونو — پٽلي. ڏسو "پلٽي".

• **پاٽولِي ماري ويهڻ:** پلٽي ماري ويهڻ.

• **پاٽ:** اسم خاص. دادو تعلقي ۾ هڪ ديهه ۽ آڳاٽي مشهور ڳوٺ جو نالو. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پاٽ ج پاٽِيُونْ:** ٿ. [سن. پاٽْر] نِڪَرجي وڏي ٿالهي. ڪاٺ جو پاٽوڙو.

— **پاٽ تي وِهارڻ:** طـُهَرُ ڪرائڻ — ختنو ڪرائڻ.

— **پاٽَ پاٽيءَ ۾ ٻڏڻ:** شرم کان ٻڏي مرڻ. ناڪامي جو نتيجو ڀوڳڻ. ٿوري ٿي ڪم ۾ منجهي پوڻ.

— **پاٽڙِي ج پاٽڙِيُون:** ٿ. ننڍڙي پاٽِ ـ ڦيلهِي.

• **پاٽُ ج پاٽَ:** ذ. ڏسو "پاٽ". فقير — ٻارٽُ. شلوار وغيره جي ڪپڙي جو ڏَرُ. سڙهه (ٻيڙيءَ جو). لاٽق (ماٿهو).

• **پاٽارِ (ل):** ٿ. ڪرَبِي، ڪَسِي، آڏَ وغيره ۾ پاڻي جي چاڙهه يا وهڪ جي ڪـَرَ. تار پاڻي جي وَهڪَ. پينتل (ل) ڪنارو (واهه جو). (اسم خاص) بدين ۽ ديري محبت (ماتلي) تعلقن ۾ ديهه جو نالو.

• **پاٽرِي جاگيرَ:** اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پاٽِرو:** اسم خاص. تعلقي رِتي ديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پاٽلو ج پاٽلا (ٿ):** ذ. بينچ.

• **پاٽَنُ ج پاٽَنَ:** ذ. بوتو — قالب — سانچو.

• **پاٽو ج پاٽا:** ذ. [سن. پَٽْر = پٽو] بيل گاڏي جي ڦيٽي تي چڙهيل لوهو پٽو. مُڪرِي (ٿ). جاگيرَ.

• **پاٽـُو ج پاٽـُو:** صفت. پٽيندڙ — پَٽ سَٽ ڪندڙ. ڏٺا ڏيئي رقم هٿ ڪندڙ. هٿ ڦاڙ — خرچائو.

— **پاٽـُو ساٽـُو (ٿ):** ذ. صفت. پَٽَ سَٽَ ڪندڙ — هِتان هُتان پٽي پُورائو ڪندڙ. جفاڪش — محنتي. چالاڪ.

• **پاٽوڙو:** اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پاٽوڙو ج پاٽوڙا:** ذ. [سن. پاٽْرَمِ] نڪر يا ڪاٺ جي وڏي پاٽ — موڪري ۽ اونهي پاٽِ. وڏي پاٽ. (اصطلاحاً) ٻَٽڙ يا گوڏا.

— **پاٽوڙا ڪوڙي ڪاٽڻ:** گوڏا ٻيجي ڪاٽڻ — هيچ ڪري ڪاٽڻ.

— **پاٽوڙا ڪوڙي وِهڻ:** پلٽي ماري وهڻ — ٺهي ٺـُڪي وهڻ (ڪاڏي تي).

• **پاٽوڙوجاگير:** اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پاٽولي ج پاٽولِي:** ذ. [سن. پَٽَهه = پَٽُ] پَٽَ يا ريشم جو ڪم ڪندڙ پَٽ جي رنگائي ۽ ٻَڌَ ۽ اوڻ جو ڪم ڪندڙ. پَٽ جو واپار ڪندڙ. (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۾).

• **پاٽـُونْڊَرُ ج پاٽـُونڊَرَ:** ذ. صفت [سن. پَٽْ = ورهائڻ] ونڊيندڙ — ورهائيندڙ. سختي. "پاٽوندر ٻاڻ، حال پسي پال ڪري" (شاهه).

• **پانوٺي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **پانوٺي ج پانوٺيون:** ث. [سن. پاتر = پات] اَنَ مئڻ لاءِ هڪ سير وزن جيترو ماڻ — پاٽي.
• **پانوٺيون:** اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه ۽ شهر جو نالو.
• **پاٽي ج پاٽيون:** ث. [سن. پاتر] اَنُ مئڻ جو هڪ ماڻ (جنهن ۾ اٽڪل سير کن اَنُ پوي) چئن چوٿاين جو ماڻ. اٺت جو هڪ عضوو (اٺت جي ٻن تاڙين کي پاڻ ۾ ملڻ کان روڪڻ واري ڪاٺي).
— **پاٽيءَ جيڏا ڳوڙها ڪرڻ:** سخت مار ڪيڻ — سخت سيڪت ڏيڻ.
• **پاٽيلو ج پاٽيلا (ت):** ذ. ڳاڏيءَ جي ڇيڙي ۾ ٻڌل ڪِلو.
• **پاٽيو ج پاٽيا:** ذ. [سن. پاٽر] تختو. ڦرهو. ڇونري (ٿ).
• **پاٺُ ج پاٺَ:** ذ. [سن. پاٺَ < پٺ = پڙهڻ] پڙهائي — سکيا — تعليم. سبق — دَرس. ڌرمي ڪتابن جو دَور. ڳائي پنندڙ فقير. "پاٺ پهرينءَ رات جو ڳڙهه پاسي ڳايو". ڳائڻو — ميراثي. منگتو. (شاهه).
— **پاٺ پوڄا ڪرڻ:** ڌرمي رسمون ادا ڪرڻ. عبادت ڪرڻ. ڪرياڪرم ڪرڻ.
— **پاٺ جو ڀوڳ وجهڻ:** پاٺ پوري ٿيڻ تي پرارٿنا ڪرڻ ۽ پرساد ڪرڻ.
— **پاٺ شالا ج پاٺ شالائون:** ث. پڙهڻ جي جاءِ ـ سکيا جو مرڪز — وديالي.
— **پاٺَڪ ج پاٺَڪ:** ذ. صفت. [سن. پاٺَڪ] پڙهائيندڙ (ويد، پراڻ وغيره). سيکاريندڙ — معلم. پاٺ ڪندڙ — شاگرد.
— **پاٺ ماترا:** ث. معنيٰ ڪرڻ کان سواءِ رڳو لَس پڙهڻ جي حالت — روان پڙهي وڃڻ واري حالت — ناظره پڙهڻ.
— **پاٺُ وهارڻ:** ڪنهن ڌرمي پستڪ جي پڙهائڻ جو بندوبست ڪرڻ — ڌرم سال کولڻ.
• **پاٺي ج پاٺي:** ذ. صفت. پاٺ ڪندڙ پڙهندڙ. شاگرد.
• **پاٺَرُ ج پاٺَرَ:** ذ. ٻڪريءَ جو نر ڦَرُ (جو ڇيلي جي وهيءَ کان مٿي هجي).
• **پاڃڻ:** مصدر. [سن. پَرڪشالَنَم = ڌوئڻ < ڪُشَلُ = صاف ڪرڻ]. ڌوئڻ. ڌوئي صاف ڪرڻ "پاڃيون جان نه ڪجن. روئي ڌوئي اڪريون" (شاهه ڪريم). خُشڪ ڪرڻ — سُڪائڻ.
• **پاڙو ج پاڙا:** ذ. [سن. پَرتُڪ] آباد زمين جي وچ وارو غيرآباد زمين جو ٽڪر (جلدبندي وغيره ۾ ڪم ايندڙ خاڪي ڪاغذ جي ٿلهي چادر. آباد ٿيڻ لائق نه هجي). دفتري جاءِ جو هڪ پاسو يا پٽ (ٿ). (ذ) اُٺ جي پلاڻ جو هڪ پاسو (ل). ڇيلو — ننڍڙو ٻڪر. (صفت) سُڪل — خشڪ — ٺوٺ. سگهارو (بدن ۾) — مضبوط — جاڏو.
• **پانورو (ت):** ذ. ڏانداريءَ جو ڏندن وجهڻ وارو حصو.
• **پاڻي (ڪ):** ث. سُڪايل يا خشڪ (مڇي).
• **پاپُ ج پاپَ:** ذ. [سن. پاپ] گناهه — ڏوهه. خطا. دين يا ڌرم جي خلاف عمل. نيچ ڪم — بڇڙو ڪم — ظلم — ڏاڍ. قهر — غضب.
— **پاپ آتما:** صفت. گنهگار — پاپي — ڏوهاري.
— **پاپاتمو ج پاپاتما:** ذ. صفت. پاپي — گنهگار — ڏوهي. هچارو.
— **پاپ پوڻ:** ڇتي پوڻ (سر تي). گناهه جي سزا ملڻ. ضعيف ٿي وڃڻ — تمام مسڪين ٿي وڃڻ.
— **پاپُ روڳُ:** ذ. گناهن جي گندگي — گناهن جو روڳ. گناهن جي سزا طور ٿيل بيماري.
— **پاپ ۾ پوڻ:** گناهه جو ڪم ڪرڻ — بڇڙاين ۾ پئجي وڃڻ — بي قياسيءَ جا ڪم ڪرڻ.
— **پاپي ج پاپي:** ذ. صفت. پاپ ڪندڙ — گنهگار — ڏوهاري. ظالم. بي قياس. اَنيائي — بي انصاف. (ٿ) پاپڻ ج پاپڻيون.
— **پاپيٺو:** ذ. گناهه يا پاپ جو ڪم.
• **پاپڙ ج پاپڙ (ل):** ذ. ڏنجهه — تڪليف — ڏاڪڙو — جاڪوڙ.
• **پاپڙ پٽڻ:** ڏک ڪاٽڻ — تڪليفون سهڻ — جاڪوڙا ڪيڻ.
— **پاپڙ ڪرڻ:** جفاڪشي ڪرڻ — محنت ڪرڻ — ڪوشش ڪرڻ. جاڪوڙ ڪرڻ. تڪليف سهڻ — ڏک ڪيڻ. ڏڪڙا ڏسڻ. تجويزون سٽڻ — ترڪيبون سوچڻ.
• **پاپڙ (ت):** ث. ٺلهيون ساريون (جن ۾ اَنُ نه هجي) — ڏرهاڙ (ت).
• **پاپڙُ ج پاپڙَ:** ذ. [هه سن. پَرپَٽُ] بيسڻ مان ٺهيل مصالحي واري تمام سنهي ماني. مانيءَ جي اُڦَرڪيل ڪَلَ. مٺي مانيءَ جو هڪ قسم (جيڪا جيرو سونف وغيره وجهي ۽ بيمارن لاءِ پچايل هجي).
— **پاپڙجهڙو:** صفت. تمام سنهو — ڦيڦڙو.
• **پاپڙو ج پاپڙا (ت):** ذ. ٻُهرُ جي ڪچي ڦري (جيڪا پچڻ بعد پلڙو ٿئي). مٽرن جي ڪچي ڦري (جنهن ۾ اجا ٻج پکو نه هجي). (صفت) سنهڙو — ٻُهرو.
• **پاپڙي ج پاپڙيون:** ث. [سن. پال] ڪَڻَ جي ٻڇڙي ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لڙڪندڙ ڪَل بيسڻ مان ٺهيل هڪ تول – (صفت). تمام سنهي.
– **پاپڙيءَ پٽيو (ت):** ذ. صفت. بدصورت. ڪَنَ وڏيل. بي مروت.
– **پاپڙيون للڻ:** تمام پوڙهو ٿيڻ. جهُور ٿيڻ.
– **پاپڙيل:** ذ. صفت. ڏگهن ڪنن وارو.
• **پاپليٽ:** ث. [انگ] مڇيءَ جو هڪ قسم.
• **پاپلِين:** ث. [انگ] ڪپڙي جو هڪ قسم.
• **پاپيتو ج پاپيتا:** ذ. ميوي جو هڪ قسم – ڪاٺ گدرو. ايرنُو. ڏسو "پپيتو".
• **پاڄَ (ث):** ذ. پِٽ تي چڙهڻ لاءِ سلاميءَ وارو پاسيرو رستو.
• **پاجامو ج پاجاما:** ذ. [ف. پاءِ + جامہ] سلوار – سُٿڻ. پتلون. چيلهه کان پيرن تائين پهرڻ جو ڪپڙو. جنهن جا پانچا وڏا ۽ ٻَرُ سُٿڻ کان سوڙهو هجي.
– **پاجامي کان ٻاهر نڪرڻ:** آپي کان ٻاهر نڪرڻ – ڪاوڙ ۾ هوش مان نڪري وڃڻ.
• **پاجي ج پاجِي:** ذ. صفت. [سن. پاپِيَہ = ڏڪار جي لائق] ننگ – دغاباز. لُچ – بدمعاش. ڪميڻو – ذليل – نيچ. غلام – ٻانهو – نوڪر. خدمتگار. احمق – چسئو – بي وقوف. (ث) پاجِياڻي ج پاجياڻيون. "پنهون پاجياڻيءَ تي لائق ٿورو لايو" (خليفو نبي بخش).
• **پاڄَ پاڄُونْ (ت):** ث. بند کي پاڻيءَ جي ڪاڙ کان بچاءُ لاءِ ڏنل ڇاپ (ڳوٺين، پٽرن، ڪانن وغيره جي).
• **پاڄاهو (ت):** ذ. نئون نڪتل ٻيٽ (درياءَ مان).
• **پاڄي ج پاڄِي:** ذ. صفت. ڏسو "پاجي". نوڪر – غلام – ٻانهو. "پاڄي پيش اوهان جي، لڙهه لڳو تنهنجي لاهه" (رمضان وادو). (ث). پاڄاڻي ج پاڄاڻيون: "وهواه اوهان جي هِت وساريان پاڄاڻين کي پنڌڙا پريان" (سچل).
• **پاچوڙي ج پاچوڙيون:** وُچاٽيون. پتراٽيون 'پاچوڙيون' پٽريون.
• **پاچاري ج پاچارِيُونْ:** ث. قطار.
• **پاچرُ ج پاچِرَ:** ذ. هرڻ جو هڪ قسم. ڦاڙهو.
• **پاچِڙو:** ذ. [سن. پاچَڪْ < پَڄْ = پَچڻ] ڦَٽن ڦرڙين جي بيماري – پَڪريز – ملو. ميوي پچڻ جي مُند.
– **پاچڙي جي مُنْد:** ث. پڪريز جي مند – مکوراڙ جي موسم. ميوات جي پچڻ جي موسم.
• **پاچِڪو ج پاچِڪا:** ذ. پاتُ (ڪَتَلَ جو).
• **پاچو پانچو ج پاچا، پانْچا:** ذ. [ف. پائنچہ] سُٿڻ يا پاجامي وغيره جو پيرن وارو کليل حصو – ٻهيڻُ (ت).
– **پاچا، پانچا پُسائي چلڻ:** ڊپ کان مُتِي ڏيڻ. بزدل ٿيڻ. مياري ٿيڻ. خراب ڪم ڪرڻ.
• **پاچو ج پاچُو:** ذ. صفت. [سن. پَڄْ = پچڻ] پچڻ جهڙو. هضم ٿيڻ جهڙو.
• **پاڇَ:** ث. [سن. پُڇِ، پُڇَڪا] جانورن جي پيڇي – پِڇَ. آش – رَبَ. [سن. پَشْچَاتْ = پوءِ] پچاڙي. گهٽتائي – ڪوتاهِي (ل).
• **پاڇا ج پاڇا:** ذ. [ف. 'پاشاه' جو بگڙيل لفظ] پاتشاه – بادشاه.
– **پاڇائِي ج پاڇايُون:** ث. پاتشاهي. بادشاهِي.
• **پاڇاتو ج پاڇاتا:** ذ. صفت. [سن. پَشْچَاتْ = پوءِ] پويون – پڇاڙيءَ وارو. دير سان ٿيل. وقت کان پوءِ. مُندَ کان پوءِ پچي تيار ٿيڻ (پوک. ميوو) مُند کان پوءِ پوکيل (فصل). اڳاٽو جو ضد. (ث) پاڇاتِي ج پاڇاتيون.
• **پاڇانْڊو ج پاڇانْڊا:** ذ. [سن. پَشْچاتْ = پوءِ] پڇاڙِي – نتيجو. پويون نسل – ٻُڻ – وِيائُ.
• **پاڇاهُ ج پاڇاهَ:** ذ. [ف. پاتشاه بگڙيل لفظ] بادشاه.
– **پاڇاهِي ج پاڇاهِيُونْ:** ث. بادشاهِي. "پاڇاهي نہ پاڙيان. سرتيون سُٺيءَ ساڻ." (شاهه).
• **پاڇِڙِيْ (ت):** ظرف. پٺيان – پوئتان – پُٺتي.
• **پاڇَل:** ث. تانگهو پاڻي – ڇاڇَر.
• **پاڇِل:** ث. [سن. پَشْچَاتْ = پوءِ] ٻيڙيءَ جو پٺيون حصو – پاڇيل. (ظرف) پٺيان (نهارڻ) – پوئتي (ت).
– **پاڇو پوڻ:** جِنِ يا پَريءَ جو اثر ٿيڻ آسيب ٿيڻ صحبت جو اثر پوڻ.
– **پاڇو ڊگهو ٿيڻ:** مهرباني ۽ سخا جي ڪا حد نہ رهڻ – هر وقت فيض جاري رهڻ. عمر دراز ٿيڻ.
– **پاڇُولو ج پاڇُولا:** ذ. پاڇو – سايو.
– **پاڇُوهو پاڇُٺو:** ذ. ڏسو "پاڇو".
– **پاڇو هٽڻ:** سايو هٽڻ – ڇانوَ هٽڻ. مهربانيءَ يا سرپرستيءَ جو هٽ هٽڻ.
– **پاڇي پر ڊڄڻ:** تمام گهڻو ڊڄڻ – نالي کان ئي ڊپ وٺڻ.
– **پاڇي کان بہ پري ڀڄڻ:** وَٽُن وڃڻ – ويجهو نہ وڃڻ. سخت نفرت ڏيکارڻ. بيزار ٿيڻ – ڪو واسطو نہ رکڻ.
– **پاڇي وانگر پٺيان اچڻ:** هر وقت ساڻ رهڻ. ليلو ٿي لڳڻ – هر وقت لڳو رهڻ. جاسوسي ڪندو رهڻ.

• **پاڃي ج پاڃيُون:** ث. [سن. پَشْچَاتْ = پوءِ] بَچت – بقايا – رَهت. توشو – ثمر. ملڪيت. رياضيءَ ۾ وند ڪرڻ بعد بچيل انگ. (ظرف) باقي – بچت ۾ _ رهيل.

– **پاڃي پوڻُ:** باقي رهڻ – بچي پوڻ. ڪمائيءَ منجهان خرچ ڪرڻ ڪان پوءِ رقم بچڻ.

– **پاڃي ڪرڻ:** بچت ڪرڻ – پوءِ لاءِ رکڻ – آئنده لاءِ ڪجهه بچائڻ.

– **پاڃيَلُ:** صفت. بچت ڪيل.

• **پاڃيرو ج پاڃيرا:** ذ. چوپائي مال جو ٻيو دفعو پاڻي پيئڻ جي حالت.

• **پاڃيل ج پاڃيلُونْ:** ث. [سن. پَشْچَاتْ = پوءِ] ٻيڙيءَ جو پويون حصو – پَاڇَلِ ("آڳيل" جو ضد).

– **پاڃيلي تختُ:** ذ. ٻيڙيءَ جي پاڃيل جي تري وارو تختو.

– **پاڃيلي لَڪُ:** ذ. ٻيڙيءَ جي اندر هيٺ وارو تختو.

– **پاڃيلي مُهرو:** ذ. ٻيڙيءَ جو پاڃيل وارو مُهرو.

• **پاڃيلو ج پاڃيلا:** ذ. صفت. پٺيان ايندڙ – ڍلو. سُست – ٽوٽي.

• **پاڃينْدو(ث):** ذ. پُٺِ جو خيال – ٻارن ٻچنَ جو فڪر.

• **پاخانو ج پاخانا:** ذ. [ف. پائخانہ < پايہ = پير + خانہ = جاءِ] پيرن تي اوڪڙو ويهڻ واري جاءِ. ڪاڪوس – ٻُٺِي.

• **پاداشِ:** ث. [ف] سزا. بدلو – عوض.

• **پادَرُ ج پادَرَ:** ذ. [سن. پَادْ = پير] جُتيءَ جو هڪڙو پيرُ. موچڙو – گَلو – لتَرُ – جُوتو.

– **پادَرُ اُونْڌو ڪرڻ:** تماشو مَچائڻ – مسخري وجهڻ – جهيڙو مچائڻ.

– **پادر چَڪَ ۾ ڪرڻ:** وات ۾ موچڙو جهلڻ (معافيءَ وٺڻ جو هڪ نمونو). معافي وٺڻ. آڻ مڃڻ.

– **پادر سنگهائڻ:** مِرگهيءَ واري مريض جو ترت علاج ڪرڻ لاءِ موچڙو نڪ تي رکڻ. علاج ڪرڻ.

– **پادرسنگهڻ:** ڪُتي جهڙيون وصفون اختيار ڪرڻ. ڪميڻو ٿيڻ.

– **پادرَ کائڻ:** موچڙا کائڻ – جُوتا جهلڻ. جُٺ ٿيڻ. بي عزتي ٿيڻ.

– **پادر ۾ پير پائڻ:** ڪلهو هڻڻ – برابري ڪرڻ – همسري ڪرڻ – برميچڻ.

– **پادرن جو ڪوڙ:** محاورو. جنهن تي پادرن جو اثر نہ ٿئي – موچڙن جو ڏاڍو – ٺَرڊُ – ٺَـٺَرُ.

– **پادرَن کي سڌَ ڪَرڻ:** گهُري موچڙا وٺڻ. جڏا ڪم ڪرڻ. اڍنگي روش اختيار ڪرڻ – سزا جهڙو ڪم ڪرڻ.

– **پادر هڻڻ:** موچڙا هڻڻ – سيڪت ڏيڻ – مار ڪيڻ. لوڏي ڪيڻ – ڏڪارڻ.

• **پادرِيْ ج پادرِي:** ذ. [لاطيني. پئٽر] "فادر" جو بگڙيل لفظ. عيسائين ۾ مذهبي رسمون ادا ڪندڙ ۽ سکيا ڏيندڙ عالم.

• **پادِشاهُ ج پادشاهَ:** ذ. [ف. پاتشاه] بادشاه

• **پادِشاهتَ:** ث. بادشاهت.

• **پادِشاهِي:** ث. بادشاهي.

• **پاڏَارَڻُ:** مصدر. [پَڏَ = پير + ڏارَڻ] روانو ڪرڻ – اُسهائڻ – اُهرائڻ. پڌرو ڪرڻ. ڏسو "پڌارڻ".

• **پاڏرَ:** ث. لفظ 'اوڏر' سان گڏ استعمال ٿيندڙ لفظ "اوڏر پاڏر".

• **پاڏرِ:** ث. [سن. پْرَ سِڌَّ] سنئون پَٽُ – اَجو پَٽُ – ڪليل ميدان – پرنو. جاءِ جي اڳيان ڪليل ميدان – آڳنڌ – اڱڻ. (اسم خاص) تعلقي ديري محبت (ماتلي) ۾ هڪ ديهہ جو تعلقي ڳونيءَ (ٽنڊي محمد خان) ۾ هڪ ديهہ ۽ ڳوٺ جو نالو.

• **پاڏ:** ظرف. پاسي – ڏانهن "پُٺيءَ پاڏ = پُٺيءَ طرف".

• **پاڏارڻُ (ل):** مصدر. ڏسو "پڌارڻ". پڌرو ڪرڻ – پاڏارڻ. "ڪري پيڪ پنهونءَ سين پاڏاريائين پاڻ". (شاهہ). (پاڏاريو – پاڏاريندو – پاڏاريل). ث.

• **پاڏ ڪِي ج پاڏ ڪِيُونْ (ٿ):** تنيڙي. پَاڏي. وچ.

• **پاڏَنْهَنْ. پاڏَهَنْ (ت):** ظرف. ڏسو (پاڏ).

• **پاڏو ج پاڏا:** ذ. [سن. وَتْسَهْ] ماهي مال جو نَرُ ٻچو – ڪُونهونْ. اڌامندڙ جيت جو قسم (ڀؤنر جهڙو رنگ ڪارو). ڇيٽي جو ٽِنبڻُ. (صفت) ٿلهو متارو. سگهارو – جانئو. (ث) پاڏي ج پاڏيون.

– **پاڏا پِيهڻ:** خار کائڻ – ڪاوڙ کائڻ.

– **پاڏو ٿيڻ:** ٿُلهو ٿيڻ – متارو ٿيڻ – مَڇِي پوڻ.

– **پاڏيو ج پاڏِيا (ٿ):** ذ. پاڏو. پَاڏِيئو ج پاڏِيئا (ٿ): ذ. آڪَ جي وڻ جو انب – آڪَنَڙو.

• **پاڙِ (ت):** ذ. صفت. وڏي پيٽ وارو. گهڻ کائُو – پيٽي.

• **پاڻ. پاڻڻُ:** مصدر. چوپائي ڪي ٽنگ ۾ ڊگهو رسو ٻڌي ٻنيءَ ۾ چيڪَ چڏڻ (جيئن اُهو جانور ڪُجِ حصي ۾ گهمي ڦِري گاهہ کائي سگهي) چيڪ چڏڻ. ٿلهڻُ. اَٽرُ ڪرڻ. (پاڻيو – پاڻيندو – پاڻيل).

• **پار:** ظرف. [ف] گذريل – پويون.

– **پارسال:** ذ. گذريل سال – پَرُ.

• **پارَ:** ذ. [سنڌي. پارَ ج پارَ] هي لفظ هميشه جمع ۾ ڪم اچي. نشان (سڃاڻپ لاءِ) – اهِڃاڻ. ڪم – افعال – لڇڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عادتون – خصلتون. گڻ – وصفون. رواج. ڪنهن فوتيءَ تي روئڻ وقت ان جون وصفون بيان ڪرڻ – اوسارا.

– **پار آلاپڻ:** پار ڪيڻ – سُرسان فوتيءَ جا گڻ ڳائڻ.

– **پار پتا ڏيڻ:** نشانيون ٻڌائڻ – ايمان ڏيڻ – گذريل ڳالهيون ياد ڏيارڻ.

– **پارَ پڇڻ:** نشانيون پڇڻ – اهڃاڻ پڇڻ.

– **پارَ ڏيڻ:** نشانيون ٻڌائڻ – ڏس ڏيڻ. سڃاڻپ ڪرائڻ (ڪنهن وسري ويل ماڻهوءَ جي).

– **پارَ سڃاڻڻ:** نشانيون سڃاڻڻ. افعال سڃاڻڻ. افعالن مان سَهي ڪرڻ.

– **پارَ ڪيڻ:** مري ويل ماڻهوءَ جون وصفون خاص نموني ۾ بيان ڪري روئڻ – اوسارا ڪيڻ. وڏي آواز سان روئڻ.

● **پارَ:** ث. نار جي نيسر (ڪ). چونري يا لانڍي ۾ ٺاهيل جارو. اگڙ جي ڪنار (ث).

● **پارِ:** ظرف [سن. پارَ] ٻي ڪپ تي – هُن پر – ٻئي پاسي (درياءَ جي) – پرار.

– **پار اُڪارڻ. ڪرڻ. لنگهائڻ:** ٻرينءَ پر پهچائڻ – پرار اُڪارڻ – درياهه تُٻائڻ – مشڪل مان ڪيڻ. ڪاميابي حاصل ڪرڻ.

– **پارِ لنگهڻ:** آر پار وڃڻ – هُن پر وڃڻ – ڪاميابي حاصل ڪرڻ – مصيبتن ۽ مشڪلاتن ڪان آجو ٿيڻ – لنگهي پار ٻوڻ.

– **پار مٿي:** ظرف. هن پار ڏانهن. ٻئي جهان ڏانهن. ”ويندو نه پسين ڏيهه. پتڻ هن پار ڏي“. (شاهه).

● **پارُ ج پارَ:** ذ. [سن. پَارَ] نديءَ جو ٻيو ڪپ – پراڙ. ظرف. پاسو. طرفداري – حمايت. لحاظ. پتو – ڏسُ. نشان – اهڃاڻ. لڇڻ – عادت. حدَ – چيڙو. اوسارو. تانگهو. ڪوهُ (جنهن ۾ تَرُ جو پاڻي نه هجي برسيمي جو پاڻي اچي. تَر ۾ اهڙن ڪوهن جي اونهائي ٢٥ فوٽن ڪان ٥٠ فوٽن تائين ٿئي. اُنهن کي 'برساتي ڪوهه' به چون. هنن ڪوهن جو پاڻي مٺو ٿئي). پار درياءَ يا ڪوهه جي ڪپ تي بڌل ڳوٺ (ث).

– **پاران:** ظرف. ٻرينءَ پر ڪان – هن پار ڪان. ٻرئين طرف ڪان – طرفان – پران. جي عوض.

– **پارا وارُ:** ذ. پڇاڙي – چيڙو – انتها – پڇڙي.

– **پارُ ٿيڻ:** پاران پوڻ –طرف ڪڻڻ – پاسو وٺڻ – حمايت ڪرڻ – تائيد ڪرڻ.

– **پارُ پائڻ:** انت لهڻ – حد لهڻ.

– **پارُ پوڻ:** لنگهڻ. (ڏکئي ڪم يا بيماريءَ مان). ڪامياب ٿيڻ – مطلب حاصل ڪرڻ – مقصد کي پهچڻ.

– **پارِ دَرُشڪ:** صفت. [سن] اُها شيءِ جنهن مان آريار ڏسي سگهجي – شفاف.

– **پارُ سڃاڻڻ:** طرف سڃاڻڻ. عزت واري يا قرب واري جو قدر ڪرڻ – لحاظ ڪرڻ.

– **پاروچو:** ذ. صفت. پاريچو – پارَ جو وينل.

– **پارُون. پارئون:** ظرف. درياءَ جي ٻئي طرف ڪان – هُن پرِ ڪان. طرفئون. پاران – بدران – عوض.

– **پاريان:** ظرف. طرف ڪان – پار ڪان – ٻرئين طرف ڪان.

– **پاريچو ج پاريچا:** ذ. صفت. درياءَ جي ٻئي پر جو رهاڪو – پراڙ جو وينل. (مجازاً) سهڻيءَ جو عاشق (ميهار درياءَ جي ٻئي پر رهندو هو) ڏسو ”پاروچو“. ”مٿي جهوڪ جهري. پنڌ پَسِ پاريچن جي“. (شاهه).

● **پارابو ج پارابا (ڪه ڪ):** ذ. ڏسو ”پاراپو“.

● **پاراپو ج پاراپا (ل):** ذ. [سن. پَرَشَٿَ پاوَ پَرِيَش = موڪلڻ + پاءِ = حالت. موڪلڻ جي حالت]. پيغام – سنيهو – نياپو. ڏوراپو. ”سِڪان جي نه سٽين. پاراپا پريءَ جا“ (شاهه ڪريم).

– **پاراپي ج پاراپي:** ذ. صفت. قاصد – ربهارو – پانڌي.

● **پاراتو ج پاراتا:** ذ. پِٽَ – سراپ – بد دعا – پِٽڻو – ڪانبي.

– **پاراتو ڏيڻ:** پِٽڻ – پِٽڻا ڏيڻ – بد دعا ڪرڻ.

– **پاراتو ج پاراتُو:** ذ. صفت. پِٽڻو – ڪارزبانو.

● **پاراٽڻ:** مصدر. گوهيل اٽي کي گيهه يا مکڻ هڻڻ – مَکُ ڏيڻ.

● **پارانو ج پارانا:** ذ. [سن. پرا + سُٿهه] پرائو – اَڦراٽو

● **پاراپو ج پاراپا (ڪ):** ذ. نياپو – پيغام – سنيهو – ڏسو ”پاراپو“.

– **پاراپي جع پاراپي:** ذ. نياپو کڻي ويندڙ – قاصد – ربهارو.

● **پاراڏي ج پاراڏي:** ذ. صفت. [سن. اَپرادي = گنهگار. پاپي] شڪاري. ماري پاپي – ظالم.

● **پارَاڏي:** اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **پارانُ:** ذ. دؤر (شاسترن يا ڌرمي ڪتابن جو). پاٺ.

● **پارانيو ج پارانيا:** ذ. نياپو – سنيهو. پيغام وٺڻ – مِهڻو – طعنو – ڏوراپو. ڏسو ”پاراپو“.

– **پارانيا پچارڻ:** پيغام پهچائڻ – نياپا ڏيڻ. ڏوراپا ڏيڻ – طعنا هڻڻ – مهڻا ڏيڻ. گذريل ڳالهيون پچارڻ.

• **پاراڻ ڪشُ**: ذ. ڪورڪي ڪم جو هڪ اوزار (تاجيءَ جو ٻرُ چڪي ٻيهارڻ لاءِ سنهي ڪمان جهڙي ڪاٺي).

• **پاراٿو ج پاراٿا (ڪ)**: ذ. پهرو – سنيال – رکوالي. شڪار لاءِ ناهيل لڪ – ڪنڌڻو – لڪڻو.

• **پاراهي ج پاراهيون**: ث. پارائي ٽوٽي (ٿ).

• **پارائي ج پارائيون**: ث. لوهه جي ٿلهي سيخ (گرين شين کي چورڻ، ريڙهڻ يا مٽي کڻڻ جي ڪم اچي) – بيرم. ڏري کوٽڻ لاءِ ڏگهي لوهي رنبي. ڪاٺ چيرڻ وقت گهوڙيءَ جي اندران ڏنل جهَل يا ڇپَر.

• **پارت ج پارتون**: ث. [سن. آرپڻ = حوالي ڪرڻ] سفارش – سُپارت – خاص تاڪيد. ڪم پوري ڪرڻ جي هدايت.

– **پارت ڪرڻ**: سفارش ڪرڻ – چوڄاءُ ڪرڻ – سُپارت ڪرڻ.

• **پارٽ**: ذ. [انگ. Part] حصو – ڀاڱو. ٽڪرُ – ٻهرو.

• **پارٽ وٺڻ**: عملي طرح ڀهرو وٺڻ (ڪنهن ڪم ۾).

• **پارتو**: اسم خاص. تعلقي چاچڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پارٽي ج پارٽيون**: ث. [انگ. Party] جماعت – گروهه – ٽولي – گهٽن ميمبرن جي گڏيل دعوت – مجلس.

• **پارٻتي**: اسم خاص. [سن. پاروتي] هندو مذمت موجب شوَ جي زال جو نالو. اُها عورت جا برف جهڙي صاف ۽ جبل جهڙي مضبوط هجي ۽ا يشور کي پتيءَ جي روپ ۾ ڄڀي.

• **پارجات**: ذ. [سن] مرجان جو وڻ.

• **پارچو ج پارچا**: ذ. پارچ. چلڪندڙ رُڪ جو هڪ قسم. پڙچ.

• **پارچه**: ذ. [ف] ٽڪرو – پرزو. ڪپڙو. لباس – وڳو. خلعَت.

• **پارچه بافي**: ث. ڪپڙي اڻاوت جو ڪم – ڪپڙي اُڻڻ جو هنر.

• **پار دال**: ث. بناڦَر جي ڪير ڏيندڙ اُٺ. ڏاچي.

• **پارو ج پارا**: ذ. [سن. پارَ = پارو] موتيءَ جو هڪ قسم (اندر ميڻ ڀريل. اچي رنگ جا ۽ خاص ڪري نڪَن ۾ وجهبا آهن) – شيلاٽي موتي. نڪ جي نٿڙي ماڻي (جنهن ۾ ڪير جمائجي ڪنو (نڪرجو).

• **پارسُ ج پارس**: ذ. [سن. سپَرش] – خيالي پٿر جو هڪ قسم (چون ٿا ته اهو پٿر لوهه سان گسي ان کي سون ڪري وجهندو آهي). (صفت) نهايت عمدو. نفيس. قابل – لائق. اُستاد ڪامل.

– **پارسُ پيپر**: ذ. وڻ جو هڪ قسم.

– **پارسُ ٿي پوڻ**: ڪامل ولي ٿيڻ. فيض وارو ٿيڻ (جنهن جي فيض ڪان مريد مٿيا وارو ٿئي).

• **پارسُ**: اسم خاص. [ف] ملڪ ايران جو اڳوڻو نالو (جو هوشنگ جي پٽ تان هن ملڪ تي پيو). فارس. حضرت نوح عليه السلام جي پوٽي جو نالو.

– **پارسي ج پارسي**: ذ. صفت. پارس جو (رهاڪو) – فارسي. ايراني. آتش پرست.

– **پارسي**: ث. ايران جي ٻولي – فارسي. پرولي. (صفت) ڏکي – اهنجي.

– **پارسي پائڻ**: پرولي پڇڻ – ڳجهه پروڙڻ.

– **پارسي پڙهڻ**: ڏکيو ڪم ڪرڻ. ڏاريو علم پرائڻ. قابليت حاصل ڪرڻ "پارسي پڙهسي، گهوڙي چڙهسي" (چوڻي).

– **پارسي هُڻڻ**: مشڪل ڪم هٿڻ. نئون ڪم هٿڻ.

– **پارسا ج پارسا**: ذ. صفت. [ف] پرهيزگار – پاڪدامن – نيڪُ – صالح. متّقي – زاهد.

– **پيران پارسا**: ذ. وڏو پير – وڏو مرشد – سجّاده نشين.

– **پارسائي ج پارسائيون**: ث. تقويٰ – پرهيزگاري – پاڪدامني. خداترسي.

• **پارسل ج پارسل**: ذ. [انگ. Parcel] بند ٿيل پٽڪيت – ٽپال ذريعي ڪا بند موڪليل شيءِ. بِدَ – بدڙي.

• **پارشُ ج پارش (ت)**: ذ. پارڇُ.

• **پارشَد ج پارشد**: ذ. مُلڪ. نيڪ. رهبر. ڏسو "پارڪد".

• **پارڪُ، پارڪ ج پارڪ**: ذ. [انگ. Park] باغيچو – ننڍڙو باغ.

• **پارڪر**: اسم خاص. سنڌ جي هڪ طبعي حصي جو نالو (جو ٿرَ ڪڇ ۽ جودڀور علائقن جي وچ ۾ آهي. اصل ۾ 'پار ڪار = ڪاري جي پار' يعني لوڻي نديءَ جي پرينءَ پر).

• **پارک**: ث. [سن. پريڪشا = جاچڻ > جاچڻ > ايڪشن = ڏسڻ] پَرَک – پريکيا – آزمائش ـ ڪاس – جاچ.

– **پارڪ ج پارڪ**: ذ. صفت. پارکو.

– **پارڪ جا پار ڪاٿون**: پرک.

– **پارڪو ج پارڪو**: ذ. صفت. [سن. پريڪشڪ] پرکيندڙ – کوڙ سچ کي ظاهر ڪندڙ. چڪاسيندڙ – آزمودو ونندڙ. سڃاڻڻ وارو (اصل نقل کي) ڏاهو – آزمودگار. جاڻو. نقاد.

• **پارڪد ج پارڪد**: ذ. صفت. [سن. پارشد = اجلاس. جلسو. انجمن وغيره] پارشد ديوتا جي ڪچهري. نوڪر. تماشائي. سونهون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پارليامينٽ:** ٿ. [انگ. Parliament] قانون ٺاهيندڙ جماعت. قانون ساز اسيمبلي – قومي نمائندن جو ميڙ – مجلس شوريٰ.

• **پارنو:** اسم خاص. تعلقي ڇاڇري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پارِينت، پارِيٺت (ٿ):** ٿ. شاديءَ واري رات – پرڻي جي رات – لاٽن واري رات.

– **پارُو:** ذ. صفت. پاريندڙ – نباهيندڙ. وفادار. وقت گذر ڪندڙ. (اسم خاص) هندڪو نالو.

• **پارو:** ذ. [سن. پارَد] ڌاتوءَ جو هڪ قسم (اڇي رنگ جو. پتڙو. ڳهاٽي پاڻياٺ وانگر چلڪندڙ ۽ ترڪندڙ ٿئي) – سيماب.

• **پارو ج پارا:** ذ. [سن. پرليمُ = برف] سياري جي موسم ۾ ڏاڍيءَ ٿڌ سبب جاول پاڻي – ڏاڍي ٿڌ – سخت سيءُ. "سه سيارو پاڻي پارو جت جهڙ جهڪ ۽ جهول" (شاهه). ٺڪر جو لوٽو (ڪير وجهڻ جي لاءِ ڪم اچي) – پارڙو. ڪُنو (ٺڪر جو) موتيءَ جو هڪ قسم (رنگ اڇو. اندر ميٺ پريل) – شيلاڻي موتي – پارڙو. [ف. پاره] ٽڪرو "جان جگر ڪري پارا پارا" سيپارو > سي = ٽيهه + پارو = ڀاڱو = ٽيهون حصو (قرآن شريف جو). (صفت) پارن وارو – افعالن وارو. (ظرف) وانگر – جيان – جهڙو. تو پارو = تو جهڙو. مون پارو = مون جهڙو".

– **پارن ۾ پارا پوڻ:** مصيبتن تي مصيبتون ڪڙڪڻ – تڪليفن مٿان تڪليفون اچڻ.

– **پارو پچڻ:** هندن جي هڪ مُردي کي مساڻ ڏي ڪٺي وڃڻ کان اڳ مُردي جي مٿن کان ڏلي پچڻ جو سُوڻ ڪرڻ.

– **پاروَتي:** اسم خاص. [سن. پاربتي = مهاديو جي زال] مهاديو جي زال جو نالو – پاربتي.

• **پارُوٽو ج پارُوٽا:** ذ. [سن. پارَ] تيار ٿيڻ کان پوءِ گهڻي وقت تائين رکيل . (ڪاڏو طعام وغيره جو ٺري بي سواد ٿي وڃي). رکيل (ڪاڏو). ٺريل – بي سواد – اوسڻو. باسي – ڏپ ڪيل. ڪنو (ٿ) پارُوٽي ج پارُوٽيون.

– **پارُوٽي واڱر جهڙو منهن ڪرڻ:** پيلو منهن ڪرڻ – مايوس ٿيڻ. شرمسار ٿيڻ – لڄي لڳڻ.

• **پارووڙي:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پارووڻي:** ٿ. خبر – سُڌ – ڄاڻ – پروڙ.

• **پارهُ:** ذ. [ف. پاره] ٽڪرو. حصو – ڀاڱو. پرزو. پيوند – ڇتي. قرآن شريف جي ٽيهن حصن مان هڪ حصو – پارو.

– **پارهُ پاره ڪرڻ:** ٽڪر ٽڪر ڪرڻ – پرزا پرزا ڪرڻ.

– **پارهُ دوز:** ذ. صفت. ڪپڙن ۾ اڳڙيون وجهندڙ. موچي.

• **پارهيڙي ج پارهيڙي:** ذ. [سن. پَرِ ڌرشڪ] شڪاري. ماري. پاپي. پکين جو شڪار ڪندڙ. پکي ڦاسائيندڙ.

• **پارهيڙي ج پارهيڙيون (ڪ):** ٿ. مڇيءَ جو هڪ قسم (چلن سان. رنگ سونهري. ڊيگهه ۳ – ۴ انچ).

• **پاري ج پاريون:** ٿ. [پرا. پَنڊيا. سن. پاڻڊ + اڪا] ڏڪي (ٺڪر جي). ٺڪر جي ڪُني (ڇڻن واري). ڇپر جي آڏو ورانڊو. [سن. پالي = قطار] ڳوهو – سيڙهه. ڪسي – نهر. سير. ڪنڌي – ڪپ (ڳوٺن جو) وسڪارو. لاڏ – قطار. نپايل يا پاليل عورت – نوڪرياڻي – ٻانهي. جُز جو ٿيو – پور. پيادي. "تسئي ٿي، سيد چئي، ڪٺي پير پاري". (شاهه).

• **پارياهو ج پارياها (ڪ):** ذ. مڇيءَ ڦاسائڻ لاءِ هڪ قسم جي "سَنڌ" (جا ڪناري تي جهلي ويهجي).

• **پاريبو ج پاريبا (ٿ):** ذ. [سن. پراوت] پاريهل. ڪبوتر.

• **پاريچا (ڪ):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پاريري:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پاريسي ج پاريسيون:** ٿ. پارسي بولي. ٻروچڪي بولي. ڳجهارت – پرولي – ٻجهارت. "ڏين پارسيون پاڻ ۾ .... الخ" (شاهه).

• **پاريگي (ٿ):** اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.

• **پاريل ج پاريل:** ذ. [سن. پاراوت پارُوتهه = ڪبوتر] ڪبوتر – پاريهل.

• **پارينُ:** صفت. [ف] جهونو – پراڻو – ڪُهنو. زبون.

• **پاريو ج پاريا:** ذ. ٽڪاٽو ڏيرو. "جيئن عمر ڪوٽ پرسان راڻن جا پاريا".

• **پاريهو، پاريهل ج پاريهو، پاريهل:** ذ [سن. پاراوت] پکيءَ جو هڪ قسم (جمڪندڙ سُرمائي رنگ جو. ڦتل جاين ۾ پراڻن کوهن ۾ رهي ان جو رت ۽ گوشت. تمام سخت گرم مزاج. اڏا رنگ جي مرض ۾ ترت علاج طور ڪارايو ويندو آهي).

• **پاڙ (ڪ):** ٿ. گاهه جو هڪ قسم (چوپايو مال کائي ۽ هن کي اُپرڻ لاءِ مِڻي پاڻي جي ضرورت ٿئي).

• **پاڙ ج پاڙون:** ٿ. [سن. پٽ] جڙ – ٻيخ. ڪنهن به نباتات جو زمين ۾ پکڙيل. تاندورن وارو حصو (وڻ يا ٻوٽي کي مضبوط جهلي ۽ پاڻي جُهي وڻ کي رسائي). پيڙهه – بُنياد.

– **پاڙان، پاڙُون:** ظرف. پاڙ کان – پاڙ وٽان. بنياد کان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— پاڙيٽ ج پاڙيٽ: ذ. صفت. پاڙ پٽيندڙ. جَڙ اُکيڙيندڙ. برباد ڪندڙ — ناس ڪندڙ — ويري — دشمن.

— پاڙ پٽڻ: برباد ڪرڻ. جڙ ڪڍڻ. بنياد اکوڙڻ — ناس ڪرڻ.

— پاڙ پيڙهيءَ وارو هجڻ: بنيادي وڏو ماڻهو هجڻ. خانداني نسل مان هجڻ. هلندي پچندي وارو هجڻ.

— پاڙ سائي ٿيڻ: سر سبز ٿيڻ — آباد ٿيڻ — خوش ٿيڻ. (ڪنايتہ) تباهه ٿيڻ — ناس ٿيڻ (عام طور باراتي ۾ ڪم اچڻ "شل ڪا پاڙ سائي ٿئيس")

— پاڙئون پٽي ڪيڏڻ: بنياد کان ناس ڪرڻ — صفا برباد ڪري ڇڏڻ.

— پاڙونڊو ج پاڙونڊا: ذ. ول جو پاڙ وارو پٽو (جو سخت ٿئي ۽ اڪثر ڪاٽڻ جي ڪم نہ اچي).

• پاڙچُ: ذ. نار يا هُرلي جو هڪ عضوو (ڪاٺ يا لوهه مان ٺهيل هٿ ڪن ڏگهو ۽ فوٽ ڪن ويڪرو نار جنهن ۾ لوٽن مان پاڻي ڪري ۽ اُتان وچي نيسَر ۾ پوي). لوهه جو پترو — پڙچ.

• پاڙچو ج پاڙچا: ڏسو "پاڙچ".

• پاڙچو ٿي پوڻ: بي حِس ٿي پوڻ — ڏاڍو ٿڪجي پوڻ — ڦاٽ ٿي پوڻ.

• پاڙ ڏنگ: ذ. پلاڻ جو هڪ رسي ٺڪر (جو ڪوٽي ۾ ٻڌبو آهي).

• پاڙ: مصدر. پاڙڻ مان اسم. عوض — بدلو. "آڙ" لفظ سان گڏ ڪم ايندڙ لفظ "آڙ پاڙ ڪي وجڻ".

— پاڙ: ذ. عوض — بدلو. ضد. ويرُ — انتقام. اَگهہ — مُلهہ — هميشہ لفظ "اگهہ" سان گڏ ڪم اچي "اگهہ پاڙ".

— پاڙ پاڙڻ (ٿ): بدلو وٺڻ — رهيل پلئُو جي ڪَسَر ڪيڏڻ.

— پاڙجهاڙ: ٿ. وهنوار — لٽ پٽ. (حساب ۾). ڏيتي ليتي جو فيصلو.

— پاڙ جهاڙ ڪرڻ: ڇُڪتو ڪرڻ (ليکو). ٻہ شيون هڪٻئي جي بدلي ۾ قبول ڪرڻ. بدلو وٺڻ.

— پاڙاٿتو ج پاڙاٿتا: ذ. صفت. پاڙي جو — پاڙي وارو.

— پاڙو رکڻ: پاڙي جو ننگ رکڻ. پاڙي جي حفاظت ڪرڻ — پاڙي جو لحاظ رکڻ.

— پاڙوسي ج پاڙوسي: صفت. پاڙي جو رهاڪو — پاڙيسري.

— پاڙي پنڌ: ظرف. گس پنڌ — ڏگ پنڌ سان — واٽ ويندي.

— پاڙيچي پاڙيچي: ذ. صفت. پاڙي جو — پاڙيسري.

— پاڙيسري ج پاڙيسري: ذ. صفت. پاڙي جو — پاڙي وارو — پاڙي جو رهاڪو — پاڙي ۾ ويٺل — همسايہ — محلي وارو. پر ۾ ويٺل ويجهو ويٺل.

— پاڙي وارو ج پاڙي وارا: ذ. صفت. پاڙيسري.

• پاڙوڏرو: اسم خاص. تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• پاڙها (ٿ): اسم خاص. مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

— پاڙهٽي: ٿ. پاڙهڻ جو ڪم يا نمونو.

• پاڙهو ج پاڙها: ذ. صفت. پڙهندڙ (ڦيٽو جهاڳ). ڦيٽو وجهندڙ — جهاڳ وجهندڙ.

• پاڙهيتو ج پاڙهيتا: ذ. صفت. جهاڳ وجهندڙ — مانڊو.

• پاڙهيري ج پاڙهيري: ذ. شڪاري — پکين جو شڪار ڪندڙ — ماري. "سَرَ ۾ ٻڪي هيڪڙو پاڙهيري پنجاهه" (شاهه).

• پاڙي ج پاڙيون (ٿ): ٿ. پٽ ۾ مٽيءَ جو ٺاهيل طاق (ٿانءُ وغيره رکڻ لاءِ).

• پاڄي ج پاڄي: ذ. صفت. [ف. پاجي = (پا = پير + جي) = پيرن تي ڪرندڙ] پاجي. ٻانهو — نوڪر — گولو — خدمتگار. خسيس — نيچ — ڪميٽو (ٿ) ٻانهي — گولي. وچڙيل. ڏسو "پاجي"

• پازيبُ ج پازيب: ذ. [ف. پا + زيب = سينگار] گِهَهُ جو هڪ قسم — پيرن ۾ پائڻ جو زيور — توڙهو — ساتو.

• پاسَ: ذ. [ف] سنڀال — نگهباني. لحاظ — خيال — رعايت. سانگو — سبب. طرفداري — حمايت. اڪثر مرڪب لفظن جي اڳياڙي ۾ ڪم ايندڙ لفظ. "پاسبان. پاسخاطري. پاسدار وغيره".

• پاس: ذ. [سن. پارشو] پاسو — طرف. پر. (ظرف) وٽ — ويجهو — قريب — نزديڪ "آسپاس".

— پاسيرو: ظرف. پاسي تي — هڪ پاسي. هڪ طرفو. پاسي پر. پري — پريرو.

• پاسُ: ذ. [انگ. Pass] لنگهہ — راهہ. جو رستو. (صفت) ڪامياب (امتحان ۾). ڪامياب ٿيل (آزمائش ۾). پسند — منظور.

• پاس بوڪ: ذ. [انگ. Pass Book] بئنڪ ۾ رکايل پئسن جو ڪتاب.

— پاس ٿيڻ: لنگهي وڃڻ (راهہ تان). ڪامياب ٿيڻ (امتحان ۾) سوڀارو ٿيڻ. پسند اچڻ — منظور ٿيڻ.

• پاس. پاس ج پاسُون پاسيُون: ٿ [انگ. Pass] راهداري. اجازت نامو — منظوري (ڪم ڪرڻ جي). تحريري اجازت — موڪل.

• پاسُ (ٿ): ذ. [سن. پِشِتُ] گوشت — ماس. پاهُ. آڏاريل يا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳريل گوشت. ”گوشت ڪاڌي وڌي پاسُ. انّ ڪاڌي وڌي اوجهري. ڪير پيتي وڌي رتُ. گيهه ڪاڌي وڌي ڪوپري“.

• **پاسات:** ظرف. [سن. پارشو = پاسو] ڏانهن – طرف. (ذ) هندو واپارين جي اصطلاح ۾ بلن ۽ هنڊين ۾ استعمال ٿيندڙ لفظ. يعني بل جنهن ماڻهو ڏانهن پاسات هوندو ادائگي انهيءَ کي ڪرڻي آهي].

• **پاسارا:** ذ. [بلوچي] دشمن تي اوچتو حملو – شبخون ”پرين ڪيا پاسارا“ (ن – ب).

• **پاسارو ج پاسارا:** ظرف. [سن. پارشوَ] پاسيرو. هڪ طرفو – پريرو – پري. (ث) پاساري ج پاساريُون.

• **پاساري ج پاساريُون:** ث. پاسري – پاسراٽي. ”ڪانُ ڪرنگهي ڪپيو. پاساريون پئي“ (شاهه).

• **پاساري ج پاساري:** ذ. صفت. [سن. پڻيَہ = وڪري جو مال + ساز < سُرِ = پکيڙڻ]. پسارڪو وکر رکندڙ. دڪاندار – پساري.

• **پاسارو ج پاسارا (ٿ):** ذ. [سن. پارشوَ] پيٽ جو هڪ پاسو. ”ميها موگر تَلئين. پيئون پاسارن“. (خليفو نبي بخش).

• **پاساڪو (ٿ):** ث. ڪوهه ۾ لهڻ واري ماڻهوءَ کي بچاءُ لاءِ ڏنل ٻي رسي (هڪ رسيءَ تي ماڻهو ويهي ۽ ٻيءَ کي مدد طور جهلي هيٺ لهندو وڃي).

• **پاسبانُ ج پاسبانَ:** ذ. [ف. پاس + بان] پهريدارُ – نگهبان – محافظ.

– **پاسباني:** ث. نگهباني – چوڪيداري – سنڀال. حفاظت.

• **پاستان:** صفت. [ف] پراڻو – جهونو – آڳاٽو – قديم – ڪُهنو.

• **پاسخ:** ذ. [ف] جواب.

• **پاس خاطر:** ث. [ف. پاس + خاطر] حمايت – طرفداري. لحاظ – مروت.

– **پاس خاطري:** ث. آدر ڀاءُ. مرحبا. خاطرداري. خوشامد. طرفداري. لحاظ – مروت. رعايت.

• **پاسداري:** ذ. [ف. پاس + دار] نگهبان. پاسبان. طرفدار. لحاظ رکندڙ.

• **پاسداري:** ث. لحاظ. مروت. نگهباني. طرفداري.

• **پاسرُ ج پاسرَ (ڪ):** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (چلرن سان. پيٽ اڇو پٺي ڪاري ۽ ڊيگهه ڇهن ڪان پنجن انچن تائين).

• **پاسرو ج پاسرا:** ذ. [سن. پارشوَ = پاسو] جاءِ جي ڇت ۾ پاسي ڪان پيل ورو.

• **پاسري ج پاسريُون:** ث. [سن. پرشڪا] ڇاتيءَ جي پاسن وارين هڏين مان هڪ هڏي (جا سنهي ۽ چيڙري ٿئي ۽ تاڪي ۽ ڪرنگهي کي ڳنڍي) – پاسراٽي. بيل ڳاڏيءَ جي پاسي واري ڪاٺي (ت).

– **پاسريءَ وارو هئڻ:** ڪنهن وڏي ماڻهوءَ سان لاڳاپو هئڻ. پُشت وارو هئڻ – چڱي خاندان مان هئڻ.

– **پاسريُون پڇڻ:** سخت سزا ڏيڻ – هَڏ ڳَنڍ پڇڻ.

• **پاسڙي ج پاسڙيُون:** ث. بدن جو پاسو.

• **پاسنجر:** ذ. [انگ] مسافر. مسافر گاڏي.

• **پاسنگُ:** ذ. [ف] ساهميءَ جي ڪاڻ لاهڻ لاءِ نڪي ۾ ٻڌل وزن – ڪاڻ. ساهميءَ جي پڙن کي برابر ڪرڻ لاءِ ٻڌل وزن. (صفت) برابر. هڪ جهڙو. هموزن – سنئين ڪاني – تور ۾ برابر.

• **پاسڻ (ٿ):** مصدر. ڇمڙي يا چوڙي تان وار لاهڻ لاءِ چوڙي کي ڪونر ۾ وجهڻ.

– **پاساپلو:** ذ. آس پاس – اوسا پاسا. ڪُندون پاڳا – پلاند پوچڙ (ڪپڙي جا). تعلقات.

– **پاسا ڪرڻ:** پري ٿيڻ – پاهريان پاسا وٺڻ. ڪناره ڪشي ڪرڻ. ٽنائڻ. لڪڻ.

– **پاسا ڪوٺڻ:** پلاند سوڙها ڪرڻ – وَرَ ڳنجڻ. پڇي وڃڻ جي ڪوشش ڪرڻ. اُٿي وڃڻ يا نڪري وڃڻ جي تياري ڪرڻ.

– **پاسا وَرائڻ:** ننڊ نه اچڻ جي حالت ۾ اُٿلڻ پٿلڻ. بي آرامي ٿيڻ.

– **پاسا هڻڻ:** ٿيلها ڏيڻ. حرڪت ڪرڻ. (باراٽي بيماريءَ ۾) ڪُکن وارا هنڌ هيٺ مٿي ٿيڻ.

– **پاسو اَتڪائڻ:** ڪجهه قبضو ڪرڻ. ڪُلهو هڻڻ (سوڙهه ۾ وهڻ لاءِ). ٿورڙيءَ جاءِ ۾ ويهي رهڻ.

– **پاسو ٻڌڻ:** طرفداري ڪرڻ – حمايت ڪرڻ. لغڙ کي ڪَني ٻڌڻ. پاسو جهلڻ طرفداري ڪرڻ. حمايت ڪرڻ.

– **پاسو ڇڏڻ:** ڌار ٿيڻ – جدا ٿيڻ. جند ڇڏڻ. طرفداري ڇڏڻ.

– **پاسو ڏيڻ:** ويجهو اچڻ. پَر وٺڻ. (اميد يا لالچ رکي) ويجهو ٿيڻ. رستي وغيره جو ڪَپ وٺڻ. اثر وجهڻ – اثر هيٺ آڻڻ.

– **پاسو ڪرڻ:** پاسو ڏيڻ – هڪ پاسيرو ٿيڻ. پري پڄڻ – پري هٽڻ. ٽري وڃڻ – پرهيز ڪرڻ.

– **پاسو ڪارائڻ:** لغڙ کي پاسي تي موڙڻ.

– **پاسو ڪڻڻ:** طرف وٺڻ – حمايت ڪرڻ – مدد ڪرڻ.

– **پاسو ڪوڙڻ:** ٿورو آرام ڪرڻ. ڪري پوڻ – ڍَهي پوڻ. بيمار ٿيڻ. مري وڃڻ. ڏيوالو ڪڍڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **پاسو ڳَرو ٿيڻ:** طاقتور ٿيڻ. (طرف يا ڌُر). مدد ملڻ سبب هٿيي اچڻ.
– **پاسو وٺڻ:** پاسو ڪرڻ – هڪ پاسيرو ٿيڻ – پري ٿيڻ. طرف ڪٽڻ – طرفداري ڪرڻ – حمايت ڪرڻ. پاسو جهلڻ.
– **پاسو هڻڻ:** ڪُلهو هلڻ – ٽيلهو ڏيڻ. برابري ڪرڻ.
– **پاسي:** ظرف. طرف طرف ڏانهن. هڪ طرف. پري – پريرو. جُدا – علحده.
– **پاسي پر:** ظرف. هڪ پاسي تي – پاسيرو.
– **پاسي پوٺو ج پاسي پوٺا:** ذ. صفت. ڏبرو – ضعيف – هيڻو – ٽڪل.
– **پاسي پوٺي (ت):** ث. صفت. دشمنياڻي. ٻهاڄ.
– **پاسي وارو هڻڻ:** پٺ وارو هڻڻ. هلنديءَ وارو هڻڻ. پاس وارو هڻڻ.
• **پاسواڻ:** ث. ڏارين مان شادي ڪري آندل چوڪري. (ڏاڏي پوٽيءَ جو ضد).
• **پاسوڙٿل (ل):** ث. ويم ڪان اڳ ڪير. ٿڃ آيل عورت.
• **پاسي ج پاسيون (ل):** ث. ڪاهڙين جي اصطلاح ۾ (ڪاتيءَ لاٿل واهه جو هڪ پاسو.
– **پاسي پٽڻ:** ڪاتيءَ ۾ واهه يا ڪڙئي جو پاسو پٽڻ.
• **پاسيات:** ظرف. [سن. پارُشوَ] ڏسو "پاسات".
– **پاسيرو ٿيڻ:** ڏ نگو ٿيڻ. پريرو ٿيڻ. لِڪي وڃڻ. رُخ بدلائڻ.
– **پاسيرو پوڻ، ڪرڻ:** هڪ پاسي تي ڪرڻ – پاسي پر ڪرڻ. ڪم ڪان نڪائڻ.
• **پاسيلُ (ت):** ذ. وارلٿل چمڙو.
• **پاسينجَر، پاسينگَرُ:** ذ. [انگ. Passenger] مسافر.
• **پاش ج پاشا:** ذ. [سن. پاش = ڦاهو] ڦاهو – ڦاهي – ڦاسي.
• **پاش:** ذ. [ف. پاشيدن = ٽڪر ٽڪر ڪرڻ – ڇٽڪڻ – ٻُرڪڻ] ٽڪر – ذرو – ڦِيو. ڇنڪار. ٻُرڪڻ. هي لفظ اڪثر مرڪب لفظن جي پڇاڙي ۾ ڪم اچي "جگرپاش. نمڪ پاش وغيره".
– **پاش پاش:** ذ. ٽڪر ٽڪر – ذرا ذرا.
– **پاش پاش ڪرڻ:** ٽڪر ٽڪر ڪرڻ – ذرا ذرا ڪرڻ. نيست نابود ڪرڻ.
– **پاشي:** ث. ڇٽڪار – ٻرڪ – هيءُ لفظ. عموماً مرڪب لفظن جي پڇاڙي ۾ ڪم اچي ٿو. "نمڪ پاشي. آب پاشي وغيره".
• **پاشا ج پاشا:** ذ. [ف] تُرڪستان ۽ مصر ۾ سردارن جو لقب. سردار – امير.
• **پاشوت (ڪ):** ذ. ڍؤ – پورت.
– **پاشوت ڪرڻ:** ڍؤ ڪرڻ – پورت ڪرڻ. اَجهاب ڪرڻ. وهٽ جو ڍؤ ڪرڻ بعد مٽيءَ ۾ ليٽڙڻ ۽ آرام ڪرڻ.

• **پاڪائي ج پاڪائيون:** ث. صفائي – پوترتائي. اُجتائي – نِرملتا. سنائي.
– **پاڪبازُ ج پاڪبازَ:** صفت. [ف. پاڪ + بازيدن] پاڪائي رکندڙ. صاف دل – پاڪدامن. نيڪ دل. خاڪسارن جي هڪ گروه جو سپاهي.
– **پاڪدامنُ ج پاڪدامنَ:** صفت. [ف. پاڪ + دامن] پرهيزگار – باعصمت – گناهن کان آجو.
– **پاڪن پاڪ (ت):** ذ. الله تعاليٰ جي پاڪائي بيان ڪرڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ لفظ. نهايت پاڪ.
– **پاڪي:** ث. پاڪائي – پاڪيزگي – پاڪدامني – پرهيزگاري.
– **پاڪيڙو ج پاڪيڙا (لس):** ذ. صفت. پاڪ – پاڪائي وارو.
– **پاڪيزگي:** ث. پاڪائي – صفائي.
– **پاڪيزه:** صفت. پاڪ – صاف.
• **پاڪستان:** اسم خاص [ف] ايشيا کنڊ ۾ مسلمانن جو هڪ جمهوري ملڪ (۱۴_ آگسٽ ۱۹۴۷ع تي برطانيه کان آزادي حاصل ڪيائين. پهريون گورنر جنرل قائدِ اعظم محمد علي جناح هو).
• **پاڪ سنگهارُ:** ث. اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پاڪوڙو ج پاڪوڙا:** ذ. ڪوڙي تهمت – غلط الزام. (صفت) ڏوهاري – الزام رکندڙ – غلط دعويٰ ڪندڙ.
• **پاڪوڙو وجهڻ:** ڪوڙي تهمت مڙهڻ. ڪوڙو الزام رکڻ.
• **پاڪي ج پاڪي:** ذ. وارن ڪوڙڻ جو هڪ خاص اوزار – اُسترو.
– **پاڪي پچارڻ (ت):** پاڪيءَ مان ڪکر ڪڍڻ لاءِ ڪپڙي تي هٿي ماٿ ڏيڻ.
– **پاڪي ڳهمائڻ:** متو ڪوڙڻ. انڪل سان نگڻ.
– **پاڪي لائڻ:** پاڪيءَ کي روهيءَ تي تکو ڪرڻ. نگيءَ جي نيت ڪرڻ. وڏيڪ مُلهه وٺڻ.
– **پاڪي مانڻ:** پاڪيءَ لائڻ کان پوءِ چمڙي يا ڪائيءَ تي هٿي ڪهراڻ لاهڻ. پاڪيءَ کي ٿپڻ.
– **پاڪي مارُ ج پاڪي مارَ (ت):** ذ. صفت. شوم. بخيل. ڪنجوس.
• **پاڪيٽُ ج پاڪيٽَ:** ذ. [انگ. Pocket] کيسو – ٻٽون. [ڊاڪي] پوڙهو اُٺ.

• **پاڪ:** ٺ. چڊي لسي – سُئيءَ جو سوراخ (جنهن ۾ ڌاڳو پوي) پاڪو.
– **پاڪريو ٿيڻ:** حفاظت ۾ هجڻ.
– **پاڪري ج پاڪريا:** ذ. صفت. پاڪر ڀريل. عزت وارو – امن ۾ آيل. مقبول پيل.
• **پاڪڙ ج پاڪڙيون (ٺ):** ٺ. وِهڪي ويل ٻڪري.
• **پاڪڙي ج پاڪڙيون:** ٺ. [سن. پنڪل] ٻيڙي – ڪشتي. "پاسا پاڪڙين جا، سمنڊ ٽو سيڪي" (شاهه).
• **پاڪلا ج پاڪلايون (ٺ):** ٺ. پسگردائي.
• **پاکنڊ ج پاکنڊ:** ذ. [سن. پاشنڊ] مڪر – ڪپٽ. دولاب – دلبو – ڊونگ – مڪر – ٻيائي – ڪيڏ – اٽڪل.
– **پاکنڊي ج پاکنڊي:** ذ. صفت. ٻهروپي – مڪريل – دغاباز – دوهه ڪندڙ – فريبي – دوکيباز – ٺڳ – گنهگار. ڪپٽيو.
• **پاڪو ج پاڪا (ل):** ذ. سُئيءَ ۾ ڌاڳي وجهڻ جو سوراخ – پاهو (ٺ) ٽُنگ – سوراخ. ڪوڏر. ڪهاڙيءَ ۾ ڳن وجهڻ وارو ٽُنگ. ڳن وجهڻ وارو پاسو. (صفت) چڊو (ڏ ڏ وغيره).
• **پاڪوڙو ج پاڪوڙا (ٺ):** ذ. جُوتو – گهيٽلو. رڪاب
• **پاڪولي ج پاڪوليُون (ٺ):** ٺ. جهنگ ۾ هرڻ جي ويهڻ جي جاءِ.
• **پاڪُون:** ذ. ٽر جو ناري ۾ خيرپور وارو حصو – آچڙو ٽڙ. (ظرف) چوڌاري – آسپاس.
• **پاکي (ڪ):** ذ. رَڃ جو هڪ قسم (جنهن سان مانگر مڇ ڦاسائجن). سنهن اَکن وارو ڄارُ. (ٺ) چِڊي – پتڙي پاڻياٺي. چِڊي لسي – جهڻ _ مکڻ نڪتل ڪڙهيل لسي. "پاهي پاکي پتڙي، پرينِ ساڻ پيان" (شاهه).
• **پاکيڙ (ڪ):** ٺ. ٻکيڙ – ڪِنڊ – ويڪراڻ – ايراضي.
• **پاگو ج پاگا (ٺ):** ذ. [سن. پدَ = پير] پائو – پاڳو (ڪٽ يا ميزجو).
• **پاگوٺي:** ذ. [سن. پد = پير] ويهڻ جو هڪ نمونو. پاٿولي – پلٿي.
• **پاگوڙو ج پاگوڙا (ٺ):** ذ. ڏسو "پاڳوڙو".
• **پاگوڙي ج پاگوڙيُون (ٺ):** ٺ. آچن پيرن واري ٻڪري.
• **پاڳَ ج پاڳون (ل):** ٺ. [سن. پتّ. پٽ = ڍڪڻ] پڳَ – پٽڪو. عزت. اڳوائي.
– **پاڳ پائي پوري ڪرڻ:** تمام گهڻي نقصان جو پورائو ڪرڻ. پٽڪو ميڙ رکي ڪم ڪڍڻ.
– **پاڳَ پوتي جٽ ٿيڻ:** آلهو تلهو ناس ٿيڻ. گهر ۾ رلي به نه بچڻ. سُڃ ٿي وڃڻ.
– **پاڳُ ج پاڳَ (ٺ):** ذ. [سن. پاد = پير] پيرُ – پڳُ.

– **پاڳي ج پاڳي:** ذ. صفت. پير کڻندڙ (چور جو) پيراڊو پيري.
• **پاڳَلُ ج پاڳَل:** ذ. صفت. [سن. پاڪَ + لَ] ذهني مريض. چريو – مست – ديوانو – اڌ مغزي. سودائي – خفتاني – بيوقوف – احمق.
– **پاڳلپڻو:** ذ. چريائي – ديوانگي. بيوقوفي – حماقت. سوداءُ – خفقان.
– **پاڳل خانو ج پاڳل خانا:** ذ. چرين جي اسپتال. (جنهن ۾ چرين کي رهائي، دماغي علاج ڪيو وڃي).
• **پاڳو ج پاڳا:** ذ [سن. پاد = پيرَ] پايو – پائو (ڪٽ. ميز وغيره جو).
• **پاڳوڙو ج پاڳوڙا (ٺ):** ذ. [سن. پاد = پيرَ] رڪيب (هني يا پاکڙي جو)
• **پاگهه:** ذ. تاهري يا پُلاءَ تي مٿان رکيل ميوات.
• **پاگهو ج پاگها (ٺ):** ذ. گوڏو.
• **پالُ:** ذ. [سن. پَلَ = گاهه] ميوي پچائڻ جو هڪ طريقو (ڪچو ميوو مَٽ، ڪَڏَ يا پانڊي ۾ وجهي مٿان گاهه رکي بند ڪري ڇڏڻ. جيئن ڪجهه ڏينهن گرميءَ ۾ پچي وڃي). (صفت) پڪل – ڳاڙهو – "سُورن ساڙي آهيان، ڪيس پُورن پال".
– **پالَ ۾ پوڻ:** پاڻ کي تڪليف ۾ وجهڻ.
– **پالِ وجهڻ:** ڪوبه ميوو (خصوصاً انب. پپيتو ڪيلو) پچائڻ لاءِ ڪکن پنن ۾ بند ڪري مٽ يا پانڊي ۾ رکڻ.
– **پالِي ج پالي:** ذ. صفت. پال جو – پال وارو – پال ۾ پڪل (انب. ڪيوڙو وغيره).
• **پالُ ج پالَ:** ذ. [سن. پَٽَل] اُس يا مينهن کان بچاءَ لاءِ تنگيل ڳوڻ يا ڪپڙو. "جان وٺا مينهن ملڪ تي. اَڏيا پنهوارن پالَ" (احمد شاهه). **درتي پردي طور تنگيل ڳوڻ** ٻيڙيءَ جو سِڙهه _ چوپائي مال جي پٺيءَ تي وِڌل تَپڙي _ وڏو ٻورو. خرجين.
• **پالاڄُ ج پالاڄَ (ڪ):** ذ. رَڃ جو هڪ قسم (سنهَن ڦندن وارو).
• **پالارُ ج پالارَ:** ذ. [سن. پَلوَ] وڻ جي پاسن کان اڳتي وڌيل ٽاري – لام – پالر – زمين جو مٿيون واريا سو ٿهه.
• **پالارڻ (ل):** مصدر. گيهه تپائي ڪٺو ڪرڻ. گيهه مان اَڪر ڪڍي صفا ڪرڻ. ڌتارڻ. دلبو ڏيڻ. ماترائڻ – ماٺ ڪرائڻ (چٽ ٻڌي). (پالاريو – پالاريندو – پالاريل).
• **پالاري:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **پالانُ ج پالانَ (ل):** ذ. [ف] (وهٽ جي پٺيءَ تي بچاءَ خاطر) ڪپڙو يا گدي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پالِٽي ج پالِٽيون:** ث. ويهڻ جو هڪ نمونو. ڏسو "پَلٽي يا پاٿولي".

• **پالَٽُ ج پالَٽَ:** ذ. ڪورين جو هڪ اوزار (تاڃيءَ کي پيڻ هٿڻ ۾ سنوارڻ لاءِ).

• **پالٽو ج پالٽَوءَ:** ذ. [پرا. پلٽو؛ سن. پَرِيَسْتَ] لوهه جو هڪ قسم. (صفت) پلٽيل – پلٽ ٿيل (ڌاتو) – پگهريل – ڳريل (ڌاتو).

• **پالِر (ت):** ث. چڊي لسي.

• **پالَرُ ج پالَرَ:** ذ. [سن. پَلوَ = ٽاري] وڻ جي پاسن واري ٽاري – پالوندر.

• **پالِش ج پالِشون:** ث. [انگ. Polish] چمڪو – صفائي – اوجر. بوٽ وغيره کي چمڪائڻ جو روغن "پتل پالش. بوٽ پالش". پاهريون ڏيکاءُ.

– **پالش لَئي پوڻ:** رڳو پاهرئين ڏيک وارو ٿيڻ – چمڪدار ٿيڻ.

– **پالش ڪرڻ:** چمڪائڻ – صيقل ڪرڻ – اُجارڻ – ڪٽ لاهڻ.

• **پالَڪَ:** ث. [سن. پالَنڪَ] ڀاڄيءَ جو هڪ قسم – سائي ڀاڄي – ڀاڄي – ساڳُ (پالڪ ٻن قسمن جي ٿئي. هڪ سنڌي پالڪ ۽ ٻي ڪاڇڙ يا ولائتي).

• **پالَڪي:** اسم خاص. گهوڙاٻاري. ميرپور بٺوري ۽ شاهبندر تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **پالَر (ڪ):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پالنپور پالهڻپور:** اسم خاص. هندستان ۾ هڪ رياست جو نالو.

– **پال:** ذ. صفت. پاليندڙ – نڀائيندڙ – ٽاٽيندڙ. مرڪبات ۾ ڪم ايندڙ لفظ "گئوپال. رکپال. جڳ پال وغيره".

– **پالتُو ج پالتُوءَ:** ذ. صفت. پاليل – ڌاريل – هيرايل (جانور پکي).

– **پالَڪُ:** ذ. صفت. [سن. پالَڪ] پاليندڙ – مددگار – پرجهلو – سنڀاليندڙ – نڀائڻ. پاليل – پرورش ڪيل.

– **پالنا ج پالنائون:** ث. پرورش – تربيت – سنڀال – حفاظت.

– **پالَڻهارُ ج پالڻهارَ:** صفت. پاليندڙ. سنڀاليندڙ – روزي ڏيندڙ – پرورش ڪندڙ. (اسم خاص). پروردگار.

• **پالوٽ ج پالوٽون:** ث. [سن. پَرِيستَم +ڪ] اُتَل (پاڻيءَ جي) ٻلٽ – طغياني – جهجهائي – گهڻائي – ڪثرت.

• **پالوريو (جمع) پالوريا (ٿ):** ذ. ڇاڳري ٻير جو ڪنڊو.

• **پالوڙُ ج پالوڙَ:** ذ. صفت. پاليل – هيرايل – ڌاريل. "جهنگلي" جو ضد (ث) پالوڙ ج پالوڙون.

• **پالُو ج پالُا:** ذ. [سن. پَالِنڪ = پينگهو] ڪجائو – پالڪي – پينگهو. ڪَڏڻو. مصدر. "پالڻ". اسم استقبال.

• **پالوندرُ ج پالوندرَ (ل):** ذ. [سن. پَلوَ = ٽاري] سنهي ٽاري – پالارُ.

• **پالهارڻ (ت):** مصدر. خالي ڪرڻ – ٺلهو ڪرڻ. واندو ڪرڻ.

• **پالهائي:** ث. سُڃائي – سکڻائي – ٺلهائي. ناداري – مسڪيني. واندڪائي.

• **پالهو ج پالها:** ذ. صفت. ٺهلو – سکڻو – سُڃو – ڪَنڌل ۽ پينگيو – واندو – آجو – خلاصو – ويڪرو – واٿڪو – پتاريل (ڪ). (ث) پالهي ج پالهيُون.

– **پالهو ڪرڻ:** خالي ڪرڻ – ٺلهو ڪرڻ – سُڃو ڪرڻ – ڦري پينگيو ڪرڻ.

• **پامال:** صفت. [ف] لتاڙيل. خراب – تباهه – برباد. نابود.

• **پامفريٽ (ڪ):** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.

• **پامڻُ:** ذ. پالنا – مهرباني.

• **پامڻُ:** مصدر. پڏجڻ – سوگهو ٿيڻ – لنگر هٽڻ. (پاميو – پامندو – پاميل)

• **پاميرُ:** اسم خاص. وچ ايشيا ۾ هڪ مٿانهين جاءِ (پنجويهه هزار فوٽ اوچو؛ هن کي دنيا جي ڇت چون ٿا).

• **پانُ:** ث. دانُ – ٻکيا – خيرات – آڏ – جهَلَ – ڇاب (پاڻيءَ جي).

– **پانُ پنڻُ:** دانُ وٺڻ – ٻکيا وٺڻ – خيرات گهُرڻ.

• **پانُ:** ذ. [سن. پَرڻ] تاس جي چٺن رنگن مان هڪ رنگ – لال پانُ. ول جو هڪ قسم (جنهن جا پن. چُنو ۽ ڪاٿو هٽي. سوپارين ۽ خوشبوءِ وغيره وجهي کائبا آهن) – تنبول – پان جي ول. پان جو پن (چونو ۽ ڪٿو لڳل ۽ سوپارين پيل).

– **پانُ پاڙ:** ث. پانُ ول جي پاڙ. (دوا طور ڪم اچي).

– **پاندانُ ج پاندانَ:** ذ. پانن رکڻ جو دٻلو.

• **پانارو ج پانارا (ت):** ذ. مانارو – نيسارو.

• **پاناما:** ذ. اُتر ۽ ڏکڻ امريڪا جي وچ ۾ هڪ ملڪ ۽ نار.

• **پانت ج پانتون (ل):** ث. واڏَڻ ـ ۽ واڻ جي وچ ۾ تنڊي واڏڻ – چنڊي.

• **پانترڻ (ٿ):** مصدر. پلجڻ. ڇڪَ ڪَرڻ – وسارڻ. (پانتريو – پانتريل).

– **پانتَرَ:** ث. ڀُل – ڇڪ – غلطي – ويسر.

– **پانترو:** ذ. صفت. ويسارو – ترڙو – هلڪيءَ طبيعت وارو – لچ.

• **پانتُو (ل):** ذ. تندو – رسو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پانڌڻُ (ٿ):** مصدر. هٿ چڙهڻ – اوچتو هٿ لڳي وڃڻ. وَر چڙهڻ – داءَ ۾ اچڻ. (پانڌيو – پانڌيل).
– **پانڌي پَوڻ:** هٿ چڙهڻ – وَرَ ۾ اچڻ – گڏجي وڃڻ.
• **پانپ (ل):** ٿ. آيت – پنهنجائي.
• **پانپرو ۽ پانپرا (ل):** ذ. پاپرو – ڏاکڙو – ڪشالو. ڪاسارو – محنت – تڪليف.
– **پانپرا پِٽڻ:** ڏوجهرا سهڻ – تڪليفون ڏسڻ.
• **پانڄ ۽ پانڄون:** ٿ. ڍيگهه – لامر (جانورجي پئي جي).
• **پانجارجڻُ (ل ٿ):** فعل مجهول. [سن. پَنڄ = پنج] پنجن سالن جي عمر کي رسڻ – پنجين ڏندين ٿيڻ. (اُٺ، گهوڙو ڍگو).
– **پانجاريل. پانجاريو:** ذ. صفت. پنجن سالن جي عمر جو (اُٺ، گهوڙو ڍگو).
• **پانجاري ۽ پانجاريون:** ٿ. [سن. پَجُر = ڳنڍڻ – ملائڻ. جوڙو ڪرڻ] هر ۽ گاڏيءَ ۾ ڏڳن جي ڳچين ۾ وجهڻ لاءِ ڪاٺ جو ٺهيل جوڙنڪو. پاڃاري.
• **پانجالي ۽ پانجاليون:** ٿ. [سرائڪي] ڏسو "پانجاري".
• **پانجاهو (ٿ):** ذ. ڳئون يا مينهن جو ڦرڻ بعد پنجين مهيني لاٿل اوهه.
– **پانجاهو سوڙڻ:** پنجين مهيني اوهه لاهڻ – اوهه وڏائڻ.
• **پانجيرو (ٿ):** ذ. ڏسو "پانجاهو".
• **پانجهيرو ۽ پانجهيرا (ٿ):** ذ. ڏورو ڏکهو.
• **پانڃ:** ٿ. ويڪر – موڪراڻ – برُ.
• **پانڃ ۽ پانڃ:** ذ. لوهه جو سُنبو – ساٿو – ڏوڙهو (ڳَنهُ).
• **پانڃاري ۽ پانڃاريون (ل):** ٿ. قطار – لانڍ – سٽ.
• **پانچو ۽ پانچا:** ذ. سٿڻ يا پاجامي وغيره جو پير – پَنهين (ٿ). ساريال کي ڏنل گهٽو پاڻي.
• **پانچو پُسائي ويهڻ:** اوسيڙي ۾ رهڻ – انتظار ڪيڻ. هارائي ويهڻ – هار کائڻ. ڊپ کان مُٺي ويهڻ. بزدل ٿيڻ.
– **پانچو ڪيڻ:** ساريال فصل کي بي انداز پاڻي ڏيڻ.
• **پانچي:** اسم خاص. بدين تعلقي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پان ڇيِر (ل):** ذ. اوٺي مال جي هڪ بيماري (اُٺ جي اوهه ۾ ڳنڍيو يا ڳِٽُ جنهن مان رت وهندو رهي).
• **پانڌُ ۽ پانڌَ:** ذ. [سن. پُرانتَ > پر = ڇوڏاري + انتَ = حد. ڪنارو]. پلؤ – پلاند – دامن. جهولي – ڏِڪُ – پردو – حَد – ڇيهه – ڪنارو. "خاوند تنهنجي ڪانڌ جي، پَرو پاند نه ڪوءِ."

– **پاندَ آجا ڪرڻ:** جند ڇڏائڻ – واندو ٿيڻ – آزاد ٿيڻ – زميدارين پورين ڪري ڇڏڻ. ڇوٽڪارو حاصل ڪرڻ. قرض لاهڻ.
– **پاندُ اٽڪائڻ:** پلاند اٽڪائڻ – هٿ ڳنڍڻ – وهنوار رکڻ – مائٽي ڳنڍڻ – تورو واسطو رکڻ – تورو تعلق ڳنڍي ڦاسي وڃڻ.
– **پاندُ اڙائڻ:** پلاند اٽڪائڻ – پاڻ ڦاسائڻ – وهنوار رکڻ – لاڳاپو رکي ڦاسي وڃڻ.
– **پاندُ پائڻ:** ڳچيءَ ۾ ڪپڙو پائي منٿ ڪرڻ – آزي ڪرڻ – عرض ڪرڻ – ليلائڻ.
– **پاندُ پسارڻ:** پلاند پکيڙڻ – جهولي پکيڙڻ. ڏنڍي يا ڪم کي وڌائڻ – وڏائي قدم رکڻ.
– **پاندُ پساڙي:** ٿ. جوئر جو هڪ قسم (جنهن مان آپون جي حالت ۾ سفيد رسُ نڪري).
– **پاندُ پسائڻ:** دامن آلوده ڪرڻ – گناهه جو ڪم ڪرڻ. "اُيا ائين چون، مَڃڻ پاند پسائيين" (شاهه).
– **پاندَ خالي ڪرڻ:** جند ڇڏائڻ. آزاد ٿيڻ – فارغ ٿيڻ. قرض ادا ڪرڻ – تعلقات ختم ڪرڻ.
– **پاندَ ۾ پائڻ:** جهوليءَ ۾ جهلڻ – حاصل ڪرڻ – وٺڻ – صبر ۽ شڪر سان قبول ڪرڻ. "پاند ۾ پائي، ويو ڪِيني وارو ڪينڪي" (شاهه).
– **پاندَ ۾ پنائڻ:** خوارخراب ڪرڻ. دربدر ڪرڻ.
• **پاندا:** ذ. ڌُهائيءَ ۾ پچاڙيءَ جا ڳوها (هيءُ لفظ هميشه جمع ۾ ڪم اچي). ڪير واريءَ ڳئون وغيره جو پچاڙيءَ وارو ڪيرُ. ڏسو "پانڌ".
– **پاندا ڪيڻ:** ڳئون يا مينهن وغيره جا ڌهائيءَ وقت آخرين ڳوها ڪيڻ – تورو ڪيرُ ڏهڻ.
– **پاندُر ۽ پاندُرَ:** ذ. پڇڙي – پوڇڙُ. ڪمند. جوارِ يا باجهريءَ جا پاند يا پڇڙيون.
• **پاندو ۽ پاندا:** ذ. تندو. سڳو. پاند – پوڇڙُ. سنهي ناڙي.
• **پاندي ۽ پانديون:** ٿ. [سن. پِڃڃڪا] تَڪ تي ويڙهيل سُٽ جي ڍيري. ڪچي ڌاڳي جي ڍيري (جا تَڪ تي ڪتيل هجي. هڪڙي پاندي پوري ڪري ورِي ٻي پاندي ڪتڻ شروع ڪبي آهي). ڪپهه جو ذرو ڪپڙي جي تاڪڻي جي پڇڙي وارا ڌاڳا – ڌُهي – چڏن ۾ ٿيل ڳوڙهي. ويلڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **پانڊي پوري نه ٿيڻ، نه پوڻ:** پورت نه ٿيڻ. خرچ جو پورائو نه ٿيڻ. ڪمائيءَ کان خرچ وڌيڪ هئڻ. ڪمائي ٿوري خرچ گهڻو هئڻ. "ڪتيم ڪُل ڄمار، ته به پانڊي پوري نه ٿئي" (شاهه).

• **پانڊا (ت):** ذ. ٻڇاڙيءَ جا گُوها. ڏسو "پاندا".

– **پانڊا ڪيڻ:** گُوها ڪيڻ – ٿورو ڪير ڏهڻ.

– **پانڊا وٺڻ:** فائدو حاصل ڪرڻ.

• **پانڊاٺو ج پانڊاٺا (ڪ):** ذ. پنڌ جو اُجورو (جو قاصد کي ڏجي). مقابلو.

• **پانڊي ج پانڊيون:** ث. ڪورڪي ڪم جو هڪ اوزار – تاجيءَ کي سوگهو جهلڻ جو اوزار.

• **پانڊي ج پانڊي:** ذ. صفت. [سن. پنٿڪ. پٿ – وڃڻ] پنڌ ڪندڙ – واٽهرو. مسافر – قاصد – نياپو آڻيندڙ. "ٿيان قربان اڄ ايندو پريڻ جي پار جو پانڊي". (ث) پانڊ ياڻي ج پانڊياڻيون.

– **پانڊيڙو، پانڊيڙو ج پانڊيڙا، پانڊيڙا:** ذ. صفت. پانڊي – واٽهڙو – قاصد. زيارتي.

– **پانڊيڙو ج پانڊيڙو:** ذ. صفت. پنڌ ڪندڙ – پانڊي – قاصد. مسافر – واٽهڙو.

– **پانڊياڻي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

– **پانڊپُ ج پانڊپَ:** ذ. [سن. پانڊو] سردار. مهندار. "پانڊپَ سين نه پاڙيان. سوين ٻيا سردار" (شاهه).

• **پانڊو:** اسم خاص. [سن] هستناپور جي هڪ قديم راجا جو نالو (جو پنجن پانڊون يڌشٽر نڪل. سهديو. ڀيم ۽ ارجن جو پيءُ هو ۽ انهن پانڊون جي ڪورون سان لڙائي مشهور آهي).

• **پانڊوڙي ج پانڊوڙيُ (ث):** ذ. نانگ جو هڪ قسم (قد جو ڇوٽو ۽ ٿلهو ٿئي ٿو).

• **پانڊي ج پانڊي:** ذ. ڪڏڻ سان گڏ ڊولڪ وڄائڻ وارو ۽ انهن سان گڏ اڳوائي ڪندڙ. بي غيرت – دلال – ڪڳڙ.

• **پانڊيچيري:** ث. اسم خاص ڪارومنڊل ڪناري تي فرينچن جو علائقو.

• **پانڊ ج پانڊون (ت):** ث. ديگهه. گيل.

• **پانڊو ج پانڊا (ڪ):** ذ. عهد – اقرار – انجام. پهلوان.

• **پانڙي:** ث. هڪ خوشبوءِ دار ٻوٽو (جنهن جا پن ڪپڙن ۾ سرهاڻ لاءِ وجهبا آهن).

• **پانسرُ ج پانسرَ:** ذ. ڪورڪي ڪم جو هڪ اوزار (رڄ ۽ ٻيرڙين جي وچ ۾ ٻڌل به ڪاٺيون).

• **پانصدي:** ذ. مغلن جي حڪومت ۾ پنجن سون سپاهين جي اڳوائي وارو هڪ عهدو.

• **پانڪ ج پانڪون:** ث. ڳلن ڦلن جي پرت واري هڪ پتي پامڪ – ڳوتو.

• **پان ڪپور:** ذ. ڪَرن ڦل.

• **پانڳجڻ (ل):** فعل مجهول. اُپرو ٿيڻ. ڏيرو ٿيڻ (وهت).

• **پانگو ج پانگا (ٿ):** ذ. صفت. ڇدو – پتڙو.

• **پانگار ج پانگار:** ذ. ٻيڙيءَ جي ناتاريءَ کي ٻڌڻ جو ٿلهو رسو (ڪ). مڇيءَ جي جار يا پن کي ڪيڻ لاءِ مُڃ مان ٺهيل ٿلهو رسو.

• **پانگر، پانگو ج پانگر، پانگو (ٿ):** ذ. ننڊوءَ ٿ – ڪنوات.

• **پانگرڻ (ٿ):** مصدر. گونج ڪيڻ – ٻُور جهلڻ – مورڻ. (پانگريو – پانگرندو – پانگريل).

• **پانگيڙڻ (ڪ):** مصدر. ٻاڻ سان گڏ نيڻڻ – ساڻ وني وڃڻ.

• **پانو:** ذ. صفت. بهادر – پهلوان – مڙس. ڏاهو. سياڻو. پناهه ڏيندڙ. ڏسو "پانڊپ".

• **پانو ج پانا (ل ٿ):** ڪير ٻياڪ ٻار لاءِ ماءُ جي ٿڻن مان ڪير اچڻ. پيچ ڪش (هڪ قسم جو اوزار) (ڏهسن نامي جو اصطلاح) چَند. چَند.

• **پانور، پانسُر:** اسم خاص. ٿر جو هڪ خاص حصو. ڊٽ وارو خطو.

• **پانويز ج پانويز:** ذ. ڏسو "پازيب".

• **پانهنجو ج پانهنجا:** ضمير. پنهنجو.

• **پانهون:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم (سُرهو گاهه جو جبل ۽ واريا سي زمين ۾ ٿئي، تارين ۽ پن کهرا ٿين).

• **پانهون، پانهين (ل):** ظرف. پنيان – پوئتي – پنتي.

– **پانهيرو ج پانهيرا (ل):** ظرف. پوءِ پرو – ٿورو دير سان.

• **پانهيرو (ڪ)** ذ. ٻوٽي ۽ وڻ جو هڪ قسم (جنهن ۾ گولن جهڙو ڦُرُ ٿئي ۽ ساندائو نهي).

• **پانءُ (ٿ):** ث. ڪاڇي – خارش – کَهِه. اُٺ کي خارش جي بيماري.

• **پانءُ پترو (لس):** ذ. صفت. سهٽڻ پيرن وارو. (جنهن جي جُتيءَ تي چانديءَ جو ڪم ٿيل هجي). ڏسو "پَترو".

• **پانٽ ج پانٽون:** ث. هُنديءَ جو ٻيو فرد. جُتيءَ جي ترئي وارو ڇمڙو.

• **پانيارو ج پانيارا (ٿ):** ذ. نار يا هَرلي وهائڻ جو عوضو يا مسواڙ.

• **پانياري پوڻ:** مسواڙ تي هجڻ. مدد وٺڻ. ڇني پوڻ. نقصان پوڻ.

• **پانيرو:** ذ. [انگ Paneero].

• **پانيلُ ج پانيل:** ذ. فينسي دَرَن، درين ۽ ڪَبَٽَنِ جي طاقن ۾ ڪم ايندڙ لوهه يا ڪاٺ جا پٽڙ.

• **پانيلي:** ث. گاهه جو هڪ قسم (ٿ). (اسم خاص). تعلقي ڏيپلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پاڻ:** ضمير. مشترڪ. خود — پنڊ.

• **پاڻِ (ٿ):** ث. چانورن جي پيچِي — پيڻ — پائڻ (ت) — ڪَلفُ.

• **پاڻُ ج پاڻ (ل):** ضمير. [سن. آتما] خود — پنڊ. ڏاڍي — تڪبر. خودي. هستي. هَٺُ — غرور. "پاڻُ مَ ڪڍج پاڻ سين، وسيلا وڃاءِ" (شاهه).

— **پاڻ، پاڻان:** ظرف. پاڻ ڪان — پاڻون — پاڻهين. پاڻمرادو. پنهنجي خيال مان — پنهنجي هَٿَ مان. هڏان هڙان. "پاڻان ُچوندءِ پيءُ، پري جام جنت جو" (شاهه).

— **پاڻا جاڻي، پاڻان جاڻي:** ظرف. جاڻي واڻي — جاڻي ٻجهي. خود بخود — پاڻهين. پنهنجي ارادي يا پنهنجي خوشيءَ سان.

— **پاڻا پاسي هئڻ:** پنهنجي خبر به نه هئڻ. هوش مان نڪتل هئڻ. سخت بيمار هئڻ. وسيلو هئڻ. نفس کي ماري ڇڏڻ — وڏي مصيبت ۾ مبتلا هئڻ.

— **پاڻا ڏيڻ:** پنهنجي هڙ مان ڏيڻ — هڏان ڏيڻ.

— **پاڻ ارپڻ:** پاڻ حوالي ڪرڻ.

— **پاڻ پائڻ:** وڏائي ڪرڻ — فخر ڪرڻ.

— **پاڻ پرائي:** ث. پاڻ تي پاڙڻ جي حالت. خود اعتمادي. ڇڳيلائي.

— **پاڻ پرو ج پاڻ پرا:** ذ. صفت. پاڻ تي پاڙيندڙ. ڏندين ڏاند — پنهنجي مڙسيءَ وارو — پاڻ زورو — خود مختيار — تورو ڇڳو پلو — ساهه ستو.

— **پاڻ پرو ٿيڻ:** خود مختار ٿيڻ — طاقت وارو ٿيڻ. شاهوڪار ٿيڻ.

— **پاڻ پرو ج پاڻ پرا:** ذ. صفت. پنهنجو پيٽ پريندڙ — خود غرض — خود مطلبي.

— **پاڻ پيري:** ذ. پنهنجي ڪم وقت.

— **پاڻ پلاڻڻ:** پنهنجو پاڻ موڪڻ. ڪنهن تي احسان ڪرڻ — ٻئي تي ڇڳائي ڏسڻ ڪان سواءِ پلائي ڪرڻ.

— **پاڻت ۾:** ظرف. پاڻ ۾. پنهنجائيءَ ۾ ـ پنهنجن مٽن مائٽن ۾ ـ پنهنجي سنگت ساٿ ۾.

— **پاڻ تي وسائڻ:** ٻئي کي ڇڏي پاڻ تي جوابداري کڻڻ. ذميداري کڻڻ. جوکم کڻڻ.

— **پاڻ پتوڙڻ:** مٿا ڪٽ ڪرڻ ـ تمام گهڻي محنت ڪرڻ.

— **پاڻ پچائڻ:** پنهنجي جسم کي سختيون ڏيڻ — من مارڻ. خواهشن تي ضابطو رکڻ.

— **پاڻ پَرُوُ ج پاڻ پَرُوُ:** ذ. صفت. رڳو پنهنجو پيٽ پريندڙ — خود مطلبي. ڏسو "پاڻ پَرُوُ".

— **پاڻ پڻو:** ذ. خودي — هستي — انانيّت. آپو. هٺ — تڪبّر.

— **پاڻ پِيئڻ:** من تي قبضو رکڻ. ڪاوڙ مارڻ. برداشت ڪرڻ.

— **پاڻُ جاڻائڻ:** پاڻ سڃاڻائڻ — پنهنجي واقفيت ڪرائڻ. پاڻ کي ظاهر ڪرڻ.

— **پاڻُ جهلڻ:** پنهنجي من کي وس ۾ رکڻ. سَڌُون روڪڻ. دنيوي خواهشن ڪان آزاد رهڻ.

— **پاڻُ جهلي نه سگهڻ:** بي اختيار ٿيڻ — بيوس ٿيڻ.

— **پاڻ سَرتو ج پاڻ سرتا:** ذ. صفت. هڪجيڏو — هم عمر. دوست — يار — سنگتي.

— **پاڻ سنڀالڻ:** پاڻ کي روڪڻ — ڪنهن نقصان واري ڪم ڪان پاڻ کي بچائڻ — پنهنجا پير جهلڻ. پنهنجو هوش رکڻ — عقل ياد اچڻ.

— **پاڻُ ڪَڍائڻ:** ڪنهن ڪم جي جوابداريءَ مان پاڻ کي بچائي وڃڻ. ڪنهن ڪم ڪرڻ ڪان ٽڻائڻ لاءِ بهانا ڪرڻ — ذميواري نه کڻڻ.

— **پاڻُ ڪڍي وڃڻ:** پنهنجي جند ڇڏائي وڃڻ. ڪنهن تڪليف واري ڪم مان نڪري وڃڻ. اٽڪل سان پاڻ کي بچائڻ.

— **پاڻ ڪان ٻاهر نِڪرڻ:** گهڻي ڪاوڙ يا گهڻي خوشيءَ ڪري آپي ڪان ٻاهر نڪرڻ. وس ڪان نڪري وڃڻ. ڏاڍي ڪاوڙ ڪرڻ. سخت غصي ۾ اچي وڃڻ. هوش حواس نه رهڻ.

— **پاڻُ کڻڻ:** ساهه پٽڻ — بدن ۾ ڪجهه طاقت اچڻ. پنهنجن پيرن تي بيهڻ. ٻيائي ڪرڻ. زور وٺڻ — خود مختار ٿيڻ.

— **پاڻ کي ڇڪڻ:** غرور ڪرڻ — هٺ ڪرڻ — وڏائي ڪرڻ.

— **پاڻ ڳڻائڻ:** نالي ماتر ڪنهن ڪم ۾ حصو وٺڻ. رڳو نالو ڪرائڻ. لوڻ ڳڌي پٽ پائيوار ٿيڻ. تمام ٿوري مدد ڪرڻ. ڪنهن ڪم ۾ پنهنجو نالو ڳڻيڻ.

— **پاڻُ گَرِي:** ظرف. پاڻ وٽ. "من ٻريان نيئي، پکيهيو پاڻ ڳري" (شاهه).

— **پاڻُ گهُرائي:** ث. خود غرضي — خود مطلبي — خودپسندي.

— **پاڻُ گهُرو ج پاڻ گهُرا:** ذ صفت. مطلبي — خودغرض — خود مطلب

– **پاڻ ڳهرو ٿيڻ:** خود مطلبي ٿيڻ – خود غرض ٿيڻ.
– **پاڻ مارڻ:** نفس مارڻ. هٺ وڃائڻ. نوڙت ڪرڻ – نياز ڪرڻ.
– **پاڻ ماري ڪم ڪيڻ:** نورت سان ڪم ڪيڻ. هيناهينءَ سان ڪم ڪيڻ.
– **پاڻ مرادو ج پاڻ مرادا:** ظرف پنهنجي مُنهن مهاڙ. پنهنجي رُوءِ سُوءِ. پاڻهين – خود بخود – پاڻون جاتي. پنهنجي مرضيءَ سان – خود خيال – پاڻ مهاڙو.
– **پاڻ ملهائڻ:** نمايان ڪم ڪرڻ. چڱيءَ طرح فرض ادا ڪرڻ. ساراهه جوڳو ڪم ڪرڻ. سرخرو ٿيڻ. سوڀ ڪٽڻ. پاڻ موکڻ – چڱو ڪم ڪري ڏيکارڻ.
– **پاڻ موکڻ:** پاڻ ملهائڻ – سوڀارو ٿيڻ – احسان جو بدلو ڏيڻ. ڪاميابي حاصل ڪرڻ. پنهنجي لياقت ۽ حيثيت مطابق ڪم ڪري ڏيکارڻ.
– **پاڻ مهاڙو ج پاڻ مهاڙا:** ذ. صفت. پاڻ مرادو. پنهنجي منهن سِر – خود خيال – ازخود.
– **پاڻ ۾:** ظرف. پنهنجي وچ ۾ – هڪٻئي سان.
– **پاڻ ۾ آڪي ويري هئڻ (ڪ):** پاڻ ۾ سخت دشمني هئڻ – هڪٻئي جي جان جا ويري هئڻ.
– **پاڻ ۾ پوڻ:** پنهنجن ۾ ئي تڪرار ٿيڻ. ڦوٽ پوڻ – اٽڪٽ ٿي پوڻ.
– **پاڻ ۾ راڄ ٿيڻ:** ٻرچي پوڻ. صلح ٿيڻ. ايڪو ٻڌي ڪرڻ – ناهه ٿيڻ.
– **پاڻ ۾ لڳڻ:** پاڻ ۾ دشمني ٿيڻ يا ڦوٽ پوڻ – پنهنجائي ۾ اٽڪٽ پيدا ٿيڻ.
– **پاڻ وسارڻ:** هٺ وڃائڻ. تڪبر وڃائڻ. نوڙت اختيار ڪرڻ.
– **پاڻ ولوڙڻ:** ڏاڍي محنت ڪرڻ – پاڻ پتوڙڻ – سيڪجهه پنهنجي سر ڪرڻ.
– **پاڻون:** ظرف. پاڻ ڪان – پاڻ وٽان – پنهنجي طرفان – هَڏان – هُتان.
– **پاڻون جاتي:** ظرف. پاڻ مرادو – پنهنجي مُنهن – جاتي واتي – ڏسي وائسي – پاڻهين.
– **پاڻ وٺدي ج پاڻ وٺديون:** ث. پاڻ کي وڻندڙ يا پسند ايندڙ ڪم – وڻندڙ ڳالهيون.
– **پاڻو وٽي:** ظرف. پنهنجي منهن يا خيال ۾. جاتي واتي – پاڻهين. ڏار ڏار.
– **پاڻ وهيٽو ج پاڻ وهيٽا:** ذ. صفت. پنهنجي وس – خودمختار – پاڻ زورو – خودخيال – آزاد – ڇڙواڳ. (ث) پاڻ وهيٽي ج پاڻ وهيٽيون. "واڳ ڏني تنهنجي وس، آءُ ڪا پاڻ وهيٽي." (شاهه).
– **پاڻ هُرتيو ج پاڻ هُرتيا:** ذ. صفت. پنهنجي منهن سر – خود خيال – پنهنجي مرضيءَ وارو – هوڏي – هُوڙهو.
– **پاڻهي، پاڻهين:** ظرف. خود بخود – پاڻ مرادو – پاڻون. جاتي – جاتي واتي.
– **پاڻهي (پاڻهين) پنهنجي پيرتي ڪهاڙو هڻڻ:** پنهنجي هٿن سان پنهنجو نقصان ڪرڻ. جاتي واتي مصيبت سِر تي ڪٽڻ.
– **پاڻهي پوڻ:** پاڻمرادو ڪنهن ڪم جو دل ۾ خيال پوڻ – پنهنجي خود خيال ڪنهن ڪم جو ارادو ڪرڻ. "جنهن کي پاڻهي نه پيئي، تنهن کي ڪٿي ڪٽبو ڪيترو." (چوڻ).
– **پاڻهي خبر پوڻ:** تجربو حاصل ٿيڻ – پاڻ ئي تڪليف محسوس ڪرڻ – نتيجو اکين سان ڏسڻ.
• **پاڻس (ٿ):** ث. اُٽ جو چاري کائڻ بعد بدن ۾ پريل ڏسڻ ۾ اچڻ واري حالت.
• **پاڻمو ج پاڻما (ٿ):** ذ. ڪورڪي ڪم جو هڪ اوزار (جنهن سان پيڻ آيل تاجيءَ کي سنوارجي) – سونهارو (ل).
– **پاڻمو ڪرڻ:** ٽٿيل تاجيءَ کي گهوڙين تي ڏگهو ڪري سُونهارو گهمائڻ. (انهيءَ لاءِ ته هر هڪ تند جدا ٿي بيهي ۽ سُڪڻ بعد مضبوط ٿئي).
• **پاڻو ج پاڻا:** ذ. [سن. پِرياڻ. پِرَ = اڳتي + يا = وڃڻ] مسافريءَ جي منزل – ڏاهو "پهروئي پاڻو، سڙو ڪرين سات ڪي." (شاهه). جهوڪ – ٿاڪ – ٺاٺو. "اچي ڪاڪ ڪنڌين ۾ برچي ڏي پاڻا." (شاهه). مانجهاندو (ل). ڪنهن رستي جي مقرر مفاصلي جو نشان ڏيکاريندڙ پٿر (ٿ).
– **پاڻو ڪرڻ:** منزل ڪرڻ. ڏاهو ڪرڻ.
– **پاڻيارو ج پاڻيارا:** ذ. صفت. پاڻيءَ وارو. پاڻيءَ جو. پاڻيءَ ۾ رهندڙ. آلو – پُسيل. (ذ) نارجي سامان اڏاري وٺڻ جي حالت ۾ نار جو معاوضو يا مسواڙ – پاڻيءَ جو حق – حقابو – پاڻيالو. پاڻيءَ رکڻ جي مَنجهي (ڪ).
– **پاڻياڪ، پاڻياڪي:** ث. چدي – پَٽڙي – پاڻيءَ جهڙي (لسي).
– **پاڻيالو ج پاڻيالا:** ذ.صفت. پاڻيءَ ڪم آڻڻ جو عيوضو.
– **پاڻي اونڌڻ:** دلي. مٽ وغيره کي اونڌو ڪري پاڻي هارڻ.
– **پاڻي ڀرڻ:** گهڻو ظلم ٿيڻ – ناحق ٿيڻ – قهر ٿيڻ. ڳالهه جو امڪان ۾ اچڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **پاڻي ڀرڻ:** خدمت ڪرڻ. غلامي ڪرڻ. نوڙت ڪرڻ.
— **پاڻيءَ تي چٽ اُڪرڻ:** اجائي ڪوشش ڪرڻ. بيسود ڪم ڪرڻ.
— **پاڻي تي چٽ هئڻ:** بي بنياد هئڻ – بي بقا هجڻ. ڳالهه جو وجود ئي نه هئڻ.
— **پاڻيءَ تي ليڪو:** محاورو. بي بقا – بي بنياد. بي جتاءُ.
— **پاڻيءَ تي ليڪو ڪيڻ:** بي بنياد ڳالهه ڪرڻ – اڻ جتائدار ڪم ڪرڻ. انجام يا ڳالهه تان ڦرڻ. ڪوڙو دلاسو ڏيڻ.
— **پاڻي ٿيڻ:** پاڻي جهڙو پتڙو ٿيڻ. ڳرڻ. ٿڌو ٿيڻ. پگهر ۾ شل ٿيڻ. شرمسار ٿيڻ – شرمندو ٿيڻ.
— **پاڻي ٿي پوڻ:** پتڙو ٿي وڃڻ. تمام نرم ٿي وڃڻ.
— **پاڻيٺ:** ث. پاڻيءَ جهڙي شيءِ. سيال ماده – پتڙي شيءِ. آلاڻ – پوسل – گهم – تري.
— **پاڻي پاڻي ٿيڻ:** پگهر ۾ شل ٿيڻ. شرم ۾ ٻڏي وڃڻ. پشيمان ٿيڻ.
— **پاڻيءَ پوٽڙو هجڻ:** وهنجڻ جو شوقين هجڻ.
— **پاڻي پياڪ:** ذ. پيئڻ جهڙو پاڻي (اهڙو پاڻي جو پلي پاڙو يا ڪارو هجي پر پيئڻ جهڙو هجي).
— **پاڻي پيارڻ:** اُڃايل کي پيئڻ لاءِ پاڻي ڏيڻ. سبيل جاري ڪرڻ. خير جو ڪم ڪرڻ. چاڙهڻا (اوزارن تي) – آبدار ڪرڻ. "پياري پاڻي، تيشون ڪندا تکيون." (شاهه).
— **پاڻيءَ جو ڦوٽو:** محاورو. ناپائدار شيءِ – بي بنياد شيءِ – جلد فنا ٿي وڃڻ واري شيءِ.
— **پاڻي جوراڻ:** ڦٽ يا زخم جو پاڻي جذب ڪرڻ (جنهن ڪري زخم وڌيڪ خراب ٿي پوندو آهي).
— **پاڻي چاڙهي پيئڻ:** ٻولي ڪم ڪرڻ – معاوضي جو اول فيصلو ڪري پوءِ ڪم ۾ هٿ وجهڻ – ڏيتي ليتيءَ جا شرط شروط باقاعدي غور ۾ آڻڻ.
— **پاڻي ڇيڙڻ:** شاديءَ ۾ ہڪيءَ واري ڏينهن دليءَ ۾ ترار وجهي مٿانئس پاڻي هارڻ واري رسم ادا ڪرڻ.
— **پاڻي ڏوڙ (ث):** هٿن سان پاڻي اُڇلڻ. پاڻي اُڇلائي ٻوڪ کي ڏيڻ. مٿانهين زمين کي ڪوڏر وغيره سان ڏُنوي پاڻي ڏيڻ.
— **پاڻي ڏيڻ:** پاڻي پهچائڻ – پاڻي رسائڻ. پاڻي چاڙهڻ (اوزار يا هٿيار کي) – آب ڏيڻ. پاڻي پيارڻ (ٻوڪ کي). ملمع ڪرڻ (ڳهڻ تي). انجام پاڙڻ – وعدو پورو ڪرڻ.
— **پاڻيءَ ڏڪ ۾ ٻڏي مرڻ:** بي عزتي سان مرڻ. شرمساري ۾ ٻڏي وڃڻ – بي مروتي ۽ بي حيائي وارو ڪم ڪرڻ.
— **پاڻيءَ ڊورو (ث):** ذ. برسات جي پاڻيءَ جو پٽن تا وَهي اچڻ وارو گس يا وهڪرو.
— **پاڻيَرُ ۽ پاڻيَرَ:** ذ. صفت. پاڻيءَ جو – آبي. پاڻيءَ جهڙو – ڇڊو – پاڪو – ڪنگهو – ڦنگهو.
— **پاڻيرو:** ذ. صفت. پاڻيءَ وارو – پاڻيءَ جهڙو.
— **پاڻي ڦيرڻ:** چٽ ڪرڻ (نهيل ڪم) ڪَٽي ڪمائي ڪٽ ڪرڻ – اجايو وڃائڻ – بي فائدو ضايع ڪرڻ. نا اميد ڪرڻ.
— **پاڻي ڪڇڻ:** اندر جو ڀيد لهڻ – اندازو لڳائڻ.
— **پاڻيءَ ڪان اڳ ۾ ڪپڙا لاهڻ:** اجائي تکڙ ڪرڻ – اڳهرائي ڪرڻ. ٿيندڙ ڪم کان اڳي ئي وهلور وڃڻ. بيزار ٿيڻ – بنا سوچ ويچار جي موڙڪپائي ڪرڻ. بي وقوفي ظاهر ڪرڻ.
— **پاڻيءَ ڪان ڪيڻ:** هوش مان ڪيڻ – سخت ڪاوڙائڻ – چيڙائي بيزار ڪرڻ.
— **پاڻيءَ ڪان نڪرڻ:** هوش مان نڪرڻ – سخت ڪاوڙجڻ. ڪاوڙ ۾ اچي وڪڻ – اُبتو سُبتو ڳالهائڻ.
— **پاڻي لڳائڻ:** پاڻي چاڙهڻ (اوزار يا هٿيار تپائي پاڻيءَ ۾ وجهڻ) – تکو ڪرڻ (اوزار).
— **پاڻي لڳڻ:** آب هوا ياڻءِ پوڻ – موافق اچڻ. آب هوا جي اثر کان صحتمند ٿيڻ.
— **پاڻيءَ ماپڻ:** ذ. پاڻي ماپڻ جو اوزار – واٽر گيج.
— **پاڻيءَ مان ڪيڻ:** بيزار ڪرڻ – ڏاڍو ڪاوڙائڻ.
— **پاڻيءَ مان نڪرڻ:** ڪاوڙ ۾ هوش مان نڪرڻ – سخت ڪاوڙجڻ.
— **پاڻي مُنهن ۾ اچڻ:** مُنهن تي رونق ۽ تازگي اچڻ – سرهائي ٿيڻ – بيماريءَ کان پوءِ جسماني حالت جو سُڌرڻ.
— **پاڻيءَ ۾ اچڻ:** هوش ۾ اچڻ – عقل جاءِ اچڻ. ٻود ۾ اچڻ. (غصو يا چڙ لهي وڃڻ کان پوءِ).
— **پاڻيءَ ۾ مُنهن پائڻ:** پنهنجو پاڻ سڃاڻڻ – اندر ۾ ليو پائڻ. "هيڏي هوڏي نه ڏسين، مُنهن پاڻيءَ ۾ پاءِ." (سچل). آئيني ۾ پنهنجي منهن جي حالت پرکڻ.
— **پاڻي نه ڏيڻ:** انجام نه پاڙڻ – قول پورو نه ڪرڻ.
— **پاڻي واتريو ۽ پاڻي واتريا:** ذ. جيت جو هڪ قسم. (جيڪو پاڻي جي مٿان تڪڙو هلي) شه تارو – تارُوتڙو. بيماريءَ جو هڪ قسم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **پاڻي وَرائڻ:** ٻنيءَ کي پاڻي ڏيڻ – وهندڙ پاڻيءَ کي ٻڌي، مرضيءَ مطابق ٻارن ۾ آڻڻ.

– **پاڻي ورائُو ٿيڻ:** ڳالهائڻ ۾ مدد ڪرڻ – پٺيرائي ڪرڻ – ٽيڪو ڏيڻ – تائيد ڪرڻ.

– **پاڻي وِلوڙڻ:** اجائي ڪوشش ڪرڻ – اجايو ڳالهائڻ – بيسود ڪم ڪرڻ. بي فائدو ڪم ڪرڻ.

– **پاڻيهارِي ج پاڻيِهاريون:** ث. پاڻي ڀريندڙ (جيڪا دلا ڪٽي کوهه يا تڙ تان پاڻي ڀري اچي).

– **پاڻيٺُ ج پاڻيٺَ:** ذ. صفت. [پرا. پاڻيِرَ. سن. پانِيَمَ] پاڻيءَ وارو – آبدار (موتي) – جوهر وارو. چڱي حسب نسب وارو. (ذ) موتي.

– **پاڻيرو (ڪ):** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم.

• **پاوا:** ذ. [پائو ج پاوا < ف. پَايَہ] هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. ٻڪريءَ وغيره جا گوڏن تائين کُرَ (هن مان خاص قسم جو ٻوڙ تيار ٿيندو آهي) – پايا. ڦوڪ سان وڄائڻ – جا مشهور ساز (جي ٻه ٽين ءِ هڪ ئي وقت ڦوڪ سان وڄائجن) – الغوزا – ٻينُون.

• **پاواٽو ج پاواٽا (ڪ):** ذ. [مصدر. پوڻ < پاواٽو = پاٽو] منزل. رستو. پيچاڙي. ڏسو "پاٽو".

• **پاوَرُ ج پاوَرَ:** ذ. [انگ. Power] قُوَت – طاقت – زور. ٻانُور – هَٺُ. حڪم. اختيار.

– **پاوَر هائُوس:** ذ. بجلي پيدا ٿيڻ واري جاءِ – بجلي گهرُ.

• **پاوڙو:** اسم خاص. تعلقي رتي ديري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پاوڙو ج پاوڙا (لس):** ذ. رڪيب – پاگڙ. "پير پنهنجي پاوڙي، جاچي رک جوان." (شيخ ابراهيم). ڪوڏر جو هڪ قسم (گهٽو ڪري اوڏ ڪم آڻين).

• **پاوڙِي ج پاوڙِيُونْ (ٿ):** ث. ڪورڪي ڪم جو هڪ اوزار – پيرڙي.

– **پاوڙي ڪائڻ:** پوئين پيرين پڇڻ.

• **پاوَڪَ:** ث. درياءَ جي ڪناري کي اندران ئي اندران پاڻيءَ جي ڪاڏ.

• **پاوَڪُ:** ذ. صفت. [سن. پاوَ = چوٿون حصو سير جو. پاءُ جيترو (ماپو).

• **پاوَنِ:** ث. [سن. پاوَنْ < پُو = صاف ڪرڻ] پاڪ – صاف – پوتر.

– **پاوَن ڪرڻ:** پاڪ ڪرڻ – پوتر ڪرڻ. سُڌارڻ.

• **پاونگُ ج پاوَنگَ:** ذ. صفت. [سن. پانڊَو] بهادر – پهلوان – سورهيه. "پوءِ رميا انهيءَ رُخ سان، پاونگ پنڌ پيلي." (مولا بخش سومرو). (ذ) سواريءَ لاءِ وهٽ (گهوڙو).

• **پاهَ (ت):** پاڻ طور ڪم ايندڙ. رڍن يا ٻڪرين جون ڦولهڙيون.

– **پاهَ ٿيڻ:** چڱيءَ طرح رجهي وڃڻ – ڳري وڃڻ. ماندو ٿيڻ (ٻڪ ۾).

– **پاهه ڪرڻ:** ڳاري ڇڏڻ (گوشت کي). بلڪل رڌي ڇڏڻ. ٻڪ ڏيئي ساٽو ڪرڻ. ڇٽي ڇڏڻ.

– **پاهُ وجهڻ:** ڪنهن بيمار جانور کي خاص قسم جي دوا وجهڻ اُٺ جي گَرَ جو علاج ڪرڻ (ڪٽڙ جي ڇار تيل ۾ ملائي گرواري هنڌ تي هٿبي آهي).

• **پاهانْ:** ظرف. پنيان – پوئتان – پويان. ڏسو "پاهون."

– **پاهان پڳ ڏيڻ:** پويان پير ڪرڻ – پٺتي موٽڻ.

• **پاهتُ ج پاهتَ:** ذ. موافقت – ميل – ٺاهُ – صلاح – مصلحت. "چوري پاهت ڳجهه سين، پڌرناهِ اَرَٽ" (شاهه ڪريم). پَرَت. پُوئُو. خيال – پُورُ – ڏسو "پهتِ".

– **پاهتُ پائڻ:** ڪاڄ جي موقعي تي رسم طور ڪجهه پئسا ڏيڻ. پُوئُو ڏيڻ.

– **پاهتُ پوڻ:** خيال اچڻ – مرضي ٿيڻ – پُور پوڻ.

• **پاهرُو ج پاهرُو (ٿ):** ذ. جانور. ڏسو "پَهرو".

• **پاهڙُ ج پاهڙَ:** ذ. جبل – پهاڙ.

• **پاهُڙِي ج پاهُڙيُون:** ث. ڏسو "پاهوڙي".

• **پاهڻُ ج پاهڻَ:** ذ. [سن. پاشانُ] جبل جو پٿر. پهڻ.

• **پاهڻُ:** مصدر. گَرَ جي بيماريءَ ۾ ورتل اُٺ کي دوا طور لائيءَ جي ڪار يا ڪبڙ جي ڦلهيار تيل ۾ ملائي هڻڻ. (پاهيو – پاهيندو – پاهيل).

• **پاهو ج پاها:** ذ. [سن. پَشْچَاتِ = پُٺِ] ڪنهن بہ شيءِ جو پُٺيون پاسو. ڪوڏر يا ڪُهاڙي وغيره جو پُٺ وارو حصو (جنهن ۾ ڳِن وجهڻ لاءِ سوراخ ٿئي). ڳِن وجهڻ وارو ٽُنگ. ڳجهارت جو پائو (ت).

– **پاهو ٻڌائڻُ (ت):** (ڳجهارت ڀنجڻ لاءِ) ڪو اشارو يا حوالو ڏيڻ – (پرولي پڇڻ لاءِ) آساني پيدا ڪرڻ.

– **پاهو لَهڻ (ت):** حقيقت هٿ ڪرڻ. اصليت کان واقف ٿيڻ. ڳجهارت جو ٿورو واءُ معلوم ڪرڻ.

• **پاهوٽڻُ ج پاهوٽڻَ (ل):** ذ. لوهارڪي ڪم جو هڪ اوزار (ڪُهاڙين، ڪوڏرن وغيره جي پاهي ٺاهڻ ۾ ڪم ايندڙ).

• **پاهورو ج پاهورا (ل):** ذ. گهوڙي جي ڏاڻي وارو ڳوٽرو (جنهن ۾ ان وجهي ڪنڌ ۾ لٽڪائي ڏجي) توبرو. "جن ڪاڏو آهورن ۾، سي ڪيئن ڪائيندا پاهورن ۾" (چوٽي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پاهوري ج پاهوريُون:** ننڍو پاهورو.

• **پاهوڙو ج پاهوڙا:** ذ. پاڻ يا گند ڪچري ميڙڻ لاءِ ڪاٺ جو ڪوڏر جهڙو اوزار ـ سونهڙن جي ڪم جي اوزارن رکڻ جو ڳوٿرو (ٿ). (ٿ) پاهوڙي ج پاهوڙيون.

• **پاهونُ (ل):** ظرف. [سن. پَشچات = پوءِ] "اڳاهون" جو ضد. پنيان پوئتي – پٺتي. "آڳاهون" جو ضد. "موت محب پاهون، تاڪن تڪي آهيان." (شاهہ).

– **پاهون پگ ڪرڻ:** پويان پير ڪرڻ – پوئتي موٽڻ – پٺتي قدم ڏرڻ. وري اچڻ.

– **پاهون رهڻ:** پٺتي رهڻ – پٺتي رهجي وڃڻ.

• **پاهي:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ ذات ۽ پاڙي جو نالو.

• **پاهي ج پاهيُون:** ٿ. صفت. پتڙي – چدي (لسي) – پاڪي. ريڊي يا پاڪري لسي. "پاهي پاڪي پتڙي، برين ساڻ پيان" (شاهہ).

• **پاهيڙي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پاهين:** ظرف. [سن. پشچات = پوءِ] پوئتان – پٺتي – پوئتي.

– **پاهين ڏيڻ:** پٺي ڏيڻ – پوئتي موٽڻ.

• **پاءِ:** ذ. [ف. پاي. سن. پادُ] پيرُ – پگ – قدم. پايو – پيڙهہ – بنياد.

– **پائيبندُ ج پائيبندَ:** ذ. صفت. ڏسو "پابندُ".

– **پائبندي:** ٿ. پابندي – بندش – روڪَ – منع – جهل.

– **پائبوسي:** ٿ. [ف. پاءِ + بوسي] ڏسو "پابوسي". پيرن چمڻ جي حالت (بزرگن ۽ وڏن جي).

– **پاءِ تخت:** ذ. صفت. پايہ تخت – تخت گاهہ – گاديءَ جو هنڌ.

– **پائجامو ج پائجاما:** ذ. ڏسو "پاجامو".

– **پائخانو ج پائخانا:** ذ. ڪاڪوس. ڏسو "پاخانو".

– **پائدارُ ج پائدارَ:** ذ. صفت. [ف. پائي + دار = پڪو پختو] جتاءُ دار – جهالو – هَنڍُو – مضبوط. پڪي بنياد وارو – پڪو پختو.

– **پائداري:** ٿ. بقاءُ – جتاءُ – قرار. مضبوطي.

– **پائگاهہ:** ذ. [ف. پائي + گاهہ = جاءِ] مرتبو – درجو – منزل.

– **پائمالُ:** ذ. صفت. چتيل. پڪڙيل. تباهہ – برباد – ناس – چٽ.

– **پائمال ڪرڻ:** لتاڙي چڏڻ – نابود ڪرڻ – ذرا ذرا ڪري چڏڻ.

– **پائمالي:** ٿ. لتڙ. بربادي. تباهي.

• **پاءُ ج پاءَ. پاوَ:** ذ. [سن. پادُ] چوٿين پتي – چوٿون حصو – چوٿو. سير جو چوٿون حصو. پاءُ تور جو ماپو يا وزن.

• **پائٺ (ل):** ٿ. خبرَ – جاڻ – سُڌ.

• **پائٺو ج پائٺا (ل ڪ):** ذ. هُرلي يا نار جو هڪ عضوو.

• **پائڙي ج پائڙيُون:** ٿ. وال جو چوٿون حصو – چاڙڪي. لوهارڪي ڪم جو هڪ اوزار.

• **پائلو ج پائلا:** ذ. گدام – پاندو – وَکار – انبارخانو – سامان جي ڪوٺي – سارين گڏ ڪري رکڻ جو هنڌ (ڪ).

• **پائلي، پائيلي ج پائليُون:** ٿ. [سن. پادُ + "لي" پچاڙي] هڪ ريٽي جو چوٿون حصو – چَوانِي – چئن آنن يا پنجويهن پئسن جو سِڪو. پيتلي دلو. گهاگهر.

• **پائندُ:** صفت. [ف] جتاءُدار – جهالُو – پائدار. قائم ـ پڪو. پختو – مضبوط.

– **پائندُ باد:** جملو. "هميشه قائم هجي شال".

• **پائڻ ج پائٽيونُ:** ٿ. [سن. پادُ] چئن آنن يا پنجويهن پئسن جو سِڪو. پائلي.

– **پائڻ پاچي پارجو:** ذ. انڪل روءِ چار آنا. حصو. ڪنهن شيءِ جو ڪو ٿورو حصو. (چوٿين پتيءَ جي لڳ پڳ).

• **پائڻ، پائڻُ (ٽ):** ٿ. رذل چانورن جو پاٽي. پيچي "ڏسو "پيڻ".

• **پائڻُ:** مصدر. [سن. 1. پراپڻ. پر = چوڏاري + اپ = حاصل ڪرڻ. پراپت = آمدني > پرا = اڳتي + آپ = حاصل ڪرڻ] وٺڻ – حاصل ڪرڻ. لوڙڻ (ڪيتو) – پوڳڻ (نتيجو "جو ڪري سو پائي". لاهڻ – اوتڻ (ٿانءَ ۾ پاڻي). وڌائڻ (طعام). ڏيڻ – بند ڪرڻ (دروازو). پهرڻ – ڍڪڻ – اوڍڻ (ڪپڙو وغيرہ). وجهڻ (ڳَنهُ). "پنڙو پائين ڪينڪي، ڪن ساهيڙيون سڳا". ڪائڻ (درياءَ جو ڪپڻ ڪي) – ڪاڏ ڪرڻ. دشمني. ويرُ. ڪيڻ (ليڪو). ڪُهڻ – ذبح ڪرڻ (پهرو).

– **پائي ڪڻ:** دشمني رکي تنگ ڪرڻ. وير وجهڻ ڪُونسڻ – ستائڻ – آزارڻ. تپائي ڏيڻ.

– **پائيندڙ:** صفت. ڍڪيندڙ – اوڍيندڙ. ڪائيندڙ – (ندي). دشمني رکندڙ.

– **پائيندڙ تي لڳڻ:** دشمن تي لڳڻ – هَٿَ ڌوئي پنيان پوڻ – کڏون کوٽڻ – ڳجهيءَ طرح پير ڪيندو رهڻ – ڳجهو نقصان پهچائڻ.

– **پائيندڙ پائي ڏيڻ:** نقصان پهچائڻ جي هر طرح ڪوشش ڪندو رهڻ.

• **پائٽو ج پائٽا (ٿ):** ذ. وڻ جي سنهڙي ڪاٺيءَ جو ڇهبڪ – ڇهو – لَڪڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پائو ج پاوا:** ذ. [ف. پايہ: سن. پادَ = پير] پيرُ. ڪُرُ (چوپائي جو). پايو – پاڳو (کٽ. ميز. ڪرسي وغيره جو). ٻٽئيءَ جو هڪ طريقو (جنهن ۾ پيدائش جي چوٿين پتي هاريءَ کي ملي). ڳجهارت جو ٿَپُ. ساز جو هڪ قسم (جمع پاوا) (صفت) پيرن وارو "تہ پائو. چوپائو وغيره".
– **پائو ڀي پوڻ:** سڀ بار پنهنجي سِر تي سهڻ. ٽيڪ يا ڀروسو ڏيڻ.
– **پائي ٽنگڻ:** نتيجو لوڙڻ – پنهنجي سِر بدلو ڏيڻ – سزا ڀوڳڻ. پنهنجي ڪيئي جي سزا ملڻ. "سيڪا ڀڪري پنهنجي پائي ٽنگبي" (چوڻي).
• **پائوڊرُ ج پائوڊَرَ:** ذ. [انگ. Powder] سنهو. پيڻل ٻورو. سفوف. خوشبودار. سنهو ميدو. جهڙو اٽو (جيڪو مُنهن ۽ بدن تي پکهر کان بچڻ لاءِ هڻجي).
• **پائولو ج پائولا (ڪ):** ذ. کجور جو پاتَ – ڪارڪن جي ڇِبي.
• **پائونڊَ ج پائونڊَ:** ذ. [انگ. Pound] انگريزي سِڪي جو هڪ قسم. اڌ سير جي وزن جو انگريزي وَٽُ.
• **پائي ج پائيون. پايُون:** ٿ. [سن. پادِڪا] اڳاٽي وقت جو هڪ سِڪو. (هڪ رپئي ۾ ۱۹۲ پايون هيون). ۲۴ سيرن اَنَ جو هڪ ماڻ. (ٿ).
• **پائيپُ ج پائيپَ:** ذ. [انگ. Pipe] لوهي نلي – نَلَ. سُلفي.
• **پائين:** ظرف. [ف] هيٺ – هيٺاهون.
• **پاياب (ف):** ذ. صفت. [ف. پايہ + آب] پير ٻوڙ (پاڻي). تانگهو (دريا. واهہ وغيره) درياءَ جي تري وارو پاڻي (جنهن منجهان ماڻهو پيدل هليو وڃي).
• **پايانُ:** ذ. [ف] طاقت – توانائي. انتها – پڄاڻي. پڇاڙي. خاتمون. آخرين حد.
• **پايہ:** ذ. [ف] پير. ٿنڀ.
• **پايدارُ:** ذ. صفت. ڏسو "پائدار".
• **پايگاهُ:** ذ. [ف. پايہ + گاهہ] مرتبو – رتبو – درجو. درگاهہ – آستانو.
• **پايو ج پايا:** ذ. [ف. پايہ: سن. پاد = پير] پير – پڳ. ٽنگ (ميز. کٽ وغيره جي) – پاڳو – پائو. ٿنڀ. پيڙهہ. رتبو – درجو. لياقت – قابليت – حيثيت.
• **پٻ (ٿ):** ٿ. ڄَٽ – ڏاڏر – ٻَبي.
– **پٻ ڏوڪي ٻڌڻ:** ڄَٽ بہ ٻَڌڻ ۽ لَٽ بہ ڏيکارڻ – متاڇري هاها ماشا ڪرڻ.
– **پٻيون رکڻ:** ملهہ ۾ بچاءَ لاءِ داءَ هڻڻ.

• **پٻُ:** اسم خاص. هالار جبلن جي ڏاکڻي قطار جو نالو. "ڇڪي ڇنائين. پنڌ مڙوئي پٻ جو." (شاهہ).
– **پٻ جو پهلوان:** اسم خاص. درويش شاهہ بلال رحہ جو لقب (جو لاهوت لامڪان کان ڏيڍ ڪوهہ پري پٻ جبل جي ايراضيءَ ۾ مدفون آهي.)
• **پٻُ ج پٻَ:** ذ. [سن. پادُ = پير] پير جو مُهڙ وارو حصو. جُتيءَ جي پادر جو اڳيون پاڳو (جنهن ۾ پير جي پٻ وارو حصو رهي). ڪانپاٽيءَ يا ڳَنڍيل جو ڪپ (جنهن ۾ ڳوڙهو رکجي).
– **پٻن تي نچائڻ:** پورو قبضو ڪرڻ. سولائيءَ سان ڪم ڪڍڻ.
– **پٻن تي هلڻ:** هوريان هوريان هلڻ – ڇُپ ڇُپ ڪري هلڻ.
– **پٻو ج پٻو:** ذ. صفت. پٻن تي هلندڙ.
• **پٻا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **پٻجو:** اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **پٻڪڻُ:** مصدر. ڪِلڻُ – خوش ٿيڻ. "اڄي ٻرين ٻبڪيا. ڪر ٻابيهو جيئن مورا" (شاهہ). (پٻڪيو – پٻڪندو – پٻڪيل).
• **پٻلُ (ٿ):** ٿ. ناز – نخرو – انگلُ – لاڏ.
• **پٻلائڻ (ٿ):** فعل متعدي. ناز نخرا ڪرڻ – انگل آرا ڪرڻ.
• **پٻڻ:** ٿ. [سَن. پَدُمَ] تلائن ۽ ڍنڍن ۾ ٿيندڙ ول جو هڪ قسم (جنهن جي چوٽيءَ ۾ پابوڙو ٿئي ۽ اُن جون پاڙون ٻهہَ ٿين). (اسم خاص) ڪپري. ڊگهڙي ۽ جاتي تعلقن ۾ ديهہ جو نالو.
– **پٻڻي ج پٻڻيون:** ٿ. پَٻڻ جو ٻجُ (جو پابوڙي ۾ ٿئي) – پٻڻ جي ڏوڏي.
• **پٻو ج پٻا:** ذ. اهو ماڻهو جنهن کي ڏَند نہ هجن. نڪري ويا هجن. ڦدو – پڏو – ڀڦ. (ٿ) پٻي ج پٻيون.
• **پٻي ج پٻيُون:** ٿ. ڄَٽَ – ڏاڏر – هُشي. خوشامد. دلبو ٻَبي – ڏنو. باراٽي راند جو هڪ قسم (جنهن ۾ پُٺن ۾ لِڪي مُڪَ هڻبي آهي).
– **پٻي ٻَڌڻ:** ڄَٽ ٻَڌڻ – ڏنو ڏيڻ – ٻَبي ٻَڌڻ. ٻارن جو پاڻ ۾ مُڪ هڻڻ واري راند جو اقرار ڪرڻ.
– **پٻيون ٻڌڻ. ملائڻ:** ڄَنون ٻڌڻ – ڏنا ٻڌڻ – گشاهڻ – دلبا ڏيڻ. هيٺيون مٿيون ٻڌائڻ. ڪوڙا آسرا ۽ دلاسا ڏيڻ.
• **پت:** ٿ. [سن. پرَتيَيَ. پُرَت = وري + اِٿ = وڃڻ] اعتبار – ڀروسو – ويساهہ – يقين. ساک – سچائي. آبرو – عزت – مانُ. "پُوري ٿئي مون پت. پريئءَ سان پرت جي." (فتح فقير). عِصمت. ڀرم – لڄ. ڳَرٽ يا ڪنڌ جي ڳهاٽي جاش –

رَبَ ـ قوام. ٻاجهري: ترن ۽ ڳُـڙ مان ٺهيل رَب.

– **پتائتو ج پتائتا:** ذ. صفت. پت وارو – پت جوڳو – ڀروسي جوڳو. پوري نشان پتي وارو – پڪي ڏسُ پتي وارو.

– **پتَ پجڻ:** اعتبار پجڻ – ويساهه وڃائڻ.

– **پتِ پريو ج پت پريا:** ذ. صفت. پت وارو – ايماندار.

– **پتِ پاڙڻ:** انجام پاڙڻ – وفاداري ڪرڻ. اعتماد يا ڀروسو قائم رکڻ.

– **پتِ پرتيتَ:** ٿ ساک. پت. عزت – ناموس. سچائي. انجام جي پڪائي. ڏيتي ليتي جو اعتماد. ڌنڌي ۾ ويساهه يا ڀروسي واري حالت.

– **پتِ ڏوبي وڃڻ:** ويساهه ختم ٿي وڃڻ. آبرو گهٽجڻ – عزت وڃائڻ. ڏيوالو ڪڍڻ.

– **پتِ ڏيڻ:** ويساهه ڏيڻ يا اعتبار ڏيڻ. ساک ڏيڻ – قسم کڻڻ. ڀروسو ڏيڻ.

– **پتِ رکڻ:** آبرو رکڻ – عزت رکڻ. انجام پورو ڪرڻ. ڏيتي ليتي ۾ وعدو پورو ڪندو رهڻ.

– **پتِ رهجي اچڻ:** عزت رهجي اچڻ – آبرو رهجي اچڻ – ساک قائم رهڻ. واپار ۾ ويساهه قائم رهڻ.

– **پتِ سانت ۾ اچڻ:** آرام ملڻ.

– **پتِ ڪرڻ:** اعتبار ڪرڻ – ويساهه ڪرڻ – ڇڏو ڪرڻ (ڪاڏي ڪي). ملڻ (آسرو).

– **پتِ کوهڻ:** ويساهه وڃائي ڇڏڻ. پت وڃائڻ – بي اعتبار ٿيڻ. واپار ۾ ويساهه وڃائي ويهڻ.

– **پتِ گنوائڻ:** ساکَ وڃائڻ. آبرو وڃائڻ – بي عزت ٿيڻ. اعتماد يا ڀروسو ختم ڪري ڇڏڻ.

– **پتِ لاجَ:** ٿ. عزت آبرو – ساک پت – لڄ شرم.

– **پتوارُ (لس):** ذ. صفت. ساکَ پت وارو. سچو دوست. ڀروسي وارو.

– **پتِ وارو:** ذ. صفت. اعتبار وارو – ويساهه وارو.

– **پتِ وائکي ٿيڻ:** نڳي ظاهر ٿيڻ – خراب ڪمن سبب اعتبار هليو وڃڻ – بدنام ٿيڻ – پترپڌرا ٿيڻ – کوٽُ ظاهر ٿيڻ.

– **پتِ وڃائڻ:** ويساهه وڃائڻ – اعتبار وڃائڻ – عزت وڃائڻ.

– **پت ونتُ، پتِ وندُ:** ذ.صفت. پتِ وارو – ساک وارو – عزت وارو. ايماندار. معتبر. ڀروسي رکڻ جهڙو.

– **پتِ ويچارڻ:** عيب اُگهاڙڻ – نڪته چيني ڪرڻ.

– **پتِ هجڻ:** ڀروسو هجڻ – اِعتبار هجڻ – ساک هجڻ – عزت هجڻ.

– **پتيائتو ج پتيائتا:** ذ. صفت. مانائتو – آبرو وارو – معتبر.

– **پتيُون پيڻ (ت):** ويساهه رکڻ – اعتبار ڪرڻ – ڀروسو رکڻ.

• **پتُ:** ٿ. [سن. پتْ گرميءَ سبب نڪتل داڻا. آرايون پتي جو رَسُ] مٺلو.

• **پتا ج پتا:** ذ. [سن. پِتْر] پيءُ – ابو – والد – پدر – آبو.

• **پتارُ پوٽا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۽ ٿرپارڪر ۾).

• **پتارَ:** ٿ. ڏسو "پتوڙ".

• **پتارڻ:** مصدر. ڏسو "پتوڙڻ".

• **پتاشرو:** ذ. جوئر جو هڪ قسم. ٻرت جو هڪ قسم.

• **پتاشو ج پتاشا:** ذ. [سن. ۱. واتاسهَ. واتَ = هوا ۲. "پت + آش (= چاش)" وارو] کنڊ جي چاش مان ٺهيل گول ٽڪي (مٺاڻ وانگر ڪم اچي). انب جو هڪ قسم. ڪجيءَ جو هڪ قسم (ڏونڪو زرد، ڇڙيون ننڍيون).

• **پتاشا ورهائڻ:** وات مٺو ڪرائڻ. بيماريءَ مان اٿڻ مهل يا ڪنهن خوشيءَ جي معمولي موقعي تي پتاشا خيرات ۾ ڏيڻ يا عزيزن دوستن ۾ ورهائڻ.

• **پتاشڙو ڪُلفُ:** پتاشي جهڙو سنهون ۽ ننڍڙو تالو.

• **پتافي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. (اڪثر گهوٽڪي ۽ ٻني عاقل تعلقن ۾ ۽ ڪراچي طرف رهن ٿا).

• **پتائڻُ:** فعل متعدي. اُڪلائڻ (ڪم ڪي). جلد پورو ڪرڻ. نالي ماتر ڪرڻ – ترڪ تال سان ڪم ٽپائڻ. واپارين جي اصطلاح ۾ رکيل مال وڪڻڻ. ٻنيلائڻ. برغلائڻ. ٺڳڻ. (پتايو – پتائيندو – پتايل).

• **پتِتُ ج پتِتَ:** ذ. صفت. [سن. پَتِتْ پَتْ = ڪرڻ] ڪريل – نيچ. ناپاڪ – پليتُ. پاپي – گُنهگار. بد چال – بدڪار. بي دين.

– **پتِتُ ٿيڻ:** ناپاڪ ٿيڻ – پليد ٿيڻ – پنهنجي عصمت برباد ڪرڻ.

– **پتِتَ پاوَنُ:** ذ. صفت. گُناهه بخشيندڙ – معاف ڪندڙ (هندڪي عقيدي موجب سيتارام).

– **پتَ پاپڙو:** ز. دوا طور ڪم ايندڙ پسارڪي وکر جو هڪ قسم.

• **پتجڻُ:** فعل مجهول. اعتبار اچڻ – ويساهجڻ. دلبي ۾ اچي وڃڻ – دوکي ۾ اچڻ – ٺڳجڻ. (پتيو – پتبو – پتيل).

• **پترُ ج پترَ:** ذ. [سن. پَترَ] خط – چٺي. اخبار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– پتري: ث. خط – چٺي. ڏسو ”پترُ“.
– پترِيڪا: ث. [سن. پَترِڪا] اخبار.
• پَترُ ج پترَ: ذ. [سن. پَترَ = پن] خط – چِٺي. وڻ جي ڪُٽيل پنن مان ٺهيل ماني (جا ڏڪار جي وقت سنڌ ۾ استعمال ڪئي ويئي هئي).
• پِترَ: ذ. [سن. پِتر] ابا ڏاڏا. گذاري ويل وڏا. مري ويل مائٽ. مري ويلن جا ارواح. (هندو مَت موجب).
– پِترَ اجڻ: مري ويل ماڻهوءَ جي تِٿ اجڻ (جنهن تي ختمو وغيره ڪيو وڃي).
– پِترَ پڌرا ڪرڻ: عيب اگهاڙڻ – مُنا جيئرا ظاهر ڪرڻ – اصل نسل ظاهر ڪرڻ.
– پِترَ پَکُ: ذ. بَدي مهيني جو پويون پَکُ يا اڌ مهينو (جنهن ۾ هندو پنهنجن وڏن جا سِراڌ ڪن).
– پِترَ دانُ: ذ. مري ويلن جي نيت خيرات – وڏن کي ثواب پهچائڻ لاءِ خير خيرات.
– پِترَ رُلائڻ: چِنا چورا ڪرڻ. پاڳا رُلائڻ – ٺُڪر ٺُڪر ڪرڻ. دربدر ڪرڻ. وڏن کي بدنام ڪرڻ – ٺُڪو لائڻ.
– پِترَ ڪَرمُ: ذ. ڪريا ڪرم – ڪفن دفن – سنسڪار.
– پِترَ ڪرڻ، ڪارائڻ: هندن ۾ مري ويل مائٽ جي نيت برهمڻن کي پوڄن ڪارائڻ ۽ دان ڏيڻ.
– پِترَ لوڪ: ذ. عالم ارواح – مُئلن جو مُلڪ. آباءِ واجداد – ابا ڏاڏا.
– پِترَن کي پاڻي ڏيڻ: وڏن جو نالو قائم رکڻ – وڏن واري هلت چلت اختيار ڪرڻ.
• پُترُ ج پُترَ: ذ. [سن. پُترَ. پُتَ = هڪ دوزخ جو نالو + ترَ ئي = بچائڻ. جو (پيءُ کي) دوزخ کان بچائي ٿو] پُٽ – پيٽو.
– پُترُ وان: ذ. صفت. پُٽن وارو – پُٽيتو.
– پُتري ج پُتريون: ث. ڌيءَ – نياڻي.
• پِترڪڻ (ت): مصدر. ترڪڻُ.
• پَترڻ (ت): مصدر. پَترَ وجهڻ (جاءِ کي).
• پِترڻ (ڪ): مصدر. گهر ۾ گهڙي وڃڻ – تڪڙو اندر وڃڻ. (پِتريو – پِترندو – پِتريل).
• پِترڻي ج پِترڻيون: ث. سونارڪي ڪم ۾. ڳهن تي جِتن ڪڍڻ جو اوزار.
• پَترو ج پترا: ذ. [سن. پَتر = پَنو] پَنو – ڪاغذ – ڪنهن به ڌاتوءَ جو پَرچ. ڇهن ڊبل روٽين جو مجموعو. دوا جي ٽڪين جو بند ٿيل مجموعو. (صفت) سنهون (ڌاتو جو ---).
• پِترو: صفت. پَتڙو – چِڊو – ڪنگهو. (ث) پِتري.
• پِتراڻ، پِترائي: ث. پَتڙائي – چِڊاڻ. سنهائي – باريڪي.
• پِتريو ج پِتريا (ث): ذ. پاڪڙو.
• پِتڙيا (ث): اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.
• پِتشاه: ذ. بادشاه. ڏسو ”پاتشاه“.
• پِتڪ: ث. ٿوري ذري – ڇِهي. پتڙي شيءِ جي ذري تيڪَ. تمام ننڍڙو – تمام ٿورو ذرو – (ث) پِتڪڙي. پتڪي ج پِتڪڙيون – پِتڪيون.
• پِتڪ ج پِتڪون (ڪ): ث. آنڊو. اوٺي (ساڻداري) جي سوراخ بند ڪرڻ لاءِ اُن ۾ وڌل سُت جي گُنڊ.
• پِتڪون ڪڍڻ: آنڊا ڪڍڻ – جهڳوري چڙڻ – تيڪ ڪڍڻ.
• پَتَلُ ج پَتلون: ث. [ن. پتراولي] پاتَل – پَترَ. مڇيءَ جو هڪ قسم (سنهڙا چِلر ديگهه هڪ يا ٻه فوٽ. دوئر جهڙي. هن جا ٻه قسم آهن. درياءَ واري، جنهن جو رنگ سائيرو ۽ ميرانجهڙو ۽ ٻي جبل جي تلاٽن واري. جنهن جو رنگ اڇاڻ مائل ٿئي.)
• پِتَلُ: ذ. [سن. پِتَلُ] ڌاتوءَ جو هڪ قسم (جو جست ۽ ٽامي جي ملائڻ سان ٺهي).
• پِتلڪُ ج پِتلڪ: ذ. پوچو – ليپو – راڳو. پوچي.
• پتلو ج پتلا: ذ. صفت. پتڙو – پترو – چِڊو – پاڪو – ڪنگهو. سنهڙو – ڏُبرو – ضعيف. اپرو. ڏسو ”پترو“. (ث) پتلي ج پتليون.
• پتلاڻ، پتلائي: ث. چِڊاڻ – پتراڻ. ڏبرائي – اپرائي. ڳاريڪي.
• پُتلو ج پُتلا: ذ. [سن. پُتلڪ] بُت – بوتو – مُجسّمو. ڏهري يا هارَ جي وچ ۾ لڙڪندڙ ٽڪرو. بيل گاڏيءَ جي پاسرين کي ملائڻ لاءِ ڪاٺ جو ٽڪر (ت).
• پَتلون ج پَتلونون: ث. [انگ Pantaloon] انگريزي نموني جو پاجامو. کُليل پانچن سان سوڙهو پاجامو.
• پُتلي ج پُتليون: ث. [سن. پُترڪا] مٽيءَ يا ڌاتوءَ مان ٺهيل ننڍڙو بُتُ – مورتي. ڪاٺ جو گُڏو. سهڻي عورت. ماڻڪي (اک جي). لُڪڙي (ڳَهُه).
– پُتلي بازُ ج پُتلي بازَ: ذ. صفت. پُتلين جي راند ڏيکاريندڙ – پُتلين وارو. ٺَڳُ – حرفتي – چالاڪُ.
– پُتليون پائڻ: پُتلين جي راند ڏيکارڻ – پُتلين جو تماشو ڪرڻ.

— **پٽليون پڙهائڻ:** ڳالهين ۾ ٺڳڻ – پنيلائڻ. ٺڳيون سيکارڻ – چالاڪ ۽ حرفتي بڻائڻ.

— **پٽليون وجهڻ:** پٽلين جو کيل ڪرڻ.

● **پٽني ج پٽنيون:** ث. [سن. پٽني] زال – زوجه – جوءِ ـ گهرواري.

● **پٽڻ:** مصدر. اعتبار ڪرڻ – ويساهه ڪرڻ پنجڻ. (پٽيو – پٽبو – پٽيل).

● **پٽڻ ج پٽڻ:** ذ. درياء يا نهر جو گهيڙ (جتان ماڻهو ٻيڙيءَ ۾ چڙهي پار اڪرن). تڙ. درياءَ ۾ هڪ ڪپ کان ٻئي ڪپ ڏانهن نيندڙ ٻيڙي. ٻيڙيءَ ۾ درياء جي ٻيءَ پر اُڪارڻ جو ڀاڙو. اُن جا داڻا (جي هندو مردي جي پرسان ضامن طور رکندا آهن ۽ مسلمان وري دفن ڪرڻ بعد فقيرن کي ڏيندا آهن).

— **پٽڻ پهچڻ:** پار اُڪرڻ – منزل رسڻ – ڪامياب ٿيڻ. (ڪنهن ڪم ۾) مراد حاصل ٿيڻ.

— **پٽڻ چڙهڻ:** پراڙ وجهڻ لاءِ ٻيڙيءَ ۾ چڙهڻ – وارو ملڻ – موقعو ملڻ.

— **پٽڻ ڏيڻ:** پار اُڪرڻ جو اُجورو ڏيڻ. سفر جو توشو ڏيڻ – زاد راهه ڏيڻ.

— **پٽڻ هٿ نه اچڻ:** وسيلي يا منزل تائين نه رسڻ. مشڪلات درپيش اچڻ. چونڪاري جو ذريعو مُيسر نه ٿيڻ.

● **پٽو ج پٽا:** ذ. [سن. پٽرڪ] ڏسُ – سرنامو – ائڊريس. [سن. پٽر =پن] پن (وڻ جو). پٽو – تاڪي (ت). پٽن جي تاس.

— **پٽائتو:** ذ. صفت. نشان وارو – ڏس وارو. هنڌائتو – هٿيڪو – ٻڪي ٻختي نشان وارو. ٿانيڪو.

— **پٽو پوڻ:** خبر پوڻ – سُڌ پوڻ. سيڪت اچڻ.

— **پٽو ڏيڻ:** ڏس ڏيڻ – خبر ڏيڻ – سرنامو ڏيڻ. پٽن راند ۾ گهربل پٽولهڻ. سبق سيکاري ڇڏڻ.

— **پٽو ڪيڻ:** ڳولا ڪرڻ – ڏس هٿ ڪرڻ – ڳولي هٿ ڪرڻ. خبر لهڻ – ٺڪاڻو. معلوم ڪرڻ.

— **پٽو لڳائڻ:** ڳولا ڪرڻ – تلاش ڪرڻ – خبر رکڻ. ٺڪاڻو معلوم ڪرڻ.

— **پٽي بازُ ج پٽي باز:** ذ. صفت. جواري – پٽائي. چالاڪ – حرفتي. ٺڳ – فريبي – دوکيباز.

● **پٽو ج پِٽا:** ذ. [سن. پٽڪ] جسم ۾ پِتُ ٺاهڻ جو هڪ اندروني عضوو. معدي ۾ جيري جي پرسان ننڍڙي ڳوٿري. جنهن ۾ سائي رنگ جي هڪ پاڻيٺ ٿئي). پِتائي ڳجر ۽ انب جو اندريون ڳَپُ وَل جو ڪجو قَرُ (خصوصاً ونگو، ريڙي. ڳدرو چانهين. ميهو) ڄڻ جو ڪجو پِتُرُ. حياء – شرم – لڄ. همّت – جرائت. غيرت.

— **پِتائي ج پِتائي:** ذ. صفت. پِتي وارو.

— **پِتائي ڳَجَرَ ج پِتائي ڳَجَرُون:** ث. ڳجرن جو هڪ قسم (پِتي واري ڳجر) – سنڌي ڳَجر.

— **پِتو پاڻي ٿيڻ:** ڪهل اچڻ – قياس اچڻ – رحم اچڻ. ڊپ کان ست نه سارڻ – هيسجي وڃڻ.

— **پِتو پڌرو ڪرڻ:** بنياد پڌرو ڪرڻ – پِتر پڌرا ڪرڻ – عيب اُگهاڙڻ – اصل نسل ظاهر ڪرڻ.

— **پِتو ڌارڻ:** غيرت ڌارڻ. همت ڌارڻ – جرائت رکڻ. لَڄ ڌارڻ – شرم ڪرڻ.

— **پِتو ساڙي ڇڏڻ:** سخت صدمو ڏيڻ. بي غيرتيءَ جهڙو ڪم ڪرڻ. سخت شرمسار ڪرڻ.

— **پِتو ڦسڻ:** بيحيائي ظاهر ٿيڻ. بي شرم ٿيڻ.

— **پِتو ڪيڻ:** ڪاوڙائڻ. غُصو ڏيارڻ – رنج ڪرڻ. سزا ڏيڻ.

— **پِتو مارڻ:** ڪاوڙ مارڻ – چِڙ مارڻ – غصو پِي وڃڻ.

— **پِتي تي پوڻ:** دل تي اثر ڪرڻ (نصيحت) – دل ۾ ڄُمي وڃڻ – دل سان لڳڻ.

— **پِتي پاڄارو ڪرڻ:** پاڻيءَ مان ڪڍڻ. تنگ ڪرڻ – پريشان ڪرڻ – بي حال ڪرڻ.

— **پِتي وارو ج پِتي وارا:** ذ. صفت. غيرت وارو – جوشيلو. بي حيائيءَ جي ڪمن کان سخت نفرت وارو.

● **پِتُوجا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. لاڙڪاڻي ضلعي جو هڪ ڳوٺ (جتي اها ذات رهندي آهي).

● **پِتوَرَتا:** ث. [سن. پَتِ = مڙس + وْرَتا] مڙس جي حق ۾ رهڻ واري زال – سَتُر واري زال – پاڪدامن عورت.

● **پِتوڙڻُ. پِتوڙڻُ:** فعل متعدي. سخت محنت ۽ ڪوشش ڪرڻ. ڳيندارڻ – جهاڳڻ – چاچولڻ – مَنارڻ – ڳِهلڻ – تڪليف وٺڻ – محنت ڪرڻ – ڪشالو ڪرڻ – هلاڪ ٿيڻ.

— **پِتوڙ:** ث. ڳِهِلَ – ڳيندارَ. مَنارَ. ڪشالو – جَتَنُ – تڪليف – هلاڪي.

● **پِتوڪِڙو ج پِتوڪِڙا (ل):** ذ. صفت. ڏسو "پِتڪڙو".

● **پِتوڪو ج پِتوڪا:** ذ. ڳوڏ جو ڪپڙو. ڳوڏ.

● **پِتوئي (ڪ):** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (رنگ ڪارو. قد اڌ انچ کان ڏيڍ انچ).

● **پِتي:** اسم خاص. تعلقي دادو ۾ هڪ ديهه جو نالو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پتي ج پتي:** ذ. [سن. پَتِي] مڙسُ — ور — ڪانڌ — گهر وارو — خاوند.
• **پتي ج پتيون:** ث. [سن. پَتر + اِڪَا] ڀاڱو — واٽو — حصو. وَنڊِي — وِرڇَ. ننڍو پَنُ.
— **پتيارُ ج پتيارَ:** ذ. صفت. حصيدار — ڀائيوار — ڀاڱي ڀائي.
— **پتياري:** ث. حصيداري — ڀائيواري — شراڪت.
— **پتي دارُ ج پتي دارَ:** ذ. صفت. ڏسو "پتيارُ".
• **پِتي ج پِتيون:** ث. ربيڙي. ڳنڍ (بَصَر جي).
• **پتيجائُو:** ذ. بدلو — عِوض. نتيجو (خراب ڪم جو).
• **پتيجائو پائڻ:** خراب نتيجو پسڻ — ڪيتو لوڙڻ.
• **پتيري ج پتيريون:** ث. [ع. فطيري] خميري جي سوڪ ۽ سنهي ماني.
• **پتيڪارَ:** ذ. لڇڻ — افعال — ارڪان. اهڃاڻ — نشان.
• **پتيلو ج پتيلا:** ذ. [سن. پَتِلِي] جست يا ٽامي جي ٿانءَ جو هڪ قسم (ديڳڙي وانگر ويڪري منهن وارو ڏيڍرا ڳول).
• **پتيلو:** ذ. نار ۾ ڪم ايندڙ هڪ رسو.
• **پٿُ ج پٿَ:** ذ. [سن. پَٿ] رستو — واٽ مارڳ. [سن. پَنْٿ] راڄ — قوم — قبيلو. ڪُڙم — ڪُٽنب — آڪهه.
— **پٿُ ڏيڻ (ڪ):** واٽَ ٻڌائڻ. ڏس لائڻ. سمجهائڻ — صلاح ڏيڻ.
• **پِٿ (ٿ):** ذ. [سن. پُرٿُو] ننڍڙو ۽ ايرو ٻار — ضعيف ٻار — نبلُ ٻار.
• **پِٿَ ج پِٿُون:** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم. ڏسو "پٿون".
• **پٿارَ (ٿ):** ث. هيناهين زمين — ترُ.
• **پٿارَ:** ث. پکيڙ ڦهلاءُ ــ وِڇائڻ جي حالت.
• **پٿاري پٿاريون:** وڇايل هنڌ. ڏسو پاٿاري.
— **پٿاري ڇڏڻ:** پکيڙي ڇڏڻ (سامان) — وڇائي ڇڏڻ (هنڌ). سندرڻ (زمين).
— **پٿر تي ويهڻ:** ٿڌي تي ويهڻ — فوتيءَ جي گهروارن جو سُوءَ سبب هيٺ فرش تي ويهڻ.
— **پٿرُ ڪرڻ:** قضئي سبب ٿڌو وڇائڻ — فوتيءَ جي سُوءَ ڪرڻ.
— **پٿرُ وجهڻ:** قضئي سبب ماڻهن جي عذر خواهيءَ لاءِ ٿڌو وڇائڻ. غم جي حالت ۾ رهڻ — تمام ڪرڻ.
— **پٿرَ وجهي ويهڻ:** غم ۽ ماتم جهڙيون ڳالهيون ڪرڻ. ڪروڌ لائي ڏيڻ.
— **پٿرائِتو:** ذ. صفت. پٿرائون -پٿرن وارو -پٿريلو.
— **پٿرائون ج پٿراواڻ:** ذ. صفت. پٿرن وارو — پٿريلو. پٿر مان ٺهيل. پٿر جهڙو. سخت.
— **پٿرَ پاڻي ٿيڻ وڃڻ:** ڪنهن ڏک واري حادثي جي اثر ڪان سخت دل جو نرم دل ٿيڻ — سخت دل تي اثر پوڻ.
— **پٿر دِل:** ذ. صفت. سنگدل — سخت دل. ڪٺور — ظالم — بي رحم — بي قياس.
— **پٿرَ ڪان پري هئڻ:** بلڪل سخت دل هئڻ — سنگدل هئڻ — دل جو ڏاڍو هئڻ.
— **پٿِرو ج پٿِرا:** ذ. پَٿَرُ — پَهَڻ.
— **پٿِري ج پٿِريُون:** ث. ننڍڙو پٿرُ — پَهِڻي — سنگريزه. پيشاب جي هڪ بيماري (جنهن ۾ مثاني يا ٻُڪيءَ ۾ پٿر پيدا ٿئي، پيشاب ۾ رُڪاوٽ ڪري).
— **پٿريلو ج پٿريلا:** ذ. صفت. پٿرائون — پٿر وارو.
• **پٿرائِي ج پٿرائيون:** ث [سن. پْرسْتَر = وڇائڻ] ڪپڙي جي غلاف ۾ وجهي ٺاهيل وڇاڻو (ڪٽ توڙي پٽ تي وڇائڻ لاءِ).
— **پٿرَ:** ث. پٿرڻ جي حالت. پکڙجڻ جي حالت.
— **پٿرائِڻُ:** مصدر. 'پٿرڻ' مان متعدي بالواسط. وڇارائڻ — پکيڙائڻ.
— **پٿرِ جڻُ:** مصدر. 'پٿرڻ' مان فعل مجهول. پکڙجڻ — وڇائجڻ — پٿرجي وڃڻ.
— **پَٿرو:** ذ. پکيڙ. مير بحرن جي اصطلاح ۾ رَڇ کي ڪاٺيون ٻڌي درياءَ ۾ پکيڙي ڇڏڻ جي حالت (جيئن رڇ ٻڌي نہ وڃي ۽ پاڻيءَ ۾ ترندو رهي).
— **پٿرڻ:** وڇائڻ (پٿراٽيون).
• **پٿرِٽي، پٿرِٽي ج پٿرٽيُون:** ث. ڏسو "پٿرائي".
• **پٿِري (ٿ):** ث. ڪجيءَ جو هڪ قسم. پيشاب ۾ رڪاوٽ جي هڪ بيماري.
• **پٿو ج پٿا:** ذ. زيور پائڻ ڪان اڳ ڪَن يا نَڪَ جي ٽوپيل سوراخ ۾ وِڌل ڪاٺي يا پوپو.
• **پِٿورو:** اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ شهر ۽ ديهه جو نالو (پٿوري شهر ۾ هڪ مشهور بزرگ "پير پٿوري" جو مقبرو آهي، جنهن تي هر سال تمام وڏو ميلو لڳندو آهي).
• **پِٿُون:** ذ. [سن. پْرِٿُو] هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. ذرا — ذرا ذرا — ٽڪرا — ٽڪرا ٽڪرا — ڳِيا — ڳِيا ڳِيا. "پاهڻ پير پِٿون ڪيا، ترِيون ڇنيون تو". (شاهه). مڇيءَ جو هڪ قسم (ٻنا ڪندي، ڏيگهه ۾ ڏيڍ فوٽ ڪن. ڪاڌي ۾ نهايت لذيذ.

ٽن رنگن جو ٿئي؛ اڇو، ڪارو ۽ ميرانجهڙو. اڇي رنگ جو شفاف پٿر (پاڻيءَ ۾ موتي وانگر جرڪي. هنجهه پکيءَ کي اهو وٺي ۽ چاهه سان چونبدي کائي. تڏهن شاهه صاحب چيو ته "پٽون جي پاتار جا، چيتاريو چڻن" ذ. صفت، ننڍڙو ٻار – ٻارڙو.

• **پٽي ج پٽيون:** ٿ ڦٽ يا پڳل عضوي کي ٻڌڻ جي پٽي (ل ڳهرَ جي پاسي واري ڏري (ڪ).

• **پٽيرڻ:** مصدر. [سن. پُرَسْتَر = پيڪرڻ] سر بندڻ جي ڪارب سان سرون ناهڻ – سرون وجهڻ. (پٽيريو – پٽيربندو – پٽيريل).

– **پٽيرو ج پٽيرا:** ذ. صفت. سرون وجهندڙ – سر بَنْدُ.

• **پٽ:** ٿ. پٽڻ جي حالت. کوهَ – کونْڌَ – کولڻ جي حالت "ٻُور پٽ" – لِٻري (ٿ).

– **پٽ پوڙ:** ٿ. کولڻ ۽ بند ڪرڻ جي حالت (دري، اک وغيره).

• **پٽ:** ٿ. ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو. ٻيڙيءَ جي توازن قائم رکڻ لاءِ ڪم ايندڙ تختو. (جنهن پاسي ٻيڙي ليٽ ڪري، ان جي ٻئي پاسي ٻيڙيءَ جي ڪنار تي اُيو تختو رکي ماڻهو مٿان وهندو ته ٻيڙي سڌي ٿئي). نار جو هڪ عضوو (وڏي چَڪر جي مٿان پرچل ۾ ساڍا ڇهه هٿ ڊگهو ۽ هڪ هٿ ويڪرو (لڳل ٿايو). ڳاڏي. گاهه جو هڪ قسم (پاڻيءَ ۾ ٿئي. بصر جي پنن جهڙو ڊگهو. پاڻيءَ تي ترندڙ. اڪثر مڇي کائيس).

• **پٽ:** ذ. [سن. پرا. پَٽَ] ريشم. ريشمي ڪپڙو.

– **پَٽاڻي:** ٿ. صفت. پَٽ جي – ريشمي – نرم – ڪُنٽري.

– **پٽ پٽيهَرَ:** ذ. پَٽ جا ڪپڙا – ريشمي ڪپڙا. اوچي ۾ اوچي پوشاڪ – قيمتي وڳو.

– **پٽ جون پينگهون پائڻ:** پَٽ جون ڳنڍيون ڏيڻ (پٽ مضبوط ٿئي ٿو. ان جون ڳنڍيون کلي نه سگهنديون) – مُحبت ۾ قابو ڪرڻ – عشق ۾ گرفتار ڪرڻ.

– **پٽ چيڙ:** ذ. ريشمي ڪپڙا – پَٽ جا ڪپڙا. "ارمق هڏ نه اوڍيان، پٽولا پٽ چيڙ" (شاهه).

– **پٽ ڪينئون:** ذ. جيت جو هڪ قسم (جنهن جي پيٽ مان پَٽُ يا ريشم جون تندون نڪرنديون آهن. اهي ڪيئان تُوتَن جي وڻن تي پالبا آهن.

• **پٽُ ج پٽ:** ذ. [سن. پَٽْڪَهُ] زمين. ميدان پوٺو – پٽ. سج. بيابان. مُلڪ. ٿر جي ڏاڍي زمين وارو حصو. (جنهن کي پارڪر به چئبو آهي) [سن. پَتْرُ] ڪنهن به ڌاتوءَ جي سنهي ۽ چيتري پٽي. (سيفتيءَ) جو قُرُ (بليڊ). دريائي ناريل جي کَلَ جو اڌ (جو

اڪثر فقير پِنڻ لاءِ ڪڻن) ڪستو. "پائي پَٽَ ڪَٽا، مون تان مُور نه مڱيا." (شاهه). **پيالو** – قدح – جام (شراب جو).

– **پٽ بصرَ:** ذ. گاهه جو هڪ قسم.

– **پٽ پچڻ:** زور پچڻ – هستي پچڻ – غُرُور وڃائڻ.

– **پٽ تترُ:** ذ. تتر جو هڪ قسم (جو ميدانن ۾ ڏسبو آهي. تتر کان ننڍو، ميرڙو، چُهنبَ ڳاڙهي. اڪثر گاهه واري آباد زمين تي رهي؛ ماڻهو ڏسي ته لڪي وڃي ۽ اوچتو پڙڪو ڏيئي پَٽ سان لڳو اڏامندو ويندو آهي).

– **پٽ تر:** ذ. گاهه جو هڪ قسم. ٻوٽي جو هڪ قسم (هِن جو پن ريشم جهڙو نرم ٿئي. پن پٽي هٿ تي رکي مٿان ڌڪ هڻبو ته ٺڪاءُ نڪرندو. پن دوا طور به ڪم اچن).

– **پٽ توري:** ٿ. ونگي جو هڪ قسم. ڏِگهو ونگو.

– **پٽ تي ويهارڻ:** آبرو گهٽائڻ – بي عزتيءَ جو برتاءُ ڪرڻ. زيردست بڻائڻ – ماتحت ڪرڻ.

– **پٽ پوڻ:** تمام اُبرو ٿيڻ: (بيماريءَ ۾) ترين پر ٿيڻ – ڪنگال ٿيڻ. پڌري ٿيڻ – ظاهر ٿيڻ. (ڳالهه: رڻ).

– **پٽ پيرون:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم – ڪائنل پيرون.

– **پٽ راڻي ج پٽ راڻيون:** ٿ. مُلڪ جي راڻي – راڄ ڏياڻي. بادشاهه سان گڏ حڪومت ڪندڙ راڻي – وڏي راڻي – ملڪ.

– **پٽ سُونڪڻو:** ذ. ٽپيدار.

– **پٽ ڪٽ:** ٿ. زمين کي ڪُٽي يا نُبي سنوارڻ جي حالت.

– **پٽ ڪرڻ:** زمين برابر ڪرڻ – ڊاهي ڇڏڻ. (جاءِ، گهر وغيره).

– **پٽ ڪريلو:** ذ. ڪَريلي جو هڪ قسم (جيڪو ڀاڄيءَ طور ڪم اچي).

– **پٽ ڪُنوار:** ٿ. ٻوٽي جو هڪ قسم (واريا سي زمين ۾ ٿئي. سهڻا گـُـل لامون ڳتيل گول ۽ ڊگهيون رس کي ايريو چئجي – ايريال.

– **پٽ لاٽي:** ٿ. گاهه جو هڪ قسم (اُٺ کائي) – گڏهه لاٽي (Xygophyllum Sixplex).

– **پٽ مَڪڙ:** ذ مڪڙ جو هڪ قسم (ننڍڙو ۽ ميرانجهڙو ٿئي).

• **پٽ ج پٽون:** ٿ. پِٽڻ جي حالت – روج – ماتم – پِٽڪو – بد دعا – سراپ – پِٽڻو – پاراتو. اولاڻيو. هَڇا – مار – مصيبت. (پٽ جو اثر – ڪاني.

– **پٽ پِٽڻ (ٿ):** پِٽڻ – بد دعا ڏيڻ – پاراتو ڏيڻ.

– **پٽ پوڻ:** بد دُعا لڳڻ – پاراتو لڳڻ. هَڇا پوڻ – مار پوڻ –

مصيبت نازل ٿيڻ. بڇڙي عادت پئجي وڃڻ.

– **پٽ وجهڻ:** ماتم ڪرڻ – پِٽڪو وجهڻ – روڄ مچائڻ.

– **پٽ هڻڻ:** بد دعا ڏيڻ – سراپ ڏيڻ – پاراتو ڏيڻ.

• **پُٽ ج پُٽَ:** ذ. [سن. پُترَ] ننڍو ٻار – نرينو اولاد – پِسر ـ ڇوڪرو.

– **پُٽاٺو ج پُٽاٺا:** ذ. صفت. پُٽ جو پٽ وارو. (ذ) پُٽ ڄمڻ جو شادمانو.

– **پُٽائي:** ث. پُٽ ڄمڻ جي وقت ڏنل گهور يا خيرات.

– **پُٽن پيءُ ٿيڻ:** بي اُلڪو ٿيڻ – اُڃنت ٿيڻ – بيفڪر ٿيڻ. پُورو پُورو پروسو هئڻ – مطمئن رهڻ.

– **پُٽيتو ج پُٽيتا:** ذ. صفت. پُٽن وارو "سَت پُٽيتو".

– **پُٽيلو ج پُٽيلا:** ذ. صفت. پُٽ جهڙو – اولاد وانگر. پُٽ ڪري نپايل (ٻئي ڪنهن جو ٻار).

• **پٽا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پٽارڻ:** مصدر. پکيڙڻ – پسارڻ. (پٽاريو – پٽاريندو – پٽاريل).

• **پٽاٽو ج پٽاٽا:** ذ. [انگ. Pottato] اوبڙ جو هڪ قسم (جيڪو پاڄيءَ طور ڪم اچي) – آلُو.

• **پٽاپٽي ج پٽاپٽيون:** ث. صفت. [سن. پَٽ] پٽن وارو – ليڪن وارو – رنگارنگي پٽن وارو (ڪپڙو لغا)

• **پٽاڙ ج پٽاڙون:** ث. [سن. پاٽ] ڊيگهه – لانڍَ – اينگهه (ڳالهه ۾). ڊگهي ڳالهه. بَڪَ. پَنهڙ. اڳَٽُ (ڪ. ٿ).

– **پٽاڙ ڪرڻ:** اينگهه ڪرڻ (ڳالهه ۾) – ڊيگهه ڪرڻ. بڪواس ڪرڻ. وڌائڻ (معاملو).

• **پٽاسُ ج پٽاس:** ذ. واڍڪي ڪم جو هڪ اوزار (رنبي جهڙو گهٽو ڪري سل ڪڍڻ جي ڪم اچي). ڪاري جي ڳانگٽ جو هڪ قسم (ڪارن پٽن سان. ميرانجهڙو قد تي انچ ڪن).

– **پٽاسِي ج پٽاسيون (ت):** ث. پٽاس جي قسم جو ننڍڙو اوزار.

• **پٽاڪ ج پٽاڪون (ل):** ث ڌڪ ڌوڙ – پيچ ڌڪ پٽ ڪونڊ – پَٽ ڪوهَ.

• **پٽاڪَن ۾ اچڻ:** ڌڪ ڌوڙ ۾ اچڻ. پٽ ڪونڊ ۾ اچڻ.

• **پٽاڪي پٽانگو (ڪ):** ذ. ڏسو "پٽالو".

• **پٽالو ج پٽالا:** ذ ڪَن يا نڪ ٽوپڻ بعد ڪجهه وقت لاءِ پاتل ڌاڳو.

• **پٽالو ج پٽالا (ل. ڪ):** ذ. ڪپهه سان پيريل رنگين ڪپڙي جي ٽِڪنڊي ڳوٿري – جنهن جي ڪنارن کي ڪڄ ڪوڏيون ٽانڪي زالون ٻار جي پينگهي مٿان ٻڌي ڇڏينديون آهن. ته جيئن ٻارُ سُتي سُتي انهيءَ ڳوٿريءَ سان راند ڪري). ٻکي ۾ سونهن خاطر ٻڌن. مرشد جي درگاه تي ٻه (باس طور ٽنگي ڇڏين) – ڇتون. (ث) پٽالي ج پٽاليون.

• **پٽانڌر:** ظرف. [سن. پَرِيتنتر] موجب – وانگيان – وانگر. مطابق.

• **پٽائي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (نوابشاهه ۽ حيدرآباد ضلعن ۾).

• **پٽاهڙ ج پٽاهڙون:** ث. پٽاڙ. پٽهڙ (اڳٽ). تنگُ (گهوڙي جو).

• **پٽ پُور:** ث. پٽڻ ۽ پُورڻ جي حالت. (دروازو). چنبِ (اکين جي).

– **پٽ پُور ڪرڻ:** کولڻ ۽ بند ڪرڻ. چنبڻ (اکيون).

• **پٽجڻ:** مصدر. 'پٽڻ' مان فعل مجهول. ڪلڻ. (پٽيو – پٽبو – پٽيل).

• **پٽرو ج پٽرا:** ذ. صفت. [سن. پٽرل] پاٽيءَ جهڙو – پترو – ڇدو – ڪنگهو. نرم – ڪُنئرو. (ث) پٽڙي ج پٽڙيون.

• **پٽراڻ. پٽرائي:** ث. پاٽيٽ. پتراڻ – ڇداڻ.

– **پٽڙي ج پٽڙيون:** ث. [سن. پَترَ > پَٽ] ننڍي لوهي پٽي. رستي جي پاسي وارو پيچرو – سنهو رستو.

• **پٽڙيون:** ث. هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. پيرن ۾ پائڻ جو ڳُهه (ت) – پٽيون. اُٺ جي نڪ ۾ وڌيل هڏيون (ل).

• **پٽ سَٽ:** ث. پٽڻ ۽ ڪُونڊڻ جي حالت. اوڌر باڌر. اوگڙ – پڻ سڻ. اوچتي ڪمائي. ڪمائي جو غير مقرر ذريعو.

– **پٽ سَٽ ڪرڻ:** اوڌر پاڌر وٺي پورت ڪرڻ. قوڙي ڪرڻ. قرض ڪڻڻ.

• **پِٽَڪ ج پِٽَڪون (ڪ):** ذري. پِٽَڪ.

• **پٽ ڪم:** ذ. سونارن جي اصطلاح ۾ چانديءَ کي مائي ڪرڻ لاءِ اُن ۾ ملايل مَٽُ.

• **پٽڪو ج پٽڪا:** ذ. [سن. پٽڪا < پَٽ = ڪپڙو + "ڪ" اسم تصغيرجي نشاني] پڳ – دستار – پاڳ – ڦينٽو.

– **پٽڪو لاهڻ:** بي عزتي ڪرڻ – آبرو لاهڻ.

– **پٽڪو لاهي هٿ ۾ ڪرڻ:** پنهنجي عزت وڃائي ٻئي جي عزت تي حملو ڪرڻ.

– **پٽڪو وڌائڻ:** (ادب ۽ عزت جو محاورو) پٽڪو مٿي تان لاهي ٿانيڪو رکڻ.

– **پٽڪي ج پٽڪيون:** ث. ننڍو پٽڪو.

– **پٽڪي رُلائڻ:** پڳ لاهي بي مانو ڪرڻ – عزت خراب ڪرڻ.

– **پٽڪي لٽو:** ذ. صفت. مٿي اگهاڙو – بي عزتو – بي مانو. بي حياءُ – بي شرم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پٽڪو ج پٽڪا**: ذ. روڄ راڙو – پٽ پاراتو. واويلا. ماتم.
– **پٽڪو پوڻ**: روڄ پوڻ – ماتم پوڻ – واويلا پوڻ – قضيو ٿيڻ.
– **پٽڪو سٽڪو مچائڻ**: واويلا مچائڻ -- دانهون ڪرڻ.
– **پٽڪو ڪرڻ**: ماتم ڪرڻ – روڄ ڪرڻ. سيني تي ڏَڪ هڻي پار ڪڍڻ – عورتن جو گوڏن ۽ مٿي تي هٿ هڻي ماتم ڪرڻ. منهن مٿو پٽڻ.
– **پٽڪو لائڻ**: پٽڻ – بد دعا ڏيڻ. تنگ ڪرڻ. مٿو ڪائي وجهڻ.
• **پَٽَ ڪوهَ**: ث. لوڇ پوڇ. آنڌ مانڌ. پڄ ڊوڙ – ڪوشش.
– **پَٽَ ڪوهہ ڪرڻ**: لوڇ پوڇ ڪرڻ (بيقراري مان). ڪرڻ – ڪوشش ڪرڻ. پاڻ پٽوڙڻ.
• **پٽَلُ ج پٽَلَ**: ذ. [سن. پَٽَلَ] پردو. پٽي..
• **پٽلِي ج پٽليُون (ٿ)**: ث. تختي – ڦَرهي.
• **پٽامڪڙا**: اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **پٽنڙي**: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.
– **پٽي مارڻ**: ڪڪ ڪرڻ – بيزار ڪرڻ.
• **پِٽَڻُ، پِٽڻُ**: مصدر. [سن. پِشْٽُ < پِش = پيهڻ] بد دعا ڏيڻ – پاراتو ڏيڻ – پِٽَ هڻڻ – سراپ ڏيڻ. ماتم ڪرڻ – اوسارڻ – روڄ راڙو ڪرڻ. ڇاتي ڪٽڻ. ماتمداري ڪرڻ (عاشورن) ۾ (پٽيو – پٽيندو – پٽيل).
– **پٽڻو ج پٽڻا**: ذ. پِٽَ – پاراتو. پٽڪو – ماتم. مارَڪُٽ. (صفت) مارٽو – مارينڌڙ. پٽ هڻندڙ – ڪار زَانو.
– **پِٽيَلُ، پِٽيو پِٽيل پِٽيا**: ذ. صفت. پٽ لڳل – نڀاڳو – بد بخت. منحوس.
• **پٽڻ (ل)**: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (منگر مڇيءَ جي قسم مان، ويڪرو ۽ گول. پڇ ڇهنب وانگر. ڊيگهہ 3 فوٽ کن. هن جا اَٺ قسم آهن: ١. گاڏم، ٢. ڪُٽي، ٣. چِٽو ۴. ڳَڏا ڪُٽي، ۵. ڦِٽو، ٦. ڳَڏَ وجهٽو، ٧. ڪارِنڃُ يا ڪارِنْهُ، ٨. گهيٽُمُ).
• **پٽِي**: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو. روهڙي جي ڏکڻ ۾ درياءَ جي پراڻي وهڪري جي ڪپَن تي ٻن ڳوٺن جو نالو (ننڍي پٽي، وڏي پٽي).
• **پٽي ج پٽيون**: ث. لوهارڪي ڪم جو هڪ اوزار.
– **پٽا پرائڻ**: تنگ ڪرڻ – ترنا چبائڻ – ماري مچائڻ.
– **پٽا ڏيارڻ**: زمين تي گهلي نشان ناهڻ. گهلي مارڻ. سخت سيڪت ڏيڻ.
– **پٽا ڏيئي وجڻ**: درياءَ جي پاڻيءَ جو يڪدم لهي وڃڻ. ڪم ڪرڻ کان سخت گهبرائڻ. بيماري يا ٻئي ڪنهن سبب کان يڪدم ڏبرو ٿي وڃڻ. ڪم ڪرڻ کان ڪَڏِ گس ڪرڻ.
– **پٽا ڪيڻ (ت)**: ڏايو مارڻ – تنگ ڪرڻ – ٻنا ڪري وجهڻ.
– **پٽو ڪَڍَڻُ**: شڪار ڪرڻ کان اڳ ۾ پکين کي هيرائڻ لاءِ اَنَّ هاري پٽا ناهي ڇڏڻ. نشان ٺاهڻ.
– **پٽيدارُ**: ذ. صفت. پٽي وارو. ليس مني (لاپي) تي ڪنيل زمين جو مالڪ.
– **پٽيداري**: ث. پٽي واري زمين تي مقرر ڪيل ميعاد لاءِ مالڪاڻي جو حق.
– **پٽيري ج پٽيريون (ت)**: ث. اها ڍڳي جنهن جي ٻت تي وڏا رنگين پٽا هجن. ڪَبري – چِٽ ڪبري – ڪَٽي.
• **پٽوارِي ج پٽوارِي**: ذ. [سن. پَٽُرَ + وارِنْ] تپيدار.
• **پٽورو ج پٽورا**: ذ. ڏسو "پٽولو".
• **پٽوڙي ج پٽوڙيون (ت)**: ث. اڇن پٽن واري ٻڪري.
• **پِٽوڪُ**: اسم خاص. جبل جي هِڪ لَڪَ جو نالو.
• **پٽوڪڙو ج پٽوڪڙا**: ذ. [سن. پَٽ] جو ڦَرهو (ڪپڙن سٽڻ لاءِ. نانيءَ طرفان ڏوهٽي کي سندس ڄم تي ڏنل وڳو.
• **پٽولَ ج پٽولَون**: ث. سهڻي عورت (ت). اها ٻڪري جا ڏُکي ٻہ هجي ۽ کير ٻہ ڏي (ڪ). ڊگهن ٽٽن واري ٻڪري (ڪ) – پٽن واري (ڍڳي – ٻڪري رڍ وغيره).
• **پٽولو ج پٽولا**: ذ. صفت. [سن. پَٽَ پَٽهہ] پَٽَ جو ڪپڙو – ريشمي ڪپڙو. ريشمي چولو – پيشگير.
• **پٽولِي ج پٽوليُون (ت)**: ث. صفت. ڪاٺي، ڍڳيءَ جو هڪ قسم.
• **پٽوليو ج پٽوليا**: ذ. صفت. پٽون جي رنگ جهڙو – هلڪي ڳاڙهي رنگ وارو (گهوڙو). (ذ) گهوڙي جو هڪ قسم.
• **پٽُونْ**: ذ. [سن. پَٽَهُ = عمدو ڪپڙو] پَٽَ جي ڪپڙي جو هڪ قسم. ڳاڙهي رنگ جو ريشمي ڪپڙو (جو اڳي ڪڇ مان سنڌ ۾ ايندو هو). ڏشالو.
– **پٽُونْ ٻڌائڻ**: ٻَگ ٻَڌائڻ – آبادي ڪرڻ – ڪي وڏا احسان ڪرڻ. (مجازاً) بي حيائيءَ جي هلت اختيار ڪرڻ.
• **پٽَهُ ج پٽَهَ**: ذ. وڻن جا پَنَ. گوگڙن جا پَن – پٽهلو. گاهہ جا پانڌرَ.
• **پٽَهارَ ج پٽَهارَون**: ث. پَٽَهڙ – ديگهہ (ڳالهائڻ يا لکڻ ۾). ڏسو "پٽارَ".

• **پٽهري، پٽياري (ل):** ٿ. ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو. ونجهه کي قابو ڪرڻ لاءِ ڪاٺ جو تختو.

• **پٽهوَ:** ٿ. پٽاڙ – اينگهه – وڏاءُ (ڳالهه ۾).

• **پٽهوَ ج پٽهوُن:** ٿ. [سن. پٽ = پٽو] اڳٺ جو هڪ قسم – پٽي وارو اڳٺ.

• **پٽهوَ ج پٽهوَ (ڪ):** ذ. ڏنڀجي (ڳڏهه جي).

• **پٽهون پٽهلو ج پٽهوا، پٽهلا:** ذ. چِٽن وارو ٺڪر جو ننڍو ٿانءُ (جو راندڪي طور به استعمال ٿئي ٿو ڏياريءَ تي اُن ۾ مِٺائي وجهي ٻارن کي سوکڙيءَ طور موڪلبو آهي).

• **پٽهڙي (ت):** ٿ. سونارڪي ڪم جو هڪ اوزار – ڪڙيون ۽ ڪنگڻ جِتڻ جو اوزار.

• **پٽهڙيون:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پٽهلي پٽهرو:** ذ. گوگڙن ۽ مُورين جا ڪچڙا پَنَ (جي ڀاڄيءَ طور رڌبا آهن).

• **پٽهو پٽهي:** ذ. ڏسو "پٽهُ".

• **پٽهو ج پٽهو:** ذ. پٽهو. ڏسو "پٽهُ".

• **پٽي ج پٽيون:** ٿ. [سن. پٽ + اِڪا] ڪپڙي جي ريڙ – ليڙ. زخم کي ٻڌڻ لاءِ ڪپڙي جو ڊگهو ۽ سوڙهو ويڪرو ٽڪر. (پٽي، دفتري، ڪاٺي وغيره جو سنهون ۽ ڊگهو ٽڪر – ڦتيل. ڦرهي – تختي. پانڪ (جنهن تي زريءَ جو ڪم هجي). زريءَ جي ڏوري. ڪارائيءَ ۾ ڪم آيل لوهه جو ڦر. پاٽيءَ جي مٿاڇري تي وَهڪ جو پٽو. ميدان – پَڌر. جاءِ ـ جُوءِ ـ هنڌ. پيرن ۾ پائڻ جو هڪ ڳهه. رڇ جو هڪ قسم. (صفت) زخميل – ڦٽيل. "پريم اچي پاڻ پٽيءَ کي پُچيچ تون" (شاهه). چِڙي – پٽڙي (ڪ).

— **پٽي پڙهائڻ:** غلط صلاح ڏيڻ. ڪنهن ڳالهه تي ڀيهاري ڇڏڻ. برغلائڻ – پنيلائڻ.

— **پٽي سبائڻ:** ڪو ڪم يا ڳالهه دل وٽان ٺيڻ.

— **پٽي ڪرڻ:** پورو ڪرڻ – ميدان ڪرڻ. ڊاهڻ. "پٽي ڪرم پانهنجو، ڳهوري آڏم ڳهر" (شاهه). ڦٽ ٻڌڻ – علاج ڪرڻ.

— **پٽيون پڙهائڻ:** عقل سيکارڻ. پڪيءَ پختيءَ طرح سمجهائي ڇڏڻ. ٻَس ڪرائي ڇڏڻ – توبهه ڪرائي ڇڏڻ. برغلائڻ.

• **پٽيالو ج پٽيالا:** ذ. رازڪي ڪم جي اصطلاح ٽنيي دروازي وغيره ۾ ڳول ڪم.

• **پٽيڙڻ (ت):** مصدر. زور سان پٽ تي هٽڻ.

• **پٽيل ج پٽيل:** ذ. صفت. [سن. پٽ + اِلَ] پٽي وارو (زميندار يا جاگيردار) ڳوٺ جو چڱو مڙس – وڏيرو – پريو مڙس.

• **پٽيلو ج پٽيلا:** ذ" [سن. پٽ] نار ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي – ڳاڏيءَ جي ڇيڙي تي يا هيٺئين پاسي ٻڌڻ واري جاءِ تي لڳل تختي (جا اٽڪل ٽي فوٽ ڊگهي، ٽي انچ ويڪري ۽ هڪ انچ ٿلهي ٿئي).

• **پٽيو ج پٽيا (ٿ):** ذ. [سن. پٽ = پٽو] ڪپڙن سٽڻ جو ڦرهو.

• **پٽيوارُ، پٽيوالُ:** ذ. ڏسو "پٽيوالو".

• **پٽيوارو ج پٽيوارا:** ذ. ڏسو "پٽيوالو".

— **پٽيواري:** ٿ. ڏسو "پٽيوالي".

• **پٽيوالو ج پٽيوالا:** ذ. [سن. پٽ = پٽو + "والا"، پڇاڙي]. جنهن کي ٻانهن تي آفيس جي نشاني جي پٽي لڳل هجي. خاص ملازم يا نوڪر (جنهن کي ڳهٽو ڪري چيلهه ۾ پٽو ٻڌل هوندو آهي). چپڙاسي. سرڪاري دفتر جو ننڍي ۾ ننڍو نوڪر جيڪو دفتر جي صفائي رکي ۽ آفيس جو اُٿي ويٺي جو ڪم ڪري. (ٿ) پٽيوالي ج پٽيواليون.

— **پٽيوالي ج پٽيواليون:** ٿ. پٽيوالڻ. چپراسي.

• **پٽيون:** ذ. هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. ڳهه جو هڪ قسم. پيرن ۾ پائڻ جو ڳهه.

• **پٽيهريون:** ڳهه جو هڪ قسم. ٻانهه ۾ ٻڌڻ جون پٽيون.

• **پٽيهل:** اسم خاص. تعلقي گولاڙچيءَ ۾، ڪورواهه طرف سنڌو نديءَ جي هڪ قديم ڊوري جو نالو. "پاٽي پٽيهل تو ۾ اڳيون نه آيو" (شاهه).

• **پٽيءِ:** ظرف. هرگز – بلڪل – بنهه – مُور – ڪڏهن به.

• **پَٽَ ج پٽُون:** ٿ. اها ٻڪري، جا لڳ جهڙي هجي ۽ عمر اٿ ڏهه مهينا هجيس – آيٺ. اُنَ ڏهن سالن جي ڇوڪري – ٽَبر (ت). نئين ساماڻل. (سهٽي ڇوڪري). جو هڪ عضوو.

• **پٽُ ج پٽ:** ذ. ٻيڙيءَ جو هڪ عضوو (جيڪو درياءُ جي ٻيڙيءَ، پَسن کي ٻاڻ ۾ ڳنڍي). ڪاري جي ٻيڙيءَ ۾ مٿيون تختائون فرش. فالڪو (درياءُ). هوڙيءَ جو اولو (ڪ).

• **پٽ:** ٿ. پٽي – پٽ. "ڪي ريڳاڙيون ريش ۾، ڪن پڪڙي جهلي پٽ" (الهه ڏنو).

• **پٽ ج پٽيون:** ٿ. [سن. پُرشٽ] بدن جو پٺيون يا ڪرنگهي وارو پاسو – پٺي – پٺا – پُشت. ڪنهن به شيءِ جو پيو پاسو – اولاد. پڇاڙي – آئيندو. پيچو – ڪِڌ. [سن. پُشٽ = قوت > پُش = مضبوط ڪرڻ] طاقت. مدد – ٽيڪ. سفارش

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– پارت. هلندي پڄندي – رُسوخ.

– **پٽ پرائي ج پٽ پرائيون:** ث. همت افزائي – مدد – حمايت – تائيد – ٽيڪو – طرفداري.

– **پٽ پرائي ڪرڻ:** ث. همت افزائي ڪرڻ – دل ٻڌرائڻ. مدد ڪرڻ. ڳالھ ۾ شامل ٿيڻ – ٽيڪو ڏيڻ – تائيد ڪرڻ. ساڳي راءِ ڏيڻ – طرفداري ڪرڻ.

– **پٽ پرجڻ:** اولاد ٿيڻ – پيڙهي قائم ٿيڻ.

– **پٽ پرڻ:** همت ٻڌائڻ. مدد ڪرڻ. ٽيڪو ڏيڻ – پاسو کڻڻ. سفارش ڪرڻ. ڏيهي حساب جي اصطلاح موجب. هُنڊي جي قبولي رقم ادا ڪرڻ ۽ هنڊيءَ جي ٻئي پاسي تي قبوليت لکڻ.

– **پٽ پرو:** ظرف. ٺوروپٺتي – پوٺتي.

– **پٽ پرو ج پٽ پرو:** ذ. صفت. پٽ پرائي ڪندڙ. مددگار – حمايتي. پُشت پناھ – پرجهلو.

– **پٽ تي، پٺتي:** ظرف. پوٺتي – پويان – پوئين پاسي.

– **پٺتي پوڻ:** پوٺتي رهڻ – زواليت ڏانهن وڃڻ – ڪوتاهي ڪرڻ (فرض ادائي ڪرڻ ۾).

– **پٺتي ڏسڻ:** نتيجي جو خيال ڪرڻ – عاقبت انديشي ڪرڻ.

– **پٽ ٺپرڻ، ٺپرڻ:** پٺي ٺپرڻ – همت افزائي ڪرڻ. دلاسو ڏيڻ – همدردي ڪرڻ – دُعا ڪرڻ. آفرين ڏيڻ. شاباس چوڻ – همٿائڻ.

– **پٽ ڄڏري ٿيڻ:** پٽ ڄمڻ – اولاد ٿيڻ – اولاد وارو ٿيڻ.

– **پٽ جهلو:** ذ. صفت. پٽ پرو – پُشت پناھ. حامي – مددگار.

– **پٽ ڏيڻ:** پٺي ڏيڻ. پوٺتي موٽڻ. موٽڻ. پٺجي وڃڻ. پڄڻ. هارائڻ. ڳيدي ٿيڻ. مُنهن موڙڻ. انجام ڪان ڦرڻ. بيزار ٿيڻ. انڪار ڪرڻ – طب جي اصطلاح ۾ ڪڪ مارڻ وقت ٻوٽيءَ جي رس سان ڪنهن ٻئي ڏاتوءَ جو ٻورو ملائڻ.

– **پٽرو ج پٽرا (ل):** ذ. چولي جي پٽ ۾ ڪُلهن وٽان ڪپڙي جي ٽڪري (جيئن چولو جلد نہ ڦاٽي).

– **پٽ وارو:** ذ. صفت. جنهن کي ڪنهن وڏي ماڻهوءَ جي مدد هجي. رُسوخ وارو. هلندي وارو. سفارشي. (ظرف) پٺيون – پويون.

– **پٽ وڻڻ:** پٺيءَ لڳڻ – پٺيان اچڻ – ڪڍ پوڻ – پيڇو ڪرڻ – پوٺتان پوڻ.

– **پٽ ورائي ڏسڻ:** پنهنجا عيب ڏسڻ. پنهنجون خاميون ۽ ڪمزوريون ڏسڻ. پاڻ کي جاچڻ. گذريل وقت ياد ڪرڻ. مستقبل جي خبر لهڻ – آئنده جو فڪر وغيره ڪرڻ. "پنهنجي پٽ ورائي ڪنهن ڪاڻ ڏني آهي" (چوڻي).

– **پٺياتو ج پٺياتا:** ذ. صفت. پيڙهيءَ وارو – خانداني. پيڙهائتو – اصل نسل. شريف (ماڻهو). چڱي نسل وارو.

– **پٺيانْ:** ظرف. پٺئين پاسي کان – پوئتان. کان پوءِ – بعد ۾. پڇاڙي. آخر ۾.

– **پٺيانْ پٺيانْ:** ظرف. پويان پويان – پوئتان. پٽ کان – ٻنهہ پوئتان. پيرويءَ ۾.

– **پٺيان پوڻ، لڳڻ:** پٽ وڻڻ – پٺيان وڃڻ. نقصان رسائڻ جي ڪوشش ڪرڻ.

– **پٺيان وڃڻ:** پيڇو ڪرڻ. ڳولا ۾ وڃڻ.

– **پٺيون:** صفت. پٽ جو – پٽ وارو.

• **پٺا:** ذ. [سن. پُرشٽ: پرا. پٺئو = پُشت] هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. بدن جو پٺيون حصو. پٽ – پٺي.

– **پٺا چڙهڻ، چڙهي پوڻ:** ڏاڍا ڏڪ لڳڻ سبب پٺن ۾ سُور ٿيڻ. پٺاڙا سُڄي پوڻ.

– **پٺاڙو:** ذ. ڏسو "پٺا".

– **پٺا سيڪڻ:** پٺن کي آڌي سُور يا ٿڪُ لاهڻ. (ڪنايہ) مار کڍڻ – ٿتاٿوڙي ڪرڻ.

– **پٺا ڪيڻ، ڪيڻي وڃڻ:** ڳري بار سبب ڏاڍو ٿڪ ٿيڻ. تمام ڳرو بار يا بوجهہ هڻڻ.

– **پٺارڪ ج پٺارڪون:** ث. [سن. پُرشٽ. ف. پُشتارَه = پٽ] اها پري جا پٺن تي کڻجي. ڪپڙي جي چيڙي ۾ ٻڌل ڳنڍ جنهن جو هيو چيڙو ڪُلهي تان ورائي ڪڇَ ۾ هڻجي. پٺن تي کڻڻ جيترو ڳاهُ يا هيو سامان. پري – هڙَ.

• **پٺارو:** اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پٺاڻ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. هڪ قوم جو نالو (قبيلا: ۱. علام زئي، ۲. دوراني). (پاڙا. محمد زئي، توپالزئي (Topolzai)، ۳. گلزئي، ۴. ڪاڪڙ (Kakar)، ۵. پرانگ، ٦. شيراني (پاڙا. بابر، اُستراني)، ۷. ترين Tarin).

• **پٺاڻ:** اسم خاص. تعلقي شهداد ڪوٽ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پٺاڻ ج پٺاڻ:** ذ. پٺاڻ قوم جو ماڻهو – افغانستان جو رهاڪو – افغان – لالو.

– **پٺاڻڪو:** صفت. پٺاڻ جو – افغاني. (ذ) ڳدهہ جو هڪ قسم (خراساني ڳدهہ جهڙو ٿلهو پر قد ۾ اُن کان گهٽ ۽ بار جو پهلوان ٿئي).

• **پٺڻ:** مصدر. [سن. پُرسٿاپَن] موڪلڻ – روانو ڪرڻ –

اُماڻڻ. (مال) ڀهرائڻ.

- **پٺو:** اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديھ جو نالو.
- **پٺو ج پٺا (ت):** ذ. [سن. پٺرڪ] سوڪو جانور. نو عمر – نوجوان. جانور يا انسان جو ننڍو ٻچو. اهو ڪُڪڙ جنهن کي اڃا ڪڙهون نہ نڪتيون هجن. ننڍو يا اڏيڪ تِتر. جانورن جي هڪ بيماري. تماڪ جو ڳوٿو. (صفت) ٿُلهو – متارو (ت). حَسِين – سُهڻو – وڻندڙ.
- **پٺُس پِٺُو ج پٺُن پِٺُو:** ذ. صفت. خوشامدڙيو – چاپلوس. چيلو – چاڙتو – پوءِ لَڳُ.
- **پُٺو ج پُٺا:** ذ. [پرا. پُٺِئو؛ سن. پُرشٺَ + ڪ] ڪتاب جو پانو – دفتري – جلد. ڪرنگهي جي هڪ طرف وارو (پُٺيءَ جو) پاسو. رڍ ٻڪري، اُٺ جي هڪ سال جي ڪَتريل اُن. ڏاس يا مِلس. نڪرين جي ٻوري جو تَهُہ (جو ڪوٺاريءَ کي ٻاهہ تي رکڻ وقت چاڙهجي). ڪنهن سٽيي ٿانءَ جي ڪاري تيل تَرَ تي چڙهيل مِٽيءَ جو تَهُہ. شراب کي تيز ڪرڻ لاءِ اُن ۾ وِڌل انگور جو رَسُ. شين کي سراسري اگهہ ۾ ٻيهارڻ واري حالت. مَلَهہ جو انگُ. ڏانداريءَ جو اهو حصو جنهن ۾ ڏندا پون (ت).
- **پٺِي ج پٺيُون:** ث. ٽَڏي – چِٽري – بڙڇي. وڏو ٽڏو – نُکَ (ڪ). نو عمر سهڻي ڇوڪري. نوجوان عورت.
- **پُٺِي ج پُٺِيُون:** ث. [سن. پُرشٺَ + ڪَهہ. پرا. پُٺئو. ف. پُشت = پُٺ] پُٺ – پُٺا – پشت. جانور جي چم جو مٿيون حصو. رڍ، ٻڪري، اُٺ جي جسم جا ڪتريل وار.

– **پُٺِيءَ ۾ پوڻ، ڪرڻ:** سنئين چوٽيءَ ۾ ڪرڻ يا سمهڻ. ڪمزور ٿيڻ. تڪليف ۾ پوڻ. سُجو ٿيڻ.

– **پُٺِي ٽپائڻ:** هَرهَر چوڻ – بيزار ڪَرڻ. ڪَڪ ڪري ڇڏڻ.

– **پُٺِيءَ تي اُڇلڻ، اُڇلائي ڇڏڻ:** ڌيان نہ ڏيڻ (ڪنهن ڳالهہ تي) – پرواهہ نہ ڪرڻ – ڪا وقعت نہ ڏيڻ.

– **پُٺيءَ تي باهيون ٻارڻ:** ٽپائڻ – تاڪيد ڪرڻ. سجاڳ ڪرڻ. بار بار هوشيار ڪندو رهڻ.

– **پُٺيءَ تي ڪَنُ وجهڻ (ڪ):** ٻُڌو اَڻ ٻُڌو ڪَرڻ – ڌيان نہ ڏيڻ.

– **پُٺِي ٺپرڻ:** پُٺن تي ٺپڪي هڻڻ. ڪاميابي لاءِ دُعا ڪرڻ. دلاسو ڏيڻ. همت افزائي ڪرڻ. شاباس ڏيڻ. همٿائڻ.

– **پُٺيءَ ڀاڙو اُڇلائڻ، ڪيڻ:** ٻُڌو اڻ ٻُڌو ڪرڻ – نظرانداز ڪرڻ. وِساري ڇڏڻ – ڪا پرواهہ نہ ڪرڻ.

– **پُٺيءَ پوڻ:** پُٺيان پوڻ. پِيڇو ڪرڻ. دشمن ٿي لڳڻ. نقصان پهچائڻ جي ڪوشش ڪندو رهڻ.

– **پُٺِي ڏيڻ:** پُٺ ڏيڻ. پٺ ڏيئي هلڻ. ڪاوڙجي مُنهن ٻئي پاسي ڪرڻ. مُنهن موڙڻ – رُخ مٽائڻ. انڪار ڪرڻ. رڍ جو اُنَ ڏيڻ. "پالـُر ڏنيون پٺيون، ننڍن نوراپن." (شاهہ).

– **پُٺِيرو ج پُٺِيرا:** ظرف. پُٺِي ڏيئي ويٺل يا بيٺل. پٺيان – پويان. بي دليو. بيزارُ: (ث) پُٺِيري ج پُٺِيريُون.

– **پُٺِيرو ٿيڻ:** پُٺي ڏيڻ – مُنهن موڙڻ. ناراض ٿيڻ. انڪار ڪرڻ. مخالفت ڪرڻ. ابتڙ هلڻ.

– **پُٺِيري ٿيڻ (ت):** ڏهائيندڙ جانور جو کير گهٽائڻ يا وِهڪي وڃڻ. کير وارو عرصو پورو ٿيڻ تي اچڻ.

– **پُٺيءَ لڳڻ:** پويان لڳڻ – پُٺيان پوڻ. ڪَڍَ پوڻ – پِيڇو ڪرڻ. پيروي ڪرڻ – تابعداري ڪرڻ. چيلو ٿي گذارڻ. پروسو رکڻ.

- **پُٺيو ج پُٺيا:** ذ. چيلهہ تائين ايندڙ چولو. ڪڙتو – صدري. انگرکو (ٿ).
- **پَپَ (ت):** ث. دٻاءُ – زور – چِپَ.
- **پِپ:** ذ. ڏهسنامي جو لفظ. چَنبُ. "پَپِن ڪان پري وڃي اليهرا اولي ٿيا." (ڪنيار).
- **پِپَ:** ذ. گهاٽو سائو رنگ. ڇهڄ سائو.
- **پِپَ ج پِپُونْ:** ث. نَڪَ جو پوپو. ڏسو "پِپُونْ."
- **پِپانْ (ٿ):** ث. هڪ ٻوٽي جو ڦَر (جو صبح وقت ڪٽاڻ مائل ٿئي ۽ شام جو ڦِڪو ٿئي) – پِپُونْ.
- **پِپرَ، پِپُرُ ج پِپِرَ پِپُرَ:** ذ. [پرا. پِپّل، س. پِپّلَ] وڻ جو هڪ قسم. پسارڪي وکر جو هڪ قسم. "پِپرُ پِپلڙيْ، ڦودنو، ڏاڙهون چڱا ڏار".
- **پِپرا مُوْرُ:** ذ. ڊگهي مرچ جي وڻ جي پاڙ (جا دوا طور ڪم اچي).
- **پِپرو، پِپريو ج پِپرا، پِپريا:** ذ. ترار جي ڇهنب جو پويون (مُڏو) حصو. ترار جو ڦَرُ.
- **پِپْرِي:** اسم خاص. ميرپور ماٿيلي، دادو ۽ ميهڙ تعلقن ۾ ديھ جو نالو.
- **پِپرِي ج پِپريون:** ث. [سن. پِپّلي] پسارڪي وکر جو هڪ قسم (ڪارن مرچن جهڙا ڊگها داڻا. سواد تکو ۽ ڪوڙو. طبيعت گرم خشڪ. ف. دراز؛ ع. دارفلفل). پپر جو ننڍو وڻ.
- **پِپرِيُونْ:** ث. [سن. پَپّلِي] پسارڪي وکر جو هڪ قسم (مرگهہ ۽ جيکوا ۾ گهڻي انداز ۾ پيدا ٿيندڙ هڪ ول. پن پان جي پنن وانگر، ڦري ڪاري، سخت. ڊگهي ۽ ذائقي ۾ ڪَوڙي ٿئي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **پپڙ (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **پپَلُ ج پپِلَ:** ذ. ڏسو "پپرُ."
— **پپَل پَنُ (ت):** ذ. صفت. تمام سنهو. ايرو.
- **پپِلڙِي ج پپِلڙِيُون:** ث. پسارڪي وکر جو هڪ قسم. "پپر، پپلڙي، ڦودنو ڏاڙهونءَ چگا ڏار".
- **پپَنُ ج پپَنَ:** ذ. صفت. پيارو — مِٺڙو — مِٺُڻُ — جاني. لَڏَڻُ — دِلبرُ — نازنين.
- **پپَنُ پِري، پِرينُ:** ذ. صفت. مِٺڙو دلبر — پيارو جاني.
- **پپو:** صفت. زردو — سائو. (ذ) گاهه جو هڪ قسم (ت).
- **پپوٽو ج پپوٽا:** ذ. ڦوٽو.
- **پپُون (ت):** ث. ڏت جو هڪ قسم (هڪ گاهه جون ڏانديون. ڄوکي وانگر ڪائڻ ۾ ڪتيون ٿين).
- **پپوهَلُ ج پپوهَلَ:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم [سن. وَپِيَہَ] پپيهو — تاڙو.
- **پپي ج پپيُونْ:** ث. پائي.
- **پپيتو ج پپيتا:** ذ. ميوي جو هڪ قسم (گدري جهڙو سائي پيلي رنگ تي) — ڪاٺ گدرو.
- **پپيهَلُ ج پپيهَلَ:** پَپِيهو (پکي). ڏهسنامي جو لفظ — پِستان.
- **پَڄَ:** ث. چِڪتاڻ.
- **پَڄَ:** ث. پيجي (چانورن جي).
- **پَڄارَڻُ:** فعل متعدي. [سن. پْرَجْوَلَنَ < پْرَ = گهڻو + جولَنَ = جَلڻ] بارڻ (باهه) ڏگهائڻ (ڪوئلا). جلائڻ — ساڙڻ. (پڄاريو — پڄاريندو — پڄاريل).
— **پڄارو:** ذ. جِيي — جَرَ (باهه جي). ساڙُ — حسد. رِيس — رشڪ. دشمني.
- **پُڄاڻا، پُڄاڻان:** ظرف. پوءِ ـ ڪان پوءِ ـ بعد.
- **پُڄاڻو ج پُڄاڻا** ذ. ڇيهه — انتها — دنگ — پُڄاڻي. پڇاڙي.
- **پُڄاڻي ج پُڄاڻِيُون:** ث. ڇيهه — دنگ — انتها — پڇاڙي — آخر — انت — خاتمو. توڙ ڪرڻ — پڇاڙي ڪرڻ — انتها ڪرڻ. حد ڪرڻ — ڇيهه ڪرڻ.
— **پُڄاڻي ڪرڻ:** گهڻي ڪوشش ڪرڻ. وس آهر ڪين گهٽائڻ.
- **پُڄائڻ:** فعل متعدي. رسائڻ — پڄائڻ — ڪٽي ڏيئي اچڻ. دنگ ڪرڻ — ڇيهه ڪرڻ — پڇاڙي ڪرڻ. ختم ڪرڻ. پورو ڪرڻ (ڪم) پوري ڪرڻ — مطلب يا مراد. نبيرڻ (معاملو). مقابلو ڪرائڻ — پيٽ ڪرائڻ. حصو وٺڻ.

- **پُڄتَ ج پُڄتُونْ:** ث. پهچ — رسائي — پڄندي. زور — طاقت — وت.
- **پڄرڻُ:** مصدر. [سن. پْرَجْوَلَڻَ < پْرَ = گهڻو + جْوَلَنَ = جَلڻ]. ڏکڻ — ڏکِڻ (ڪوئلا، ڪاٺيون). سَڙڻ — ٻَرڻ — ڪامڻ. جلڻ (اندر ۾). ساڙ ڪائڻ — خار ڪائڻ. ڪاوڙجڻ (پڄريو. پڄرندو پڄريل).
— **پڄَرَ ج پڄَرُونْ:** ث. ساڙُ — ڪامُ — جَلَ — پَچُ — باهه — جَر
— **پڄرائڻُ:** مصدر. 'پڄرڻ' مان متعدي بالواسطه. ڏکارائڻ — ڏکارائڻ — ساڙائڻ — ٻارائڻ — ساڙ ڪارائڻ. (پڄرايو. پڄرائيندو پڄرايل).
— **پڄرجڻُ:** مصدر. 'پڄرڻ' مان فعل مجهول. جلڻ — ڪامڻ. سڙي وڃڻ. ساڙ ڪائڻ. (پڄريو — پڄربو — پڄريل).
- **پڄلڻُ (ل):** مصدر. ڏسو "پڄرڻ".
- **پُڄَندِي ج پُڄَندِيُونْ:** ث. پهچ — طاقت — وس — پڄت — همت — سگهه. رسوخ — اثر — هلندي.
— **پُڄَندِيءَ وارو:** ذ. صفت. پهچ وارو — هلنديءَ وارو. ٻِيئل ماڻهو — سَرَند ِياتُ.
- **پڄڻُ (لس):** مصدر. پڄرڻ. (پڄيو — پڄندو — پڄيل).
— **پُڄٽاتُ، پُڄٽياتُ:** ذ. صفت. پَڄڻ جوڳو — پُڄي ايندڙ. پهچ وارو — سَرَند — توفيق وارو — طاقتور.
— **پُڄٽاتِي، پُڄٽياتِي:** ث. طاقت — زور — سگهه — پهچ. سَرَندِي — پُڄندي.
— **پُڄي اچڻ:** پُورو ٿيڻ — ختم ٿيڻ. پرچي اچڻ (ڏينهن يا مُدو). پُورا ٿيڻ (حياتيءَ جا ڏينهن).
— **پُڄي سگهڻ:** پهچي سگهڻ — رسي سگهڻ. مقابلو ڪري سگهڻ. بدلو وٺي سگهڻ.
— **پُڄي وڃڻ:** رَسي وڃڻ — پهچي وڃڻ. ختم ٿيڻ. سُجو ٿي وڃڻ.
- **پِڄَ:** ث. 'پِڄڻ' جي حالت يا ڪم — تُنب. ڪُٽ — ماز. ڏاڍي مار — سٽ — جهڪور. هَڏ ڳَنڍ پڄي چڏڻ جي حالت.
— **پِڄَ اچڻ نڪرڻ:** ڏاڍي مار ملڻ. سيڪت اچڻ. هَڏ ڳَنڍ پڄڻ. تُنبجي وڃڻ.
— **پِڄَ ڏيڻ، ڪيڻ:** ڏاڍي مار ڏيڻ يا ڪيڻ. سخت سيڪت ڏيڻ. ڏاڍي ڪُٽَ ڪيڻ.
— **پِڄَ وِجهڻ:** سَنڪو لاٿڻ — مارڪُٽ ڪرڻ — سَٽي هَڏ ڳَنڍ پڄي چڏڻ.
- **پُڄُ ج پُڄَ:** ذ. [سن. پُنَيْہ < پُو = پاڪ ٿيڻ] دان — خيرات —

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

پُنُ. خير جو ڪم — ثواب جو ڪم. نيڪي — ثواب. پلو — چڱائي. ڏؤ.

— **پُج آتِما:** ذ. صفت. سخي — نيڪ.

— **پُجائِتو ج پُجائِتا:** ذ. صفت. پُج وارو — دان وارو. ثواب وارو. نيڪ — سخي مرد.

— **پُجُ ڪرڻ:** دان ڪرڻ — خيرات ڪرڻ. خيرجو ڪم ڪرڻ.

— **پُجَ ڪري ڇڏڻ:** تمام گهڻو مال هٿ ڪرڻ — مفت جو مال گهڻو ميڙڻ.

— **پُجِي ج پُجِي:** ذ. صفت. نيڪ — سخي — فيّاض. خير جو ڪم ڪندڙ.

• **پِجارا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (جيڪي ڪپهہ جو ڪم ڪن).

• **پِجارو ج پِجارا:** ذ. صفت. [سن. پِچِجَ + ڪار] ڪپهہ پِجڻ وارو.

• **پُجاٿا:** ظرف. پُجاٿا.

• **پِجائي، پِجائِي:** ث. [سن. پِجَ = ڏڪ هڻڻ] ڪپهہ پِجڻ جي اُجرت — تُنبائي — تُنبائِي.

• **پِجائِڻُ:** فعل متعدي. تُنبائڻ (ڪپهہ). پِج ڪڍائڻ — سيڪت ڏيارڻ. (پجائبو — پجائيندو — پجايل).

• **پِڃَرُ ج پِڃَرَ:** ذ. [ف. پِنجرَ] اڏاوتي ڇت ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي (جيڪا ڀت ۾ ڪاٺن ۽ پٽين جي وچ ۾ توڻن ۽ پکن کي جهلي). دريءَ جي آڏو ڪاٺ جي ڇڄهري — پڃري.

• **پِڃرڻُ:** مصدر. ڇت ۾ پڃر وجهڻ.

• **پِڃرو ج پِڃرا:** ذ. [پرا. پنجرَ: سن. پِنجَر < پِنجْ = آواز ڪرڻ يا رهڻ، جنهن ۾ پکي ٻولين ٿا يا رهن ٿا] جهنگلي جانورن کي بند ڪرڻ لاءِ ٿلهين سيخن مان ٺهيل اڏاوت. پکين کي ويهارڻ يا بند ڪرڻ لاءِ تيلين يا تارن مان ٺهيل ڪوڪو — قفس. ڪٽهڙو (ڪورٽ ۾ جوابدار، فريادي يا شاهدن جي بيهڻ لاءِ). ڇپر لاءِ ڪاٺين جي اڏاوت. بدن جي هڏن جو ڍانچو. هڏن جو بوتو.

— **پِڃرانئون:** ذ. صفت. پڃري جو. پِڃري جهڙو. ڇاريدار (اڏاوت).

• **پِڃري ج پِڃريُون:** ث. پٿر يا ڪاٺ جو وزنائتو ٽڪر (جنهن ۾ مُٺ وجهڻ لاءِ هٿيو ٺهيل هجي ۽ ماڻهو ورزش يا وزن آزمائي خاطر کڻن).

— **پِڃري کڻڻ:** ورزش لاءِ پٿر يا ڪاٺ جو خاص وزن کڻڻ. زور آزمائڻ لاءِ بار کڻڻ.

• **پِڃَڻ ج پِڃِڻيون:** ث. ڪپهہ پِجڻ لاءِ ڪمان وانگر خاص اوزار.

• **پِڃَڻُ:** مصدر. [سن. پِنجَ] تُنبَڻُ (ڪپهہ). ڪپهہ کي پُجڻُ سان ذرا ذرا ڪري صاف ڪرڻ. پِج ڪڍڻ. (پِجيو — پجندو — پجيل).

— **پِجي ڇڏڻ:** سخت مارڪٽ ڪرڻ. هڏ گڏ پِجي ڇڏڻ.

• **پِجِڻِي ج پِجڻيون:** ث. ڪپهہ پجڻ جو اوزار — پِڃَڻ.

• **پچولو:** ذ. ول جو هڪ قسم (وڻ تي چڙهندڙ ۽ سڄو سال سائو رهندڙ. (اُن لاءِ بهترين ڪاڏو ٻہ قسم ٿئي، هڪ "پچولو" ۽ ٻيو "آسوٽو" جو پوري رنگ تي ٿئي).

• **پچ:** ذ. جَلُ — ڪامَ — ساڙُ. پَچَرَ — باهہ. حسد — ڪينو. اندر جو ساڙ.

— **پچْباز، پچْبازُ (ل):** ذ. صفت. اهو ماڻهو جنهن جو هاضمو گهٽ هجي يا ڪاڏي تي دل نہ ٽڪيس. اگهو — عليل — بيمار.

— **پچِڪو:** ذ. جَلُ — ڪامَ — ساڙ. حسد — بغض.

• **پچ (ت):** ث. ٿوري ذري — لِچ. ٽڪ اچلائڻ جو آواز — پِچِڪ.

— **پچ پچ:** ث. ذَري ذَري — ٽُڪ ٽُڪ.

— **پِچِڪڙو:** ذ. ٿورو ذرو — پِتڪڙو — ذرڙو. (ث) پِچِڪڙِي ج پِچِڪڙِيُون.

• **پچ ج پِچِيُون:** ث. اکين ۾ جميل گندُ. پچي. نڪ جي جميل مَرُ.

— **پِچِڙُ، پِچِيَرُ:** ذ. صفت. جنهن جي اکين ۾ هميشه پِچيون پيون هجن.

• **پُچُ ج پُچَّ (ڪ. ڪ):** ذ. ڪپڙو — ڳريل ڪپڙو. ڪپڙي جو ننڍڙو ٽڪر.

• **پُچُ پوتي ج پُچَ پوتيون:** ث. ڪپڙولٽو — گندي ڪپڙو. پراڻو سراڻو لٽو.

• **پچارَڻُ:** مصدر. [سن. پْرَچارَ < پْرَ = چوڌاري + چَـرَ = وڃڻ = جو چوڌاري وڃي] ڳالهہ ڪرڻ — بيان ڪرڻ — ڳالهہ ٻولهہ ڪرڻ. ياد ڪرڻ. وري وري چوڻ. گلا ڪرڻ — نندا ڪرڻ.

— **پچارَ ج پچارُون:** ث. ڳالهہ — ذڪر. تات ـ پَچَرَ — يادگيري. بيان. عادت. گلا — نندا.

— **پچارَ ڇڏي ڏيڻ:** ڪابہ ڳالهہ نہ ڪرڻ. ڪو بيان نہ ڪري سگهڻ.

— **پچارَ ڪرڻ:** ذڪر ڪرڻ — ڳالهہ ڪرڻ — يادگيري ڪرڻ. گِلا ڪرڻ.

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

— **پچارَ هڻڻ:** پراين ڳالهيون بيان ڪندو رهڻ. پرائو ذڪر هڻڻ. پرائي ڳلاوات ۾ هڻڻ.

• **پچانڱو ج پچانگا:** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (بنا چلرن. قد هڪ ڪان چئن انچن تائين).

— **پچائي ج پچائيون:** ٿ رڌڻ يا پچائڻ جي مزوري. رڌائي — رڌائي.

— **پچاءُ:** ذ. جَلَ — پَچَ — سوز. گرمي — تپش. حسد — ساڙ — تيسو.

— **پچائي وڃڻ:** سهي وڃڻ — برداشت ڪري وڃڻ (ڏک يا تڪليفون). هضم ڪرڻ (ڪو ڳرو يا طاقتور کاڌو). ڪائي وڃڻ (امانت).

• **پچَر ج پچَرُون:** ٿ. تات — ڳالھ — يادگيري. ڳلا — نندا. پَٽ. عادت. ڇُر — حرڪت. ڪؤنس.

— **پچَر ڇڏڻ:** پَٽ ڇڏڻ — جند ڇڏڻ پچار نه ڪرڻ ويجهو نه وڃڻ ڪو ڪم نه ڇوڻ.

— **پچَر ڪرڻ:** ڳالھ ڪرڻ — ذڪر ڪرڻ. ڳلا ڪرڻ — پر پٺ ڪجھ گهٽ وڌ چوڻ.

• **پچڪ:** ٿ. ٿورڙي ذري — پِتڪ. سوراخ مان ڪنهن پاڻيٺ جو ٿورڙي انداز ۾، يڪدم لاٽ ڪري نڪرڻ جو آواز.

• **پچڪُ (ڪ):** ذ. ڏاچيءَ جي ٿڻ جو هڪ مرض (جنهن ۾ ٿڻ مان کيرُ گهٽ ايندو آهي). واري ۾ خشڪي سبب جمي ويل اڇون ڪلون. ٻٿو.

• **پُچڪَر ج پچڪَرُون:** ٿ. پُچڪَر. ڏسو "پُچڪارَ".

• **پُچڪَر ڏيڻ (ت):** پُچڪَر ڏيڻ. آماده ڪرڻ — تيار ڪرڻ. هُشي ڏيڻ — همٿائڻ.

— **پچڪِڙو ج پچڪِڙا:** ذ. صفت. ننڍڙو — تمام ننڍڙو — ذرڙو. (ٿ) پچڪِڙي ج پچڪِڙيُون.

• **پچڻُ (ت):** مصدر. نپوڙڻ — نچوڙڻ.

• **پَچَڻُ:** مصدر. [سن. پَچَنِييَ] باھ تي پڪو ٿيڻ. رڌجڻ (طعام). پَچَڻُ (ماني). ترڄڻ (مڇي وغيره). سيڪجڻ (تاندن تي). پچڻ (باھ ۾). سَڙڻ — ٻرڻ — ڪامڻ — جَلڻ. رسجڻ (ميوو). ڪڙهڻ (زخم ڦٽ وغيره) رَجهڻُ (اندر ۾). حسد ڪرڻ — ساڙ ڪائڻ. پڪا ٿيڻ (مٽيءَ مان ٺهيل شيون. ٿانو سرون وغيره). هضم ٿيڻ (کاڌو).

— **پَچَڻُ ج پَچَڻَ:** ذ. باھ — پَچَ — ڪامَ — ساڙُ. حَسد.

— **پَچَڻُ پَچَرَڻُ:** جلڻ ڪامڻ — سڙڻ ٻرڻ. اندر ۾ رجهڻ.

— **پچڻي ج پچڻيُون:** ٿ. پچڻ جي حالت. پلي، مڇي وغيره ڪو ڪ ڪرڻ جي منجڻ.

— **پچي پختو ٿيڻ:** تڪليفون سَهي ڏاڍو ٿيڻ. ڪشالا ڪڍي ڪامياب ٿيڻ. محنتون ڪري پار پوڻ. تجربو حاصل ڪرڻ — تجربيڪار ٿيڻ.

• **پچو (ڪ):** ذ. ذرڙو. وڏي پچي (اڪ جي).

— **پچو لڳڻ:** اکيون اُٿڻ سبب پچين سان بند ٿي وڃڻ.

• **پچوڪِڙو ج پچوڪِڙا (ل):** ذ. صفت. پچڪِڙو — ننڍڙو. ٿورڙو — ذرڙو. (ٿ) پچوڪِڙي ج پچوڪِڙيون.

• **پچوٽا (ٿ):** ذ. ڪِٽڙ ۾ پيرَن جي پاسي وارو نڪمو ڦرُ.

• **پچي:** ٿ. [سن. پِنچ = ڳنڍڻ] سون ۽ پاري جي ملاوت (جاهيرن جي جَڙت ۾ ڪم اچي). سون يا چانديءَ جو ريھ.

• **پچي ڪاري:** ٿ. هيرن جي جڙات جو ڪم. پِٽ تي ڪمان جو هڪ قسم.

• **پچي ج پچيُون:** ٿ. اک جي تُنري ۾ ڪڌ ٿيل گند. اُٿيل اک جو گندُ. نَڪَ جو جميل گند.

— **پچيرُ ج پچيرُ:** ذ. جنهن جي اکين ۾ پچيون هجن — پچرُ.

— **پچيٺارُو (ٿ):** ذ. صفت. پچيرُ — پچرُ.

• **پَڇُ ج پَڇَ:** ذ. [سن. پَڪش = پکُ. پاسو] چنڊ جي مهيني جو اڌ (اونداهو پکُ. سُهائو پکُ). طرفداري — پاسو — حمايت. جبل جي لهواري ٻهر تي نڪتل وڏي ڇپ. ڏنو (ڪ). [سن. پڇچ] پَڇَ وارو حصو — پڇرو — ڏنگُ. پڇو. جَهڪ — وَڏ — چيرُ. اصليت — حالت (ل). (ظرف) پوءِ. "پَڇَ ڏائي ڪان قرض نه ڪٽجي" (چوٽي).

— **پڇپاتُ:** ذ. پاسخاطري — حمايت — طرفداري.

— **پڇپاتي:** ذ. صفت. پاسخاطري ڪندڙ — حمايتي — طرفدار. رياڪار — پاسو ڪندڙ — تائيد ڪندڙ.

— **پَڇ ڪرڻ:** سيڪت ڏيڻ — تعدي ڪرڻ.

• **پڇُ:** ٿ. [سن. پڇَچَ = پيڇي] نهڪايل جانورن جو پاڻي — پيڇي — پيڻُ. جانورن جو پنڙو پتُ — رَٻ — ڪانجي. (صفت) ذري — ٿوري. پنڙي.

— **پڇ پاڻي:** ذ رب پاڻي. سادو کاڌو — غريباڻو کاڌو. پاڻيءَ جهڙو پتُ.

— **پڇ پڇ (ل):** ظرف. ٿورو ٿورو — ڏُڪ ڏُڪ (پاڻي).

• **پڇ ج پڇُون (ل ٿ):** ٿ. ننڍوءَ چڊو ڪَڪَرُ — ڪَڪري.

• **پُڇُ ج پُڇ:** ذ. [پرا. پُنڇ. سن. پُڇَچ] جانورن جي ڪرنگهي ۾ پٺ ڏانهن وڌيل وارن واري پڇڙي — ڏُم. پکيءَ جا پٺ وارا وڌيل ڪَنبَ. پڇڙي. (نانگ بلاجي). لغڙجي هيٺيون ڪند ۾ ٻڌل اڳڙي. پڇاڙي — آخرين حَد — پويون ڇيڙو. پويون حصو (ڳالھ جو پڇُ).

• **پڇُ ٻڌڻ:** ڳالهہ کي ڊگهو ڪرڻ. اُجائي خوشامد ڪرڻ.
– **پڇ ٻڌِي مهري ڪرڻ:** نالائق کي نوازڻ.
– **پڇ تاڻُ ڪرڻ:** خوش ٿيڻ. مزو وٺڻ. تيار ٿيڻ (ڀڄڻ لاءِ). ڊوُ ڪرڻ. سختي ڪرڻ – سيکت ڏيڻ.
– **پڇ تار:** ذ. صفت. اهو گهوڙو جنهن جو پڇُ هڪ پاسي لَڙيل هجي. (اهو گهوڙو نحسُ ليکيو آهي). "پڇ تارُ، مالڪ مارُ". (چوڻي).
– **پڇُ پائي ڀڄي وڃڻ:** لِڪي ڀڄي وڃڻ. تڪڙو ڀڄي وڃڻ. ڊِڄي ڀڄي وڃڻ.
– **پڇُ پٽڻ:** لُنڊو ڪرڻ. مارَ ڏيڻ.
– **پڇ پوڻ:** ڏٻرو ٿيڻ – هيڻو ٿيڻ – لاڄجهو ٿيڻ.
– **پڇ جهلڻ:** قابو ڪرڻ. پٺيان لڳڻ. سهارو وٺڻ.
– **پڇ ڏاند ڪرڻ:** خوشيون ڪرڻ – ٽاپيون ڏيڻ – ڪُڏ ڪرڻ.
– **پڇ ڊگهو هُجڻ:** مِٽن مائٽن ۽ دوستن يارن جي گهڻائي هئڻ. گهڻي سڃاڻپ هجڻ. رَسائِي هجڻ. وڏي پهچ هجڻ.
– **پڇِرُ، پڇِڙُ:** ذ. صفت. پڇ وارو – پڇ سان.
– **پڇِرُ تارو، پڇِڙُ تارو:** ذ. پڇ وارو تارو – دُمدار تارو – چوٽِيرُ تارو.
– **پڇڪُ:** ذ. صفت. وڏي پڇ وارو.
– **پڇ ڪاٺِي:** ث. چوپائي مال جو پڇ وارو هڏو.
– **پڇِڪَڙُ (ت):** ذ. پاکڙي کي مضبوط ڪرڻ لاءِ اُٺ جي پُڇ هيٺان ورائي ٻڌڻ جو رسو.
– **پڇُ ڪنڌي تي رکڻ:** ڀڄڻ. تکو ڀڄڻ. ٽاپيون ڏيڻ.
– **پڇُ کڙو ڪرڻ:** تيار ٿيڻ – هوشيار ٿيڻ. ڀڄڻ لاءِ تيار ٿيڻ.
– **پڇ ڪَرُ (ت):** ذ. ڏسو "پُڇڪَڙُ".
– **پڇُ لاڙڻ:** پڇ هيٺ ڪرڻ. ناراض ٿيڻ. جوش ڍرو ٿيڻ. بيوسي جو اظهار ڪرڻ.
– **پڇ مٿي ڪرڻ:** خوش ٿيڻ. تيار ٿيڻ.
– **پڇُ مروڙڻُ:** هوشيار ڪرڻ. تنبيهہ ڪرڻ.
– **پڇُ وَنائِڻ (ت):** ڏٻرو ٿيڻ – ڪمزور ٿيڻ – هيڻو ٿيڻ. اُٿڻ ويهڻ جي سگهہ نہ رهڻ.
– **پڇ وٺڻ:** پُٺيان پوڻ – پٺيان لڳڻ. سهارو وٺڻ. بچاءُ گولڻ.
– **پڇ هيٺ ڪرڻ:** ڏسو "پُڇ لاڙڻ".
– **پُڇِي ج پُڇِيُونْ:** ث. ننڍڙو پُڇ. پڇڙي. مڇيءَ جو پُڇ – نانگ جي پُڇڙي.
– **پُڇا ڪرڻ:** پُڇڻ – خبرلهڻ – سڌ لهڻ. ڳولا ڪرڻ – تلاش ڪرڻ.
– **پُڇا ڳاڇا ج پُڇائُون ڳاڇائُون:** ث. پُڇ ڳاڇ – سُڌ سماءُ. خبر چار. ڏس پتو. جاچ جُوچ – ڳولا ڦولا ڪرڻ. ڏس پتو معلوم ڪرڻ. سُڌ سماءُ وٺڻ – خبرچار وٺڻ.
– **پُڇَائُو ج پُڇائُو:** ذ. صفت. پُڇا وارو – پُڇا ڪندڙ. پڇندڙ – سوال ڪندڙ. ڳولائو.
• **پڇاتو (ل):** ذ. صفت. ڳاڙهاڻ ۽ اڇاڻ رنگ وارو.
• **پڇاتُ ج پڇات:** ذ. هَرلي ۾ ڪم ايندڙ هڪ رَسو.
• **پڇاڙَ ج پڇاڙُونْ:** ث. [سن. پشْچات] ڪنهن بہ شيءِ جو پڇاڙيءَ وارو حصو. لت وغيره جي پوئڙ جو ڌَڪ. گهوڙي وغيره جي لت جو ڌَڪ – لت – اِٽَ. چوٽ – سَٽ – نقصان. سيکت – سزا. جهڙپ (بيماري، جِنّ وغيره جي).
– **پڇاڙَ اچڻ (ت):** ڌڪ اچي وڃڻ – چوٽ لڳي وڃڻ – نقصان رَسڻ. سزا اچڻ – تڪليف پهچڻ. جهڙپ اچڻ (بيماري وغيره جي).
– **پڇاڙ هڻڻ (ت):** لَتَ هڻڻ – اِٽَ هڻڻ. اشارو ڏئي ڪم ڪاري ڇڏڻ.
– **پڇاڙِيءَ جو پهرُ هئڻ:** عمر پُوري ٿيڻ تي هئڻ – پيرسن هئڻ – مرڻ ڪنڌي تي هئڻ.
– **پڇاڙِي سُرهي ٿِيڻ:** آخرت موچاري ٿيڻ – عاقبت موچاري ٿيڻ. حياتيءَ جا پويان ڏينهن سُکيا گذارڻ. "اڳياڙي ٿَنين سُرهي، جَنين پڇاڙي سُرهي." (چوڻي).
– **پڇاڙِي وِجهڻ:** گهوڙي کي پوئين ٽَنگ ۾ رسو ٻڌڻ.
– **پڇاڙِيُون چِنائڻ:** بيزاري ڏيکارڻ. ڏاڍو تنگ ٿيڻ. زوريءَ ڀڄي وڃڻ.
• **پڇانئُونْ، پڇانُون:** ذ. [سن. پْرَتِڇْايَہ] سايو – پاڇو. پاڇولو. ڇانءُ – عڪس – اولڙو – ڏئو.
• **پڇاڻ:** ث. [سن. پْرَت – سڃاڻ] – واقفيت – ڄاڻ. سُڃاڻپ – ڏيڻ. خبر – سُڌ – علم.
• **پُڇاڻِڪو (ت):** ذ. صفت. خوار – بدنام.
– **پُڇاڻَڪو ٿيڻ:** خوار ٿيڻ – بدنام ٿِيڻ – گلارو ٿيڻ
• **پڇاڻَڻُ:** مصدر. [پرا. پْرَت + گْـيانَ = سُڃاڻڻ] سُڃاڻڻ. ڄاڻڻ – سڃي ڪرڻ – معلوم ڪرڻ.
• **پُڇالو ج پُڇالا:** ذ. پُڇا ڳاڇا – دريافت. سخت پڇا. گذريل علمن بابت پُڇا. پُڇا ڳاڇا (آخرت ۾). عملن جو حساب (قيامت ۾).
– **پُڇالي جو ڏينهن:** محاورو. قيامت جو ڏينهن – روزِ محشر.
• **پڇاوِڙو (ت):** ذ. ٺاٺارڪي ڪم جو اصطلاح. ريهہ يا ٽانڪي ڏيڻ جي مصالحي رکڻ لاءِ، شيشي جو پيالو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پڇاوي:** ٿ. پاڇي.
• **پڇتائڻ:** فعل متعدي [سن. پَشْچاتا پَنَ < پَشچاتْ = پوءِ + تَپْ = تڪليف وٺڻ] پشيمان ٿيڻ – هٿ هڻڻ. پنهنجي ڪيئي تي ڏک يا افسوس ظاهر ڪرڻ. ارمان ڪرڻ. شرمسار ٿيڻ. توبهه ڪرڻ. معافي وٺڻ. (پڇتايو – پڇتائيندو – پڇتايل).
– **پڇتاءُ ج پڇتاوَ** ذ. پشيماني – ندامت. شرمندگي – شرمساري. توبهه – افسوس. معافي.
– **پڇتاءُ ڪرڻ:** پڇتائڻ. پشيمان ٿيڻ. هٿ هڻڻ. شرمسار ٿيڻ. توبهه ڪرڻ. معافي وٺڻ.
• **پڇِني ج پڇِنيُون:** ڏڇِني – ڏِڇِني – پڇَنڊي.
• **پڇڙڻ (ل):** مصدر. پڪڙڻ – جڙوڄڙ ٿيڻ. (پڇريو – پڇربو ـ پڇريل).
• **پڇڙُ ج پڇڙَ:** ذ. [سن. پَشْچات = پوءِ] پڇاڙيءَ وارو حصو. پويون ٽڪر (رسي وغيره جو). ڪانپاٽي يا نوڙيءَ جو پُوڇڙُ (ڇيڙو يا سنهو پاسو)
• **پڇڙالو:** ز. گاهه جو هڪ قسم – پڇر گاهه.
– ، **پڇڙ پُڇڙ تارو:** ذ. پڇ وارو تارو – آسمان ۾ گهمندڙ ستارو ڪاميٽ (comet) (اصطلاحي معنيٰ) ڪوڙي فتني باز ماڻهو.
• **پڇڙنگ:** ذ. پاڪڙي جي پوئين آسڻ سان ٻڌل پٽو (جو اُٺ جي پُڇ هيٺان ڏمچي طور ڏنو وڃي).
• **پڇڙو ج پڇڙا:** ذ. پڇ. ڏنگ. ڇهڪ – ڇيرُ – وَڏُ.
• **پڇڙي ج پڇڙيون:** ٿ. پڇاڙيءَ وارو حصو – پڇ (نانگ جو). پڇ وارو حصو (پلي يا مڇيءَ جو). واهه يا شاخ وغيره جو پڇاڙي وارو حصو (جتي پاڻيءَ جي رفتار ۽ مقدار ۾ ڪمي اچي وڃي). لٺڻ جو هيٺيون حصو.
– **پڇڙي (پڇڙيون) لوڪڻ:** پڇ هڻڻ. نانگ وغيره جو ڦٿڪڻ وقت پڇ زمين تي هڻڻ. ڦٿڪڻ. ڇڙيون هڻڻ. ڪوشش ڪرڻ. حيلا وسيلا ڪرڻ.
– **پڇڙيون هڻڻ:** بچاءَ لاءِ ڪوششون ڪرڻ. پاڻ پتوڙڻ ـ ٽال مٽول ڪرڻ – گُس گساءُ ڪرڻ.
• **پڇمُ:** ذ. [سن. پَشْچمُ = پٺيون پاسو = مغرب] اولهه – الهندو – مغرب. الهندو جابلو. يورپ.
– **پڇمي:** صفت. اولهه جي – مغربي. اولهه جي ملڪن جي – يورپي.
• **پڇَنڊ ج پڇَنڊوُن:** پڇڙ – پڇاڙ. هلڪو ڏڪ – ڇپيٽ. هٿ جي لوڏ ۽ اشارو (ناچ ۾). ڏهل جي وڄت جو هڪ نمونو جنهن تي زالون ڇيڄ ڳائين (ل.ڪ).

• **پڇنڊُ، پڇنڊ:** ٿ. ذ. پاڪڙي ڪي مضبوط رکڻ لاءِ اُٺ جي پُڇ هيٺيان ڦري ايندڙ رسي. اُٺ جي پُڇ ڪي پاڪڙي سان ٻڌڻ جي نوڙي.
– **پڇنو ج پُڇنا:** ذ. صفت. پڇندڙ – پُڇا ڪندڙ – دريافت ڪندڙ. ذري ذري جي واقفيت معلوم ڪندڙ "پُڇنا نه منجهنا" (چوڻي).
• **پڇو (ٿ):** ظرف. پوءِ ـ پوئتي – پٺيان.
– **پڇو ٿيڻ:** پوئتي موٽڻ – وري وڃڻ.
– **پڇو جانڻ:** واپس موٽڻ – وري اچڻ.
• **پڇو ج پڇا:** ذ. [سن. پَشْچات = پوءِ] پويون پاڳو (بدن جو). مقعد جو اندريون حصو – سُپرو – ڇپ.
– **پڇو تائڻ:** تنگ ڪرڻ – هر هر ساڳي ڳالهه ڪرڻ.
– **پڇو پاٽي ڪرڻ:** سخت تڪليف ڏيڻ. تيڪائڻ – گهٽو هلائڻ. ٽڪائڻ. سخت ڪم وٺڻ – حد کان وڌيڪ محنت ڪرائڻ.
– **پڇو ڪيڻ:** هلاڪ ڪرڻ. ڊوڙائڻ (راند ۾) ٽڪائڻ – تيڪائڻ. سخت محنت جو ڪم ڪرائڻ.
– **پڇو نڪرڻ:** سخت محنت يا ڪمزوري سبب هيٺائي ٿيڻ. موڪن جي بيماريءَ سبب سُپرو ٻاهر نڪري اچڻ.
• **پڇو:** ذ. پويون حصو. پڇاڙي – آخر. ڏسو "پيڇو".
• **پڇو (ڪ):** ذ. صفت. ذرو – ٿورو.
• **پڇو تائڻ:** مصدر. پڇتائڻ. هٿ ڊرا ڪرڻ – همت هاري ويهڻ.
– **پڇوتاءُ ڪرڻ:** پڇتاءُ ڪرڻ – پڇتائڻ.
• **پڇوٽي:** ٿ. چڪي جي بيماري (ڏن وٽان آنڊي ۾ ٿورو وڪڙ اچڻ واري تڪليف).
• **پڇوڙ:** ٿ. [سن. پَشْچات = پوءِ] پويون حصو. ڇيڙو. پڇاڙي – انتها. پُڇ. پُڇي (ڪنهن جانور جي).
• **پڇوڙڪي پڇوڙڪي:** ٿ. پُڇيءَ پويان هٿ ٻڌڻ جي حالت.
• **پڇوڙڪي ٻڌڻ:** پُڇيءَ پويان هٿ ٻڌڻ. جوڪنيو ٻڌڻ.
• **پڇوڙي (ٿ):** ٿ. ڪاڇي.
• **پڇي (ل):** ذ. فراسين ۾ ڪم ايندڙ هڪ رنگ.
• **پڇي:** ٿ [سن. پڇِچا] پڇ ـ پيڻ. تاجيءَ ڪي لڳائڻ واري رَٻ.
• **پُڇي ج پُڇيُون:** ٿ. [سن. پُڇَ = پُڇُ] ننڍڙو پُڇ. پُڇ (مڇيءَ جو). مڇيءَ جو پڇڙيءَ وارو ٽڪر پڇڙي (نانگ جي). سڙهه جي پوئين چوٽي (ڪ).
• **پڇيٽڻ (لس):** مصدر. چڪڻ – چڪي ٻڌڻ – تاڻڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پَچيرڻ (ڪ):** ث. ڪپڙي جا ٻہ پلاند ٻڌي بار کڻڻ لاءِ ناهيل جهولي – ڪانبو. "پُٽ پَچيرڻ ۾، ابو رڙي آچار". (چوڻي).

• **پَچيرو ج پَچيرا (لس):** ذ. ٻانڌڻيءَ جو هڪ قسم (جو گهوٽ مٿي سان ٻَڌي يا ڪُلهن تي ڪري).

• **پَخالَ ج پَخالُون:** ٺ [سن. پَيَسْ + کَلّ. پَيَہ = پاڻي + کَل > پخال] پاڻي پرڻ لاءِ چمڙي جي وڏي سانداري. ساندارو – مَشڪ. پکيءَ جي تِيڪ واري وڻ ڳِجھ جي وِٽ – وڏي پکڙيل وِڻ ڇِنِي.

– **پَخالِي ج پَخالي:** ذ. صفت. پخال وارو – پخال کڻندڙ – پخال سان پاڻي پريندڙ – بهشتي. (مونث) پَخالِڻ ج پَخالِڻيُونْ.

• **پَخالِي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پَخانُو ج پَخانا:** ذ. نارَ ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي (اُها ٻسانگي ڪاٺي جنهن تي ڪاڄڻ جو ٻيو پاسو رکجي).

• **پُختِائي ج پُختائِيُون:** ث. [ف. پخت] پَڪائي – مضبوطي. ثابت قدمي. هوشياري – ڏاهپ – سياڻپ.

– **پُختائي رکڻ، ڪرڻ:** هوشياري رکڻ – سجيتائي ڪرڻ. خبرداري ڪرڻ. ڏاهپ ڪرڻ. پکي سنڀال ڪرڻ.

– **پُختو ڪرڻ:** پکو ڪرڻ – ڏاڍو ڪرڻ. مضبوط ڪرڻ (ارادو). سيکاري پکو ڪرڻ. سوگهو ڪرڻ.

• **پُختَہ:** صفت. [ف] رڌل پَڪل – پکو. ڏسو "پختو".

– **پُختَگِي:** ث. پُختائي – پکائي. ڏاڍائي. مضبوطي. خبرداري.

– **پختہ ڪار:** ذ. صفت. تجربيڪار – آزموده گار – ڪم جي ڪچائي پکائي ڄاڻندڙ. وڏي آزمودي وارو. زماني جي لاهن چاڙهن ڪان واقف.

– **پختہ ڪاري:** ث. تجربيڪاري – آزمودگاري – زماني شناسي.

– **پُختَہ مَغزُ:** ذ. صفت. سالم دماغ – روشن دماغ. عقلمند – ڏاهو – هوشيار. آزمودگار – تجربيڪار.

• **پَدُ ج پَدَ:** ذ. [سن. پَدْ] پير – قدم – پڳ. پير جو نشان – پيرو. مرتبو – درجو – رتبو – عهدو. منزل. بيت جي سِٽ جو هڪ ڀاڱو. هڪڙي اکر ۽ ان جي حرڪت منجهان نهيل "آواز". ڀاڱو – حصو. (ت). سج جي اها منزل جنهن تي ڏينهن رات هڪ جيڏا ٿين (هڪ آهَر پَدُ = اعتدال ربيعي، ٢٣ مارچ ۽ ٻيو وِشْوَ پَدُ = اعتدال خريفي، ٢١ سيپٽمبر).

• **پَدناس:** ذ. جوڳ جي منزل (جنهن ۾ سالڪ کي ڪاٻہ آس نہ هجي).

– **پَدْوِي:** ث. [سن. پَدَوي] درجو – منزل – رتبو. شانُ – عهدو.

– **پَدارَٿَ:** ث. [سن. پَدارْٿَ > پَدَ = آواز. لفظ + اَرْٿ مطلب] شيءِ – وٿ – وَسْتوُ – چيز – ٽوڪ. عنصر. ملڪيت – ناڻو – دنيا. برڪت. نيڪي. معنيٰ – مطلب. سمجهاڻي – تفسير. بيان. غرض – مقصد.

– **پدارٿ وارو:** ذ. صفت. ناڻي وارو – ملڪيت وارو – شاهوڪار – هوند وارو.

– **پَدارٿ وِدْيا:** ث. سائنس. علم طبعيات.

• **پَدامَ (ڪ):** ذ. نِرڙ جا گهُنج.

• **پِدَرْ:** ذ. [ف] پيءُ – والد – ابو – بابو.

– **پِدرانہ:** صفت. پيءَ جهڙي – پيءَ وانگر.

– **پِدري:** صفت. پيءُ جي – آبائي. موروثي.

• **پَدَمُ ج پَدَمَ:** ذ. [پرا. پَئُمَ: سن. پدمَ] ڪنول جو گل – نيلوفر. پير جي ترِيءَ وارو ليڪو (جو آڱوٺي ۽ آڱر جي وچ مان شروع ٿي هيٺ ڪُڙيءَ طرف وڃي ۽ سڀاڳ جو نشان سمجهيو وڃي). نراڙ جو گهنج. نانگ جو هڪ قسم (زهريلو، اُڏامندڙ، ڪنڌ ۽ پڇيءَ تي ڀُوري رنگ جا وار ۽ ڏيگهہ ۾ ٻن فوٽن تائين ٿئي). (صفت) عدد شماري ڳَڻپ جي ڏاڪن مان چوڏهون ڏاڪو (ايڪا، ڏهاڪا، سو، هزار، ڏهہ هزار، لک، ڏهہ لک، ڪروڙ، ڏهہ ڪروڙ، ارب، ڏهہ ارب، ڪرب، ڏهہ ڪرب، سنک، ڏهہ سنک، پدم). "جنهن جي قيمت مُلُهہ پدم سو ماٽ مڙيائون اڳري."

• **پَدمِڙِي ج پَدمِڙِيون:** ث. ڏسو "پدمڻي".

• **پَدمِڻِي ج پَدمِڻيونْ:** ث. [پرا. پَئُمِڻِي: سن. پَدْمِنِي = ڪنول گل جهڙي] ڪَنوَل جي گل جهڙي نازڪ عورت. تمام نازڪ ۽ حسين عورت. عورت جي چئن قسمن مان هڪ قسم. آير ويدڪ طبيبن جي اصطلاح ۾ (پَدْمَڻِي، چِتَرْڻِي، سَنْکَڻِي ۽ هَسْتَڻِيْ).

• **پَدْمَڪُ (ت):** ذ. پساري وکر جو هڪ قسم.

• **پَرَنْگ:** ذ. بلا جو هڪ قسم.

• **پَدِيْد، پَدِيْدار:** ظرف. [ف] کليو – ظاهر – آشڪار – عيان. چِٽو – پڌرو.

• **پَڌارِجَڻُ:** مصدر. "پَڌارڻُ" مان فعل مجهول. اُسهجڻ – روانو ٿيڻ. فوت ٿيڻ.

• **پَڌارَڻُ:** مصدر. [پرا. پاڏارَ، سن. پَدَ = پير + ڌَرَڻُ = رکڻ] اچڻ (مرشد يا گُروءَ جو) – پير گهمائڻ – تشريف فرما ٿيڻ. روانو ٿيڻ – اُسهڻ. (پڌاريو – پڌاريندو – پڌاريل).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پڏائي:** ث. گـرُوءَ جي آمد – تشريف آوري. گروءَ جي اچڻ تي سندس سيوا.

• **پڏامُ:** اسم خاص. پٽ شاهه جي ويجهو هڪ مڪان جو نالو.

• **پڌَرُ:** ث. پڌرائي – مشهوري. (ظرف) ظاهر – کـُليو – چِٽو.

• **پڌرِ پٽ:** ظرف. کليو کلايو. عَلَي الاعلان.

– **پڌر پوڻ:** ظاهر ٿيڻ – مشهور ٿيڻ.

– **پڌرِ چڙهڻ:** عيب پڌرا ٿيڻ – ظاهر ٿيڻ. خوار ٿيڻ – بدنام ٿيڻ.

– **پڌرِ چڙهيو (ت):** ذ. صفت. بدنام. بيوقوف – نياڳو.

– **پڌَرُ ڪرڻ:** ميدان ڪرڻ – ڊاهي ناس ڪرڻ. اُف ڪرڻ (ملڪيت) – اُڏائڻ.

• **پڌراڻو (ت):** ذ. پڌرائي. اوگهڙ.

• **پڌ راشُ (ت):** ذ. صفت. بيڪار. بيوقوف. لوفر (ماڻهو).

• **پڌرو:** ظرف. [سن. پُرسدِ] چِٽو – ظاهر. چِڙيو (پاڻي) – وهندڙ (پاڻي) – کـُليو پاڻي (جيڪو کوهه جو يا بيٺل اونهون پاڻي نه هجي).

• **پڌرو ج پڌرا:** ظرف [سن. پُرسدِ] ظاهر – کليو – عيان – چِٽو – صاف مشهور – آشڪار. (ٺ پڌري ج پڌريون). (ذ) نندڙ اُڳڻ – آڳنَدُ.

– **پڌرائي ج پڌرايون:** ث. ظاهر يا پڌري هئڻ جي حالت – صفائي – چٽائي (ڳالهه جي). مشهوري – اعلان. اشتهار.

– **پڌرو ٿيڻ:** ظاهر ٿيڻ – چٽو. مشهور ٿيڻ. خوار ٿيڻ. عيب ثواب ظاهر ٿيڻ.

– **پڌرو ڪرڻ:** ظاهر ڪرڻ – مشهور ڪرڻ – کولي ٻڌائڻ.

– **پڌري پٽ:** ظرف. ظاهر ظهور – کليو کلايو – عَلَي الاعلان. بنا روڪ ٽوڪ – بي حجاب.

– **پڌرِي پٽ چئي ڏيڻ:** کليو کلا[illegible]ئي ڏيڻ. کولي کولي بيان ڪرڻ.

– **پڌرِي ج پڌرِيُون:** ث. [سن. پـَرسدِ] سڱ ڏيڻ يا وٺڻ جي ڳالهه پڪي ٿيڻ جي هڪ رسم (جنهن ۾ فقط مٺائي ورهائي پڪ ڪبي آهي).

– **پڌرِي ڪرڻ:** شاديءَ بابت ڳالهه پڪي ڪري ڪنوار ڪي پوتي وجهڻ ۽ مٺائي ورهائڻ جي رسم ادا ڪرڻ.

• **پڌريو:** اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پڏ:** ث. ٿـُونـبـ – وڏائي. (خوشامد جي) ساراهه. ڊاڙ – ٻـٽـاڪ – سيٺ – آڪڙ. اُتاهين – متاهين (ت). پاڻيءَ ۾ ٺهيل مَنهَن (ت).

• **پڏ:** ث. جيت جو هڪ قسم (سارين جي ٻوڪ کي نقصان رسائيندڙ). سُڪا طور ڪَڻَ ۾ پاڻل والي (ڪ) – ڪيوٽي.

• **پڏائڻ:** مصدر. 'پڏڻ' مان متعدي بالواسطه. حد کان وڌيڪ واکاڻڻ – بيجا ساراهڻ. اجائي ساراهه ڪري آپارڻ. خوشامد ڪرڻ. (پڏائيو – پڏائيندو – پڏايل).

• **پڏراتُ (ڪ):** ذ. زهري جيت جو هڪ قسم (جو ماڻهوءَ جي بدن تي جنهن بہ هنڌ ڇهي اُتي چلٽا ٿي پون).

• **پڏڳَ ج پڏڳُون (ل. ڪ):** ث. بندرو ماڻهو. پکيءَ جو هڪ قسم (نئڙي ڪارو ۽ ميرانجهڙو رنگ. اڪ چوپٽي (ڪ). بانبڙا (ٻارجا).

• **پڏلَ ج پڏلُون (ل):** ث. پراڻي رلي يا ڪپڙو. ڪکن جي پراڻي ڇپري.

• **پڏلو (ت):** ذ. شاديءَ جي وقت گهوٽ طرفان ڪنوار لاءِ آيل ڪپڙا ۽ ٻيو سامان. ٻَري (چولي يا قميص جي).

• **پڏڻ (ڪ):** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.

• **پڏڻ:** مصدر پاڻ پڏائڻ – پنهنجي تعريف ڪرڻ – بيجا ساراهه ڪرڻ. لاف هڻڻ – ٻٽاڪ هڻڻ. مرڪڻ. پنهنجون خوبيون فخر سان بيان ڪرڻ. زور ڏيکارڻ. (پڏيو – پڏبو – پڏيل).

– **پڏنُو ج پڏنا:** ذ. صفت. پاڻ پڏائيندڙ. ٻٽاڪ هڻندڙ. پنهنجي تعريف پاڻ ڪرڻ وارو. مرڪندڙ. بيجا تعريف يا خوشامد تي خوش ٿيندڙ.

• **پڏنُو ج پڏنا (ڪ):** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (سنهان چلر. رنگ سونهري، پُٺ ويڪري، پيٽ سنهون ۽ قد ٻن ڪان ڇهن انچن تائين).

• **پڏو:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پڏ هلي:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پڏ هلو:** اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پڏي ج پڏيُون (ل):** ٺ جيت جو هڪ قسم – مڪڙي. بندري عورت.

• **پڏُ:** اسم خاص. سڪرنڊ ۽ ميرپور بٺوري تعلقي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پڏُ ج پڏ:** ذ. پٽُ – ميدان. غيرآباد زمين – پوٺو. قـتل شهر يا ڳوٺ واري زمين.

• **پڏ ڪري ويهڻ (ت):** مستقل طور رهڻ. ڏرٺو ماري ويهڻ. ضد تان نہ هٽڻ.

• **پڏ عيدَن:** اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه. تپي. شهر ۽ ريلوي اسٽيشن جو نالو.

• **پڏُ ج پڏَ (ت):** ذ. صفت. نڪمو. سست.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پڏِيرُ:** صفت. [ف] اثر وٺندڙ – اثر قبول ڪندڙ. هميشه مرڪب لفظن جي پڇاڙيءَ ۾ ڪم ايندڙ لفظ جي پڇاڙيءَ ۾ استعمال ٿيندڙ لفظ "دلِ پذير، اثر پذير وغيره".

– **پڏِيرائي:** ث. قبوليت – منظوري. وڏائي – زور (ت).

– **پڏيرائي ڏيڪارڻ (ت):** پنهنجي مقبوليت ڏيڪارڻ. طاقت ڏيڪارڻ. پاڻ ڦُنڊائڻ. وڏائي ڏيڪارڻ.

– **پڏِيري:** ث. دل کي وٺڻ يا اثر ڪرڻ جي حالت.

• **پڏِيرڻُ:** مصدر. [ف. پذيرفتن = اثر قبول ڪرڻ] وٺڻ (دل کي) – اثر ڪرڻ. قبولڻ (اثر، خاصيت).

• **پَرَ:** ذ. گهوڙي جي هڪ بيماري (جنهن ۾ گهوڙي کي اکين ۾ ڪڪرن وانگر غدود ٿين. جيڪي وِڌبا آهن)

• **پَرَ پر:** حرف جملو. [سن. پَرْ] مگر – ليڪن. شرطيہ عمل جو اظهار ڪندڙ لفظ.

• **پَرَ (ڪ):** ث. بلا جو هڪ قسم (سنهڙي، ۽ ميرانجهڙو رنگ) – ٿَڪلو. (ل).

• **پَرِ ج پَريُونْ:** ث. [سن. پال] ريت – رسم – رواج – دستور. هلي چلي – عام رواج. هلت – عادت – لڇڻ. نمونو. طرح.

– **پَرِ پارڻ:** رسم پوري ڪرڻ.

– **پَرِ ڪرڻ:** رسم ڪرڻ – ريت ڪرڻ.

– **پَرَ ۾:** ظرف. ريت ۾ ـ نموني سان. لِڪ ۾ ـ ڳجهيءَ طرح.

– **پَرُ:** ظرف. [سن. پَرْ؛ ف. "پار" جو مخفف] گذريل – گذري ويل – گذشتہ (سال).

• **پرسالُ:** ذ. گذريل سال.

• **پروڪو ج پروڪا:** ذ. صفت. پر سال وارو – گذريل سال جو. (ضد) هيلوڪو ج هيلوڪا.

• **پَرُ:** ظرف. [سن. پَرْ] پري – ڏُور – پرانهون. (صفت) ٻاهريون – پرديسي. ڌاريو – اوپرو – اوڌمو. "توڙي لک لنئاءِ، تہ بہ پَرُ پنهنجو نہ ٿئي" (چوٽي).

– **پَرَاُپڪار:** ذ. [سن. پَرَ = ٻيو + اُپڪارَ = ڀلائي] ٻين سان ڀلائي. سخاوت – نيڪي.

– **پَرَاُپڪاري:** ذ. صفت. ڀلائي ڪندڙ. نيڪ – سخي. پراوا ڪم ڪندڙ. ٻين کي فائدو پهچائيندڙ.

– **پَراڌين:** ذ. صفت. [سن. پَراڌِينَ < پَرَ = ڌاريو + آڌِينَ = وَسَ ۾] ٻئي تي ڀاڙڻ وارو. ٻئي جي مدد جو محتاج. حڪم جو ٻندو – پَروس. ٻين جي آسري تي هلڻ وارو. ٻوڻلڳ.

– **پَرِاِستري:** ث. پرائي عورت – ڌاري زال.

– **پَرِپرو:** ظرف. ٿورو پري. ڪجهہ پرانهون.

– **پَريُونْ:** ث. پرانهين زمين. پرديس. ڌاريو مُلڪ.

– **پَرْتانْهُونْ. پَرتاهُون:** ظرف. پري پنڌ تي. ٿوري پنڌ تي. پري وارو (مُلڪ). پريون.

– **پَرتي:** ظرف. پري – پريرو – ٿورو پري.

– **پر پانئِٺ:** ث. هندو واپارين جي اصطلاح ۾ "پانئٺ" جو ٻيو فرد ۽ هنديءَ جو ٽيو فرد.

– **پرپُٺ:** ظرف. ٻئي جي غير موجودگي ۾ ـ پويان – پٺيان – غائبانہ

– **پرپُٺِيرو:** ظرف. غير موجودگي ۾ ـ پٺيان – غائبانہ.

– **پرپچارَ:** ث. پرايو ذڪر. پرائي گِلا.

– **پرڏَرُ:** صفت. پري کان ڊيڄاريندڙ (ماڻهو). سخت مزاج وارو – ڪرڙو. وڏو ماڻهو. حاڪم. پهلوان.

– **پرڏيهُ:** ذ. پرانهون ملڪ. ڌاريو ديس. پرديس.

– **پرڏيهي:** ذ. صفت. پَرديسي.

– **پرذات:** ث. ٻي ذات – ڌاري قوم. "راهو تنهنجي ريت، پرڪندين پڌري." (شاھ).

– **پرگهارُ. گهارڻُو گهارو:** ذ. صفت. پراين گهرن ۾ گذاريندڙ. رولُو. بدڪارُ. ڌارئي گهر ۾ رهندڙ.

– **پرگهُرَ:** ث. ٻئي جي سنڀال ۽ مدد – پر گهور.

– **پرمارڻ:** پري جي چوري ڪرڻ. ڌارين کي ڦُرڻ.

– **پُرنار. پرناري:** ث. پرائي زال – ڌاري عورت.

– **پرننگ. ننگو:** صفت. ٻئي جي ٻارن لڄي ٿيندڙ.

– **پرواسَ:** ذ. صفت. پرديسي – پرڏيهي. مسافر.

– **پروَسِ:** ذ. صفت. پرائي وس ۾. ٻئي جي هٿ هيٺ – ماتحت – زيردست. لاچار – مجبور.

– **پروَس ٿيڻ:** پرائي وَس ٿيڻ – بيوس ٿيڻ – مجبور ٿيڻ.

– **پرهو (ٿ):** ظرف. پري – ڏور. پرتي – پريان.

• **پَرُ ج پَرَ:** ذ. [ف. پَر] کنيڙاٽي (پکيءَ جي، جنهن سان اُڏامي) کَنڀُ – پَکُ – بازُو.

– **پَرُ ڀڃي ڇڏڻ:** زور ڀڃڻ. طاقت ٽوڙي ڇڏڻ. ڪمزور ڪري ڇڏڻ. بي طاقت ڪري ڇڏڻ.

– **پرپائڻ:** وڏو ماڻهو بنجڻ – طاقت وٺڻ – زور آور ٿيڻ.

– **پرچَنڊڻ:** کنيڙاٽيون هڻڻ. کنڀ ڇاڻڻ. بيزاري ڏيکارڻ – پلؤ آجا ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– پـَرڌارڻ: زورُ رکڻ – همت سارڻ – طاقتور ٿيڻ – سگهارو ٿيڻ.
– پـَرسوئڻُ: سنبت ڪرڻ – تياري ڪرڻ – وڃڻ جو ارادو ڪرڻ.
– پـَر ڪڍڻ: جوانيءَ کي رسڻ. طاقت وٺڻ. ڏاڍ ڪرڻ – ظلم ۽ زيادتي ڪرڻ.
– پَر هٽڻ: ڪنپ هٽڻ. اُڏامڻ جي ڪوشش ڪرڻ. هٽ پير هٽڻ – پاڻ پتوڙڻ.
– پَر هُڻڻ: ڪنپ هٽڻ. طاقت يا پڄندي هٽڻ – سگهه هٽڻ. حيلو وسيلو هٽڻ – ذريعو مهيا هٽڻ.
• پرُ: ذ [سن پرِيَه = پيارو] 'پرين' جو مخفف پيارو – محبوب – پريتم – دوست – جانب. "پري نهارڻ پر ڪي، سندو ڄتن جاڻ" (روحل).
• پر (ذ): صفت. [ف] ڀريل – ٽـَٻ – ٽار – ٽمٽار. مُنهان ٽار – لبالب – ڪناٽار.
– پُر آب: صفت. پاڻيءَ سان ڀريل.
– پُر آشوب: صفت. فساد سان ڀريل. فتني سان ڀريل. شور وارو. سخت – ڪَٺن.
– پُر آلم: صفت. ڏکوئيندڙ – سورن ڀريو – دردناڪ غمگين – ڏکارو – غمزده.
– پُرتڪلف: صفت. ڏاڍو سينگاريل – ڏاڍي بندوبست سان ٺاهيل – وڏي ڏيکاءُ وارو – ظاهري تجمّل وارو.
– پُرٿيڻ: ڀرجڻ – ٽارٿيڻ – ٽـَٻ ٿيڻ.
– پُرخطر: صفت. خطرن سان ڀريل. ڀوائتو – خطرناڪ – جوکائتو.
– پُردرد: صفت. سورن وارو. دردناڪ – غمناڪ – ڏکويل.
– پُرزور: ظرف. زور وارو. زور سان.
– پُرغم: صفت. غمگين – ڏکويل.
– پُرفريب: صفت. ٺـَڳُ – دغاباز – دوکي باز.
– پُر فضا: صفت. رونق وارو – سرسبز. ڪشادگي وارو – وسيع فراخ. (ميدان. علائقو).
- پُرڪرڻ: ڀرڻ. ٽار ڪرڻ. ٽمٽار ڪرڻ.
- پُر ڪُوندَرُ: صفت. سُورن ڀريو. ڏکويل.
- پُرملال: صفت. رنج سان ڀريل – غمگين.
- پُرنَر: صفت. ڳوڙهن ڀريل (اکيون). آليون (اکيون).
- پُرنُور: صفت. روشن – چمڪندڙ – مُنوَّر.
- پُرهَول: صفت. دپ مان ڀريل – ڀوائتو – ڀيانڪ – ڊيڄاريندڙ.
- پُري: ٿ. پـَرِپ. ڀورائي. مرڪب لفظ ۾ ڪم ايندڙ لفظ "خانہ پُري، وغيره".

• پُر ج پُريُون: ٿ. [سن. پُرُ] شهر. ڪوٽ – قلعو. ڳوٺ – وَسي. ماڳ – هنڌ – جاءِ. سنڌ ۾ ڳوٺ ۽ شهر "پُر" جي پڇاڙي سان نالا آهن. جيئن "خيرپُر، نصرپُر وغيره".
• پرات: ٿ. [سن. پُراتَهُ] صبح – فجر – ڀره ـ پرڀات – ڀره ڦٽي.
• پرات ڪال: ذ. ڀره ڦٽيءَ جو وقت – صبح صادق.
– پُراتن: صفت. [سن] آڳاٽي زماني جو – قديم – آڳاٽو – جهونو. هوشيار. جهان ديدو. آزمودگار. (ذ) پراڻا قصا ڪهاڻيون.
• پراتو ج پراتا (ٽ): ذ. هُرلو (ٿ) پراتي ج پراتيون.
• پراپت: ٿ. [سن. پُراپت > پـَرَ = گهڻو + آپ = حاصل ڪرڻ] حاصلات – فائدو – نفعو – لاڀ. ڪمائي – پيدائش – اُپت – آمدني. ڪاميابي. بخت – نصيب – قسمت – ڀاڳ. (صفت) حاصل ڪيل. مقرر. درست.
– پراپت ڪرڻ: حاصل ڪرڻ. اُپائڻ. ڪمائڻ.
• پراچين: صفت. [سن. پراچين > پُر = اڳ ۾ + اَڄ = وڃڻ] اوائلي – قديم – آڳاٽو. پراڻو – ڪُهنو. اُڀرندي وارو – مشرقي. ڀهريون.
– پراچينتا: ٿ. قدامت. اڳيون زمانو. اڳوڻي زماني جون روايتون.
• پراچت: ذ. [سن. پرايشچت > پرايَس = پاپ + چت = حاصل ڪرڻ] گنهگاريءَ جو ڏنڊ – ڪفارو. پڇتاءُ – توبهه. گـُناهه – پاپ. ظلم – ڏاڍ.
– پراچت ڪرڻ: ڪفارو ادا ڪرڻ. پڇتاءُ ڪرڻ – توبهه ڪرڻ – پشيمان ٿيڻ.
– پراچتي ج پراچتي: ذ. صفت. ڪفارو ڏيندڙ. توبهه ڪندڙ. گـُنهگار – پاپي.
• پراڏو ج پراڏا: ذ. صفت. ڀري وارو – ڀرانهون – ڏورانهون. (ٿ) پراڏي.
• پرارُ: ذ. پراڙ – ڀرين ڪنارو (درياءَ جو).
• پرارَبڌ: ذ. [سن. پرارَبڌ > پرا = گهڻو + آ = چوڌاري + رَڀُ = شروع ڪرڻ] قسمت جو لکيو. نصيب – ڀاڳ – قسمت.
• پرارٿنا ج پرارٿنائون: [سن. پرارٿنا > پـَرَ = گهڻو + ارٿ = ٻنڻ] اميد – خواهش – تمنا. التجا – عرض – وينتي. دعا. سوال. بندگي – پوڄا. عاجزي – نوڙت – تواضع.
• پرارڌ: صفت. ڳڻپ جو آخرين ڏاڪو (ايڪا، ڏهاڪا، سو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هزار. ڏهه هزار. لک. ڏهه لک. ڪروڙ. ارب. ڏهه ارب. کرب. ڏهه کرب. سنک. ڏهه سنک. نيل. ڏهه نيل. پدم. ڏهه پدم. پرار ڏ).

• **پرارنڀ:** ذ. [سن. پرامڀ] شروعات - ابتدا - آغاز - مُنڍ.

• **پراڙ ج پراڙ:** ذ. [سن. پَر = چوڌاري] پريون پاسو (درياءَ جو - پَرين پَر - پرار. ٻيو - پار. (اوراڙ جو ضد).

• **پراڙو ج پراڙا (ٿ):** ذ. آبي پکيءَ جو هڪ قسم (جو پاڻيءَ ۾ تري نہ سگهي پر ٽانگهي پاڻيءَ ۾ ڪوڏ ۾ مڇيون ڳولي کائي).

• **پراسڻ (ٿ):** مصدر. قبول ڪرڻ. ڪير لاهڻ (ڏڳي. مينهن وغيره).

• **پراف (ڪ). پراڪ (ت):** ث. ٻن ٽن سالن جي عمر جي ڏاچي.

• **پراڪ (ل):** ذ. اوڪڙ جو پاڻي.

• **پراڪرم:** ذ. [سن. پراڪرم] طاقت - زور - ٻلُ - سگهہ. هَلندي. پُڄت. حوصلو. بهادري.

— **پراڪرمي:** ذ. صفت. طاقتور - زور وارو. هَلنديءَ وارو. بهادر.

• **پراڪنده:** صفت. [ف] چڙوچڙ. گهبرايل. حيران - پريشان.

— **پراڪندگي:** ث. پريشاني - گهبراهٽ - حيراني - تشويش.

— **پراڪنده حال:** صفت. پريشان حال - بدحال.

— **پراڪنده روزي:** ث. اڻ پوري ۽ اڻ مقرر روزگار. بي روزگاري.

— **پراڪنده ڪرڻ:** چڙوچڙ ڪرڻ - پکيڙي ڇڏڻ. حيران ڪرڻ - پريشان ڪرڻ. ستائڻ - چيڙهاڙ ڪرڻ.

• **پرالبُ:** ذ. ڏسو "پرارَبڌ."

• **پرالبڌ. پرالبُ:** ذ. بخت - قسمت - نصيب - ڀاڳ.

• **پران ج پران:** ذ. [سن پراڻ > اَن = جيئڻ] ڏسو "پراڻ".

— **پران تياڳڻ:** پساهہ ڇڏڻ - دم ڏيڻ.

— **پران پتي:** ذ. صفت. ساهہ جو مالڪ - خدا تعاليٰ. مُڙس - خاوند.

— **پران پورا ٿي اچڻ:** حياتيءَ جا دم پورا ٿيڻ.

— **پران ڇُٽڻ:** ساهہ نڪرڻ - دم نڪرڻ.

— **پران داتا:** ذ. صفت. زندگي ڏيندڙ - حياتي. ڏيندڙ - خدا تعاليٰ.

— **پران ڏيڻ:** ساهہ ڏيڻ - دم ڏيڻ.

— **پران نڪرڻ:** ساهہ نڪرڻ - دم نڪرڻ.

— **پران وٺڻ. ڪيڻ:** ساهہ ڪيڻ - مارڻ - حياتي ختم ڪرڻ.

— **پرانو ج پرانا:** ذ. ساهہ وارو - جسم - بُت. مڙهه - لاش.

— **پراني ج پراني:** ذ. صفت. ڪوبہ ساهوارو. ڪائي (جنهن تي هندو لاش ڪٽي ويندا آهن).

• **پرانت ج پرانت:** ذ. [سن. پرانت = علائقو. صوبو] ملڪ جو حصو - پرڳڻو - صوبو. حد - ڏنگ (ملڪ جو).

• **پرانجيو (ٿ):** ذ. ڳُهہ جو هڪ قسم.

• **پرانهہ. پرانهين:** ث. [سن. پَرَ = پري] پري هئڻ جي حالت. دوري - ڏورانهين.

— **پرانهون:** ظرف. پري جو - پريون - ڏور.

• **پراڻ ج پراڻ:** ذ. [سن. پراڻ > پرا = گهڻو. اَن = جيئڻ] ساهہ - پساهہ - دم - پران. حياتي - زندگي - جياپو. روح - جان. (صفت) پيارو - جاني.

— **پراڻ تياڳڻ:** ساهہ ڇڏڻ. مري وڃڻ.

— **پراڻ پتي:** ذ. صفت. ساهہ جو مالڪ - خدا تعاليٰ. مڙس - گهروارو - خاوند.

— **پراڻ ڇڏڻ:** مري وڃڻ - دم پورا ڪرڻ.

— **پراڻ داتا:** ذ. حياتي ڏيندڙ - خدا تعاليٰ.

— **پراڻ ڏيڻ:** ساهہ ڏيڻ - دم ڏيڻ.

— **پراڻ ڪنٺ ٿيڻ:** مرڻ ويجهو ٿيڻ - سڪرات ۾ هجڻ.

— **پراڻ نڪرڻ:** ساهہ نڪرڻ - دم نڪرڻ.

— **پراڻو ج پراڻا:** ٻنان ساهہ وارو. مڙهه. لاش.

— **پراڻي ج پراڻي:** صفت. پساهہ وارو.

• **پُراڻ:** صفت. [سن. پُراڻ > پُرا = پراڻو] پراڻو - جهونو - قديم - اوائلي - ڪم ۾ آندل - واپرايل. (اسم خاص) سنڌو نديءَ جو هڪ پُراڻو وهڪرو. تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پُراڻ ج پُراڻ:** ذ. [سن] آڳاٽي زماني جي ڪا شيءِ. گذريل واقعا. آڳاٽي زماني جا قصا. قديم آکاڻيون ۽ ڏند ڪٿائون" قديم قصا. هندن جا ارڙهن پوتر ڌرمي ڪتاب (وشن. نارديا. ڀاڳوت. گرو. پدم. وراها. تيسا. ڪريا. لنڪا. شو. سڪند. اگني. برهم. برهمند. برهم ديورت. مارڪنڊيه. پوشيه. ۽ امن. (اسم خاص) سنڌو نديءَ جو هڪ پُراڻو وهڪرو. تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پراڻو ج پراڻا (ٿ):** ذ. بانس جي ڇَڙ.

• **پُراڻو ج پُراڻا:** ذ. صفت. [سن. پُران + ڪ] قديم - ڪهنو - جهونو - آڳاٽو. گهڻن ڏينهن جو. ڪم آندل - واپرايل. ردي - زبون. پوڙهو - اڳئين نموني جو - دقيانوسي. (ث) پُراڻي ج پُراڻيون.

— **پُراڻا پاڻ وسائڻ:** اصلوڪا ماڳ وسائڻ - ڇڏيل هنڌن تي وري اچي رهڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— پُراڻائي: ث. جهونائي – قدامت.

— پُراڻو پاپي: ذ. صفت. جهونو گنهگار. تجربيڪار – زماني ۾ اٿيل ويٺل. وڏو حرفتي. چالاڪ.

• پُراڻو جهڏو: اسم خاص. تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• پُراڻو ديرو: اسم خاص. تعلقي دادو ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• پُراڻو واهه: اسم خاص. تعلقي ٺُل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• پراهڻ: مصدر. پهرائڻ – ڍڪائڻ – اوڍائڻ (وڳو يا خلعت) "آري اُگهاڙن کي، ٿو پنهون جامر پراهي" (شاهه). (پراهيو – پراهيندو – پراهيل).

• پراهون ج پراهانْ: ظرف. پري جو. پرانهون – ڏورانهون. ("اوراهون" جو ضد).

• پرائمري: صفت. [انگ. Primery] اول درجي جي حيثيت رکندڙ – مقدمّ. ابتدائي – شروعاتي – مُنڍ وارو.

— پرائمري تعليم: ث. ابتدائي تعليم (پهرئين درجي کان پنجين درجي تائين).

• پرائي پرايو ج پراوا، پرايا: ذ. صفت. [سن. پَر + ڪ + اِڪهه = ٻئي جو] ٻئي جو – غير جو – ڌارئي جو. ڌاريو – غير – اجنبي. (ث) پَرائـِي ج پَرايُونْ.

— پرائي پرايو ڪير ڪارڻ: پرايو ڪم خراب ڪرڻ. ٻئي کي نقصان رسائڻ.

— پرائي اوجهه تي ڏَتَڻُ (ت): ٻئي جي ڪم ۾ ٻئي پنهنجو به نقصان ڪرڻ.

— پرائي هوڙ تي اٺو (ماني) پچڻ: ٻئي جي آسري تي اعتبار ڪرڻ. ٻئي جي دلاسي تي لڳڻ. ٻئي جي زور تي ڪُڏڻ.

— پرائي ڪَنين لڳڻ: ٻين جي ڳالهين تي اعتبار ڪرڻ. ٻين جي چَوڻ تي لڳڻ.

— پرائـِي اُوت (آوَرَ) ۾ اچڻ: ٻئي جي عوض ۾ ڦاسڻ. ٻئي جي ڏوهه ۾ ڦاسڻ. ٻئي جي ڪئي جي سزا ڀوڳڻ.

— پرائـِي هارِ مان ٻُڪ ڀرڻ (ت): پرائي شيءِ ڦٻائڻ يا چوري ڪرڻ. ٻئي کي نقصان پهچائڻ. پرايو جهجهو مال ڏسي لالچ ڪرڻ.

— پرائـِي پڄـَر ڪرڻ: ٻئي سان ڪُونس. گِلا ڪرڻ. ٻين جا عيب ثواب کولڻ.

— پرائي ڪان پري پچڻ: ٻئي جي چوري يا گِلا کي ويجهو نہ وڃڻ. چوري ۽ گِلا کان پاسو ڪرڻ.

— پرائيون ڪرڻ (ت): ٻين جون گِلائون ڪرڻ. ٻين جي ڳالهين ۾ ٽپي پوڻ.

• پِرِبَتْ ج پِرِبَتَ: ذ. [سن. پَـرْوتَ] جبل – (صفت) تمام وڏو. تمام ڳرو.

• پُرِبَنْدَرُ: اسم خاص. ڪڇ ۾ هڪ بندر جو نالو – پور بندر.

• پِرِبِيڻ: ذ. صصفت. [سن. پُر وِيڻَ] هوشيار – ڏاهو – سمجهو – ذهين. اُستاد. ڪاريگر. تمام اعليٰ – اُچو. لائق. ڏُورانديش – آڳو ويچو جاچڻ وارو.

• پـَرْبَلُ ج پَرَبَلَ: ذ. صفت. [سن. پْـرَبَلُ] تمام وڏي قوت وارو. طاقت وارو – سگهارو – سگهو. غالب – زبردست. سخت ڏاڍو – مضبوط.

— پر ٻلْتا: ث. وڏي سَگهہ. طاقت – قُوتَ ـ زور – شڪتي – ٻَلُ – سگهہ.

• پـْرٻـنْدَ ُ: ذ. [سن. پْـرَبَنْدَ = انتظام] لاڳاپو – واسطو – ڳانڍاپو – تعلق. سلسلو – لاڙي. لاڳيتو ڪم.

• پـْرٻوڌَ، پـْرٻوڌ ُ: ذ. [سن. پْـرَبوڌَ] جاڳ – سجاڳي – بيداري – سنڀال. هوش – خبرداري. هوشياري – دانائي. سُرت – عقل – سمجهہ – گيان – سکيا – تعليم. ڄاڻ – سُڌ – پار. شناس. صلاح – مَت – مشورو. سمجهاڻي. تسلي – دلاسو. يقين.

— پرٻوڌِي: صفت. سجاڳ ڪندڙ – هوشيار ڪندڙ. داناء – سکيا ڏيندڙ. واعظ – ناصح. استاد. مُصلح.

• پـْرٻُ، پـِرٻُ: ذ. [سن. پَـرْوْ = چنڊ جي بدلجڻ جو ڏينهن] چنڊ جي بدلجڻ جو ڏينهن (چنڊ جي پهرين. اٺين. چوڏهين ۽ ٻاويهين تاريخ). سال جو خاص حصو. سج جو نئين منزل ۾ داخل ٿيڻ جو وقت. وڏو ڏينهن – ڏهاڙو – ڏڻ. جشن يا خوشيءَ جو ڏينهن. پاڪ ڏينهن (عيد وغيره). مناسب وقت – موقعو – گهڙي – لحضو.

— پرٻ ڪرڻ، ملهائڻ: ڏينهن ملهائڻ – ڏڻ ملهائڻ. خوشيءَ وارو ڏينهن ملهائڻ.

• پـِرِڀاتِ ج پِرِڀاتِيُونْ: ث. [سن. پْرڀاتْ < پْرَ = گهڻو. چوڏاري + ڀا = چمڪڻ] سج اُڀرڻ کان اڳ واري مهل. وڏو صبح – صبح صادق – پرهہ – ڏڪي – علي الصّباح.

— پرڀاتي: صفت. پـِرڀات وارو – پرڀات جو – صبح وارو. (ث) هڪ راڳڻيءَ جو نالو (جا صبح جو ڳائي وڃي).

— پرڀاتيو: ذ. ڏندڻ. ڏڪ جو ڳيچ.

— پـْرڀاءُ: ذ. [سن. پـْرَڀاوْ] طاقت – قُوت – ٻَلُ – سَگهَہ. اثر –

تاثير – گُڻ. شان – شوڪت. خدائي طاقت يا ذات. حوصلو – دليري. جوش – اُتساهه. فطرت – سڀاءُ. ريت – رسم – رواج.

• **پريت:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم (ڳجهه جي قسم مان. رنگ ڪارو ۽ ڪجهه خاڪي) – ڪانبارُ.

• **پرچڻ، پرچڻ:** مصدر. – سرچڻ – ريجهڻ – راضي ٿيڻ. پرچڻ. سانت ڪرڻ. وندر (ٻار). (پرچيو – پرچندو – پرچيل).

– **پرچ:** ث. پرچڻ جي حالت. سرچاءُ ـ ريجهه. راضپو – خوشي – وندر.

– **پرچائڻ:** فعل متعدي. ريجهائڻ – خوش ڪرڻ – پرچائڻ – سرچائڻ. وندرائڻ. لالچ ڏيئي چُپ ڪرائڻ. (ٻار کي). (پرچايو – پرچائيندو – پرچايل).

– **پرچائي ڇڏڻ:** راضي ڪري ڇڏڻ. پرچائي ڇڏڻ. لالچ ڏيئي ماٺ ڪرائي ڇڏڻ.

– **پرچجڻ:** مصدر. 'پرچڻ' مان فعل مجهول. پرچڻ – ريجهڻ – راضي ٿيڻ. وندرڻ. (پرچيو – پرچو – پرچيل).

• **پرِيُو:** ذ. [سن. پَريُو < پَر = ڳهٽو + يُو = هٽڻ] سڀ کان مٿاهون. برتر – فائق – حاڪم – سردار. مالڪ – خدا – ڌڻي. آقا.

• **پرت (ڪ):** ظرف. پري – ڏور.

• **پرتَ ج پرتَ:** ذ. [سن] تَهه – پڙ (ڪپڙي، پني وغيره جو). پنو – ورق. چلڪو – ڪَلَ.

• **پِرت:** ث. [سن. پريتَ] پريت جو مخفف. پريت – محبت – قرب – پيار. عشق. سِڪ – اُڪير – چاهه.

– **پِرت پارڻ:** پريت نباهڻ – نينهن نڀائڻ – دوستي نڀائڻ.

– **پِرت پائڻ:** پيار محبت جو رستو رکڻ. دوستي ڳنڍڻ – ياري رکڻ.

– **پِرت جو پهه پائڻ:** عشق ۾ محبت جي ڳالهه ٻولهه ڪرڻ. سِڪ جو سودو ڪرڻ.

– **پرتابي ج پرتابي:** ذ. صفت. پرتاب وارو – روشن – منوّر. جلويدار – دٻدٻي وارو. وڏو فياض.

• **پرتارڻ (ت):** مصدر. پڙتال ڪرڻ. جاچ ڪرڻ. تحقيقات ڪرڻ.

• **پر تار:** ث. پڙتال – جاچ – تحقيقات.

• **پرتالَ ج پرتالون:** ث. [سن. پَرتالَ] زرعي زمين جي چڪاس ۽ ڏورو. چڪاس – جاچ – جائزو. ڪاتيءَ جي حساب ڪتاب جي جاچ. آباد ڪيل زمين جي ٻيهر چڪاس.

• **پرتان (ل ڪ):** ظرف. پُٺ تان – پنيان.

• **پرتڪالو ج پرتڪالا:** ذ. ڪدو – ايرائون.

• **پرتڪ:** صفت. [سن. پرتڪش] اکين اڳيان – ظاهر – پڌرو – عيان.

• **پرتگيا:** ذ. [سن. پرتگيا] اقرار – انجام – ٻول – قولَ – وچن. قبوليت. پڪو ارادو.

• **پرتلو ج پرتلا:** ذ. چمڙي جو ٿيلهو. ڪلهي ۾ لٽڪائڻ لاءِ چمڙي جو ٿيلهو.

• **پرتما:** ذ. [سن. پرتِما] مورتي. بُت – مُجسمو. تصوير.

• **پرتو ج پرتا:** مصدر. 'پرچڻ' مان ماضي جو صيغو. راضي ٿيو – خوش ٿيو – ريڌو – سرچيو. پرچيو. حوالي ٿيو – آڙيو.

• **پرتو ڪرڻ:** حوالي ڪرڻ – سونپڻ – سپرد ڪرڻ.

– **پرتو ج پرتا:** ذ. تماشو – کيل. ڪرشمو. – حيرت ۾ وجهندڙ "هٿن تي پرتا ڪرڻ. (محاورو).

– **پرتا ڪرڻ:** ڪرشما ڏيکارڻ. هٿ نات ڪرڻ.

• **پرتوو:** ذ. [ف] روشني. شعاع. ڏئو – تجلو. عڪس – پاچو.

– **پرتوو پوڻ:** اُهاءُ پوڻ. تجلو پوڻ – ڏئو پوڻ – شعاع پوڻ – اولڙو پوڻ – اثر پوڻ (صحبت جو). سايو پوڻ – (ڪنهن بزرگ جو). رهبري حاصل ٿيڻ.

• **پرتيا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پرتيت:** ث. [سن. پرتيت] بصيرت. سمجهه. نظريو – واضح خيال. پوري واقفيت يا تحقيق. علم. تجربو. يقين – عقيدو. ويساهه – ڀروسو – اعتبار – ساک. شهرت – مشهوري. (صفت) ڳنڍيل – اڳوٽو. ثابت ٿيل. معتبر – ڀروسي جوڳو. مشهور.

• **پرٿم:** ذ. صفت. [سن. پرٿم] پهريون – ابتدائي – اڳيون – مُنڍ وارو. آڳاٽو. تمام پراڻو. اصلي – ڳنڍيل. وڏو. اُچو – عمدو. افضل.

• **پرٿما:** ث. [سن. پرٿما = ابتدائي] ويڪر – پکيڙ – وسعت. وڏائي.

• **پرٿمي:** ث. [سن] پرٿوي – ڌرتي.

• **پرٿي ج پرٿيون:** ث. پرٿوي – ڌرتي.

• **پرٿو ج پرٿا (ڪ):** ذ. پلٽو – ڦيرو – ورندي – جواب. حجت. بهاني بازي. نٽاءُ. ڪُوڙ. اُهلَ – چٽر.

• **پرٿوي:** ث. [سن. پر ٿوي] ڌرتي – زمين – پوڻءِ – پرٿي. جڳت – دنيا. جهان.

• **پرٿي ج پرٿيون:** ث. ڏسو "پرٿوي".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **پرٿي ناٿ:** ذ. روءِ زمين جو مالڪ – مهاراجا – سلطان.

• **پرٽُ، پرٽ ج پرٽ:** ذ. [سن. پرت. پر = چوڌاري + اَت = گهمڻ = جيڪو چوڌاري گهمڻ ۾ وڃي ڳڏڪري ۽ ڌوئي ورهائي ڏئي] ڌوبي – ڪنبي (ٿ) پرٽ ج پرٽياڻي.

• **پرٽ:** ث. ڌاتوءَ کي پگهارڻ بعد ڪنهن سانچي يا قالب ۾ پلٽ. اوٽ. هارَ. مُٽ – واپسي.

– **پرٽائڻُ:** مصدر. فعل متعدي. هارڻ – اوٽڻ. اُٿلائڻ. (پرٽايو – پرٽائيندو – پرٽايل).

– **پرٽجڻُ:** مصدر. 'پرٽڻ' مان فعل مجهول. پلٽجڻ. اوٽجڻ. هارجڻ. اُٿلڻ – ابتو ٿيڻ. (پرٽيو – پرٽبو – پرٽيل).

• **پرٽِڪُ:** ذ. صفت. [سن. پرپڪو. پر = چڱيءَ طرح + پَڪو = پڪو] پڪو پختو. پڙ – هوشيار – تجربيڪار – قابل. چالاڪ وڏو آزمودگار.

• **پرٽنچُ:** ذ. [سن. پرپنچ. پر = گهڻو + پنچ = ڦهلائڻ] ڪوڙ. ٺڳي – دغا – دولاب – فريب. ڪوڙو وهنوار – جنجال.

– **پرٽنچي:** ذ. صفت. ڪوڙو. ٺڳ – دولابي – مڪار – فريبي – دغاباز.

• **پرپُورو:** ذ. سوني ڳهه ۾ جَڙيل. ڳاڙهي رنگ جو ہڙو يا ميِنُ.

• **پرج:** ذ. هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

• **پرجا:** ث. [سن. پر = گهڻو + جَن = پيدا ٿيڻ] رعيت. اولاد – نسل. قوم. مخلوق. عام خلق – عوام. ڏن پرو.

– **پرجاپتي:** ذ. صفت. پرجا جو مالڪ. حاڪم – راجا. مخلوقات جو بنائيندڙ ۽ پاليندڙ.

• **پرج، پرجا:** ث. ڏسو "پرچا".

– **پرجهہ:** ث. سمجهہ – پروڙ – ڄاڻ.

– **پرجهائي:** ث. سمجهائي.

– **پرجهائڻ:** فعل متعدي. سمجهہ ۾ ويهارڻ – سمجهائڻ "ڳالهہ پرينءَ جا پرجهائي" (سچل).

– **پرجهلُ (ت):** ذ. صفت. يڪدم پرجهي ويندڙ. سمجهو – سياڻو – عاقل – ڏاهو.

• **پرچُ ج پرچ:** ذ. پرچ – تڏو. ڪسوٽي – امتحان – آزمايش.

• **پرچا:** ث. [سن. پريڪشا. پر = چوڌاري + ايڪش = ڏسڻ] پرک – شناس – پڇاڻ. ثبوت.

• **پرچارُ ج پرچار:** ذ. [سن. پرچار. پر = چوڌاري + چر = وڃڻ] چوڌاري پکيڙ. ڦهلاءُ (نظريي يا خيالن جو) – اِشاعت. مشهوري. اِظهار – اعلان. عام ماڻهن ۾ پڌرائي جو ڪم. تبليغ.

– **پرچارَڪُ ج پرچارڪ:** صفت. [سن. پرچارَڪ] پرچار ڪندڙ – تبليغ ڪندڙ – مُبلغ. عوام کي آگاهہ ڪندڙ.

• **پرچڪَ (ت):** ث. ٿورو ذرو – ذرڙو. ٽيڪَ جو ذرو.

– **پرچڪَ هڻڻ:** ٽيڪ هڻڻ. جهيڙو مچائڻ. ڊڄي وڃڻ – بُزدلي ڏيکارڻ.

• **پرچمُ ج پرچم:** ذ. [ف] جهنڊي ۾ ٻڌڻ جو خاص نشان وارو ڪپڙو – بيرق. عَلم – ڌڄا – بانٺو. باد نُما (هوا جو رُخ ڏيکارڻ وارو جهنڊو).

– **پرچ:** 'پرچڻ' مصدر مان 'امر' جو صيغو.

– **پرچا:** ذ. پرچاءُ – ٺاهہ. رضانامو – صلح.

– **پرچائي:** ث. پرچائڻ جي حالت. فوتيءَ جي عزيزن سان غمخواري. عذرخواهي.

– **پرچائي ڏيڻ:** عذرخواهي ڪرڻ.

– **پرچائي ڪرڻ:** عذرخواهي ڪرڻ. پرچاءُ ڪرڻ (ت).

– **پرچاءُ:** ذ. صلح – ٺاهہ – ٺهراءُ – ميلاپ.

– **پرچاءُ سرچاءُ:** ذ. صلح – ٺاهہ – رضامانو.

– **پرچائڻُ:** فعل متعدي. سرچائڻ – پريائڻ – راضي ڪرڻ. ٺاهہ ڪرائڻ – سلوڪ ڪرائڻ. وندرائڻ. ماٺ ڪرائڻ – مڃائڻ (ٻار کي). ريجهائڻ. بند ڪرڻ (دڪان وغيره).

– **پرچائُو ج پرچائُو:** ذ. صفت. پرچاءُ ڪرائيندڙ – ٺاهہ ڪرائيندڙ – صلح ڪرائيندڙ.

– **پرچائي ڇڏڻ:** سرچائي ڇڏڻ – (رٺلن کي) ٺاهہ ڪرڻ. ملائي ڇڏڻ. ريجهائي ڇڏڻ. بس ڪرائڻ (ٻار کي روئڻ کان).

– **پرچي وڃڻ:** ٺهي وڃڻ (پاڻ ۾). ريجهي وڃڻ. صلح ڪرڻ – ٺاهہ ڪرڻ. پاڻ ۾ ملي وڃڻ.

• **پرچو ج پرچا:** ذ. [ف. پارچہ جو مخفف] ٽڪرو – پرزو (ڪاغذ جو). امتحان لاءِ سوال لکيل ڪاغذ – پيپر. اخبار. رسالو.

– **پرچي نويس:** ذ. صفت. پرچو لکندڙ. خبرون لکندڙ – اخبار نويس.

• **پرچوڻ، پرچون:** ذ. [سن. پر + چرڻ] ريزڪي سامان (اٽو، دال، مرچ، ڳيهہ وغيره. وڪڻ – ريجو – ريزگاري.

• **پرچهہ (ت):** پت ـ پرم – ساک. سِڪ – محبت. سُلوڪ – ٺاهہ.

– **پرچهہ وڃائڻ:** جڏو ڪم ڪري سِڪ محبت ۾ رخنو وجهڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— دوستي ٿـئـڻ — قرب وجائڻ. "جو وينو ماٺهو پنهنجي پڙڇهَ وجائي" (چوڻي).

• پڙڇَ: ث. ڪاڏي جي ٿالهي (جا ڪنهن موقعي تي فقير ڏانهن موڪلجي.)

• پڙڇُ ج پڙڇَ: ذ. ڏسو "پاڙ ڇ".

• پڙخاش: ث. [ف] جهڳڙو — جهيڙو. ضد — دشمني. ڪُدورت — ڪينو. رنج. بي اتفاقي — اٽيٽـت ـ بگيڙو.

• پڙدُ ج پڙدَ: ذ. تَهُ — پَرتُ. پوش.

— پڙدَ پڌرا ڪرڻ: عيب اُگهاڙڻ. راز ظاهر ڪرڻ. پوشيده ڳالهيون پڌريون ڪرڻ.

• پڙداخت: ث. [ف. مصدر. پرداختن] پالنا — پروش. خبر گيري — سنڀال — حفاظت. درستي — آراستگي.

• پڙدارُ ج پڙدارَ: ذ. صفت. قاصر — رهبارو.

• پڙداز: صفت. [ف. مصدر. پرداختن] پالنا ڪندڙ — سنڀاليندڙ. مرڪب لفظن جي آخر ۾ ايندڙ لفظ جيئن "افسانہ پرداز، وغيره".

• پڙدگي ج پردگيون: ث. [ف] پردي ۾ رهڻ جي حالت — پرده نشيني.

• پڙدو ج پڙدا: ذ. [ف. پَرده] پوش — ڍَڪ — ڪنهن شيءِ کي ڍڪڻ يا لڪائڻ جو ڪپڙو وغيره. نقاب — گهونگهٽ — اوٽ — آڏ — دروازي جي اڳيان ڏنل آڏ (جيئن ٻاهران گهر ۾ نظر نہ پئجي سگهي). ڏيڍِي — پڙويلو — ڪَل — دروازي تي ٽنگيل پالُ — ناٽڪ جو پردو —برقعو — پرهيز — پناهہ — بچاءُ — حفاظت — غلاف.

— پردا چڙهڻ (اکين تي): انڌو ٿيڻ — بي حيا ٿيڻ — بي شرم ٿيڻ.

— پردو پناهہ جو ڏيڻ: حفاظت ۾ رکڻ — پناهہ ڏيڻ — عزت بچائڻ.

— پردو رکڻ: ڍَڪُ ڍڪڻ — عيب لڪائڻ — ڀَرم رکڻ. ستيا رکڻ. عزت رکڻ — عصمت بچائڻ.

— پردو فاش ڪرڻ: عيب ظاهر ڪرڻ. راز ظاهر ڪرڻ. ڪارناما پڌرا ڪرڻ.

— پردو کڄڻ: ظاهر ٿيڻ. راز کُلڻ. خواري ٿيڻ.

— پردو لاهڻ: ڍڪ لاهڻ. ظاهر ڪرڻ. اُگهاڙو ڪرڻ. ڳجهہ پڌرو ڪرڻ — راز ظاهر ڪرڻ. پرهيز نہ ڪرڻ. مُنهن اگهاڙو ڪرڻ. خوار ڪرڻ. عيب ثواب کولڻ.

— پردو لهڻ: عيب ظاهر ٿيڻ. بي آبروئي ٿيڻ.

— پردو وجهڻ: لِڪائڻ — ڍَڪڻ — پوش وجهڻ. عيب ڍڪڻ. ڳجهہ لڪائڻ — راز لڪائڻ. چشم پوشي ڪرڻ. لئي مِٽي ڪرڻ.

— پردي پوش: صفت. پرده دار (عورت). پرهيز ڪندڙ (عورت) ڍڪ ڍڪيندڙ. عيب ڍڪيندڙ.

— پردي پوشي: ث. پرده داري — پرهيز.

— پردي داري: ن. پردي ڪرڻ جي حالت. پردي جي پابندي. لڪَ — رازداري.

— پردي مان ڪيڏڻ: ظاهر ڪرڻ — پڌرو ڪرڻ. خوار ڪرڻ. ڳلارو ڪرڻ. بدنام ڪرڻ.

— پردي نشين: صفت. پردي ۾ وهندڙ. پرهيز ۾ ويٺل (عورت). پردي جي پابند (عورت).

• پڙدَهُ: ذ. [ف] پردو — ڍَڪُ — غلاف.

— پرده پوش: ذ. پردو ڪندڙ (عورت).

— پرده پوشي ث. پردي ڪرڻ جي حالت.

— پردهٔ دار: صفت. پردو ڪندڙ. پردي دار.

— پرده داري: ث. پردي داري.

— پرده عصمت: ذ. ناموس. عزت — پاڪدامني.

— پرده ظُلمت: ذ. اونداهيءَ جو پڙدو. گمراهي. جهالت.

— پرده غيب: ذ. غيب جو پردو. الـهي اسرار.

— پرده نشين: صفت. پردي نشين. پردي جي پابند (عورت).

— پرده نيلگون: ذ. نيلي رنگ جو پردو. آسمان.

• پڙدي ج پڙديون: ث. [ف. پرده] سنهون پردو. تختن جي پِٽ. سنهي پِٽ (اڏائي انجن ڪان پنجن انجن تائين ٿلهي).

• پڙديسُ ج پڙديس: ذ. [سن. پـرديش > پر = ڌاريو + ديش = ملڪ] پرانهون ملڪ — پرڏيهہ — ڏيساور — ڌاريو. غير ملڪ. پرايو ملڪ.

— پرديس پوڻ: ڌاريءَ ملڪ ۾ رهائش اختيار ڪرڻ. سفر جون تڪليفون سهڻ. مسافريءَ گذارڻ.

— پڙديسي ج پڙديسي: ذ. صفت. ٻئي مُلڪ جو رهاڪو. مسافر. اُجنبي. ڌاريو.

• پڙڏ ج پڙڏ: ذ. ڏسو "پَرد".

— پڙڏ پڌرا ڪرڻ: پَرد پڌرا ڪرڻ. راز کولڻ.

• پڙڏانُ ج پڙڏانَ: صفت. [سن. پـرڌان] مکيہ. سربراهہ. وڏو — سردار. اعليٰ. صدر. مير مجلس — سڀاپتي.

• پڙڏو: مصدر. 'پُرجهڻ' مان ماضي. سمجهيو — جاتو. پرجهيو.

• پڙڏڪِنا: ث. [سن. پـرد ڪشڻ] هڪ ڌرمي رسم موجب ڪنهن شيءِ جي چوڌاري اهڙي نموني سان ڦرڻ جيئن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماٿهوءَ جو سجو پاسو. انهيءَ شيءِ جي طرف رهي. هندن ۾ چوڌاري ڦرڻ جو رواج – طواف.

• **پَرڏيهُ ج پَرڏيهه:** ذ. ڏسو "پرديس".

– **پَرڏيهي ج پَرڏيهي:** ذ. صفت. ڌارئي ملڪ جو – پرديسي. مسافر. ڌاريو – اجنبي.

• **پَرڙاٽُ ج پَرڙاٽ:** ذ. ٺپ جو زورائتو آواز. ڌاڙ – ٻڙاڪ.

– **پَرڙاٽي ج پَرڙاٽي:** ذ. صفت. اجايا ٺپ ڏيندڙ. ٻڙاڪون هڻندڙ – ڌاڙي – ٻڙاڪي.

• **پَرڙوٽيو (ث):** ذ. نندي ٻلا چوپائي مال جي سڃاڻپ جو هڪ نشان.

• **پَرڙُ ج پَرڙُ (ڪ):** ذ. چقمق سان گسائي باهه ٻارڻ لاءِ رڪ جو ٽڪر.

• **پَرڙڻ ج پَرڙڻيُون (ڪ):** ث. سرائي (سرمي جي).

– **پُرزو ج پُرزا:** ذ. [ف. پرزه] ٽڪرو – ٽوٽو – ذرو. ڪاغذ جو ٽڪرو – چٺي. مشين جو ڪو جُزو.

– **پُرزا پُرزا ڪرڻ:** ذرا ذرا ڪرڻ – ٽڪر ٽڪر ڪرڻ – چيٿيون چيٿيون ڪرڻ.

• **پَرِسُ ج پَرِسَ:** ذ مَڪُ (پاڻيءَ يا تيل جو).

– **پَرِسُ ڪرڻ:** آلو ڪرڻ – پُسائڻ. ڪَلَنڪُ لڳائڻ.

• **پُرِسُ ج پُرِسَ:** ذ. [سن. پُرُش] مرد – شخص. مُڙس – پتي – ڀتار – وَرُ. "آجهيا اُت اوڙاهه ۾، پُرِس پاڳرا." (جمعو). ڪوهه جي ماپ جو هڪ ماڻ – پُرهه (ث).

– **پُرِسائو ج پُرِسائا:** ذ. صفت. مڙسائو.

– **پَرِسادُ ڀروسڻ:** ڪاڌو ٿانون ۾ وڌائڻ.

– **پَرسادُ ڪرڻ:** ڪاڌو ڪائڻ. خيرات ڪرڻ.

• **پَرسادي:** ث. گرونانڪ جي فقيرن جي اعزاز ۾ ڏنل دعوت ۾ ٻجيل ڪاڌو مني مانيءَ جو هڪ قسم.

• **پَرسادي:** سُرهي گاهه جو هڪ قسم.

• **پَرسَارُ (ث):** ث. رازن جي اصطلاح ۾ اوساريءَ جو هڪ نمونو (سرن کي نندي ويڪر وارن پاسن کان ملائي ڪيل اوساري).

• **پَرسارڻُ:** مصدر. [سن. پُرَسَرَ] پکيڙڻ – وڇائڻ. وڌائڻ – ڇڪي وڌو ڪرڻ. ڪُٽي ويڪرو ڪرڻ (ڌاتو کي).

– **پَرسارڻ جوڳو:** صفت. نرم – مُلائم. اها شيءِ جنهن کي ڪُٽي ويڪرو ڪري سگهجي – وڌيڪ سنهي ۽ ويڪري ٿيڻ جي خاصيت رکڻ وارو.

• **پَرسارو (ث):** ذ. شاديءَ غميءَ جي موقعي تي ويجهن عزيزن کي سوکڙيءَ طور ڏنل شيءِ.

• **پُرسانُ، پُرشانُ:** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (تاريون سنهيون ۽ ڳاڙهيون. ڪوهه، درياءَ وغيره جي ڪپ تي پوسل ۾ ٿئي ۽ ٻن قسمن جو ٿئي).

• **پُرسانُ:** صفت. [ف. مصدر. پُرسيدن] پڇندڙ – پڇا ڪندڙ – خبر گير.

– **پُرسانِ حال:** صفت. حال احوال وٺندڙ – ڏک سور پڇندڙ – همدرد.

• **پَرَسُت:** صفت. [ف] پوڄيندڙ – پوڄا ڪندڙ (ذ) مرڪب لفظن جي آخر ۾ ڪم ايندڙ لفظ "خُدا پرست، بت پرست وغيره".

– **پَرَستارُ ج پَرَستارَ:** صفت. پوڄيندڙ – پوڄاري. عاشق. نوڪر – غلام – ٻانهو. خدمتگار. فدائي – شيدائي. مُريد – طالب – چيلو.

– **پَرَسَتِش:** ث. پوڄا – بندگي – عبادت. عجز – انڪساري – نوڙت. تعظيم ۽ عزت ڏيڻ جو خاص طريقو.

• **پَرِسْتانُ ج پَرِسْتانَ:** ذ. [ف. پري + آستان =جاءِ] پرين جي رهڻ جو ماڳ. سهڻين عورتن جو ميڙ. خوبصورت شهر. راجا اندر جو آکاڙو (جتي حسين زالون گهڻيون هجن).

• **پَرِسْتانو ج پَرِسْتانا:** ذ. پرستان.

• **پَرِسْٿانُ ج پَرِسْٿانَ:** ذ. [سن. پُرسٿانَ.] مسافريءَ تي وڃڻ جي حالت. مسافري جي پهرين منزل. پرايو گهر. ٻين جي ملڪيت.

• **پَرِسْٿانو ج پَرِسْٿانا:** ذ. مسافريءَ تي وڃڻ کان اڳ بدسوڻ يا نحوست جي اثر ٽارڻ لاءِ ڪنهن نيڪ ساعت تي مسافري واري رستي تي اُڇلايل ڪا شيءِ.

– **پَرِسْٿانُ ڪرڻ:** مسافريءَ تي وڃڻ جو سُڳڻ ڪرڻ. جاءِ مٽائڻ. مسافري ڪرڻ. پرائي ملڪ ۾ وڃڻ.

• **پرسچڙُ:** ذ. ڏوهه جي معافيءَ عوض پريل ڏنڊ – ڪارو. مصيبت کي ٽارڻ لاءِ ڪٺرو. مجتا – باس – سُکا.

• **پَرسِدُ:** صفت. [سن. پُرسِدَ] مشهور – نالي وارو – ناميارو – پڌرو.

• **پَرسِدي:** ث. مشهوري – ساک.

• **پُرسش:** ث. [ف. پُرسيدن = پڇڻ] پڇا – پڇا ڳاڇا. جواب طلبي – خبر گيري.

– **پُرسش ڪرڻ:** حال احوال وٺڻ – خبر گيري ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پُرسَنُ، پُرسَنُ:** ذ. صفت. [سن. پُرَسَنَ] تازو توانو – تندرست. خوش – سرهو – آباد.

– **پرسَنتا، پرسَنتائي:** ث. خوش. چڱيلائي – تندرستي – تازو توانو رهڻ واري حالت.

• **پُرسو:** [ف. پُرسن > پرسيدن = پڇڻ] فوتيءَ تي هٿ فاتح. عذرخواهي. پرچائي. ماتم پرسي جي رسم.

• **پرسوڻُ (ث):** مصدر. آلي ڪاٺي کي سيڪ ڏيئي وڙُ ڪيڻ. سنئين ڪرڻ.

• **پُرسِيان:** ذ. [ف. پَرسِياوَشان] ٻوٽي جو هڪ قسم. (دوا طور ڪم اچي).

• **پُرسِيڻُ، پُرسِيڻُ (ڪ):** ذ. جانورن جي هڪ بيماري (جنهن ۾ جانورن کي سنگهه گهٽي ٿئي. خصوصاً ٻڪري، رڍ ۽ گهوڙي کي).

• **پُرشُ ج پُرشَ:** ذ. [پرا. پُرس: سن. پُرش] آدمي – ماڻهو – مرد – مڙس – پرس.

• **پُرشادُ ج پرشادَ:** ذ. ديوتائن تي چاڙهيل نذر – تبرڪ. اُستاد يا مرشد جي اوٻر. ڪاڏو – طعام. ڏسو "پرساد".

• **پُرشارٿ:** ذ. نَصبُ العين. [سن. پُرشارٿَ. < پُرش = ماڻهو + اَرٿَ = مطلب] انسان جو مقصد.

• **پُرشن:** ذ. [سن. پَرشنَ] سُڱن يا (قسمت متعلق برهمڻ کان پڇيل) سوال.

– **پُرشن اُتَرُ:** ذ. سوال جواب.

• **پُرشوتَمُ:** ذ. [سن. پُرشوتَمُ < پُرش = ماڻهو + اُتَم = وڏو = وڏي شخصيت] وشنو اوتار جو هڪ نالو. سنبت سال ۾ ڳنڍيل وڌيڪ هڪ مهينو. اڌڪُ – لُندُ.

• **پُرڪ ج پُرڪُون:** ث. عاج يا ڪاٺيءَ جي ڳن ۾ سنهي سوراخ ڪرڻ جي سُئي. تمام ٿورڙي شيءِ.

• **پُرڪَ:** ث. ذرو – ٿورو. چوپائي مال کي ٽيڪ جو مرض.

– **پُرڪ پُرڪَ:** ث. ذرو ذرو.

• **پُرڪارَ ج پُرڪارُون:** ث. [ف. پرگار] جاميٽري ۾ گول ڪيڻ جو هڪ اوزار. پلڪار.

• **پرڪارُ ج پرڪارَ:** ذ. [سن. پُرَڪار < پَرَ = گهڻو + ڪَرُ = ڪرڻ] نمونو – دستور – ڍنگ – طرز – افعال – ارڪان. لڇڻ – ڪم – عادتون – فعل.

• **پُرُڪارُ:** صفت. [ف] جسم ۾ ماده وارو – ٿلهو – متارو. سٽيو – تيار. هوشيار – وڏو چالاڪ – عيّار.

• **پُرڪاسُ:** ذ. [سن] ڏسو پَرڪاش.

• **پُرڪاسي ج پُرڪاسي:** صفت. ڏسو "پرڪاشي".

• **پُرڪالو ج پُرڪالا:** ذ. [ف. پرڪاله = ڪپڙي جو ٽڪر] ٽُڪرو – حصو. ڇتي. (ڪپڙي جي).

• **پُرڪاٽي:** اسم خاص. درڪاٽي بلوچن جو هڪ قبيلو.

• **پُرڪِرتي:** ث. [سن. پُرڪِرت = عادت] ڪائنات يا دنيا کي وجود ڏيندڙ مادو. قدرت. فطرت جو قاعدو. مادي علت – سرشت – خمير. اصليت. سڀاءُ.

• **پُرڪرما:** ذ. [سن. پَرڪرما] چوڌاري ڦرڻ جي حالت (پاڪ جاءِ، مندر وغيره کي) – گول چڪر ڪاٽڻ – طواف. هندڪي رسم موجب ڪنهن شيءِ جي پاهران اهڙيءَ طرح جو ڦيرو جو سڄو پاسو انهيءَ شيءِ ڏانهن رهي. پرڏکٽا.

• **پُرڪرڻُ:** ذ. [سن. پُرڪَرَڻ] باب – سبق.

• **پُرڪڻُ (ث):** مصدر. پِرڪ پِرڪ ڪري ڏُهڻ. ولوڙڻ – آهستي آهستي جهُڪڻ.

• **پُرڪٽو ج پُرڪٽا:** ذ. ڦلٽو – ڦلوڪٽو – "ڇلان منجهه نه چاڪ، پران پُونم پرڪٽا" (شاهه).

• **پُرڪو (ث):** صفت. بي سواد – ڦڪو.

• **پُرڪوڻُ (ث):** مصدر. لالچائڻ – هرڪائڻ.

• **پُرڪُ ج پُرڪَ:** ذ. [سن. پَرُش] پتي – خاوند – مڙس. آدمي – ماڻهو – پُوش.

• **پُرڪا رٿُ:** ذ. [سن. پَرُشارٿ. پَرُش = ماڻهو + آرٿَ = مطلب] نصبُ العين – غرض – مقصد – مول متو.

– **پُرڪارٿ ڪرڻ:** مقصد خاطر جدوجهد ڪرڻ. مڙسي ڪرڻ – ڪوشش ڪرڻ.

• **پَرڪَنڊُ ج پُرڪَنڊَ:** ذ. [سن. پرکنڊ < پَرَ = ڏاريو + کنڊ = ڏيهه] ڏاريو مُلڪ – پرايو. پرانهون مُلڪ – پرڏيهه.

– **پُرڪا ج پُرڪائُون:** ث. پَرک – آزمايش. تجربو.

– **پُرڪائي:** ث. پرکڻ جي اُجرت – ڇڪاس جي اُجرت. پرکڻ جي حالت – آزمايش.

– **پَرڪائڻُ:** مصدر. پُرکڻُ مان متعدي بالواسطه. آزمايش ڪرائڻ – جاچرائڻ – تميز ڪرائڻ.

– **پَرکيات:** ذ. صفت. جاچيندڙ – ڇڪاسيندڙ. امتحان وٺندڙ.

• **پَرڪيلُ ج پَرڪيلَ (ڪ):** ذ. بيڙيءَ جو هڪ رسو (سڙهه جي پٺئين پاسي وارو).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پرڳٽ (ٿ)**: ذ. سنهڙين ڪاٺين جي پورِ ـ پورِ ۾ ڪٽو — چينيا — پرڪٽ.

• **پرڳڻو پرڳڻي ج پرڳڻا**: ذ. [ف. پرگنہ = ضلعي جو ڪجهه حصو] ملڪ جو هڪ ڀاڱو. صوبو — علائقو — پرانت.

— **پرڳڻا پنائڻ**: هلاڪ ڪرڻ — ڏاڍو رُلائڻ. دربدر ڪرڻ. مُلڪ گهمائڻ پريشان ڪرڻ.

• **پرگهٽڻ**: مصدر. [سن. پرڪٽ < پر = گهڻو + ڪٽ = پاسو] ظاهر ٿيڻ — پڌرو ٿيڻ. پيدا ٿيڻ. نمودار ٿيڻ. نازل ٿيڻ. اوچتو اچي ظاهر ٿيڻ.

— **پرگهٽ**: صفت. (پرگهٽيو — پرگهٽيو — پرگهٽيل) پڌرو — آشڪار — مشهور. پيدا. عيان.

— **پرگهٽائڻ**: مصدر. 'پرگهٽڻ' مان فعل متعدي. ظاهر ڪرڻ — پڌرو ڪرڻ. نازل ڪرڻ.

— **پرگهٽ ٿيڻ**: ظاهر ٿيڻ — نظاري چڙهڻ — نمودار ٿيڻ — نمايان ٿيڻ. اوچتو اچي ڪڙڪڻ.

— **پرگهٽجڻ**: مصدر. "پرگهٽڻ" مان فعل مجهول ظاهر ٿيڻ — پڌرو ٿيڻ. مشهور ٿيڻ. نازل ٿيڻ. مٿان اچي ڪڙڪڻ.

— **پرگهور ڪرڻ، لهڻ**: پوءِ واري ڪرڻ — خبرچار لهڻ — سنڀال ڪرڻ — جاچ جوچ ڪرڻ. پرورش ڪرڻ.

• **پرلڪ**: ذ. سوماطرا جو اتريون چوٽيءَ وارو علائقو جتي ١٣ـ صدي عيسويءَ ۾ مسلمانن جي پهرين رياست قائم ٿي. پرلڪ شهر گاديءَ جو هنڌ ۽ واپار جو مرڪز. سنڌ جا وڻجارا. پرلڪ ڪان ٻه اجان اڳتي واپار لاءِ ويندا هئا.

• **پرلڪان**: پرلڪ شهر ۽ ملڪ کان. "پرلڪان پري ٿئا، جنهه جا پتار" (ميون شاه عنات).

• **پرلوڪ**: ذ. [سن. پرلوڪ < پر = ٻيو + لوڪ = جهان] ٻيو جهان — آخرت. موت کان پوءِ وارو جهان — عالم بالا.

— **پرلوڪ پڌارڻ، سڌارڻ**: ٻئي جهان ڏي وڃڻ. لاڏائو ڪرڻ — انتقال ڪرڻ — وفات ڪرڻ — مري وڃڻ.

• **پرلي**: ث. [سن. پرلئي < پر = جوڏاري + لي = ڳرڻ] دنيا جو موٽي اصلوڪي حالت ۾ بدلجڻ جي حالت. دنيا جو خاتمو — فنا — قيامت.

• **پرم**: صفت. [سن] اعليٰ — اوچو — اُتم — مکيہ. افضل — برتر. مڪمل. بي حد. وڏو. پهريون — اول.

— **پرماتما**: اسم ذات. [سن. پرم = اعليٰ + آتما = روح] سڀ کان اوّل ۽ اعليٰ هستي — سڀ کان اُتم. ايشور — ڀڳوان.

— **پرمارٿ**: ذ. [سن. پرم + ارٿ] اُتم خواهش — اعليٰ مقصد. اعليٰ سچائي. صداقت. نيڪي. ڀلائي — خيرانديشي. فيّاضي — خيرخواهي.

— **پرمانند**: ذ. [سن. پرم + آنند] وڏو سُک — ڪامل. فرحت — وڏو آنند — وڏي خوشي. (اسم خاص) هندن ۾ مرد جو نالو.

— **پرم پد**: ذ. اعليٰ درجو — اُتم منزل. وڏي ۾ وڏي حد.

— **پرم گت**: ث. دائمي سُک — دائمي خوشي — فرحت.

— **پرم گيان**: ذ. علم معرفت.

• **پرماتو(ت)**: ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم.

• **پرمار**: اسم خاص. سوڍن راجپوتن جي هڪ ذات.

• **پرمار ج پرمار**: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم. باز جو هڪ قسم (جو ٻين پکين کان شڪار ڪسي کائي). شڪاري باز. (ڪانية) ڦورو ماڻهو. پرايو مال هڙپ ڪندڙ. ٻئي جو کٽيو کائيندڙ.

• **پرماڻ ج پرماڻ**: ذ. [پرا. پرماڻ: سن. پرماڻ. پر = گهڻو + ما = ماپڻ] ماڻ — ماپ — ماپو. تور — وزن انداز — مقدار. قاعدو — قانون. رسم — رواج. دليل — حجّت. ساک. ثابتي. حوالو. سَنَد. (صفت) درست — صحيح. مُباح — روا. (ذ) ٻيڙيءَ جي هڪ ڪاٺيءَ جو نالو (ڪاري جي ٻيڙيءَ جي وڏي سڙهه واري ڪاٺي، جنهن کي درياءَ جي ٻيڙيءَ ۾ 'آڏ' چون).

• **پرماڻو، پرماڻو ج پرماڻ، پرماڻا**: ذ. [سن. پرماڻ = ثبوت] آخر وارو ذرڙو (جنهن جا ڀاڱا ٿي نہ سگهن). آلجبرا جي اصطلاح ۾ ڪنهن ٻول جا اُهي ڀاڱا جي (+ ۽ ـ) واڌو ۽ ڪاٽو نشانين سان ڳنڍيل هجن. آئي جو هڪ حصو — ائٽم (Atom). ذرو — ذرڙو (عنصر جو).

• **پرمت ج پرمتيون**: ث. [سن. پر = ٻيو + مت = عقل] پرائي مت. ٻئي جي مت ـ ٻئي جو عقل. ٻئي جي صلاح. ٻئي جي چور. ڳهيلائي — ناداني — بيوقوفي.

— **پرمتيو ج پرمتيا**: ذ. صفت. پرائي مت تي هلندڙ. بي عقل. نادان — بيوقوف. ڳهيلو. ٻوگهلو. ٻورڙو.

• **پرمٽ ج پرمٽون**: ث. [انگ. Permit] اجازت نامو — منظوري — راهداري — پروانو.

• **پرمِڊ**: ذ. مصر جا قديم مخروطي منارا — جيڪي دنيا جي هڪ عجائبات ۾ شمار ٿين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• پرمَلُ: ذ. جانورن جو هڪ قسم.
• پرمَلُ ج پرمَلَ: ذ. صفت. [سن. پَرِ مَل < پَر = ٻيو + مَلُ = ملڻ] ٻين سان لهه وچڙ رکڻ وارو – رلڻو ملڻو – خوش خلق.
• پرمَڙ: ذ. ڪمان جو طوق – ڏانڊ.
• پرميسر: اسم ذات. [سن. پرميشور] ڏسو "پرميشور".
• پرميشور: اسم ذات. [سن. پَرميشوَر < پَرَمُ = اُتم، اعليٰ + اِيشوَر = ڏڻي < اِيش = حڪومت ڪرڻ] وشنو اوتار جو هڪ صفاتي نالو – ايشور.
• پرميلُ: ذ. [پرا. پميهُ. سن. پرميهُ < پَرُ = جوڙاري، گهڻو + ميهُ = آلو ٿيڻ. ف. پرميوه] وچڙندڙ بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ پيشاب جي جاءِ ۾ اندر ڦٽ ٿي پوي). سوزاڪ – آتشڪ.
– پرميلي ج پرميليُ: صفت. پرميل جي مرض وارو – سوزاڪي.
• پرنَ: ث. مصدر. 'پرنڻ' مان اسم. سونپ – سُپردگي. پارت.
• پرن: ذ. صرافن وٽ تور لاءِ خاص وٽ يا تورا.
• پرنُ، پرڻُ ج پرڻ، پرڻَ: ذ. [سن. پرڻ] انجام – اقرار – وچن – ٻول – وعدو. قسم – سُنهن – پرتگيا.
• پرنُ ڪرڻ: وچن ڪرڻ – انجام ڪرڻ – پڪو وعدو ڪرڻ – قسم کڻڻ – پرتگيا ڪرڻ.
• پرنارُ ج پرنارَ (ل): ذ. ماس جو تهه.
– پرنار چڙهڻ: بدن تي ماس وڌڻ. تمام متارو ٿيڻ.
• پرنامُ، پرڻامُ، پرنامَ، پرڻامَ: ذ. [سن. پرڻام] وڏيءَ عزت سان جهڪي ڪيل سلام – نمسڪار.
• پرنانو: ذ. ناني جو پيءُ. پڙنانو.
• پرند: ذ. [ف. پرنده جو مخفف] پکي – پرندو.
• پرندو ج پرندا: ذ. [ف. پرنده] پکي – طيرُ.
• پرنده: ذ. [ف] پکي – طيرُ.
• پرنڍ ج پرنڍَ (ت): ذ. رسيءَ ٽڪر.
• پرنسپال: ذ. [انگ. Principal] ڪاليج جو سنڀاليندڙ اعليٰ تعليمي اداري جو ناظم.
• پرنگُ (ل): صفت. سهڻو – مَلوڪ (چوپايو). ڪودو (لس).
• پرنڻُ: مصدر. سونپڻ – حوالي ڪرڻ – ارپڻ. سفارش ڪرڻ – پارت ڪرڻ. (پرنو – پرنيل).
• پرنهن: ظرف. سڀاڻي کان ٻيو ڏينهن. پرينهن.
– پرنهڪو: صفت. پرينهڪو.
• پرنڻ، پرنڻُ ج پرنڻ: ذ. آٽي يا سنهي اناج ڇاڻڻ لاءِ لوهي اوزار – ڇاڻي.
• پرڻُ ج پرڻَ: قول – وچن. ڏسو "پرن".
• پرڻ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي موري ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.
• پرڻُ: مصدر. پنڌ ڪرڻ – هلڻ – ڪاهڻ – وڃڻ – اڳتي هلڻ.
• پرٺڻُ: مصدر. [سن. اَرپڻ = پيش ڪرڻ] حوالي ڪرڻ – سپرد ڪرڻ – پاڻ کي حوالي ڪرڻ. "ترڪو ڪريو تدبير کي، پرٺيو پاڻ خُدا" (گرهوڙي).
– پرٺيجاءُ: مصدر. "پرٺڻ" مان امر پرتو ڪجانءِ "تون پرتين رب کي مون رب پرٺيجاءُ" (عثمان ڪلهوڙو).
– پرٺائڻ: مصدر. 'پرٺڻ' مان فعل متعدي معروف شادي ڪرائڻ – وهانءُ ڪرائڻ. (پرٺايو – پرٺائيندو – پرٺايل).
– پرٺجڻ: مصدر. 'پرٺڻ' مان فعل مجهول. شادي ٿيڻ – وهانءُ ٿيڻ. (پرٺيو – پرٺبو – پرٺيل).
– پرو ج پرا: ذ. نشان. ڏسُ – پتو – اهڃاڻ – پس. "پري پين پرو نات ڏنائون نانهه ۾" (روحل). دنگ – ڇيهه – انت – ڇيڙو. "خالق تنهنجي ڪانڌ جو، پرو پاند نه ڪوءِ". (شاهه). سُڌ – خبر. "پرو پيڙم پاڻ، مون پينرڙي، منهنجو ٻول پگهو" (سچل). هوا ۾ اُڏامڻ وقت پکين جي قطار – ولر – ارو (تانگي جي ڦيٽي جو). بنا اُجوري مال کي پاڻي پيارڻ (ت).
– پرو پٽڻ: پکين جو قطار ڪري اُڏامڻ. حلقو يا گول چڪر ناهڻ.
– پرو پاندُ: ذ. حد حساب. منڍ ۽ ڇيڙو. حد ڇيڙو – دنگ.
– پرو جهلڻ. ڪڻ (ت): شڪار جي اصطلاح ۾ آواز ڪري تترن کي جهنگ مان اُٿارڻ. سانو ڪندي قطار ۾ هلڻ.
• پرو (ڪ): ذ. اُٺ جو هڪ رنگ (نه سائو نه ڳاڙهو پرو ڇٽرو).
• پروارُ: ذ. [سن. پَريوار] خاندان – قبيلو – ڪٽنب – عيال. مٽي مائٽي. دوست يار. دستور. هلي جلي (صفت). پڌرو – ظاهر.
• پروازُ: ذ. [ف] اُڏامڻ جي حالت – اُڏامڪ – اُڏاري. (فاعل اُڏامندڙ. مرڪب لفظن جي آخر ۾ ڪم ايندڙ لفظ "بلند پرواز وغيره".
– پرواز ڪرڻ: اُڏامڻ. نڪري وڃڻ (ساهه). ڊوڙڻ (خيال).
• پرواس (ت): ڪوڻ – وچ. چمڪات (وچ جو).
• پروانُ، پرواڻُ: ذ. صفت. [سن. پرماڻ] مڃڻ جوڳو – قبول ڪرڻ جهڙو. قبول. وڻندڙ. ڪامياب.

• **پـَروانگي:** ث. [ف] اجازت – موڪل – اِذنُ. لکيل منظوري – اجازت نامو. راهداري.

• **پـَروانو ج پـَروانا:** ذ. [ف. پَروانَ] لکيل حڪم – اجازت نامو. منظوري – اجازت. سَنَدَ. راهداري. بندوق وغيره جو ليسن. حڪم – فرمان. جيت جو هڪ قسم (جو روشنيءَ، جهڙوڪ بتي وغيره جي چوڌاري اُڏامي اُڏامي آخروجي اُن ۾ پوندو). پتنگ. (مجازاً) عاشق.

• **پروانه:** [ف] ڏسو "پروانو".

• **پـَرواهَ:** ث. [ف. پَرواه] خواهش – چاهه. ضرورت – ڪاڻ – گهرج – حاجت – غرض. ڳڻتي – فڪر – خيال. خوف – ڊپ – ڊاءُ "بي پرواهه".

• **پـَرواهُ:** ذ. [سن. پـَرواهُ] وهڪرو – وهڪ. درياءُ – ندي. چال – هلت.

• **پـَرواهڪُ:** ذ. صفت. وَهائيندڙ (پاڻي). هلائيندڙ (ڪاروبار).

• **پـَروتُ ج پـَروتَ (لس):** ذ. [سن. پـَروَت] پربت – وڏي آفت. جبل. اُت.

• **پروتِجَڻُ:** فعل مجهول. ڏڪوئجڻ – غمگين ٿيڻ. اُداس ٿيڻ. دلگير ٿيڻ. (پروتيو – پروتبو – پروتيل).

• **پـَرونو ج پـَرونا:** ذ. صفت. پهلوان – بهادر.

• **پروپيگنڊا:** ث. [انگ. Propaganda] پرچار – ڦهلاءُ.

• **پروپوزلُ:** ذ. [انگ. Proposal] رٿ – تجويز – ٺهراءُ.

• **پروجَنُ:** ذ. [سن. پـَريو جَنُ > پـَرَ = گهڻو + يُجَ = ملائڻ] مراد – مقصد. لاڳاپو – واسطو – تعلق.

• **پـَروجهَڻُ، پَروجهَڻُ:** مصدر. ڏسو "پُرجهَڻُ".

• **پـَرورُ ج پـَرورَ:** صفت. [ف. پـَروَرْ > مصدر. پـَروَرْدَنْ = پالڻ] پالڻ وارو – پالڻهار – پاليندڙ. مرڪب لفظن جي پڇاڙيءَ ۾ ڪم ايندڙ "بنده پرور، غريب پرور وغيره." (اسم خاص) خدا تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو.

– **پـَروَرْدگارُ:** صفت. پالڻهار. پاليندڙ. مالڪ. خدا تعاليٰ.

– **پـَروَرْدَهُ:** صفت. پاليل – نپايل.

– **پـَرورِشَ:** ث. پالنا. تربيت.

– **پـَروَرِي:** ث. صفت. پالنا. نوازش. مرڪب لفظن جي آخر ۾ ڪم ايندڙ "بنده پروري" وغيره.

• **پـَروَرْتا:** ث. [سن. پَرُوَرْت] وهنوار – مشغولي.

• **پـَروَرْتي:** ث. سُپاءُ. ڍنگ. لاڙو – رغبت. ڏسو "پرورتا".

• **پـَروزُ:** ث. اسم خاص. ساماري ۽ تندي باڳي تعلقي ۾ ديهه جو نالو.

• **پروزُ (ٿ):** ث. مُعَزَزُ ذڪرن جي حويلي يا جاءِ.

• **پـَروڙُ:** ث. ڄاڻ – سمجهه – پرڪ. پڇاڻ. سڃاڻپ.

• **پـَروڙ پوڻ:** خبر پوڻ – ڄاڻ پوڻ. پتو پوڻ. سمجهه ۾ اچڻ.

• **پـَروڙَڻُ:** مصدر. سمجهڻ – ڄاڻڻ. پُرجهَڻ. سُڃاڻڻ. پرکڻ. (پروڙيو – پروڙيندو – پروڙيل).

• **پروڙِي:** ث. ڳاهه جو هڪ قسم (سنڌن وٽ سنهڙا پن. جي اُت ۽ ٻڪريون کائين ۽ سنهڙا داڻا ٿين جي جهرڪيون کائين. انهيءَ ڪري ڪيس چونئي "چڙين جا ڪيتَ").

• **پروسَڻُ:** مصدر. وڌائڻ (ماني) – پائڻ (ٿالهين ۾) ورهائڻ (طعام). ڪارائڻ (ڪاڏو) (پروسيو – پروسيندو – پروسيل).

• **پـَروفُ ج پـَروفَ:** ذ. [انگ. Proof] ثابتي – شاهدي. ڇپرين دفعو ڇپيل مسودو. ڪچو ڇپيل ورق يا پنو.

• **پروفيسرُ ج پروفيسرَ:** ذ. [انگ. Professor] ڪاليج جو استاد. ڪنهن مضمون جو ماهر استاد.

• **پروڪو ج پروڪا:** ظرف. [سن. پَرت] پَرُ وارو – گذريل سال وارو.

• **پروڪَڻ (ٿ):** مصدر. هندن ۾ شاديءَ جي هڪ رسم موجب ڏونري مان آگريون ٻوڙي گهوٽ جي نراڙ تي هڻڻ.

• **پروگرامُ ج پروگرامَ:** ذ. [انگ. Programme] سِٺاءُ – ترتيب. رٿا – تجويز. ڪم ڪرڻ جو نمونو. طرزِ عمل. ڪم جو مقرر ڪيل وقت.

• **پرولُ ج پرولَ:** ذ. صفت. تيز – چالاڪ.

• **پرولي ج پروليُونَ:** ث. [سن. پـَرَ هيلڪا] ڳجهارت – ٻجهارت. ڪنهن چيز بابت لفظن ۾ لڪل اهڃاڻ.

– **پرولي پَجڻ:** ڳجهي ڳالهه سمجهڻ. مطلب سهي ڪرڻ. منجهيل ڳالهه کي سُلجهائڻ. ڀيد معلوم ڪرڻ.

• **پروموشَنُ:** ذ. [انگ. Promotion] اِضافو – ترقي – واڌارو.

• **پـَرُوَنُ:** ذ. هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. نشانيون – آثار – اُهڃاڻ.

• **پـَرُوَنُ پوڻ:** نشانين مان محسوس ٿيڻ. اهڃاڻ لڳڻ. سوڻن مان سهي ڪرڻ.

• **پروندڙي، پرونڊٽِي (ٿ):** ث. [ڊاٽڪي] مڪڙيءَ کي (نيتي) سان قابو ڪرڻ لاءِ رَسي.

• **پـَرُوڻُ ج پـَرُوڻَ:** ذ. اني وغيره ڇاڻڻ لاءِ ڇاڻي – ٻرڻ – ڳيچڻُ.

• **پـَرُوڻ تي وڃڻ:** ڳري ٽـنـگَ ٽـنـگَ تي وڃڻ. سخت زخمي ٿيڻ. (تيرن، گولين سان).

- **پـرُوٽِي ج پـرُوٽِيُونْ (ل):** ث. لوهارڪي ڪم جو هڪ اوزار (اُهو نَٽُ جنهن تي لوهه رکي سُنبي سان سَلُ ڪبو آهي).
- **پروهِتَ (ٽ):** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
- **پروهِتُ ج پروهِتَ:** ذ. [سن. پُروهِت. پُـرَسْ = اڳ ۾ + هِتْ = ڏرمي ڪمن ۾ اڳ ۾] ڪنهن ڪٽنب جو مقرر ڪيل ٻائو (جو انهيءَ ڪٽنب جا سڀئي ڏڻ وار ۽ سانَ سُڳَنَ پورا ڪرائي) — ڪُل گُـرو. خانداني برهمڻ.
- **پَروِڙا (ٽ):** ث. اڱڻ جي اڳيان زمين جو ٽڪُر (جو ڏور ڏڳي ٻَڌڻ يا شادي مراڍي جي رڌ پچاءُ لاءِ ڪم اچي).
- **پَرْوِيْنَ پَرْوِيْشَ:** ث. رسم رواج — ريت — رَوش. هلي چلي.
- **پـرْوِيزُ:** اسم خاص. [ف] شاه ايران خسروثانيءَ جو لقب (جيڪو هرمز ابن نوشيروان جو پٽ ۽ مَلڪ شيرين جو مڙس هو). (صفت) سوڀارو — سڀاڳو. قيمتي.
- **پَرويسُ:** ذ. دخول — واسو.
- **پـرْوِيشُ:** ذ. [سن. پُرويش < پْرَ = گهڻو. وِش = اندر پيهڻ] لنگهه — دروازو. اجازت — چوٽ _ موڪل.
- **پرويشْنِي:** ث. [ف. پرورش] پالنا — پرورش — خبر گيري. مهرباني — پلائي.
- **پـرْوِيْنِ:** ذ. [ف] ستن تارن جو ميڙ — ڪَتِي — ثريّا. جهُمرڪو (هندي). چنڊ جي ٽئين منزل.
- **پِرِهُ:** ث. [سن. پُورْ ويدْيُش] پرڀات — باک ڦٽي. فجر.
- — **پِرِهَ پِياڪ:** ذ. صفت. صبح جو سوير نشي پيئڻ جو هيراڪ. سويرماني کائڻ جو هيراڪ. آسودو — خوشحال — عيّاش.
- — **پِرِهَ ڦُٽڻُ:** باکَ ڦُٽڻ — صبح صادق جي سفيدي ظاهر ٿيڻ. صبح ٿيڻ — ڏينهن ٿيڻ.
- — **پِرِهَ ڦُٽي:** ث. باک ڦٽي — پرڀات — صبح صادق — ڏِڪي — فجر.
- — **پِرهوڙَ (ٽ):** ث. پِرِهَ. پرڀات — باکَ.
- — **پِرهوڙيو تارو:** ذ. وِهائو تارو.
- **پُرِهُ ج پُرِهَ:** ذ. [سن. پُرُش. مرد] ماڻهو جي قد جيتري ماپَ — آدم قد. کُوهن جي سنوت ۾ ٻيهاريل ٻانهن جي ماپ (هڪ هٿ کان ٻئي هٿ تائين. جا گهٽو ڪري انهيءَ ماڻهوءَ جي قد جيتري ٿئي ۽ عام طرح پنجن فوٽن جي ماپ ٿئي. هيءَ ماپ اڪثر پاڻيءَ يا کوهه ماپڻ جي ڪم اچي). سمنڊ جي پاڻي کڄڻ لاءِ وام (ڪ).
- — **پُرهاڙو (ڪ):** ذ. مُڙسالو — مرد ماڻهو.
- **پـرْهارَ (ٽ):** اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.
- **پـرْهماڻِي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **پـرَهڻُ:** مصدر. [پرا. پَرِهاڻ: سن. پَرِ ڏان پَرِ = چوڌاري + ڏا = ڀائڻ] ڀَهرڻ — ڍِڪڻ — پائڻ — اوڍِڻُ. (ڪپڙا. پوشاڪ).
- — **پـرْهائِي ج پـرْهائِيُونْ:** ث. ڪپڙو پهرائڻ جي هڪ رسم. مائٽي ڪرڻ بعد ڪنواريتن طرفان گهوٽيتن کي ڪپڙي پهرائڻ جي رسم (ٽ). اوڍائي. پوشاڪ — خلعت — وڳو.
- — **پـرْهائِڻُ:** مصدر. 'پرهڻ' مان فعل متعدي پهرائڻ — ڍڪائڻ — پارائڻ (ڪپڙا) اوڍائڻ. (پوشاڪ).
- **پـرَهڻُ ج پَرَهڻَ:** ذ. ڀَهرڻُ جو ڪپڙو. پهرياڻ — ڪپڙو. پوشاڪ — وڳو. "ڪُـٽِي پُرائي ڪيسري، پَـرهڻ پرائا" (هارون).
- — **پـرْهيائِي (ٽ):** ث. هندن جي هڪ رسم. گهوٽ ۽ سندس اهنر کي ڪنواريتن جي طرف کان مليل پٽڪو ۽ چادر.
- **پِرْهولِي ج پِرْهولِيُونْ:** ث. پِرولِي.
- **پِرهِيارَ. پـرْهِياڙَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **پـرْهيزَ:** ث. [ف] منع ڪيل شيءِ کان بچاءُ. بيماريءَ ۾. نقصانڪار شيءِ کان پاسو. حفاظت. ڪِرِي — جَڳَتِ _ رکَ. سنڀال — احتياط — حذر. تقويٰ — زهد.
- — **پرهيز گارُ:** صفت. پرهيز وارو — ڪِريءَ وارو — ڪِرِيائتو _ جُڳتي — منع ڪيل شين کان دور رهڻ وارو — ڊِڄڻ وارو (نافرماني کان). پاڻ پَلـو. بدعت کان پاسي. مُتَّقي.
- — **پرهيزگارِي:** ث. ڪِرِي — رَکَ — پرهيز. تقويٰ. نافرمانيءَ جو ڊپ يا خوف.
- — **پْرهيزِي:** ث. ڪِرِي — رَکَ. سنڀال. مرڪب لفظن ۾ ڪم ايندڙ لفظ "بد پرهيزي".
- **پَري:** ظرف. [سن. پْرَ] دُور — ڏُور — ڏورانهون — مفاصلي تي. اڳتي. ڇڊو — وٿيرڪو.
- — **پَرِيان:** ظرف. ٿورو پريرو. پري کان — دور کان.
- — **پَريچو:** ذ. صفت. پرائو ماڻهو — ڌاريو. اجنبي. پرديسي — پرڏيهي.
- — **پري رهڻ:** ڏور رهڻ — دور گذارڻ. پرهيز ڪرڻ — ڪِرِي ڪرڻ. پاسو ڪرڻ — پاڻ بچائڻ.
- — **پَرِيونْ:** ظرف. پري وارو — پرانهون. پريرو — ٿورو پري. هُن پَرجو.
- **پَري ج پـرْيُونْ:** ث. [ف] هڪ خيالي عورت (جنهن متعلق چَيو ويندو آهي تہ ان کي کنڀ ٿين جن سان هوءَ اڏامي سگهي ٿي. تمام خوبصورت عورت جيڪا لوڪ ڪهاڻين

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۾ هڪ ڪردار طور اچي ٿي). اَپڇَرا – اَپسَرا. خوبصورت – حُورَ – سهڻي – حسين (صفت) مڇيءَ جو هڪ قسم. (ڇلرن سان، رنگ ڪارو وڏا پک، قد اڌ فوٽ ڪان هڪ فوٽ تائين).

• **پرياٺي ج پرياٺيوڻ:** ث. پرِي – اپڇرا. پريزادي.

– **پرِيْ پيڪَرْ:** صفت. پرِي جهڙي – پري جي شڪل جهڙي خوصبورت – سهڻي.

– **پرِي جَمالُ:** صفت. پريءَ جي سونهن واري. سُهڻي – حسين. خوبصورت.

– **پرِي چَهْرِه:** صفت. جنهن جو منهن پَريءَ جي منهن جهڙو هجي. نهايت حسين.

– **پرِي زادوج پري زادا:** ذ. صفت. پري جو ٻچڙو. نهايت حسين. پري زادي ج پَرِيْ زاديُون.

– **پرِي وَش:** صفت. پريءَ جهڙو.

– **پريڙِي:** ث. 'پَرِي' جو تصغير. محبوبڙي.

• **پرِيْ:** صفت. [سن. پْرَيَ] پيارو – پرِين – دوست – يار.

– **پرياٽو:** ذ. پيار – قرب. عشق. دوستي. گڏجاڻي. (صفت) پرِيت وارو – سِڪ وارو.

• **پُرِي (ٿ):** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

• **پُرِي:** ث. [ف] پَرڻ يا ڀَور ڪرڻ جي حالت. مرڪّب لفظن جي آخر ۾ ڪم ايندڙ "شڪر پُري، خانه پُري".

• **پُرِي ج پُرِيُونْ:** ث. [سن. پُرِيْ] شهر. بستي. ڳوٺ.

• **پِـْريا:** ذ. [سن. پريو ج پريا] هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. اڇا وارَ. (اسم خاص) ذات جو نالو. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

– **پِـْريا اَچِڻ:** ذ. وار اڇا ٿيڻ. متي ۾ اڇا پوڻ. پوڙهو ٿيڻ.

– **پِريا پڌرا ڪرڻ:** عيب ظاهر ڪرڻ. راز کولڻ. سڀ عيب ثواب ٻڌائڻ.

– **پِريا پوڻ:** وار اڇا ٿيڻ لڳڻ – پوڙهو ٿيڻ. وڏيءَ عمر وارو ٿيڻ.

– **پِريا ڏُوٽِڻ، ڏوٽِڻ:** افعال ظاهر ڪرڻ. پيريءَ ۾ ڪم ڪرڻ. پيريءَ ۾ جواني وارا ڪم ڪرڻ.

– **پِـْرياٽو:** ذ. صفت. پوڙهپڻ وارو. وڏپڻ جو – پيريءَ جو.

• **پِرْيا لوءِ:** اسم خاص. [سن. پْرِيَ + لوڪ] تعلقي خيرپور ميرس ۾ هڪ ديهه ۽ شهر جو نالو (جتي سنڌ جي هڪ وڏي ولي ۽ عالم مخدوم اسماعيل جي مزار آهي).

• **پِريانُ (ت):** ذ. زور – طاقت – همت. مستي.

– **پِريان پُڄي وڃڻ:** زور ڇڏي وڃڻ – مستي ڍري ٿيڻ.

• **پَرِيانُ ج پَريانَ:** ذ. [سن. پَرِياڻ < پْرَ = اڳتي + يا = وڃڻ] پَهُ – رِٿ – ارادو. "بيبي خديجه خواب ۾ پروڙيس پرياڻ" (گل حسن شر). ويچار – خيال. نصيحت. انجام – ٻانڌاڻُ. "سُپڪ جو سيد چئي پجي نه پرياڻ. (شاهه). نشان – اهڃاڻ. "تني جا پرياڻ، پنهون جام پروڙيا" (زئي).

• **پَرِياٽو:** ذ. پَرياڻُ.

• **پَرِياڻُ:** مصدر. [سن. پْرَجّجاڻ] صلاح ڪرڻ. ڳالهه ڳُنڻ. حال اورڻ. اهڃاڻ سهي ڪرڻ (پرياٺيو – پرياٺيندو – پرياٺيل).

• **پَرِيا:** ذ. [سن. پَرِيَايَ < پَرِ = چوڌاري + اِڻْ = وڃڻ] پهه – ويچار – خيال – ارادو – رٿا. پاڇو – پَرتو. ريت. پرڪار. دستور. ڏسو "پرياڻ".

• **پَرْياٺِڻُ:** مصدر. پوڙهو ٿيڻ – ٻڍو ٿيڻ. وار اَڇا ٿيڻ – اَڇا پوڻ.

– **پَرياٺِتو ج پرياٺِتا:** ذ. صفت. پوڙهو – ڪُراڙو – اَڇن وارن وارو. پوڙهن وانگر.

– **پَرْياٺِي:** ث. پِيري – ٻڍاپڻ – ڪُراڙپ.

• **پِرِيتِ:** ث. [سن. پْرِيت < پْرِي = پيار ڪرڻ] محبت – پيار – قرب. نينهن – پريم. عشق. دوستي – ياراني. ٻڌي – اتفاق.

– **پِرِيتَمُ:** ذ. صفت. [سن. پْرِ يَتَم < پْرِيَ = پيارو + تَمْ] نهايت پيارو. دل گهُريو. پيارو ـ پرين – محبوب – دلدار. مڙس – پتي. دوست – يار.

– **پِرِيتَڙو ج پِرِيتَڙا:** ذ. [سن. پْرِيتْوَن] پريت – پيار – محبت. عشق. ياراڻي. "پَراها ٻاري، پورو ڪج پريتڙو" (خان زئي).

– **پِرِيتَوانُ ج پِرِيتَوانَ:** ذ. صفت. محبت ڪندڙ – دل وارو. دوست – يار – سنگتي.

– **پِرِيتُ ج پِرِيتَ:** (سن. پْرِيت) مري ويل ماڻهوءَ جو روح. ڀُوت – ڏينارو – غيبات. جِنُ.

• **پَرِيتُ ج پَرِيتَ:** ذ. [سن. پَرِ = چوڌاري + آتْ = گهمڻ] ڌوٻي – ڪتي. "پريتن جي پاڙي، جاڙ گذاريم جيڏيون" (شاهه).

• **پَرِيجَ:** ث. فقير ڏانهن موڪليل ڪاڏي جي ٿالهي.

• **پَرِيڇا:** ث. [سن. پَرِيڪْشا] قسمت ٻڌائڻ جو طريقو يا ڍنگ – فال. چڪاس – جاچ. پرک – آزمايش. ڏسو "پرک".

• **پَريڊ ج پَريڊُونْ:** ث. [انگ. Parade] فوجي سکيا – قواعد.

• **پِريَرڻُ:** مصدر. [سن. پْرِيرَڻ] زور رکڻ – مجبور ڪرڻ. ليلائڻ – منٿون ڪرڻ. تاڪيد ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **پريتڙا:** ث. زور – مجبوري.

• **پريزِيڊنٽُ:** ذ. [انگ. President] ڪنهن جماعت جو مُک – صدر. حڪومت جو اڳواڻ.

• **پرِيس ج پريسُونْ:** ث. [انگ. Press] ڇاپڻ جي مشين – ڇاپ خانو. زور – دابُ.

• **پريشانَ، پريشانُ:** ظرف. [ف. پَريشان] ڇڙوڇڙ – ٽڙيل پکڙيل – بي ترتيب. صفت. حيران – فڪرمند – گهبرايل – منجهيل.

– **پريشان حال:** صفت. تنگ حال – محتاج – مفلس – مصيبت زده.

– **پريشان حالي:** ث. تنگ حالي – مفلسي. حيراني – اِنتشار.

– **پريشان خاطِرُ:** صفت. فڪرمند – اُداس – مايوس.

– **پرِيشاني ج پريشانيون:** ذ. حيراني – گهبراهٽ – بي آرامي – تڪليف. مصيبت – انتشار.

• **پرِيڪيا:** ث. [سن. پَريڪشا] آزمائش – امتحان. اڳڪٿي – پيشنگوئي.

• **پريمُ:** ذ. [سن. پْريمْ] پيار – قرب – الفت – پريت – محبت. دوستي. حُب – سِڪَ ـ مهرباني – ڪَرمُ – اخلاص. اتحاد.

– **پريم ڀڳتُ:** ذ. صفت. محبت جو پوڄاري – عاشق.

– **پريمي ج پريمِي:** ذ. صفت. پريم وارو – محبتي – پريتوان – عاشقِ. چاهيندڙ – شائق. محبوب.

• **پرِين:** ظرف. پرانهينْ – پري واري – هُوءَ.

– **پرِينْ پرِ:** ث. هُن پار – ٻئي پَر (درياه جي). پار – پراڙ.

• **پرِينْ ج پرِينْ:** صفت. [پرا. پِيَّ. سن. پرِيَہ] پيارو – پريمي – محبوب – معشوق – دلبر – يارُ – دل گهريو.

• **پرِينِ ڪچارو ٿيڻ (ت):** دوستن وٽ لڄي ٿيڻ. شرمسار ٿيڻ. مياري ٿيڻ.

• **پرِيندي:** ظرف. پريان ئي – شروع کان ئي – ڏريان ئي "پرِيندي پاڻ ويو. زلف ڪيس زاف" (شاهه).

• **پرِينهَنْ. پرِيهَن:** ظرف. سياڻي کان پوءِ وارو ڏينهن.

• **پريو:** ذ. ٻوٽيءَ جو هڪ قسم (خوشبودار ٿئي ۽ دوا طور ڪم اچي). (اسم خاص) ماڻهو جو نالو.

• **پُريو پاڻڙي:** ث. خوشبودار ٻوٽيءَ جو هڪ قسم.

• **پرِيو ج پرِيا:** ذ. اڄو وار (هي لفظ واحد طور ڪم نہ ايندو آهي. ڏسو "پريا".) (صفت) پريو مڙس اڇن وارن وارو – پوڙهو – ٻڍو – پيرسن (ذ) جيت جو هڪ قسم (جو ڪاٺ کي کائي ڪمزور ۽ ڪچو ڪري ڇڏي).

– **پرِيو مڙسُ ج پريا مڙسَ:** ذ. وڏيءَ عمر وارو ماڻهو. پوڙهو ماڻهو – چڱو مڙس – راڄ جو سگهڙ ماڻهو.

• **پرْيوجَنِ:** ذ. [سن. پْرَيوجَنْ < پْر = گهڻو + يُجْ = ملائڻ] مراد – مطلب – ارٿ – مقصد – غرض.

• **پريوگُ ج پريوگَ:** ذ [سن. پْرَيوگ] ميلاپ. صورت. علم نحو موجب فعل جي اها تقسيم جنهن مان خبر پوي تہ فعل، فاعل سان ٺهڪي ٿو مٺجي يا مفعول سان يا ڪنهن سان بہ نہ. جيڪڏهن فعل فاعل سان مٺجي تہ "ڪَرْتريْ پريوگ" چئبو. جيڪڏهن مفعول سان مٺجي تہ "ڪَرْمڻِي پريوگ" ۽ جيڪڏهن نہ فاعل سان ۽ نہ مفعول سان تہ "ڀاوِيْ پريوگ" سڏبو.

• **پڙَ پڙِ:** ث. وَس – زور – قبضو. حاصلات. جوابداري – ذميداري. اعتبار – ويساهه. "اَڙَ لَڙَ" سان گڏ ڪم ايندڙ مهمل ۽ تابع لفظ "اڙ پڙ. لَڙيڙ = وهنوار."

– **پڙَ پوڻ:** هٿ اچڻ – حاصل ٿيڻ – پڙڻ.

– **پڙَ ڪٽڻ:** بار ڪٽڻ – ذمو ڪڻڻ. "هجي جو حال ۾ حيران پنهنجي. ڪٽي ڪيئن پاڻ ڏاران ٻئي سندي پڙَ" (قاسم).

– **پڙِ:** صفت. [سن. پَرَ = پرانهون. پويون. وڏو. هي لفظ فقط عزازت ڏيکاريندڙ لفظن جي اڳيان ڪم اچي. پڙڏاڏو. پڙنانو وغيره.

• **پڙُ ج پڙَ:** ذ. [سن. پَٽَ] چادر يا ڪپڙو جو ڪنهن قبر مٿان وجهجي. غلاف – پردو. سنهون پردو جنهن ۾ ماءَ. پيٽان پارُ ويڙهجي نڪري.

– **پڙ باسڻ:** اميد پوري ٿيڻ لاءِ ڪنهن قبر تي پڙ چاڙهڻ جي نيت ڪرڻ. پڙ چاڙهڻ جي باس باسڻ.

– **پڙُ چاڙهڻ:** اميد پوري ٿيڻ تي اعتقاد واري بزرگ جي قبر تي غلاف چاڙهڻ. (اها رسم ڳائي وڄائي ادا ڪندا آهن).

• **پِڙُ ج پِڙَ:** ذ. [سن. پِنڊَ – گول ٿلهو) ميدان. وڏو ميدان. گولائي ۾ زمين جو ٽڪر (جو ملاکڙي، تماشي، راندين وغيره ۾ استعمال ڪيو وڃي). اُهو هنڌ جتي انگاس ڪُٽل هجي ۽ عاشورن ۾ ماتم ڪيو وڃي. (جيئن حيدرآباد شهر ۾ فقير جو پڙ. واڍن جو پڙ. ڪورين جو پڙ وغيره). مڪان. اوتارو. عاشورن ۾ ماتمين جو جلوس (جن سان سينگاريل گهوڙو. سيج. تابوت وغيره هجي). چنڊ جو حلقو – هالو.

– **پڙ اٿلائڻ:** ڏاند جي وَهڻ ڪري پڙ ۾ ٿيل کڏ کي سنئون ڪرڻ.

– **پِڙائي ج پِڙائي:** ذ. صفت. عاشورن ۾ پِڙ ڪندڙ. پِڙَ (امام

بارگاھ) جو سنياليندڙ.

– **پڙُ ٻڌڻ:** ملاکڙي جي ميدان جي چوڌاري ويهي وڃڻ. چنڊ جي چوڌاري غبار يا روشنيءَ سبب دائرو ٺهڻ. هرلي جي تڙ جي پاسن کان دنريءَ تي ڪاٺ رکي مٿان مٽي وجهي وهٽ جي وهڻ لاءِ جاءِ ناهڻ.

– **پڙ پاڪ ڪرڻ:** ميدان صاف ڪرڻ. ڪک بہ نہ ڇڏڻ.

– **پڙ پالھو ڪرڻ:** ميدان ٺلهو ڪرڻ. هڙئي چٽ ڪرڻ. ساري رقم خرچ ڪري ڇڏڻ – گھر جا پاتي ڪڍي ڇڏڻ.

– **پڙ پائڻ:** ٽڪڙو ٽڪڙو گول ڦرڻ.

– **پڙ پڌرو ڪرڻ:** راز کولڻ. اصل ڳالھ ظاهر ڪرڻ.

– **پڙ جو سک هئڻ:** رهڻ جي سهولت هئڻ.

– **پڙ ڏيڻ (ت):** تکو پنڌ ڪرائڻ – ڊوڙائڻ (وهٽ کي).

– **پڙ ڪڍي ويهڻ:** صفا انڪار ڪرڻ – ناٻري واري ويهڻ. ضد ڪري ويهڻ. کپ کوڙي ويهي رهڻ.

– **پڙ ڪرڻ:** (پڙ ٻڌڻ) فيصلي واري رقم مقرر ڪرڻ. پائيواريءَ جي شيءِ جو اگھ ٺهرائي پائيوار کي مکيار ڇڏڻ (يا تہ اڌ قيمت ڏيئي مال ڪٽي وڃي، يا اڌ قيمت وٺي مال ڇڏي وڃي).

– **پڙ کٽڻ:** ميدان مارڻ – سوڀ ڪرڻ.

– **پڙُ گھڙڻ:** زمين کي سنڌري سڌو ڪرڻ.

– **پڙُهئڻ:** ذ. چنڊ جو دائرو ٻڌڻ.

• **پـڙُ ج پڙَ:** ذ. [سن. پَٽ] تَھُ – پرتُ. رليءَ جو مٿيون يا هيٺيون تَھُ. مانيءَ جو تَھُ. ڏِڪُ – ڏِڪَڻُ (ٿانءِ، ڏاڪون، دلي، ٻيتيءَ وغيره جو). چنڊ جو هڪڙو پڙُ. ساهميءَ (ترازوءَ) جو هڪ پاسو.

• **پڙائي ج پڙائيون:** ث. هرلي جي پڙ ناهڻ ۾ ڪم ايندڙ ڪاٺين مان هڪ ڪاٺي (پڙائيون عموماً ڇهہ ٿين).

• **پڙاڏو:** ذ. [سن. پرتِرَوَ > پُرت = اُبتو + رُ = آواز ڪرڻ]. اهو آواز جو موٽي ٻڌجي. سڏ جو آواز (جو ڪنهن اڏ سان ٽڪرجڻ کان پوءِ موٽي ٻڌڻ ۾ اچي – گونج. پڙلاءُ. آواز. صدا. اعلان.

– **پڙاڏو پٽ ڪرڻ:** اصلوڪي آواز تي آٽي بيهارڻ. بيائي ڪيڻ.

– **پڙاڏو پوڻ:** آواز گونجڻ. مشهور ٿيڻ.

• **پڙالي پڙاندو:** ذ. پڙاڏو. پڙلاءُ. هنگامو – غوغاءُ.

• **پڙانگَ (ت):** ذ. سارين جو هڪ قسم. (سگداسي جي جنس).

• **پڙاءُ:** ذ. [هندي] لشڪر جي منزل گاھ. ڏاپو – منزل. "سو وهٽ ورائي آئيو، پسي پرين پڙاءُ" (مخدوم محمد هاشم ٺٽوي).

• **پڙائي ج پڙايون (ڪ):** ث. چوپائي کي پير ۾ ٻڌڻ لاءِ رسي مان ٺهيل سرڪڻِ.

• **پڙائي خوجا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. اثنا عشري خواجا (جيڪي سر آغا خان جي مريدي ڇڏي اثنا عشري ٿيا). پر اهي خواجا جيڪي سر آغا خان جا مريد رهيا تن کي پينجيپائي چوندا آهن. ٽي پاڙا (مومناڻي، پيرواني، تيجاڻي).

• **پـڙِباٽ ج پـڙِباٽون:** ث. ٻناڪ – لاف – ڏاڙ – زٽُ – ٻٽُ.

– **پـڙِباٽ هڻڻ:** ٻناڪ هڻڻ – ڏاڙ ڇڪڻ – لاف هڻڻ – زَٽُ ٻڌڻ – هٽ جي ناهي ٻڌائڻ.

– **پـڙِباٽي ج پڙِباٽي:** ذ. صفت. ڪوڙيون ڳالهيون ٻڌائيندڙ. زٽلي. ٻناڪي – ڏاڙي.

• **پـڙِبي (ت):** ث. ڪوڙو دٻاءُ – هاها.

– **پڙبي ٻڌڻ:** ڪوڙو دٻاءُ رکڻ – هاها ڪرڻ.

• **پڙتالَ ج پـڙتالون:** ث. جاچ – چڪاس. معائنو. گھومَ – چَڪر – سيرُ. مٿئين آفيسر جي ٻيو دفعو نمبر شماري. ڏسو "پرتال".

• **پڙتو ج پڙتا:** ذ. تلوار بازي – پلٽو. جهيڙو – جهگڙو. هٿين گنديجڻ. "پڙتو پاڙي واريءَ سين. اي ڪميٽيءَ جو ڪم" (جام مراد علي خان).

• **پڙپڙ:** ث. ٽِپنُ ٽِپنُ – ڪرڪر – جهُرجهُر.

• **پڙِپڻُ:** مصدر. [پُرا. پٽي] حاصل ٿيڻ – پلئہ پوڻ. (پڙپيو – پڙپندو – پڙپيل).

• **پـڙِپوٽو ج پـڙِپوٽا:** ذ. پوٽي جو پٽ (ث) پڙ پوٽي ج پڙپوٽيون.

• **پڙجڻُ:** مصدر. مان فعل مجهول. بدنام ٿيڻ. گلا ٿيڻ (وڏن جي). ڏسو "پڙجڻ" (پُڙيو – پڙجندو – پڙبل).

• **پڙ ڄڄ ج پـڙڄڄون:** ث. شاديءَ جي هڪ رسم (گھوٽيتا جڏهن ڄڃ وٺي ڪنواريتن ڏانهن اچن تہ ڪنواريتا مذاق خاطر لٺيون وغيره کڻي اچي گھوٽيتن کي گھٽ وڌ ڳالهائين ۽ وڙهڻ لاءِ هوڪارين. آخر ٻنهي ڌرين جي وچ ۾ مصنوعي جنگ ٿئي، پر جلدي پاڻ ۾ گڏجي ڪل مسخريون ڪري هڪٻئي جي آجيان ڪن).

• **پـڙچُ ج پـڙچَ:** ذ. [سن. پٽرُ] تڏو – نَڪ. ڏاتوءَ جي چادر. لوهہ جو چيرو. نار يا هرلي جي پانديءَ ۾ لوٽن مان پاڻي ڪيڻ لاءِ رکيل نارو – پاڙچُ.

• **پـڙچڻُ:** مصدر. ڏسو "پرچَڻُ".

• **پـڙچي ج پـڙچيون (ث):** ث. گھوڙي جو هڪ سنج – تَلُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پـڙدُ ج پـڙدَ:** ذ. ٿهُ – پـَڙ. فتيل. ٽڪرو – ذرو. ليڙ. (ڪپڙي جي). باھ ٻارڻ لاءِ ڪک ڪانا. (صفت) ذرا ذرا. صاف – نج (جيئن ٻولي).

• **پـڙدو ج پـڙدا:** ذ. ڏسو "پردو".

• **پـڙدي ج پڙديُون:** ث. ھڪ سري اوساريءَ جي پٽ. تمام سنهي پٽ. سنهو پڙدو.

• **پڙ ڏاڏو ج پـڙڏاڏا:** ذ. ڏاڏي جو پيءُ (ث) پڙڏاڏي ج پڙ ڏاڏيُون.

• **پڙڏو ج پڙڏا:** ذ. ڏسو "پڙاڏو".

• **پڙ ڏوهٽو ج پڙ ڏوهٽا:** ذ. ڏوهٽي جو پٽ (ث) پَڙ ڏوهٽي ج پڙڏوهٽيون.

• **پڙڪ:** ث. پڙڪو – ٽپ – چڙڪ – جهٽڪو.

– **پڙڪ ڏيئي اُڏامڻ:** پڙڪو کائي اُڏامڻ – اوچتو وٺي اُڏامڻ. تمام تکو ڊوڙڻ.

• **پڙڪـلو ج پڙڪـلا (ٿ):** ذ. اَڪَ جو ٻَٽ.

• **پـڙڪـو پڙڪو:** ذ. ڪوڙ – ھَل – لَڙ – ڪڙڪو. پڙلاءُ – آواز. "پيس ڪن ڪبير شاھ چئي، ان ٻهر سندو پڙڪو" (ڪبير شاھ).

• **پڙڪو (ٿ):** صفت. ڦڪو – بي سواد.

• **پـڙڪي:** ظرف. ڪڏهن. ويجهو. ھي لفظ هميشه مرڪب لفظ ۾ "آڙڪي" سان گڏ ڪم اچي "آڙڪي پڙڪي."

• **پـڙڳي ج پڙڳيُون (ل):** ث. اُٺ جي پير جي ڪُڄَ ۽ مُري جي وچ وارو پاڳو.

• **پـڙل ج پڙلَ (ڪ):** ذ. پَڙ – ڏِڪُ.

• **پـڙلاءُ:** ذ. آواز. پڙڪو. ٻري جو آواز – پڙاڏو. پاچو. چمڪاٽ (ڪ). "پرلاءُ".

• **پڙلو ج پڙلا:** ذ. ڏسو "پَلڙو".

• **پڙلوٽَرُ ج پـڙلوٽَرَ:** ذ. جانور جو ھڪ قسم (لوٽَر جي جنس مان. بدن لوٽَر جهڙو مگر گولائي تي ۽ منهن لوٽَر کان ٿورو وڌيڪ سنهو).

• **پڙمَلُ ج پـڙمَلَ (ٿ):** پَرمَلُ. پريو مڙس. ڳوٺ جو چڱو مڙس – وڏيرو – مُکي.

• **پـڙنانو:** ذ. ناني جو پيءُ – ماءُ جو ڏاڏو – پَر نانو (ٿ). پڙ ناني ج پڙنانيُون.

• **پڙنگي، پڙنکي (ٿ):** ث. ڪنهن بہ ٿانءَ وغيره جي ڪـنارَ.

– **پـڙَڻُ جهڙڻ:** عيوضو وٺڻ – بدلو وٺڻ. لَٽَ پَٽَ ٿيڻ – وهنوار ٿيڻ – ھڪ ٻئي کي پورو حق ملي وڃڻ. آجا پاجا ٿيڻ.

• **پـُڙَڻُ:** مصدر. [سن. پَنهَہ] پُڄڻ – رَسڻ. پُڄي اچڻ. برابر ٿيڻ. غالب اچڻ – اُپڙڻ. تڪميل کي پـهـچڻ – پورو ٿيڻ. "منهنجي ٻانهپ جي ٻولي، پڙندي شال پنهل سان" (عالم). (پڙيو – پڙهندو – پڙيل).

– **پڙي نہ سگهڻ:** پُڄي نہ سگهڻ – مقابلو نہ ڪري سگهڻ.

• **پڙو ج پڙا:** ذ. [سن. پَٽَ + ڪَـهَ] شاديءَ کان اڳي گهوٽ طرفان ڪنوار ڏانهن ويل ڪپڙا ۽ ٻيو سامان. (جيڪو گهوٽيتن جون مايون ڪاري ۾ وجهي ڳائي وڄائي کڻي وڃن.)

• **پڙو ج پڙا:** ذ. [سن. پَٽَ] وَڏِي پُڙي – پُڙيڪو. لفافي وانگر ٺهيل ڪاغذ ۾ ويڙهيل شين جو پُڙو. مٺائيءَ جو پُڙو. پان جي پنن جو مقرر ٿهو. ٻيڙيءَ جي پَتن جو ڳـنو. دوائن جي پُڙي. سرھاڻ جي شين جو پُڙو. ڪمند. پاڃي يا تماڪ پوکيل زمين جو ٽڪر. گهوڙي جي لَڏ. اَڪَ جو وڏو ٻن يا پاھوڙو (ٿ).

– **پُڙو ڪيڻ:** ڪنهن بہ چوپائي جانور جو پنجين مَهيني اوهُ ڪيڻ.

• **پڙواش (ٿ):** ث. ڪنوڻ جو چمڪو.

• **پڙوال:** ث. ڇت جي مٿان پناھ لاءِ اڏيل ننڍي پٽ.

• **پڙوال:** ذ. [پڙوالُ ج پڙوالَ] هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. اک ۾ ڇنير جي اندرئين پاسي ڇاول وار. (جا اکين جي بيماري ٿئي، گرميءَ سبب اکين جي ڇپرن ۾ وار ڄمن. جيڪي هر وقت چُڀڪار ڪندا رهن).

• **پڙوالُ ج پڙوالَ (ڪ):** ذ. پڙلاءُ. آواز. پڙاڏو.

• **پڙوسُ ج پڙوسَ:** ذ. [هندي] پاڙو – محلو.

• **پڙوسي:** ذ. صفت. پاڙيسري.

• **پڙوو. پڙوٺو ج پڙوا. پڙوٺا:** ذ. کوهاڏو – ڪُڏو.

• **پڙويلو ج پـڙويلا:** ذ. پناھ لاءِ درجي آڏو يا ڇت تي ٺهيل ننڍي پٽ – پلويڙو.

• **پڙهاڏو ج پڙهاڏا:** ذ. نار يا هُرلي جي ڪُڏ – کوهاڏو – ڪُڏو. واڻ (ٿ).

– **پڙهائڻ:** مصدر. 'پڙهڻ' مان متعدي بالواسطہ. تعليم ڏيڻ – سکيا ڏيڻ – علم ڏيڻ – درس ڏيڻ – پاڙهڻ. سيکارڻ – تربيت ڏيڻ. برغلائڻ. (پڙهائيو – پڙهائيندو – پڙهايل).

– **پڙهائي ج پڙهائيون:** ث. پڙهائڻ جو ڪم. تعليم. سکيا. پاڙهڻ جو ڍنگ – پاڙهٽي.

– **پڙهائي ڪرڻ:** علم حاصل ڪرڻ – تعليم وٺڻ.

– **پڙهڻ ڳڙهڻ:** پڙهي پڙ ٿيڻ – تعليم پرائي قابل ٿيڻ. سکي تيار ٿيڻ. تعليم سان گڏ تربيت بہ حاصل ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **پڙهڻي ج پڙهڻيون:** ث. پڙهڻ جو طريقو يا ڍنگ. دور – پيرو. ٻي پڙهڻي "ٻيو پيرو پڙهڻ. ٽي پڙهڻي "ٽيو پيرو پڙهڻ"
– **پڙهيا:** ذ. (پڙهيو ج پڙهيا) اهي شيون جن تي ڪي ڦيٽا ٽوٽا يا ڪامڻ دَم ڪيل هجن. تعويذ. ڪامڻ. ڊوهه.
– **پڙهيا وجهڻ:** ڪامڻ يا تعويذ ڪرڻ – جادو. مَنتر جو اثر وجهڻ. ڊوهه ڪرڻ.
– **پڙهيل:** صفت. تعليم ورتل. قابل – پڙُ. هوشيار – ڏاهو.
– **پڙهيل ڳڙهيل:** صفت. پڙهي پختو ٿيل.
• **پڙهو اُچڻ:** ڍنڍورو اچڻ – منادي ٿيڻ. اعلان ٿيڻ. مشهور ٿيڻ. عام پڌرائي ٿيڻ. هوڪو اچڻ.
– **پڙهو ڏيارڻ، ڪهمائڻ:** ڍنڍورو ڏيارڻ – منادي ڪرائڻ. اعلان ڪرائڻ. مشهور ڪرائڻ – عام پڌرائي ڪرائڻ. اطلاع ڪرائڻ.
– **پڙهو ڏيڻ:** ڍنڍورو ڏيڻ – مَنادي ڪرائڻ. اعلان ڪرڻ. ڳالهه پڌري ڪرڻ – مشهور ڪرڻ.
– **پڙهو ڏيئي ٻڌائڻ:** وڏي واڪي ٻڌائڻ. زور سان ٻڌائڻ. عَلَي اَلاعلان چوڻ.
– **پڙهو ڪهمائڻ:** پڙهو ڏيارڻ. مشهور ڪرڻ.
– **پڙهيوارو:** ذ. صفت. پڙهو ڏيندڙ – ڍنڍورو ڏيندڙ.
• **پڙهي پڙهوڏو:** ذ. پڙهاڏو – ڪوهاڏو.
• **پڙهيار:** اسم خاص. مسلمانن ۾ هڪ ذات جو نالو. ٽر ۾ مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.
• **پڙهيارڪي:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پڙهيارو:** اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پڙي لاڻائڻ:** بي عزتي ڪرائڻ – بي آبروئي ڪرائڻ. عزت لهرائڻ.
• **پڙي ٻڌڻ:** پاٿاري ناهڻ (وڪري لاءِ). ويهي رهڻ. ڪپ ڪوڙي ويهڻ. حَلقو ٻڌڻ (چنڊ جو).
– **پڙيءَ تي ڇٽ ڪرڻ:** ٿڏي تي ڇٽ ڪرڻ – اُتي جو اتي ختم ڪرڻ.
– **پڙيو ج پڙيا:** ذ. صفت. پڙيءَ وارو – پڙيءَ تي ويهي وڪرو ڪندڙ.
• **پڙي ج پڙيون:** ث. [سن. پُٽِڪا] ننڍو پُڙو – ڪاغذ جي ويڙهي (جنهن ۾ ڪا شيءِ ويڙهيل هجي). دوا جي پُڙي. سُتي. زهر. ڪپڙن کي ڏيڻ جو رنگ. سُرهاڻ جي موڙي. جَنڊَ جو هيٺيون پُڙُ (ت).
– **پڙي ڏيڻ:** زهر ڏيڻ – وِهُ ڏيڻ. زهر ڏيئي مارڻ. ڇٽ ڪرڻ. ختم ڪرڻ. گم ڪرڻ – لِڪائڻ.
– **پڙ يڪو ج پڙيڪا:** ذ. ننڍو پُڙو (جنهن ۾ ڪي شيون ويڙهيل هجن) – پُڙِي.
• **پڙينگ ج پڙينگ (ل):** ذ صفت. تمام ڍِگهو – لابت.
• **پڙيئو ج پڙيٺا (ٿ):** ذ. گيهه مٺڻ لاءِ ٺپريءَ جيڏو اٽڪل هڪ تولي وزن جو ٽانءُ.
• **پُرَزڻ (ڪ):** مصدر. بگڙڻ – ڪاوڙجڻ. (پرزيو – پُرزندو – پُرزيل).
• **پِزو ج پِزا (ڪ):** ذ. تازي ويايل چوپائيءَ جو پهريون کير – پسُ – کَڙُ (ل).
• **پسپا:** صفت. [پس +پا] پويان پير – پوئين پيرين – پوئتي هٽيل. ڀاڄ کاڌل – شڪست کاڌل.
– **پسپا ڪرڻ:** پوئتي هٽائڻ. شڪست ڏيڻ.
– **پسپائي:** ث. پويان پير ڪرڻ جي حالت. شڪست – ڀاڄ.
– **پسْ پيش:** ظرف. اڳي پوءِ ـ آخرڪار – نيٺ.
– **پسگردائي:** ث. آسپاس. چوڌاري – چوگرد. اوسو پاسو.
– **پسماند:** ث. بچت – پاڇي.
– **پسماندهَ:** صفت. پوئتي رهيل. باقي رهيل. بچيل – پويون. پويان (اولاد. مائٽ وغيره). پٺ تي پيل – غريب.
– **پسْ و پيشُ:** ظرف. اڳي پوءِ ـ نيٺ – آخر. (ذ) اڳ پوءِ جو خيال ـ ويچار. نتائڻ جي حالت – گَس گَساءَ – بهاني بازي.
– **پسين:** صفت. پويون – آخري. جهونو.
• **پِسُ ج پِسَ:** ذ. [سن. پيُوشُ] تازي ويايل ڳئون، مينهن، ٻڪريءَ وغيره (حلال مال) جو پهرئين ڏينهن وارو کير (جو ڪاڙهڻ سان ڄمي پوندو آهي) – کَڙُ (ل).:
• **پِسُ ٿيڻ:** رڌ جي نرم ٿيڻ – رڌ جي وڃڻ. گهٽي ٻارڻ ڪري رڌجي ڳري وڃڻ.
• **پساچُ ج پساچَ:** ذ. صفت. [سن. پشاچَ] شيطاني ڪم ڪندڙ. ڏسو "پشاچ".
• **پسارُ:** ذ. [سن. پٽيَہ + سار] دوا طور ڪم ايندڙ سڪل ٻوٽيون، پَنَ، گُلَ، ٻِجَ وغيره.
– **پسارُ پسارڻُ:** سڀ سامان کولي رکڻ – سامان پکيڙي ويهڻ. سيڪجهه ظاهر ڪري رکڻ.
– **پساري ج پساري:** ذ. صفت. پسار جو سامان وڪڻندڙ دڪاندار. جڙيون ٻوٽيون وڪڻندڙ (دڪاندار).
• **پسارُ:** ذ. [سن. پُرسارَ] گهومَ – ڦيلُ. سيرُ – چَڪر – چهل قدمي – گشت.

– **پسارُ ڪرڻ:** گهمڻ خاطر آهستي آهستي هلڻ – چهل قدمي ڪرڻ. ٽهلڻ. شيل ڪرڻ – چڪر هڻڻ. هواخوري ڪرڻ.

• **پسارڻُ:** مصدر. [سن. پْرسارَڻَ] پکيڙڻ – ڪِنڊيرڻ – ٽيڙڻ – ڦهلائڻ. وِڇائڻ. اُپٽار ڪرڻ. ڊگهو ڪرڻ (ٽَنگن ڪي) وڌائڻ (ڳالهه).

• **پُساڻ ج پُسائُونْ (ل):** ث. گو ڏِ. (پساريو – پسارِيندو – پساريل).

• **پُساٽو ج پُساٽا:** ذ. دير. رنڊڪ – پُڄاٽو.

– **پُساٽو وجهڻ:** دير ڪرائڻ. سيڙپ ڪرائڻ. رنڊڪ وجهڻ.

• **پسارو ج پسارا:** ذ. [سن. پْرسار] وِستارُ – اُپٽار. ديگهه – وَڌاءُ (ڳالهه ۾). پکيڙ – ڪِنڊير. واڌارو. مفاصلو. مانڊاڻو. ڏيک – مشاهدو – نظارو. ميڙ – اجتما ع. آبادي – بستي. سامان.

– **پسارا ڪرڻ:** ڊگهيون ڳالهيون ڪرڻ.

– **پسارو ڪرڻ:** مشهور ٿيڻ – نالو ڪڍڻ.

• **پساوِڙو:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم. پسارڪين شين مان ٺهيل جلاب. جلاب جو هڪ قسم.

• **پساهُ ج پساهَ ذ** [پرا. سَاسُو: سن. شْواسْ] ساهه – دَمُ – پِراڻ. پوريون ساهه – پوريون دَمُ.

– **پساهُ ڪڻڻ:** ساهه ڪڻڻ – تَڳَڻ "پيئي ڪٽي پساهه. پسڻ خاطر پرين جي" (شاهه). چانورن رڌڻ جو هڪ طريقو.

• **پساءُ:** ڏيکاءُ – ديدارُ. چانورن رڌڻ جو هڪ نمونو – پساهُ.

• **پُسايا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پِسْت:** صفت. [ف] هيٺ. هيٺ وارو – تَري وارو –هيٺاهون. گهَٽ – خسيس – نِيچ.

– **پِسْت خيالُ:** ذ. صفت. نيچ خيالن وارو – ڪميڻو. گهٽ همٿ وارو.

– **پِسْت خيالِي:** ث. نيچ خيالي – ڪميڻپ. ڪَمتريءَ جو احساس.

– **پِسْت فِطرت:** ذ. صفت. نيچ سڀاءَ وارو – ڪميڻي طبيعت وارو – رذيل – ڪرِيل ذهنيت وارو.

– **پست قَدُ:** ذ. صفت. ننڍي قد وارو –بندو.

– **پِسْت وَبُلَنْد بالا:** ظرف. هيٺ مٿي.

– **پست وبالا.** ظرف. اعليٰ ادنيٰ.

– **پِست هِمت:** ذ. صفت. ڪم همت – بزدل – ڊڄڻو.

– **پِسْتِي ج پِستيُون ٿه** هيٺاهين. ڪريل درجو – تنزل. رذالت – ڪميڻپ.

• **پُسْتِ:** ث. [ف. پوست] هڪ قسم جي پوک جو ڦَرُ. (جنهن جي شڪل وَٺونڻ جي گوگڙي جي اُ ٿئي. ان جي رس مان آفيم ٺهي) – ڏوڏِي. ڏوڏيءَ جي پوک – گل لالا جي پوک. (انگ. Poppy).

– **پُستَ جي ڪَڻِ:** ث. پُست جو ٻجُ – ڏوڏيءَ جو ٻج – خَس خَس.

• **پِسْتا:** ذ. [ف. پِسْتَہ] سُڪل ميوي جو هڪ قسم. (هي لفظ هميشه جمع ۾ ڪم اچي). (انگ. Pistachio Nul).

– **پِستائي ج پِستائي:** صفت. پستن وارو. پستن مان ٺهيل پستن پيل. پستن جي رنگ جهڙو (سائو) هلڪي سائي رنگ وارو.

• **پُسْتاڙُ ج پُسْتاڙَ (ت):** ث. اِٽَ – لَت – اِني.

– **پُسْتاڙَ مارڻ:** اِٺون هڻڻ. جانورن جون پويون لتون هڻڻ. آڪڙ ڪرڻ – مستي ڏيکارڻ.

• **پِسْتانُ ج پِسْتانَ:** ذ. [ف] اُرَهُ – ٻُبو – ٿَڻُ – ڇاتي.

• **پُسْتَڪُ ج پُسْتَڪَ:** ذ. [سن. پُسْتَڪَ] ڪتاب. هندن جي ڌرمي ڪتاب (پوٿي، گرنٿ وغيره).

• **پُسْتَڪندِي:** ث. مَنائيءَ جو هڪ قسم.

• **پُسْتَنْگُ ج پُسْتَنْگَ:** ذ. گهوڙي جو هڪ سَنجُ. هني جي مٿان وري آيل تنگ جو ٽُڪرو. (جنهن سان تنگ جو هيٺيون پاسو ٻڌجي).

• **پِسْتو ج پِسْتا:** ذ. [ف. پِسْتَه] سُڪل ميوي جو هڪ قسم (ڏسو "پستا"). (صفت) ننڍي قد وارو – بندرو.

– **پِسْتو ڪُتو:** ذ. ڪتي جو هڪ قسم (وٺندڙ ننڍي قد وارو. (وڏي ڪوپراڻي، اوچي پيشاني، ڪن لٽڪيل).

– **پُستي هڻڻ:** پٽ ڪي پاڙ ۾ وڏيڪ مٽي يا سرون هڻي مضبوط ڪرڻ. لت هڻڻ – ٽونٽي هڻڻ. احسان جي بدران برائي ڪرڻ.

– **پُستيِون هڻڻ:** اِٺون هڻڻ. مستي ڪرڻ – ڇاڳلايون ڪرڻ.

• **پِسْچِمانُ:** ذ. ڳائي مال جو هڪ مرض (جنهن ۾ هوا سان پيٽ ڦوڪجي وڃي).

• **پسَر ج پسَرُونْ:** ث. پاڪڙي جي پاسي واري ڪاٺي.

– **پسرائڻ:** مصدر. 'پسرڻ' مان متعدي بالواسطه. پکيڙڻ – وڌائڻ. ڪاوڙائڻ – چيڙائڻ. (پسرايو – پسرائيندو – پسرايل).

– **پسرِجڻُ:** مصدر. 'پسرڻ' مان فعل مجهول. وڌڻ – پکڙجڻ. وِگهرجڻ. ڪاوڙجڻ – چڙڻ. (پسريو – پسربو – پسريل).

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

– **پسرجي وڃڻ:** چڙي وڃڻ – ٿورو ناراض ٿي وڃڻ.

– **پسرو ج پسرو:** ذ. صفت. پسري پوندڙ – جلد ڪاوڙجندڙ. روٺو (راند ۾). خار ڪائيندڙ. حاسد.

– **پسري پڻ:** ڪنهن پاٺيات جو پڪڙڻ يا ٿهلجڻ. ڪنهن سبب تي يڪدم ڪاوڙجي يا هرڪي پوڻ.

• **پسڪردائي:** ث. [ف. پس = پٺيان + گَرد = چوڌاري] چوڌاري – آس پاس. ويجھڙائي – اوڏڙائي. ڀَر – ويجھي ڇڪَ

• **پسلي ج پسليون (ٿ):** ث. ناريل جو ڪوپو (جو گھوٽ جي پُڪ ۾ جھلايو وڃي).

– **پسند اچڻ. پوڻ:** وڻڻ – سُٺو لڳڻ. قبول پوڻ. دل کي چڱو لڳڻ.

– **پسند ڪرڻ:** چاهڻ – گھُرڻ. چونڊڻ – انتخاب ڪرڻ. قبول ڪرڻ.

– **پسندي ج پسنديون:** ث. پَسند ـ وَڻَت. راضپو. چُونڊ. مرضي – خواهش. مُڪياري.

– **پسنديده:** صفت. پسند ٿيل – وڻيل. مرضيءَ مطابق چاه وارو. قبول پيل – چونڊيل.

• **پسڻ ج پسڻ:** ذ. [سن. پَشيَہ + دُرْش = ڏسڻ] اِشارو. اُهڃاڻ – شُگون – آثارُ. هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ.

– **پسڻ پوڻ:** اُهڃاڻ اچڻ – نشانيون لڳڻ.

• **پسڻُ:** مصدر. ڏسڻ – نهارڻ – جاچڻ. معلوم ڪرڻ. محسوس ڪرڻ. لَکَڻُ.

– **پسڻا:** ظرف. پسڻ سان – ڏسڻ سان. "مولي مشرف ڪيو، پرينءَ جي پسڻا" (مخدوم محمد هاشم ٺٽوي).

– **پسي پوڻ:** آلو ٿيڻ – پڄي پوڻ. پڄي خراب ٿيڻ.

• **پسوڙ (ٿ):** ث. اوچتي سنبت. اوچتو اچڻ جي حالت – سڏُ (ت).

– **پسوڙ ڪرڻ:** اوچتي سنبت ڪرڻ – سڏُ ڪرڻ (ت).

• **پسوري ج پسوريون:** ث. نسلي اَڌَ – موروثي اثر. اصليت. عادت – هيرَ. خوبي. ڪميڻپڻو. بيوقوفي.

– **پسوري پڌري ڪرڻ:** اصليت ظاهر رکڻ. خوبي ڏيکارڻ. بيوقوفيءَ جهڙو ڪم ڪرڻ – پترپڌرا ڪرڻ.

• **پسون ج پسون:** صفت. [سن. پَشُ > دُرْش = ڏسڻ] ساهه وارو. تمام ننڍڙو ساهه وارو – جيت (جُوئِ، مڇر وغيره). جانور. ننڍڙو ٻار – معصوم – آبهم – ڪُلهو (ل). (صفت) بي عقل – اٻوجھ. (ذ) ٻيڙيءَ جو هڪ حصو. ٻيڙيءَ جي اندران سڄي تَري ۾ جڙيل ڪاٺين جي ٻَنڌ.

• **پسوئجڻ:** فعل مجهول. سِگوئجڻ – ٽڻ ۾ ڪير اچڻ. آندا ڪوئجڻ. ڪُرونڊڙو ٿيڻ.

• **پسي (ل):** ذ. ڪَنجهو (ڌاتو). ڪنجهي جي ٿالهي يا ترا ڪرو وٽو.

• **پسي:** ث. ڪرڙ جا گُلَ (ڳاڙهي رنگ جا. چُوسڻ سان ميناج ڏين. ڏٿ طور ڪم اچي). ڦٽ تي ٻڌل آلي اگڙي (جا ان کي هر وقت آلو رکي). اوسي ڪان ويڙهيل آلو ڪپڙو.

– **پسي ڪرڻ:** گرميءَ سبب ڪپڙو آلو ڪري ويڙهڻ.

• **پسيا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پسينو:** ذ. [ف. پَسينہ] پگهر.

• **پسيني (ڪ):** ث. ٻڪريءَ جو هڪ قسم (ٻوٽ اچو. ڪن ننڍا. ٻت ڪارو).

• **پشيونُ (ٿ):** ث. سگداسي سارين جو هڪ قسم.

• **پشاچ:** ذ. [س. پِشاچ]. جنُ – ڀُوت. ڏائڻ. شيطان. شيطاني ڪم ڪندڙ. ظالم. بيرحم.

• **پشالي ج پشاليونُ (ڪ):** ث. ويڪري منهن وارو ٿانءُ – پيالي. ٿڪري.

• **پشاور:** اسم خاص. صوبي سرحد جو هڪ مشهور شهر.

• **پُشت ج پُشتون. پشتيون:** ث. [ف] پُٺ پُٺي. نَسل – پيڙهي – ٻُنڊ. خاندان – حمايت – مدد. ٽيڪ – آڌر. (صفت) حمايتي – مددگار.

– **پُشتاره:** ذ. پُٺن تي کنيل ڀَرُ – ڀنارڪ – ڀَري.

– **پشت به پُشت:** ظرف. نسل در نسل – پيڙهي به پيڙهي. گهڻي زماني کان (سلسلي ۾ هلندڙ) قديم زماني کان – هميشه کان.

– **پُشت پناهہ:** ث. پويان جي مدد. ٽيڪ – حِمايت – آسرو. (صفت) مددگار – حمايتي.

– **پُشتي:** صفت. نسلي – موروثي – خانداني.

– **پُشتي ج پُشتيون:** ث. پُشت. مدد – حمايت – ٽيڪَ. پيڙهه کي مضبوط ڪرڻ لاءِ آڏ.

– **پُشتيبان:** ذ. صفت. پُٺڀرائي ڪندڙ – حمايتي. ٽيڪ يا ٽيڪو ڏيندڙ.

• **پشتو پُشتو:** ث. پٺاڻن جي ٻولي.

• **پُشپُ ج پُشپ:** ذ. [سن. پُشپ > پُشپُ = ڦَلڻُ. ڦَٽڻُ] گُلُ – ڦول – ڦُل.

– **پِشپ ڪوش:** ذ. اُهي پن. جن ۾ مُڪڙي بند هوندي آهي.
– **پِشپ مُڪُ:** ذ. گل جا ورق.
• **پشچات:** ظرف. [سن] پوءِ.
• **پشڪ ج پشڪ (ڪ):** ذ. [بلوچڪي] ڳُهگهو.
• **پشڪرڻ (ت):** اسم خاص. برهمڻ جي هڪ ذات جو نالو.
• **پشلو ج پشلا (ڪ):** ذ. گهر جي وچئين ٿنڀ ۾، وهاڻ وقت زالن جو سوڻ طور ٻڌل گل.
• **پشم:** ث. [ف] اُنَ (ذوتل ۽ صاف ڪيل نرم وار – سنها باريڪ وار.
– **پشمي:** صفت. اُنَ جو – اوني.
– **پشمين:** صفت. پشمي – پشم جو – اُنَ جو.
– **پشمينو:** ذ. پشم مان ٺهيل ڪپڙو – اوني ڪپڙو.
• **پشن:** اسم خاص. بلوچستان ۾ ڪوئيٽہ جي ويجهو هڪ تعلقي جو نالو.
• **پشنگ ج پشنگ:** ذ. رازڪي ڪم جو هڪ اوزار (پٽ ۾ سوراخ ڪرڻ جو اوزار).
• **پشنبُ:** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم.
• **پشواز ج پشواز:** ذ. [ف] هڪ خاص قسم جو پَڙو (جو ڪنجريون ناچ وقت پائين).
• **پشوري:** ذ. جانورن جو هڪ قسم. ڪڪڙ جي هڪ ذات (رنگ پيلو، قد بندرو، ڪڙهون وڏيون ۽ دم پکو ٿئي).
• **پشي ج پشيون:** ث. ٻلي. (ٻارن جي ٻوليءَ ۾) پيشاب.
• **پشيمان، پشيمان:** صفت. [ف] پڇتائيندڙ. شرمسار.
– **پشيمان ٿيڻ:** پنهنجي ڪئي تي افسوس ڪرڻ – شرمسار ٿيڻ.
– **پشيماني:** ث. پڇتاءَ – افسوس – ارمان. شرمندگي – ندامت.
• **پطرس:** اسم خاص. حضرت عيسيٰ عليہ السلام جي هڪ حواريءَ جو نالو – شمعونُ (انطاڪيہ جو بشپ (Bishop) مقرر ٿيو. پوءِ روم ڏي هليو ويو. جتي اُن کي سوليءَ تي چاڙهيو ويو. رومن ڪئٿلڪ جا ماڻهو ان کي پوپ تا ڳڻين).
• **پُٺاتُ (پُٺاتُن) ج پُٺاتُ (پُٺاتُن):** ذ. پٺيءَ جو پٽ. (ث) پُٺات ج پُٺاتيون.
• **پُٺانُ، پُٺانو ج پُٺان، پُٺانا:** ذ. هندڪي هڪ رسم موجب شاديءَ وقت ڪانن جو ناهيل چوڪنڊو. جو سرگس وقت گهوٽ جو ويجهو عزيز يا آهنر ڪٽي هلي – اُٿاوانو.
• **پُٺُوُ ج پُٺُوَ:** ذ. پٺيءَ جو مڙس.
• **پُٺو ج پُٺا:** ذ. پُٺو.
• **پُٺي ج پُٺيون:** ث. [سن. پرِشٽ سوَسا < پرِشٽ = پٺيءَ + سوَسا = پيٺ] پٺيءَ جي پيٺ.
• **پڪ ج پڪون:** ث. [سن. پڪ = پڄڻ] پڪائي. (واعدي جي يقين – خاطري – دلجاءِ. (ظرف) خاطريءَ سان – برابر – يقيني.
– **پڪ پچائڻ:** پڪي صلاح ڪرڻ – پڪي رٿ ٻڌڻ. يقيني ارادو ڪرڻ.
– **پڪ پڪان ڪرڻ:** خاطري ڪرڻ. يقين ڪرڻ. وري وري ڏسي وائسي ڳالهائي ٻولهائي پڪ ڪرڻ.
– **پڪ ڪرڻ:** خاطري ڪرڻ – يقين ڪرڻ – دلجاءِ ڪرڻ. انجام ٻڌڻ.
• **پڪ ج پڪون (ت):** ث. پوري بلبل جو هڪ قسم (جنهن جي ناسن جي ٻنهي پاسن کان ڳاڙها وار هجن).
– **پڪداني ج پڪدانيون:** ث. ٿڪن اڇلائڻ جو ٿانءُ – ٿُڪو – اُگالدان.
– **پڪ لائڻ، مڪڻ، هڻڻ:** ٿُڪَ جو ذرو هڻڻ. ننڍڙي ٻار کي نظر کان بچاءَ لاءِ سوڻ طور پڪ مڪڻ.
• **پڪا:** ذ. [پڪو ج پڪا] هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. ڪرڙ جو سڪل ڦر – پڪل ڏونرا.
– **پُڪار ج پُڪارون:** ث. رڙ – ڪوڪ – دانهن. واڪو. فرياد. سڏ – ڪوٽ. صدا – آواز.
– **پُڪارو:** ذ. پُڪار – واڪو – رڙ – سڏُ.
• **پڪانُ ج پڪان:** ذ. ڏسو "پکوان".
• **پڪاوٽ:** ذ. [سن. پچ = پڄڻ] ڪاڙهو (دوا جو) سُتي.
• **پڪائي ج پڪائيون:** ث. [سن. پڄّ] ڏاڍائي – مضبوطي – پختائي. ميوي وغيره جي پڄڻ جي حالت. خبرداري – هوشياري – سياڻپ – (خريد و فروخت ۾) ڪنجوسائي – مرجوتائي.
• **پڪٽُ ج پڪٽ (ل):** ذ. صفت. ڪنجوس – مرجوت. سياڻو – ڏاهو. (خريد فروخت ۾). خرچ نہ ڪندڙ.
• **پڪٽيرو ج پڪٽيرا (ت):** صفت. ڏسو "پڪٽ".
• **پڪبتُ (ت):** ذ. ڦٽ ڦرڙيون – ملو.
• **پڪراس ج پڪراسون (ل):** ث. اُٺ کي اڳين ۽ پوئين ٽنگ جي گوڏن مٿان ڏاڻ طور ٻڌڻ لاءِ رسو.
• **پڪرما:** ذ. ڏسو "پرڪرما".
• **پڪڙڻ، پڪرڻ:** مصدر. ڪم اچڻ. مدد ٿيڻ (ڏکئي وقت ۾).

مدد لائق ٿيڻ. ٻهڄڻ – رسڻ. ٽٻرڻ. (پڪريو – پڪرندو – پڪريل).

• **پڪرڻ:** مصدر. هضم ٿيڻ – جيوڙڻ. وڌڻ. وڻاءِ ڪرڻ. (پڪريو – پڪرندو – پڪريل).

• **پڪرياڻي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پڪريزُ:** ذ. ٻجُ – واڌَ (قت جي).

• **پڪڙَ ج پڪڙُون:** ث. گرفت – قبضو. واڍڪي ۽ لوهارڪي ڪم جو هڪ اوزار – انبوري.

• **پڪڙانس (ٿ):** ث. پڪراس (ل).

– **پڪڙ:** مصدر. 'پڪڙڻ' مان امر. (ث) پڪڙڻ جي حالت يا ڪم. گرفت. جهَل.

– **پڪڙائڻ:** مصدر. 'پڪڙڻ' مان متعدي بالواسطه. جهلائڻ – وٺائڻ. قابو ڪرائڻ. گرفتار ڪرائڻ.

– **پڪڙ پڇاڙ:** ث. وٺ پڪڙَ – وٺُ وٺان. جاڪوڙ – هلاڪي – تڪليف. جاچ جوچ – پڇا ڳاڇا.

– **پڪڙ پڇاڙ ڪرڻ:** وٺ وٺان ڪرڻ. وٺ پڪڙ ڪرڻ. جلدائي ڪرڻ. پڇا ڳاڇا ڪرڻ. جاڪوڙ ڪرڻ.

– **پڪڙجڻ:** مصدر. 'پڪڙڻ' مان فعل مجهول. جهَلجڻ – وٺجڻ. ٻڌجڻ. گرفتار ٿيڻ. (پڪڙيو – پڪڙبو – پڪڙيل).

– **پڪڙ ڪرڻ:** گرفت ڪرڻ – اعتراض ڪرڻ. غلطي جاچي وٺڻ.

– **پڪڙي وٺڻ:** جهلي وٺڻ. قابو ڪري ڇڏڻ. گرفتار ڪرڻ. غلطي معلوم ڪري وٺڻ – ٻُڪ پڪڙڻ.

• **پڪڙُٽ ج پڪڙُٽ (ٿ):** ذ. صفت. ڪَرڙُوڏُ – ٿورو پوڙهو.

• **پڪشُ ج پڪشُ:** ذ. [سن. پَڪشُ] پَڪُ مَهيني جو اڌ (چنڊ جا ٻه پَکَ. هڪ اونداهو پَکُ، ٻيو سَهائو پَکُ). پاسو – طرف. مدد – واهر. حفاظت – سنڀال. طرفداري. عوض.

• **پڪسٽُ، پڪشٽُ:** ذ. صفت. هر ڳالهه ۾ پڪائي ڪندڙ – اجائي پڪائي ڪندڙ. ڪنجوس.

• **پڪلُ ج پڪلُ:** صفت. [سن. پڃ = پچڻ] ناندن يا باهه تي سيڪيل ٿئي. دانگي تي نهيل (ماني). پچي ويل (ڪاڏو). رڌل (طعام). پچي راس ٿيل (مٽيءَ جا ٿانوَ سِرون وغيره). رس وارو (ميوو).

– **پکو پرٽ:** ذ. پرت جو هڪ قسم (جو مٽيئن پاسي سنو ۽ هيٺئين پاسي ٻَخَئي وانگر ڏسجي).

– **پکو پختو ج پکا پختا:** ذ. صفت. چڱيءَ طرح پڪو. وهيءَ چڙهيل. هوشيار – تجربيڪار – چالاڪ. (ٿ) پکي پختي ج پکيون پختيون.

– **پَکو پوڙو ج پَکا پوڙا:** ذ. صفت. ڪامل سمجهه وارو. جوانيءَ کان چڙهيل عمر جو – پختي عمر جو – ڪَرڙُوڏُ. (ٿ) پَکي پوڙي ج پکيون پوڙيون.

– **پکو روزنامچو:** ذ. اُها وهي جنهن ۾ ڪچي روڪڙ جون ساڳيون رقمون تاريخوار يا مهيني جي آخر ۾ يا روزمره کاتائي آڻجن مگر رقمن جو تنصيل نه ڏجي.

– **پکو ڦُل (ٿ):** ز. پرت جو هڪ قسم.

– **پکو ڪرڻ:** ڏاڍو ڪرڻ – مضبو ڪرڻ. ياد ڪرڻ (سبق). سيڪاري پختو ڪرڻ. سوئر ڪي شڪار ڪرڻ لاءِ ڪنهن جهنگ ۾ ويهارڻ (ت).

– **پکو وٽ:** ذ. ڏاڳي جي وَٽُ ڪي سنئون ڪري وَٽڻ جو هڪ نمونو.

– **پکي پير تي هئڻ:** ڳالهه تي مضبوطيءَ سان قائم رهڻ. ارادي تي پکو هئڻ.

– **پکي گهڙي ڪنا پوڻ:** نه ٿيڻ جهڙي. لاحاصل ڪوشش ٿيڻ. ناممڪن ڳالهه ٿيڻ.

• **پکواز ج پکوازُون:** ث. دُهل جو هڪ قسم. ننڍو دهل – ڊولڪ.

• **پکواڙُ ج پکواڙُ:** ذ. صفت. چالاڪ – هوشيار – پڙُ – خبردار. حرفتي – اَٽڪلي – ٺڳ. هر ڳالهه ۾ پکو پختو.

• **پکوانُ ج پکوانُ:** ذ. [سن. پَڪوانُ] گيهه يا تيل ۾ تريل ميدي جي تمام سنهي ماني. تريل شيءِ. پُوري. ڪچوري. مٺائي.

• **پکوڙو ج پکوڙا:** ذ. [سن. پَڪَ + وَٽَ] بيسڻ ۽ مصالحي گڏ. تَريل ڪاڏو.

– **پکوڙائي ج پکوڙائي:** ذ. صفت. پکوڙن وارو – پکوڙا ٺاهيندڙ ۽ وڪڻندڙ.

• **پکو ڪشمور:** اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پکو ڪوٽ شاهُو:** اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پکو ڪوسڪي:** اسم خاص. تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

– **پکيءَ ٻير ۾ پترهڻڻ:** فائدي واري هنڌان فائدي وٺڻ جي ڪوشش ڪرڻ. هوند واري ۾ آس رکي طلب ڪرڻ. بالغ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏيءَ جي پيءُ ماءُ کان سڱ جي گهُر ڪرڻ.

– **پکيءَ تي وڙڻ:** ونجهوٽي راند ۾ ڪنهن رانديگر جو سڀ ڏريون اُڪري موٽ ڪائڻ. راند جو پهريون اڌ پورو ڪرڻ.

– **پکي ڪرڻ:** پکَ ڪرڻ. ونجهوٽي راند ۾ سڀيئي ڏاريون اوٽ موٽ اُڪري آڳَ ڪڍڻ.

– **پکي ڪَري (ت):** ٿ. انجام اقرار. پکي پختي – يقيني.

– **پکي وَٽ:** ٿ. ريجَ جي اها حالت جنهن ۾ مٿان زمين سڪل هجي پر اندر آلي هجي.

– **پکيِن تي پوڻ:** ٺهيل ٺڪيل ڪم تي اچي رسڻ. ٻين جي محنت جي فائدي ۾ اچي پائيوار ٿيڻ. رڳو فائدي وٺڻ لاءِ اچي حاضر ٿيڻ.

• **پکيارو ۽ پکيارا:** ذ. آني جو چوٿون حصو. پئسو – ڏوڪڙ.

• **پکَ ۽ پک:** ذ. [سن. پکش] ڪنب – پَرُ. مهيني جو اونداهو يا سُهائو اڌ (قمري مهيني جا ٻه پک ٿين. سُهائو پهرين کان چوڏهين ۽ اونداهو پنڌرهين کان اٺاويهين تاريخ تائين). پاسو – طرف. راءِ – پاسخاطري. پرت جو هڪ قسم (ٿ).

– **پک آجا ڪرڻ:** پلؤ آجا ڪرڻ. قرض مان جند ڇڏائڻ. وهنواري ڏيتي ليتي کان آزاد ٿيڻ.

– **پکَ پاتَ:** ذ. پاسو – طرفداري – رياءُ – لحاظ.

– **پکَ پاتي:** ذ. صفت. طرفدار. پاسخاطري ڪندڙ – رايو رکندڙ.

– **پک پائڻ:** حيلا ڪرڻ.

– **پکَ ڪٽڻ (ت):** پردو لاهڻ – پڌرو ڪرڻ. خوار ڪرڻ. پاسو ڇڏي ڏيڻ – طرفداري ترڪ ڪرڻ.

– **پکَ وٺڻ:** پاسو وٺڻ – طرفداري ڪرڻ.

• **پکارڻ:** مصدر [پرا. پکَرالڻ آمر. سن: پرکشالنيم = Towash] ڌوئڻ – صاف ڪرڻ. پکا اڏڻ. (پکاريو – پکاريندو – پکاريل).

• **پکارڻ (ٿ):** مصدر. صفائي ڪرڻ.

• **پکاڻ بيد:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم (هڪ ٻوٽي جي پاڙ. ميرانجهڙي ۽ ڳاڙهي رنگ جي. گرانٽ جيتري. ذائقي ۾ ڪَوڙي. ٻه قسم ٿين).

• **پکانو ۽ پکانا:** ذ. تار جي مانداڻ ۾ ڪاڄڻ رکڻ لاءِ پسانگي ٽوٽي.

• **پکارچ ۽ پکارچون:** ٿ. دهل جو هڪ قسم – ڏسو "پکواز".

• **پکاوجي:** ذ. صفت. ڍولڪ وڄائيندڙ – پکوازي.

• **پکٽي (ٿ):** ٿ. پرت جو هڪ قسم (جو ٻاراٽي چولي جي چاتيءَ وٽان پرجي).

• **پکجڻ:** فعل مجهول. [سن. پکش = ڪنب] پکيءَ جي ٻچي کي ڪنب جمڻ. اُڏامڻ جهڙو ٿيڻ – اُڏامڪ ٿيڻ.

• **پکرَ (ل):** ذ. ڪانهين جي ٻوڙي جا پن (جي رسي ٺاهڻ ۾ ڪم اچن) – ڪانهين.

• **پکرَ ۽ پکرَنُ:** ٿ. زرهه "بي عقل کي باتين جي آهي. پکرَ پيرن سنئين" (اسحاق). مرشد وغيره کان عزت افزائي خاطر مليل وڳو – پاڪر.

• **پکراجُ ۽ پکراج:** ذ. [سن. پشپراگ] جواهرات جو هڪ قسم. هڪ قسم جو قيمتي پٿر. چمڪدار پيلو. نيلو يا سبز سفيدي مائل.

• **پکرجڻ:** مصدر. "پکرڻ".

• **پکريو (ل):** ذ. چوپائي مال جي هڪ بيماري (جنهن ۾ مال جي چاتيءَ ۾ اندر گوشت جو پکي پيدا ٿي پوندو آهي. جون ٽا ته ماڻهن ۾ به اها بيماري ٿيندي آهي).

• **پکڙ ۽ پکڙ (ت):** ذ. مينهن کي پيرن ۾ ٻڌڻ لاءِ رسو.

• **پکڙو:** ذ. [پکڙو ۽ پکڙا] هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ پلي يا مڇيءَ جون ڪنيڙاتيون (جي پاسي کان پکن وانگي ٿين) – ڪنيڙاٽ.

• **پکڙاني، پکڙاندي ۽ پکڙاتيون، پکڙانديون:** ٿ. [سن. پکش = A_wing] ڪنيڙاتي – پَرُ (پکيءَ جي).

– **پکڙاتيون، پکڙانديون پچڻ:** پر پچڻ – ڪنيڙاتيون پچڻ. بيوس ڪرڻ – حيلا وسيلا ختم ڪري ڇڏڻ.

• **پکڙجڻ:** مصدر. "پکڙڻ" مان فعل مجهول. چڙوچڙ ٿيڻ – ڪنبرجڻ. تڙي پکڙي وڃڻ. وڳهري وڃڻ. (پکڙيو – پکڙبو – پکڙيل).

• **پکڙو:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پکڙو ۽ پکڙا:** ذ. [سن. پکش] 'پک' جو اسم تصغير. ڪنيڙو – ننڍڙو پک. تڏي جو هڪ قسم. مَنهن – جهوپڙي. جهنگلي ٻوٽي جو هڪ قسم. پرتُ. گاهه جو هڪ قسم.

• **پکڙو جاگير:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پکڙي ۽ پکڙيون (ت):** ٿ. ٽترن ڦاسائڻ لاءِ ڪاٺ جي ٺهيل ڪوڙڪي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **پڪڙيون اَڏڻ:** تترن ڦاسائڻ لاءِ پڪڙيون رکڻ – ڪوڙڪا منڊڻ.

• **پڪڻ:** ز. [سن. پڪش = پکَ] تمام گهڻا پکي – پکين جي ٻهاڻي. پکيءَ جو جمع الجمع (جيئن مکڙ مان 'ماکڙ'. ڪنڌَن مان ڪنڌ). هميشه پکيءَ جو تابع ٿي ڪم ايندڙ لفظ "پکي پکڻ". مينهوڳيءَ جي مند ۾ پيدا ٿيل اڇن پرن سان ننڍا پتنگ. (ڪروڙن جي تعداد ۾ ٿين ۽ روشني تي جمع ٿين).

• **پکو:** اسم خاص. تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پکو ج پکا:** ذ. [سن. پڪش + ڪَ] تيلين يا ڪانن مان ٺهيل – پتر (جا لاڏين ناهڻ ۽ ڇتين ڍڪڻ ۾ ڪم اچي). ڇپر. مَنهُن. لاڏي. پکن مان ٺهيل جهوپڙي اُجهو – ڍڪُ. ونجهو – وڃڻو. ڪوري جي ٻاهه ڏڳائڻ لاءِ هڪ لوهو اوزار. تانگي جو هڪ حصو (ڦيٿي جي مٿان ڪمان وانگر وريل لوهو يا ڪاٺ جو پترو) آڏاٽي ۾ پيٽي جي تندن پچائڻ جو هڪ اوزار.

– **پکائون. پکائون پکاوان:** ذ. صفت. پکن جو – پکن مان ٺهيل ڪکائون گهر.

– **پ ڪائي ج پڪائي:** ذ. صفت. پکن وارو. پکا ناهي وڪڻندڙ.

– **پ ڪو اَڏڻ:** پکن مان اجهو اڏڻ – ڪکائين جهڳي اڏيل. رهائش اخ تيار ڪرڻ.

– **پکو ـ اَڏي ويهڻ:** بد پيشي جو اڏو ناهڻ (عام طور بدپيشي عورتون شهر کان ٻاهر ڪکائون عارضي اجهو ناهي ويهنديون هيون).

– **پکي ڏَندُ (ڪ):** ذ. ٿورو مينهُن – گنديءَ پسال – ڪپڙا پوس – سنهي بُوند – سنهي ڦُڙ ڦُڙ.

– **پکي ڏنُدُ پَسڻ:** ٿورو مينهُن وسڻ. سنهي بُوندَ پوڻ.

– **پکي وارُ (ت):** ذ. صفت. غريب ماڻهو (جن جا ڪکاوان گهر هجن). جهڳيءَ وارا – جهوپڙين ۾ رهڻ وارا.

• **پَکو ج پک ا:** ذ. ڀاڳو – حصو. ونڊ – ورهاست. گهڻن ماڻهن مان ڪنهن هڪ . ماڻهو جي ڪٽي ذريعي چونڊ. (قسمت موجب ورهاست ڪرڻ جو اڪثر اهو طريقو آهي جو نالا چِٽڪين تي لکي. چِٽڪيو ڻ ويڙهي انهن مان هڪ چِٽڪي ڪڍجي).

• **ڪُٺو:** ڪُٺي ۽ جهڻ لاءِ نالي لکيل چِٽڪي. صورتي – لاٽري. نصيب – ڀاڳ – قسمت.

– **پکو پوڻ:** ساعت ۽ ڀڙهڻ – ڀاڳ ورڻ. فائديمند ڪم ۾ وارو ملڻ.

– **پکو وجهڻ:** ڪُٺو وجهڻ – نصيب آزمائڻ.

– **پکي پوڻ:** قسمت ۾ لکجڻ – نصيب ۾ اچڻ. "سُکن جي سيد چِٺي پکي آئون ته . پياس" (شاهه).

• **پکواڄ ج پکواڄون:** ٿ. ڏسو "پکواز".

• **پکواجي ج پکواجي:** ذ. صفت. پکوازي.

• **پکوڙ ج پکوڙون (ڪ):** ٿ. پکيڙ – ڪنڊر. ويڪراڻ. ايراضي.

– **پکي ٿي وڃڻ:** آڏامي وڃڻ – پَرَ ڪري وڃڻ. تمام تکڙو هليو وڃڻ.

– **پکين ۾ باز پوڻ:** ڪنهن طاقتور جو هيڻن ۾ اچي پوڻ. ڏاڍن جو هيڻن کي ستائڻ.

• **پکيرَ:** ٿ. پکيڙ.

• **پکيرڻُ:** مصدر. پکيڙڻ. (پکيريو – پکيريندو – پکيريل).

• **پکيئڙو:** اسم خاص. تعلقي شاهه بندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پڳَ ج پڳَ (ٿ):** ز. [سن. پدَ < پدُ = چلڻ] پڳَ – پيرُ.

– **پڳاٽي (ٿ):** ٿ. پيراندي – پيرن وارو طرف – پيرن وارو حصو.

– **پڳتري:** ٿ. ڏاکو (ڏاڪڻ جو).

– **پڳتريون:** ذ. پيرڙيون (آڏاٽي جون).

– **پڳَ پڳَ:** ظرف. پير پير تي.

– **پڳترڪي:** ٿ. جُتي.

– **پڳ موڙو:** ظرف. بيٺي پير – انهن ئي پيرن تي.

• **پڳا (ٿ):** حرف جر. لاءِ ـ واسطي.

• **پڳانٽ (ٿ):** ٿ. وَڏاڻ (هڪ لوهو اوزار).

• **پڳتي (ٿ):** ٿ. پيڙهه – بنياد.

• **پڳڻُ (ٿ):** مصدر. پُڄڻ – رسڻ – پهچڻ. (پڳو – پڳوڙو).

– **پڳَ اُچڻ:** اختيار هٿ ۾ اچڻ. ذميداري اچڻ.

– **پڳَ ٻڌائڻ:** وڏيرپ يا سرداريءَ جو پٽڪو ٻڌائڻ – دستار ٻڌائڻ. انعام ڏيڻ. عزت وڌائڻ – عزت وارو بنائڻ. (ڪناية) عزت گهٽ ڪرائڻ بدقلمي ڪرائڻ.

– **پڳدارُ ج پڳدار:** ذ. صفت. پڳ وارو – پڳ ٻڌل. چڱو مڙس. رئيس – سردار. وڏيرو – مهندار.

– **پڳَ لاهڻ:** پٽڪو لاهڻ – عزت لاهڻ. بي عزت ڪرڻ.

– **پڳَ لهڻ:** پٽڪو لهڻ – عزت لهڻ – بيعزتي ٿيڻ.

– **پڳَ مَٽُ هئڻ:** ٻاڻ جهڙو هئڻ – جيئَسُ هئڻ – برابر هئڻ. عزت ۾ هڪ جيترو هئڻ.

– **پڳَ مَٽُ ياري:** محاورو. تمام گهاٽي دوستي – سر ڏيڻ واري دوستي.

– **پڳوَرُ:** ذ. مٽي ۾ وارن جي گهُنڊي (جا بخت جي نشاني

سمجهي ويندي آهي ۽ چيو ويجي ٿو تہ ڀڳوَرُ واري ٻار کان پوءِ جو ٻہ ٻار ڄمندو سو ڀٽ هوندو).

• **ڀڳُ ج ڀڳَ:** ذ. [سن. پڊُ] پيرُ. قدم. "پاءِ تيڏاهين ڀڳ، ناهِ جيڏاهين نجهرو" (شاهہ).

– **ڀڳُ پائڻ:** پير پائڻ. قدم رکڻ. اڳتي وڌڻ.

– **ڀڳِ ڀڳ:** ظرف. پير پوڙ – پاياب – تانگهو (پاڻي).

– **ڀڳِ نہ لڳڻ:** پير نہ لڳڻ – پتو نشان نہ پوڻ.

– **ڀڳي ج ڀڳيِ:** ذ. صفت. پيرو کڻندڙ – پيري – پيراڏُو.

– **ڀڳاس:** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم – منگرو (Shark Fish).

• **ڀڳتي** (ل): ث. منزل.

• **ڀڳـَرُ ج ڀڳـَر** (ت): ذ. نذرُ – نذرانو – پينا. ٻاس طور ڏنل جانور وغيره. بخشش ۾ ڏنل ڪا شي. تحفو. ڪاسبي (ڪنيار، لوهار وغيره) کي شاديءَ جي موقعي تي ڏنل محنتاڻو. خوشيءَ جي موقعي تي ڏنل اُجرت يا انعام.

• **ڀڳـَرکو** (ل)، **ڀڳرکي** (ٽ): ذ. ث. (پيرن کي سنيالي رکڻ واري) جُتي.

• **ڀڳـَڙُ ج ڀڳڙَ:** ذ. [سن. پٽي] پٽڪو. وڏو پٽڪو. لٺل تماڪ جو ڍڳ.

• **ڀڳڙي ج ڀڳڙيُونْ:** ث. [سن. پٽْيِ] ننڍو پٽڪو – ننڍي ڀڳَ – پٽڪي. راڻين جي هڪ خاص قسم جي ٽوپي (جا اڳڙين مان ٺهي) عزت – آبرو. ڪنهن جاءِ يا دُڪان جي قبضي وٺڻ لاءِ رشوت طور ورتل رقم.

– **ڀڳڙي ٻڌائڻ:** ڀڳ ٻڌائڻ.

– **ڀڳڙي رُلائڻ:** بي عزتي ڪرڻ. بدنام ڪرڻ.

• **ڀڳڙيال** (ٽ): ذ. ول جو هڪ قسم (ٿيسوڙي جي ول جهڙي، جنهن ۾ ڀڳڙن جيڏا داڻا ٿين جي ڏٽ طور ڪم اچن. خاص طور اُٺ ڪائينس).

• **ڀڳڙيُونْ:** ث. [ڀڳڙي ج ڀڳڙيون] هميشہ جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. هندن ۾ فوتي کي ساڙڻ بعد ٽئين ڏينهن جي هڪ رسم (جنهن ۾ برادري، فوتيءَ جي وارث کي ڀڳڙي ٻڌائي).

– **ڀڳڙيُون ٿيڻ:** هِندڪي رسم موجب فوتيءَ جي ڪانڌين کي مُردي ساڙڻ کان ٽئين ڏينهن تي پٽڪا ٻڌائڻ جو ڪرياڪرم ٿيڻ. نقصان ٿيڻ.

– **ڀڳڙيون ٿي وڃڻ:** سخت نقصان پوڻ. عزت ۽ مال ٻئي برباد ٿي وڃڻ.

– **ڀڳڙيُون ڪرڻ:** نقصان رسائڻ. سُڃو ڪرڻ. جُنيون ڪرڻ. سخت سزا ڏيڻ.

• **ڀڳـَٽي ج ڀڳـَٽيون:** (ڪڇ) ڀڳن (پيرن) رکڻ جي جاءِ. چاڙهي.

• **ڀڳو ج ڀڳا:** فعل. رسيو – پهتو. (ث) ڀڳي ج ڀڳيُونْ.

• **ڀڳهَ ج ڀڳـهَ:** ذ. [سن. پـَرگـَرَهَ] ٻيڙي کي ڪناري سان ٻڌڻ جو رسو. لنگر هڻڻ جو رسو. "ڀڳهہ ڪٽي پنڌ ٿيا، ننگر ناتاريون" (شاهہ).

– **ڀڳهَ پائڻ، ڏيڻ، هڻڻ:** ٻيڙي کي ڪناري سان ٻڌڻ – پتڻ ڪرڻ – لنگر هڻڻ.

– **ڀڳهہ ڪٽڻ:** لنگر ڪڻڻ. ٻيڙو هاڪارڻ – روانو ٿيڻ.

• **ڀڳهارُ ج ڀڳهارَ:** ذ. [پورچوگيز. پـَڪا].

• **ڀڳهارَ ج ڀڳهارون:** ثہ ملازم جي مهيني (يا مهيني جي ڪجهہ حصي) جو محنتاڻو – تنخواهہ – مشاهرو. ماهياني اُجرت.

– **ڀڳهارو:** ذ. رِڃائڻ جو ڪم.

– **ڀڳهاري چڙڻ:** ڳاري چڙڻ – رِڃائي چڙڻ.

– **ڀڳـَهرُ:** ذ. پسينو.

– **ڀڳهر ٺارڻ:** ساهي ڪڻڻ – ٿورو آرام وٺڻ.

– **ڀڳهر جو پورهيو:** محاورو. پنهنجي ٻانهن جي ڪمائي – پنهنجي محنت جو اُجورو. تڪليف واري ڪمائي.

– **ڀڳهر سُڪائڻ:** ٿوري ساهي پٽڻ – ٿورو آرام ڪرڻ.

– **ڀڳهر ۾ ٻڏڻ:** ڀڳهر ۾ شل ٿيڻ. ٿڪائي سبب ڀڳهر جي وهڻ – سخت پشيمان ٿيڻ.

• **ڀلُ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر ضلعي حيدرآباد ۾).

• **ڀلَ:** ث. مصدر. 'ڀلڻ' مان اسم. ڪنهن ڪم کان پاڻ کي پلڻ جي حالت. جهَلَ – روڪ – منع. پرهيز.

• **ڀلِ:** ث. گاهہ مان تيار ڪيل چِڪَ.

• **ڀلُ:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهہ جو نالو. ڀٽ شاهہ جي ويجهو هڪ مڪان جو نالو.

– **ڀلُ چاڙڻ:** ٻيرجي سڪل ٽارين جا پن چاڙڻ – ٻُوري ڪڍڻ.

– **ڀلُ سوئڻ:** آڏَ يا ڪٽڙيي کي اندران گاهہ وغيره ڪيڏي چڙڻ.

– **ڀلُ وِجهڻ:** ٻيرن جا ڍنگهر وِڌي هڪ هنڌ سٽڻ يا گڏ ڪرڻ.

• **ڀلاٽَ، ڀلاٽي:** ث. وِيهڻ جو هڪ نمونو. ڏسو "ڀلٽي".

• **ڀلاسُ ج ڀلاسَ:** ذ. [سن. ڀلاشَ] وڻ جو هڪ قسم.

• **ڀلاس پاپڙيْ:** ث. ڀلاس وڻ جو ٻج (دوا طور ڪم اچي).

– **ڀلاسُ:** ذ. ولائتي ٽاٽ (ٿلهو ڪپڙو).

• **ڀلالَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

• پلالُ ج پلالَ: ذ. [سن. پلال ديلُ = سڪل گاهه] سارين جو سڪل گاهه – پراڙ. بيڪار گاهه.

– پلالي پلالي: ذ. صفت. پلالُ ڪٽيندڙ. ڪوڙو. مڪار.

• پلانڊُ ج پلانڊَ: ذ. ڪپڙي وغيره جي ڪناري. پلؤ. داون دامن – جهولي. عوض – بدلو. ٻئي جي ذمي رهيل خطا يا وڏو ڏوهه (جنهن جو عوض وٺجي). وهنوار.

– پلانڊ آجا ڪرڻ: چوٽڪارو پائڻ _ نجات حاصل ڪرڻ – جند ڇڏائڻ – جان آزاد ڪرڻ – پاڻ ڇڏائڻ. (قرض، وهنوار يا ٻئي معاملي مان).

– پلانڊ اٽڪائڻ: ناتو ڳنڍڻ – رستو رڪڻ. وهنوار رکڻ. هٿ اٽڪائڻ – جهيڙو ڪرڻ. ڪنهن ڪم جي شروعات ڪرڻ.

– پلانڊ ٻڌڻ: شاديءَ جي هڪ رسم موجب گهوٽ ۽ ڪنوار جا پلانڊ ٻڌڻ.

– پلانڊُ پائڻ: پلءُ جهلڻ – جهولي جهلڻ. سوال ڪرڻ. منٿ ڪرڻ – آزي ڪرڻ. مدد وٺڻ.

– پلانڊُ جهلڻ: پلءُ جهلڻ – جهولي جهلڻ. سوال ڪرڻ. پاسو جهلڻ.

– پلانڊ چورڻ: پلءُ آجو ڪرڻ – جند ڇڏائڻ. بي همتي ڏيکارڻ.

– پلانڊ ڏيڻ: عيوضو پري ڏيڻ – بدلو ڏيڻ. وهنوار ڏيڻ.

– پلانڊ وٺڻ: بدلو وٺڻ – وير وٺڻ – وهنوار وٺڻ.

– پلانڊ وجهڻ: جهولي جهلڻ – سوال ڪرڻ. ڪنهن کان مدد جي گهر ڪرڻ. آزي ڪرڻ – منٿ ڪرڻ.

– پلانڊي ج پلانڊي: ذ. صفت. پلئو وٺندڙ (راند، ملهه وغيره ۾).

– پلانڊي ج پلانڊيون: ث. ڪپڙي جو پوچڙُ.

• پلانڊيُ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• پلاڻُ ج پلاڻَ: ذ. [سن. پرياڻ] اٺ کي سنجڻ جو سامان (پاڪڙو ۽ بيو سامان).

• پلاڻيون (ت): ذ. پلاڻُ.

• پلاڻڻُ: مصدر. شطرنج جي اصطلاح ۾ مُهري کي هلائڻ.

– پلاءُ پچائڻ: اجايا پُهه پچائڻ – وڏيون رٿون رٿڻ – خيالي منصوبا ٺاهڻ.

– پلاهه، پلاءُ جيري: ث. گرم مصالحي جو هڪ قسم (خوشبودار مصالحو جو پلاهه ۾ وجهجي).

• پلتارَ ج پلتارون (ت): دوڙَ. ڇهل قدمي. ننڍڙو چڪرُ. جمڙو (مياڻ ٺاهڻ لاءِ).

– پلتار پوڻ: مصيبت پوڻ. دوڙون پائڻ.

• پلتارڻ: مصدر. چمڙي جو مياڻ ٺاهڻ (تلوار لاءِ).

• پلتر: ث. برابري – مُساوات. هڪ جهڙي ورهاست.

• پلترُ ج پلترَ (ت): ذ.وڇائڻ لاءِ چنل رلي ڳوڻ وغيره.

• پلترو ج پلترا (ت): ذ. چمڙي جو مياڻ.

• پلٽ (ت): ث. پلٽي.

– پلٽر: ذ. صفت. پلٽي هٽي ويهندڙ. ڇچرُ – بيهودو.

• پلٽاز: ث. جاچَ – ڇڪاس. پڇا ڳاڇا – آڏي پڇا. اُپٽار – پٽاڙَ.

• پلٽو ج پلٽا: ذ. ڪاٺي يا تلوار هٿ ۾ ڪٽي ان کي ڦيرائڻ ذريعي راند. پلٽي بازي – تلوار بازي. ورزش جي راند جو هڪ قسم – ڪرازُ.

– پلٽو ڪيڏڻُ: پلٽي راند ڪرڻ. چالاڪي ڪرڻ – حرفت ڪرڻ. ٺڳي وجهڻ. دلبو ڏيڻ.

– پلٽي بازُ ج پلٽيبازَ: ذ. صفت. پلٽو راند ڪندڙ – پلٽو ڪيڏندڙ – تلوار باز. اٽڪلي – چالاڪ. ڦرتو گهرتو. ڦيرائي گهيرائي پنهنجي ڳالهه مٿي ڪرڻ وارو. نموني سان ڪم ڪڍي ويندڙ. شعبدي باز.

– پلٽي بازي: ث. تلوار بازي. چالاڪي.

• پلٽي ج پلٽيون: ث. ويهڪ جو هڪ نمونو. ٽنگون پيچي ويهڻ جي حالت.

– پلٽي مارڻ. پلٽي ماري ويهڻ: جونون پيچي ويهڻ آرام سان ويهڻ. خوش ٿي ويهڻ. ٻئي جي حق مان ڪجهه غصب ڪرڻ (ت).

• پلٽڻ، پلٽڻ ج پلٽون. پلٽڻيون: ث [انگ. Battalin] فوج – لشڪر – سپاهه. ملٽري. فوج جو جٿو. سپاهه جو دستو.

– پلٽڻ چاڙهڻ: لشڪر چاڙهڻ – حملو ڪرڻ – ڪاهه ڪرڻ.

• پلٽڻُ: مصدر. [پرا. پلٽ؛ سن. پرلوٺڻ] ڌاتو ڳاري سانچي يا ڪارب ۾ وجهڻ. اوتڻ – هارڻ – پيٽڻ. ڪنارن تان اٿل ڪاڻڻ (پاڻي). موٽڻ – ورڻ. اُٿلڻ. (پلٽيو – پلٽيندو – پلٽيل).

– پلٽَ: ث. ڌاتوءَ کي ڳاري ڪنهن سانچي ۾ وجهڻ جي حالت. اوت – پيٽ. اُٿلَ (پاڻيءَ جي). ڦيرو – موٽ. تبديلي – چڪر.

– پلٽجڻ: مصدر. "پلٽڻ" مان فعل مجهول. اٿلجڻ (پاڻي). هارجڻ – اوتجڻ. ڳريل ڌاتوءَ جو قالب ۾ پوڻ. موٽ کائڻ (پلٽيو – پلٽبو – پلٽيل).

– پلٽجي پوڻ: اٿلي پوڻ (پاڻي يا ماڻهن جو). ڪنهن تي سموري ڪاوڙ هارڻ. زوردار حملو ڪرڻ. زوردار تقرير ڪرڻ.

– پلٽ ڪرڻ: ڳارڻ – رجائڻ (ڌاتو وغيره).

– **پلتو ج پلتا:** ذ. موٽ – ڦيرو – اٿل.
– **پلتو کائڻ:** ڦيرو کائڻ – ڦري وڃڻ. موٽڻ.
– **پلتو هڻڻ:** تانَ هڻڻ. ابتي ڳالهه ڪرڻ.
• **پلپل:** ظرف. گهڙيءَ گهڙيءَ ـ ذري ذري – هر هر – پلڪَ پلڪَ ۾.
• **پِلپِلُ:** ذ. [ف] فلفل – مرچ.
• **پلپل:** صفت. نرم – ڪُنرو – نُهولڙو.
• **پلجڻ:** مصدر. 'پلڻ' مان فعل مجهول. نپجڻ. پرورش ۾ ٿيڻ. تربيت ملڻ. هٿي وڃڻ. (پليو – پلبو – پليل).
• **پلَر، پلرُ:** ذ. [سن. پَلوَلَ] مينهن جي پاڻيءَ جو تلاءُ. مينهَن جو پاڻي.
• **پلرُ:** گاهه جو هڪ قسم.
• **پلرڻُ (.ڪ):** مصدر. ڳرڻ (پاڻيءَ ۾). پڪڙڻ.
• **پلڙو ج پلڙا:** ذ. ٻيرجي وڻ جي ڦري. 'پلو' جو اسم تصغير – ننڍڙو پلو. (صفت) سنهڙو – اُپرو.
– **پلڙا ڄونڊائڻ:** حقير ڪم وٺڻ. بدحواس ڪرڻ.
• **پلستر ج پلسترَ:** ذ. [انگ. Plaster] ليپُ – ملر وغيره لڳل ڪپڙو. ليپو – راڳو. (صفت) لُڄُ – بدمعاش.
• **پلشاهي:** ذ. شاهي بَندُ – بَنڌرُ.
• **پلڪُ، پلڪُ ج پلڪَ، پلڪَ:** ذ. اک جو ڇپرُ – ڇپرُ – پنبڻي. اک ڇنڀ جو وقت – پَلُ – ڪَنُ. رباب جي ڏير جو ڪپڙي مان ٺهيل ڏڪُ (ڪ) – چولِي (ل).
• **پلڪار ج پلڪارون:** ث. [ف. پرگار] جاميٽري جو هڪ اوزار (ٻن قسمن جي ٿئي. هڪ وندڻي پلڪار ۽ ٻي گول ڪڍڻ جي ڪم اچي). جَنڊيءَ جي ڪم جو هڪ اوزار.
• **پلنگُ ج پلنگَ:** ذ. [سن. پرينڪ] کٽ جو هڪ قسم – وڏي کٽ – ڇپر کٽ. [ف] شينهن جو هڪ قسم – چيتو.
– **پلنگ توڙ:** ذ. صفت. اُهو ماڻهو جو گهر ۾ سُست ٿيو پيو هجي. ڪاهل – ٽوٽي. امساڪ جي هڪ دوا.
– **پلنگُ پوشُ:** ذ. پلنگ تي وڇائڻ جي چادر.
• **پلنگُ:** ذ. [سن. پلنگ] مذڪر (جنس).
• **پلنگو:** اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پلڻُ (ٿ):** مصدر. هلڻ (ناز سان). موهڻ.
• **پلڻ ج پلڻَ (ت):** ذ. ڏسو "پالڻ".
• **پلو ج پلا:** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (سمنڊ يا ڪاري جي واهُڙن جي مڇي جا آبڪلاڻيءَ ۾ درياءَ ۾ چڙهي ۽ مٺي پاڻيءَ ۾ اچڻ ڪان پوءِ نهايت لذيذ ٿئي. ٻـ قسم ٿين: هڪ ڪيرو ٻيو آنيارو). ٻُهه يا انَ رکڻ لاءِ تڏن مان ٺهيل گُنديءَ جهڙي جاءِ.
– **پلوڪانڊڻُ:** پلي ڪي سُئي سان مارڻ.
• **پلوَ (ٿ):** ذ. ٻيڙ جا سڪل پن (اُٺ جي چاري لاءِ ڪم اچن).
• **پلوار:** ظرف. جلدي – جهٽپٽ. "وصل ۾ آهي وسوارو نـ هلندو زور حاڪم سان. مگر اُن جي اڳيان 'احمد' پلوءُ پلوار پايو ٿي" (احمد ملاح).
• **پلوترُ:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پلور (ل ت):** ذ. ڍؤ – سيري – پيٽ پرڻ جي حالت.
– **پلور ڪرڻ:** ڍؤ ڪرڻ – پيٽ پرڻ. ضرورت جيترو حاصل ڪرڻ.
• **پلوڙ ج پلوڙ (ت):** صفت. پاليل – هٽالو. هيرايل. متارو – ٿُلهو.
• **پلونڊرو ج پلونڊرا (ڪ):** صفت. اُلٽو – اُبتو. (ذ) ڏپُ.
• **پلونگڙو ج پلونگڙا:** ذ. پليءَ جو ٻچو – ٻلونگڙو.
• **پلوهڻُ (ڪ):** مصدر. ڪوئي اچڻ – سڏي اچڻ – پاڻ سان وٺي اچڻ. سنيرائي آڻڻ. (پلوهيو – پلوهيندو – پلوهيل).
– **پلويڙو ڏيڻ:** گهر يا ڇت جي جوڙاري پٽ ڏيڻ. گاڏيءَ جي پاهران پردي لاءِ ڪپڙو ٻڌڻ.
• **پلهه:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي خيرپور ميرس ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.
• **پلـهه (ل):** ذ. ڪاهار جو رسو.
• **پلها:** اسم خاص. تعلقي دادوءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پلهار (ٿ):** ڪتر (ڳيهه) – وسناڻ – آڪر.
• **پلهاٿو ج پلهاٿا:** ذ. ڳيچ جو هڪ قسم (جو ڪنهن ڪم يا خاص وقت تي ڳائجي. جيئن هاري ان ڳاهيندي جهونگاريندا تـ "هلر هلي، هلي ملهي". يا ڪجين پرڇائڻ وقت باغائي پرڇاٽي ڏيڻ ۾ جيڪي ٻول چون. ٻارن جي ڪن خاص سائن سوٽن وقت ڙالون جيڪي ٻول چون.
• **پلهرُ ج پلهرَ:** ذ. مينهن جي پاڻيءَ سان ڀريل تلاءُ. پَلرُ ڏسو "پلر".
• **پلهَنُ ج پلهَنُ (ڪ):** ذ. ڪاهار يا رسي جو ويڙهو.
• **پلڌ، پلڏ، پلئو ج پلوَ:** ذ. [سن. پَلوَ] ڪپڙي جي ڪنار – پاندُ – پلاندُ. ڇيڙو – ڇوڇڙُ (ڪپڙي جو). جهولي – دامن. پڙُ (سامهي جو). پاسو – طرف. عوض – بدلو. ڪورين جي اصطلاح ۾ اٽيل ٽان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **پلوَ آجا ڪرڻ:** جند ڇڏائڻ. آزاد ٿيڻ. ليکو صاف ڪرڻ. تعلق ٽوڙڻ. معاملي يا وهنوار مان جان آجي ٿيڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ اٽڪائڻ:** پاند اٽڪائڻ — واسطو رکڻ. سڱابندي ڪرڻ. حصيداري ڪرڻ. وهنوار ۾ گڏجڻ.

— **پل ۾ پلوُ اَٽڪڻ، آڙڻ:** پلاند اٽڪڻ — هٿ اٽڪڻ. تعلق ۾ اچڻ. مٽي مائٽي ٿيڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ ٻڌڻ:** شاديءَ جي هڪ رسم ۾ گهوٽ جي ريتي ۽ ڪنوار جي پوتيءَ جا پلاند هڪٻئي ۾ ٻڌڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ پالهارڻ:** پلاند خالي ڪرڻ — هڙَ ڇنڊڻ. پلاند آجا ڪرڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ پالهو ڪرڻ:** پاند آجو ڪرڻ — آزاد ٿيڻ. جند ڇڏائڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ پائڻ:** جهولي جهلڻ (ڪجهه گهرڻ لاءِ) ڪپڙو جهلڻ. سوال ڪرڻ — خيرات گهرڻ. پلاند وجهڻ. عاجزي ڪرڻ — منٿ ڪرڻ. آسيس ڪرڻ. قسم کڻڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ جهلڻ:** پلاند جهلڻ — جهولي جهلڻ. منٿ ڪرڻ. سوال ڪرڻ.

— **پلوَ چيرا وجهڻ:** پلاند وجهڻ. تنگ واسطا وجهڻ. منٿون ڪرڻ — عاجزي ڪرڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ ڏيڻ:** پلاند ڏيڻ — عوض ڏيڻ — بدلو ڏيڻ. حساب ڏيڻ — وهنوار ڏيڻ. ملهه جي اصطلاح ۾ هڪڙي ملهه ماريل پهلوان سان ٻي ملهه ڪرڻ. (شاديءَ جي هڪ رسم يا پيڙ جو گهوٽ ڪي گنديءَ سان ڏکڻ. رن زال جو پرڄڻ. ڏير ڪي پلوءُ ڏيڻ — ڏير سان نڪاح ڪرڻ (ت).

— **پلَ ۾ پلوُ ڪرڻ:** پلاند ڪرڻ. رهيل حساب چڪائڻ. ٻي مَلهه ڪرڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ لاهڻ:** ڪورين جي اصطلاح ۾ سڄي تاڃي (۳ تاڪيا) اُتي لاهڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ لڳڻ:** پلاند رهيل هئڻ. وهنوار لڳڻ. حساب ڪتاب باقي هئڻ. سامر پوڻ. حقّ يا حصيداري هئڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ وٺڻ:** پلاند ڪان جهلڻ — دامن جهلڻ. عوض وٺڻ — بدلو وٺڻ. ويرُ وٺڻ. وهنوار ۾ رهيل حساب چڪائڻ.

— **پلَ ۾ پلوُ هئڻ:** ڪڄيءَ جي اصطلاح موجب وڻ مان ڏونڪا لاهي ڪپڙي ۾ صاف ڪرڻ.

• **پلَ ۾ پلِءُ، پلَئي، پلي:** ظرف. پلَءَ ۾. جهوليءَ ۾. حوالي — ذمي.

— **پلَءِ، پلئي، پلي پوڻ:** پلَءُ پوڻ. جهوليءَ ۾ پوڻ. هٿ اچڻ. حاصل ٿيڻ. حصي ۾ اچي وڃڻ.

— **پلَءِ لڳڻ:** زالن جو هڪٻئي کي پاڪر وجهي روئڻ (ڪنهن عزيز جي وفات تي).

— **پلَءِ وجهڻ:** پناري وجهڻ. سامر ۾ ڏيڻ — اجهي ۾ ڏيڻ — حوالي ڪرڻ. وٺي ڏيڻ (حق).

• **پلي:** ث. مٽرن جي وَل. ڇٽن يا مٽرن جا پن (جي ڀاڄي طور استعمال ٿين. اهي پن سڪائي ٻه رکيا ويندا آهن). (اسم خاص). هڪ ذات جو نالو. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پلي ج پليُون:** ث. اَنّ رکڻ لاءِ ٺوئي مان ٺهيل گنديءَ جهڙي وڏي جاءِ. ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم (چلرن سان. رنگ اڇو. پلي وانگر چمڪندڙ. قد ۱ — ۴ انچ). ڪڇيءَ جي ڦرهي جي ٻُجڙي (ڪ).

• **پلي ج پليُون:** ث. [انگ. Pullay] ڪپي — ٻوڙ ـ چرخي.

• **پليتُ:** صفت. [ف. پليد] ناپاڪ — نجس — اَبوتر. گندو — ڪنو — خراب — ڇَٽيَل.

— **پليتائي، پليتي:** ث. ناپاڪائي — نجاست — گندگي. چوڀ.

• **پليتو ج پليتا:** ذ. [ف. پليتَہ، پليتَه = ڏيئي جي وَٽ: ع. فَتيلَة < فتلَ = وَٽڻ] وَٽ (ڪاغذ يا ڪپڙي جي. ڪاغذ تي لکيل تعويذ يا دعا (جا جنّ ڀوت ڪڍڻ ۽ نُحوست ٽارڻ لاءِ ساڙبي آهي). آتشبازيءَ جو هڪ قسم. بندوق جو لتو — بارود ڀريل ٽوپي (جا بندوق جي مَڪوءَ تي رکبي آهي) — جامڪي. "توفون ۽ گرزا گرزيا. ڪي پليتن پاهه" (راڃن شاهه).

— **پليتو لائڻ:** باهه ٻارڻ — جهيڙو مچائڻ. فساد برپا ڪرڻ.

• **پليتڻُ:** ذ. سُڪل اٽو (جو ماني پچائڻ وقت ڳوهيل اٽي کي ٽانڊ سان لڳڻ کان بچائي) — اٽڻُ.

• **پليٽ ج پليٽون:** ث. [انگ. Plate] ٿالهي — رڪيبي — ٻنگاري.

• **پليٽ فارمُ:** ذ. [انگ. Platform] ٿلهو (جو تقريرن وغيره لاءِ ڪم اچي). مٿاهين جاءِ. ريلوي اسٽيشن جو وڏو ويڪرو ٿلهو. (جنهن جي ڀرسان گاڏي اچي بيهي). خاص ٽڪيٽ.

• **پليپوتا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پليجا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. گمبٽ ۽ ڳڙهي ياسين تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پليجاڻي:** اسم خاص. هالاءِ ميرپور ساڪري تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پليدُ:** صفت. [ف] ناپاڪ — نَجسُ — اَبوتر — پليتُ. گندو. ڪنو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پليگَ:** ث. [انگ. Plague] وچڙندڙ بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ ڪڇ يا ڳچيءَ ۾ ڳوڙهي نڪرندي آهي).
• **پليو ج پليا:** ذ. آبي پکيءَ جو هڪ قسم (حرام پکي، رنگ جو ميرو سرڻ جيڏو ۽ جهڙو).
• **پليو ڪلهوڙو:** اسم خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پليٺو(ٿ):** ذ. وڇائڻ لاءِ ڳوڻ جو ٽڪر – ٽپڙي.
• **پمبرُ ج پمبرَ (ڪ):** ذ. ٿوهر جو گُلُ.
• **پمپُ ج پمپ:** ذ. [انگ. Pump] زمين مان پاڻي ڇڪي ڪڍڻ جو نلُ. هوا ڀرڻ جو اوزار (ٽيوبن ۾).
• **پن:** ث. گاهه جو هڪ قسم (بيٺل پاڻيءَ ۾ ٿئي هن جي ٻوٽن مان تڏا، ٽونريون، پکا ۽ رڇ ڪي تارڻ لاءِ ترها وغيره ٺهن. سنگن منجهان بوراني يا ٻُوري ٺهي).
• **پنُ ج پنَ:** ذ. [سن. پَرڻ] پنُ – پتو (وڻ، ول، ٻوٽي وغيره جو) پنکڙي (گل جي) – ورق. حفاظت – امانُ. لڄ – پت.
– **پنُ رکڻ:** ڍڪ ڍڪڻ – پردو رکڻ. عيب ڍڪڻ.
– **پنُ کڻڻ:** ظاهر ڪرڻ – پڌرو ڪرڻ. عيب اگهاڙڻ – ڏٺو ڪرڻ – خوار ڪرڻ.
– **پنُ لاهڻ:** عيب اُگهاڙڻ. ڳُجهه پڌرو ڪرڻ.
• **پنِ:** ث. [سن. پِنڊَ = چانورن جو لپوڙو جو خيرات طور ڏجي] – ڀيکَ – گداگري. دانُ – ڀکيا. خيرات. گهُرَ – سوال.
• **پنِ سنِ:** ث. گداگري – خيرات. پِنڻ جو ڌنڌو.
• **پنِ منگ:** ث. پنِ سنَ – گداگري – خيرات.
• **پنُ ج پنُون:** ث. [انگ. Pin] ڪاغذن کي گڏي رکڻ لاءِ خاص قسم جي لوهي، تاڃني.
• **پنُ ج پنَ:** ذ. [سن. پِنڊَ > پِنڊُ = گڏ ڪرڻ] پنوڙو (مٽيءَ، گاري وغيره جو) – گِنڍو. چاڙو (مکڻ وغيره جو) – ٽيرو. زنب – ڳوڙهو.
• **پُنُ ج پُنَ:** ذ. [سن. پُنيَه > پُو = پاڪ ٿيڻ] خير جو ڪم – نيڪ ڪم – ڀَڄ. دانُ – خيرات. دانُ.
– **پُنُ ڪرڻ:** خير جو ڪم ڪرڻ. خيرات ڪرڻ. ثواب ڪَٽڻ.
• **پُنَ آپڙيو (ٿ):** ذ. زهري جيت جو هڪ قسم.
• **پنا (ٿ):** اسم خاص. مينگهواڙن جي هڪ ذات جو نالو.
• **پنا:** اسم خاص. تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پناٽي ج پناٽيون (ل):** ث. صفت. پلي نسل جي (گهوڙي وغيره).
• **پنارُ ج پنارَ (ڪ):** ذ. ٻيڙيءَ مان پاڻي ڪڍڻ جو نيسارو.

– **پناري:** ظرف. آسري – پروسي. پناهه ۾ – اُجهي – سامر.
– **پناري پوڻ:** اُجهي اچڻ – پناهه ۾ اچڻ – سامر پوڻ. لَڙهه لڳڻ – آسري لڳڻ.
• **پناهَ:** ث. [ف] امانُ – اُجهو. بچاءُ – حفاظت. مرڪب لفظن جي آخر ۾ پڻ ساڳي معنيٰ سان ڪم اچي "عالم پناه، شهر پناه، پناه وغيره" آڏ – جهَل. پردو – ڍڪُ.
– **پناهه ڏيڻ:** اُجهو ڏيڻ – امان ڏيڻ. حفاظت ۾ رکڻ (مصيبت يا تڪليف کان). پردو ڏيڻ.
– **پناهگيرُ ج پناهگيرَ:** ذ. صفت. اُجهو وٺندڙ. ڪنهن ملڪ کان ظلم سبب لڏي آيل – مُهاجر – شرنارٿي.
• **پناه آباد:** اسم خاص. تعلقي نل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پناه جي ٿرائي:** اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پناه شجراه:** اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پنائي ڇڏڻ:** سُڃو ڪرڻ – پائي پائيءَ جو محتاج ڪرڻ. سخت تڪليف ڏيڻ. رلائڻ سيڪت ڏيڻ.
• **پنائتو:** صفت. پني وارو – پني جو. قداور – ڏيک ويک وارو. هائي وارو – قداور. سهڻن صارون وارو.
• **پنبڪڻُ:** مصدر. خوش ٿيڻ. خوشيءَ مان ٻانهون اُڇلڻ – ٻغليون نوڪڻ. ٽپڻ – ڪڏڻ. نچڻ. وڏائي ڪرڻ – آڪڙ ڪرڻ. تڪبر ڪرڻ (پنبڪيو – پنبڪيندو – پنبڪيل).
• **پنبڙُ ج پنبڙ:** ذ. [سن. پڪشمَ] ڇنيَرُ – پنجهرُ – پلڪُ – ڇپرُ – پنبڻي.
• **پنبڻي ج پنبڻيون:** ث. پلڪُ – ڇنيرُ. منگر مڇيءَ جو هڪ قسم (منهن ۽ پڇ سنهون. رنگ ميرانجهڙو گوشت نرم. ديگهه اڌ فوٽ کان ٻن فوٽن تائين).
– **پنبڻيون پيرڪرڻ:** اکين سان وڃڻ – ڏاڍيءَ سڪ ۽ محبت وچان پنڌ ڪرڻ. ڏاڍي چاهه جو اظهار ڪرڻ.
• **پنبو پنبو ج پنبا، پنبا:** ذ. [ف. پَنبه = ڪپه] ڪپه جو ذرو. ٿُهي – ٻر ٻر. ڪپاهه صاف ڪرڻ جو اوزار – پيڃڻ. "عشق غلام شاهه آه آٿاگو – جيئن جيئن ملامت – تيئن تيئن تازو پنبي وانگر پڃاڙيندو" (غلام شاهه). ڪنهن به جنس جو سُٿو آنَ خالص ڪٽڪ.
– **پنبو ڪيڻ:** جواب ڏيڻ. ڪوت ڏيکارڻ – ڏيوالو ڪيڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **پٽبو ڪيڏي ويهڻ:** ڏيڻ کان صفا جواب ڏيڻ (قرض). انڪار ڪرڻ.

– **پٽبو ڪرڻ:** ڦري وڃڻ – سُڃو ڪرڻ – پالهو ڪرڻ.

– **پَنبَهہ (ت):** ث. هنيوڇي – پَنبِي – ٺينگ ٽَپا – خوشيءَ مان ناچ.

– **پنبهہ هڻڻ:** نچڻ ٽپڻ – هنيوڇي هڻڻ. اجايو وقت وڃائڻ – پنبي هڻڻ. ٺينگ ٽپا ڏيڻ –بَغليون هڻڻ.

• **پَنْبهِي ۽ پَنْبَهْيُوْنْ:** ث. ٽپو – ٺينگ (ناچ ۾). هنبوڇي – پَنبهہ – پنبِي.

– **پَنْبَهِي، پَنْبَهْيُون هڻڻ:** تمام گهڻو خوش ٿيڻ – بَغليون ٺوڪڻ – ڪڪِيون هڻڻ. ٺينگ ٽپا ڏيڻ.

• **پَنْبِي ۽ پَنْبِيُون:** ث. ناچ جو هڪ قسم – پنبهي. مارَ – جهڳور (ت). سنگ تي اچي ٻُهي (ت).

– **پَنْبيون هڻڻ:** ٻارڙي جو خوشيءَ وچان ٻانهون هڻڻ. تمام گهڻي خوشي ڪرڻ.

• **پَنْبِي:** اسم خاص. تعلقي دادو ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پَنْٿُ ۽ پَنْٿَ:** ذ. [سن. پَنْٿ < پَٿ = وڃڻ] واٽ – رستو – دڳ – مارڳ. طريقو –سليڪو. ڪنهن ڌرمي اڳواڻ جو اختيار ڪيل عبادت يا پوڄا پاٺ جو خاص طريقو. ڪنهن خاص ڌرمي طريقي جو پوئلڳن جو گروهہ.

• **پَنْجَ:** عدد. [سن. پنچ؛ ف. پَنْج] هڪ عدد – چار ۽ هڪ (٥).

– **پَنْجادو پنجادُوئي:** ث. بٽئي جو هڪ نمونو (جنهن ۾ راهڪي پاڻدي جو ورهاڱو ٿيندو آهي. زميندار کي ٢ حصا ۽ هاريءَ کي ٣ حصا ملندا آهن) – پنج سمي (ت).

– **پنجَ ارڪانَ:** ذ. اسلام جا پنج بنيادي اصول (ڪلمو، نماز، روزو، حج، زڪواة).

– **پنج اَشناني:** ث. پنجن عضون کي ڌوئڻ. (جنهن ۾ مُنهَن، ٻہ هٿ، ٻہ پير ڌوئجن).

– **پنج اشناني ڪرڻ:** هٿ مُنهَن ڌوئڻ.

– **پنج آڱرو ۽ پنج آڱَرا:** ذ. پنجن سالن جي عمر جو سُوئَر (جنهن جا وَڄَ پنجن آڱرين جي ماپ جا هجن).

– **پنج انگُشت:** ث. پنج آڱريون.

– **پنجَت:** ث. پنجن ڄڻن جي ٽولي – پنجايت.

– **پنج تَتَّ:** ذ. پنج شيون – پنج عناصر (هوا، باهہ، پاڻي، مٽي، آڪاس).

– **پنج تَنْ:** ذ. پنج متبرڪ هستيون (حضور پاڪ ص، حضرت علي ڪرم الله وجهہ، حضرت بيبي فاطمہ (ع)، حضرت حسن (ع)، ۽ حضرت حسين (ع).

– **پنجتُولُ، پَنجَ تُورُ:** ذ. پنجن قسمن جي نشيدار شين مليل. گهوٽيل پنگ. نغارن يا نوبت جو واڄو جنهن ۾ پنجن چالن جو واڄو وڄي.

– **پنجپايُ:** ذ. ڪيڪٽرو (جنهن کي پنج پير ٿين).

– **پنجپٽِي:** ذ. صفت. پنجن پٽَن وارو پٽاپٽي ڪپڙو (زَنانين سُٿڻن لاءِ ڪم اچي).

– **پنجَ پنجُوءِ وارا ڪَنائي رهڻ:** پنجوءَ جا پنج روپيا هميشہ ڪَٽَل هجڻ. سدائين پئسي جي ڪوٽ هئڻ – هميشہ تنگ دستي هئڻ.

– **پنجلو پنجلُئي:** ذ. ڏسو "پنجادُو". پنجن منجهان ٻہ حصا زميندار کي ڏيڻ واري بٽئي.

– **پنج رَقمِي:** ث. رياضي جو هڪ اصول (جنهن ۾ پنج رقمون مليل هجن ۽ انهن جي ذريعي ڇهين رقم ڪڍي وڃي).

– **پنج روزہ:** ذ. صفت. پنجن ڏينهن جي مدت وارو. ٿورن ڏينهن وارو – عارضي. بي بقا – فاني.

– **پَنْجڙي:** ث. ڊاري راند ۾ ڪٽيل پنج داڻا.

– **پنج سالُ پنج سالو:** ذ. صفت. پنجن سالن عمر وارو (گهوڙو).

– **پنجَ سَرِي ۽ پنجَ سَرِيُوْنْ:** ث. پنجن سَرُن واري ڌُهري.

– **پنجَ سَمِي (ت):** ث. ڏسو "پنجادو".

– **پنج سَناني:** ث. مُنهن، هٿَ، پيرَ ڌوئڻ جو ڪم. مختصر وهنجڻ.

– **پنجَ سَنْجِي:** ث. گهوڙي کي سنجڻ جو سامان. گهوڙي جا چاندي يا سون جا پنج سنج ۽ ڳهہ: (سينا بند، جهاڳي سان طوق، طوق جي پرسان ڳاني (سنهو پٽو)، مُڇي ۽ ڏُنبڇي).

– **پَنْجَسو:** ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن جي تاڃي ۾ ٥٠٠ ڌاڳا هجن).

– **پَنْجَڪَ، پنجڪَ:** ذ. نکٽ جا پويان پنج تارا (جن متعلق چيو وڃي ٿو تہ جيڪڏهن اهي تارا ڪنهن جي گرهہ سان شمال هجن تہ ان جي قسمت ڪوٽي سمجهي ويندي). اناويهن نکٽن مان پويان پنج نکٽ (ريواتي، اُترا ڦالگني، رابدار پد، رشاڌا ۽ ڌنش – جي منحوس ليکبا آهن).

– **پنج ڪليان:** ذ. اهو گهوڙو جنهن جا چارئي پير اڇا هجن ۽ مُنهن تي ٻانو يا ٻولهہُ يعني اڇو نشان هجيس.

– **پنج ڪُنْڊو ۽ پنج ڪُنڊا:** ذ. جاميٽري جي اصطلاح موجب پنجن ڪُنڊن واري شڪل (جنهن جا پنج پاسا ۽ پنج ڪنڊون هجن).

— **پنجَ ڪٽي:** ث. پنجن قسمن جو اَنُ (جو در در تان خيرات ۾ ملي). خيرات — ڀِڪيا — دان. "پنجَ ڪٽي مِهر گهٽي." (چوڻي).

— **پنجڪون:** ث. هر قمري مهيني جون پهريون ۽ پويون پنج تاريخون (جيڪي ڪنهن به ڏنڍي شروع ڪرڻ لاءِ منحوس سمجهيون وينديون آهن ۽ جم موت لاءِ پڻ بدسوڻ واريون ڪري ليکيون وينديون آهن).

— **پنج ڪُٽي (ٿ):** ذ. پَرت جو هڪ قسم (جنهن ۾ پنج ڪُٽَ سِٽيَل هجن).

— **پنج گانہ:** ذ. پنج وقت (نماز جا: فجر، ظُهر، عَصر، مغرب ۽ عِشا).

— **پنج گُلو:** ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن تي پنجن قسمن جا رنگين ڇِٽَ گُلَ هجن). ٻوٽي جو هڪ قسم (پن سَت گُلي جهڙا، گُلَ اڇا ۽ توتاڙي وانگر).

— **پنج مارُ:** ذ. هڪ ڌڪ سان پنج ڄڻا مارينڊڙ پهلوان. (ڪناية) ڏڄڻو — ڳيدي.

— **پنج مارَ ج پنج مارُون:** ث. پنجن مارُن واري جاءِ.

— **پنج ماهي پنج ماهي:** ذ. صفت. پنجن مهينن جو (فصل، ڍورو وغيره).

— **پنج مورو:** ذ. اهو هنڌ جتان ڪنهن نهر يا واهه مان پنج شاخون نڪرن ۽ پنج دروازا يا موريون هجن. (اسم خاص) تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.

— **پنج ميل (ٿ):** ث. ڪچيءَ جو هڪ قسم. (جا ڪنهن خاص ذات مان نہ هجي، پر ٻانڻ مرادو پيدا ٿي هجي).

— **پنج منگل:** اهو مهينو جنهن ۾ پنج منگل وارا ڏينهن اچن.

— **پنج نَدِ:** ث. پنج نديون: جهلم، چناب، راوي، بياس ۽ ستلج جو گڏيل وهڪرو ۽ انهن جي وهڻ وارو علائقو.

— **پنج نوبت:** ث. بادشاهن جي در تي پنج وقت وڄندڙ واڄو. نقارن جو واڄو. جنگ جي ميدان ۾ وڄندڙ. پنج ساز (دُهل، دمامو طبل، دف ۽ ڪنج).

— **پنجَڻ:** ث. پنجن ٽڻن واري ڳُٺون.

— **پنجو ج پنجا:** ذ. پنجن جو عدد — پنج. تاس ۾ پنجن داڻن وارو پتو. ڍاري جو پنجَن داڻن وارو داءُ.

— **پنج واتي بَلا:** محاورو. هٽ چنبو. چيرينڊڙ ڦاڙينڊڙ جانور (شينهن، چيتو وغيره). خوفناڪ جانور. بلا وغيره. (ڪناية) سيڪجهه ڳَرڪائي ويندڙ. گهڻو ڳالهائيندڙ. چالاڪ.

— **پنجوٽ:** ث. پنجون حصو. محصول جو هڪ قسم (جنهن ۾ ڪمائيءَ جو پنجون حصو ورتو وڃي).

— **پنجَ وڪارَ:** ذ. پنج اوڳڻ (ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهہ ۽ اهنڪار).

— **پنجون:** عدد قطاري. قطار ۾ پنجون نمبر.

— **پنجُوڻ:** ث. چار پيرا وڌيڪ هئڻ جي حالت.

— **پنجُوڻو ج پنجُوڻا:** صفت. چار پيرا وڌيڪ (تعداد يا وزن. جيئن ١ جي پنجوڻ ٥، ٢ جي پنجوڻ ١٠ ۽ ٣ جي پنجوڻ ١٥ وغيره).

— **پنجَئي آڱريون برابر نہ هئڻ:** ماڻهو هڪجهڙا نہ هئڻ.

— **پنجَئي پورا ڪرڻ:** عبادت جا پنجئي وقت پورا ڪرڻ. اسلام جا پنجئي فرض پورا ڪرڻ.

— **پنجَئي ثويا لَڀڻ:** سمورو فائدو ٿيڻ. سڀ ڪجهہ ڦبي وڃڻ.

— **پنجَئي گيهہ ۾ هجڻ:** گهڻو فائدو ملڻ. مفت جو مال ملڻ. دل جي خواهش پوري ٿيڻ. سڀ مرادون پوريون ٿيڻ.

— **پنجَئي گيهہ ۾ هئڻ:** تمام گهڻو فائدو هئڻ. پاڳ ورڻ. ڪم سولا ٿيڻ.

● **پنجي ج پنجيُون:** ث. تاس ۾ پنج داڻن وارو پتو.

● **پنجَ:** ث. [س] ڍير. گهٽائي. ڊوائڻ جي گهٽائي.

● **پنجاب، پنجابُ:** اسم خاص. [ف. پنج + آب] پاڪستان جو هڪ صوبو (جنهن مان پنجن ندين جهلم، چناب، راوي، بياس ۽ ستلج جي وهڻ ڪري اهو نالو ٿيو).

— **پنجابي، پنجاپي:** ذ. پنجاب جو رهاڪو. پنجاب جي ٻولي. (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو.

● **پنجاريل ج پنجاريلَ (ٿ):** ذ. جوانيءَ وارو گهوڙو.

● **پنجاسي:** عدد شماري. [سن. پنچاشيت] پنجن ايڪن اٺن ڏهاڪن وارو عدد — اسي ۽ پنج (٨٥).

— **پنجاسيهون:** عدد قطاري. چوراسيءَ کان پويون نمبر.

● **پنجانوي:** عدد شماري. [سن. پنچوَت] پنجن ايڪن نون ڏهاڪن وارو عدد — نوي ۽ پنج (٩٥).

● **پنجاڻ:** اسم خاص. تعلقي جيمس آباد ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

● **پنجاهہ:** عدد شماري. [سن. پنچاشَت] پنجن ڏهاڪن وارو عدد (٥٠).

— **پنجاهہ پادر لاهي هٿڻ:** تمام گهڻو بڇڙو ڪرڻ — سخت بيعزتو ڪرڻ. ڏاڍي سيڪت ڏيڻ.

— **پنجاهون:** عدد قطاري _ قطار ۾ پنجاهون نمبر.

— **پنجاهي:** ث. اٽڪل پنجاهہ — پنجاهہ جي لڳ ڀڳ — پنجاهہ ڪن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پَنجَتَ (ک):** ث. پنجن ڄڻن جي صلاح مصلحت يا ميڙ منٽ. ٻهت. راضي ڪرڻ لاءِ حيلو – پرچائڻ لاءِ تجويز. "سي رنل راڄن شاڌا شَلَ ڪنهن پنجت سين پرچن" (راڄن شاهه).

• **پَنجتولي:** ث. شربتائين ململ جو هڪ قسم.

• **پَنجَتيهہ:** عدد شماري [سن. پَنچتْرِنشَتْ: پرا. پَنچَتيبا] پنجن ايڪن ٽن ڏهاڪن وارو عدد. ٽيهه ۽ پنج (٣٥).

– **پَنجَتيهون:** عدد قطاري. قطار ۾ پنجتيهون نمبر.

• **پَنجِڙو ۽ پَنجِڙا:** ذ. جل ديوتا جي شان ۾ هڪ قسم جو گيت (اُڏيري لال جا اهڙا گيت "لال جا پنجڙا" مشهور آهن).

– **پنجڙا ڳائڻ:** ڪجهه به حاصل نہ ٿيڻ. ماٺ ڪري ويهڻ.

• **پَنجِڙي:** ث. ننڍي ماتا – اُرڙي.

• **پنجر حصو:** اسم خاص. تعلقي ماتلي (ديري محبت) ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پَنجو ۽ پَنجا:** ذ. [ف. پَنْجَہ] هٿ يا پير جي آگرين وارو حصو – چنبو – چَنگُلُ.

– **پنجي ۾ اچڻ ڦاسڻ:** گرفت ۾ اچڻ – قابو ٿيڻ – ڦاسڻ.

• **پَنجو:** اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پَنجو اَبڙو:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات (آهوجا هندن جو پاڙو).

• **پَنجوڄَنِ:** اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پَنجوڙُ ۽ پَنجوڙَ:** ذ. جهنگلي جانورن جي ڦاسائڻ لاءِ مُڃَ يا ڪاٻار جو ڄارُ.

• **پَنجوڙي ۽ پَنجوڙيُون:** ث. جانورن جي پر ڪي ٻڌڻ لاءِ رسو يا ڇر جي وڏي (جنهن ۾ وڪڙ واري ڳنڍ هجي جا پير ۾ ڦاسائجي).

• **پَنجو ڪنارو:** اسم خاص. تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پَنجو ڪوڪر:** اسم خاص. تعلقي ڏوڪري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پَنجو لوڌڙ:** اسم خاص. تعلقي رتيديري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پَنجوَنجاهہ:** عدد شماري. [سن. پَنچَپَنچاشَتْ] پنجن ايڪن ۽ پنجن ڏهاڪن وارو عدد – پنجاهہ ۽ پنج (٥٥).

• **پَنجوئي:** اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پَنجويهہ:** عدد شماري [سن. پَنچوِ تشت] پنجن ايڪن ٻن ڏهاڪن وارو عدد ويهہ ۽ پنج (٢٥).

– **پَنجويهون:** عدد قطاري چوويهن کان پوءِ وارو نمبر.

• **پَنجُ:** ذ. [ف] ترڻيءَ سميت پنج آگرين – چنبو. قبضو – گرفت – پَڪڙ.

– **پنجہ ڪَشُ:** چنبو. ڏيندڙ. گوشت کائيندڙ (پکي).

– **پنجهٔ مَريم:** ذ. گاهہ جو هڪ قسم (جنهن تي هڪ روايت موجب حضرت بيبي مريم. حضرت عيسيٰ عليہ السلام جي ڄمڻ وقت چنبو هنيو هو).

• **پَنجَهتَر:** عدد شماري [سن. پَنچَسَپْتَتِ] پنجن ايڪن ستن ڏهاڪن وارو هڪ عدد – ستر ۽ پنج (٧٥).

– **پَنجَهتريُون:** عدد قطاري. چوهتر کان پوءِ وارو نمبر.

• **پَنجَهٺ:** عدد شماري [سن. پَنْچَشَشْتِ] پنجن ايڪن ڇهن ڏهاڪن وارو عدد – سٺ ۽ پنج (٦٥).

• **پَنجَهٺيونْ:** عدد قطاري. قطار ۾ پنجهٺيون نمبر.

• **پنجيتاليهہ:** عدد شماري [سن. پَنچَچَتوارِ نشَتْ] پنجن ايڪن چئن ڏهاڪن وارو عدد – چاليهہ ۽ پنج (٤٥).

– **پنجيتاليهون:** عدد قطاري. چوئيتاليهين کان پوءِ وارو نمبر.

• **پَنجيري:** ث. ويم واري زال لاءِ ناهيل هڪ خوراڪ (جا عموماً پنجن شين مان تيار ڪئي ويندي آهي: ڏاٿا، اٽو، کنڊ، گيهہ ۽ مغزيات). بيمار جي خوراڪ جو هڪ قسم.

• **پَنْجُ ۽ پَنْجَ:** ذ. [سن] هندن جي پنجات جو هڪ رڪن – پِنچ. ناهہ ڪرائيندڙ – ٺياڪڙُ – آمِينُ.

• **پَنجات (ث):** ث. اتر اولهہ جي ڪنڌ کان لڳندڙ هوا.

• **پَنجات، پَنْجائت، پنجايَت ۽ پَنْجاتون، پنجائتون، پنجايتُونْ:** ث. [سن. پنجايَتَ < پنج = پنج] پنجن ڄڻن جي جماعت (جا هندن جا نياءَ ۽ فيصلا ڪري). هندن جي مشاورتي مجلس. پائيچاري – برادري – نيات.

– **پنجاتي پنجائتيُ:** صفت. پنجائت جو.

• **پنجاري (ث):** ذ. چوپائي مال جي سڃاڻپ جو هڪ نشان.

• **پَنجانگ ۽ پنجانگ:** [سن. پَنْجانگ] = پنجن انگن وارو. پنج انگ. ٽيٿون – وار.

• **پَنْچَرُ ۽ پَنچَر:** ذ [انگ. Puncture] ٽنگ – سوراخ – چيرُ.

– **پَنْچَر ٿيڻ:** ٽنگ ٿيڻ – سوراخ ٿيڻ. ڦاٽي پوڻ. ٽيوب مان ٽنگ ٿيڻ ڪري هوا نڪري وڃڻ.

• **پَنچري:** ث. ٻيلي ۾ چوپائي مال چرڻ تي ورتل محصول.

• **پَنْچَمُ:** ذ. [سن. پنچَمَ] راڳ جي اصطلاح ۾ سرگم جو پنجون سُر "پا". هندول راڳ جي هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

• **پَنْچمي:** ث. [سن. پَنچ] چنڊ جي پنجين تاريخ – پَنچِيُن.

• **پنجناڪ ۽ پنجناڪ:** ذ. [سن. پَنچَنَڪَ] شينهَن.

• **پَنچڻُ (ث):** ذ. مٿو – سر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پنڇٽِي (ٿ):** ٿ. سِسِي – مُنڊي.
• **پنڇي ج پنڇي:** ذ. پکي.
• **پَنڊ:** ٿ. [ف] نصيحت – مت ـ صلاح.
– **پَنڊ پارڻ:** صلاح تي هلڻ – نصيحت مڃڻ – چيو وٺڻ.
– **پندگو:** صفت. نصيحت ڪندڙ – ناصح – هدايت ڪندڙ.
• **پِندار:** ذ. [ف] خيال – غور – ويچار. غرور – تڪبر. فخر.
• **پنداراڻي:** اسم خاص. بلوچ قوم جي هڪ قبيلي جو نالو.
• **پِنداسي:** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (Half beak).
• **پندرهَن:** عدد شماري. [پرا. پَنڌرهہ: سن پَنچدش] پنجن ايڪن ۽ هڪ ڏهاڪي وارو عدد – پنج ۽ ڏهہ (١٥).
– **پندرهُون:** عدد قطاري. چوڏهن کان پوءِ وارو نمبر.
• **پَنڌ ج پنڌ:** ذ. [سن. پَنٿ = رستو] واٽ – گَسُ – رستو. مفاصلو – وچ واري دُوري يا وِڇوٽي. هلڻي – چال. رفتار. (ظرف) پيدل – پيادو.
– **پنڌارو:** ذ. صفت. پنڌ وارو – پيدل.
– **پنڌاڻي:** ٿ. پنڌ ڪرڻ جي مزوري يا اُجرت. اچ وڃ جو ڀاڙو.
– **پنڌ پاسي پر نبيرڻ:** پنڌ پورو ڪرڻ – مفاصلو طئي ڪرڻ. ريتائتو ڪم ڪرڻ.
– **پنڌ پَٽَڻ:** پنڌ ڪرڻ – هلندو رهڻ – مفاصلو طئي ڪرڻ. وک وڌائڻ – تکيرو هلڻ.
– **پنڌ پڇڻ:** حاج ڪرڻ – پار پتو پڇڻ – گولا قولا ڪرڻ. هلڻي ڏسڻ.
– **پنڌ پڙو:** ذ. صفت. پنڌ ڪندڙ. واٽ ويندڙ – واٽهڙو.
– **پنڌ پورڻ:** پنڌ ڪرڻ. واٽ وٺڻ – گس وٺي هلڻ. تمام تکڙو هلڻ.
– **پنڌ پوڻ:** پنڌ شروع ڪرڻ – روانو ٿيڻ. واٽ وٺڻ.
– **پنڌ جارا نهارڻ:** راهون ڏسڻ – واٽون نهارڻ – اچڻ وارا گهڻ گهيڙ جاچڻ. اچڻ جو انتظار ڪرڻ.
– **پنڌ ڙيو:** ذ. صفت. پنڌ وارو – پنڌ ڪندڙ. پيادل – پيرين پيادو.
– **پنڌ ڪرڻ:** وري وري وڃڻ (ڪم لاءِ). تمام گهڻو هلڻ. عرضدار تي گهڻا پيرا وڃڻ. جاکوڙ ڪرڻ.
– **پنڌ ڪرائڻ:** گهڻو هلائڻ (آسري يا دلاسي تي گهڻو رلائڻ. نلهو دلاسن تي هلائڻ.
– **پنڌ ڪٽائڻ:** پنڌ ڪري منزل کي رسڻ. مفاصلو پورو ڪرڻ.
– **پنڌ ڪَرجي پوڻ:** چڙهيءَ جي جانور جي چال خراب ٿيڻ.
– **پنڌن ۾ پلتجي پوڻ:** تکو هلڻ – تکو پنڌ ڪرڻ. سانده منزلون ڪندو هلڻ – بنا ٽڪ پيڇڻ جي هلندو رهڻ.

– **پنڌ وڃڻ:** پنڌ ڪرڻ. منزل ڪٽڻ – مسافري پوري ڪرڻ. پنڌ ڪٽائڻ.
• **پندرهن:** عدد شماري. پنجن ايڪن ۽ هڪ ڏهاڪي وارو عدد – پندرهن (١٥).
• **پنڊريُون پڃائڻ (ت):** ڏاڍو ٿڪائڻ – ڏاڍو هلاڪ ڪرڻ. سخت مارڪٽ ڪرڻ.
• **پِنڊ، پِنڊُ:** ضمير. پاڻ – خود – جند – پنهنجو پاڻ.
• **پنڊ جو:** صفت. پنهنجو – خودجو – شخصي.
– **پِنڊُ ج پِنڊ:** ذ. [سن. پِنڊُ = گڏ ڪرڻ] سرير – جسم – بت. اٽي يا چانورن مان ٺهيل لڊون (جو هندو مئل ماڻهوءَ جي نيت ورهائيندا آهن). وڻ جي پڪل ڪارڪ (ت). ٻرڪي (ت). ٻري.
– **پنڊُ پرائڻ:** هندڪي رسم موجب ختمو ڏيارڻ. غميءَ جي موقعي تي برادري جو ساٿ ڏيڻ.
– **پِنڊُ پاهڻُ، پِنڊُ پهڻُ:** ذ. پٿر تي ويل بُت. هزارين سال پاڻي ۾ رهڻ ڪري پٿر تي ويل جسم (ساهوارو وڻ. ٻوٽو وغيره).
– **پنڊُپاهڻ (پهڻ) ٿيڻ:** هڪ وهمي اعتقاد موجب اڳئين زماني ۾ جادو جي اثر سبب ماڻهوءَ جو پٿر بنجي وڃڻ. سُڪي پوڻ – هڪ هنڌ بيهي رهڻ. ماٺ ۾ ٻيهي رهڻ.
• **پنڊا (ڪم ل):** ذ. سنڌي گجرون. پيتائي گجرون.
• **پنڊتُ ج پنڊت:** ذ. [سن. پَنڊِتُ] داناءُ – عقل وارو. عالم – وِدوان. ڌرمي قاعدا ڄاڻندڙ. ٻائو – ٻانيڻ. جوتشي. ڏاهو.
– **پنڊتائو:** صفت. پنڊت جو – پنڊت وارو.
– **پنڊتائي، پنڊتپڻي، پنڊتي:** ٿ. پنڊت جو ڪم.
• **پنڊتياڻي ج پنڊتياڻيون:** ٿ. پنڊت جي زال – ٻانيڻياڻي. پڙهيل ۽ هوشيار عورت.
• **پِنڊريڪ:** ذ. [سن. پُنڊرِيڪ] شينهَن.
• **پنڊڙو ج پنڊڙا:** ذ. "پنڊو" جو اسم تصغير – ننڍڙو پنڊو. (ٿ) پنڊڙي ج پنڊڙيون.
• **پنڊو ج پنڊا:** ذ. [سن. پٽَ] ڪجيءَ جي ڦڙهن يا ڦيش مان ٺهيل وڏو ڇپو (جو ڪارڪن. انّ. تماڪ وغيره رکڻ ۾ ڪم اچي "گگر گگر پنڊا اڙيا"). پڪل ڪارڪن جي گوشي تي ڇاڙهڻ لاءِ ڪجيءَ مان ٺهيل ڇپو. جسم – بدن – ڇاتي – سينو – اَرهُ. دُنب (گهوڙي جي). گهڻو ڳالهائيندڙ (ت).
– **پنڊا پرڻ:** سُڪل ڪارڪون ڇپن ۾ پرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **پنڊا ڏيڻ:** كاركن كي جهار كان بچائڻ لاءِ ٻهارن تي ڦڙهن جون ڳوٽريون چاڙهڻ.

— **پنڊبوٽڻ:** متارو ٿيڻ — ڏنڊو ٿيڻ (ڪنهن جانور، خصوصاً گهوڙي جو).

• **پنڊوچ پنڊوچڻ:** ث. دريائي ٻيڙيءَ جو هڪ قسم.

• **پنڊي ج پنڊيون:** ث. [سن. پت] ڪچيءَ جي ڦڙهن مان نهيل ڇٻو (تماڪ وغيره وجهي رکڻ لاءِ). ٽونري (تماڪ جي). ماني رکڻ لاءِ ڪچيءَ جي ڦڙهن يا ڪانگڙيءَ مان نهيل ڇٻي — ڏٻڪي (ل). ڏاندن جي ڪلهي تي رکيل ڳوڻ جو ٽڪرو (ت). (صفت). سُست — توني — ڪاهل. پيٺي (ت).

• **پنر، پنوَّ (ت):** اسم خاص. مينگهوارن جي هڪ ذات جو نالو.

• **پنرُ ج پنرَ:** صفت. [سن. پرڻ = پن] پنن وارو. (ذ) بصر جو قسم — پوڪ بصر. ٻوٽي جو هڪ قسم (جنهن جي پن کي پنير چون ۽ دوا طور ڪم اچي).

• **پنر:** ظرف. [سن. پنر = دوباره] ٻيهر يا وري جو مفهوم ادا ڪندڙ لفظ.

— **پنر اُٿڻ:** ٻيهر جيئرو ٿيڻ.

— **پنرجنم:** ذ. وري جمڻ — ٻي جُوڻ. (هندن جي عقيدي موجب روح جو عملن موجب مرڻ کان پوءِ وري ٻئي ساهواري جي روپ ۾ دنيا ۾ اچڻ) — تناسخ.

— **پنرملن:** ذ. ٻيءَ جُوڻ ۾ ملاقات.

— **پنرُ واهُه:** ذ. ٻيو پيرو وهانءُ — ٻي شادي.

• **پنرو:** ذ. ڇنڊ.

• **پنرو (لس):** ذ. صفت. نوجوان. جهونجهار — پهلوان — سُورهيه.

• **پنرهُه:** صفت. ڏسو "پنڌرهن" (١٥).

• **پنوَّ (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پنرو ج پنرا:** ذ. ڪنن، ۾ پائڻ جو هڪ ڳهه.

• **پنڪ:** ث. ننڊ جو جهوٽو — اوجهراٽي. پنڪي.

• **پنڪڙي:** ث. 'پنڪي' جو اسم تصغير. ٿورڙي ننڊ. ننڊ جو ٿورو جهوٽو.

• **پنڪائي:** ذ. گاهه جو هڪ قسم (جنهن مان چت تي وجهڻ جا تڏا نهن).

• **پنڪي ج پنڪيون:** ث. [ف. پينڪي] ننڊ جو جهٽڪو — ٿوري ننڊ. جهوٽو — اوجهراٽي.

— **پنڪيءَ ڪاڏو:** ذ. صفت. پنڪيون ڪائيندڙ — سُست — توني.

— **پنڪيون ڪائڻ:** جهوٽا ڪائڻ — اوجهراٽيون ڪائڻ.

• **پنڪُ ج پنڪَ:** ذ. [پرا. پڪو: سن. پڪش] پکُ ڪنڀ. پرُ. (صفت) پنگلو — جڏو.

• **پنڪڙي ج پنڪڙيون:** ث. گل جو پن.

• **پنکو ج پنکا:** ذ. پکو — وڃڻو — ونجڻو.

• **پنکي ج پنکي:** ذ. ڏسو "پکي".

• **پنگ:** ث. چڊي رَٻ. (صفت) پاڻيءَ جهڙو چڊو.

— **پنگو:** ذ. صفت. پاڻي جهڙو پنڙو — چڊو.

• **پنگُ ج پنگَ:** ذ. پاڻيءَ جو هڪ جيت — پونڙو. پونگو — ٻچو.

• **پنگائڻ:** مصدر. صاف پاڻيءَ ۾ ڪار وجهي ان ۾ ڦيٿهڙ ڪپڙن کي مناڙڻ. (پنگايو — پنگائيندو — پنگايل).

• **پنگت ج پنگتون:** ث. [سن. پنڪت] پائيچارو. برادري. جماعت. سماج. سنگت. مذهبي مجلس.

• **پنگتي ج پنگتي:** صفت. پنگت جو سماجي — قومي.

• **پنگرائڻ (ت):** فعل متعدي. ڌوٻين جي اصطلاح ۾ ڪپڙن کي اَس جو هلڪو تؤ ڏيارڻ. (پنگرايو — پنگرائيندو — پنگرايل).

• **پنگرجڻ (ل):** فعل مجهول. پسرجڻ — چڙڻ. ڪاوڙجي اٿڻ. سنبرڻ — اُسهڻ. (پنگريو — پنگربو — پنگريل).

• **پنگريا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پنگلُ ج پنگلَ:** ذ. صفت. پنگلو.

• **پنگلو ج پنگلا:** ذ. صفت. [سن. پنگُ] هٿن پيرن کان معذور. سنڌن سُڪل. جڏو — موتاج.

— **پنگلائي:** ث. ٽنڊائي. جڏائي. معذوري — موتاجي.

• **پنگرُ ج پنگرَ (لس):** ذ. مينهن وسارڻ. "پنگر روءِ پريان جو جلوه نت جباب" (ڪبير شاهه).

• **پنگڻ (ل):** مصدر. رنڊڻ. (پنگيو — پنگيندو — پنگيل).

• **پنگو ج پنگا:** ذ. ڪچيءَ جو گوشو (ڏونڪن سميت) — ڪچيءَ جي چڙهي. سراڻ مان وڍيل ٽڪر (ل). (صفت) سنهو — ڏٻرو. ضعيف. هيٺو — ٿڪل.

• **پنگي ج پنگيون:** ث. جوٿائي (جي ماڻ) — پٽڪي (ت).

• **پنگ ج پنگَ:** ذ. نانگ.

• **پنيارو (ت):** ذ. انٽ يا هرلي جي مسواڙ — پاٽيالو.

— **پنٺو ج پنٺا:** ذ. صفت. پينو — فقير — گدا — بکاري — منگتو. سوالي — هٿ ٽنگيندڙ. (ث) نپٺي ج نپٺيون.

— **پني پوري ڪرڻ:** ٻچت نه هئڻ جي باوجود پين کان مدد وٺي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪم جي سرانجامي ڪرڻ.

• **پنو ۽ پنا:** ذ. [سن. پَرڻُ = پن] ڪاغذ – ڪاڳر. ڪتاب جو ورق. پَنُ (تماڪ جو). ڳهه کي ڳنڍڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ سون يا چانديءَ کي ڳنڍڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ سون يا چانديءَ جي ٽڪري. اوزار جي ڌار يا مُنهن. تيزي (هٿيار جي). مُنهَن (ڪهاڙيءَ وغيره جو). رنگ – رونق. مُنهن جي] – ڏيا. جُتيءَ جو اڳ وارو چمڙو. هيري جو هڪ قسم.

– **پنا ڪپڻ:** چمڙي مان جُتيءَ جا اڳ وارا چمڙا ڪپڻ.

– **پنائي ۽ پنائي:** ذ. صفت. ڪاغذي. پنا وڪڻندڙ.

– **پنوتري:** ث. فهرست. وهي يا ڪتاب جي مُنڍ ۾ ٽتڪرو.

• **پنو:** مصدر. "پڄڻ" مان ماضي. پُڳو – پهتو – رسيو. پورو ٿيو. (ث) پني ۽ پُنيون.

• **پنوارِي:** اسم خاص. تعلقي خيرپور ميرس ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.

• **پنوائِي:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

• **پنوباعيد:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ ديهن جو نالو (پنو باعيد جاگير، پنو باعيد رعيتي).

• **پنوخالصو:** اسم خاص. تعلقي گهوٽڪي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پِنوڙو ۽ پِنوڙا:** ذ. [سن. پِنڊ = ڳنڍيو] آلي مٽيءَ جو ڳنڍيو – ڳوهيل مٽيءَ جو] لَپوڙو. ڳرو ڏڪ – پڃَرَ جو ڏڪ (ڪ).

• **پنو عاقِل:** اسم خاص. ضلعي سکر ۾ هڪ تعلقي، تپي ۽ ديهه جو نالو.

• **پنو عُثمان:** اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنو غلام علي:** اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنو نوراني:** اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنو نٿون:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنْوَهارُ ۽ پنْوَهارَ:** ذ. صفت. [سن. پَشُهُ] رڍون يا ٻڪريون چاريندڙ – ريڍار – ٻڪرار.

• **پنْوَهرَ:** ذ. هڪ ذات جو نالو.

• **پنْوَهرڪي:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنِهانْ:** ظرف. [ف] لِڪل – ڳجهو – مخفي – پوشيده.

• **پنهَچَرڻُ:** ذ. ڪنهن غلط ڪم يا نحوست تارڻ جو اُجورو – ڪنارو. ڏنڊ – جرمانو.

• **پنْهَنجو پنْهِنجو ۽ پنْهنْجا:** ضمير (مالڪي ڏيکاريندڙ لفظ) خود جو – سندو – آپ جو "منهنجو پنهنجو، هن جو پنهنجو، تنهن جو پنهنجو".

– **پنهنجا پٽائڻ:** وڏن کي خوار ڪرڻ ـ مائٽن کي بدنام ڪرڻ – وڏن جي بي عزتي ڪرائڻ.

– **پنهنجا پيرَ چڏائڻ:** پنهنجي جند ڇڏائڻ – پاڻ کي آجو ڪرائڻ. تمام زور سان ڀڄڻ – ٽڪڙو ڊوڙڻ.

– **پنهنجا سنڀارڻ:** عزيز يا مِٽ مائٽ ياد ڪرڻ. ويم جو وقت اچڻ (ت).

– **پنهنجا مهِينا ٿيڻ:** ويم جو وقت اچڻ – حمل جو ٽائون ۽ ڏهون مهينو ٿيڻ.

– **پنهنجا هجڻ:** عزيز هجڻ – مائٽ هجڻ. پَريا مهينا هئڻ – حمل جا ڏينهن پورا هجڻ.

– **پنهنجائِپ:** ث. ڏسو "پنهنجائي".

– **پنهنجو پاڻُ:** ضمير. پنهنجي سِر – پاڻ – خود. (ظرف) خود بخود – آپي آپ.

– **پنهنجو پرائي پرايو ۽ پنهنجا پراوا، پرايا:** محاورو. ڪنهن جو ٻـ. ڏاريو ۽ ڌُرِ وارو. دوست دشمن – يار اغيار.

– **پنهنجو دڳ وٺڻ:** پنهنجو رستو وٺڻ. پنهنجي نموني سان ڪم ڪرڻ. پنهنجي مرضي موجب هلڻ. جدا ٿيڻ.

– **پنهنجو ڪرڻ:** پنهنجو بنائڻ. دوست بنائڻ. همدرد بنائڻ. پنهنجي نالي ڪرڻ. سنگابندي ڪرڻ – مائٽي ڳنڍڻ.

– **پنهنجو مَٽُ پاڻ هئڻ:** يڪتا هئڻ – يگانو هئڻ (ڪنهن فن ۾). نالي وارو هئڻ. نامي گرامي هئڻ.

– **پنهنجي پاڇي کان ڇرڻ:** هر وقت ڊڄندو رهڻ. حد کان زياده ڊپ ڪرڻ (هر عمل ۾). پاسيرو رهڻ. احتياط کان ڪم وٺڻ.

– **پنهنجي پڳهَرَ ۾ هڏڻ:** پنهنجا عيب ڏسي شرمسار ٿيڻ.

– **پنهنجي پڳهَرَ ۾ پورو هُئڻ:** پنهنجي پريشانين ۾ گرفتار هئڻ – مشڪلاتن ۾ مبتلا هئڻ. پنهنجون مشڪلاتون ڪافي هئڻ.

– **پنهنجي پيرن تي بِيهڻُ:** پنهنجي ڪمائيءَ وارو ٿيڻ. وڏو ٿيڻ – سمجهو ٿيڻ. پنهنجو ڏنڌو يا گهرٻار آساني ۽ سلامتيءَ سان هلائي سگهڻ.

– **پنهنجي پير تي ڪُهاڙو هڻڻ:** پنهنجو پاڻ نقصان ڪرڻ. جو ڪائنو ڪم پاڻ کان ٿي وڃڻ.

– **پنهنجي حق ۾:** محاورو. پنهنجي واسطي – پاڻ لاءِ ـ

پنهنجي باري ۾.

– **پنهنجي رَخَ وارو:** محاورو. پنهنجي خيال وارو – پنهنجي مرضيءَ موجب هلندڙ – خود خيال. رڳو پنهنجيءَ سمجهه تي هلڻ وارو.

– **پنهنجي مَتِ ۾ تركڻ:** پنهنجي ڳالهائڻ ۾ پاڻ کي ڦاسائڻ. ڳالهه تي پورو نه اچڻ. پنهنجن خطائن سببان کو همت جو کم نه کري سگهڻ.

– **پنهنجي مُنهَن:** صفت. پنهنجي خيال سان – خود خيال – روءِ سوءِ – اکيلائي ۾ فرصت ۾.

– **پنهنجي مُنهَن ٿيڻ:** خود خيال ٿيڻ – خود مختار ٿيڻ. اکيلو ٿيڻ – پاسيرو ٿيڻ. اکيلائي ۽ واندڪائيءَ ۾ اچڻ.

– **پنهنجي نالي هُئڻ:** بي مثل هئڻ. نالي وارو هئڻ. کنهن فن ۾ يکتا هئڻ. پڄنديءَ وارو هئڻ. خوددار هئڻ. خودداريءَ ۾ مشهور هئڻ.

– **پنهنجي وڻنديءَ وارو:** ذ. صفت. پنهنجي مرضيءَ موجب هلندڙ. کنهن ٻئي جي چوڻ تي نه هلندڙ. پنهنجي روءِ سوءِ.

– **پنهنجي هٿان:** ظرف. پنهنجو پاڻ کان. جاتي ٻُجهي. پنهنجي عملن جي کري.

– **پنهنجون پاڻ کرڻ:** پنهنجون خود خيال رٿائون عمل ۾ آڻڻ. "پنهنجون پاڻ پلک ۾. کري روح رضائون راءِ" (چتو کتي).

• **پنهواڙ:** اسم خاص. هڪ ذات.

• **پنهْوارِ:** اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنهواري:** اسم خاص. پني عاقل. کوٽ ڏيجي ۽ حيدرآباد تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنهْوَرکي:** اسم خاص. بدين. ميرپور خاص ۽ ڏگهڙي تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنهوارُ ج پنهوارَ:** ذ. صفت. [سن. پنُش = رد پکري + "آرَ" = وارو] ٻکرار. ردون ٻکريون چاريندڙ – ريڊار.

• **پنهوارَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي شکارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنهوان پنهواري:** ث. گهوڙي جي بيماريءَ جو هڪ قسم (پوئين پير جو سَنڌ. تنگ جي اندرين نبض جڙهي سُجي پوي). فعل مجهول.

• **پهنوارجڻ (ت):** بيمار ٿيڻ. ٻت ۾ سُور ٿيڻ – اُرهاڄڻ. (پنهواريو – پنهاوريو – پنهواريل).

• **پَنهِوارو:** اسم خاص. تعلقي ڦنمبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پنهِواري:** اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

ضلعي سکر جو هڪ ڳوٺ (جتي مولانا تاج محمود امروٽيءَ جي استاد مولانا عبدالقادر جو وڏو مدرسو هو).

• **پنهوَرَ:** اسم خاص. ڏسو "پنُهوَرَ".

• **پنهُونُ:** اسم خاص. کيچ مُکران جي حاکم جو پٽ (سنڌ جي مشهور عشقيه قصي "سسئي – پنهون" جو کردار). (کناية) دوست. پيارو – محبوب.

• **پنهُون ٻِٽِي:** اسم خاص. تعلقي ڳڙهي خيري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پَنهيَرُ ج پَنهيَرَ:** ذ. لوڙهو – واڙ.

• **پنهيرو:** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (ٻن سنهڙا، زمين تي ڄِٽَ هٽي).

• **پَنهيَرَ وَل:** ث. جهنگلي وَل جو هڪ قسم (جنهن جا پَنَ ۽ ڏانديون سُکائي. کُٽي ۽ ٻُسائي انهن جي رَس پيئڻ جي کم اچي – مزاج جي ٿڌي ٿئي).

• **پَنهيَرو ۽ پَنهيو:** ذ. صفت. مسافر – واٽهڙو. ڏسو "پَهيَرو".

• **پنڍ پنڌُن پنڌُون:** ذ. پيرُ – پَنڌُ – واٽَ – گَسُ. نشان – اُهڃاڻ. "منجهان پنڌ پروڙ. تو منجهه آهيس تکيو" (شاهه). رازُ – ڳجهه. رمز. چوپڙ راند جي ساري – ڳوٽ. ڏاري جو هڪ داءُ (جو صرف هڪ داڻو ڏيکاري). چوپڙ راند ۾ آٽ. يارهن. پنجويهه جي داءُ پوڻ سان هڪ ساريءَ کي هڪ گهر وڌيک هلڻ جو ويجهه.

– **پنڍ پنڌُن پنڌُون بارهن:** ذ. ڏاري راند ۾ ٻن ڇَکَنِ جو داءُ (جو سوپ جو داءُ آهي). فتح – سوپ. فائدو.

– **پنڍ پنڌُن پنڌُون بارهن ٿيڻ:** تمام گهڻو فائدو ٿيڻ. سڀ کم سرانجام ٿيڻ. ڀاڳ ورڻ.

– **پنڍ پنڌُن پنڌُون ڇڏائڻ:** چوپڙ راند ۾ مُئل ساري ڇڏائڻ.

– **پنڍ پنڌُون پنڌُون ڏيڻ:** کنهن ڳالهه جو سُر ڏيڻ – ڳجهه ظهار کرڻ – راز کولڻ. کاميابيءَ جي واٽ ڏيکارڻ.

– **پنڍ پنڌُن پنڌُون سٽ:** ظرف. يکدم – بنا دير – جهٽ پٽ. ڀهريائين.

– **پنڍ پنڌُن پنڌُون کڍڻ:** ڳالهه کجهه ظاهر کرڻ – اشارو کرڻ – راز ظاهر کرڻ. "پنڌن کنيو. راز پروڙيو". (چوٽي).

– **پنڍ پنڌُن پنڌُون مارڻ:** چوپڙ يا ڇلهر راند ۾ ساري مارڻ.

– **پنڍ پنڌُون پنڌُون هٽڻ:** ڏارو هٽڻ – داءُ هٽڻ – داڻو اڇلائڻ.

• **پنْشارُ (ک):** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (ڇلرن سان پيٽ اچو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

قد ڏيڊ انچ).

- **پَنٿائي ج پَنٿائيون:** ٿ. ڏسو "پُوارڙي" ۽ "پاوڙي".
- **پنٿُو:** ٿ. [سن. پاد = چوٿون حصو + اُوڻ = گهٽ] منو حصو – پوڻو حصو.

– **پنٿُوڻو:** ذ. صفت. پَوڻو. مُنو.

– **پنٿُوڻو پوڻ:** بيمار جو وڌيڪ ضعيف ٿيڻ – طبيعت هارجي وڃڻ.

- **پَني:** ٿ. پَنِ ول (ل). (ول) جو پَن. ٻُوٽي جي ٻج ڦٽڻ وقت ظاهر ٿيل ٻه پَن (ڪ).
- **پَني ج پَنِيُون ٿه** [سن. پَرْڻ = پن] قلعي جو ورق (جو عموماً سگريٽن جي پاڪيٽن ۾ ويڙهيل هوندو آهي). ڪنهن ڌاتوءَ مان ٺهيل چلڪندڙ پنو. سنهڙي لوهي پٽري جا چوڪنڊيارا يا گول رنگين ٽڪرا (جي دوڪانن کي سينگار ۽ پرت وغيره ۾ ڪم اچن). سامونڊي پاڻيءَ جي ٻاري سُڪڻ تي ٺهيل لوڻ جو تهُ – ڦُلي. تماڪ جي ڏانڊي. جُوار وغيره جا سَلا جي ڦٽڻ کان پوءِ پَن ڪڍي ٻيهن. ٽالپوري حڪومت ۾ ٻيج جي لحاظ سان لاٻ ۾ ڏکڻي ايراضي (تخميناً ۲۵ _ ۴۰ ايڪڙ).
- **پِني:** ٿ. هندن ۾ هڪ رسم موجب فوتي کان پوءِ ڏهن ڏينهن تائين سندس وارثن طرفان ماتم.

– **پِني پائڻ:** مري ويل جو ڪرياڪرم ڪرڻ ۽ ڏهن ڏينهن تائين ماتم ڪرڻ.

- **پِني ج پِنْيُونْ:** ٿ. [سن. پِندَ] ٽَنگ جي نَرِيءَ وارو گوشت – ٻڪي. اک جي ڇپر جو اندريون پاسو "جهڙي ڇالي تهڙي پني" (چوڻي). ڪي پسارڪيونْ شيون ملائي ٺاهيل لُپري (جا سوڄ وغيره واري هنڌ ٻڌجي). ٽارونءَ تي چاڙهيل ڇيڙي. ٻُڪي. ميندي وغيره جو تهه. ساڳ جو موڻو (ت).

– **پِني ھوڙ:** ظرف. پنيءَ يا ٻُڪيءَ تائين ايندڙ (پاڻي). ٽانگهو – ننيو (پاڻي). "پاڻي پنيءَ ھوڙ سهڻي ليکي سير ۾" (شاھ).

- **پنْيارو (ت):** ذ. ڪم آندل شيءِ جي مسواڙ.
- **پَنياري:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **پَنيتُ ج پَنيتَ:** ذ. پَنُ. مصيبت. نقصان. ڏنڊ – ڇَٽي.
- **پَنيرُ:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم (پنيرِ ٻوٽي جو ڦَل. ننڍي ٻير جيڏا داڻا دوائن ۾ ڪم اچن). ٻوٽي جو هڪ قسم. صاف آٿريل پاڻي. "مون جيڏيون ملير ۾ ٿيون پين پاڪ پنير" (لٽو). سُڪل ڏونرو. [ف] مائو.
- **پَنيرَ ڦوٽا:** ذ. پنير ٻوٽي جو ڦَرُ (ٻير جيڏا داڻا جيڪي دوا طور استعمال ٿين).
- **پَنيرو:** اسم خاص. فيض گنج. خيرپور ميرس ماتلي تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
- **پَنيري:** اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **پَنيگهَ (ت):** ٿ. [سن. پاتيَ < پا = پيئڻ] ماڳَ – ماڻَ – شَبنَم.
- **پَنيهر:** اسم خاص. تعلقي فيض گنج ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **پَنيڙو:** اسم خاص. ڏاڙهياري جبل جي هڪ شاخ جو نالو.
- **پڻُ ج پڻَ (ت):** ذ. اَنَ مَئڻ جو هڪ ماڻُ. پٽڪيءَ جو چوٿون حصو. (اڳ ئي رواج موجب اَن جو ماپو. "چوٿائي" کان عمق ۾ گهٽو ۽ اڌ پاٽيءَ جي برابر هو).
- **پِڻ پُڻ:** حرف جملو. ٻه ۽ . پر – ليڪن – مگر. اِجا – ٻيو – وڌيڪ.
- **پٽاٽ (ل):** صفت. ٿُلهو.
- **پٽانْگَ (ت):** ذ. ڏسو "پِڙانگ".
- **پٽائِڻُ:** فعل متعدي. ڦوندا ڦوندا ڪرائڻ – پٽائڻ (ڪپهه). عيب ظاهر ڪرائڻ – گهٽ وڌ چوائڻ. پلو پرُو چوائڻ – فعل ڪرڻ – بدنام ڪرائڻ (مائٽن کي) "ٻُچڙو ڪتو ڏٽي پٽائي". (چوڻي). (پٽيو – پٽائيندو – پٽايل).
- **پٽيچ (ت):** ٿ. ڏسو "پَٽڪ".
- **پِٽڪي ج پِٽڪيُون (ت):** ٿ. [سن. پَڻَ + ڪَ < پَڻَ = واپار ڪرڻ. جنهن سان ڳنهجي] اَنَ پرڻ جو هڪ ماپو (جنهن ۾ ڏيڍ سيران پوي) – پاٽي.
- **پِٽڪَ ج پِٽڪُون:** ٿ. ڪورڪي ڪم جو هڪ اوزار اُٽيل ڪپڙي جي ٻَرَ کي ڇِڪي جهلڻ لاءِ ڪمان جهڙي ڪاٺي.
- **پٽگهَٽُ (ت):** ذ. [ھ ٽِنگهٽ] کوھ تان پاڻيءَ پرڻ جو هنڌ – تڙُ.
- **پِٽَنگُ ج پِٽَنگَ:** ذ. ڏِڳر – ڏاند. پهلوان – بانڪو.
- **پِٽَنگُ ج پِٽَنگَ:** صفت. پيارو.
- **پِٽَنگ ج پِٽَنگُون (ڪ):** ٿ. ڇنبو – ڦٽنگ.
- **پٽڻُ:** مصدر. پِٽڻُ. گهٽ وڌ ڳالهائڻ. عيب کولڻ. گلارو ڪرڻ. (پٽيو – پٽندو – پٽيل).
- **پٽهارو (ٿ):** ذ. پاڻي رکڻ جي جاءِ.
- **پٽهاري، پٽهاريُونْ (ٿ):** ٿ. صفت. پاڻي پرڻ واري (عورت).
- **پٽِي ٿه** مٽي – خاڪ. دز – ڌوڙ – رٽي "پٽي جا پيرن جي

لڳن ڪي لايان" (شاهه).

— **پٽي تي وجھڻ:** خاڪ تي وجھڻ — مٽي تي وجھڻ. ذرا ذرا تي وجھڻ.

• **پٽيلي (ل):** صفت. پهرين پيٽ — پهرئين پيٽ جو چاول (ٻار) — پهريني (ت).

— **پٽيليءَ جو:** ذ. شاديءَ ڪان پوءِ پهريون ٻار.

• **پٽيڪي ۽ پٽيڪيُون (ل):** ث. پٽڪي — پاتي (ماڻ).

• **پٽيو:** ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم — هرڪ — لُنو.

• **پٽار:** ذ. ڪڏهن جي هڪ ذات.

• **پٽاڙو (ل):** ذ. ڳوڙ — هَلَ — لڙ. ڏمجر. مانڌاڻ — معاملو.

• **پٽاڙي، پٽاڙي (ل):** ث. دوا طور ڪم ايندڙ هڪ ٻسارڪو وکر. ڪنهنبي جو ٻج (اڇي رنگ جا داڻا؛ ع. قرطم، ف مسڪراند). سارين ۾ ٿيندڙ گاهه ۽ ٻج جو هڪ قسم — پاواڙي.

• **پٽت:** ث. ڳهوڙ (جا شاديءَ جي موقعي تي مڱڻهار، حجام وغيره کي ملي). پٽو — ڀهتُ. صلح — ناهه — سلوڪ. محبت. دوستي.

• **پوت:** ث. [پرا. پتي. سن. پوتڪا] ننڍي پوتي. پلو — پلاند.

• **پوتَ:** ظرف. هڪجهڙو — ٻتَ — جُتَ.

• **پوتَ ۽ پوتَ:** ذ. پوتي. پوتڙو — تَوال. ڳوڏ. ڪپڙي جو ذَرَ (ل). ٻدي لاءِ پانهن (ت). تَڪرَ ذرا.

— **پوتَ پٽرو ڪرڻ (ث):** ڳجهه ظاهر ڪرڻ — عيب اگهاڙڻ. اندر ظاهر ڪرڻ.

• **پوتَ (ل):** ث. موتي پوئڻ جو ڪم — پورچ. ننڍڙا موتي. مٽڪا — مٽيا.

— **پوت وارو:** ذ. صفت. پوئيندڙ — ڳهه پوئيندڙ.

• **پوتَ ۽ پوتَ:** ذ. [سن. پٽتَرا] پٽَ.

— **پوت ڪاتيدار:** ذ. زمين جو پورين ڪاتيدار يا مالڪ (مثلاً: پيءُ کان پوءِ وڏو پٽ).

• **پوتار:** ذ. گاهه جو هڪ قسم.

• **پوتارو، پوتاڙو ۽ پوتارا، پوتاڙا:** ذ. پوتڙو — پوچڻ — انگوچو — ڳوڏ.

• **پوتاميل:** ذ. واپار وغيره ۾ جمع واصل جو ساليانو تنفصيل. حساب ڪتاب — ليکو چوکو.

— **پوتاميل پٽڻ:** جمع واصل جو تفصيل ڪيڻ. نفعو نقصان ڪيڻ. منصوبو ناهڻ.

— **پوتاميل وهي:** ث. واپارين جي اصطلاح ۾ نفعي نقصان جي وهوڙ جي بندي.

• **پوتر:** صفت. [سن. پوتر] پاڪ — صاف — اڇُتَ — شُدَ.

— **پوترائي پوترتا:** ث. پاڪائي — صفائي.

• **پوتر:** ذ. چٽڻ جون ڪلون (ڪ). گاهه جو هڪ قسم (لس).

• **پوترو ۽ پوترا (ث):** ذ. پٽ جو پٽ — پوٽو. (ث) پوتري ۽ پوتريون.

• **پوتري:** ث. جوَن جو هڪ قسم — جَئي (جوَن جي اُها پوڪ، جنهن جا داڻا تمام ننڍڙا ٿين).

• **پوتڙو ۽ پوتڙا:** ذ. ڪپڙي جو ٽڪر (جو پوتيءَ يا ڳوڏ لاءِ ڪم اچي). ڳوڏ جو ڪپڙو — لاڪ.

• **پوتڪ، پوتڪي (ث):** ث. ڳوڏ جو ڪپڙو.

• **پوتو ۽ پوتا (ت):** ذ. ڪپڙي ٽڪر. ننڍو پوتڙو (مٿي ڍڪڻ لاءِ). ننڍي اجرڪ. ريشم ڪپڙي جو اڍائي وال ڪن ڏگهو ۽ وال ڪن ويڪرو ٽڪرو (جو لاڙ ۾ عورتون مٿي ڍڪڻ لاءِ لباس طور پائين.)

• **پوتي ۽ پوتيون:** ث. مٿي تي ڍڪڻ جو (زنانو) ڪپڙو — ڳندي — رئو. اوڍڻي. بوڇڻي. چادر. ڪپڙو. "پرت ٿينديس پرين پڇنديس، پچاڙيندس پوتي" (شاهه).

— **پوتي اوڍائڻ:** ڪنهن عورت کي پوتي ڍڪائي. ڏين جي پيڻ ڪرڻ.

— **پوتي اوڍڻ:** بي همت ٿيڻ.

— **پوتي پائڻ:** بي همت ٿيڻ — گهر ۾ بيڪار ويهڻ. زنانيون صفتون اختيار ڪرڻ.

— **پوتي پوڻ:** مرڻ جي حالت ۾ هئڻ سڪرات ۾ هئڻ.

• **پوٽ:** ث. [سن. پوٽ > پٽُ] پري — ڳنڍڙي. بوجهو — بارُ.

• **پوٽ:** صفت. ڏسو "پوترُ".

— **پوتائي:** ث. ڏسو "پوترتائي".

• **پوتاس:** ذ. [انگ] آتش بازيءَ ۾ ڪم ايندڙ هڪ ٻورو.

• **پوتڙي ۽ پوتڙيون:** ث. ڪپڙي مان نهيل ڳوٿري (ڪتابن وجهڻ لاءِ) — ڦوٿڙي — ٻستو.

• **پوٽو (پوٽرو) ۽ پوٽا (پوٽرا):** ذ. [پرا. پوتَ؛ سن. پوٽرة] پٽَ جو پٽُ. (ث) پوٽي (پوٽري) ۽ پوٽيون (پوٽريون).

— **پوٽاڻ:** ذ. پٽَ جو اولاد — پٽَ جي ڀهائي.

• **پوٽو ۽ پوٽا:** ذ. ڪجيءَ يا ڪمند جو پَنُ. پَنَ. گاهه جي پوٽن مان نهيل هار (جيڪو سونڻ طور هندو پائيندا آهن).

• **پوٽيس:** ذ. رڌل اني جي لپري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **پوٺو:** اسم خاص. ٽنڊي باگي، ساماري، جيمس آباد، ڏگهڙي، ڪپري، جوهي ۽ وارهہ تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
- **پوٺو ج پوٺا:** ذ. صاف مٿاهون ميدان. غيرآباد زمين (جا مٿي هئڻ سبب آباد نہ ٿي سگهي). ميدان — سنئون پَٽُ.

— **پوٺو ڪرڻ:** ميدان ڪرڻ. برباد ڪرڻ.

- **پوٺو اِبراهيمُ:** اسم خاص: تعلقي قنبر ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **پوٺو نارُ:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **پوٺي ج پوٺي:** ذ. صفت. [سن. پُرشْٺَ = پُٺي] بار ڍوئيندڙ (جانور) — باربردار — لاڏُو (وَهٽُ).

— **پوٺي ڪرڻ:** وَهو ڪرڻ. مَڄو ڪرڻ — مُطِيع ڪرڻ. جڙ جانورن کي وهو ڪرڻ لاءِ هيرائِڻ.

- **پوٺي ج پوٺيُون:** ٿ. ببيڙياتن جي اصطلاح ۾ ڪُوهي جي چوٽيءَ تائين ويندڙ رَسي.
- **پوٺيڙو، پوٺيو، پوٺيٺو (ٿ):** ذ. صفت. بار برداري تي هِريَل (جانور) — پوٺي.
- **پوٺِيو ج پوٺِيا:** ذ. تماڪ جو بارُ (جو عموماً پنجن مڻن تائين ٿئي).
- **پوپُ ج پوپَ:** ذ. [انگ. Pope] عيسائين جو مذهبي رهنما.
- **پُوپِ (ل):** ذ. صفت. تمام ڏگهو.
- **پُوپاٽِيلُ (ل):** صفت. ٿَگَلُ.
- **پُوپانْ:** ٿ. ڇوڪرِي يا عورت کي چرچي طور چوڻ جو لفظ. بيوقوف عورت. نخريلڻ. ڪِل پوڳ ڪندڙ عورت.
- **پوپٽُ:** اسم خاص. تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **پوپٽُ ج پوپٽَ:** ذ. جيت جو هڪ قسم (عموماً گُلن مٿان اُڏامي، سهڻن ۽ رنگين کنين سان، ڪيترن ئي قسمن جو ٿئي. بهار جي موسم ۾ پيدا ٿئي). پَرت جو هڪ قسم. ڪُنير جو ٽانوَ تي ڪڍيل هڪ قسم جو چِٽُ.

— **پوپٽ بيهارڻ، ٺاهڻ، ڇڏڻ، رکڻ:** ڏاڙهيءَ کي صافي ڏيئي، باقي ڪن جي پرسان ڪجهہ وارَ هڪ ڪَنپَ جي نموني ڇڏڻ.

— **پوپٽِي ج پوپٽِيُون (ل):** ٿ. اُڏامندڙ جيت جو هڪ قسم.

— **پوپٽي پڙهائڻ:** چالاڪِي يا لِچائِيءَ سان شڪست ڏيڻ. حڪمت عملي سان مغلوب ڪرڻ. تڪليفون ڏيڻ. عاجز ڪرڻ. جُنيون ڪرڻ.

— **پوپٽي هڻڻ:** ناچ ڪرڻ وقت چپن مان هڪ خاص قسم جو آواز ڪڍڻ.

- **پوپٽِيُون (ڪ):** ٿ. پرت جو هڪ قسم.
- **پوپِرو ج پوپِرا:** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (سفيد چِلُرن سان. ست پَرَٽينس، وات ننڍڙو قد اڌ فوٽ ڪن).
- **پوپِري:** ٿ. ڪٽڪ جو هڪ قسم هڪ لوڪ گيت.
- **پوپِري ج پوپِريُونْ:** ٿ. سهڻي عورت. سهڻي ڇوڪري. گُڏي. پُتلِي. (جنهن سان ٻارَ وغيره تماشو ڪندا آهن). آڳڙين يا اٽي مان ٺهيل بوتو (جو ڏوهہ ڪرڻ لاءِ ٺاهيو ويندو آهي. جنهن ماڻهوءَ کي ڪامڻ جي زور تي مارڻو هوندو پوپا اُن جو بوتو ٺاهي ان کي ڪوڪو وغيره هڻي انهيءَ ماڻهوءَ جي گهر ۾ پوري ڇڏيندا آهن). مڇيءَ جو هڪ قسم (رنگ اڇو ۽ چِلڪِڻي. سَنَهَن چِلرَن سان. مُنهَن سَنهون. پيٽ ويڪرو ڊيگهہ ۾ اڌ فوٽ کان فوٽ تائين ۽ تور ۾ اٽڪل پاءُ ٿئي).
- **پوپو ج پوپا:** ذ. ڪاغذ جي ويڙهيل وَٽِ. پورو ڪانو. ڪاني يا بيد جي مٿين ڪَلَ. ڪاني جو ڳَپَ. ڪاني جو ٽڪرو. جوئر جي ڪانيءَ جي چليل ڳَري. مڇي مارڻ جي ڏور ۾ ٻڌل ڪانو. ويڙهيلْ ڪاغذ جو ذرو يا سنهون ڪانيءَ جو ٽڪر (جو نڪ يا ڪن جي ٽوپيَل سوراخ ۾ وجهي ڇڏجي، جيئن سوراخ پُورجي نہ وڃي). ويڙهيل سيڙهيل ڪاغذ (باهہ ۾ ٻارڻ لاءِ). نِم جا رَڌل پَن (جي ڪنهن عضوِي جي مُڙي پوڻ يا سوڄ تي ٻڌڻ ۾ ڪم اچن). پَگِل پَنگَ (آلي پنگ اڳڙيءَ ۾ ويڙهي باهہ ۾ پُرِڙي ڇڏبي آهي. پَچڻ بعد نشو تمام گهٽو ڪري).

— **پوپو ڪرڻ:** پنگ يا نم کي آليءَ اڳڙيءَ ۾ ويڙهي ڪيرِ ۾ پچائڻ.

- **پُو پُوريْ ج پُوپوريُونْ:** ٿ. توتاري — شرناءِ. سَنگَ نڪرڻ جي جاءِ.
- **پُوج :** صفت. [هہ] عزت وارو — مانوارو. بزرگ.
- **پُوجُ:** ذ. گهوڙي جي ٻوٽ جي ڇوڏاري ٻڌل پٽو (جو گهوڙي کي اعتدال ۾ هلائڻ جو ڪم ڏئي) — ٻوٽارو.
- **پُوجا:** ٿ. [هہ] ڏسو "پوڄا".

— **پوجا پاٽ :** ٿ. پاٽ پُوجا.

- **پُوجِڻُ:** مصدر. [پرا. پُجَّڻ. سن. پُوجَنَ < پُوجْ = بندگي ڪرڻ] پُوجِڻ — بندگي ڪرڻ.
- **پُوڄُ:** [سن. پُنْج] گهٽو — ججهو — جام — مُڙُو — بي انداز. "پِيَنِ پُوڄُ پنهوارِيُون، ڪتا مَڪڻ ڪير" (اشرف).
- **پُوڄَڻُ، پُوڄِڻُ:** مصدر. [پرا پُجَّڻَ: سن. پُوڄَنُ < پُوج =

بندگي ڪرڻ] پوڄا ڪرڻ – بندگي ڪرڻ – پرستش ڪرڻ. مڃڻ – عقيدت رکڻ. دل سان چاهڻ. عزت ڏيڻ. پيار ڪرڻ. (پوڄيو – پوڄيندو – پوڄيل).

– **پُوڄ:** صفت. پوڄا جي لائق. عزت وارو – مانوارو. عام طور پيءُ ڏاڏي يا بزرگ جي نالي سان عزت طور ڪم ايندڙ لفظ. بندگي. عزت. پيار – محبت.

– **پُوڄا پاٺ:** ذ. ڌرمي ڪِريا ڪَرَم. بندگي.

– **پُوڄا ڏيڻ:** سزا ڏيڻ – سيڪت ڏيڻ.

– **پُوڄارو ج پُوڄارا:** ذ. صفت. پوڄا ڪندڙ – پوڄيندڙ. پرستش ڪندڙ.

– **پُوڄاري ج پُوڄاري:** ذ. صفت. پوڄا ڪندڙ – پوڄارو. پيروي ڪندڙ. چاهيندڙ. معتقد.

• **پوڇو (ل):** ذ. اٽَ جي پير ۾ نڪتل ڳوڙهو. (صف) ڏنگو – ڪوتو.

• **پوڇاڙي ج پوڇاڙيون:** ث. وڃين جو وقت – پوياڙي – نماشام – سانجهي. ”پوڇاڙيءَ پٽن تي جونگارين چڙا“ (شاهه).

• **پوءِ:** ظرف. بعد ۾. آخر ۾ ـ پڇاڙي جو. اڳي پوءِ ـ آخرڪار – آئنده لاءِ.

– **پوءِ پرينهَ:** ظرف. اڳي پوءِ ـ نيٺ – آخرڪار.

– **پوءِ جو پهرُ:** ذ. پڇاڙيءَ جو وقت – پيرِي. عمر جو آخري وقت.

• **پوڇَ:** ث. [سن. پَشْچاتَ = پويان] پونيَر – وياءُ ـ اولاد – پيڙهي – نسل.

• **پُوڇَ:** ث. موتين وغيره جي پوئڻ جي حالت. مڇيءَ جا تمام سنهڙا ڪَندا.

• **پوڇُ:** ذ. صفت. خسيس – نيچ. هلڪڙو – ڪميڻو. حقير. اجايو.

• **پوڇارڻُ (ڪ):** مصدر. سنڀال ڪرڻ – خبر لهڻ. پالنا ڪرڻ. دلاسو ڏيڻ. ٻوڙڻ (ماس ۾) ڳپائي ڪڍڻ (چاقون وغيره). (پوڇاريو – پوڇاريندو – پوڇاريل).

• **پوڇارُ:** ث. سنڀال. دلاسو. خبرداري.

– **پوڇارو ج پوڇارا:** ذ. دلاسو – تسلي ”وينو ڏي ڏکين کي پنهون جام پوڇارا“ (شاهه).

• **پُوڇـرُ (ٿ):** ذ. صفت. چٽُ – ٻُوزانُ.

• **پوڄڻُ:** فعل مجهول پوئجڻُ (موتي وغيره) (پوڄيو – پوڄبو – پوڄيل).

• **پوچو ج پوچا:** ذ. [سن. پُسْتَر = پلستر لڳائڻ. صاف ڪرڻ] ليپو – راڳو – پوچو. سفيدي – پوچي – چونو. ليپي ڏيڻ لاءِ ڪپڙي جو موئو. انگوچو. ننڍڙي گوڏ.

– **پوچو ڏيڻ:** ليپو ڏيڻ – هلڪو راڳو ڏيڻ. لي مٽي ڪري ڇڏڻ. سچين ڳالهين کي لڪائڻ.

• **پُوچو ج پُوچا:** ذ. صفت. [ف. پُوچ] ڏنگو – ڦڏو. ڪوجهو. ”ڏکڻ مٽي ڏول جا پُوچا ڏئم پير“ (شاهه). خراب. نرم، آهستي – اڻلڪو (ٿ).

• **پوچي ج پوچيون:** ث. چُن جو راڳو – سفيديءَ جو پلستر – سيڙهيءَ جو هٿ. پيشُ يا سُجاتي جي مُوڙي (جنهن سان پوچي ڏجي).

– **پوچي ڦيرڻ:** صفا ڪرڻ – چلڪائڻ. نقش ميٽڻ – اکر ڍاهڻ. ڪئي ڪمائي ڪٽ ڪرڻ. نهيل ڪم ڦٽائڻ.

• **پُوچارُ:** ذ. گاهه جو هڪ قسم.

• **پوڇاندو ج پوڇاندا (ل):** ذ. پُڇَ – پُڇڙي. چادر يا رَئي جو پنيان پيرن تائين لڙڪندڙ پلاند. پٽَ جي پنئين پاڳي جو اهو ڇيڙو جنهن تي سجَ اڀرڻ سان اُسَ جو تڙڪو پوي (ٿ).

• **پوڇرو:** ذ. گاهه جو هڪ قسم.

• **پوڇـڙُ ج پوڇـڙَ:** ذ. [سن. پُڇْڇ = پُڇ] پُڇَڙُ – پڇ وارو حصو. پڇاڙيءَ وارو حصو. ڪنهن بہ شيءِ جو پڇاڙيءَ وارو حصو. ڪانياٺيءَ جي رسي وغيره جو ڇيڙو. ڪمند جو مٿيون حصوَ. رَڇَ جو هڪ حصو. درياءَ جو تانگهي پاٺيءَ وارو پاسو.

• **پوڇڙو ج پوڇڙا (ٿ):** ذ. رَسي جو پُوڇَـڙُ. ڇيڙو.

• **پوڇڙِي ج پوڇڙِيُون (ل):** ث. پڇاڙي وارو حصو. پُڇڙِي مڇيءَ جي پڇ وارو حصو. واهه يا ڪَڙئي جي پڇاڙيءَ وارو حصو. ننڍو پڇ. نانگ بلا جو پڇ وارو پاڱو.

• **پُوڇَنْڊُ (ل):** ذ. پوڇـڙُ – ڇيڙو پُڇڙِي.

• **پُوڇڻُ:** مصدر. [پرا پُڇْڇئِي؛ سن پْرِڇْڇت] اُگهڻ – صفا ڪرڻ. پڇڻ – سوال ڪرڻ.

• **پُوڇو ج پُوڇا (ڪ):** ذ. تڏو – پَڙڇُ. ٽونرِي.

• **پُودِيْنَہ:** ذ. [ف] مصالحي طور ڪم ايندڙ خوشبودار ٻوٽي جو هڪ قسم. ڦودنو.

• **پوڏو ج پوڏا:** ذ. صفت. تندرست – سگهو. ٿلهو – متارو. هي لفظ هميشه ”پڪو“ جي تابع ٿي ڪم اچي ”پڪو پوڏو“.

• **پوڏائي پوڏايو ج پوڏاوا، پوڏايا:** ذ. صفت. پوءِ ڏاول. نئين مان ملڪيت وارو ٿيل. تند مزاج. آجائي وڏائيءَ وارو. هلڪي طبيعت وارو. ”پوڏائي کان قرض نہ ڪڄجي، توڙي لُٽائي لَکَ“. (چوڻي).

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

• **پوڄڻ (ث):** مصدر. آرام ڪرڻ. ليٽڻ – سمهڻ.

• **پور(ٿ):** ذ. ڪچا ۽ ننڍا گدرا وغيره.

• **پور (ٿ):** ظرف. گذريل سال – پَر.

– **پوروڪو:** ظرف – پَروڪو – گذريل سال وارو.

• **پُور ع پوڙ:** ذ. [سن. پول] خالُ. پولاڻ. وڏو سوراخ (ڪاٺ وغيره ۾). ڄـر جو ٿپو – ڇاپو. ڪاٺ تي اڪريل ڇٽ (جن سان ڪپڙي تي ڇٽ ڪيجن). آڳر جي ٽن حصن مان هڪ حصو. گـُڏَهَ يا گهوڙي جو ڪـرُ (ٿ).

• **پور گـَر:** صفت. [ف. پور + گـَر] پور ناهيندڙ. ڪپڙن تي ڇاپو هڻندڙ. ڇرڻ ۽ ڇٽڻ جا ٺپا ناهڻ وارو.

• **پُور:** صفت. "پُورو" جو مُخفف. پورو. هڪ جيترو – هڪ جيڏو. برابر. عموماً مرڪب لفظن جي اڳيان يا پويان ڪم اچي "پور وچوٽي". پرپور وغيره.

– **پُور پاسڪُ:** صفت. هڪ جيڏن پاسن وارو – برابر پاسن وارو (ـتڪندو، چوڪُندو يا گهڻ ڪُندو).

– **پُور وِچوٽ:** صفت. پوري وچوٽيءَ تي هڪ جيتري مفاصلي تي (ليڪون. جن جي ٻانهُن ڪي ڪيترو به وڌائجي تہ ٻاڻ ۾ نہ گڏجن. هميشه ساڳئي مفاصلي تي رهن).

• **پُوڙ:** ذ. [ف] پُوران ـ پُٽ – فرزند.

• **پُور ، پُورُ:** ث. [سن. پُر = شهر] ڳوٺ. ڪن ڳوٺن ۽ شهرن جي نالن سان گڏ ڪم ايندڙ لفظ. شهدادپور. خيرپور. ميرپور". ڏسو "پُر".

• **پُوڙ:** صفت. [ف. پُر] پريل – تار – ٿُپ – لبالب. ڏسو "پُر"

– **پُورارو:** ذ. صفت. پنهنجي خيال وارو. جوجڪائي. پُورالو.

– **پُورالو ع پُورالا:** ذ. صفت. پُورن وارو – ريچڪائي – جوجڪائي – مؤجي. سودائي. گهُوجائي. وهمي. غير مستقل مزاج.

– **پُورالي:** ث. پُورن واري. پنهنجي رُخَ واري. سنڌونديءَ جو هڪ صفاتي نالو (جيڪا هر وقت جدا جدا طرفن ڏي پنهنجو وهڪرو بدلائيندي رهي ٿي).(اسم خاص). لس ٻيلي ۾ هڪ نديءَ جو نالو.

– **پُورائتو:** ذ. صفت. ڏسو "پورالو".

– **پُورَ پرائڻ:** ڳتيون پرائڻ. ويچارن ۾ پوڻ. سورَ پرائڻ. "برايائين پُورَ اڳئين ڪان جي اڳرو" (شاهه).

– **پُورَ پوڻ:** خيال پوڻ – ويچار اچڻ. وهم پوڻ. جوجڪيون اچڻ. اڏما اٿڻ. ٻن مِينهُن جي سِڱن جو ٻاڻ ۾ اٽڪي پوڻ. دشمني ٿيڻ. جهيڙو ٿيڻ. ضد پوڻ.

– **پُورَ ڄمائڻ:** ڌيان لڳائڻ – خيال ڪرڻ. خيال پڪو ڪرڻ.

– **پُورَ ڪُنڍي ع پُورَ ڪُنڍيُون:** ث. سُهڻن ۾ گول وَريلَ سِڱن واري مينهن.

– **پُور وجهڻ:** جهيڙو ڪرڻ. ضد وجهڻ. اجايو ستائڻ.

– **پُوري ع پُوري:** ذ. صفت. پُورالو – پُورن وارو – پنهنجن خيالن وارو.

• **پوراٽ:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پوراڇو:** اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پورارو پورارڙو (ل):** ذ. آبي پکيءَ جو هڪ قسم (ڇهنب ڏکـي اڏائي انچ ڪن. سنهي ڪمان وانگر وريل. درياهه جي ڪَپَ تي ويهي ڪاڏو حاصل ڪري. وڻ تي ڪونہ ويهي).

• **پوراٽ ع پورافُون:** ث. ٽن سالن جي اُٺ. جَوان ڏاچي. وَڏي اُٺ. تمام وڏي عمر جي عورت.

• **پوراڻ:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پورائڻُ (ڪ):** فعل متعدي. ٻيڙيءَ کي اڳتي هلائڻ – هاڪارڻ. مصدر. "پورڻ" مان فعل متعدي بالواسطه. دفن ڪرائڻ. لَتائڻ. (پورايو – پورائيندو – پورايل). بند ڪرائڻ (در وغيره).

• **پورائُو:** ڪوٽ يا ڪمي جي پورت – پورائي. تڪميل. سرانجامي.

– **پورائو ڪرڻ:** پورت ڪرڻ – ڪوٽ پرڻ. سرانجامي ڪرڻ.

• **پورائي:** ث. پُورَت – پورائو. ڪفايت (خرچ ۾). سالميت. تڪميل.

– **پورائي سُورائي:** ث. ڇڪي تاڻي ڪوٽ جي پورائي. آمدني ۽ خرچ مَس مَس پورو ڪرڻ. پورت سورت. ڪفايت شعاري.

• **پُورَبُ:** ذ. [سن. پُورْو] اوڀر – اڀرندو – مَشرِق. اُڀرندي وارو ملڪ. اوڀر جو واءُ. ڀارت ۾ ڪانپور کان بهار تائين علائقو. (صفت) اصلي – قديم. پهريون اَوائلي.

• **پُوربي ع پُوربي:** ذ. صفت. اڀرندي وارو – مَشرقي. اڀرندي جو رهاڪو. پورب جو رهاڪو. اصلي – آدي – قديم. (اسم خاص) فقيرن جو هڪ گروه.

– **پُوربي ڏوريو:** ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم – سنهون ڏوريو. ململ.

– **پُوربيو ع پوربيا:** ذ. صفت. پورب جو رهاڪو. پوربي.

• **پُورَبُ، پُوربي:** ث. "سريراڳ" جي هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

• **پوربي:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پُورَتَ ج پورَتُونْ:** ث. [سن. پُورتِ] پُورائي – تڪميل. ڪوٽ پرڻ جي حالت. اهڙي حالت جنهن ۾ زندگيءَ جون ضرورتون پوريون ٿي سگهن – ڪفايت.

– **پُورَت سُورَتِ:** ث. چڪي تائي ڪوٽ پوري ڪرڻ جي حالت – پُورائي سورائي.

– **پُورت ڪرڻ:** پورائي ڪرڻ – ڪوٽ پرڻ. سرانجامي ڪرڻ. ڪفايت شعاري ڪرڻ.

• **پُورَسَ (ٿ):** ث. خوشي. بانْوَرُ. حرص.

• **پورس:** اسم خاص. پنجاب جو هڪ مشهور راجا (جنهن سڪندر يوناني سان جنگ ڪئي هئي).

• **پُورَنِ، پُورڻَ:** صفت. [سن. پُورْڻ] پورو – ثابت – سارو – سڄو – ڪامل. پهتل پرش – وياپڪ. هندن جي هڪ ديوتا جو نالو.

– **پُورَنْتا، پُورَڻتا:** ث. سڄائي – مڪمل يا ثابت هئڻ جي حالت – سالميت.

– **پُورَنماسِي، پُورَنماشِي، پورَڻماسِي:** ث. چنڊ جي مڪمل هئڻ جي حالت. چنڊ جي چوڏهين رات.

• **پُورن ڀڳتُ:** اسم خاص. هندن جو هڪ مشهور فقير (جنهن تي سندس ماتيجي ماءُ بهُتان مڙهي جلاوطن ڪرايو هو).

• **پُورَپِتَ:** ث. پورڻ ۽ پٽجڻ جي حالت. چِنيَ (اکين جي). اکين تمڪائڻ جي حالت.

– **پُورَ پُورانْ:** ث. دَٻالَتَ – دَٻي دٻي پُورڻ يا بند ڪرڻ.

– **پُورَجڻُ:** مصدر. ”پورڻ“ مان فعل مجهول. بند ٿيڻ. بندجڻ. دفن ٿيڻ. قيد ٿيڻ. زمين يا ڪنهن ٻيءَ جاءِ ۾ بند ٿيڻ (پوريو – پوريو – پوريل).

• **پُورِٽو ج پُورِٽا:** ذ. ڪَنگير – لوهو ڏوٽلو. واريءَ منجهان ٺهيل تختي تي ليڪن ڪيڻ لاءِ ڇِهنبدار ڪاٺي. اکرن لکڻ جو هڪ نمونو.

• **پورو ج پورا:** ذ. صفت. [سن. پُليَہ] اهو جسم جنهن جي اندرئين حصي ۾ خال هجي. پولو – خالي – ڪوڪو – ڍانڊو. ”ٺهرو“ جو ضد. (ث) پوري ج پوريُونْ.

• **پوراڻِ، پورائِي:** ث. پولائي – پوري هئڻ جي حالت. خالُ – پورُ.

– **پورو هڏو:** صفت. ضعيف – اپرو.

• **پُورا مَهِينا:** محاورو. حَمل جو نائُون ۽ ڏهون مهينو – وِيَمَ جو وقت ويجهو هئڻ جي حالت.

– **پُورَنِ ڏينهن جو:** محاورو. نهايت چالاڪ – وڏو حرفتي. لُچ – بدمعاش.

– **پورو ٿيڻ:** مڪمّل ٿيڻ – سڄو ٿِي راس ٿيڻ. ختم ٿيڻ – بس ٿيڻ. چٽ ٿيڻ – ناس ٿيڻ. مري وڃڻ. پُڄڻ (خاتمي تي) پِڄي اچڻ – ڪُپ ٿيڻ – ٺهڪڻ – ٺيڪ ٿيڻ. ڪافي ٿيڻ. ڪَمِي پوري ٿيڻ.

– **پُورو پانو (ٿ):** ذ. مُدي تي چاوِل قَـرُ – مقرر وقت تي چاوَلُ.

– **پُورو پَتو ج پورا پَتا:** ذ. صفت. وچولو – مُعتَدِل – مناسب – واجبي. گهُرج جيترو. (ث) پُوري پَتِي ج پوُريون پتيون.

– **پُورو پَتو ڪمربند:** ذ. دنيا جو پوري پتي آبهوا وارو طبعي پاڱو. دنيا جي پنجن طبعي حصن مان هڪ حصو. ٻه ڪمربند آهن. ١. اُتر پورو پتو ڪمربند، ٢. ڏکڻ پورو پتو ڪمر بند – منْطَقَہُ مُعْتَدِلَہ.

– **پُورودَمُ:** ذ. تحرير ۾ جملي جي خاتمي تي آيل. بيهڪ جي نشاني – Full stop.

– **پُورو سارو:** ذ. صفت. پُورو سُورو. (ث) پوري ساري.

– **پُورو سُورو ج پُورا سُورا:** ذ. صفت. مَس پورت جيترو. مُشڪل سان پورو ٿيندڙ – چڪي تائي پورو ٿيندڙ.

– **پُورو ڪرڻ:** راس ڪرڻ – ختم ڪرڻ – مُڪمّل ڪرڻ. ٺهڪائڻ. برابر ڪرڻ. ماري ڇڏڻ.

– **پُورِنْ مهيني:** ظرف. حمل جي آخرين مهيني ۾. ويم ڪي ويجهي.

– **پُورِيونْ ڪرڻ:** سڀ طرح ڪوششون ڪرڻ. سڀ حيلا هلائڻ. تمام گهڻي ڪوشش ڪرڻ. دنگ ڪرڻ (چالاڪين ۾). تڪليف پهچائڻ ۾ ڪا ڪَسَر نہ ڇڏڻ.

• **پورهِيَتُ ج پورهِيَتَ:** ذ. صفت. پورهيو ڪندڙ – ڪاسبي. پيٽ گذر لاءِ محنت مزوري ڪندڙ. ڪمي – مزور. (ث) پورهيتِ ج پورهيَتُون.

– **پورهِيَتي:** ذ. صفت. پورهيو ڪندڙ – محنتي – جفاڪش. مزدور.

• **پورهِيو ج پورهِيا:** ذ. پيشو – ڪَمُ – ڪَسَبُ. محنت – مزدوري. ڪشالو – جَتَنُ.

– **پورهيو ڪارهيو:** ذ. ڌنڌو ڌاڙي – ڪم ڪار – محنت مزوري.

• **پُوري ج پُورِيُونْ:** ث. گيهه يا تيل ۾ تريل ميدي جو ننڍڙو ڦلڪو (جيڪي دال، ڀاڄي، سيري وغيره سان کائجي). مِڃيءَ جو هڪ قسم.

• **پُوريا:** ث. [ه] هندول راڳ جي هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

• ٻوڙُ ج ٻوڙَ (ت): ذ. مينهن کي پيرن ۾ ٻڌڻ جو رَسو (’پَکڙ‘ جي واڳِي يا پڇاڙي) جانورن ڦاسائڻ جي ڪَنڌ. سُنبُ (ٿ).
• ٻوڙائي ج ٻوڙائيُون (ت): ث. ڏسو ”ڦوڙائي“.
• ٻوڙڻُ (ت): مصدر. ٽُنبڻ. ”تيزا گهمائي نينهن جا، اچي پاڻ پرين پوڙيا“ (عبدالله فقير ڪاتيار).
• ٻوڙهو ج ٻوڙها: ذ. صفت. پرا. پوڏ؛ سن. پُروڏ > پَر = گهٽو + اَڏَ = ڪنيل] وڏي عمر وارو – ڪُراڙو – ٻُڍو – پيرسن – عمر رسيده. جهُور. جهونو. (ث) پوڙهي ج پوڙهيُون.
• ٻوڙهائي: ث. ٻُڍاپڻ – پِيري – ڪُراڙپ. هِيڻائي – ڪمزوري.
• ٻوڙي ج ٻوڙيُون: ث. [سن. پاد = پير] ڏاڪڻ تي پير رکي چڙهڻ لاءِ لڳل ڪاٺيءَ يا تختو ڏاڪو – زينو. ٻيڙيءَ تان لهي ڪناري تي پهچڻ لاءِ تختو. مصرع جي هڪ ٽُڪَ. مينهن جي پير ۾ ٻڌڻ لاءِ ٻِٽِي رسِي – پينجهوڙي (ل). گهوڙي کي ٻڌڻ لاءِ چم جِي ڪڙي واري رسِي (ٿ).
• ٻُوزُ ج ٻُوزَ: ذ. [ف] واتُ. مُنهُنْ (خاص طرح گهوڙي جو) دُمچي – پوزي. مَستي. ٽِٽُ (ڪ).
– ٻُوزُ بند ڪرڻ: وات بند ڪرڻ. سوڙهو گهُٽڻُ. وايون بطال ڪرڻ. ٽِٽُ منجهائڻ. سيکت ڏيڻ. بڪواس بند ڪرائي ڇڏڻ.
– ٻُوزُ چاڙهڻ: سيکت ڏيڻ. تنگ ڪرڻ. سخت تنبيهہ ڪرڻ. وڏي تهمت ٻَڌي ويهڻ.
– ٻُوزُ ڏيڻ: تنگ ڪرڻ – سوڙهو گهٽڻ. سيکت ڏيڻ. هلاڪ ڪرڻ. هيڪُوڙِ جي ٻِيڻ ٻَڌَڻ. ٻَڌ ٻَڌي ويهڻ.
– ٻُوزمالُ: ذ. نَعلُ هڻڻ وقت گهوڙي جي مُنهَن کي ٻَڌڻ جي رسي.
• ٻوزاني: اسم خاص. هڪ جبل جو نالو (نئَن بارڻ ڪان اُتر طرف).
• ٻُوزَتَ (ت): ث. آڪڙ – وڏائي. مستي. ٻتاڪ.
• ٻُوزِر (ل ڪ): ث. ٻوڙ. وڏائي. مستي.
– ٻُوزِر ڪرڻ: وڏائي ڪرڻ. مستي ڪرڻ.
• ٻُوزِڻُ (ڪ): مصدر. ڪاوڙجڻ. وار ڪاندارجڻ. سيسراٽيون نڪرڻ.
• ٻُوزِڪِي ج ٻُوزِڪيُون (ڪ): ث. دلاسو. ڏٽو. ڪوڙو دلاسو.
– ٻُوزِڪِيون ڏيڻ: ڏَٽا ڏيڻ _ ڪوڙا دلاسا ڏيڻ.
• ٻُوزو ج ٻُوزا (ڪ): ذ. اُٺ کي پير ۾ ٿيندڙ هڪ مرض (بيماريءَ سبب اٺ جو تلهو ٿيل اڳيون پير).
• ٻُوزِي ج ٻوزِيُونْ: ث. دُمچي. ٽُونٽي – لَتَ. وڏائي. ڪجيءَ ۽ جوئر جو سُنڊِو.
– ٻُوزِي هڻڻ: لت هڻڻ – ٽَونٽي هڻڻ.

– ٻُوزِيُون چلڻ: لتون هڻڻ. ٽينگ ٽپا ڏيڻ.
• پوزِيشَنَ: ث. [انگ] حيثيت. بيهڪ. درجو. حالت.
• پوسا: ث. ڪٽڪ جو هڪ قسم.
• پوسْتَ: ث. [ف] کَلَ – چَمڙي. پُسْتَ جي ڏوڏِي.
– پوسْتِي ج پوسْتي: صفت. ڏوڏي پيئندڙ. نشئي.
• پوسْتِينَ ج پوسِتينون: ث. [ف] وارن واري کل مان ٺهيل ڪوٽُ. (جنهن کي وارن وارو پاسو اندر ٿئي).
• پوسْتَ ج پوسٽون: ث. [انگ. Post] ٽپال – ڊاڪ – خط پٽ. جڳهہ – عهدو – چونڪي.
– پوسْتَ آفيس: ث. ٽپال آفيس – ٽپال گهر – ڊاڪجانو.
– پوسٽ ماسٽر: ذ. پوسٽ آفيس جو وڏو عملدار.
– پوسٽ مَيْنُ: ذ. ٽپالي.
• پوسْٽَر ج پوسْٽَرَ: ذ. [انگ. Poster] وڏو اشتهار (جيڪو عام طرح پٽين تي لڳايو وڃي).
• پوسَرْڪو: اسم خاص. تعلقي مِٺيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
– پوسَرِ: ث. ساڙُ – ٻَچُ – جَلُ – ڪامَ. حسد – خارش (زخم يا ڦٽ ۾)
– پوسِراتُ: ذ. حسد – ساڙ. بغض.
– پوسِرائِڻُ: مصدر. ”پوسرڻ“ مان متعدي بالواسطه. ساڙ ڏيارڻ – جلائڻ. ڪاوڙائڻ – اندر ساڙڻ. (پوسرايو – پوسرائيندو – پوسرايل).
– پوسِرَڻُ: مصدر. ”پوسِرَڻُ“ مان فعل مجهول. سڙڻ – پچڻ. حسد ڪرڻ. (پوسريو – پوسريو – پوسريل).
– پوسِلو: ذ. پوسلِ. گپ جهڙي زمين.
– پوسِلي: ذ. پوسل واري زمين تي رهڻ ڪري ٿيل بُخار.
• پوسَڻُ: مصدر. [سن. پوشَڻ] پرورش ڪرڻ. نِپائڻ – تاتڻ. هي لفظ هميشہ ”پالڻ“ جو تابع ٿي ڪم اچي ”پالڻ پوسڻ“
• پوسو: ذ. پاڻيءَ جو زيان – هارَ وِيَر. پيهو. گاهہ لاءِ پاڻي ڇڏيل زمين. فصل کي زياده پاڻي ڏيڻ جي حالت.
• پوشِ: ندا. [ف. بہ + هوش = خبرداريءَ سان] خبردار! – هوشيار! – پَري، چتاءَ جو آواز (تہ ”پري ٿيو“).
– پوش پوش: ندا. پاسي پاسي! پري پري! پري ٿيو! هٽي وڃو!
• پوشُ ج پوشَ: ذ. [ف]. ڍَڪُ – غِلافُ. حِجاب – پردو – نقاب. لباس. پَرت پريل ڪپڙو (جو غلاف طور ڪم اچي). ڪتاب مٿان ڏنل ڍَڪُ (ڪپڙي يا ڪاغذ جو). (صفت)

ڍڪيندڙ. "پرده پوش، پاپوش وغيره".

– **پوشِي:** ث. ڍڪڻ جي حالت. مرڪب لفظن جي آخر ۾ ڪم ايندڙ لفظ "پرده پوشي، چشم پوشي وغيره".

– **پوشِيَلُ:** صفت. پوش چڙهيل – ڍڪيل.

• **پوشاڪَ ج پوشاڪُون:** ث. [ف] وڳو – لباس – ڪپڙا (پائڻ جا).

– **پوشاڪِي ج پوشاڪِي:** ذ. صفت. پوشاڪ وارو، سٺا ڪپڙا پائيندڙ – ڪپڙي لٽي اُجڪُ – خوش پوشاڪ وارو.

• **پوشِيدو ج پوشيدا:** صفت. [ف. پوشيده] ڍڪيل. لِڪل – مخفِي. صاف. سٺو – نِرمل – اُجرو. زيبدار – عمدو – سهڻو – ٺاهوڪو. نازڪ – نفيس. ڏاهو – سياڻو. دانا.

– **پوشيدائي:** ث. صَفائي. سُٺائي. اڄائي. اجرائي. نرملائي. نزاڪت. نفاست (عادتن توڙي ڪپڙي لٽي ۾).

• **پوڪ ج پوڪُون (ٿ):** ث. واڙ (ٻڪرين جي).

• **پوڪَ پوڪُون:** ث. آبادي – زراعت – راهه – فصل. فصل بينل زمين – ٻني.

– **پوڪائي:** ث. پوکڻ جو اُجورو.

– **پوڪائِڻُ:** مصدر. "پوکڻ" مان متعدي بالواسطه. آباد ڪرائڻ (زمين) – پوڪ ڪرائڻ.

– **پوڪ پوکڻ:** نيڪيءَ جو ڪم ڪرڻ. ڪنهن سان چڱو قدم کڻڻ. ڪنهن سان اثر رسوخ پيدا ڪرڻ. نيڪ يا بدعمل ڪرڻ.

– **پوکَجڻُ:** مصدر. "پوکڻ" مان فعل مجهول. آباد ٿيڻ.

– **پوڪَ ڪرڻ:** آبادي ڪرڻ – فصل پوکڻ – ٻني ڪرڻ.

– **پوڪَ لڻڻَ:** نتيجو پوڳڻ "جيڪا پوڪ ڪو پوکيندو اهائي لڻندو".

– **پوکِئي:** ث. پوکڻ جو نمونو.

• **پوڳرالُ (ٿ):** ذ. گاهه جو هڪ قسم.

• **پولَ ج پولَ:** ذ. [سن. پُلْ] پورُ – خال – خَلا – سوراخ – تُنگ – ٻِر کَهَلُ. راز – ڳجهه. عيب – وِڏَ. [سن. پُشچات = پوءِ] پڇاڙي – آخر. ڪنهن بہ شيءِ جو پويون حصو. ڏَڙَ جو پويون حصو – ڏُونگري – پولُه. بيل گاڏيءَ جي وچين ڪاٺي. گهوڙي گاڏيءَ جي اڳ وارين ٻن ڪاٺين مان هڪ ڪاٺي. [انگ – Pole] ٿنيو.

– **پولَ پڌرا ڪرڻ:** راز ظاهر ڪرڻ. ڳُجهه پڌرا ڪرڻ. عيب کولڻ. ٻئي جا ڪُڌا ڪَمَ ظاهر ڪرڻ.

– **پولَ سيڙهِي (ٿ):** ث. نرم ٿڻن واري ٻڪري (جا ٿوري زور تي ڏهي سگهجي).

• **پولادُ:** ذ. [ف] فولاد – رڪ.

• **پولارُ ج پولارَ:** ذ. [سن. پُلْ] پورُ – خال – پولُ. پنجن عناصرن مان هڪ عنصر (هوا، باهه، پاڻي، مٽي، پولار). زمين ۽ آسمان جو درمياني فاصلو.

• **پولِري (ٿ):** ث. پيرن ۾ پائڻ جو هڪ ڳهه.

• **پولِڙو، پولِٽو ج پولِڙا، پولِٽا (ل):** ذ. ليڏوٽو (اُن جو). اُٺ ۽ گڏهه جي فضلي جو هڪ گهولڙو.

• **پولِڙِي، پولِٽِي ج پولِڙيون، پولِٽيون (ل):** ث. ڦولِڙِي، ٻڪريءَ، رڍ وغيره جي فضلي جي هڪ ڳوڙهي.

– **پولِڙيون، پولِٽيون کَڻائڻ (ڪ):** بي عزتيءَ جهڙو ڪم وٺڻ. تڪليف ڏيڻ. هيسائڻ – دٻاءُ رکڻ.

• **پولو:** ذ. جنڊ جي صفائيءَ جو ڪپڙو – ٽاٽو. ٽورو – گونهه. [انگ] راند جو هڪ قسم. (جيڪا گهوڙن تي چڙهي ڪندا آهن).

• **پولو ج پولا:** ذ. صفت. پورو – سڪٺو – ٿلهو. نرم – ڪُنئرو.

• **پولهه ج پولهه (ل):** ذ. پنيون پچ وارو حصو. ڏسو "پولُ".

– **پولهُ اوڳَرَ:** ث. تيڪَ جو مرض – اَسي ڦلي – پُرڪَ.

• **پولِيُ ج پوليُونْ (ت):** ث. تيلَو (ڪٽڪ جو).

• **پُولِيسَ ج پُولِيسُونْ:** ث. [انگ. Police] ڏوهن بند ڪرڻ ۽ امن قائم رکڻ جو کاتو – شهر راکا – سپاهي. شهر جي حفاظت وارو شهري (Civil) عملو.

– **پُوليسَ ٿاڻو:** ذ. پوليس جي رهڻ جو هنڌ. ٿاڻو – گهاٽ – چونڪي.

• **پَوَنِ:** ث. [سن. پَوَنْ] هوا – واءُ. هيرَ.

• **پُوناري ج پُوناريُونْ (ڪ):** ث. اوچو ڪاڏو. سَٺَ رَچِي.

• **پُونْبِرِي:** اسم خاص. تعلقي ميرپورساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پُونْبِرِي:** اسم خاص. تعلقي ميرپور ساڪري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پُونْبِلو ج پُونْبِلا (ڪ):** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (بنا ڇلرن، گَوشت نرم، قد ۴ کان ٦ انچ. بہ قسم: هڪ اڇو ۽ ٻيو ڪارو).

• **پونْٽُ ج پونْٽَ (ت):** ذ. ڪوڙُ – ٻَناڪَ.

– **پُونْٽو ج پونْٽا:** ذ. صفت. ڪوڙو – ٻَناڪِي.

– **پونْٽ هڻڻ:** ڪوڙَ هڻڻ – ٻَناڪون هڻڻ.

• **پُونْڄَ ج پُونْڄون (ٿ):** ث. پُڇڙي – پُڇ. ڇيلهه (جانور جي).

• **پُونْجارَ ج پُونْجارُون:** ث. پُڇڙي – ٻوٽي. "ڪيرن جا بہ خمار، پيهن جي پونجار تي". (سچل).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **ٻُونجو ٻُونجهو ج ٻُونجا، ٻُونجها (ت):** ذ. بچت. ٻچاڙيءَ جي رهت. ڳاهڻ بعد انَ سان مليل ڪَڏا (ت). اُهي سارِيُون جن جو انَ ماريل هجي.
- **ٻُونجِي ج ٻُونجِيُون:** ث. [سن. پُڃج] ميڙيل ڏن. سرمايو – مُوڙي. ملڪيت. بچت. سَمَرُ. ڏنڍي ۾ سيڙايل. اصل رقم.
- **ٻُونجهَ ج ٻُونجهُون:** ث. ٻڇ – ٻڇڙي. ٻُنِي. ٻچاڙي. پوين حصو. غاشيہ جو پوين پلاند.
- **ٻُونجِي ج ٻُونجِيُون:** ث. ڳَـهَـ جو هڪ قسم. ٻانهن ۾ ٻڌڻ جي سون يا چانديءَ جي پٽي.
- **ٻُونڃُ ج ٻُونڃَ (ت):** ذ. [سن. پُڃَج] ٻُڇُ.
- **ٻُونڃلُ (ت):** ذ. تَڪَلُ وَهٽ.
- **ٻُوندو ج ٻُوندا (ت):** ذ. ٻَندَرُ. ٻُنڊَڻ.
- **ٻُونسِ (لس):** ظرف. هڪدم – جهٽ پٽ. "هو ٻونس پٽي تي ائين اچي جيئن مانجهي ملهہ وڙهن" (نوت). "ڪبُوتر ڪونڊين تي ٻُونس ڪريو پون". (ڏونگريو).
- **ٻُونسارُ ج ٻُونسارَ:** ذ. ڪورڪي ڪم جو هڪ اوزار. (تاجيءَ جي اندر پيل ٻہ ڪانيون، جي ڪڏيءَ ۾ پيرڙين سان ٻَڌل هونديون ۽ پيڙين هيٺ مٿي ڪرڻ سان تاجيءَ جا تندا هيٺ مٿي ٿيندا ۽ پيٽو اچي سگهندو).
- **ٻُونسَرُ ج ٻُونسَرَ (ت):** ذ. ڏسو "ٻونسار".
- **ٻُونڪَ (ت):** ث. ماهي مال جي پاڻيءَ ۾ ويهڪ رات جو پاڻيءَ جي ٻڪين جي چوڳ ڪرڻ جي جاءِ.
- **ٻُونڪِڙو ج ٻُونڪِڙا:** ذ. ننڍڙين چوڪرين جي ميندين ٻڌڻ جو سڳو.
- **ٻُونگُ (ل):** صفت. سهٽو – سنو – پلو.
- **ٻُونگَ:** ث. 'ٻونگڙن' جو جمع. ٻونگڙن جو ولر. تمام گهڻا ٻچا. جهجهو اولاد. گهڻا ٻارَ.
- **ٻُونگرجَڻُ:** فعل مجهول. ڦوساٽجڻ – ڪاوڙجڻ – ٻَنگِرجَڻ. (ٻونگريو – ٻونگريو – ٻونگريل).
- **ٻُونگِڙِ:** ث. ڏسو "ٻُونگَ".
- **ٻُونگِڙو ج ٻُونگِڙا:** ذ. ڪُتيءَ يا ٻليءَ جو ٻچو – ٻلُونگڙو.
- **ٻُونمُ:** [ھ] چوڏهينءَ جو چنڊ – ٻَدَر – ماه ڪامل. ڏسو "ٻُونو". "ٻُونم ٻاچوين، سيجان چِٽو سُپرين" (خليفو نبي بخش).
- **ٻُونو:** ذ. [ھ] چنڊ. چوڏهين جو چنڊ.
- **ٻُونءِ:** ث. [سن. پُويہ] ڦَٽَ ڦُرڙيءَ مان نڪتل گندُ – روڳُ. ٻَڪري (ڪ).
- **ٻُونٽاڏُ (ٽ):** ذ. پوين پاڳو.
- **ٻُونٽارُ ج ٻُونٽارَ (ٽ):** ذ. ٻڪرار – پنهوار. (اسم خاص) مينگهواڙن جي هڪ ذات.
- **ٻُونٽاري (ٽ):** ث. مينگهواڙن، پيلن ۽ راجپوتن وغيره کان اَوسَر تي اڳاڙيل حصو.
- **ٻُونٽڙ:** ث. 'ٻونٽڙن' جو جمع. تمام گهڻا ٻونٽڙا (پاٽيءَ جا جيت).
- **ٻُونٽڙو ج ٻُونٽڙا:** ذ. پاٽيءَ جو هڪ جيت – ٻُنگُ (ت).
- **ٻُونٽڻ ج ٻُونٽا (ٽ):** ث. حصو – پتي – پاڳو.
- **ٻُونياڙِي ج ٻُونياڙِيُون:** ث. نما شام – پوچاڙي – پوياڙي.
- **ٻُونيَرُ ج ٻُونيَرَ:** ذ. صفت. [سن. پَشچَات = پوءِ] پوين – پوئتي ڇڏيل (اولاد). جانَشِين. (ذ) پيڙهِي – نسل.
- – **پوڻ سَٽ:** ظرف. يڪدم – اُنهيءَ وقت.
- **ٻَوڻُ ج ٻَوڻَ:** ذ. جانور ڪي ڦاسائڻ لاءِ زمين ۾ کوٽيل کَڏ. نرم زمين ۾ پاٽيءَ جي وهڪري. سبب اندر ٿي اندر غار وانگر ٿيل خال (جيڪو ڪيتري بہ پاٽي ساڻ نہ ڀرجي).
- **ٻُوڻُ (ل):** مصدر. ٻَوڻُ.
- **ٻُوٽَڻ:** اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **ٻُوٽَڻُ (ٽ):** مصدر. وڃائڻ. ضايع ڪرڻ. مفت ۾ ڏيڻ.
- **ٻوٽو ج ٻوٽا:** ذ. صفت. سن. پارون. پادَ = چوٿون حصو + اَنَ =گهٽ] ڪنهن بہ شيءِ جو منو حصو – منو. "پوٽا ٻہ، پوٽا ٽي، وغيره". اَڻپُورو. ٿورو – گهٽ. ضعيف – ڏُٻرو – هِيڻو – ٽَڪَل – ڪمزور. بيمار – اَگهو. (ث) ٻَوٽِي ج ٻَوٽيون.
- – **ٻوٽائِي:** ث. مُنائي. ڪَمِي – اَڻپورائي. هِيڻائي. بيماري – اَگهائي.
- – **ٻوٽو ٿيڻ:** گهٽ ٿيڻ – ڏٻرو ٿيڻ. هيڻو ٿيڻ (مالي حالت ۾). غريب ٿيڻ.
- – **ٻوٽو ٻئجي وڃڻ:** بدن جو ساهہ سَتُ ڇڏائي وڃڻ – پويان پساد ٿيڻ.
- – **ٻوٽو ٻَوڻ:** ضعيف ٿيڻ – ڏٻرو ٿيڻ – هيڻو ٿيڻ. سخت بيمار ٿيڻ. ٻنتي پوڻ. گهنجي وڃڻ.
- **ٻُوٽِي (ڪ) ت:** جابلو سُرهي گاهہ جو هڪ قسم "باس ٻُوٽِيءَ جي، مشڪ ڪٿوري جهڙي" (چوٽي).
- **ٻُوٽِي ج ٻُوٽِيُون:** ث. [سن. پُوڻ + اڪا پُنجِڪا] ڪپهہ جو صاف ٿيل ٻَرُو – پَهو – ڦِينجهو (ت).

• **پُوٽيائي ج پُوٽيائيون**: ث. پُوٽين ناهڻ لاءِ ڪاٺيءَ جو يا لوهه جو خاص تڪر. پَهَن ناهڻ لاءِ تيلي يا سنهي ڪاٺي.

• **پُوٽيون پڌريون ڪرڻ**: راز ظاهر ڪرڻ – ڀيد کولڻ. ذرو پرزو ظاهر ڪري ڏيڻ.

• **پُوٽيلي**: صفت. عورت جو شاديءَ بعد پهريون وير – پٽيلي – پهريٺي.

• **پوهه**: اسم خاص. تعلقي اَباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پوهه**: ذ. [سن. پَشيه] هندي سال جو ڏهو مهينو (جو تهه سياري ۾ ايندو آهي، جنهنڪري چوندا آهن "پوهه. ڪَٽَن ڪوهه" "پوهه. لاٿا لوهه").

• **پوهہُ ج پوهہ (ل)**: ذ. ڏسو "پُهہ". "ڪري پوهہ پناڻ. اچي پيو اوڇتو" (خليفو نبي بخش).

• **پوهانئُون**: ظرف. ٿورو پويون – ٿورو پوئتي – پويان – پوئتان. ٿوري وقت ۾ – جلدي.

• **پوهائي ج پوهايُون**: ث. پيڙهي – نسل. ڏسو "پُهائي".

• **پوهو ج پوها (ل)**: ذ. پهو – ڪپه جو ڦڙو. ڇيٽو.

• **پوهيتاڻي**: اسم خاص. مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو (مِسي داڻين جي شاخ).

• **پوءِ پَرو**: ظرف. ٿورو پوئتي. پُٺتي. ٿورو دير سان.

– **پوئتان**: ظرف. پويان – پُٺيان. پڇاڙيءَ ۾.

– **پوئيتانهون**: ظرف. ٿورو پُٺئين پاسي – پويان – پُٺتي. ٿورو پوءِ. ٿورو دير سان.

– **پوئتي**: ظرف. پويان – پُٺيان – پُٺتي – ٿورو پٺتي – پوءِ پرو.

– **پوءِ پرپَهہ پرينئُن**: ظرف. اڳي پوءِ – نيٺ – آخرڪار. اڳتي لاءِ – ڪڏهن به.

– **پوءِ جو پَهرُ**: محاورو. پڇاڙيءَ جو وقت. پيري.

– **پوئَرُ ج پوئَرَ**: ذ. صفت. اولاد. نسل. پوين جي سنڀال ڪندڙ. پني لڳندڙ (ڪنهن وڃايل شيءِ جي). پُنيرو. پويان پير ڪندڙ – پاڇوڪڙ. بي همت (ت). هميشه ڳَس ڳسائڻ ڪرڻ وارو.

– **پوءِ ڪاڻ رکڻ (ت)**: بچت ڪرڻ – آئي. ويل لاءِ ڪجهه رکي ڇڏڻ. دور انديشي.

– **پُوئلڳُ ج پوئلڳَ**: ذ. صفت. پُٺيان لڳندڙ – پيروي ڪندڙ – پيرو – مُقَلِد. مڃيندڙ. تابعدار. مُريد. چيلو.

– **پوئلڳي**: ث. پيروي. مريدي. تابعداري.

– **پوئواري ج پوئواريون**: ث. پنيان جي سنڀال يادگيري. پرگهور – سار سنڀال. پُٺ ڀرائي – حمايت – مدد. پيروي – تقليد. ڪنهن مري ويل ماڻهوءَ جي يادگيري.

– **پوئواري ڪرڻ**: سنڀال ڪرڻ. خبر چار لهڻ. پرگهور ڪرڻ. شروع ٿيل ڪم جي سنڀال ڪندو رهڻ.

– **پوءِ واهو (ت)**: ظرف. پوئتي – پٺتي. پوئتي لَٽِيل.

– **پوئيرُ ج پوئيرَ**: ذ. صفت. اولاد – نسل – پيڙهي. وارث. پونيرُ. پُشت – پُٺ. مددگار.

– **پوئين پيرين ڦرڻ**: پوئتي موٽڻ – واپس ورڻ. انهن ئي پيرن تي موٽڻ. شڪست کائڻ. پڄي وڃڻ.

• **پوءِ**: ذ. [سن. پَشچات = پوءِ] پويون حصو – پٺ وارو پاڳو.

• **پوٽاڙي، پوٽائي**: ث. سارين ۾ ٿيندڙ گاهه ۽ ان جو ٻج – پُراڙي.

• **پوٽڪڻي**: ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (پُني ميرانجهڙي، پيٽ اڇو. پٺن تي سنهان ٽِڪا. اکين مٿان ڏگهيون مڇون) – مَلي – جَرڪو.

• **پُوٺو ج پُوٺا**: ذ. اُها رقم جا شاديءَ جي موقعي تي ڪاج ڪندڙ کي عزيزن قريبن طرفان ملي. پَوَت. پاهَتِ. چانورن جو چِلڙو. ٿَئين يا نديءَ جو مُنهُن (ڪ).

• **پُوٺي**: ذ. خوشبودار گاهه جو هڪ قسم (سرهاڻ گهٽي، ڏِين وانگر سنهون ٿئي) – سُسئيءَ جو پٽر.

• **پوئي پرڪ (ت)**: ث. چوپائي مال کي ٽِيڪ جي بيماري – آسي ڦَلي.

• **پوئين ج پوئيُون**: ظرف. "پويون" جو مونث. پٺ واري – پڇاڙيءَ واري. (ث) پڇاڙيءَ واري مَلهَہ.

– **پوئين مَهَل**: ث. اُسر جو وقت. باکَ ڦُٽيءَ کان ٿورو اڳ – پيچ پٽي.

• **پويارُ ج پويارَ**: ذ. صفت. پوئواري ڪندڙ – مددگار. پٺ پرو.

• **پوياڙي ج پوياڙيُون (ل)**: ث. سج لهڻ جو وقت – پوڇاڙي – شام.

– **پويان پساهہ**: ذ. آخرين دم – سڪرات جو وقت. حياتيءَ جون پويون گهڙيون – زندگيءَ جي پڇاڙي.

– **پويان پوڻ**: پٺ وٺڻ – تعاقب ڪرڻ. دشمني ڪرڻ. نقصان ڏيڻ لاءِ پيڇو ڪرڻ – ڪَڍ پوڻ. نقصان پهچائڻ لاءِ ڪوشش ڪندو رهڻ.

– **پويان پير ڪرڻ**: پوئتي هٽڻ – پوئتي موٽڻ. پڄي وڃڻ. شڪست کائڻ. دوستي ٽَٽائڻ. بيوفائي ڪرڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پوين ج پويان:** صفت. پڇاڙي وارو – آخرين – پٺيون. بعد جو.

– **پوين پهر:** ذ. ڏينهن جو چوٿون پهر. شام جو وقت. ڪراڙپ – ٻڍاپڻ. آخري وقت – حياتيءَ جي پڇاڙي.

– **پوين پير ڏيڻ:** پوئتي موٽڻ – پڇڻ. "محبت جي ميدان ۾ پوين پير نہ ڏيڻ." (خان زئي).

• **پوير ج پوير:** ذ. ڏسو "پونيَر".

• **پهہ ج پهون:** ث. [سن. پشهہ] ٻڪري – رڍ.

• **پهہ ج پهہ:** ذ. [سن. پٿ] رستو – واٽ – گس. مسافري – پنڌ. پور – خيال. اُڌمو. ارادو. اونهون ويچار – غور. صلاح – رٿ. پرولي – ڳجهارت.

– **پهہ پارڻ:** خيال ڪرڻ – ارادو ڪرڻ. رٿ رٿڻ. لحاظ رکڻ. "پرت جو پهہ جي نہ پارن تن هزارين هوءِ ڦٽ". (قاسم).

– **پهہ پچار (لس):** ث. صلاح مصلحت.

– **پهہ پچائڻ:** خيال ڪرڻ – رٿون رٿڻ – صلاحون ڪرڻ. آٽڪلون ڪرڻ. منصوبا ناهڻ.

– **پهہ پوڻ:** خيال پوڻ پور پوڻ. اُڌمو جاڳڻ! اوچتو خيال اچي وڃڻ.

– **پهڪار:** صفت. پهہ ڪندڙ. صلاح ڏيندڙ – صلاحو. پرتل.

– **پهہ ڪرڻ:** خيال ڪرڻ. نهراءُ ڪرڻ. ارادو ڪرڻ. ويچار ڪرڻ.

• **پهہ:** ث. ماڪ جا ڦڙا.

• **پهاڄ ج پهاڄون:** ث. پهاڄ. اُها سنهي بسانگي ڪاٺي جنهن سان هينان تيڪ ڏيئي ٿلهيون ڪاٺيون مٿي چاڙهجن – واتوري – ڏکي – تيڪ. نار يا هُرلي ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي (مُهري کي مٿي ڪرڻ لاءِ مُهري جي هينان ۽ پاروڻيءَ جي مٿان واري ٿلهي ڪاٺي).

– **پهاڄيو رکڻ:** پهاڄيو رکڻ – حسد رکڻ – رقابت رکڻ.

• **پهاڄ ج پهاڄون:** ث. ڪنهن مڙس جون ٻہ يا وڌيڪ زالون هجن تہ هر هڪ زال ٻيءَ کي پهاڄ سڏيندي – سوڪڻ. ڪنهن بہ عورت کي نفرت طور چوڻ جو لفظ.

– **پهاڄپو:** ذ. اهو حسد يا ساڙ جو پهاڄن ۾ ٿئي. ساڙ – حسد. دشمني – وير.

– **پهاڄپو رکڻ:** حسد يا ساڙ رکڻ. وير وجهڻ.

– **پهاڄڙي :** ث. مُثل پهاڄ جي تصوير جا جيئري زال سوڻ طور ڳچيءَ ۾ پائي.

• **پهاڙ:** ث. اولاد – نسل – پيڙهي.

• **پهار:** ث. گهوڙي جو هڪ مرض (جنهن ۾ تنگ جي اندرين نبض چڙهي سجي پوي. پوئين پير جو منڊ).

• **پهارڻ:** مصدر. [سن. پُروش] اندر وجهڻ – گهيڙڻ – لنگهائڻ. ٽنبڻ (سگُ).

• **پهاڙ ج پهاڙ:** ذ. [سن. پراگ + هارهہ: پرستار] جبل – ڏونگر – پربت – ڄبر.

– **پهاڙي ج پهاڙيون:** ث. ننڍو پهاڙ – ٽڪري.

– **پهاڙي ج پهاڙي:** ذ. صفت. پهاڙ جو – جابلو – ڇاپرو. جبل جو رهاڪو.

– **پهاڙي طوطي ملو:** ذ. طوطي جو هڪ قسم – ڳاڙهائيندڙ طوطو.

• **پهاڙي:** ث. راڳڻيءَ جو هڪ قسم.

• **پهاڪو ج پهاڪا:** ذ. [سن. پٿ+ ڪو] ڏاهپ جو قول – ڪهاوت – مقولو – سياڻپ. دانائي يا ڪنهن واقعي جو ٿورن لفظن ۾ اشارو (جو ڪنهن کي مثال طور ٻڌايو وڃي. جيئن "ڪتو بہ ڪاڌو ڪُڪ بہ نہ پري" وغيره). رستو – واٽ. نصيحت.

• **پهاڳ:** ذ. ميلاپ – وصال. "پرين سين پهاڳ مان نماڻي نصيب ٿئي". (شاهہ). رڍن جو ڌڻ (ڪ).

• **پهال ج پهال (ل):** ذ. ڏسو "پهاڙ".

• **پهانئون:** ظرف. [سن. پشچات = پوءِ] ٿورو پوئتي – پٺيرو. ٿوري وقت ۾ _ يڪدم.

• **پهاڻ ج پهاڻ (ل):** ذ. پهڻ – پاهڻ. ڪچي ڌات (جنهن کي پگهاري پهريائين پالتو لوهہ. پوءِ گهاڙو لوهہ تنهن کان پوءِ رڪ جي صورت ۾ آڻبو آهي).

• **پهاڻي (ل):** ث. پوارڙي دوا طور ڪم ايندڙ ٻج جو هڪ قسم.

• **پهائڻ:** مصدر. سمجهائڻ – مڃائڻ. پرچائڻ – ريجهائڻ. خوش ڪرڻ "جانب ضعيفيءَ سين پنهون پهايان" (شاهہ).

• **پهائي ج پهائيون (ت):** ث. پهو – ٻڙو (ڪپهہ جو).

• **پهائي ج پهائيون:** ث. نسب – اولاد. پيڙهي – بنياد. ذات. نمونو – قسم.

• **پهيائڻ:** مصدر. پرپائڻ – ريجهائڻ – پرچائڻ. راضي ڪرڻ. "پهتين پهيائيج – ليلان پنهنجي ڪانڌ کي" (صديق فقير).

• **پهت:** ث. انّ جا اوٻاريل داڻا – ڪُهر. ڪمند جي رس (جا پهرئين اوٻاري کان پوءِ گهاٽي حالت ۾ ٿئي) – پت.

• **پهت ج پهتہ:** ذ. پور – خيال – ريجڪ. رستو – دستور. چال. مرڪ – لائق – شيوه "وڏڻ چيرڻ چچرڻ. پهت اُنين جي

پَر" (شاهه). شادي وغيره ۾ ڪاج ڪندڙ ڪي مدد طور ڏنل ڪجهه رقم — پُوئو. ناهُ — ميل — سلوڪ لاڳاپو — دستي — ناتو.

— **پهتَ پوڻ:** مرضي ٿيڻ — خيال ٿيڻ — پُورُ پوڻ — اوچتو خيال اچي وڃڻ.

• **پهُتِڙي (ت):** ٿ. جوئر جو هڪ قسم (جنهن مان ڦـُلا بـ ٿهن).

• **پهُتَلَ ج پهُتَل:** ذ. صفت. مصدر. "پهچڻ" مان اسم مفعول. رَسيَل (منزل تي). مليل (خدا سان) — رتل (الاهي رنگ ۾). خدا وارو — درويش. درويشي جي وڏي منزل وارو.

• **پهتَڻِ (ڪ):** ٿ. لوهارڪي ڪم جو هڪ اوزار (رڪ مان ٺهيل. جنهن سان ڪوڏر. ڪهاڙي وغيره جو پاهو ٺاهجي).

• **پهَجَ، پهَجَ:** ٿ. ڏسو. "پهاجَ".

— **پهجِيٽِي پهجِيو:** ذ. پهاجِيو — رقابت.

• **پهـَجَ:** ٿ. چولو. چوغو. وَڳو.

• **پهَچَڻ:** مصدر. پَرِڻُ — برابر ٿيڻ. پرچڻ — راضي ٿيڻ. چڙهت ڪرڻ. ويرونڻ. (پهچيو — پهچندو — پهچيل).

• **پهَچارِي:** اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پهَچَڻ، پهَچَڻ:** مصدر. [سن. پْرَپُوت] رَسَڻ — پُڄَڻ. مِلڻ. سَهَڙڻُ (منزل تي) — اچڻ (نڪاڻي تي). پورو ٿيڻ — طَي ٿيڻ. (رستو مفاصلو). خدا تعاليٰ جو قُربَ حاصل ٿيڻ. برابر ٿيڻ — هڪجيترو ٿيڻ. (پيٽ ۾). (پهتو — پهچندو — پهتل).

— **پهَچَ:** ٿ. پهچڻ جي حالت. رسائِي — پُڄندي. اختيار — وَسُ — زور. برابر. سگهه — طاقت. پهچڻ جو اطلاع — موٽ رسيد.

— **پهچائِڻُ:** مصدر. "پهچڻ" مان متعدي بالواسطه. پُڄائڻ — رَسائڻ. موڪلي ڏيڻ — اُماڻڻ. پوري ڪرڻ (مُرادَ). (پهچايو — پهچائيندو — پهچايل).

— **پهچائي ڇڏڻ:** رسائي ڇڏڻ. ڏيئي ڇڏڻ اُماڻي ڇڏڻ.

— **پهَچَ ڏيڻ:** پهچ جو اطلاع ڏيڻ. تسلي ڏيڻ — پڪ ڏيڻ.

— **پهَچَ ڪان ٻاهر:** ظرف. پُڄنديءَ کان ٻاهر — وس کان ٻاهر. پنهنجي وِتَ يا طاقت کان مٿي.

— **پهَچَ وارو پهچوانُ:** ذ. صفت. پُڄندي وارو. طاقت وارو. اثر رُسوخ وارو. ٻيٺل.

— **پهچي وڃڻ:** رسي وڃڻ — پُڄي وڃڻ. پهتو ٿيڻ. برابر ٿي اچڻ (مقابلي). ڏاڍي صدمي هيٺ اچڻ.

• **پهرَ:** ٿ. ماڻهو — شخص — ڄڻو. نظرداري ڪرڻ وارو ڪوبـ ماڻهو. گهر جو ڀاتي. لوڙهو. "مَٿي تي اُو ٻَڌيو ڪانگي. پُڇي

پَهَرون خبر پَب پَب" (خليفو گل محمد)

• **پهـَرلتاڙڻ:** پرائي حد ۾ ٽپي پوڻ — پرايا لوڙها لتاڙڻ.

— **پهَرُ ج پهَرَ:** ذ. [پرا. پَهَرَ. سن. پْرَهَرَ] ڏينهن يا رات جو چوٿون حصو. ٽن ڪلاڪن جو عرصو. ٽارِيْ — لامَ (ڪ).

• **پهْراتُ:** ذ. پهريون جاول ٻارُ.

• **پهرِاتَ. پهرِاتِ ج پهَراتِيُون:** ٿ. [سن. پْرَٿـُمْ = پهريون] اها ڍِڳي، مينهن وغيره جا پهريون ڀَڻعو ويائيل هجي — پهرئين پيٽَ واري مينهن، ڍِڳي وغيره.

• **پهِراز (ڪ):** ذ. ڳَـجَ جي پرت جو هڪ قسم.

• **پهِراڻُ ج پهِراڻ:** ذ. [ف. پيرهَن] چولو — وڏو ڪُڙتو (ڪليل ٻانهُنِ سان ڍِڳهي ۽ ويڪري دامن وارو).

• **پهرائِڻُ:** مصدر. "پهرڻ" مان فعل متعدي بالواسطه. پارائڻ — ڍِڪائڻ (ڪپڙا). مال ڪي چرڻ لاءِ روانو ڪرڻ. ماڻهن ۽ مال ڪي ڪم سان لڳائڻ. (پهرائيو — پهرائيندو — پهرايل).

• **پهرائينْ:** ظرف. پهريائين — اوّل.

• **پهرَجڻ:** مصدر. "پهرڻ" مان فعل مجهول. پائجڻ (ڪپڙا) اوڍِڻ (وڳو. چوپائي مال جو روانو ٿيڻ (چرڻ لاءِ).

• **پهْرِڻُ:** مصدر. [سن. پَرِ ڌاَنَ. پَرِ = چوڌاري + ڌا = پائڻ] ڍِڪِڻ (وڳو) — پائڻ (ڪپڙا) — مال جو چـَرَڻ لاءِ وڃڻ. ڍِور سان وڃڻ. گهر کان ٻاهر وڃڻ — اُسهڻ. مال ۽ ماڻهن جو ڪم سان لڳي وڃڻ. پڪڙڻ (وَلِ يا ساوڪ جو).

• **پهري وڃڻ:** چوپائي مال جو چرڻ لاءِ جهنگ ڏانهن وڃڻ.

• **پهَرِ ڻُ ج پهَرَڻَ:** ذ. [پرا. پَرِ ڌيڻيْ. پَرِ ڌَئِي. سن. پَرِ ڌْيَتي] ڪپڙو (پائڻ جو) پَهراڻ. "پر پَهرڻ اسان جي انگڙن تي، آهن پراڻا."

• **پهَرو ج پهَرا:** ذ. [سن. پْـرَهَرْ + ڪَهـْ] چونڪـِي — نگراني — نگهباني — واهَپ. سنڀال. رات جو گهَرَ يا شهر جي نگرانيءَ لاءِ هوشياريءَ سان جاڳڻ ۽ چڪر لڳائڻ جي حالت.

— **پهريدارُ ج پهريدارَ:** ذ. صفت. چونڪيدار — محافظ — رکوال. رات جو سجاڳ رهي، گهر يا شهر جي حفاظت ڪرڻ وارو.

— **پهري سُجاڳُ:** صفت. چوڪس. خبردار — هوشيار. چوڪيداري ڪندي سجاڳ رهڻ.

— **پهري سُجاڳ رَهڻ:** هوشيار رهڻ — خبردار رهڻ — چوڪس رهڻ.

• **پهْرو ج پهْـرو:** ذ. [سن. پَشُهـْ] ٻڪري. رِڍَ. اهو جانور، جو

ڪُهڻ لاءِ بيهاريو وڃي. (جهڙوڪ رڍ. ڇيلو. ٻڪري وغيره).

— **ڀهرو پائڻ، وجهڻ:** ٻڪري، ڇيلو وغيره. ڪُهڻ (گوشت جي وڪري لاءِ).

— **ڀهرون ج ڀهرون:** ذ. ڀَهرو.

• **ڀهرونو ج ڀهرونا (ل):** ڀهريون جاول ٻار — ڀهرات.

— **ڀهرون (ث):** ذ. تر جي هڪڙي پاسي جيترو اُٺيل ڪپڙو.

• **ڀهرون وراڻڻ:** اُٺيل ڪپڙو تر تي ويڙهڻ.

• **ڀهريات، ڀهريائت:** ث. ڀهرئين ويمر واري.

• **ڀهريائين، ڀهريائين:** ظرف. ڀهرين.

• **ڀهريلي:** ذ. ڀهريون جاول ٻار — ڀهريون جاول ڦَر.

• **ڀهرين، ڀهرين:** ظرف. [سن. پُرتَمُ] ڀهريائين — شروع ۾ ـ مُنڍ ۾.

— **ڀهرينديءَ:** ظرف. اوّل —شروع ۾. ايندي — هڪدم.

— **ڀهرينديءَ شرط:** ظرف. ايندي شرط — اچڻ سان ئي. اوّل اوّل — ڀهريائين ڀهريائين — سڀ کان اول.

• **ڀهريون ج ڀهريان:** صفت. ظرف [سن. پُرتَمُ] اوائلي — مُنڍوارو. شروع وارو — اڳيون — ابتدائي. قطار ۾ مُنڍ وارو.

— **ڀهريون ڀهر:** ذ. صبح جو وقت — صبح جو ڀهريون وقت.

— **ڀهريون ڏس:** ذ. اڌ رات جو ڪُڪڙن جو ڀهريون ٻانگون. اڌ رات — وڏو اَسر. شادي وغيره جي موقعي تي ڏهل شرنايون وڄائڻ جي ڀهرئين محفل.

• **ڀهرائڻ (ت):** مصدر. ڪير ڏيندڙ چوپائي کي مرڻ کان تاهڻ.

• **ڀهرجڻ:** فعل مجهول. چوپائيءَ جو نہ مرڻ — ڪير ڏيڻ کان نٽائڻ.

• **ڀهرڻ (ت):** مصدر. ڪير ڏيندڙ جانور جو نہ مرڻ.

• **ڀهس، ڀهس:** ظرف. [سن. پُرسَهيَ] تڪڙو — تيز — جلد. زور سان "اي ڪامل ڪم نہ سندوءِ، جيئن ڀهس ڀڄاڙئين پوتئين" (شاهہ). هڪدم — اوچتو. "تنهين جاءِ جوان. هڪ ڀهس اچي پيدا ٿيو". (مولا بخش سومرو).

• **ڀهڪ ج ڀهڪ:** ذ. پاند. پلو — دامن. پڳ جو هڪڙو وڪڙ.

— **ڀهل پيارڻ:** سڪ ٻنائڻ. ڇيلو ٻنائڻ.

• **ڀهلاڙ، ڀهلر (ت):** ظرف. ڀهرئين.

• **ڀهلو:** صفت. پالهو — نلهو — سُڃو — خالي.

— **ڀهلو ٿيڻ:** پالهو ٿيڻ — خالي ٿيڻ. "اهو دؤر درس. پڙهہ. تہ پهلو نہ ٿئين" (خان زئي).

• **پهلو ج پهلا:** ظرف. ڀهريون.

— **پهلوتهي:** ث. پاسو — پرهيز. ڪناره ڪشي. نٽاءُ.

— **پهلوتهي ڪرڻ:** پاسو ڪرڻ — پرهيز ڪرڻ. جدائي اختيار ڪرڻ. واسطو نہ رکڻ.

• **پهلوان، پهلوان ج پهلوانَ:** ذ. صفت. [ف. پهلوان] بهادر — دلير — سورهيہ — وير — سُورمو — ڏاڍو مڙس — سگهارو. ملهہ وڙهندڙ. ڪشتي وڙهندڙ. ڪشتي يا ملهہ جي فن جو ماهر.

— **پهلواني:** ث. بهادري — دليري — سورهيائي — شجاعت. ورزش. طاقت — سگهہ. ڏاڍ مڙسي.

— **پهلواني ڏيکارڻ:** سورهيائي ڏيکارڻ — دليري ڏيکارڻ. بهادري جو ڪو نمايان ڪم ڪرڻ.

• **پهلانو:** اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **پهلومل:** اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **ڀهمڪ ج ڀهمڪون:** ث. هڪ قسم جي پريل ريشمي يا ڪلابتن جي پٽي (جا ڪپڙن کي سونهن لاءِ هڻبي آهي).

• **ڀهمونڊو (ل):** ذ. ٻَٽِي ڪرڻ کان اڳ هاريءَ جو گڏيل حصي مان ڪنيل سارين جو حصو.

• **ڀهڻ ج ڀهڻ (ڪ):** ث. رڍ. ٻڪري "جيڪو پسو ڪير ڀَهڻ ۾ تہ موڪل مون پارا" (مخدوم محمد هاشم ٺٽوي).

• **ڀهنائي:** ث. [ف] ويڪر ـ چوڙائي — ڪشادگي.

• **ڀهنجي ج ڀهنجيون:** ث. ڳِڪَهہ جو هڪ قسم — پونجي.

• **ڀهڻ:** مصدر. پرچڻ — راضي ٿيڻ — ريجهڻ.

• **ڀهنوار ج ڀهنوار:** ذ. صفت. [پرا. ڀهو. سن. پشو = رڍ. ٻڪري + آر] رڍون ٻڪريون چاريندڙ — ٻڪرار يا ريڍار.

• **ڀهنور:** ذ. ڏسو "پنهنوار". (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو.

• **ڀهڻ:** مصدر. [سن. پشيَہ] خيال ڪرڻ — ڀهہ ٻڌائڻ. ارادو ڪرڻ. قصد ڪرڻ. صلاح ڪرڻ. "تڏهن ويهي سات وارن ٻاڻ ۾ ڀهيو ٻريائا" (مخدوم غلام محمد بگائي). فيصلو ڪرڻ. ٺهڻ — سرجڻ — نبرڻ. (ڀهيو — ڀهندو — ڀهيل).

• **ڀهڻ ج ڀهڻ:** ذ. [سن. پاشاڻ] پٿر — پاهڻ. "هي گسي هي گس، هي ڀهڻ هي پيچرو" (شاهہ).

— **ڀهڻ تي ليڪو:** محاورو. پڪي پختي ڳالهہ (جيڪا سولائيءَ سان ميٽجي يا بدلجي نہ سگهي).

— **ڀهٽي ج ڀهٽيون:** ث. ننڍو ڀهڻ. پٿري — ڪڪري. ڀهڻ جو ٽڪر (جنهن تي چڪ ڦري).

— **ڀهٽيار:** ذ. صفت. ڀهٽن وارو — پٿرائون — ڪڪرالو.

— **پھٽيرو:** ذ. صفت. پھڻ جھڙو. پھٽيارو.

• **پھڻُ:** مصدر. [سن. پِرويش. پِرَ = چئني طرفن کان + وِش = داخل ٿيڻ] پيھڻ — پيھي وڃڻ — گھڙڻ. پيھڻ — ڪَرڻُ (ڏنڊ).

• **پھٽيرو(لس):** ذ. وڻ جو هڪ قسم.

• **پھو ج پھا:** ذ. [سن. پنجڪا < پَنج] ڪپھ جو پڙو (جو ڪتڻ وقت هٿ ۾ ڪجي). ڦينجھو. پُوڻي. ڪپھ جو دوا سان پَريل پُڙو. مَلَم وغيره لڳل اگڙي يا ڪپھ جو ٽڪر (جو ڦٽ ڦرڙي تي ٻڌجي). اُٺيل اک تي رکڻ وارو دوا ۾ ٻڏل ڪپڙو. گوڻ جو ٽڪرو (جو آمڻ ۾ ٻوڙي ترار کي هٿجي ۽ ترار صاف ڪجي). [سن. پَنٿ = وات] اهو رستو جو ٻيلي جي وچ مان ناهي ڏنگن جو ورهاڱو ڪجي. ٻيلي جي سرحد. جھنگ يا ٻيلي جي وچان — سِڌو رشتو. پيچرو — چارو. گَسُ (واه يا شاخ جي ڪپ وارو). زمين جي ماپ وقت پٽرتال ڪندڙ عملي جي مقرر ڪيل سڌي ليڪ. ڪاٺيءَ وقت ڪوڏر سان ورتل خط. اها جاءِ جتي شڪار ڪرڻ لاءِ توبچي ويھي (ت). پاھو (ڪوڏر. ڪھاڙي وغيره جو) [سن. پَشُھ. پَسُ] ننڍڙو ٻار — ٻالڪ.

— **پھا ڪيڻ:** سوئرن جي اچڻ وڃڻ لاءِ جھنگ ۾ رستا ناھڻ. پيچرا ناھڻ. زمين کي ٽڪرن ۾ ورھائڻ. حد مقرر ڪرڻ. (زرعي زمين جي).

— **پھا ڪيئي ڇڏڻ:** صنا نابود ڪري ڇڏڻ. ميدان ڪري ڇڏڻ.

— **پھائي ج پھائيُن:** ذ. صفت. زمين جي ماپ ڪرڻ وقت ماپن جا ليڪا ڪيندڙ.

• **پھوجا:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

• **پھوڙ:** ث. ڪپڙن جو ڦھڻ. درد جو زور — پيڙا.

• **پھوڙ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پھوڙ:** اسم خاص. شڪارپور ۽ جوهي تعلقن ۾ ديھن جو نالو.

• **پھوڙُ ج پھوڙ:** ذ. پھاڙُ — ٽڪُرُ — جبل.

• **پھوڙڻُ (لس):** مصدر. ووڙڻ — ڏورڻ. ٿڪائڻ. "لَڪَ مَ لوڏو ڏي پب پھوڙي آهيان" (شاهه).

• **پھوڙو ج پھوڙا:** ذ. تيشو. واهولو.

• **پھوڙي:** ث. پاھوڙي. پاٿڙي (پسارڪو وکر). اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **پھون:** ث. ٻڪري. "جيڪي پسو ڪير پھن ۾. تہ موڪل مون پارا" (مخدوم محمد هاشم ٺٽوي).

• **پھڻي ج پھيون:** ث. [سن. پَنج] ڪپھ جو پھو — پوڻي. ٽَسري — وِني — پيالي. "پيئون شال پھيون پري ٿنان ڏيئي ٽِڪَ" (شاهه).

• **پھي ج پھي:** ذ. صفت. [سن. پَنٿ = وات] واٽھڙو — قاصد — پانڌي. "صبح ساجھر شھر ۾. پچي روز پَھي" (رمضان واڍو) اولاد — وارث. ٻچو. نَسب.

• **پھياڄ. پھياڄ ج پھياڄون. پھياڄون:** ث. پھاڄ.

• **پَھيَرُ ج پھيرَ (ت):** ذ. لوڙھو (ٻنيءَ جي بچاءَ لاءِ) "پَھيرُ چور ٽپي تہ واهي ڪيترو وهي." (چواڻي).

• **پھيڙو ج پھيڙا:** ذ. صفت. قاصد. "بوڄ پيارج پَھيڙا. وينڊا ونيو ڪنڏي" (شاهه). (ذ) ننڪرجي وڏي پات (لس).

• **پھينگ:** اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **پُٺان:** ظرف. [سن. پَشچات = پوءِ] پويان — پنيان. پوءِ — بعد ۾.

— **پُٺانھين:** ظرف. پنيان — پويان. پوئين طرف کان.

• **پُٺانٺ:** ذ. خوشبوءِ دار گاهه جو هڪ قسم (جو واريا سي زمين ۾ اُپري).

• **پُٺاٺو ج پُٺاٺا (ل):** ذ. ٿوري وقت جو ڍاٻو — ساهڻي "ڏينڊا پُٺاٺا پٽن تي. ڪينڊا ڪج وڃن" (جام خان).

• **پُٺائڻُ:** مصدر. "پُٺڻ" مان متعدي. بالواسطه. پوئائڻ (موتي وغيره) ڌاڳي ۾ وجھائڻ.

— **پُٺائي:** ث. پُٺائڻ جو اجورو — پوئائي.

• **پِٺتل. پِٺتِل:** ث. درياءَ واه وغيره جي ڪناري واري اها زمين جنھن تان پاڻي لھي ويو هجي. ڪنارو (واهه جو).

• **پِٺت:** ڏوبياٽي "آهيان پِٺت پنھونءَ جي ڪنديس ڪنر ڪارا" (شاهه).

• **پِٺجي رهڻ:** ڏهي پوڻ ـ ڪري پوڻ. سمھي رهڻ. سستي ڪرڻ. همت هارڻ.

• **پِٺڊُ ج پِٺڊَ (ت):** ذ. ڏانوڻ — پِٺنڊُ "ڏهَ ڏانوٽيون پندرهن پِٺد پياس" (شاهه).

• **پِڙ:** ث. [سن. پِيتُ] ڪھنبي رنگ جي گيرٽ (جا پاڻيءَ جي تري ۾ آنرجي بيھي).

• **پِڙائڻ:** مصدر. [سن. پيتَ = پيلو] هيڊي رنگ ڏانھن مائل هئڻ — پيلو ڏيکارجڻ.

— **پِڙائي:** ث. پيلاڻ — هيڊاڻ ـ زردي.

• **پِڙو ج پِڙا:** ذ. صفت. [سن. پيت = پيلو] هيڊو — پيلو. هيڊاڻ ڏانھن مائل — زردُ.

• **پِڙو ج پِڙا:** ذ. پُونڙو — پاڻيءَ جو هڪ جيت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پٽڙو ج پٽڙا:** ذ. ڏاڳو، تار وغيره (جنهن ۾ دڪانداري جا چنا، بلَ وغيره پوتا وڃن).

• **پئسو ج پئسا:** ذ. ٽامي جو هڪ سڪو ـ پيسو – ڏوڪڙ. ناڻو – ملڪيت – ڌن – دولت.

— **پئسي جو پٽُ:** محاورو. ڪنجوس. لالچي. رڳو پيسن سان ڪم ڪرڻ وارو. مطلبي. خود غرض.

• **پئسينجَـرُ ٽرين:** ذ. صفت. [انگ. Passenger] مسافر – راهـ گير – سوار (گاڏيءَ وغيره ۾).

— **پئسينجر ٽرين:** ث. مسافرن واري گاڏي (جنهن ۾ فقط مسافر سوار ٿيل هجن). مال گاڏيءَ جو ضدّ.

• **پئِڪڙُ (ڪ):** ث. پَنجوڙي (ل) – پابند – ڦينجهوڙِيْ (ت).

• **پيمائش:** ث. [ف] ماپ. پڪيڙ – ايراضي.

— **پئِمائشي حسابُ:** ذ. حسابن جو هڪ قسم. جاين جي پڪيڙ وغيره جو حساب – جاميٽري جي شڪلين جا حساب.

• **پئمانو ج پئِمانا:** ذ. [ف. پيمانَه] پيمانو ماپو. وزن. مقرر وزن. مقرر ماپ.

• **پئنْچون (لس):** ث. پلاڻ جون پوريون اَپيون ڪنڌائتيون ڪائيون "ان جو پئنچون پلاڻن سين، پياچاتون جتن." (ڪبير شاهه).

• **پئِنْدُ ج پئِنْدَ:** ذ. ٿُلهي رسي جو ڏاوڻ "تَونيئَرَ ڏَهَ ڏاوِڻيُون پندرهن پئنڌ پياسِ" (شاهه).

• **پيٺِ ج پيٺيُون:** ث. ڏسو "پيڻِ".

• **پئڻُ:** مصدر. [سن. پانَ < پا = پيئڻ] ڏسو "پيَڻُ".

• **پئڻُ:** مصدر. ڏسو "پُوئڻ".

— **پئِٽِي:** ث. پوئِٽي – پُوچَ.

• **پئُوڙِي ج پئُوڙِيُونْ:** ث. ڏاڪَڻِ ـ ڏاڪو (ڏاڪڻ وغيره جو). جبل جو ڏاڪو. "سو لال لنگهائيندو لڪيون، پاڻ وٺي پئُوڙِي" (ڪبير شاهه).

• **پئُونْ ج پئُون:** ذ. چوپَڙ راند ۾ هڪ ساريءَ جو ڏاءُ – چُسي. هڪ ڏاڻو. هڪ سارِيْ. پهريون ڏارو يا ڏاءُ. ڇَڪو. وڏي ۾ وڏو ڏاءُ. وارو – ڏاءُ. منڊ.

— **پئُون. پئُونْ بارهن:** ذ. پورو پورو ڏاءُ. وڏي ۾ وڏو ڏاءُ. شروع ۾ ئي ٻارهن. يعني ٻن ڇڪن جو ڏاءُ يا ٻن ڇَڪَنِ جو لڳڻ – شروع ۾ ئي فتح. سَبُ سَٺائي. سيڪجهه حاصل ٿي وڃڻ.

÷ **پئُون. ٻارهن ٿيڻُ:** وڏو ڏاءُ لڳڻ. گهڻو فائدو ٿيڻ. دل جا مطلب پورا ٿيڻ. سڀ گهرجون پوريون ٿيڻ.

— **پئُونْ پَٽڻُ (ت):** مهلت وٺڻ. ترسڻ – ساهي پَٽڻِ ـ دَمُ. پٽڻ.

— **پئُون رکڻُ (ت):** ضابطو رکڻ. قبول ڪرڻ.

— **پئُونْ سَت:** ظرف. يڪدمَ – پهريندي ئي – اچڻ شرط – جهٽ پٽ – فوراً. اتي جو اتي.

— **پئون ڪٽڻ (ل):** سُر ڪٽڻ – ڳالهه جي شروعات ڪرڻ – ابتدا ڪرڻ.

• **پئُوڻِ ج پئُوٽيُونْ (ل):** ث. اُونهي ڪَڏَ. گهٽتائي – ڪمي.

• **پئُوٽو ج پئُوٽا:** ذ. صفت. [سن. پادَ = چوٿون حصو + اُونَ = گهٽ] مُنو – پوٽو. گهٽ. ڪمزور – هيٺو – ڏبرو.

— **پئُوٽو پوڻ:** گهٽ ٿيڻ. پوئتي پوڻ. ضعيف ٿيڻ. بيماريءَ ۾ نهايت هيٺو ٿي وڃڻ.

• **پئِي:** ظرف. [ف] پنيان – پوئتي.

— **پئي بہ پئي:** ظرف. هڪبئي پٺيان – لڳاتار – مُتَواتِر – سانڍَهه.

• **پئِي:** اسم خاص. محبت ديري، شهدادپورءِ جوهي تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **پئِي:** ث. پينْتل (ل). واهه جي ڪپ واري زمين. ٻن ويجهن ڪٽرين جي وچ واري زمين. ٿاهه. معاهدو. ڪاٻارو.

— **پئِي ڪَرڻُ:** ذبح ڪرڻ – ڪُهڻ. زور جو مينهُن اچڻ.

• **پئِي:** ذ. [سن. پَتِ = مڙس] وَرُ – مڙُسُ – خاوند – پَتِي.

• **پئِي:** ذ. خوشبودار گاهه جو هڪ قسم – سَسئيءَ جو پٽر.

• **پئِي ج پئِيُون:** ث. ڪاڪوس – جاءِ ضرور – پائخانو – بَيْتُ الخَلاَ. پکين جي شڪار جو هڪ نمونو (منڇر ۾ آڙين کي رات جو اونداهه ۾ ٽولي وجي گاهه جي ٻُوڙنِ ۾ ڦاسائن جتي چوڌاري جارَ اڏيل هوندا آهن جن ۾ پکي ڦاسي پَونِ ۽ صبح جو شڪاري وڃي انهن کي پڪڙين).

• **پئِخانو ج پئِخانا:** ذ. [ف. پايہ = پير + خانہ = اها جاءِ، جتي پيرن تي اوڪُڙُو ويهجي] پاخانو – پُئي – ڪاڪوس.

• **پئِياڻو ج پئِيياڻا:** ذ. اهڃاڻ – نشان. ڏَسُ پَتو.

• **پئيت (ڪ):** ذ. پَکيءَ جو هڪ قسم.

• **پئِيڙو ج پئِيڙا:** ذ. گهوڙي جو هڪ قسم – مَڪِڙو (گهوڙو).

• **پئِيمَاڻو ج پئِيماڻا:** ذ. ڏَس – پَتو – نشان.

• **پئِينْدُ ج پئِينڊَ:** ذ. وَهٽ جي اڳياڙي. گهوڙي جي اڳياڙي. مينهن جي اڳين ٽنگن کي ٻڌڻ جو رَسو.

• **پي ج پي (ل):** ذ. [سن. پِتْرُ] پيءُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **ٻي ج ٻي:** ذ. صفت. مڙس — ڪانڌ. پيارو.
- **ٻي ج ٻي:** ذ. [سن. پَتِ = مڙس] مڙس. دوست — محبوب — پريتم.
- **ٻيا ج ٻيا:** صفت. [سن. پْرِيَہ = پيارو] پيارو. سڄڻ — دوست. محبوب. مڙس — ڪانڌ — ورُ.
- **پيَاڃ (ت):** ث. تلاش — ڳولا.
- **پيَادِ:** صفت. [پيادو ج پيادا ج پيادِ] پيرن تي پنڌ ڪرڻ وارو — پيادو (لشڪر) "سُوارَ" جو ضِدّ.)
- **پيَادَلُ:** ذ. صفت. [ف. پايہ = پير + "آده" نسبت جي نشاني. سن. پادات] پيادو — پيرين پنڌ. پيدل.
- **پيادو ج پيادا:** ذ. صفت. [ف. پياده] پنڌ هلندڙ — پيادل. سپاهي. پانڌي — قاصد. شطرنج راند جي هڪ ساري.
- **پيَادَہ:** صفت. [ف] پيادو.
- **پياده پا:** صفت. پيرين پنڌ — پيدل.
- **پيارُ ج پيارَ:** ذ. [سن. پْرِيَہ + آلَ = پيار، محبت] محبت — پريت — پريم — قُرب. چاهه. سِڪَ. سنگت — سُبَنڌُ. مهرباني. ٻاجهه. لاڏ — ڪوڏ.

— **پيارَپُ:** ذ. پيارُ — چاهه. راضپو — حُبُ.

— **پيارُ ڪرڻ:** قرب ڏيڻ — محبت ڪرڻ. چُمي ڏيڻ — ڳَراٽِي پائڻ.

— **پيارو ج پيارا:** ذ. صفت. مُحب — پرينُ — پريتم. لاڏلو — سڪيلڌو. دِلِ گهُريو — وڻندڙ. دوست — سنگتي. (ث) پِياري ج پياريُون.

— **پيارا ڪُهائڻ:** دين جي ڪم ۾ عزيزَ ٻچا قربان ڪرڻ.

— **پيارو لڳڻ:** وَڻڻ — پسند اچڻ.

— **پيارو ڪرڻ:** پسند ڪرڻ. چاهڻ — پائڻ. وڻندڙ هئڻ. ڪنهن شيءِ کان جدا ٿيڻ نہ چاهڻ.

- **پيارڻ:** مصدر. ڏيڻ (پاڻي، ساهواري، پوک، ٻوٽي وغيره کي). اُڃ لاهڻ (ٻئي جي). پاڻي چاڙهڻ (ڪنهن هٿيار تي "پياري پاڻي، تيغون ڪندا تکيون". (شاهه) ادا ڪرڻ (رقم). ڇِڪائڻ (ٻِيڙي، چِلَم وغيره).
- **پِيازُ ج پِيازَ:** ذ. [ف] بَصَرُ.

— **پيازِي ج پيازي:** ذ. صفت. بصرن جو — بصرن وارو. بصر جي رنگ جهڙو — ڳوڙهو گلابي — قِرمچي.

- **پِياسَ:** ث. [پرا. پِئاسا. سن. پِپاسا. پا = پيئڻ] اُڃَ — اُساٽ — تَهہَ. طلب — خواهش — تمنا — شوق. پريت. اُڪير — اُڪَنڊ. سِڪ.

— **پِياسَ لڳڻ:** اُڃ لڳڻ — تِهہ لڳڻ. سِڪ لڳڻ. گهُرج محسوس ٿيڻ. (ٻيڙيءَ جي) ٻاڙَ لڳڻ.

— **پياسو ج پياسا:** ذ. صفت. اُڃايل — اُساٽيل — اُڃو. طالب. عاشق — سِڪايل.

— **پياسِي ج پياسِي:** ذ. صفت. پياسو — اُڃايل. چاهيندڙ. پريت وارو.

- **پياسڻُ:** مصدر. [پرا. پِيْ آسا، پِواسَا. سن. پياسا = اُڃ جي خواهش] اُڃائجڻ — اُڃَ لڳڻ (پياسيو — پياسيل).
- **پياسِجَڻُ:** فعل مجهول. اُڃائجڻ. پياس لڳڻ. (پياسيو — پياسبو — پياسل).
- **پياشو:** ذ. گاهه جو هڪ قسم (ڏندڻ ۾ ٿئي ۽ مڇي ڪائيس).
- **پياڪُ، پياڪُو ج پياڪَ، پياڪُو:** ذ. صفت. پيڻ وارو — پيئندڙ. پيئڻ جو عادي. "عاشق زهر پياڪَ، وِهہَ ڏسي وِهسَن گهڻو (شاهه). ڇڪيندڙ (ٻيڙي وغيره). هيراڪُ (نشي جو) — ٻانڌاڻي.
- **پيالُ:** ذ. [سن. پَاتَالْ] پاتال ـ ترو. پاڙَ.
- **پيالو:** اسم خاص. تعلقي گمبٽ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **پِيالو ج پيالا:** ذ. [ف. پِيالَہ] ٿانءَ جو هڪ قسم. ترَاڪڙو وٽو — ڪَٽورو. جَمن ڪيرلسي وغيره لاءِ شيشي چيني وغيره مان ٺهيل وِڪري مُنهن وارو خاص قسم جو هڪ ٿانءُ.

— **پيالا:** (هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ) اصطلاحاً فقيرن وٽ فقيرن جي دعوت. پيئڻ کائڻ جي دعوت.

— **پيالا چاڙهڻ:** تمام گهڻي ڀنگ يا گهڻو شراب واپرائڻ. ڏاڍا نشا ڪرڻ. گهڻو پيئڻ.

— **پيالو پيئڻُ:** شراب پيئڻ — مريد ٿيڻ. فقيرن ۽ رندن جي صحبت ۾ رهڻ. (درويشن بزرگن جي وفات وقت چئبو آهي). وفات ڪرڻ — فوت ٿيڻ.

— **پيالو کڻڻ:** پِنَڻ. پِنَڻ جو ڪم اختيار ڪرڻ.

— **پيالي ڀائي:** ذ. گڏ پيئندڙ. دوست — سنگتي — صُحبتي. گڏ کائڻ پيئڻ وارو. همراز — همدم.

— **پيالي جو ڀرجڻ:** عمر جي خاتمي تي اچڻ. حياتيءَ جا ڏينهن پورا ٿيڻ.

— **پيالِي ج پياليُون:** ث. ننڍو پيالو. وَٽِي — جَمِني.

- **پيامُ ج پيامَ:** ذ. [ف] نياپو — سَنيهو — پيغام. مائٽِي ڪرڻ جون ڳالهيون. مائٽي جي گهُر.

— **پيامبَرُ ج پيامبَرَ:** ذ. صفت. نياپو کڻي ايندڙ. قاصد —

ايلچي. نبي – پيغمبر.

– **پيامي ج پيامي:** ذ. صفت. نياپو آڻيندڙ يا ڪٺي ويندڙ – پيامبر.

• **پيانو ج پيانا:** ذ. [انگ. Piano باجو] ساز جو هڪ قسم – هارمونيم جي قسم جو هڪ انگريزي ساز.

• **پيائو:** ذ. پاڻي واري منزل. مال کي پاڻي پيارڻ واري منزل.

• **پيائين (ت):** ث. صفت. اها پوک جنهن کي پچڻ تائين پاڻي ڏيندو رهجي. درياه جي پاڻي واري پوک.

• **پِيْتَ:** ث. [سن. پْرِيْت] پريت – پيار – محبت _ سچي محبّت – دلي پيار. دوستي.

• **پِيْتَمُ:** ذ. صفت. پيارو – محبوب – دوست. سجڻ. پريتم.

• **پيٽَ پاپڙ:** ذ. ٻج جو هڪ قسم.

• **پِيْتَلُ:** ذ. صفت. نشو واپرايل (ماڻهو) – ڇور (نشي ۾) – مخمور.

• **پِيْتلي ج پيتلي:** ذ. صفت. پِتَلَ: جو – پِتَلَ مان ٺهيل.

• **پيتَمبَرَ:** ذ. [سن. پِيْتَامْبَرَ = شري ڪرشن جي پوشاڪ] ڪرشن ۽ وشنو اوتارن جو هڪ نالو. (صفت) پيلا ڪپڙا پهريل – زردپوش.

• **پيتو ج پيتا (ل):** ذ. ڪرڪٽو – ڪوڏُ.

• **پيتي ج پيتيون:** ث. [سن. پيٽ + اِڪا = پيتي] صندوق. بيل گاڏيءَ جي ٽانڻي هيٺان لڳل ڪاٺي (جنهن ۾ ڏوري پوي). لَحد – سامي (قبر جي). بدن – ديهي. سُٽ جي پنجن سيرن جو بنڊل.

• **پيٽُ ج پيٽَ:** ذ. [سن. پيٽ. پِٽ = ڳڏ ڪرڻ] بدن جو هڪ پاڱو (جنهن ۾ آنڊا اوجهري وغيره ٿين) – شڪم – معدو – گَرْڀُ – حَمل. وياءُ – ڄَمُ – ڀائي – نَسلُ – اولاد. درياءَ يا واهه جو تَرو. وچڪر. اندر – منجهه. ڳجهه – راز. توب جو اهو حصو جتي گولو رکيو وڃي.

– **پيٽُ اچڻ:** ڪاڪوس اچڻ.

– **پيٽارڻي:** ذ. صفت. ڳهڻ کائو – پيٽيرُ.

– **پيٽارو ج پيٽارا:** ذ. صفت. پيٽ وارو – وڏي پيٽ وارو. (ذ) پيٽ وارو حصو. ٻِلي' جو پيٽ.

– **پيٽُ ٻَڌڻ:** بکيو رهڻ. بُکَ جي هيٺائي سببان پيٽ کي پٽو ٻَڌڻ.

– **پيٽَ پرائي:** ث. ڍئو جي حالت. آسودگي. بي پرواهي. ٿُونڊ – آڪڙ. وڏائي.

– **پيٽُ پُرجڻ:** ڍئجڻ – ڍؤ ٿيڻ. گهڻي ملڪيت ڳڏ ٿيڻ. سڀ ضرورتون پوريون ٿيڻ. آڪڙجڻ. مغرور ٿيڻ.

– **پيٽُ پرجي وڃڻ:** غرور ۾ اچي وڃڻ.

– **پيٽُ پَرڻُ:** ڍئو ڪرڻ. دل جا مطلب سڀ پورا ڪرڻ. پنهنجي ضرورت پوري ڪرڻ.

– **پيٽُ تَپڻ:** گرم شين کائڻ سبب پيٽ ۾ باهه ٿيڻ.

– **پيٽ تي بيهارڻ:** ڪنهن نوڪر وغيره کي رڳو ٽن ويلن کاڌي يا وَرْءُ تي مقرر ڪرڻ.

– **پيٽ تي پٿر (ڪاٺ) ٻڌڻ:** لنگهڻ ڪاٽڻ – بکون ڪاٽڻ.

– **پيٽ تي مهانگو هئڻ:** ڪنهن بہ ڪم جو نہ هئڻ (مزور، ماڻهو وغيره) رڳو ماني‌ءَ جي اُجرت تي بہ نوڪري جي لائق نہ هجڻ.

– **پيٽُ ٿيڻ:** پيٽ ۾ بار سرجڻ – حمل ٿيڻ.

– **پيٽُ ٺَرڻ:** فرحت اچڻ – اندر ٺرڻ. خوشي ٿيڻ. تورو اچڻ سبب پيٽ جي باهه لهي وڃڻ.

– **پيٽُ پالڻُ:** گذران ڪرڻ – روزي ڪمائڻ. گذر سفر ڪرڻ. پيٽ لاءِ کاڌ خوراڪ مهيا ڪرڻ.

– **پيٽ پائڻ:** ٿُلهو ٿيڻ – پيٽ وڌي وڃڻ.

– **پيٽ پُٺيءَ سان لڳڻ:** نهايت ڏٻرو ٿيڻ – اُپرو ٿيڻ. بُکن سبب ڪمزور ٿيڻ.

– **پيٽ پرُو ج پيٽ پرُوَ:** ذ. صفت. رڳو پنهنجو پيٽ پاليندڙ – پيٽرُ. لالچي – هَبچي. اهو ماڻهو جو فقط پنهنجو پيٽ پالي ۽ ٻارن ٻچن جي سار نہ لهي.

– **پيٽُ پوڻ:** عادت پوڻ. سِيبائڻ – پاڻ‌ءِ پوڻ – طبيعت تي ٺهي وڃڻ. پيٽ تي پئجي وڃڻ.

– **پيٽَ جو سُورُ:** ذ. اصطلاح. لالچ – حرص – طمع. حَسد – ساڙُ.

– **پيٽَ جو سُورُ هُئڻُ:** اصطلاح لالچ هئڻ – حرص ۽ طمع جو غالب هئڻ.

– **پيٽَ جو سُورُ مارڻ:** خواهش پوري ڪرڻ – تمنا پوري ڪرڻ. طمع پوري ڪرڻ.

– **پيٽَ جو سُورُ لاهڻ:** (رشوت ڏيئي) گهُرَ پوري ڪرڻ.

– **پيٽَ جو هلڪو ٿيڻ:** دل جو هَلڪڙو ٿيڻ – راز جي ڳالهه جهٽ پٽ کولي ظاهر ڪرڻ.

– **پيٽَ جي ڳالهه:** ث. راز جي ڳالهه – ڀيدُ. دل جي ڳالهه.

– **پيٽَ جي مارُ ڏيڻ:** روزگار بند ڪرڻ. روزيءَ تي لَت ڏيڻ.

– **پيٽَ چَٽيو ج پيٽَ چَٽيا:** ذ. صفت. چَٽو ڪندڙ – چَٽرُ. جيڪي ڪمائي سو کائي ڇڏيندڙ. ڇگي چوڪي کائڻ جو هيراڪ. هَبچي – پيٽوڙي.

– **پيٽ ڏوئي ويهڻ:** کاڌي کائڻ لاءِ تيار ٿي وِيهڻُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **پيٽُ ڏَلهَڻُ:** پيٽ پرڻ. گهڻو کائڻ. ڍئو ڪرڻ.

— **پيٽ ڏي گوڏا سوڙڻ (ت):** اصطلاح. لالچ رکڻ — رڳو پنهنجو شخصي فائدو مد نظر رکي ڪو ڪم ڪرڻ.

— **پيٽ ڏيڻ:** اَنتُ ڏيڻ — راز ڏيڻ — اندر ڏيڻ. ويرم ڪرڻ يا ڦرُ ڏيڻ (چوپائي جو).

— **پيٽرُ ج پيٽرَ:** ذ. صفت. پيٽيرُ — گهڻو کائيندڙ. وڏي پيٽ وارو.

— **پيٽ رَسُ:** ذ. ث. پيٽ ۾ ڪاڏي کي ڳاريندڙ رَسُ (جا پيٽ ۾ ئي پيدا ٿئي).

— **پيٽ رَهَڻُ:** نُطفو رهڻ — سَنگها رهڻ — حمل ٿيڻ.

— **پيٽ ريڙهَه:** ث. پيٽ پر رڙهڻ جي حالت — تمام آهستي هلڻ جي حالت.

— **پيٽ ريڙهه ڪرڻ:** تمام آهستي هلڻ.

— **پيٽ سارو:** ظرف. وت آهر — حوصلي مطابق.

— **پيٽ سان:** صفت. ڏِکي. دويستي — ڳريونتي — ڳورهاري.

— **پيٽ سان ٿيڻ:** ڏِکي ٿيڻ — دويستي ٿيڻ. ڳورهاري ٿيڻ — ڳريونتي ٿيڻ.

— **پيٽ ڦاٽوڙو:** ذ. صفت. دل جو هلڪڙو — راز لڪائي نه سگهندڙ. تَرڙو — هلڪڙو. گهڻو کائيندڙ ـ پيٽر.

— **پيٽُ ڪُٽَڻُ:** واويلا ڪرڻ — هاءِ هاءِ ڪرڻ. خار کائڻ. پنهنجي هٿان ٿيل نقصان تي افسوس ڪرڻ.

— **پيٽ ڪيڏڻ:** پيٽ وڏو ڪرڻ — ڏِڍُ ڪيڏڻ. ٿلهو ٿيڻ. اندر جو راز معلوم ڪرڻ — منجهه ڪيڏڻ. ڪجهه ڪمائي وٺڻ — پيٽ جي مانيءَ جيترو ڪمائڻ.

— **پيٽُ ڪرڻ:** پيٽ وڏائڻ. ڪُنل جانور يا پکيءَ جو پيٽ چيري آنڊا ۽ ٻيو گند ڪچرو ڪڍي صاف ڪرڻ.

— **پيٽ ڪيرائڻ:** ٻار ڪيرائڻ. دوائن وسيلي ٻار ڪيرائڻ.

— **پيٽ کي پٿيون ٻڌڻ:** ٻکون ڪاٽڻ. نهايت قناعت ۽ ڪفايت سان هلڻ — تنگ گذران ڪرڻ.

— **پيٽُ ڪيرڻ:** اولاد چڱو پلو ٿيڻ.

— **پيٽ لَٽ:** صفت. چَشڪن تي هريل — چَٽِرُ.

— **پيٽ لَدو:** ذ. صفت. گهڻو کائيندڙ — سڳٽو.

— **پيٽ لِکي ڏيڻ:** سگ سگاوتي تي هڪ رسم موجب سگ جي عوض پيٽ جايل ڏيءَ جو سگ لکي ڏيڻ. جو سگ لکي ڏيڻ.

— **پيٽ ۾ پُوليس ٻوڙڻ:** اصطلاح. ڏاڍي بک لڳڻ — بُک سبب آنڊن ۾ ڪُڙڪا ٿيڻ.

— **پيٽ ۾ ڏاڙهي ڄمڻ:** اصطلاح. ننڍپڻ ۾ وڏن جهڙيون (عقل واريون) ڳالهيون ڪرڻ — ڇاڪاڻ جو ڪان دانا ۽ سياڻو هئڻ. ننڍي عمر ۾ وڏي عقل واريون ڳالهيون ڪرڻ.

— **پيٽ ۾ رکڻ:** اندر ۾ رکڻ ـ (ڳجهه) لڪائڻ — راز ۾ رکڻ.

— **پيٽ ۾ ساهه پوڻ:** آرام اچڻ — دلجاءِ ٿيڻ. اميد آسرو ٿيڻ — قرار اچڻ تسلي ٿيڻ.

— **پيٽ ۾ سُور پوڻ:** ڪنهن جي فائدي تي ناراض ٿيڻ — ٻئي جو سک ڏسي رنج پيدا ٿيڻ.

— **پيٽ ۾ ڪُنجَ پوڻ (ڪ):** ڏاڍي بک لڳڻ.

— **پيٽ ۾ ڪوٺا ٻوڙڻ:** ڏاڍي بک لڳڻ. دغا جو خيال ٿيڻ — بي ايماني جو ارادو ٿيڻ.

— **پيٽ ۾ گدڙ هُئڻ (ڪ):** دل ۾ بي ايماني يا دغا جو ارادو هئڻ.

— **پيٽو پيٽُو ج پيٽا، پيٽُو:** ذ. صفت. وڏي پيٽ وارو. پيٽير — گهڻ کائُو — پيٽي. هَٻڇي.

— **پيٽ واري ج پيٽ واريون:** ث صفت حامله — ڏِکي — پيٽ سان.

— **پيٽ وَلي پوڻ (ت):** ڏاڍو کلڻ — کلي کلي پيٽ ۾ سور پوڻ. خوش ٿيڻ.

— **پيٽُ وڄهڻُ:** پيٽ وڏو ڪرڻ — پيٽ وڌائڻ. ڍِڍُ ڪيڏڻ — ٻيٽُ (ٻيٽ) ڪيڏڻ.

— **پيٽُ وَڌڻُ:** پيٽ وڏو ٿيڻ. اولاد گهڻو ٿيڻ. مغرور ٿيڻ.

— **پيٽ وڏي وڃڻ:** وَڏائي اچي وڃڻ — غرور ۾ پئجي وڃڻ.

— **پيٽ وَڏيو ج پيٽ وَڏيا:** ذ. صفت. وڏي پيٽ وارو. مغرور.

— **پيٽور، پيٽوري:** صفت. وڏي پيٽ وارو. گهڻو کائيندڙ — پيٽي — پيٽرُ.

— **هلڪو ٿيڻ:** پيٽ جي تڪليف ڍري ٿيڻ. آرام ظاهر ڪرڻ تي آنڊ مانڊ لهڻ.

— **پيٽي ج پيٽي:** ذ. صفت. وڏي پيٽ وارو — پيٽيرُ. گهڻو کائيندڙ — هَٻڇي.

— **پيٽيرُ ج پيٽيرَ:** ذ. صفت. وڏي پيٽ وارو. پيٽي. گهڻو کائيندڙ.

— **پيٽيو:** ذ. ڪاڏو — خوراڪ پتو.

● **پيٽارڻ:** مصدر. هضم ڪرڻ (ڪاڏو). سَهڻ (صدمو جت ڦٽ وغيره). (پيٽاريو — پيٽاريندو — پيٽاريل).

— **پيٽاري وڃڻ:** هضم ڪرڻ. عادي ٿيڻ. (جت ڦٽ جو).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پيتارو پيتاڙو:** اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙي جي هڪ ديهه ۽ ريلوي اسٽيشن جو نالو — پيٿهڙو.

• **پيٿَهڙو:** اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙي ۾ هڪ ديهه ۽ ريلوي اسٽيشن جو نالو.

• **پيتائُو ج پيتائُو:** ذ. صفت. پٽيندڙ. بدخواه. ناظرو.

• **پيٽ ڦـَاٽـَا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پيٽ:** ث. مصدر. "پيٽڻ" مان امر. پيٽَ — پلٽَ.

— **پيٽائڻُ:** مصدر. "پيٽڻ" مان فعل متعدي. اُٿلائڻ. اوتڻ — هارڻ.

— **پيٽجَڻُ:** مصدر. "پيٽڻ" مان فعل مجهول. اوتجڻ. هارجڻ. پلٽجڻ. (ٻريل ٿانءُ).

• **پيٽو:** ذ. [سن. پيٽڪَ]. ڪپڙي جي ٻَرَ يا ويڪر وارا ڏاڳا (تاڃيءَ جو ضد). ڪانياٺيءَ جي پَٻُ کي مضبوط ڪرڻ لاءِ وٽيل ڏور. حساب ڪتاب جي بندي يا ڪاتو. بنديءَ ۾ اهو خانو جنهن ۾ رقمن جو وِچورُ سندن ملهه سميت لکيل هجي.

• **پيٽ ڦٽڙو:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم (هڪ ٻوٽي جو ٻج ٿئي).

• **پيٽِي ج پيٽِيُون:** ث. [سن. پِيٽَ + اِڪا] پيٽي — صندوق. چولِيءَ جو دامَنُ (جو پيٽ جي مٿان پوي). سَماٽڪو چولو (جنهن جو صرف اڳيون حصو ڍڪي بيهي). ڪَنجِري ۾ اُرهه کان هيٺ جو ڪپڙو. چمڙي جو پَٽو جو ڪنهن وهٽ (گَڏهه. گهوڙي. اُٺ وغيره) جي پيٽ کان وَرائي ٻڌجي. اُٺ جي پالاڻ جو هڪ ساز "جامان جوڙا جتن جا آهن پيٽيون پٽ پلاڻ" (جيوڻ جت). پوريءَ کي چيلهه ۾ ٻڌڻ جو ڏورو. رَڇ جي هڪ ٿُلهي نوڙِي جا گهائيءَ ۽ چَنْيَڙُ کي پاڻ ۾ ملائي. چڪمدوزي يا ڀرت ۾ ڪپڙي جي وچ تي ڀريل گل.

— **پيٽِي چاڙهڻ:** چار جي چَنْيَڙ ۽ گهائيءَ کي پاڻ ۾ ملائڻ. پوريءَ کي چيلهه ۾ ڏور وجهڻ.

— **پيٽِي ڪوٽُ:** ذ. چولي، گهاگهري وغيره اندر پائڻ جي چولِي.

• **پيٺِ (ل):** ث. [سن. پِيٺَ]. جاءِ ـ هنڌ — مرڪز. سهارو — آڌار.

• **پيٺِ:** ث. بها — اگهه — نرخ. بازار جو اگهه. مال جي آمد. مال جي آمد ۽ روانگي. قرض. اوڌر. (ڪارخاني تي، هن ۾ ڏراوت به اچي وڃي ٿي). ملاوت (ڌاتن جي). گهاٽائي (ڪپڙي جي اُڻاوت جي).

• **پيٺِ تي پادر ڪائڻ:** چگيءَ طرح موچڙا ڪائڻ. دِل تي پادر ڪائڻ — چگي مارکَٽ ٿيڻ.

• **پيٺُ:** ذ. مُورُ — اصل رقم — موڙِي.

• **پيٺَلُ:** صفت. اَٽو ڪيل (انّ) ڏارو ڪيل (دال وغيره).

• **پيلو:** ذ. گِدري جهڙو هڪ ڦَلُ جو هڪ قسم (جو ٻاجيءَ ناهڻ جي ڪم اچي) — سوُرڻ.

• **پيلِي:** ث. ڪنوار کي وناهُ ۾ مالش ڪرڻ لاءِ چٽن جو اَٽو — اُبٽڻ.

• **پيپُ ج پيپ:** ذ. [پورچوگال Pipe] لوهه يا ڪاٺ مان ٺهيل وڏو گول دٻو (تيل. شراب. وغيره رکڻ لاءِ) — ڊرم — پيپو.

— **پيپَٽ چاڙهڻ:** زور رکڻ — دَٻاءُ وجهڻ. دڙڪا داٻ ڏيڻ.

• **پيپَرُ ج پيپَرَ:** ذ. [انگ. Paper] ڪاغذ — پنو. امتحاني سوالن جو ڪاغذ — پرچو.

• **پيپِنِي ج پيپِنِيُون:** ث. چولو. چولي يا اَنْگيءَ جو هڪ قسم "ٻڙا ۽ پيپنيُون. تاروا رنگ رَچَنِ" (پريو وساڻ).

• **پيجُ ج پيجَ:** ذ. [انگ. Page] صفحو ورق جو هڪ پاسو.

• **پيچَ:** ث. نالو — نانءُ. ساراهه. عزت — آبرو.

• **پيجارَ (ٿ):** [ف. بيزار] بيزار — جُتي.

• **پيچَ:** ث. [سن. پيڇَ = پيڻڻ جهڙو] پيڇِي — رَٻ. تمام پٽڙو پَٽُ. پڇَ.

• **پيچُ:** ذ. پاڻي پيارڻ جو ڪم (ٻنيءَ وغيره کي) — ريجُ — آڏ جي هڪ پاسي واريون ٻاريُون (ت).

— **پيچاتوُ، پيچاٽتُو:** ذ. صفت. پاڻي آيل — ريج آيل.

— **پيچو:** ذ. زمين کي پاڻي پيارڻ جو ڪم — ريجُ — آبپاشي. ٿورڙو پاڻي. جيڪو پوک جا صرف سَلا پُسائِي.

• **پيچاهو:** اسم خاص. تعلقي دادو ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پيچِي:** ث. [سن. پِڇْڇِ] چانورِنَ جي پڇَ. چانورن جي رَٻَ. پٽرو پَٽُ (جو پَيڻ يا ڪَلف طور ڪم اچي) — ڪانجي. آشَ. ڪنهن به انَّ جي پٽڙي رَٻَ (جا بيمار ماڻهن يا تازي ويايل مينهِنْ. ڳئون. ٻڪري وغيره کي پيارجي).

• **پيچارو ج پيچارا:** ذ. [سن. پنِج = ڪپهه صاف ڪرڻ + آرو] ڪپهه پڃَڻ وارو. پڃارو.

• **پيْجرا (لس):** ذ. ٻجا — ننڍا هيڙها.

— **پيچُ اَٽڪائِڻُ:** وراڪو وجهڻ. مائٽي ڳنڍڻ. نينهن جو ناتو رکڻ. تعلق رکڻ. لغڙ جو پاڻ ۾ مقابلو ڪرائڻ.

— **پيچ بازُ ج پيچ بازَ:** ذ. صفت. وَرِيلُ — ڏنگو. ڳالهين ۾ پيچ ۽ وَڪَڙَ وجهڻ وارو. ٺڳ — حرفتي — اٽڪلي. اجايا ور وڪڙ.

— **پيچ بازِي:** ث. اجا يا ورڪڙ (ڳالهين يا حساب ۾). ٺڳي — چالاڪي — حرفت بازي — فريب.

– **پيچ پٽڻ:** اٽڪل ڪرڻ – ٺڳي ڪرڻ.

– **پيچ ُ تابُ:** ذ. وٽ ُ سٽ. لوچ پوچ. بيقراري. ساڙ – غصو.

– **پيچ ُ پائڻ:** نينهن لائڻ – عشق ڪرڻ.

– **پيچ ُ پٽي:** ث. سونارن جو هڪ اوزار.

– **پيچ ُ پوڻ:** وَڪِڙ ُ اچڻ. ڳنڍ اچڻ (عشق جي). ڦاسڻ (عشق ۾). مروڙ پوڻ – وٽ ُ پوڻ (پيٽ ۾).

– **پيچدارُ ج پيچدارَ:** صفت. وروڪڙو وارو – پيچن وارو. سمجهه نہ اچڻ جهڙو.

– **پيچرُ ج پيچرَ:** ذ. صفت. اِنڪرُونڪڙ – وراڪيل. پيچ ڏيندڙ – پيچباز.

– **پيچڪشُ:** ذ. پيچدار ڪوڪن کي کولڻ يا پچائڻ جو اوزار.

– **پيچ ُ لڙائڻ:** ڳانڍاپو ڳنڍڻ. عشق لائڻ – نينهن لائڻ. لغڙ ويڙهائڻ.

– **پيچ ۾ آڻڻ:** ڦاسائڻ – وڪڙ ۾ آڻڻ. داءُ يا وَجهه ۾ قابو ڪرڻ.

– **پيچ و تابُ:** ذ. وَٽ سٽ. وِڙ وڪڙ. غم غصو. بي آرامي. بيزاري.

– **پيچ وخم:** ذ. وِرُ وَڪڙُ – ڏنگ ُ ونگ ُ. پيچيدگي.

– **پيچي ج پيچي:** ذ. صفت. وريل – ڏنگو – ڦيري وارو. وٽ ڏنل (پٽڪو). ذ. ريشمي ڪپڙي جو پٽڪو.

– **پيچي اڪرَ:** ذ. وَرُوڪڙَ وارا اکر – ڏنگا ڦڏا اکر – پيچدار اکرن واري تحرير.

– **پيچ ڪرڻ:** ٻنيءَ کي پاڻي ڏيڻ. ريج ُ ڏيڻ.

• **پيچ ُ ج پيچ:** ذ. صفت. مرجوٽ. بخيل. ڪنجوس.

– **پيچڙ ج پيچڙ:** ذ. صفت. پيچ ُ – ڪنجوس.

• **پيچائڻ:** مصدر. پيارڻ (ٻنيءَ کي). ادا ڪرڻ (رقم). لاهڻ (قرض). ڏيئي ڇڏڻ (رقم). پورو ڪرڻ. ختم ڪرڻ. چيپائڻ – چپڻ ُ. بلور (چڏي) کي ڪِلِ (ڪَڏ) ڏانهن اُڇلائڻ. (پيچائيو – پيچائيندو – پيچايل).

– **پيچائي ڇڏڻ:** نپوڙي ڇڏڻ – پيڙي ڇڏڻ. سوگهو ڪري زور ڏيڻ – پچائي ڇڏڻ.

• **پيچرُ ج پيچرَ:** ذ. [انگ. Picture] تصوير – ڪاغذ تي نڪتل رنگين شڪل (جا پاڻيءَ ۾ پسائي ڪاغذ تي هٽجي تہ تصوير ڪاغذ تي لڳي ويندي آهي).

• **پيچرو ج پيچرا:** ذ. ماڻهن ۽ جانورن جي هلڻ سبب پيرن جي نشانن سان ٺهيل سنهي واٽ. پير. واٽ – دڳ ُ – گس ُ – چارو – رَند.

• **پيچري لائڻ:** ذ. دڳ لائڻ – رستي لائڻ – گس لائڻ – واٽ ٻڌائڻ. هدايت ڪرڻ.

• **پيچش:** ث. [ف] پيٽ جي هڪ بيماري جنهن ۾ آندن ۾ وَٽ پون ۽ پائخاني ۾ پور نڪري – سُوري.

• **پيچڪُ:** ذ. ديسي شراب جو هڪ قسم (جو سادو ٿئي ۽ کي غريب نشئي پيئن).

• **پيچو ج پيچا (ث):** ذ. هي لفظ ٻار سنگت چنڻ وقت استعمال ڪن – اُوني – ڪٽي.

• **پيچُوها:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي واره ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پيچُوهو ج پيچُوهو:** ذ. ڪيچُوئو – سانپو.

• **پيچي ج پيچي:** ذ. سُوالي – فقير "ڳهوٽ چڙهيو گهوڙي، پيچن لاٿيا پيچرا" (شاهه).

• **پيچيدو پيچيدَه:** صفت. [ف. پيچيده] وڪڙ وارو – ويڙهيل. منجهيل. سمجهه ۾ نہ ايندڙ. مشڪل – ڏکيو.

• **پيچارو ج پيچارا (ڪ):** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (صنا اچي، گول ۽ ويڪري، قد ۱ – ۴ انچ).

• **پيچاري ج پيچاريُون:** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (بنا ڇلرن، پٺي هيڊي، پيٽ اڇو. گول. قد ۱ – ۴ انچ).

• **پيچو ج پيچا:** ذ. [سن. پشچات = پوءِ] پويون پاڳو – پٺ. قميص جو پٺيون پاسو – پٺي. پٺ – تعاقب. ڳولا – تلاش.

– **پيچو ڪرڻ:** پٺ وٺڻ – ڪڍ لڳڻ – پٺيان پوڻ. ڳولا ڪرڻ.

– **پيچو نہ ڇڏڻ:** پٺ نہ ڇڏڻ. جند نہ ڇڏڻ – پچر نہ ڇڏڻ.

• **پيچي (ڪ):** ث. ٻيڙيءَ ۾ پَرِماڻ جي پچڙيءَ وارو ڪاٺ جو ٽڪر.

• **پيڊ:** صفت. [ف] جايَل – جميل – پيدا ٿيل – لڌل. (ث) لَپ – پيدائش – ڄم ُ "پنهون تنهنجي پيڊ جون ٿو ستيون سٽائي". (صديق).

– **ناپيڊ:** ظرف. ڳجهه – مخفي – پوشيده. اڻ لڀ. "ناپيد ڳالهيون نينهن جون، تنهن مان ڇا ڄاڻن عامَ ميان".

• **پيڊ ج پيڊ:** ذ. ڏسو "پيڊَ".

• **پيدا:** صفت. [ف] خَلقيل – اُپايل. جميل – ڄايل. ظاهر. موجود.

– **پيدا ٿيڻ:** ڄمڻ – اُپجڻ – خلقجڻ. ظاهر ٿيڻ.

– **پيدا ڪرڻ:** اُپائڻ خلقڻ. جوڙڻ – بنائڻ – ناهڻ. حاصل ڪرڻ – ڪمائڻ "نہ هجڻ منجهان هجڻ" واري حالت ۾ آڻڻ "نيست" منجهان "هست" ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **پيدا گيرُ:** ذ. صفت. پيدا ڪندڙ – هٿڙي باز. پاٽـو ساٽـو – پٽ سٽ ڪندڙ. ڳنڍ ڀڇوڙ. ناجائز طريقي سان پئسا ڪمائيندڙ.

– **پيداوار:** ث. پيدائش. آمدني – اُپت. ڪمائي. حاصلات. پوک – فصل. فائدو – نتيجو – ثمرُ.

– **پيدائش، پيدايش ج پيدائِشُون:** ث. [ف] خلقت. حاصلات. آمدني. اُپت. ڪمائي. فائدو.

– **پيدائِشي، پيدايِشي:** صفت. جمڻ کان. ذاتي – بنيادي – اصلي. فطرتي، قدرتي.

• **پيدَلِ:** صفت. پيادو – پنڌ وڃڻ وارو. ڏسو "پيادل".

• **پِيڊِ:** ث. ابا ڏاڏا – جَدُ امجَدُ.

• **پيڊ ج پِيڊُون:** ث. ميڙ – ميڙاڪو. گوڙ – پيهه – پيڙ _ انبوهه.

• **پيڊلِي ج پيڊِليُونْ (ٿ):** ث. پِنْجرو – باوانْجرو (ل).

• **پيڊي ج پيڊِيُون:** ث. [سن. پيٺَ = جاءِ] ڪاٺ جي ننڍڙي صندوق جنهن ۾ لکڻ جو سامان رکجي (ان جو اڳيون تختو سَلاميءَ تي ٺئي جنهن تي ڪاغذ. بندي وغيره رکي لکجي، خاص طرح واپاري استعمال ڪن).

• **پيرُ ج پيرَ:** ذ. [سن. پَـڌْ = پير. ف. پاي. پرا. پا = پير]. پَگَ _ پَڳُ – پر – قدم. پير جو نشان – پيرو. ڦيٿو (بيل گاڏي جو). ميز ڪرسي وغيره جي ٽنگ. شادي غميءَ ۾ شريڪ ٿيڻ جو تعلق يا رستو.

– **پير آهوڙَڻُ:** پير ڳولڻ – وڃايل پيرو ڳولڻ. (چور جو) پيرو کڻڻ.

– **پيرا پيٽ:** ث. پيرن جي سُڃاڻپ. شڪي ماڻهن جي ڏوهيءَ جي پير جي نشان سان ڀيٽ. پيرن جا نشان ڏسي سچي چور جي سڃاڻڻ جو طريقو.

– **پيراتو ج پيراتا:** صفت. ڏسو "پيرائتو" (ث) پيراتي ج پيراتيون.

– **پيرادُ ج پيرادُ:** ذ. صفت. پير سڃاڻندڙ (ماڻهن مال جو). پيري – پاڳي.

– **پيرَ اکيڙَڻُ:** بي دخل ٿيڻ. شڪست کائڻ. ڀڄڻ نه رهڻ. بنياد پٽجڻ.

– **پيراڪُون:** ذ. آڏاڻي ۾ تاڃيءَ جي تندن کي هيٺ مٿي ڪرڻ لاءِ ڪاٺيون – پيرڙيا.

– **پيراڳو ۽ پيراڳا (ل):** ذ. پيرن جي لتڙ سان نهيل واٽ _ ڏڳ – گسُ – پيچرو.

– **پيرانڊِي ج پيرانڊِيُون:** ٿ. کٽ جي پيرن وارو پاسو. "سيرانديءَ" جو ضدّ.

– **پيراٺو ج پيراٺا:** ذ. جُتي.

– **پيرائتو ج پيرائتا:** ذ. صفت. نُنهن کان چوٽيءَ تائين – سربستو – سمورو. تفصيلي. ذرو پرزو. (ث) پيرائتي ج پيرائتيون.

– **پيرُ ڀڃڻُ:** اچ وڃ جي رسم بند ڪرڻ. برادريءَ سان واسطو توڙڻ. لاڳاپو توڙڻ. سخت سزا ڏيڻ. لاچار ڪرڻ.

– **پيرَ پيٽَڻُ:** پيرا پيٽ ڪرڻ.

– **پير ترِڪڻ:** پير کِسڪڻ – پيرُ ٿڙڪڻ. غلطي ٿيڻ – چُوڪ ٿيڻ. اوچتو خطا ٿي وڃڻ. بنا ارادي ڪُڌو ڪم ٿي پوڻ.

– **پير تي:** ظرف. رستي تي – راهه تَي. هدايت تي – نصيحت تي. سڌي راهه تي.

– **پير تي اَچڻ:** گس تي اچڻ – سڌي رستي تي اچڻ. قاعدي ۾ اچڻ. غلطي يا خطا ڪرڻ کان پوءِ وري سڌري هلڻ.

– **پير تي پورو هئڻ:** سِڌي گس تي هئڻ. صحيح رستي تي هئڻ. قاعدي موجب هلڻ. چڱيءَ چال وارو هئڻ. سنئون سڌو هئڻ (چال چلت ۾). ٻجڙن ڪمن کان پاڻ بچائڻ.

– **پير تي ڪُهاڙو هڻڻ:** پنهنجو نقصان پاڻ ڪرڻ. پاڻهي پاڻ کي تڪليف ۾ وجهڻ.

– **پير تي هلڻ:** سِڌي رستي تي هلڻ. چڱي چال اختيار ڪرڻ. پيروي ڪرڻ.

– **پيرَ نهرائِڻ، وِجهائڻ:** بيل گاڏيءَ لاءِ ڦيٿا نهرائڻ. (ڏنڏي وغيره ۾).

– **پيرَ پاندُ:** ذ. حصو ڀاڱو. پائيواري. (ڏنڏي وغيره ۾). تعلق – لاڳاپو – واسطو.

– **پيرُ پَٽَ تي نه لڳَڻُ:** تمام تکو ڀڄڻ. گيڊي ٿي ڀڄڻ. فرصت نه هئڻ.

– **پير پٽڻ:** ڀڄائڻ – پيراکوڙڻ. پاڙ پٽڻ. ٻيڙ ڪٽائڻ.

– **پيرَ ڇنڊِي (ڪ):** ث. ڏِڙهي راند – ڪينهون راند.

– **پيرَ پُختا ڪرڻ:** ڄمي ويهڻ – ڪُپي ويهڻ.

– **پيرَ پڌارڻ:** پير گهمائڻ. گهمڻ – سير ڪرڻ. اچڻ.

– **پيرَ پکَارڻُ (ٿ):** گهوٽ کي پير ڌُئارڻ جو هڪ ساٿ ڪرڻ.

– **پيرُ پنڌُ هئڻ:** شادي غمي ۾ شريڪ ٿيڻ وارو تعلق يا رستو هئڻ.

– **پيرُ پوڻ:** داخل ٿيڻ. داخل ٿيڻ جو رستو.

– **پير پير تي رکڻ:** قدم بقدم هلڻ. تمام آهستي هلڻ. پيروي ڪرڻ.

– **پير پيرُ کڻڻ:** تمام آهستي هلڻ. ٻار جو پنڌ شروع ڪرڻ.

– **پير پير ۾:** ظرف. آهستي آهستي – هوريان هوريان.

– **پير پير ۾ ڏيئي اچڻ:** تمام آهستي آهستي اچڻ. قدم بقدم

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

اچڻ. ڏڍا ڏڍا پير ڏيئي اچڻ.

— **پير جهلڻ:** پاڻ روڪڻ – پاڻ سنڀالڻ. پاڻ پلڻ. تعلقات ڪرڻ. خرچ گهٽائڻ.

— **پيرَ چارو(ت):** ذ. پيادي هلڻ جيتري واٽ. سوڙهو گس. پيچرو.

— **پيرَ چمڻ:** پاڻ وڏي ڪي عزت ڏيڻ لاءِ پيرن تي هٿ رکڻ. پيءُ ماءُ جي عزّت ڪرڻ.

— **پيرَ ڏڙهي ڪرڻ:** ڪيتو ڪرڻ – چڙيون هڻڻ. پار جو بحث ڪرڻ. ناڪار ڪرڻ – نابري وارڻ.

— **پيرَ ڏڏ ۾ هڻڻ:** نه هڏائڻ – نٽائڻ. نابري وارڻ. انڪار ڪرڻ.

— **پيرَ ڏڙڪي ڪرڻ:** رعب ڏيکارڻ – تابُ تڙي ڪرڻ. معمولي دڙڪو. دڙڪو داب ڪرڻ.

— **پيرَ ڌوئي پيئڻ:** ڏاڍي عزت ڏيڻ. عقيدتمندي ظاهر ڪرڻ. تمام گهڻا احسان مڃڻ.

— **پيرَ ڏيڻ:** زالن جو شاديءَ خواهه غميءَ ۾ سَڏُ پرڻ. ڪاجَ يا ڪانڌيءَ جو پَوتُ ادا ڪرڻ. پير پرڻ. ساٿ ڏيڻ.

— **پيرَ ڊاهڻ:** پيرن جا نشان ميٽڻ. واپس ورڻ. قبضو پٽائڻ. ڏڍو پٽائڻ.

— **پير ڏگها ڪري سمهڻ:** بي فڪر ٿي سمهڻ. آرام سان سمهڻ. بي اونو ٿي ويهڻ.

— **پيرَ رڪيب ۾ هُئڻ:** هر وقت سفر لاءِ تيار هئڻ. هر وقت سفر تي هئڻ.

— **پيرَ رکڻ:** رستو رکڻ (اچ وڃ جو). برادري رکڻ. دوستي رکڻ.

— **پيرَ رکڻ جي جاءِ نه هجڻ:** تمام گهڻي سوڙهه هجڻ – پيهه پيهان هئڻ – ماڻهن جو وڏو گهاٽو هُجوم هئڻ.

— **پيرا ڏيڻ ڪٽڻ:** ننڍڙي ٻار جو هلڻ جي شروعات ڪرڻ.

— **پيرڙو ج پيرڙا:** ذ. "پيرُ" جو اسم تصغير.

— **پيرڙيو ج پيرڙيا:** ذ. صفت. پيرن تي. پيرن وارو. گهمندڙ – هلندڙ. اهو ٻار جنهن جا جمڻ وقت اول پير ٻاهر اچن – آمهڙو. پيراڍو – پيري. چالاڪ سياڻو – حرفتي – اٽڪلي. (ذ) تاجيءَ جي تندن کي هيٺ مٿي ڪرڻ لاءِ ڪاٺين مان هڪ ڪاٺي.

— **پيرڙيو وڃڻ:** پنڌ وڃڻ – پيدل وڃڻ. تکو تکو وڃڻ.

- **پيرڙيون:** ث. ريڙهيون (ٻار جون) – ٻانبڙا. ٻار جو شروعاتي هلڻ جو طريقو.

- **پيرڙيون پائڻ:** ٻانبڙا پائڻ – ريڙهيون پائڻ.

- **پيرَ زمين تي نه رکڻ:** هميشه سواريءَ ۾ هجڻ. نازڪ مزاج ٿيڻ. وڏائي ڪرڻ.

— **پيرَ سدورا ٿيڻ:** ڪنهن جي اچڻ ڪري گهرواري جا نصيب سُٺا ٿيڻ – برڪت جو باعث ٿيڻ. نئين چاول ٻار يا مهمان جي اچڻ سان ڀاڳ ورڻ.

— **پيرَ سُڌارڻ:** چڱي چال وٺڻ. بچڙائيءَ کان پاسو ڪرڻ. فضول خرچيءَ کان باز اچڻ.

— **پير سنوان ڪرڻ:** بي ادبي ڪرڻ. تَوهين ڪرڻ. وڏن سان مقابلو ڪرڻ.

— **پيرَ ڪڄڻ:** سزا ڏيڻ – جُٺ ڪرڻ.

— **پير ڪڍي بيهڻ:** صفا انڪار ڪرڻ. ذميداري نه کڻڻ. ڪابه مدد نه ڪرڻ.

— **پير ڪڍي وڃڻ:** وقت ۾ ڌوڪو ڏيڻ. پاڻ کي آجو ڪري وڃڻ. ڦري وڃڻ – وڏيڪ مدد ڪرڻ کان انڪار ڪرڻ.

— **پير ڪڙڻ:** پير جي نشان کي قائم ڪرڻ لاءِ جوڌاري ليڪو ڏيڻ "ڪڙهي ۽ ڪڙي، پر ۾ پير پنهونءَ جو". (شاهه). پير ليڪڻ (چور وغيره جو).

— **پير ڪُپڻ:** نهي نڪي ويهڻ. ڪُپي وڃڻ – ڄمي وڃڻ. قبضو پختو ٿيڻ.

— **پيرُ ڪُر نه لڳڻ:** وڃايل شيءِ جو ڪو نشان پتو نه لڳڻ.

— **پير ڳرو ج پيرڳرا:** ذ. صفت. نحس – نڀاڳو – ڇندو (جنهن جي اچڻ ڪري ڪو نقصان رَسي).

— **پيرَ گهمائڻ:** قدم گهمائڻ – هلڻ. گهمڻ – سير ڪرڻ. اچي بَرڪت بخشڻ – برڪت وارو ڪرڻ. ڪنهن بزرگ شخصيت جو ڪنهن وٽ وڃڻ.

— **پيرَ لَهڻ:** وڃامڻ – وير ڪرڻ.

— **پيرُ ليڪي ويهڻ (ت):** ضد ڪري ويهڻ. پنهنجي ڳالهه تان نه لهڻ.

— **پير مٿي تي هُئڻ:** مصيبت ۾ هئڻ. پچ پچان ۾ هئڻ. سدائين رولڙي ۾ هجڻ.

— **پيرُ مڙڻ:** پير جو سَنڌَ کان لچڪو کائڻ. يا مڙي پوڻ.

— **پيرَ موڙ:** ث. ٿوري دير لاءِ ترسڻ جي حالت – بيٺي پير – گهڙي پلڪ.

— **پيرَ مهٽڻ:** خوشامد ڪرڻ. لالچ ڏيڻ. منٿون ڪرڻ.

— **پير ۾ پدم هجڻ:** پير ۾ هڪ خاص قسم جو ليڪو يا نشان هئڻ (جا ڀاڳ واري نشاني آهي). سڀاڳو هئڻ.

— **پيرن پر:** ظرف. پيرن جي زور تي – پير جي آڌار تي – اُبو –

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

بيٺل (ماڻهو).

— **پيرن پر ويهڻ:** اُٺي ويهڻ. پنهنجي زور تي ويهڻ — پاڻ پرو ٿيڻ. پاڻ تي ڀاڙڻ — پاڻ سنڀالڻ. پنهنجيءَ وارو ٿيڻ. چڱو ڀلو ٿيڻ.

— **پيرن پر ڪرڻ:** صفا پٽ پوڻ — ڏاڍي نقصان هيٺ اچڻ. شڪست کائڻ.

— **پيرن تي زورُ ڏيڻ، رکڻ:** تمام زور سان ڀڄڻ — تکو ڀڄڻ. تکڙو هلڻ. ڀڄي جان ڇڏائڻ.

— **پيرن تي ڪرڻ:** پيرين پوڻ. نهايت عاجزي ڪرڻ. سامُ پوڻ.

— **پيرن تي ڪري پوڻ:** آزي نيازي ڪرڻ — نيزاري ڪرڻ. دل وجان سان معافي گهرڻ.

— **پيرن جو هلڪو:** صفت. پنڌ جو چوهو — ڀڄڻ جو تکو — تيز رفتار.

— **پيرن ۾ ترڪڻُ (ڪ):** ٻه چتو ٿيڻ — مُنجهي پوڻ. آتو ٿيڻ. تکڙ ڪرڻ — اُبهرائي ڪرڻ.

— **پيرن هيٺان زمين نڪرڻ:** تاڪ لڳي وڃڻ — حواس گُم ٿيڻ — حيرت ۾ پوڻ. سخت صدمو رسڻ.

— **پيرن هيٺان گک رکڻ:** خيال سان ڪم ڪرڻ — بچاءُ ڳولهڻ.

— **پيرڻ (ڪ):** ث. جُتي.

— **پيرُ وِلڻ:** جُتي يا بوٽ جو پير کي تنگ ڪرڻ — نئين جتيءَ جو پير ۾ زخم ڪري وجهڻ.

— **پيرُ وجهڻ:** قدم رکڻ. اندر گهڙڻ. (جاءِ ۾) دَست اندازي ڪرڻ — دخل ڏيڻ. لاڳاپو ڳنڍڻ.

— **پيرُ وڏا ڪرڻ:** پير گهمائڻ. پسار ڪرڻ — چڪر هڻڻ. شفقت ڪري اچڻ. اچي ڪري شرف بخشڻ.

— **پيرو ڪَڍڻ، ڪَڍڻ:** هندن جي هڪ رسم موجب شاديءَ کان پوءِ ساڳئي ڏينهن گهوٽ ۽ ڪنوار جو ڪنواريتن جي گهر ڏانهن ڳڏجي وڃڻ — سَتاواڙو ڪرڻ. شاديءَ کان پوءِ ستين ڏينهن ڪنوار جو پيڪن ڏي اچڻ.

— **پيرو ڪڍڻُ:** جتيءَ وغيره جي ناهڻ لاءِ پير جي ماپ وٺڻ.

— **پيرو کڻڻ:** پيرن جي نشانن سان گڏ هلڻ (چور وغيره جي پوئتان). ڳولڻ — جاچ جوچ ڪرڻ.

— **پيرو لَهڻ:** پيرن جا نشان ملڻ. پتو پوڻ — خبر پوڻ. ثابتي هٿ ڪرڻ.

— **پيرَ وَهٽُ ڏارڻ (ت):** موچارو گهوڙو خريد ڪرڻ. ايري سيري سواري رکڻ.

— **پير هاڏوُ (ت):** ذ. صفت. پيراڏو — پيرن جي نشانن سڃاڻڻ جو ماهر.

— **پير هيٺان نڪري ڏيڻ:** ڪارڻ — بگيڙڻ — برغلائڻ. غلط صلاح مشورو ڏيڻ.

— **پيري ج پيري:** ذ. صفت. پيرو کڻندڙ — پيراڏو. پير سڃاڻڻ جو ماهر.

— **پيرين اگهاڙو ڪيڻ:** نَلهي هٿين گهر مان ڪيڻ (جُتي پائڻ به نه ڏيڻ). بي عزت ڪري ڪيڻ. تڙي ڪڍي ڪيڻ ڇڏڻ (گهر، نوڪري وغيره مان).

— **پيرين ڀاري ٿيڻ:** اُميدواري ٿيڻ — حامله ٿيڻ.

— **پيرين پوڏو:** ذ. صفت. پختو. پڪو — پنهنجن پيرن تي ويهڻ وارو — پاڻ تي ڀاڙڻ وارو.

— **پيرين پوڻ:** پيرن تي هٿ رکڻ. ادب سان جهڪي سلام ڪرڻ. عزت ڏيڻ — احترام ڪرڻ. منٿون ڪرڻ. "پيرين پوندي سان چوندي سان" (شاهه).

— **پيرين سيرين ٿيڻ:** هلي سگهڻ جهڙو ٿيڻ. پاڻ پرو ٿيڻ. پنهنجي مڙسيءَ وارو ٿيڻ. هوند وارو ٿيڻ. وياڻل زال جو مٿي تي پاڻي وجهڻ.

— **پيرين لڳڻ:** پيرين پوڻ. ٻار جو شروعاتي هلڻ (ڪ).

— **پيرياڏي:** ذ. صفت. پيراڏوُ.

— **پِيرُ:** صفت. [ف] پوڙهو — ڪُراڙو — ٻڍو.

— **پيرانہ سالي:** ث. پيريءَ جو وقت — ٻڍاپڻ — ڪُراڙپ.

— **پيرزال:** ث. پوڙهي — ڪُراڙي.

— **پيرسال:** صفت. پوڙهو — ڪراڙو — ٻڍو.

— **پيرسَن:** صفت. پوڙهو — ڪُراڙو — ٻڍو.

— **پير فرتُوت:** صفت. تمام پوڙهو — جهور. ڇُرڻ پُرڻ کان عاجز. ڪراڙو (جنهن جون جملي قوّتون ختم ٿي ويون هجن).

— **پير فَلَڪ:** ذ. جهونو. آسمان. زحل گره.

— **پيرِ مُغان:** ذ. آتش پرستن جو پيشوا. آتش خاني جو مُجاورُ. شرابخاني جو مالڪ — ساقي.

— **پير نابالغ:** بيوقوف پوڙهو. (جيڪو ٻارن واريون ڳالهيون ڪري).

— **پيري:** ث. پوڙهپڻُ — ڪُراڙپ — ٻڍاپڻ. ضعيفي.

— **پيرمَردُ:** ذ. پوڙهو ماڻهو — پيرسن ماڻهو.

• **پيرُ ج پيرَ:** ذ. [ف. پِير = پوڙهو] ڀهتلَ شخص. بزرگ. ولي الله. مرشد — هادي. درويش.

— **پيراڻو ج پيراڻا:** ذ. صفت. پيرَ جو. (ذ) مرشد جو ڏَنُ. پيرجي

موڪا. مرشد جو حصو "پيرائو تريو".

– **پيرائو پارُ:** ذ. پيرن جو مُلڪ – مرشد جو طرف. (اسم خاص) چاچري تعلقي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

– **پيرائي ج پيرائيون:** ث. صفت. پيرن جي. پيرن ڪان مليل (شئي، سوکڙي وغيره). (ث) خيرات – باسُ.

– **پيرَ ڀائي:** ذ. ساڳئي مرشد جا مريد. ساڳين عقيدن وارو.

– **پير پيڻ:** ڪنهن مطلب پوري ٿيڻ لاءِ پيرن فقيرن جي زيارت ڪرڻ ۽ دعائون پنڻ. روحاني وسيلا هلائڻ. ڏاڍيون ڪوششون ڪرڻ.

– **پيرَت:** ث. پيرجي جاءِ ڏانهن وڃڻ جي واٽَ.

– **پيرَ پُڇڻ:** پيرن تي وڃي دعائون گهرڻ. بزرگن جي تلاش ڪرڻ. مراد حاصل ڪرڻ لاءِ روحاني حيلا وسيلا اختيار ڪرڻ.

– **پيرَ پوٽو ج پيرَپوٽا:** ذ. پيرجو اولاد.

– **پيرزادو ج پيرزادا:** صفت. ذ. پيرجو اولاد پير پوٽو.

– **پيرزور ٿيڻ:** پيرن فقيرن جي دعا شامل حال هجڻ.

– **پيرَن پٽيو ج پيرَن پٽيا:** ذ. صفت. جنهن کي ڪنهن بزرگ جي بد دعا ٿيل هجي. نياڳو – چندو. لچو – حرڪتي.

– **پيرَن جي مهل:** ث. پرڀات – صبح.

– **پيرَن ڪان پنڻ:** پيرن فقيرن ڪان دعائون. گهرڻ. بزرگن کي وسيلو بنائڻ. حيلا هلائڻ.

– **پيري:** ث. پيرائو ڏنڌو. مرشدي. پيرجي ڪرامت. بزرگي. وَلايت. روحاني طاقت.

– **پيري مُريدي:** ث. پير بنجي مُريدَ رکڻ ۽ انهن کي هدايت ۽ تلقين جو عمل.

• **پيرا:** صفت. [ف. پيراستن = سينگارڻ] سينگاريل – آراستہ – سجايل. مرڪب لفظن جي آخر ۾ ڪم ايندڙ پڇاڙي.

– **پيراستہ:** صفت. سينگاريل – سجايل – سنواريل.

– **پيرايہ:** صفت. سينگار. زيب – زينت. لباس. ڍنگ – طرز – نمونو.

• **پيراڻي:** ث. [سن. پَادُ = پير] پيرن سان ڦيرائي پاڻي چڪڻ وارو ڍينڪو.

• **پيراڪُ ج پيراڪ:** ذ. صفت. پاڻيءَ ۾ ترندڙ – تارُو.

• **پيرانگي پيرانگو:** ذ. ڏاڪو – پوڙي. پيچرو (ل).

• **پيراني پيراني (ڪ):** ذ. ث. ٿوهرجي ٽاري.

• **پيراهن:** ذ. [ف] پهراڻُ – ڪُڙتو.

• **پيرائيتو ج پيرائيتا:** ذ. صفت. [سن. پاد = پير] مُنڍ ڪان – بنياد ڪان – شروع ڪان. سڄو سارو – سربستو – تفصيلي (احوال).

– **پيرائيتيون خبرون ڪرڻ:** سربستا احوال ڪرڻ. اول ڪان آخر تائين سيڪجهه ٻڌائڻ.

• **پيرَت:** ذ. پيچرو. رسم.

• **پيرچو (ڪ):** ذ. ٻيڙيءَ جو هڪ حصو.

• **پيرزادا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **پيرڪاڻي:** اسم خاص. مزاري بلوچن جو هڪ قبيلو (رستمائين جي شاخ).

• **پيرمشائخ:** اسم خاص. تعلقي گنبت ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پيرَڻُ:** ڪُڙهيءَ جي چاريءَ جي هيٺين گهير يا نوڙي (جنهن ۾ چاري پيل هوندي آهي).

• **پيرُو:** صفت [ف] پيروي ڪندڙ – تقليد ڪندڙ – پوئلڳ. مريد.

– **پيرُوڪار:** صفت. پيروي ڪندڙ. ڪنهن جي طرفان ڪم ڪندڙ. پوئلڳ.

– **پيروي:** ث. تقليد. تابعداري – اطاعت. بجا آوري. تعميل.

– **پيروي ڪرڻ:** تقليد ڪرڻ – پٺيان لڳڻ. نقل ڪرڻ. بجا آوري ڪرڻ (حڪم يا هدايت جي).

• **پيروز:** صفت. [ف] فتحمند – سوڀارو – ڪامياب. (اسم خاص) مرد جو نالو.

• **پيروزاڻي:** اسم خاص. بُگٽي بلوچن جو هڪ قبيلو.

– **پيروزي:** صفت. سائو يا نيرو (رنگ). چٽن جو هڪ قسم.

• **پيرولي ج پيروليُون:** ث. ڏسو "پرولي".

• **پيرُن ج پيرُن:** ذ. ڪپڙ يا چار جو ڦَرَ (جو ڏٽ طور ڪم اچي، ٻہ قسم ٿين، اڇا ۽ ڳاڙها). ڪٽ جي پيرانديءَ وارو. اوپرو. "سيرُون" جو ضد.

• **پيرِهيات ج پيرِهياتُون:** ث. صفت. "پهريات" (چوپائي)

• **پيرَهن:** ذ. [ف] پهراڻُ – ڪُڙتو.

• **پيڙ:** ث. پاڙَ – پيڙهِ. ٽَڪَ جو اُهو حصو جنهن تي پاٺيڙ وارو ڏاڪو ڦري.

• **پيڙو ج پيڙا:** ذ. ڏسو "پهيڙو". ذ. واڻهڙو. قاصد – پانڌي. "سڄ ٻڌاءِ پيڙا، آئين ڏونگر ڏيهه مٿان" (هارون).

• **پيڙا ج پيڙائُون:** ث. [سن. پِيڙَا = تڪليف] آزار – مصيبت – درد – سُوزُ. ڪشٽَ. بيماري – روڳ – اڳهائي. وِيَم جا سورُ.

– **پيڙاڪو:** ذ. پيڙا. رنج يا آزار جهڙيون حالتون.

• **پيڙڻ:** مصدر. [سن. پيڊَنَ < پڊْ = چيپاڻڻ] چپڻ – چيپاڻڻُ – رڳڙڻ – چِٿڻُ – ميڊو ڪرڻ – ڪن ٻن شين جي

وڃ ۾ ڏيئي زور ڏيڻ. نپوڙڻ. گهاڻي ۾ وجهڻ (تيل ڪڍڻ لاءِ) تيل ڪڍڻ (ڪنهن ٻج جو) سوڙهو گهٽڻ — اصطلاح. اُرهائڻ — عذاب ڏيڻ — تڪليف ڏيڻ — ستائڻ — آزارڻ — ظلم ڪرڻ.
— **پيڙ:** ث. پيڙڻ جي حالت. گهاڻي جي پيڙ. چپ. ڪشٽ. سوڙهه — گهٽ. درد — پيڙا. تڪليف — آزار.
— **پيڙائي، پيڙائِي:** ث. پيڙائڻ جو اُجورو.
— **پيڙائڻ:** مصدر. "پيڙڻ" مان فعل متعدي مغز يا ٻج منجهان روغن يا تيل ڪڍائڻ. (پيڙايو — پيڙائيندو — پيڙايل).
— **پيڙجڻ:** مصدر. "پيڙڻ" مان فعل مجهول. پيڙجي وڃڻ. تيل نڪرڻ. گهاڻي ۾ پوڻ. سخت تڪليفن ۾ اچي وڃڻ. نيست ۽ نابُود ٿي وڃڻ.
— **پيڙيل:** تيل نڪتل. مصيبت جو ماريل. آزاريل. جنهن ۾ ڪو سَتُ باقي نه هجي — نستو.
• **پيڙو ج پيڙا:** ذ. [پرا. پنڊاو. سن. پِنڊڪ] مٺائيءَ جو هڪ قسم. مائي جي ٽِڪي. برفيءَ جو ڳنڍو. مِٽي يا اٽي جو چاٽو.
— **پيڙي جوٽ (ت):** ث. شرط — ضد.
• **پيڙو ج پيڙا:** ذ. صفت. [سن. پاد = پير] پيدل — پيادو. واٺهڙو. قاصد — پانڌي. "پَيڙا پيش پرين. اکيُ عجيبن آري ڪري" (محمد علي شاهه). سهڻو. صحتمند جوان. معشوقڙو.
• **پيڙو ج پيڙا:** ذ. پلال يا سَرَن مان ٺهيل گول ننڍڙو مُوڙو (ڊلا رکڻ يا ويهڻ لاءِ) ڏسو "پيڙهو".
• **پيڙهه ج پيڙهون، پيڙهيون:** ث. [سن. پيٺڪا] بنياد — پاڙ.
• **پيڙهڻ:** مصدر. ڏسو "پيڙڻ".
• **پيڙهو ج پيڙها:** ذ. وڏي مٽي يا مَٽُ جنهن ۾ اَٽين جو کير ڏهجي. وڏا پاڻ. [سن. پيٺڪ] پلال يا ڍين وغيره مان ٺهيل مُوڙو (جو ويهڻ لاءِ صندلي جو ڪم ڏئي). ڳوڻ جي ڳوٽري ۾ ڏَٻ يا ڪو ٻيو گاهه ڀري ناهيل وهاٽو (جو ڏاند جي ڪلهي تي رکيو آهي، جيئن هر ڪاهڻ يا نار هلائڻ وقت ڏاند جو ڪُلهو گاٽ ڪان بچي). سَرَ جي ڪانن مان ٺهيل ٽيڪ وارو موڙو (ڪرسيءَ وانگر ڪم اچي).
• **پيڙهي ج پيڙهيون:** ث. بنياد — پاڙ. نسل — اولاد. نسب جو سلسلو. گادي — تخت.
— **پيڙهيات:** ذ. صفت. پيڙهيءَ وارو — پيڙهائتو — چڱي ٻُڙَ وارو — بنيادي.
— **پيڙهيارو:** ذ. صفت. گاديءَ وارو — گاديءَ جو ڌڻي.
— **پيڙهي به پيڙهي:** ظرف. پُشت بَه پُشت — موروثي — هڪڙي نسل کان ٻئي نسل تائين.
— **پيڙهيءَ ڌڻي:** صفت. گاديءَ ڌڻي — خاندان جو چڱو مڙس.
• **پيزاٽ، پيزٽ (ت):** ذ. دٻاءُ — زور.
• **پيزارُ ج پيزارُون:** ث. [ف] جُتي — پاپوش.
• **پيزَغ (ڪ):** ذ. فراسين ناهڻ جو هڪ اوزار.
• **پيس:** ث. جاٻلو ملڪن ۾ ٿيندڙ ٻوٽي جو هڪ قسم (جنهن جي پَنن مان تڏا ٺهن). ڦيش. ڪجيءَ جا سُڪل ڦڙها (جنهن مان تڏا، ٽوڪرا وغيره ٺهن).
• **پيسَ ج پيسُون:** ث. پَتن کي ناپي ڏيڻ ۽ ورهائڻ جو ڪم ("پيسڪوٽ" راند ۾)
— **پيسَ اُچڻ:** پيسڪوٽ راند ۾ پَتن کي ناپڻ ۽ ورهائڻ جو وارو اچڻ. (جيڪا چڻ ته هار جي سزا آهي).
— **پيسَ ڪاهڻ:** پتا ورهائڻ (پيسڪوٽ راند ۾).
— **پيسَ ڪوٽ:** ث. پَتن جي هڪ راند (جنهن ۾ 'پيسَ' ۽ 'ڪوٽ' جون بازيون ٿين).
• **پيسرو:** هڪ تاري جو نالو (جيڪو سانوڻ مهيني جي آخر ۾ ايري).
• **پيسڪ ج پيسڪون (ڪ):** ٿوري کير واري اُٺ (ڏاچي). ۽ هڪيل اُٺ
• **پيسڻ:** مصدر. [سن. پيشڻ] اٽو ٿيڻ.
— **پيسائڻ:** مصدر. "پيسڻ" مان فعل متعدي. پيهائڻ.
— **پيسائي:** ث. پيهڻ جي اُجرت — پيهائي.
— **پيسٽي:** ث. "پيسڻ" جو ڪم يا نمونو.
• **پيسو ج پيسا:** ذ. ڏسو "پئسو". ٽامي جو هڪ سڪو — ڏوڪڙ.
— **پيسا:** ذ. هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. ڌن — دولت — ملڪيت.
— **پيسائي پاڻيءَ ۾:** محاورو. رقم ٿي اجائي — هَڙَئي هلاڪ — سيڪجهه ناس ـ ڪئي ڪمائي ڪُٺ.
— **پيسا پوڻ:** گهورَ پوڻ. تماشي ۾ تماشبينن کان روپيا ملڻ. صدقي جي رقم ملڻ.
— **پيسا پيارڻ:** رقم جمع ڪرائڻ. (خزاني يا بينڪ ۾).
— **پيسا ڏوڪڙ:** ذ. مال ملڪيت — ڌن دولت.
— **پيسڪ:** صفت. پئسي جيترو (مقدار) پئسي جي قيمت وارو — خسيس. ڪميڻو.

— **پيسو پنجڙ، ڏوڪڙ:** ذ. مال ملڪيت. رقم. هڙموڙي.
— **پيسو لُٽڻ:** اجايو خرچ ڪرڻ. فضول خرچي ڪرڻ.
— **پيسي جي مهل:** اصطلاح. چٽو ڏينهن – صاف صبح – صبح صادق.
— **پيسي جو پٽ:** ذ. صفت. لالچي. لوڀي. ڪنجوس. دولت جي لالچ ۾ ذلت وارن ڪمن کان نہ مڙندڙ.
— **پيسي وارو:** صفت. شاهوڪار – ڌنوان – دولتمند.
• **پيسوڙا (ث):** ڏٿ جو هڪ قسم.
• **پيسي ج پيسيون (ل):** ث. ڪتل جي ڳڙي – ڪجور جي ڳڙي – ڇوهارو.
• **پيسوڙيال (ث):** ث. وڻ جو هڪ قسم.
• **پيسينجر:** ذ. [انگ. Passenger] مسافر.
• **پيش:** ظرف. [ف] اڳيان – سامهون – آڏو. روبرو – حاضر. (ذ) سون جو هڪ قسم.
— **پيش اچڻ:** آڏو اچڻ – اڳيان اچڻ – سامهون اچڻ. نتيجو پوڻ. ڪئي جو بدلو ملڻ.
— **پيش آزان، آزين:** ظرف. هن کان اڳ – انهيءَ کان اڳ ۾.
— **پيش امام:** ذ. صفت. جماعت کي نماز پڙهائيندڙ.
— **پيش بندي:** ث. اڳواٽ بندوبست. دورانديشي. معاملي شروع ڪرڻ کان اڳ ۾ ضروري ڳالهين تي غور ويچار.
— **پيش بين:** ذ. صفت. اڳ پوءِ جاچيندڙ – دورانديش. نتيجي تي غور ڪندڙ.
— **پيش بيني:** ث. اڳ ويچار. اڳواٽ بندوبست. نتيجي تي غور ۽ ويچار ڪرڻ جي حالت. دورانديشي.
— **پيش پوڻ:** حاضر ٿيڻ. آڻ مڃڻ – هار مڃڻ. عاجزي ڏيکارڻ.
— **پيش خدمت:** ذ. صفت. اٿي ويٺي ڪرڻ وارو – خدمتگار. ٽهليو – نوڪر. پيشڪار – اردلي.
— **پيش خيمہ:** ذ. سرواڻ يا اڳواڻ جي اچڻ کان اڳ ڪوڙيل تنبو. ڪنهن جي آمد جا آثار. ڪنهن منصوبي جي تمهيد.
— **پيش دست:** ذ. صفت. اڳيان ڪم ڪرڻ وارو. نائب. اڳرائي ڪندڙ.
— **پيش دستي:** ث. اڳرائي. سبقت.
— **پيش دستي ڪرڻ:** اڳرائي ڪرڻ. اڳواٽ حملو ڪرڻ. سبقت ڪرڻ – اڳي وڌي وڃڻ.
— **پيش رو:** ذ. صفت. اڳيان هلندڙ – سونهون.
— **پيش قدمي:** ث. اڳيان وڌڻ جي حالت. سبقت. اڳرائي. چڙهت.

— **پيش ڪش:** ث. آڇ – صلاح. نذرانو. نذر – هديو. محصول – ڍل.
— **پيش ڪرڻ:** اڳيان ڪرڻ – سامهون ڪرڻ. حاضر ڏيکرڻ. اڳيان رکڻ. حوالي ڪري ڇڏڻ.
— **پيش گوئي:** ث. اڳواٽ ٻڌايل ڳالهہ – پيشنگوئي – اڳڪٿي.
— **پيشگي ج پيشگيون:** ث. ڪنهن شيءِ جي خريداري لاءِ رقم جو اڳواٽ ڏنل ڪجهہ حصو (جيڪو سودو پڪو ڪرڻ لاءِ ڏجي) – سوٿي – شاهي – (ث) بيعانو.
— **پيشگي ڏيڻ:** اڳواٽ ڏيڻ. سوٿي ڏيڻ. بيعانو ڏيڻ. پيشواز.
— **پيشگي وٺڻ:** اول سوٿي وٺڻ. اڳواٽ بيعانو وٺڻ. سودو پڪو ڪرڻ.
• **پيشگوئي، پيشن گوئي:** ث. اڳواٽ ٻڌايل ڳالهہ – اڳڪٿي. پيش گوئي
• **پيش نماز:** [ف] صفت. نماز پڙهائيندڙ – پيش امام.
• **پيشي ج پيشيون:** ث. حاضري. شنوائي – ڪيس جي حاضريءَ جي تاريخ – ڪورٽ ۾ پيش ٿيڻ جي تاريخ.
• **پيش:** ث. بنيءَ جي پاڙ واري هيٺاهين زمين.
• **پيش:** ذ" [ف] سون جو هڪ قسم – لُسري سون جي. "........" جي حرڪت (جا علم صرف موجب "واؤ" مان پيدا ٿيل آهي ۽ عربيءَ ۾ هن کي ضمّ يا رَفع چئجي).
• **پيشُ (ث):** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (ماٿهوءَ جي قد جيترو هن جي ڦرمان تسبيح جا داڻا ٺهن).
• **پيشاب ج پيشاب:** ذ. [ف] مُٽ – ريلو. ناڙا ڇوڙ – ڦيٿي (ٻارن جو محاورو).
— **پيشاب خطا ٿيڻ:** ڊپ سبب مُٽ وهي وڃڻ – مُٽي ڪپڙا پري ڇڏڻ. مُٽ نڪري وڃڻ.
— **پيشاب ڪرڻ:** مُتڻ – ريلو ڪرڻ. ٻچڙ ڇڏي ڏيڻ – اصطلاح.
— **پيشاب نڪرڻ:** ڊپ ۾ مُٽ وهڻ. تمام گهڻو ڊپ ٿيڻ.
• **پيشاني ج پيشانيون:** ث [ف] نراڙ – نرڙ – مُنهن – مُنڍ. ڪنهن بہ شيءِ جو اڳيون حصو. قسمت – نصيب – بخت – ڀاڳ.
• **پيشرس، پيشرش:** ث. چيٽ جو پويون فصل.
• **پيشرو:** ذ. هوائي جهاز جو هڪ قسم. هڪ تاري جو نالو – اڳ ۾ تي هلڻ وارو.

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

• **پيشگِيرُ ج پيشگِيرَ:** ذ. [ف] زنانو پڙو.
• **پيشو ج پيشا:** ذ. [ف. پيشه = ڌنڌو] ڪسب – ڌنڌو – ڪاروبار – هنر – فن – ڪم – روزگار.
• **پيشوا ج پيشوا:** ذ. صفت. [ف] اڳواڻ – مهندار – قائدُ – رهبر. سردار. مرهٽن حاڪمن جو لقب.
– **پيشوائي:** ث. اڳواڻي. رهنمائي. استقبال – رهبري – قيادت.
• **پيشوازُ ج پيشوازَ:** ز. اهو پڙو جو ڪنجريون نچڻ وقت پائين –جامو.
• **پيشه:** ذ. [ف] ڏسو "پيشو".
– **پيشه ور:** ذ. صفت. ڌنڌي وارو – ڪاسبي – هنرمند – هنر وارو – ڪاريگر. تاجر – واپاري – دڪاندار.
• **پيشي، پيشين:** ث. شام – سانجهي – اڳينءِ جو وقت – عصر – ٽيهري – پوياڙي – پويون پهرُ.
• **پيشين:** صفت. [ف] اڳيون – اڳوڻو – قديم – پراڻو.
– **پينشن بردارُ:** ذ. صفت. پينشن کڻندڙ – پينشن وٺندڙ.
– **پينشن ملڻ:** نوڪريءَ جو ميعاد پورو ٿيڻ. ملازمت جو عهدو ختم ٿيڻ – نوڪري پوري ٿيڻ کان پوءِ گهر ويٺي پگهار ملڻ.
– **پينشن وٺڻ:** نوڪريءَ جو مدو ختم ٿيڻ – پينشن جي ماهياني رقم وصول ڪرڻ.
• **پيغامُ ج پيغامَ:** ذ. [ف] نياپو – سنيهو – پيام.
– **پيغامبرُ ج پيغامبرَ:** ذ. صفت. نياپو پهچائيندڙ – قاصد – پيغمبر – نبي رسول.
• **پيغمبرُ ج پيغمبرَ:** ذ. [ف] نبي. قاصد – نياپو آڻيندڙ.
• **پيڪا:** ذ. [پيڪو ج پيڪا] (سن. پِتُرڪَ) هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ – ماءُ پيءُ (زال جا) – ماءُ پيءُ (مڙس جا) – زال جي والدين جو گهر ۽ پاڙو – ميڪا.
– **پيڪا وسائڻ:** زال جو ساهرن کي ڇڏي پنهنجن پيڪن (مائٽن) ۾ وڃي ويهي رهڻ.
– **پيڪا ساهرا:** ذ. جملہ مٽ مائٽ. سڀ مٽي مائٽيءَ وارا.
– **پيڪاڻا:** صفت. مائٽاڻا.
• **پيڪارُ:** ث. [ف] لڙائي – جنگ – ويڙهه.
• **پيڪارهُ:** ذ. جنگي گهوڙو. "پانهه پيڪارهه تي، ٿيو سيد سوارا." (فقير محمد ماڇي).
• **پيڪانُ ج پيڪانَ:** ذ. [ف] ڀالي يا تير جي نوڪ. تيرُ – ڪانُ.
• **پيڪرُ:** ث. [ف] شڪل – صورت – چهرو – روپ.

• **پيڪڙو ج پيڪڙا:** ذ. [سن. پَدَ = پير + ڪَنَڪَ ڪڙي. اُها زنجير جا قيديءَ جي پيرن ۾ وجهجي. نيڳرُ – پيڙي.
• **پيڪڻُ ج پيڪڻُ (ڪ):** ذ. والي جو هڪ قسم – ننڍو ڏيڍو.
• **پيڪو ج پيڪا:** ذ. صفت. والدين جي طرف جو – پيءُ ماءُ جو گهر يا پاسو. مائٽاڻو – اباڻو. "ساهرو". جو ضد. ڏسو "پيڪا".
• **پيڪُ:** ذ. ديدار. ڏيٺ – واقفيت. چاهُ. محبت. سنگت. "ڪري پيڪُ پنهون سين. پاٽاريائين پاڻ." (شاهه).
• **پيڪرُ ج پيڪرَ:** ذ. پينڊ: مينهن جي اڳين ٽنگ ۾ ٻڌل رسو.
• **پيکڻُ:** مصدر. [سن. پرِيڪشڻ = امتحان – جاچ]. خواهش ڪرڻ – چاهڻ. ڏسڻ – نهارڻ. گهورڻ – جوهڻ.
• **پيکو ج پيکا (ل):** ذ. پيچو – پٽ – پچر – پويون حصو.
• **پيڳُ:** ذ. زمين کي پاڻيءَ جي پيچ – آبپاشي.
• **پيلَ:** پنڌ. ڪاهه. "دعوت ڏئينس دين جي، ڏيئي پيرن پيلَ" (مهدي شاهه).
• **پيلَ:** ث. پاڻيءَ جو زورُ. اُڇل. پاڻيءَ جو اوچتو چاڙهه.
• **پيلُ:** ذ. [ف] هاٿي – فيل. شطرنج راند جي هڪ ساري.
– **پيلبانُ ج پيلبانَ:** ذ. صفت. هاٿي هلائيندڙ – فيلبانُ – مهاوتُ – هاٿيءَ کي ڪاهڻ وارو.
– **پيلتن:** صفت. هاٿي جهڙو – جسيمُ. سگهارو. بهادر.
– **پيل دمان:** ذ. خوفناڪ هاٿي – طاقتور هاٿي – خوني هاٿي.
– **پيلسوزُ:** بتيءَ جو هڪ قسم – گهٽين وٽين واري – ڏياٽي.
– **پيلوان:** ذ. صفت. پيلبان – فيلبان – هاٿي جو ڪاهيندڙ.
• **پيلانگهو:** ذ. پراڻي جُتي – گـُـلتَرُ – ڪُلتر.
• **پيلاڻُ:** مصدر. [سن. پيتَ = پيلو] پيلي رنگ ڏانهن مائل هئڻ – هيداڻ – هلڪو پيلو رنگ ظاهر ڪرڻ.
• **پيلپائو ج پيلپاوا:** ذ. [ف. پيل + پايه] ٿنيو – پيلرُ.
• **پيلرُ ج پيلرَ:** ذ. [انگ. Pillar] ٿنيو – پيلپائو.
• **پيلڪُ ج پيلڪَ:** ذ. لغڙ جي هيٺين ڪنڊ ۾ لڳل رنگين ڪاغذ جو ٽڪر (جو عموماً ه جي شڪل تي هوندو آهي). ولايتي پکيءَ جو هڪ قسم (ڪاري ۽ زردي رنگ جو ٿئي).
• **پيلڪُ ج پيلڪون:** ث. دوڙ – اُڇل (پنڌ جي). پنڌ جي ڇڪي – منزل. ٽپو (ٽاپون راند ۾). ڪوڙڪي ۾ اُها سنهي ڪاٺي جنهن تي ويهڻ سان پکي ڦاسي پوي.
• **پيلڪ ڏيڻ:** ٽيڪ ڏيئي مٿي اُٿڻ – مٿي ڪرڻ. گهوڙي کي ٿوري وقت لاءِ ٽڪو ڪاهڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پيلڻ:** ريلو – لتاڙڻ. "پوءِ رميا انهيءَ رخ سان، پاونگ پنڌ پيلي" (مولا بخش سومرو)

• **پيلو ج پيلا:** ذ. [سن. پيٽ = پيلو] هيڊو يا ڦڪو رنگ. هڪ سُر جو نالو. (اسم خاص). تعلقي ننگر پارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو. بيمار (جنهن جو مُنهُن پيلو ٿي وڃي). شرمندو – لڄي. مُنهُن لٿل (ڊپ ۾). اصطلاح. بي رونق (شڪل). (ذ) ڪڪڙ جو هڪ قسم (جنهن جو رنگ ناسي يا ڪاراڻ مائل ڳاڙهو هجي). ٻاڻُ – تيرُ.

– **پيلانجهو:** صفت. پيلاڻ مائل – پيليرو – ٿورو پيلو.

– **پيلاڻ، پيلائي:** ث. هيڊاڻ – زردي – ڦڪاڻ – پيلي رنگ جو اثر.

– **پيلو ٿيڻ:** هيڊو ٿيڻ. بيماري سبب هيڊو ٿي وڃڻ. ڊپ يا شرم سبب منهن جو ٻنو لهي وڃڻ – شڪّي لڳڻ.

• **پيلُن پيلُونْ (ٿ):** ذ. پيرُون – ڪَبَڙ جي درخت جو ميوو.

• **پيلوڙي:** اسم خاص. تعلقي ڏيپلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **پيما:** صفت. [ف] ماپ، ڪندڙ. گهمندڙ. مرڪّبات جي پڇاڙيءَ ۾ ڪم ايندڙ "فلڪ پيما، باديہ پيما".

• **پيمائش، پيمايش:** ث. [ف] ماپ – ڪَچ – ماپو – پڪيڙ – اراضي.

– **پيمايشي، پيمائشي:** صفت. ماپ جو – ماپ متعلق – ماپ بابت.

– **پيمائشي حساب:** ذ. جاين، زمين وغيره جي ماپ جو حساب – جاميٽريءَ جا حساب – پڪيڙ جا حساب – ڊيگهه، ويڪر ۽ اوچائيءَ جي ماپن جا حساب.

– **پيمائشي ڪاتو:** ذ. زمين جي ڪَچ ورچ وارو ڪاتو.

• **پيمالُ:** صفت. [ف. پائمال، پايمال] لتاڙيل. زبُون. "پئي ٿئي پيمال، سا منڌ مري نہ جئي." (شاهہ). نابود _ ناس.

– **پيمال ٿيڻ (پامال ٿيڻ):** لتاڙجڻ – نيست نابود ٿي وڃڻ.

– **پيمال ڪرڻ (پامال ڪرڻ):** لتاڙي ڇڏڻ – نيست نابود ڪري ڇڏڻ.

• **پيمانُ ج پيمانَ:** ذ. [ف] وعدو – انجام – ٻول – عهد. قسم. ڪـُڻ – ٻنڌاڻ.

– **پيمان شِڪن:** ث. صفت. وعدو ٽوڙيندڙ – انجام پڇيندڙ – وعدي تان ڦري وڃڻ وارو – وعدو پورو نہ ڪرڻ.

• **پيمانو ج پيمانا:** ذ. [ف. پيمانہ] ماپو – وزن. پيالو (شراب پيڻ جو) – جامُ. نِسْبتي ماپ (جنهن جي مقدار تي زمين جي ماپ جو نقشو بنائي سگهجي).

• **پيمبر:** ذ. صفت. [ف] پيغمبر – پيغام آڻيندڙ – قاصد – ايلچي – رسول.

• **پين ج پينون:** ث. [انگ. Pen] قلم جو هڪ قسم (جنهن ۾ مَس اندر پري ڇڏجي) – فائونٽن پين. سليٽ تي لکڻ جو قلم.

• **پينُ ج پينَ:** ذ. رَڇَ ۾ ڪم ايندڙ ٿلهي ڏورِ (جنهن ۾ لوهي ڪڙيون ٻوتل هونديون آهن. انهن ڪڙين ۾ بار ٻڌي، چار جي گهائيءَ سان ٻڌبو آهي) – تلاءُ – حوضُ – ڍُبو.

• **پينُ (ت):** کهاڙيءَ جي پاهي وارو پاسو.

• **پينارُ ج پينارَ:** ذ. صفت. پينو – گدا. منگتو – فقير. "لڳالاري آهيون، تنهنجي پلئہ پينارا" (مهدي شاهہ). پني پيٽ پاريندڙ.

• **پيناڪُ ج پيناڪَ:** ذ. صفت. پينو – فقير. بيڪار گهمندڙ – رولُ – رولُو.

• **پينامُ ج پينامَ:** ذ. منگتو – گدا – سوالي. "هيءَ بہ سوال سچا ڏٽي! پورو ڪر پينام". (الهہ بخش سومرو). پوشاڪ – لباس. "گند جن جي گوڏ ۾، پاٻوڙا پينام". (شاهہ).

• **پينانْگُ ج پينانْگَ:** ذ. صفت. پينُو – گداگر. رول – رولو. بيڪار گهمندڙ.

• **پينْتِل:** ث. وهڪري جي ڪپرءَ بندر جي وچواري زمين.

• **پينٽ:** ز. [انگ. Paint] رنگ – روغن. نقش. نگار.

• **پينْجارڻ (ت):** مصدر. مار ڏيڻ – ڪُٽڻ.

• **پينجِڙي پينجوڙو ج پينجِڙا، پينْجوڙا (ڪ):** ذ. هيڙهو پکي.

• **پينجَڻُ (ٿ):** مصدر. ڏاڍي مار ڏيڻ.

• **پينْجهُوڙي ج پينْجهُوڙِيُون:** ث. مينهن جي پير ۾ ٻڌڻ لاءِ ٻٽي رسِي.

• **پينچات ج پينْچاتُون:** ث. [سن. پَنچايَتَن پَنچَ = پنجن جو ميڙ] هندن جي جماعت (جيڪا پائيچاريءَ جا فيصلا ڪري). پينجن جي ڪميٽي يا ڪچهري – پـِنچات. صلاح مشورو ڏيندڙ جماعت.

– **پينچاتي:** صفت. پينچات جو مقرر ڪيل. سڄي برادري لاءِ عام (وقف). خيراتي (ادارو).

• **پينْڌُ پينڌَ:** ذ. پيڪـڙُ. تـِندو (ڪ) – پڪـُڙ. ٿلهو رَسو. (مينهن کي اڳين ٽنگ ۾ ٻڌڻ جو). "ٽَرَنـِيـَر ڏَهہ ڏاوَڻ. پنڌرهن پينڌ پياس" (شاهہ).

• **پيڻڊارو ج پيڻڊارا (ٿ):** ذ. سڪل ڇيڻن جو ڍِڳ (جو اوکي سوکيءَ لاءِ محفوظ رکيل هجي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **پينڊو ج پينڊا (ٿ):** ذ. سَفر – جوٽَ.
• **پينڊو:** ذ. (سن. پَندَ. پَڌِ = هلڻ) مفاصلو – پنڌ – سفر – مسافري – پيچرو – چارو – پيرواٽ.
• **پينڊَ:** مضبوط رسي (اُٺن کي ٻڌڻ لاءِ).
• **پينڊَ:** ٿ. ميڙ – انبوه ـ ميڙاڪو. اُٺن جي قطار.
• **پينري ج پينريُون (ڪ):** ٿ. اُهو پردو جنهن ۾ جمڻ وقت چوپائي جي قـُرجا چارئي پيرءِ سـسـي پيل هوندا آهن – ڏيهري (ل).
• **پينڙات:** ذ. صفت. پينو – گداگر – فقير.
• **پينسل ج پينسلُون:** ٿ. [انگ. Pencil] ڪاغذ تي لکڻ لاءِ ڪاٺيءَ جو قلم جنهن ۾ ڌاتوءَ جو گورو پيل هوندو آهي.
• **پينشن ج پينشنُون:** ٿ. [انگ. Pension] اُها رقم جا ڪنهن ملازم کي نوڪري جي عرصي گذرڻ کانپوءِ سرڪار طرفان ماهانه ملندي رهي. نوڪري پوري ٿيڻ کان پوءِ وارو معاوضو. جيڪو زندگي تائين ملندو رهي.
– **پين پيناٺُو:** ذ. صفت. ٽلاٽن ۾ پيشندڙ.
– **پِين:** ذ. ڪاٺ جو قسم.
• **پينڪي (ٿ):** ذ. جيت جو هڪ قسم.
• **پينگهه ج پينگهون:** ٿ. [سن. پِرينکا] ڪنهن مٿانهين ڪاٺيءَ يا وڻ ۾ ٻڌل رسو يا نوڙ جنهن تي چڙهي لـُڏجي] – لوڏَ – جينگهه. لوڏو. ٽَپُ يا چالَ (هرڻ جو). انڊلث (ل). اهو رسو (جنهن سان مينهن جي اڳين ٽنگ ٻڌجي. "پُجڻو پينگهن پانه. وٺي روءِ وُڃن سين." (شاهه).
• **پينگهارو:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پينگهارڙو:** اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **پينگهو ج پينگها:** ذ. (پرا. پنکا. سن. پِرينکا) رَتول – هندورو – جهولو. مينهن جي ٽنگ ۾ ٻڌڻ جو رسو.
• **پينگهي (ٿ):** اُها نوڙي جا گـُونري جي پير ۾ وجهي، ڪلي سان ٻڌجي.
• **پينو ج پينو:** ذ. صفت. [سن. پِندار = پنڌو] پنندڙ – رڳو پنڻ جو ڌنڌو ڪرڻ وارو – پينار.
• **پينو ج پينا:** ذ. صفت. اندران پريل – سخت – نِهرو – پڪو (ڪاٺ).
• **پيهڻُ:** مصدر. پيهڻ (سن. پيشڻَ. پِشُ = پيسڻُ) اٽو ڪرڻ – ميدو ڪرڻ – ذرا ذرا ڪرڻ – رڳڙڻ.
– **پيهائي:** ٿ. پيهائي – پِيسائي – پِيهڻ جي اُجرت يا مزوري.

• **پيئنڻُ:** ٿ. بيئڻ (بلا) ڏسو "بيئڻ".
• **پيڻُ ج پيڻَ:** ذ. [سن. پيڻَ = پيئڻ جي لائق] جانورن جي ٻچ (جا ڪوري ڏاڳن کي ٻڪو ڪرڻ لاءِ لائيندا آهن) – ڪـَلف – پائڻ (ٿ). وڻ جو هڪ قسم (جنهن جو ٿـُڙ سڻئون ۽ ڏگهو ۽ ڪاٺي مضبوط ٿئي).
• **پيئڻ ج پيئيُون (ٿ):** ٿ. بلا جو هڪ قسم (زهريلي بلا). پاٽيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم (قد، رنگ ۽ شڪل ۾ تاز جهڙو ٿئي. مڇي کائي. هن جي چربي لقوه جي بيمار لاءِ مفيد آهي) – قيٽائي.
• **پيئڻُ:** مصدر [پرا. پِئائي. سن. پيِبَ] ڪا پائيث (پاڻي، شربت، وغيره) نڙيءَ مان اندر اوتڻ – ڏوگهڻ – واپرائڻ. چڪڻ (بيڙي، تماڪ). مارڻ (چڙ ڪاوڙ). کائڻ (زهر). چُهڻ – جذب ڪرڻ (پاڻي).
– **پيئڻي ج پيئڻيُون:** ٿ. پيئڻ جو نمونو.
– **پي وڃڻ:** ڏوگهي ڇڏڻ. جذب ڪرڻ – جُهي وڃڻ. ماري ڇڏڻ (چڙ) صبر سان برداشت ڪرڻ (صدمو).
• **پيئادي، پيئادِيو:** ذ. صفت. بيري – بيراڏو – ٻاڳي.
• **پيو ج پيا (ل):** ذ. اپارو (هُرلي تي).
• **پيُو ج پيُو (ل):** ذ. پيءُ – والد – پدر. ڏسو "پيءُ".
• **پيوڙي:** ٿ. سن. پيت + وَرُتڪا) هيدي رنگ جي مٽي – پيلي مٽي (جا جاين کي رنگ طور هڻڻ ۾ ڪم اچي).
– **پيوست، پيوسته:** صفت. [ف. پيوَستن – ملڻ – ملائڻ – مضبوط هڻڻ] جَڙيل – ڳنڍيل – مليل – جَڪڙيل.
– **پيوست، پيوسته ڪرڻ:** ڳنڍي ڇڏڻ – ڪـُپائي ڇڏڻ – جڪڙڻ.
– **پيوَستگي:** ٿ. جوڙ – ڳنڍ. ميلاپ – ڳانڍاپو. دوستي – پيار. تعلق – واسطو – لاڳاپو.
– **پيوَندُ ج پيوندَ:** ذ. [ف] جـِتي – ڳنڍ – جوڙ. ٽوپو. تعلق – ڳانڍاپو – لاڳاپو. ڪنهن ڦاٽل ڪپڙي تي هَڻيلَ ڪپڙي جي جـِتي. رشتيداري – هڪڙي وڻ جو قلم ٻئي وڻ جي شاخ ۾ هڻڻ جي حالت.
– **پيوند ڪار:** ذ. موچي. درزي. باغائي. ڳنڍَ ٽوپي وارو – سوچي – جـِتيُن هڻڻ وارو.
– **پيوند ڪرڻ:** ڳنڍڻ. جـِتي وجهڻ. ڪنهن وڻ ۾ ٻئي وڻ جي شاخ هڻڻ (چشمو لڳائڻ – قلم لڳائڻ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **پيوندي:** ث. چِتي. صفت. پيوند ڪيل – ٻئي وڻ جي شاخ لڳل – قلمي.

– **پيوندي ٻير:** ث. ٻير جو هڪ قسم. صوفي ٻير ـ سادي ٻير جنهن ۾ عمدي ۽ خاصي ٻير جي شاخ لڳل هجي ۽ اوجو ۽ عمدو ميوه ڏئي.

• **پيهه:** ث. [سن. پيڊا] ميڙ – گوڙ – انبوه. ڳاهٽ – گهٽائي. چپ – پيڙ – سختي. سوڙه گهٽ. مصيبت – تنگي. مار – پيچ.

– **پيهٽ:** ث. ميڙ. ڳاهٽ. پيڙ. سوڙهه.

– **پيهه پيهاٽ:** ث. پيهه پيهان – سخت ڳاهٽ – ماڻهن جي هڪ ٻئي ۾ گسي نڪرڻ جي حالت.

– **پيهه پيهان:** ث. چپ چپان – گوڙ گهمسان – ڪُلهي ڪَس – ڏ ڪ ڏ ڪان – گپا گيهه – گهٽ – ٺهٽ ـ سخت ڳاهٽ.

– **پيهه ڪرڻ:** ڳاهٽ ڪرڻ – سوڙهه ڪرڻ – وڏو هُجوم ڪرڻ.

– **پيهون ڏيڻ (ل):** چپ ڏيڻ – پيڙون ڏيڻ – زور ڏيڻ – ڳاهٽ ڪرڻ.

• **پيهاٽ (ٽ):** ث. سوڙهه. لڱن جي سُور جي تڪليف.

• **پيڙ:** [پرا. پيڊا. سن پيڊا] سُور – ٻرو.

• **پيهَرُ ج پيهَرَ:** ذ. لوڙهو. محافظ – پهريدار – چؤڪيدار – پاسبان.

– **پيهَرَ جو پوڪ کي کائڻ:** سنڀال ڪندڙ جي امانت ۾ خيانت ڪرڻ – بچائيندڙ جو دشمن ٿي بيهڻ ۽ نقصان پهچائڻ.

• **پيهَرِ (ٽ):** ذ. اباڻو ملڪ – وطن. هي لفظ اڪثر زالون ڪم آڻين. (ت) لوڙهو.

• **پيهريون:** صفت. پهريون.

• **پيهڙ (ٽ):** پيڙا – سُور (بيماريءَ جو). ڏسو "پيڙا".

• **پيهڙو ج پيهڙا (ل):** ذ. پهيڙو – قاصد – نڪر جي وڏي پاٽ.

• **پيهڪ (لس):** ث. ڳاهٽ – چپ – پيهٽ – گپا گيهه. ڏسو "پيهه".

– **پيهڪ ڏيڻ:** چپ ڏيڻ. گهٽي بار ۾ گهائڻ.

• **پيهلو ج پيهلا (ٽ):** [هه پهلا – پهريون] صفت. پهريون.

• **پيهم:** ظرف. [ف] مُسلسل – هڪ ٻئي پٺيان – لڳاتار.

• **پيهڻ:** مصدر. [سن. پرويش] گهڙڻ – اندر ٿيڻ – اوچتو اچي نڪرڻ.

– **پيهي اچڻ:** اوچتو مٿان اچي ڪڙڪڻ – اوچتي گهڙي اچڻ – زور مَس ڪري داخل ٿيڻ.

• **پيهڻ:** مصدر. جَندَ ۾ پيهي اتو ڪرڻ. ڏسو "پيسڻ". سنهون ڪرڻ. جهوئڻ (ت). گهوٽڻ. ڪُرٽڻ (ڏند). ناپي ڏيڻ (پٽن کي). ڪاهڻ (پيس).

– **پيهه:** "پيهڻ". مصدر مان امر.

– **پيهائي، پيهائي:** ث. "پيهڻ" جي اُجرت – پيسائي.

– **پيهائڻ:** مصدر. "پيهڻ" مصدر مان متعدي بالواسطه اَنَ جو اٽو ڪرائڻ – ميدو ڪرائڻ. ڪاهرائڻ (پيس) – اَنُ پيهرائڻ.

– **پيهجڻ:** مصدر. "پيهڻ" منجهان فعل مجهول – پسجڻ – اٽو ٿيڻ – چٽجڻ.

– **پينهٽي:** ث. پينهڻ جو نمونو يا ڪمُ – پيهڻ جو ڍنگ.

– **پيهي ڇڏڻ:** اٽو ڪري ڇڏڻ – نابُود ڪري ڇڏڻ – چٽي پرزا پرزا ڪري ڇڏڻ.

• **پيهو ج پيها:** ذ. پوک تان جهار هڪلڻ لاءِ ٻنيءَ ۾ ٺهيل ننڍڙو منهن.

– **پيهو هڪلڻ:** جهار هڪلڻ – پکين کي سنگ تي ويهڻ ۽ داڻن کائڻ کان روڪڻ.

– **پيهي ج پيهيون:** ث. ننڍو پيهو.

• **پيهُو (ٽ):** ذ. چوپائي مال کي پاڻي پيارڻ جو ڪم.

– **پيهو ڪرائڻ:** مال کي پاڻي پيارڻ – ڍؤ ڪرائڻ.

• **پيهوڙي ج پيهوڙيون:** ث. ڍانڊي پکيءَ جو هڪ قسم (ٻُت ۾ تمام هلڪو پاڻيءَ جي سطح تي ترندڙ پن مٿان ويهي).

• **پيهون:** ذ. اهي جانور جن کي اوپاري، سُڪائي، چٽيو ويو هجي. (هنن ۾ گيهه ڪنب وجهي غذا تيار ڪئي ويندي آهي).

• **پيءُ ج پيئر:** ذ. [سن. پتا – پتر = پيءُ] والد – بابو – اَبو – پدَر [سن. پيا – پيارو] پيارو – محبُوب.

– **پيئنو ج پيئنا:** ذ. صفت. ساڳئي پيءُ جو اولاد – ساڳئي پيءُ منجهان – پيءُ ساڳيو مگر ماءُ ٻيءَ منجهان – ماٽيلو (ياءُ).

• **پيئرو (ل):** ذ. گنج جي هڪ حصي جو نالو – پيلو گهوڙو.

• **پيئڻ:** مصدر. ڏسو "پيئڻ".

ج

ج: ذ. [سنڌي. ع. ف] سنڌي الف – ب جو ٻارهون اکر. فارسيءَ جو ڇهون ۽ عربيءَ جو پنجون اکر. اُچار جِيمُ. ابجد جي حساب موجب عدد ٣.

– جا: ضمير موصول واحد مؤنث جيڪا "جا تو مُلِ عيدَ، سا سوءِ وَرتيسون سومرا." (٢) "جو" حرف اضافت جو "جمع" (منهنجو – منهنجا).

– جا ج جايون: ٿ. [ف. جاءِ جو مخفف] جاءِ ـ جڳهه – هنڌ – ماڳ. مَجالُ – طاقت. "جيهي تيهي ذات جي جُنبش ناهي جا" (شاهه).

– جابجا: ظرف. هر هنڌ – جاءِ بجاءِ ـ جتي ڪٿي – هر جاءِ ـ هر جڳهه.

• جَابُ: ٿ. [انگ. Job] آسامي – نوڪريءَ جي جاءِ. ٻول جو ڪم – ٺيڪو. 'جواب' جو مخفف (هلڪو اُچار).

• جاب ورڪ: ذ. [انگ. Job work] ٺيڪي جو ڪم – ريزڪي ٻوليل ڪم جنهن جي اُجرت فوراً ڏني وڃي. ٻول جو ڪم.

• جَابَانُ: ذ. بريت – بيابان – ويرانو – رڻ. سُڃ – ويراني.

• جَابِرُ: ذ. صفت. [ع. جَبَر = مجبور ڪرڻ] ڏاڍائي ڪندڙ – زوراورُ ـ ظالم – ڏاڍو. (اسم خاص) هڪ اصحابي سڳوري جو نالو "جابر بن عبدالله".

– جابرانو جابرائتو: ذ. صفت. ظلم وارو – ظالمائتو – ڏاڍ مڙسي وارو.

• جابلائون: ذ. صفت. جابلو.

• جابلو ج جابلو: صفت. [ع. جَبَلُ] جبل جو – جبل وارو – پهاڙي – ڇاپرو. ٻڪريءَ جو هڪ قسم.

• جَابُو: ذ. جهنگلي جانور جو هڪ قسم "جَابُو مَرَ، سَلَهَ".

• جابولڻ، جابولڻ: مصدر. اجايو ڳالهائڻ – بَڪَڻ – وڦلڻ. بي تُڪي ڳالهه ڪرڻ. ڳولڻ – هٿوراڙيون ڏيڻ.

• جابولُ: ٿ. بَڪَ – وڦلَ. بي تُڪي ڳالهه. ڳولا – تلاش.

– جابول ڏيڻ: ڳولڻ – ڍونڍڻ – تلاش ڪرڻ. هٿوراڙيون ڏيڻ. "ڏيئي جابول جتوئي وڃي لُنڊيءَ ڪي ته لهي" (ڪامل).

• جاتِ ج جاتيون: ٿ. [سن. جاتِ. جَن = ڄمڻ] ذات – قوم – قبيلو – فرقو – نسل. "جات وڏائي، جَد. پيءَ ڏاڏي ڪان پانهنجي." برادري – نيات. "جات نه پائي جَتَّ هٿا؛ ڪٿي ڪهل نه ڪيچئيڙن" مُور – هرگز. "ويندي ڏانهن پرين. جُتي جات نه پائيان" (شاهه). قسم – نمونو.

– جات پائي: ساڳيءَ قوم وارو – ذات پائي – مائٽ مٽ – عزيز – ذات وارو.

– جات پات: ٿ. ذات پات – نسل – قوم – برادري – حسب نسب.

– جاتي ج جاتيون: ٿ. [سن. جاتييَہ] جات – قوم – فرقو.

– جاتيرو: ذ. صفت. خانداني – اشراف گهراڻي جو – شريف نسل وارو – بنيادي.

• جاترا (ٿ): ٿ. زيارت.

• جاترا ج جاترائون: ٿ. [سن. ياترا. يا = وڃڻ] سفر – مسافري. سيرُ – شَيْلُ – گهمڻ. مقدّس جاءِ جي زيارت. تيرٿ تي وڃڻ.

– جاتري ج جاتري: صفت. مسافر – سيلاني – گهمندڙ – زيارتي – جاتي ـ ياتري – تيرٿواسي.

• جاتروڙي ج جاتروڙيون (ٿ): ٿ. رات جي وقت مال جي جهنگ ۾ رهائش.

• جاتڪُ: ذ. [سن. جَنْ = ڄمڻ]. جنم جي حساب ڪتاب جو علم – جنم – پيدائش – وِيمُ. جنم پتري. فقير – ساڌو.

• جاتون، جاتون (ٿ): ظرف. [سن. يَتْرَ]. جتان – جنهن هنڌ ڪان.

• جاتي: ٿ. اسم خاص. جتن جو ملڪ ٺٽي ضلعي ۾ هڪ تعلقي ۾ شهر جو نالو. تعلقي تندي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• جاتا، جاتانهون، جاتون (ٿ): ظرف. [سن. يَتْرَ]. جتان – جنهن هنڌان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **جاٿو ج جاٿا:** صفت. مضبوط – پَڪو – پُختو.
• **جاٿي (ت):** ظرف. جِتي – جِتي – جنهن هنڌ.
• **جاٽ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **جاٽ ج جاٽُون:** ث. هَرَ جي پهرين اوڙَ. ارڙهن – ويهن اوڙن جو مجموعو. وارن جي چڳَ. هڪ ڀڄن يا گيت. جنهن ۾ خدا تعاليٰ جي ساراهه هجي.
– **جاٽ پٽ جاٽ!:** حرف ندا. هَرَ ڪاهڻ وقت هارين جي ڏڳن کي هڪلَ.
– **جاٽُون هڻڻ (ت):** خراب هَلت هلڻ. ڏکُ ڏيڻ – آزارڻ – اڏنگو هلڻ – اِيذاءُ پهچائڻ.
• **جاٽ. جاٽا ج جاٽُون. جاٽائُون:** ث. [سن. ياتْرا = مقدس مقامات جو سفر. زيارت]. زيارت – ياتِرا – تيرٿ.
– **جاٽ جو ميلو:** ذ. درويش محمّد طاهر عرف اُڏيري لعل جو ميلو. جو شهر اُڏيري لعل تعلقي منياري ۾ هر سال چيٽي چنڊ تي لڳي.
– **جاٽُون. جاٽائُون پيئڻ:** زيارتيون ڪرڻ – تيرٿ پيئڻ. سُکائون ڏيڻ – پيرَ پيئڻ – درويشن جي مزارن تي وڃڻ.
• **جاٽِي ج جاٽِي:** ذ. صفت. [سن. ياتْرِي. يا = وڃڻ] زيارتي – ياتري – تيرٿواسي.
• **جاٽڻ (جاٽَڻُ):** مصدر. جتاءُ ڪرڻ – ترسڻ – رهڻ – گهارڻ.
• **جاٺڙو ج جاٺڙا:** ذ. صفت. جا ٺولو – ڏَنار کان سواءِ ڇيڪ چرندڙ (چوپايو مال).
• **جاٺولو ج جاٺولا:** ذ. صفت. ڏنيءَ کان سواءِ (چوپايو مال) – رولو – ڏَڻ کان ٽَٽَلُ (چوپايو). ڇيڪ – ڇڙواڳ – ڇُڙيل – نڌَڻڪو.
• **جاٺي جاٺلو ج جاٺا. جاٺلا:** ذ. مَلُهه جو هڪ انگُ (ٽَنگَ جو ٻئي جي ٽَنگَ ۾ وڪڙُ) – انگوڙو – انگوڙي – جاٺلو – انگڙو. سٽَرَ وَٽَر.
– **جاٺو جوان. جاٺلو جوان:** هَڏَ ڪاٺ وارو جوان – پهلوان – سگهارو.
– **جاٺا هڻڻ. جاٺلا هڻڻ:** انگڙا هڻڻ – اڙيون هڻڻ. ڪوشش ڪرڻ – ڦَڏا وجهڻ – رنڊڪون وجهڻ.
– **جاٺو هڻڻ:** جاٺلو هڻڻ – ڦاسائڻ – وڪَڙُ وجهڻ – سوڙهو گهِٽڻ (ت).
• **جاپُ:** ذ. [سن. جَپْ]. پرارٿنا – بندگي – پُوڄا – وِرد – وظيفو – ذڪر. "ٻاهران جاپ ٻُوءِ. اندران ڪاپ ٻُوءِ."
– **جاپُ ڪرائڻ:** برهمڻ کان ڪجهه پڙهائڻ. پوڄا پاٺ ڪرائڻ.
• **جاپڻُ (ت):** مصدر. [سن. جَن = ڄَڻَڻُ]. ڄاپڻ – ڄمڻُ – پيدا ٿيڻ.
– **جاپو (ت):** ذ. [هہ. جاپا. سن. جَنْ = ڄمڻ] وِيمُ.
• **جاجا ٻُوڄا:** ظرف. هيٺ مٿي – برباد – ناس – ضايع.

• **جاجِڪُ ج جاجِڪَ:** ذ. صفت. راڳيندڙ – وڄائيندڙ – ڳائيندڙ – ڳائڻو. منگتو – پينو – گداگر. "جاجڪ تو جُهارَ. ڏهه پيرا ڏيا ڄ ڏٿي" (شاهه).
• **جاجڪائي:** ث. جاجڪن واري.
– **جاجِڪو:** ذ. صفت. جاجِڪن جو – جاجِڪن وارو – جاجِڪن سان واسطو رکندڙ.
• **جاجِمُ ج جاجِمَ:** ذ. [ف. جاجَم] وڏو گلم.
• **جاجهَ (ل):** ث. جَجهائي – گهڻائي. "جاجهَ جَر جي جهول ۾، ٻيو جِيءُ منهنجو ٿيو جڏو." (رمضان واڍو). ٻَڪ – ٻخي – جهڪِي – وِقل – ڊيگهه – پٽارُ (ڳالهه ۾). وڏو ٻاٿي. جهانجهه (سازُ).
• **جاجهٽجا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **جاڃِڪُ ج جاڃِڪَ:** ذ. صفت. ڏسو "جاجِڪُ".
• **جاچڻ (جانچَڻُ):** مصدر. [سن. يا چت = معلوم ڪرڻ] ڏسڻ – نهارڻ – تڪڻ – تلاش ڪرڻ – نظر ڪرڻ – چڪاس – پرکڻ – امتحان وٺڻ – پڙهڻ – سارڻ (پيپر وغيره) خبر رکڻ – ڳولڻ – کوجنا ڪرڻ.
– **جاچَ ج جاچُون. جانچ ج جانچُون:** ث. تلاش – ڳولا – نظر – چَڪاسَ – پڙتال – تلاش – تحقيقات – پڇا – آزمائش – نظرداري – سنڀال.
– **جاچائي:** امتحاني پرچن جي سارڻ يا جاچڻ جي اُجرت.
– **جاچائڻ. جاچِرائڻ:** "جاچڻ" منجهان "فعل متعدي بِالواسطہ". چڪاسائڻ – سارائڻ.
– **جاچ پڙتال. جانچ پڙتال:** ث. نظرداري – چڪاس – مٿاڇري نظر يا سنڀال. زيردست جي ڪيل جاچ مٿان بالا آفيسر جي سرسري جاچ.
– **جاچَ جُوچَ. جانچ جونچ:** ث. پُڇا ڳاڇا – جاچَ پڙتال – نظرداري – خبر گيري – سنڀال – ڳولها ڦولها – تلاش.
– **جاچَ جُوچَ ڪرڻ:** نظرداري ڪرڻ – چڪاس ڪرڻ. ڳولا ڦولا ڪرڻ. تحقيقات ڪرڻ. تلاش ڪرڻ. جاچ پڙتال ڪرڻ.
– **جاچِڪُ ج جاچِڪَ:** ذ. صفت. پُڇا ڳاڇا ڪندڙ – جاچيندڙ – چڪاس ڪندڙ.
– **جاچِنا ج جاچِنائُون:** ث. دريافت – پُڇا – چَڪاس – جاچ – پرکا – آزمائش – ڳولا – تلاش – جُستجو.
– **جاچُوسُ ج جاچُوسَ:** ذ. صفت. (ع. جاسُوس). جاسُوس –

مخفي طرح جاچ ڪندڙ – ڳجهيءَ طرح خبرون هٿ ڪندڙ. خفيه سپاهي – لِڪي خبر پهچائيندڙ.

– **جاچُوسِي:** ذ. جاچوس. جاسوس.

– **جاچي چِڏڻ:** ڏسي ڇڏڻ. نظر مان ڪڍي ڇڏڻ. ڳولي ڇڏڻ. تاڙي ڇڏڻ – معلوم ڪري ڇڏڻ.

• **جادِ (لس):** ث. "ياد" جي بگڙيل سنڌي صورت.

• **جادَ:** ث. وارن جي چڳ (جا ڪنهن باسَ سبب رکائي ويئي هجي ۽ اصل نہ وئائجي، اڪثر هندو ۽ موالي فقير رکائين). چوٽي. لونڊڙي وٽان نڪتل وارن جي چڳ. چٽڙا – ميندا. ٽوپي يا پٽڪي مان ٻاهر نڪتل وار.

– **جادَ رکائڻ:** وارن جي چڳ رکائڻ – وِچ مٿي تي وارن جي چوٽي رکائڻ.

• **جاداري ج جاداريُون:** ث. ٻيڙي ۾ ڪم ايندڙ هڪ تختو.

• **جادشِير:** ث. پسارڪي وکر جو هڪ قسم (ڪؤنر جهڙو مادو ڳاڙهو پر ڪارائڻ تي مائل).

• **جادَمُ:** [پرا. جاٻَوَ. سن. يادَوُ] راجا جو اولاد.

• **جادَمُ جکرو:** اسم خاص. سمي خاندان مان هڪ مشهور سخي حاڪم جو نالو. "ٻيا دَرَ وِسريام، وٺي جادَمَ جکري). (شاھ).

• **جادَم ڪلهوڙو:** اسم خاص. تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **جادو:** اسم خاص. مرد ۽ عورت جو هڪ نالو تعلقي گمبٽ ۾ هڪ ديھ ۽ ڳوٺ جو نالو.

• **جادو ج جادا:** وارن جي چڳ – جادَ – چٽڙا – لونڊڙين وارا وار.

– **جادن ۾:** ظرف. چٽڙن ۾ – ميندن ۾ – ننڍڙي وَهي ۾ – ننڍي هوندي.

• **جادُو ج جادُو:** ذ. [ف]. ڇِيٽڪ – طِلسم – سِحْرُ – مَنڊُ – مَنتَر – ٽوڻو.

• **جادُو بيان:** ذ. صفت. اهو ماڻهو جنهن جي ڳالهائڻ ۾ جادو جهڙو اثر هجي.

– **جادُو خورُ:** جادوگر.

– **جادُو ڪرڻ:** سِحر ڪرڻ – ڇيٽڪ ڪرڻ – مَنڊُ هڻڻ – جادُو جو تماشو ڏيکارڻ اصطلاح – تابع بڻائڻ – اثر هيٺ ڪرڻ.

– **جادو گـَرُ ج جادوگـَرَ:** ذ. صفت. جادو ڪرڻ وارو – جادو ڄاڻندڙ – ساحر. ٻويو. (ث) جادوگرياڻي ج جادوگرياڻيون.

– **جادوگـَرِي:** ث. جادوءَ جو ڪم. جادو – ساحري.

– **جادوگري ڪرڻ:** جادو ڪرڻ. حيرت جهڙو تماشو يا ڪم ڪرڻ. هٿ ناٽ ڪرڻ. چالاڪي ڪرڻ – جادوءَ جي ذريعي مطيع بڻائڻ.

• **جادو پٽافي:** اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿلي ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **جادوجوڻو:** اسم خاص. تعلقي سڪرنڊ ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **جادو لغاري:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديھ ۽ تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو.

• **جادُون ج جادُون (ڪ):** ذ. وڏا وار. ٽوپي يا پٽڪي مان ٻاهر نڪتل وار. جادا.

• **جادہ:** ث. [ع. جادّة] سنهي واٽ – پيچرو – گـَسُ. طريقو – دستور – ريت.

• **جاڏانهُنْ، جاڏنْهُن، جاڏاهُون، جاڏهُن (ت):** ظرف. جيڏانهن – جنهن طرف – جنهن پاسي.

• **جاڏو ج جاڏا (ت):** صفت. [سن. جَدَ] ٿلهو – مَتارو. پهلوان – جانٺو – همت ڀريو – سگهارو – مضبوط. ارڏو – ڏنگو. سخت ڏکيو. وڏو. "جاڏي هن جبل جو تانگهينديس ترو." (شاھ).

• **جاڏي (ت):** ظرف. جيڏانهن – جنهن طرف – جنهن پاسي.

– **جاڏي تاڏي:** ظرف. جيڏانهن تيڏانهن – هرطرف – هر پاسي.

• **جاڏيلو ج جاڏيلا (ل):** ذ. صفت. ڏسو "جاڏو".

• **جاذِبُ:** صفت. [ع. جذب = ڇُهڻ] ڇڪي وٺندڙ – ڪشش ڪندڙ. ڇُهي ويندڙ – مَسُ ڇِنو. ڇُهندڙ.

• **جاذِبہ:** ث. اُها قُوَت جيڪا مفيد ۽ مناسب ڪاڏي کي جذب ڪري يعني پاڻ ڏي ڇڪي وٺي – ڪشش واري قُوَت.

• **جارَ:** صفت. [سن. جالَ]. جالارو. گهڻو – زياده _ جال – جام – مَڻُو. (ث) عورت – زال – چوٽي (مٿي تي ڇڏيل وارن جي چڳ).

• **جارُ:** ذ. [سن. جْوالَ] ساڙُ – ٻَلُ – ڪامَ. ڏنجهہ – درد – ڏُک. فِڪر – خيال – اُلڪو – ڳڻتي. (ت) جوش – جذبو. (ذ. صفت) پاڙيسري. يارُ. گهڻو جام. "جوش کُهايس جار، لڳس نارڪ نينهن جي." (رمضان واڍو).

– **جارائتو (ت):** ذ. صفت. اُلڪي وارو – ڳڻتيءَ وارو – فڪرمند. همت وارو. محنتي – جفاڪش. (ظرف) جار مان – جوش مان.

– **جارِوَنْدُ (ت):** ذ. صفت – محنتي – جذباتي. چُست – داناءُ.

• **جار جَٽ:** ذ. [انگ. جارجيسٽ] ڪپڙي جو هڪ قسم (سنهون ريشمي ڪپڙو).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **جارڪَ ج جارڪُون (ت):** ث. جالڻُ – سَهڻُ – برداشت ڪرڻ – گذارڻ – نباهڻ. ڪار ڪ ڇهارو – خرمو.

• **جارو ج جارا:** ذ. پيٽ ۾ شين رکڻ لاءِ خال – ڪُرڪو – ننڍڙي دَري.

• **جاروبُ ج جاروبَ:** ذ. [ف] ٻهارو – جهاڙو – ٻهاري.

– **جاروب ڪش:** ذ. ٻهاريدار – ڀنگي – شڪاري (ت).

• **جاري:** اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاري:** صفت. [ع. جَرِيُ = وَهيو – هليو – جاري ٿيو] وهندڙ – هلندڙ – چالو – مُروّج.

– **جاري ساري:** ظرف. عام جام – سنئون سِڌو – بنا روڪ چالو – رواجي – دستوري.

– **جاري ڪَرَڻ:** شروع ڪرڻ – چالو ڪرڻ – برپاءِ ڪرڻ – عمل ۾ آڻڻ – قائم ڪرڻ – رائج ڪرڻ.

• **جاڙَ ج جاڙون:** ث. [سن. جاڏِيَہ] ڏاڍائي – ڏاڍ – جُٺ – تعدّي – زبردستي – ظلم – زوري – سختي. "جتا! شال جيو، جيو پيا جاڙون ڪريو." (شاهه). ڀُل – چُڪ – غلطي – خطا – غفلت – سستي – بيوقوفي – بي عقلي.

– **جاڙَ ڪرڻ:** ظلم ڪرڻ – جُٺ ڪرڻ – تعدّي ڪرڻ. دغا ڪرڻ. ملامت ڪرڻ.

– **جاڙون ڪرڻ:** تڪليفون ڏيڻ. سختيون ڪرڻ. "جيڏيون مون سان جبل تو جاڙون ڪري." (شاهه).

• **جاڙ:** صفت. اجايو – بي فائدو – مفت – بي سبب – غيرواجبي. بيڪار – بيسود – فضول. "جاڙجيان ٿي جيڏيون".

• **جاڙا (ڪ):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جاڙا والي:** اسم خاص. تعلقي گهوڙاٻاريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاڙا واهه:** اسم خاص. تعلقي ميرپور بٺوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاڙڪي:** اسم خاص. ٽنڊي محمد خان ۽ ماتلي تعلقن ۾ هڪ ديهه.

• **جاڙڪي جاگير:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاڙو:** اسم خاص. ڏگهڙي ۽ ميرپور خاص تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاڙو ج جاڙا:** ذ. صفت. [پرا. جَمَلَ. سن. يَمَلَ] عورت يا ڪنهن به مادي جانور کي ساڳئي ويم ۾ گڏ ڄاول ٻن ٻارن يا ڦرن مان ڪوبه هڪڙو ٻارُ يا ڦَرُ. "ٻه جاڙا ڦَر. ٻه جاڙا ٻار. ٻه جاڙا پٽ". گڏ ڄاول. جوڙيوال. (ث جاڙي ج جاڙيون. (جاڙيون ڌيئون – جاڙيون ڀينرون يا ڀيٽيون). ننڍڙي ٻارَ جي ڪرِفتي (ث) – سِيءَ (ث). جيت جو هڪ قسم (ث). (اسم خاص) ماٺيوءَ جو نالو.

– **جاڙا پائر:** ذ. گڏ ڄاول پائر.

– **جاڙا ڦَرَ:** ذ. مال جا گڏ ڄاول ڦَرَ.

– **جاڙا پرون:** ذ. ڳنڍيل پرون. ڳهاٽا پرون (هڪبئي ۾ ڳتيل).

– **جاڙا هٿڻ (ت):** ٻنهين ڄنگهن ۾ ساڳئي وقت ڄاڻا هٿڻ.

• **جاڙي:** اسم خاص. هڪ عورت جو نالو. "جاڙي ٻه جڳ سان" چوٽي.

• **جاڙيٽي (لس):** ث. اهَا چوپائي (خصوصاً ڳئون يا مينهن) جا ڪڏهن ڏهڻ ڏئي ته ڪڏهن نه ڏئي.

• **جاڙيجا:** اسم خاص. ذات جو نالو (هندوءِ مسلمان).

• **جاڙيون:** اسم خاص. ٿل. ٽنڊو الهيار ۽ گهوڙاٻاري تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **جاسَ:** ث. [ع. "يَاس"] فڪر – پريشاني – ڳڻتي – مايوسي – نراسائي – نا اُميدي.

– **جاسو:** ذ. ڏسو "جاس".

• **جاستي:** صفت. [زيادتي جو بگڙيل لفظ] زياده _ وڌيڪ – گهڻو – گَجَ – ججهو.

• **جاستو:** ذ. صفت. زياده _ گهڻو.

• **جاسَلُ:** اسم خاص. "جاسل ۽ همير سومري جي ڳالهه جو ڪردار".

• **جاسُوسُ ج جاسُوسَ:** ذ. [ع] ڳجهي طرح خبر لهندڙ لِڪي خبر وٺندڙ. چاري – مُخبر – سُونجهو – جاچوس – خفيه خبرون وٺڻ وارو.

– **جاسُوسي:** جاچوسي – تاڙَ – سُونجهه – ٽيٽَ – خفيه خبر گيري.

• **جاسين:** ظرف. جيسين – جيستائين.

• **جافُتُ:** صفت. جاري – جالُ.

• **جافَرُ ج جافَرَ:** ذ. [سن. جات ڦَلَ] گرم مصالح جو هڪ قسم – جا ڦَلُ – جائڦل.

• **جافران:** ث. [ع. زَعفَران] زعفران _ ڪيسَر. هڪ قسم جو خوشبودار پيلي رنگ جو گُل. هڪ پسارڪي وکر جو نالو. "ٿومر" مان "جافران" چوٽي.

• **جاڦتائو (ت):** ذ. تڪليف – ڏک – خشڪي.

• **جالو ج جالا (ڪ):** ذ. جهپو – جهٽ – ڇنبو.

• **جاڳ ج جاڳون (ث):** ث. چڙٻ – دڙڪو. ڪوس ڪي ڪوهه

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مان پرڻ لاءِ هيٺ مٿي لوڏي پرڻ جي حالت يا اُچل. اُٺ جي پُڇ ۾ ٻڌي اُٺ جي مُهار ٻڌڻ جي حالت.

— **جاڪَ ڏيڻ (ٿ):** ڇڙب ڏيڻ. ڪوس کي لوڏا ڏيئي کوهه مان نِڪش ڪري پرڻ.

• **جاڪرُ:** ذ. ڏسو "جاڳر".

• **جاڪڻ، جاڪڻُ (ل) (ٿ):** مصدر. سنڀال ڪري رکڻ – قَريني سان رکڻ – مُحڪم ڪرڻ – سوگهو ڪري رکڻ.

• **جاڪائڻ:** مصدر. "جاڪڻ" مان متعدي بالواسط. مُحڪم ڪرائڻ.

— **جاڪجڻُ:** مصدر. "جاڪڻ" مان فعل مجهول. محڪم ٿيڻ – پڪ ٿيڻ – پختو ٿيڻ – سوگهو ٿيڻ.

— **جاڪٽي ج جاڪٽيون:** ٿ. سنڀال. مضبوطي. ٻڌٽي.

• **جاڪون:** ظرف. جنهن وقت کان – جڏهن کان.

— **جاڪون لاڪون:** ظرف. جنهن وقت کان وٺي – جڏهن کان وٺي.

• **جاڪيٽُ ج جاڪيٽَ:** ذ. [انگ. Jaeket] ننڍو ڪوٽُ.

• **جاڪَ ج جاڪون:** ٿ. گهُر – تقاضا – طلب – ڄڪَ – اڄائي ٻَڪ – جهَڳي. سون کي اُجارڻ جو مصالحو. اوجر – روشني.

• **جاڪتيا (ٿ):** اسم خاص. ڀيلن جي هڪ ذات جو نالو.

• **جاڪپاري:** اسم خاص. تعلقي دادوءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاڪرا، جاڪَرا:** اسم خاص. هڪ قبيلي جو نالو.

• **جاڪري:** اسم خاص. بدين ۽ هالا تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **جاڪڻ:** مصدر. اُجارڻ (ڳهڻ کي) – جاڪَ سان صاف ڪرڻ. ڄڪي هڻڻ – ٻڌي هڻڻ – جهڳي هڻڻ.

• **جاڪوڙ:** ٿ. ڏسو "جاڪوڙو."

• **جاڪوڙڻ، جاڪوڙڻ:** مصدر. ڪوشش ڪرڻ – هَٻَڻُ – هَٻي پوڻ – مٿا مُونا ڏيڻ.

• **جاڪوڙو ج جاڪوڙا:** ذ. تڪليف – محنت – ڪشالو – درد سري – هَٻَ – جفاڪشي – ٿڪُ.

— **جاڪوڙا ڪيڻ:** ڪشالا ڪرڻ – تڪليفون وٺڻ – مشڪالتن کي مُنهن ڏيڻ – جفاڪشي ڪرڻ – سخت محنت ڪرڻ.

• **جاڪيجي:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاڳا (ٿ):** اسم خاص. سودن جي هڪ ذات جو نالو.

• **جاڳرافي ج جاڳرافيون:** ٿ. [انگ. Geography ع. جُغرافيہ >] زمين جو علم – ڌرتي جو علم – علم الارض – ڀون وديا. زمين جي ماپن ۽ خاص ايراضين جي خاص ورهاست جو علم.

• **جاڳرت:** صفت. [سن. جاڳرت]. سُجاڳ – بيدار. هندو فقيرن جي هڪ منزل (١. سُپنَتَ، ٢. سُکَپتَ، ٣. جاڳرت ۽ ۴. تُريا).

— **جاگيرَ ج جاگيرُون:** ٿ. [ف. جاگير < جائگير. جاءِ + گير. گرفتن = وٺڻ] بادشاهه يا حڪومت طرفان انعام طور مليل زمين. هڪ ٻئنڪ کان ٻيءَ ٻئنڪ ڏانهن موڪليل رقم.

• **جاگيردارُ ج جاگيردارَ:** ذ. صفت. جاگيروارو – جاگير جو مالڪ.

• **جاگيرآباد:** اسم خاص. تعلقي ڪنڌڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاگيراڻي:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.

• **جاگير جاني ديرو:** اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاگيرداد پور:** اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاگير رِند واهي:** اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاگير نوازو:** اسم خاص. تعلقي جيڪب آباد ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاڳَ:** ٿ. [سن. جاڳر = جاڳڻ] سُجاڳي – بيداري – اوجاڳو – سارَ – سنڀال – سُڌ – خَبَر.

• **جاڳارڻُ (لس):** مصدر. [سن. جاڳَرڻ] جاڳائڻ. "جتن جاڳاري ڪينڪي، جان ڪٽي ويا واتَ." (گنگو).

• **جاڳاهَ:** ذ. جڳهه – جاءِ. "ترمل تي نماز پڙهي، جوان انهيءَ جاڳاهَ." (مهدي شاهه).

• **جاڳتو ج جاڳِتا:** ذ. ٽانڊو – ٻرندڙ ڪوئلو.

• **جاڳَر، جاڳَرُ:** ٿ. جن پُوت ڪڍڻ وقت سادي يا راڳ واري مجلس (جنهن ۾ ڀوپو واس ڏوپ ڪري راڳ يا ساز وڄائيندو راڳ ٻُڌڻ سان جنهن مهل جنّ ڀيل ماڻهو جهولندو آهي، ان مهل ڀوپو منتر وغيره پڙهي جنّ کان خبرچار وٺندو آهي).

— **جاڳرو وجهڻ:** جنّ ڪڍڻ لاءِ راڳ ساز جي مجلس ڪرڻ.

• **جاڳرِتا:** ٿ. [سن. جاڳرت = بيداري] سُجاڳي – بيداري. اوجاڳو – شعور – ٻرکَ – رات جو سجاڳي.

• **جاڳَڻَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جاڳَڻُ:** مصدر. [پرا. جگّاءِ. سن. جاگرت جاڳر = جاڳڻ] سجاڳ ٿيڻ – بيدار ٿيڻ. سُجاڳ رهڻ. اوجاڳو ڪرڻ. اُٿڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(ننڍ مان). خبردار رهڻ – پهرو ڏيڻ – چونڪي ڏيڻ. ٻرڻ (بتي).
(اسم خاص) مرد جو نالو.

– **جاڳائڻُ:** مصدر. "جاڳڻ" مان متعدي بالواسطہ. سُجاڳ ڪرڻ – بيدار ڪرڻ – ننڊ مان اُٿارڻ. هوشيار ڪرڻ – شعور پيدا ڪرڻ.

– **جاڳو ج جاڳا:** ذ. اوجاڳو – جاڳ – سُجاڳي. سنتري – پهريدار – چونڪيدار – چاري. رمضان شريف ۾ روزي تي اُٿاريندڙ – رمضان شريف ۾ روزي تي اُٿارڻ لاءِ ڳايل صنف (بيت). شاديءَ کان هڪ رات اڳ گهوٽيتن جو ڳائڻ وڄائڻ (ت).

– **جاڳيَڙ ج جاڳيَڙ:** ذ. صف. جاڳندڙ – اوجاڳو ڪندڙ.

– **جاڳيَلُ:** ذ. صف. بيدار ٿيل – اُٿيل (ننڊ مان) – هوشيار – سجاڳ – خبردار. ڏسو "جاڳو".

– **جاڳي وارا:** ذ. اهي ماڻهو جي رمضان شريف ۾ اسُر جو روزي رکندڙن کي رمضان جي فضائل جا بيت ڳائي سجاڳ ڪن.

• **جاڳوتو ج جاڳوتا:** ذ. اُها نوڙي، جا جوڳي فقير مٽي کي ويڙهي گهمندا آهن – سيلهو. "ڇڏيا جاڳوتا جوڳين، ڏنئون ڪين ڏڪاءِ."

• **جاڳهه ج جاڳهون، جاڳهيون:** ث. [ف. جَگهه] جڳهه – جاءِ – هنڌ – مقام.

• **جاڳيَر ج جاڳيرُون:** ث. جاگير. "جيءَ جُسو جاڳير هاٿي ملڪ مڙئي هوت جي" (شاهه).

• **جاڳها ج جاڳهائون (ت):** ث. جڳهه.

• **جال، جالُ:** صفت. [سن. جالَ]. جامَ – "جيم ٿون جال جُتن، ماريو معذورين کي" (شاهه). تمام گهڻو – بي شمار – جهجهو. "سيوا ڪر سمونڊ جي، جت جرڙهي ٿو جال" (شاهه).

• **جالارُ:** ذ. گهڻو پاڻي، درياءَ – سمنڊ – بَحرُ – جججهو.

• **جالارو:** ذ. صفت. تمام گهڻو – زياده (پاڻي). زياده وهندڙ – گهڻو وهندڙ (پاڻي). اٿاهه – گهڻائي ۾.

• **جالَرُ ج جالَرَ (ڪڇ):** ذ. گهنڊُ (مندر جو).

• **جالَر ج جُولَر:** ذ. گهنڊ گهڙيال – دُهل دماما.

• **جالنگُ ج جالنگ:** ذ. ڏاس جو وڏو ٻورو، سنگن جي ٻيري جا ٻني مان محصول طور ورتي ويجي (ت). چاريءَ جي ڳوٿري جا ڏابي وجهڻ کان مال جي ٿڻن تي چاڙهجي.

• **جالڻُ، جالڻ:** مصدر. گذارڻ – گهارڻ – نباهڻ. بسر ڪرڻ – رهڻ "پاڻي پيچ پنهل پرديس ويو مون کي جالڻ آيو جهنگ جبل". جتاءُ ڪرڻ. جيئڻ. ڪاٽڻ (حياتي).

• **جالي سگهڻ:** گهاري سگهڻ – گذاري سگهڻ – رهي سگهڻ. جتاءُ ڪرڻ – جهلو ڪرڻ. بيهي سگهڻ (مقابلي ۾).

• **جالو ج جالا (ل ٿ):** ذ. جارو.

• **جالوتُ:** اسم خاص. [عبراني] هڪ بادشاهه جو نالو (جو طالوت سان وڙهندي، حضرت دائود هٿان قتل ٿيو هو).

• **جالورُ ج جالورَ:** ذ. گهڻو.

• **جالوري ج جالوري:** ذ. اُٺ جو هڪ قسم (مارواڙ جي علائقي "جالور" جي اُٺن جي نسل وارو اُٺ. جنهن جو ڪاپار ۽ گردن وڏو ۽ موڪرو پيچ چوٽو. بدن سنهڙو هلڪو ۽ سهڻو پنڊ جو تکو).

• **جامُ، جامَ:** صفت. گهڻو – جهجهو – زياده ـ جال – دَلَ – وڏيڪ – اِلاهي.

• **جامُ ج جامَ:** ذ. [ف] پيئڻ جو ٿانءُ – پيالو "جُدائي جو جام، ڏنائون ڏکيءَ کي" (شاهه). ساغر – پيمانو – ڪٽورو – زيتون.

– **جامِ جَم:** ذ. اهو پيالو جو حڪيمن جمشيد بادشاهه لاءِ تيار ڪيو هو) جنهن ۾ آئنده جو حال معلوم ٿي سگهندو هو).

– **جامِ جهان نُما:** ذ. جهان جو حال ڏيکاريندڙ پيالو ـ جامِ جَم.

– **جامَ تي جامُ چاڙهڻ:** خوب شراب نوشي ڪرڻ.

– **جامِ صحت پيئڻ:** يورپ وغيره ۾ دستور آهي تہ پنهنجن دوستن، حاڪمن ۽ ٻين بزرگ شخصيتن جي صحت سلامتي ۽ ڪاميابيءَ لاءِ محفلن ۾ شراب جو پيالو پيئندا آهن. ننڍي ڪنڊ ۾ ان لاءِ شربت واپرائيندا آهن. (فرهنگ آصفيہ).

• **جامدُ:** ذ. [ع] ڄمڻ وانگر هڪ هنڌ بيل. علم جي اصطلاح ۾ اهو لفظ يا اسم جو نہ ڪنهن ٻئي لفظ مان نڪتل هجي ۽ نہ وري ان مان ڪو ٻيو لفظ جُدا جُدا معنيٰ وارو نڪري سگهي – اسم غير مُشتَق.

• **جامرُ:** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم.

• **جامري (ڪ):** ث. چمڙيءَ جي هڪ بيماري – جهامرو.

• **جامَردُ:** ذ. صفت. جُوان مَرد – سگهارو – پهلوان – وڏي همّت ۽ جرائت وارو – دلير.

• **جامعُ:** صفت. [ع] گڏ ڪندڙ – گڏيندڙ – ملائيندڙ. مُڪمَّل – ڪامل – سڄو – پورو – سارو. جنهن ۾ سارو تفصيل اچي وڃي.

– **جامع مَسْجِدُ:** ث. وڏي مسجد – اها مسجد جنهن ۾ جمعي جي نماز ٿيندڙ هجي – شهر يا محلي جي وڏي مسجد، جتي وڏي جماعت گڏ ٿيندي هجي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• جامعہ: ث. [ع] وڏي درسگاهہ. يونيورسٽي – دانشڪده.
• جامعہ آزهر: ث. مصر جي هڪ وڏي مسجد ۽ يونيورسٽيءَ جو نالو – ازهر يونيورسٽي. هيءَ يونيورسٽي فاطمي حڪومت جي زماني ۾ قاهره ۾ وجود ۾ آئي.
• جامڪي ج جامڪيون: ث. ف. جامڪي مير خانڻ – ميرن جي دؤر جي بندوق. ڏوردار بندوق. (گهوڙي ۾ رکڻ وارو پٽيلو يا ڏور).
– جامڪيدار بندوق: ث. بندوق جو هڪ قسم (جا ميرن جي وقت ۾ استعمال ڪئي ويندي هئي).
• جامڪي: ذ. پرت جو هڪ قسم.
• جامو ج جاما: ذ. [ف. جامہ] ڪپڙو. لباس – پوشاڪ. ڏگهو چولو. چولو – پهراڻ. اڳئين طرف کان کلندڙ وڏو چولو. ناچڻ جو چولو. ڦرغل – فقيرن جو ڏگهو چولو – ڪفني. اُت جو هڪ سنڄ – انسان جو بدن.
– جامو ڦرڻ (ل): سڄو بدن ٺري پوڻ – جسماني آرام حاصل ٿيڻ.
– جامو چلڻ: مري وڃڻ – وفات ڪرڻ – انتقال ڪرڻ.
– جامو مٽائڻ: وفات ڪرڻ – دنيا منجهان لاڏاڻو ڪرڻ – موت جو جامو پهرڻ.
– جامہ مان نڪري وڃڻ: خوشي يا غصي ۾ آپي کان نڪري وڃڻ – ٽلڻ – فخر ڪرڻ.
• جامہ: ذ. [ف] ڏسو "جامو" – هڪ قسم جو وڏو ويڪرو چوغي جهڙو لباس. جيڪو قديم زماني ۾ شريف ماڻهو ۽ دربار وارا پهريندا هئا.
• جامي: اسم خاص. [ف] خراسان جي 'جام' شهر جو وينل وڏو شاعر "مولانا نورالدين عبدالرحمان جامي" (عربي گرامر ۾ هن جو ڪتاب شرح ڪافيہ مُلا جامي مشهور).
• جاميٽري: ث. [يوناني. Geometry] اهو علم. جنهن ۾ ليڪن ۽ ڪُنڊن مان ٺهيل شڪلين وغيره بابت واقفيت هجي – اُقليدس.
• جامير: ذ. سجده گاهہ. پاڪ جاءِ. اجمير (شهر). صفت. جامو پائيندڙ. "جوڳي ويا جامير جان مڙهيان مُنهن پائيان."
• جانْ: حرف جملو يا – يان. وانگر – جيان – مثل. جنهن وقت – جنهن مهل.
– جانسين. جانڪي: ظرف. جيستائين – جنهن وقت تائين. جڏهن. اجان.
– جانڻون تانڻون: ظرف. جيئن تيئن ڪري – ڪنان بہ – ڪنهن بہ طرح – هر صورت ۾.
• جانْ (ث): ث. ڄڃ.
– جاني ج جاني (ث): ذ. ڄاڃي.
• جان ج جانيون: ث. [ف] روح. ساهہ – جيءُ – دَمُ – پران. زندگي – حياتي. زور – طاقت – همت – سگهہ. حوصلو – مجال. (صفت) پيارو – محبوب – جاني – جانب – دلبر.
– جان آفرين: ذ. جان پيدا ڪندڙ – خدا تعاليٰ.
– جانْ اچڻ: طاقت اچڻ. رونق اچڻ – خوشي اچڻ – تازگي حاصل ٿيڻ – ساهہ پوڻ. ڄڻ پُرڻ. جهڙو ٿيڻ.
– جانان: ذ. جاني – محبوب – پيارو – دلبر.
– جان آزاري: ڏک ڏيڻ – ستائڻ.
– جانباز ج جانبازَ: ذ. صفت. [ف. جان + باز. بافتن = کيڏڻ]. جان جي بازي کيڏندڙ – بهادر – دلير – پهلوان. سرتريءَ تي رکندڙ – فدائي – بيباڪ.
– جانبازي: ث. دليري – بهادري – حوصلو – همت – جان جي بازي کيڏڻ.
– جان بخشي: ث. موت کان معافي – جيئدان – قتل يا ڦاسي جي مستحق کي ڇڏي ڏيڻ.
– جان بر: صفت. سلامت – جيئرو.
– جان برلب: ظرف. مرڻينگ – مرڻ تي – مرڻ جي ويجهو.
– جان تن ۾ اچڻ: پيٽ ۾ ساهہ پوڻ. خطرو دُور ٿيڻ. بي اونو ٿيڻ.
– جان جوکي ۾ وجهڻ: سرتريءَ تي رکڻ – پاڻ کي خطري ۾ وجهڻ – نهايت مشڪل ڪم ۾ هٿ وجهڻ.
– جاندارُ ج جاندار: ذ. صفت. ساهہ وارو. سگهارو – حيوان.
– جان ڏيڻ: ساهہ ڏيڻ. مرڻ. قربان ٿيڻ – صدقي ٿيڻ.
– جان سپار: صفت. پنهنجي جان ٻئي کي حوالي ڪندڙ. عاشق – پاڻ سونپي ڇڏڻ وارو.
– جان سوز: صفت. جان جلائيندڙ. تڪليفون ڏيڻ وارو – معشوق.
– جان فشاني: ث. سخت تڪليف ڪرڻ جي حالت – ساهہ صدقي ڪرڻ واري حالت – ڪوشش – محنت. سرگرم – پاڻ کي قربان ڪرڻ واري حالت.
– جان ڪاهہ: صفت. ساهہ سُڪائيندڙ عمر کي گهٽ ڪندڙ. وڏي محنت ۽ جفاڪشي گهُرندڙ.
– جان ماري ڪرڻ: سخت تڪليف ڪرڻ – سخت پورهيو

کرڻ. جيءُ هلاڪ ڪرڻ – سخت پاڻ پتوڙڻ.

– **جان نِثار:** ذ. صفت. جان قربان ڪندڙ – عاشق – فدائي – وفادار – جانباز.

– **جان نِثاري:** ث. جان جي قرباني – وفاداري – سر صدقي ڪرڻ جي حالت.

– **جان وڃڻ:** ساهه وڃڻ – مارڻ. خون ڪرڻ.

– **جانورُ ج جانورَ:** ذ. جاندار – ساهه وارو.

– **جاني:** صفت. جان جو – جان وارو. "جان" سان واسطو رکندڙ. دل وارو – دل گهريو – دلي – معشوق – پيارو – محبوب – دلبر.

– **جاني دُشمن:** ذ. جان جو دشمن – ساهه جو ويري – وڏو دشمن – ڪٽر دشمن.

• **جانارَ ج جانارُون (ڪ):** ث. ڪاري جي ٻيڙيءَ جو هڪ پاڳو.

• **جانارُ ج جانارَ:** ذ. جانور. "دهشت دَمُ درياءَ ۾، جت جايون جانارن"

• **جانب:** ذ. [ع] طرف – پاسو.

– **جانبدارُ:** ذ. طرفدار – حمايتي – پاسو ڪندڙ – پاس خاطري ڪرڻ.

– **جانبداري:** ث. طرفداري – حمايت – مدد – پاس خاطري.

• **جانبُ، جانبَ ج جانبَ:** ذ. سڄڻ – پيارو – جاني – محبوب – دلدار. يار – دوست.

• **جانب آباد:** اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جانباز:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (اڪثر نواب شاهه ۾).

• **جانپٽي (ڪ):** ث. وڏي لٺ – انگهن واري لٺ – جانگهه. ڍگهي ڪاني (جا لوڙهي وغيره ناهڻ يا ڍنگهرن کي سَٽي سِڌي ڪرڻ لاءِ ڪم اچي).

• **جانپڻ (ڪ):** مصدر. چنبڻ (اکيون). ساٽو ڪرڻ (ل).

• **جانپو ج جانپا:** ذ. تارو (ڪنڊن واري وڻ جو) – ڍِنگهَرُ – چانپو.

• **جانپُوٽو ج جانپُوٽا:** ذ. جهپو – جهٽ – اِنپوٽو – چنبو.

– **جانپُوٽا هڻڻ:** جهٽ هڻڻ – رانپوٽا هڻڻ – چنبا هڻڻ.

– **جانپوٽين پوڻ:** هٿين پوڻ – وڙهڻ – هڪٻئي کي رانپوٽا هڻڻ. هڪٻئي کي ننهن سان رهڙڻ – چنبن سان وڙهڻ.

• **جانپوڙجڻ:** فعل مجهول. ڳنڍجي وڃڻ – هٿين پوڻ – وڙهي پوڻ.

• **جانپُورو ج جانپورا (ت):** ذ. جانپوٽو.

• **جانٺائڻ (ل):** مصدر. اڙائڻ (تنگ). پچائڻ (عضوو). ڦاڙائڻ (مٿو).

• **جانٺو ج جانٺا:** ذ. 'مٺه" جو انگ يا داءُ. مٺه ۾ ٽنگ جو وَڪڙُ – جانٺو. (صفت) ٺلهو – متارو. پهلوان – مضبوط بدن وارو – هڏ

ڪاٺ وارو.

• **جانجڙو:** ذ. مينهن جو ڦڙو – بُوندَ (جا سپَ ۾ موتي پيدا ڪري).

– **جانجڙو مينهن:** ذ. وڏَ ڦڙو مينهن يا ننڍن ڦڙن وارو مينهن (جو مارچ ۽ اپريل ۾ وسي ۽ ڪڻڪ جي فصل کي نقصان پهچائي). وسڪارو جو مينهن. اوهيرن وارو مينهن.

• **جانجهه:** ث. ساز جو هڪ قسم (جنهن ۾ پتل جا سنهان گول چڪرا پيل هوندا آهن. جي 'جهڻ جهڻ' جو آواز ڪندا آهن).

• **جانجهرَ ج جانجهرُون:** ث. ڳهه جو هڪ قسم (جنهن ۾ گهنگهرا پون ۽ پيرن ۾ پائجي). ڏسو "جانجهه".

• **جانجهرو ج جانجهرا:** صفت. تکو – جلد باز (ڪم جو).

• **جهانجهولڻ (ت):** ذ. مصدر. ڏانڊولڻ.

• **جانجهولو ج جانجهولا (ت):** ذ. لوڏو – ڏوڏو.

• **جانجهن:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جانچڻُ:** مصدر. جاچڻ. ڏسڻ – چڪاسڻ – نهارڻ. پرکڻ. دريافت ڪرڻ – پڇا ڪرڻ. تڪڻ. سنڀال ڪرڻ. ڏسو "جاچڻ".

– **جانچ ج جانچون:** ث. جاچ. چڪاس. ڳولا. دريافت. تپاس – پڇا ڳاڇا – تلاش – کوجنا – امتحان – آزمائش – پرتال. ڏسو "جاچڻ".

– **جانچائڻُ:** مصدر. "جاچڻ" مان متعدي بالواسطه جاچائڻ – چڪاسائڻ – پرکائڻ. پڇائڻ. سنڀال ڪرائڻ. ڏسو "جاچڻ".

– **جانچجڻُ:** مصدر. "جاچڻ" مان فعل مجهول. جاچجڻ.

• **جانڊاهِ ج جانڊاهيون:** ث. [سن. يَنتر = جَندُ]. وڏو جَندُ – وڏي چڪي – جانڊهه.

• **جانڊاهي ج جانڊاهي:** ذ. صفت. جانڊهه جو مالڪ. جانڊهه هلائيندڙ. (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو.

• **جانڊهِ ج جانڊهيون:** ث. جانڊاهه – اني پيهڻ جي وڏي چڪي (جا ڏاند يا ٻيو جانور ڳيڙي، ڦيرائي).

• **جانڊي ج جانڊي (ڪ):** ذ صفت. جنڊ آهرو – جنڊ آهوڙڻ وارو.

• **جانڙو جانڙرو ج جانڙا، جانڙا (ل):** ذ. جاڙو.

• **جانسري:** ث. جوئر جو هڪ قسم.

• **جانسين:** ظرف. جيسين – جيستائين. "جانسين اٿئي دم پساهه. تانسين چرخي لائج چاهه" (شاهه).

– **جانسين تائين:** ظرف. جيستائين – جيستائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• ڄانڻو ج ڄانڻا (ڪ): ذ. صفت. جانيوتو – جهَٽ – چنبو.

• ڄانڪائي: ث. سنڀال يا حفاظت سان رکڻ جي حالت.

• ڄانڪَشتو ڄانڪَشتو ج ڄانڪَشتا، ڄانڪَشتا: ذ. صفت. [ف. جان + ڪشت] همت ڀريو – مردانو – دلير – طاقتور – سگهارو – جانمرد – جان جي بازي رکڻ وارو.

• ڄانڪڻ: مصدر. سنڀالڻ – سنڀال ڪرڻ – تاتڻ – خبرداريءَ سان رکڻ – هٿيڪو ڪري رکڻ. "جيءَ جوڳين جانڪيو، منهنجو هنيون ناهي هٿ" (ڳلوميانڻو). مضبوط ڪرڻ. ٻڌڻ.

• ڄانڪوڻ (ٿ): ظرف. جڏهن ڪان وٺي.

• ڄانڪيتان: ظرف. جيستائين. "ٻاڙي ۾ ٻرين جي، جيون جانڪيتان"

• ڄانڪَس ڄانڪَوَ (ٿ): ث. مختصر ڪاڏو يا ناشتو (صبح يا شام جو) – هنڻين جهَل.

• ڄانڪو (ٿ): ذ. صفت. جهڪي نظر وارو – جهانپو. ڇنجهو.

• ڄانگستو: ذ. صفت. [ف. جهان + گشتہ] مُلڪان مُلڪ گهمڻ ڦرڻ وارو – جهانديده _ تجربيڪار – وڏي سمجهہ ۽ همت وارو.

• ڄانگيا: ذ. [سن. جانگهڪ] بدن ڍڪڻ جو ڪپڙو (جو صرف گوڏن تائين ڍڪي) – ڪڇو. ڪُشتي وڙهڻ ۾ ڪم ايندڙ لانگوٽ.

• جانمردُ ج جانمردَ: ذ. [ف. جوان + مرد] بهادر – پهلوان. باهمت.

• ڄانو ج ڄانا: ذ. پڇتاءُ ظاهر ڪرڻ يا معافي وٺڻ لاءِ نڪ تي آڱر ڪَهڻ جو عمل – توبہ – ٻاڻ – پڇتاءُ.

• ڄانو پرڻ: پڇتاءُ، معافي يا بيزاريءَ لاءِ نَڪَ تي آڱر ڪَهڻُ – توبہ ڪرڻ – نَڪ گِيسي ڪرڻ. زاري ڪرڻ – ٻاڻ ڪرڻ – پڇتائڻ – پشيمان ٿيڻ.

• جانوتري: ث. [سن. جات + پَتري] جاوتري – جائتري.

• جانورُ ج جانوَرَ: ذ. صفت. [ف] ساهوارو – حيوان – جاندار – چوپايو. ڍور. مرُوڻ. وَهڪ. وحشي. بيوقوف.

• جانوَرخانو: ذ. اُها جاءِ جتي جانور نمائش لاءِ بيهاريا وڃن.

• ڄانوري: اسم خاص. سنڌ جي بلوچن جو هڪ قبيلو – ڪلمتي (ڪرمتي) قبيلن مان هڪ قبيلو.

• جانهريو پٽ: اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• جانهولو (ٿ): ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (برسات ۾ ٿئي، ٻارهن ئي مهينا سائو رهي. لڙجهڙا سنگ ۽ سنهڙا گلابي گُل ڪڍي).

• جانهوليو: اسم خاص. گاهہ جو هڪ قسم (ننڍڙو هجي تہ سنگ سائو ۽ وڏو ٿئي تہ سنگ اڇو ٿئي).

• جاني بيگ: اسم خاص. ترخان گهراڻي جي هڪ بادشاهہ جو نالو – مرزا جاني بيگ.

• ڄاڻ: ث [فہ 1. جوان] ٻسارڪي وَکَر جو هڪ قسم (هڪ ٻوٽي جو ٻجُ آهي، جنهن جو ذائقو تيز ۽ رنگ ڳاڙهاڻ مائل ٿئي).

– ڄاڻ خُراساني: ث. ڄاڻ جو هڪ قسم.

• ڄاڻاٺ: اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• ڄاڻُو ج ڄاڻا: ذ. صفت. جاڙو. ڏسو "جاڙو".

• جاني ماني (ٿ): هڪ ٻاراڻي راند جو نالو.

• جاوا: اسم خاص. برماجي ڏکڻ ۾ هڪ زرخيز ٻيٽ جو نالو (جتي گرم مصالحو ڪثرت سان ٿئي. سنڌ جا واپاري اڪثر ڪري اُتي ويندا هئا ۽ بي انداز ناڻو ڪمائي ايندا هئا). چوڻي آهي تہ: "جيڪو وڃي جاوي، سو وَل نہ آوي، جي آوي تہ ٻال ٻچي ڏاوي". مجازاً معنيٰ مزو – عيش – ڏؤ.

– جاوا ڪرڻ: مزا ماڻڻ – ڏؤ ڪرڻ – موجُون ڪرڻ. عيش ڪرڻ – ججهو مال هٿ ڪرڻ.

• جاوا: صفت. [ف. ياوه] اجا يا – بيهودا. "مُنہي ڪِٿا مرض ۾، جاوا سڀ جواب" (شاهہ).

• جاودان: ظرف. [ف] هميشہ _ سدائين – نت – بقادار.

– جاوداني: ث. هميشگي – بقاءُ – سدائين قائم رهڻ واري حالت.

• ڄاهہ: ذ. [ف] شان – مَرتبو – درجو. دبدبو – شوڪت – ٺَٺُ. عظمت – حشمت – احتشام.

– جاهہ وجلال: ذ. شان وشوڪت – ٺٺ ٺانگر – احتشام – دبدبو.

– جاهہ وحشم: ذ. جاهہ وجلال – شان شوڪت – رعب تاب.

• جاهلُ: ذ. صفت. [ع. جَهَل = اڻ ڄاڻ] اڻ پڙهيل – بي علم. اڻ ڄاڻ – ناواقف – بي خبر – اياڻو. اناڙي – مُورک – نادان.

– جاهليٽو: ذ. جهالت – جاهليّت – بي علمي – اڻ ڄاڻائي – اياڻپ – بي عقلي.

– جاهلي، جاهليّت: ث. بي علمي – جَهلُ. اياڻپ. ناداني – مورکتا – بيوقوفي.

• جاءِ (جو گُل): ذ. گُل جو هڪ قسم.

• جاءِ ج جايون: ث [ف] هنڌ – ماڳ – جوءِ _ وٿاڻ – ٿانُ – ٿاڪ – ٺڪاڻو. زمين. جڳهہ – بيٺڪ – گهَرُ – مَڪان – منزل.

– جاءِ اچڻ: ٺڪاڻي اچڻ – پوري هنڌ اچڻ. ٺانيڪو ٿيڻ – اصلي حالت ڏي موٽڻ.

– جاءِ بجاءِ: ظرف. مناسب نامناسب – موقعي بي موقعي –

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ضروري غير ضروري.
— **جاءِ پرڻ:** جاءِ والارڻ. مَٽ ٿيڻ. خال ٿيڻ. ڪمي پوري ڪرڻ — پورائو ڪرڻ. لياقت ۽ حيثيت ۾ برابر ٿيڻ.
— **جاءِ ضرور:** ذ. پائخانو — پٽي — ڪاڪوس — پَٽ (ت).
— **جاءِ ڪرڻ:** ذ. صنت. جاءِ پيدا ڪرڻ — گنجائش پيدا ڪرڻ. ٽانيڪو ٿيڻ — پڙدو ڪرڻ (ٿوري وقت لاءِ).
— **جاءِ نشين:** ذ. صنت. قائم مقام — عيوضي. مسند نشين — خليفو — نائب — گادي نشين.
— **جاءِ نشيني:** ٿ. قائم مقامي — گاديءَ تي ويهڻ جي حالت يا رسم.
— **جاءِ وٺڻ:** جڳهه وٺڻ — جاءِ هٿ ڪرڻ. ٻيهڪ اختيار ڪرڻ. هڪ هنڌ ٻيهڻ — ٽِڪڻ — قرار وٺڻ — پنهنجي ذاتي حد تي پهچڻ.
— **جاءِ هئڻ:** مجال هئڻ — طاقت هئڻ.
— **جاءِ نہ هئڻ:** مقابلو ڪري نہ سگهڻ.
— **جَايون جوڙڻ:** گهر ناهڻ — گهر اڏڻ. گهر ڪرڻ — سمائجي وڃڻ.
— **جَايون وسائڻ:** ماڳ وسائڻ — ڪو هنڌ وڃي آباد ڪرڻ — وڏن جا تاڪ آباد ڪندو رهڻ.
— **جائيتو:** ظرف. جاءِ تي — هنڌيڪو — هٿيڪو — محفوظ — پوري هنڌ تي.
• **جائتري:** ٿ. [سن. جَاتِ + پَتري] وڻ جو هڪ قسم (جنهن جو ڦل پسارڪي وڪر طور ڪم اچي) — جائڦل. جائتي. جائوتري.
• **جائتي ڪارڪون (ت):** ٿ. ڪارڪن جو هڪ قسم.
• **جائداد ج جائدادون:** ٿ. [ف] مال ملڪيت — دولت — املاڪ — ماليات — مالي. سامان. جاءِ ـ جڳهه — مڪان.
— **جائداد غَير منقُولہ:** ٿ. اها ملڪيت جيڪا هٽي هنڌ ڪجي نہ سگهي (جهڙوڪ. زمين. گهر وغيره).
— **جائداد منقُولہ:** ٿ. اها ملڪيت جيڪا هٽي هنڌ ڪجي سگهي (جهڙوڪ. ناڻو. سامان. چوپايو مال وغيره).
• **جَائز:** ظرف. [ع. جاز = لنگهڻ. ڪنهن جاءِ تان گذرڻ. قانون مطابق هئڻ] قانون مطابق (ڪم يا امر) "جائز ڪم. جائز ڳالهہ". باقاعدي. مباح — حلال — روا — رِهندو. درست — مناسب. اجازت ڏنل (شرعي حڪم موجب) قانوني. شرعي. حقي. (ذ) وعدو — انجام (محبوب سان ملڻ جو) — تِڪ. اقرار — زبان — ٻول. (ظرف) پڪ — يقيني — ضرور — خاطري سان. "لنگهائيندو لڪيون. جائز هو جاني" (حاجي خان بگهياڻ).
— **جَائز پڌڻ:** هڪٻئي سان ملاقات جو وقت ۽ هنڌ مقرر ڪرڻ. انجام ُ پڌڻ.
— **جائز ڏيڻ:** ملڻ جو انجام ڏيڻ — وعدو ڏيڻ.
— **جَائز وٺڻ:** ملاقات جو وقت وٺڻ — ملڻ جو پڪو انجام وٺڻ.
• **جَائزو:** ذ. [ع. جائزہ] پرک — امتحان — پڙتال. جاچ — اندازو.
• **جائزو وٺڻ:** پرکڻ — پرک وٺڻ — امتحان وٺڻ. جاچ ڪرڻ — اندازو لڳائڻ. سنڀالڻ.
• **جائڦل، جائڦل:** ذ. [سن. جاتِ + ڦَل] وڻ ۽ اُن جو ڦل هڪ قسم — جائتري.
• **جائو:** اسم خاص. گهوڙا ٻاري ۽ شاهہ بندر تعلقي ۾ ديهن جو نالو.
• **جائو ج جاوا:** جَوَن وارو — جَوَن جو — جَوَن مان ٺهيل. جَوَن گڏيل. ڪُڪڙ جو هڪ قسم (جَون جي رنگ جهڙو). ڏسو "جَوَ".
• **جَائو:** اسم خاص. ماڳ جو نالو — لڪ جائو. "وڏا وڻ وٽڪار جا، جت جائو جمر جر" (شاهہ).
• **جائو شير:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم (ڳاڙهو ۽ ڪاراڻ مائل ڪنوٽر).
• **جائو ڪُونجي:** اسم خاص. تعلقي گهوڙا ٻاري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **جائون:** ذ. چوپائي مال جي اوجهريءَ ۾ ٿينڊڙ ننڍڙا جيت (ڳاڙهي رنگ جون گـذرون). (ظرف) جڏهن ڪان — تڏهانڪر. "ڪي ڳڻ ڪيتائون جائون تي جار ٿيا".
• **جائي (ت):** ظرف. پڪ سان — سچ پچ — يقيناً "جيڻ جانب جيءُ جائي مصطفيٰ جو مرتضيٰ". (قائم فقير شر). ضرور — ڪنهن بہ صورت ۾.
— **جائي پائي:** سچ پچ — يقيني.
— **جائي جُواري:** جُوئر وغيره جي سادي غذا.
• **جائيڪي:** اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **جَبُ:** ظرف. [سن. ياوَتَ] جڏهن — جنهن وقت.
• **جِبَاب ُ ج جِبَاب:** ذ. "جواب" جي بگڙيل صورت.
• **جُبَات ُ ج جبات:** ذ. رنگين قيمتي ڪپڙو. گلن جي سهٽائي "گل جباب".
• **جَبّار:** ذ. [ع] تمام گهڻي طاقت وارو — سمورين طاقتن وارو. ڏٽي تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو. اللہ. زور وارو — ڏاڍو — سگهارو — وَس وارو — زبردست.

• **جَبَرُ، جَبْرُ:** ذ. [ع. جَبَرَ = مجبور ڪيو] مجبوري – زور – دٻاءُ – زبردستي – سختي – ظلم – تعدّي – قهر.

– **جَبْرا:** ظرف. جبر سان – زوريءَ زبردستيءَ.

– **جَبَرُ جَنگُ:** ذ. زبردست – طاقت وارو – زور پريو – سگهارو – زبردست – هڏڪاٺ وارو – پهلوان.

– **جَبرو ج جَبرا:** ذ. صفت. طاقتور – زور وارو – سگهارو – زبردست – قوي – ظالم.

• **جبرائيل، جبريئيل:** اسم خاص [ع] هڪ وڏي فرشتي جو نالو (جو الله تعاليٰ وٽان نبين ڏانهن شريعت جا پيغام ٻـ آڻيندو هو).

• **جَبْروتُ:** ذ. [ع] قُدرت – عَظمت – وڏائي. سلوڪ جي ٽين منزل. "ناسوت، ملڪوت، جبروت، اِيءُ انعام لڏون" (شاهه).

– **جَبْرُوتِي:** ذ. صفت. جبروت جي ٽين منزل کي پهتل.

• **جَبلُ ج جَبَلَ:** ذ. [ع] ڏونگر – پهاڙ – ڪوهه – پربت – روهه – ڇپَرُ.

– **جَبل ٽاڪڻ:** سخت محنت ڪرڻ – ڪشالا ڪرڻ – ڪو وڏو نمايان ڪم ڪرڻ.

– **جبل جهاجهائي:** ث. جبلن جي قطار.

– **جبل جهاڳڻ:** جبلن مان پنڌ ڪرڻ. اَوکو پنڌ ڪرڻ. جبلن جي مسافري ڪرڻ. مشڪل زندگي بسر ڪرڻ.

– **جبل سان معو هڻڻ:** پاڻ ڏاڍي سان مقابلو ڪرڻ.

– **جَبلي ج جَبلي:** ذ. صفت. جبل جو – ڇپر جو – ٽاڪرو – جابلو – ڪوهستاني.

• **جِبلَّتَ:** ث. [ع. جَبَلَ = پيدا ڪرڻ] پيدائشي قوت (جيڪا هر حيوان کي پنهنجي نوعيت وارن خاص خاص عملن لاءِ آماده ڪري ٿي ۽ اهي پوريءَ طرح ادا ڪرائيندي رهي). اصلي طبيعت – اصل – پيدائش – خمير – سرشت – فطرت – خِلقت.

– **جِبلِّي:** ذ. صفت. قدرتي – اصلي – پيدائشي – فطري – طبعي – حقيقي – جنمي – ڄائي ڄم کان.

• **جَبلِّي:** ث. ٻڪريءَ جو هڪ قسم (ڊگهي ڏاس، وڏي ڏاڙهي، وڏن ۽ ٻوٽين وريل سڱن، ننڍن ٿڻن ۽ گهٽي کير واري).

• **جُبّو ج جُبّا:** ذ. [ع. جُبّة. جَبَّ = الڳ ڪري ڇڏڻ] وڏو ڪوٽ – فرغل (فرغل) – لَبادو – ڪپهه وارو چوغو.

– **جُبيرُ:** ذ. صفت. وڏي چولي وارو. اهو ماڻهو جيڪو وڏو چولو ڍڪي.

• **جَبهه:** ث. [ع. جَبْهَة] جَبين – نِراڙ – پيشاني – مُنهن جو اهو حصو جيڪو ڀنهي ڀِرن جي وچ ۾ آهي.

– **جَبهه سائي:** ث. پيشاني گسائڻ جي حالت. منٿ – آزي – منٿ ورگِڙڻ – نڪ گسائڻ.

• **جُبيرجي:** اسم خاص. تعلقي دادو ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جَبين:** ث. [ف] پيشاني – نراڙ.

– **جَبين سائي:** ث. پيشانيءَ گسڻ جي حالت – منٿ – خوشامد – تواضع – نوڙت.

• **جپَ (ٿ):** ث. جپَ.

• **جَتَ:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ ذات جو نالو. (جت بلوچ. گهٽا پاڙا: ميرجت، ٻهن ٻهراڻي، ٻنبل، ٻنڊ، بلادي، براهماڻي، بنگلاڻي جت، چاڪراڻي، ڏائيداڻا، ديداري، ڪلاري – ڦمبراڻي – ڪلاڇي، لنجواڻي – لشاري – مڪول، زهراڻي، زرداري – بشڪوائي، راوجي، منهون راڄ، لَنيار وغيره).

• **جَتو جَتي:** ذ. صفت. پاڪدامن – باعصمت – معصوم – سيلوان – ستو، پرهيزگار – زاهد. ڏسو "جت".

– **جَتو ستو جَتي ستي:** ذ. سيلوان – پاڪدامن – معصوم – پرهيزگار.

• **جَتُ ج جُتَ:** ذ. اُٺ هڪليندڙ. اُٺ ڏاريندڙ يا چاريندڙ – اوٺي – اوٺار – شُتربان.

• **جت:** ظرف. جتي – جنهن هنڌ – جنهن جاءِ تي – جنهن جاءِ.

– **جت ڪٿ:** ظرف. جتي ڪٿي – هر جڳهه – هر جاءِ ـ هر هنڌ.

– **جتون (ٿ):** ظرف. جتان – جنهن هنڌان – جنهن جاءِ کان.

• **جُتُ ج جُتَ:** ذ. [سن. يُتُ] جوڙو (ڪنهن ٻـ شيءِ جو مثلاً ايرينگن جو جُت وغيره). جوڙي. (صفت) گَڏ – ٻيلهڙ. جُتُ. گَنڍيل – وڙيل – جُتي (ل) ڏاڻ ڏاوڻ (ڪ).

• **جتان، جتاهون:** ظرف. جنهن جاءِ کان – ڪنهن هنڌان.

• **جتهون، جتون:** ظرف. جتان – جنهن هنڌان.

• **جتام ج جتام (ل):** ذ. ننڍڙو جيت – جيتام.

• **جَتاءُ:** ذ. جتاءُ – جاڻ – اطلاع.

• **جَتائڻ:** مصدر. [سن. ڏيوتن = ڏيکارڻ] اڳ ڪيل نيڪيون ٻڌائڻ. واقف ڪرڻ – آگاهه ڪرڻ – جاڻائڻ. خبردار ڪرڻ – اِشارو ڪرڻ – ڌيان ڇڪائڻ – ياد ڏيارڻ.

• **جَتر:** ذ. صفت. سخت – ڏاڍو – کهرو.

• **جَتڪ:** اسم خاص. بلوچن جو هڪ قبيلو.

• **جُتڪي ج جُتڪيون (ٿ):** ث. جُتي.

• **جَتَنَ ج جَتَنَ:** ذ. [سن. يَتَنَ] ڪوشش – حيلو – سعيو –

اَپاءُ — خبرداري — حفاظت — احتياط. سنڀال — تاتَ — پَرگهور. تدبير — تجويز — علاج — دوا — ڍنگ — طريقو.

- **جَتَنَ ڪرڻ:** سخت ڪوششون ڪرڻ — حيلا وسيلا هلائڻ — ڏاڍو ڀاڻ پتوڙڻ.
- **جُتَڻُ:** مصدر. لڳڻ — جُتڻ — جُنبڻ — لڳڻ — (ڪم ڪي) — لڳي وڃڻ — جُنبي وڃڻ (ڪم ڪي) — ڳنڍجڻ — پيڙو ٿيڻ. "جُتو ون، جهاز ڳڏيو غورابن سين". ڳنڍڻ — لڳائڻ — ملائڻ (شاھ). "هِيو جُتڻ حڪمت سين، محبت من منجهارا" (سيّد هارون).
- **جَتَٽي ج جَتَٽيُونْ:** ث. ٻڪريءَ جو قسم. جاتيءَ جي جَتن جي ٻڪرين جو ٻڻ.
- **جَتوئي:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو. سيوهڻ، شڪارپور ۽ شهدادپور تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
- **جَتوئي جاڳيرُ:** اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديھ جو نالو.
- **جَتِيُ ج جَتيُ:** ذ. صفت. سيلوان — جتي سَتي.
- **جِتي:** ظرف. [سن. ياوَتْ. پرا. جيدّ هَرَ] جنهن جاءِ تي — جنهن هنڌ.
- **جُتِيُ ج جُتيُونْ:** ث. [ف. جُنتہ سن. يُڪْتَ] پيرن ۾ پائڻ جو چمڙي وغيره مان ٺهيل بوٽ، سليپر وغيره. پيزار — پاپوش — جُوتو. موچڙو — پادر — ڪلو.

— **جُتِيُ ناهڻ (ڪنهن جي) (ت):** خوشامد ڪرڻ — ادب رکڻ — بزرگ تسليم ڪرڻ — سردار ڪري مڃڻ. تابعداري ظاهر ڪرڻ.

— **جُتِي ناهي رکڻ (ڪنهن جي اڳيان):** بزرگ يا سردار ڪري مڃڻ.

— **جُتيءَ جوڙ (ث):** ذ. صفت. جُتي ناهي رکندڙ — خدمتگار — نوڪر — خادم — تابعدار — مطيع.

— **جُتِيُ چنبڻ:** چاپلوسي ڪرڻ — خوشامد ڪرڻ — خدمت ڪرڻ — راضي ڪرڻ — خوش ڪرڻ.

— **جُتيِرُ:** ذ. صفت. جُتين وارو — جُتيون وڪڻندڙ.

— **جُتِيُ سنئين ڪرڻ:** خوشامد ڪرڻ — خدمت ڪرڻ. راضي ڪرڻ. بزرگ ڪري ليکڻ.

— **جُتي ڪَسائڻ، جُتي ڪَسائي چلڻ:** گهڻو پنڌ ڪرڻ — گهڻو اچڻ وڃڻ. تمام گهڻا دفعا عرض معروف ڪرڻ.

— **جُتِي مکي بيهڻ (ت):** جتي تيل سان مکي سنبرڻ. پنڌ ڪرڻ لاءِ تيار ٿي بيهڻ. هر وقت خدمت لاءِ تيار رهڻ.

— **جُتِيءَ ۾ پيرُ پائڻ:** برابري ڪرڻ — ثاني يا شريڪ ٿيڻ — ساڳيا ڪم ڪري ڏيکارڻ.

— **جُتيون کڻڻُ:** خوشامد ڪرڻ — چاپلوسي ڪرڻ. خدمت ڪرڻ.

— **جُتي نصيب ٿيڻ:** رڳو موچڙا نصيب ٿيڻ — ڪجھ بہ حاصل نہ ٿيڻ — رسوائي ۽ بدنامي حاصل ٿيڻ.

- **جَتِي پوٽا:** اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديھ جو نالو.
- **جَتيِمُ ج جَتيِمَ:** ذ. يتيم جي بگڙيل صورت.
- **جِت:** ظرف. جِت. جِتي — جنهن هنڌ.
- **جِتَانِ، جِتانهون، جِتانئون، جِتَونْ:** ظرف. جتان — جِتانهون جِتَونْ — جنهن هنڌان — جنهن جاءِ کان.
- **جَٿو ج جَٿا:** ذ. ماڻهن جو ميڙ — ٽولو — ميڙاڪو — هجوم — انبوھ — لشڪر جو ڪجھ انداز. جماعت — گِروھَ.
- **جِٿي:** ظرف. جتي — جنهن هنڌ — جنهن جاءِ تي.
- **جَٽ (ٽ):** ث. ڏاس.
- **جُٽَ ج جُٽون:** ث. جوٽَ — ران — گوڏو — زانُو — سَٿر.

— **جُٽَ پٽڻ:** رانن تي هٿ هڻڻ. واويلا ڪرڻ — گوڏا پِٽڻ. ڪشالا ڪڍڻ.

- **جُٽُ ج جُٽ:** صفت. [سن. يُڪْتَ] جُت — ٻِٽ. مِلَتي — مليل — شريڪ — ٻِٽ — شامل — گڏ — صلاحي — صلاحڪار — سائي. هاڙهي — پيچي — جوڙيوال.

— **جُٽُ ٿيڻ:** ٻِٽُ ٿيڻ (ڪنهن صلاح يا گناھ جهڙي ڪم ۾) — شريڪ ٿيڻ — سائي ٻڌجڻ — شامل ٿيڻ — ملي وڃڻ — وڙهڻ — سامهون ٿيڻ (ت).

— **جُٽُ ٻِٽُ ڪرڻ (ت):** جهيڙو ڪرڻ — ڳنڍجي پوڻ — گهٽ وڌ ڳالهائڻ.

— **جُٽُ هجڻ:** جوڙيوال هجڻ — رفيق هجڻ — شامل هجڻ — سائي هجڻ.

- **جَٽَا ج جَٽائُون:** ث. [پرا. جَدا. سن. جَٽا] جوڳي وارن جي — چڳ — ڊگها منجهيل وار جي اڪثر ڪري (جوڳي فقيرن جا). ٻڙجي لام (جا پاڙ جو ڪم ڏئي) — ٻَڙجي وڻ جا تاندورا.

— **جَٽا ڌارڻُ:** وارن جون وڏيون چڳون رکائڻ — وڏا وارَ رکائڻ — وار چڏي ڏيڻ — مٿو نہ ڪوڙائڻ.

— **جَٽا ڌارِي:** ذ. صفت. جوڳي.

— **جٽائون:** ث. [جٽا ج جَٽائُون] ڳنڍيون ڏنل وارَ — مُنجهيل وارَ — جُنڊا — ڳُتيُونْ.

— **جَتاءِ ج جَتَاءُ:** ذ. پائداري — ٽڪاءُ — هنداپو — هَنڌُ — پَنڌيج — اِمْساڪُ — رڪاوٽ — بقاءُ — جهل.

— **جَتاءِ دار:** ذ. صفت. ٽڪاءُ وارو — پائدار — جهالائو — ديريا —

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

باقي – گهٽو جهليندڙ – گهٽو وقت هلندڙ.
– **جَتائُو ۽ جَتائُو:** ذ. صفت. جتادار – پائدار – جهالو.
• **جَتاهانسي:** ذ. پسارڪي وڪرجو هڪ قسم – سُرهي مُر.
• **جتڙو(ٿ):** ذ. صفت. وارن وارو – جهَنڊ وارو.
• **جَتڪڻُ:** مصدر. ڪَرڪڻ – پوڻ(مٿان) – اوچتو مٿان اچي سهڙڻ.
• **جَتڻُ:** مصدر. جَتاءُ ڪرڻ – هَنڊڻ – جهلڻ. بقا ڪرڻ – گهٽو وقت هلڻ – قائم رهڻ. "چڏ سپرايون سومرا، ظلم ڪـيـرَ جَتي" (شاهه). ترسڻ – رهڻ – گذارڻ – گهارڻ.
• **جُتڻُ:** مصدر. جُنبَڻ – مشغول ٿيڻ – لڳي وڃڻ)(ڪم ۾) – جُنبي وڃڻ. جهيڙو ڪرڻ. وچڙڻ – ڳنڍجي وڃڻ.
• **جَتو ۽ جَتا:** ذ. صفت. ٿُلهو – متارو – مضبوط – سگهارو.
• **جَتي:** ٿ. پوتيءَ جو هڪ قسم.
• **جتيا:** اسم خاص. هندن جي هڪ گهٽ ذات جو نالو (جي اڪثر ڪلن رڱڻ جو ڪم ڪن).
• **جُٺ ۽ جُٺيون:** ٿ. تَعدي – خواري – عقوبت – لعنت – بي عزتي – تنبيهه – ملامت – ڦِٽڪار.
– **جُٺ جَنبِڙُ:** ٿ. جُٺ ڦِٽ _ لَعن طَعن – لعنت ملامت – ڦِٽڪار.
– **جُٺڙُ:** ذ. صفت. جُٺ ڪندڙ – تَعدّي ڪندڙ.
– **جُٺ ڦِٽ:** ٿ. لعنت ملامت – هاهاڪار – تنبيهه – ڦِٽ ڦِٽ – ڦِٽڪار – تعدّي لَعن طعن – ٽُڪ ٻُجو.
– **جُٺ ڦِٽ ڪرڻ:** ٽُڪ ٻُجو ڪرڻ – تَعدّي ڪرڻ – لعنت ملامت ڪرڻ – هاهاڪار ڪرڻ.
– **جُٺيرُ ۽ جُٺيَرُ:** ذ. صفت. اهو ماڻهو جنهن جُٺ جهلي هجي. جٺيون جهليندڙ – ملامتن جو پڪو – بي اثر.
– **جُٺيون ڪرڻ:** عقوبتون ڪرڻ. تعدّيون ڪرڻ. لعنتون ملامتون ڪرڻ. بڇڙيون حالتون ڪرڻ.
• **جَٺڙُ:** صفت. ڏکيو – سخت – ڏاڍو.
• **جُٺو ۽ جُٺا:** ذ. [ع. جُثّہ] بدن – جسم – تَن – سَرِيرُ (هه).
• **جَپُ، جَپ (ل ٿ):** ٿ. سُڪُ – آرامُ – فرحت – ماٺ – سانت.
– **جَپ ڪرڻ (ٿ):** ٿ. سُڪ ڪرڻ – آرام ڪرڻ. ماٺ ڪري ويهڻ.
• **جَپ، جَپ تار:** ٿ. پکواز (پخواز) جي هڪ وَڄت جو نمونو – جهَپ تال.
• **جَپُ:** ذ. [سن. جَپُ = جُپ جاپ ۾ دُهرائڻ] پوجا. پاٺ. گُـرونانڪ جي چيلن جو وِردُ – وظيفو.
– **جَپُ تَپُ:** پوجا پاٺ – ذڪر فڪر – ورد وظيفو.
– **جَپ صاحب:** ذ. گُـرونانڪ جي پاٺـيَن (وايُن) جو ڪتاب.
– **جَپ ڪرڻ:** پُوڄڻ – پوجا پاٺ ڪرڻ. ذڪر ڪرڻ. وِرد ڪرڻ – روزمره جو وظيفو ڪرڻ.
– **جَپ مالا:** ٿ. تسبيح – سُمرڻي.
• **جَپڻُ:** مصدر. [سن. جَلپَ (ت) وري وري نالو يا منتر پڙهڻ. ورد ڪرڻ. ذڪر ڪرڻ – بندگي ڪرڻ. تسبيح پڙهڻ – مالها ڦيرڻ. عبادت ڪرڻ – پوجا ڪرڻ. پرارٿنا ڪرڻ.
• **جَڄ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **جَڄُ ۽ جَڄَ:** ذ. [انگ. Judge] انصاف ڪندڙ – مُنصِفُ – فيصلو ڪندڙ – نياءُ ڪاري – قاضي.
– **جَجمنٽ:** ٿ. [انگ. Judgment] لکيل فتويٰ ۽ فيصلو.
• **جڄ:** ٿ. ڪـني يا اڻ وڻندڙ شيءِ جا زوريءَ چنبڙي پوي – مصيبت. (صفت) چنبڙي پوندڙ – نَہ ڇَڏو – پنيان پوندڙ – ڳـڪ. لالچي – حريص – تمام ننڍڙو (ت).
– **جڄ مان ڦاسڻ:** مصيبت ۾ ڦاسي وڃڻ – نَہ ڇڏ مان اڙجي وڃڻ.
• **ججا ۽ ججائُون:** صفت. مَہ ڇَڏو – چنبڙندڙ – جند نَہ ڇڏيندڙ – جڄ.
• **جَجارَ ۽ جَجارُون:** ٿ. [انگ. Girgal] بندوق جو هڪ قسم – وڏي بندوق – تُفنگ.
• **جَجان فَجان (ت):** ٿ. گارگند – بَدشَد – بيسود ڳالهاءُ – گهٽ وڌ ڳالهائڻ – واهيات گُـفتا.
– **جَجان فَجان ڪرڻ:** بدفضيلتو ڳالهائڻ – بَد شَد ڪرڻ – گارگند ڪرڻ. بيسود گُفتگو ڪرڻ.
• **جِجائُو ۽ جِجائُو:** ذ. صفت. لِلائُو – لَلو. جِجا – خيالي پوائتي شيءِ جنهن جي نالي وٺڻ ڪان دِپ ٿئي – ٻائُو – ٻلائُو.
• **جَجائِي جَجِئِي:** ذ. جانورن جو هڪ قسم.
• **جَجري:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو (اڪثر حيدرآباد ۾).
• **جُجـڪي ۽ جُجـڪيُون:** ٿ. رِيجڪ – پُور. لَهرَ – موج.
• **جَجْمانُ ۽ جَجْمانَ:** ذ. [سن. يَجَمانہُ] اهو ماڻهو جيڪو يَگُ ڪرائي، برهمڻ کي سڏي ۽ خرچ پري. يَگـيَہ ڪندڙ. پُوجا ڪندڙ. اهو شخصي جنهن تي برهمڻ جو قانوني حق هجي.
– **جَجْماني:** ٿ. [سن. يَجَمان + اِڪا] برهمڻ جو ججمان تي قانوني حق – دانُ (جو برهمڻ کي ججمان وٽان ملي).
• **جَجونتِي:** ٿ. هڪ راڳڻيءَ جو نالو – جي جي وَنتي.

• **جِجَّٽِي:** اسم خاص. جانورن جو هڪ قسم.

• **جِجِڻِي ج جِجيُون (ت):** ث. ٻچي — نَڪَ ۾ جميل سِنگهہَ.

• **جَجهہِ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جَجهِڪو (ڪ):** ذ. ٻڪريءَ جو مُونجهہ ۾ ڏَٻ ٕ وقت آواز.

• **جِجهو ج جِجها:** ذ. صفت. گهڻو — ٺُو — اِلاهي — جامَ — ڪثير — وافر — زياده _ جهجهو.

• **جُڄُ ج جُڄَ:** ذ. ڪاڄ — شاديءَ جي مجلس. ڏڄُ (ڪاڏي جو). خوشي، ڳٺون، ٻڪري يا گهيتي جا آنڊا، جي اُٺ کي ڪاڙهي پيارحن — اُٺ واسطي آنڊن جو ڪاڙهو.

• **جَڄَڻُ (ٺ):** مصدر. پُورو اچڻ — وڻڻ — پسند اچڻ — ڪَپي وڃڻ — ٺهڪڻ

• **جَدّ ج اَجداد:** ذ. [ع. جَدّ = معزز ٿيڻ] ڏاڏو. پڙ ڏاڏو (ث. جَدّه) — بخت — چڱو نصيب — دولت — عزت — شانُ.

— **جَدّي:** صفت. اَباڻو — پيءُ ڏاڏي وارو — وڏن جو.

• **جِدّ:** ث. [ع] ڪوشش — سعيو. جتن — اُدم — اورچائي.

— **جَدّو جَهد:** ٺ. ڪوشش — ڏُڪ ڊوڙ — محنت — جَفاڪَشي — پاڻ پتوڙڻ.

• **جُدا:** ظرف. [ف] ڌار — الڳ — ڀري — علحده _ ڏُور — وڇڙيل — وِڪرو. وِٿيرڪو. اراڏو — نيارو. نرالو — عجيبہ ڌارون ڌار — مُتَفَرّقو — طرح طرح جو — پنهنجي ليکي — پنهنجي مُنهن سرِ. اڪيلو — تنها.

— **جُدا جُدا:** ظرف. ڌار ڌار — الڳ الڳ. ڀري ڀري — علحدو علحدو. ڇڙوڇڙ — مُنْتَشَرُ.

— **جُداگانہ:** ظرف. الڳ — ڌار — علحده. هڪ طرفو — نرالو — نراليءَ طرح — جدا نموني سان — الڳ طريقي سان.

— **جُدائِي ج جُدائِيُون:** ث.علحدگي. وِڪرائي. وڇوڙو — ڦوڙائو — فراق — ڏُوري.

• **جَدار:** جنگ — لڙائي. "وِڙهون هلي تنهن وِير سان، ڪيون جنگ جَدار" (مهدي شاهہ).

• **جَدال:** ذ. [ع. جِدال < جَدَلَ = وڙهڻ = مضبوط ڪرڻ] جنگ — لڙائي. جهيڙو — جهڳڙو. بحث — تڪرار — تَڪرو.

• **جِدّت:** ث. [ع] نئين ڳالهہ پيدا هئڻ جي حالت. انوکائي. تازگي.

— **جِدّت پسندي:** ث. نئين ڳالهہ کي پسند ڪرڻ واري ڪيفيت. جديد ۾ نين شين جو چاهُ — قدامت پسنديءَ جو ضد.

• **جَدرُواءِ:** اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جَڏگال، جَڏغال:** اسم خاص. ڪلاڇ، قلات، مڪران ۽ ايراني بلوچن جي ڪن علائقن ۾ رهندڙ هندي ڳالهائيندڙ قبيلا.

• **جَدَل:** ث. [ع. جَدَلْ = رسو پڪو ڪرڻ. جهڳڙو ڪرڻ] لڙائي — جنگ. جهڳڙو — جهيڙو. ڏسو "جدالْ". خصومت. بحث. هيءُ لفظ هميشہ جنگ سان گڏ استعمال ٿئي "جنگ وجدل".

• **جِدو:** اسم خاص. تعلقي گهوڙا باريءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو. سعودي عرب جو هڪ مشهور شهر جده.

• **جُدو:** ظرف. جُدا.

• **جَدْوار:** ث. [ع] ٻسارڪي وکر جو هڪ قسم (هڪ ٻوٽي جي پاڙ، رنگ ڪارو ۽ ناگر موٿ وانگر. وِچونءَ جي ڏِنگ جهڙي ڳَري).

• **جَدْوَل ج جَدوَلون:** ٺ. [ع. جَدوَل = حساب پچڻ جون پاڙون ٺاهڻ] ڪتابن ۾ حاشي جي جوڙاري ليڪن ڪڍڻ جو ڪم. صفحي جي چئني پاسي ڪڍيل ليڪون — نَهہ حسابن پچڻ لاءِ تيار ڪيل نقشو (جنهن جي آڌار تي حساب آسانيءَ سان پچي سگهجن). نجومين جو زائچو يا جنم پتري.

— **جَدولِي:** صفت. ليڪا پاتل (ڪتاب). جدول وارو (ڪوڙو حساب وغيره).

— **جَدولِي قلم:** لوهي چهنب وارو قلم (جنهن سان ڪتابن تي ليڪا وجهجن).

• **جِدّه، (جَدّه):** اسم خاص. [ع. جَدّة] سعودي عرب جي هڪ شهر ۽ بندر جو نالو.

• **جَديْ:** ث. بي عزتي — ايمان — هتڪ عزت.

• **جَدِي:** ذ. [ع] ڇيلو. آسمان جي هڪ برج جو نالو (جو ڇيلي جي شڪل جهڙو آهي) — مڪر. اتر قطب جي ويجهو هڪ تاري جو نالو.

— **جدِي گهيرو:** ذ. خط استوا کان ساڍا ٽيويهہ درجا ڏکڻ طرف هڪ خيالي گهيرو (جو ڌرتيءَ کي ڦري ٿو اچي سياري ۾ سج انهيءَ گهيري تائين لڙندو آهي) — مڪر گهيرو.

• **جُديارِ:** ظرف. ڌار ڌار — جُدا جُدا.

• **جَديْدُ:** صفت. [ع. جِدّةُ = نئون ٿيڻ] نئون — تازو — هاڻوڪو — موجوده وقت جو "قديم جوضد". علم عروض موجب هڪ بحر جو نالو (فعلاتن، فعلاتن، مفاعلن).

• **جُڏّ:** ث. [يَدّ. يَدّ = لڙائي ڪرڻ] لڙائي — جنگ — ويڙهہ — يُدّ.

• **جَڏ :** ظرف. جڏهن.

• **جَڏُ ج جَڏَ:** صفت. [پرا. جَڏَ. سن. جَڏَ] جڏو — معذور — بيڪار عضون وارو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• جَڏالُ ج جَڏالَ: ذ. صفت. جڏو. معذور. پوڙهو. اَپَرو – ضعيف. صفا بيوقوف – چٽ چريو. ڏسو "جَڏ".
• جَڏ کَر(ت): صفت. بِنهه پَراڻو – جهُونو. ضعيف – جَنهَر.
• جَڏو ج جَڏا: ذ. صفت. اهو ماڻهو جنهن جا عضوا بيڪار هجن ۽ هلڻ چلڻ يا ڪم ڪرڻ کان عاجز هجي – معذور – پِنگلو – لاچار. هيڻو – ضعيف – اپرو. بيمار – اگهو. بيڪار – چِٽُ. بي ڪمو. ڪُندذهن – ڪم فهم – ٿوري سمجهه وارو.
– جَڏا ڪم ڪرڻ: نقصان جا ڪم ڪرڻ.
– جَڏائي: ث. معذوري – پنگلائي – اپرائي – ضعيفائي. هيڻائي – لاچاري. بيوقوفي. نڪمائي. بچڙائي.
• جَڏالُ ج جڏال: ذ. صفت. معذور – پيرمرد – پوڙهو – ضعيف ڪمزور – بيوقوف – ٻُڏو – پرمتڙيو.
• جڏو(ث): صفت. جيڏو.
• جَڏهاڪَن جڏهانڪر: ظرف. [سن. يَدَا = جڏهن] جنهن وقت کان – جڏهن کان.
• جڏهاڪي جڏهانڪو: ظرف. جڏهن کان.
• جَڏهِن. جڏهين: ظرف. [سن. يَدَا = جَڏهن] جنهن وقت – جنهن مهل.
• جڏهوڪي جڏهوڪي جڏهوڙو: ظرف. جڏهن کان – جنهن وقت کان.
• جڏڻُ (ل): مصدر. ڏِجڻُ.
• جُذامُ: ذ. [ع. جُذام. جَذَمَ = وَڍڻ] ڪوڙهه (بيماري).
– جُذامِي: ذ. صفت. ڪوڙهيو – ڪوڙهي.
• جَذبُ، جَذَبُ: ذ. [ع. جَذب. جَذب = ڇڪڻ] چُوسڻ – چُهڻ. ڇڪڻ. ڪشش ڪرڻ.
– جذب ڪرڻ: چُهي وڃڻ – چُوسي وٺڻ. پاڻيءَ ۾ حل ڪرڻ.
• جَذبو ج جَذبا: ذ. [ع. جَذبَة > جَذبَ = ڇڪڻ] ڇڪ – ڪشش – اُڌمو – دل جو شوق – اُمنگ – پُورُ – غصو – ڪاوڙ – جولان – جوش.
• جَذَرُ: ذ. [ع. جَذرُ] مادو – بيو مول – بئي سگهه – ٽين سگهه – ٽيون مُول.
• جَر: (لس): ظرف. جڏهن.
• جَرُّ: ذ. [ع. جَرّ = ڇڪڻ] ڪشش. ڇڪ. بنياد. هيٺيون حصو – زير – جي حرڪت (حرف جر).
– جرثقيل: ذ. اهو اوزار جنهن جي وسيلي ڳرو بار آسانيءَ سان کڻي ۽ ڪٽي سگهجي.
• جَرُ ج جَرَ: ذ. [سن. جَلُ =] جل – پاڻي – آب. "ڳاٽ سِڪ جا ڪر سنوان. تان جر وٺي قابو قرار" (فقير بخش علي). همت لَلُ (ل). ڏيک. چمڪو. "وڏا وڻ وٽڪار جا. جت جائو. جُمِس جَرُ" (شاه).
– جَرَ تي جاتون ڏيڻ: درياء تي وڃڻ ۽ پُوجا ڪرڻ – مڃتائون ڏيڻ.
– جَرُ ٿَرُ: ذ. پاڻي ۽ خُشڪي – بَحرُ و بَرُ – سمنڊ ۽ ڌرتي.
– جَرُ پائڻ: هڪ هندڪي رسم موجب درياء ۾ اڪو وجهڻ. ڳچيءَ ۾ پلؤ وجهي چندا هٿڻ ۽ دعا پنڻ.
– جَرثَلي ج جرٿليون: ث. پاڻي ۽ خشڪي – جَل ٿَل – بحر و بر.
– جرسر: ظرف. ڪوهه يا تڙ جي پاڻي جي ڪنڌيءَ تي. "ڏوڙي پُڇي ڏيهه جا. جرسر اُپي جوءِ" (شاه).
– جَرُ ڪُجَرُ: ذ. ڇگو توڙي خراب پاڻي – نيڪي توڙي بدي. لَٽُ ۽ ڪاراڻ (مجازاً) دُوئي – ٻيائي. "جَرُ ڪُجَرُ اکين ۾ سي ڪيئن پرين پسن" (شاهه ڪريم).
• جرُ: صفت. ٿَلُ – ڪوسو. تِکو – ڪڙو – تلخ.
– جرُ پوڻ: پاراتي طور استعمال ٿيندڙ مُحاورو – ٻن پوڻ – ڪَڏ پوڻ – سڙي مرڻ.
• جُرابُ: جوراب.
• جُرائت ج جُرائتون: ث. [ع. جُرائت. جَرائت = همت ڪرڻ] بهادري – دليري – سورهيائي. همت – مردانگي. حوصلو – جگر.
– جرائت پريو: ذ. دلير. بهادر – سُورهيه – وڏي حوصلي وارو – وڏي همت وارو.
– جُرائت مند: ذ. جرائت پريو – دلير – بهادر – همت پريو.
• جَراثيم: [ف. واحد. جَرثُومَ] ننڍڙا ننڍڙا جيوڙا. جيڪي هر شيءِ جي اندر موجود آهن ۽ جن جي پکڙڻ سان جسم ۾ بيماريون پيدا ٿين ٿيون.
• جَرّاحُ ج جَرّاحَ: ذ. [جَرَحَ = زخمي ڪرڻ] اهو طبيب جو ڦٽن ڦرڙين ڪي وڏي چيري علاج ڪري – انساني جسم جي وَڍ ٽُڪ ۽ علاج جو ماهرُ – سَرجن (انگ). ويڄُ – طبيب. خَتنه ڪندڙ – طُهَرُ ڪندڙ (ت).
– جَرّاحت (جراحَت): ث. زخم. وَڍُ. جسم جي چير ڦاڙ جو ڪم – آپريشن (انگ).
– جَرّاحڪو: ذ. صفت. جَرّاح جو – وَڍَ ٽُڪ جو – چيرڻ ڦاڙڻ جو.
– جَرّاحِي: ث. جسم جي وَڍٽڪ – آپريشن (انگ).
• جَرّارُ: ذ. [ع. جَرّار. جَرّ = ڇڪڻ] پهلوانُ – دلير جوڌو. تمام گهڻو لشڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **جَرارڪيٽُ:** اسم خاص. تعلقي گهوڙا باريءَ جي هڪ ديهه جو نالو.

• **جَرارُ:** اسم خاص. [ع. جَرّار] هڪ عاشق مرد جو نالو – "ٻوٻنا" نالي محبوبہ جو عاشق.

• **جَـرَبُ جَـرَبَ (ڪ ل):** [ع] ٻڪرين يا رڍن جو اُهو ڌڻ، جو هٽي هنڌان ڪاهي يا خريد ڪري مارڪيٽ ۾ آڻجي. ڪوبہ هڪ ٻِهرو. (ٿ). اُها اُٺ جا ڦَرڪان سواءِ رڙندي وتي (ڪ).

• **جَـرَحُ (جِرَحُ) ج جَـرُحون:** ٿ. [ع] گهاءُ – زخم – چِير. ڦَٽُ. اعتراض. رَدَ. آڏي پڇا.

– **جَرَحَ ڪرڻ:** آڏي پڇا ڪرڻ – سوال جواب ڪرڻ – رَدَ جواب ڏيڻ.

• **جَـرجلو ج جَـرجلا:** ذ. [ع. زَلزَلَة] زلزلو – ڀُون ڪنب – ڪَنبٽي – ڌرتيءَ جو ڌُٻڻ. "ڌَڪيا اَپ زمين. پيو جَرجلو جَبلا" (عثمان ڪلهوڙو). ماتم – روڄ راڙو. واءِ ويلا. سخت تڪليف. هراس. فساد – گوڙ. عاشورا.

– **جَـرجلو مچڻ:** ماتم ٿيڻ – واويلا پوڻ – مانڌاڻ مچڻ. فساد ٿيڻ.

• **جَرسُ ج جَرَس:** ذ. [ع] گهنڊُ – گهڙيال. اهو گهنڊ جو قافلي سان گڏ هوندو آهي ۽ قافلي جي تياري وقت وڄائبو آهي.

• **جُـرعَة:** ذ. [ع. جُـرعَة] ڍُڪ – ڍُڪو – چُلو.

• **جَـرَقُلُ ج جَـرَقُلَ:** ذ. پسارڪي وکر جو هڪ قسم. گلاب جي سڪل مُڪڙي – گلاب جي ڪَلِي. ڪوري مان اُڏامندڙ چڻنگ. آتشبازيءَ جو هڪ قسم (جنهن جي ٻارڻ سان چڻنگون نڪرن). ٻُهڻ جو گُل. "ٻاڻ ٻُهڻ. ٻاڙون ٻهہ. گل جرقل سدا" (رمضان واڍو).

– **جَرقُلائون:** ذ. صفت. گلاب جي مُڪڙِيُن يا ڪَلِيُن وارو گهڻيون چڻنگون ڇڏيندڙ (آتشبازي).

• **جَـرڪَ ج جَـرڪَ (ڪ):** ذ. چراخ (جانور).

• **جَـرڪپوتا:** اسم خاص. هڪ قبيلي جو نالو. ولي جرڪس ڏ ناٿي جو اولاد.

• **جَرڪڻُ:** مصدر. [سن. جُوَلُ] چِمڪڻ – چِلڪڻ – تجلو ڪرڻ – چمڪاٽ ڪرڻ – جهرڪڻ.

– **جَرڪَ:** ٿ. چمڪو – چِلڪو – تجلو.

– **جرڪائڻ:** مصدر. "جرڪڻ" مان متعدي بالواسطه. چمڪائڻ – چلڪائڻ – اُجارڻ.

– **جَرڪو:** ذ. چمڪو – چلڪو – تَجَلو – جهرڪو.

• **جَرڪوهيارو:** اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جَـرَڪُ ج جَـرَڪَ (ٿ):** ذ. چراخ (جانور).

• **جرگو ج جرگا:** ذ. [ترڪي – جَرگہ = حلقو – گولائي يا قطار ۾ ويهڻ] جماعت – پنچات – فيصلو ڪندڙ جماعت يا قبيلن جا سردار جيڪي ويهي سنگين ڏوهن جو فيصلو ڪن. قومي يا راڄوٺو نياءُ.

– **جرگو ويهڻ:** نياءُ ڪندڙ جماعت جو گڏ ٿيڻ. نياءُ ٿيڻ – فيصلو ٿيڻ.

• **جرگو ج جرگا:** ذ. جرگو.

• **جِرمُ ج اَجرام:** ذ. [ع] جِسم (هي لفظ خاص ڪري آسماني شين سان استعمال ٿئي ٿو) بدن – ذَرّ – جُثو. نوراني يا لطيف جسم (گهڻو ڪري آسماني ۽ معدني شين سان تعلق رکندڙ).

– **اَجرام سماوي:** ذ. آسماني جسم (تارا – گرهہ وغيره).

• **جُرمُ ج جَرائم:** ذ. [ع. جَـرَمَ = تصور ڪرڻ] ڏوهہ – گناهہ – قصور – خطا – تقصير – پاپ – قانون جي خلاف ڪم – سزا جي لائق ڪم.

– **جرائم پيشہ:** ذ. صفت. ڏوهاري ماڻهو (جن جو ڌنڌو چوري وغيره هجي).

– **جُرم خفيف:** سزا جوڳو هلڪو ڪم جيڪو ڏنڊ وغيره سان معاف ٿي وڃي.

– **جُرم سنگين:** ڳرو ڏوهہ جو ڪم جنهن لاءِ موت وغيره جي سزا ڏني وڃي.

• **جُرمانو ج جُرمانا:** ذ. [ف] ڏوهہ جو عيوض – ڏنڊ – تاوڻ.

• **جَـرمَني:** ذ. ڪُڪڙ جو هڪ قسم (رنگ ڪارو). اسم خاص) جرمني – يورپ جي هڪ ملڪ جو نالو.

• **جَـرنا:** ٿ. ڏ يرڄ – تَحمل.

• **جَـرَڻُ:** مصدر. [سن. جُوَلُ] جَلڻ – سَڙڻ – ٻَچڻ – ڪامڻ – سَهڻ – برداشت ڪرڻ – هضم ٿيڻ (طعام).

• **جَرو ج جَرا:** صفت. ذرو – ٿورو (ذَرّة جي بگڙيل صورت).

• **جُرو ج جُرا:** ذ. [ف. جُـره] پکي (باز) جو هڪ قسم – "باز" جو نَر. زُرَ.

• **جَرواڙ:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ تپي ۽ ديهہ جو نالو.

• **جَروٽ ج جَروٽون:** ٿ. پوڙهي ڳئون، مينهن وغيره (ل). ٻاجي – اُٺ (ڪ).

• **جُرئت ج جُرئتون:** ٿ. ڏسو "جرائت".

• **جَري (جَريءَ):** صفت. [ع. جَـروءَ = بهادر ٿيڻ] پهلوان –

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

دلير – شُجاع – جوانمرد – وِيرُ – سورهيه.

• **جَرِي، جَرِي (ک):** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (پرن سان. جهرکي وانگر اُڏامندڙ – قد ۲ کان ۴ انچن تائين).

• **جريان:** ذ. [ع. جَرَيٰ = وهڻ] بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ پيشاب سان يا اڳ ۾ يا پوءِ منِي وَهندي هجي). پنڙي شيءِ جي وَهڪ – وهڪرو – رواني – جاري هجڻ جي حالت – سلسلو تمر تمر.

– **جريان نمبر:** ذ. هلندڙ نمبر – چالو نمبر – سلسليوار نمبر.

• **جريب، جَرِيبُ ۽ جريبَ:** ذ. [ع] هڪ خاص ماپ جو زمين جو ٽڪر (جنهن ۾ ويهه ويسا يا گهنٽا ٿين) – اڌ ايڪڙ – بيگو.

• **جَرِيدو ۽ جريدا:** ذ. صفت. [ع. جَرِيدَة. جَرَدَ = ننگو ٿيڻ] اگهاڙو – ننگو. تيار – هڪيو – تڪيو (ل). حساب جو دفتر. ڪتاب. اخبار.

– **جَرِيدائي:** ث. اگهاڙپ. تَجَرُّدَ – تنهائي – ڇڙائي – اڪيلائي – اڻ پرڻيل واري حالت.

• **جَرِين:** صفت. تمام ڊگهو – لنبو. گهٽي پنڌ تائين پکڙيل.

• **جَـرُ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (جکراڻي پاڙو).

• **جَـرُ ۽ جَرُون:** ث. [پرا. جَدا. سن. جَٽا] پاڙ – بيخ. بنياد – پيڙهه. اصل. ميخ – ڪلي (قرب جي). ڳنڍُ – ربهه. جَڙاءُ – جَڙت (موتين جي). زمين جي حد بنديءَ جو سَنڌو – سيڙهو – ونگ "بني وڃي ته جڙسين، نه ته جڙان وڃي نه پوک".

– **جڙ اکيڙڻ:** پاڙ پٽڻ. ناس ڪرڻ – نابود ڪرڻ – بنياد ڪيدي ڇڏڻ.

– **جڙ جڳڻ:** قرب ۾ ڪڙڻ – محبت ۾ قابو ڪرڻ.

– **جڙ ڪاٽڻ:** پاڙ ڪيڻ – بنياد اکيڙڻ. ناس ڪرڻ – پاڙ پٽي ڇڏڻ – ڇٽ ڪرڻ – برائي ڪرڻ – نقصان پهچائڻ.

– **جڙ ڪيڻ:** پاڙ ڪيڻ. پاڙ پٽڻ. ناس ڪرڻ – ڇٽ ڪرڻ.

– **جڙ لائڻ:** محبت جي ميخ هڻڻ. پيوند هڻڻ – تعلق ڳنڍڻ.

– **جڙ لڳڻ:** محبت ٿيڻ – پيار ٿيڻ – لنءُ لڳڻ – پارون پختيون ٿيڻ – مضبوط ٿيڻ.

– **جَڙُ ۽ جَڙ:** ذ. صفت. [سن. جَڏ] بي سمجهه – بي عقل – بي وقوف – مورک – نادان – ڏڏ. بي جان. اڻ آزمودگار – آلڙ – نويل. اڻ وهو (ڏاند) – جَڙو. ٻن ٻنين جو وچون دنگ. ڪلاس "بني وڃي ته جڙسين، نه ته جَڙان وڃي نه پوک."

– **جَڙ وَهو ڪرڻ:** اڻ وڙهل ڏاند کي وهو ڪرڻ. ادنگي يا اڻ سڌريل کي سڌارڻ.

• **جَڙائڻ:** مصدر. "جڙڻ" مان متعدي بالواسطه. جڙاوت ڪرائڻ (موتين وغيره جي) – پوچ ڪرائڻ – مڙهائڻ. ڳنڍائڻ – جڪڙائڻ – ٻڌائڻ (سامان). ٺهڪائڻ (آرا ۾ سَلُ).

– **جَڙاءُ:** ذ. هيرن. موتين وغيره جي جَڙَ يا پوچُ – جڙاوت. "زلف جا زنجير جَڙاءُ تير جان جي" (خان زئي). ڇٽ – ڳٽل (ڳهڻن تي) – ميناڪاري وغيره.

– **جَڙائي ۽ جَڙائيون:** ث. جڙائڻ جي مزوري – جَڙائي – مڙهائي.

– **جَڙائتو جَڙائتو:** ذ. صفت. جَڙيلُ – جَڙت وارو. پوتل – مڙهيلُ.

– **جَڙائي:** ث. جڙاوت – جَڙَ. مڙهت – پوچَ.

– **جڙائيندو:** صفت. ٺهڪندڙ – ٺهڪي ايندڙ – موزون – مناسب – وزنائتو.

– **جَڙت، جَڙت:** ث. ڳهڻ تي هيرن يا موتين جي پوچ – جڙاءُ – جڙاوت. جواهرن جي صحيح ملاوت (جڙاءُ ۾).

– **جَڙتو جَڙتو:** صفت جَڙيل – جڙت ڪيل پوتل – مڙهيل جنجهيل (ڳهڻ سان).

– **جَڙتي:** صفت. جڙتو.

• **جُڙتو ۽ جُڙتو:** صفت. مصنوعي – هٿراڌو – ڪوڙو – جعلي نقلي – ڪُوڙو تيار ڪيل.

– **جُڙتو شاهدي ڏيڻ:** ڪوڙي شاهدي ڏيڻ.

• **جَڙدُ ۽ جَڙدَ (ل ک)** ذ. صفت. طاقتور – سگهارو.

– **جَڙدُ مَرْدُ:** ذ. صفت. ٿلهو متارو – سگهارو.

• **جُڙدي (ک):** ث. ڇَٽي – هَڃا – نقصان – توٽ – تاوڻُ – ڇيهو.

• **جُڙڪ اڏڻ:** ذ. شڪارپور جو هڪ قسم – ڇُڙڪ اڏڻ.

• **جَڙڪُول:** صفت. پوڙهو – ڏهرو – ٿڪل.

• **جَڙڻُ:** مصدر. [سن. جَٽَت. جَٽ = ملائڻ] جَڙت ڪرڻ (جواهرن جي). پوچ ڪرڻ – مڙهڻ. ڳنڍڻ – لڳائڻ – ملائڻ. ريهڻ – ٽاڪڻ. پيوند ڪرڻ. ٺهڪائڻ – ڪُپائڻ. جوڙڻ. پرت ۾ ٽِڪون هڻڻ.

– **جَڙتي:** ث. جڙڻ جي حالت – جَڙاوت. جواهرن جي پوچ.

– **جَڙيو:** جَڙيندڙ – جوهري.

• **جُڙڻُ:** مصدر. [سن. جَدِت. جَٽ = جُڙڻ] ٺهڻ – تيار ٿيڻ – ٺهي تيار ٿيڻ – راسُ ٿيڻ. ٺهڪي اچڻ – پورو بيهڻ. ملڻ – حاصل ٿيڻ – هٿ اچڻ. ڳڏجڻ. تندرست ٿيڻ. سينگار ڪرڻ.

– **جُڙڻ جڪڻ:** ٺهي ٺُڪي تيار ٿيڻ. ٺهي راس ٿيڻ. هار سينگار ڪرڻ.

– **جُڙيءَ کي جَس:** محاورو. جيڪو ٿيو سو وهه واهه – جيڪي

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ٽيو سو پلو.

— جُڙيو: صفت. خوش — آسودو. تندرست. (اسم خاص) مَرد جو نالو.

— جُڙيو رهڻ: خوشحال رهڻ — صحيح سلامت رهڻ.

— جُڙيو هُجڻ: خوش هجڻ — آسودو هجڻ. تندرست هجڻ — صحتمند هجڻ. "شل پنهنجن پڄن سان جُڙيو هوندين!".

• جَـوَڪـوَ: اسم خاص. گاهه جو هڪ قسم.

• جَڙي ج جَڙيُون: ث. محبت — پريت جو پيچ — پيارُ — سِڪ. قُرب جي ڳَنڍ — اُلفت جو پيچ — قرب جي ميخ. ڏسو "جَڙ". "جنهن سان لڳي جِيءَ جي جَڙي".

• جَڙي ٻُوٽي: ث. [سن. جَٽا = پاڙَ + وُرتَ = گول. وُرت. ڦرڻ]. مُفيد ٻُوٽي — اُها ٻُوٽي جنهن جي جَڙ يا پاڙَ دوا طور ڪم اچي.

• جَڙَ ج جَڙَ (ڪ): ذ. گهٽو مال (چوپايو).

• جُـزَ: حرف جر. [ف] سواءِ ـ بغير — علاوه ـ کان سواءِ ـ بِنا — بِنَ.

• جُـزَ ج جُـزَ: ذ. [ع. جزَ. جَزَّ — ڪَٽِڻُ — حصن ۾ ورهائڻ]. حِصو — ڀاڱو. ٽـڪرو — ذَرو. ڪنهن وڏي ڪتاب جو حصو. ڏگهو پنو (جنهن کي ڪتاب ٺاهڻ لاءِ ٻيٽو ڇوٽو ڪري ١٦ يا ٣٢ صَفحا ڪَٽا ٺاهيا وڃن.

— جُـزَ بَنْدي: ث. ڪتاب جي ننڍن ننڍن جُزن يعني سورهن سورهن يا ٻٽيهن ٻٽيهن صفحن کي پاڻ ۾ ملائي جلد ٻڌڻ جو ڪم — شيرازه بندي.

— جُزْدان: ذ. اُهو ڪپڙو جنهن ۾ ڪتاب ٻڌجن.

— جُزوَڪلَ: ذرو ۽ سڄو. سڄو سارو — سمورو — سڀ — ذرو پُرزو.

— جُـزْوِي: صفت. جُزن ڏانهن منسوب. ڪجهه — ٿورو — مختصر — حقير — ادني.

• جَزا ج جَزائُون: ث. [ع. جَزِيُ = عيوض ڏيڻ] بدلو — عيوضو — صِلہ. نيڪي جو بدلو (جو اڳئين جهان ۾ ملي) — ثواب. انعام — اُجورو — سزا — نتيجو — ڦَلُ — ڪيتو. علم نَحو جي اِصطلاح موجب اهو جملو جو ڪنهن شرط ڪيل جملي جو نتيجو بيان ڪري (صفت). ڏهرو — ٻي ٻُهَج. پَنڌُ — جهجا — ڳـڪَ — ڇَنبڙَ.

— جَزاڪَ اللهُ: جملو. خدا توکي نيڪ بدلو ڏي! شاباش مَرحَبا!

— جَزا لوڙڻ: سزا لوڙڻ — نتيجو پوڳڻ. بدلو ملڻ. بد اعمالن جي سزا پائڻ.

• جَـزْرُ: ذ. [ع] سمنڊ يا درياهه جي پاڻيءَ جو لاهه — پاڻيءَ جي لاٿ. وِيرجي لاٿ ـ ويرجو موٽي لهي وڃڻ — "مَدّ" سان گڏ استعمال ٿيندڙ لفظ (مَدّوجَزْر). "مَدّ" جو ضِدُّ.

• جَـزْمَ ج جَـزْمُون: ث. [ع]. علم اِملا موجب حرف کي ساڪن ڪرڻ لاءِ مقرر ڪيل خاص نشاني (ـْ) جيڪا ڏيکاري ته حرف تي نه زَبَر (ـَ) آهي نه زير (ـِ) نه پيش (ـُ). سُڪُون.

• جَزْم: ذ. [ع] پڪو ارادو — پَڪو — پُختو — مضبُوط — مُحڪم — مُصَمَّمَ — اٽَل.

• جُزو ج جُزا يا اَجزاءُ: ذ. [ع. جزَ] جُز — ڀاڱو — حصو. ذرو — پُرزو. "ڪُل" جو ضد. ڪنهن بہ مرڪب انگ جو مُنْفرِدْ انگ يا حصو.

— جُزا ڪَيڻ ڪرڻ: ڪنهن مُرڪب انگن کي مُنْفرِدْ حصن ۾ ورهائڻ.

— جُـزْوِي: ڪجهه — ٿورو — ذرو — خفيف — ادني — ٿورو ذرو — تمام ٿورو.

• جَزيرو ج جَزيرا: ز. [ع. جَزِيرَة] ٻيٽ — ڊيپ — خشڪيءَ جو اهو قطعو جنهن کي چئني طرفن کان پاڻي هجي.

• جَزِيرُ ج جَزِيرَ: ذ. صفت. دشمن. حاسد. لعنتي.

• جِـزْيه (جزيو): ث. [ع] ڍل جو هڪ قسم. اسلامي حڪومت ۾ غير مسلمانن کان فوجي خدمت جي عيوض ورتي ويجي.

• جَس: ذ. [پرا. جَسو. سن. يَشَسْ] ساک — ناموس — نالو — ناماچار — ناموري — شهرت — اعتبار — هاڪ آثَر — تاثيرُ. شاباس ـ آفرين. برڪت — وصف — خوبي — گڻ — ذاتي جوهر — طاقت — قدرت — زورُ — ٻَلُ — آبرو — عزت — حرمت — وڏائي — نيڪنامي — ثواب — نيڪي — ڀلائي — لياقت — اِستعداد.

— جَسائتو: صفت. جس وارو. ناليرو — مشهور. شاباس جو لائق — تحسين جوڳو — انعام جي لائق.

— جَس ڀريو: صفت. لائقن وارو. آفرين جو مُسْتَحَق. ساک وارو. اثر وارو.

— جَس ڪَرو: صفت. شاباس جو لائق. ناموس وارو — ناليرو.

— جَس هُجڻ: آفرين هجڻ — شاباس هجڻ.

— جَسي، جيسارو: ذ. صفت. جس وارو — آفرين جو لائق. ناموس وارو — نالي وارو.

• جِس: ذ. جيس — جيڏو. (صفت) مثل — جهڙو — ثاني.

— جِس جِس سان ملڻ: هڪ جيڏن جو ميلاپ ٿيڻ — جيس جيس سان ملڻ — جنس جنس سان ملڻ.

• جَسارَت: ث. [ع. جَسارة. جَسَرَ = بهادر ٿيڻ] دليري —

جرائت – بهادري – مردانگي – شجاعت – جوانمردي – حوصلو. همّت – دلاوري – بيباڪي – شيردلي.

• **جَسامَتَ:** ث. [ع. جَسامَة جَسَمَ = ٿلهو ٿيڻ] ٿلهائي – موٽائي – فربهي. بدن – ڊگهائي، ويڪرائي ۽ اونهائي جي ضرب ٿيل ماپ.

• **جَسْتَ:** ذ. [ف. جَسْتَن = ٽپو ڏيڻ] ٽپو – ٻُل – ڇلانگ – ٽپنگ – ڇال.

– **جَسْتہ جَسْتہ:** ظرف. ڪٿي ڪٿي – ٿورو ٿورو.

• **جِسْتُ ج جِسْتَ:** ذ. [پرا. جَسَد. سن. جَسَد] ڌاتو جو هڪ قسم (اڇي ۽ ميرانجهڙي رنگ جو هن مان ٿانو ٺهن).

• **جستي:** ز. صفت. جست جو – جست مان ٺهيل.

• **جُسْتُ (ڪ):** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (ڳاڙهن گلن سان).

• **جُستجُو:** ث. [ف. جُست + جو] ڳولا – تلاش – جاچا – پڇا ڳڇا.

• **جَسَدُ:** ذ. [ع. جَسَدَ = رت ڄمڻ] جسم – بدن – جان – تَنُ – پندو – ڏيل.

• **جِسْرَ:** ث. [ع. جَسَرَ = پل ٺاهڻ] پل.

• **جسڪاڻي:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو.

• **جِسْمُ ج جِسمَ:** ذ. [ع. جَسَمَ = ٿلهو ٿيڻ] بدنُ – تَنُ – بُتُ – سَرِيرُ. اُها شيءِ جا جاءِ والاري ۽ وزن رکي – مادو – وجود.

– **جسماني:** ذ. صفت. جسم جو – بَدني – ديهي – سَريرڪ – مادي – بدني.

– **جسمدارُ:** ذ. صفت. جسم وارو – اُهو مادو يا جسم جنهن کي ڏسي، سنگهي، ٻڌي، چکي يا ڇهي سگهجي.

– **جِسمي:** ذ. صفت. بدني – جسم جو.

• **جَسَنُ ج جَسَنَ:** ذ. جَشَنُ. ڏسو "جشن".

• **جَسو (ٿ):** اسم خاص. هڪ ٽڙ جو نالو. "جَسو ٽڙ يارن، ڪٿي ڇني ڇڏيا" (شاهه).

• **جُسو ج جُسا:** ذ. جُثو – بَدن – تَنُ – جسم. ڏسو "جُثو".

– **جُسو وَڃڻُ (ٿ):** آرس پَچڻ – ڪَرَ موڙڻ. جُسيارو: ذ. صفت. جَسيم – ٿلهو – موٽو – مَتارو.

– **جَسوجا، جَسودا:** اسم خاص. [پرا. جَسودا. سن. يَسو + دا]. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

• **جَسولَ:** ذ. صفت. بهادر – پهلوان – جوڌو. خدمتگارُ (ٿ). جنُ (ٿ).

• **جَسي (ل):** ث. ڏَرِهي – چڙب. دڙڪو.

• **جَسيمُ ج جَسيمَ:** صت. [ع] ٿلهي بَدن وارو – ٿُلهو – مَتارو – موٽو – بَدن ۾ پَريلُ.

• **جَشْنُ، جَشَنُ ج جَشَنَ:** ذ. [ف] خوشي – سَرهائي – شادمانو – عيش. بهادري – موج – حرفت. خوشيءَ جو ڏينهن. خوشيءَ جي محفل.

– **جَشن ڪرڻ:** خوشيون ملهائڻ – موجون ڪرڻ. عيش ڪرڻ.

– **جَشن ملهائڻ:** خوشي ملهائڻ. خوشيءَ جو ڏينهن ملهائڻ. ڏڻ ملهائڻ.

– **جَشني:** ذ. صفت. جشن وارو – خوشيءَ وارو. جشن ملهائڻ وارو.

• **جُشَڻُ (لس):** مصدر. موٽڻ وَرَڻ – پوئتي هَٽَڻُ.

• **جَعْفَرُ:** ذ. پسارڪي وکرجو هڪ قسم (هيءُ هڪ وڻ جو ڦل آهي، ڳاڙهاڻ مائل عُناب جيڏو داڻو، رنگ پورو، ذائقو تڪو ۽ ڪوڙو ٿئي. گرم خشڪ تاثير رکي ٿو) – جافر – جائڦل. (اسم خاص) هڪ ماڻهوءَ جو نالو.

• **جَعْفرآباد:** اسم خاص. ڳڙهي خيري ۽ ڪنڌ ڪوٽ تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **جَعْفري:** هڪ قبيلي جو نالو. ڪاٺ جي پٽين مان ٺهيل جاريدار دروازو. گلن جو هڪ قسم (انگ. French Marigold

– **جَعْل ساز:** صفت. [ع. جَعل + ف. ساز] ڪوڙو بنائيندڙ. فريبي. ڪوڙا دستاويز لکندڙ. ڪوڙيون صحيحون ڪندڙ.

– **جَعْل سازي:** ث. ڪوڙن دستاويزن لکڻ يا ڪوڙين صحيحن پائڻ جو ڪم. ٺڳي – فريب – دَغا – هٿ جو ڪيڏ.

– **جَعلي ج جَعلي:** صفت. نقلي – بناوٽي – هٿ جوٺاهيل – هٿراڌو. ڪوڙو (دستاويز، سڪو وغيره).

• **جُغرافيَہ، جُغرافي:** ث. جاگرافي. زمين جي مٿاڇري جو علم. جيڪو زمين جي آبادي، ان جي وڻن ٻوٽن ۽ حيوانات وغيره جون حالتون بيان ڪري.

• **جُغْرافِيَہ دانُ:** ذ. جاگرافي جي علم ۾ مهارت رکندڙ.

• **جَغْرُ ج جَغْرَ:** ذ. ڪار اکيو (سياه چشم) ۽ ڊگهن پرن وارو شڪاري پکي لَغڙُ – جونرُ.

• **جَغْرَ ج جَغْرُوْنَ (ڪ):** ث. صفت. بلڪل اَپري (چوپائي).

• **جغولي ج جَغوليون (ٿ):** ث. اها ڏور جا باز کي ٽنگ ۾ ٻڌجي (جڏهن هٿ تي ڪٽبو آهي).

• **جَفا ج جَفائُون:** ث. [ف] ظلم – ستم – انڌيرُ – زيادتي – تَشَدُّد – ناانصافي – جور – جارُ – ڏاڍائي – زبردستي – سختي – مارَ ڪُٽَ – ڏُکُ – ڏنجهُه – درد. تڪليف – دقت. ڪشالو – مصيبت. بي وفائي – اُهي ڪرتب، جن سان ظلم، زوري ۽ بي انصافي ڪئي وڃي.
– **جَفاپيشه، جَفاجُو:** ذ. صفت. ظالم – ستمگر. معشوق – زيادتي ڪرڻ وارو – ستائيندڙ.
– **جَفاشعار جَفاڪار:** ذ. صفت. ظالم – ستمگر – بيرحم. معشوق – هردم ستائڻ وارو.
– **جَفاڪَش:** ذ. صفت. محنتي – سختي سهندڙ. عاشق – اڻ ٿڪ پورهيو ڪرڻ وارو – اَورچ – هردم پاڻ پتوڙڻ وارو.
• **جُفْتُ ج جُفْتَ:** ذ. [ف] جوڙو – جُٽ – ٻِٽُ. ٻَڏي – ٻِٽو – "طاق" جو ضد. (صفت). هڪجهڙو.
– **جُفتي:** صفت. جوڙو – ٻِٽو – ڳنڍيل – نَرَ ۽ ماديءَ جو پاڻ ۾ ملڻ.
• **جَفَرُ:** ذ. [ع] اهو علم جنهن جي وسيلي غيب جون خبرون معلوم ڪجن – آينده ٿيڻ وارن واقعن جو علم.
– **جَفري:** ذ. جفر جو علم ڄاڻندڙ.
• **جَڪَ:** ذ. خارون – ساڙَ – وَڏِ (اندر ۾). ٻُورَ – غصّي ۾ جوش جون حالتون.
– **جَڪَ اُجهڻ:** خارون اجهڻ – خار اجهڻ – ساڙ اجهڻ – جوش جاڳڻ.
– **جَڪَ ڪائڻ:** خارون ڪائڻ – ساڙ ڪائڻ. جوش ڪائڻ.
• **جَڪُ ج جَڪَ:** ذ. واهه جي تري ۾ ٻڌل بَندُ (جو لڪڙين ۽ تارن سان ٻڌو ويو هجي) – ٻَندو. ڪچي ڪوهيءَ جي تري ۾ ٻڌل ورڙو (ڪ). ڍِنگرُ. لَيُن ۽ جارين جا چينيا (جو ڪوري، ڄرو وغيره ۾ پارڻ جو ڪم ڏين). کوهه جو جَڪُ (ڪ) هيانءَ تي چڙهيل ڳرانهه.
• **جِڪَ ج جڪون:** ث. ٻڪريءَ جي ڳَلَ مان نهيل ڏٻي (جنهن ۾ تيل، گيهه وغيره وجهجي). "زڪ".
• **جُڪَارُ (ڪ):** ذ. صفت. آڏ ڏايو.
• **جَڪِرِ جَڻُ:** مصدر. ساٿو ٿيڻ (جيئن نانگ ڏنگ هڻڻ کان پوءِ ٿيندو آهي) – بي سَتو ٿيڻ.
• **جَڪِڙڻُ:** مصدر. [سن. يڪٽ + ڪَرڻ] ڪشي ٻڌڻ – جڪي ٻڌڻ – قابو ٻڌڻ. سوگهو جهلڻ. ڪَسَڻ. هٿڪڙي هڻڻ.
– **جَڪِڙائڻُ:** مصدر. "جڪڙڻ" مان متعدي بالواسطه. سوگهو ٻڌائڻ. قابو ڪرائڻ.
– **جَڪِڙجڻُ:** مصدر. "جڪڙڻ" مان فعل مجهول. سوگهو ٻڌجڻ – قابو ٿيڻ.
– **جڪڙي ڇڏڻ:** ٻڌي ڇڏڻ. سوگهو ڪرڻ. ڪڙي ڇڏڻ (زنجيرن سان). ٻڌي سوگهو ڪرڻ. وڪوڙي ڇڏڻ – قابو ڪري ڇڏڻ.
• **جِڪس:** ظرف. جيڪس – شايد. "جِڪس ياد ڪياس وَرِ وڃي وٺڪارَ ۾" (شاهه).
• **جَڪَڻُ:** مصدر. ڪائيڻ، تارن يا ٻانٺ وغيره سان ڪنهن واهه يا موري کي بند ٻڌڻ – ٻَندو ڏيڻ. وريو ٻڌڻ (ڪوهيءَ کي). ٻَڪڻ – ٻَڪ ڪرڻ – يخي هڻڻ.
• **جَڪو:** صفت. رَندو هٽي لَسو ڪيل – رَنديلُ.
• **جَڪَ:** ث. ٻَڪَ – يَخي – جهَڳي. جڏو ڪم. ڪوڙ – بڪواس – جَڪَ. خارَ.
– **جڪ جڪ لائڻ:** ٻڪ ٻڪ ڪرڻ – يخي هڻڻ – بڪواس ڪرڻ – اجايو متو ڪائڻ.
– **جَڪ مارڻ:** اجائي ٻَڪ ڪرڻ – متو هڻڻ. ڪوڙ ڳالهائڻ. خار ڪائڻ. ٻِتاڪون هڻڻ – بيسود ڳالهيون ڪرڻ.
– **جَڪي ج جَڪي:** صفت. ٻڪ ڪندڙ – يَخي هڻندڙ. اجايو ڳالهائيندڙ – بڪواسي.
• **جُڪَ:** ث. [سن. جُش = ايذاءِ رسائڻ]. ايذاءُ – ڏَرد – ڏنجهو. مصيبت – تڪليف – ڪُڌڪو – ڳَتي – فِڪر – جهوري – آنڌ مانڌ.
• **جُڪات (ل):** ث. جُتي.
• **جُڪائڻُ (ت):** مصدر. "جڪڻ" مان متعدي بالواسطه. ڏکوئڻ – تڪليف ڏيڻ. رنجائڻ. ڳَتيءَ ۾ وجهڻ.
– **جُڪ جُڪ هڻڻ:** ڳتي هڻڻ – اُلڪو هڻڻ – فڪر هڻڻ – اونو هڻڻ. آنڌ مانڌ هڻڻ – ڪُڌڪو لڳڻ.
• **جَڪَرَ (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **جَڪَرُ:** اسم خاص. تعلقي واره ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **جَڪرا:** اسم خاص. هڪ قبيلي جو نالو.
• **جَڪرادي:** اسم خاص. تعلقي ڪوٽ محمد (جيمس آباد) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **جَڪرالو:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **جَڪرائي:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو (5 پاڙا. سابوائي يا ساواڻي، درگاڻي، موحاڻي، دوداڻي، سياه ڦاز). تعلقي ڪشمور ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **جَڪراڻو:** اسم خاص. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ٽبي، ۽ ديهه جو نالو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• ٻَڪِرو: اسم خاص. ٻڪرن جي قبيلي جو – وڏو سخي سنڌ جو هڪ حاڪم "ڄام ٻڪرو". تعلقي ڪڪڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• ٻَڪِرِيُ: اسم خاص. تعلقي فيض گنج ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• ٻَڪَڙَ(ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• ٻَڪَڻُ: مصدر. بَڪڻ – بَڪ ڪرڻ – جهڳي هڻڻ. اجايو مٿو هڻڻ. هُل ڪرڻ. ڪاوڙجڻ. ڪار ڪائڻ – جڪ مارڻ. "ڳولي ڳهاڳهائي ڳهڙي جت جڪن تا جانار" (شاهه).
• ڄُڪَڻُ: مصدر. ڏکڻ – سُور ٿيڻ. ايذاءُ ٿيڻ. ياد اچڻ – هُرَڻ. اونو ٿيڻ – ڳڻتي ٿيڻ. اوسيڙو ٿيڻ. چِڪڻ (قَتُ).
– ڄُڪُو ڄ ڄُڪَا: صفت. ڏکوئيندڙ. چِڪندڙ (قَتُ) ڳڻتيءَ وارو.
– ڄُڪِڻي ڄ ڄڪڻيون: ث. ڳڻتي – فڪر
• ٻَڪِي (ڪ): ث. ٻَخِيُ – جهَڳِي.
– ٻَڪِي هڻڻ: جهڳي هڻڻ – ٻخي هڻڻ – بڪواس ڪرڻ.
• ڄُڪِي ڄ ڄُڪيون: ث. ڏک – اَهنج – ايذاءُ. مصيبت – ڏَنجهو. ڏک ٻُکَ. "جو راءِ وٽ رات رهي، تنهن کي ڄڪي ڄانڪيتان نه ٿئي" (شاهه). هيڄ (ڪ). لالچ (ڪ).
• ٻَڳُ ڄ ٻَڳَ: ذ. [انگ. Jug] پاڻي وغيره وجهي رکڻ جو ٿانءُ وڏو پيالو جنهن ۾ هٿيو هجي – گهُگهِي – صُراحي.
• ٻَڳاتِي ڄ ٻَڳاتِي: ذ. صفت. خيرات يا زڪواة وٺڻ وارو.
• ڄُڳَت: ث. بندگي. خيال. ڌيان. استغراق. مُراقَبو.
• ڄڳِتي (ت): ذ. صفت. هڪ خيال وارو – يڪمنو – اِسْتِغْراقُ يا مُراقبو ڪندڙ. ڏسو ڄُڳت.
• ٻَڳْدالي: ث. جدگالي (سنڌي ٻولي جيڪا ڪي قبيلا بلوچستان ۾ ڳالهائين).
• جِگَرُ جِگِرُ ڄ جِگَرَ: ذ. [ف. جِگَرْ] پيٽ جي رئيس عضون مان هڪ جو نالو – جيرو – ڪليجو – دل – جِيءُ – جانِ – طاقت – زور – ٻَلُ – همت – حوصلو – جرائت – مَحال. ويجهو عزيز – رَتُ. سڄڻ – پيارو – محبوب – معشوق. اولاد. دوست.
– جگر ٻَنْدُ: ذ. پٽ. تمام ويجهو عزيز جهڙوڪ پاءُ وغيره. جان ڪان به پيارو.
– جگر جگر هئڻ: پنهنجو وري به پنهنجو هئڻ – عزيز ڪهڙي به حالت ۾ وري به عزيز آهي – پنهنجي جو سيڪو خيال ٿو رکي.
– جگر جو رَت پيڻ: ڪاوڙ مارڻ. تڪليفون ڏسڻ – ڏکڙا سهڻ.
– جگر دوزُ: ذ. صفت. جيري تي اثر ڪندڙ – جگر ساڙيندڙ.
– جگر کي شاباس هجڻ: همت کي آفرين هئڻ – حوصلي کي شاباس هئڻ. آفرين هئڻ – دليريءَ جو ڪم ڪرڻ.
– جگر گوشه: ذ. پٽ. جگربند.
– جگر ڦاٽڻ: سخت صدمو رسڻ. ڪنهن جي مصيبت ڏسي نه سگهڻ. هينئون ڦاٽڻ (ڏپ، صدمي وغيره کان). مري وڃڻ.
– جِگري: صفت. جگر جو – دل وارو – دلي "جگري ڏک، وغيره". پيارو – دل گهريو – سچو – گهَرو دوست – عزيز وغيره.
– جِگري ڏَکُ: ذ. جگر وارو ڏک – سخت صدمو. مرتمار ڏکُ – لاعلاج مصيبت يا صدمو. اهڙو داغ جو ڌوپي نه سگهي.
– جِگري ناتو: ذ. دلي ڳانڍاپو – رت جي مائٽي. ڏاڍو پيارو. ڳهاٽو. سُٻَنڌ.
• ٻَگراڻي (ڪ): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• ٻَگِسي: اسم خاص. [سن. ٻَگَتْ + ناٿ = دنيا جو مالڪ] ايشور جو صفاتي نالو. ناٿ ڌرم وارن تي هڪ گُروءَ جو نالو.
• ٻَگِيسَ ٻَگيرِي: ث. اها رقم جا هڪڙي بينڪ مان ٻيءَ بينڪ ڏانهن موڪلجي.
• ٻَڳُ ڄ ٻَڳَ: ذ. [سن. ٻَگَتْ] دنيا – جهان – سنسار – عالَمُ – زمانو – مخلوق.
• ٻَڳُ ڄ ٻَڳَ: ذ. [سن. يَگْيَه. يَڳْ = قربانيءَ سان پوڄا ڪرڻ]. قرباني – يَگ. ڪوبه ڌرمي يا پُڃ جو ڪم.
– ٻَڳ آڌارُ: صفت. دنيا جو پروسو. خدا تعاليٰ.
– ٻَڳ بيتِيُ: جيڪي ڪجهه ٻين تي گذري رهيو هجي. زماني جون حالتون. قصا – ڪهاڻيون.
– جڳ پالُ: صفت. جڳ کي پالڻ وارو – رزاق.
– ٻَڳ پتِي: ذ. صفت. دنيا جو مالڪ. حاڪم.
– ٻَڳ ڄاتي: ڏاڍو مشهور. مُلڪَن ۾ مشهور – وڏي معرفت وارو.
– جڳ جي ناتي ٻتجڻ: سيڪنهن جو بنا اُجوري ڪم ڪرڻ. مفت ۾ خدمت ڪرڻ.
– ٻَڳ ڏاتا: ذ. صفت. ملڪ جو والي – بادشاهه.
– جگديِشُ: ذ. صفت. [سن. جَگَدِيشْ. ٻَگَتْ = جهان + اِيشَ = حڪمران. اِيشْ = حڪم هلائڻ]. سڀي جهان جو مالڪ – ايشور.
– جڳ ڏام ڪرڻ: دنيا کي فيض رسائڻ – عام خَلق جي خدمت ڪرڻ.
– جڳ ڪرڻ: ڌرمي پُڃُ. ساڌو فقيرن ۽ عام خلق کي کارائڻ. ڏسو "ٻَڳُ".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **جڳياسي:** ذ. ايشور جو طالب — سچو درويش.

• **جُڳُ ج جُڳَ:** ذ. [پرا. جُگَ. سن. يُگَ] زمانو — وقت — دؤر — عرصو — اَيامُ (هندو فلسفي موجب دنيا کي پيدا ٿئي چار جڳ ٿيا آهن. سَتَ جُڳُ، ترِيتا جُڳ، دُواپر جُڳ، ڪَلجُڳ) ٢. جُڳُ (سن. يُگمَ) جوڙو، ٻاجاري وغيره

— **جُڳان جُڳ:** ظرف. زماني کان — عرصي کان. ڀيڙهين کان — آوائل کان.

— **جُڳُ ٻَڌڻ:** جوٽا راند ۾ داءُ هارائڻ. اِني ڏڪر راند ۾ ڇهه ڏڪر پورا ٿيڻ.

— **جُڳُ جُڳُ:** ظرف. هميشه ـ سدائين — دائمي — اَبدي.

— **جُڳ ڦِٽڻ:** چوپڙ راند ۾ هڪ چيلي ۾ گڏ ٽيل سارين جو ڦٽڻ: چوپڙ راند ۾ هڪ چيلي ۾ گڏ ٽيل سارين جو ڦٽڻ يا ڌار ٿيڻ. "جُڳ جني جا سيئي سلامت، جا ڦٽي سا مارِي" (شاهہ).

— **جُڳُ ڪرڻ:** گڏ ڪرڻ — جوڙ ڪرڻ.

• **جُڳائڻ:** مصدر. ٺهڻ — ٺهي اچڻ — موزون هئڻ. مناسب هجڻ.

— **جُڳائيتو، جُڳائيندو:** صفت. جُڳائيندڙ — ٺهندڙ. مناسب — لائق.

• **جُڳَتُ ج جُڳَتَ:** ذ. [سن. جَڳَتْ. ڳَمُ = وڃڻ] جهان — دنيا — سنسار — ڪائنات — جُڳُ — عالَمُ.

• **جُڳَتِ:** ٿ. [سن. يُڪتِهِ] سنپال — خبر گيري — خيال — جوڙتوڙ — ناهہَ نُوهہ — سازش — صفائي — سنائي — پرهيز — رَڪَ — ڪرِي — ڪاريگري — چالاڪي — هوشياري — استادي — طرز — ڍَنگُ — انداز — قدرت جو پيدُ — دليل — تجويز.

— **جُڳتِي ج جُڳتِي:** ذ. صفت. سنپال وارو — سنجم وارو — ڪرياتو — رَڪَ وارو — پرهيزگار — مُتقِي.

• **جُڳَتَ، جُڳتِي (ٿ):** ذ. ايڪو — ٻڌي — اتّحاد — ناهہ — صلح — هيڪڙائي.

• **جُڳت سنگ:** اسم خاص. تعلقي ڪوٽ غلام محمد (جيمس آباد) ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جُڳتياڻي:** اسم خاص. هندن (عاملن) جي هڪ آکهہ جو نالو.

• **جُڳَتَ (ل):** ذ. جَڳتَ — جُڳَ — دنيا — سنسار — عالَمُ — جَهانُ. ڏسو "جَڳَتَ".

• **جُڳپالُ:** اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ديهہ جو نالو — جهان کي پالڻ وارو.

• **جُڳَنڊ ج جُڳنڊَن (ڪ):** ٿ صفت ٻنهہ اَپري (چوپائي) — جَغز (ڪ).

• **جَڳِسياڻي:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جڳنناٿي:** ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم (جو اُچو ٿئي). اُهو ٿانءُ جنهن ۾ جوڳي فقير ڪاڏو تيار ڪن. ڏسو "جڳننات".

• **جَڳڻُ:** مصدر. روشن ٿيڻ — ٻرڻ. چمڪڻ. ڏڪڻ — ڏڳڻ (باهہ). جاڳڻ (ننڊ مان).

• **جَڳنو:** اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جَڳهہ، جَڳِهہ ج جَڳهُون، جَڳهيُون:** ٿ. [ف. جگا] هنڌ — ماڳ — جاءِ ـ جوءِ ـ آستان. گهر — مَنزل — ٺڪاڻو — موقعو — مڪان. بيٺڪ. رستو — لنگهہ. ٽڪري (زمين جي) — وُسعت — گنجائش. عُهده ـ آسامي — ملازمت.

— **جَڳهہ ڏيڻ:** جاءِ ڏيڻ. ويهارڻ. نوڪري ڏيڻ.

— **جَڳهہ ڪرڻ:** جاءِ ڪرڻ. هٽي هنڌ ڪرڻ. پاٽاري ناهڻ.

• **جَڳياسي:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

• **جَلّ:** فعل ماضي. [ع] وڏو ٿيو (وڏو آهي — شان وارو آهي).

• **جَلّ جَلالہ:** جملو. وڏي آهي اُن جي بزرگي! وڏو آهي هن جو شان!

• **جَلُ:** ذ. [سن. جَلْ = پاڻي] پاڻي — آبُ — جَرُ — نِيرُ (گوڙهن جا).

— **جَلُ ٿَلُ:** ذ. پاڻي ۽ خشڪي — جَر ٿَرُ.

— **جل ٿل ڪرڻ:** ٻوڙ ٻوڙان ڪرڻ. پاڻي ئي پاڻي ڪرڻ. (مينهن يا ٻوڏ جو).

— **جَل پاڻي ڪرڻ:** نيرن ڪرڻ.

— **جل پرلئي:** ٿ. ٻوڏ — زبردست ٻوڏ. ڏسو "پرلئي".

— **جَل پنڇي:** ذ. آبي پکي — پاڻي جو پکي.

— **جَل مانس، مائهو:** ذ. هڪ قسم جو خيالي ماڻهو جنهن لاءِ چون ٿا تہ سمنڊ ۾ اندر رهندو آهي.

— **جَل مائهو هجڻ:** عجب جهڙو ماڻهو هجڻ.

— **جَل مَئي:** ٿ. تمام وڏي ٻوڏ.

— **جَلئي:** پاڻيءَ واري — آبي. "جَلئي جُهپت جي سيئي حاضر ۾ حڪما". (فقير محمد ماڇي).

• **جَلُ نِمَر:** ٿ. لوٽڪ جهڙو سنهڙن پنن سان ٻوٽو.

• **جَلُ ج جَلَ:** ذ. ساڙُ — ڪامَ — ٻَچُ. "ڪارون وس وڏا ڪري، اٿس جوش گهٽائي جل" (رمضان واڍو). ڪاوڙ جو اُڌمو. جَڪُ — جولانُ — سوزُ. باهہ — ساڙو.

– **جَلاَنَ:** رنڊڪ – جهَل. ساڙ. "تہ ڪِٿو ويچاريءَ وسِ وڌو، پر جلان ڪي جبلن" (ميون عيسو).

• **جَلُ ۽ جَلَ (ڪ):** ذ. ڏاتِ مان ٺهيل عاليچو. فراسي، ڪيس وغيره جو اُٺ جي پاڪڙي تي وجهڻ يا هنڌ تي وڇائڻ لاءِ استعمال ٿئي). رَچُ جو هڪ قسم (ڪ).

• **جَلا:** ظرف. [ع. جَلاَ = نيڪالي ڏيڻ] ملڪ مان ڪڍي ڇڏڻ – لوڏي ڪيڏڻ. هي لفظ "وطن" سان گڏ استعمال ٿيندو "جلاوطن".

– **جَلاوَطَن:** صفت. وطن کان ٻاهر – ملڪ مان لوڏيل – وطن کان ٽڙيل.

– **جلاوطن ڪرڻ:** ملڪ نيڪالي ڏيڻ – ديس نيڪالي ڏيڻ.

– **جلاوطني:** ث. ملڪ نيڪالي – ديس نيڪالي.

• **جِلا:** ث. [ع. جَلاَ = چمڪائڻ] چمڪو – اوجر – صفائي. روشني. رونق.

– **جلا ڏيڻ:** چمڪائڻ – اُجارڻ – صيقل ڪرڻ.

• **جُلابُ ۽ جُلابَ:** [ف] دست آڻيندڙ دوا. دَستُ – پيٽُ – اِسهالَ.

– **جُلاب ڏيڻ:** دست آڻيندڙ دوا ڏيڻ. هَنگائڻ (تڪليف ڏيڻي).

• **جَلاجَل:** ذ. [ع. جَلجَل = وَڄڻ – گَجڻ] ساز جو هڪ قسم – جانجهہ.

• **جَلادُ، جَلادُ ۽ جَلادَ:** ذ. [ع. جَلَد = چهبڪ هڻڻ] چهبڪَ يا ڪوڙا هڻڻ وارو – ڪَلَ لاهڻ. قتل ڪندڙ يا ڦاسي ڏيندڙ. اهو ماڻهو جنهن تي قانون طرفان ماڻهوءَ کي ڦاسي ڏيڻ جو ڪم رکيو ويو هجي. ظالم بي رحم. جفاڪار – ڪٺور – وڏو پاپي – معشوق.

– **جلاد پڻو:** ذ. ظلم – بي رحمي – بي قياسي.

– **جلاد فلڪ:** ذ. مريخ – منگل (گره).

• **جَلادَت:** ث. [ع] بهادري – جوانمردي. چُستي – ڦُرتائي. زور – بَلُ – طاقت – سگهہَ.

• **جَلالُ:** ذ. [ع] بزرگي – وڏائي – عظمت. شانُ – دٻدٻو – شوڪت. غصو – ڪاوڙ – ڏمر – جوش. (اسم خاص) تعلق ميرو خان ۾ هڪ تپي ۽ ديهہ جو نالو.

– **جَلالَت:** ث. عظمت – شان شوڪت – وڏائي. جوش – غُصو – ڪاوڙ – ڏمر – قهر – غضب.

– **جَلالي ۽ جَلالي:** ذ. صفت. جلال وارو – غضبناڪ – جهيڙاڪ – سخت ڪاوڙ ڪندڙ.

• **جَلالاڻي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. ٽنڊي محمد خان، ڪوٽ ڏيجي ۽ فيض گنج تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **جَلال پُور:** اسم خاص. تعلقي ٺٽل ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جَلالجي:** اسم خاص. تعلقي فيض گنج ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جَلاَن:** صفت. ڇڏيل – ترڪ ڪيل. (اسم خاص) تعلقي ڪوٽ غلام محمد (جيمس آباد) ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جَلاوَت:** ث. جَلڻ – ساڙ – حَسَدُ – تپسو – ڪارُ.

• **جَلائڻ:** مصدر. [سن. جُوَلَ] باهہ ڏيڻ – ساڙڻ – ٻارڻ. حسد ڏيارڻ – ساڙ ڏيڻ. ريس ڏيڻ.

– **جَلائو ۽ جَلائُو:** ذ. صفت. جلائڻ وارو – جَلائيندڙ – ساڙيندڙ. ٻارڻ لاءِ (ڪاٺي).

– **جَلائي ڇڏڻ:** ساڙي ڇڏڻ – ٻاري ڇڏڻ (جيءَ، اندر، جسم) طعنا تنڪا ڏيئي اندرُ ساڙڻ.

• **جَلبُ:** اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جَلباڻي:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو. واره، نوشهري، ڳڙهي خيري ۽ ميرواهہ تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **جَلبو ۽ جَلبا:** ذ. جلوو.

• **جَلترنگُ ۽ جَلترنگَ:** ذ. ساز جو هڪ قسم (پاڻيءَ سان ڀريل پيالا، جن کي ڪانين سان وڄائي مختلف آواز ڪيجن).

• **جَلتُو:** صفت. سڙندڙ – ٻرندڙ – جَلندڙ. جوش ۾.

• **جَلپُ** : روشني. سيڪُ. "جَلپ جَلندي نہ ڏٺي، ساندي سگهي نہ سورا" (ميون عيسو).

• **جَلجلو (ث):** ذ. ڪاوڙ – غصو. ڪنبڻي.

• **جَلدُ:** ظرف. [ف] تکو – تڪڙو – تيز – سگهو – جهٽ پٽ – تُرت – بنا دير. ٿوري دير ۾. يڪدم – فوراً.

– **جَلدائي ۽ جَلدائيون:** ث. سگهہ – تڪڙ – تِڪائي – تيزي – سختي. "جبل جلدائيون ڪري، تِڪ ڏيکاري تاءِ" (شاهہ).

– **جَلدباز:** ذ. صفت. تڪڙ ڪندڙ – بي موقعي جلدي ڪندڙ – هميشہ تڪڙو ڪم ڪندڙ – اُبهرائي ڪرڻ وارو – ڌيرج يا ويچار نہ ڪرڻ وارو.

– **جَلدبازي:** ث. تَڪڙِ _ شتابي – اُبهرائي – تيزي – تڪائي.

– **جَلدُ بجَلدُ:** ظرف. جهَٽ پَٽ – تڪڙو – تمام جلد – هاٿي جو هاٿي – هتي جو هتي.

– **جَلدي:** ظرف. سگهو – جهَٽ پَٽ – جلدي. (ث) سگهہَ.

• **جُلدُ، جِلدُ:** ذ. [ع] ڪَلَ – چمڙو. ڪتاب جو مٿيون پٺو – پوش (ڪتاب جو). ڪتاب جو هر هڪ وڏو حصو (جو جدا ڪتابي صورت ۾ هجي).

– **جُلدُ بَندُ:** ذ. ڪتابن کي جلد ٻڌندڙ – جُلدُ ساز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **جِلدَبَندي:** ث. ڪتابن کي جِلد ٻڌڻ جو ڪم – جِلد سازي.

• **جَلسو ج جَلسا:** ذ. [ع. جَلسَہ > جَلَس = ويهڻ] مجمع – هُجُوم. مجلس (وعظ، راڳ وغيره جي) – محفل (خوشيءَ جي). ناهہ ٺوهہ – هار سينگار – نماءُ – ڏيکاءُ. نماز ۾ سجدو ڪري پهريون دفعو ويهڻ – خطيب جو ٻن خطبن جي وچ ۾ ويهڻ.

– **جَلسو ڪرڻ:** ڪنهن خاص موقعي تي ماڻهو گڏ ڪرڻ. هار سينگار ڪرڻ.

• **جَلغوزُ چلغوزَ:** [ف] ذ. ڏيال جي وڻ جو ڦرُ. نيزو (هڪ خشڪ ميوو).

• **جَلتاڪُو ج جَلتاڪا:** ذ. صفت. چالاڪ – تکڙو – ڦڙت – چُست – تيز – تکو

• **جَلق:** ث. [ع] مُٺ هڻڻ – مشتزني.

• **جَلڪ ج جَلڪون (ڪ):** ث. اُها ڪاٺي جا سَٽ، اَنُ وغيره وَڍڻ ۽ ڏيري ٺاهڻ ۾ ڪم اچي.

• **جَلڪُ (ڪ):** ذ. چِٺ ڪاٺين مان ٺهيل اٺت جو چَڪرو.

• **جَلڪارُ ج جَلڪارُون:** ث. چمڪو – تجلو – چمڪات.

• **جَلڪَ ڦَنگو (ڪ):** ذ. پرت جو هڪ قسم.

• **جَلنَدَرُ:** ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ پيٽ ۾ پاڻي پرجي ويندو آهي ۽ پيٽ ڦوڪجي ويندو آهي). اُليءَ (جي بيماري).

– **جَلنَدَري:** صفت. جلندر جي بيماري وارو. جلندر شهر جي رهڻ وارو.

• **جَلڻُ:** مصدر. [پرا. جلڻ. سن. جُولَن. جُولُ = ٻرڻ] سڙڻ – ٻرڻ – ڪامڻ – پچڻ. پَسَر ٿيڻ. حسد ڪرڻ – ساڙ رکڻ – پوسرڻ. رَجهَڻ (اندر ۾) – ڪڙهڻ – رشڪ ڪرڻ.

– **جَلڻُ ج جَلڻَ:** ذ. ساڙ – جَلُ – ڪامُ – پَچُ. حسد – بُغض.

– **جَلڻي ج جَلڻيُون:** جلڻ جي حالت – ڪامَ – پَچُ.

• **جَلڻُ:** مصدر. ذليل ٿيڻ – خوار خراب ٿيڻ.

• **جلو (ل):** ذ. جَلڻُ – ساڙو – ٻارڻُ. آزار – مصيبت. ڏک – رنج. "آنکي آريءَ جام جو جيڏيون ناهہ جلو". (خليفو نبي بخش).

• **جَلوتري:** ث. پسارڪي وکر جو قسم.

• **جِلوڌُ:** ذ. لَغامُ – واڳ. ڪوتل گهوڙو (جو امير امرا اڪثر سينگاري پاڻ سان ڪٽندا هئا). شان شوڪت. ٺَٺُ (سواريءَ جو). تجمل – رَونَقَ. همراهي – ساٿُ.

– **جِلودارُ:** ذ. اهو ماڻهو جو گهوڙي جي واڳ وٺي هلي يا گهوڙي سان گڏ هلي – نوڪر چاڪر – حاضر باش – اَردلي.

• **جَلوان يَلوان:** (ل): صفت. چريو – اڌ مغزي. پاڳل – بيوقوف.

• **جَلوَت:** ث. [ع. جَلوَة] عام جاءِ. ظاهر داري، خلوت جو ضدّ – سيني جي سامهون – ڏيکاءُ – نُمايش.

• **جَلوَتري:** ذ. ڳل جو هڪ قسم. پسارڪي وکر جو هڪ قسم.

• **جَلوَسُ ج جَلوَسَ:** ذ. [ع. جَلَس = ويهڻ] تخت تي ويهڻ. بادشاهن يا اميرن جي سواري. ڪنهن خاص موقعي تي گهڻن ماڻهن جو گڏجي گشت ڪرڻ. شهر گشت.

• **جَلوو ج جلوا:** ذ. ڏسو "جَلوَہ".

– **جلوو ڏيکارڻ:** جلوه ڏيکارڻ – ديدار ڪرائڻ – دَرشن ڏيڻ.

– **جلويدار:** صفت. جلوه دار – رونقدار – چمڪندڙ – تجلي ڏيندڙ.

• **جَلوَہ:** ذ. [جَلوَ = روشن ڪيو] ماڻهن کي پاڻ ڏيکارڻ جي حالت – نظارو – ديدار – روشن. ڏيکاءُ. تجلو. رونق – چمڪو – ٺٺ – پيڪو – نُور – مٿيا – پرتاب. شان – ناز و انداز سان هلڻ.

– **جلوه آرا:** ذ. صفت. ديدار ڏيکاريندڙ – هار سينگار ڪري درشن ڏيڻ وارو.

– **جَلوه آرائي:** ث. ديدار – نظارو – روشن. نمايش – ڏيکاءُ – تجلي.

– **جلوه افروز گر نما:** ذ. صفت. خاص سينگار ڪري ديدار ڪرائڻ وارو.

– **جَلوه افروزي، گري، نمائي:** ث. جلوه آرائي – سينگار ڪري پاڻ پسائڻ جي حالت – بزرگن جي زيارت – نوراني چهري جو درشن ڏيڻ.

• **جَلوه دار:** ذ. صفت. جلوي وارو – روشن – چلڪندڙ. ڏيکاءُ وارو – رونق وارو – تجلي دار.

– **جَلوه گاهہ:** ذ. اُها جاءِ جتان نظارو پسجي. نظاري وارو هنڌ. ديدار يا درشن ڪرڻ واري جاءِ. زيارت ڪرائڻ واري جاءِ.

• **جَلويدار:** صفت. جلوه دار – جلوي دار. روشن – چمڪندڙ – تجليدارُ.

• **جَلهَہ:** ث. هڪ رسم طور شاديءَ جي موقعي تي گهوٽيتن جي زالن جو ڪنوارين جي گهر ۾ قطار ٻڌي آهستي آهستي هلڻ.

• **جُلهَہ ج جُلهُون:** ث. [سن. ع. جَرح]. ڪاهہ – هلان – حملو – اُلر. ماڻهن جو ميڙ (ڪ). خون جو معاوضو (سڱ جي صورت ۾. جا ڪوهستان جي رسم آهي).

— **جُلهہ ڪرڻ:** حملو ڪرڻ – اُلر ڪرڻ. ڌڪائڻ.
● **جُلڪُ (ت):** ذ. جُلهہَ. ڪاوڙ.
— **جلڪ ڪرڻ:** جُلهہ ڪرڻ. ڪاوڙ ڪرڻ.
● **جَلي:** صفت. [ع] ظاهر – چٽو – پڌرو – ڪُـليل. ڏاڍيان – وڏي آواز ذڪر – ("خَفي" جو ضد). وڏا چٽا اکر.
● **جلي (ڪ):** ذ. ڳاهہ جو هڪ قسم (پن جهڙا ٿين).
● **جَليب ج جَليبَ:** ذ. غلام – ٻانهو – خريد ڪيل نوڪر.
● **جَليب:** صفت. مٺو – شيرين. جليبي.
● **جليبَـرُ (جليبا):** ذ. ٽُوٽ. ڏاس جو نهيل ڏڳهو ڪوٽ (ڪ).
● **جليبي ج جليبيُون:** ث. مٺائي جو هڪ قسم – بيسڻ ۾ کنڊ جي چاش مان وَرَ وَڪڙ تي تيار ڪيل مٺائي – گهَرُ.
● **جليبيُون (گھہ ل):** ذ. پرت جو هڪ قسم – گول گول تِـڪڙن وارو پرت.
● **جَليجي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● **جَليسُ:** ذ. صفت. [ع. جَلس = ويهڻ] پرسان ويهڻ وارو – گڏ ويهندڙ – ساٿي – صُحبتي – گڏ گذاريندڙ.
● **جَليل:** ذ. صفت. [ع. جَلّ = وڏو ٿيو – وڏو ٿيڻ] وڏائيءَ وارو – وڏو – بزرگ. شان وارو. جلال وارو. خدا تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو. "الست ارواحن کي، جڏهن جاڳايو جليل" (شاهہ).
— **جَليل القَدر:** ذ. صفت. وڏي قدر ۾ منزل وارو. وڏي شان وارو – وڏي مرتبي وارو – عالي مرتبہ.
● **جَمُ:** [ع] انبوهہ – هجوم. ميڙ – جماعت.
— **جَم ڪرڻ:** جمع ڪرڻ – گڏ ڪرڻ. "ترُ نہ نيندين تنهن مان، جو جوڙي ڪيڙ ءِ جَمُ". (مراد فقير).
— **جَم غَفير:** ذ. وڏو مجموعو – وڏو هجوم – انبوهہ ـ ميڙ – ميلو.
● **جَم:** ظرف. هڪ جاءِ ـ استر – آرام. "هنيون جم نہ جاءِ، سدا اوڏ وڳ جيئن".
● **جَمُ:** ذ. [سن. يَمُ موت جو ديوتا] ڪال – موت. سخت سزا – سيڪت.
— **جم ڏيڻ، جَمُ ڏئي چلڻ:** سخت سزا ڏيڻ. مار ڏيڻ – ڏڪُ ڪيدي ڇڏڻ.
● **جِمَ:** ظرف. [جڻ + مر > جم] مِثان – شايد "جمَ جهلجي واءِ ڪين، منڌڙيون موٽن" (ميون عيسو).
● **جَم:** [ف] ذ. جمشيد بادشاهہ جي نالي جو مُخفف.
● **جَماتَ ج جَماتُون:** ث. "جماعت" جي بگڙيل صورت.

— **جَماتي ج جَماتي:** ذ. جَماعتي.
● **جَمادُ ج جَمادات:** ذ. [ع. جَمَد = جمڻ] اها شيءِ جا جنهن ۾ وڌڻ ۽ ويجهڻ جي قوت نہ هجي (جهڙوڪ پٿر، ڌاتو وغيره) بي جان شي.
● **جمادي الآخر جمادي الثاني:** ذ. [ع] هجري سال جي ڇهين مهيني جو نالو.
● **جمادي الاول:** ذ. [ع] هجري سال جي پنجين مهيني جو نالو.
● **جمارائي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (ت). تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● **جَماري (ڪ):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
● **جَمارڻُ (ٿ):** مصدر. جمائڻ (ڪير وغيره).
● **جَمّازُ ج جَمّازَ:** ذ. [ع. جَمزَ – تکو هلڻ] تکو هلندڙ اُٺ. (مهري) اُٺ سوارُ. ث. [بلوچي] اُٺ جي هڪ هلٽي، پنڌ يا رفتار جو نالو.
— **جَمّازي:** ذ. صفت. اوٺي. پانڌيڙو.
● **جِماع:** ذ. [ع. جَمعَ = گڏ ڪرڻ] مُباشَرت – مُجامعت. سَنجوگُ – همبِستري – مرد ۽ عورت جو ميلاپ.
● **جَماعَت ج جَماعَتون:** ث. [ع. جَمَعَ] گروهہ – ٽولو – ميڙ (ماڻهن جو). سڀا – مجلس. نماز ۾ گڏجي صفن ۾ بيهڻ وارو ٽولو. سنگت. فقيرن جو ٽولو. رمل جي سورهن شڪلين مان هڪ شڪل جو نالو.
— **جَماعتي ج جَماعتي:** ذ. صفت. جماعت جو – جماعت وارو. نمازي. سنگتي – ساٿي – همراهہ – ساڳئي ٽولي وارو.
● **جُماڪي ج جُماڪيُون:** ث. جمعي جي ڏينهن ٻارن کي پڙهائڻ جي عوض مليل خرچي. جمعي جي خرچي.
● **جَمالُ:** اسم خاص. گهوٽڪي، ڪنڌ ڪوٽ ۾ ڏگهڙي تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
● **جَمالُ ج جَمالَ:** ذ. [ع. جَمُل = سهڻو ٿيڻ] سُونهن – حُسن – سوڀيا – خُوبصُورتي – رُوپ. زينت – سُهڻائي. ديدار.
— **جَمالي:** ذ. صفت. جمال وارو. (اسم خاص) خُدا جو اهو نالو جنهن ۾ رحمت هجي.
● **جَمال آباد:** اسم خاص. تعلقي ڳڙهي خيري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● **جَمالائي:** اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
● **جَمالُ گهوٽو:** ذ. ٻج جو هڪ قسم (جو هڪ وڻ جو ڦل آهي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داڻا پستن جهڙا ٿين. دوائن ۾ جُلاب طور ڪم اچي).
جمال گهوٽيو.

• **جمالو ج جمالا:** ذ. لوڪ گيت — شادي ۽ خوشيءَ جي موقعي تي ناچ جو گيت "هو جمالو". سنڌ جو هڪ لوڪ ناچ.

— **جمالو ڳائڻ:** خوشي ڪرڻ — جهمر هڻڻ.

• **جمالي:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو. هالا ۽ شهدادڪوٽ تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جمان:** اسم خاص. شهدادپور ۽ ڪپري تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جمائو ج جمائا (ت):** ذ. [ع. جُمع] جمعي ڏينهن يا جمعرات ميّت کي ڏياريل ختمو.

• **جمائي (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جمبُور ج جمبُورَ (ت):** ذ. انبُور (هڪ اوزار جو نالو).

— **جمبُور وجهڻ:** انبور وجهڻ. قابو ڪرڻ — سوگهو ڪرڻ — ڦاسائي ڇڏڻ.

• **جمپُ ج جمپَ:** ذ. [انگ. Jump] ٽپو — ٽپُ — ٻڏ — ڇلانگ — چال — ٽپنگ — اُچانگ.

• **جمجما:** ث. [ع. جُمجُمَة = کوپري] (اسم خاص) قديم زماني جو هڪ بادشاه جمجما سلطان جنهن جو قصو (ان جي کوپري حضرت عيسيٰ سان ڳالهايو).

• **جمع:** ث. ڳجهہ (پکي) جو هڪ قسم (جا معمولي ڳجهہ کان وڏي ٿئي).

• **جمڌر** [س. جمدهر]: ذ. وڏو چاقو — خنجر. (صفت) ڏيرو — هيٺو (ت). بلڪل پراڻو (ت).

• **جمر:** ذ. جمر — جهڙ — ڪاراڻ. هڪ جبل جو نالو.

• **جمرة:** [ع] ڪنڪري — پٿري — حجّ جي ڏينهن ۾ شيطان کي ڪنڪريون هڻڻ جو رُڪن.

• **جمرُود (لس):** زمرُد. پشاور لڳ هڪ ماڳ جو نالو.

• **جمزدو ج جمزدا:** ذ. بيڙيءَ جي هڪ ڪاٺيءَ جو نالو.

• **جمشيد:** اسم خاص. [ف] ايران جي هڪ مشهور بادشاه جو نالو.

• **جمع:** ذ. [ع. جَمع = گڏ ڪيو] ميڙ — مجموعو. ڪُل — سڀ — جملي. جوڙ — ميلُ — موڙي "واحد" جو "جمع" گهڻا. اها رقم جا وصول ٿئي. وهيءَ ۾ آڳت وارو پاسو. آڳت.

— **جمع الجمع:** ذ. جمع جو جمع.

— **جمعبندي:** ث. زمين جي ڍل مان وصول ڪيل رقم جو سال جي آخر ۾ حساب. ڍل جو نقشو. حساب ڪتاب جي چُڪت يا صفائي.

— **جمعبندي ڪرڻ:** زمين جي ڍل جو آخر سال ۾ حساب ڪري ملڪ جي زرعي پيداوار جي ڪل رقم جمع ڪرڻ.

— **جمع خرچ:** ذ. آمدني ۽ روانگي (پئسن جي). جمع واصل.

— **جمع ڪرڻ:** گڏ ڪرڻ — ڪٺو ڪرڻ — ميڙڻ — ليکي جي ڪتاب ۾ آڳت ڪرڻ. حساب برابر ڪرڻ.

— **جمع واصل:** ذ. جمع خرچ. پئسي جي ڏيتي ليتي جو حساب.

• **جمعدارُ ج جمعدارَ:** ذ. [ف. جمع + دار] ڪمين يا مزورن جو مُک. مزورن کان ڪم وٺندڙ. پوليس کاتي جو هڪ عملدار.

• **جمعو جکرو:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جمعو جُمعہ:** ذ. هفتي جي ستن ڏينهن مان هڪ ڏينهن جو نالو. جمعي نماز وارو ڏينهن.

• **جمعگي:** ث. اها خرچي جا جمع ڏينهن شاگردن کان استاد کي ملي.

• **جمعي:** ذ. اُهو ماڻهو جنهن جي سُپرد وصولي ۽ حساب ڪتاب رکڻ جو ڪم هجي. ماڻهن جو ٽولو جو ڪنهن جي وڏيرپ هيٺ هجي.

• **جمعيّت:** ث. [ع] ميڙ — اجتماع — انجمن — تسلي — قرار — سُڪون — اطمينان — دلاسو — آٿتَ — آرام — دلداري.

• **جمل:** ذ. [ت] اٺ.

• **جُمَل:** صفت. [ع. جُملَة] ڪُل — سارو — سڀ — سمورو. (ذ) ابجد جو حساب.

— **جُملگي:** ث. مڙئي — سڀ — سارو — هڙئي — سمورو — جملي.

• **جُملو ج جُملا:** ذ. [ع. جمله] جوڙ — ميزانُ — جمله. علم نحو موجب لفظن جي سٽاءُ جنهن مان مطلب نڪري.

• **جُملي:** ظرف. سڀ ڪُلُ — سمُورو.

• **جمَنُ ج جمَنَ:** ذ. وڏو پيالو. ٺڪر جو پيالو.

• **جمَنُ:** ذ. ماڻهوءَ جو نالو.

• **جمنڌر:** ذ. خنجر — تلوار — وڏو چاقو — جمڌرُ. ڏسو "جمدر".

• **جمناسر:** اسم خاص. تعلقي گهوڙا ٻاري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جمني ج جمنيُون:** ث. پيالي — ٺڪر جي پيالي. (جمَنُ جو مونث). ڪَلَ مان ٺهيل ٽوپيءَ جو هڪ قسم. عقيقُ يمني.

— **جمُود:** ذ. [ع. جمَد = جمي وڃڻ] جمي وڃڻ جي حالت (پاڻي وغيره). جمرُ — ٽڪ — ٺاهرُ — بيهڪ. جهالت — بي علمي.

بي حسي – ناداني – ڪم رُڪجي وڃڻ جي حالت – تَعَطُل – جَبري اِلتوا – ڪم ۾ زوري دير وجهڻ جي حالت.

• **جُمهُور**: ذ. [ع. جَمهَـرَ] ماڻهن جو وڏو گروهه – جماعت – قوم. عوام – ماڻهو – مُلڪ جا رهاڪو – سڀ ملڪ وارا – پبلڪ.

• **جُمهُورِيَتْ**: ث. اُها حڪومت، جنهن ۾ شخصي طرح ڪنهن جي بہ حڪومت نہ هجي، پر ڪجهہ عرصي لاءِ حڪومت هلائڻ لاءِ ڪي ماڻهو چونڊيا وڃن. عوامي حڪومت، جنهن ۾ اڪثريت واري چونڊيل پارٽيءَ جا نمائندا ملڪ جو ڪاروبار هلائن.

• **جَميعُ**: صفت. [ع] جَميعتَ وارو، صبر وارو، خوش – راضي. "تنهنجو قدم پدم نہ پاڙيان، جي تون ٿئين جميع". (رسالو).

• **جَميعَتَ**: ث. [ع. جَمعيَة] صبر، اطمينان، آرام – قرار. "ناهہ جمعيت جان کي، هوت پُجاڻا هاڻ" (شاهہ).

• **جَميلُ**: صفت. [ع] سُهڻو – خوبصورت – حَسين. خدا تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو.

• **جَميلاڻي**: اسم خاص. تعلقي ڪيري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جَن ڪَن**: خبر – سڌ.

— **جَن ڪَن نہ هئڻ**: ڪابہ خبر نہ هئڻ – ڪڏهن ڪَنَ تي ئي نہ پوڻ.

• **جِنُ جِنّ**: ذ. [ع] هڪ مخلوق جو نالو. ڀُوتُ – شَرُ – شيطانُ. جُوڳِي. سرڪش ماڻهو. نہ ڏڄ ماڻهو. مٽي ڦريل – چريو.

— **جِنُ اَچڻ**: جُوجِڪِي اچڻ – جُنُون ٿيڻ – شيطان چڙهڻ. جِنُ پوڻ – آسيبَ جو اثر ٿيڻ.

— **جِنائي ج جِنائي**: ذ. صفت. اهو ماڻهو جو جن پيل ماڻهوءَ مان جِنُ ڪڍي – عامِلُ. جن پيل ماڻهو.

— **جِنُ ڪيڏڻ**: جن پيل ماڻهوءَ جو جِنُ لاهڻ. چريائي ڪيڏڻ. چنچري لاهڻ – سيڪت ڏيڻ. مغز مان واءُ ڪيڏڻ.

• **جَن (ٿ)**: ذ. اُهو گوشت جو رڌي اُنَ کي ڪارائجي.

• **جَنابُ ج جَنابَ**: ذ. [ع. جَنَبَ = پاسي ٿيڻ] مُعَزَّز ماڻهوءَ سان ڳالهائڻ وقت استعمال ٿيندڙ لقب. حضور قبلہ – سائين – حضرت.

— **جَناب اعليٰ**: وڏي عزت وارا – مُعَزَّز صاحب. تحرير يا گفتگو ۾ معزز ماڻهو جو خطاب.

— **جَناب مَنُ**: ذ. منهنجا سائين.

• **جَنابَتَ**: ث. [ع. جُنُبَ – اَجنَبَ = پليد ٿيڻ] پَليدي – ناپاڪائي – مٽي ميرائي – جُنُبُ.

• **جَناحُ ج جَناحَ**: ذ. [ع. جَنَحَ] پَرُ – ڪَنيڙائي. بازو – پاڻهن. فوج جو بازو.

• **جِناحُ**: اسم خاص. پاڪستان جي باني ۽ پهرئين گورنر جنرل قائداعظم محمد علي جي خاندان جو نالو.

• **جُناحُ**: [ع] گناهہ – ڏوهہ – مِيارَ – ڏوراپو.

• **جَناخ ج جَناخُون**: ث. هَڏو (هسليءَ وارو). هَڏي (سيني واري).

— **جَناخُون ڪڍي ڇڏڻ**: هَڏَ ڳَنڍَ ڀَڃي ڇڏڻ – اُڦَٽَ ماري ڇڏڻ. ڏاڍي سيڪت ڏيڻ – سخت تَنبيهہَ ڪرڻ.

• **جَنازو ج جَنازا**: ذ. [ف. جنازه] مَيِّتَ – مُردو – لاش. مردي کي کڻڻ لاءِ تابوت، کٽ، ڏولي وغيره. هندن جي آرٿي.

— **جنازو ڪڄڻ**: پِٽَ پاراتي طور ڪم ايندڙ اصطلاح. لاش ڪَڄڻ. مري وڃڻ.

• **جَنَاوَرُ ج جَناوَر**: ذ. جَانوَرَ – ڍور، ۽ پيا (چوڙنگا) جان وارو. "جهنگلي جَناور ڪلام ڪَهَن ٿا، آگر اِشاري آپ وَهن ٿا" (محمد حسن شيخ).

• **جَنَبُ ج جَنَبَ**: ذ. [سن. جَنَمَ] جنم – عُمر – حياتي وارو عرصو. "جنب گذاريم جن گڏ، ڏيهہ وڃي سي ڏسنديس". (مصري شاهہ).

— **جَنب ٽيپ**: ث. جنم ٽيپ – عُمر قيد.

— **جَنبي ج جَنبِي**: صفت. جنم ٽيپ مليل (ماڻهو) جَنمي.

— **جَنبِي وير**: ذ. اصل جي دشمني – عمر جي عداوت – وڏن جي دشمني – قديم عداوت – دائمي ويرُ.

• **جِنبَ ج جِنبُون**: ث. پتريا سر جو ٽڪرو – زِنبَ. مٽيءَ جو پنوڙو، وڏو پتر.

— **جِنبَ اُڇلائڻ (ت)**: مائٽي جوائڻ – سڱَ جي ڳُهَر ڪرڻ – سڱابنديءَ جون ڳالهيون ڪرڻ.

— **جِنبوڙو ج جِنبوڙا (ت)**: ذ. زِنبوٽو. آلي مٽي جو پنوڙو – وڏو پِتَرُ.

• **جُنُبُ**: ذ. [ع] مٽي ميرائي – شَرعي غسل – ٽَڙُ – پليتائي – ناپاڪائي.

— **جُنبِي جُنبيو**: صفت. مٽي ميرو – ناپاڪ – جنهن تي غسل واجب هجي. "پليت ٿي پاڪ ٿيو، جُنبِيو منجهہ جَناب" (شاهہ).

• **جَنباهہ**: ذ. دبدبو – ڀيڪو – حشمت – شان شوڪت.

• **جُنبِشُ**: ث. [ف] لوڏو – ڏوڏو – حرڪت – چورَڦورُ – چُرپُر – ڏڏڪو. ٿرٿلو.

• **جُنبَڻُ**: مصدر. [ف. جنبيدن] لُڏڻ – چُرڻ – حَرڪت ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏڏڪڻ. لڳي وڃڻ (ڪم ڪي) – مشغول رهڻ. محو ٿيڻ.
– جُنْبِي وِڃڻ: لڳي وڃڻ (ڪم ڪي) شروع ٿي وڃڻ – جِنبڙي وڃڻ.
• جَنْبَو: ذ. گدڙ.
• جَنْبُورُ ج جَنْبُورَ: ذ. هڪ اوزار جو نالو – وڏي انبُوري – انبُورُ. ڏينڀو. ڪُتي جو هڪ قسم. ڪُتو. "جاڳايس، جنبورُ، ڪتي قريبن جي). (شاهه).
– جَنبورو (ٿ): ذ. جنبورُ.
• جَنْبُوري ج جنبوريُون: ٿ. انبُوري.
• جَنْبَورو ج جنبورا: ذ. پَنْدُ – ڏرٽو ماري ويهندڙ – جڄَ – چنبڙي پوندڙ – جڄا. اهو چوڪر جنهن تي بازيگر پنهنجي بازي ڏيکارين. ڏينڀو.
• جَنْبِيي ج جَنْبِيُون: ٿ. رَڄ جو هڪ قسم (مڇي مارڻ لاءِ).
• جَنْبِيلَ، جَنْبِيلُ: ٿ. ذ. [ف. زَنبيل] جي بگڙيل صورت – ڪِستو – پَٽُ – زنبيلُ – ڪجي جي ڦَرهن جي نهيل توڪري – خشڪ ڪَدُوءَ مان نهيل فقيرن جو ڪِستو – ٿيلهي – جهولي.
• جَنْبِيو ج جَنْبِيا: ذ. هٿيار جو هڪ قسم – تلوار سان گڏ نندي ڪاتي جا بِيٺَ (ڪمر پٽي) ۾ هٽن. "ڍالون جنبيا تفنگ تپاچا هيون سرواهيون ساڻ" (ڪبير شاهه).
• جِنْبَ ج جِنبُون (ت): ٿ. ڏسو "جِنْبَ".
• جَنْبِيَرَ: ٿ. جَنْڪَلُ. (مٽيءَ جو). مٽي ڪٽڻ جي چنگلي يا ٽوڪرو.
• جَنْبِيڙُ (ت): ذ. گندُ – ڪچرو.
• جَنْبِيڻُ (جنْبِيڻُ): مصدر. ڪٽڻ – ڪٽي وٺڻ – مٽي ڪٽڻ – ڪَنيَڻ – سَٽَ ڏيڻ.
• جنبِي اچڻ: تڪڙو ڪٽي اَچڻ. ڪنيي اچڻ – پڪڙي اچڻ.
– جَنَّت: ٿ. [ع] باغُ – بهشت – سرڳ – فردوس.
– جَنَّت خاتُون: ٿ. بهشت جي مالڪياڻي. حضرت بيبي فاطمه (ع) جو لقب.
– جَنَّت مَڪاني: ذ. اُهو جنهن جو مڪان جنت ۾ هجي. مرحوم.
– جَنَّتَ نَصِيبُ ٿيڻ: بهشت ملڻ (مرڻ بعد).
– جَنَّتِي: ذ. صفت. جَنَّتَ ۾ رهندڙ – بهشتي – مَرحومُ.»
• جَنْتَرُ ج جَنْتَرَ: ذ. [سن. يَنْتَر] اوزار. هٿيار – ڦيٽو – جادو – مَنتَر. مال لاءِ پوکيل گاهه جو قسم.
– جنتر منتر: ذ. ٽوٽو ڦيٽو – دعا ڦوڪو – نڳي نوڳي – تعويذ – بازيگري – شعْبَدَه بازي – مڪاري – فريب ڪاري.
• جَنْتِرِي ج جَنْتِرِيُون: ٿ. سال جي تاريخن ۽ مشهور ڏينهن جو تيار ڪيل ڪتاب. ٽپڙو – پنچانگ. ڪئلينڊر (انگ) – لوهه جي سوراخن واري پليٽ جنهن ۾ سون يا چانديءَ جي تار وجهي ڍگهي ڪئي ويندي آهي.
• جَنْپَسُ جَنْپُر: ٿ. جوئر جو هڪ قسم (جا ڳاڙهو انَّ ڪري).
• جُنْجُ (ل): ذ. ڍؤ – جُجُ – رڌڻ ۾ گوشت جو ڳري هڏن تان لهي وڃڻ جي حالت.
• جَنْجارُ ج جَنْجارَ: ذ. جَنْجالُ.
• جَنْجالُ، جَنْجَلُ: وبال – آفت – بَلا – ڪتراڳ – مصيبت – آزارُ – مونجهارو – جهيڙو – فساد – بکيڙوْ – اهنج – ڏک – پيڙا – سختي – پريشاني – اهو ماڻهو يا اها ڳالهه جنهن منجهان تڪليف رَسي.
– جَنجال، جنجل ڳچيءَ ۾ پوڻ: مصيبتِ مٿان ڪڙڪڻ. آزار ۾ ڦاسي وڃڻ. تڪليف ۾ اچي وڃڻ.
– جَنجال، جنجل ۾ پوڻ: تڪليف ۾ اچي وڃڻ.
– جَنجال، جنجل ۾ پوڻ: مصيبت ۾ پوڻ. ڪتراڳ ۾ پوڻ. وبال ۾ پوڻ. آزار ۾ پوڻ.
– جَنجالِي، جنجلي ج جنجالي، جنجلي: ذ. صفت. تڪليف ڏيندڙ – ڦڏائي – بکيڙائي – جهڳڙالو – فسادي.
• جَنْجِڪڻُ (ل): مصدر. ترسڻ – بيهي رهڻ – جهجهڪڻ.
• جَنْجِيرُ ج جَنْجِيرَ: ذ. [ف. زَنجِير] "زَنجير" جي بگڙيل صورت. حجاب – پڙدو. (صفت) پهلوان – همت وارو (لس).
• جُنجهَ (ل): ٿ. ٿوري نظر – ڏٺو – ڏٺو.
– جُنجهَ لڳڻ: جهڪي نظر پوڻ – پتو پوڻ – ڏٺو پوڻ – هٿ اچڻ – قبضو ڪرڻ – ڦٻڻ.
• جِنجهڻَ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• جِنجهڻ: ذ. جنجهٽو (هڪ رانديڪو)؛
• جِنجهٽو ج جِنجهٽا: ذ. رانديڪي جو هڪ قسم – جهنجهٽو.
• جِنْجهِي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي چاچري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• جَنْجهِير: اسم خاص. تعلقي چاچري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• جِنْدِ: ٿ. جانِ ـ حياتي – زندگي – بدن. جسم – تن – ساهه (ضمير) خود – پند – پاڻ – پنهنجي سِر.
– جند ڇڏائڻ: پاڻ کي آجو ڪرڻ – جان ڇڏائڻ.
– جند ڇڏڻ: پچر ڇڏڻ – وڌيڪ تڪليف نه ڏيڻ.

— جنڊڙو: جنڊ جو اسم تصغير. جسم — بت.
— جنڊڙي ج جنڊڙيون: ث. "جنڊ" جو اسم تصغير.
• جنڊا: ذ. سنڌو درياهه جو هڪ نالو.
• جنڊُ پير: اسم خاص. زنده پير ـ خواجه خضر.
• جنڊاڻي: اسم خاص. بلوچن جو هڪ قبيلو.
• جُنڊُ بيدَستَر: ذ. لُڌڙي جا آنورا (جي دوا طور ڪم اچن).
• جَنڊ — آهوڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• جَنڊُ ج جَنڊَ: ذ. [سن. يَنتْر =] چڪي (اٽي پيهڻ جي) پٿر جهڙي سخت زمين. سُڪو پَٽ. "جي ساهڙ ڪي سِڪن، تِنين جَرُ جَنڊ ٿئي" (شاهه). جَر جو ڪوسُ يا ٻوڪو. (صفت) مضبوط — سخت وڏي ديگهه وارو ڪم "اَنڍي ۾ جنڊُ — تہ ڪاسا پيسي — پيهہ ۾ پيهہ".
— جنڊ آهوڙائڻ: جنڊ جي پُڙن کي ٽاڪائڻ يا کَهُرو ڪرڻ.
— جنڊُ آهوڙڻ: جنڊ کي ٽُڪڻ — جنڊ کي کَهُرو ڪرڻ.
— جنڊ آهوڙو ج جنڊ آهوڙا: ذ. جنڊ جي پڙن کي ٽڪي کُهرو ڪندڙ (جيئن اَنُ پيسجي سگهجي).
— جَنڊُ اڊارڻ — جنڊ ڊاهڻ: اتو مات مان ڪڍڻ. اَنُ پيهي بس ڪرڻ.
— جنڊالڙو ج جنڊالڙا: ذ. مٽيءَ مان ٺهيل ننڍڙو جنڊ (جو ٻارن لاءِ رانديڪي طور استعمال ٿئي).
— جنڊ تي ڦُوسي: صفت. بي وقعت — هلڪڙو — بي همّت — غريب — خسيس — بي وزن.
— جنڊُ جهوڻُ (ت): جنڊ شروع ڪرڻ — ڪم کي لڳو رهڻ — پيهہ پيهان ڪرڻ.
— جَنڊڙو ج جَنڊڙا (ت): ذ. "جنڊ" جو اسم تصغير. ث. جنڊڙي.
— جنڊڙي جهوڻ: معمولي جهيڙو ڪرڻ — جنگ جي شروعات ڪرڻ.
— جنڊ ڪاهڻ: اَنُ پيهڻ. مشقّت ۾ ڪشالا ڪرڻ.
— جنڊ ڪُٽي (ت) ث. ڪاهل ماڻهو — ٽوٽي ماڻهو. ذلت سان روزي ڪمائڻ وارو.
— جنڊ ڪَڍڻ: اَنُ پيهڻ. سخت پورهيا ڪرڻ. ڏاکڙا ڪڍڻ. "جنڊ ڪڍي سسئي، پنجوڙيون پائي" چوٽي.
— جَنڊي ج جَنڊيون: ث. سارِيُن ڌرڻ واري جَنڊَ جو مٿيون ٽُڪر جو پُڙ.
• جُنڊا، جُنڊڙا: ذ. جُنڊا — جُنڊڙا — وارن جا ڳُڇا.
• جنڊاڻ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• جَنڊو ج جَنڊا: ذ. گهر جو ڪنڊائتي پٽ وارو پاسو (جنهن تي ڪام جو چيڙو رکجي). تالو — ڪُرف — ڪُلفُ. جنڊاين پٽين وارو گهر. گول ڪمانين سان ڪاٺيءَ جو ڪجائو (تہ ۾ جنهن سان پري پنڌ تان پاڻي جا دلا پري ڪٺي آڻجن). "پائي جر جنڊن ۾ ڪوڏان ڪن ڪُهون" (شاهه).
— جَنڊا پِچَڻ: پيچ پوڻ (جانور کي). ڏنڊڻ پوڻ (ماڻهوءَ کي).
— جنڊا مڙي وڃڻ، مڙڻ: ڏنڊڻ پوڻ. قابو ٿي وڃڻ — سُڪ ٿي وڃڻ.
— جنڊاڻ: ذ. جنڊي جو وڙو.
— جنڊو اچي وڃڻ: گهر جا سڀ پاتي فوت ٿي وڃڻ.
— جنڊو پاڙو لکي ڏيڻ: شادي کان پوءِ مڙس جو ساهرن جي گهر ۾ رهڻ جو اقرار لکي ڏيڻ — ساهُرن سان گڏ گذارڻ.
— جَنڊو جَنڊي سان ڏيئي ويهڻ: ٻَرِ ۾ ويهڻ — پاڙيسري ٿي رهڻ — ويجهو رهڻ — گهر گهر سان اڏي ويهڻ.
— جَنڊو ملائڻ (ت): راند شروع ڪرڻ.
— جنڊو هڻڻ: تالو هڻڻ — ڪلف هڻڻ. بند ڪرڻ.
• جَنڊوڙا: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
• جَنڊي ج جَنڊيون: ث. [سن. يَنتْر =] ڪاٺ کي گول ۾ لَسي ڪرڻ جو هڪ واڍڪو اوزار. سارِيُن ڌَرڻ لاءِ مٽيءَ جي اُڪرِيُ.
— جَنڊي وارو: ذ. جنڊيءَ جو ڪم ڪندڙ واڍو — وِ ڳهامَلُ.
• جَنرل: صفت. [انگ. General] فوج جو سپني کان وڏو عملدار — جَرنيل — سپه سالار. گهڻو ڪري هي لفظ اڪثر وڏن عملدارن سان استعمال ٿئي. "انسپيڪٽر جنرل. جنرل پوسٽ ماستروغيره". صفت: عام — معمولي — عام دستور موجب.
• جِنسَ ج جِنسُون: ث. [ع] قِسم — نمونو — اناج. پيداوار. گرامر ۾ نَر ۽ مادي اسمن جو تفاوت (جنس مُذَڪَر ۽ جنس مُؤنَث).
• جِنَس ڇَرڻُ: اَن جي ڏيتي جي هلندي ٿيڻ — اَن جو وڪرو شروع ٿيڻ.
— جِنسَ ميلُ: ذ. اُها وهي، جنهن ۾ اناج جي هر هڪ جنس جي آمدني ۽ روانگيءَ جو جدا جدا حساب رکجي (هن وَهِيءَ مان خبر پوندي تہ ڪيترو مال آيو ۽ ڪيترو نيڪال ٿيو).
— جِنَس وارُ: صفت. قِسم وار. هرڪا جنس پنهنجي جنس ساڻ گڏ ٿيل.
— جِنسِي: ظرف. جنس مان — جنس جهڙو — ساڳيو — ساڳي جنس وارو — نموني طور — جهڙو — جيان — مثل.
— جِنسِيَّتُ: ث. جنس. هڪجهڙائي — نسبت — يڪسانيت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— هڪ جنس منجهان هٽڻ جي حالت.

• **جِنسارُ ج جِنسارَ:** ذ. سينگار — ناهه ٺوهه — آرائش — سجاوٽ — ڳهه ڳِنا پائڻ. پوشاڪ ڍڪڻ.

— **جِنسارُ ڪرڻ:** هار سينگار ڪرڻ — ناهه ٺوهه ڪرڻ — آرائش ڪرڻ.

• **جِنسارَڻُ:** مصدر. سينگارڻُ — سَنوارڻُ — ٺاهڻ — سجائڻ.

• **جِنطِيانا:** ذ. دوا طور ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺي.

• **جَنڪُ ج جَنڪَ:** ذ. [ع. ذوق] ذوق — شوق. "جاهِلَ جَنڪُ سُکِن جي عارف سُور سُهاءِ".

• **جَنڪِي:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جَنگ ج جَنگيُون:** ث. [ف] لڙائي — ويڙهه — جُنگ — يُڌ — آراڙو — پيڪار — رَزم — مَعرڪو — ڪيڏارو. جهيڙو — دشمني.

— **جَنگ آزما:** صفت. لڙائيءَ جو تجربيڪار — لڙائيءَ جو ماهر.

— **جَنگا جَنگي:** لڙائي. جهيڙو فسادُ — وٺ پڪڙ — وٺُ وٺان جي حالت.

— **جَنگاورُ ج جَنگاوَرَ:** صفت. جنگ ڪندڙ — جنگي — جنگ جو ڪوڏيو — بهادر — پهلوان. ويڙهو — لڙاڪو — جهڳڙالو.

— **جَنگاهُ:** ذ. وڏي جنگ — وڏي لڙائي — عظيم جنگ — سخت لڙائي. ميدانِ جنگ. "اِئين چئي اُٿليو، متي جوان جَنگاهه" (مولابخش سومرو).

— **جَنگ ـ پاڙ:** ظرف. جنگ واري حالت — منظر جنگ جو ڪارنامو. "جوکيي جي جنگ پاڙ جو. پَرو هوند پيو".

— **جَنگ جُوُ:** ذ. صفت. ويڙهاڪ — جنگ ڪندڙ. جهيڙاڪ — جهڳڙالو — وڙهڻ لاءِ هٿين پوڻ وارو.

— **جَنگ جُوئي:** ث. جنگ ڪرڻ يا لڙائيءَ جا اسباب پيدا ڪرڻ واري حالت.

— **جنگ وجَدالُ:** ذ. زباني جنگ ـ لفظن جي لڙائي. جهيڙو فساد — دنگو فساد.

— **جَنگي ج جَنگيَ:** ز. صفت. جنگ جو — جنگ وارو — سپاهي — شُرطي — جنگ ڪندڙ. جوڌو — پهلوان — جنگ جو ڪوڏيو.

— **جَنگيُ جُوانُ:** ذ. سپاهي — فوجي. بهادر — سورهيه — سورمو.

— **جنگي جهازُ:** ذ. لڙائي ۾ ڪم ايندڙ جهاز جيڪو جنگ جي سامان وغيره ۾ ڪم اچي.

جُنگُ ج جُنگَ: ذ. صفت. ٻن ڏينگن وارو نارُ. اُهو نارُ جنهن جي ڏينگي تي ٻه ماڻهون رکيل هجن. ٻيڙيءَ جو هڪ قسم. ڪاٻه جهاز جيڏي وڏي شيءِ. (صفت) تمام وڏو. جانئو. تمام ڳرو. بهادر — پهلوان — جوڌو. "جُنگُ ساماٹي جَڪِري. لٺو ڏيهن مٿان ڏان" (شاهه). "اچي جُنگ جهاز ۾. چڙهيا چڱيءَ ٻر" (جمعو).

• **جَنگا (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (مهر قوم مان).

• **جَنگال (ٿ):** ث. مصالح سان ناهيل ڪَلَ.

• **جَنگاٿو ج جَنگاٿا:** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم.

• **جَنگشاهي:** اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ شهر تپي، ديهه ۽ ريلوي اسٽيشن جو نالو.

• **جَنگلاڻي:** اسم خاص. پٽافي بلوچن جو هڪ پاڙو.

• **جَنگلِي:** اسم خاص. هڪ ٺٽين جو نالو.

• **جَنگمُ:** ذ. فقيرن جو هڪ گروهه (جي جيڏانهن به ويندا آهن تہ ٽليون وڄائيندا ويندا آهن).

• **جَنگڻ:** اسم خاص. تعلقي ڪنڊ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جَنگو ج جَنگا (ل):** ذ. وڏو وٽو. ڍاڻو ڏاچين ڏهڻ جو ٿانءُ.

• **جَنگياڻي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جنگير:** اسم خاص. تعلقي گهوڙا باريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جَنگي ڪَلُ ج جَنگي ڪَلَ:** ذ. گل جو هڪ قسم (ڳاڙهي، اڇي ۽ زرد رنگ جا گل ٿين) — زنگي. گل. (انگ Oleander).

• **جَنمُ:** ذ. [سن. جَنمُ < جَنُ = ڄڻڻ] ڄمُ — ڄمڻُ — پيدائش. فرهنگ آصفيہ. اُتپت. عُمرِ ـ حياتي — فطرت — جبلت — زندگي. سڄي عمر. شروعات — ابتدا. جُوڻ ـ اصل — بنياد — نسل — مُنڍُ.

— **جَنم آشتمي:** ث. جَنم اَشٽمِي. ٻڌي مهيني جي اونداهي پَکَ جي اٺين تٿ (جنهن تي ڪرشن مهراج جي ولادت جو ڏڻ ملهايو ويندو آهي).

— **جَنم ڀُومِ، جَنم ڀومِي:** ث. ڄمڻ جو هنڌ — وطن — ديس — اباڻو ڏيهه.

— **جَنم پتري ج جَنم پتريون:** ث. اهو ڪاغذ جنهن تي ٻار جي ڄمڻ جي تاريخ، وقت، گرهه وغيره لکيل هجي — ٽپڻيءَ جو احوال.

— **جَنم ساکي ج جَنم ساکيُون:** ث. ڪنهن سالڪ يا درويش جي حياتيءَ جو احوال.

— **جَنم وَٺڻُ:** ڄمڻ — پيدا ٿيڻ — ولادت ٿيڻ — وجود ۾ اچڻ.

— **جَنمِي:** صفت. پيدائشي — ڄائي ڄم کان — شروع کان —

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مُنڍ کان.

• جِنُو: اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• جُنُوبُ، جَنوبَ: ذ. [ع] ڏکڻ طرف – ڏکڻ.

– جُنوبِي: صفت. ڏاکڻيون – ڏکڻ وارو.

• جنوڻُ (ٿ): ذ. شاديءَ جي مانِي.

• جَنُوجِي: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• جَنورِي: اسم خاص. [انگ. Junuary] عيسوِي سال جو پهريون مهينو.

• جَنوڪ، جَنوڪَ (ڪ): ٿ. تَنبُوري وڄائڻ جو ڇِلو – مضراب.

• جُنُونُ: ذ. [ع] چريائي – پاڳلپڻو – ديوانگي – خَبطُ – وِندَ. غُصو. ڪنهن شيءِ جو هردم خيال – سَودا.

– جُنونُ چَڙهڻ: چريائي وٺڻ – سوداءُ چڙهڻ – خَبطُ پيدا ٿيڻ.

– جُنُونِي ج جُنُونِي: ذ. صفت. پاڳل – چريو – سودائي. خَبطِي. چيڙاڪ – پنهنجي خيال وارو.

– جُنونِي اُڃ: چريائي اڃ. مستي ڪرڻ. ڏاڍو ڪاوڙجڻ – اوچتو جوش جاڳڻ.

• جَنُوهارُ ج جَنُوهارَ: ذ. جَواهَرُ _ جنهوار.

• جَنُوهر ج جَنُوهَرَ: ذ. [ف. جوهَر] جوهَرُ. جنهور – رُوح – عَرق – سَتُ. ترارجي ڦَرُ جو پاڻي.

– جَنُوهردارُ: صفت. جنهوردار. جوهردار – پاڻيءَ چڙهيل (هٿيار يا اوزارُ).

• جَنوئِي: ٿ. گهوڙي جي پنجن مکيه سَنڌَنِ مان هڪ سنڌ. ڇاتي بند.

• جَنهَرُ: ڏاڍو ضعيف – هيڻو – بيڪار.

• جَنهِن جِنهِن: سناءِ وارو تمعد ضميرءِ اضافي ضمير موصول.

• جَنهَڻ: اسم خاص. مِٺي ۽ ڏگهڙي تعلقن ۾ ديهن جو نالو. سومرن جي قديم بستين جو نالو.

• جَنهوار: ذ. جواهر. "هيرا لعل لکين ٿيا، جڙيو وڏا جنهوار" (الله بخش سومرو).

• جَنهَوَرُ ج جَنهَوَرَ: ذ. جوهَرُ – جنوهَر.

• جَنهُورِي: ذ. صفت. جوهَري.

• جُنِي: ٿ. جُونِءِ.

– جُنئِيرُ: ذ. صفت. جُونئِرُ – ماڻهو جنهن کي ڪپڙن ۾ وارنِ ۾ جُونئُون هجن.

• جُنئائِي (ٿ): ذ. نائِي – حجام – نياڻو – ڏيءَ جو مڙسُ.

• جِيئَن: ظرف. جيئن.

– جِيئن تِئن: ظرف. جيئن تيئن – هرصورت ۾ ڪيئَن به ڪري.

• جَڻِ: ذ. [سن. جن = ڄڻڻ. ع. جِنِين] ڪچو ٻار – پيٽ وارو ٻار.

– جَڻِ ٻچو: ذ. ٻار ٻچا – آل عيال – سارو ڪٽنب – سارو ڪُنبو يا قبيلو.

– جَڻِ ٻچو رُلڻُ: ٻار ٻچا رُلڻ – دربدر ٿيڻ – سڀ رُلي وڃڻ.

– جَڻِٻچي: ظرف. ٻارن ٻچين – آل عيال سوڌو.

– جَڻِ ٻچي گهاڻي ۾ پوڻ: ٻارن ٻچن سوڌو مصيبت ۾ پوڻ – ساري ڪٽنب يا قبيلي جو تڪليف ۾ اچي وڃڻ.

– جَڻي: ٿ. ڏوري – واڳ. "آهي هوتن هٿ ۾ سندي جيءَ جڻي" (شاهه).

• جَڻيو ج جَڻيا: ذ. [سن. يگيَہ + اُپوِيتَمْ =] اهو ڌاڳو جيڪو هندو ڌرم وارا ڳچيءَ ۾ پائين. زنار – جواهرن ۾ پيل وارُ يا ليڪ.

• جو: [ضمير] جيڪو. [حرف] تہ – ڇو تہ.

• جَوَ جَوَ: ذ. [سن – يَوَهْ = پرا: جَوو] اناجّ جو هڪ قسم. (صفت) ٿورڙو ذرو. ماپ جو هڪ اندازو – ننڍڙو داڻو.

– جَوَ ڪٽي وڃڻ: اصل لاءِ هليو وڃڻ – وري نہ موٽڻ.

– جَوَونڊڻ (ٿ): وِڙهڻ – جهيڙو ڪرڻ – ڪِرِ ڪِرِ ڪرڻ – ڪرِوڌ ڪرڻ.

– جَوَ وِهائڻ: هليو وڃڻ. ڪاوڙجي وڃڻ – رُسي وَڃڻ – پَڃي وڃڻ – دشمني رکڻ – ويرُ پرائڻ.

• جَوُ ج جَوَ: ذ. جَوَ. ماپ جو سڪ انداز هڪ جَوَ جيتري ڊيگهہ.

• جُوا ج جُوائُون: ٿ. پتن. پئسن يا ڍاري سان اُها راند جنهن جي هارَ کَٽَ تي پئسا بازي لڳايا وڃن. جُوئا.

– جُوابازُ ج جُوابازَ: ذ. صفت. جوا ڪٽيندڙ – جُوارِي.

– جُوابازِي: ٿ. جوا راند – فريب – ٺڳي – دغا.

– جوا جِي لِڪِرِيْ: ٿ. جُوا رَهڻ جي جاءِ _ جُوا جو اَڏو.

– جواخانو ج جواخانا: ذ. اها جاءِ جتي جوا کٽي وڃي.

– جُوارِي ج جوارِي: ذ. جوا رهندڙ – جُواباز.

– جُوا کيڏڻُ: جوا ڪرڻ – جوا کُڏڻ. بازي لڳائڻ.

• جَوابُ ج جَوابَ: ذ. سوال جو حَل. وَراڻي – وَرنڍِيْ – اُتَرُ. امتحاني سوال جو جواب. اِنڪار – ناڪارُ – بدلو – عِوض – مِثال – ثاني – هَمسَر – برابر – موقوفي – نيڪالي (نوڪريءَ مان) – معزولي – مُقابِلُ – جوڙُ – مَٽُ – طلاق.

— **جوابُ الجواب**: ذ. جوابَ جو جوابُ.
— **جواب باصَواب**: ذ. عمدو ۽ موزون جواب.
— **جوابدار ج جَوابدار**: ذ صفت. جواب ڏيندڙ. مُلزِمُ. ذميدار. تَلهي.
— **جَوابداري ج جوابداريُون**: ث. ذميداري — ذمو.
— **جوابدهي**: ث. جوابداري — ذمو. باز پرس.
— **جوابُ ڏيڻ**: ورندي ڏيڻ — ورائي ڏيڻ. ردّ ڏيڻ — اِنڪار ڪرڻ — نابري وارڻ — ناڪار ڪرڻ. موقوف ڪرڻ — نوڪري مان لاهي ڇڏڻ — نااميدي ڏيکارڻ.
— **جوابُ طلب**: صفت. پُڇا لائق — رسيد طلب — شڪ وارو.
— **جوابُ طلب ڪرڻ**: غلطيءَ جو سبب پڇڻ. صفائي پيش ڪرڻ جي گهُر ڪرڻ.
— **جوابُ ڪرڻ**: سامهون ٿيڻ — مقابلو ڪرڻ.
— **جواب ڏيڻ**: طلاق ڏيڻ — مڙس جو زال کي رخصت ڪرڻ.
— **جواب ملڻ**: نوڪريءَ کان موقوف ٿيڻ — طلاق ملڻ.
— **جواب وٺڻ**: طلاق وٺڻ — طلاق جي گهُر ڪرڻ.
— **جوابي ج جوابي**: صفت. جواب جو — جواب ۾ — موٽَ ۾ — موٽَ رسيد وارو. نَظير — مقابل.
• **جَوادُ**: صفت. [ع. جَوادُ. جَوَد = ڪشاده دل ٿيڻ] ڏاڍو سخي — داتا — فياضُ — ڏاتارُ — (اسم خاص) خدا تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو.
• **جُوارِ ج جواريُون**: ث. اناجَ جو هڪ قسم — جُوئَر.
— **جُوارو اَٽو ٿيڻ**: نَ ڳنڍجڻ (جوئر جي اٽي وانگر). ٻَڌي ۾ نه اچڻ — هميشه الڳ رهڻ.
• **جَوارِش، جُوارِش**: ث. هڪ مرڪّب دوا جو نالو (هن جا ڪيترائي قسم آهن. جوارش جالينوس، جوارش ڪموني وغيره).
• **جَوارو (ڪ)**: ذ. ڦَتِرِ ڦَتِرِ (مينهن جي).
• **جَوارُ ياسَر**: اسم خاص. تعلقي ڪوٽ غلام محمد (جيمس آباد) ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **جَوازُ**: ذ. [ع. جَازَ — روا ٿيڻ] جائز هجڻ جي حالت. اجازت هجڻ. حلال هجڻ.
• **جَوالُ ج جُوالَ**: ذ. سٽيءَ مان ٺهيل بوري. ڳوڻ ـ ڳوڻين مان ٺهيل وڏو بورو — بوجهو. دغا — ڏوکو.
• **جوالا**: صفت. سن. جُوالاَ. ٻرندڙ — ٻڙڪندڙ — باهه جو شُعلو.
— **جُوالامُکي**: ذ ٻرندڙ جبل.
• **جَوالو ج جَوالا**: ذ. صفت. [سن. يَوَهُ] جَوَنِ ڳَڏيل — جنهن ۾ جَوَ پيل هجن.

• **جُوانُ ج جُوانَ**: صفت. [ف. جَوان] باراڻي وهيءَ کان مٿي چڙهيل — نوعمر — نوجوان. ڳڀرو — لاسيار — لاسڙات. بالغ — ساماڻل. مضبوط — نئون تازو — بهادر — دلير. سگهارو — پهلوان.
• **جُوانالو جُوانائتو**: صفت. جُوان ماڻهوءَ وارو. جوانيءَ جو.
— **جوانڪو**: صفت. جوان ماڻهو وارو — جوانيءَ جو.
— **جوانمَردُ**: صفت. جوان مُڙس. پهلوان — بهادر — شير دل — دليرُ — همت ڀريو — سخي — فراخدل. فَيّاضُ — حوصلي وارو — درياه دل.
— **جُوانمردي**: ث. جوانمڙسي. بهادري — همت — شيردلي — حوصلو — دليري. سخاوت — درياه دلي.
— **جوان مرگ**: صفت. ڦوهه جوانيءَ ۾ مري ويندڙ — جوانيءَ جو موت — بي وقتو ۽ اوچتو موتُ (هڪ بد دعا يا پِٽّ).
— **جُواني ج جوانيُون**: ث. بلوغت — ساماڻجڻ جو وقت — نوجواني. وهي. جوڀن. همت — مردانگي.
— **جواني ماڻڻ**: جوانيءَ ۾ خوشيون ڪرڻ. عيش ڪرڻ. وهي ماڻڻ — نفس جون خواهشون پوريون ڪرڻ.
— **جوانيءَ ۾ جَوَنُ پوڻ**: هڏ ويهي وڃڻ — جوانيءَ ۾ ئي ڪم ڪرڻ جي طاقت نه رهڻ. ڪوبه ڪم نه ڪرڻ — تونئي ٿيڻ — سَنڌ سُڪي وڃڻ. سستُ ۽ ڪاهل ٿيڻ.
— **جوانيءَ ويو**: ذ. صفت. پوڙهو. باراڻي جو لفظ (شَل جُواني وڃيس!).
• **جُوانائڻ**: مصدر. جوان بڻائڻ — جوان ٿيڻ. جوان ڏسجڻ ۾ اچڻ.
• **جُوانسو (لس)**: ذ. ڪانڊيرو. (بُوٽو).
• **جُواڻُ ج جُواڻَ**: ذ. جُوان. "ساندي وڏيءَ سڪ سين. ڪيائين جود جواڻ" (جمعو).
— **جُواڻ جَماڻُ**: ذ. جوان جَمانُ — سگهو مَتارو — نئون نندو — ٻورُ ٻِهاڻُ — ڦوهه جُوانُ.
— **جُوالِي ج جُوالِيُون**: ث. جواني — جوانيءَ واري عمر.
• **جَواهِرُ**: ذ. [ع. جوهر ج جواهر] هيرو — رَتَنُ — موتي — لعل.
• **جواهرات**: ث. جـواهر. گهڻا جوهر.
• **جواهر نِگارُ**: ذ. هيرن جي جڙاءَ ڪندڙ. سهڻو لکندڙ — خوش خط.
— **جواهِري (جوهري)**: ذ. جواهر وِڪڻندڙ — جواهرن جو ڪم

ڪندڙ. جوهري.

• **جوڀنُ ج جوڀنَ:** ذ. [سن. يَوَنُ = جواني] جواني – شباب – سونهن – حسن. سينگار. بهار. رونق.

– **جوڀنُ ڪڍڻ:** جواني ڪڍڻ. سونهن ڪڍڻ. رونق ڪرڻ – شڪل ڦلارجڻ. ڪجيءُ جو اڻ منداتا ٻهارا ڪيڻ پر قرنه جهلڻ (ت).

– **جوڀنيڪ:** صفت. جوڀن واري. جوان. سُهڻي.

• **جوت:** ث. [سن. جيوتِش] روشني – نُور. چمڪو – تجلو. جلوو. تيز – بتي. ڏيئو – همت – ڪلا – طاقت. نگاهه – حشمت – رُعب. ڏنُ. دولت.

– **جوت جاڳائڻ:** روشني ڪرڻ. ڏيئو ٻارڻ – بتي ٻارڻ – نالو چمڪائڻ – يادگيري تازي ڪرڻ.

– **جوتي ج جوتي:** صفت. جوت وارو – روشن – مُنوّر. ڪلا وارو.

– **جوتي سروپ:** ذ. صفت. تجليدار – چمڪندڙ – چمڪٽو.

• **جوٽُ ج جوٽ:** ذ. اهو چمڙي جو پٽو جو گهوڙي گاڏيءَ ۾ گهوڙي جي هسليءَ سان ٻڌل هجي ۽ ان جو ٻيو ڇيڙو گاڏيءَ جي ڪُنڍيءَ ۾ ڦاٿل رهي (گاڏيءَ ۾ ٻه ”جوٽ“ ٿيندا آهن، ۽ گهوڙو انهن جي ئي زور تي گاڏي ڇڪيندو آهي). هَرُ ڪاهڻ.

• **جوتش، جوتِش:** ث. [سن. جيوتِش] آسماني جسمن جي هيئت، رفتار وغيره جو علم – نُجُوم – تارن يا ستارن جو علم.

– **جوتِشي ج جوتِشي:** ذ. نجوم جو علم ڄاڻندڙ – نجُومي – تارن ۽ گرهن جو حساب ڪتاب ڄاڻندڙ.

• **جُوتو ج جُوتا:** ذ. جُتيءَ جو هڪ پاڌر. جُتي. ڊوڙٽي ۾ ڏنل ڪا شيءِ.

• **جُوتِي ج جُوتِيُون.** ـ. ڇِڪو. ميڙ.

• **جُوٽُ ج جُوٽَ:** ذ. ميڙ – ميڙاڪو – هجوم.

• **جوٽَ ج جوٽُون:** ث. راڻ – سٿر. هنجَ – گود. گوڏو.

– **جوٽَ تي ڏَڪَ هڻڻ:** سٿر تي ڏَڪَ هڻڻ – ڏُک ظاهر ڪرڻ.

– **جوٽَ تي ويهارڻ:** سٿر تي ويهارڻ. پيار ڪرڻ (ٻار کي).

– **جوٽُون ڪُٽڻُ:** ماتم ڪرڻ – افسوس ۾ رانن تي هٿ هڻڻ.

• **جوٽڻُ، جوٽڻُ:** مصدر. ٻڌڻ (ڍڳن کي گاڏي، نار، هُرلي، هَرَ وغيره ۾). شروع ڪرڻ. جهيڙو. ٻڌڻ ڏاند کي پاڃاريءَ ۾ ـ ڏِڪائڻ. ڏسو ”جوتڙڻ“.

– **جوٽَ ج جوٽُون:** ث. ڏاند کي نارَ ۾ ـ جوٽڻ جو ڪم. شروعات (ڪنهن ڪم جي) – ڏاندن جو جوڙو – مقابل – ثاني – برابر – ساٿي – رفيق.

– **جوٽائڻُ:** مصدر. ”جوٽڻ“ مان متعدي بالواسطه ـ ٻڌائڻ – ڏِڪائڻ.

– **جوٽَ جوٽڻُ (ت):** جهيڙو شروع ڪرڻ – خراب ڳالهائڻ – گهٽ وڌ ڳالهائڻ – فساد شروع ڪري ڏيڻ.

– **جوٽَ ڏيڻُ (ت):** مقابلو ڪرڻ. دٻائڻُ.

– **جوٽِڻي ج جوٽِڻِيُون:** ث. جوٽڻ جو ڪم. جوٽَ – شروعات – ابتدا – مُنڍُ. زور آزمائي.

– **جوٽِڻي ڏيڻ:** شروعات ڪرڻ. جُنبي وڃڻ (ڪم کي).

– **جوٽُون ڏيڻ:** زور آزمائڻ. مقابلو ڪرڻ. وڙهڻ. هيسائڻ.

• **جوٽو ج جوٽا:** ذ. مُڃ مان ٺهيل نوڙي (نار، پاڃاري وغيره ۾ ٻڌڻ جي ڪم اچي). اهو رسيءَ ٽڪر جو ڍينگي جي آمهين سامهين ونگڙين کي ٻڌجي. ڍڳن جي ڳچيءَ کي پاڃاريءَ سان سوگهو ٻڌڻ لاءِ چمڙي جو پٽو يا رَسو. جوڙو (ت). ٻنو (ت). ڪوريءَ جي اوزارن ۾ ڪم ايندڙ رَسي ٽڪر (ت). راڻ – سٿر.

– **جوٽو پچي ويهڻ:** گوڏو پچي ويهڻ – ڪُبُ ڪوڙي ويهڻ.

• **جوٽياڪُ:** صفت. هڪ جهڙو – هڪ جيترو – همسر – برابر – يڪسان.

• **جُوٺ:** ث. [سن. جُشٽ] اوٺر – بچيل ڪاڌو.

– **جُوٺ آٺ:** ث. اوٺر سوٺر – ٻچت سچت (ڪاڌي مان).

– **جُوٺو ج جُوٺا:** صفت. اوپاريلُ – ڪائي بچايل – خراب ٿيل (ث). جُوٺِي ج جُوٺِيُون.

– **جُوٺو پاڻي پيئڻُ:** ٻئي جون عادتون اختيار ڪرڻ.

• **جُوٺُ:** ذ. ڪُوڙُ – ڪوڙ – دروغ – غلط – حقيقت جي برعڪس – دوکو – بهانو – فريب. دغا.

– **جوٺو ج جوٺا:** ذ. صفت. ڪوڙو – ڪوڙو – دُروغ گو – غلط – دغاباز.

• **جُوئي (ت):** خوشبودار گاهه جو هڪ قسم، جنهن سان ٺِڪر جا ٿانءَ مَليندا آهن، جيئن ٿانوَن ۾ خوشبوءِ ٿئي.

• **جوڀُ ج جوڀَ:** صفت. تندرست – چڱو ڀلو – سگهو. مَتارو. خوش – جوان. مضبوط – سگهارو. پهلوان. جوڌو. ”ٻانهپ پري ٻيڙيون، هليا جوڀ جَوان“.

– **جوڀرونُ، جوڀِئُون (ت):** صفت. مضبوط – ڏاڍو. پورو پنو – پورو ٺهڪي آيل.

• **جوريو ج جوريا:** ذ. زنانو – جوئيتو – زَن مُريد – مُڄو – پيئو.

• **جُوڄَ، جُوڙ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (بگٽي ٻاڙو).

• **جُوڳڪُ ج جُوڳڪَ (ڪ):** ذ. ننڍڙو جيتُ. ٻلا. لُنڊي ٻلا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **جُوجِڪي ج جُوجِڪيُون:** ٿ. اوچتو خيال – اُڌمو – پُورَ – جَذبو – غُصو – رِيجَڪ – لَهَر. چِڙَ – ڪاوڙ – جوش.
– **جُوجِڪي اچڻ:** پُورُ پوڻ – اُڌمو جاڳڻ – ريجڪ اچڻ. چِڙَ اچڻ – اوچتو جوش اچي وڃڻ.
• **جوجني (ت):** ٿ. جوجڪي. چَريائي. مَستي. ڪاوڙ.
– **جوجني اچڻ:** جنون اچڻ. چريائي اچڻ. مَستي اچڻ.
• **جُوجُو:** ذ. ٻارن کي ڊپ ڏيارڻ لاءِ فرضي بلا يا جانور جو نالو.
• **جوجهر (ل):** صفت. وڏي يا لڙڪيل پيٽ وارو (چوپايو) چَڇَڙ.
• **جُودُ (ت):** ذ. [ف. زود] تڪڙ – جلدائي – سيگهه – اُپهرائي – ڪوشش – اُدم (ت) (صفت) تڪڙو – جلدي – تکو – تيز.
– **جُودان. جُودئُون:** ظرف. تڪڙ مان – جلدائي سان – سيگهه مان. "تن وٽ سنجهه صُباح. جُودئون وڃڻ جلال جُئي".
– **جودان جودئون هلڻ:** تڪڙ سان هلڻ. تڪڙو ۽ تکو هلڻ. وڏي سعيي ۽ همت سان هلڻ "جودان ملنديس جيڏيون. جُنبيو لاءِ جتن" (محمد غوث).
– **جُود ڪَرڻ:** جلدي ڪرڻ – تڪڙو ڪرڻ – سيگهه ڪرڻ – تڪڙ لائي ڏيڻ.
• **جُودُ:** ذ. [ع] سخا – ڏات – انعام – ڪرم – لطف – بخشش – عطا.
• **جُودُ ج جُودَ (ڪ):** ذ. ٻيڙيءَ جي منجهي ۽ ڪَڙي جي وچ وارو واڄهه جو تڪر.
• **جودَ:** ذ. جوڌا – پهلوان "هو ديواني درياهه جا. ڳڏيئي جود جڏهن" (مل محمود پلي).
• **جودَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **جودپور:** اسم خاص. سنڌ جي اپرندي طرف جي علائقي (اڳين رياست) جو نالو.
• **جودپوري:** ذ. ڪُڪڙ جو هڪ قسم (ٻاڇرين وڏين ٽينس ۽ سدائين پٺي آنا لاهي).
• **جودو ج جودا:** ذ. صفت. [سن. يودڪ] پهلوان – بهادر – سُورمو.
• **جُودَولُ (ت):** ذ. صفت. بلڪل پوڙهو – ڏهرو – جهور.
• **جور. جَوُرُ:** ذ. [ف] ظلم – ستم اَنڌير – جفا – ڏاڍ – زبردستي – زيادتي.
– **جوراٿو:** صفت. زور وارو – طاقت وارو – زوراور. موت – عزرائيل. "جوراٿي سين. جيڏ پُونا تڪو قال نه قبيل" (شاهه).
• **جُورُ:** ذ. وڻ جو هڪ قسم جبل تي اُپري. هن جي ڪاٺي مان حقي جا نڙ ٺهن. (ناڙي وانگر ول. ڦڪا ڳاڙها نيرا گل ٻڪرين ڪاٺين باقي اُٺ ڏڳو ڪائي ته مري).
– **جَوَڙا (ٿ):** ذ. پرت جو هڪ قسم (ننڍڙن ٽڪڙن وارو).
• **جوراب ج جوراب:** ذ. ڪپڙي يا چمڙي مان ٺهيل موزو (جو پيرن ۾ پائجي). ڏسو "جُراب"
• **جورڻ (ت):** مصدر. جيورڻ – هضم ٿيڻ – پاءِ پوڻ.
– **جوري ڪائڻ:** نيڪ ٿي رهڻ.
• **جورو ج جورا:** ذ. [سن. يوگ] وڳو – پوشاڪ (عورت جي. جوڙي ۾ چولو سلوار ۽ پوتي اچي وڃن ٿا) – خِلعت.
– **جورو ڏڪائڻ:** وڳو ڏڪائڻ – پوشاڪ پهرائڻ – خلعت پهرائڻ.
• **جوريجي:** اسم خاص. تعلقي ڪراچيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **جوڙ:** ٿ. جُٽ ـ تعدّي – سيڪت – سزا.
– **جوڙ ڏجائڻ:** سيڪت ڏيڻ – تعدّي ڪرڻ.
• **جَوڙ (ل):** ٻڪ – لباڙ.
• **جوڙ ج جوڙون:** ٿ. "جوڙڻ" مصدر مان اسم. ٺاهپ – بناوت – خلقت (جهان جي) گهاٽ – اَڏاوت – سٽ – سِٽاءُ – رٿ – تجويز. مخلوق "ڏٺي جي جوڙ". قدرت – ڪاريگري. (صفت) مهاندو – بيهڪ – شبيهه. "ٻاروچا ٻيا گهڻا. تو جيءَ جوڙ ناهي ڪو جت" (چڱو جت). شين جو ميل. ملائڻ جو ڪم. رياضيءَ موجب انگن کي ملائڻ جي حالت. جماعت – مجلس – قطار.
– **جوڙ اُپت:** ٿ. ڪن ٻن يا وڌيڪ انگن جي جوڙ ڪرڻ مان مليل انگ – جوڙ جو نتيجو (ٻن. ٽن ۽ چئن جي جوڙ اُپت آهي نَوَ. ٢ + ٣ + ۴ = ٩).
– **جوڙجَڪ:** ٿ. بندوبست – انتظام. بناوت – ناهه ٺوهه.
– **جوڙون جوڙڻ:** رٿون رٿڻ – اٽڪلون رٿڻ – قدرت سان عجيب شيون پيدا ڪرڻ – عجيب ڪم ڪرڻ.
• **جوڙ:** صفت. [سن. جوڍ] پورو – ٺهڪندڙ – ڪُٺ. ملي ايندڙ. جهڙو – جيسي – جيس – جيڏو – برابر – مَٽ. ثاني. جمع – ڳڏ – ٻيڙو. شريڪ – ساٿي. تندرست – چڱو ڀلو – جوڀ. "عاشق جان تو جوڙ. تان تو سُڌ نه سُورجي" (خان زئي).
– **جوڙائي:** ٿ. صحت – تندرستي – چاقائي – چڱيلائي.
– **جوڙ جيس:** صفت. مَٽ – برابر – ثاني – جهڙو.
• **جوڙ ج جوڙ:** ذ. سَنڌ – ڳنڍ – ٽاڪو. ميل – ميلاپ. مِلڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ناهه – صُلح. جملو – جوڙ اپت – تورتل. ڪنهن به شيءِ جو ٻن (نرماد) جو عدد.

– **جوڙ ڪرڻ:** ملائڻ – ڳنڍڻ. تورتل ڪرڻ – ميزان ڪرڻ – جمع ڪرڻ – ڪٺو ڪرڻ.

– **جوڙ ُجنسار:** ذ. هارسينگار – ٺاهه ٺوهه – زيب زينت.

• **جَوڙا:** ذ. [جَوڙو ج جَوڙا] هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. ڪنهن به ڳهه جي ڪناري ڪان لڳل سنهڙا ذرڙا يا مڇليُون – هٽ سان ٺهيل ننڍڙيون ننڍڙيون شيُون.

• **جوڙِئَي جوڙو:** صفت. جُڙتو – جعلي – ڪوڙو – نقلي – هٿ جو ٺهيل.

• **جوڙڻُ، جوڙِڻُ:** مصدر. ٺاهڻ – بنائڻ – تيار ڪرڻ. گڏ ڪرڻ – ملائڻ – گڏڻ (حصا يا عضوا) – ميلاپ ڪرائڻ – ڳنڍڻ. اَڏائڻ (جاءِ). مرمت ڪرڻ. ڳنڍ ٽوپ ڪرڻ. جوڙ ڪرڻ – ٽورتل ڪرڻ. ڏسو "جُڙڻ".

– **جوڙَ ج جوڙوُن:** ث. مصدر. "جوڙڻ" مان اسم. بناوت – ٺاهپ. سٽا. ترتيب.

– **جوڙائِي جوڙائِي:** ث. ٺهراڻي – گهڙائي (ڳهه جي).

– **جوڙائتو:** صفت. ٺهندڙ – موزون – جڳائتو – ٺهڪندڙ – نيڪ – پورو – مناسب.

– **جوڙائڻُ:** مصدر. "جوڙڻ" مان متعدي بالواسطه. ٺهرائڻ – بنائڻ. تيار ڪرائڻ.

– **جوڙ ٽوڙ:** ث. پيچ گهَڙ. بندوبست. ٺاهه ٺُوهه.

– **جوڙِٽِي:** ث. جوڙڻ جو ڪم – ٺاهِٽي – ٺاهپ – بناوت.

• **جَوڙَڻُ (ل):** مصدر. بَڪڻُ. ڏندين پوڻ – وڙهڻ.

• **جوڙو ج جوڙا:** ذ. [پرا. جُتَ. سن. يُڪتَ. يُجْ = ملڻ] جُفت. هڪجهڙيون ۽ هڪ جيڏيون گڏ ٻه شيون (جهڙوڪ ڏڳن جو جوڙو جيتن جو جوڙو سڳيُن جو جوڙو وغيره) ٻه شيون.

– **جوڙئُون:** (جوڙ + ئون) جوڙي مان – ٻن مان – نرماد مان. "ڪري پاڻ ڪريمُ. جوڙئون جوڙَ جهانَ جي" (شاهه).

– **جوڙِي:** نر ماد ٻه ڄڻا. زال مڙس. اٺ جي پلاڻ جا اڳيان ڪاٺ جا ٽڪرا. (ث) جوڙِي ج جوڙيون. جوڙو جوڙو – ٻہ ٻہ ڄڻا.

– **جوڙو جُڙيو هجي:** زال ۽ مڙس سلامت هجن (هڪ دُعا).

– **جوڙو ڪرڻ:** ڪنهن ٻه اڪيلي شيءِ سان ٻي ٻه گڏڻ. ملهه وڙهڻ. ٻٽي ملهون ڪرڻ. ٻي ملهه وڙهڻ. ٻي ٻه ڪافي ٻڌائڻ.

– **جوڙا ميڙا ڪرڻ:** اڌوري ڪم ڪي پورو ڪرڻ – رهيل پلوءِ وٺڻ.

• **جُوڙو ج جُوڙا:** ذ. وانگوڙو – جهُوڙو.

• **جوڙوئو:** اسم خاص. تعلقي مٺيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جوڙي ج جوڙيُون:** ث. آڏاڻي تي اُڻيل ڪپڙي جو تاڪيو. ديسي ڪپڙي جو تاڪيو (جو عموماً چوويهه هٿ ڊگهو ٿئي ۽ بر ۾ هڪ هٿ ٿئي). "جوڙو" جو مؤنث. جُٽُ.

– **جوڙي پوتِي:** ث. سادن ڪپڙن جو وَڳو – همراه ـ ساٿي پائيوار.

– **جوڙِي نصيب ٿيڻ:** ڪفن نصيب ٿيڻ.

• **جوڙِي ج جُوڙيُونْ:** ث. بنڊل (پنجويهه بيڙِين جو) جُهوڙي.

• **جَوزُ:** ذ. [ع] اخروٽ. اڪروٽ – جائڦلَ.

– **جوْزهندي:** ذ. ناريل.

• **جَوزا:** اسم خاص [ع] آسمان جي هڪ برج جو نالو. جيڪو ٻن جاڙنِ ڇوڪرن جي شڪل جهڙو آهي.

• **جُوسرو ج جُوسرا (ل):** ذ. ننڍي جُوءِ ـ سِيُمر. جُوءِ.

• **جوسِي ج جوسِي:** ذُ. جوتشي. (صف) جيڏو – همر عمر.

• **جوشُ:** ذ. [ف. جوش < جوشيدن = ٽهڪڻ] پاڻيءَ جو ٽهڪو – اُٿلَ – اوٻارو – اوٻر. گرمي. شدّت. تيزي – تيڪُ – لَهَرَ – موجَ – ڪاوڙ – چڙ. قهر – غضب. جذبو. شوق. مَستي.

– **جوشارو:** ذ. صفت. جوشائتو – جذباتي.

– **جوشائتو:** ذ. صفت. جوش وارو – ڪاوڙيل – جذباتي.

– **جوشَ ۾ اچڻ:** اوٻارو کائڻ – غُصي ۾ اچڻ – اُٿلَ يا ٻوڏ ڪرڻ (پاڻي) ڀڙڪي وڃڻ – جذبي ۾ اچي وڃڻ.

– **جوش، خروش:** ذ. هُل هنگامو. گوڙ گهمسان – تمام گهڻو غُصَو – ڏاڍي ڪاوڙ.

• **جوشانده:** ذ. [ف] ڪاڙهو (پيڻ جو).

• **جوشِي (ٿ):** [سن. جْيَوتِشِنْ + ڪَ] اسم خاص. برهمڻن جي هڪ ذات جو نالو. ڇانورن جو هڪ قسم.

• **جوشي وارِي:** اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جُوعُ:** ث. [ع] بُکَ – لَنگهَڻُ ـ اِشتها.

• **جُوفُ:** ذ. [ع. جِيفَة = ڍُوَنڍ. لاش] ڍُونڍُ – مُردار جانور – مفت جو مال – لالچ – لوڀ – طَمَع. هَٻَڇ – ناجائز فائدو.

– **جُوفِڙِياو، جوفيارو:** ذ. صفت. لالچي – لوڀي – هَٻڇي – طمعي. ناجائز فائدي جو خواهشمند.

• **جُوفو ج جُوفا:** ذ. [ع. جِيْفَة = مُردار] لوڀ – لالچ – طمع. حريص. دنيا. ڏنُ. گـَرَ جو مٿو – تِيرَ جو مُنهُن. ڏسو "جُوف".

www.sindhsalamat.com — books.sindhsalamat.com

— **جوفيائي**: ذ. صفت. لالچي — لوڀي — طمعي — حريص — هَٻڇي.
— **جوفي جو جَهانُ**: ذ. لالچ جو جهان — طمع يا حرص جي دنيا.
— **جوفي جو جَهانُ ڇَڏڻ**: لالچ نہ رکڻ — حرص ڇڏي ڏيڻ.
• **جُولو ج جُولا**: ذ. "جوفو" جي بگڙيل صورت.
• **جَوقُ (جُوقُ)**: ث. [ع. جَوّق = انبوهہ ڪرڻ] جماعت. مجمع — انبوهہ — هجوم — گروهہ — ٽولو — ٻيڙَ — ميڙُ — پکين جو وَلَرُ.
— **جَوقُ دَرجَوقُ**: ظرف. ٽولي پٺيان ٽولي — ٽولين پٺيان ٽوليُون.
• **جوڪَرُ ج جوڪَرَ**: ذ. صفت. [انگ. Joker] ڀرڄائي — مسخرو — پتن جي تاس ۾ هڪ پتو (جو باونجاهہ پتن کان الڳ ٿئي).
• **جُوکَ**: ث. تورَ — وزنُ. بخشش — ڏاتَ — پرک — جاچ — انداز — ڪَسَوٽيءَ تي لڳائي ڏسڻ. ڏسو "جوکڻ".
• **جُوکُ ج جوکَ**: ذ. ٽن ڪاٺين جي ٽيڪ تي ٻڌل ڪانٽو ۽ ٻيو سامان. خيال (ٿ).
• **جوکار**: ث. پسارڪي وکر جو هڪ قسم.
• **جوکائڻُ (ل)**: مصدر. بخش ڪرڻ — بخشڻُ. ويرونڻ.
• **جوکَمُ**: ذ. [سن. يوگ + کُيشم] خطرو — ڏپُ — ڀؤ. انديشو. نقصان — مشڪل ڪم — ڇيهو — خسارو — گهاٽو — مصيبت — بلا — آفت.
• **جوکم جو مالُ**: ذ. قيمتي مال — مهانگيون شيون.
— **جوکِڻ (جوکَڻ)**: مصدر. [سن. جوش (ت). جُش = پرکڻ] تورڻ — وزن ڪرڻ.
• **جوکو ج جوکا**: ذ. انديشو — ڊپ ـ ڀؤ. نقصان — خوف — خطرو — جوکم.
— **جوکائِتو ج جوکائتا**: ذ. صفت. جوکي وارو — نقصان وارو — انديشي وارو — خطري وارو. (ث) جوکائِتي ج جوکائتيون.
— **جوکو رسڻ**: نقصان رسڻ. گهاٽو پوڻ.
• **جُوکو ج جُوکا**: ز. صفت. سَڪٽو — سُڃو — ٻينگيو — ڪَنُل — ڪنگال — مُفلس — هٿين خالي — نادار.
— **جُوکائِي ج جُوکائِيُون**: ث. سُڃائي — ٻينگيائي — ڪنلائي — مفلسي — ناداري.
• **جوکِيا**: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **جوکو (ٿ)**: اسم خاص. مينگهوارن جي هڪ ذات جو نالو.
• **جوکِيرُ**: ذ. گهٽي ڪائڻ سبب بد هاضمو ۽ پيٽ تي بارُ — آڦري. جوڳِيرُ.
• **جوکِيرجڻُ**: فعل مجهول. گهٽي ڪائڻ سبب پيٽ تي بار ٿيڻ — آڦرڻ — جوڳرجڻ — بدهضمي ٿيڻ.
• **جوڳَ ج جوڳَنُ**: ث. [سن. يوگَ. يُجْ = ملڻ] نار يا هرلي ۾ وهندڙ جانور (ڍڳو اٺ). نار يا هرلي ۾ وهندڙ جانور جي وهڻ جو مدو (ڏيڍ پهر، ٻہ پهر، اڍائي پهر). نار يا هرلي ۾ جوڙو ڏاندن جو (ت) — "هيڪل" جو ضد. وارو سزا — سيکت.
— **جوڳَ ٻڌڻ**: نار يا هُرلي ۾ ڍڳن جو جوڙو ٻڌڻ.
— **جوڳَ ڏيڻ**: همراهي ڪرڻ — مدد ڪرڻ. جهڙي تهڙي مهل ڪرڻ — وقت ٽپائڻ. سخت تڪليف ڏيڻ. سزا ڏيڻ.
— **جوڳ مٽڻ**: نار ۾ ڏاندن جو هڪ جوڙو مٽائي ٻيو ٻڌڻ.
— **جوڳ وهڻ**: پنهنجو وارو يا حصو پورو ڪرڻ — مهل سر مدد ڪرڻ — مهل پوري ڪرڻ.
• **جوڳ**: ث. هڪ راڳڻي جو نالو.
• **جوڳُ ج جوڳَ**: ذ. [پرا. جوگو. سن. يوگ. يُجْ = ملڻ] ميلاپ — وصل (اُپائيندڙ سان). مراقبو — ڌيان — سماڌي. ڌيان ڄمائي روح سان ملي وڃڻ. ذڪر فڪر ذريعي معرفت حاصل ڪرڻ جي حالت. تارن جو ميلاپ (جنهن جي حساب سان نجومي اڳڪٿيون ڪندا آهن). جوڳي فقيرن جو زُهد، تپسيا وغيره. گرهڻ جي موقعي تي گرهڻ جي گردان جون ڪي جايون. نصيب جي گهڙي — سڌوري گهڙي — نيڪ ساعت. جسماني عمل (روحاني عمل جي برعڪس) مَنَ جي خواهش کي روڪ. پنگ جو ڦوڳُ — جوڳو. جڙي ٻوٽيءَ جو علم ۽ عمل. سزا — سيکت. ڪشٽ — ڪشالو — سختي — تڪليف. (صفت) ٺهڪندڙ — موزون — پورو — ٺيڪ (ظرف) ڏانهن — لاءِ واسطي. واپاري خطن يا هُنڊين ۾ سِري واري نشاني (جا ظاهر ڪري تہ اُها هُنڊي يا خط فلاڻي ماڻهوءَ ڏانهن موڪليو آهي). مناسب — واجبي. لائق — قابل. سَهائيندو — جُڳائيندو.
— **جوڳُ ٻچائڻ**: ڏاڪڙا ڪڍڻ — تڪليفون سهڻ — ڪشالا ڪڍڻ. چِلو ٻچائڻ. تپسيا ڪرڻ.
— **جوڳ وِجهڻ**: جوڳي ٿيڻ — فقيري اختيار ڪرڻ. ڪنهن ڪم تي سندرو ٻڌي هلڻ. "ڪڍيم ڪاڇوٽي، وڌم جوڳ جتن لاءِ" (شاهہ).
— **جوڳاڻُ (ل)**: ذ. گهوڙي جي خوراڪ — ڪاڌو — ڦُوٽُ "وڪيل گهوڙن کهڙا جوڳان".
• **جوڳِتا**: ث. لائقي — موزونيت — ٺاهوڪائي.

• **جوڳرا (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **جوڳرجڻ:** فعل مجهول. جوڳيرجڻ پيٽ جو – آڦرجڻ – بدهضمي ٿيڻ.
• **جوڳڙيو جوڳڙيا:** ذ. اڪيلو ڏڳو (نارَ ۾ وهندڙ) هيڪل وهندڙ ڏڳو.
– **جوڳڙيا متائڻ:** جوڳَ پوري ڪيل ڏڳو. نار يا هرليءَ مان ڇوڙي ٻيو ڏڳو ٻڌڻ.
• **جوڳو ج جوڳا:** ذ. [سن. يوگيہ] ڦوڳ (پنگ جو). (صفت) مناسب – لائق – جڳائيندڙ – موزون – ٺهندڙ – واجب – ٺيڪ – پورو – واجبي. (ث) جوڳي ج جوڳيون.
– **جوڳي جُٽ ڪرڻ:** جڳي طرح سيکت ڏيڻ – مناسب سزا ڏيڻ. لائق ۽ موزون سيکت ڏيڻ.
• **جوڳي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي واره ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **جوڳي ج جوڳي:** ذ. [سن. يوگي. يُجُ = ملڻ. جيڪو پنهنجو ڌيان ڌڻيءَ سان ملائي) جوڳ پڄائيندڙ. هندو فقيرن جو گروهه (جن جو اصول زهد ۽ تپسيا ذريعي خدا سان ملڻ جو هوندو آهي). سنياسي. نانگ جهليندڙ فقير. سيلاني فقير. (ث) جوڳڻ. جوڳياڻي ج جوڳڻون. جوڳياڻيون.
– **جوڳيسر جوڳيسر:** ذ. [پرا. جوئيسر. سن. يوگيشور] جنهن جوڳ سادهيو هجي. ڪامل درويش – پهتل فقير – تپسي – تپشي – وڏو جوڳي.
• **جوڳير:** ذ. جوڳير.
• **جوڳيرو (ٿ):** ذ. گاهه جو هڪ قسم. ٻوٽي جو هڪ قسم (چارڻ جي ٻاڙ ۾ اُپري، ڦڪن گلن جي ڀڪي ڏاڍي ٿئيس. هرڻ ۽ ٻڪري کائيس).
• **جوڳيڙو:** اسم خاص. گاهه جو هڪ قسم (ڦڪن گلن سان ڳتيل ڏانڊيون. ٻن ڪين ٿين. ڪِرڻ جي پاڙن ۾ ٿيندڙ. تمام سهڻو. جڻ ڪنوار ٻوٽي) پٽي ڪنوار.
• **جَولانَ ج جَولانَ:** ذ. [ع. جَولان. جَول = جوڏاري ڦرڻ] چڪر – چال – چلانگ – ڪُڏ – گهمرو – چڪرو – ڦيرو – چرُ چرُ – ورڻ – جوش – جوهُ – جذبو – ڪاوڙ – تپو – ڦيراٽي.
– **جولان اچڻ:** ڪاوڙ اچڻ – جوش اچي وڃڻ.
– **جولان چڙهڻ:** ڪاوڙ چڙهڻ – جوش چڙهي وڃڻ.
– **جولان گاهه:** ذ. گهوڙن جي ڊوڙائڻ جي جاءِ. لڙائي جو ميدان. گهوڙن کي ڦيراٽيون ڏيارڻ جي جاءِ.

– **جولاني:** ث. گهوڙي جي ڊوڙ – طبيعت جي رواني يا تيزفهمي – ڦرتي – چالاڪي – چستي.
• **جولاهه:** ذ. جولانُ – ڦرتي – چستي – رواني – جوش.
• **جولاهو (جُلاهو) ج جولاها:** ذ. ڪوري – ڪپڙي اُڻڻ جو پيشو ڪندڙ.
• **جُولاءِ ذ.** [انگ. July] عيسوي سال جي ستين مهيني جو نالو.
• **جُومر:** ذ. زُومر – تيزي – زور – طاقت – ڪاوڙ.
– **جُومڪ (ت)، جُوميلُ (ٿ):** صفت. ڪاوڙيل.
• **جُونءِ. جُونءِ ج جُونءِ. جُونئون. جُيُون. جُونئيون:** ث. جيت جو هڪ قسم (جو وارن يا ڪپڙي ۾ پيدا ٿئي). هي جيت رت چوسي جنهن مان خارش جي بيماري ٿئي. رنڍُ (ت) تولهر.
• **جون. جونءِ ٿيڻ لڳڻ وٺڻ (ت):** ڪجهءِ کي هڪ بيماري ٿيڻ.
– **جون پير هلڻ:** تمام آهستي هلڻ – ڌيري ڌيري هلڻ.
– **جونسرُ:** صفت. جون وانگي آهستي هلندڙ وهَٽ. ماڻهو وغيره.
– **جونءِ مان جوءِ ٿيڻ (ت):** خسيس شيءِ جو اهميت حاصل ڪرڻ. آڪڙ ڏيکارڻ – جيٽ منجهان وڏي وجي انسان ٿيڻ.
– **جون ننڊ ۾ هئڻ:** پوري سانت ۾ هئڻ – آرام سان يا سُکي هئڻ – ڪوبه خوف خطرو نه هئڻ.
– **جونئرُ ج جونئرَ:** ذ. صفت. اهو ماڻهو جنهن کي جيُون پُرڪنديون هجن.
• **جُون:** ذ. [انگ. June] عيسوي سال جي ڇهين مهيني جو نالو. اسم خاص تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **جُونلي (ٿ):** ذ. گاهه جو هڪ قسم.
• **جونجرُ (ٿ):** ذ. اهو ماڻهو جنهن جي بدن تي گهٽا ۽ گهاٽا وار هجن.
• **جونجهه (ل):** ث. نظر. وَس.
• **جُونجها (ت):** ذ. سنهيون ڪائيون – جِينيا – جهينيا.
• **جُونجهارو ج جُونجهار:** ذ. [سن. يُڌ = لڙائي + ڪار]. جوڌو. پهلوان – جهونجهار.
• **جُونرا:** ذ. جيرا – جگر. "جونرا انهيءَ جوءِ جا. ڪوري جڻن ڪاٽا."
• **جُونگ:** اسم خاص. اوباوڙي ۽ دادو تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
• **جونگَل:** اسم خاص. تعلقي ٺل ۾ هڪ ديهه جو نالو. هن نالي جو ان تعلقي ۾ ڳوٺ به آهي جتي ٻهوڻن جي آبادي آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- **جُونڪو:** اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **جَونڪُ ج جَونڪَ:** ذ. "ذوق" جي بگڙيل صورت.
- **جُونڻ (ت):** ذ. ڪُرُونڊڙو ٿي ويهڻ.
- **جُونڻ اسم خاص.** تعلقي ٽنڊي محمد خان ۾ هڪ ٽُنل ڳوٺ جو نالو.
- **جُونڻ ج جُونڻون:** ث. ڍڳي يا پاڏي جي مُنڍيءَ جي شوروي جي (اُٺ ڪي) اوڻٽي (ل). ڪُنل ٻڪريءَ جي سارِ (ڪ).
- **جُونڻ:** ث. [سن. يونهه = پرا: جَونِ سن. يونِـ] ڄمُ – جنم – پيدائش. هندن جي عقيدي موجب ڪنهن ساهواري جي وفات بعد ان جي روح جو ٻئي جسم ۾ اچي جنم وٺڻ – تناسُخ – آواڳون. جوڻي – قالب – چولو.

– **جُونڻ وٺڻ:** هندن جي عقيدي موجب ٻيو جنم وٺڻ – قالب بدلائڻ – وري ٻئي جسم ۾ جنم وٺڻ.

- **جُوٺا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ڪوٽ ڏيجي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **جوٺاس:** اسم خاص. تعلقي پني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **جوٺالو:** اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **جوٺانواز:** اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **جوٺاڻي:** اسم خاص. ٽنڊي محمد خان ۽ واره تعلقن ۾ ديهن جو نالو. واره تعلقي ۾ هڪ وات ۽ هڪ ڳوٺ جو نالو.
- **جوٺاهُ:** اسم خاص. تعلقي ڏگهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **جُوٺِيٽُ:** ذ. صفت. چوري ٿيل مال جو ڏسُ پتو ٻڌائيندڙ – ٻاڪو (ت) پُنگ وٺندڙ. چغلخور.
- **جُوٺِي ج جُوٺِيُون:** ث. چوري ٿيل مال يا چور بابت خبر. چوري ٿيل مال يا چور بابت خبر ٻڌائڻ جي عيوض ورتل معاوضو – پُنگ.

– **جُوٺِيتُ (جُوٺِيڻُ):** ذ. صفت. اُهو ماڻهو جو چوري ٿيل مال يا چور متعلق خبر ٻڌائي ۽ انهي مخبري عوض ڪجهه رقم وٺي – ٻاڪو (ت). چغلخور – مُخبِر – جاسوس.

– **جُوٺِي ڪڍڻ:** چوريءَ جو راز کولڻ. چور ظاهر ڪرڻ. چغلي هڻڻ – چوريءَ بابت خبر ڏيڻ – پتو لڳائڻ.

- **جوٺيجا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. شڪارپور، ڦنبس ديري محبت، ٺٽي، شهدادڪوٽ، عمرڪوٽ، ۽ ميرپور خاص تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
- **جوٺيجاڻ:** اسم خاص. تعلقي ميرپور بٺوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **جوٺيجاڻي:** اسم خاص. تعلقي سنجهوري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **جُوهي** ذ. نَظَر – تَڪَ – گهُورَ – ڊِيڏَ – لالچي نگاهه – لالچ سان اک وجهي ويهي ڏسڻ جي حالت (ڪاڏي وغيره ۾). طمع جي نظر – جُڪَ – چِپُ – ڏَتَ.

– **جُوهَ اُڏائڻُ:** جُوهَ وجهڻ – گهُورڻ – گهُور وجهي ويهڻ – گهڻو وقت تَڪيندو رهڻ.

– **جُوهَوُ ج جُوهَوَ (ڪ):** ذ. صفت. جُوهَ وجهندڙ – ناظِر. گهاتُو – تاڪُو – لِڪي شڪار ڪندڙ.

– **جُوهَ وجهڻ:** نظر وجهي ويهڻ – گهُوري ڏسڻ – تَڪڻ – ڊِيڏَ وجهڻ – لالچ سان اک وجهي ويهڻ (ڪاڏي وغيره ۾) – هڪ هنڌ ڏانهن گهڻو ۽ لاڳيتو نهارڻ.

- **جوهاري (ٽ):** ث. اُها رقم جو گهوٽيتا پنهنجي ناموس خاطر ڪُنوارين کي ڏيڻ ڪان وڏيڪ ڏيندا آهن.
- **جَوهَرُ:** [سن. جيوَ = روح + هَـرَ. هُر = ڪٽڻ]. آپ گهات. جيئري پاڻ جلائڻ.
- **جوهَر:** ث. پانجاري. جُڳ (بلوچڪي). "جُڳ، نگار، شتنگيون، ٻيا تَهْتَڪ تلاڪار" (الياس جدغال).
- **جوهَرُ جَوهَرُ:** ذ. [ف. جَوهَـرُ] اصل شيءِ _ اصل ذات – سرِشْت – ماده. مايو. رُوح – سَتُ – مغز – عرق – نِچوڙ – سارُ – تَتُ. طاقت – سگهه – قُوّت. ماهيّت – خاصيّت. اها خاصيت جا هِي شيءِ تي مدار نه رکي. گُڻ – خُوبي. اصليت. ڪمال – لياقت. ڀيدُ – راز. چمڪو. پاڻي (هٿيار جي) – آبُ. تلوار جي تيزي. چمڪ ۽ چِٽَ وغيره. ڪنهن شيءِ جو روح (جيئن ڦوڌني جو جوهر وغيره).

– **جوهَـرُدار:** ذ. صفت. جوهر وارو. جنهن ۾ جوهر هجي. آبدار (تلوار).

– **جوهَـرُ ڏيکارڻ:** گُڻ ظاهر ڪرڻ. شخصي قابليت يا هنر ظاهر ڪرڻ – اثر ڏيکارڻ (ڪنهن شيءِ جو).

– **جوهر کُلڻ:** هنر ظاهر ٿيڻ – خوبي پڌري ٿيڻ – قابليت ظاهر ٿيڻ.

– **جوهر لَطِيف:** ذ. لطيف مادو جو نظر نه اچي (جيئن روح وغيره) – سنهي ۾ سنهو مادو – باريڪ ۾ باريڪ عنصر.

– **جوهري:** ذ. جوهر وارو – تيز. آبدار (هٿيار) – پاڻي ڏنل – پاڻي چڙهيل.

- **جَوهَـرُ، جَوْهَـرُ ج جوهَر جواهرات:** ذ. [ف. گوهَـرُ] هِيرو – ماڻڪَ – رَتنُ.

– جَوهري، جَوَهري، جوهريو: ذ. صفت. جواهرات جو واپاري – جوهر فروش.

• جوهر (ک): ث. پاڃاري (هَـرجي). بوند بوند (ل).

• جوهڻُ: مصدر. ڏکوئڻ – رنجائڻ – تڪليف ڏيڻ – ستائڻ – تنگ ڪرڻ – ايذاءِ رسائڻ. وڙهڻ – دٻائڻ – ڌمڪائڻ – رعب جمائڻ – هيسائڻ. قبضي ڪرڻ – تابع بڻائڻ.

• جوهڻُ، جوهڻُ: مصدر. گهُورڻُ – تَڪڻ – اک وجهي ويهڻ – جُوه وجهڻ. نظر هڻڻ. گهُوري ڏسڻ.

• جوهو: اسم خاص. ميرپور خاص ۾ گهوڙا ٻاري تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• جُوهو ج جُوها: ذ. وڻن جو ٿورو جهڳٽو – جهُمَٽُ – ويڙهه – جهُڳٽو. جهوٽو (واءُ جو). ٿورو وسڪارو (مينهن جو). اوهيرو. آنڌي. (اسم خاص) تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• جوهـِلُ: صفت. گهاتو (جهنگ).

• جوهي: اسم خاص. دادو ضلعي ۾ هڪ تعلقي، تنهن ۾ ديهه جو نالو. شهر جو نالو (اصل ۾ جُوهي = وڻن جي هُڙي).

• جوءِ ج جوئيُون، جويون: ث. [پرا. جايا. سن. جايا] زال – گهرواري – استري.

– جوئيتو ج جوئيتا: ذ. صفت. زال وارو – شادي شده. زنانو – مُجُو – زَن مُريد.

• جُوءِ: ث. جُوهه.

– جُوءِ لائڻ، وجهڻ: جُوهه وجهڻ.

• جُوءِ ج جُويُون: ث. [ف. جاءِ] جاءِ – هنڌ – ماڳ. ”واو وسيلن کي وڄائي، جُوءِ هُوءِ جِهَري وساءِ“ (شاهه محمد ديدڙ). زمين – ملڪ. مال جي چَرڻ جي جاءِ – سيم – چراگاهُ – مخصوص ايراضي.

– جُوءِ جا ڳاٻا: جُوءِ جا رهاڪو. جُوءِ جو چوپايو مال جيڪو نموني طور ڏسي جُوءِ جي آبادي ۽ غيرآبادي جو اندازو لڳايو وڃي.

• جُوئا ج جُوئائُون: ث. [پرا. جُوئا. سن. ڏيُوت] جُوا (راند) قِماربازي.

– جُوئاري: ذ. [پرا. جُوئار سن. ڏيُوتڪار] جُواري – قِمارباز – جوا کيڏندڙ – جُوا جو عادتي.

• جُوئُر ج جوئُريُون، جُوئُرُون: ث. [سن. يَوَ + پُرڪار] اَنّ جو هڪ قسم – پوک جو هڪ قسم (جا خريف ۾ ٿئي سندس قسم: ڳاڙهي، ڪلڻ، ڪُرڪلي، آچڙو، ساٿري، ٽوڙ، ڪرڏڙيو جَنِ پوري. رُهچڙي، ذات چڙي، ذات ڳاڙهي، ڪمانڊڙي).

• جُوئِنْدُهُ: صفت. [ف. جُستَن = ڳولهڻ] ڳوليندڙ – تلاش ڪندڙ.

– جُوئِنده يابنده: ڳولهيندڙ لهندڙ – جيڪو ڪوشش ڪندو اهو ضرور مطلب حاصل ڪندو. (چوڻي).

• جُوي: ث. [ف] نهر – ندي – واهه – وڏي نالي.

– جوئبار: ذ. اها جاءِ جتي نهرون ۽ ناليون گهڻيون وهنديون هجن.

• جويا: اسم خاص. هڪ قبيلي جو نالو.

• جَوين: صفت. [ف] جَوَن جي – جَوَن منجهان تيار ڪيل.

• جُهُ (ل): ظرف. جيئن. جو جئن جو. جئن ٿي. ”جُهه تو هڙو حال وساريو هٿي ٿيون ويسرا“ (عيسو).

• جهه: ث. سَرڏري ۾ تنگيل جهاپو. زِهه.

• جِهات: جِهت جو جمع ڏسيون. ”پائي پسن پاڻ ۾، جهاتي اندر جِهات“ (منثار فقير).

• جِهادُ ج جِهادَ: ذ. [ع. جَهَدَ = ڪوشش ڪرڻ] دشمن سان حق ۽ انصاف خاطر جنگ – لڙائي. نفس جي خواهشن کي روڪڻ واري جنگ – نفس اَمّارهُ سان لڙائي.

• جُهارُ ج جُهارَ: ذ. [سن. اُوهارَ] جوڳين جو مرشد اڳيان سلام (جيڪو جهُڪي ڪيو ويندو آهي) نَمَسڪار – سلام. چاڙهه (پاڻيءَ جو) وڏي ويَـر (سمنڊ جي). نياز. نياپا. ”جڳجها ڏيج جهار، پانڌي پرين رسول کي“ (خليفو نبي بخش). هندن جي هڪ رسم موجب نئين پرڻيل جوڙي جو پهريون پيرو ديدار.

• جُهارڻُ: نمڻ – نِوڙڻ – جهڪڻ. نِمڙي سلام ڪرڻ. عزّت ڪرڻ. پوڄڻُ. تيار ڪرڻ. روانو ڪرڻ. ”ڪنڌي اها لوڏ. جتان جوءِ جُهاريو“ (خان زئي). خيرات ڪرڻ. نئين گهوٽ ڪنوار کي پهريون پيرو ڏسڻ.

– جُهاري: ث. جُهارُ. نئين پرڻيل جوڙي جو پهريون پيرو ديدار. هندن ۾ شاديءَ کان پوءِ گهوٽ جي مائٽن ڏانهن وڃڻ وقت کيس مليل مُوڙو.

• جُهارو: ذ. جَوِنَ جو چِيٽو جو هندو ماڻهو ”ماتا ديوي“ جي اعزاز ۾ پنهنجي گهر ۾ پوکائيندا آهن. ان لاءِ ته ماتا ديوي راضي ٿي موٽي وڃي ۽ خيرجا پيرَ گهمائي وڃي.

• جَهازُ ج جَهازَ: ذ. [ع] لُغوي معنيٰ ۾ گهر جو سامان. شاديءَ جو سامان. اصطلاح. تجارت جو سامان لڏيندڙ وڏي ٻيڙي. ٻيڙو – غوراب – آگبوٽ (جهاز جا ڪيترائي قسم آهن. هوائي جهاز، ٽوبو جهاز بحري جهاز).

– جهازران: ذ. جهاز هلائيندڙ – ڪپتان.

– جهازِ راني: ث. جهاز کي هلائڻ جو علم – مَلاحي.

– **جَهازِي ج جَهَازِي:** ذ. جهاز وارو. جهاز هلائيندڙ – جهاز ران.

• **جهَالَتَ:** ٿ. [ع] بي علمي – اڻ ڄاڻائي – بي سمجهي – ناداني – جِٽپائي.

• **جَهانُ ج جَهَانَ:** ذ. [ف] دُنيا – سنسار – لوڪ – سرشتي – عالَمُ. ماڻهو – لوڪ زمين – پُوني.

– **جهَان آفرين:** ذ. صفت. جهان پيدا ڪندڙ – خدا تعاليٰ.

– **جهان باني:** ٿ. بادشاهي – رعيت جي حفاظت.

– **جهان پناهُ:** ذ. دنيا کي پناهه ڏيندڙ. بادشاهه.

– **جهان تاب:** ذ. صفت. دنيا کي روشن ڪندڙ – هڪ مهيني جو نالو.

– **جهان داري:** ٿ. حڪومت – بادشاهي. دنيا ۾ اَٿڻ ويهڻ ۽ هلڻ چلڻ جا طور طريقا.

– **جهان ديده:** ذ. صفت. اهو ماڻهو جنهن دنيا کي ڪافي ڏٺو هجي ۽ آزمودا پرايا هجن – تجربيڪار – آزمودگار.

– **جهان ڏسڻ:** دنيا کي ڄاچي ۽ پرکي ڏسڻ – آزموده حاصل ڪرڻ – تجربا پرائڻ.

– **جهانگيرُ:** ذ. جهان فتح ڪندڙ. (اسم خاص) اڪبر بادشاهه جي پُٽ نورالدين محمد جو لقب.

– **جهَانُ ڪلائڻ:** گهڻا ماڻهو پاڻ تي کلائڻ – بي وقوفي جو ڪم ڪري خلق کلائڻ.

– **جهاني:** ذ. صفت. جهان جو – دُنيا جو – سنساري – دُنيوي.

• **جهانَ:** ظرف. [سن. ياوَت + سٿاني] جتان.

– **جهان تهان:** ظرف. جتان تتان. ڪيئن به.

• **جهانپُور:** اسم خاص. گهوٽڪي ۽ ڳڙهي خيري تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **جَهان خان:** اسم خاص. تعلقي سکر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جَهان واهُ:** اسم خاص. تعلقي شڪارپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهِتَ ج جَهات:** [ع] طرف – پاسو – ڏس. لاڙو – لڳاوُ – رغبت. نينهُن – عشق. عزّت – مان – مرتبو.

• **جُهْد:** ذ. [ع] سخت ڪوشش – سٽيو – جَتَن. محنت – ڪشالو – تڪليف – ڏاڪڙو. پورهيو.

– **جُهدِ پِتَّڻ:** ڪوشش ڪرڻ. ڪشالا ڪڍڻ – ڏاڪڙا ڪڍڻ.

• **جهَر:** ظرف. جنهن وقت – جنهن مهل.

• **جَهَرُ ج جُهَرَ:** ذ. [يُگ = پاڃاري + هَر] پاڃاري (هرجي).

• **جَهڙو جيهڙو ج جهڙا:** ظرف. [سن. ياڌرس] وانگي – جيان – جيئن – وانگر. سمان – برابر. (ٿ) جهڙي ج جهڙيون.

– **جهڙائي ج جهڙائيون:** ٿ. مشابهت – مناسبت – ساڳيائي – هڪ جهڙائي – برابري – يڪسانيت.

– **جهڙو تهڙو ج جهڙا تهڙا:** ظرف. رواجي. معمولي – اڻ پورو – ٽڙتڪڙ ۾.

– **جهڙو تهڙو ڪرڻ:** اڌو گابرو ڪرڻ – اڌ ڳيڊو ڪرڻ. متاڃرو ڪرڻ.

• **جَهْلُ:** ذ. [ع. جَهْل] بي علمي – جهالت – جِٽپٽو. ناداني – اڻ ڄاڻائي. بي وقوفي. جوشُ – جذبو. ڪاوڙ – غُصو.

– **جَهْلُ مُرَڪّبُ:** ذ. اڻ ڄاڻائي ۽ بي علمي هوندي پاڻ کي علم وارو ڄاڻڻ – وڏي جهالت.

• **جَهِلنگُ ج جَهِلنگَ (ل):** ذ. جالنگُ. جهبلو (ڪپڙو).

• **جَهَنّمُ:** ذ. [ع] دوزخ – نَرڳُ.

– **جهنّمي ج جَهَنّمي:** ذ. صفت. دوزخي – نرڳي.

• **جَهو ج جَها:** ذ. صفت. گهاٽو (سخت).

• **جهو ج جها:** ظرف. جهڙو.

• **جُهو ج جُهَا:** ذ. جهوٽو (هوا جو) جُوهو (مينهَن جو). جهڳٽو (وڻن جو).

• **جَهوَر:** ٿ. وري وَري ڪرڻ يا ٿيڻ واري حالت.

– **جَهوَرِ پَڙّڻ:** گهٽو ڇاهُ رکڻ – وري وَري ڪرڻ.

• **جُهي ج جُهيُون:** ٿ. غار. کوپُ. ڏر (ڪنهن جانور جي). مهٽو _ طعنو.

• **جَهيجا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جَهيزُ ج جَهيزَ:** ذ. [ع] ڏاجُ.

• **جَئہ، جئي:** ٿ. [سن. جَيَہ] فتح – جيت – سوڀ – ڪاميابي. دُشمن جو خاتمو. واهه واهه! شاباس.

• **جئہ جئہ (جئي جئي) ڪار:** ٿ. واهه واهه! خوشيءَ جا نعرا.

• **جُئالُ ج جُئالَ:** ذ. جوال – بوجهو – ڳوڻ.

• **جِئان:** ظرف. جتان. جيان – جنهن هنڌان – جنهن جاءِ کان. ڏسو "جهان".

• **جِئائين:** ظرف. وانگر – مثل. جتان.

• **جِئنڊُ ج جِئنڊَ (ل):** ذ. جيتُ. ساهوارو – ڪيڙو.

• **جِئن:** ظرف. جيئن – جهڙيءَ طرح.

– **جِئن تِئن:** ظرف. جيئن تيئن – ڪيئن به – هر صورت ۾.

• **جِئنڊرو ج جِئنڊرا:** ذ. ڳيهه جو هڪ قسم (جو ٻار جي تندرستي برقرار رکڻ لاءِ سُونڻ طور ڪنن ۾ پائجي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **جٺنڊُ زنڪيجو:** اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جٺنڊل ڪوٽ:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جٺڻُ:** مصدر. جٺڻُ – جيئرو رهڻ – زنده رهڻ.

• **جَوُ:** ذ. [ف] جَوَ. ذرو – ٿورو.

– **جَوُ پوڻ (ت):** شڪ پوڻ – خيال اچڻ.

• **جَٺُو ج جَٺُوئا (ت):** ذ. جيت جو هڪ قسم – جَٺُو.

• **جَٺُورا ڪَٺُورا لڳڻ (ت):** هورا ڪورا لڳڻ. تڪڙ لڳڻ. خيال ٿي ويهڻ. پريشاني ٿيڻ.

• **جَٺُوڙ ج جَٺُوڙَ (لس):** ذ. مروُن.

• **جي ج جيئُون (ڪ):** ث. عيب – گهٽتائي.

– **جي وجهڻ:** وڏ ڪيڻ – عيب جوئي ڪرڻ.

• **جي:** ذ. اِثباتي جوابي لفظ (ظرف) هائو – هان – حالت اضافت ۾ "جو" جي مؤنث صورت – سَڏَ ڏيڻ جو لفظ.

• **جي، جيءُ:** امر جيئرو ٿي – جيئرو رَهُ (مصدر – جيئڻ منجهان).

• **جياپو:** ذ. [سن. جيوَ] جيئڻ جو مدار – جيئڻ جو سبب. حياتي – زندگي – لاڳاپو – گذارو – گذران.

• **جيارڻُ:** مصدر. [سن. جِيوَهُ] زنده ڪرڻ – حياتي ڏيڻ.

– **جيارو:** صفت. جياريندڙ.

– **جي جيارو:** ساهه وجهڻ وارو – معشوق.

• **جيامَلُ:** اسم خاص. تعلقي شهداد پور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جيانُ:** ظرف. جِتان – جيئن – وانگر.

– **جيان تيان:** ظرف. جيئن تيئن.

• **جيائين:** جيئن ٿي. جِتان ڪان.

• **جيبُ ج جيبَ:** ذ. [ع. جَابَ = دامن ڪَترڻ] کِيسو – گَونڊو.

– **جيب خرچُ:** ذ. کيسي خرچي. ريزڪي خرچ – ڪاڏي خوراڪ کان علاوه خرچ.

• **جيبڪُ (لس):** ذ. ڪَکَن مارڻ جي ڪم ايندڙ پارو.

• **جيتُ ج جيتَ:** ذ. [سن. جَنتَ] تمام ننڍڙو ساهوارو – ڪيڙو – مڪوڙو – جِنڊُ.

– **جيتّامُ ج جيتّامَ:** ذ. ننڍڙو جيت – تمام ضعيف (ساهوارو). پِسُونُ.

– **جيتامڙو ج جيتامڙا:** ذ. "جيتام" جو اسم تصغير.

• **جيتَرَ:** ظرف. جيستائين.

• **جيترو ج جيترا:** صفت. ظرف. جنهن مقدار يا انداز جو.

– **جيترا ماٿهو اوترا وات هڻڻ:** گهڻيون ڳالهيون ٿيڻ – چوپول هڻڻ – چِميگويون گهڻيون ٿيڻ.

• **جيتڻُ:** مصدر. [پرا. جِتَئُ. سن جَيَہ = جيتڻ] شڪست ڏيڻ – فتح پائڻ – ماري مَچائڻ – غالب پوڻ – کٽڻ – سوڀ حاصل ڪرڻ – مات ڪرڻ.

– **جيتَ:** ث. فتح – سوڀ – نُصرت – ڪاميابي – غَلبو – بَرتري – فوقيّت.

– **جيتائُو ج جيتائُوا:** جيت وارو – فتح سان – سوڀائتو – مُهت سان – سوڀارو – فاتحُ.

– **جيتائڻُ:** مصدر. "جيتڻ" مان متعدي بالواسطه. فتح ڪرائڻ – کٽائڻ.

– **جيتجڻُ:** مصدر. "جيتڻ" مان فعل مجهول. سوڀ ٿيڻ – فتح ٿيڻ.

• **جيتو (ت):** ذ. جيتُ.

• **جيتوڻي، جيتوڙي، جيتوڻيڪ:** ظرف. جيستائين – ايتري قدر جو. اگرچه – انهيءَ هوندي به جو.

• **جيٺُ ج جيٺَ (ت):** ذ. [سن. جْيشٽَ] وڏو ڏيرُ – مڙس جو وڏي ۾ وڏو ڀاءُ.

– **جيٺاڻي ج جيٺاڻيون:** ث. [پرا. جيٺاڻي. سن. جْييشٽَ + اَني] وڏي ڏيراڻي. جيٺَ جي زال.

• **جَيپان جَٿپارَ (ت):** اسم خاص. مينگهوارن جي هڪ ذات جو نالو.

• **جيجان ج جيجائُون:** پ. ماءُ لاءِ پيار جو لفظ. ماءُ – امڙ – امان. ڪنهن به عورت لاءِ عزت جو لقب. ننڍڙي ڇوڪريءَ لاءِ پيار ولفظ.

• **جيجائُو ج جيجائُو:** ذ. لَلائو – لِلو – جِجائو (ٻارن کي ديجارڻ لاءِ هڪ خيالي ديجارڻ واري شيءِ).

• **جيجاونتي، جيجيونتي:** اسم خاص. هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

• **جيجڙا:** ذ. صفت. جيءَ جان وارا (ٻيءَ) – پيارا (هيءَ لفظ افسوس وقت استعمال ٿئي. مثلاً: بيماريءَ يا موت وقت پار ڪيڻ مهل چئبو آهي "جيجڙا ابا". ڏک يا مصيبت ۾ ۽ خصوصاً ٻار جڏهن روئندو آهي تڏهن دانهون ڪندو آهي "جيجڙا ابا يا جيجڙي اما").

• **جيجڙي:** ث. ماءُ – امڙ – امان – آيل.

• **جيجُو ج جيجُو (ل):** ذ. اڻ ڏٺل شيءِ. ڏيارو – خوف. جُوجُو – ٻائو – بلائو.

• **جَيدُ ج جَيدَ:** ذ. صفت. [ع. جادَ = نهايت اعلي ٿيڻ]

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

زبردست عالم – وڏو قابل. اعليٰ قابليت وارو – نهايت عُمدو.

• **جيڏُ ج جيڏَ:** ذ. جيت.

• **جيڏانهَن، جيڏانهُون، جيڏانهِين:** ظرف. جنهن طرف ڏانهن – جنهن پاسي.

• **جيڏهان، جيڏهَن، جيڏهِين:** ظرف. جيڏانهن – جنهن پاسي.

• **جيڏِڙي ج جيڏِڙيُون:** ث. ساهيلي – سهيلي – ساهيڙي – جيتري – ننڍڙي.

• **جيڏلُ ج جيڏلَ:** صفت. جيڏو – يار – دوست – هم عمر – ساڳئي عمر وارو.

• **جيڏو ج جيڏا:** ذ. صفت. جيترو – مطابق – برابر. مَٽُ – تُل – ثاني – جهڙو، سَرتو – همعصر – يار –دوست. (ث) جيڏي ج جيڏيُون.

– **جيڏو سَرتو:** دوست يار – سنگتي ساٿي – هڪ جيڏو.

– **جيڏائي:** ث. جهڙائي – برابري – يڪسانيت. سُرتائي.

– **جيڏڙو ج جيڏڙا:** صفت. "جيڏو" جو اسم تصغير. ايترو ننڍو. (ث) جيڏڙي ج جيڏڙيُون.

– **جيڏو تيڏو ج جيڏا تيڏا:** ذ. صفت. ڪيڏو بہ. هرماپ وارو (ث) جيڏي تيڏي.

– **جيڏي ج جيڏيُون:** ظرف. "جيڏو" جو مونث. جيتري. (ث) سَرتي – ساهڙي.

– **جيڏي سَرتي:** ث. ساهيڙي.

– **جيڏي (ت):** ظرف. جيڏانهن – جنهن طرف – جنهن پاسي.

• **جيرانُ ج جيرانَ (ت):** ذ. مَزو – لطف – آرام. [ع] پاڙيسري "جار" جو جمع.

• **جيرانڊِي ج جيرانڊِيُون:** ث. جيرو – جگر – ڪليجو.

• **جيرانُ (ت):** ذ. مَسانُ. مُقام.

• **جيرائڻُ:** مصدر. جيورائڻ (ڪاڏو) – هضم ٿيڻ لاءِ دوا سُتي ڏيڻ.

• **جيرَت (ت):** ث. جتاءُ – هنداءُ – ڏيرجُ.

– **جيرَت ڪرڻ:** ترسڻ – بردبار ٿيڻ. لَڄ. رکڻ – ڏيرجُ ڪرڻ.

• **جيرَڻُ:** مصدر. جيورَڻُ (ڪاڏو) – هضم ٿيڻ – پاءِ پئجي وڃڻ.

• **جيرو ج جيرا:** ذ. پيٽ جي هڪ نازڪ عضوي جو نالو جتي ڪاڏي جي رس منجهان رت تيار ٿئي – زيرو – جيراندي – زيراندي – جگر – ڪليجو.

– **جيرو جلائڻ:** اندر ساڙڻ – جگر ساڙڻ – ساڙ ڏيارڻ – دل ڏکوئڻ – رنج پهچائڻ – ڏاڍو صدمو پهچائڻ.

– **جيري لاءِ ڀِڪري کُهڻ:** پنهنجي ٿوري فائدي لاءِ ٻئي کي وڏو نقصان پهچائڻ – خودمطلبي ٿيڻ – رڳو پنهنجي ڀَلي جو خيال رکڻ.

• **جيرو:** ذ. [ف. زيره] هڪ قسم جو خوشبودار ٻج.

• **جيرولي:** ث. زناني ڪپڙي جو هڪ قسم.

• **جيرولي ج جيروليُون (ٿ):** ث. ڪَرڙي (ڏاس مان نهيل).

• **جيري:** ث. [فَ. زيره] هڪ قسم جو خوشبودار ٻج (جيري جي ذات مان پر ان کان ننڍو ٿئي. قسم: ڪاري جيري، سُرهي جيري، پلا جيري، اڇي جيري).

• **جيسُ ج جيسَ:** ظرف. جيڏو – ميلُ – جوڙ – مٽ – برابر – هُم عُمر – ثاني – جهڙو – نهڪندڙ – مُقابلُ ـ شريڪُ – پيچي.

– **جيسي ج جيسي:** ظرف. جيسُ.

• **جيستائين (جيستائين)، جيستوڻي، جيستوڻين:** ظرف. جنهن وقت تائين. انهي دير تائين. ايتري پنڌ تائين.

• **جيسَرَ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جَيسري:** ث. سري راڳ جي هڪ راڳڻي جو نالو.

• **جيسين:** ظرف. جنهن وقت تائين. جيتَر (هي لفظ تائين، توڻي، سوڌو جي اڳيان اچي وقت جي معنيٰ ڏيکاري ٿو ۽ مشروط آهي).

• **جيفو:** ذ. [ع. جيفہ] ڍونڍ – مُردار – جوفو.

• **جيڪب آباد:** اسم خاص. اُتر ۾ هڪ ضلعي، تعلقي، تپي، ديهہ ۽ شهر جو نالو. جيڪو جيڪب انگريز جي نالي تي اڏايل آهي.

• **جيڪڏهن:** حرف جملو. جي – اگر – جي ليڪي (شرط جو حرف).

• **جيڪر:** حرف جملو. جيڪڏهن – شال – شَلَ (تمنّا جو حرف).

• **جَيڪري:** اسم خاص. تعلقي جاتي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جيڪس، جيڪس:** ظرف. شايد – مبادا – هوند. "جيڪس منهنجي ذات، ڪجو ٿي ڪيچين ڪي" (شاهہ).

• **جيڪو:** ضمير موصول. اهو جو – ڪوبہ – ڪهڙو بہ. (ث) جيڪا.

• **جيڪي:** ضمير. جو ڪجهہ – جملہ – سڀ.

– **جيڪي ڪي:** صفت. جو ڪجهہ.

– **جيڪي سو:** صفت. جو ڪجهہ.

– **جيلُ ج جيلَ:** ذ. [انگ. Jail] قيد – بنديخانو – تُرنگُ. قيد – سزا (قيد جي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **جيل ڀوڳڻ، ڪاٽڻ:** قيد ڪاٽڻ — سزا ڪاٽڻ.

— **جيلخانو:** ذ. جيل — بنديخانو.

— **جيلر ج جيلرز:** ذ. جيل جو وڏو آفيسر.

• **جيل ج جيلون:** ث. لوهه جي بيڙي (جا پيرن کان وٺي ڳچيءَ تائين ڪنهن ماڻهوءَ کي ٻيل هجي).

• **جيلان، جيلانه، جيلانهين:** ظرف. جنهن صورت ۾ ـ جيئن ته — چو ته — جيئن — جنهن کان. جنهن مان.

• **جيلاني:** اسم خاص. سيّد عبدالقادر جو اولاد. سيّد عبدالقادر جو لقب (جو جيلان شهر جو ويٺل). (صفت) جيلان علائقي يا شهر جو نالو.

• **جيلاهه، جيلون:** ظرف. جنهن لاءِ ـ جيلانهن.

• **جيمڻ (ث):** مصدر. ڪائڻ. آهت ڏيڻ.

• **جين:** اسم خاص. هڪ ڌرم جو نالو (جنهن جو باني وڙڌ مان مهاوير عيسوي سن کان ۴۷۷ ورهيه اڳ ٿي گذريو آهي. جيني خدا جا قائل آهن).

• **جيني ج جيني:** صفت. جين ڌرم جو مڃيندڙ.

• **جينيا، جينتا (ل، ث):** ذ. منجهيل وار. ٻيوت وار. ڇينيا.

— **جينٽو جينٽي (ث):** ذ. صفت. مُنجهيل وارن وارو. ٻيوت وارن وارو.

• **جينجهر، جينجهري (ل):** ث. سنهي سُڪل ڍينگري.

• **جينڪا، جينهل (ث):** ث. سنهي بوند — ڦڙ ڦڙ.

• **جينگر:** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (کڳي جهڙي مُنهن ۾ سينگاري جهڙي ٻچ سان).

• **جيڻ:** مصدر. جيئڻ.

• **جيٺو ج جيٺا:** ذ. ظرف. سڄو — ساڄو — ساڄي پاسي وارو.

• **جيو:** اسم خاص. تعلقي ڳوٺيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جيو ج جيو:** ذ. [سن. جيو] ساهه ـ روح — جيءُ — آتما — زندگي. ساهوارو — جانور — حيوان. هرهڪ ساهوارو.

— **جيو آتما:** ذ. [سن. جيواتما] (هندن جي عقيدي موجب اهو روح جو پرماتما مان نڪري دنيا ۾ جنم وٺي).

— **جيوانو:** ذ. اهو محصول يا اُها ڍوڙي جا هرهڪ ساهواري تي پوي.

— **جيوت:** ث. ظرف. [سن. جيوت] عمر ڀر. (صفت) زنده ـ جيئرو. (اسم) زندگي — حياتي — عمر.

— **جيودان:** ذ. جان بخشي — جيئدان — موت کان بچاءُ — موت جي سزا کان معافي.

• **جيورڻ:** مصدر. ڪاڏو هضم ٿيڻ — سولائي سان هضم ٿيڻ. ڳري طعام کي سهي وڃڻ (جيئن ٿيءَ جي صورت ۾ ٻاهر نه نڪري).

• **جيوڙو ج جيوڙا:** ذ. ننڍڙو ساهوارو — جيت — جيو — جُرُ ثوم — ڪيئون — ڪيڙو.

• **جيوڻ:** ذ. [سن. جيوَن] زندگي — حياتي — سهارو — ڏڍُ. اُمنگ — جذبو. اسم خاص. ماڻهو جو نالو.

— **جيوني:** ث. زندگي — حياتي.

• **جيوڻ:** مصدر. جيئڻ.

• **جيها:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جيهر:** ظرف. جنهن وقت — جنهن مهل. جڏهين. جيسين.

• **جيهل:** ث. مينهن جي بلڪل سنهي هلڪي بوند.

• **جيهو ج جيها:** ظرف. جهڙو. بيان — وانگر. (ث) جيهي ج جيهيون. "جيهي تيها تيهي ٻانهي ٻاروچل جي". (شاهه).

— **جيهو تيهو:** ظرف. جهڙو تهڙو — ڪهڙو به (ث) جيهي تيهي.

• **جيءُ:** ذ. [سن. جيو] روح — ساهُ — حياتي — زندگي — دم. جند — جان — بدن. دل — منُ — طبيعت. خواهش. نفس. اَن جو ڪجهو داڻو (جو اجا ڍڍي ۾ هجي). دليري — جرائت — همت. (صفت) ساهوارو جيءَ وارو. چڱو ڀلو — جوڙ — خوش. (ذ) سڏ جي جواب ۾ ڪم ايندڙ ادب وارو لفظ (ها).

— **جيءُ آئينا:** جملو. ڀلي آئين — نج آئين — سدا آئين.

— **جيءُ آزائڻ:** جان ڦاسائڻ — جند ڦاسائڻ. دل اٽڪائڻ — عشق ڪمائڻ — محبت ڪرڻ — پاڻ کي تڪليفن ۾ وجهڻ.

— **جيءُ پوڻ:** ساهه پوڻ — جان پوڻ. سنگڻ ۾ اَنَّ پيدا ٿيڻ — ٻار کي پيٽ اندر ساهه پوڻ.

— **جيءُ جلائڻ:** اندر ساڙڻ — ڪاوڙائڻ — چيڙائڻ — ساڙَ ڏيارڻ.

— **جيءُ جنجل ۾ وجهڻ:** پاڻ کي آزار ۾ وجهڻ — جند ڦاسائڻ. پاڻ کي مصيبت ۾ ڦاسائڻ.

— **جيءُ حضوري:** صفت. خوشامدڙيو — چاپلوس — ڪوڙي خوشامد ڪندڙ — هر ڳالهه جائز ناجائز جي پيروي ڪندڙ.

— **جيئدان:** ذ. جان بخشي — جان جي امان — ڦاسيءَ کان معافي — موت کان ڇوٽڪارو.

— **جيئدان ڏيڻ:** حياتي بخش ڪرڻ — جان بخشي ڪرڻ — ساهه بچائڻ — قتل جي سزا معاف ڪرڻ — ڦاسي معاف ڪري ڇڏڻ — موت کان مهلت ڏيڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **جيءُ سَتَ هجڻ:** طاقت هجڻ — توفيق هجڻ — ڪجهه ٻل هجڻ. ايمان هجڻ (ڪنهن تڪليف سهڻ جو). وڏي همّت هجڻ.

— **جيءُ ڳَرو ڪرڻ:** دل کي ڏاڍو ڪرڻ. برداشت ڪرڻ — جان ڏيڻ لاءِ تيار رهڻ — سِرَ تان آسرو ڪٽڻ.

— **جيءُ ملو ڪرڻ:** خود غرض ٿيڻ — مطلبي ٿيڻ — ساهه پيارو ڪرڻ — سِرَ جي قرباني ڏيڻ کان ڪيٻائڻ — دنيا جي زندگي وڌيڪ پسند ڪرڻ.

— **جيءُ ۾ جايون ڏيڻ:** تمام گهڻو پائڻ — ڏاڍو پيار ڪرڻ — وڏي آجيان ڪرڻ.

— **جيءُ ۾ ڄمڻ:** تمام گهڻو پيار ڪرڻ — گهڻو گهرڻ.

— **جيءُ وڃائڻ:** پاڻ کي تڪليف پهچائڻ پنهنجو سِرُ ڳنوائڻ.

• **جيئان:** ظرف. جيان. جتان — جنهن هنڌان — جنهن جاءِ وٽان.

• **جيئاڻو:** اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جيئلَ ج جيئلَ:** ذ. جيتَ. ڪنيون — ڪيڙو — جِنڊَ.

• **جيئرو ج جيئرا:** ذ. جيتَ. ڪينيون — ڪيڙو — جِنڊَ.

— **جيئرو ج جيئرا:** ذ. صفت. حيات — زنده — سلامت (ث) جيئري ج جيئريون.

— **جيئرو ڪوڙ:** ذ. نسورو ڪوڙ — ڪليو ڪوڙ — هٺ جو نهيل ڪوڙ.

— **جيئرو ڪوڙ ڳالهائڻ:** ظاهر ظهور ڪوڙ ڳالهائڻ — نسورو ڪوڙ ڳالهائڻ.

— **جيئري پرياڻي (ت):** ظرف. حياتيءَ ۾ ـ زندگيءَ ۾.

— **جيئري مک ڳهڻ:** ڏسي وائسي حرام کائڻ. ڏٺو وائٺو نقصان سهڻ — ڏسي وائسي پنهنجي بي عزتي ڪرائڻ — ڄاڻي واڻي خراب ۽ ناجائز ڪم ڪرڻ.

• **جيئڙو ج جيئڙا:** ذ. ساهوارو. دل وارو. هي لفظ اڪثر "عاشق" سان گڏ استعمال ٿئي "عاشق جيئڙو".

• **جيئن:** ظرف. جهڙيءَ طرح — جنهن ريت — جهڙي نموني.

— **جيئن تيئن:** ظرف. جهڙي به طريقي يا نموني سان ٿئي — ڪنهن به طرح — هر طرح. ڇڪي تاڻي — ڪيئن به ڪري — هر صورت ۾ ـ هرطرح.

• **جيئنڊ:** اسم خاص. ڳڙهي خيري ۽ ميرو خان تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **جيئڻ:** مصدر. [سن. جيوَ (ت)] جيئرو رهڻ — حيات رهڻ — زندگي بسر ڪرڻ — زنده رهڻ. ساهه کڻڻ — ٽڪڻ. گذارڻ (حياتي) — پساهه کڻندو رهڻ — قائم رهڻ — سلامت رهڻ.

• **جيئو:** اسم خاص. ماڻهوءَ جو نالو. (ذ) وَل جو هڪ قسم (ڪ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڄ

ڄ: ٿ. سنڌي الف بي جو ٻارهون اکر — اُچار "ڄي". ابجد جي حساب موجب سنڌس عدد "ج" جي برابر (٣).

• **ڄاٻُورو ج ڄاٻُورا (ت):** ذ. ڳاهه جو نمونو. ڏيکُ — نظارو.

• **ڄاتلُ:** صفت. "ڄاڻڻ" مصدر جو اسم مفعول — معلوم — سمجهيل. جنهن جي ڄاڻ هجي.

• **ڄاتو ج ڄاتا:** مصدر. ڄاڻڻ مان "ماضي مطلق" معلوم ڪيو.

— **ڄاتو ڪرڻ:** اطلاع ڏيڻ — ڄاڻُ ڪرڻ — خبر ڏيڻ.

• **ڄاتِي ج ڄاتِيُون (ڪ):** ٺ. اَن يا ڏاس ڪترڻ جي ڪينچي — ڳتو.

• **ڄاتا ج ڄاتاٿُون:** ذ. ٿ. [س. ڄَتنا] ڄاتا — ڄَتنا — ڇَڳِّ. وٽيل وارَ — ڳُتَ.

• **ڄاتائڻُ (ت):** مصدر. "ڄاتڻ" مان مُتعدي بالواسطه. ساڙائڻ.

• **ڄاتِڪو ج ڄاتِڪا:** ذ. صفت. ڄَتڪو — دهقاني — ڳوٺاڻو.

• **ڄاتِڻُ (ت):** مصدر. ساڙڻ — ٻَچائڻ.

• **ڄاتو ج ڄاتا:** ذ. [سن. ڄاماتْر]. [ڄاماتا؛ ف. داماد] ناٺي — نِياڻو.

• **ڄاڻڻُ:** مصدر. [سن. ڄَنْ = ڄڻڻ] ڄمڻ (ماءُ جي پيٽ مان). جنم وٺڻ. "ٻِيهر ڄاٻي ڄاڻ. اِبرجي اوصاف ڪي" (شاهه). پيدا ٿيڻ. اُپڙڻ — نڪرڻ. ڄمڻ (ڪير).

— **ڄاهندي ڄام هڻڻ:** ڄمڻ سان ئي غير معمولي قوت جو صاحب هئڻ.

• **ڄاڃِي ج ڄاڃِيُ:** ذ. [سن. ڄَنْيَہ] ڄڃ وارا — ڄڃ ڪري ايندڙ — گهوٽيتا. "ماڃيءَ" جو ضد. دعوتي. ڪانڌِي — سَڏَ تي آيَلَ.

— **ڄاڃِي ماڃِي:** ذ. شاديءَ ۾ جملہ شريڪ.

• **ڄارِ:** اسم خاص. تعلقي سجاول ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڄارِ ج ڄارِيُونْ:** ٿ. وڻ جو هڪ قسم (ڪٻڙ جي قسم مان. جنهن جي پاڙن مان ڏندڻ ٺاهيا آهن).

• **ڄاريارو ج ڄاريارا:** ذ. صفت. ڄارن ۾ رهندڙ — ڪٻڙن ۾ رهندڙ — جهنگلي.

• **ڄارُ ج ڄارَ:** ذ. [سن. ڄالُ] ٽُلهي ڏور. نوڙي وغيره مان ٺهيل ڄاري — رَڄُ — ڦَنُ — (مڇين ڦاسائڻ لاءِ). ڦَنجوڙُ (ڄانورن ڦاسائڻ لاءِ). ڄاري (پکين ڦاسائڻ لاءِ). سوراخن واري شئي — ڪوريئڙي جو ٺاهيل گهر. ڦَندو — ڦاهِي. دامُ — ڏوڪو — فريب — سازش — منصوبو.

— **ڄار پکيڙڻ:** ڪنهن کي ڦاسائڻ لاءِ گهات گهڙڻ — منصوبو سِٽڻ — سازش ڪرڻ — اثر ڦهلائڻ — چالبازي ڪرڻ.

— **ڄار ۾ ڦاسائڻ:** ڦاسي پوڻ — ڇوڪنيو ڦاسڻ — ڦندي ۾ اچي وڃڻ.

— **ڄار وجهڻ:** ڄار پکيڙڻ — منصوبو سِٽڻ.

• **ڄاراهو ج ڄاراها (ت):** ذ. ڪير ڄمائڻ لاءِ ٺڪر جو ٿانءُ.

• **ڄارائِڻُ:** مصدر. ڄمائڻ (ڪير). ڄڻائڻ (ٻار).

• **ڄارڪي:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الهيار ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڄارو ج ڄارا:** ذ. [سن. ڄال] ڪوريئڙي جو ٺاهيل سنهين تَندُن وارو ڄارُ — آسماني تنبو. سينورُ (ٻاٽي، ڏڏ، ڪير، ٻوڙ وغيره شين تي). دونهين جي ڪاراڻ جو ڇَتُ. انب جي ڳَرُ جا تندورا — ريشو — (انب جو). جيت جو هڪ قسم (جو ڪک ڪان بہ سنهون ٿئي). سنهي مَک — مَهْلو (اُهي جيت بهار جي موسم ۾ وڻن ۾ عام طرح پيدا ٿيندا آهن). پکيءَ جو هڪ قسم — ڳِجهہَ (ڪ). بلغم.

— **ڄارو ٻڌڻ:** سينوارجڻ. آڏاڻي ۾ تاڃيءَ کي هڪ خاص نموني سان ٻڌڻ (جيئن تاڃيءَ کي سولائي سان هيٺ مٿي ڪري سگهجي).

— **ڄارو ٿيڻ، لڳڻ، وٺڻ (ت):** مَهلي جو جيت لڳڻ.

— **ڄارو لڳڻ:** سينور وٺڻ. مٿي چڙهڻ. ڪوريئڙي جون ڄاريون وڪوڙي وڃڻ.

• **ڄارُوڪو ج ڄاروڪا (ڪ):** ذ. ڄارِ جو ننڍڙو وڻ.

• **ڄارِيْ ج ڄاريون:** ٿ. [سن. ڄالِڪا] سوراخ دار ڪپڙي جو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هڪ قسم. چارُ. سنهي مڇي مارڻ جو چار. سيمنٽ جون گـُـلَ. ٻوٽن سان ٺهيل تختيون جيڪي جارَنِ ۽ دَرِيُنِ وغيره کي لڳايون وڃن.

— **جارڍدارُ ج جارڍدارَ:** ذ. صفت. ڄاريءَ وارو — سوراخدار — ٽـُـنگ ٽـُـنگ — تمام سنهو (ڪپڙو).

— **جارِيْ مَنڍڻ:** ڄار وڇائڻ — دام پکيڙڻ — فريب ڪيڏڻ — دغا ڪرڻ — سازش ڪرڻ.

● **ڄاريلو:** اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **ڄاڙَ ج ڄاڙون:** ٿ. ڄاڙِي. ڏسو "ڄاڙِي".

● **ڄاڙهُ ج ڄاڙهُون:** ٿ. [سن. دَنشٽرا] ڏاڙَ — ڄاڙِي.

● **ڄاڙِيْ ج ڄاڙيون:** ٿ. [سن. دَنشٽرا = ڏاڙ] ڏاڙن ۽ ڏندن وارو هڏو — ڄاڙهه.

— **ڄاڙيْ ڀڃڻ:** منهن وارو ڏک هڻڻ. وات بند ڪرڻ.

— **ڄاڙي عرش سان لڳڻ:** تمام گهڻو مغرور ٿيڻ.

— **ڄاڙي ڪيڏڻ:** منهن وارو ڏک هڻڻ — سخت مار ڪيڏڻ — ٻُوتُ ڪُٽڻُ.

— **ڄاڙي وڃائڻ (ت):** ڄاڙي هڻڻ (ڏَڪَڻَ جي حالت ۾).

— **ڄاڙي هڻڻ:** گهڻو ڳالهائڻ — ٻخي هڻڻ — بڪواس ڪرڻ — ڏاڙ هڻڻ — اجايو ڳالهائيندو رهڻ.

— **ڄاڙيون ڦرڻ:** بيهوش ٿي وڃڻ. ٻُوٽ چِبو ٿيڻ.

— **ڄاڙيون مِڙڻُ:** وات بند ٿي وڃڻ — ڏندڻ پئجي وڃڻ. ماٺ لڳي وڃڻ.

● **ڄاڳهو ج ڄاڳها:** ذ. هرڻ جو هڪ قسم — ڄاڳري ٻير.

● **ڄاڳـرُ ج ڄاڳـرُ (ل) ڄاڳرو ج ڄاڳرا (ت):** ذ. ٻيرن جو هڪ قسم (جي رواجي ٻيرن کان ننڍا ٿين) ٻهاڙي ٻير.

— **ڄاڳرو ٻيرُ:** ذ. ڄاڳـرَ جو ڦَـرُ.

● **ڄاڳـرِيْ ج ڄاڳرِيُون:** ٿ. ٻير (وڻ) جو هڪ قسم — جهنگلي ٻيرن جو وڻ.

● **ڄاڳورو:** ذ. ڄاڳـرو.

● **ڄاڳوري:** ٿ. ڄاڳـرِي.

● **ڄاڳياري:** اسم خاص. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **ڄالِ ج ڄاليون:** ٿ. (سرائڪي) ڄار (وڻ) "ڏَنَدڻ ڏيوين ڄالْ دا. تہ مُنهن هووَئِي ٻالْ دا"

● **ڄامہ (ئلر):** زيتون.

● **ڄامُ ج ڄامَ:** ذ. سنڌ جي سمہ بادشاهن جو لقب. امير — رئيس — سردار — وڏ گهرائو — هڪ ذات جو نالو.

— **ڄام اوڍو:** اسم خاص. ڄام تماچيءَ جو پاءُ (جو ڪڪرالي جو حاڪم هو)

— **ڄام تَماچي:** اسم خاص. سنڌ جو مشهور سمو حاڪم (جو "نُوري" نالي هڪ مُهاڻي تي عاشق ٿيو).

— **ڄام سَپڙُ:** اسم خاص. لس ٻيلي جو مشهور سخي سردار.

— **ڄام نِندو:** اسم خاص. سنڌ جو مشهور سمو حاڪم. ڄام نظام الدين جو هلڪو پيار وارو نالو.

● **ڄامُ پريو:** اسم خاص. تعلقي ڳڙهي ياسين ۽ شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **ڄامُ ڄاڻي:** اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **ڄامڙا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. گمبٽ ۽ سکر تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

● **ڄامڙو ج ڄامڙا:** ذ. صفت [سن. وامَنْ] پُسْتَ قَدْ — ننڍي قَد وارو — گِنمنڙيو — منڌڙو — ٻِندرو. اهو ماڻهو جو پنن ۾ ڪـک هڻڻ سبب يا ٻئي ڪنهن سبب تمام ننڍڙي قَد جو هجي.

● **ڄامُ شورو:** اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.

● **ڄاموٽ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

● **ڄاموٽُ ج ڄاموٽَ:** ذ. "ڄامُ" جو اسم تصغير. سردار — رئيس — وڏيرو. ڳوٺ جو چڱو مڙس.

● **ڄامَلْ:** ٿ. عزت واري. هڪ عورت جو نالو.

● **ڄانبو ج ڄانبا:** ذ. تيلي ٻج جو هڪ قسم (جنهن مان ڪَڙو تيل نڪري) ۽ ان جي ٻورڪ.

— ڄانباڻُون، ڄانباڻو: صفت. ڄانبي جو.

— ڄانبي جو پاڻِي: ذ. ڪاوڙ — چِڙ.

● **ڄانبوڪُنڊِيْ:** اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **ڄانٽو ج ڄانٽا (ڪ):** ذ. ناٽِي — نياڻو. ڄاٽو. ڏسو "ڄاٽو".

● **ڄانْگهرُ، ڄانْگهڙِيلُ:** ذ. صفت. [سن. جَنگها] ڊِگهين ٽنگن وارو — ٽانگڙُ.

● **ڄانْگهو ج ڄانْگها:** ذ. صفت. [سن. جَنگها] ڊِگهين جنگهن وارو — ڄانگهڙيل. هرڻ جو هڪ قسم — ڄانگو — ڦاڙهو — ڄاڳهو. اُٺ — چانگو. تيز — تِکو — جلد.

• **ڄانگهڻي (ل):** ث. ڪوهه مان مٽي ڪڍڻ واري بيل جي نوڙيءَ جو ٻُڇَڙُ.

• **ڄاڻ، ڄاڻ:** ظرف. اِجهو – هينئر – جلد – سُتت.

• **ڄاڻَ (ڄاڻ):** ذ. [پرا. ڄاڻ. سن. ڄجانَ] سَڌ ـ پَروڙَ – اطلاع – خبر – ڄاڻو – ٻڌاڻو. سَڌ. ڪانڊ – دعوت – هوش – عقل – شعور – واقفيت – علم – معرفت – سمجهه – خبرداري – آگاهي. سنباڻ (ڪ). "آلي منجهه علو جوي، ڪو ڄاڻي وڌو ڄاڻ".

– **ڄاڻ ٿيڻ:** اطلاع ٿيڻ – خبر ملڻ.

– **ڄاڻ ڪرڻ:** اطلاع ڪرڻ (قضئي جو) – ٻڌاڻو ڪرڻ. دعوت ڏيڻ.

– **ڄاڻو ج ڄاڻا:** ذ. ڄاڻ – اطلاع (قضئي جو) – خبر – آگاهي.

– **ڄاڻو ڪرڻ:** ڄاڻ ڪرڻ – قضئي جو اطلاع ڏيڻ.

• **ڄاڻڻُ:** مصدر. [پرا. ڄاڻٿ. سن. انيئِعز. اڻ امرُ] سمجهڻ – معلوم ڪرڻ – سهي ڪرڻ – خبر لهڻ. پروڙڻ. پاسڻ = ڏسڻ. ڏسڻ ۾ اچڻ. پسڻ. واقف ٿيڻ يا هُئڻ.

– **ڄاڻارو:** ذ. واقف – ڄاڻو – سُڃاڻو.

– **ڄاڻائي:** ث. ڄاڻ – اطلاع – فاتحه خوانيءَ جو اطلاع.

– **ڄاڻائڻُ:** مصدر. "ڄاڻڻ" مان متعدي بالواسطه. ٻڌائڻ – واقف ڪرڻ – اطلاع ڏيڻ. خبردار ڪرڻ. پنهنجي واقفيت ڪرائڻ.

– **ڄاڻائُو:** ذ. صفت. ڄاڻندڙ – واقف – ڄاڻُو. سمجهو. سُڃاڻُو – ڏ نل واڻنل. خابرُو.

– **ڄاڻ سُڃاڻ:** ذ. صفت. واقفيت وارو – سُڃاڻو. واقف ڪار – دوست يار – ڏ نل واڻنل.

– **ڄاڻندڙ:** ذ. ڄاڻو – واقف. سمجهندڙ. خبردار. ڄاڻُهارُ.

– **ڄاڻُهارُ:** صفت. ڄاڻندڙ – خبرداري رکندڙ – سيڪجهه ڄاڻندڙ. الله تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو – عَالِمُ الْغَيْبِ ـ دانا بينا – عَلِيمُ.

• **ڄاڻُو ج ڄاڻُو:** ذ. صفت. ڄاڻندڙ. خبردار – واقف. سمجهو. پارکُو. عالِمُ – هوشيار (ڪم جو).

– **ڄاڻُو سُڃاڻُو:** ذ. صفت. ڄاڻَ سُڃاڻَ وارو – واقف ڪار – گهر جو ڀيدي.

– **ڄاڻوئي:** ذ. صفت. واقف. گهائل مائل. حال محرم. "ابو امان مري، پر ڄاڻوئي نہ مري".

– **ڄاڻي ٻُجهي:** ظرف. ڏسي واسي – سٽي سمجهي – سمجهي پُرجهي – ڄاڻي واڻي – اِرادةً – عَمَداً.

– **ڄاڻي واڻي:** ظرف. ڏسي وائسي – سٽي سمجهي – ڄاڻي ٻجهي – ارادة – عَمَداً.

• **ڄاوَلُ:** صفت. ڄايل (ٻار) پيدا ٿيل (ٻوٽو وغيره). ڄميل (ڪير).

• **ڄاهو ج ڄاها:** ذ. [سن. شلِيَڪي. شَلِيَہ = ڪَنڊا] جانور جو هڪ قسم جنهن جي بدن مٿان ڪَنڊا ٿين. پکيءَ جو هڪ قسم پاڻيءَ جي ڀر تي گذاري. مڇي کائي. سوئر جو هڪ قسم (رنگ ڪارو وار گهنڊيدار ۽ نهايت بدبودار ٿئي).

• **ڄاءِ (ت):** ذ. ٻوڪ جو اوير.

• **ڄاٺو (ڪ):** ذ. ڏونرو – ڏهي.

• **ڄائو ج ڄاوا:** ذ. فعل ماضي ڄميو (گيهه وغيره). اُپريو (گاهه وغيره). اُڀريو (سج. چنڊ وغيره). پيدا ٿيو (اولاد).

• **ڄائي ج ڄايون:** ث. صفت. ڄاول (ڌيءَ) – پيٽ ڄائي: پنهنجي ڌيءَ "پرائي ڄائي" جو ضد.

• **ڄائيرو ج ڄائيرا:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.

• **ڄايو ج ڄايا:** ذ. صفت. ڄاول (پٽ) "پيٽ ڄايو" – "آ ڳ ڄايو".

• **ڄڀو ج ڄڀا (ڪ):** ذ. ڄاڙي.

– **ڄڀا ٻوڙ:** ڏنڊڻ ٻوڙ.

• **ڄڀ ج ڄڀون:** ث. [پرا. ڄيبا. سن. جهرا] زبان. ڏاند جي ڪونيٽ – ڪلهو – جيبي – شعلو.

– **ڄڀ ٻٽي وٺڻ:** زبان ٻٽي وٺڻ – سخت سزا ڏيڻ.

– **ڄڀرُ ج ڄڀرَ:** ذ. صفت. وڏيءَ ڄڀ وارو – ڊگهي زبان وارو. زبان دراز. وڏي ڪونيٽ وارو (ڍڳو).

– **ڄڀ ڪڍيُ ڪلهي تي رکڻ:** گهٽو ڳالهائڻ – بڪواس ڪرڻ. زبان درازي ڪرڻ – ڳالهائڻ ۾ ڄڳي مَني جو خيال نہ رکڻ.

– **ڄڀ هڻڻ:** گهٽو ڳالهائڻ – بڪ ڪرڻ – اجايو وات هڻڻ – زبان درازي ڪرڻ.

• **ڄڀي ج ڄڀيون:** ث. [سن. جهوا] لاٽَ (باهه جي) شُعلو – ڄَر.

– **ڄڀي ڪرڻ:** باهه جو لاٽَ سان ٻَرڻ.

• **ڄٽ:** ث. ماڻهوءَ جي بدن جا تمام سنها ۽ نرم وار – ٻَج. گهاٽا ۽ سنها وار. تمام گهاٽي ٻوڪ (ت). گهاٽو جهنگ (ت).

– **ڄٽرُ، ڄٽيارو (ت):** ذ. صفت. ڄٽ وارو. گهاٽن وارن وارو.

• **ڄٽَ ج ڄٽَ:** ذ. صفت. [سن. جَلَ = ڏَڏَ] ڪرمي –

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاشتڪاري – هاري – اڻ پڙهيل – نادان. ٻهراڙيءَ جو – دهقاني – ڳوٺاڻو. ٻالو ڀولو. ناتجربيڪار. سيکڙات – نَوَلُ.
ڄَنٽيُ، ڄَنتي ج ڄَنٽيون، ڄَنيون.
– **ڄَنڪو ج ڄَنڪا:** ذ. صفت. ڄٽ وارو – ڄٽن جو – ڄٽن جهڙو (ڪم). بي وقوفيءَ جو. – ڏسو "ڄَٽ".
– **ڄَنڪو ڏڪو:** غير قانوني فيصلو – بي وقوفيءَ جو فيصلو.
– **ڄَنٽيُ ڄَٽي:** ث. صفت. بي سمجهه زال "مٺن نماڻي هير ڄَٽي، تون صاحب تخت هزاري" (سچل).
• **ڄَتا ج ڄَتائون:** ث. [سن. ڄَتَا] ڄَتا – جوڳين جي مٿي جا وارَ.
• **ڄَتولُ، ڄَتولو ج ڄَتولَ ڄَتولا:** ذ. ڄَٽُ – دهقاني – ڳوٺاڻو.
• **ڄَتني ج ڄَتنيون:** ث. ڳِتَ – ڳتيل وارَ – چوٽي – ڪورڪي ڪم جو هڪ اوزار – آڱر جيڏي ڪاٺ جي هڪ ڳِلِي. ڪپهه جو ڦينجهو – پوٽي. مُٺ (ڳاهه جي).
• **ڄَتيا:** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
• **ڄَلبي (ت):** ث. آڱر ويڙهو (هڪ ڦُرڙيءَ جو قسم).
• **ڄَپ (ڪ):** ث. ڄُپ – ماٺ – دَنُ.
• **ڄَپڙَڻُ:** مصدر. چنبڙڻ – لڳڻ – چهٽڻ.
• **ڄَپڻُ (ت):** مصدر. ڄَپڻُ – لڪڻُ. ڄُڪ هٽي ويهڻ – ڄَپ هٽي ويهڻ. تمام هيٺ نئڙي ويهڻ.
– **ڄَپي وڃڻ:** ڄُڪ هٽڻ. لڪي وڃڻ. هيٺ ٿي وڃڻ.
• **ڄَڄ ج ڄَڄون:** ث. [سن. ڄَنيَہ] شاديءَ ۾ گهوٽ جي طرف گڏ ٿيل ماڻهو. گهوٽيتا – ڄاڃي. شاديءَ جي موقعي تي گڏ ٿيل ماڻهو – براتِ.
– **ڄَڄ تي ٻيهي رهڻ:** ڪشاده دليءَ سان خرچ ڪرڻ.
– **ڄَڄ ٻرائي اَحمقُ نَچي:** ٻين جي ڪمن ۾ بيجا مُداخلت ڪرڻ.
• **ڄَجوها:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **ڄَـرَ ج ڄَرون:** ث. [سن. ڄولَ = ڄلڻ] ڄيي – شعلو – لهس – تَؤ – سيڪُ – ڄَلُ – ڪامَ – ساڙو – بغض – حسد – ٻاٽيءَ جو هڪ جيت – ڄوڙ.
• **ڄَر، ڄَـرُ ج ڄَرون:** ث. [سن. ڄلاڪا] ٻار يا ڦرجمڻ ڪان پوءِ زال يا چوپائي جي پيٽ مان نڪتل ڇيڇڙا وغيره (جي ٻار جي ڏن سان ڳنڍيل هوندا آهن). اورَ – آنوَرَ (ت).
– **ڄَـرَ لاهڻ:** آوَرڪڍڻ.
• **ڄَرائڻ:** مصدر. لهسڻ – لُوهڻ – ساڙڻ – ڄلائڻ – لُوساٽڻ – سيڪڻ.

– **ڄَرات:** ث. ڄيي – لهس – ڄر – لُوهَ – لُوساتُ. گرمي – تابش.
– **ڄَراڄڻ:** مصدر. "ڄرائڻ" مان فعل مجهول. باهه ۾ سڙڻ – لُهسجڻ – ٻڄڻ.
– **ڄَراٽي:** ث. ڄَـرَ.
– **ڄَراٽو:** ذ.سيڪ – ڄَـرَ – تابش.
• **ڄَراري:** اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **ڄَرڪڻُ:** مصدر. ٻَڄَڻ – سَڙَڻُ – ڄَرڪڻ.
– **ڄَرڪ:** ث. ٻَڄ – ساڙُ.
– **ڄَرڪائڻ:** مصدر. "ڄرڪڻ" مان متعدي بالواسطه. ساڙڻ – پچائڻ – ڄَلائڻ.
– **ڄَرڪو:** ذ. تَؤ – لَهَسَ – سيڪُ – تاءُ – تابش.
– **ڄَرڪو لڳڻ:** پريشاني ٿيڻ – تڪليف محسوس ڪرڻ. خار لڳڻ.
– **ڄَرڪو لڳي وڃڻ:** باهه لڳي وڃڻ. جوش اچي وڃڻ. باهه وٺي وڃڻ.
– **ڄَرڪي وڃڻ:** سڙي وڃڻ – ڄَلي وڃڻ – ڪامي وڃڻ.
• **ڄَرڪو ج ڄَرڪا:** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم – پوئڪي مکي. (صفت) هٻڇي – لالچي – طمعي. پرايو مال هضم ڪري ويندڙ – ڦرٻلانوش – پيٽوڙي.
• **ڄَرڪِي ج ڄَرڪِيُون:** ث. ننڍو ڄرڪو.
• **ڄَرمُ ج ڄَرمَ:** ذ. [سن. ڄَنماتَرَ] ڄمار – حياتي "پنهنجو ڄام ڄاٽي ٻجهي ڄم ڄرم". شرم – حيا. ٻُڻ – پيڙهي – حسب نسب.
• **ڄَرڻُ:** مصدر. [سن. ڄوَلُ =ڄلڻ] ڄلڻ – سڙڻ – پچڻ – ڪامڻ.
– **ڄري ڄلڻ:** ساڙي ڇڏڻ – سخت ڏکوئڻ – تپائي ڏيڻ.
– **ڄَرو(ت):** ذ. ڄيت جو هڪ قسم.
• **ڄَڙهه:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **ڄَاڙهَ:** ث. [سن. ڄَتا = پاڙ] پاڙ – بيخ – عمر – ڄمار. طاقت – زور – نسل – پيڙهي.
– **ڄڙهه رُلائڻ:** تمام هلاڪ ڪرڻ – ساري خاندان کي تڪليف ۾ وجهڻ – بيڪ ڪڍي ڇڏڻ.
– **ڄڙهه ڪيڻ:** هلاڪ ڪرڻ. بيک ڪڍڻ. پاڙ پٽڻ. ٽڪائڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عاجز ڪرڻ — خاندان ختم ڪري ڇڏڻ.

— **ڄڙهہ نڪرڻ:** ٻيڪ نڪرڻ. طاقت نڪرڻ. سخت تڪليف پهچڻ.

• **ڄُڪَ ج ڄُڪون (ل):** ث. ٻَڙهہ — چَپُ ٻ دَت — ماٺِ ـ چانئهرِ ـ سُڪُوتُ — چُپ ـ خاموشي — سانت.

— **ڄُڪ مارڻ، هڻڻ:** ٻـڙهہ هڻڻ — دَتُ هڻڻ.

• **ڄُڪَڻُ:** مصدر. چُپ‌ڻ — چَپُ هڻڻ — دَتُ هڻڻ. جهُڪِي ويهڻ. نئڙي ويهڻ. ڪُـروندڙو. ٿي ويهڻ.

— **ڄُڪِيْ وڃڻ:** چَپِ هڻي ويهڻ — دَتُ هڻڻ.

• **ڄڪَـرُ، ڄـڪَـرُو:** ذ. جابلو وڻ جو هڪ قسم "ڄڪَـرُ ۽ چارِ اگهہُ مڙوئِي هيڪڙو".

• **ڄلُ:** ذ. گاهہ جو هڪ قسم.

• **ڄُلَـڻُ:** مصدر. [سرائڪي] هَلڻ. چُرڻُ — وڃڻ.

• **ڄَلَـهْ:** ث. سُستي — آرس.

• **ڄِلَهْ:** ث. پڪي زمين. گپڙانو — چِيڪي مِٽي.

• **ڄِلَـهْ (ت):** ذ. ڄَلهو — سست — آرسي — نوٽـِي.

• **ڄَلهائِيْ ج ڄَلهائيون:** ث. ڪَنجوُسائي — مَـرُجُوئائي. مرجوسائي (ت). بخيلي — سُستي — ڍِرَ.

• **ڄَلهو ج ڄَلها:** ذ. سُست — آرسي — نوٽـي. ڍِرو. ڪم ڪوس — ڪنجوس — بخيل — مرجوٽ — بي همّت.

• **ڄَمرُ ج ڄَمَرَ:** ذ. [سن. ڄَنْ = ڄمڻ] جنم — ولادت — پيدائش. عمر — ڄمار. اولاد — ٻاڙُ (ڇيڻا وغيره).

— **ڄَمر جو واقف:** ذ. طبيعت جو واقف — پيدائش جو واقف — ننڍي لاءِ جو واقف — بنياد جو واقف.

— **ڄَمُڄائو، ڄَمُڄَابو:** صفت. جنم کان وٺي — ڄمڻ کان — ڄمندي.

— **ڄم ڄرمِ:** ذ. لڄْ — حيا — شرم. "ڄَـم ڄَـرَمَ — مَـرَم سَٽـي، هاڙِهي هَلي هڪڙي ڄـڻِـي"

• **ڄمارَ ج ڄمارُوْنْ:** ث. [سن. ڄَنْمانْتَـرْ] عمر — وَهِي — حياتي — زندگي — آرجا — آوَسْٽا.

— **ڄمار وڃڻ:** عمر وڃڻ. ڏک رسڻ — تڪليف پهچڻ.

• **ڄمَانْدَرُ:** ث. ڄمار. ڏسو "ڄمار".

• **ڄمائِڻ:** مصدر. [پرا. ڄمـَّاوئي، ڄمّاويئي سن. ڄَنْمَ + آپ] ڪنهن پاڻيٺ کي رُوپِي تبديل ۾ آڻي سخت بنائڻ. ملائڻ — لڳائڻ — نهڪائڻ — چنبڙائڻ — ڪُـپائڻ — ويهارڻ (خيال ۾) — لڳائڻ (ڌيان). هيسائڻ — دٻائڻ — رُعب رکڻ. ڪيرَ ۾ ڪَنو وجهي رکڻ تـہ ڄمي.

— **ڄمائي ڇڏڻ:** هيسائي ڇڏڻ — دٻائي ڇڏڻ — پُوري قبضي ۾ آڻڻ.

• **ڄَمَتُ، ڄَمَتِ ج ڄمَتون، ڄمتيون:** ث. رُعب دابُ — دٻاءُ — ضابطو. اثر — زور.

— **ڄَمت ڪرڻ:** ڄمائڻ — رعب ويهارڻ — ضابطو رکڻ. اثر ويهارڻ — سِـڪّو ڄمائڻ.

• **ڄَمَڻُ:** مصدر. [سن. ڄَنْمَ] ٻارَ يا ڦَـرَ جو ماءُ جي پيٽان نڪرڻ — پيدا ٿيڻ — تَولَد (ٻار) جنم وٺڻ. اُپجڻ. اُپڙڻ (نباتات) پاڻياٺي شيءِ جو ٻَڌجڻ. سخت ٿيڻ (پٽڙيءَ شيءِ جو). پڪو ٿيڻ (پَٽُ). اُپڙڻ (سج، چنڊ وغيره). چنبڙڻ — چهٽڻ. لڳڻ — نهڪڻ.

— **ڄمندي ڄام هئڻ:** ننڍي هوندي کان ئي غير معمولي قُوّتُنِ جو مالڪ هئڻ.

• **ڄَمُوْنْ ج ڄَمُوْنْ:** [پرا. ڄَمّلو، ڄَمْبُلو سن. ڄَنْبُلَهْ] وڻ ۽ ميوي جو هڪ قسم. مٺائيءَ جو هڪ قسم. زناني ڪپڙي جو هڪ قسم (ڪاروتَـر، اڇي سنهي ليڪ، راڪي پيٽو، ڪَني ڳاڙهي)

• **ڄُنڊ:** ث. هڪڙن جا ڪائي ٻچايل ذرا ذرا — اوبر ٿيل پورا.

• **ڄُنْڊِ ج ڄُنْڊيُونُ (ل):** ث. ڏنڊِي — ڏَنڊِ ـ ڏانڊي.

• **ڄُنْڊا:** ذ [ڄُنڊو ج ڄُنْڊا] هميشه جمع ۾ هي لفظ ڪم اچي. (سن. ڄُهنڊَ) مٿي جا ننڍڙا وار — ڄَٽا — جهنڊا — پينڊا — ڄَـٽڙا.

• **ڄُنْڊا پٽڻ:** وار پٽڻ — سخت جهيڙو ڪرڻ.

• **ڄنْڊائڻ:** مصدر. ذرا ذرا ڪرڻ.

• **ڄَنْڊڙو ج ڄَنْڊڙا:** ذ. جنڊڙو — جانِ ـ جِنْڊِ ـ جِيءُ — وُجُود.

• **ڄُنْڊڙو ج ڄُنڊِڙا (ڪ):** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (سِيْم، جهڙي، رنگ سائيرڙو قد ٢_۴ انچ).

• **ڄُنْڊو ج ڄُنْڊا:** ذ. وارُ. هيءُ لفظ هميشه جمع ۾ "ڄُنْڊا" ڪم اچي. ڏسو "ڄُنڊا".

• **ڄَنْڊُورو ج ڄَنْڊُورا (ل):** ذ. صفت. منجهيل وارن وارو.

• **ڄَنْگهہَ:** اسم خاص. تعلقي تعلقي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **ڄَنْگهہَ ج ڄَنْگهُون:** ث. (پرا. ڄَنگها. سن. ڄَنگها) ٽَنْگ. رانَ — سَٿَـرَ — چيلهہ کان هيٺ پيرن تائين بدن جو حصّو.

— **ڄَنْگهہَ ٻڌارڻ، پڪيڙڻ:** گهٽن ڪمن ۾ هٿ وجهڻ — گهَڻ واسطو ٿيڻ.

— **ڄنگهہ ڍگهي ڪرڻ:** ڄنگهہ پڪيڙڻ. آرام ڪرڻ — ٿورو ليٽي آرام وٺڻ.

– **جَنڪهوُ، جَنڪهوڙيل:** ذ. صفت. ڏکيون ڏنگن وارو – جانڪهوڙيل.
– **جَنڪهوُن ٽوڪڻ:** بي فائدو رُلڻ – اجايا پنڌ ڪرڻ.
– **جَنڪهوُن ساهڻ:** پَسار ڪرڻ – ٿورو هلڻ – ڪَهمڻ ڦرڻ – هوا خوري ڪرڻ. ساهي کڻڻ – ٿورو آرام وٺڻ.
– **جَنڪهوُن نوڙي ڻيڻ:** ٿڪجي پوڻ – ٽَنگن جو طاقت ڇڏي ڏيڻ.
– **جَنڪهوُن هڻڻ:** تمام گهڻو پنڌ ڪرڻ. پنڌ ڪرڻ. بي فائدو رُلڻ. جَرِيُون هڻڻ.
• **جَنڪهوِيُ:** اسم خاص. ڪيرٿرجبل ۾ هڪ ٽَڪَرَ ۾ ڳوٺ جو نالو.
• **جَنڪهِيُ (ڪ):** ث. ستّرواري نَرِيُ.
• **جَنڻ جَنڻ:** ظرف. جِئن – وانگر – انهي طرح – اِئين.
– **جَنڻ تہ، جَنڪَ:** ظرف. جيئن تہ – سمجهو تہ – گويا – گوياڪ.
• **جَنُّ:** ذ. [سن. جَنُ = جمڻ] وياءُ – اولاد – ڪيڙُ – ڪهول. ٻَڻُ – نَسل – پيڙهي.
– **جَنُ ٻَچو:** ذ. آل اولاد – ٻار ٻچا – ڪٽنب – ساري پيڙهي.
– **جَنُ ڏَنُ:** ذ. جَنُ ٻَچو – سڀ – ڪُل.
• **جَنائِيُ (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **جَڻَڻُ:** مصدر. [سن. جَنَيَت. جَنُ = جمڻ] جنم ڏيڻ – ڳرڀ مان ڪڍڻ – پيدا ڪرڻ (ٻار).
• **جَڻو ج جَڻا:** ذ. [پرا. جَڻُ. سن جَنُ] ماڻهو – آدمي – شخص – اڪيلو – ڇڙو. چشمو (ڪ).
• **جَڻِي ج جَڻِيُون:** ث. "جڻو" جو مونث. عورت – زال – مائي – اڪيلي – ڇَڙي – هڪڙي.
• **جَنوَ:** ث. [پرا. جَنُ. سن جَتَ] لاک – ڳاڙهو ڪوٺُ.
– **جَورَ تي لَڳڻ:** چنبڙي پوڻ – ڳجهيءَ طرح نقصان پهچائڻ.
• **جَوڙَڻُ:** مصدر. وَٺڻ.
• **جَوڙِي ج جَوڙِيُون (ت):** ث. جاڙي – اُهو وڏو هَڏو جنهن ۾ ڏند ٻيهندا آهن.
• **جَوَلَ ج جَولَنُ (ڪ):** ث. ڪَنَ جي پاپڙي.
• **جَولَڻُ:** مصدر. ڳولڻ. ڳهمائڻ – هلائڻ. وڃي وڃڻ. "ڪالهہ ڪلاچي ڪَنَ تي وڃا جولي جار ڪٽي" (امين).
– **جول:** ث. چال – ٽورَ – هَلَتَ" پاڻيءَ جو ٿيلهڻ "هيءَ جا جَلي جول. جنهن هستيءَ کي حيران ڪيو"
– **جولائڻُ:** مصدر. "جولڻ" مان متعدي بالواسطہ. ڳولائڻ.

– **جوئِي ج جولِيُ:** صفت. ڳوليندڙ – ڳولائو.
• **جولو:** ظرف. جيتري قدر – جيستائين ڪ.
• **جَونِيُني ج جَونِيُنُون (ل):** ث. ڪَڪَرُ.
• **جَونلِيُ:** ذ. خوشبودار گاهہ جو هڪ قسم (ٻوٽڙي مثل. مينهن وسڻ تي اُپري. ٻارهي مهينا سائو رهي) – مارئيءَ جو ٻٽَرُ.
• **جَوُّ ج جَوُو:** ث. لاک – ڳاڙهي لاک. ڏسو "جو".
• **جَوُ جَوُو ج جوا:** ذ. (سن. جَنتُ) جيت جو هڪ قسم (جو اڪثر ڪُڪڙن، ڳائي ۽ ٻاڪري مال ۾ پوي).
• **جَوُرَ جَوُرَ ج جَوُرُون:** ث. پاڻيءَ جو ڪيئون (جو اڪثر بيٺل پاڻيءَ يا ڍَنڍ ۾ ٿئي. ماڻهوءَ جي بدن مان خراب رت چوسي ڪڍي). جَرَ (سن. جَلاڪا) ٻار سان گڏ ماده جي پيٽ مان نڪتل گندگي، ڇيڇڙا وغيره ـ جَر – اَنوَرَ (ت). اوَرَ (مال جي).
– **جَوُرَ جوُرَ لي لَڳڻ:** مَڇَڻ تي لڳڻ – چنبڙي پوڻ – هوريان هوريان تڪليف ڏيندو رهڻ. ڳانگٽ.
• **جَهيرو ج جَهيرا:** ذ. وڏي قسم جو ڳانگٽ (Loster)
• **جَنِي ج جَيُونُ:** ث. جُونءِ جو هڪ قسم – سنهڙي جُونءِ ـ ليڪَ. "جوتي ۾ چيڙهہ پيو پيئَن رَتُ جَيُون" (شاهہ).
• **جَنيرو ج جَنيرا:** ذ. ڪاري پاڻيءَ جو وڏو ڳانگٽ.
• **جيالَ:** ث. وڻ جو هڪ قسم – جال (جنهن ۾ پيرون ٿين)
• **جيبِي ج جيبيُونُ (ت):** جِيبِي. تَپَش ـ گرمي.
• **جيٺُ:** ذ. [سن. جيشٺُ] سنبت جي ٽئين مهيني جو نالو. وڏو ڏيرُ.
• **جيلارو:** اسم خاص. تعلقي ڪوٽڙيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **جيلو:** اسم خاص. (جيٺ مهيني جي نالي مان) ماڻهوءَ جو نالو.
• **جير:** ث. جَرُ – جَوُرُ – اورُ.
• **جيراتَ:** ث. جَرَ – لهس – جيپي – جَرات.
• **جيرو ج جيرا:** ذ. [سن. جُالا. جَلَ = سڙڻ] ٻاهہ – جيپي – ڀَنيٽَ – شعلو – اُت جي هڪ بيماريءَ جو نالو.
• **جيرا ڏيڻ:** جيپيون ڏيڻ. ڪوڙ ڳالهائڻ.
• **جينيُو ج جينيُو:** ذ. ڏينيُو – جيلانُو.

جه

جه: حرف. [سنڌي] الف – بي جو تيرهون اکر. ابجد جي حساب موجب "ج" جي برابر (٣).

- **جهاپ ج جهاپون (ل):** ڇپي – ڇِڪَ (لغام کي) – سَٽَ ڇڙٻي.

– **جهاپ ڏيڻ:** ڇپي ڏيڻ – ڇِڪي ڏيڻ. اوچتو سَٽَ ڏيڻ – ڇڙٻي ڏيڻ.

- **جهاپڙ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **جهاپو ج جهاپا:** ذ. سُٽ يا پٽ جو رنگين ڦُندڻ (جو سونهن خاطر وَهَٽَ کي ٻڌجي) – ٽونڊُ – جهُوڙو. ڏاس جو ٽونڊُ (جنهن ۾ پئسا، ڪوڏ وغيره ٻڌجن ۽ خصوصاً اُٺ کي ٻڌو وڃي) اهو ٽونڊُ يا چاندي وغيره جي ننڍڙي ڪٽوري جا ٻانَهَنْ ۾ ٻڌجي. چوٽيءَ ڦُلُ. پاٽيءَ جو ننڍڙو ڏٻو (ت).
- **جهاپيرو:** اسم خاص. گوني ۾ پني عاقل تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
- **جهاپيري، جهاپيلي:** اسم خاص. شڪاري – مهاڻا – ميربحر.
- **جهاپيري:** اسم خاص. تعلقي گوني ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **جهات ج جهاتون:** ث. جهاتي. ڏسو "جهاتي" "پره پسندي موٽيو، جمل وجهي جهات" (خليفو نبي بخش).

– **جهاتُرُ ج جهاترَ:** ذ. صفت. جهاتيون پائيندڙ.

- **جهاتر:** ث. [ف. جهاتَ] وڻ جي لامُن جي گهاٽاڻِ. تازو ۽ گهاٽو چاول جهنگ. ننڍڙا گهاٽا وڻ.
- **جهاتي ج جهاتيون:** ث. [سن. آڌيڪشَ] لِيو – لياڪو. نظر – تاڪَ – چوري ڇُپي ڏسڻ واري حالت.

– **جهاتي (جهاتيون) پائڻ، وجهڻ:** لِيو (لِيا) پائي ڏسڻ. لڪي لڪي ڏسڻ – چوري ڇُپي نظر ڪرڻ.

– **جهاتِرُ جهاتيرُ:** ذ. صفت. لياڪا پائيندڙ – لِڪي لِڪي ڏسندڙ.

– **جهاتِڙي ج جهاتِڙيون:** ث. "جهاتي" جو اسم تصغير.

- **جهاتر:** ث. [سن. جهات] تازو اُپريل گهاٽو جهنگل – ننڍڙا ننڍڙا وڻ – ٻيرجون ڪچيون ٽاريون – وڻن جي گهاٽائي.
- **جهاٽ:** ث. جهَپُ – جهَپيو – جهَٽُ – لامارو. ڪَس – جهَٽَ – جهَڙپَ. ڪاهَ – سَٽَ. اُچانگ. جلدائي – تکڙ. چستي. ڏسو "جهٽ".

– **جهاٽ ڏيڻ:** جهَٽُ هڻڻ – جهپو هڻڻ – جلدائي ڪرڻ – ڦڙتي ڪرڻ.

– **جهاٽو ج جهاٽا:** ذ. صفت. جهٽ هڻندڙ – جهَپِيرِ – جهٽيندڙ. ڦورُو – ڪاٽُو – رشوتي.

– **جهاٽي:** ث. (صفت) جهٽ هڻندڙ. (ظرف) جهٽ پٽ – تيز – جلدي – سيگهڙيو.

– **جهاٽو (ت):** ث. جهانءِ. جهالَرِ.

- **جهاٽِڪو ج جهاٽِڪا:** ذ. ڪنهن جانور کي بنا تڪبير جي هڪ ئي ڌڪ هٽي سِسي لاهڻ يا ڪُهَڻ جي حالت (غير مُسْلِم خصوصاً سِکَ ڪنهن جانور کي ذَبح ڪرڻ لاءِ اهو طريقو اختيار ڪندا آهن). ڏسو "جهٽ".
- **جهاٽَڻُ:** مصدر. جهٽ هڻڻ – جهپو هڻڻ – جهٽڻ – لامارو ڏيڻ – ڳَڏ ڪرڻ. جلدي ڪرڻ – تکڙ ڪرڻ – سِگهو ٿيڻ. حملو ڪرڻ. ڏسو "جهٽ".
- **جهاپ ج جهاپون (ڪ):** ث. ڦُڙ ڦُڙُ – ٻُوند.
- **جهاپو ج جهاپا:** ذ. جهُوپڙِي – ننڍ آجهاپو – آرام.
- **جهاپي جهاپو ج جهاپا، جهاپو:** ذ. صفت. اُهو ماڻهو جنهن جي نظر گهٽ هجي يا هڪڙي شيءِ جون ٻه شيون ڏسي. جهانُورو – چُنْجهو – ٽيڏو.
- **جهاپولَ ج جهاپولُونْ (ڪ):** ث. تورو وسڪارو – ڦُڙِ ڦُڙِ – ٻُوندِ. سنهون مينْهن.
- **جهاجهُ:** ث. گهٽائي – جهجهائي – گهَڻ – ٻَڪَ – وڌل – پخِي – اونهو – عميق – اَجهاڳ پاڻي. "لنگهي جهاجهه جهاز وڃي پهتا پار کي" (خان زئي).
- **جهاجهائِڻُ:** مصدر. ڏِگهو ٿيڻ.
- **جهاجهائي:** ث. جهجهائي – گهٽائي – لنبائي – ڊگهائي.

• **جهاجهَر ج جهاجهرُون:** ث. گهاگهَر – جهَري – پاڻي پيري رکڻ لاءِ گهگهيءَ جهڙو هڪ ٿانءُ – پتل جو مٽڪو.

• **جهاجهَرُ ج جهاجهَرَ:** ذ. تنبوءَ جي پوش لاءِ ڪم ايندڙ هڪ قسم جو ڪُهرو غاليچو.

• **جاجهوڙڻُ (ڪ):** مصدر. ڏانڊولڻ – سختيءَ سان لوڏڻ.

• **جهانَ جهار:** ث. پکين جو ولر (جو پوک کي ڪاٽي جهڙوڪ. جهرڪيون، طوطا، پوڙي، وڏو وهيو وغيره).

– **جهار ڪاڏو:** ذ. صفت. پکين جو ڪاڏل (فصل). ٻُجي ڏاڙهيءَ وارو (ت)

– **جهارَ هڪلڻ:** پوک جي مٿان پکين کي هڪالي ڪيڻ – بچاءُ ڪرڻ – حفاظت ڪرڻ.

• **جهارِ جهنّو (ت):** ذ. جارجيت (ڪپڙو).

• **جهارڻُ (ٿ):** مصدر. قلعي ڪرڻ.

• **جهارو ج جهارا:** ذ. تمام چڊي لَسي (جنهن ۾ پاڻي گهڻو گڏيل هجي) چڊي پَنگ – پالَر. نيرن پاڻي (ٿ) – ناشتو. (ت) لوهَ (پکيءَ جي) – لامارو. "پکيءَ جهارو ڏنو".

– **جهارا جهت ڏيڻ:** لامارا ڏيڻ. هر هر مٿان چڪر ڏيڻ.

– **جهارا جهنگارا ڪرڻ:** نشا پتا ڪرڻ. فضول خرچ ڪرڻ. موجون ڪرڻ. رُشوَت وٺڻ.

• **جهاڙَج جهاڙون:** ث. ڦيٽو – منتَر – ٽوٽو. دُعا ڏاڳو – دَمُ – وڇون يا نانگ وغيره جي ڏنگ جي اثر لاهڻ لاءِ ڪجهه پڙهڻ. ڏسو "جهاڙڻ".

• **جهاڙ رکڻ وجهڻ:** ڪڪيل ماڻهو تي ڦيٽو رکي زهر جو اثر لاهڻ. منتر پڙهڻ – ڏنگَ يا ڏڪ ڦَٽَ مٿان آگرين سان ڳول چڪرا ڏئي منتر ڦُوڪڻ.

– **جهاڙي جهاڙي:** ذ. صفت. جهاڙ وجهندڙ.

• **جهاڙ ج جهاڙ:** ذ. [سن. جهات] وڻ – درخت.

– **جهاڙڪي جهاڙڪي جهاڙوڪيو (ٿ):** ذ. ننڍڙو وڻ يا ٻوٽو.

• **جهاڙڻُ:** مصدر. جهاڙَ وجهڻ. (سن. شاٿڻ) منتر پڙهڻ. تاڙ ۾ رکڻ – تاڙڻ – ٻهارڻ.

– **جهاڙي وجهڻ:** ٻهاري وجهڻ – سمورو ڪٽي وجهڻ.

• **جهاڙو ج جهاڙا:** ذ. (سن. جهات) پاخانو – ڪاڪوس – ڪرفتي – ٽورو.

– **جهاڙي وڃڻ:** ڪاڪوس ڏي وڃڻ – ٽوري تي وڃڻ – پائخاني ڏي وڃڻ.

• **جهاڙُو ج جهاڙُو:** ذ. (سن. شوڌَني) ٻهاري – ٻهارو. تلاشي. صفائي

– **جهاڙُ پائڻُ، ڏيڻ:** صفائي ڪرڻ – ٻهاري ڏيڻ – صفايو ڪرڻ.

– **جهاڙُو ڏيڻ:** ٻهاري ڏيڻ – صفائي ڪرڻ. گهرجي تلاشي وٺڻ يا ڏيڻ – صفايو ڪري ڇڏڻ.

– **جهاڙُو وٺڻ:** چوري يا ڪنهن شڪَ ۾ ڪنهن ماڻهو جو گهر يا سامان ڦولهي ڏسڻ – تلاشي وٺڻ.

• **جهاڙولو ج جهاڙُ ولا:** ذ. چمڙي جو ڍڳهو جوراب يا موزو جو گوڏن تائين پيرءَ تنگ ڍڪي ۽ گهوڙي سوان چڙهي وقت پائين يا ٻهراڙيءَ جا ماڻهو نانگ بلا وغيره جي بچاءُ ڪان ڍڪين.

• **جهاڙي (ٿ):** ث. وٽڪار – جهنگ – وڻن جو جهُڳٽو. ڏسو "جهاڙ".

• **جهاڪَ (ڪ):** ث. پونڪ – باهوڙ. بيقراري.

– **جهاڪ لنگهائڻ:** ڪنهن وڏي بيماريءَ مان چڙهڻ – ڪِسُني ڪاٽڻ. بيماريءَ جي سختي ڪاٽڻ.

• **جهاڪڻ:** مصدر. بي آرام ڪرڻ – بيقرار ڪرڻ.

• **جهاڪو ج جهاڪا:** ز. (سن. ڪُشُپَ) رستي ۾ وڏو ۽ اونهو کَڏو – گهانچو – لوڏو (گاڏي وغيره ۾).

• **جهاڳَ:** ث. (سن. شارڪ. شري = ڀَڃَڻ) گجي – ڪَف – جهڳ – جهڳي – گِف. ڏسو "جهڳ".

• **جهاڳڻُ:** مصدر. (سن. ڪُشُپُ = لوڏڻ) تانگهي پاڻي مان هلڻ – پار ڪرڻ (پاڻيءَ کي). وڏي مسافري ڪرڻ.

• **جهاڳ:** "جهاڳڻ" جو امر – پاڻيءَ مان هَلُ.

– **جهاڳ:** اسم. پاڻي وغيره جهاڳڻ جي حالت. پاڻي جو پَنڌُ.

– **جهاڳ لنگهائڻ:** بيماري ڪاٽي اٿڻ.

– **جهاڳي چڙهڻ:** پار ٿيڻ (پاڻيءَ مان). بيماري ڪاٽي چڙهڻ. جهنگ يا جبل جي ڏکي مسافري پوري ڪرڻ. تڪليفن جا ڏينهن پورا ڪرڻ.

• **جهاڳورا (ٿ):** اسم خاص. مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

• **جهاڳوڙڻ، جهاڳوڙڻُ:** مصدر. چاچولڻ – ڏانڊولڻ – آگهارڻ (ڪپڙو پاڻيءَ ۾) – ڏاڍي مار ڏيڻ. لتاڙڻ. لتن سان چيڀڻ – لتن ۽ مُڪن سان ڪُٽڻ. ڏسو "جهڳوڙڻ".

– **جهاڳور:** ث. چاچول. لتاڙ. چيڀ. ڏاڍي مار – جهڳور. لتن ۽ مُڪن جي مارَ.

– **جهاڳور ڪيڻ:** ڏاڍي مار ڪيڻ. لتن مکن سان سٽڻ.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

چاچولڻ.

— **جهاڳوري ڇڏڻ:** ماري ماري اڌ مئو ڪري ڇڏڻ – سَٽي ڇڏڻ. جهڳوري ڇڏڻ.

• **جهالَ (ل):** ث. ڪوه جي منهن تي ٺهيل دِڪي جنهن تي ٻوڪي وغيره مان پاڻي هارجي.

• **جهالَ (لس):** صفت. جال – جام.

• **جهالاَ (ت):** ث. جلوه ـ ديدار.

• **جهالاَ ج جهالائون:** ث. [سن. جهلري] جهالر (ڪنن ۾ پائڻ جو ڳهه). ڏسو ”جهالر“.

• **جهالار:** ذ. اوهيرو. (اسم خاص) هڪ جبل جو نالو. (مهيري).

• **جهالار:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهالارو ج جهالارا:** ذ. ٻڪين جي ڳڏجي ولر ڪري اُڌامڻ جي حالت. هڪ ٻڪيءَ جو نالو. صاف بيٺل (پاڻي) – جالارو.

• **جهالارو بيهڻ:** وچ ۾ بيهي جهيڙو ڇڏائڻ. وچ ۾ پئي جهيڙي ڪي ٽارڻ.

• **جهالاري ج جهالاريون (ت):** ث. وڏي ماٽي.

• **جهالُو:** ذ. صفت. جهالـو – پائدار – جٽادار – مضبوط – ديريا. ڏسو ”جهلڻ“.

• **جهالَرُ ج جهالَرون:** ث. (سن. جهلَري) ڪپڙي جي ڪنار. جنهن ۾ ننڍڙا ڦُندڻ هڪٻئي سان ڳَڏ پُوتل هجن. (هَنڌَ جي چادر، وهاڻي جي ڇَوَ يا تنبوءَ وغيره جي ڪنار) – ڳَهہَ جو هڪ قسم (جو ڪَنن ۾ پائجي) – ڪَنَ ۾ پائڻ جون جملہ واليون. ڪُنجهي جي ٿالهي، جا مَندَرَ ۾ وڄائجي (ٿ).

— **جهالَردارُ ج جهالَردارَ:** ذ. صفت. جهالر وارو – جهالر سان.

• **جهالڪو:** اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهالو:** اسم خاص. سجاول ۽ گهوڙا ٻاري تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **جهالو ج جهالا:** ذ. چمڪو – چمڪاٽ – تجلو – جَرڪو. ڏسو ”جهلڪڻ“.

— **جهالا ڏيڻ:** جهلڪا ڏيڻ. چمڪاٽ ڪرڻ – تجلا ڪرڻ. تجلا ڏيڻ. ”پرتوو پنهونءَ جو جهڙ جڻن جهالا ڏي“.

• **جهالُو ج جهالُو:** ذ. صفت. گهٽو وقت هلندڙ (ڪپڙو وغيره) جَٽاءُ ڪندڙ – بقاءُ وارو. مضبوط – پُختو – پَڪو. جهليندڙ. منع ڪندڙ. ٻن ڪي وڙهڻ کان روڪيندڙ. ٽيڪَ – ضامنُ يا سهارو – روڪڻ لاءِ آڙ ڏنل. ڏسو ”جهلڻ“.

• **جهالي ج جهاليُون:** ث. ڏنڊ جي ٻڪيءَ جو هڪ قسم.

• **جهاليُون:** اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهامَ (ت):** ث. اَلـَـر. جهاڪو – گهانجو. چِڪَ. سَٽَ.

— **جهامَ ڏيڻ:** اَلـَـر ڪرڻ. مار ڏيڻ. سَٽ ڏيڻ.

• **جهامَ جهرڪيُون (ٿ):** ث. ڀرت جو هڪ نمونو ”V“ سٽن جي انگ جي شڪل وانگر ٺهيل هڪ ڪاڻي (جيڪا هندو شادي وغيره جي موقعي تي دروازي جي اڳيان لڳائيندا آهن).

• **جهامِڪي ج جهامِڪيُون:** ث. زيور جو هڪ قسم. (ڪنن ۾ پائڻ جي والي جا پاڙي ۾ پائجي. جهانءِ ۾ ١٥ـ١٦ ڪن ننڍڙيون مڇليون ٿين) جهُمڪي – جهُمڪي.

• **جهامرو:** ذ. چمڙي جي هڪ بيماري (جا هٿن جي ڀُني، ٽَنگن ۽ پيرن تي ڏِڍِ وانگر ٿئي).

• **جهاموڙجڻ:** فعل مجهول. هٿين پوڻ – جانپوڙجڻ. جهانپوڙو.

• **جهانارُ:** ذ. صفت. جهانءِ وارو. گهنگهرَ جي آواز وارو پهلوان – طاقت وارو. عَميق – اُونهو.

• **جهانپو ج جهانپا:** ذ. چانپو. چينبو – سنهي تاري.

• **جهانپا ميڙڻ:** چينپا ميڙڻ. نڪمٽو گهمڻ – بيڪار رهڻ.

• **جهانت:** ذ. (سن. جهانٽا) ڪُچا – زيرناف – هيٺيان وارَ.

• **جهانبو ج جهانبا:** ذ. جهاپو – گهٽ نظر وارو – ٿورو ڏسندڙ – رُونجهو. لوڙهي جو دُور (ل). ڏاڪائون دروازو (ٿ).

• **جهانجهہَ. جهانجهہُ:** ذ. (سن. جهنجهٽا. جهَنُ = آواز ڏيڻ) ساز جو هڪ قسم – جهانجهہَ.

• **جهانجهرَ ج جهانجهرون:** ث. (هہ. جهرجهر – سن. جهَـرُ جهَـرُ) پيرن ۾ پائڻ جو هڪ ڳَهہُ – پازيب. نُورا. گهاگهرِ. گهنگهرو چير. جهالـر.

• **جهانجهرا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جهانجهرو ج جهانجهرا:** ذ. صفت. چالاڪ – ڦـڙت. تمار تـکو – تيز. پهلوان – جوان مرد. پيرن جو هڪ زيور.

• **جهانجهلي:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهانجهٽا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جهانڪڻ:** مصدر. جهوڪڻُ (ل). (سن. آڏيَکش) جهاتيون پائڻ (ڪ) – لـڪي لڪي ڏسڻ.

— **جهانڪ:** ث. جهوڪ.

— **جهانڪو:** ذ. صفت. جهاتَرُ – جهاتيون پائيندڙ.

• **جهانڪو ج جهانڪا:** ذ. (سن. ڪَشيَپ) گهانچو – ڪوبو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(رستي ۾) – جهاڪو.

• **جهانڪارا:** اسم خاص. تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهانڪاري (ت):** ٿ. مني لسي.

• **جهانڪاڻ:** اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهانڪرو (ل):** ٿ. ٽڏِ.

• **جهانڪرو:** اسم خاص. تعلقي روهڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهانگي ع جهانگِي:** ذ. جهنگ جو رهاڪو – مسڪين – ڀالو ڀولو – جهنگلي. ديهاتي – دهقاني – غريب – جهنگ جو ماڻهو – مارو. (ٿ). جهانگياڻي ع جهانگياڻيون (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو. ڏسو "جهَنگ".

– **جهانگيڙو ع جهانگيڙا:** ذ. صفت. "جهانگي" جو اسم تصغير – دهقاني – ديهاتي – ڏاڍو سڌو سنئون ماڻهو – نهايت مسڪين.

• **جهانگي واهه:** اسم خاص. تعلقي ٺٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهانوَرَ:** اسم خاص. تعلقي اُباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهانورو ع جهانورا:** ذ. صفت. (سن. شياوَلَ) اکين کان گهٽ ڏسندڙ – گهٽ نظر وارو – ڪم نظر – ڇُنجهو. (ٿ) جهانوري ع جهانوريون.

– **جهانورا ڏيڻ:** لامارا ڏيڻ – ڦيرا ڏيڻ – گهُمرا ڏيڻ.

– **جهانورائي:** ٿ. نظر جي جهڪائي – ڏُنڌ.

• **جهانهليو:** اسم خاص. هڪ ڪان ٿورو وڏو ٽيندڙ هڪ ٻوٽي جو قسم (اڇو گل ڇاهين جي ول جي گل جيڏا گل ٽيندڙ).

• **جهانءُ:** ٿ. (سن. ڏوَنِ) ڪنهن ساز يا ڳهه جو آواز. ڳهه جو هڪ قسم. ڪنهن ڳهه ۾ مڇلين جي جهالر. روڄ راڙو. آواز. ننڍڙا گهنگهرو. وڄائڻ جو هڪ ساز. جهرمر – سينگار (ت). مينهن جي آوت (ل). مينهن جو آواز.

– **جهانءِ ڪرڻ:** ليلائڻ – زاري ڪرڻ – ٻاڏائڻ.

• **جهانئين:** ٿ. نظر جي جهڪائي – ڏُنڌ.

• **جهانئُون:** ذ. اُها ڪُهري سرَ يا پٽرو جنهن سان پيرن جي سَرُ لاهجي.

• **جهانئُو ع جهانئَا:** ذ. [سن. جهُوڪ] لٺو (وڻ).

• **جهانئُوٽو ع جهانئُوٽا (ل):** ذ. جهٽَ – جهَپُ.

– **جهانئُوٽو هڻڻ:** جهٽَ هڻڻ – سٽون ڏيڻ.

• **جهَبُ، جهَبَ:** ٿ. [سن. ڌربَڌ. ڌرٻ = ڳچو بنائڻ] هيٺانهين زمين – نوڙُ – جهبرَ (صفت). گهاٽو. مُنجهيل.

– **جهَبَ ڏاڙهيو:** ز. صفت. تمام وڏي ۽ منجهيل ڏاڙهي وارو.

• **جهَبُ ع جهَبَ:** ذ. اُجرڪ ڇُٽڻ جو گهاٽو رنگ. گوشت جو پردو يا ڇيچڙو.

• **جهبَ ع جهبُون:** ٿ. ڇڪي – ڇبي – جهاٻ (صفت) ٻوڙهي – بدزيب عورت (ت).

• **جهبُ:** صفت. گيهه يا سٽ ۾ ٻڏل – تمام سٽيو.

• **جهَبُ ع جهبُون:** ٿ. (سن. ڪشُبُ = لوڏڻ) ڇڇڪو – ڇاڇول – جهوبو – ولوڙ.

• **جهباڻ:** مصدر. ڇڪڻ. هيٺ نمائڻ. ڪشش ڪرڻ. متوجه ڪرڻ.

• **جهَبَٽ:** ٿ. گُنڌ – چلهه. اثر (سرديءَ يا بيماريءَ جو).

– **جهَبَٽ اچڻ:** سردي يا بيماريءَ وغيره جو اثر ٿيڻ.

• **جهَبٽڻ:** مصدر. گُنڌڻ – چهلڻ. ڌرڻ.

• **جهُبٽڻ:** مصدر. تيزيءَ سان ڪُڏڻ.

• **جهَبَن جهبر:** اسم خاص. مهاڻن جي هڪ ذات جو نالو.

• **جهَبرُ ع جهَبرَ:** ذ. صفت. بدڪلامي ڪندڙ – گهٽو ڳالهائيندڙ – بدشد ڳالهائيندڙ.

• **جهَبرڪ جهونٽيان (ٿ):** ذ. چانديءَ جا جهاٻا ۽ جهُوڙا.

• **جهَبڪو ع جهبڪا:** ذ. ولوڙڻ جو آواز – ولوڙو. ٺمڪو – جهلڪو (ت).:

• **جهَبلو ع جهَبلا:** صفت. ويڪرو – خلاصو (ٻهراڻ. چولو. ڪوٽ وغيره). ڳدلو – اڳلو – ڪڇرو – ميرو.

• **جهَبڻ:** مصدر. ڪنهن شيءِ کي ٿوري پاڻيءَ ۾ وجهي مهٽڻ – جهوبڻ.

• **جهَبڻ:** مصدر. سٽيو ڪرڻ – گهٽو گيهه لائڻ ڪنهن شيءِ تي). ڇڪي ڏيڻ – ڇبي ڏيڻ – جهٽڪو ڏيڻ.

• **جهَبڻ:** مصدر. (سن. ڪشُبُ = لوڏڻ) پاڻي وغيره ۾ هٿ وجهي جهڳڻ – جهڪڻ – ولوڙڻ – جهڳورڻ – جهُوبڻ. لبڻ – لوئڻ.

• **جهَبو ع جهَبا (ٿ):** ذ. ڪنجري جو هڪ قسم (جو ٻيٽي بدران پائجي).

• **جهَبو:** اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهَبو ع جهَبا:** ذ. ترس – قياس. ڇڪ – ڪشش – صدمو. اُٺ جي گوربند ۾ هڪ نوڙي (ڪ). ڏسو جهَبڻ.

– **جهَبا پوڻ:** ترس اچڻ – رحم اچڻ – قياس پوڻ. خيال ٿيڻ – همدردي. ارمان ٿيڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **جهبو اڄڻ:** ارمان ٿيڻ — صدمو رسڻ — ڏک ٿيڻ.

• **جهبي ۽ جهبيون:** ث. اوچتي ڇڪي — تڪ — ڇڪ (لغام کي ڇنبيءَ — ڪشش (دل جي) — رحم — قياس — ڏيا — ٻاجهه.

— **جهبي ڏيڻ:** ڇڪي ڏيڻ — ڇبي ڏيڻ.

• **جهبير، جهبير:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جهت، جهت (ت):** سنهين ڪنڌين يا ڏٻين جو جهڳٽو. ننڍي ڪجيءَ جو ٿڏو (جو هڪ هنڌان ڪڍي ٻئي هنڌ هڻجي) — ڪجيءَ جو ٻچو. مٽي جا وار. گاهه جو هڪ قسم.

— **جهتري (ت):** ث. صفت. جهت واري جهڳٽي واري.

• **جهتر:** ث. (سن. جهاتِ) وڻ جي لامن جي گهاٽاڻ (جنهن ۾ ڪنڊا هجن ۽ اهي هڪ ٻئي سان وڃڙيل هجن).

• **جهتيال:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جهٽ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جهٽ:** ث. ساعت — گهڙي — دير — مهل. ڪڻ.

• **جهٽ ۽ جهٽون (ت):** ث. ڪس — ڦرڻ جي حالت. لامارو. راند جو وارو (ڪ). ڏسو "جهٽڻ".

— **جهٽون هڻڻ:** زوريءَ ڪسڻ لاءِ ڪوشش ڪرڻ — لامارا ڏيڻ.

• **جهٽ، جهٽ:** ظرف. [سن. جهٽت] جلد — هڪدم — يڪدم — تڪڙو — جهٽ پٽ — فوراً — ترت — "جهٽڻ" جو امر "جهٽ".

• **جهٽ پٽ:** (ظرف). (سن. جهٽت + پٽ) فوراً — يڪدم — انهيءَ وقت — انهيءَ جو انهيءَ وقت — تمام جلدي — نهه ڦهه — اتي جو اتي. تهه ظلبو — في الفور.

— **جهٽ تي وڃڻ:** دير ٿي ڪانه لڳڻ — يڪدم ٿي وڃڻ. اک ڇنڀ ۾ ٿيڻ.

— **جهٽ ڪرڻ:** ڏ. جهٻ — جهبو — ڪس. ڪنهن شيءِ ڪسڻ لاءِ هنيل جهٽ. لامارو. جهڙپ. جهٽي. ڇڪ (ڪتي جو). ڏسو "جهٽڻ".

— **جهٽر:** ڏ. صفت. جهٽ هڻندڙ. ڏسو "جهٽڻ".

— **جهٽ هڻڻ:** جهٻ هڻڻ — جهبو هڻڻ — ڪسڻ لاءِ اوچتو جهٻ هڻڻ. لامارو ڏيڻ. ڇڪ هڻڻ (ڪتي جو).

• **جهٽ، جهٽ:** ڏ. هڪ قسم جو وڻ (هن جون تاريون زمين مان مُجائي نڪرن. جنهن جي پاڙن جا ڏنڊڻ مفيد ٿين). "ڏنڊڻ ڏيوين جهٽ دا، ته منهن وڃيئي ٿندا".

• **جهٽ:** ث. سٿر — ران. ڏسو "جهٽ". جهٽ پٽي، پهه جهنگ؛ هاڙهي پڇ مَر هوت کي. (شاهه).

— **جهٽ پٽڻ:** سٿرون ڪٽڻ. ڪشالا ڪڍڻ. مٿا مُونا هڻڻ.

• **جهٽ (ت):** صفت. (ف. جُفت. سن. يُڪٽ) مليل — ڇلاڪو — ٻٽ — مددگار — ساٿي. وٽندڙ — مرغوب.

— **جهٽ ٿيڻ:** ٻٽ ٿيڻ — ڇلاڪو ٿيڻ.

• **جهٽ پٽ (ت):** ڳالهه ٻولهه. ڏند چڪ — جهيڙو.

• **جهٽر:** ڏ. ٻانگو ڪڪڙ — بلوغت جي ويجهو ٻار.

• **جهٽڪڻ:** مصدر. جهٽڪو ڏيڻ. ڇنڊڻ (ٻانهن وغيره کي). چالاڪي ڏيکارڻ. ڏک هڻڻ. ڏسو "جهٽ".

• **جهٽڪو ۽ جهٽڪا:** ڏ. لوڏو. ڇنڊڪو. جهونو (هوا جو) — جهٽ — جهٻ. ٿيلهو — ڌڪو — ٽڪر. صدمو. جهڙپ. اُڇل (بجليءَ جي). مينهن جو وسڪارو. ڇڪ — سٽ (اوچتو). ڏسو "جهاٽڪو".

• **جهٽڪو ۽ جهٽڪا:** ڏ. ننڊ جو جهونٽو — پنڪي — گهيرٽ — اونگهه — هوا جو جهونٽو. ڏسو "جهونٽڻ".

— **جهٽڪو ڪرڻ:** ٿوري دير لاءِ ننڊ ڪرڻ — سوبڙو ڪرڻ — پنڪي ڪرڻ.

• **جهٽڻ:** مصدر. (سن. جهٽ + ڪُر) جهپڻ — هوا مان ايندڙ شيءِ کي جهلڻ — اڏامندڙ يا مٿان ڪرندڙ شيءِ کي هٿن ۾ جهلڻ (جهڙوڪ بال). وٺڻ (اثر). پڌڻ (آواز). قبول ڪرڻ (ٻئي جو دليل، خيال يا نظريو).

• **جهٽجڻ:** "جهٽڻ" منجهان "فعل مجهول" — جهٽجي وڃڻ — پڪڙجي پوڻ.

• **جهٽو ۽ جهٽا:** ڏ. جهيڙو — "جهيڙو" سان گڏ استعمال ٿيندڙ لفظ "جهيڙو جهٽو" — جهيڙو فساد.

• **جهٽي ۽ جهٽيون:** ث. جهٽ — جهٻ — جهبو. ڪس — ڦر — نڳي. ڏسو "جهٽڻ".

— **جهٽيءَ جو مال:** مُفت جو مال — زوريءَ ڪسيل مال — ڦر لُٽ جو مال.

— **جهٽيون هڻڻ:** جهٽ هڻڻ. ڦرون ڪرڻ. نڳيون ڪرڻ. جهيڙو جهڳڙو ڪرڻ.

— **جهٽي جهوري:** ڦرلٽ — هٽ ڪس چوري پر زوري.

• **جهٽيال:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. جهتيال.

• **جهٽينگ:** اسم خاص. هڪ جبل جو نالو.

• **جهٽيون:** ڏ. ڪپڙي جو هڪ قسم.

• **جهٽ:** ث جهٽڪو — ننڊ — آرام — پنڪي — سوبڙو — اوجهراٽي.

— **جهَپ ڪرڻ:** ننڍ جو جهوتو ڪرڻ – پنڪي ڪرڻ – سويڙو ڪرڻ. جهنڪو ڪري وٺڻ.

• **جهَپ (ل):** گهاٽا وارَ – جهَپ.

• **جهَپ ڏاڙهيو:** ذ. تمام گهاٽي ڏاڙهيءَ وارو – جهَپ ڏاڙهيو.

• **جهَپُ ع جهَپَ:** ذ. جهپو – جهَٽُ – لامارو. جهُوپڙو – گبرُ – اولو (ڪ). آڙَ – اوٽَ – پناهه. (صفت) ڍرو.

— **جهَپُ:** ذ. صفت. (پرا. جهَڊپ. سن. آچڊ. آ = وٺڻ + چڊ = چنڻ) جهَپُ هڻندڙ. جهپيندڙ.

— **جهَپُ هڻڻ:** جهَٽُ هڻڻ – لامارو ڏيڻ – ڪسڻ – ڦرڻ.

• **جهَپاتو ع جهَپاتا:** ذ. هوا جو لوڏو – جهُوٽو – سَٽَ – جهَڙپ. وچ جي جهڙپ.

• **جهَپامڻ:** مصدر. وِسامڻ – گهٽ ٿيڻ – گهٽجڻ.

• **جهَپائڻ:** مصدر. گهٽائڻ – گهٽ ڪرڻ – سُسائڻ. ٺارڻ – اُجهائڻ – وِسائڻ – دفع ڪرڻ – مات ڪرائڻ.

• **جهَپٽُ ع جهپٽَ:** ذ. لامارو – جهَٽُ – جهَڙپ – سَٽَ.

• **جهَپڻي:** ث. ٺار جو هڪ قسم (جنهن ۾ لوٽن ۽ ڪنگرڻ جي بدران تختا هجن جي پاٽيءَ کي اُپائي ڪسيءَ ۾ وجهن). گاهه جو هڪ قسم (ڪ).

• **جهَپجڻ:** مصدر. جهنجڻ. ڪوهجڻ – پنجڻ – گهٽجڻ – ٿورو ٿيڻ – سُسڻ.

• **جهَپُو ع جهپوَ (ت):** ذ. (پرا. جهَڊپ. سن. آچڊ. آ = وٺڻ + چڊ = چنڻ) جهَٽُ – جهَپو – سَٽَ.

• **جهپوڙڻ:** مصدر. جهَٽ هڻڻ. ٿورا گُوها ڏائڻ (ڪير).

• **جهَپڪو ع جهپڪا:** ذ. جهَپُ – ٽپُ – ڪَس. ڏسو "جهَپڻ".

• **جهَپلا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جهَپڻ:** مصدر. [جهنپهه. جهنپيا] جهٽڻ – جهپو هڻڻ – ڪسڻ – جهلڻ – پڪڙڻ – ڪاهڻ. جهڪو ڪرڻ – گهٽ ڪرڻ. جانب جلوي دار. سوسي سورج جهپيا" (خليفو نبي بخش).

• **جهَپو ع جهپا:** ذ. جهپ – لامارو – جهٽ. (صفت) جهپيندڙ. جنهن جي بدن تي وڏا وار هجن. ڏسو "جهپڻ".

— **جهپو هڻڻ:** جهَٽُ هڻڻ – ڪسڻ.

• **جهَپُو ع جهپُوَ:** ذ. صفت. جهَٽُ هڻندڙ. جنهن جي بدن تي وڏا وار هجن. پوش.

• **جهپيٽ:** ث. ڌڪُ – ضربَ – چپيٽ. چڪُ – ڌڪڱُ – سَٽَ. ڏسو "چپيٽ".

• **جهج:** ث. جهوري – ڳتي – ڳاراٽو. ڳرڻ (ڳتين ۾). جهوري ۾ پوڻ. ڏسو "جهجڻ".

• **جهجڻ:** مصدر. (سن. ڪشيءَ = ڳرڻ) اندر جو اندر ۾ ڳرڻ (غم کان) – وجهلڻ – روئڻ – ڳوڙها ڳاڙڻ – هنجون هارڻ. غم ڪرڻ. ارمان ڪرڻ. پوئتي پوڻ. ضعيف ٿيڻ. ٿڪجڻ. ڳهجڻ.

• **جهجهه:** ث. جهاجهه. جهجهائي. "هوت وٺي هنج ڪري، آئون ويندس جبل جهجهه" (ڪبير شاهه).

• **جهجهر ع جهجهرون:** ث. ٺڪر جو وڏو ٺڪو. ڳچيءَ پڳل ڪونرو.

• **جهجهري ع جهجهريون:** ث. (سن. جهجهريڪا) ٺانءَ جو هڪ قسم – ڳهڪي – صراحي – گهاگهر.

• **جهجهڪارڻ:** مصدر. جهونڪارڻ – رينگٽ ڪرڻ.

• **جهجهو ع جهجها:** ذ. صفت. گهڻو – مڻو – زياده _ بيحد – ڪثير.

— **جهجهائي. جهجهان:** ث. گهڻائي – ڪثرت.

• **جهجهو:** ذ. ٻارن کي ڊيڄارڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ لفظ – جُوجو – ڀوت.

• **جهڏ ع جهڏون (ت):** ث. پوڙهي يا ڪُراڙي مينهن – وڏي عمر واري مينهن.

• **جهڏا (ث):** ذ. وار – جُندا.

• **جهڏو:** اسم خاص. ضلعي ٿرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهڏو ع جهڏا:** ذ. جبل جي کوٽ يا غار. جبل جو اهو حصو جو ڇت وانگر بيٺل هجي ۽ ان جي هيٺان برسات وغيره ۾ پناهه وٺي سگهجي. پاٽي جي ڪڏ – ڪنب – ڪُور. (ذ. صفت) پراڻو – قديم – پوڙهو – جهونو.

• **جهر (ت):** ث. ڳتي – ڳاراٽو – جهوري – غم – وهم – فڪر – خيال – الڪو – شوق – لاڳ جي جهپي (ث).

• **جهَر:** ذ. جهنگ. ميدان. هي لفظ فقط "جهنگ" سان گڏ استعمال ٿئي "جهر جهنگ، جهنگ جهر".

• **جهُر ع جهُرون (ل):** ث. غار. چر.

• **جهراٽ (ت):** ث. مار – ڪاوڙ – ڌمر.

• **جهراڻدي:** اسم خاص. تعلقي گهورا باري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهُر جهُر:** ث. (سن. ڪشر) جالاري پاٽيءَ جي وهڻ جو آواز. پاٽيءَ جي هڪ ٻئي پٺيان وهڪ – ڪل ڪل – ڪر ڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **جهرجهر لائڻ:** ڳهپي ڪرڻ – ڪِل ڪِل ڪرڻ – ڪِر ڪِر ڪرڻ.

• **جهرُ جهنگ:** ذ. ڳهاٽو جهنگ. ميدان ۽ جهنگ – دشت و صحرا – هرجگهه – جتي ڪٿي.

• **جهرُ جهنو ج جهرُ جهنا:** صفت. پراڻو – جهونو – ڪهنو. پکل ٿلُ. ڳريلُ سڙيلُ.

• **جهرجهور:** ث. صفت. گهڻو – زياده ـ مڻو.

• **جهرُو:** ذ. ڏورانهين مٽي مائٽي.

• **جهرڙ:** اسم خاص. تعلقي شهداد ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهرڙڻ (ل):** مصدر. مارڻ – ڪُهڻ. قتل ڪرڻ. تکي اوزار سان سِسي لاهڻ.

• **جهرڪ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.

– **جهرڪ ج جهرڪيون:** ث. "جهرڪ" جو مؤنث – چڙي.

– **جهرڪي ٻُجو ڏيڻ:** ڪم نه ڪرڻ جهڙي ماڻهوءَ جو ڪنهن جو ڪم ڪرڻ بي چئي ماڻهوءَ جو ڪم ڪرڻ لاءِ آماده ٿيڻ.

– **جهرڪي ڪيٽ (ث):** ذ. ڳاهه جو هڪ قسم.

• **جهرڪلي:** اسم خاص. جهرڪي. ٿر ۾ هڪ پٽ جو نالو.

• **جهرڪڻ:** مصدر. چمڪڻ – جَرڪڻ – جَرڪا ڏيڻ. ڏسو "جَرڪڻ".

– **جهرڪيلو ج جهرڪيلا:** ذ. صفت. جَرڪيلو – چمڪندڙ.

• **جهرڪٽي ج جهرڪٽيون (ڪ):** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (چلرن سان. پٺيءَ ۾ هڪڙو ڏگهو پکُ. قد هڪ ڪان چئن انچن تائين. ڪاڏي ۾ لذيذ) – جهرڪي.

• **جهرڪو ج جهرڪا:** ذ. چوليءَ جو لوڏو. آواز – تڙڪاٽُ. تڪليف – پيڙا – درد.

• **جهرڪي:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهرڪياري:** اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهرڪي وَل (ث):** ث. ول جو هڪ قسم سنهي لوٽڪ جهڙا پن. سنهڙا ٻج جنهن کي جهرڪيون کائين.

• **جهرڳ ج جهرڳ:** ذ. وڻ جو هڪ قسم.

• **جهرڳل:** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم.

• **جهرمٽ ج جهرمٽ:** ذ. (سن. ڪشپ + ڪر) هُجوم – ميڙ – انبوهه.

• **جهرمر:** ث. ستارن يا ڪپڙي تي لڳل زيڪ وغيره جو روشني تي جهرڪو. گهڻين ٻتين يا ڏيئن وغيره جو ٽمڪو. "تارن" جو ٽمڪو. مختلف قسمن جو ڳهڻ ۽ انهن جي رنگن يا موتين جو چمڪو. سونهن. رونق – جهجٽو – ڏيک – نظارو. ٽمڪ ٽمڪ (تارن جي). ڳهه جو هڪ قسم (ث).

• **جهرمر ج جهرمرا:** ذ. زيور جو هڪ قسم.

• **جهر مري:** ث. اها دري جنهن ۾ سنهڙيون پٽيون هجن ۽ هيٺ مٿي ڪرڻ سان روشني يا اونده ڪري سگهي.

• **جهرڻ:** ڳرڻ – وهڻ – ڦڙو ڦڙو ٿي وهڻ. ٽمڻ. نر جو ماديءَ کي ڏسي شهوت ۾ اچڻ. چاتو ڪرڻ (گهوڙي يا گڏهه جو). ڳرڻ – پاڻي ٿيڻ (ڪ) ترت انزال ٿيڻ. "امساڪ" جو ضد.

• **جهرڻ (ث):** مصدر. نرم ٿيڻ. خوش ٿيڻ.

• **جهرڻ:** مصدر. (سن. ڪشرڻ) پڃڻ – ٽڪر ٿيڻ. ڏڪڻ – ايذاءَ ڪرڻ (زخم). ڳرڻ – اپرو ٿيڻ. روئڻ – جهجڻ – ڪرڪڻ.

– **جهري پوڻ:** پڃي پوڻ. ڏکوئجڻ – ايذائجڻ.

– **جهريل:** ذ. صفت. پکل (عضوو). ضعيف – اپرو.

• **جهرڻي. جهرڻو ج جهرڻا:** ذ. (سن. جهر) وهندڙ پاڻي – پاڻي جو ڦوهارو – مٿان (جبل وغيره تان) ڪرندڙ پاڻي – آبشار – ڪنگير – پاڻيءَ جو ڦوهارو – چشمو.

• **جهرڻو ج جهرڻا:** ذ. ڏونري وغيره کي هٿ سان ولوڙڻ لاءِ ڪاٺيءَ جو هڪ اوزار – منڌيڙو – نندڙو منڌيو (ڪ).

• **جهرو ج جهرا:** ذ. صفت. ڳهٽ نظر وارو. اهو ماڻهو جنهن جي اکين جي ماڪين جو رنگ شيرو هجي. شيرو. بي حيا – بي شرم. اچن ۾ ڳاڙهن ڇٽن وارو (ڏڳو). چتڪمرو (نانگ) (ث). پکل ڳهنڊ (ث) جهروڪو (ڪ). چشمو.

• **جهروٽ. جهروڪ ج جهروٽ. جهروڪ (ث. ڪ):** ذ. صفت. [بل. جهروت = پوڙهي ڏاڇي] پوڙهو – ڪرارو – جهور. آڏروٽ – وهي چڙهيل – هيٺو – ضعيف – ٿڪل (ث) جهروٽ. جهروڪ ج جهروٽن. جهروڪن.

• **جهروڪ ج جهروڪون:** ث. (سن. جال + اڪش + ڪ) چاريدار دري (محلات يا ماڙيءَ جي) – ڪنهڙو. ماڙي يا محل ۾ ٻيهي ڏسڻ جي جاءِ. ڪڙڪي. جارو. جاريدار ڇپرو.

• **جهروڪ ج جهروڪون (ڪ):** ث. ڪن. جهڏو. غار.

• **جهروڪو ج جهروڪا:** ذ. جهروڪ. جهوڀڙو – ڪچو ڳهر.

• **جهرڻ:** ذ. ترار تي سون يا چاندي چاڙهڻ لاءِ اڪريل چٽ ڳل يا نقش.

• **جهَري (ٿ):** ٿ. خارش.

• **جهَري ج جهَريُون:** ٿ. (سن. ڪُشَرَ + اِڪا) وَڏُ – ڪانجو. جبل تان هيٺ لهندڙ پاڻيءَ جو وهڪرو. سمنڊ جي تري ۾ ڪاڏيون (Creeks) "جهَريون جهاڳي آيا، ڪارونيار ڪَنن" (شاهه). دروازي يا دريءَ وغيره جي طاقن پچي بيهڻ لاءِ ٺاهيل ڪانجو – اڪوتو. دلي وغيره جي سيرَ (ٿ): ڪورين جي اصطلاح ۾ ڪُٺيءَ جي بيهڻ وارو ڪانجو. ٻڪري يا ڍڳي وغيره جو هڪ رنگ (ڪ).

– **جهَري ٻَري:** ٿ. ٻَري ٻڪريءَ جو هڪ قسم (ٻُت تي ڪارا ۽ اڇا تڪا، سڱ ننڍا ۽ وٽيل، ڏاس وڏي، ٿڻ ڊگها، ٽنگون ڊگهيون، پُڇ تي وار تمام گهڻا).

– **جهَري رنلي جهرينلو:** ذ. هڪ واڍڪي اوزار جو نالو (جو طاقن ۾ اڪوتا ٺاهڻ جي ڪم اچي).

• **جهَڙ ج جهَڙون:** ٿ. هلڻ ۾ پيرن جي وچڙڻ سبب مُرئي ۾ لڱل ڏڪ (ل). رَهڙ. ڏمڪي – ٽَري – چڙٻ. پاڙ (ڪ).

– **جهَڙ ڪيڻ:** ڏب ڪيڻ – ٽَري ڪيڻ – ڏمال چاڙهڻ (ڪ). ٽري ملائڻ.

– **جهَڙون هڻڻ:** ڪر ڪرو هڻڻ (گهوڙي ڪي).

• **جهَڙ ج جهَڙ:** آسمان جو ڪڪرن سان ڇانئجڻ واري حالت _ اَگهر – ڪَڪَر – بادل – ميگهه. ڪڪرن جي ڇانءِ.

• **جهَڙالو ج جهَڙالا:** ذ. جهڙ واري حالت. جهَڙ. خوشيءَ جو وقت – ميگهه ملارُ.

– **جهَڙالو ڪرڻ:** خوشي ڪرڻ. خوشي ملهائڻ. جهَڙ واري ڏينهن ڪجهه چڱو چوکو رڌڻ.

– **جهَڙالي ڪرڻ (ت):** جهڙالو ڪرڻ.

– **جهَڙ جهور:** ٿ. زوردار جهَڙ – گهاٽو جهڙ.

– **جهَڙ ڦُڙ:** ٿ. جهڙ ۽ مينهن پوڻ جي حالت – برسات – بارش – مينهوڳي – ملهار – بارش جي موسم.

– **جهڙ ڪرڻ:** اَگهر ڪرڻ – ميگهه ملار ڪرڻ. ڳاڻ واري جو ٻڌڻ وارن تي ڇانئجي وڃڻ.

• **جهَڙپ، جهَڙپ ج جهَڙپون:** ٿ. (سن. جُولَ _ جُوزَ + تَوَ) هوا جو لوڏو يا جهوٽو – جهپيٽ. اثر (ڪنهن دوا جو). جنّ وغيره جو پاڇو. سيءُ، جهولي وغيره جي سَٽ. جهَٽ – جهَپ. لامارو. حملو.

– **جهڙپ اچڻ:** لوڏو اچڻ – جهپيٽ اچڻ. سيءُ يا جهولي وغيره جي سَٽ اچڻ. بيماريءَ جو اثر ٿيڻ.

– **جهڙپ لڳڻ:** بيماريءَ جو اثر ٿيڻ. جنّ ڀوت وغيره جو پاڇو پوڻ.

• **جهَڙپ ج جهَڙپ:** ذ. جهَٽ – جهَپ. حملو. ڏسو "جهڙپ".

• **جهَڙپڻ:** مصدر. جهپ هڻڻ – لامارو هڻي ڪَسڻ. جهَٽڻ – ڪوشش ڪرڻ. تکو ڪاهڻ. وڌڻ (پنڌ). ڏَڪَ هڻڻ. حملو ڪرڻ. ڏسو "جهڙپ".

• **جهَڙ ڪانڌي:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهَڙ ڪَڻ (ل):** ٻَرڻ – ڀڙڪا ڪرڻ.

• **جهَڙڳ:** ٿ. تکائي. وارو وار. "ٻايد" وڍو بند ڪي. دُئاهي مون دڙڳ، توڙي جهونيون جهڙڳ، ته ٻه ڪنيو وڃي خدا آباد ڪي." (بايد).

• **جهَڙڪو ج جهَڙڪا:** ذ. جپي. چپيٽ – رُهَڙ – ڏمڪي. "وينديڻ ساهڙ سامهان جهولَ ڏِنس جهڙڪا" (شاهه).

• **جهَڙ ڪڻُ:** مصدر. زور سان ٻَرڻ – باهه جو ڀڙڪا ڪرڻ.

– **جهَڙ ڳُ ج جهڙ ڳ:** ذ. جپي.

– **جهَڙ ڳائڻ:** مصدر. ٻارڻ. ڀڙڪائڻ.

• **جهَڙڳو ج جهَڙڳا:** ذ. جپي – ڀيڙ.

– **جهَڙڳا هڻڻ:** باهه جو تيز ٿيڻ. فساد مچڻ.

– **جهَڙڳو ڪرڻ:** ڀيڙ ڪرڻ – مَچ ڪرڻ.

• **جهَڙڻُ:** مصدر. هڻڻ – مارڻ. ڏنگڻ. تکو دوڙائڻ – تکو ڪاهڻ. تکو ڪپڻ. ڳرڻ. وجهلڻ. "لَڪن سِر لطيف چئي، منڌ جهيڙي ۽ جهڙي" (شاهه).

• **جهَڙو ج جهَڙا:** ذ. صفت. ٻليءَ جي اکين سان مشابهت رکندڙ اکين وارو – جهَرو – شيرو – شمرو.

• **جهَڙي جهَڙيون:** ٿ. هوا يا مينهن جي تکَ يا پيهڪ. جُٽ _ ڦَٽ _ چينبَ.

– **جهَڙي لائي ڏيڻ:** مَتو ڪائڻ – تنگ ڪرڻ.

• **جهَڙي جهَڙيون:** ٿ. مينهوڳي – مينهن پوڻ جو وقت.

– **جهَڙي ڦَڙي:** ٿ. مينهوڳيءَ جي حالت – مينهوڳي – مينهن – برسات – بارش.

• **جهَڙيارو:** اسم خاص. تعلقي ناري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهَڪ ج جهَڪون:** ٿ. (سن. ڏوانڪش) متيءَ وارو طوفان – هوا جو سخت چوهو جنهن سان ڏوڙ تمام گهٽي اُڏامي – آنڌي. تمام تکو واءُ – واچ. طوفان. ٻڪَ – ٻکواس – لٻاڙ – ٻکي. (صفت) ٻڪ ڪندڙ – ٻکواسي. پوڙهي – ڪُراڙي – گهٽو ڳالهائيندڙ ڪُراڙي عورت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **جهڪ ٿي لڳڻ:** ڪنهن ڳالهه لاءِ هُر هُر چوڻ – گهڻو ستائڻ. نه ڇڏڻ ٿي لڳڻ – پڇَر نه ڇڏڻ.

– **جهڪ مچائي ڏيڻ:** ساڳي ڳالهه لاءِ هُر هُر چوڻ – گهڻو چوڻ.

• **جهڪ ۽ جهڪون:** ث. جهڪائي – هيناهين – نشيبُ – هيناهين زمين – ترائي.

– **جهڪي ۽ جهڪي:** ذ. صفت. يَخي هٺندڙ – بَڪ ڪندڙ.

• **جهڪَ ۽ جهڪَ:** ذ. چپُ – پُڪُهُ. ونگُ – ورُ.

• **جهڪَ:** ث. (سن. ڪُشيَ) هيناهين. ڪُبُ – گَڪَ. لِڪ – چَپ.

• **جهڪاجهڪ:** ظرف. يڪدم – ڦهَ ڦهَ – جهَٽ پَٽ.

• **جهڪائجڻ:** مصدر. "جهڪائڻ" جو فعل مجهول. ڪمزور ٿيڻ. جهونو ٿيڻ. گهٽجڻ (روشني، طاقت ۽ سونهن جو).

• **جهڪائڻ:** مصدر. جهڪو ڪرڻ. گهٽائڻ – گهٽ ڪرڻ – ڏِرو ڪرڻ. بَڪ بَڪ ڪرائڻ – يَخي هٽائڻ. چيڙائڻ.

– **جهڪاڻ. جهڪائي:** ث. گهٽتائي – ڏيمائي. موڙي – قِلّتَ – ڪمي. روشني يا سونهن جي گهٽتائي. موڳائي. جهونائي.

• **جهُڪائڻ:** مصدر. هيٺ ڪرائڻ. ڏنگُ ڪرائڻ – موڙڻ. ڏسو "جهُڪڻ".

– **جهڪائي ۽ جهڪائيون:** ث. هيناهين لاهي. ڏنگُ.

• **جهُڪائڻ:** مصدر. نمائڻ. نوڙائڻ. هيٺ ڪرڻ (متو يا اکيون). وهاڻ. هُشائڻ (اُٿ). ماري مچائڻ – آڻ مچائڻ. ڏسو "جهُڪڻ".

– **جهُڪائي وجهڻ:** نمائي وجهڻ. زور سان ڪا ڳالهه مچائڻ. آڻ مچائڻ.

• **جهڪجڻ:** فعل مجهول. جهڪو ٿيڻ – گهٽجڻ – جهونو ٿيڻ.

• **جهڪڪو (ڪ):** ذ. هُل – گوڙ – غوغاءَ – شور.

• **جهُڪلَ (ڪ):** ث. صفت. ڏٻري – اُٻري (چوپائي).

• **جهُڪڻ:** مصدر. (سن. يُجَ) نوڙڻ. ڪُبو ٿيڻ. ڏونڊڙو ٿيڻ – توجهه ڏيڻ. هڪ پاسي لاڙو رکڻ. پاسيرو ٿيڻ. ڏنگو ٿيڻ. ڏوبين جي اصطلاح ۾ ڪپڙي کي مَٺڻ.

• **جهُڪڻو ۽ جهُڪڻا:** ذ. اهو جانور جو هلڻ وقت ڪُهُ ڪري – ڪُهڪيرُ – ضِدي – هوڏي.

– **جهُڪي وهڻ:** سنئون سڌو ٿي ويهڻ – نِهي جُڙي ويهڻ. ڏسو "جهُڪڻ".

• **جهڪو ۽ جهڪا:** ذ. صفت. گهٽيل (زور، حسن يا قيمت ۾). گهٽ – ڪسو – ڏرو – ڏيمو – هلڪو (رنگ) – ضعيف – ڏٻرو – هيٺو – تَڪلُ – هيناهون – نِميل – لاهه وارو. (ذ) ويڙهه (ڪ) – وٽن جو جهُڪڻو. هيناهين وٽن واري زمين. جهونو (هوا جو).

– **جهڪو ٿيڻ:** گهٽ ٿيڻ – گهٽجڻ (زور) لَهي وڃڻ (رنگ). ڪومائجڻ.

• **جهڪو ۽ جهڪا:** ذ. صفت. لَڙيل – نِميل. هيناهون – ڏنگو – ڪُبو – ڪُڪو.

• **جهُڪو ۽ جهڪا (ل):** ذ. وٽن جو جهُڪڻو.

• **جهڪوٽ ۽ جهڪوٽ (ڪ):** ذ. صفت. پوڙهو – ڪراڙو – جهور. (ث) جهڪوٽ ۽ جهڪوٽون.

• **جهڪور ۽ جهڪوروُن (ل):** ث. سخت برسات – لاڳيتو مينهن – جهڙ – شغل – تماشو – مارَ – ڪُٽ – گهَپي (ث) – تمام گهڻو ڪائڻ – پيٽُ پرڻ.

– **جهڪور پئڻ:** مينهَن جو سانده وسڻ.

– **جهڪور ڪيڻ:** گهڻي ماني ڪائڻ – مانيءَ کي جڳي سٽ ڪيڻ.

– **جهڪور لائڻ:** ڇانئجي وڃڻ. مينهَن جو لڳو تار وسڻ.

• **جهڪوڙڻ (ت):** مصدر. چِڪڻ – چِڪي پڊڻ.

• **جهُڪي:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهُڪي ۽ جهُڪيوُن (ڪ):** ث. ننڍڙن وٽن جو ويڙهه.

• **جهڳِر جهڳَر (ت):** ث. سارين جي فصل ۾ مال ڇڏڻ جي حالت.

• **جهڳَ:** ث. (سن. شارڪ. شري = پچڻ) ڳجي – ڦيڻ – ڪُفَ – بَڪَ – بڪواس – يَخي.

• **جهڳَ (ل):** ث. اجايو وات ڪرڻ واري حالت – يَخي – لَباڙ – بَڪ – ولوڙ – جهوڳَ – لَبُ. ڏ ڏ. ولوڙڻ واري حالت.

• **جهڳاڙڻ (لس):** مصدر. جهڳڻ – لَبڻ – ولوڙڻ.

• **جهڳنو ۽ جهڳنا:** ذ. وڻ جي تارين جو ڳهاتو ميڙُ. وٽن جو ميڙُ. ٻَج جي پچاڙيءَ وارو وارَن جو مُڇو. ڪِنِ ٻه شين جو مُڇو.

• **جهڳ جهڳ:** ث. زباني تڪرار – بحث مباحثو. بحث برائي بحث. اجائي گفتگو. بيسود ڳالهيون. بي اصول باتيون.

• **جهڳِرو جهڳڙو:** ذ. ڳپ مان هلڻ لاءِ ڳپ تي لاڪڙ وجهي بنايل رستو. واهه يا ڪڙئي جي ٻاڻيءَ کي روڪڻ لاءِ واهه يا ڪڙئي جي پيٽ ۾ ڳاهه تارا يا ڪاٺيون وجهي ڏنل بَندو.

• **جهڳڻو:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **جهڳڙُ ج جهڳڙَ:** ذ. باز پکيءَ جو هڪ قسم. (صفت) اجايو لـڙُ ڪندڙ– گهڻو ڳالهائيندڙ– بَڪواسي.

– **جهڳڙُ ٿيڻ:** گـهڻ ڳالهائو ٿيڻ– اجايو تڪرارُ ڪرڻ.

• **جهڳڙا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جهڳڙڻ:** مصدر. (سن. دَگـڌَ = ٻريل) جهيڙو ڪرڻ – جهڳڙو ڪرڻ– مانڌاڻ مَچائڻ.

• **جهڳڙو ج جهڳڙا:** ذ. جهيڙو – ٽنٽو – فساد – رڳڙو – بحث – تڪرار– مقابلو. ڏسو "جهڳڙڻ".

– **جهڳڙائي:** ذ. صفت. جهيڙو يا جهڳڙو ڪندڙ – جهيڙائي – فسادي – جهڳڙي وارو – جهڳڙي جو – جهڳڙيلو. ڏسو "جهڳڙڻ".

• **جهُڳڙي:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهُڳِلُ:** ذ. مجلس– دعوت– ڄُڃ– ڪانو– وَليمُو.

• **جهُڳِلي ج جهُڳِليُون:** ث. زيورَ جو هڪ قِسمُ.

• **جهَڳمِڳَ:** ث. (سن. ڄَڳَـمَ) چمڪو – چلڪو – تجلّو – جهرڪو– رونق– روشني– جهرمر. جنسار– سينگار. ٽمڪو.

• **جهڳمَڳيو:** ذ. صفت. روشن – چمڪندڙ – چلڪيدار. ڏسو "جهڳمڳ".

• **جهَڳِڻُ (ڪ):** مصدر. مار ڏيڻ– جهَڳورڻ– ڳـُجهي مار ڏيڻ.

• **جهڳِڻُ:** مصدر. سوال جواب ڪرڻ – گفتگو کي ڊگهو ڪرڻ – دليل ڏيڻ– بحث مباحثو ڪرڻ– بَڪ بَڪ ڪرڻ.

• **جهُڳڻُ:** مصدر. وِلوڙڻ. لَٻڻُ. چاچولڻ– پاڻي وغيره ۾ هٿ وجهي خراب ڪرڻ. جهوڳڻ. جهاڳوڙڻ (ڪ).

• **جهُڳو ج جهُڳا:** ذ. پُونگو – جهوپڙي – ڪکائون گهر. گهر– مڪان. رَڃُ جو هڪ قِسمِ (جو پيشڪير جيڏو ٿئي. مهاڻا ان کي ٽونٽين تي رکي پاڻيءَ ۾ اُڇلائيندا آهن).

– **جهڳو جهَڻِ ٿيڻ:** پونگو پينگ ٿيڻ. سڀڪجهه ناس ٿيڻ. اگر تگر جٽ ٿيڻ. نقصان پهچڻ– گهر برباد ٿيڻ.

• **جهَڳورڻُ، جهڳوڙڻ:** مصدر. (سن. جهـَ + ڪارَ) سودا يا ڪار جي پاڻيءَ ۾ ڪپڙو مهِـٽڻ– مَناڙِڻُ– چاچولڻ. وِلوڙڻ. لَٽُنِ سان مار ڏيڻ.

– **جهَڳورَ جهڳورَ:** ث. پاڻيءَ ۾ ڪپڙي کي چاچولَ – مَناڙَ. لَٽُنِ مُڪُنِ وغيره سان مارَ– ٻِجَ –چِٽَ. ڏسو "جهڳورڻ".

– **جهَڳور ڪيڻ:** ڏاڍي مار ڪيڻ – لَٽُن مُڪُنِ سان ٻجِ ڪَيڻ. ڏسو "جهڳورڻ".

– **جهَڳوري ڇڏڻ:** لَتُنِ سان لتاڙي ڇڏڻ– ڏاڍي مار ڏيئي بي حال ڪري ڇڏڻ.

• **جهَڳِي ج جهَڳِيُون (ل):** ث. بڪ – بڪواس – ٻخي. وِڦل. ٻَهُوڙَ. اجايو ڳالهائڻ.

• **جهُڳي ج جهُڳِيُون:** ث. جهُوپڙِي – پُونـِگِي. ننڍڙو گهر. مَنڍ پٽڙو.

• **جهَڳِيا (ڪ):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جهَلَ ج جهَلـُون:** ث. مصدر. "جهلڻ" مان اسم. روڪ – رنڊڪ پڪڙ. ٻَلَ– منع– ممانعت. بندش. آڏَ– آڊر. شڪار واسطي وڻ جي ڏارن تي ٻڌل پينکهي مثل جهولي. گنڊٽو. ٻاٻرو جهنگ. چوپائي مال جي روڪ لاءِ ٽاهيل واڙو. جنڊيءَ ۾ ڪتل لوهه جي سيخ. اُها ٻڪري جا لَڳُ يا ٻوڪُ نـ ڪري – اها ڪاٺي جيڪا ٽيڪَ لاءِ ڪم اچي.

– **جهل ٻجڻ:** ٻاڳين جي اصطلاح ۾ نـ ڦرڻ واري چوپائيءَ جي سار ۾ هٿ وجهي روڪ ڪندڙ ڀڙدو ڦاڙي ڇڏڻ.

– **جهَل ٻَل:** ث. منع– ممانعت– روڪ– بندش– رڪاوٽ.

• **جهَلُ ج جهَلَ (ٺ):** ذ. ڊگهي تاڃيءَ جو حصو.

• **جهِلَ، جهِلُ:** ث. (ٻرا. جهِلَ. من. جهِلِي) ٻُوٽي جو هڪ قسم. هن جا ڏندڻ سٺا ٿين.

• **جهُلَ ج جهُلون:** ث. [ع. جُل] غاشيو – بالاپوش – سينگار لاءِ اٺ جي پٺيءَ تي وجهڻ جو هڪ ڪپڙو (جو هيٺ تي لڙڪندو آهي). ٻَرتُ ٻريلُ رنگين ٽڪريُنِ سان ڪپڙو جو اُٺ. ڊڳي وغيره تي پٺي ڍڪڻ خاطر وجهجي. ڍَڪُ (ڪپڙي جو). [ڊاٽڪي] ٻٽراٽِي. وِهاٽي وغيره جي ڇَو (ٺ).

• **جهلائِڻُ:** مصدر. "جهلڻ" مان متعدي بالواسطه. منع ڪرائڻ. روڪائڻ– گرفتار ڪرائڻ– پڪڙائڻ– قابو ڪرائڻ.

• **جهِلائڻُ (ڪ):** مصدر. لوڏڻ.

• **جهَلِجَڻُ:** مصدر. "جهلڻ" جو فعل مجهول. قيد ٿيڻ– گرفتار ٿيڻ– پڪڙجڻ– قابو ٿيڻ. ونجڻ (بيماريءَ وغيره ۾).

• **جهَلِري (ٽ):** ث. رِليءَ جو مٿيون پڙُ– لِهـُ.

• **جهَلَڪَ:** ث. سُٽَ يا ڏاسَ وغيره ڪَتڻ جو اوزار (ڪاٺيءَ جي گُلي آهي جنهن کي ڦيرائڻ سان تَندَ تي وَٽُ چڙهي ٿو).

• **جهَلـڪارَ (ٽ):** ث. هوا جو جهوٽو.

• **جهَلـِڪڻُ:** مصدر. (ٻرا. جهَلَڪَ. سن. جهَلَ + ڪَر) جهَرَڪَڻُ – چِمڪڻ– چِلڪڻ– چمڪاٽ ڪرڻ تجلا ڪرڻ– جهرِمرِ ڪرڻ.

– **جهَلڪَ:** ث. چمڪو – چِلڪو – چمڪاٽ. تجلو. روشني. رونق.
– **جهَلڪِٽو ج جهَلِڪٽا:** ذ. صفت. چمڪو ڏيندڙ. چمڪٽو – تجلو ڪندڙ. جهَرڪٽو.
– **جهَلِڪو ج جهلِڪا:** ذ. چمڪو – تجلو. جلوو.
– **جهَلڪا ڏيڻ:** چمڪڻ – تجلي ڏيڻ – رونق ڏيکارڻ.
• **جهُلڪو ج جهُلڪا:** ذ. واءُ جو جهوٽو – لوڏو – جهٽڪو. وچٿي سان هوا جو لوڏو.
– **جهُلڪو ڏيڻ:** نڪ کي موڙو ڏيئي نخري جو اظهار ڪرڻ. نقل ڪرڻ – اهل ڪرڻ.
• **جهَلِڻُ ج جهَلَڻ:** ذ. نار ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺ (جو کوهاڏي جي مُنهَن تي رکيو آهي، نارجو سمورو بار هن ڪاٺ تي ٽيندو آهي).
• **جهِل:** ث. هڪ سائو ٻوڙو جنهن جي پنن جي بهترين ڀاڄي ٿئي.
• **جهِلَڻُ (ت):** مصدر. وِهنجڻ.
– **جهِلڻو (ت):** ذ. وِهنجَڻ خانو – غُسلخانو – تڙَ جي جاءِ.
• **جهُلَڻُ:** مصدر. (سن. دُلَن. دُلُ = لٽڏڻ) لٽڏڻ – جهولڻ (پينگهه ۾). لاڏ سان جهولي اچڻ. "سدا وسين تون ساگرا، تو مٿي محمد مير، ۾ جهلنديون جهالر ونديون مليو ميٺ ملير" (ميون شاهه عنايت).
• **جهَلو:** ذ. روڪَ – آڏَ – رنڊڪَ. ٽيڪَ – آڌَرِ ـ سهارو. بچاءُ. جتاءُ. واءُ جو هڪ قسم (جو صحت لاءِ نقصانڪار آهي). ڪُتو (مشين جي ڪنهن پرزي کي روڪڻ لاءِ) وٿن جو جهڳٽو – هڙي (ت). ڪانڊپو (ل). اوهَ جو کير سان پرجڻ جي حالت (ت). (اسم خاص) ڪنڊ ڪوٽ ۽ ڪونڙي تعلقن ۾ ديهن جو نالو. تعلقي دادو ۾ هڪ ڳوٺ جو نالو. ڏسو "جهَلڻ".
– **جهلو جهلو نہ لڳڻ (ت):** ڪوسو واءُ نہ لڳڻ. ڪوبہ غم يا فڪر نہ ٿيڻ. ڪابہ تڪليف نہ رسڻ – سلامت رهڻ (هر تڪليف کان).
• **جهَلُو ج جهَلُو:** ذ. صفت. جهليندڙ. روڪيندڙ – رنڊيندڙ. وَلندڙ. پڪڙيندڙ. ڏسو "جهلڻ".
• **جهَلُوري:** اسم خاص. ٽنڊي باگي، ساماري ۽ ميرپور خاص تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
• **جهَلي ج جهَليُون:** ڪاٺ ۽ ڪپڙي مان ٺهيل وڏو پکو (جو ڇت ۾ ٻڌي ڇڏبو آهي ۽ نوڙين سان لوڏي هوا پيدا ڪبي آهي). جبل ۾ مينهن جي پاڻي روڪڻ لاءِ پٿرن جي آڏ يا بندُ.
• **جهِلي ج جهِليُون:** ث. (سن. ڪْشين = نازڪ. باريڪ) پيٽ جو اندريون باريڪ چمڙو – چمڙي جو سنهون پڙدو. گوشت جو سنهون تهہ.
– **جهَلُون پائڻ:** پردا چاڙهڻ – روڪ يا منع ڪرڻ. "اڪين کي آئون، جان کي جهَلُون پائيان" (شاهه).
• **جهَمَ (ت):** ث. (سن. جهَن) ڌَمَ – زور – دَٻ. لوڏو ڏ ڪو.
– **جهَم ڏيڻ:** زور ڏيڻ – دَٻ ڏيڻ. لوڏو ڏيڻ.
• **جهِمَ:** ث. هيٺاهين زمين. جهميل ايراضي – وڏي ترائي. (سنڌ ۾ هيٺاهين زمين وارين مختلف ايراضين جو نالو – ڪوٽڙي ۽ جنگشاهي جي وچ واري وڏي ترائي ۾ مدفون هڪ وَلي الله جو نالو "جهِم پير" – جاتيءَ کان ڇهہ ميل ڏکڻ "جهِمَ مَڪانُ"، وغيره). ڏاڍي مار.
• **جهِمُ:** اسم خاص. تعلقي ميرپور ماٿيلي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
• **جهُمُ ج جهُمَ:** ذ. ريڙهہ ـ گهاٽي وِٿي – جهُنڊ. ميڙ.
– **جهُمُ ڪرڻ:** ميڙ ڪرڻ – گوڙ ڪرڻ. جهُمٽو ڪرڻ.
• **جهِمائِڻ (ل):** مصدر. ڏنگو ڪرڻ. جهُڪائڻ – نمائڻ. ٽمائڻ (پاڻيءَ مان). ڀُسائڻ – آلو ڪرڻ. گهڻَ ۾ تَر ڪرڻ – پڪوان ڪارائڻ – ڪانو ڪارائڻ. ڏسو "جهِمڻ".
• **جهُمَٽُ ج جهُمَٽَ:** ذ. وٿن جو جهُڳٽو – ريڙهہ – جهُنڊ. ڇڳو (ميوي جو). انبوهہ – ميڙ.
• **جهَمٽا (ت):** ذ. وارَ – ڇَتا – پيندا.
• **جهَمٽِري ج جهَمٽِريُون:** ث. تيز – چالاڪ – سُگهَڙ.
• **جهُمٽو ج جهُمٽا:** ذ. وٿن جو جهُڳٽو – جهُمَٽُ.
• **جهَمٽِي ج جهَمٽيُون:** ث. ٻيڙي جو هڪ قسم. ميرن جي دؤر ۾ اميرن لاءِ خاص ٺهيل ٻيڙي. ڪپڙي جو هڪ قسم. گِهڻَ جو هڪ قسم (جو ڪنن ۾ پاتو وڃي، واليءَ جهڙو سون يا چانديءَ مان ٺهي) – ننڍڙو پنڙو.
• **جهَمِ جهَمِ. جهِمِ جهِمِ:** ث. زيورن يا گهُنگهُرن جو چمڪو. مينهَنْ وَسَڻَ جو آواز.
• **جهَمَرُ ج جهَمَرَ:** ذ. وڻ جو هڪ قسم ـ
• **جَهمڪڻ:** نظر نظر سان ملائڻ وقت اکين جو وڏيڪ روشن ٿيڻ، چمڪڻ. "اکڙيون اڙائي، وِڌَوَ ڦاسائي، جهَمڪڻ لائي جهڪور" (دريا خان).
• **جهُمرِ جهُمرِيُون:** ث. (سن. جهَنپَ) لوڪ ناچ جو هڪ قسم. خوشيءَ جي موقعي تي هڪ قسم جو عوامي ناچ – ڦيري (هٿن ٻانهن جي چُرپُر چيلهہ ڏوڙي ڪرڻ ذريعي ٿيندڙ).
– **جهُمرِ وِجهڻ:** خوشيءَ مان نچڻ – ڦيريون پائڻ. جهيڙو پيدا ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **جهمر هڻڻ:** جهمي جهمي نچڻ – ڦيرون پائي نچڻ – ڦيرون ڏيڻ – بيحد خوشيءَ مان نچڻ.

— **جهمريون هڻڻ:** خوشيون ڪرڻ – ڦيريون پائڻ. جهيڙو ڪرڻ. ٽينگ ٽپا ڏيڻ.

• **جهمڪ، جهمڪ:** ذ. وڻ جي ٽارين جي گهاٽاڻ. ڇڳو – جهڳٽو.

• **جهمڪڻ (ل):** مصدر. اکيون ڇنڀڻ – روئڻ.

— **جهمڪ:** ٿ. اکين جي ڇنڀ. روئڻ جو آواز.

— **جهمڪائڻ:** مصدر. "جهمڪڻ" مان متعدي بالواسطه. اکيون ڇنڀڻ. روئارڻ.

• **جهمڪڻ (ل):** مصدر. پکين جو وڻ تي ڪرڻ ۽ وري اُڏامڻ.

• **جهمڪو ع جهمڪا:** ذ. لوڏو – ڌڪو. لامارو.

• **جهمڪو ع جهمڪا:** ذ. چمڪو – چلڪو – چمڪاٽ. تجلو.

• **جهمڪو ع جهمڪا:** ذ. (سن. جهنپ) ڪنن ۾ پائڻ جو هڪ ڳهه.

• **جهمڻ:** مصدر. (سن. جهمپن) نمڻ – نٽڙڻ – جهڪڻ. لڏڻ – بار سببان جهڪي وڃڻ – ڊرو ٿيڻ. ويهجي وڃڻ. ٺمار ٿيڻ (گيهه وغيره مان). پاڻي ٺمڻ (ڇت يا ڪپڙي مان).

• **جهمو ع جهما (لس):** ذ. ننڍي قد وارو. اُٺن جو هڪ رنگ.

• **جهمي ع جهميون (ٿ):** ٿ. هڪ قسم جو ڳاڙهو ۽ ڇريل ڪپڙو.

• **جهن:** اسم خاص. تعلقي مٺي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهنبڻ (ل):** مصدر. (ف. جُنبيدَن) جهنبي وڃڻ – چنبڙي وڃڻ – لڳي وڃڻ – جُنبي وڃڻ – ڄمي وڃڻ – جُنبڻ.

• **جهنيوڙڻ (ٿ):** مصدر. جانيوتا وجهڻ. رانيوتا هڻڻ. هٿين پوڻ – ٻکين پوڻ. اٽڪڻ – ڳنڍ جڙڻ.

• **جهنيوٽ:** جهانيوٽو – رانيوٽو.

— **جهنيوٽين پوڻ:** رانيوتا هڻڻ. هٿين پوڻ – وڙهڻ.

— **جهنپڻ (ٿ):** مصدر. جهٽڻ – جهپڻ.

• **جهنجهه (ل):** صفت. پرپور – پريل – ٺمار (ميون سان وڻ).

• **جهنجهه:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جهنجهٽ:** ذ. جنجال – خفو – ڪٽ پٽ ـ معاملو – رڳڙو – پريشاني – مونجهارو – اُلجهن – ٿنٿو.

• **جهنجهڻ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جهنجهڻ ع جهنجهڻ:** ذ. (جهن = آواز ڏيڻ) ڳاهه جو هڪ قسم (هن جي ڪائين مان رسيون ٿين). جهنجهٽو (رانديڪو) – چمڪٽو – چٽڪٽو.

• **جهنجهٽو ع جهنجهٽا:** ذ. ٻاراڻي رانديڪي جو هڪ قسم. چمڪٽو – چمڪٽو. ڏسو "جهنجهٽو".

— **جهنجهٽو وڄائڻ:** ٻاراڻو ڪم ڪرڻ. بي فائدو ڳالهه ڪرڻ. گهٽو سمجهائڻ – متو هڻڻ.

• **جهنجهوٽي:** ٿ. هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

• **جهنجهوڙڻ:** مصدر. (سن. جهنجهه. جهن = آواز ڏيڻ) ڌونڌاڙڻ – خوب مهٽڻ ۽ ملائڻ.

• **جهنجهي (ٿ):** اسم خاص. ٿر ۾ مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

• **جهنڊ:** ٿ. (سن. جهاٽ) ٻار جي مٿي جا ٻهريان پيدائشي وار. جهنڊ لهرائڻ جي ٻاسَ. عقيقو.

— **جهنڊ لهرائڻ:** ٻار (ٻَٽ) جي مٿي جا پيدائشي وارَ سائٽ سَوَڻ سان ڪوڙائڻ.

— **جهنڊولو ع جهنڊولا:** ذ. صفت. اهو ٻار جنهن جي مٿي جا وار وڏا ۽ چڙوچڙ هجن.

• **جهنڊ:** ٿ. جيت جو هڪ قسم (جو ڪپڙو ٽڪيندو آهي). تڏو – تڏ ـ تڏ. مچرن جو ولُرُ (ل). مڪڙن جي ڪاڌل پوڪ (ڪ).

• **جهنڊ، جهنڊُ ع جهنڊون.** جهنڊ: ٿ. ذ. مُنهن لڪائڻ لاءِ ڪپڙي جو پلءُ مُنهن تي ورائي ڇڏڻ جي حالت – گهنڊ. پوڪالو (ڪ) نقاب – ٻٽ – گهنڊالو.

— **جهنڊ ڪرڻ هڻڻ:** گرمي. لڪ. سيءَ وغيره کان بچاءُ لاءِ يا سجاڻپ کان بچاءُ لاءِ ڪپڙو مُنهن تي ويڙهڻ – ٻٽ ٻڌڻ. گهنڊالو ٻڌڻ.

• **جهنڊ ع جهنڊ:** ذ. (سن. يُوٿ) ننڍين جهاڙين يا وڻن جو ميڙ. ميڙ – ٽولو (پکين وغيره جو). ٻَٽ – گهنڊ (ٿ).

• **جهنڊل، جهنڊا:** ذ. جهنڊ ـ ڇتا – جُنڊا.

• **جهنڊالي:** اسم خاص. تعلقي سيوهڻ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهنڊڻ (ڪ):** مصدر. ڪترڻ – ٽڪڻ (ڪپڙو). ڪاٽي وڃڻ – چري وڃڻ (پوڪ). جهنڊ هڻڻ. مراقبي ۾ ويهڻ.

— **جهنڊ ته** مڪڙن جي ڪاڌل پوڪ.

— **جهنڊائڻ:** مصدر. "جهنڊڻ" مان متعدي بالواسطه ـ ڪترائڻ – چارائڻ.

— **جهنڊجڻ:** مصدر. "جهنڊڻ" مان فعل مجهول – ڪترجڻ.

• **جهنڊو ع جهنڊا:** (سن. جَيَنت + ڪهه) عَلَم – انگاس – پڙ – بيرق – بانبتو. جنگ – نيزو "ٽڪا جهور جهنڊي جي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نکو ميانداد منجهن" (اسم خاص) ماڻهوءَ جو نالو.
— **جهنڊاٽي:** ذ. صفت. جهنڊو کڻندڙ — علمبردار — ماتم جا جهنڊا کڻي جلوس ۾ هلڻ وارو.
— **جهنڊو کڙو ڪرڻ:** نشان قائم ڪرڻ. قبضو ڄمائڻ.
• **جهنڊي ج جهنڊيون:** ٿ. ننڍو جهنڊو. بانئٽي — ڏجا. ڪپڙي يا ڪاغذ جي ڪاٺيءَ ۾ ٻڌل ننڍڙي. ريل گاڏيءَ کي هلائڻ يا بيهارڻ جي جهنڊي. ڏسو "جهنڊو".
• **جهنڊي (ل):** ٿ. ڏنارن جي هڪ راند (جنهن ۾ هڪڙي ٽولي ٻي کي چوندي "جهنڊي ميهار" ته وري ٻي ٽولي چوندي "جهنڊي ريدار". ائين چئي پاڻ ۾ ٽڪين پڄجي ويندا).
— **جهنڊي ڏيڻ:** مهاڏو اٽڪائڻ — منهن ڏيڻ — مقابلو ڪرڻ.
— **جهنڊي کائڻ:** مهاڏو اٽڪائڻ — ڇڪري کائڻ — مقابلو ڪرڻ — گهڻو بحث ڪرڻ.
• **جهنگ ج جهنگ:** ذ. (سن. جنگل) جهنگل — ٻيلو — ٻن — دشت. گهاٽن وڻن وارو هنڌ. گهاٽي وٽڪار. ويرانو — سڃ.
— **جهنگار ج جهنگاريون (ڪ):** ٿ. جهنگ ۾ ڏينڊڙ ٻڪري.
— **جهنگ ٻلو:** ذ. جهنگراڙ ٻلو — جهنگلي ٻلو.
— **جهنگ جو خيال ٿيڻ:** حاجت ضروري محسوس ٿيڻ — پائخاني جو خيال ٿيڻ.
— **جهنگ جهر:** ذ. جل ٿل. هر هنڌ — هرجڳهه — هرجاءِ.
— **جهنگ جهڙڻ:** بنا ڪنهن مقصد جي رلڻ — پينڪڻ.
— **جهنگ جهڳڻ (ڪ):** اجايو متو هڻڻ — جهنگ جهاڳڻ.
— **جهنگ جهير (ٿ):** ذ. جهر جهنگ.
— **جهنگار، جهنگراڙ:** ذ. جهنگ جو — جهنگلي — جهنگ ۾ رهندڙ (جانور).
— **جهنگراڙ ٻلو:** ٻلو — ڪارو چيتو.
— **جهنگ راهي ٿيڻ:** فقيري اختيار ڪرڻ — دنيا کي ترڪ ڪرڻ — جوڳي ٿيڻ. جهنگ منهن ڪرڻ.
— **جهنگ ڪڪڙ:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم. ڪڪڙ جهڙو — وڏو جهنگلي پکي.
— **جهنگ ڪپڻ:** ٻيلو وڍڻ. زير ناف وار ڪوڙڻ.
— **جهنگ ڪڍڻ:** زمين منجهان وڻ ٻوٽا ڪپي صاف ڪرڻ — لاهڙ ڪيڻ.
— **جهنگ ڪٿوري:** ٿ. هڪ قسم جو خوشبودار جهنگلي ٻوٽو.
— **جهنگل ج جهنگل:** ذ. جهنگ — ٻيلو — اها زمين. جنهن تي گهاٽا قدرتي وڻ هجن.
— **جهنگ لاهڻ:** زير ناف وار ڪوڙڻ.
— **جهنگل شگافي:** ٿ. ٻيلي جي وڍ. جهنگ ڪپڻ واري حالت.
— **جهنگل ۾ منگل:** ذ. سڃ ۾ شهر — بي رونق هنڌ تي تماشو — ٻر ۾ بازار.
— **جهنگلي ج جهنگلي:** ذ. صفت. جهنگ جو — جهنگ وارو. ڏهقاني — ڳوٺاڻو. وحشي — خونخوار — بيوقوف — ڇسو. بدتهذيب.
— **جهنگلي بصر:** ذ. بصر جو هڪ قسم (اڇي رنگ جو. وارياسي زمين ۾ ٿئي ۽ دوا طور ڪم اچي).
— **جهنگلپائي، جهنگليپڻ، جهنگليپڻو:** ذ. وحشانيت — چڊ گذارڻ واري حالت — ڏرندگي — گدڙن بگهڙن واري ڪار.
— **جهنگلي زعفران:** ذ. ڪنهبو — ڪسنبو.
— **جهنگلي ڪريلو:** ذ. پسارڪي وکر طور ڪم ايندڙ هڪ ڦر جو نالو.
— **جهنگلي گدهه:** گورخر.
— **جهنگلي گل:** ذ. زنگي گل (هن جي بوءِ ڪان نڪهير اچڻ جو امڪان هوندو آهي) — هڪڙو سادو گل. "آهي گل زنگي تو نرگس سڏائي."
— **جهنگ مارڻ:** جهنگ ڪپڻ. پوک لاءِ زمين صاف ڪري تيار ڪرڻ.
— **جهنگ مان لپي اچڻ:** ڪاڪوس ڪري اچڻ.
— **جهنگ منهن ڪرڻ:** فقير ٿيڻ — بنواس ٿيڻ. گهربار ڇڏي هليو وڃڻ. نامعلوم هنڌ ڏانهن وڃڻ — دنيا ترڪ ڪرڻ.
— **جهنگ هڻڻ:** آبادي ڪرڻ لاءِ زمين مان بيڪار ٻوٽا وڍي ڪيڻ.
• **جهنگ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **جهنگ:** ٿ. مڪين جي جهنڪڻ جي حالت.
• **جهنگارڻ:** مصدر. (جهڻ = آواز ڏيڻ) جهونگارڻ — چوپائي مال کي هڪالڻ لاءِ ڪي خالص آواز استعمال ڪرڻ.
• **جهنگر ج جهنگر (ڪ):** ذ. ڪتو — آڪر (مڪڻ جو).
• **جهنگر جهنگڻ:** اجائي مغز ماري ڪرڻ — متو هڻڻ. بي فائدي محنت ڪرڻ — بيسود ڪم ڪرڻ.
• **جهنگراتو (ل):** ذ. مکين جو ميڙ. جهنگ — مکين جي پڻ پڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **جهنڪلو:** ذ. (سن. جانڪلڪ) راڳڻيءَ جو هڪ قسم.
• **جهنڪلو ج جهنڪلا:** ذ. (سن. جانڪلڪ) لوهي تارن جو لوڙهو. ڪائين جي ڏاڪائين پٽ. بيڙيءَ جو ڪنهڙو.
• **جهنڪڻ:** مصدر. مکين جو ڪنهن شيءِ تي ميڙ ڪرڻ. مکين جيان ڪاڏو خراب ڪرڻ — لوٽڻ. ڏسو "جهنڪارڻ".
• **جهنو ج جهنا:** ذ. صفت. (سن. جيرڻ) جهونو.
— **جهنو ٿيڻ:** جهونو ٿيڻ.
• **جهنوڻ (ت):** مصدر. نمڻ — جهمڻ — نوڙڻ — تواضع ڪرڻ — انڪساري يا عاجزي ڪرڻ.
• **جهنڙو ج جهنڙا (ت):** ذ. وڏي ماني (ولوڙڻ لاءِ).
• **جهنڙڪو ج جهنڙڪا (ڪ):** ذ. صفت. جهڪو — ڍرو — ڍلو — سُستُ رفتار.
• **جهڻ:** ث. ڏونري ولوڙڻ بعد تري آيل ڦيڻ (جنهن مان مکڻ نهي). مکڻ نہ نڪتل ڏڌ — مهي. گهاتو ڏڌ.
— **جهڻ ٿي پوڻ (ت):** ٽڪجي پوڻ — ماندو ٿيڻ. پگهرجي وڃڻ.
— **جهڻ تورو (ل):** ذ. صفت. ڪنجوس.
— **جهڻ جهڪڻ:** ڏونرو ولوڙڻ.
• **جهڻ ٻچو:** ذ. (سن. جن = ماڻهو. جنُ = ڄڻڻ + ٻچا) جڻ ٻچو — سارو ڪٽنب — سمورو قبيلو — سڀئي ياتي — ڪلئي مٽ مائٽ.
• **جهڻ جهڻ:** ث. (جهن = آواز ڏيڻ) جهنجهٽي جو آواز. ڇڻڇڻ.
• **جهڻ جهڻ:** ث. ڪرڪر. رينگو.
• **جهڻ جهڻ ڪرڻ:** رينگو مچائڻ — ٻندي هارڻ. مٿو ڪائي وڃڻ.
• **جهڻڪ:** ث. (سن. ڪشر + ڪ) ڏمڪي — ڇڙٻ — ڇيڀي — ڏڙهي. دڙڪو. تنبيهہ — ٻيڪ — ڇينيٻ.
• **جهڻڪار:** ث. [سن. جهنڪارهہ] زيورن يا گهنگهرن جو آواز. جهڻ جهڻ جو آواز. ڇڻڪاٽ. ڇڙٻ — تڙي — تنبيهہ.
• **جهڻڪڻ:** مصدر. (سن. جهڻتڪار) ڇڙٻ ڏيڻ — تڙيون ملائڻ — تنبيهہ ڪرڻ. ڄٽ ڦٽ ڪرڻ — تورو ڪاوڙ مان ڳالهائڻ. هيسائڻ. واڄو ڪرڻ — آواز ڪرڻ. جهجهڪڻ — هٽڪڻ.
• **جهڻڪڻ:** مصدر. ڪرڪڻ — ڪنجهڻ — چنگهڻ. جهونگارڻ — ڇپن ۾ ڪجهہ چوڻ. ڪٽڪڻ. آهستي ڳالهائڻ — ٻڻ ٻڻ ڪرڻ.
• **جهڻي:** ث. صفت. ماندي — پريشان. ڇڪناچور — "وڻني ٻکي ٻاڦ، جهولي جهنڪ جهڻي ڪي" (شاهہ).
• **جهوٻ:** ث. (سن. ڪشپ = لوڏڻ) جهٻ — ولوڙ. تڪليف. ڇٻ (صفت) جهورُ پوڙهي — پوراڦ (ڪ).

• **جهوٻائڻ:** مصدر. ڇٽڻ. پيڙڻ.
• **جهوٻڻ (ت):** مصدر. (سن. ڪشپ = لوڏڻ) جهٻڻ — لٻڻ — ولوڙڻ — تڪليف ڏيڻ — بُريءَ طرح لتاڙڻ — ڏڪوئڻ. جماع ڪرڻ.
— **جهوٻيل:** ذ. صفت. پاڻي جهاڳڻ سبب تڪليف پهتل.
• **جهوٻو ج جهوٻا:** ذ. لوڏو — ڌڪو — ٺيلهو. ڌڏڪو — صدمو. ڏسو "جهوٻڻ".
• **جهوٽ ج جهوٽون:** ث. هيڏانهن هوڏانهن جهاتي — ڪنهن کي ڳولڻ لاءِ جهاتيون. "جنهن مون سپ ڄمار، ڄر ۾ جهوٽون ڏنيون" (شاهہ). رُلڻ يا ڀٽڪڻ جي حالت. ڳولا. ڀٽڪ — تلاش — تڪڻ جي حالت ڏسو "جهاتي".
— **جهوٽ وجهڻ هٿڻ:** جهاتي پائڻ — ليا ڪا پائڻ. جاچ ڪرڻ — ٿوري دير لاءِ اچڻ"
— **جهوٽون ڏيڻ هٿڻ:** جهاتيون پائڻ — ليڪا پائڻ. در در ڀٽڪڻ. رُلڻ. ڳولائون ڪرڻ. ڌومائون ڪائڻ.
• **جهوٽڻ:** مصدر. جهوٽون ڏيڻ. جهاتيون پائڻ. رُلڻ. آجهڙڻ — ڌڪا ڪائڻ. ڳولڻ. ڪوشش ڪرڻ. ڏسو "جهاتي".
• **جهوٽو ج جهوٽا (ڪ):** ذ. جهوٽو — ٻنڪي — گهڏڻ. ڌڪو — ٿاٻو — آڏيڙو.
— **جهوٽا جهلڻ ڪائڻ:** ڌڪا ڪائڻ — ٿاٻا ڪائڻ. بيڪار رُلڻ. اجايو لُوس لُوس ڪرڻ.
— **جهوٽا ڏيڻ:** جهوٽون ڏيڻ. ڳولا ڪرڻ. ڌڪا ڪائڻ.
— **جهوٽائي:** ذ. صفت. رولاڪ — رولُو. جهاترُ. جهاتيون پائيندڙ.
• **جهوٽ ج جهوٽون (ل):** ث. ڇڪري — مقابلو. ڳولا.
— **جهوٽ ڏيڻ (ل):** مقابلو ڪرڻ. مناظرو ڪرڻ. ڳولڻ — نهارڻ.
• **جهوٽا (ٿ):** اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.
• **جهوٽڻ (ت):** مصدر. (سن. جُٽ) جهوٽا ڪائڻ. لوڏا ڪائڻ — پينگهہ تي لڏڻ.
• **جهوٽو ج جهوٽا:** ذ. لوڏو (ننڊ يا واءُ جو) — ٻنڪي — اوجهرائي. جهونڪو (واءُ جو). پينگهي جو لوڏو. ريچڪُ — پُورُ — جذبو. اثر (بيماريءَ جو). وانگوڙو. ڏسو "جهوٽڻ".
— **جهوٽا اچڻ:** ٻنڪيون اچڻ — اوجهرائيون اچڻ.
— **جهوٽا ڪائڻ:** لوڏا ڪائڻ (پينگهہ جا). ٻنڪيون ڪائڻ. ننڊ اچڻ — وڻني ننڊ ڪرڻ — ننڊ اچڻ وقت هر هر ڪنڌ هيٺ ٿي وڃڻ.
— **جهوٽا وٺڻ:** مزا وٺڻ — عيش ڪرڻ — پينگهن ۾ لڏڻ.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

• **جهوٻو ج جهوٻا (ل)**: ذ. ڪڪائون گهر – جهڳو – پونگو – جهڳي – پونگڙي. ڏسو "جهوٻڙي".

• **جهوٻڙو ج جهوٻڙا**: ذ. (پرا. جهُپَڊ ۽ سن. جهمپرڪ) "جهوبو" جو اسم تصغير – پونگڙا "پاڻيءَ مٿي جهوبڙا، مورڪ اَڄ مَرَن." (ث) جهوبڙي ج جهوبڙيون.

• **جهوٻڙي ج جهوٻڙيون**: ث. ننڍڙو ڪڪائون گهر – جهڳي – پنگي.

• **جهوجهر**: صفت. (سن. جَرجَر) گهنج گهنج – ڦلهڙي يا ڳَنڍن واري (پٽراٽي، سَوڙ وغيره) وڏي پيٽ وارو (ث).

• **جهوجهو**: ذ. ڏڏ ولوڙڻ جو آواز – گهوگهو "جهوجهو ماٽي". ٻارن کي ڊيڄارڻ لاءِ هڪ خيالي جانور جو نالو. ڏسو (جهڳڻ).

– **جهو جهو ماٽي**: جملو. ننڍڙن ٻارن کي سرجائڻ جو جملو (ننڍڙي ٻار کي هٿن ڪان وٺي ڏڌ ولوڙڻ جو نقل ڪري اهي لفظ چئبا آهن. ٻار خوش ٿيندو آهي).

• **جهوڙ (ث)**: "جهورڻ" مصدر. مان اسم. پيچ. پاڻيءَ جو آڏ يا ٻند پچي ٻاهر نڪرڻ. جبل جي سيرَ – ڪنار، وَڏَ – ڪٽَ. سخت لڙائي (ظرف) لڳاتار – لاڳيتو (ميهن). ڏسو "جهرڻ".

– **جهوڙ ٻڌڻ**: ميهن جو لاڳيتو وسڻ.

– **جهوڙ جهڪوڙ**: ث. برسات جو لاڳيتو ۽ سخت وسڪارو.

• **جهوڙ (ث)**: ث. باهه ٻارڻ لاءِ سنها چيپيا.

• **جهوڙ ج جهوڙ**: ذ. صفت. تمام وڏيءَ عمر وارو – تمام پوڙهو – ڪهنو – ڪراڙو. (ذ) جبل جو چنل حصو (ڪ). ڏسو "جهرڙ".

• **جهورا**: ذ. لذيذ طعام. مزا. ڏوَ عيش. فائدا.

– **جهورا ڪرڻ**: مزا وٺڻ – عيش ڪرڻ.

• **جهوراٽو ج جهوراٽا**: مزا وٺڻ – عيش ڪرڻ.

• **جهوراٽو ج جهوراٽا**: ذ. جهوري – ڳڻتي – فڪر – ڪنهن معاملي سببان پريشاني – تشويش – غمگيني – بي قراري. ڏسو "جهرڻ".

• **جهوراڻڻ**: مصدر. "جهورڻ" مان متعدي بالواسطه. ڏڪائڻ – ڏڪوئڻ – ايذائڻ.

• **جهورڻ**: مصدر. پورڻ. پيچڻ – تنگ ڪرڻ – پڪا ڪرڻ. زبون ڪرڻ. ڏکوئڻ – ايذائڻ – زخمي ڪرڻ. ڏسو "جهرڻ".

• **جهورو ج جهورا (ث)**: ذ. پلاند. ٻَلاءِ.

• **جهوري ج جهوريون**: ث. ڳڻتي – ڳاراٽو – فڪر. آنڌ مانڌ – بي قراري – چنتا – تانگهه – چڪ – سڪ – اُڪند. ڏُکَ – درد – غم. جدائي جو غم. مايوسي. ڳارو. جهولي (ث). ڏسو "جهرڻ".

– **جهوري لڳڻ**: اُلڪو ٿيڻ – ڳڻتي ٿيڻ – فڪر ٿيڻ – آنڌ مانڌ لڳڻ.

– **جهوري ۾ جهجڻ**: ڳڻتين ۾ ڳرڻ. جدائي ۾ بيقرار ٿيڻ. سوز ۾ سڙڻ.

• **جهوڙ ج جهوڙ**: ذ. نانگ جو هڪ قسم (جو پاڻيءَ ۾ ٿئي ۽ چوپائي کي پيرن ۾ وَنگ وجهي بيوس ڪري ان جو رت پيئي).

– **جهوڙ نانگ**: ذ. "جهوڙ".

– **جهوڙڻ (ل)**: مصدر. "جهوڙو نانگ" جو ميهن وغيره کي ونگ وجهڻ.

• **جهوڙو ج جهوڙا (ل)**: ذ. (سن. يُڪتَ) سُت يا پٽ جو رنگين ڦندڻ – جهابو – ٽونر. وانگوڙو. وارن جو چوٽو. سائي گاهه جو گدو – سانگهڙ ضلعي ۾ لَئي جي هڪ وڻ جو نالو جتي حُر تحريڪ جا ٽي ليڊر شهيد ٿيا هئا.

– **جهوڙيدار**: ذ. صفت. وڙن وارو – وڪڙن وارو – ڳنڍن سان – ٽونرن سان – ڦندڻن سان – جهالرن سان.

– **جهوڙي ج جهوڙيون**: ث. جهڳٽو. جوڙي (پيڙين جي).

• **جهوڪ**: اسم خاص. تعلقي ٽنڊي محمدخان ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جهوڪ**: اسم خاص. تعلقي ميرپور بٺوري ۾ ڳوٺ جو نالو (جتي شاهه عنايت شهيد صوفي رحه جي مزار آهي).

• **جهوڪ ج جهوڪون**: ث اُٺ جي زمين تي ويهڪ يا جهڪڻ جي حالت. اُٺن جي ويهڻ جي جاءِ. ٻارگير اُٺن جي منزل (رات جي). ويهڪَ – منزل – ماڳُ – جوءِ – پاٽو. ويهڻ جو هڪ نمونو – پلٿي. هرڻ جي وهڻ جي جاءِ – ٿاڪ. چوپائي مال جي وهڻ جي جاءِ. ٻاهه ۾ ڪاٺين وجهڻ جو ڪم. گهٽي وقت تائين جماع. اُٺَ جو ڏاچيءَ تي چڙهڻ – درياءَ جي آرُ وارو پاسو. درياءَ ۾ ڪرڻ جي جاءِ. پرت جو هڪ قسم (ث). ڏسو "جهوڪڻ".

– **جهوڪ ٻڌڻ**: پڪي ويهڪ ڪرڻ (جماع ۾). لاڳيتو وَسڻ (ميهن).

– **جهوڪ پائَل (ڪ)**: ذ. صفت. پاسا ۽ تنگون پاهيل (جانور).

– **جهوڪ ڏيڻ**: اڳيرو ڪرڻ (ڪاٺيون چلهه ۾) – سورڻ.

– **جهوڪ رکڻ**: لاڳيتو ڪو ڪم ڪرڻ – سانده ڪندو رهڻ

(ڪم) ڏڙي لاٿي ٻيهي رهڻ (مينهن) لڳوتار وسڻ.

– **جهوڪ ماري ويهڻ:** پلٽي هٽي ويهڻ. جهُڪي ويهڻ. ٻي اونو ٿي ويهڻ.

• **جهوڪڙُ ع جهوڪڙو:** ذ. صفت. اهو جانور جنهن کي لَڏَ سوڏو ويهي رهڻ جي عادت هجي. ڏٻرو – اَپرو. (ث) جهوڪڙِ (ت).

• **جهُوڪڻ:** مصدر. (ڪُشيپ + ڪر) گهُوڄڻ – زوري اندر ڪرڻ – ڦُسڻ – دَٻڻ – ڏَني پرڻ. باهه ۾ ڪاٺيون وجهڻ. جماع ڪرڻ.

• **جهوڪو ع جهوڪا:** ذ. درياه جي وهڪري جو ڪنهن هنڌ تي زور – آر. ڪائي سان ڪنهن شيء کي جهوڪَ – گهُوڄ – جهوڪ.

• **جهوڪَ:** ث. "جهوڪڻ" مصدر مان اسم. ولوڙ ـ سولوڙو – مانڌاڻ.

• **جهوڳڻُ:** مصدر. ڏنُوڻُ – ولوڙو وجهڻ – گوڙ مچائڻ – مانڌاڻ مچائڻ.

• **جهول:** اسم خاص. تندي الهيار. سنجهوري ۽ ميرپور خاص تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **جهول جهول جهولُ:** ث. ذ. درياه جي پاڻي يا وهڪري جي اُونهي ڪاڌ وارو هنڌ (جنهن ۾ درياه جي لاٽ بعد بہ پاڻي بيهي رهندو آهي). "تہ ڪنهن جهولَ جهَلي، هُني سَمَن پُوري سُهٽي، (شاهہ). درياه جي وهڪ وارو پاسو. درياه جو اونهي پاڻي وارو هنڌ (جتان ٻيڙيءَ ڪڏهن سولائي سان ڪيئي نہ سگهجي). هڪ هنڌ بيٺل اونهون پاڻي. هيناهين زمين – جهير. پهراڻ وغيره جو آڳو ڪولي جهلڻ. جهولي – دامن – پَلَ. ڏهہ جو هيناهون وٽراهہ وارو پاڳو (ث) – مڙهو (ث). ڊيگهہ – گهير – ويڪراڻ – خلاصائي (ڪپڙي ۾) ڊلائي (ڳالهائڻ ۾). ڏسو "جهولي".

– **جهول پوڻ:** حد کان لنگهي وڃڻ. ڊپ واري حالت کي رسڻ. وڏيڪ بيمار ٿيندو وڃڻ. آخرين حالت کي پهچڻ.

– **جهول جهلڻ:** جهولي جهلڻ – پاند جهلڻ. خيرات گهرڻ. رحم ۽ لطف جو طالب ٿيڻ.

• **جهُول:** اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **جهولَڻُ (ڪ):** ز. مڇي مارڻ جو ڪپڙو.

• **جهولڻُ:** مصدر. (سن. دولَن. دَلَ = لَڏڻ) لڏڻ (پينگهہ وغيره ۾). ڪنڌ هڻڻ – لَهرَ ڪرڻ (جنَّ جي اثر ڪري).

– **جهوُلَ:** ث. مصدر. "جهولڻ" مان اسم. لڏڻ جي حالت. ڪنڌ لَڏڻ جي حالت.

– **جهولائڻ:** مصدر. "جهولڻ" مان متعدي بالواسطہ. لوڏائڻ. ڪنڌ هڻائڻ – لَهَرَ ڪرائڻ (جنّ واري کي).

• **جهول جهولاڻ:** ث. لوڏ لوڏاڻ (پينگهہ ۾). ڪنڌ جي ڏوڻ (راڳ وغيره ٻڌڻ ۾). ڪنڌ هڻڻ جي حالت (سُرندي وغيره تي).

• **جهُولڻو ع جهُولڻا:** ذ. جهَلي (ڇِت ۾ ٻڌل). پکو. هندورو. وڄٽو. پينگهو. تنڊڙي خُرزِينُ جنهن تي حُقو وغيره رکجي (ث). لوڪ گيت جو هڪ قسم.

• **جهولو ع جهولا:** ذ. اونهاري جي تمام ڪوسي هوا – لُوهَ – لوءِ – لُڪَ – لُڪَ.

– **جهولو جهَٽو:** ذ. گرمي سردي. اُڃ بُڪ. ڏک ڏولاوا.

– **جهولو لڳڻ:** اونهاري جي تمام گرم هوا لڳڻ – لُڪ لڳڻ – گرميءَ جي اثر کان بيمار ٿيڻ.

• **جهولو ع جهولا:** ذ. (سن. دُلَ = لَڏڻ) لوڏو (پينگهي جو) – جهوٽو (پينگهہ جو) – پينگهو. پينگهہ. ڏسو "جهولڻ".

• **جهولي ع جهوليون:** ث. (پرا. جهول آ. سن. جهَولِڪ) جولي. پهراڻ وغيره جو اڳيون پاسو (جو ڪنهن شيء وٺڻ لاءِ دامن کان جهلبو آهي) – هنج. جهول – دامن – پَلَءُ – پلاندُ. گود. "تنهن کي گندري چوڻ گناهہ. جنهن جي جهوليءَ چندُ جهَلي پيو." ڪپڙي جو ٿهيل ڳوٿرو (جنهن ۾ ساڌو فقير خيرات وٺن) – ٻکري. اُهو چندو جو هندو فقير مهاديو جي نالي ۾ وصول ڪندا آهن. آڪيرو. ڪپڙي مان ناهيل ڪانٽ – جهول – جهڪاڻ ـ هيناهين (صفت) – ڍري – سُست.

– **جهولي ٿيڻ:** ڍري ٿيڻ (ڪٽ وغيره).

– **جهولي جهلڻ:** پلاندُ پکيڙڻ. سوال ڪرڻ – ڪجهہ گهرڻ – عجز ۽ انڪساريءَ سان گهر ڪرڻ.

– **جهوليءَ ۾ پوڻ:** سامر پوڻ. ڪيتو لوڙڻ.

• **جهُومَرُ ع جهُومَر:** ذ. زيور جو هڪ قسم جو زالون پيشانيءَ تي لٽڪائينديون آهن. ڪَنَ جي هڪ زيور جو نالو.

• **جهُومَڪُ ع جهُومَڪ:** ذ. (سن. جهَمپ) ڪنن ۾ پائڻ جو هڪ زيورُ – جهُمڪي.

– **جهُومڪو ع جهُومڪا (ت):** ذ. جهُومَڪ – جهاپو (ت).

• **جهُوم ڪرڻ (ل):** رخ ڪرڻ – ڏِسَ ڪرڻ.

• **جهُونُ:** ث. بندوق جو تيز آواز. اُٺ جي ويهڻ واري حالت (ڪ).

• **جهُونا ڳڙهہ:** اسم خاص. هندستان ۾ هڪ مشهور شهر ۽ رياست جو نالو.

• **جهُونٽِ ع جهُونٽون (ٿ):** ث. [ڏات] گهٽ نظر سبب

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هلندي آيل ٿاٻو. هٿوراڙي – جھوٽ. جھٽ – لامارو.

• **جھُونبي ج جھوبيُون (ٿ):** ٿ. جھُوبڙي – گندي ۾ اُن جو ڍڪ

• **جھُونجھارَ** ٿ. نظر جي جھڪائي. ڇنجھائي.

• **جھُونجھار:** اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **جھُونجھارُ ج جھُونجھارَ:** ذ. صفت. (سن. يدّ = لڙائي + ڪارَ) بهادر – سُورمو – جوڌو – پهلوان (صفت) اهو ماڻھو جنهن جي نظر گهٽ هجي – ڇُنجھو.

– **جھونجھارڪو:** ذ. صفت. بهادرن جو – سُورمَن وارو.

• **جھُونجھاڪرو(ٿ):** ذ. مُنهَن اُونداهي.

• **جھُونجھان:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **جھُونجھرو ج جھونجھرا (ٿ):** ذ. (صفت) ننڍڙين ننڍڙين ڳالهين تي ويچاريندڙ. باريڪ بين.

– **جھونجھرو ٿيڻ:** سمجھ ٻڌ وارو ٿيڻ. هوشيار ٿيڻ – ذري پُرزي ڪري جاچڻ.

• **جھُونجھڻ:** مصدر. ڍُونڍڻ – ڳولڻ – تلاش ڪرڻ – کوجنا ڪرڻ.

• **جھوِن جھون:** ذ. جھيڙو – فساد – وڳوڙ. ڪُرڪو – ڪِنجھ.

• **جھُونڊارُ (ل):** ذ. مچرن جو آواز.

• **جھُونڊڻ:** مصدر. جھَڳڙڻ – لَڙڻ – وڙھڻ.

• **جھُونڊي:** ٿ. جھيڙو – جھڳڙو – ڪِٽ ڦِٽ – تڪرار.

• **جھُونڪڻُ (ٿ):** ذسو "جھُڪڻ".

• **جھونڪار ج جھونڪارُون:** ٿ. (پرا. جھنڪار. سن. جھنڪار) جھيڻو آواز – آهستي ڳالهاءِ. تمام آهستي آواز سان ڳائڻ. چوپائي مال کي ڪاهڻ لاءِ مخصوص آواز – جانڪار – جُونڪارَ.

• **جھُونڪارڻ:** مصدر. آهستي ڳالهائڻ – جھيڻي آواز ۾ ڳالهائڻ. ڇپَن ۾ ڳائڻ. ڳنوارڻ. ڀڻ ڀڻ ڪرڻ. سُس پُس ڪرڻ.

• **جھُونڪڻُ (ٿ):** مصدر. ڳالهائڻ – جھونڪارڻ.

• **جھُونڪارُ.** (صفت) ڪبو. ڏيرو(ٿ).

• **جھُونو ج جھُونا:** ذ. صفت. (سن. جيرڻ. جُري = ٻڍو ٿيڻ) پراڻو – ڪُهنو. گهڻي وقت جو – قديم – آڳاٽو – اڳوڻو. بوسيده – سڙيل – ڳريل. پوڙهو – ٻڍو. تجربه ڪار (ماڻهو) آزمودگار. (ٿ). جھوني ج جھونيُون.

– **جھوناڻي ج جھوناڻيُون:** ٿ. ڪُهنائي – پراڻائي. ٻڍاپو – ضعيفي – پوڙهائي – پيري. قدامت – اوائلي حالت.

• **جھوَڻ:** مصدر. (سن. شياول) ڳاموڙجڻ (لڳ). تپ اچڻ – تپجڻ. باھ ٿيڻ.

• **جھوڙي:** ٿ. تپ – ڳاموڙ – بخار. تيزهي – مغروري. باھ – شهوت.

• **جھوٽڻ:** مصدر. (سن. ڪشوييت. ڪُشُپ = لوڏڻ) شروع ڪرڻ – جوٽڻ (ڪو ڪم) – ڪاهڻ (جنڊ – چڪي). جنڊ جھوٽڻ. جنڊ جھوٽي ويهڻ ڳالھ يا معاملي کي اجايو ڊگهو ڪرڻ.

• **جھُٽڪڻُ (ڪ):** مصدر. سهڻ. ماٺ ۾ ٿي وڃڻ. ڇُپ ڇُپاتو ٿيڻ – برداشت ڪري وڃڻ.

• **جھُٽڪو ج جھُٽڪا (ڪ):** ذ. جھوٽو (هوا جو).

• **جھيپَ (ٿ):** ٿ. ڇپ – ڇپي – سٽ.

• **جھيپو ج جھيپا (ڪ ل):** ذ. ٽڙ – سنانُ – غُسل – وهنجڻ.

• **جھيت (ٿ):** ٿ. اُٺ کي خبردار ڪرڻ جو آواز – جيت (ل).

• **جھيتو ج جھيتا (ڪ):** ذ. ٻيلهاڙو رانڊ.

• **جھي جھي (ڪ):** ذ. (ع. شي شي) ڪنهن جانور کي پاڻي پيارڻ وقت ڪيل آواز – ڇي ڇي.

• **جھيرَ (ٿ):** ٿ. اُٺَ جي ڳاڄَ – گَڙَ – اُٺ جي ڪَنجڻ جو آواز.

– **جھيراڻ:** ٿ. ڏاچيءَ جي گَڙ.

– **جھيراڻ:** ٿ. ڏاچيءَ جي گَڙ. ڳاڄ.

• **جھير. جھيرَ (ٿ):** ذ. ڇينيا – تونا (ڪاٺين جا).

• **جھيرُ ج جھيرَ:** ذ. (سن. ڪشَر + اِڪا) چيرُ (ڪپڙي ۾ وجان تندن نڪري وڃڻ سبب) – گهاري. سنڌو – ڏار. چوپائي جي ڪن ۾ نشان خاطر ڏنل چيرُ – چَهَڪُ – وَڍُ.

– **جھيرُ جھيرُ:** ذ. گهاريون گهاريُون (ڪپڙي ۾). چير چير. ٽوٽون – ليڪن جا نشان.

– **جھيرو (ٿ):** ذ. گهاري (ڪپڙي ۾).

• **جھيرائڻُ (ل):** مصدر. ڪنجهڻ (بيمار ماڻهوءَ جو). ٻار کي روئارڻ (ٿ).

• **جھيرٽ (ٿ):** اسم خاص. مينگهوارن جي هڪ ذات جو نالو.

• **جھيرُ ڏيڻ:** ڪتين جي اصطلاح ۾ ڪپڙي کي تيل ۾ ساڪڙ ۾ ٽنڻ.

• **جھيرڻ (ٿ):** مصدر. جھُڪڻ. لُڻ.

• **جھيرٽو ج جھيرٽا:** ذ. جھرٽو – منڌيڙو – ولوڙڻ جو اوزار.

• **جھيرٽيا (ٿ):** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم.

• **جھيڙائڻُ:** مصدر. جھيڙو ڪرائڻ. تيسرُ ٿيڻ. تيسو ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **جهيڙڻ:** مصدر. جهيڙو ڪرڻ – وڙهڻ – فساد ڪرڻ – جنگ جوٽڻ.
• **جهيڙو ج جهيڙا:** ذ. جهڳڙو – ٻتاڙ – ويڙهه – مانداڻ – مقابلو – معاملو – فساد – جنگ – دنگو – ٽنٽو – سودا ڪار جو پاٽي.
– **جهيڙاڪ ج جهيڙاڪ:** ذ. صفت. جهيڙوڪندڙ – فسادي – جهيڙاڪُر – جهيڙائي – جهڳڙائي – جهڳڙالُو.
– **جهيڙاڪُرُ جهيڙاڪُر:** ذ. صفت. جهيڙاڪ – جهڳڙالُو.
– **جهيڙائي ج جهيڙائي:** ذ. صفت. جهيڙاڪ – جهيڙاڪُر.
– **جهيڙو جهٽو:** ذ. جهڳڙو – ٽنٽو – تڪرار – دنگو فساد – گارگند – گهٽ وڌ گفتگو.
– **جهيڙوڪرڻ:** جهڳڙو ڪرڻ – جهڳڙڻ – فساد برپا ڪرڻ.
• **جهيڪُ (ل):** ث. اُٺ جو ڏاچيءَ تي چَڙهڻ – ڪَڏو – هيٺاهين.
• **جهيڪُ ج جهيڪَ (ت):** ذ. جهيڪو (ت). لوڏو.
• **جهيڪارڻُ (ت):** مصدر. ڏاڍيان ۽ تکڙا سڏ ڪرڻ. چيڪارڻ.
• **جهيڪارڻ(ل):** مصدر. ويهارڻ (اُٺ).
– **جهيڪارو:** ذ. اُٺ کي ويهارڻ يا هُشائڻ جو لفظ.
• **جهيڪَرُ(ت):** ث. ويهَڪَ (اُٺ جي).
– **جهيڪَرڪرڻ:** اُٺ کي ويهارڻ – هُشائڻ.
• **جهيڪڻُ:** مصدر. ويهارڻ (اُٺ).
• **جهيڪو ج جهيڪا (ت):** ذ. جهانڪو (جهاڪو) – ڪَرٻو. لوڏو – ڏوڏو – ڪَڏ – ڪُٻ.
• **جهيڪو ڏيڻ:** ٿورو لوڏو ڏيڻ.
• **جهيلُ:** ث. (ف. زيل) ڊُهل جو هڪ قسم (جو ٺيڻو آواز ڪڍي). ٻئي سان آواز ملائي ڳائڻ. سُرُ جهلائڻ جي حالت. راڳ وغيره ۾ سُر ڏيارڻ.
– **جهيلي ج جهيلي:** ذ. صفت. راڳ ڪندڙ جي پٺيان سُر جهلائيندڙ – سُرُ جهلائو – سُريلو – سُر ڏيارڻ وارو.
• **جهيلارُ (ل):** زيلا. اُٺ جو ساز سينگار.
• **جهيلارُ (ل):** ث. آهستگي. ڳالهائڻ ۾ آواز کي هيٺ ڪرڻ جي حالت. ڏسو "جهيل".
• **جهيلاڙو(ل):** ذ. ٽَڙ – غسل – سنانُ – وهنجڻ.

• **جهيلڻُ (ل – ٿ):** مصدر. وهنجڻ – ڌائڻ – غسل ڪرڻ – سنان ڪرڻ.
• **جهيلو ج جهيلا(ٿ):** ذ. ٻاهرئين دروازي مٿان ٺاهيل ڇت.
• **جهيلي ج جهيلي:** ذ. صفت. اهي ماڻهو جي ڳائيندڙ پٺيان سُر جهلائين – همنوا. ڏسو "جهيل".
• **جهينجهہ:** ذ. (سن. ڪُشيڻ) پرزا – ننڍڙا ٽڪَر.
• **جهينگارڻُ:** مصدر. هلڪي مار ڪيڻ. سٽ ڏيڻ. پڄ ڪيڻ. ڪپهه کي ٽيون پيرو پڄڻ. جهونگارڻ.
– **جهينگار:** ث. ڊري يا هلڪي مار – ڪپهه کي ٽيون دفعو سٽ يا پڄ.
– **جهينگار ڪيڻ:** ٽيون پيرو سٽڻ يا ڪُٽڻ پڄ ڪيڻ.
• **جهينگارڻُ (ت):** مصدر. "جهينگڻ" مان متعدي بالواسطه. مار ڪيائڻ.
• **جهينگاڙ (ت):** ث. مار.
– **جهينگاڙ ڪيڻ:** مار ڪيڻ – پڄ ڪيڻ – ڪُٽي ڇڏڻ.
• **جهينگَر جهينگرَ(ت):** ث. مارَ – جهينگار.
– **جهينگر جهينگر ڪيڻ:** مار ڪيڻ – جهينگار ڏيڻ.
• **جهينگڻُ:** مصدر. جهڳڙڻ (مکين جو). شور ڪرڻ. مار ڪيڻ.
• **جهينگو ج جهينگا:** ذ. (سن. چنگٽ) مڇيءَ جو هڪ قسم (جو مڪڙ جهڙو ٿئي. هن جو اندريون گودو سُڪائي ٻوڙ رڌبو آهي) – گانگٽُ – مڪڙ مڇي.
• **جهينڻ (ٿ):** ذ. شاديءَ جي هڪ رسم.
• **جهيڻ(ت):** ث. هلڪائي (آواز جي). سنهون ٻخار – معمولي تپ – ٻخار جي ٿوري سٽ. ڏسو "جهيڻو".
• **جهيڻو ج جهيڻا:** ذ. صفت. (سن. ڪُشيڻ) هلڪو – نرمُ – نفيس – خفيف – نبلُ – نهُلڙو – ضعيف – ڪمزورُ – هيٺو. ٿورو (آواز). آهستو – مانو.
– **جهيڻائي:** ث. نرمائي – هلڪائي – نهولڙائي – اُيرائي – ضعيفائي – ڪمزوري – نبلائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڄ

ڄ: ٿ سنڌي 'الف – ب' جو ڇوڏهون اکر. ابجد جي حساب ۾ جيم (ج) جي برابر ۽ عدد ٽي (٣). هن اکر سان ڪوبه لفظ شروع ڪونه ٿو ٿئي. البت ڪٿي ڪٿي 'ڀ' جي اچار کي 'ڄ' ڪري اچارين. مائي نعمت جو نالو 'ڀيامت' يا 'ڄامت' ڪري اچارين.

چ

چ: ٿ. [سنڌي. ف. سن] سنڌي "الف – بي" جو پنڌرهون ۽ فارسي 'الف بي' جو ستون اکر. ابجد موجب عدد جِيم جي برابر (٣) هِن کي "جيم عجمي يا فارسي" بہ چون. عربي حروف تهجيِ ۾ هيءُ اکر شامل نہ آهي.

- **چا:** [سرائڪي] "چائڻ ڪڻڻ" مان امر. ڪڻ.
- **چابُڪُ ج چابُڪَ:** ذ. [ف] چَهبُڪ. لَڪُڙُ – تَلَهڙ – چَهو – تازيانو – ڪوڙو. (صفت) چست – چالاڪ – ڦڙت – هوشيار. هنرَ – قَمچي.
- **چابڪ چيلهہ:** صفت. تمام سنهڙي چيلهہ وارو – نازڪ ڪمر وارو.
- **چابڪ دانِي:** گهوڙي گاڏيءَ ۾ چهبڪ رکڻ جي نَلِي.
- **چابُڪ دَسْتہ:** ذ. صفت. تکڙو – چالاڪ – ڪاريگر – تکو – ڪم ڪندڙ – ماهر – هٿ جي ڪم جو هوشيار.
- **چابُڪ دَسُتِيْ:** ٿ. چالاڪي – هوشياري. ڪاريگري – مهارت.
- **چابُڪ سُوارُ:** ذ. صفت. گهوڙن کي پنڌ سيکاريندڙ سُوارُ – گهوڙن ڦيرائڻ وارو سوار – شوقين ۽ ماهر سُوار.
- **چابُڪ عِنان:** ذ. ٿ. تکو هلندڙ گهوڙو – تکو ڪاهيندڙ سُوارُ.
- **چابَ (ٽ):** ٿ. ڪچي ٻاجهري جو گاهه.
- **چابَ ج چابـُون:** ٿ. چاٻو – چَبَ – چَبڪو – ڄاڙين جي چُرپُر. جهٽڪَ – چِينبَ – دَڙڪو – چِڙبَ (ل) – ڌمڪي – تَنبِيْهہَ. ڏسو "چَبڻ".

– **چاٻو ج چاٻا:** ذ. ڄاڙين جي چُرپُر (ڪاڌي ۾) – چبڪو. ڪائڻ جو آواز.

– **چاٻا ڏيڻ:** ڪاڌي جي شئي کان سواءِ وات کي ڪائڻ واري چر پُر ڏيڻ – وات هلائڻ (ڪاڌي وانگر). ٻي دِليو ڪائڻ.

– **چاٻي تي بندوق هڻڻ:** بنا سوچ ويچار جي ڪم ڪرڻ. ڌڪي تي ڪم ڪرڻ – ڌڪو هڻڻ.

- **چاٻولو ج چاٻولا:** ذ. چوٻول – چوٻولو – گهٽن ماڻهن جي وات جي ساڳي وائي. گهٽن ماڻهن ۾ ساڳيءَ ڳالهہ جو ذڪر يا بيان.
- **چاٻُوْ، چاٻـُوْ:** ذ. گهٽا چاٻا ڏياريندڙ ڪاڌو (خصوصاً دندان گير حلوو وغيره) – چِيڙهالو. حلوي جو هڪ قسم. ڏسو "چَبڻ".
- **چاٻي ج چاٻِيُوْ:** ٿ. (پورچوگالي) ڪُنجي (ڪلف يا تالي کولڻ جي) بيل گاڏيءَ جي ڦيٽي کي سرائي مان نڪرڻ کان روڪيندڙ لوهہ يا ڪاٺ جي ڪلي – ڪرٽ جي ڏندن کي موڙڻ جو اوزار – پيچڪش – اشتعال – جوش.

– **چاٻِي ڏيڻ:** ڪُنجي گهمائڻ (تالي يا رانديڪي ۾). اصطلاح. چُرچ ڪرڻ – شروع ڪرڻ (ڳالهائڻ وغيره ۾) – اُڀارڻ – جوش ڏيارڻ – تيار ڪري ويهارڻ – ڀڙڪائڻ – آماده ڪرڻ.

- **چاتَہ** ٿ. دشمني – خصومت – ڪِينو – بغض – چاتُتِ ـ چاوَتہ
- **چاتِرُ ج چاتِرَ:** ز. صفت. [سن. چَتُـرْ = هوشيار] چالاڪ – قابل – ڪاريگر – چترو (ڳالهائڻ ۾). خوش مزاج – رلٺو ملٺو – ڪلِمُڪُ. دانا – عقلمند – بهادر – دلير.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چاتـرڪُ (چاتڪُ) ج چاتـرڪَ:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم (جو هڪ خاص تري جي نکرڻ تي پاڻي پيئي) – پپيھو.

• **چاٽ:** ث. چَسُ – چَسُ – مزو – سواد – چسڪو – زبان جي ذائقي متاثر لاءِ ڪنھن کٽي مٺي شيءِ جو استعمال – لذّت. ذوق – شوق. خواهش – عادت. ڏسو "چَٽڻ".

– **چاٽ پوڻ:** چسڪو لڳي وڃڻ – عادت پئجي وڃڻ.

• **چاٽ ج چاٽون:** ث. چمات – لپات – ٿَڦڙ – ڌَڪُ – چوٽ ڏسو "چَپيٽ" (ت). وارن جي چَڳَ (ڪ).

– **چاٽ پَٽيو (ت):** ذ. صفت. تمام چالاڪ – مڪّار – ٺڳ.

– **چاٽ چَڪائڻ:** چمات هڻڻ. نقصان پهچائڻ. ٺڳي ڪرڻ. عادت وجهڻ.

– **چاٽ لائي وڃڻ:** چمات هڻي وڃڻ. ڦُري وڃڻ – ڌڪ ڏئي وڃڻ.

• **چاٽ ج چاٽَ (ڪ):** ذ. ڪوٺر جو چَڪو.

• **چاٽارُ ج چاٽارُون (ڪ):** ث. گهٽي ڪير واري ڏڳي يا مينهن جنهن جي ٿڻن مان ڪير جون ڌارُون ڦـوهارو ڪري نڪرن.

• **چاٽَڻُ:** مصدر. چاڙهڻ – مٿي ڪڻڻ.

• **چاٽو ج چاٽا:** ذ. چَٽَڻُ جي شيءِ – اها دوا يا معجون وغيره جا آڱر سان چَٽبي وڃي (خصوصاً کنگهه. زڪام وغيره لاءِ). ڏسو "چَٽڻ".

• **چاٽـو ج چاٽـو (ت):** ذ. صفت. چٽيندڙ. ڪاٺـو – گهڻو ڪائيندڙ – گهڻ ڪائڪ. حريص – لالچي – هبچي – هر بلا نوش.

• **چاٽوڪُ (ڪ):** ذ. صفت. چاٽـو (ت). سيڪجهه چٽ ڪري وڃڻ وارو.

• **چاٽي ج چاٽيُون:** ث. چَسـڪو (چشڪو) – مزو – سواد. چُوس. عادت – هيرَ. ذائقو. لاڙو – چاهه. لَنءُ (عشق جي). "ڪـڏ پَنهون ڏي ڪاهي. چاٽي روح جريو ڪيو" (شاهه). چمات – ٿڦڙ.

– **چاٽي چکڻ:** سواد چکڻ – مزو وٺڻ – مزو وٺي ڏسڻ.

– **چاٽي لڳڻ:** هيرَ پوڻ – عادت پوڻ. چُوس پوڻ – مزو اچي وڃڻ.

• **چاٽئُو ج چاٽئُوا (ت):** ذ. ديگ کي گهمائڻ لاءِ ڪاٺ جو ڏوئلو.

• **چاپ (ت):** ث. انب جو هڪ قسم.

• **چاپَ (ت):** ذ. چَپ.

• **چاپ ج چاپُون:** ث. (سن. چاپ) گوشت چڙهيل هڏيءَ وارو ٽڪرو (جو تري، ڪائبو آهي). پٽاٽي يا قيمي جي مصالحدار تريَل ٽڪي. مٽي وغيره جي ٽڪي. بانس جي وَرَيل ڪاٺي – ڪمان. هڪ قسم جو لوڪ ناچ (ڪاٺ جي ڏونڪن سان).

• **چاپاهه:** ث. رسي وغيره جي ڳنڍ جو هڪ نمونو – سرڪڻ ـ ڦاهي.

• **چاپٽو ج چاپٽا:** ذ. پيرانگهو – پيرڙي (تاڃيءَ جي تندن کي هيٺ مٿي ڪرڻ لاءِ).

• **چاپ جو لَڪُ:** اسم خاص. کير ٿر جبل ۾ هڪ لَڪَ جو نالو.

• **چاپڙُ ج چاپڙَ (ل):** ذ. چاپوڙو. آلي مٽيءَ مان ٺهيل لپوڙو – مٽيءَ مان ٺهيل گنديءَ جو پـڙُ يا ڍڪُ. تمام ٿلهو ماٺو (ت).

• **چاپلـوسُ ج چاپلـوسَ:** ذ. صفت. (ف) بيجا تعريف ڪندڙ – ناجائز ساراهه ڪرڻ وارو – خوشامدي – چَرب زبان.

– **چاپلـوسي:** ث. بيجا ساراهه – خوشامد.

• **چاپڻ (ل):** ث. لوهارڪي ڪم جو هڪ اوزار جنهن سان اوزارن کي "ماٺ" ڏبي آهي.

• **چاپڻُ:** مصدر. (سن. چَپيتي) زور ڏيڻ – چيڀڻ – دٻڻ – داٻُ ڏيڻ – چيپاٽڻ – پچائڻ. اشڪنجي ۾ چپ ڏيڻ. چَپَرَ هڻڻ (پيڙيءَ کي) – سَنڌڻ. زور ڏيڻ (عضون کي) – مروڙڻ – عرق ڪڍڻ – پيڙون ڏيڻ. چڪڻ.

– **چاپ:** ث. چپ – پيڙَ – دَٻ – چيپاٽ.

– **چاپائڻ:** مصدر. "چاپڻ" مان متعدي بالواسطه چپائڻ – دٻرائڻ.

– **چاپجڻ:** مصدر. "چاپڻ" مان فعل مجهول. دٻجڻ – چپجڻ – پچڻ.

– **چاپي ڇڏڻ:** چپي ڇڏڻ – چيپاٽي ڇڏڻ – پچائي ڇڏڻ.

• **چاپوٽو ج چاپوٽا (ت):** ذ. ڪپڙي جو ٽڪر. پوتڙو – چپوتو – چيوتڙو – انگوشو – ننڍي پوتي.

• **چاپوٽيو ج چاپوٽيا (ت):** ذ. صفت. بدچال. ڳلا خور. ليلائيندڙ.

• **چاپوڙو ج چاپوڙا:** ذ. ليپي جو ٽـڪـر – گاري جو چاپڙ – ليپو – پلستر جو ٿهُ.

• **چاپهه. چاپهڻ:** ث. نوڙيءَ کي ڳنڍ ڏيڻ جو هڪ نمونو.

– **چاپئين ج چاپوئيون:** ث. اُها ڏاڙهي جا ڳهاٽي ۾ ڳلن تي پريل هجي. اُها ڏاڙهي جنهن ۾ ڪا وٿي يا گهٽ وڌائي نه هجي – مُنهن جي ساري حصي ۾ هڪ ڪري ڏاڙهي.

• **چاپئين. چاپوين ڏاڙهي:** ث. ڳهاٽي ڏاڙهي – هڪ ڪري ڏاڙهي – پريل ۽ گول گول ڏاڙهي.

• **چاچرو:** اسم خاص. تعلقي ناري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چاڃڙ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. خيرپور گمبت ۽

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪشمور تعلقن ۾ ديهن جو نالو. عادلپور جو مشهور محدث محمد حيات سنڌي چاچڙ ذات جو هو. جنهن مديني شريف ۾ پڙهايو).

• **چاچڙکي:** اسم خاص. تعلقي اُباوڙي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چاچڪ:** اسم خاص. تعلقي ڪنڌياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چاچڪان:** ث. چاچڪان تبيلي جي گهٽائي واري ايراضي (ضلعو بدين).

• **چاچڪ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **چاچلو ج چاچلا:** ذ. صفت. چلولو – دادلو – لاڏلو. ڏسو "چنچل".

– **چاچلائي ج چاچلائيون:** ث. چلو لائي – لاڏلائي – دادلائي – چنچلائي – چچو چلائي. ناز نخرو – نزاڪت – نفاست.

• **چاچو ج چاچا:** ذ. (سن. تاتَ) پيءُ جو ڀاءُ – ڪاڪو – سهري جو رسمي خطاب. پيءُ جي گهاٽي دوست جو رسمي خطاب. عام طرح نڪي پيءُ کي به چاچو چيو ويندو آهي.

– **چاچاڻا:** ذ. صفت. چاچي جا. (ذ) چاچي جو اولاد – چاچي جا ساهرا ۽ انهن جا مِٽَ مائٽَ.

– **چاچي ج چاچيون:** ث. چاچي جي زال. سَس جو رسمي خطاب.

– **چاچي به ڪونه ڇهنڊڙي به پائڻ:** ظاهر ۾ دوستي ۽ باطن ۾ دشمني ڪرڻ. ڪلُمُڪائي سان نقصان رسائڻ – زبان جي مِٺي ڪاتي سان ڪُهڻ.

• **چادر چادَر ج چادرون. چادريون:** ث. [ف] ويڪرو ۽ ڊگهو ڪپڙو – هنڌ تي وڇائڻ جو پوش. پوتي – رئو – شال. قبر يا سيج تي وڇائڻ لاءِ گُلن جي چادر. ڪنهن ڌاتوءَ جو پرچ. ويڪرو ۽ ڊگهو پنُ. پاڻيءَ جي هڪ ويڪري ڌارَ.

– **چادر تاڻي سمهڻ:** بي فڪرو ٿي سمهي پوڻ – اطمينان سان زندگي گذارڻ.

– **چادر ٻهرڻ:** پڙدو ڪرڻ – برقعو ڍڪڻ.

– **چادر پوش:** ذ. چادر سان ڍڪيل. اُها ڍڪيل جاءِ جنهن جا تنيا نظر نه اچن.

– **چادر چاڙهڻ:** مزار تي ڪپڙي يا گُلن جي چادر رکڻ.

– **چادر وجهڻ:** هڪ رسم موجب چادر پهرائي ڪنواري عورت کي هميشه لاءِ نڪاح وغيره کان فارغ رکڻ.

• **چادري ج چادريون:** ث. (ف. چادره) برقعي جو هڪ قسم (جنهن ۾ نقط هڪ چادر ڪم اچي).

• **چاڏَ ج چاڏون (ت):** ث. وڏي چاڏي – ڪنيارن وٽ چڪَ جي پرسان رکيل نڪر جو ٺانءُ. زخم جي پڪيڙ.

• **چاڏو ج چاڏا (ل):** ذ. نڪر جي وڏي ڏڪي. ڪُنو – مَٽڪو.

• **چاڏي ج چاڏيون:** ث. کير ولوڙڻ جو نڪر مان ٺهيل ٺانءُ – ڪُني – ماٽي.

• **چار:** صفت. [ف. چهار؛ سن. چَتوارَ؛ پرا. چتار] هڪ عدد – ڇئن جو تعداد (۴).

– **چار اکريون:** ث. پرت جو قسم.

– **چار تُخمي:** نازبوءِ، اسپنگر بالنگو ۽ خرفه (لوٽڪ) جا ٻج جيڪي پيچن کان استعمال ڪيا ويندا آهن.

– **چار تڪبيرون:** جنازه نماز جون چار تڪبيرون – جنازه نماز.

– **چار تڪبيرون پڙهي ڇڏڻ:** ڪنهن کي مرده تصور ڪرڻ.

– **چار تڪبيرون هڻڻ:** نماز جنازه ادا ڪرڻ.

– **چار پائي:** کٽ – منجي – نندو پلنگ – کٽولو.

– **چار پهر:** هڪ ڏينهن جو عرصو – هڪ رات جو عرصو.

– **چار پئسا:** ذ. هڪ آنو. ناڻو – ملڪيت – دولت – ڌَنُ.

– **چار پئسا هڻڻ:** ملڪيت هٿڻ – هوند وارو هئڻ – وڏي رقم جو مالڪ هئڻ.

– **چار پئسا (پئسا) ٿيڻ:** دولت هٿ اچڻ – دنيادار ٿيڻ – ٿورو شاهوڪار ٿيڻ – امير ٿيڻ.

– **چار پير پرڻ:** ملاقات لاءِ وڃڻ – احسان ڪرڻ.

– **چار پير پري اچڻ:** پنڌ جي ٿوري تڪليف وٺي اچڻ – قرب ڪرڻ.

– **چار جُڳ:** ذ. هندن جي عقيدي موجب دنيا جي عمر جا چار زمانا (۱. سَتجُڳ = سونهري زمانو – سونو زمانو. ۲. تريتاجُڳ = روپي زمانو – چانديءَ جو زمانو. ۳. دوا پر جڳ = تامي جو زمانو. ۴. ڪَلجُڳ = لوهي زمانو).

– **چار چشمو:** بي حيا – بي وفا – بي مروّت – اهو جانور جنهن جي اکين جي مٿان ڪاري رنگ جو نشان هجي خصوصاً ڪُتو.

– **چار چڱا:** ذ. چڱن ماڻهن جي جماعت. ٿياڪُڙ – ثالث – پاڙي يا شهر جا نيڪ مرد.

– **چار چوٽ ڪُٽڻ:** ڪجهه ڳالهيون ٻولهيون ڪرڻ – حال احوال ڏيڻ وٺڻ.

– **چار حرف:** ذ. ٻه – ٽي لفظ – ٿورڙو ڳالهاءُ – مختصر گفتگو.

– **چار حرف وجهڻ:** لعنت (ل – ع – ن – ت) وجهڻ – ڦٽڪار وجهڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **چار ڊانگ:** ظرف. چار طرفَ — چوطرف — سڄي دنيا.

— **چار ديواري:** ث. چئن پتين جي اندر جاءِ. گهرُ. قلعو — شهر جي چوڌاري وڏي ديوار — عالَم پناهه. بچاءَ جو ڪوٽ (گهر يا شهر جي چوڌاري) — گهيرو — احاطو.

— **چار ڏِسيُون:** ث. چار طرف (الهندي اپرندو اُتر ۽ ڏکڻ).

— **چار ڏينهن:** ذ. ٿورو وقت — ڪجهه عرصو.

— **چار ڏينهن چاهه جا هُئڻ:** خوشي ۽ حڪومت جو هميشه مختصر عرصو هئڻ. "چار ڏينهن چاهه جا پوءِ گهُمر ڪنارا واهه جا."

— **چار شَنبه:** ذ. اربع (ارْبعا) جو ڏينهن — اڱاري ۽ خميس جي وچ وارو ڏينهن.

— **چار طرف:** ذ. چار ڏِسيُون (مشرق = ڏکڻ).

— **چار طُوفانَ:** ذ. دنيا جا مشهور چار طُوفانَ [طُوفان نُوح (پاڻيءَ سان). طُوفان هُود (هوا سان). طُوفان لُوط (باهه ۽ پٿرن سان) ۽ طُوفان صالح (خاڪ ۽ آنڌيءَ سان)].

— **چار عَناصِر چار عُنصُر:** ذ. مادي دنيا جا چار بنيادي جُزا جهڙوڪ: هوا. باهه. پاڻي ۽ مِٽي.

— **چار قدم اڳتي وڃڻ:** مقابلي ۾ اڳتي وڌي وڃڻ — سبقت حاصل ڪرڻ — پيشقدمي ڪرڻ.

— **چار قُل پڙهڻ:** سورة الْڪافِرُونَ. سورة الاخْلاص. سورة الْفَلَقِ ۽ سورة النّاس پڙهي مَيت کي ختمو ڏيڻ. (هنن سورتن جي شروع ۾ جڏهن ته لفظ "قُل" آيو آهي، ان ڪري انهن کي چار قُل سڏيو ويندو آهي).

— **چار ڪتاب:** ذ. مشهور الهامي چار ڪتاب (تورات، زبورُ، انجيلُ ۽ قرآن).

— **چار ڪنُو:** ذ. صفت. پَرِت جو هڪ قسم.

— **چار مَذهَب:** اهل سُنت جا چار مکيه فرقا: حَنفي، مالڪي، شافعي ۽ حَنبلي.

— **چار مغز:** گدري، ڪَدُو، هنداڻي ۽ وَنگي جي ٻجن جو گهوٽو.

— **چار منزلُون:** شريعت، طريقت، حقيقت ۽ معرفت.

— **چار ئي پلئو چڪ ۾ هئڻ:** بلڪل گنهگار هئڻ — گناهن ۾ ڇور هئڻ.

— **چار ئي واهُون ڇڪڻ:** سڀ وسيلا ڪُٽي وڃڻ — ڪنهن به طرف کان مدد ملڻ جي اُميد نه هئڻ.

— **چار يار:** اسم خاص. حضور پاڪ جن جا چار دوست ۽ خليفا (حضرت ابوبڪر صديق رضہ. حضرت عمر رضہ. حضرت عثمان رضہ ۽ حضرت علي ڪرم الله وجههٗ).

• **چار:** ذ. "چارو" جو مخفف ـ [ف] وات — واهه — حيلو — وسيلو. علاج — تدبير. گهڻو ڪري ٻين لفظن سان مرڪب ٿي ڪم ايندڙ جهڙوڪ: لاچار. بيچار. خبرچار. سماچار وغيره.

• **چارا (ٿ):** ذ. چارا (ٿ).

— **چارا ڪِيڻ:** ويچارا ڪيڻ — چيرا ڏيڻ.

• **چاراپو:** ذ. جاچوسي — چاريو — چوڪسي — نگهباني — چارڻ جو ڪم.

• **چارا لَڻ:** مصدر. مال چارڻ — چارڻ جو پيشو اختيار ڪرڻ. چاريو ڪرڻ — جاسوسي ڪرڻ — ڳُجهي نموني جاچ ڪرڻ. ڏسو "چَرَڻُ".

— **چارالَ:** ث. جاسُوسي — چارپ.

— **چارالو:** ذ. چاراپو — جاسُوسي.

• **چارالَ:** ث. چارڙو — ننڍڙو چارو يا ڏِڪُ.

• **چاراٽِي ج چاراٽِيُون:** ث. مالَ چارڻ جو اُجورو — ڌراڙ جو محنتاڻو.

• **چارٽُ ج چارٽَ:** ذ. [انگ. Chart] نقشو. تصوير جو نقشو.

• **چارپ:** ث. جاسوسي. جاسوسي جو عيوضو. مال جي چراڻي.

• **چارپُ، چارپو:** ذ. جاسُوسي يا چاريءَ جو ڪم. چوڪسي.

• **چار پَهار:** ث. چورپَچور. ڳالهه ٻولهه — ڳالهه مُهاڙ.

• **چارجَ ج چارجُون:** ث. [انگ. Charge] سُپردگي — سُونپ. ذمہ واريءَ جو ڪم. تهمت — اِلزام.

— **چارج ڏيڻ:** ڪم حوالي ڪرڻ.

— **چارج رکڻ:** تهمت مڙهڻ.

— **چارج شيٽ:** ث. تهمت جي تفصيل جو لکيل ڪاغذ.

— **چارج وٺڻ:** ٻئي کان ڪم يا سامان سنڀالي وٺڻ.

• **چارڻ (ٿ):** اسم خاص. مسلمانن جي هڪ ذات جو نالو.

• **چارڙو:** اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ڏيهه جو نالو.

• **چارڻُ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **چارڻُ ج چارڻ:** ذ. [سن. چَرَڻ] چوپائي مال کي گاهه وغيره کارائڻ — چرائڻ — چاري يا ڪنهن ٻوڪ وغيره ڏانهن وٺي وڃڻ.

• **چارو:** ذ. [پرا. چَري آوَ اَمر سن. چَرتوُيڪَمر] چوپائي مال جي کاڌي جو گاهه. ڏارو وغيره. چوپائي جو کاڌو. گاهُ [ف. چارَه]

علاج – حيلو – وسيلو – واهہ. (اسم خاص) تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چارو ج چارا:** ذ. [سن. چَـرِيَہ] پيچرو – سنهڙو رستو – گَسُ – واٽ. رستي ۾ پاڻيءَ وارو ٽُڪر (ل).

• **چارُو:** اسم خاص. تعلقي ميهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چارِوڙ ج چارِوڙا (ڪ):** ذ. چِبري جو آواز.

• **چارو ناچار:** ظرف. [ف] خوشيءَ سان يا رنج سان. هر صورت ۾. مجبوري ڪري. لاچار. بي وَس ٿِي.

• **چاره:** ذ. [ف] علاج – تدبير – تدارڪ – اُپاءُ – حيلو – وَسيلو – بِلو – رستو – واٽ – ڏَگ.

– **چاره جوئي:** ث. دوا دارون جي تلاش. حيلو وسيلو ڳولهڻ – بِلو پيٽي ڪرڻ. دانهن ڪوڪ ڪرڻ.

– **چاره سازُ:** ذ. صفت. اُپاءُ پيدا ڪرڻ وارو. تدارڪ ڪندڙ. ڪم بنائيندڙ. علاج ڪندڙ. معاونت يا مدد ڪرڻ.

– **چاره سازي:** ث. علاج – اُپاءُ – تدبير – حيلو وسيلو – تدارڪ

– **چاره گَرُ:** ذ. صفت. چاره سازُ. ڏگ يا واٽ مهيا ڪندڙ. ڪاميابي يا ڇوٽڪاري جي واٽ ٻڌائڻ وارو.

• **چاري ج چاري (ل):** ذ. صفت. پهريدارُ. محافظ.. مالُ چاريندڙُ. نگهبانُ. راڪو. جاسوس. (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو.

– **چارَپو:** ذ. چارَپَ – جاجُوسَي – مالَ چارڻ جو پيشو.

• **چاڙ (ل):** ث. زناني چولي جي پُٺن ڪان ڏنل ڪپڙي جي پٽي.

• **چاڙَ ج چاڙَ (ل):** ذ. چاڙهه.

• **چاڙاهو (ڪ):** ذ. رڏٿو – رنڌٿو – بورچي خانو.

• **چاڙپ:** ث. اُڇلَ – وارو.

• **چاڙوڪو ج چاڙوڪا (ڪ):** ذ. چاڙهيڪو – جبل جي چاڙهي.

• **چاڙوڪو ج چاڙوڪا (ڪ):** ذ. چانگيل وڻ (جنهن تي چڙهي مال جي نظر ڪبي آهي).

• **چاڙهُ:** ث. رودي مان نهيل ڏور يا زهُ.

• **چاڙهُ ج چاڙهَ:** ذ. چاڙهي – مٿانهين – مٿانهين زمين. اوچائي – اُتانهين – افراط (پاڻيءَ جي) – درياءَ جو چاڙهه – وڌاءُ (ڳالهه جو). ٽيڪو – پُنيرائي – هُشي – ترغيب – چِڪَ – ٽَنڪَ (زهه، ڏور وغيره کي). ڏنو – رمارَڪُ (ل). ڪپڙي جو ٽُڪر جو تاڪـِيَي وڌڻ بعد تُرتي ويڙهي ڇڏجي (ت).

– **چاڙهُ ڏيڻ:** هُشي ڏيڻ. ڏنا ڏيڻ. زهه يا ڏور کي ٽَنڪَ ڏيڻ.

• **چاڙهاڪو ج چاڙهاڪا (ت):** ذ. چاڙهيڪو. جبل جي چاڙهي.

• **چاڙهڻ، چاڙهڻُ:** مصدر. مٿي کڻڻ. اُتانهين جاءِ تي نيَڻ. مٿي ڪرڻ. هڪ شيءِ تي ٻي شيءِ رکڻ (ڪنو ڇُلهه تي. بندوق جو گهوڙو مَڪوءَ تي وغيره). سُوار ڪرڻ. ڏيڻ (ٻَلُ). رنگ ڏيڻ (ڪپڙي کي).

– **چاڙهه** ذ. مٿانهين. اوچائي. اوبر. وڌاءُ.

– **چاڙهائي:** ث. ڪنهن شيءِ کي چاڙهڻ جو معاوضو. ڪنهن سُواري جو ڀاڙو.

– **چاڙهائڻُ:** مصدر. چاڙهڻ مان متعدي بالواسطه. مٿي رکائڻ. کڻائڻ.

– **چاڙهي چاڙهُو:** ذ. صفت. وڻ وغيره تي چڙهڻ جو ٽڪو يا هوشيار. ڏکئي جبل تي چڙهي ويندڙ.

• **چاڙهو ج چاڙها:** ذ. بلندي. ترقي – واڌارو. اضافو. سڌارو. فائدو. مُرسي – همت. جبل تي چڙهڻ جو پيچرو.

• **چاڙهي ج چاڙهيُون:** ث. چاڙهه. اُتاهين – مٿانهين – بلندي. مٿانهين ڏي ويندڙ واٽ يا گَسُ – "لاهي" جو ضدّ. چڙهڻ جي ڏاڪڻ.

– **چاڙهي چڙهڻ:** مٿانهين تي چڙهڻ. ڏکيو ڪم ڪرڻ. مشڪل ڪم کي منهن ڏيڻ.

• **چاڙهيار:** هُشي ڏيڻ – اُڀارڻ – برغلائڻ.

• **چاڙهيار:** اسم خاص. تعلقي چاچري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چاڙهي منگلاڻي:** اسم خاص. تعلقي کپري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چاڙهيڪو ج چاڙهيڪا:** ذ. جبل جي ڏکي چاڙهي. اُپو لَڪُ. ڏاڪو (جبل جو). هُرلن چاڙهڻ جو وقت (آبڪلائي جي موسم). شام جو وقت (جنهن مهل پکي پنهنجن آکيرن ۾ يا واهيرن تي ويهن) – چاڙيڪو.

– **چاڙهيڪي جو شڪار:** رات جي وقت وڻ تي ويٺل تِترن جو شڪار.

• **چاڙيڪو ج چاڙيڪا (ڪ):** ذ. چاڙهيڪو – جبل جي چاڙهي.

• **چاسَ ج چاسُون:** ث. چاش. چَسَ – چشڪو – لَذّت – مزو.

– **چاسُون لَهڻُ:** ڪيتو لوڙڻ – نتيجو پوڻ.

• **چاسينڪَرُ ج چاسينڪَرَ:** ذ. هڪ ڪارو جيت جنهن جي پرن منجهان روشني چمڪات ڪري. ٽانڊاٽو – ڪرُ ڪُپيتو. "ٽُڪِيءَ ۾ تجلو ڪري، جيئن چمڪي چاسينڪَرُ".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چاشِ ج چاشُون:** ث. ڳُڙ يا کنڊ جو قوام – پت. مزو – لذت.
• **چاشتُ:** ث. [ف] ڏينهن جو هڪ پهر گذرڻ. صبح جو ڪاڏو – نيرن.
• **چاشني ج چاشنيُون:** ث. مٺاڻ. مزو – لذت – سواد – ذائقو. کنڊ ۾ رَڌل چانور – زردو.
• **چاق:** صفت. [ترڪي] چڱو ڀلو – تندرست. طاقتور – سگهارو.
– **چاقائي ج چاقائيُون:** ث. تندرستي – چڱڀلائي – صحّت.
– **چاقائي وٺڻ:** چڱو ڀلو ٿيڻ. ڪڙائي وٺڻ.
• **چاقُو چاقُونُ:** ذ. [ترڪي. ف] ڪَپُ – چاڪُون.
• **چاقولُوڙُ (ڪ):** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم.
• **چاڪُ:** اسم خاص. رانجهو جو لقب – ميهار "ساڳيو ئي رانجهو آهيان. ظاهر ليکي چاڪ" (سچل).
• **چاڪُ:** صفت. چاق – چڱو ڀلو – تندرست.
– **چاڪائي:** ث. چاقائي – تندرستي – چڱڀلائي.
• **چاڪُ ج چاڪَ:** ذ. چيرُ – چيڪ – چهڪُ – ڦاڙُ – ڦَرُ. زخم – گهاءُ (سرائڪي). "چاڪ دي چاڪ بي چاق ٿيوان چاق تڏان جڏهان چاڪ ملي (حمل). پراڻو زخم. وڏو ڦٽُ. قميص وغيره جي اُها جاءِ جتي ڦَرُ پاڻ ۾ ملن – تاڪُ – ڦَرُ
– **چاڪَ چڪڻ:** ڦَٽَ اُٿلڻ – زخم تازا ٿيڻ. سُور وري ياد پوڻ. "فتح جوي فراق ۾ چاڪ چڪيا چوڏار." (فتح).
– **چاڪَ چورڻ:** زخم تازا ڪرڻ – سُتا سُورَ جاڳائڻ.
• **چاڪاسڻُ:** مصدر. چڪاسڻ – تپاسڻ – پرکڻ.
• **چاڪاسي (ل):** ذ. صفت. چڪاس ڪندڙ – شهر خبرو – خابرُو – مُخبر.
• **چاڪرُ ج چاڪرَ:** [ف] نوڪر – خادم – ٻانهو – غلام – ٻيلي. "مارجي ته ميرُ. نه ته چاڪر چا چڪائجي" (ڀهاڪو). (ث. چاڪرياڻي ج چاڪرياڻيُون). اسم خاص. ماڻهو جو نالو.
– **چاڪرُچوڪرُ:** ذ. نوڪر چاڪر – اتالو – عملو – اُڙد (ت).
– **چاڪري ج چاڪريُون:** ث. نوڪري – شخصي حاضري – ٻيلپ – ٻانهپ. خدمت – مُلازمت.
– **چاڪريءَ چُورُ ٿيڻ:** ڪم ڪوس ٿيڻ – پوريءَ طرح نوڪري ادا نه ڪرڻ – ڪم چور ٿيڻ – ڪم کان ڪَسائيندو رهڻ.
• **چاڪرسُلطانُ:** اسم خاص. تعلقي ميروخان ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **چاڪرعَلي:** اسم خاص. تعلقي لاڙڪاڻي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **چاڪرُ ڪوٽ:** اسم خاص. تعلقي جوهيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **چاڪرواهُ:** اسم خاص. نوشهري ۽ ماتلي تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **چاڪري:** اسم خاص. ٽنڊي محمد خان ۽ شاهه بندر تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
• **چاڪليٽُ ج چاڪليٽَ:** ذ. [انگ. Chocolate] مٺائي جو هڪ قسم (ولائتي ڪنمٽڙا).
– **چاڪليٽي:** ذ. چاڪليٽ جي رنگ جهڙو. زناني سُٿڻ جي ڪپڙي جو هڪ قسم (ڪارو ڀيٽو، اڇي لِيڪَ ۽ ڪنيون زرديون).
• **چاڪُو ج چاڪُو (ڪ):** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (چلڙن سان ٻيٽ سنهون. چاقُوءَ جي ڦَر وانگر. پُٺ ويڪري ۽ ڏيگهه هڪ ڪان چار انچ).
• **چاڪي ج چاڪيِ (ل):** ذ. اهو ماڻهو جو گهاڻو واهي ۽ تيل پيڙي – تيلي. (اسم خاص) هڪ ذات جو نالو. "چاڪي ڏاند وڃايا، ڦر ڦر گهاٽي آيا" (ڀهاڪو).
• **چاڪوڙي ج چاڪوڙيُون:** ث. ڪاٺ جي جُتي – کڙاڻُون – ڏنوڻ جي مُنهن تي گهڙيل ڪاٺ جون ٻه پٽيون (ٿ).
• **چاڪُو ج چاڪُو:** ذ. صفت. چڪندڙُ – چَشڪائي. چَشڪي تي هريل – رڳو چَشڪا وٺڻ وارو.
• **چاڪي ج چاڪيُون:** ث. چڪائڻ لاءِ شيءِ جو ٿورو ذرو.
– **چاڪي ڏيکارڻ:** بُلبُل کي ٿوري پيتي (ڪا مِٺي شيءِ) چکائڻ ۽ ويڙهه لاءِ تيار ڪرڻ.
– **چاڪي ڏيڻ:** بُلبُلين کي ويڙهه مهل پيتي چکائي لڪائي ڇڏڻ.
• **چاڳُ ج چاڳَ:** ذ. نخرو – ناز – انگل – ماٺو – لاڏ – هيجُ – حُب. اٽڪل – حرفت (ڪ). ڏاٿيءَ جو گهنگهرو (ل). "چنيسر سين چاڳُ. متان ڪا منڊ ڪري" (شاهه).
– **چاڳلائي:** ث. نخري بازي – ناز نخرو – چَتر زباني. اٽڪل بازي.
– **چاڳلو ج چاڳلا:** ذ. صفت. چاڳ وارو – انگلي – نخريلو – لاڏلو. چلولو. (ث) چاڳلي ج چاڳليون.
• **چالُ ج چالُون:** ث. مينهن جو هڪ قسم (جنهن جا چارئي پير اڇا ۽ مُنهن تي اڇو ٽڪو)
• **چال ج چاليُون:** ث. (سن. چَرَ = چُرڻ) هلڻ جو نمونو – هَلٽي – ٽورَ. رفتار. هلت. عادت – روش – نمونو – ڍنگ – طريقو – رواج – هلت چلت – اٽڪل – تجويز. راند جو چالو. پيسڪوٽ راند ۾ پتي جي لَهَپ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **چالبازُ ج چالبازَ:** ذ. صفت. اَٽڪلي – حرفتي – ٺَڳُ.
– **چالبازي:** ث. چالاڪي – ٺڳي – اٽڪل – حرفت – فريب.
– **چال ٽَڪري بنجڻ (ت):** تمام شرير ٿيڻ. اڙدو ٿيڻ. خراب هلت هلڻ.
– **چال ٽَڪرَيُون ناهڻ:** سخت ڏَڪُ هڻڻ. ايذاءَ ڏيڻ. نشان ناهڻ.
– **چال چَلَت:** ث. هلت چلت. رسم رواج.
– **چال چَلگت:** ث. چال چلت.
– **چال چَلَڻَ:** ذ. لَڇڻَ – عادتون – اَفعال.
– **چالدارُ ج چالدارَ:** ذ. صفت. چال وارو. چالاڪ. ذَهين. هوشيار.
• **چالُ ج چالَ:** ذ. اهو چوپايو جنهن جا چارئي پير اڇا هُجن ۽ مُنهن تي اڇو ٽڪو هجي (خاص ڪري ڍڳي، سُوئر وغيره).
• **چالارُ (ل):** ذ. چاڙهه (آڏَ ڪَسيءَ وغيره جو). مٿانهين. ٽيڪو. پٺيرائي.
– **چالارُ ڏيڻ:** ڳالهه کي وزن وناڻڻ. ٽيڪو ڏيڻ.
• **چالاڪُ ج چالاڪَ:** ذ. صفت. [ف] تيز – تکو – ڦڙت – هوشيار – سياڻو – ڏاهو – حرفتي – اٽڪلي – چَتُرُ – جلدباز – اٽڪل باز – ڪاريگر.
– **چالاڪي ج چالاڪيُون:** ث. تيزي – تکائي – ڦُڙتائي – هوشياري – تُندي – حرفت – اٽڪل – حڪمت عملي.
– **چالاڪي ڪَرڻُ:** هوشياري ڪرڻ – چترائي ڪرڻ. ٺڳي ڪرڻ. دولاب ڪرڻ. اٽڪل بازي ڪرڻ.
• **چالانُ ج چالانَ:** ذ. [انگ. Challan] اهو سرڪاري خط جو پوليس ٺئين گرفتار ٿيل قيديءَ سان گڏ ڪورٽ ڏانهن موڪلي. خزاني ۾ پئسا جمع ڪرائڻ جو ڪاغذ.
– **چالان ڪرڻ:** ڪورٽ ڏي رجوع ڪرڻ. ڏوهيءَ کي عدالت ۾ موڪلڻ. ڪيس ڪورٽ جي حوالي ڪرڻ.
• **چالُنو ج چالُنا:** ذ. [سن. چَرِيَہ = چُرڻ] وفات – لاڏاڻو – رحلت – انتقال.
– **چالُنو ڪرڻ:** فوت ٿيڻ. لاڏاڻو ڪرڻ. مري وڃڻ. ٻيءَ دنيا ڏي راهي ٿيڻ.
• **چالڪو:** اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **چالو ج چالا:** ذ. شطرنج، چوپڙ (چوپَڙ) وغيره راندين ۾ سارين (ڳوٽن) جي چال. لوڏو (هٿن يا اکين جو). اشارو – غمزو – ناز – نخرو – لاڏ – ريت – رسم – رواج – ڏهل جي وڃت جو هڪ نمونو. فريب.

– **چالا ڪرڻ:** نخرا ڪرڻ. چالون هلڻ. اشارا ڏيڻ – غمزا هڻڻ. ناز ڪرڻ. بيماريءَ ۾ بي خطا عضوا هلائڻ (ت).
• **چالُو ج چالُو:** صفت. (سن. چَرِيَہ = چُرڻ] هليل – هلندڙ رواج ۾ – عمل ۾ – جاري – مُسْتَعمَل – عام – رواجي – هالُو چالُو – وهنواري.
– **چالُو ڪرڻ:** جاري ڪرڻ. رواج ۾ آڻڻ. شروع ڪرڻ. هلائڻ (مشين وغيره).
– **چالُو هجڻ:** جاري هجڻ. شروع هجڻ. بدڪار هجڻ.
• **چالي ج چاليُون:** ث. چيل جي لڪڻ جو ٽڪرو. چال – عادت – علت.
• **چاليهہ:** صفت. هڪ عدد. چئن ڏهاڪن وارو انگ (۴۰).
– **چاليهارو چاليهارو:** صفت. اٽڪل چاليهه. چاليهن جي لڳ ڀڳ.
– **چاليهو ج چاليها:** ذ. چاليهن ڏينهن جو مدو. (جو عورت ويم ڪرڻ کان پوءِ يا ڪو ماڻهو ماتا جي بيماريءَ کان پوءِ وارينڊو آهي). موسم مطابق چاليهن ڏينهن جو مُدو ۽ سال ۾ ٻَہ چاليها. "اهڙا چاليها نہ چاليهہ. جهڙو پسڻ پرينءَ جو" (شاهہ) اونهاري جي سخت گرمي يا ٿڌ سياري جي سخت سرديءَ جو چاليهن ڏينهن وارو عرصو. فوتيءَ جو چاليهن ڏينهن جو ختمو يا فاتح – چهلم. ساليانی ڪمائيءَ مان بچت جو چاليهو حصو (جو زڪواة طور ڪيجي) – زڪواة. سٽ جو هڪ قسم.
– **چاليهو ڪڍڻ:** چاليهہ ڏينهن عبادت ۾ ويهڻ ۽ روزا رکڻ – چلو رکڻ – چلو پائڻ.
– **چاليهُون:** صفت. ڳڻپ ۾ چاليهون عدد – "چاليهہ" جو عدد قطاري.
• **چامارو:** اسم خاص. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **چاماٽُو ج چاماٽُو:** ذ. صفت. چَمِر وارو – چمر ۾ – اهو ڏڪ جو صرف بدن جي کَل تي اثر ڪري يا کَل جي مٿان گذري ڪري وڃي.
– **چامٽو ج چامٽا:** ذ. چاميلو – چَمر جو پٽو (پاکي وغيره کي لائڻ جو).
• **چامڪي ج چامڪيون:** ث. چِهو – چَمَڪَ – سنهون ۽ ڏگهو لڪڻ – تلَهڙُ.
• **چاملو ج چامِلا (ل):** ذ. چَمر جو ٺهيل (حقو وغيره).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

● **چاميلو ج چاميلا:** ذ. صفت. چاملو. چم وارو – چم جو. چم جو ٺهيل جنهن تي حجام پاڪي تکي ڪندا آهن.

● **چاڻ:** مضارع. چوان. (ظرف) مون پانيو – منهنجي ليکي. "اي اوڏي آيس چاڻ، پريان جي پيچري" (شاهه).

– **چاڻ ڪ، چاڻڪ:** ظرف. چوان ته. مون ليکي. چاتم ته. جهٽڪ. "چاڻڪ پيئنديس پرينءَ سين، پائرجو پنير" (شاهه).

● **چاڻ ج چاڻَ (ڪ):** ذ. مڇيءَ جو هڪ قسم (رنگ ڪارو چلرن سان، ڊيگهه ٻن فوٽن تائين).

● **چاناري:** اسم خاص. تعلقي نوشهري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **چانهيونجڻ (ل):** فعل مجهول. چانيونجڻ. رانيوٽن ۾ پوڻ.

● **چانئڻ (ٿ):** مصدر. ڀلائڻ. وسامي وڃڻ.

● **چانٺو ج چانٺا:** ذ. ڇمات – ٿڦ – ٿڦڙ – لپات.

● **چانٺو چکائڻ:** ٿڦ هڻڻ – ڇمات هڻڻ – سيڪت ڏيڻ.

– **چانٺ ج چانٺون (ل):** ٿ. چانٺَ ـ دروازي جي چوڪٺ جي هيٺين ڪاٺي.

● **چانپ ج چانپون:** ٿ. چپ – پڪيڙ – داب. بندوق جي ڪنداق ۽ نري کي هيٺان ڏنل ڪاٺ جي ڇپر. رسي جي هڪ ڳنڍ. ڏاندين راند (ڪ). مار (ٿ). لتاڙ (ٿ).

– **چانپ ڏيڻ:** زور ڏيڻ – چپ ڏيڻ – داب ڏيڻ.

– **چانپ ڏيئي جهلڻ:** هٿ وجهي سوگهو ڪري جهلڻ.

● **چانپڻ (ل):** مصدر. لتاڙڻ. چپڻ. پيچائڻ. چتڻ.

● **چانجلائي ج چانجلائيون (ڪ):** ٿ. چلولائي. قرب جو ٻنگ. ماٺو. ناز جو داءُ.

● **چانجڻي جتوئي:** اسم خاص. تعلقي ٻني عاقل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **چانجوسُ ج چانجوسَ (ٽ):** ذ. جاسوس – چاري.

● **چانجوسجڻ (ٽ):** مصدر. چنڊ جو اُڀرڻ – چنڊ جو ٿورو ٿورو ظاهر ٿيڻ – چنڊ جو ناسجڻ.

● **چانڃ (ل):** ٿ. گهوڙي جي پنڌ جو هڪ قسم (جنهن ۾ گهوڙو ڏانبريندو ويندو آهي ۽ سوارُ هيٺ مٿي ٿيندو ويندو آهي).

● **چانچو (ٿ):** ذ. صفت. چپ وڏيل.

– **چانُ چوُن:** ٿ. چونُ چرا – اعتراض – حجت – نناءُ – ڪڏ ڪس.

– **چان چون ڪرڻ:** ڪڇڻ پڇڻ – پڇا ڪرڻ. اعتراض ڪرڻ. جواب ڏيڻ – حجت ونڻ – سامهون ٿيڻ – سوال جواب ڪرڻ.

● **چانڊ ج چانڊ:** ذ. چنڊُ – قمرُ.

– **چاندرُ:** ذ. صفت. چنڊ جو – قمري.

– **چاندڙي (ٿ):** ٿ. چاندوڪي – چنڊ جي روشني – چانڊاڻ.

– **چاندني:** ٿ. چاندوڪي – چانڊاڻ – چنڊ جي روشني – تجلّي – رونق. خوشي.

● **چاندماري:** ٿ. گوليمار. نيشاني بازي.

● **چاندن هارُ ج چاندن هارَ:** ذ. هڪ ڳهه جو قسم – چندن هارُ.

● **چاندني ج چاندنيون:** ٿ. سوٽي چادر جو هڪ قسم. ٿلهي ڪپڙي جي ڄريل چادر. ڳل جو هڪ قسم. اسم خاص. تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **چاندي ج چانديون:** ٿ. هڪ مشهور ڌاتوءَ جو نالو – رُپو – سيم. ڏڳي ڪي ڪلهي تي ٿيل گاٺ (پاڃاريءَ سبب). ميوي ۾ اڇو چٽو. (صفت) اڇو – سُفيد – صاف.

– **چاندي ٿيڻ هڻڻ:** تمام گهڻو فائدو ٿيڻ.

● **چانڊُ ج چانڊَ:** ذ. چنڊُ – قمرُ.

– **چانڊاڻ:** ٿ. چاندوڪي – چنڊ جي روشني – اسم خاص. تعلقي نئل ۾ هڪ ديهه جو نالو.

– **چاندڻو:** ذ. چاندوڪي.

– **چاندڻي:** ٿ. چاندوڪي.

– **چاندوڪو ج چاندوڪا:** ذ. صفت. چنڊ جو – چنڊ وارو. چنڊ جي روشنيءَ سبب روشن.

– **چاندوڪي:** ٿ. چنڊ جي روشنائي – سُهائو – سُهائي رات – چانڊاڻ.

– **چانڊوٽو ج چانڊوٽا:** ذ. چنڊ جو ڪرڻو. شعاع. تجلو.

– **چانڊوٽي ج چانڊوٽيون:** ٿ. چنڊ واري – چاندوڪي – سُهائي.

● **چانڊولُ ج چانڊولَ:** ذ. چنڊول (پکي).

● **چانڊيا:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو. اُباوڙي. ڊگهڙي. شهدادڪوٽ ۽ ٺٽي محمد خان تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

– **چانڊيا مڪسي:** اسم خاص. جن جا ٻه مشهور قبيلا هڪ ٻئي جا پاڙيسري. (اصطلاح).

– **چانڊيا مڪسي هڻڻ:** پاڻ ۾ دشمن هڻڻ – سخت ويري هجڻ.

● **چانڊڙي:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

● **چانس، چانسُ، چانسَ:** ٿ. ذ. [انگ – Chance] وجهه – موقعو. داءُ.

- **چانس هُجڻ:** ڀاڳُ هجڻ — ٻَختُ هجڻ.
- **چانيسَري:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **چانڪَ ج چانڪون:** ث. طعنو — مهڻو — اوپالو — ٽُنڪو — ڏوراپو.
- **چانڪو:** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (جوٽڪرين ۾ اُپرندو آهي).
- **چانگَ:** اسم خاص. بلوچن جي هڪ قبيلي جو نالو. تعلقي فيض گنج ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ديهہ جو نالو.
- **چانگُ ج چانگَ:** اسم خاص. بلوچن جو هڪ قبيلو. چانگ قبيلي جو هڪ فرد. تاريخي طور هڪ بهادر قبيلو. ۽ انهيءَ مناسبت سان نهايت بهادر، وڏو دلير، سر قربان ڪندڙ. صفت. چڱو ڀلو — تازو توانو — تندرست. بهادر — جوڌو — سورهيہ. "سُوريءَ سُپرين جي، چڙهہ تہ ٿئين چانگُ" (شاهہ).
- **چانڪارَ ج چانڪارون:** ث. ٽنوارَ (پکين، خصوصاً چِٽُونءَ جي). جهُونگارَ — لات. چِڙن جي وجھڻ جو آواز. خيال — شوق (ت).
- **چانڪارَڻُ:** مصدر. جُونگارڻ — ٽَنوارڻ — ٽنوار ڪرڻ. لات ڪرڻ. آواز ڪرڻ. وَجھڻُ (چِڙن جو).
- **چانگو:** اسم خاص. تعلقي ميرو خان ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **چانگو ج چانگا (ل):** ذ. اُٺُ — چانگهو.
- — **چانگي جو ٽُونڪَ:** اسم خاص. ٿر ۾ ٻورلي جي ڀرسان هڪ ڀِٽ جو نالو.
- **چانگهہَ:** ث. چانگهار — جهونگارَ — ٽنوارَ.
- **چانگهارَ:** ث. چانگار — ٽنوارَ.
- **چانگهارڻُ:** مصدر. چانگارڻ — جهونگارڻ — ٽنوارڻ.
- **چانگهارو ج چانگهارا (ڪ):** ذ. چانگارَ — لات _ آلاپ.
- **چانگهو ج چانگها:** ذ. چانگو — اُٺُ.
- **چانوَرُ ج چانوَرَ:** ذ. [سن. تَنْدُلَرْ] اناج جو هڪ قسم. جواهري (صراف) جو هڪ وَٽُ يا وَزنُ (اَٺ چانورَ = هڪ رتي).
- — **چانور مُچ تي رکڻ:** بي پرواهيءَ سان گهمڻ. لاغرضيائي ڏيکارڻ.
- — **چانوري:** ث. (اسم خاص) تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **چانوَريو ج چانوريا (ل):** ذ. اڇي پيچ وارو (جانور).
- **چانهِہ ج چانهِيُون:** ث. ٻوٽي جو هڪ قسم. چانهہ ٻوٽي جي پَتين. ڪاڙهڻ. کير ۽ کنڊ مان ٺهيل هڪ مشروب. سليماني چانهہ جيڪا بنا کير کنڊ جي. پکيءَ جو هڪ قسم (رنگ نيرو ۽ آسماني. سهڻو پکي سائي رنگ جا آنا لاهي). مهتن جو ڪانگ.
- — **چانهہ داني:** ث. چانهہ جي پاڻي وجهي رکڻ يا چانهہ ڪاڙهڻ جو ٿانءُ.
- **چانهُونْ ج چانهَانْ (ت):** ذ. ٻچو (وارن جو). سُوئر جو هڪ قسم (جنهن جو رنگ اڇو ڪارو ٿئي).
- **چانهِينْ ج چانهِيُونْ:** ث. صفت. ٻڪريءَ جو هڪ قسم (چانهہ پکيءَ جي کنين جي رنگ جهڙو رنگ، قَدَ ۾ ڊگهي، سڱ ڊگها ۽ ڪُنڊا، ٿڻ ڊگها لامن جهڙا، کير جي ڀلي، ڪَنَ ڊگها ۽ ٻُت تي ڏاس گهٽي؛ هن کي اڇي چانهين بہ چون).
- **چانٺَ ج چانٺون (ل):** ث. دروازي جي چوکَٽَ جي هيٺين ڪاٺي.
- — **چانٺَ چُمڻُ:** دروازي تي پيشاني گَسائڻ. نياز نئڙت ۽ احترام جو اظهار ڪرڻ. سجدو ڪرڻ.
- **چانٺلي:** ث. وارن کي ڦٽي ڏيڻ جو هڪ نمونو (جنهن ۾ پيشانيءَ وٽ وارن جو چڳو ٺجي پوي ۽ ميندا ورٽ ۾ ڇڏجن).
- **چانٺرُ (ڪ):** ذ. وڻ جو هڪ قسم.
- **چانٺَرُ ج چانٺَرَ:** ذ. چانورُ. رتيءَ جو اٺون حصو.
- — **چانٺُرو:** ذ. چانورن جو يا چانورن وارو (ث. چانٺُري). اٽي رکڻ لاءِ ٺڪر جو ٿانءُ.
- **چانيسَري:** اسم خاص. تعلقي ڪپري ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **چانيِهَا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **چانيِهو ج چانيِها:** ذ. معدنيات جو هڪ قسم (جو ٻسارڪي وڪر طور ڪم اچي).
- **چاڻَڪ ج چاڻَڪون:** نوڪَ — چِٽَرِ _ ٺَٺولَ. طعنو — مهڻو.
- **چاڻُو ج چاڻَا:** ذ. ڪنهن بہ ڳوهيل شيءِ جو ڳنڍيو. اٽي، مکڻ يا مٽيءَ جو پِنوڙو. ڳوڙهو.
- **چاڻِي ج چاڻِيُون (ت):** ث. چاڻو.
- **چاڙِت:** ث. ويرُ — حَسَدُ — بغض — عَداوت — دُشمني — خصومت — ڪَوُنس. چغلي. گلا.
- — **چاڙتي ج چاڙِتِي:** صفت. عداوتي — دشمن — ويري — بدخواهہ — ڪنٻو — حاسد — چغل. "تنهنجا مُدَّعِي ويا مُڙي، شل چاڙتِي مرندا اُچڙي." (حمل).
- **چاوِڙا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهہ جو نالو.
- **چاوَلُ:** ذ. گاهہ جو هڪ قسم. چانورُ.
- **چاوَڻُ:** مصدر. [سرائڪي] ڪڻڻ — چائڻ.
- **چاهُ:** ذ. [ف] کُوهُ.
- — **چاهِہ بابِل:** ذ. بابِل شهر جو کوهُ (جنهن ۾ هارُوت ۽ مارُوت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪي سزا ملي هئي).

– **چاهِ ذقن، زنخدان:** ذ. ڪاڏيءَ جو ڳهپ.

– **چاهِ نَخشَب:** ذ. نخشب شهر جو اهو کوهُ (جنهن مان عطا بن مقنع جو ناهيل چنڊُ نڪرندو هو).

– **چاهِي:** صفت. کوهه واري (پوک).

– **چاهِي پوک:** ث. اها پوک، جنهن کي کوهه مان پاڻي ملي.

• **چاهَہ:** ث. (سن. چايہ) خواهش. اُڪِيرَ – سڪَ. آرزو – سڌ.

• **چاهِ ج چاهِيون:** ث. باهِ _ چاهي. "چڙهيو ڇڪاسن چاهِ، آڳ برنديءَ آئيا" (شاهہ). "چورِ تہ لڳي چاهَہ، ڪامندن خبر پوي" (شاهہ).

• **چاهہ:** ث. چانهہ. مڇيءَ جو هڪ قسم (ڪ).

• **چاهُہ ج چاهَہ:** ذ. [ف. چاهہ] وڏي ڪَڏَ يا ٻُلهي جنهن ۾ گهٽيون ڪانيون وجهِي مَڇُ ٻارجي. مَڇُ – آڙاهُ. "سا ڪيئن آڳ اُجهامي آتش، جا چاهہ اندر تو چوري وي" (منٺار). خواهش – تمنا – سَڌَ – اِڇا. پيار – محبت – مرضي – ارادو. دلچسپي – شوق. سِڪَ. خوشي، پيار.

• **چاهہ پوڻ:** (چاهہ ۾ پوڻ) ڪنهن ڪم ڪرڻ جو شوق ٿيڻ.

• **چاهڙُ ج چاهڙَ:** ث. رَسيءَ جو وَڪڙ (جو چوپائي جي پيرن ۾ وجهجي).

• **چاهڪُ ج چاهڪَ:** ذ. گاهہ جو هڪ قسم (جنهن کي پيجي تہ ڪير نڪري). سائي گاهَ واري جُوءِ _ چَراگاهہ – تازو قَنل گاهُ. "چاهڪ چري تار تري، آيون مٿي ٻيٽ" (شاهہ).

• **چاهہ ڪَبِيرُ:** اسم خاص. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهہ جو نالو. ڪبير سيال جو کوهہ (جتي جهوڪ جي بزرگ فضل الله شاهہ قلندر چلا ڪڍيا).

• **چاهَڻُ:** مصدر. [پرا. اُڇّاهُ ٿي، سن اُتساهُ. پرا. اڇچاءِ ٿي يا اِڇَايُئي، سن. اِڇَا = خواهش ڪرڻ] ارادو ڪرڻ. پيار ڪرڻ.

• **چاهِي ج چاهِيُون:** ث. ننڍڙو مَڇُ. ٿوري باهہ.

– **چاهِيُون چورڻُ:** باهيون ٻارڻ. ڏنهان دوکائڻ (عشق جا).

• **چاءِ:** ث. چانهہ.

• **چاءِ ج چايُون:** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (چلرن سان، پيٽ ويڪرو، گرميءَ جي موسم ۾ لذتي ٿئي).

• **چاءُ ج چاءَ:** ذ. چاهُ. پيارُ. عشق. "ڇڪيءَ توسين چاءُ، پاسي پر پيئي رڙهي" (شاهہ).

• **چائِٺ:** ث. چاوِتِ _ ويرُ – دُشمني – عداوت – ٻيائِي. حسد – ڪينو – بُغض. دَغا – ڪُپت "چائٺ رکي چت ۾، سنهو ڪَتيو جن" (شاهہ).

• **چائِٺو ج چائِٺا:** ذ. وفات جو چوٿون ڏينهن.

• **چائُرَ:** ذ. گاهہ جو هڪ قسم. لنب گاهہ جو ٻج.

• **چائُڙِي ج چائُڙِيُونْ:** ث. پوليس ٿاڻو – پوليس گهاٽ.

• **چائِڻُ:** مصدر. ڪڍڻ (مٿي) چاڙهڻ.

• **چائُورِي ج چائُورِيُونْ (ٿ):** ث. اها ٻڪري، جنهن جي مُنهن تي ڳاڙها ليڪا هجن.

• **چائُونْ (ت):** ذ. چوُنڊون (سنگن جون).

• **چائُونٺ:** ث. چانٺِ _ دروازي جي چوکٺ جي هيٺين ڪاٺي.

• **چائِيْن (ڪ):** ث. چانهہ (پکي) – چانهہ جي رنگ واري.

• **چَٻَ، چِٻَ:** ث. چَٻِي. ڪُپت. ڦَڏو. اجائي دعويٰ – لالچ.

• **ڇَبرائِي:** ث. ريڙهہ پيڙهہ – ڏانڊلِ.

• **ڇَبڻُ:** مصدر. پاڻ ۾ وڙهڻ – ڏندَ ڏيڻ.

• **ڇَبُوتِرو، ڇَبُوتِڙو:** ذ. ويهڻ لاءِ اوچي جاءِ _ ٿلهو. محصول ڏيڻ جي جاءِ _ ناڪو. ٿاڻو.

– **ڇَبُوتِرائي، ڇَبُوتِڙائِي:** ذ. صفت. چبوتري تي ويهندڙ – چوڪيدار.

• **ڇِبِي ج ڇِبيُونْ (ل):** ث. چَبَ – ڪُپت – گِدي – چَبِي – لاَلچ.

• **ڇبيڙڻُ:** مصدر. چيپاٽڻ – چِٿڻ – چپڻ.

• **ڇَپَ ج ڇَپُونْ:** ث. ڇِپَ – پِيڙَ (ٻن شين جي وچ ۾) – داٻُ – پِڪوڙَ. ڏندن جي چَپَ. پيڙو – زورُ – چاپَ. ڇَپڪو – چاٻو (وات جو). چِڙٻَ. ڏَندِي. تڪليف – سختي. الزام. ڪوڙي دعويٰ – اڙتي – چَبِي. لالچ (ت).

– **ڇَپَ پوڻ:** ڏندَ ڏيڻ. هَٺَ ڇُراند ڪرڻ. چيڙائڻ – ويرُ وجهڻ – دُشمن ٿيڻ.

– **ڇَپَ ڇِٽَ ڪرڻ:** حساب ڪتاب يا ليکي ۾ تنگ ڪرڻ – ليکي ۾ سختي ڪرڻ – ذرو پرزو ليکي ۾ آڻڻ.

– **ڇَپَ ڇَٽَ ڪرڻ:** خوشامد ڪرڻ – ٽَڏيُون مِنيُون ڳالهيون ٻڌائڻ – رِيجهائڻ – پرِيائڻ.

– **ڇَپَ چوجو:** ذ. بُهتان تَراشي – ڪوڙو الزام رکڻ جي حالت.

– **ڇَپَ ڏيڻ:** چِپَ ڏيڻ. تڪليف ڏيڻ. ڏڙڪو ڏيڻ – گهٽو خرچ ڪرائڻ.

– **ڇَبُون ڏيڻ:** ارمان ڪرڻ – حسرت ڪائڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ڇپ ج ڇپُون:** ث. پکيءَ جو هڪ قسم – ڇپري جي مادي. (صفت) بيوقوف – ڇريو – وائڙو – ٻلوان.

• **ڇپُ ج ڇپَ:** ذ. ڳهپ – ڏنگ. ڄڳهه (ٿانءُ ۾). روٽڻ وقت ڇپن جي ٻي ٻولائي.

– **ڇپُ ڪَيَڻُ:** ڳهپ سڌو ڪرڻ. روٽڻ لاءِ ڇپ ڏکائڻ (ٻار جو). ويچارا ڪيڻ.

• **ڇپارا:** ذ. [ڇپارو ج ڇپارا] اڪثر جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ – اهلڻون – ڇپرا – ڇتَرون.

– **ڇپارا ڪَيَڻُ:** اهل ڪرڻ – ڇيڙائڻ لاءِ وات کي ڇپو ڪرڻ – ڇپرا ڏيڻ – ڇهري کي بگاڙڻ.

• **ڇپارُ ج ڇپارُون:** ث. ڇپ ڇپاڙڻ جي حالت – ڇپڙڪو – ڄاڙي هٽڻ جي حالت.

• **ڇپاڙڻُ:** مصدر. [پرا. ڇوّپڻي يا ڇوّ اوپئي. سن. ڇَروُ يا ڇَروُٽُمُ = ڪائڻ] ڏندن سان ڇپڻ – ڇپڻ – ڏندن سان پيهڻُ.

• **ڇپائڻُ:** مصدر. ڇپاڙڻُ – ڏندن سان پيهڻ.

• **ڇپجڻُ:** مصدر. "ڇپڻ" جو فعل مجهول. ڇپاڙجڻ – پيسجڻُ (ڏندن ۾).

• **ڇپرا:** ذ. هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. ويچارا – اهل. ثقلُ S.

– **ڇپرا ڪَيَڻُ:** اهلڻون ڪيڻ – ويچارا ڪيڻ.

• **ڇپرو ج ڇپرا:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم (وڏين اکين وارو ويران جاين ۾ رهندڙ. نياڻو تصور ڪيو وڃي ٿو). اَلو. ث. ڇپ. ڇپري ج ڇپُون. ڇپريُون.

• **ڇپڙُ (ل):** ذ. صفت. ڇپڙهو – ڇيڙهالو. ڄاڀوڙن – ڪائڻ ۾ گهٽا ڄاڀا ڏياريندڙ – ربڙي.

– **ڇپڙُ ڇپڙُ:** ذ. ڪاڏي وقت وات مان نڪرندڙ آواز – ڇپڪو.

• **ڇپڙاٽو:** ذ. ڄاڙڻ جو آواز – ڇپ ڇپ. ناشتو – نيرن – ٿورو کاڌو.

• **ڇپڙتو ج ڇپڙتا (ل):** دڙڪو – ڇڙ ٻ.

• **ڇپڙڪو ج ڇپڙڪا:** ذ. ڄاڀو – ڪائڻ جو آواز.

– **ڇپڙڪا ڏيڻ:** ڄاڀا ڏيڻ – وات ڇپو ڪرڻ.

• **ڇپڙڻُ:** مصدر. ڇپاڙڻ – ڇپڻ – ڏندن جي وچ ۾ پيهڻُ.

• **ڇپڙي ج ڇپڙيُ (ث):** کڄيءَ مان نڪرندڙ ڦروارو گوشو.

– **ڇپڙي ڄاڙهڻ:** دڙڪو ڏيڻ. ڦري وٺڻ – ٺڳڻ – فريب ڪرڻ – ڏوکو ڏيڻ.

• **ڇپڙي:** ث. جُوئر جو هڪ قسم.

• **ڇپڪو ج ڇپڪا:** ذ. ڇپاڙڻ جو آواز. ماني ڪائڻ جو آواز.

– **ڇپڪي تي بندوق هٽڻ:** ڏکا هٽڻ – اوٽ تي ڳالهائڻ – ڪوڙو يا غلط نشان ڇٽڻ – بيوقوفي جو ڪم ڪرڻ.

• **ڇُپڪي ج ڇُپڪيُون (ڪ):** ث. ڇونگ. ڇُونگ. ڇهنڊڙي. ڇُنگي – ڇُونگڙ – آڱرين جو مُهتو.

• **ڇپلُ ج ڇپلَ:** ذ. صفت. بيوقوف – ڇسو – ٻاڳل.

• **ڇپڻُ:** مصدر. (پرا ڇوّڻُ ءِ. سن. ڇَروُٽيبيه) ڄاڙڻ – ڪائڻ.

– **ڇپي ڇپي ڳالهائڻ:** سوچي سمجهي ڳالهائڻ. صاف ڳالهائڻ. کليو ڳالهائڻ. پڪائيءَ سان گفتگو ڪرڻ.

– **ڇپي ڇڏڻ:** دٻائڻ – ديٻارڻ – هيڻان ڪرڻ – همت گهٽائي ڇڏڻ – مهميز ڏيئي ڇڏڻ.

– **ڇپيَلُ:** صفت. ڇپاڙيل – ڪاڏل – هيسايلُ – دٻايلُ.

• **ڇپٽو ج ڇپٽا (ڪ):** ذ. مُوڙو (ڪوهستاني رسم موجب گهوٽ کي پريل ڳوٿريءَ ۾ ڪشمش. بادام. ڏونگهيون ۽ ڏاک وغيره ڄپارڻ يعني ڪائڻ لاءِ ڏنل).

• **ڇپو ج ڇپا (ت):** ذ. ڄاٻو.

• **ڇپو ج ڇپا:** ذ. صفت. ڏنگو – ڦڏو – مُڙيل – وَريل – ڦريل – ٽيڏو – ٻي ڏولو – ڳهپ وارو.

– **ڇپو ٻوٽ ڪرڻ:** ناراضپو ظاهر ڪرڻ – ڪاوڙ ڏيکارڻ.

• **ڇپي ج ڇپيُون:** ث. ڇپي. ٺڳي – فريب – آڙي – ڦڏو.

• **ڇپي ٿري:** ث. جوئر جو هڪ قسم (جنهن جو ڪانو مٿو ۽ سنگ ڇٽرو ٿئي).

• **ڇپ. ڇپ:** ظرف ڪنهن شيءِ جو پاڻيءَ ۾ زور سان ڪرڻ جو آواز – ڏو. سڌو – ٺڪ.

– **ڇپ اندر:** ظرف. ڏو اندر (پاڻيءَ ۾).

– **ڇپ پوڻ:** ضد پوڻ – سخت مخالفت ٿيڻ.

– **ڇپ ڇپ:** ظرف. تلوار جي وارو وار – ٺهڪ ٺهڪان.

– **ڇپ ڪرڻ:** ڏو اندر ڪرڻ. ڇيڪو ڪرڻ. ٺهڪو ڪرڻ.

• **ڇُپ. ڇُپ:** ث. [سن. ڪُشُپُ] ڇُپڻ جي حالت – ڇيڪو.

– **ڇُپ ڇُپ:** ث. ڪنهن شيءِ جي بار بار ڇُپڻ جي ڪيفيت – ڇيڪار (سُين وغيره جي) – ڪنهن شيءِ جو بار بار لڳڻ (اکين وغيره ۾).

• **ڇُپائڻ:** مصدر. نوڪدار شيءِ جسم ۾ هٽڻ – ٺنبڻ.

• **ڇُپيتو ج ڇُپيتا (ت):** ذ. ڏهو – ڇُڊو.

• **ڇپيَرُ:** ذ. صفت. گهٽو ڪائيندڙ.

• **ڇپيڙُ. ڇپيڙُ ج ڇپيڙَ:** ذ. هڪ وَل جو ڦر – متيرو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **چيڙُ چِٽُ**: ذ. صفت. تمام موڳو — موڳو مَنُر.
• **چيڙُ هانيڻُ**: اسم خاص. تعلقي ڪنڊياري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **چيڙِتو (ت)**: ذ. جهيڙو. گوڙ — فساد.
— **چيڙتو وجهڻ**: گوڙ ڪرڻ. ٽپا ڏيڻ.
• **چيڙَڪُ، چيڙَڪُ**: ذ. چَپُ — چَيڪو — پاڻيءَ ۾ زور سان ڪِرڻ جو آواز.
• **چيڙيالُ (ٿ)**: ث. ول جو هڪ قسم.
• **چُيڪارُ ج چُيڪارَ**: ذ. چُپ چُپ جي حالت. ڪنهن نوڪدار شيءِ جي ذري ذري بدن ۾ لڳڻ جي حالت. انتظار — اتڪل — هُرڪر.
• **چَيڪو ج چَيڪا**: ظرف. چَپُ — ڏو — پاڻيءَ ۾ زور سان ڪنهن شيءِ جي ڪِرڻ جو آواز.
• **چُيڪو ج چُيڪا**: ذ. چُيڪارُ — بار بار اثر معلوم ٿيڻ جي حالت. ذري ذري لڳڻ يا محسوس ٿيڻ جي حالت.
— **چُيڪو ڪرڻ**: چُبي وڃڻ. ايذاءُ پهچائڻ. بار بار محسوس ٿيڻ.
• **چُبَڻُ**: مصدر. ڪا نوڪدار شيءِ ڪُپڻ. جسم ۾ اوچتو لڳڻ (چُهنبِياري شيءِ). ڳَپَڻُ. چُيڪار ڪرڻ.
• **چُبِي پوڻ**: ڪُبي وڃڻ. قابو ٿي وڃڻ. اوچتو ڦاسي وڃڻ.
— **چَبو ج چَبا (ل)**: ذ. وَجهُ — بهانو — مسخري.
• **چِيُوٽَ**: ث. پِيڙَ — چِپَ — رَهَڙَ.
• **چِيُوٽَڻُ**: مصدر. چِپياٽڻ — چِپڻ — پيچائڻ — اشڪنجي ۾ پِيڙڻS.
• **چَبُوترو ج چَبُوترا**: ذ. چَبوترو — پونگي — تمام سوڙهي جاءِ.
• **چَبِي**: ث. ڪُپَتِ ـ تَڳِي — اجائي دعويٰ — لالچ — ڦَڏو.
• **چَبِيٽَ (ت)**: ث. مارَ — سزا — سيڪت. بَديءَ جو بدلو.
• **چِتُ ج چِتَ**: ذ. (سن. چِتَ) سمجهه — فهم — عقل. ذهن — چيتو — دماغ — بُڌِ. خيال — ڌيان — توجه. ويچار. دل — من. نيت — ارادو.
— **چِت چورُ**: ذ. صفت. دل چورائيندڙ — من موهيندڙ. معشوق — دلبر.
— **چِت ڪٽڻ**: دِل ڪٽڻ — ارواح ڪٽڻ — ڌيان مِٽائڻ — دِل جو تعلق ٽوڙڻ.
— **چِت لائڻ**: دل لائڻ — خيال ڪرڻ — توجهه ڏيڻ — ڌيان ڏيڻ.
— **چِت وَرڻ**: دل وَرڻ — خواهش ڪرڻ مرضي يا رايو ٿيڻ.
• **چُتِ**: ث. ڳُسُي مَقعَد.
— **چُت ڪُتَ**: ث. ويهَڻ جيترو زمين جو ٽُڪرو.
• **چِتا ج چِتائُون**: ث. مُردي کي ساڙڻ لاءِ ڪاٺين جو ڍيرُ. ڏاگهَ.
• **چِتارُ ج چِتارَ**: ذ. چِتاءُ — تاڪيد — خبر — سُڌ.
• **چِتارڻُ**: مصدر. [پرا. چِتاوئِي يا چِتاوِيئِي سن. چِتَ + آپيتِي] چِتائڻ — ڌيان ڇڪائڻ — چِتاءُ ڏيڻ — خبردار ڪرڻ.
• **چِتالُ (ڪ)**: ذ. صفت. چِتايَلُ. پسند ڪيل. وڻندڙ — ٺاهوڪو — سهڻو.
• **چِتاوِڻي**: ث. چِتاءُ — تاڪيد — نوٽيس (Notice).
• **چِتائِڻُ**: مصدر. [پرا. چِتاوئِي يا چِتاوِيئِي سن. چِت + آپيتِي] چِتائي نِهارڻ — جاچي ڏسڻ. ڏسڻ — جاچڻ — تَڪڻ. غور سان ڏسڻ. هڪ ٽِڪ نِهارڻ. اطلاع ڪرڻ. خبر ڏيڻ. ڄاڻ ڪرڻ. هوشيار ڪرڻ. خبردار ڪرڻ. اعلان ڪرڻ. اڳواٽ ٻڌائڻ. اشارو ڪرڻ. ڄتائڻ — ٻڌائڻ.
— **چِتاءُ ج چِتاءَ**: ذ. خبر — سُڌ. اطلاع — ڄاڻ.
— **چِتاءُ ڏيڻ ڪرڻ**: اطلاع ڪرڻ — سُڌ ڏيڻ — تاڪيد ڪرڻ.
• **چَتايا (ڪ)**: اسم خاص. ڪوهستان ۾ هڪ ذات جو نالو.
• **چَترُ ج چَترَ (ته ل)**: ذ. صفت. چتين وارو.
• **چَتُرَ (ت)**: ث. چَترائِي — چالاڪِي. چَٽَ — داڙر.
• **چَترُ ج چَترَ**: ذ. صفت. [سن. چَتُرُ = چالاڪ] سياڻو — ڏاهو — ماهر — سمجهو — هوشيار. حرفتي — چست — ڪاريگر — اُستاد. مَڪارُ.
• **چَترائُو**: صفت. چترائي جو — سياڻپ جو.
— **چَترائِي**: ث. چالاڪِي — هوشياري. اتڪل بازي. ناز نخرو. ڪَينچَل. چِلولائِي — حرفت — ڏاهپ — سياڻپ — ڦُڙتائِي.
— **چَترباز**: ذ. صفت. هوشيار — چالاڪ.
— **چَتور زبان**: ذ. صفت. ڳالهائڻو — چالاڪ — ڳالهائڻ جو هوشيار — فَصِيحُ.
— **چِتَرڪار**: ذ. صفت. مُورتُون ٺاهيندڙ — مُصَوِرُ.
• **چَترائڻ**: مصدر. مِٺيون مٺيون ڳالهيون ٻڌائي ڦاسائڻ. برغلائڻ. ريهڻ — ريبڻ — هِرڪائڻ. وندرائڻ. گُمراهه ڪرڻ.
• **چِتَرڪُ**: ذ. پَسارڪي وَکَر جو هڪ قسم.
• **چِتَرڻُ (ٿ)**: مصدر. چِٽڻ — نَقش ڪڍڻ — تصوير ڪڍڻ.
• **چُترُ ج چُترَ**: ذ. ٻَدڙ — ٻَدَڻُ. (صفت) چُتُو.
• **چَتو ج چَتا**: ذ. وڏي چَتِي.
• **چِتو**: صفت. ڦِڪو — بي مَزه ـ بي ذائقہ — بي سواد. "موکي سندي مَٽ ۾، ڪَئين سُٺا سَپَ، چِتا جَنين چَپَ، سي سورهه سرها سُرڪ تي".
• **چُتُو ج چُتَو**: ذ. صفت. مفعول چُتَ هٽائيندڙ.
• **چَتورَڻُ (ل)**: مصدر. ڏُتارڻ — ريبڻ — مِنيُون مِنيُون

ڳالهيون ڪرڻ.

- **چٽُونْ ج چَٽُون:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم – طوطو – مِٺو.
- **چُٽُونْ ج چُٽُونْ:** ذ. صفت. چُٽو.
- **چِٽَوڻُ:** مصدر. [پرا. چِتّاوَئِي. سن چِتَ. خيال ڪرڻ] سوچڻ – ويچار ڪرڻ – غور ڪرڻ – گَر ڪرڻ. آراڌڻ – ڌيان ڪرڻ.
- **چِٽُولِي (ٽ):** ٿ. شادي غميءَ جي موقعي تي ڪنهن دوست جي گهر موڪليل ڪجهه شيءِ.
- **چِٽِي ج چِٽِيُونْ:** ٿ. ڪپڙي جو ٽُڪر – اڳڙي – پيوَندُ. مٽي ۾ ڪوڙيل وارن جو چورس ٽُڪر. ڦاٽل جُتِي وغيره کي ڳنڍڻ لاءِ چمڙي جي ٽُڪري. وڻ جي ٿُڙَ ۾ کهاڙي وغيره سان ڪيل ڪَپُ. گدري، ڇانهين وغيره کي ڏسڻ لاءِ ڪپيل ٽُڪري.

– **چِٽِي ڏيڻ، ڪيڻ:** نقصان رسائڻ. ڏتاري ڏَڪ ڪيڻ. وڻ کي ڪَپُ ڏيڻ. ڪنهن ميوي مان سواد چَکڻ لاءِ ٽُڪر ڪپڻ.
– **چِٽِي لَهرائڻ:** نقصان پرائڻ – ڏَڪ کائڻ.
– **چِٽِي مِلائڻ:** ڏَڪ ٻَڌائڻ. ڌوکو ڏيڻ – ٺڳي ڪرڻ.
– **چِٽِي وَٺائڻُ:** تارونءَ جا وارَ ڪُوڙائڻ.
– **چِٽِي هَڻَڻُ:** ڪپڙي وغيره کي ٽُڪري ڳنڍڻ – پيوندُ ڳنڍڻ. ڦاٽل جُتِيءَ کي چمڙي ٽُڪري هڻڻ. نقصان ڏيڻ. ڏَڪ ڪيڻ – وڻ ۾ ڪَپُ وجهڻ.

- **چِٽِينگُ (ٽ):** ذ. صفت. چالاڪ لُچو. ٺَڳُ.
- **چِٽَّ:** ٿ. چِلَهہ – چِپَ. ٺَپَ. مارَ – سَزا.

– **چِٽ ڏيڻ:** چِلَهہَ ڏيڻ. ڏاڍي مارَ ڏيڻ. چِپَ ڏيڻ.

- **چِٽارَڻُ:** چِٽڻ – چِپڻ. چِپياٽڻ.
- **چَٽَرَ ج چَٽَرُونْ:** ٿ. ٺوڪَ – ٺٺول. چرچو. ڪِلَ – مَسخري.

– **چَٽَرائِتو:** ذ. صفت. ڪِلَ جهڙو. ٺوڪَ جهڙو. بيهودو.
– **چَٽرو:** ذ. صفت. چرچائي – مَسخرو – چَٽرون ڪندڙ.

- **چِٽِرَڻ:** مصدر. چِٽِرڻ – چِٽَرَ لاهڻ. ڪَلُون لاهڻ. ڪَپڻ – چِچِرڻ. ڏَڪُ هڻڻ.
- **چِٽَرُ ج چِٽَرَ:** ذ. ڪنهن سخت شيءِ (پٿر وغيره) جي مٿئين حصي جو ٽُڪرو. چوڏو – چِلڪو – مٿيون تَهُ.

– **چِٽَرَ لَهَڻُ:** ڪَلون لهڻ – چوڏا لهڻ – نقصان پهچي وڃڻ.

- **چِٽِرڻُ:** مصدر. چِٽَڻُ. ڏسو "چِٽَڻُ".
- **چِٽَڻُ:** مصدر. (سن. چِيْرڻ) چِلَهڻ – ڪُٽڻ – چِبڻ – چِپارڻ – چِپياٽڻ – چِٽِرَڻ.
- **چَٽَ ج چَٽُون:** ٿ. (سن. چَٽُ) "چَٽَڻُ" جي حالت. لَڪَ (زبان سان).

ڌتارَ – ڌُت – ريبُ – لَبُ؛ چَسُ – لَذّت. پيار. لالچ. ڳِلٽو – خوشامد. پِرِٽ. لَغارَ (رنگ جي). مَکُ (تيل وغيره جو). چَهَرَ (ڪاڏي سان). فريب – دولاب.

– **چَٽَ ٻَڌَڻُ:** ڌاڌر ڏيڻ. خوشامد ڪرڻ. ڌتو ڏيڻ. ڳِلٽو ٻَڌڻ. راضي ڪرڻ – مٿي تان هٿڙو گهُمائڻ.
– **چَٽَ چَٽائِڻُ (ڪ):** لالچ ڏيکارڻ – رُشوت ڏيڻ – لالچ ڏيڻ. لالچائڻ.
– **چَٽَ چُمي، چَٽَ چُمَ:** ٿ. چُمي پاکر. ظاهري پيار – خوشامد برآمد – چاپلوُسِي.
– **چَٽَ ڏيڻ:** چَٽَ ٻَڌڻ. لَغار ڏيڻ (صابڻ، رنگ، سٽپ وغيره جي). سَڪٽو دِ لاسو ڏيڻ.

- **چَٽُ:** صفت. [سن. چَٽْ = تباهہ ڪرڻ] برباد – نابُود – ناس – تباهہ – فَنا – ختم – رَدي. ڦِٽَل – ڏِٺَلُ.

– **چٽ ڪاٽي هجڻ:** بلڪل نڪمو هجڻ – بِنهہ بيڪار هجڻ.
– **چَٽ گَندي ۾ هئڻ:** تمام خراب حالت ۾ هئڻ – صفا بيڪار هئڻ.
– **چَٽُ ڪَرڻ:** ناس ڪرڻ – برباد ڪرڻ. ختم ڪرڻ. هضم ڪرڻ. پُورو ڪرڻ.

- **چِتَ چِٽر:** ٿ. (سن. چِتْرَ) نقْشُ – گُلڪاري. مُصَوَّري. رنگارنگي نشان. مختلف رنگن جو خاڪو. ٻَڌي مهيني ۾ ڪيري پَچڻ جا ڏينهن – جو سڄو مهينو ءِ اسُوءَ جا پهريان ڏَهَ ڏينهن (اهي چِتَ جا ڏينهن. انَ پڇي، گهٽي گرمي ٿئي) "چِتَ نہ ڪنهن جي مِتَ" يعني جيڪو تيز گرميءَ جي زَدْ ۾ آيو سو ويو).
- **چِٽُوڻ چار:** ١. ڏَرپ جي. ٢. ڪانهن جي. ٣. سنهڙي سَر جي. ۴. سچي سَرجي (تکي ۾ تکي چِتَ) سخت گرم ڏينهن.

– **چِٽرَ چِٽَڻ:** گُلڪاري ڪيڻ. گِلا غيبت ڪرڻ.

- **چِتُ، چِترُ ج چِتَ، چِٽرَ:** ذ. (سن. چِتْرَ) مُورَت – تصوير. نقش. رنگا رنگي نشان. مختلف رنگن جو خاڪو. گُل وغيره جي تصوير. گُلڪاري – مُصَوَّرِي. رنگ. داغُ. ڦِٽُ. گرم ڏينهن.

– **چِٽسالِي ج چِٽسالِيُون:** ٿ. چِٽن گُلن وغيره ڪيڻ جو ڪم. گلڪاري (ڪاٺ وغيره تي) – نَقّاشِي.
– **چِٽَڪُ:** ذ. صفت. چِتَ وارو. دوا طور ڪم ايندڙ هڪ قسم جي ٻوٽي جون ڪاٺيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ڇٽڪمرو:** ذ. اڇن ۽ ڪارن ڇٽن وارو — ڇٽن نڪتل. گهڻن رنگن وارو. ابلق (گهوڙو).

• **ڇٽ ج ڇٽون:** ث. ڊيان ۾ رکيل جاءِ تي پورو ڏڪ. ڪپو (وڻ ۾) — ڪپ (ڪ). ٽڪ (ڪ). ڏسو "ڇٽڻ".

— **ڇٽ ڇٽڻ (ڪ):** نشان ۾ پورو ڏڪ هڻڻ.

• **ڇٽ ج ڇٽ (ٿ):** صفت. بدمعاش — لُچو.

• **ڇٽا:** ذ. سخت گرميءَ جا ڏينهن (جن ۾ پوک پڄندي آهي). چنڊ جي جوڌهين نڪت جو نالو.

• **ڇٽاپيٽي ج ڇٽاپيٽيون:** ث. مقابلو. بحث مباحثو. رڳڙو — تڪرار — معاملو. شرط — هوڏ.

• **ڇٽاري:** ث. بلا جو هڪ قسم.

• **ڇٽالو ج ڇٽالا (ل):** ذ. (سن. ڇٽر = ڇٽو + "آلو" پڇاڙي) ڇٽي يا صاف روشني. سهائي — چانڊوڪي.

• **ڇٽائڻ:** مصدر. "ڇٽڻ" مان متعدي بالواسط — نقش ڪڍائڻ.

— **ڇٽائي:** ث. ڇٽائڻ جو اُجورو.

• **ڇٽائڻ:** مصدر. "ڇٽڻ" مان متعدي بالواسط. نشان هٽائڻ. جهٽائڻ — اُڇلي ڏيڻ. ڏسو "ڇٽڻ".

• **ڇٽرالو:** اسم خاص. ڪڇ ۾ جبل جو نالو — ماڳ جو نالو.

• **ڇٽپ (ڪ):** ث. نشان بازيءَ جو ڪم.

• **ڇٽ پٽ:** ظرف. جهٽ پٽ ــ جلدي — فوري — فوراً.

• **ڇٽجڻ:** مصدر. "ڇٽڻ" مان فعل مجهول. نقش ٿيڻ. ڇٽ ٿيڻ.

• **ڇٽ ڇٽ ڪرڻ:** لڪ لڪ ڪرڻ (ڪتي وانگر) — لَڪڻ — ڇٽڻ.

• **ڇٽر ج ڇٽر:** ذ. صفت. ڇٽ ڀڏنڊڙ. ڏتاريندڙ — مني زبان وارو. چاپلوسي. لباسي — ٺڳ. ڇٽو ڪندڙ — ڇسڪو ڪندڙ.

• **ڇٽر ج ڇٽر:** ذ. صفت. اهو جانور (گهوڙو گڏهه وغيره) جنهن کي پٺيءَ جي ڪنڌي يا ڍاڪڻ تي بارگيريءَ سبب ڦٽ هجن — ڇٽي پيل (وهٽ).

• **ڇٽرو ج ڇٽرا:** ذ. ڇٽي جو اسم تصغير — ننڍڙو داغ. ڇٽ.

• **ڇٽڪات ج ڇٽڪاٽ:** ذ. ڏڪ جو وڏو آواز.

• **ڇٽڪار (ٿ):** ث. لغار (رنگ وغيره جي) — مڪ (سٽپ جو). اثر (گرميءَ يا دوا جو).

• **ڇٽڪارو:** ذ. ڪنهن بہ شيءِ کي اُڀرو. ڪپڙ يا چيرڻ جو آواز. ڇٽڪار — ٿورو ٿورو اثر.

• **ڇٽڪارو:** ذ. ٽُڪو — ڇهڪ.

• **ڇٽڪو ج ڇٽڪا:** ذ. چمڪات — تجلو — جهلڪو. ڇهبڪ جو هلڪو ڏڪ. ايذاءِ وارو ڏڪ ڪنهن اوزار جو روهيءَ تي ڪهڪو. لغار (رنگ جي). ڏنگ — زخم. مزو — لذت. سواد. چشڪو.

• **ڇٽڪو ج ڇٽڪا:** ذ. ٽڪرو. ذرو "ڇنڊن جو ڇٽڪو ٿي ڇڱو". علاج — نشان — داغ. تجلو. لذت. مزو "ڇٽن ڏينهن جو ڇٽڪو."

• **ڇٽڪي ج ڇٽڪيون:** ث. ڇپني (ڪنهن شيءِ جي) — ٿورو ذرو. ڪاغذ جو ٽڪرو — پرزو. ڦتيل.

— **ڇٽڪي ڪرڻ:** دوکو ڏيڻ — تعدي ڪرڻ. ڏاڍ ڪرڻ — زبردستي ڪرڻ. ٺڳي ڪرڻ.

— **ڇٽڪيون ڪرڻ:** خراب هلت هلڻ. ظلم ڪرڻ. ٺڳيون ڪرڻ — تعديون ڪرڻ.

• **ڇٽڻ:** مصدر. زبان سان مهٽڻ. لَڪڻ. تکي اوزار سان وڻ ۾ گهيا ڪرڻ (ڪ).

• **ڇٽڻ:** مصدر. [سن. ڇٽر = تصوير. نقش نگار] ڇٽ ڪڍڻ — نقش ڪڍڻ — گلڪاري ڪرڻ. مختلف رنگن ۾ ڇٽ ڪڍڻ. نشان ڇٽڻ — چست ڪرڻ — نشاني بازي ڪرڻ.

— **ڇٽڻي:** ڇٽن ڪڍڻ جو ڪم — ڇٽسالي. اهو اوزار جنهن سان ٿانون وغيره تي ڇٽ ڪڍجن (ٿ).

— **ڇٽيو ڏکيو:** صفت. ڇٽن نڪتل. سينگاريل.

— **ڇٽيو واڱڻ هڻڻ:** رڳو شڪل جو سهڻو هُئڻ.

• **ڇٽڻ:** مصدر. (سن. چوٽن) نشان تي پورو هڻڻ — نشانو هڻڻ — پوري جاءِ تي ڏڪ. لڳائڻ.

• **ڇٽڻي ج ڇٽڻيون:** ث. ڏاڻا، مرچ، ڦودنو وغيره ڪٽي ناهيل ڇهڙ — لذيذ چهري شيءِ.

— **ڇٽڻي ڪرڻ:** ڪهوڙڻ — ڇٽڻ. هضم ڪرڻ — ڪائي ڪپائي ڇڏڻ.

• **ڇٽڻي وارو (ڪ):** مڇيءَ جو هڪ قسم (چلڙن سان، پٺيءَ تي بہ پڪ ۽ هڪ پڪ پيٽ تي جو رات جو روشن ٿئي).

• **ڇٽو ج ڇٽا:** ذ. چشڪو — مناڻ ڪائڻ جي عادت. فضول ڪاڌو. فضول خرچ. پرماڻ ۾ ويڙهيل سڙهه جي مٿان ٻڌل نوڙ (ڪ). هڪبئي مٿان رکيل سرن جو ڍڳ. آلن ڪپڙن جو ڍڳ (ٿ). شيهي پيل وڏي ڪوڏي.

— **ڇٽائي ج ڇٽائي:** ذ. صفت. ڇٽو ڪندڙ. فضول خرچ — اسراف ڪندڙ.

— **ڇٽو ڪرڻ:** بازاري شين تي چاهه رکڻ — فضول خرچ ڪرڻ.

• **ڇٽو ج ڇٽو:** ذ. ڇٽيندڙ. ڇٽو ڪندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چِٽو ج چِٽا:** ذ. (سن. چِتر) نشان – داغ – ڏبو. ڪوڙهه جي مرض جو چِٽو، ڇُٽو (وهٽ ڪي) – ڦٽُ. چيتو – شينهن. ڪپڙن جي ڦڙُ رُيٺي جو سڪو. مڇيءَ جو هڪ قسم (رنگ خاڪي، اڇا چِٽا ۽ قد ۾ چار پنج فوٽ) – آبي پکيءَ جو هڪ قسم (ت). سخت گرم ڏينهن – بدي ۾ ڪيري پڇڻ جا ڏينهن. (صفت) اڇو –سفيد. صاف. روشن. ظاهر – پڌرو.

— **چِٽو ڳالهائڻ:** کلي بيان ڪرڻ – اهو بيان جيڪو سولائيءَ سان سمجهه ۾ اچي وڃي.

— **چِٽائي:** ث. اڇائي. صفائي. روشنائي. پڌرائي.

— **چِٽائي ڪرڻ:** صفائي ڪرڻ (ڳالهه جي). پڌرائي ڪرڻ (فيصلي جي).

• **ڇُٽو ج ڇُٽا:** ذ. گهوڙي يا ڳڏهه جي پٺيءَ يا ڍاڪن جو زخم. ڇُٽل ڦٽ جو نشانُ. داغُ. (صفت) بدچال – خراب (ت). "اڇي ڪپڙي تي رَت جو ڇُٽو" – "بدناميءَ جو ڇُٽو" وغيره.

• **چِٽوري:** اسم خاص. تعلقي هالا ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **ڇِتوڙ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ڇَتوڙ ج ڇَتوڙ:** ذ. ڇَتوڙو.

• **ڇَتوڙو ج ڇَتوڙا:** ذ. ڇَماٽ – ٿَڦڙ. ڪن مروٽ – گوشمالي – هٿ جي سزا.

— **ڇتوڙا ڇڪائڻ:** چماٽون هڻڻ. سزا ڏيڻ – ايذاء واري سيڪت ڏيڻ.

• **ڇَتوڙو ج ڇَتوڙا:** ذ. آبي پکيءَ جو هڪ قسم.

• **ڇَتوڙي:** اسم خاص. تعلقي ميرپور خاص ۾ هڪ ديهه جو نالو. ميرپور خاص جي ميرن جو مشهور مقام.

• **ڇَتوڪُ ج ڇَتوڪ (ڪ):** ذ. وڻ يا جاءِ مان مينهَن جو ٽميل ڦڙو – ڇُٽاڪو (ڇٽانڪو).

• **ڇُٽوڪُ ج ڇُٽوڪ (ڪ):** ذ. صفت. نشان ڇُٽڻ جو هوشيار – چيتو.

• **ڇَٽولي ڇَٽڻو:** ذ. باز پکيءَ جو هڪ قسم (شڪري جي ذات. اکيون ڪاريون ۽ هن جي ماديءَ کي "ترمجي" ڇٽبو آهي).

• **چَٽي ج چَٽيون:** ث. ڏَنڊُ – تاوَنُ – تاوانُ – جُرمانو. نقصان – گهاٽو – ڇيهو – ٽوٽو – مصيبت – آفت.

— **چَٽي پرڻ:** نقصان پرڻ – تاوانُ پرڻ – بنا ڪنهن خطا يا غلطيءَ جي ڏنڊ پري ڏيڻ.

— **چَٽي ڇُوڙ ڪرڻ:** فضول پئسا وڃائي ڇڏڻ. نقصان جهڙا ڪم ڪرڻ – خرچي ڪپائي صفايو ڪري ڇڏڻ.

— **چَٽي ڇُوڙي:** ث. گهاٽو نقصان. اجايو ٽوٽو.

— **چَٽي وٺڻ:** تاوان پرائڻ. عيوضو وٺڻ.

• **چِٽِيُ ج چِٽِيُون:** ث. چمڙيءَ جي هڪ بيماري (جنهن ۾ کَلَ اڇي ٿي ويندي آهي). صفت. اڇي. صفا. پڌري – صاف – روشن.

• **چِٽياڻي:** اسم خاص. تعلقي ميرپورخاص ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چِٽيل:** صفت. نقش ٿيل. چِٽو ڪيل. رڱيل. چانيل. داغ داغ ڪيل.

• **ڇَٽيهو:** اسم خاص. ڳاهه جو هڪ قسم (ننڍڙو هٽ جيڏو).

• **ڇَٽ ج ڇَٽيون:** ث. اهو نڪر جو ٿانءُ. جنهن ۾ ڪُتي کي پاڻي پيارجي.

• **ڇَٽُ ج ڇَٽَ:** ذ. صفت. بلڪل پوڙهو ماڻهو يا جانور.

• **ڇَٽاري:** ث. بلا جو هڪ قسم.

• **ڇَٽي ڇَٽي:** ث. بازارن جو لفظ. باز جي وٺ.

• **چِلو ج چِلا:** ذ. فهرست يادداشت (خريد ڪيل سامان جي) – بلُ. خط. ڪاغذ – سَنَد – دستاويزُ.

• **چِٺي ج چِٺيُون:** ث. خط پرزو – ڪاغذ. سَنَد. قسمت – نصيب.

— **چِٺياڻو:** ذ. چِٺي پهچائڻ جو معاوضو – خط تي هنيل ٽڪلين جو خرچ. قاصداڻو.

— **چِٺي ڇِپائي ج چِٺيون ڇِپائيون:** ث. خَطُ پَتُ. نياپونڙو. سارَسنڀال. سنيهو – پيغام.

— **چِٺي واچڻ:** خط پڙهڻ. احوال معلوم ڪرڻ – حال پروڙڻ.

— **چِٺي واچڻ ئي نه ڏيڻ:** ڏاڍي تڪڙ ڪرڻ – ڪجهه به نه ٻڌڻ – ڪوبه غور نه ڪرڻ.

• **ڇَپُ:** صفت. [ف] کابو "راست" جو ضد.

— **ڇَپُ راست:** صفت. [ف. راست = سجو – ساڄو] کابو ساڄو. (ذ) قدم ملائي هلڻ جو حڪم (جنهن موجب پهرين کابو ۽ پوءِ ساڄو پير کڻجي) – کبو سڄو.

• **ڇَپ:** ث. وير – عداوت – دشمني. لالچ (ت).

— **ڇَپ پوڻ:** بنا سبب دشمني رکڻ. بنا سبب وڙهڻ. تون چا تون چا ڪرڻ. ڏَنڊ ڏيڻ. "مستن کي ڪين مار پو نه ڇرين جي ڇپ".

• **ڇَپُ ج ڇَپَ:** ذ. وات جو هيٺيون يا مٿيون ماس وارو ڪنارو – لَبُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— ڇَپَ تي وِڇُون هجڻ (ت): دوست مان دشمن ٿيڻ.
— ڇَپَ ڇَتِڻُ: سَڌَرُون ڪرڻ — سڪڻُ.
— ڇَپَ ڇَپَ تي ڇاڙهڻ: ٻوٽ سُڃائي ويهڻ. رُسڻ — ڪاوڙجڻ.
— ڇَپَ چورڻ: ڪجهه ڳالهائڻ. وات هلائڻ.
— ڇَپَ ٻُولا ڪرڻ: ٻوٽ سُڃائڻ — ڪاوڙ يا رُسامي سبب ڇَپَ لڙڪائڻ.
— ڇَپرُ ج ڇَپرَ: ذ. صفت. وڏن يا ٿلهن چپن وارو — ڇَپو.
— ڇَپَ سڃائڻ: ٻوٽ سڃائڻ — ڪاوڙجڻ.
— ڇَپَ ڪَڍَڻ: روئڻ. ناراضگي ڏيکارڻ — روئڻ شروع ڪرڻ.
— ڇَپَن ٿُولي ٻُولو: ذ. صفت. ٿُلهن چپن وارو. ڇَپَن سُوٿل. ڇَپو.
— ڇَپَن کي ڇُنو لائڻ: ڇُپ ڪري ويهڻ — ماٺ ۾ رهڻ.
— ڇَپُو ج ڇَپُو: ذ. صفت. وڏن چپن وارو — ڇَپرُ.
— ڇَپَ وَڏِيلُ: ذ. صفت. بي شرم — بي حياءُ — اَٽاسو.
— ڇپَ: ث. داٻُ — چلـهه — چِٽَ — ڪُٽَ — مار — سختي.
— ڇپ ڏيڻ: چپڻ — چلـهڻ — داٻ ڏيڻ — چپاڻڻ — تڪليف ڏيڻ — ايذاءُ رسائڻ.
• ڇُپ: ث. ماٺ سانت — خاموشي.
— ڇُپات. ڇُپات: ث. ڇُپ — هيءُ لفظ اڪثر "ڇپ" جي تابع ڪري اچي "ڇپ ڇُپات".
— ڇُپاتو ج ڇُپاتا: ذ. ڇُپ رهندڙ — مائيٺو — جنهن جي هلڻ جو آواز ٻڌڻ ۾ نه اچي — اُت "ڇپاتا چڙهي ويا، وجي ٻيهتا توڙ" (شاهه).
— ڇُپاتو ج ڇُپاتو: ذ. صفت. مائيٺو — خاموش — گونگو.
— ڇُپ چاپ: ث. ماٺ ميٺ — خاموشي.
— ڇُپ ڇُپات: ث. ماٺ — خاموشي — آهستگي. ماٺ ميٺ.
— ڇُپ لڳڻ: ماٺ لڳڻ — عجب لڳڻ — حيرت لڳڻ.
• ڇَپاتي ج ڇَپاتيون: ث. ٿُلڪو — ڇَپاتي — ڏِڳڙي — ماني.
• ڇَپاتَ ج ڇَپاتُون (ت): ث. چمات — لپات — ٿَڦَڙ.
• ڇَپاتو (ت): ذ. جوئر جو هڪ قسم.
• ڇَپاتي ج ڇَپاتيون: ث ٿلڪو — ڏِڳڙي — ماني.
• ڇَپاڪلي ج ڇَپاڪليون: ث. ڳهه جو هڪ قسم (اهو هارُ جنهن جو هر هڪ ٽڪرو چنبيلي جي گل جيان ٿئي).
• ڇَپاڪي ج ڇَپاڪي (ت): ذ. صفت. چالاڪ — هوشيار.
• ڇُپاڪي: ظرف. ماٺ سان "ڇُپ ڇُپاڪي".
• چِپائڻُ: مصدر. "چِپڻ" مان متعدي بالواسطہ. چِٽائڻ — چلهائڻ.
• چِپترو. چِپڙو ج چِپترا. چِپڙا: ذ. صفت. سنهون ۽ تراڪڙو — پاسا ويڙهل ۽ وچ گولائيءَ ۾ اُٿيل. اُڀيتو — چِپٽو — تراڪڙو — ويٽوڙو. ث. چِپتري. چِپڙي ج چِپتريون. چِپڙيون.
• ڇَپٽَ ج ڇَپٽ: ذ. وڏو ٽڪر — ڳِپَلُ — وڏي لَپ.
• ڇُپٽُ ج ڇُپٽَ: ذ. وڏي ڇَپتي — ڇَپٽو.
• چِپٽُ ج چِپٽ (ت): ذ. چَپٽُ — چهنڊڙي.
• ڇَپٽو ج ڇَپٽا: ذ. وڏي ڇَپتي. ڇَپٽو (ت).
• ڇَپٽي، ڇَپٽي. چِپٽي ج ڇَپٽيون: ث. آڱوٺي ۽ ڏسڻي آڱر جي وچ ۾ ايندڙ شيءِ جو انداز. ٿوري ذري. آڱوٺي ۽ وچين آڱر جي ملائڻ ۽ گسائڻ سان نڪتل آواز — چُٽڪي.
— چِپٽي ۾ اچڻ: آئيءَ ۾ اچڻ. تڪليف ۾ ڦاسڻ — قبضي ۾ اچڻ.
— ڇَپٽي وڄائڻ: آڱوٺي ۽ وچينءَ آڱر سان ٺڪاءُ ڪڍڻ. خشي ڏيڻ — جهيڙو مچائڻ.
— ڇَپٽيون وڄائڻ: خوشي ڪرڻ. ٻچ ڪرڻ. جهيڙو ڪرائڻ.
— ڇَپٽيون وڄائيندو رهڻ: بيڪار ڦرندو رهڻ — پڇائيندو رهڻ.
• چِپجڻ: مصدر. "چِپڻ" مان فعل مجهول. پيڙجڻ — چِٽجڻ — هيسجڻ.
• ڇَپَرَ ج ڇَپَرُون: ث. ڏاند ٻڇي گهڙيل ڪاٺي. ڪاٺيءَ جي ٽڪري جا ٻيءِ ڪنهن ڪاٺيءَ کي مضبوط ڪرڻ لاءِ سل ۾ وجهجي. چيٺي (ڪاٺ جي). ڪاٺ جي ڪَرِيي. زندي ۾ ٽيڪ کي مضبوط ڪرڻ لاءِ ڪاٺيءَ جي ڇَپَرَ.
— ڇَپَرَ ڇُرڻ: ڪَلَ ٽُرڻ — مغزخراب ٿيڻ — پاڳل ٿيڻ.
• چِپرُ ج چِپرَ: ذ. اهو ماڻهو جنهن جي اکين ۾ پڇيُون پيل هجن — پڇرُ.
• ڇَپراس. ڇَپڙاس: ذ. ٻيل گاڏيءَ جو اهو ڪڙو جو ڪاٺ جي پٽين کي مضبوط جهلي — ڪوبلو.
• ڇَپراسي ڇَپڙاسي: ذ. پٽيوالو — نوڪر اُردلي.
• ڇَپراڻ ج ڇَپراڻُون: ث. صفت. وڏن چپن واري — ڇَپو. اُٺ. واڇاڻ — واڻڙي — موڳي.
• ڇَپَرَ باف: ذ. صفت. نواڙ اُڻندڙ — نواڙ باف — نُهوارَ اُڻندڙ (ت).
— ڇَپَرَ بافي: ث. نواڙ اُڻڻ جو ڪم. (صفت) نواڙ وانگر اُڻيل.
• ڇَپَڙُ (ل): ث. ديرائتي ٿبندڙ ديگ. گهٽو ياگو. چابوڙو. ڪَلَ.
— ڇَپَڙ چَٽ: ذ. صفت. ناس — برباد. خرچائو. سُڃو — ڪنگال.
• ڇَپڙڻُ: مصدر. چنبڙڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ڇپڙو ج ڇپڙا:** ذ. ڳاڌي. ڏمڻ جي ڪاٺي. ڦهَـرَ وقت ڪُلَ ڪي ڇڪي جهليندڙ ڪاٺي – ڇمٽو. ٽڪو. پلڙو (ٿ). ٻوٽي جو هڪ قسم (ٿ).

• **ڇپڙي ج ڇپڙيُون:** ٿ ٻـنـي – دوا جي لـُـپري (جا ڌارونءَ تي علاج خاطر رکجي). ڪاٺ جي پَٽي. نار جي چَڪر جي ڦرهي. ڇاپوڙو – ڪڙ جو هڪ قسم (ٿ). سُتَ جو پَٽو (ٿ). ڪجيءَ جي مُڪڙي (جنهن ۾ ٻور بند ٿيل هوندو آهي). سونارن جو هڪ اوزار (ٿ).

– **ڇپڙي چاڙهڻ:** ڌارونءَ تي ٻـنـي چاڙهڻ. ننگي ڪرڻ. گهٽي رقم ٽـڳائي وڃڻ.

– **ڇپڙي لاٿڻ. ملاٿڻ (ٿ):** ننگي ڪرڻ – ڦـرڻ. ڏکُ پـڄائڻ. رقم ٽـڳائي وڃڻ.

– **ڇپڙيون ڪيڻ. ڪرڻ:** ڪجيءَ ۾ ڇپڙين جو پيدا ٿيڻ.

– **ڇپڙيون ڦاٽڻ. ڪـڻڻ:** ڪجيءَ جي مُڪڙين مان ٻور جو ظاهر ٿيڻ.

• **ڇپڙيون (ٿ):** ٿ. ڪاٺيءَ جون پٽيون. ڪڙتالـون.

• **ڇپقلش:** ٿ. [ترڪي] جهيڙو جهڳڙو. گوڙ گهمسان.

• **ڇپڪ، ڇپـڪُ ج ڇپڪ:** ذ. ٻـيـلـيـن اکين وارو مشهور شڪاري پکي – "شـڪـري" جو نـرُ (جهرڪـيـن ۽ ٻين ننڍن پکين جو شڪار ڪندو آهي).

• **ڇپـڪـلي ج ڇپـڪـليون:** ٿ. ڇپا ڪـلي (ڳهُ).

• **ڇپَلُ ج ڇپَلَ:** ذ. ڇيڙو – ڪُندَ – پلاندُ.

• **ڇپڻ (ٿ):** ٿ. مـٽيءَ جي ٿانون ٺـپڻ جي ٺـپـٽـي.

• **ڇپڻُ:** مصدر. داٻُ ڏيڻ – چپ ڏيڻ – مٿان زور ڏيڻ. ڇيپائڻ. گهٽڻ. چٿڻ. پيڙڻ. چِلهڻ. نقصان ڏيڻ – هيسائڻ – دٻائڻ. چنبڙڻ (ٿ).

– **ڇپي چڙڻ:** ڇيپاڻي چڙڻ. پيڙي چڙڻ. سخت نقصان رسائڻ. هيسائي چڙڻ.

• **ڇپو ج ڇپا:** ذ. چئن آڱرين جيتري ماپ – هٿ جي ويڪر. ٻُلبُل جي هٿ تي ويهڪ. زمين تي پير رکڻ جي جاءِ. ماتيءَ جو ڏڪُ – مَن. ننڍڙو ٽپُ.

– **ڇپا لاهڻ (ٿ):** عيب ظاهر ڪرڻ – پڙدو کڻڻ.

– **ڇپو ڀاراڻڻ:** ٻُلبُل کي هٿ ڏيکاري هڪ هٿ تان ٻئي هٿ ڏي ٽـپو ڏيارڻ.

– **ڇپو ڇورو ڪرڻ:** نيرن ڀاڻي ڪرڻ – ٿورو ڪائي ٻي تازو توانو ٿيڻ.

– **ڇپو ڏيارڻ:** ٻُلبُل کي هڪ هٿ تان ٻئي هٿ تي ٽپُ ڏيارڻ.

– **ڇپي ڇپي تي:** ظرف. ٿوري ٿوري فاصلي تي – وِکَ وِکَ تي.

– **ڇپي ۾ آڻڻ:** ڇنبي ۾ آڻڻ – ڦاسائڻ – قابو ڪرڻ.

• **ڇپو ج ڇپو:** ذ. صفت. ٻيڙيءَ جو ڳـنُ – هاليسو.

• **ڇپو ج ڇپا:** ذ. صفت. ڇپو – ڳهيل – ڪاغذ يا ڪپڙي تي پاڻي وغيره جو داغ.

• **ڇپوٽ ڦي وڃڻ (ڪ):** جهني وڃڻ. چنبڙي وڃڻ.

• **ڇپوڙو ج ڇپوڙا (ٿ):** ذ. ٻراٽو ۽ ننڍڙو ڪپڙو – انگوشو – ننڍڙو ٻوڇڻُ – ننڍڙي ٻوتي.

• **ڇپول ج ڇپولـونْ:** ٿ. گهوڙي جي پاچ. تاٻي – ٽپال – شبخُون – راتاهو – رات وارو ڌاڙو.

• **ڇپي ج ڇپون:** ٿ. ٻجي. تاسري. ڪوڏ ي.

– **ڇپيرُ:** ذ. صفت. پڇير – پڇرُ – جنهن جي اکين ۾ پڇيون هجن.

• **ڇپيٽ ج ڇپيٽـون:** ٿ. (سن. ڇپيٽهُ يا ڇـرپت = ڏکُ) – ڏک – ضرب – چوٽ – لپاٽَ – ڳـجهو ڏکُ – گهاءُ – سيڪت – مارَ. تڪليف – مصيبت "جت ڇڪڻ جي ڇپيٽ، اُت ساهـڙ سيرَ لنگهاءِ تون" (شاهہ).

– **ڇپيٽ ڏيڻ:** چوٽ رسائڻ. هلڪي مار ڏيڻ. تڪليف ڏيڻ. نقصان ڏيڻ. ڳجهيءَ طرح نقصان پهچائڻ.

• **ڇپيٺو ج ڇپيٺا (ٿ):** ذ. ڇمٽو.

• **ڇڇ:** ٿ. ڍنگُ – لڇڻُ. عقل.

• **ڇڇٽي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ڇچ:** ٿ. خوشي.

• **ڇچ:** اسم خاص. اسلامي تاريخي دور کان اڳ سنڌ جو هڪ برهمڻ راجا.

• **ڇچ نامو:** ذ. سنڌ جي تاريخي ڪتاب 'فتحنامي' جو ٻيو نالو.

• **ڇچ ج ڇچ:** ذ. صفت. ڪمزور – تمام ضعيف – هيٺو – عاجز – تمام مسڪين – نهايت غريب.

– **ڇچ ڇيڪائڻ (ٿ):** مسڪين مارڻ – هيٺن کي تنگ ڪرڻ. غريبن کي ڇيچلائڻ. "مارجن ته مين. نـه ته ڇچ ڪهڙا ڇيڪائجن".

– **ڇچ مارڻ:** مسڪين مارڻ. غريبن تي ظلم ڪرڻ. هيٺن کي ناحق ستائڻ.

• **ڇچ (ٿ):** صفت. ڇريو – مست. (ظرف) ٽمٽار – پرپور.

• **ڇڇا:** اسم خاص. تعلقي ڦمبر ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **ڇڇا ڏيغا:** اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ڇڇرُ ڦڇرُ**: ذ. ڪَبـڙَ سَبـڙَ – ڳاڙر ڪاڏو. گهٽين شين جي ملاوت وارو ڪاڏو. کڄڪول.

• **ڇڇرڻُ**: مصدر. "ڇڇرڻ" جو فعل مجهول. زخمي ٿيڻ. ڇيڄڻُ – ذرا ذرا ٿيڻ. ميدو ٿي وڃڻ.

• **ڇڇـرڻُ**: مصدر. ذرا ذرا ڪرڻ – ٽڪر ٽڪر ڪرڻ – ڪُتـر ڪرڻ – ذَرَ ڙڻ – قيمو ڪرڻ – ڇيـڻ – ڇيٽڻ – زخمي ڪرڻ.

• **ڇڇرو ج ڇڇرا (ل)**: ذ. درياءُ جي ڪاڏ واري پاسي ڪي بانٺ جي ڏنل ڪنڌي (جنهن ۾ ڪپ جي وچ ۾ ريٽ پيرجي ويندو آهي ۽ ڪاڏ وارو پاسو ريٽجي ويندو آهي) – ڪَنڌو.

• **ڇڇڙُ ج ڇڇڙَ**: ذ. جيت جو هڪ قِسم (جو جانورن جي وارن ۾ ٿئي ۽ رت چوسي) – ڪِوئـڙُ – جيجا – نہ ڇڏُ (مَڇڏ).

– **ڇڇڙُ ٿي لڳڻُ**: ڇهتي پوڻ. جند نہ ڇڏڻ – پويان پوڻ – هر وقت اٹ لڳو رهڻ – مطلب حاصل ڪرڻ کان اڳ نہ ڇڏڻ.

– **ڇڇڙُ جو ڇڪُ**: ذ. ٿورو ڏ ڪُ – تڪليف – ٿوري مهميز.

• **ڇڇڙا**: اسم خاص. هندن جي هڪ ذات جو نالو.

• **ڇڇڙي ج ڇڇڙيون**: ث. سنهي ڇَپَر. ڊينڪي جي ٽنيرن ڪي لڳل – ڇَپَر – اوڪَ. هَرنهن ڪي ڪُڙهَ جي پاهران لڳل ڪاٺ جي ڪلي – نَٽَ. بيل گاڏيءَ جي سَرائيءَ ۾ پيل چاٻي. هَرَ ڪي پويان لڳل سنهي چِپر.

– **ڇڇڙي ٿي لڳڻُ**: نہ ڇڏ ٿي لڳڻ.

• **ڇُڇڪارَ ج ڇُڇڪارون**: ث. افسوس يا قياس جي اظهار جو آواز (جو زبان ۽ تارونءَ ڪي ملائي ڪيجي). ڪُتي ڪي سَڏڻ جو آواز.

• **ڇُڇڪارڻُ**: مصدر. ڇڇڪار ڪرڻ – افسوس جو اظهار ڪرڻ. ڪُتي ڪي سڏڻ.

• **ڇُڇڪـڙ**: ث. ڇُڇڪارَ.

• **ڇڇڪو ج ڇڇڪا (ث)**: ذ. ڏسو "ڇڇڪو".

• **ڇڇلائڻُ**: مصدر. رڙيون ڪرڻ – دانهون ڪرڻ – پاڪارڻ – ڪوڪارڻ. درد سهڻ. تڪليف سبب ڪنجهڻ. آزارڻ – چيچلائڻ.

• **ڇڇولي ڇڇلو ج ڇڇلا**: ذ. صفت. البيلو – دادلو – لاڏلو – چلولو.

– **ڇڇلائي ج ڇڇلائيون**: ث. چلولائي – البيلائي – لاڏلائي.

– **ڇڇلو ڪرڻ**: البيلو ڪرڻ – لاڏلو ڪرڻ. متي تي چاڙهڻ – بي ادب بڻائڻ.

• **ڇچمارُ ج ڇچمارَ**: ذ. صفت. ڪنجوس – بخيل – مرجوت.

– **ڇچمارٽي، ڇچماري**: ث. ڪنجوسائي – بخيلي.

• **ڇچ مچ**: صفت. ڇچريل (ڳالهائڻ) – مُنجهيلُ (اکر). ڳڏوچڙ. سنها اکر – "ڇچ مچ چملي ڇنڇلداسُ" سنهن اکرن بابت چوڻي.

– **ڇچ مچ ڪرڻ**: ڇچريل ڳالهائڻ. سنها ۽ ڳنڍيل اکر لکڻ (جيڪي سولائيءَ سان پڙهڻ ۾ نہ اچن).

• **ڇچمڇلو ج ڇچمڇلا**: ذ. صفت. لاڏلو – چلولو – حرڪتي – گستاخ.

– **ڇچمچلائي**: ث. چلولائي – البيلائي – گستاخي.

– **ڇچمچلو ٿيڻ**: چلولو ٿيڻ – گستاخ ٿيڻ – حجتي ٿيڻ – ادب سان نہ هلڻ.

• **ڇُجهو ج ڇُجها**: ذ. صفت. ڇُونجو – ڇُنجهو. سنهين اکين وارو. گهٽ نظر وارو. (ث) ڇُجهي ج ڇُجهيونْ.

• **ڇچ وچ**: ث. ڇچ مچ.

• **ڇڇونٽرو ج ڇڇونٽرا (ل)**: ذ. صفت. تمام ننڍڙو ۽ وٽنڊڙ. (ث) ڇڇونٽـڙي ج ڇڇونٽـڙيون.

• **ڇچڻي ج ڇچڻيون**: ث. زهريلي جيتَ جو هڪ قسم – ڪـرڙي – ڇپڪلي. (اسم خاص) ذات جو هڪ قسم.

– **ڇچڻي مار**: ذ. صفت. ڇچيُون ماريندڙ. ڪنجوس.

– **ڇچيُون مارڻ**: عيب ڪيڻ – ويڪون ڪيڻ.

• **ڇچينڪـرُ ج ڇچينڪـرَ**: ذ. ٽانڊاٽو – جُڪنو – ڪڙ ڪيٽو. "ٽڪيءَ ۾ تجلو ٿئي، جيئن چوچو ڇچينڪرَ چاهه" (ڪنيار).

• **ڇخَنَ ج ڇخَنَ**: ذ. چاڪَ – لاڏ – ماٺو – نخرو – نازُ.

• **ڇخي**: حرف ندا. ٻئي ڪي چيڙائڻ يا بي عزت ڪرڻ لاءِ استعمال ٿيندڙ لفظ – مسخري. تنبيهه جو لفظ.

– **ڇخي نہ باشد**: بيڪار شيءِ. ٻئي ڪي ڪجهہ نہ سمجهڻ – ڪا پرواهہ نہ ڪرڻ.

– **ڇخي نہ ڪرڻ**: اڌ تي نہ پڇڻ – ڪجهہ نہ سمجهڻ – گهٽ سمجهڻ – ڪا پرواهہ نہ ڪرڻ.

• **ڇڏرَ ج ڇڏرون**: ث. چادرَ جي بگڙيل صورت.

• **ڇڏو ڇڏو ج ڇڏا، ڇڏا**: ذ. راند ڪرڻ لاءِ شيشي جو نهيل روڙو – گولي – ٻلور. ڪاٺ جو ننڍو گولو.

– **ڇڏو ڇڏي تي پهچڻ**: هوڏ ڪرڻ – ريس ڪرڻ. ضد ڪرڻ. جهڙي ڪو ڪري، تهڙي اُن سان ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **چڏي راند ڪرڻ:** بلوري گولين سان راند ڪرڻ.
• **چَڏَ:** ث. اها سُوکڙي، جا عزيزن ڏانهن موڪلجي.
• **چَڏُ ج چَڏَ:** ذ. چڏو، بگهڙ کي ڦاسائڻ لاءِ کَڏَ. پوڻُ (ڪ).
• **چَڏو ج چَڏا:** ذ. ران جي پاڙ وارو حصو. ننڍڙو ڏبو—چُڏيو.
— **چَڏا پکيڙڻ:** ٽنگون پکيڙڻ—وڏيڪ جاءِ روڪي ويهڻ.
— **چَڏا ڦاڙڻ:** ٽنگون خلاصيون ڪرڻ—گهڻي جاءِ والارڻ.
— **چَڏا ڦٽڻ:** رانون ڳسائڻ. ٿڪو. هلڻ. اجائي والارَ ڪرڻ. سڀ ڪنهن شيءِ تي قبضو ڪرڻ.
— **چَڏو ڪرڻ:** چوپائي مال جو ڳپ ۾ ويهي کَڏَ ناهڻ.
• **چَڏولُ ج چَڏولُون (ث). چَڏولُ ج چَڏولَ:** ذ. چوڏول—چوڏيل. چڱَن پينگهَن واري ڦرڻي.
• **چَڏِيُ ج چَڏِيَ:** ذ. وڏو پيٽ—ڊِڍُ—چَڏو.
— **چَڏِيَرُ. چَڏِيَوُ:** ذ. صفت. ويڪري پيٽ وارو—پيٽي.
• **چَڏِيَرُ. چَڏِيَرُ:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **چَڏِيَرِ (ث):** ث. چيلهه—ڪمَر.
• **چَڏِيَلُو ج چَڏِيَلا (ل):** ذ. ننڍڙي کَڏَ.
• **چَڏِيو ج چَڏِيا:** ذ. وڏو پيٽ.
• **چَڏِيو چَڏِيَو:** ذ. صفت. وڏي پيٽ وارو. پيٽي—گهڻو کائيندڙ—پيٽوڙو.
• **چَڏِيو ج چَڏِيا:** ذ. حد لاءِ کوڙيل پٿر يا نشان (ث). صفت. بندرو. ٺلهو (ث).
• **چُڏيو ج چُڏيا:** ذ. ننڍڙي کَڏَ. چلهو (پاٽيءَ يا ڳپ جو). ڏٻو. ٽويو.
• **چَڏِيَ ج چَڏِيُون:** ث. ننڍي پٽلون (گوڏن تائين)—ڪڇو.
• **چَڙُ:** اسم خاص. جاتي ۾ ساماري تعلقن ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **چَڙَ ج چَڙُون:** ث. کَڏَ—چَرِي. اها کَڏَ جنهن ۾ باهه ٻاري مٿان ديڳ چاڙهجي. ڪپڙي ڦاڙڻ جو آواز.
— **چَڙَ جو مُنهُن:** ذ. اها پرڪيا جنهن ۾ ڪنهن ماڻهوءَ کي ٻرندڙ باهه جي کَڏَ مان لنگهڻو پوي.
• **چَڙُ ج چَڙَ (ڪ):** ذ. کاڌي جي خواهش—اشتها—ڏؤ.
— **چَڙُ ڪرڻ:** ڏؤ ڪرڻ—پور ڪرڻ (کاڌي مان).
• **چَڙَ:** ث. دير—اوير.
— **چَڙَ لائڻ:** دير لائڻ—اوير ڪرڻ.
• **چُڙَ ج چُڙُون:** ث. چُر پُر—حرڪت. ڪُونس—هٽ چُراند. مستي—ڪينچل. غارَ—ڏر. اُونداهي کَڏَ. جبل جي چُکي (نڪتل ڪُنڊ).
• **چَراخُ ج چَراخَ:** ذ. [ف] جانور جو هڪ قسم هڪ وڏو جانور جيڪو گدڙ ۽ ٻين جانورن کي ماري کائي.
• **چراغُ ج چراغَ:** ذ. [ف] ڏيئو. بتي. روشني—چشم و چراغ—اکين جو نُور.
— **چراغ آسماني:** ذ. سج.
— **چراغان:** ذ. ڏيئن جي جهرمر. ڏياري.
— **چراغبندي:** ث. ڏيئن جي جهرمر.
— **چراغ پا:** ذ. صفت. ڪاوڙيل. خفي—ناراض.
— **چراغدانُ:** ذ. ڏيئي رکڻ جي جاءِ.
— **چراغ سحري:** ذ. اهو ڏيئو جو صبح جي وقت اُجهامڻ تي هجي. زوال—قريب المرگ.
— **چراغ مزارُ:** ذ. قبر تي ٻرندڙ ڏيئو. يادگار.
— **چراغي:** ث مُجاورن کي مزار تي ڏيئي ٻارڻ لاءِ ڪجهه ڏنل رقم. نذرانو.
• **چراگاهُ ج چراگاهَ:** ذ. چوپائي مال جي چرڻ لاءِ گهڻي گاهه وارو هنڌ يا ميدان—چاهڪُ. ويءُ.
• **چرانٽ ج چرانٽُون:** ث. چانٽَ.
• **چراند:** ث. چُر—حرڪت—ڪُونس.
• **چراٽي چراٽي:** ث. چاراٽي.
• **چرائتو:** ذ. چريائتو—ڪريائتو.
• **چرائڻ (ڪ):** مصدر. چورڻ. ڦيرائڻ. اُٿلائڻ.
• **چَرْبُ:** صفت. [ف] چربيءَ وارو—سٽيو—تيز—چالاڪ.
— **چَرْبُ زبان:** ذ. صفت. خوشامدڙيو—چاپلوس—ڳالهائڻ جو چالاڪ—حرفتي. زبان جو مِٺو.
— **چَرْب زباني:** ث. خوشامد—چاپلوسي—چَترائي.
— **چربي ۽ چربيُون:** ث. چربي—سٽيپ.
• **چَرْهِٽُ ج چَرْهِٽَ:** ذ. صفت. بيوقوف—چريو—بي عقل—بدتميز.
• **چَرِهِڙو:** ذ. گوڙ—هُلُ—لُڙُ—پکين جي چِيڻ چِيڻ جو آواز—چر ٻر—چِرڙات.
— **چرهڙو مچائڻ:** گوڙ مچائڻ—لُڙ ڪرڻ—چِيڻ چِيڻ ڪرڻ—چر ٻر لائڻ.
• **چِير ٻر:** ث. جهرڪين جو لُڙ—چِيڻ چِيڻ جو آواز.
— **چِر ٻر لائڻ:** گوڙ ڪرڻ—لُڙ ڪرڻ—چِيڻ چِيڻ ڪرڻ.
• **چَرْبُو:** ذ. ڪير. ڪنڊ ۽ پٽ ملائي ڪائڻ.
• **چَربي ج چَربيُون:** ث. [سن. چرب = سٽيپ] ٿَهه—سٽيپ—

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گوشت جي مٿان اڇو سٽيو مادو.
• **چرلو ج چرلا (ڪ)**: ذ. صفت. تيزو – ڦڏو – مڙيل – وريل. الٽو – ابتو.
• **ڇَرٽ ج ڇَرٽَ (ت)**: ذ. لُچ – احمق – ڇروٽ.
– **ڇَرٽائي**: ث. لُچائي. بدمعاشي – حماقت – ڪُوڙُس.
• **ڇَرٽو ج ڇَرٽا**: ذ. صفت. لُچ – بدمعاش – آئوري لُچ – احمق – ڇَرڙيو.
• **ڇَرپَر، ڇَرڦَر**: ث. حرڪت. اُٿ – ويھ – بي آرامي – بي قراري – هل چل – ڳالھ ٻولھ.
– **ڇَرپَرِ ۾ اچڻ**: حرڪت ۾ اچڻ – شروع ٿيڻ.
• **ڇَرجِيوَنُ**: ذ. [سن. ڇَرنجيو] آسيس جو شبد جو پٽ يا ڀين لاءِ ڪم اَٽجي (هن جي معنيٰ آهي "وڏي عمر ماڻيندڙ").
• **ڇَرچَ**: ث. [انگ. Church] ديول – ڪليسا.
• **ڇَرچَ**: ث. هُشي – ٻَچَ – چيڙ – ڇُرتِ. ٻئي کي ڪاوڙائيندڙ قولُ يا فعل. ڇرانڊَ – حرڪت – ڇُر.
– **ڇُرچ ڏيڻ، ڪرڻ**: هُشي ڏيڻ – ٻَچَ ڪرڻ – ڪاوڙائڻ – چيڙائڻ – حرڪت ڪرڻ – اُپارڻ – ورغلائڻ – اُڪسائڻ.
• **ڇَرڇَر**: ث. ڪنهن جانور جي ڪائڻ جو آواز. هَر هَر ڪائڻ.
• **چِرِ چِرِ**: ث. سنهون آواز – چِرڙاٽُ – جهِرڪين، ٻلا وغيره جو آواز.
– **چِرِ چِرِ ڪرڻ**: سنهون آواز ڪرڻ. چرڙاٽ ڪرڻ. چِيچَٽُ ڪرڻ.
• **ڇَرچَنگُ (ڪ)**: ذ. صفت. تيز رفتار. تکو جنگ ڪندڙ.
• **ڇَرچو ج ڇَرچا**: ذ. [سن. چرچا. ڇَرچِڪا = ٽوڪ] ٽوڪ – ٽوڪ – چِٽَر – ٺٺولي – مسخري – کل مسخري – فِڪر – گفتگو – مشهوري – ساراھ.
– **ڇَرچائي ج ڇَرچائي**: ذ. صفت. چرچا ڪندڙ – مسخري ڪندڙ – مسخرو – ٽوڪر – ٽوڪباز.
• **ڇَرخُ ج ڇَرخَ**: ذ. چڪر – چڪرو – گول. چرخي. ڦيرو – گهُمرو – گردش. سُٽ اوڻڻ جو هڪ اوزار. نارُ – هُرلو. [ف] آسمان.
– **ڇَرخ تي چاڙهڻ**: ڀِڪِهرائڻ – رِجائڻ (ڪنهن ڏاتوءَ کي).
– **چرخ چاڙهڻ**: بدنام ڪرڻ. مشهور ڪرڻ. چنگ چاڙهڻ.
– **چرخ ڏيڻ**: ڀِڪِهرائڻ – رِجائڻ (ڪنهن ڏاتوءَ کي).
– **چرخ شُماري**: ث. تارن جي ڳڻپ – تارن جو عدد ۽ شمار وٺڻ.
– **چرخ مارڻ**: ڦيري پائڻ. چوڏاري ڦرڻ. خيال ۾ خودي وڃائڻ.
• **چرخو ج چرخا**: ذ. [ف. چرخ] ائٽ (سُٽ ڪتڻ جو). وڏو نارُ. چڪَرُ (قسمت جو). لِنڊُ يا آڳَ چوپڻ (چوپڙ) ۽ ڇَنرِ (چلهر) وغيره ۾.
– **ڇَرخائي**: صفت. اهو ماڻهو جو چرخا ٺاهي يا وڪڻي.
• **ڇَرخي ج ڇَرخيوَن**: ث. ڦرڻي. ارٽي. ڪَپي – پُوٺي. نار تي آباد ٿيل زمين.
• **ڇَرخيلو**: اسم خاص. تعلقي ڏگهڙي ۾ هڪ ديھ جو نالو.
• **چِرِڙُ ج چِرِڙَ**: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم – ڇَنڊوُل. چِپَ.
• **چِرِڙاٽُ ج چِرِڙاٽَ**: ذ. پکين جو آواز. ڪپڙي ڦاٽڻ جو آواز – چِيڪو.
– **چِرِڙاٽُ ڪرڻ**: چِرِ چِرِ ڪرڻ (پکين يا جانورن جو).
• **ڇَرِڙياٽُ (ت)**: ذ. صفت. ٿورو ڇَريو. مستانو – جنهن جو دماغي توازن ٿورو بگڙيل هجي.
• **ڇَرسُ، ڇَرَشُ**: ذ. ڀنگ جي پَنن مان ٺاهيل نشيدار شيءِ (جا تماڪ ۾ ملائي ٻيڙي، سُلفي وغيره ۾ وجهي ڇڪجي).
– **ڇَرسِي**: ذ. چرس ڇِڪڻ وارو – چرس جو عادي. "ڇَرسِي نہ مَرسِي، مَرسِي تہ ڏوُن ٽري گهِن ڪي مَرسِي".
• **ڇَرسِي ج ڇَرسِيُوَن (ت)**: ث. کُوھ مان پاڻي ڪڍڻ لاءِ چم جي ٻوڪِي. ڇَڙهِي.
• **ڇَرغَ ج ڇَرغيُوَن**: ذ. (حقيقت ۾ مادي پر مُذڪر طور استعمال ٿيندڙ) ڪارَ اکيو (سياھ چشم) ۽ ڊگهن پرُن وارو شڪاري پکي – "چرغو" جي مادي.
• **ڇَرغُ ج ڇَرغَ**: ذ. باز (پکيءَ) جو هڪ قسم. مادي رنگ ڪارو ۽ چُهنب ڇَٽُونءَ وانگر وريل (نَر چرغيلو يا چرغو).
• **ڇَرغو ج ڇَرغا**: ذ. ڪار اکيو (سياھ چشم) ۽ ڊگهن پرُن وارو شڪاري پکي – "چرغ" جو نَرُ.
• **ڇَرغيلو ج ڇَرغيلا**: چرغو – چرغ جو نَرُ. پيٽ ۽ پُٺي ڪاري، رنگ اڇو. ڪارا ٽِڪا. مٿو پوئين پاسي کان ڪارو، چُهنب ٿُلهي، نوڪدار ۽ وريل).
• **ڇَرڪُ، ڇَرَڪُ، ڇَرِڪُ**: ذ. صفت. اهو جانور جو ڇَرَڻ جي لائق ٿئي يا ڇَرَ شروع ڪري – ڇَرَڻَ تي هرندڙ (جانور) – ڇَرُو – گاھ ڇَرَڻَ جهڙو.
• **چِرڪَ، چِرڪُ**: ث. دير – اوير. سِيڙَپَ – گِسر. فرصت.
• **ڇُرڪَ**: ث. ڇُروَن – لَپَ (پاڻي وغيره جي) – ڇُرڪُون. آهستي آهستي ڪير لاهيندڙ ڊِڳي يا مينهن وغيره (ڪ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ڇرڪاڻ (ت)**: ث. ڇهَـرَ — مرچ مصالح (مسالو).

• **ڇڙڪاڻ**: ث. ڇرڪَ — دير.

• **ڇـڙڪٽ، ڇـڙڪٽيو (ت)**: ذ. صفت. اڌ ڇريو — ڇرڙيو — ڇرڻٽُ.

• **ڇـڙڪلُ ج ڇـڙڪلَ (ت)**: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.

• **ڇڙڪلُ ڇـڙڪلَ (ت)**: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.

• **ڇڙڪلو ج ڇڙڪلا (ت)**: ذ. جهرڪُ. (ث) ڇڙڪلي ج ڇڙڪليُون.

• **ڇرڪڻ (لس)**: مصدر. چلڪڻ "ڇرڪَن ڇهر چاڳ چڳن سي، مرڪن منجهہ ملارَ" (مينهون پالاري).

• **ڇُرڪڻ (ت)**: مصدر. ڇُرڻ. زور سان ڌَڪڻ.

• **ڇـڙڪو (ت)**: ذ. لـٽيانو پاڻي — لـوٽو پاڻي — نـمڪين پاڻي.

• **ڇـڙڪو ج ڇـڙڪا**: ذ. ڪاٺڻ جو آواز — ڇرڻ جو آواز. ڪپڙي ڦاٽڻ جو آواز — پکين ۽ جيتن جي چرچر جو آواز.

• **ڇرڪي ڇرڪي**: ظرف. دير سان — اويرو — اويلو. ڪُمَهلو — بيوقتو.

— **ڇرڪو سڳهو**: ظرف. اويرو سويرو — دير مدار سان.

• **ڇُـڙڪو ج ڇُڙڪا**: ذ. ڇُر پُر جو آواز (ت). ڇُر ڇُر (ت). ڇُرُونَ — لَبَ (ڪ). گـُوهي جو آواز (ڪ).

• **ڇُرڪِي ج ڇُرڪيُون (ل)**: ث. ڍُ ڪَ — سُرڪِي ٿوري شيءِ.

• **ڇـڙڪينُ**: صفت. [ف] ميرو — غليظ — گندو.

• **ڇـڙڪُ (ت)**: ذ. ڇِڪُ (ڪـُوهہ جو).

• **ڇرِڪو ج ڇرِڪا**: ذ. چرخو.

• **ڇرڪِي ج ڇرڪِيُون**: ث. چرخي. نٽ ۾ هڪ گول چڪريءَ جو نالو.

• **ڇـڙڪُ ج ڇـڙڪَ**: ذ. باز پکيءَ جو هڪ قسم ("ڇرگيلو" پکيءَ جو مونث). چَرغ.

• **ڇـڙڪَت**: ث. موڪليل يا آيلُ مال.

— **ڇـڙڪَت ڪرڻ**: مال موڪلڻ — روانو ڪرڻ.

• **ڇـڙگندُ، ڇـڙگـَندُ**: ذ. صفت. چالاڪ — سياڻو — هوشيار — زماني شناس — تَرِيناڪ — حرفتي.

— **ڇـڙگَنڊُ، ڇـڙگـَنڊُ ٿيڻ**: چالاڪ ٿيڻ. تَرِيناڪ ٿيڻ. ڦُرمار ڪرڻ.

• **ڇُـڙگَنڊو (ڪ)**: ذ. راند جو هڪ قسم — ماڪوڙي راند.

• **ڇـڙلَ، ڇرلَ (ت)**: ث. جُوئر جو هڪ قسم. ڳاڙهي ۽ اَڇي ڳاڏڙ جوُئر. اُها ڏاڙهي جنهن ۾ ڪجهہ اَڇا وارَ بہ هُجن.

• **ڇـڙمُ**: ذ. [ف] چَمُ — چمڙو — کَلَ — آڌوڙ.

— **ڇـڙمِي**: ذ. صفت. چم وارو — چَمَ جو — چَمي ڇَمَٿِي — نرمي.

• **ڇرمائِڻُ (ت)**: مصدر. اٽڪل بازي ڪرڻ. ٺڳي ڪرڻ. رمي ڪري ٺڳڻ.

• **ڇُـڙمو ج ڇُـڙما (ت)**: ذ. ڇُورمو — ڪُتي.

• **ڇَرنُ ج ڇـَرَنَ**: ذ. [سن. ڇَـرڻهہ = پيرُ] پيرُ — قَدَمُ — پَدُ.

— **ڇـَرَنُ ڇُهڻ**: قدم ڇُهَڻ. پيرن تي هَٿَ رکڻ. پيرين پوڻ. قدم بوسي ڪرڻ.

• **ڇرنايُون (ت)**: ب. هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. وَڏائِي — آڪڙ ـ ڇچوچلائي — بُودِ ڪيُون.

— **ڇرنايون ڪرڻ**: وڏائي ڪرڻ. آڪڙ ڏيکارڻ. آڪڙ ڪرڻ. بُودِ ڪيُون ڇڏڻ. ڇچوچلائي ڪرڻ.

• **ڇرن جيئو**: [سن. ڇرَنجيئو = هميشه جيئرو] سدائين جيئرو — هڪ دُعا: شالَ وڏي حياتي ماڻيو.

• **ڇرنڊُ**: ذ. ڇـَرَنڊڙُ. اُهو وارُ جو ڏاڙهِي، مَٿي يا مُڇن ۾ پيدا ٿئي ۽ آسپاس جا وار ڇاٽيندو وڃي. ڇورُ وارُ — وال ڇَرو.

• **ڇُرنڊَڻُ (ن)**: مصدر. ڇُرونءَ سان (پاڻي وغيره). اُپائڻ. ٿورو ٿورو ڪري پاڻي ڪڍڻ (کوهہ وغيره مان).

• **ڇـَڙنو ج ڇرنا**: ذ. ڇـَڙٽو — پَڙِي — پاجامو.

• **ڇـَرنِي ج ڇرنِيُون**: (ت) ث. ڏاڪڻ — پوڙِي.

• **ڇـَرَڻُ**: مصدر. [سن. ڇَـرَڻَ] چوپائي جو گاهُ وغيره کائڻ. چِنڻ (گاهہ).

• **ڇُـرَڻُ**: مصدر. (سن. چَلَنَ. چَوْ = هلڻ) آهستي آهستي هلڻ — رڙهڻ — سُرڻ — ڇُرپُر ڪرڻ. حرڪت ڪرڻ. ٿورو هلڻ. شروع ٿيڻ. روانو ٿيڻ.

• **ڇـَڙٽو ج ڇـَڙٽا**: ذ. (سن. ڇَـرَڻَ = پير. سُٿڻِ. پيرن ڪان مٿي بيـنل) وڏن پانچن سان سُٿَڻَ. "ڪـتي ڪي ڇـَڙٽُـو. انڌي ڪي پَـڙٽو. اهو ڪارو مُنهن ڪرٽو". پَڙِي. پاجامُو.

• **ڇـَڙٽِي ج ڇـڙٽِيُون**: ث. [سن. ڇَـرُ = هلڻ] چَڙهـِٽي — ڏاڪڻ — ڏاڪو — پَوڙِي. وڻ يا کوهَ ۾ لهڻ چڙهڻ لاءِ ڪَپُ يا پير رکڻ جي جاءِ (ڪ).

• **ڇـَرو ج ڇـَرا**: ذ. ڪَـڏَ — ڪاهِي — ڪوپُ — غارَ — ڇُرِ ـ زخم — گهاءُ. نانگ جو ليکو. هڪ قسم جو پکِي.

• **ڇـَرُو ڇـَرُونْ**: ذ. ٽامي جو وڏو ٿانءُ جو ديڳ وانگر اُيو ٿئي، جنهن ۾ رنگريز رنگ پُسائين — ڪُنُ — ديڳ. "هلو هلو ڪاڪ ٽڙين، ڇـَروجت چڙهڻ" (شاهہ).

• **ڇُـرُو ج ڇُـرُو**: ذ. ڇُـرُونَ. (سن. ڇُلـڪَ) لَپ (پاڻيءَ جي) — ڇُڪو (پاڻيءَ جو) — بـُڪُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **ڇُروٽ، ڇُروٽ:** ذ. ٻيڙيءَ جو هڪ قسم — سگار — وڏو سگريٽ.
• **ڇَرُوڙِي ج ڇَرُوڙِيُون (ل):** ث. ڏسو "ڇونري".
• **ڇُرُوْنُ ج ڇُرُون:** ذ. [ع. جُرْعَةٌ = ڍُڪُ پاڻيءَ جو] لَپ — هڪڙي هٿ جي ڪُٻڙي ترِيءَ ۾ آيل شيءِ. اڌ ٻُڪ. ڍُڪُ. ڇُنڪَلُ. "لَپَ ڇُرون" — ٿورو — ٿوري.
— **ڇُرُون ڀرڻ:** پاڻيءَ مان لَپ ڀرڻ. ڍُڪُ پاڻيءَ جو وات ۾ وجهڻ.
• **ڇَرُونجِي:** ث. (سن. چارَ + بِيجَ + اِڪا) وڻ جو هڪ قسم. ڇُرونجيءَ جي وڻ جي سوپاري.
• **ڇَرَهاتَ:** ث. چرڻ واري جُوءِ ـ چاهڪُ — سيم. "مَيو مَتارو ٿيو چري سا ڇَرَهات" (خان زئي).
• **ڇَرَهاڻِ:** ث. ڇهراڻِ ـ مصالحي (مسالي) جو سوادُ.
• **ڇَرَهو ج ڇَرَها:** ذ. (سن. چَرْ = چرڻ) چارو. چراگاهه. (صفت) اهو چوپايو جو گاهه چَرڻ شروع ڪري. چرڻ جهڙو. تندرست. خوش — سَرَهو. ڇهرو. خوشنما — خوشيءَ وارو — همت وارو.
— **ڇَرَهو ٿيڻ:** قَرَ جو ڪاڻ جهڙو ٿيڻ. خوش ٿيڻ. ڪجهه همت وارو ٿيڻ.
• **ڇَرِي ج ڇَرِيُونْ:** ث. ڍڳهي ۽ ننڍي ڪَڏ — ڪَسِي. ٻيڙهه جي ڪوٽيل زمين. ڪَڏو. ڇُلهي وغيره لاءِ ڪوٽيل ڪَڏو — ڇَرَ. ڪوٽيل ڪَڏ. (صفت) "ڇريو" جو مونث. پاڳَلِ ـ ديوانِي (عورت).
— **ڇَرِيْ خرچ (ث):** ذ. مهت جو ڪجهه حصو (جو ڪُنواريتا غريب هئڻ جي حالت ۾ واپس نہ ڏيندا آهن).
• **ڇَرِيا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **ڇَرِياتو:** ذ. (سن. چِرَتِڪْتَ) پَسارڪِي وکر جو هڪ قسم — ڇَراتو — ڇَراتو (ت).
• **ڇَرِياڻُ ج ڇَرِياڻَ:** ذ. صفت. ڇَريو — بيوقوف. زوردار. بي پرواهه — مَسْتُ — مَتي قِريَلُ. ڏسو "ڇريو".
• **ڇَرِيتُ ج ڇَرِيتَ:** ذ. صفت. ڇَـرْيو — ڇرياڻُ — ٻَلوان — موڳو.
• **ڇَرِيو ج ڇَرِيا:** ذ. صفت. (سن. ڇَـرْيا). دماغ ڦِريل — هيڏانهن هوڏانهن اجايو ڦرندڙ — آواره گهمندڙ. اڌ مغزي — سودائي. پاڳل — ديوانو — مَست. بيوقوف — ڇَـرْيَتُ.
— **ڇَرِيائِي:** ث. مغز جي خرابي — سوداءُ. مستي — پاڳلپڻو. بيوقوفي — اياڻپ.
— **ڇَرِيو ڌاتورو:** ذ. ٻوٽي جو هڪ قسم (جنهن جو ڦَرُ نَشو پيدا ڪري: هيءَ ٻوٽو دوائن ۾ ڪم اچي).
— **ڇَرِيو ڪَرِيو:** ذ. صفت بي عقل — بي سمجهه. ڄَڏو — جهَڙو ٿهڙو.

• **ڇِڙَ:** ث. ڪاوڙ — ڏَمَرُ — غُصَو — مَنيان. جوشُ — طيشُ. خفڪي. خارَ. غَضَبُ. بيزاري. نفرت — حقارت. ڏسو "ڇِڙڻ".
• **ڇَڙَابَ ج ڇَڙَابُون (ت):** ث. ڄاڙي. ڪاڏِي.
— **ڇَڙَابَ ڍِڳهو:** ذ. صفت. وڏي ڪاڏيءَ وارو.
— **ڇَڙَابِي ج ڇَڙَابِيُون:** ث. ڄاڙي. ڪاڏِي.
— **ڇَڙَابِي هڻڻ:** ڄاڙي هڻڻ — بڪواس ڪرڻ. گاريون ڏيڻ — اجايو وات هڻڻ — گهٽي بڪواس ڪرڻ.
• **ڇِڙَاڪُ ج ڇِڙَاڪَ:** ذ. صفت. چيڙاڪ — جلدي ڇڙڻ وارو — خَفَتي — ٿورِي گهٽيءَ تي خفي ٿيندڙ. ڏسو "ڇِڙڻ".
• **ڇِڙَائِڻُ:** مصدر. چيڙائڻ — ڪاوڙائڻ. پوڳ ڪرائڻ — آپي مان ڪڍڻ. ڏسو "ڇِڙڻ".
• **ڇِڙ ڪِلِي ج ڇِڙڪِلِيُون (ث):** (ڇَنَڪ + "لي") ث. جهرڪِي.
• **ڇِڙَڻُ:** مصدر. (سن. چَندَ. چَڊْ = ڪاوڙ ڪرڻ) ڪاوڙجڻ — ڏمرجڻ — غصي ٿيڻ. خارڪائڻ.
— **ڇِڙِٽـو ج ڇِڙِٽا:** ذ. صفت. ڇِڙَندَڙُ — چيڙاڪُ — ڇِڙاڪُ — ڪاوڙيل — تاپشي — جلد ۾ ڇِڙي وڃڻ وارو.
• **ڇُڙَڻُ:** مصدر. (سن. چِلْ) هلڻ — ڇَناءُ ڪرڻ (ڪپڙو وغيره). واپرجڻ — استعمال ۾ اچڻ. ڳَهَڻُ (بيماريءَ ۾) — مسلسل بيماري رهڻ. گهڻي وقت تائين بيمار رهڻ ۽ چاق نہ ٿيڻ. ڳَرَڻُ.
— **ڇُڙِتِي:** ث. هَنْدِتِي — جهَلٽي. ڇَناءُ (ڪپڙي جو) — چوڙَ.
— **ڇُڙِي ڇُڙِي اُٿڻ:** گهڻو وقت بيماري ڪاٽي چاق ٿيڻ.
• **ڇَڙو ج ڇَڙا:** ذ. وڏي گهنڊڻي جيڪا اٺ، مينهن يا ڳئون جي ڳِچيءَ ۾ ٻڌجي. سنيارُ — سانٻَرُ. "چوڏاري ڇَڙا، ٻرن ٻيلائين جا." سيرائي جو ڪاٺ جو مُنيو يا ڳَنَ. سَڳِيَ (چوٽي يا ڳت ۾ ٻڌڻ جي).
• **ڇِڙو ج ڇِڙا:** ذ. (پرا. ڇَدَئو. سن. ڇَنَڪَ) جهِرڪُ. (ث) ڇِڙِي ج ڇِڙِيُون.
• **ڇِڙواءُ (ڪ):** ذ. ڇَڙَن جو آواز.
• **ڇَڙَهْ:** ث. ڇَڙهي.
— **ڇَڙهه سُواري:** تمام تڪڙو — بيٺي پير — ويندي ويندي.
— **ڇَڙهه سُواري اچڻ:** تمام تڪڙو اچڻ. تڪڙ ڪرڻ. تيزي ڏيکارڻ — بيٺي پير ٿي وڃڻ.
• **ڇَڙُ هُ ج ڇَڙَهْ:** ذ. چاڙهه. واڌارو — ترقي. واڌ — اضافو. ڍؤ. هُشِي — چاڙهو. سيرائيءَ جو مُنيو. ڇَم جو ٻوڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **چَڙهه ڪرڻ:** ڍڱ ڪرڻ — چڱيءَ طرح پيٽ ڀرڻ — ڪا هڪڙي شيءِ گهڻي انداز ۾ واپرائڻ — خوب پيٽ ڀري کائڻ.

• **چَڙهڻُ:** مصدر. (پرا. چَڍڻَ. سن. اُچَلَن) مٿي هلڻ — مٿي ٿيڻ. سُواري ٿيڻ (ڪنهن وهٽ تي). اُڀرڻ (سج چنڊ وغيره). ترقي ڪرڻ. اُٿڻ (بيماري وغيره مان) — بچي پوڻ. اُڏامڻ (جهاز. لَغڙ) — پرجڻ — تار ٿيڻ — چاڙهه اچڻ (درياءَ ۾). چوٽ رسڻ (واپار وغيره ۾). مهانگو ٿيڻ — گِران ٿيڻ. تاءُ اچڻ (ڏَهل. ڪمان وغيره کي). ٿيڻ (قربان. بَلُ). حملو ڪرڻ — ڪاهڻ. لکجڻ (بندي يا حساب ڪتاب ۾).

— **چَڙهه:** مصدر. "چڙهڻ" مان امر. (ذ) چاڙهه — ترقي — واڌارو.

— **چَڙهاڳَتَ (ت):** ث. اضافو. واڌارو. چَڙهت.

— **چَڙها:** ذ. چاڙهه.

— **چَڙهائڻ:** مصدر. "چڙهڻ" مان متعدي بالواسطه. چاڙهڻ.

— **چَڙهائي ج چَڙهائِيُون:** ث. ڪاهَ — حملو. اُچائي — چاڙهي.

— **چَڙهائي ڪرڻ:** ڪاهَ ڪرڻ — حملو ڪرڻ.

— **چَڙهت:** ث. ٻَئي جي واڪ تي وڌو واڪُ. اِڳرائي. چڙهائي.

— **چَڙهت ڪَرڻ:** مقابلو ڪرڻ — ڪُلهو هڻڻ. سَرسي ڪرڻ. وڌائي واڪ ڏيڻ.

— **چَڙهتي:** ث. واڌِ. اوُجُ — ترقي.

— **چَڙهه چَڙهان ڪرڻ:** وري وري چڙهڻ. چڙهڻ تي جلدي ڪرڻ. هڪٻئي جي مٿان واڪ ڏيڻ — هلان ڪرڻ.

— **چَڙهڪَ (ت):** ث. گهڻي سواري ڪان وِهڪ جي جاءِ تي ٿيل ڦَٽُ.

— **چَڙهڪُ:** ذ. صفت. چڙهي لائق (وَهٽُ).

— **چَڙهندي:** ث. ترقي — اوجُ.

— **چَڙهندي ٻانهِينَ:** غالب پاسو — ڪٽندڙ ٽولي — اڪثريت وارو پاسو.

— **چَڙهِڻي:** ث. چڙهڻ جو نمونو. چاڙهِي — ڏاڪڻِ ـ سيڙهِي.

— **چَڙهي پوڻ:** ڪنهن بيماريءَ وغيره مان بَچِي وڃڻ. ڪِريل حالت مان وڏي درجي کي رسڻ.

— **چَڙهي چيله ڀَڃَڻ:** راند ۾ شڪست ڏيڻ — غلبو حاصل ڪرڻ. ڪيٺن بہ ڪري غالب ٿيڻ.

— **چَڙهي وڃڻ:** مٿي ٿيڻ. مهانگو ٿيڻ. ڪاهي وڃڻ.

• **چَڙهو ج چَڙها:** ذ واڌارو — ترقي. چاڙهو — هُشي. اُها گول ڪائي. جا ٻہ فوٽ ڪن ڊگهي هجي. جنهن جي وچ ۾ سِراڻ ڦاٽل هجي (ل).

— **چَڙهو ڏيڻ:** هُشي ڏيڻ — چاڙهو ڏيڻ — وڏو دم دلاسو ڏيڻ. سبز باغ ڏيکارڻ. ڏسو "چڙهڻ".

• **چَڙهِي ج چَڙهِيُون:** ث. سُواري (وهٽ تي). حملو — ڪاهه — جُلهه. چر جو ٻوڪو (کُوهه مان پاڻي ڪڍڻ لاءِ).

— **چَڙهِي ڪرڻ:** سُواري ڪرڻ — حملو ڪرڻ.

• **چَڙي ج چَڙِيُون:** ث. ننڍو چَڙو — ٽَلِي — ڪَرڪي.

• **چِڙِي ج چِڙِيُونْ:** ث. (هه. چِڙِيا) اڳٽ وجهڻ لاءِ سلوار جي اُبدائي جو سوراخ — چيلنگُ. ٽَٽَ جو هڪ حصو. ٽِڙڪو — اُس (ڪ). جهِرڪِي — "چِڙو" جو مونث.

— **چِڙِي مارُ:** ذ. صفت. ماري — پکي ڦاسائيندڙ.

• **چِڙِيا. چِڙيا:** ث. تاس جو هڪ رنگ — ڦُلُو.

• **چِڙِيان رو ڪيتَرُ (ت):** ذ. گاهه جو هڪ قسم.

• **چَسَ ج چَسُون:** ث. (ف. چَشيدن = چکڻ. سن. چَشْ = کائڻ) سَوادُ — ذائقو — مَزو — لَذت. چَسڪو. عادت — هيڙ.

— **چَسَ وارو (ت):** ذ. صفت. دوست — سجڻ. جنهن سان پيار محبت جو رستو هجي.

— **چَسَ وٺڻ:** مزو وٺڻ — سواد وٺڻ — چسڪو وٺڻ.

• **چَسائِڻُ:** مصدر. (سن. چَشْ = کائڻ) مزو وٺڻ — سواد وٺڻ. ڏسو "چَسَ".

— **چَسائِتو ج چَسائِتا:** ذ. صفت. چَسَ وارو — لَذت وارو — مزيدار — سوادي — لذيذ.

• **چِسْتَ. چَسْتَ:** ث. شِست — نشاني بازي — ٻُجَٽَ.

— **چِسْتَ ٻَڌڻ ڪرڻ:** نشاني جو نيڪ اندازو وٺڻ.

— **چُسْتَ ج چُسْتُون:** [ث]. وينجهرن يا سونارن جو هڪ اوزار — ننڍڙو چِمٽو.

• **چُسْتُ ج چُسْتَ:** ذ. صفت. [ف] چالاڪ — ڦڙت — هوشيار — تکو.

— **چُسْتِي:** ث. چالاڪِي — ڦُڙتي — تِکائِي.

• **چُسْتو ج چُسْتا (ڪ):** ذ. (ف. چُسْتَہ) جانور جو هڪ عضوو — شيردان.

• **چَسْپان:** صفت. [ف] چِنبڙيل — چُهْٽِيَلُ — لَڳَلُ ـ ٺَڦِيَلُ.

• **چَسْڪارو (ت):** ذ. چِسڪو — چَسَ. ڏسو "چس".

• **چَسِڪائِڻُ:** مصدر. "چسڪڻ" مان متعدي بالواسطه.

— **چَسِڪَڻُ:** مصدر. (سن. چَشْ = کائڻ) ڪنهن ڪاڏي جي شيءِ لاءِ خواهش ٿيڻ. ڪنهن چُوسي جي شيءِ لاءِ پاڻ ۾ عادت وجهڻ — هيراڪ ٿيڻ. چَشڪو ڪرڻ. ڏسو "چس".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چُسڪڻُ (ل)**: مصدر. (سن. چوشَ) ذائڻ – هوريان هوريان ڏڪ ڏڪ ڪري پيئڻ.
– **چُسڪو**: کير يا پاڻياٺي شيءِ کي وات سان چِڪڻ جي حالت – چُوس.
• **چَسِڪو ج چَسِڪا**: ذ. (سن. چَشْ) چَشڪو – مزو – لذت – سواد. چُوسَ – هيرَ. ميناجُ.
– **چَسڪائِي**: ذ. صفت. چَسڪو وٺندڙ. لذيذ ڪاڌن جو هيراڪ. چَٽرُ.
– **چَسڪو وٺڻ**: سواد وٺڻ. مزو وٺڻ.
• **چُسِڪِي ج چُسِڪِيُون**: ث. ڏُڪُ – سُرڪي. ٻَڪريءَ جو هڪ قسم (ث). ڏسو "چُسڪڻ".
• **چَسو ج چَسا**: ذ. چَسَ – لذت – سواد.
– **چَسڪو ڪرڻ**: بازاري شين تي چاهُ رکڻ – چَٽو ڪرڻ.
• **چَسِي ج چَسِيُونْ**: ث. چَس – لذت – مزو. هڪ ٻئي جي هٿ تي هنيل تاڙي – ڪِيڪارَ. چُمِي. ڏسو "چَس". محبت وارو هٿ. صُلح وارو هٿ.
– **چَسِي ڏيڻ**: خوشيءَ مان هٿ ڏيڻ. ڪيڪارڻ. چُمي ڏيڻ. هڪ ٻئي سان محبت وارو هٿ ملائڻ.
– **چَسِي مِلائڻ**: هٿ ڏيڻ – ڪيڪارڻ. ڪُوڙ ڳالهائڻ. لَندِي خوشامد ڪرڻ.
• **چُسِي**: ث. ڪوڏين راند ۾ ڇئن مان ٽن داڻن جي سنئين پوڻ جي حالت. هڪ داڻي جو اونڌو پوڻ.
• **چَشْ ج چَشُون**: ث. (سن. چَشْ = کائڻ. ف. چش) چَسَ – مزو – سواد – لذّت – چَسڪو. چُوسَ – ذائقو.
– **چَشائتو**: ذ. صفت. لذت وارو – لذيذ – مزيدار – سوادي.
• **چَشِڪو ج چَشِڪا**: ذ. چَسڪو. مزو – سواد. چُوسَ. ڏسو "چَش".
• **چَشْمُ، چِشْمُ**: ذ. [ف] اک – نيڻ.
– **چَشْمُ بَندِي**: ث. هٿ جي چالاڪي – هٿ نانُ. ڪين ڪين حرفت يا چالاڪيءَ جو پتو نہ پوڻ جي حالت.
– **چَشْمُ بندي ڪرڻ**: جادو وغيره جي زور تي نظربندي ڪرڻ.
– **چَشْمُ پوشِي**: ث. اکپُوتَ. نظراندازي – پرده داري. درگذري.
– **چَشْم پوشِي ڪرڻ**: اکين سان ڏسي بہ ظاهر نہ ڪرڻ. ڪنهن جي خراب ڪم تي ڄاڻي واڻي پردو وجهڻ – درگذر ڪرڻ.
– **چَشْمڪُ**: ث. [ف] اکين جو اشارو. رَمْزَ. رَنجش – شڪَرْرَنْجِي.
– **چَشْم و چَراغُ**: ذ. اکين جو نُورُ – گهڻو پيارو پُٽ – سِڪيلَڏو ٻارُ.

• **چَشْمُو چِشْما ج چَشْما**: ذ. [ف. چَشْمَ] پاڻي، جيڪو قدرتي طرح زمين مان ڦاٽي نڪري – جهيرٽو. عَينڪ. هڪڙي وڻ جو قلم ٻئي وڻ ۾ هڻڻ. پيوَنْدُ.
– **چَشْما هڻڻ**: اکين جا اشارا ڪرڻ.
• **چَشْو (ڪ)**: مُئَل ماڻهوءَ کي غُسل ڏيڻ واري جاءِ.
• **چَشِي ج چَشِيُونْ**: ث. (سن. چَشْ = کائڻ) چَسِي. مَزو – سَواد.
• **چُغْدُ**: ذ. [ف] چِبَ – چِبِرو.
• **چُغَلُ ج چُغَلَ**: صفت. [ف] اهو ماڻهو جو هڪڙي هنڌ جي ڳالهہ ٻئي هنڌ ڪري يا هڪڙي جي ڳالهہ ٻئي کي ٻڌائي – گِلاخور – لائي چائي ڪندڙ – چيٽاپور – چُغل خور. ٻڪَنو – ٻلڙگوبو. جُوٽت. (ذ) اگر يا نِڪريءَ جو گول ٽُڪر جو حُقي جي ٽوپيءَ ۾ تماڪ وجهڻ واري سوراخ ۾ وڌو وڃي. پوک جو ڦهريون ۽ سُڪو سَنگُ نِسريل.
• **چِغُلپائِي**: ث. ٻِڪَنائِي – ڏوُتِپائِي. چُغْلِي.
– **چُغُلخورُ**: ذ. صفت. چُغليون. چُغليون هڻندڙ – چيٽاپور.
– **چُغْلِي ج چُغْلِيُون**: ث. جُوٽِي. ٻہ ڪَنائي – لائِي چائِي – گلا – غِيبَتَ.
– **چُغْلِي هڻڻ**: لائِي چائِي ڪرڻ – ٻرائِي پَچَر ڪرڻ – غَمازي ڪرڻ. غِيبت ڪرڻ.
• **چُغو ج چُغا**: (ت. چوغه) چوغو – ڊگهو ڪوٽُ.
• **چَقْمَقُ ج چَقْمَقَ**: ذ. [ترڪي] پٿر جو هڪ قسم (جنهن مان باهہ نڪرندي آهي لوهہ کي بہ ڪشش ڪندو آهي). ڪَشش – چِڪَ.
– **چَقمَقِي**: ث. چُقَنْدَرَ: ذ [ف. چُقَنْدَر] اوبڙ (ٻاجيءَ) جو هڪ قسم (گوگڙوءَ جهڙو، ٻاجيءَ طور ڪم اچي، هن مان کنڊ ٻڻ ٺهي).
• **چَڪُ**: اسم خاص. ضلعي شڪارپور ۾ هڪ ديهہ ۽ شهر جو نالو.
• **چَڪُ ج چَڪَ**: ذ. ڏندن جو زور – ڏندن سان چِبَ – ڏندن جو زخم. چَٻاڙو. جهَٽُ. وجهُ – پيچُ. ڪُنيارن وٽ ٿانوَن ٺاهڻ لاءِ گول چڪرو. ڪُوهہ جي تِري ۾ اوساري رکڻ لاءِ ڪاٺ جو گول چڪرو – وَنگُ – تِلوَنگُ – شهَونگ. زرعي زمين جو هڪ وڏو حصو.
– **چَڪ بَنْدِي**: ث. زمين جي حدن جي جوڙجڪ جو ڪم – سروي – پيمائش.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **ڇڪُ پائڻ**: ڪنهن جانور، جيت يا ماڻهوءَ وغيره جو ڇڪ وجهڻ. ڄهٽ وجهڻ. ڏاڙهڻ.
— **ڇڪ پوڻ**: سُور جون سُوٽون اُبرڻ. ٻڪ جا مَروڙا پوڻ (پيٽ ۾).
— **ڇڪرُ ۽ ڇڪڙ**: ذ. صفت. ڇڪُ پائيندڙ — ڏاڙهيندڙ. ڇِترو. ڄهٽرُ.
— **ڇڪُ وجهڻ**: ڄهٽُ وجهڻ — ڏندن سان زخم پهچائڻ. فائدي لاءِ ناجائز سوال ڪرڻ — ڪُوڙي دعويٰ ڪرڻ.
— **ڇڪين ماسُ ڇنڻ يا ڇِنڻ**: دشمني رکڻ. وڙهڻ. جاني دشمن ٿي پوڻ — خون جو پياسي ٿيڻ.
• **ڇڪ ۽ ڇڪوڻ**: ث. (سن. ڇِڪلِ) ڪَپ — ڇِڪڙ — ڇِڪڻ. تِرڪڻ. گارو. پوسل ـ چِلهڻ.
— **ڇڪارو**: ذ. صفت. ڪَپ وارو — ڇڪ وارو. ڏٻڻ وارو. ذليل.
— **ڇڪ ڪرڻ**: ڪَپ ڪرڻ — گارو ڪرڻ — خرابي ڪرڻ.
• **ڇُڪ، ڇُڪ**: ث. (سن. ڇِڪا) بيماريءَ جو هڪ قسم (ڇيله ۾ سُور جي هڪ بيماري).
• **ڇُڪ پوڻ**: ڇيلهه جي ڪنهن رڳ جو چڙهي پوڻ سبب سور پوڻ.
• **ڇُڪ ۽ ڇُڪوڻ**: ذ. (پرا. ڇُڪ. سن. ڇُيُت) غلطي — ڀُل — خطا — سَهو — ڏوهه — گناهه.
• **ڇُڪُ ۽ ڇُڪ**: ذ. سُرمي پيهڻ جي روهي — هيڙي — روهيڙو — مصالح وغيره پيهڻ جو پٿر.
• **ڇڪُ آباد**: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **ڇڪاپيٽي (ل)**: ث. ڇناپيٽي — مقابلو.
• **ڇڪارُ ۽ ڇڪارُ**: ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم (جا عموماً گهوڙن کي ڏِي وانگر ٿئي). (صفت) ڇڪر ڏيندڙ — جاسوسي ڪندڙ (چوريءَ لاءِ) — چورن جو همراهه. هيءُ لفظ اڪثر چور سان گڏ استعمال ٿئي "چور ڇڪار". پير ۾ بدبختيءَ جي نشاني ظاهر ڪندڙ ليڪو.
— **ڇڪاري**: ث. چوريءَ سان گڏ ڪم ايندڙ لفظ "چوري ڇڪاري".
• **ڇڪارُ**: ذ. صفت. پرپُور — پرپل — ٽمٽار — تار. (ذ) واسطو — ڪم (ڪ). "مون سان تنهنجي ڳالهائڻ جو ڇڪار ڪونهي".
• **ڇڪاسُ**: ث. بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ پيشاب جا قطرا هر وقت ڇڪندا رهن).
• **ڇڪاسڻُ**: مصدر. جاچڻ — تپاسڻ — ڇڳيءَ طرح ڏسڻ — پرکڻ — امتحان وٺڻ — آزمائڻ — ڇتائڻ — پڌرو ڪرڻ.
— **ڇڪاسُ**: ث. جاچ — تپاسُ — امتحان — پرک.
— **ڇڪاسي ۽ ڇڪاسي**: ڇڪاس ڪندڙ — جاچ ڪندڙ.
• **ڇڪان**: صفت. [ف ڇَڪيدن = ٽمڻ — وهڻ. ڇڪاندن = ٽمائڻ — وهائڻ — ٽيپو ٽيپو ڪري ڪيرائڻ] ڳاڙيندڙ — وهائيندڙ "خون ڇڪان".
• **ڇڪائڻُ**: مصدر. ڪنهن به شيءِ کي قرنقل جي ذريعي پاڻيءَ ۾ ٽهڪائي نڪرندڙ ٻاڦ کي گڏ ڪري پاڻيءَ جي صورت ۾ آڻڻ. عرق ڪڍڻ. اوباري رَسُ ڪڍڻ. جوهر ڪڍڻ. روح ڪڍڻ.
• **ڇُڪائڻُ**: مصدر. ختم ڪرڻ. پورو ڪرڻ. بس ڪرڻ. حدَ ڪرڻ. فيصل ڪرڻ. ڇُڪ ڪرائڻ. پلائڻ. قيمت پُڇڻ. اگهه ڪرائڻ. گهٽو ٺڪائڻ. هُجائڻ. ڏسو "ڇُڪڻ". هلاڪ ڪرڻ. "ڇاڙهيڪن ڇُڪايو وات وراڪا وَرَ" (خان زئي).
• **ڇڪُ بشارت**: اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **ڇُڪت**: ث. ڪنهن به شيءِ جي قيمت متعلق فيصلو. ڏسو "ڇُڪڻُ".
• **ڇُڪتُو**: صفت. ڇُڪايل — قيمت ڪٽيل — مُلهه ڪيل — (ظرف). سمورو — سڀ — پُورو — پهچايل — ادا ڪيل — بي باق.
— **ڇُڪتو ڪرڻ**: وهنوار ڪرڻ (ليکو). حساب ڪتاب صاف ڪرڻ. آخرين قيمت يا رقم مقرر ڪرڻ.
• **ڇڪڻي ۽ ڇڪڻيُون**: ث. (سن. ڇَڪر + پَترِڪا) هُرلي جي ڪاٺڻ ۾ هٽڻ لاءِ ڪاٺيءَ جو ٽُڪر. هيڙيءَ جي مُني کي ڍڪڻ واري ڪاٺي. ڇيچڙي جو هڪ حصو.
• **ڇڪُ جاگير**: اسم خاص. بدين ۽ ٽنڊو محمد خان تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
• **ڇُڪجڻُ**: مصدر. "ڇُڪڻ" مان فعل مجهول. بس ٿيڻ — ختم ٿيڻ — ٺڪجڻُ — ڪُهجڻ — ڪَٽ ٿيڻ — پُورو ٿيڻ.
• **ڇڪ ڇڪ ڪرڻ**: ڳِتڪا ڪرڻ — افسوس ڪرڻ.
• **ڇڪڇڪو ۽ ڇڪڇڪا**: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.
• **ڇڪڇُورُ ۽ ڇڪڇُور**: ذ. صفت. ڇڪناچُور. ناس — زخمي. گهايلُ — وَڍيلُ. بي آرام. سخت ٿَڪل.
— **ڇڪچُور ٿيڻ**: ڇڪناچور ٿيڻ. پڇي پورا ٿيڻ. زخمي ٿيڻ. چاڪَن ڪان چُورُ ٿيڻ. تمام ٿڪجي پوڻ.
• **ڇڪرِ**: ث. نار جو هڪ ڇڪرو (جو لَٺ کي ڦيرائي) — ڇَڪل.
• **ڇڪرُ ۽ ڇڪرُ**: ذ. [سن. ڇڪرم] گول — گهيرو — دائرو —

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گولائي – وارو – ور – ڦيري – پنواٽي – باب (ڪتاب جو) – فصل – شيل – سير – گشت – هشيار جو هڪ قسم – ڪناري – ترار ڦيرائڻ جي مشق – مصيبت – گردش – چڪرو – ڦيٽو – چڪ.

– **چڪر اچڻ:** ڦيرو اچڻ. گهمرو اچڻ. ڦيري ٿيڻ. پنواٽي ٿيڻ. پور پوڻ. خيالن ۾ تبديلي اچڻ.

– **چڪراٽون:** ذ. صفت. چڪر وارو – گولائي وارو – ڦيري وارو.

– **چڪر چلائي ڇڏڻ:** مٿو ڦيرائي ڇڏڻ. وائڙو ڪري ڇڏڻ. حيران ڪري ڇڏڻ.

– **چڪردار:** ذ. صفت. ڦيري يا وٽ وارو. گول گول.

– **چڪر ڏيڻ:** گهمڻ – سير ڪرڻ – گهمرو ڪرڻ ڦيرو ڏيڻ – وڪڙ ڏيڻ.

– **چڪر کائڻ:** ڦرڻ – گردش ڪرڻ – چڪر ڏيڻ – ٿورو گهمي ڦري اچڻ.

– **چڪر لڳائڻ. هڻڻ:** گهمڻ – سير ڪرڻ – هرهر اچڻ – ڦري ڦري اچڻ – وري وري اچڻ.

– **چڪر منڊڻ (ڪ):** گهيرا گهمرا ڪرڻ.

– **چڪرورتي:** ذ. صفت. اهو راجا جنهن جو رٿ سجي دنيا تي بنا روڪ گهمي سگهي. روءِ زمين جو حاڪم.

• **چڪر:** وار.

• **چڪرائو:** ذ. چڪ – گپ – راڦو. (صفت) گپ وارو.

• **چڪرائون:** ذ. پرت جو هڪ قسم.

• **چڪرو:** ڪبوتر جو هڪ قسم. پرت جو هڪ قسم. (اسم خاص) تعلقي ڏوڪريءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چڪرو ج چڪرا:** ذ. [سن. چڪرم = گهيرو] گول – گهيرو – چڪر – ڪابه گول شيءِ. ڦيٽو – چاڪ. ماني ٽڻڻ جو ڪاٺ جو گول ٽڪر.

– **چڪرائون:** ذ. صفت. چڪري وارو – گول.

– **چڪريدار:** ذ. صفت. گول – گولائيءَ وارو. ڦيريدار – گولائيءَ سان.

• **چڪري ج چڪريون:** ث. ڪابه گول شيءِ. گهيرو. ننڍو چڪرو. پارن جي هڪ راند جو نالو. نار يا هرلي ۾ ڪم ايندڙ هڪ گول ڪاٺي. ڦيري – ويڙهه – لڙائي – بحث – مقابلو.

– **چڪري (چڪريون) ڏيڻ. کائڻ:** مقابلو ڪرڻ. ويڙهه ڪرڻ. خوب بحث ڪرڻ.

• **چڪڙ:** ث. چڪ.

• **چڪڙ ج چڪڙ:** صفت. چڪ ۾ پيريل. چڪ جهڙو. ميرو – ڪنو – سٽپ ۾ جهبيل. سٽپ ۽ مٽيءَ ۾ لٿڙيل.

• **چڪڙو ج چڪڙا:** ذ. "چڪو" جو اسم تصغير. ٿورڙو چڪو – ڏڪڙو.

– **چڪڙو پيئڻ:** ڏڪڙو پيئڻ. ڀنگ ڦڙي پيئڻ. شراب جو ڍڪ پرڻ. نشيدار شيءِ پيئڻ.

• **چڪ فريدآباد:** اسم خاص. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چڪلو ج چڪلا:** ذ. [سن. چڪرُ لڪُهه = گول تختو] چڪرو. گول تختو. ماني ناهڻ لاءِ ڪاٺ جو گول چڪرو. فاحش مائهن جو اڏو. لال بازار.

– **چڪلائي:** ذ. صفت. چڪلي وارو. چڪلي ۾ ويندڙ. حرامڪار – بدڪار – زاني – زنا ڪندڙ.

• **چڪلي ج چڪليون:** ث. ڇوڪرين جي هڪ راند (ڇوڪريون هٿ هٿن سان ملائي گول چڪرو ناهي ڦرنديون آهن ۽ چونديون آهن: "چڪلي پايان، پير گسايان، پيرَ ۾ ڪنڊو، سهرو تنهنجو منڊو").

• **چڪم:** ذ. [ف. چڪن] سنهي ڪپڙي تي پرت جو ڪم – چڪمدوزي. پڪهڪ جي مٽ. پرت جو هڪ قسم.

– **چڪمدوز:** ذ. صفت. پرت جو ڪم ڪندڙ – زريءَ جو ڪم ڪندڙ. سيم يا زريءَ جو پرت پريل ڪپڙو.

– **چڪمدوزي:** ث. زريءَ جو ڪم. پرت جو ڪم.

– **چڪمي:** ذ. صفت. پرت پريل ڪپڙو.

• **چڪمو ج چڪما:** ذ. دلبو – دم دلاسو – فريب – دوکو.

– **چڪمو ڏيڻ:** دلبو ڏيڻ – فريب ڏيڻ – ڪوڙو دلاسو ڏيڻ.

• **چڪن (ٿ):** ذ. رت جو هڪ قسم.

– **چڪندوز:** ذ. صفت. چڪمدوز.

– **چڪندوزي:** ث. چڪمدوزي.

• **چڪناچور، چڪناچور:** صفت. پڪل – ٽنل – پرزا پرزا – ٽڪر ٽڪر. پرزل. هڏ گڏ جهريل. ٿڪل – هجيل. ناس – چٽ.

– **چڪناچور ٿيڻ:** پرزا پرزا ٿي وڃڻ – ٽڪر ٽڪر ٿيڻ. هڏ گڏ پچي پورا ٿيڻ. ٿڪجي پوڻ.

• **چڪنو ج چڪنا:** ذ. صفت. سٽيو – روغني. لسو – ترڪٽو. چلڪٽو (ڪاغذ وغيره). (ث. چڪني ج چڪنيون). ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **چِڪْنائِي**: ث. سٽپ. چَربِي. لَسائِي.

— **چِڪْنو گهَرِو:**

• **چِڳَنِي ج چِڳَنِيُون**: ث. سوپاريءَ جو هڪ قسم — چالِي.

• **چِڪَڻِ**: ث. چِڪَ. چِيڪِي گَپَ. تِرڪِڻِي زمين — تِرڪَڻِ. مُصيبت.

— **چِڪَڻِ بوٽُ**: درياءَ مان مِٽِي ڪڍڻ جي مَشين.

— **چِڪَڻِ مان ڇُٽڻُ**: گَپَ مان نڪرڻ. مُصيبت مان آزاد ٿيڻ — آزمايش مان ڪامياب ٿي نڪرڻ.

• **چِڪَڻُ**: مصدر. [ف. چڪيدن] عرق نڪرڻ. ٽِمَڻ — ٽِيپو ٽِيپو ٿي وَهڻ — اُبرڻ — ٽِهڪڻ (پاڻي وغيره) — ڳَرَڻ. سِمَڻُ. ڦَٽَ جو پُونءِ وغيره ڇڏڻ. زخم جو سُتت نہ ڇُٽڻ — مرض ۾ گهڻو وقت مبتلا رهڻ — ڦَٽُ اُٿلي پوڻ. "چِڪي پيا آهن چاڪَ. پنهل ڪارڻ پنڌ ۾" (شاهہ).

• **ڇُڪَڻُ**: مصدر. ختم ٿيڻ — پورو ٿيڻ. ٽَڪِجَڻُ — هلاڪ ٿيڻ. ماندو ٿيڻ — بيزار ٿيڻ. فيصل ٿيڻ. غلطي ڪرڻ — ڇُڪَ ڪرڻ.

— **ڇُڪِي پوڻ. وڃڻ**: ٽڪجي پوڻ. پورو ٿيڻ. فيصل ٿيڻ. ضعيف ٿيڻ.

• **ڇَڪو ج ڇَڪا**: ذ. گول شيءِ. ڪنهن شيءِ جو گول ٽُڪر — ڳِنڍو (ڪَونر وغيره جو). مٺائي وغيره جو ٽڪر. جميل ڪيرجي ٽِڪي.

• **ڇَڪُن ڇَڪُون**: ذ. ميوي جو هڪ قسم.

• **ڇُڪو ج ڇُڪا**: ذ. ڏُڪُ — سُرڪَ — لَپَ ڪن.

• **ڇَڪورَ(ت)**: ث. ڳِٽِتي — اُڻ تُڻ — فِڪر.

• **ڇَڪورُ ج ڇَڪورَ**: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم (جنهن لاءِ چيو ٿو وڃي تہ چنڊ تي عاشق آهي، خصوصاً چوڏهينءَ جي رات چنڊ ڏانهن اُڏامندو آهي ۽ آخر ٿڪجي ڪِري پوندو آهي) — تِتِرَ جي قسم جهڙو جابلو پکي (رنگ اڇو ۽ خاڪي، ڪارن پَٽن سان).

• **ڇَڪُو ج ڇَڪُوا**: ذ. ڇَڪُئُو — هڪ پکيءَ جو قسم.

• **ڇَڪِئا**: ث. (سن. چِڪِتسَڪَهُ) مرض جو علاج — بيماريءَ جو دارُو دَرمَلُ.

— **چِڪِئا ڪرڻ**: علاج ڪرڻ — دوا درمل ڪرڻ. "پاڻ ئي ٻَڌَن پَٽِيُون، پاڻئي چِڪِيا ڪن" (شاهہ).

• **ڇَڪُئُو ج ڇَڪُوا**: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم (ڇُهنب ۽ پيرن جون آڱريون ٻَدَڪ جهڙيون ٿين. پاڻيءَ ۾ بہ تري سگهي. هَنجهہ جهڙو ٿئي، تنهنڪري ڳاڙهو هَنجهہ بہ چَوَنس).

• **ڇَڪِي ج ڇَڪِيُون**: ث. گول شيءِ. جنڊ — جانداهہ. صابڻ جي ٽِڪي. ٽَڏار يَل نَنڍڙو پوٽو — ٽَڏو.

— **ڇَڪِي پٽڻ**: بنياد ڪڍي ڇڏڻ. پارون پٽي ڇڏڻ.

— **ڇَڪِي هٿڻ**: پوٽو هڪ هنڌان ڪڍي ٻئي هنڌ هٿڻ.

• **ڇُڪِي**: ث. سُرڪي ٿورڙو ڏُڪ — ڇُڪڙو. ڇُڪِي ريل — سخت ٽَڪل.

— **ڇُڪِي پيئڻ**: ڏُڪڙو پيئڻ (ڀنگ وغيره جو).

• **ڇَڪِيْڪو**: ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.

• **چِڪيں چِڪيهُ (ڪ ڪ)**: ذ. وَنْواهَ ۾ ڪُنوارِ کي اُبٽڻ هڻڻ. اُبٽڻ.

• **ڇَڪُ(ت)**: ذ. ٻاهريون ڏيکاءُ. عيب.

• **چِڪَ ج چِڪَون**: ث. [ترڪي. چِق] دروازي تي لٽڪائڻ جو پڙدو (جو ٻانْس، تيلِيُن يا ڪانن وغيره مان ٺهيل هجي).

• **ڇُڪَ ج ڇُڪَون**: ث. ٽَڪَرُ. ٽَڪرِيْ يا جبل جي ڪُنڊ جا ٻاهر تي نڪتل هجي. ڇُڪي — چوٽي (جبل يا ٽَڪر جي) — ڇُونْهَنْ (ڪ). اها جاءِ جتان درياهہ موڙ کائي. نوڪ — ڇهنب — ذرو — لِڇَ — لَغارَ (عشق جي). رنج — درد — پِيڙا — آزارُ (عشق جو).

• **ڇڪاڇوڪي ڪرڻ**: سواد چکڻ. ذائقو وٺڻ.

• **ڇَڪائِڻُ**: مصدر. "چَکَڻُ" مان متعدي بالواسطہ. سواد وٺائڻ — ذائقو وٺائڻ — هيرائڻ.

— **ڇَڪائِڻ، ڇُڪائِڻ (ت)**: رشوت تي هيرائڻ. رشوت ڏيڻ. ناجائز فائدو ڏيڻ.

• **ڇُڪ ڇُڪِ**: ث. سُورَ جو ڇِيڪار. آنڌ مانڌ — بيقراري — بي آرَامي.

• **ڇَڪَرُ، ڇَڪَرُ (ت)**: ذ. ڀَرَڻِ ـ ڇَرخي — ڦيري — چڪرو — گهُمرو.

• **ڇَڪْرو ج ڇَڪْرا**: ذ. پاڪڙو. "ڇڙهي چوڪين چکرين. وڃ ۾ چلي چارڻ چوءِ" (خٽنگ پٽ).

• **ڇَڪُرو ج ڇَڪُرا (ڪ)**: ذ. ڪاري پاڻيءَ جو چشمو. ڪراچي شهر لڳ گبولن بلوچن جو ڳوٺ.

• **ڇُڪَرُ ج ڇُڪَرَ (ل)**: ذ. ڇِتَرُ. ڪنهن شيءِ جي مٿئين حصي جو ٽُڪر.

• **ڇَڪَرِينْ (ث)**: پرت جو هڪ قسم.

• **ڇَڪَسَ ج ڇَڪَسون**: ث. [سن. چَڪْشُ = اَکِ] اَک.

• **ڇَڪُ مَڪُ**: ذ. سينگار (جو پنهنجو پاڻ تي ڪيو وڃي).

books.sindhsalamat.com
www.sindhsalamat.com

سِينڌَ سُرمو، هار سينگار، ناهَ نُوهه (بدن، ڪپڙي لَٽي جي).

• **ڇِڪَ مِڪَ ڪرڻ:** پنهنجو پاڻ هار سينگار ڪرڻ. سينڌ سرمو ڪرڻ.

• **ڇِڪَنُ ج ڇِڪَنَ:** ذ. ڇِخَنُ. لاڏ – نخرو – ماڻو – ناز – نخري سان ڳالهائڻ – تالبازي.

– **ڇِڪنائي ج ڇِڪنائيون:** ث. اَنگلُ – نخرو – ڇِخَنُ

– **ڇِڪنائيون ڪرڻ:** نخرا ڪرڻ. انگل ڪرڻ. ترڪتال ڪرڻ. ڪوڙا بهانا ڪرڻ.

• **ڇِڪَڻُ:** مصدر. زبان سان ذائقو وٺڻ. سواد وٺڻ. ٿورو ڪائڻ. ڪنهن شيءِ جي ڪيفيت معلوم ڪرڻ لاءِ ان کي زبان سان لائڻ.

– **ڇِڪي ڇَريو ٿيڻ:** هري پوڻ. ڇڪڻ کان پوءِ ڪنهن شيءِ جو هميشه مشتاق رهڻ.

– **ڇِڪي لهڻ:** اڳوات سُڌ لهڻ. نتيجو ڌيان ۾ ويهارڻ.

• **ڇِڪي (ڇاڪي):** ث. ڇَس – ڇَشڪو – ساءُ – سَواد – ذائقو. ڪنهن شيءِ جو ٿورو حصو.

• **ڇُڪي:** اسم خاص. تعلقي حيدرآباد ۾ هڪ ديهه ۾ ڳوٺ جو نالو. هڪ ڍنڍ جو نالو.

• **ڇُڪي ج ڇُڪيون:** ث. ڪُنڊ. جبل يا ٽڪر جي نڪتل ڪُنڊ – ڇُڪَ – ٿوري شيءِ ـ ذرو – عوضو – بدلو – مفت ۾ پن سِن. ڪوڏين راند ۾ هارائيندڙ تي هڪ ڪوڏيءَ جو ڏَنڊ. "جيڪي ڇُڪيءَ تان چڙهيا، تن ميڙي مُٺ پريا".

• **ڇِڪيا ج ڇِڪياڻون:** ث. [هه ڇتا = باهه] اها باهه جنهن ۾ هندو مُردي کي ساڙين – مَچُ – آڙاهُ – ڏاگهه – چِتا – باهه.

• **ڇِڪي مِڪي:** ث. پاهريون زيب زينت – ڏيک ويک – ناهَ نُوهَ. "مٿان ڇِڪي مِڪِي، اندر ٻڙ ٻڙ ڏکي" ناجائز ڪمائي (رشوت وغيره).

– **ڇِڪيو ڏڪيو مِڪيو:** صفت. سينگاريل – ٺهيل ٺڪيل. هار سينگار ڪيل.

• **ڇُڪِتو (ٿ):** ذ. صفت. گيهه ۾ ڪُٽيل ڪُٽي – چُوري.

• **ڇڪدا، ڇِڪدا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **ڇِڪوڻ (ٿ):** مصدر. طعنو ڏيڻ.

• **ڇِڳَ ج ڇِڳُون (ل):** ث. وارن جي ڇڳَ – چوٽي – ڳُٽ – ڇَٽي. مٿي جي وارن جي ٿبي (جا مُرشد، مُريد جي وارن مان نشاني لاءِ ڪپيندو آهي). ڇَتا. وارن جو ڇڳو. سُٽ جو مُڇو. ٻٽي. ذرو – حصو.

– **ڇِڳَ وڍائڻ:** وارن جو مُڇو ڪپائڻ – مُريد ٿيڻ.

– **ڇِڳير:** ذ. صفت. ڇِڳِن وارو – ڇِتر. ڍگهن وارن وارو.

• **ڇِڳو ج ڇِڳا:** ذ چلو (مانيءَ جو قسم).

• **ڇِڳو، ڇِڳڙ (ل):** صفت. ٺَپ ۽ مِٽيءَ مليل – سٽپ ۾ جهبيل. (ذ) چيڙهه – ڳپ.

• **ڇُڳو (ڪ):** ذ. ڪرڙن جي ڪچي ٻُونگر (جا گهوٽي جانورن جي ڦَٽن تي ڪيڻن مارڻ لاءِ رکندا آهن).

• **ڇِڳوڙو ج ڇِڳوڙا:** ذ. ڳَپ چِڪَ. ڳپڙاٽو.

– **ڇِڳوڙڻ:** مصدر. چُوسڻ (ٻُٻو) – ڏاٽڻ – چُوپڻ. ٻُٻي (ٿَڻ) ۾ رهيل پُويان ڳُوها ڏاٽڻ.

– **ڇِڳوڙَ ج ڇِڳوڙون:** ث. ڇِڪَ (وات سان ٻُٻي کي) – چُوسَ.

– **ڇِڳوائڻ:** مصدر. "ڇڳڙڻ" مان متعدي بالواسطه ـ ڏارائڻ – ٻُٻو پيارڻ – پُويان ڳُوها پيارڻ.

– **ڇِڳوڄڻ:** مصدر. "ڇڳڙڻ" مان فعل مجهول. ٻُبا ڏاٽجڻ. سخت سيڪت ملڻ.

– **ڇِڳوجي وڃڻ:** ٿَڻ مان کير ڏاٽجي وڃڻ. سُڄو ٿيڻ. سخت سزا ملڻ – سڀ ڪجهه ڦرجي وڃڻ.

– **ڇِڳوڏيڻ:** ٻُبو ڏاٽڻ – ٿورا ڳُوها ڏاٽي وٺڻ.

• **ڇِڳڻُ (ل):** مصدر. ڇِڪڻُ (ٿَڻ).

• **ڇِڳهه ج ڇِڳهه:** ذ. صفت. يارُ – سينڌو – ڇَڳهوتو. ڏنڊو ڏوتو – ٺلهو متارو. نڪمو – توتي – عورت جو آشنا.

• **ڇُڳهه (ڪ):** صفت. ٺُٺپ ۾ جهبُ – رِڄيلُ – گيهه ۾ ٻڏلُ.

• **ڇُڳهه ج ڇُڳهه:** ذ. ڳهبُ – ڇبُ (ٿانءَ ۾). جهيڪُ. سوراخ. نشان (ڏڪ جو). ماتا جو داغ. ڪَڏ.

– **ڇُڳهه ڇُڳهه:** ڳهبَ. سوراخ. منهن تي ماتا جا نشان. داغ داغ.

– **ڇُڳهر:** ذ صفت. ڇُڳهه ڇُڳهه وارو – ڇُڳهن وارو. داغدار. ماتا جي داغن وارو.

• **ڇِڳهو ج ڇِڳهو (ڪ):** ذ. ڪرڙ جي ٻونگر يا مُورُ – ڳونجُ.

• **ڇِڳهنو ج ڇِڳهنا (ٽ):** ذ. صفت. ڏٽو مُٽو – ٺلهو متارو – ڏنڊو مُسٽنڊو.

• **ڇُڳهڻُ:** مصدر. ڇُڳهه ڪرڻ – چيڙڻ – لڳڻ. ماتا جا ڇُڳهه ڇُڳهه ٿيڻ.

• **ڇُڳهو ج ڇُڳها:** ذ. صفت. ڏٽو مُٽو – ٺُلهو متارو – سَٽرُ وَٽرُ. ڊونسو – جانٺو.

• **ڇُڳهورو ج ڇُڳهورا:** ذ. صفت. ڇُڳهه. (ث) ڇُڳهوري ج ڇُڳهوريون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چڱيلائي ج چڱيلائيون:** ث. (سن. چڱ) تندرستي — چاقائي — سگهائي — ھٽ سجائي.
• **چڱرُ (ت):** ذ. صفت. چڱو.
— **چڱڙو:** "چڱو" جو اسم تصغير. ٿورو چڱو — چڱيرو.
• **چڱڙو:** اسم خاص. تعلقي قمبر ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **چڱمڙسي ج چڱمڙسيون:** ث. پڙمانسي — چڱماڻهپي. چڱو سياڻو. فياضي — نيڪ نيتي.
• **چڱو:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي باگي ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• **چڱو ج چڱا:** ذ. صفت. (سن. چڱ = عمدو آواز) سٺو — موچارو — عمدو — ڀلو — اوڳهو — چوکو — نيڪ نيڪ — سڦرو. خوش — تندرست — چاق. فائدو — نفعو. (ث) چڱي ج چڱيون. (ندا) ڀلا هائي!
— **چڱائي ج چڱايون:** ث. سٺائي. چوکائي. نيڪائي. نيکي — چاقائي.
— **چڱو ڀلا:** ڳالهه يا بحث کي ختم ڪرڻ وارو ٻول. چڱو في الحال ڳالهه ختم ٿي ڪجي.
— **چڱو ڀلو ج چڱا ڀلا:** ذ. صفت. بلڪل خوش — تندرست — چاق. صحتمند — ٿلهو متارو. سچو سارو. سُکيو سَتابو. سگهڙ ماڻهو.
— **چڱو چوکو ج چڱا چوکا:** ذ. صفت. سٺو — عمدو (کاڌو يا طعام).
— **چڱو چوکو کائڻ:** سٺو کاڌو کائڻ — سٺيو کاڌو کائڻ.
— **چڱو مٺو ج چڱا مٺا:** ذ. صفت. ڀلو برو — سٺو خراب. دوست دشمن — کرو کٽو.
— **چڱي ج چڱيون:** ث. صفت. سٺي ڀلي. نيڪيءَ جو ڪم.
— **چڱيان:** ظرف. چڱي نموني سان — بهتر طريقي سان. چڱيءَ طرح.
— **چڱي ٻڌائڻ:** موزون جواب ڏيڻ. سڌي ٻڌائڻ — منهن تي سچ چئي ڏيڻ.
— **چڱيرو چڱيرو:** ذ. صفت. موچارو — سٺو — چوکڙو.
— **چڱيءَ طرح:** ظرف. چڱي نموني — سٺي طريقي سان. گهٽي انداز ۾. ناهي ٺوکي.
— **چڱي ڪرڻ:** سٺو ڪم ڪرڻ. نيکي ڪرڻ — ٿورو ڪرڻ.
• **چَل:** ث. لهر — ترنگ — موج — هڪجهڙائي — يڪسانيت.
• **چَلُ:** ذ. صف. "چلڻ" مان امر. دستور — رواج. ڏسو "چلڻ".
— **چل ڪرڻ:** هليو وڃڻ.
— **چل ڪر:** بلاشڪ هليو وڃ!
• **چِلُ:** ث. گپ — گارو. پاڻي. ان يا گاهه جي پيري — چلي.

— **چِل ٻَتَڻ:** ڏاچيءَ جي مُئل ڦر کي ٻئي ڦر کي ٻڌي ڏاچيءَ کي ميڙڻ.
• **چِلُ (ت):** گاهه جو هڪ قسم.
• **چُلُ ج چُلُون (ڪ):** ث. هلڻ جو نمونو — چال. ڪتي جو پنڌ — لَٽر.
• **چَلاڪو ج چلاڪا:** ذ. (سن. چَلُ = چلڻ) صفت. چالاڪ — لُچو — شُهدو — بدمعاش. بدگو — گاريل. بدڪار.
• **چلامانُ (ل):** ذ. (سن. چلايمان) هلت چلت — رسم رواج — هلي چلي — ڏيتي ليتي — ڪاپو.
• **چلانجي ج چلانجيون:** ث. [ترکي] چليمچي.
• **چلائو:** ذ. چالاٿو — رحلت — روانگي — اِنتقال. ڏسو "چلڻ"
• **چلائڻ:** مصدر. هلائڻ. گهمائڻ. جورڻ.
— **چلاءُ:** ذ. (سن. چل = چلڻ) چال. هلت — دستور — رواج — رَسم.
— **چلائو ج چلائو:** ذ. صفت. چالو — رواجي. هلندڙ — چلتو. ڪم ٽپائو — عارضي ڪم لائق — ناپائيدار.
• **چلت:** ث. [(١) سن. چلن. (٢) سن. چلت] ريت — رسم — وهنوار — ٻر — هلي چلي. اٿي ويهڻي. ڍنگ — نمونو — عادت. لَڇڻ.
• **چلتر (ل):** ذ. دوهه — ٺڳي.
• **چلتو ج چلتا:** ذ. [(١) سن. چل يا چلن. (٢) سن. چلت] هٿ جو اشارو يا لوڏو. چڙهو — ريبو. لُٻ — لالچ. رواج — چالو — ڪاپو (ڪنهن شيءِ جو) راند ۾ بلور جو ڏڪ.
— **چلتو ٻتڻ:** ڦسلائڻ — ٻرغلائڻ.
— **چلتو پرزو:** ذ. صفت. وڏو چالاڪ — حريف. حرفتي. ڦڙت.
— **چلتيبازي:** ث. چالاڪي. بازيگري.
• **چلتو:** ذ. (سن. چلت. چل = چلڻ) صفت. چلائو — چالو — عارضي — رواجي — معمولي.
• **چلتو:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم.
• **چلت ج چلتَ:** ذ. (سن. چل = چلڻ) دولاب — فريب — ڏوکو — حرفت بازي ٺڳي — هٿ جي چالاڪي. سنسار — جڳ جهان.
— **چلت ٻڌڻ:** اتفاق ٿيڻ — حساب ٿيڻ.
• **چلپل:** ظرف. جهٽ پٽ — يڪدم. "دشمن دين جي وڙهڻ لاءِ چست چلپل چاليون" (عارف).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **چَلِپَل جو چَڪَرو:** ٿوري وقت جو ڏيکاءُ – طلسمي کيل – شعبده بازي.

• **چَلرُ (ل):** ذ جهجهو گاهه پاڻي.

• **چَلرُ، چَلَرُو:** ث. (سن. چُلَڪَ + "ر" پڇاڙي) ڏيڻ واري جاءِ ـ چڪڻ ـ گپ، راقو، ڏيڻ.

• **چَلرو ع چَلرا (ڪ):** ذ. هَل – گوڙ – گُسان – چرچر.

• **چلو:** ذ. صفت. ريزو. ڪَليو – چُڙيو. خسيس.

– **چلوءُ واپار:** ذ. سنهو واپار – معمولي ڏيتي ليتي.

• **چلزو ع چلزا:** ذ. چلو – ڪٽڪ جو گيهه پر ترِيل اڦراٽو.

• **چَلغوزو ع چَلغوزا:** ذ. (ف. چَلغوزه) سُڪل ميوي جو هڪ قسم – نيزو.

• **چَلڪَ:** ث. تجلي – روشني – چمڪو – پيڪو. زريءَ جو چوُرو – زيڪ. ڏسو "چلڪڻ".

• **چلڪاٽ:** ذ. چلڪو – چمڪو – تجلو. ڏسو "چلڪڻ".

• **چلڪاڻ (ڪ):** مصدر. وچ وانگر تکو وڃڻ. تيز وڃڻ. ڏسو "چلڪڻ".

• **چَلڪَتَ:** ث. ريت – رسم – پر ـ هلي چلي – چَلت – چلگت. جهاز پر مال جي پرائي.

• **چلڪڻ:** مصدر. (سن. چلميلڪا) چمڪاٽ ڪرڻ – چلڪاٽ ڪرڻ – چمڪڻ – جَرڪڻ – تجلا ڪرڻ.

– **چلڪَ ع چلڪون:** ث. تجلي – روشني – چمڪو.

– **چلڪائڻ:** مصدر. "چلڪڻ" مان متعدي بلاوسطه ـ روشن ڪرڻ – چمڪائڻ.

– **چلڪٽو:** ذ. صفت. چمڪا ڪندڙ – چلڪندڙ – جرڪٽو – چمڪٽو – چمڪندڙ – روشن.

– **چلڪو ع چلڪا:** ذ. چمڪو – چمڪاٽ – تجلو.

• **چَلگتَ:** ث. [(١) سن. چلُ يا چَلَنُ. (٢) سن. چلتُ] تماڪ چڪڻ لاءِ ڍڳهي نڙ وارو وڏو حُقو.

• **چلمائي:** ذ. صفت. چلم وارو. چلمون وڪڻندڙ. چلم چڪيندڙ.

• **چلم تازي ڪرڻ:** چلم پر نئون پاڻي وجهڻ ۽ ناهڻ.

• **چلمائڻ (ت):** مصدر. لنوائڻ. خراب ڪرڻ.

• **چلمچي ع چلمچيون:** ث. (ت) ڌاتوءَ جي ٿانءُ جو هڪ قسم (هٿن ڌوئڻ لاءِ).

• **چلمَردو، چلمژدو ع چلمَردا، چلمژدا:** ذ. (ف. چلِ مَردان) هني پر ويهڪ واري جاءِ تي لڳل چمڙو.

• **چَلمَليدو:** ذ. سٽيو ڪاڏو – مليدو. ترِيل – پڳل – پورڙ پلاءُ. ڏسو "مليدو".

• **چَلَن:** چانديءَ جو سڪو پنائن جو جو ميرن جي حڪومت پر مروج هو.

• **چَلڻ:** مصدر. [(١) سن. چَلُ يا چَلَنُ. (٢) سن. چَلتُ] هلڻ – روانو ٿيڻ – زمڻ. جُرڻ. چالو ٿيڻ. گهمڻ. مَرڻ – رحلت ڪرڻ – وفات ڪرڻ. (ذ) هلت چلت – وهنوار.

– **چلن جُڳڻ:** ضعيف ٿي وڃڻ. چرڻ ڪان بس ٿيڻ.

• **چلڻت:** ث. سينگار جو هڪ اصطلاح – زمين تي چرندڙ جنس جا جملي جانور. "مهندا محبوبن جي آهي، چلڻت ائين چڪار" (ڪبير شاهه).

• **چلو ع چلا:** ذ. (ف. چهَل يا چلُ = چاليهه) ڪمان جي زهه. وَتر (ع). عبادت يا وظيفي جو مقرر ڪيل مدو (جو اڪثر چاليهه ڏينهن ٿئي). مانيءَ جو هڪ قسم – پنڙي اَتي مان گيهه پر ترِيل ماني.

– **چلو پچائڻ. ڪيڻ:** چاليهه ڏينهن هڪ هنڌ ويهي عبادت ڪرڻ ۽ وظيفو پڙهڻ. تڪليف ڪاٽڻ.

– **چلي پر هجڻ:** پرهيز پر هجڻ. ڪنهن خاص حالت پر (هڪ هنڌ ويهي) رهڻ.

• **چَلوسي (ت):** ذ. صفت. بالڪل ڏيرو (ماٺهو). چٽو ڪندڙ. چاپلوس.

• **چلولو ع چلولا:** ذ. صفت. (سن. چپلُ = چلڻ) لاڏلو – اَلبيلو – چنچل – دادلو – کيچلو – چچلو – چرڙيو – مستانو – هلڪي دل وارو – ننڍڙي گجيءَ وارو – تُرڙو – بي وفا – ڦرٽو گهرٽو – گهٽ حوصلي وارو.

– **چلولائي ع چلولائيون:** ث. البيلائي – لاڏ لائي – چنچلائي – چريائي – هلڪڙائي.

• **چُلهه ع چُلهه:** ذ. صفت. گهڻ ڪائو – پيتر – پيتي – سُستِ – ڏِرو – ڪاهل – وڏو واهه – ڪَدُ (ت) – ڪيڙ جو تڻ پر پَرُ.

• **چلهه:** ث. گَپ – چڪ – ڏُبڻ ـ گيڙاٽو. ڏسو "چلرُ".

• **چُلهه ع چُلهيون:** ث. (سن. چُلَ: چُلي) باهه ٻارڻ جو هنڌ – چُلهو – رڌڻ جي جاءِ.

– **چُلهه تي مُتڻ (ڪ):** بي حيائيءَ جو ڪم ڪرڻ. نمڪ حرامائي ڪرڻ.

– **چُلهه ٿيڻ:** دوڙو قِسي اک پر اندر پيهي وڃڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **چُلهہِ مَٽيُو:** ذ. صفت. بد عادتو — آٽاسو — بي غيرت — نمڪ حرام ـ ڪمينو.

• **چُلهہِ وَٽو ج چُلهہِ وَٽا:** ذ. (سن. چُلّ + بتا). مارنگ.

• **چلهتو:** ذ. ريشمي ڪوٽ.

• **چَلهَر ج چَلهَرون:** ث. چٽن ڪوڏين سان رهڻ جي هڪ راند. چَنر راند. چَلهر راند ۾ چٽن ڪوڏيُن جو داءُ.

• **چَلهَرُ (ت):** ذ. صفت. نڪمو ماڻهو. ڏُلهو. مضبوط.

— **چَلهري:** ث. نڪمن ماڻهن جي ٽولي.

• **چَلهڻ (ت ڪ):** ث. چڪ — گپ.

• **چَلهڻُ:** مصدر. چِٽڻ — چِپڻ — چِتاڙڻ. گهوٽڻ — رَڳڙڻ — مَهٽڻ — ڪَنجڻ — ٽَمي پرڻ — مارڻ — سَٽڻ.

— **چَلهڻُ:** ث. مصدر. "چلهڻ" مان اسم. چِٽَ — چِپ — مهٽو — سَٽَ — ڪُٽَ.

— **چَلهائڻ:** مصدر. "چلهڻ" مان متعدي بالواسطه. چِتائڻ — چِپائڻ — مارائڻ — سَٽائڻ.

— **چَلهجڻ:** مصدر. "چلهڻ" مان فعل مجهول.

— **چِٽجڻ** چِپجڻ. ڪُٽجڻ.

— **چلهجي پوڻ:** چِٽجي پوڻ. چِپاڙجي وڃڻ. رَهڙجي پوڻ.

• **چَلهو ج چَلها:** ذ. ڪَڏ — ڪَڏو. وڻ ڪي پاڻي ڏيڻ لاءِ ان جي چوڌاري ڪَڏ. ڍورن جي پاڻي پيڻ لاءِ ڪَڏ. گاري لاءِ ناهيل ڪَڏ. پاڻيءَ جو دُٻو. ڪنهن به پکيءَ جو بچو (خصوصاً تيتر ۽ ڪُڪڙ وغيره جو چوزو) (صفت) گهٽو ڪائيندڙ. پيٽي — پيٽيرُ — ڏُلهو — سُسُت.

• **چلهو ج چلها (ت):** ذ. گَپ — گپڙاٽو. (صفت) سُسُت. وائڙو. (ث) چلهي ج چلهيُون.

• **چُلهو ج چُلها:** ذ. باهه ٻارڻ جي جاءِ ـ ڪورو. رڌ پچاءُ جي جاءِ. پائخاني ڪرڻ جي جاءِ. ڏسو "چلهه".

— **چُلها چوٽ چاڙهڻ:** گهڻو رڌ پچاءُ ڪرڻ.

• **چلهي ج چلهيُون (ت):** ث. چلي.

• **چلي ج چليُون:** ث. وهٽ تي بار ڪٽڻ لاءِ ڪٿي يا ڪپڙي جي ناهيل خُرزِيُن. ڪائين جو ڳنڍو — ٻري.

• **چليا:** اسم خاص. تعلقي ٺٽي ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چَليپا:** ث. [ف] "صَليب" جي بگڙيل صورت. منڊ يٺڙي جو (+) جو نشان. [صفت] ڏنگو.

• **چَليمچي:** ث. (ت) چلمچي.

• **چَمرُ ج چَمرَ:** ذ. (پرا. چَمرُ. سن. چَرمَنُ: چَرمَ (ف چَرم) کَل — چَمڙي — پوست. چَمڙو — چوڙو. (صفت). سخت — ڏاڍو. چيڙهو.

— **چَمرَ جُونَ:** ث. جُونءِ جو هڪ قسم (جا چمڙيءَ ۾ پيهي وڃي).

— **چَمرَ چاڙهڻ:** لَڪڻُ يا ڪنهن شيءِ تي چمڙي جو پوش چاڙهڻ.

— **چَمرُ چچڙُ:** ذ. جيت جو هڪ قسم (جو جانورن جي کَلَ ۾ چنبڙي پوي ۽ رت پيئي) — چچڙُ. (صفت) ڪَنجوس. ڳِڪَ — نَه ڇَڏُ (جيڪو چنبڙي پوي ۽ پڇرنه ڇڏي).

— **چَمرُ چيرُ، چِڪ:** ذ. موچي. گهٽ ذات.

— **چَمرُ لاهڻ:** چمڙي يا چوڙو لاهڻ. سخت سزا ڏيڻ — تمام وڏي قيمت وصول ڪرڻ.

• **چَماٽَ ج چَماٽُون:** ث. (ف. طمانچ — سن. چَپيٽَ) ڳَلَ تي هٿ جو ڌَڪُ — لَپاٽَ — ٺَڪَ — ٺَڦَڙ — چَپاٽَ. صدمو — مصيبت — ٺوڪر.

— **چَماٽَ کائڻ:** مار کائڻ. ڦُرجي اچڻ. نقصان کائڻ — سودي ۾ ڌَڪُ کائڻ.

— **چَماٽَ لڳڻ:** ڌڪ لڳڻ — چوٽ لڳڻ. صدمو رَسڻ — نقصان پهچڻ — اوچتو عشق ۾ مبتلا ٿي وڃڻ.

• **چَماٽو ج چَماٽا (ل):** ذ. ٽماٽو. هڪ ڀاڄيءَ جو قسم.

• **چُما چاٽي:** ث. چُمَ چَٽَ — بوسه و ڪنار — چُمي پاڪر.

• **چَمار:** اسم خاص. هندن جي هڪ گهٽ ذات جو نالو.

• **چَمارُ ج چَمارَ:** ذ. (پرا. چَمَارَ. سن. چَرمَڪَارَ) چمڙي (لاهڻ. رڱڻ وغيره) جو ڪم ڪندڙ — ڪلالُ. سوچي.

• **چَمائي:** اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چَمٽو چِمٽو ج چَمٽا:** ذ. (سن. چِمِٽَ. سن. چِپِٽَ. چ = چوندڻ جو ڪم ڪرڻ) تاندي ڪڍڻ لاءِ هڪ لوهي اوزار — دست پناهه.

• **چَمپا:** ذ. (پرا. چَنپَئُو چَنپَيو. سن. چَمپَڪَ) گل جو هڪ قسم (هن ۾ پنج پنکڙيون ٿين ۽ هلڪي ڦڪي رنگ جو ٿئي. خوشبوءِ تمام گهڻو وقت رهي. هن جا پنج قسم ٿين: پُون چَمپا. ناگ چَمپا. سلطان چَمپا. هارَچمپا ۽ خيرسون چَمپا).

— **چَمپا ڪَلي:** ث. زيور جو هڪ قسم (جنهن کي چمپا گل جيان پنکڙيون ٿين).

• **چَمپَلُ ج چَمپَلَ:** ذ. (هـ. چَپَلُ. سن. چَرپَ + لا) جُتيءَ جو هڪ قسم. بنا ڪُڙيُن تري. ۾ چمڙي جون سالم پٽيون ٿين).

• **چُمرُ چُمرُ:** ث. (ف. مچ مچ تقليبي صورت) چُمي وٺڻ جو آواز.

لاڳيتو چُما چاٽي — بوسہ و ڪنار. ڏسو ”چمي“.

• **جَمْجو ج جَمْجا:** ذ. (ف. جَمْچَه. سن. چَمَس) ڌاتوءَ مان ٺهيل ڏوئيءَ جهڙو هڪ ٿانءُ — قاشقو. ننڍڙي ڪيوِي (جنهن سان ڪائجي).

• **جَمْجُوسُ ج جَمْجُوسَ:** ذ. صفت. ڏاڍو ڪَنجُوس — سخت بَخيل — وڏي ٻها وصول ڪرڻ وارو.

• **چِمَرَ ج چِمِرُونْ:** ث. (بلوچي) اُٺ جي نَڪ ۾ وڌل ڏاڪي جو ڪَڙو (جنهن ۾ مُهارَ ٻڌجي). اُٺ جي ناڪيلي. ڪاوڙِ. نازُ (ت).

• **جَمَرَڪِي ج جَمَرَڪِيُونْ (ت):** ث. (سن. چَرْمَ + رَ + ڪَ) ايٽَ ۾ چمڙي جو ٽڪر جنهن ۾ تَڪَ وجهبي آهي — چَموٽي.

• **جَمْڙو:** اسم خاص. تعلقي شهدادپور ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چمڙو ج چمڙا:** ذ. (پرا. چَمَڙَئو. سن. چَرْمَ + رَ + ڪَ) کَلَ — چَمُ — چَمڙي. چوڙو. آڏوڙ. [ف. شپرچم] پکيءَ جو هڪ قسم.

— **چمڙاپوشُ:** ذ. صفت. بدليل پوشاڪ وارو. ويس بدلائي مخفي طرح جاچ ڪندڙ.

— **چمڙاپوش ڪرڻ:** ويس بدلائڻ. (جيئن ڪير سڃاڻي نہ وٺي).

— **چَمڙِي ج چمڙيون:** ث. چَمُ. چَمڙو — کَلَ.

— **چَمڙِي لاهِڻُ:** کَلَ لاهڻ — چوڙو لاهڻ سخت سزا ڏيڻ — وڏي ٻها وصول ڪرڻ.

• **جَمَڪَ (ت):** ث. عيبُ — وڏ — نقص — گهٽتائي.

• **جَمَڪُ، چمڪُ:** ذ. (سن. چُمْبَڪُ) چقمق (پٿر).

— **جَمَڪُ پٿرُ:** ذ. چقمق پٿر.

• **چمڪاٽُ ج چمڪاٽَ:** چلڪاٽ — چِمڪو — جَرْڪو — تَجَلُو — جهَلڪو (روشني جو).

• **چمڪارُ، چمڪارو:** ذ. چِمڪاٽُ.

• **جَمْڳلي ج جَمْڳليون:** ث. ڳَهَہَ جو هڪ قسم.

• **جَمْڪڻُ، چِمڪڻُ:** مصدر. (پرا. چَمَڪَڙءِ. سن. چَمَتْ + ڪْرِيَتي) چمڪا ڪرڻ — روشني ڪرڻ — تَجَلا ڏيڻ — چِلڪڻ — جَرڪڻ — جهَرڪڻ — رونق وٺڻ (محفل). مشهور ٿيڻ (نالو). ترقي ڪرڻ — بلند ٿيڻ (مرتبو).

— **چِمَڪَ:** ث. چِمڪاٽ — تَجَلُو — روشني — جَرْڪَ — ڌما.

— **چِمڪائڻ:** مصدر. ”چمڪڻ“ مان متعدي بالواسطہ چلڪائڻ. روشن ڪرڻ. ڪنهن ڌاتوءَ کي گسائي اجو ڪرڻ. مشهور ڪرڻ (نالو).

— **جَمِڪٽو ج جَمِڪٽا:** چمڪندڙ — چِلِڪٽو — جَرڪٽو.

— **چَمِڪو ج جَمڪا:** ذ. چِلِڪو — جَرڪو — چِمڪاٽ.

— **جَمْڪُڻُ:** چمڪي.

• **جَمْڪي ج جَمڪيُونْ:** ث. چَمَ جي وَڏِي — چَمڪي. ڏسو ”چَمَ“

— **جَمْڪيُون ڻاهڻ:** لَڪُڻَ تي چمڙو چاڙهي پچاڙِيءَ ۾ چم جون تَندُون چڏڻ.

• **جَمَن:** اسم خاص. تعلقي ڪنڌ ڪوٽ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **جَمنُ ج جَمَنَ:** ذ. [ف. جَمَنْ] گلن جو ٻارو — باغيچو — باغ — بوستان — سرسبز جاءِ.

— **چمن آرا:** ذ. صفت. چمن سينگاريندڙ — باغبان — مالِهي.

— **چمن آرائي:** ث. باغباني.

• **جَمَنْدُ ج جَمَنْدَ:** ذ. اهو گول نوڙُ جو چيلهہِ ۾ وجهي باغائي کَجيُنِ تي چڙهندا آهن.

— **جَمَنْدُ وِجهڻ:** کجيءَ تي چڙهڻ لاءِ چمند ٻڌڻ.

• **چِمْنو ج چِمنا:** ذ. صفت. ننڍڙو — چونو — سهڻو — خوبصورت. ننڍڙي نَڪَ وارو — بينو — منو.

• **چِمِني ج چِمنِيُونْ:** ث. [انگ. Chimney] دُونهين جي نيڪال لاءِ سرن جو بُخار يا لوهہَ جو ٻمبُو. بُخارو. ٻتيءَ جو قسم لالٽين جو ڪائو.

• **چُمڻُ (چُمَڻُ):** مصدر. (پرا. چُنبَڻ. سن. چُتبَڻَ) محبت وچان چپ چپن سان يا ڳلن سان ملائڻ. چُمي ڏيڻ. منِي ڏيڻ. بوسو ڏيڻ. پيار ڪرڻ. ادب ۽ تعظيم جو اظهار ڪرڻ (هَٿَ چمڻ — پير چمڻ).

• **جَموٽَ:** ث. چُهنڊِڙي — ڪاوڙ — مَنيان ”سچ چوانءِ صوبدار، تو کي چڙهي ڪين چَموٽَ“ (علي).

• **چموٽو ج جَموٽا:** ذ. چُهنڊِڙِي.

• **جَمَوٽِي ج جَموٽِيُون:** ث. (سن. چَرْمَ + پَٽڪا) ايٽ ۾ ڪم ايندڙ (چم جو ٽڪر جنهن ۾ ٽڪ پوندي آهي). چُهنڊِڙِي.

• **جَمُونْ (ل):** ث. ڏاچيءَ کي ڳَيِيرڻِ ۾ ٿيندڙ هڪ بيماري جنهن ڪان ڏُڪي نہ ٿئي).

• **جَمهَرِي:** ث. [چَو + مُهرِي] شطرنج راند ۾ اها حالت (جنهن ۾ ٻنهي طرفن ڪان بادشاهن سان گڏ فقط هڪ هڪ پيادو بچي، ان وقت راند ختم سمجهي ويندي آهي).

• **جَمِي ج جَميُون:** ث. پيار يا عزت وچان چپن يا ڳلن سان چپ ملائڻ جي حالت. منِي — پيار — بوسو — هَبِيُ (ت).

— **چُمِي ڏيڻ:** راند ۾ ڪنهن مقرر شيءِ يا جاءِ تي پهچي ان تي هٿ رکڻ يا واتُ لائڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چَميڙُ ج چَميڙَ(ت):** ذ. چمڙو. ڏسو "چَمر".
• **چِميگوئي:** ث. چوپَچو – ڳالھ ٻولھ. راءِ زني. گفتگو. گھڻن ماڻھن جو ڇا منجھان ڇا چوڻ.
• **چُنُ ج چُنَ:** ذ. (سن. چُورَڻ) گَـچُ –چُونو – سيڙھي.
– **چُن پٿر:** ذ. چن ٺاھڻ لاءِ ڪم ايندڙ جبل جو ڪچو پٿر.
• **چَنُ:** ذ. اسم خاص. ھڪ ذات جو نالو.
• **چَنا:** اسم خاص. ھڪ قبيلي جو نالو. ٺَـٽ، سيوھڻ ۾ جوھِيُ تعلقن ۾ ڏيھن جو نالو.
• **چَنارِ:** اسم خاص. تعلقي اباوڙي ۾ ھڪ ديھ جو نالو.
• **چَنارُ ج چَنارَ:** ذ. (ف. چَنارُ) وڻ ۽ گل جو ھڪ قسم.
• **چُنالو:** ذ. (سن. چُورْڻ = چُورو] چُني جو. چانورن جي چاٽيل ڪپڙي جو.
• **چَنالِي:** اسم خاص. تعلقي اباوڙي ۾ ھڪ ديھ جو نالو.
• **چَنْبَرُ ج چَنْبَرَ:** ذ. [ف] گھيرو – حلقو – (آسمان جو) دَورُ (ھي لفظ اڪثر چرخ سان گڏ استعمال ٿئي "چرخ چَنْبرِي").
• **چَنْبِرُ ج چَنْبِرَ:** ذ. صفت. وريل چنبن وارو – تِـکَن چنبن وارو. چنبن سان ڪسي وٺندڙ.
• **چَنْبَڙَ:** اسم خاص. تعلقي ٽنڊي الھيار ۾ ھڪ ديھ ۽ شھر جو نالو.
• **چـنْبَڙَ ٻُوٽي:** اسم خاص. ٻوٽي جو ھڪ قسم – پِرَٽ.
• **چَنْبَڙَ ڪانِي:** ث. پسارڪي وکر جو ھڪ قسم.
• **چَنْبَڙَڻُ:** مصدر. [پرا. چِپَڪَـئيُ يا چِپَڪيئِيُ. سن چَپْ] چُھنـِي پوڻ – چَـپِڙي پوڻ – ڳَل پوڻ – لڳي پوڻ – پويان لڳڻ – ڳچيءَ پوڻ – ڪنھن ڪم لاءِ پنيان پوڻ.
– **چَنْبُڙُ:** ذ. صفت. چنبِڙَندڙ. ڳچي پوندڙ. پويان پوندڙ. لِـڳلائيندڙ – پَنْدُ – جِـجا. ڏسو "چنبڙڻ"
– **چَنْبُڙُ وَٽ ٿِيڻ:** نہ چَڏُ تي لڳڻ. پَنْدُ تي لڳڻ. جِـجَ تي لڳڻ.
– **چَنْبُـڙُ وَنُو:** ذ. صفت. چَنبڙُ. ڳچي پوندڙ. لالچي – نڳ.
– **چنبڙي پوڻ:** چھـٽي پوڻ. ڏاڍو ستائڻ. ڳچي پوڻ. جند نہ ڇڏڻ.
• **چَنْبُلُ ج چَنْبُلَ:** ذ. (ف. چَنبَر) ڳھہ جو ھڪ قسم – جھُـمْـڪِي.
• **چَنْبُلي ج چَنْبُليُون:** ث. اھا ڪاٺ جي تختي جنھن تي سِرِيندَ سِرُنِ ٺاھڻ لاءِ متي ڪٽندا آھن.
• **چَنبُوُ:** اسم خاص. ذات جو ھڪ قسم.
• **چَنْبو ج چَنْبا:** ذ. (ف. پـَنجہ) ھَٿُ – ڪليل ھٿ – پَنْجو. پنجئي آڱريون. چَنڱَـلُ – ھٿ سان ھنيل ڌَڪُ – ڪنھن بہ جانور يا پکيءَ جو پيرُ. ھٿ ۾ ايندڙ شيءِ جو انداز. ڳـَھَہ جو ھڪ قسم.

زنجير يا پَٽيءَ سان پنجن آڱرين جون ڳنڍيل منڊيون. پِرت جو ھڪ قسم. گھوڙي جو ھڪ قسم (جنھن جا چارئي کر اڇا ھجن ۽ جسم جو رنگ ڳاڙھو ھجي).
– **چنبو چَٽو ڏيڻ (ت):** ڪجھہ نہ ڪجھہ ڏيڻ – ٿورو گھڻو ڏيڻ.
– **چنبو جلھڻ، ڏيڻ:** زورآزمائي لاءِ ھڪٻئي جي ھٿ جون آڱريون جھلڻ.
– **چنبو ھڻڻ:** ڌڪ ھڻڻ (ھٿ سان) ھٿَ جو نشان ٺاھڻ.
• **چَنْبُورُ ج چَنْبُورَ:** ذ. چَنبو – ٻُڪُ – لَپَ – مُٺِ. ڪنھن بہ شيءِ جو ٿورو انداز. ڏسو "چنبو".
• **چَنْبِي ج چَنْبِيُون:** ث. ڏاوَڻُ. نـِيَرُ. چوپائي مال کي ڀڄڻ کان روڪڻ لاءِ ٽنگ ۽ سِـڱن ۾ ٻَڌل رسو. ڪارائي (ھٿ جي). ٻيلھاڙي يا ٻانھن جھلڻ واري راند ۾ ڪارائي پڪڙڻ جي حالت. طاقت آزمائڻ لاءِ چنبو چنبي ۾ ڏيڻ – وِـٽي. مُھاڻن جي اصطلاح ۾ ننڍي پاڻيءَ ۾ مڇي مارڻ لاءِ ڄاريءَ سان ھڪ اوزار.
– **چَنْبِي ھڻڻ:** ٻانھن ۾ چنبو وجھي مضبوط جھلڻ. مال کي ڀڄڻ کان روڪڻ لاءِ ڪَرَ ۽ سِـڱَن ۾ رسو وجھي ٻَڌڻ. مضبوط جھلڻ – سُـڪَ ڪرڻ.
• **چَنْبِـيْرُ ج چَنْبِـيْرَ (ڪ):** ذ. صفت. وڏا ڏَنَ ڏيندڙ ڪُتو – چَنبُور.
• **چَنْبيلِ ج چَنْبيلِيُون:** ث. ڪُوھَ جي تري مان مـِٽي ٻاھر ڪڍڻ جي ٽوڪري – بيلُ.
• **چَنْبيلِي ج چَنْبيلِيُون:** ث. (سن. چَمْپَ + ڪيلِ) ھڪ خوشبودار ٻُوٽي ۽ گُـل جو قسم. ٻانِـھِي – گولِـي. "چَنبيلي چائيان، جي مون نـِيو ٻاٽسين" (شاھ). پکي. جُتـِي.
• **چِنْتا ج چِنْتائُون:** ث. (پرا. چِنْتا. سن. چِـنْتا. چِـتْ = ياد ڪرڻ) فـِڪر – ڳـَڻـتي – خيال – اُميد – دِلي مُراد – اونو – اُلڪو – اُڌڪو.
– **چِنْتا ڪرڻ:** فڪر ڪرڻ – خيال ڪرڻ – ڳڻتي ڪرڻ.
– **چِنْتا مارڻ (ت):** اُميد پوري ڪرڻ – دلي مراد پوري ڪرڻ.
– **چِنْتا وانِ:** ث. صفت. فڪر ڪندڙ – خيال ڪندڙ – ڳڻتي خور – مُنتظر.
• **چَنْجَ (لس):** ث. چوٽـِي (جبل جي).
• **چُنْجَ ج چُنْجُون:** ث. (ف. ڪَـنْج. سن ڪُـڃْجْ) وڻن جو جھڪِـٽو. جھنگ – ٻيلو. غار – چُرَ (جنھن ۾ جھنگلي جانور

رهن) "ڇيڻا چور ڇنڇن ۾ ٻٽر ۾ ٻلائون" (شاهه). ڇهنب (پکيءَ جي). ٺورڙي ڏري (ت). چونٽي (جبل جي).

– ڇنڇ رکڻ: ڇهنب اٽڪائڻ – تعلق ڳنڍڻ – وڏيڪ ٻار رکڻ. ٺورو رکڻ. احسان ڌرڻ – ميار رکڻ. ڪاوڙ سان ميار ڏيڻ.

• ڇنڇڪائڻ (ڪ): مصدر. چورڻ – نچائڻ.

• ڇنڇڻ (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• ڇنڇڻ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي وارهه ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• ڇنڇوئي: اسم خاص. هڪ راڳڻيءَ جو نالو.

• ڇنڇورُ ج ڇنڇورَ: ذ. ٽيڪرُ – هڪ لوهو اوزار. جنهن سان وڻ ۾ ٻوٽا ٻاڙان پٽجن. "عشق آهي تہ ڇنڇورُ – علم عقل جي ٻاڙ پٽي ٿو".

• ڇنڇوسُ ج ڇنڇوسَ: ذ. صفت. ڪنجوس – مکي چوسُ – چمچوسُ – بخيل – مُٺ ڀيڙ.

• ڇنڇي (ڪ): ث. ڇنڇ.

• ڇنڇھو ج ڇنڇھا: ذ. صفت. (سن. ڇڪَ + اننَ + ڪَ) تمام ننڍڙين ۾ بد زيب اکين وارو – پنبٽين ڪتَّلُ. گهٽ نظر وارو – جهانو رو – ڇڇو (ڇڇو). (ث) ڇنڇهي ج ڇنڇهيون.

– ڇنڇهائي ج ڇنڇهائيون: ث. سَنهه اکيائي. جهانورائي – ڪوتاهه نظري. ڇڇائي (ڇڇائي).

• ڇنڇلُ ج ڇنڇل: ذ. صفت. (سن. ڇنڇل) هڪ هنڌ بيهي نہ سگهندڙ – اڏير. ڦرندڙ گهرندڙ. بہ ڇتو. اڻ ٽڻ وارو. بي وفا – بي اعتبار. شڪي. حرڪتي – ائنٽڙو. البيلو – لاڏ لو – دادلو. بي قرار. خوش طبع. نچڻو ٽپڻو. هاٺي.

– ڇنڇلتا: ث. بيقراري. ڦرٽو گهرٽو سُياءِ. خوشطبعي. البيلائي.

• ڇنڊ: صفت. [ف] ڪجهہ – ٿورا – ڪيترا – ڪي.

– ڇنڊ ڀار: ذ. [ف] ڪيئي دفعا. ڪجهہ ڀيرا – ڪيترا دفعا.

– ڇنڊي: [ف] ظرف. گهٽو – ايترو.

• ڇنڊَ (ڪ): ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (پُنيءَ تي گهوڙي وانگر ٻُشڪون. پُڇ جي چوٽي سنهي. ڏند تکا ۽ ديگهہ هڪ ڪان پنج فوٽ).

• ڇنڊُ: صفت. (ف. چيڊن = چونڊڻ) چونڊيل – ٻرڪُ – ڏٺيل. خالص – نِج – اصل. سچو. ٻُٽيائتو – خاندان – اشراف.

– ڇنڊُ هُئڻ: نَجيبُ الطرفين هئڻ – تاجي پيئي پٽ هئڻ. اعليٰ حَسَب نَسَب وارو هئڻ – ڏاڏاڻا ۽ ناناڻا. ٻنهي طرف وڏي خاندان جا هئڻ.

• ڇنڊا ج ڇنڊائون: ث. ڇنتا – ڳٽتي. "گهَرَ تا گهوٽ وڃن. ڇنڊا لَٿي چارٽين" (شاهه ڪريم). اُلڪو – اُڌڪو. ڏسو "ڇنتا".

• ڇنڊرُ: ذ. (سن. ڇنڊرَ) ڇنڊُ.

– ڇنڊرا زئي: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو (بگٽي پاڙو).

• ڇنڊرسُ: ذ. (ف. سَندَ روس) پسارڪي وکر جو هڪ قسم (ڪونر جهڙو چنبڙندڙ. رنگ هيڊو ڪهريا جهڙو ٿئي) – پگهل هڏي ڪي ڳنڍڻ جي صلاحيت.

• ڇنڊنَ ج ڇنڊنَ: ذ. (پرا. ڇندڻ. سن. ڇندنَ) [ف. صَندل] وڻ جو هڪ قسم (هن جي ڪاٺي خوشبودار ٿئي. ان ڪري مقدس مقامات تي ڏوپ لوبان بدران چندن جي ڪاٺي ٻارين تہ خوشبوءِ ٿئي). صندل سرڪندہ. اهو گهڙو جنهن جو رنگ ڳاڙهو يا سونهري هجي. مٿس ٿورا ڇٽَ بہ هجن (ت).

– ڇنڊنُ ڇورو: ذ. ڇنڊن ڪاٺيءَ جو ٻورو (دوا طور ڪم اچي).

• ڇنڊنُ هارُ: ذ. هار جو قسم (ڇنڊ جهڙين گول پتلين سان پوتَل هار) – ڇنڊن هانس.

– ڇنڊنُ هارُ چولو (ٿ): ذ. مُقيس سان پرت پريل ڳڇيءَ وارو چولو.

• ڇنڊن ڇوڙي: اسم خاص. گاهہ جو هڪ قسم.

• ڇنڊني ج ڇنڊنيون (ت): ث. پانچو – پانچي جي ڪنارَ.

– ڇنڊني ڪٽو: ذ صفت. پانچن ڪٽو. ڪٽل – سُجو – ڦاٿل ڪپڙن وارو.

• ڇنڊني جاگير: اسم خاص. تعلقي وارہ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• ڇنڊو. ڇنڊو ج ڇنڊا: ذ. (ف. ڇنده = حصو) حصو – پاڳو – بخرو. ڦانڊ – اوڳڙ – ڦوڙي – بجار – ڇيرو (سن. ڇنڊرَ + ڪُهُ) ٽوپيءَ جو وچ وارو گول ٽڪرو. ٽوپيءَ جي ڪنارِ. واڏڻ ۾ واڻ جي وچ ۾ واٽيل حصو.

• ڇنڊوري: ث. سنڌ جي گهوڙين جو هڪ مشهور نسل.

• ڇنڊول. ڇنڊولُ (لس): ذ. صفت. ڇنڊ جهڙو. سُهڻو – حسين – چونڊيل. "ٻيلي هوت ٻروچ سين. ڇڙهن سپ ڇنڊول" (ڪارو ڪاڇيلو).

• ڇنڊي. ڇنڊي: ث. واڏڻ ۾ واڻ جي وچ ۾ پيل واڻ جو مُڇو.

• ڇنڊي. ڇنڊي: ث. ڳهہ جو هڪ قسم (جو جواهرات مان ٺهيل هوندو آهي ۽ زالون پيشاني تي پائينديون آهن). ڏاٽي – ڏاوٽي.

books.sindhsalamat.com		www.sindhsalamat.com

• چَنڊ (چنڊَن): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. حيدرآباد شهر ۾ "چنڊرن جو ڳوٺ". پرت جو هڪ قسم.
• چَنڊ ج چَنڊَ: ذ. (سن. چَنڊرَ) قمر – ماهتاب – چَنڊرُ – چَنڊرُ مانُ.
– چَنڊران چَنڊُ: هر مهيني جي پهرين تاريخ. مَهيني سِر – مهيني مهيني – ماهواري.
– چَنڊرالو: ذ. صفت. چنڊ وارو – قَمَري.
– چَنڊُ بيهَڻُ: مهيني جي پهرين تاريخ ٿيڻ. مهنو پورو ٿيڻ.
– چَنڊُ جو ٽُڪرو: ذ. صفت. ماه پاره. نهايت خوبصورت.
– چَنڊ جو پِڙُ: ذ. چنڊَ جو هالو – دائرو.
– چنڊ جو ڏِيهن: ذ. قَمَري مَهيني جي پهرين تاريخ.
– چَنڊ جهلجَڻ: چنڊ گرَهَڻُ ٿيڻ.
– چَنڊرات: ث. قمري مهيني جي پهرين رات.
– چنڊَ گـرَهڻُ: ذ. چنڊ جو ونجي ڪاري ٿيڻ جي حالت – خُسُوفُ.
– چنڊ وَنجَڻ: چنڊ گـرَهڻ ٿيڻ.
– چنڊُولُو: ذ. صفت. نئين چنڊ جو.
• چَنڊالُ ج چَنڊالَ: ذ. صفت. چنڊالُ – چَنڊو – نِياڳو – مَنحُوس. ڏسو "چنڊو".
• چَنڊالُ ج چَنڊالَ: ذ. صفت. (سن. چَنڊال) جنهن جو پيءُ شُودَرُ ۽ ماءُ برهمڻِ هجي. گهٽ ذات وارو. نِيچُ. ڪميڻو. مُڙدا ساڙيندڙ. مَسانِي. چَنڊو – نياڳو – مَنحوس – بخيل – شُوم.
– چَنڊالنِ جي چَونڪِڙي (چَوڪِڙي): ث. شرير ۽ فسادي ماڻهن جي جماعت. بدڪار ماڻهن جي جماعت. بدمعاشن جو ٽولو.
• چُنڊَڻُ: مصدر. (سن. چَيَنُ) چُوندِڻُ. لِڙي ڪرڻ (ڪ).
• چَنڊو ج چَنڊا: ذ. صفت. (سن. چَنڊَ = ڪَهري. چَڊَ = ڪِروڌ ڪرڻ) نِياڳو – مَنحوس – بدبخت – ڪم بخت – بد نصيب – نِيچُ. چنڊالُ (ث). چَنڊِي ج چَنڊِيُون.
– چَنڊائو ج چنڊائا: ذ. صفت. چنڊي جو – نِياڳي جو.
– چنڊائي ج چنڊائِيُون: ث. نياڳائي – بدبختي – نَحُوست.
• چَنڊُو ج چَنڊُو: ذ. (سن. چَڊَ + اَڪ) نشي استعمال ڪرڻ جو هڪ طريقو (موالي ڪَنڌَ ڪوٺي ان ۾ آفيم وجهي ڪَنڌ جي هڪ پاسي ڪان نڙو وجهي پوءِ آفيم کي باه ڏيئي حُقي وانگر ڇِڪيندا آهن).
– چَنڊُوباز: ذ. صفت. چنڊو ڇِڪيندڙ.
• چَنڊوڪُ (ڪ): ث. تَنبُوري کي وَڄائڻ جي ننڍڙي ڪاني – چَنوڪ.
• چَنڊوَلُ ج چَنڊوَلَ: ذ. (سن. چَرَڻَ + ڏولِ) پکيءَ جو هڪ قسم (سهڻن رنگن وارو پکي، مٿي تي تاج يا چوٽي ٿئيس). چنڊُو.
– چَنڊُلُ بيٺَڻ: چنڊو واپرائڻ – چنڊُو ڇِڪڻ.
– چَنڊولِي ج چَنڊُولِي: ذ. صفت. چنڊُوباز – چَنڊُو واپرائيندڙ.
• چَنڊَ هَلَ: اسم خاص. تعلقي ساماري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• چَنڊارَ (ث): ذ. صفت. سربند.
• چَنرِ: ث. ڪوڏِيَنِ راند جو هڪ قسم. چئن ڪوڏِيَن جي راند ۾ چئني ڪوڏِيَنِ جي سُبتِي بيهَڪ – چَلَهرِ.
• چَنَر پسي، لِڏي: ث. راند جو هڪ قسم – چَلَهر راند جو هڪ قسم.
• چَنرِاٽ: اسم خاص. تعلقي دادو ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• چَنرِيجي: اسم خاص. تعلقي روهڙيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
• چَنَڙ: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• چَنِڙا: اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• چُنَڙِي ج چُنَڙِيُون: ث. چُنِي. پوتي.
• چنـڪارُ ج چنـڪارَ: ذ. هَرَڻَ جو هڪ قسم.
• چَنَڪو ج چَنَڪَا: ذ. صفت. ننڍڙي ۽ سُهڻي ڪوڏِي.
• چنڪَ (ت): ث. بِنَپِي ڳالهه. اِشارو. مِهڻو – طعنو – ٽوڪَ.
– چَنڪ ڏِيڻ: جوشُ ڏيارڻ – چِڙَ ڏيارڻ.
• چَنگُ ج چَنگَ: ذ. [چَنگَلُ = چنبو] چَنبو – مُٺِ – چُنگَلُ. پنجن آڱرين جي بُڪَ ۾ ايندڙ شيءِ. [ف] سازجو هڪ قسم. وات سان وڄائڻ جو هڪ ساز. ڏِگهن وغيره کي ساج لاءِ بِڏل هڪ قسم جو پتل جو چَڙهو يا ساز.
– چَنگِ چاڙهڻ: سوليءَ تي چاڙهڻ. مصيبت ۾ عذاب ۾ وجهڻ. مشهور ڪرڻ. بدنام ڪرڻ.
– چَنگُ چـڙهڻ: سوريءَ تي چڙهڻ – مصيبت ۾ عذاب ۾ پوڻ. پڌرائي ٿيڻ – مشهوري ٿيڻ – ڏنو ٿيڻ. "نہ ڪين هٽ نہ ساٽ، تِهان پوءِ چنگ چڙهان" (رسالو). بدنام ٿيڻ. خراب ڪمن ۾ مشهور ٿيڻ.
• چُنگَ ج چُنگُون (ل): ث. چُونگَ – چوڪَ – ٽورو – ذرو.
• چَنگارُ ج چَنگارَ: ذ. (سن. چَنگورِڪَ) [ف. چَنگير] ٽوڪري – چَبو.
• چَنگالي ج چَنگالِيُون: ث. چانورن جي ٿالهي. چُورِي –

ڪُٽي. "مَڪَڙَ ماڪيون مِنيون مِصريون، چَنگاليون چاشنيون حَلوا" (مسڪين).

- **چَنگائي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **چَنگ ٻلاڙي:** ذ. ٻاراڻي راند جو هڪ قسم.
- **چَنگَ جا ڪپڙا:** ناٻرن جي شاديءَ ۾ سَرور رات ڪُنواريتن طرفان گهوٽ لاءِ ڏنل ڪپڙا.
- **چَنگر ج چَنگرون (لس):** ث. چَنگَلُ. ٻڄي (ٻرڄي).
- **چَنگَوَ (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
- **چَنگَلَ:** اسم خاص. ساماري ۽ نوشهري تعلقن ۾ ديهن جو نالو.
- **چَنگَلُ، چَنگَلُ ج چَنگَلَ:** ذ. (ف. چَنگَل) چَنبو. هڪ هٿ ۾ اچي سگهندڙ شيءِ جو انداز. ڀريل مُٺ ـ لَپ. پنجو (جانور يا پکيءَ جو). ڳَهه جو هڪ قسم (ڪَنن ۾ پائڻ جو).
- **چَنگلائي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي گهوٽڪيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **چَنگلي ج چَنگليون (ت):** ث. ويڪري مُنهن واري ٽوڪري ـ چَنگيرُ. مِٽي کڻڻ جي ڇَنبي يا بيلُ. ڏسو "چَنگار".
- **چَنگڻُ (ت):** مصدر. ڦُرڻ. ڪڍڻ (رشوت طور پئسا). خرچ ڪڍڻ.
- **چَنگو ج چَنگا (ت):** ذ. اڏَ يا ڪَسيءَ تي هٿ سان پوکيل ٻاجهي گاهه وغيره جو جاوَلُ سَلو.
- **چَنگي ج چَنگيون:** ث. (پرا. چُڻءِ = چونڊڻ. گڏ ڪرڻ) ناڪي محصول ـ چونگي. اڏَ جي ڪناري تي هٿراڌو پوکيل ٻجَ جو سَلو يا وِل. چِڊِي اپريل پوک ۾ ڪٽي ڪٽي ڦٽل ٻوڙو. گاهه يا سَلَن جو مُڃو. ٻَنٽيءَ وقت ڏنل خيرات داڻا. چِلم جي نَڙَ جي مُنهن ۾ ڪنهن ڌاتوءَ جو لڳل نَلي ٽُڪر. ٿورو ذرو.

— **چَنگيون هڻڻ:** ٻَنِ جي ڪَپَ تي ڪنهن ٻجَ جون چِپِيون هڻڻ.

- **چَنگيري ج چَنگيريون:** ث. کُليل ٽوڪري ـ ڇَلي ـ چَنگلي. ڏسو "چَنگار".
- **چَنگيزُ:** اسم خاص. ترڪستان جي هڪ ظالم بادشاهه جو نالو.

— **چَنگيزي:** ث. ظلم ـ ڏاڍ ـ آمريت.

- **چَنگيلَ ج چَنگيلُون:** ث. چَنگيري.
- **چَنگيلو ج چَنگيلا:** ذ. چَنگُ.
- **چَنگهُ ج چَنگهَ:** ذ. (ف) چَنگُ.
- **چَنگهٽَ ج چَنگهٽيون (ڪ):** ث. وڏي لَٽ ـ جانگهه.
- **چِنگهڻُ:** مصدر. (سن. چيٽڪار) ايذاءَ جي ڪري وات مان دٻيلُ آواز ڪڍڻ ـ ڪِنجهڻُ ـ ڪُٽڪڻ. رڙڻُ (بار سبب اُٺ جو). ڪُرڪڻُ.

— **چِنگهَ ج چِنگهون:** ث. آهستي دانهَن. ڪُٽڪ.

— **چِنگهائڻُ:** مصدر. "چنگهڻ" مان متعدي بالواسطه. دانهن ڪرائڻ ـ چِنگهَ ڪڍڻ ـ ماندو ڪري ڇڏڻ.

— **چَنگهَ چُرَ (ت):** ث. لالچ ـ حرص.

— **چَنگهَ چُرَ ڪرڻ (ت):** لالچ ڪرڻ ـ حرص ڪرڻ. ڪُرڪڻ.

— **چَنگهَ چِنگهَ:** ث. چِنگهَ ـ ڪِنجهَ ڪِنجهَ.

— **چِنگهڪار:** ث. چِنگهَ ـ ڪِنجهَ. ڪنجهڪار.

— **چِنگهَ ڪرڻ:** دٻيل دانهن ڪرڻ ـ ڪُٽڪڻُ.

- **چَنڻ:** ث. شاديءَ جو هڪ ساٽُ. هڪ قسم جي خوشبوءِدار ڪاني. چرڻ ـ گاهه کائڻ. (چنو ـ چِنَلُ) (چرڻ) مصدر مان اسم مفعول.
- **چِنو:** چرڻ مصدر مان ماضي.
- **چَنو ج چَنا:** ذ. نارجي هڪ ڪانيءَ جو نالو.
- **چِنو:** ز. ننڍڙي ۽ سهڻي ڪوڏي.
- **چُنو ج چُنا:** ذ. [سن. چُورُڻ = چُورو] جانورن کي چِڙڻ سان نڪتل تُهَ يا رَءُ. چُنُ ـ سيڙهي ـ ڳَجُ.
- **چَنوَرُ ج چَنوَرَ:** ذ. (پرا. چَمَر. سن. چامَرَ) مور جي کنڀن مان ٺهيل پکو يا وِڃڻو ـ مورڇل.
- **چِنهُ ج چِنهُون:** ث. (پرا. چِنهَ. سن. چِنهَ) نشاني ـ اُهڃاڻ ـ علامت ـ سُڃاڻپ.
- **چَنهَرَ ج چِنهرون:** ث. ڪوڏين راند جو هڪ قسم ـ ڇلهر ـ چَنَر (ت).
- **چُنيِ ج چُنيُون:** ث. زناني پوتيءَ جو هڪ قسم. ڇُرِيَل ڳاڙهي رنگ جي پوتي. ڪُنيَلَ. ٻيرن جو چُورو (ڪ). ڪاري جي مڇيءَ جو هڪ قسم (ڳِسر جي جنس مان پلئيءَ تي اچا چِٽ، ڊيگهه ٻه فوٽ کن).
- **چَنيجا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو. تعلقي موري ۾ هڪ ديهه جو نالو.
- **چَنيسَرُ:** اسم خاص. ماڻهو جو نالو. سنڌ جي هڪ مشهور سومري حاڪم جو نالو.
- **چَڻَ:** ث. تمام گهاٽي پوک (جنهن جو تيلو سنهو ٿيندو آهي، جنهنڪري اَن ٿورو ڪندي آهي). چُغل.
- **چُڻَ:** ث. ڪپڙي کي ڇليدار بنائڻ جي حالت. ڳُٽَ (ڪپڙي ۾) چُوندَ. ڪپڙي ۾ سَرَ ڪري گهُنجَ ناهڻ جي حالت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

– **چُڻ ڪرڻ:** چونڊ ڪرڻ – سَرَ ناھڻ.

• **چَٽا:** ذ. [چٽو ج چٽا] (پرا. چَٽئو. سن. چَٽڪَھُ) جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. پوک جو ھڪ قسم. اناج جو ھڪ قسم (جي سچا رَڌَلَ ڪُھَرَ شَڌبا آھن ۽ ڌَرَيلَ ڪي دالِ سڏبو آھي. ھي ٽن قسمن جا ٿين. اڇا چٽا، ڪارا چٽا ۽ ڳاڙھا چَٽا).

• **چَٽاپ (ڪ):** ٿ. مڇيءَ جو ھڪ قسم (چلرن سان رنگ اڇو. ڊيگھ اڌ انچ ڪن).

• **چَٽا پاٽي، چَٽاپٽي:** ذ. ڪپڙي جو ھڪ قسم (رنگين نشانن سان سِلڪي ڪپڙو).

• **چُڻ پُڻ:** ٿ. آھستي ڳالھاءُ – سُسُ پُس – پُڻ پُڻ – ڳالھ ٻولھ.

• **چُڻ چُڻ:** ٿ. سَرَ سَرَ (ڪپڙي ۾).

• **چٽِڪَڻُ:** مصدر. چِلڪڻ – ٻَڪَڻ – تَجَلا ڪرڻ.

• **چٽڪَڻُ:** مصدر. وَڄڻ – واڄو ڪرڻ – آواز ڪرڻ – ياد پوڻ. "سدا چٽڪن چت ۾ ڏنگا ڏونرن ڏار". اُيرڻ – ھُرَڻ (خيال. پُورَ).

• **چٽڪو ج چٽِڪا:** ذ. چِلڪو – چِمڪو – جَرڪو.

• **چٽِڪَ (ٽ):** ٿ. (سن. چِرْتْ) ڪنھن بہ شيءِ جو ٽورو ذرو – چِٽِنْگَ.

• **چٽِڪاري ج چٽِڪاريون:** ٿ. چِٽِنگَ – ٽانڊي جو تمام ٽورو ذرو. ڏسو "چٽِنگ".

• **چٽِنْگَ ج چٽِنْگون:** ٿ. (سن. چِرت = ٻارڻ) ٽانڊي جو ذرڙو – اُلو – شَرارو – ٽانڊِ ڙِيْ.

– **چٽنگائي:** ٿ. جَرقَل (آتشبازي) – چٽنگون ڇڏڻ واري.

– **چٽنگائي تيلي:** آتشبازيءَ جي ھڪ تيلي جيڪا چٽنگون ڇڏي.

– **چٽنگ پوڻ:** اُلو لڳڻ – باھ لڳڻ – ٽانڊڙي لڳڻ – جهيڙو جاڳڻ.

– **چِٽِنگَ لڳڻ:** باھِ وٺي وڃڻ. سخت غصو اچي وڃڻ – طعني جو اثر ٿيڻ.

– **چٽنگي تيرُ (ت):** تير جو ھڪ قسم (ڪارڙي تير جي قسم مان. قد ۾ ننڍڙو ۽ ٻوليِڻُ جو تکو).

• **چُٽَڻُ:** مصدر. [پرا. چُٽئِي سن. چ = گڏ ڪرڻ] چُوندِڻ. انتخاب ڪرڻ. چُونڊَ ڪرڻ. داڻو داڻو ڪري ڪٽڻ. چُڳڻ. "چٽندي داڻا خال سندا، توڪي ڪل پيئي ڪا" (بيدل). ڪپڙي کي سَرَ ناھڻ. گھُنجَ ڪرڻ.

• **چَٽو ج چَٽا:** ذ. [پرا. چَنئو. سن. چَٽئو. سن. چَٽڪَھُ] "چٽا" اناج جو ھڪ داڻو. ڪٽو – داڻو. ڏسو "چٽا".

– **چَٽا چباڙڻ:** هلاڪيءَ ۾ اچڻ. مصيبت ۾ اچڻ. تڪليف ڪاٽڻ. (گھڻو ڪري "رُڪَ جا چَٽا چباڙڻ" چيو ويندو آھي).

– **چٽو پٽو ٿيڻُ (ت):** جدا جدا ٿيڻ. ڪاوڙجي ڏار ڏار ٿيڻ. ٽُڪرا ٽُڪرا ٿي وڃڻ. ڪَٽو ڪَٽو ٿي وڃڻ. اِنتشار پوڻ. ڇِڙ وِڇڙِ ٿيڻ.

• **چٽولي ج چٽوليُون:** ٻج جو ھڪ قسم (چئن مڱن تور جيترو ڳاڙھو داڻو جو ڪنھن وڻ جو ٻج آھي. سونارا تور ۾ ھڪ رتي برابر ڪم ۾ آڻين). رَتي. چَٽوِيل.

• **چٽي ج چٽيُون:** ٿ. چِڙي – جھرڪي. اُبداٽي جي سوراخ جو منھن ـ پوپٽي (ل) – ڪُرفي (ڪ). بِلورن راند. (چِڏي راند) – چِرَ جو نُپو. ٽاچيءَ کي حِصَن ۾ ورهائڻ جو ھڪ ڪورڪو اوزار (ت). ڏسو "چِڙي".

• **چٽيا:** ذ. ڦُلو – ڪلاوو.

• **چَوْ چَوْ:** صفت. [ف. چھار] اسم جي اڳيان اچي چَئوڻِ جو تعداد ڏيکاريندڙ لفظ "چو ڪنيو، چوپايو" وغيره. (ذ) جواھرِيَنِ وٽ استعمال ٿيندڙ سَوِ پَئسن وزن جو ھڪ وَٽُ.

– **چوَاگرو ج چواگرا:** ذ. چئن سالن عمر جو سُوئر (جنھن جي وَڄَ جي ڊيگھ چار آڱَرَ ڪن ٿِئي).

– **چوپارو ج چوپارا:** ذ. صفت. اھو گھرُ جنھن جي چَئني پاسن کان آڱَڻُ (ھوادار صَحَنُ) ھجي.

– **چوپازُ:** ذ. چئن چٽن سان تاس راند رھڻ جو ھڪ قسم.

– **چوپاز ڪرڻ:** چئن چٽن جو گڏجڻ تاس راند ڪرڻ.

– **چوپُڪو چوپُڪيو:** ذ. صفت. جانئو – پھلوان – جَبرو – قَوِيُ – جُنگُ – سَتَروَتَر – بانْڪو جوانُ.

– **چوپارو ج چوپارا (ٿ):** ذ. چئني پاسن کان کليل جاءِ. ڇت تي چئن درن ۽ درين سان ڪوٺي (ٿ) چوپاريْ ج چوپاريون.

– **چوتارُ، چوتارو:** ذ. چئن تارن وارو. چئن تَندُنِ وارو (ڪپڙو). ساز جو ھڪ قسم – وَڄتِ جو ھڪ قسم.

– **چوپايو ج چوپايا:** ذ. صفت. چئن پيرن وارو. ڍور – جانور. (ٿ) چوپائي ج چوپايون.

– **چوپائي ج چوپايون:** ٿ. کَٽ – مَنْجو – مَنجي – پَلنگُ – چارپائي.

– **چوپِنُ، چوپني:** ذ. ڪنھن بہ ٻوٽي جي ٻهرين چئن پَنَنِ نڪرڻ جي حالت.

– **چوپھري:** ٿ. چار پھر – سڄو ڏينھن – سڄي رات – چئن

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

پَهرِن گَدجڻ جو وقت.

— **چوپيرُ:** ذ. صفت. چوپايو. چئن پيرن سان — تکو — تيز.

— **چوپير پچڻ (ت):** تمام تکو ڊوڙڻ.

— **چوپيرو ج چوپيرا:** ذ. صفت. چئن پيرن وارو — چوپايو. (ث) چوپيري ج چوپيريُون.

— **چودرو ج چودرا:** ذ. صفت. چئن دروازن وارو. اها جاءِ جنهن کي چئن پاسن کان دروازا هجن.

— **چودس، چوڏس:** ظرف. چئني طرفن کان — چوڌاري — چوڏس — آسپاس — اردگرد — چوگرد — چوطرف.

— **چوڏندو ج چوڏندا:** ذ. صفت. چئن سالن جي عمر وارو (چوپايو). ٻهه اٺلائڻ جو ڪاٺ جو چئن ڏندن وارو اوزار — ڏانداري.

— **چوراهو:** ذ. چوسُول — چئن رستن جي هڪ هنڌ گڏجڻ واري جاءِ.

— **چورنگُ:** ذ. صفت. چئن رنگن وارو.

— **چوساڙ:** ث. چئن سارين (ڳوٺن) سان چوڪڙين تي ڪرڻ جي هڪ راند.

— **چوسارُ، چوڦارُ:** ذ. نَوَتِڙَ راند ۾ چئن — سارين (ڳوٺن) گڏجڻ جي حالت. چوڪندو. چئن شين کي چورس نموني رکڻ جي حالت.

— **چوسالُ، چوسالو:** ذ. صف. چئن سالن عمر جو گهوڙو — چئن ڏندن وارو وَهَٽُ.

— **چوسُولُ ج چوسُولَ:** ذ. چئن رستن ڦَنَٽَ يا گَڏجڻ وارو هنڌ — چوراهو — چَونڪُ.

— **چوَعرقي:** ث. چئن عرقن جي ملاوت مان نهيل عرق. چئن دوائن کي ملائي ان مان ڪڍيل عرق.

— **چوَڦرو (ث):** ذ. صفت. چئن ڦرن وارو (اَٽُ). وڏو — ويڪرو.

— **چوڦيرُ:** ظرف. چوڌاري — چوگرد — چوطرف.

— **چوڪنڊي چوڪنڊِ يارو:** ذ. چئن ڪُنڊن وارو — چورس. جاميٽريءَ جي اصولن موجب چئن ليڪن مان جُڙيل شڪل — مُربّع — چئن پاسن وارو.

— **چوَڪِنِي (ث):** چئن شاخن واري ڪاٺي.

— **چوڪُرو:** ذ. صفت. چئن ڪُرن يا سُنبن وارو — چپولُ (گهوڙي جي ياچ جو هڪ قسم).

— **چوَڪنِيو چوڪنِيو:** ذ. چئن ڪنين يا عضوَن (ٻه ٻانهون ۽ ٻه ٽنگون) ٻڌل پٽ تي سُمهاريل. چئن ٽنين سان (ٽنگون ۽ ٻانهون) ٻڌلُ. جڪڙيل — قابو — سوگهو — سُڪُ.

— **چوَڪنيو ٻڌڻُ:** چگيءَ طرح ٻڌي قابو ڪرڻ — چگيءَ طرح جڪڙڻ.

— **چوگردُ:** ظرف. چوڌاري — چئن طرفن کان — چوپاس — چوطرف.

— **چوگَرو:** ذ. صفت. چئن گَرن جيڏو ويڪرو (رستو، واهه وغيره).

— **چوگُڻان [ج + گُنا] (ث):** صفت. چوڻون — چَئُوڻو.

— **چوگوٽ، گوٽي (ت):** ث. ٻن ڄڻن جو چوپڙ راند کيڏڻ.

— **چولُهڙهِ (چولڙهِ):** ث. سلسلي ۾ ڪِنِ ٻه چئن شين گڏجڻ جي حالت "تِلُهڙ، چولهڙ وغيره".

— **چولهڙ جي ماءُ:** ث. چئن پُٽن جي ماءُ.

— **چولهڙ جيئي:** دعا جو فقرو "شال تنهنجا سڀئي جيئنا".

— **چوماڙ ج چوماڙيُون:** ث. هڪ ٻئي مٿان نهيل چار جايون — چئن طبقن واري جاءِ.

— **چوماسو:** ذ. چئن مهينن جو (عرصو). برسات پوڻ جي موسم.

— **چوماسي هوائُون:** سمنڊ کان زمين ڏي ۽ زمين کان سمنڊ جي طرف مقرر وقتن تي لڳڻ واريون هوائون.

— **چومکُ (لس):** ظرف. چوطرف — چوڌاري — چوڦير — هر طرف کان — چوگرد.

— **چومُهري:** ث. شطرنج راند ۾ ٻنهي طرفن هڪ بادشاهه ۽ هڪ پيادي بچڻ جي حالت (انهيءَ حالت ۾ بنا هار جيت يا بنا فيصلي واري راند سمجهي ويندي آهي).

— **چوواٽو ج چوواٽا:** ذ. چئن رستن جي گڏجڻ يا ڦَنَٽَ جو هنڌ — چَونڪُ — چوسُول. چوراهو.

— **چو واٽي مِٽي:** ث. چوسُول جي مِٽي (جا ڦَنَن کي سُڪائي چڙي).

— **چوواٽو:** ذ. چئن طرفن کان لڳندڙ واءُ — چوماسو.

— **چووٽ:** ظرف. چئني طرفن کان — چوڌاري.

— **چوهارو ج چوهارا (ڪ):** چوٿين ڀتي — چوٿون حصو.

— **چوهٽي بلا:** ث. چئن چنبن واري خوفناڪ بلا.

— **چوياري ج چوياريُون:** ث. چئن دوستن جي محفل — چند دوستن جي سنگت. ڪچهري — رهاڻ. سنڌ جا چار حڪمران (جن هڪئي وقت گڏجي حڪومت ڪئي).

— **چوياريُون ڪرڻ:** ڪچهريون ڪرڻ — محفلون مچائڻ — گڏ

books.sindhsalamat.com www.sindhsalamat.com

جاٺيون ڪرڻ.

• **چَواڙَ(ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **چوبَ:** ث. [ف] ڪاٺي -- لَڪڙِي -- ڇَڙ. تنبوءَ ۾ ڪم ايندڙ ڪاٺي.

– **چوب حوت:** ث. پسارڪي وکر طور ڪم ايندڙ هڪ وڻ جي ڪاٺي (هيءَ وڻ بنارس ۾ ٿئي، هن ڪاٺيءَ مان ڪَنَنِ جا پاوا ۽ ٻيو سامان ٺَهي).

– **چوب چِني:** ث. پسارڪي وکر طور ڪم ايندڙ هڪ گاهه جي پاڙَ (رنگ گلابي، ذائقو تکو ۽ ڪوڙو، ٿورو مِٺاڻ تي، ف. ايون. ع. عيون).

– **چوبدارُ ج چوبدارَ:** ذ. صفت. لَٺِ کڻي ٻيهندڙ. چوڪِيدار – نگهبان. اهو ماڻهو جو بادشاهن ۽ وزيرن جي اڳيان چانديءَ جي مُٺِيي سان لَٺ کڻي بيهي يا ساڻ هلي.

– **چوبدَسْت، چوبدَسْتِي:** ث. لَٺِ _ عصا.

– **چوبِين:** صفت. ڪاٺيءَ جو – ڪاٺيءَ جي.

• **چَوباز:** ث. چئن ڄڻن جو گڏجي تاس راند ڪرڻ جي حالت. ڪنهن بِ جانور (خصوصاً گهوڙي جي) هلڻيءَ جو نمونو (جنهن ۾ اهو ٻهريان ٻئي پير ۽ پويان ٻئي پير گڏ کڻي ۽ تَڪڙو ڊوڙي) – چوتال. تمام تِکو پنڌ.

• **چوبانُ:** ذ. ڏولِي – پالڪِي.

• **چَوبَتُ.** چوبَچو: ث. ڳالهه ٻولهه – گفتگو – چوبَچو.

• **چَوبَنْدي:** اسم خاص. بدين، جاتي، ميرپورخاص، ٽنڊي باگي، ميرپور ساڪري، ميرپور بٺوري ۽ شاهه بندر تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **چوبو ج چوبا (ل):** ذ. چِٻو – اهو ماڻهو جنهن کي وات ۾ وَڙُ هجي. (ث) چوبِي ج چوبِيُون.

• **چَوبارو (ت):** ذ. چوڌاري کُليل گهَرُ – چوبارو. "جو سُکُ اپني چوباري، سوٺَ بَلَخ نَ بُخاري".

• **چوبو:** اسم خاص. متراجي هڪ برهمڻ جو نالو (تمام گهڻو کائيندو هو). (ذ. صفت) ٻِيٽِر – ٻِيٽِي – گهَڻُ کائُو – هبچي.

• **چَوبولُ، چوبولَو:** ذ. چئن ماڻهن جو ڳالهائڻ. گهڻن ماڻهن جو گڏيل آواز – گهڻن ماڻهن جي وات جي ساڳي وائِي – ڪنهن ڳالهه جو هر هنڌ ذڪر ٿيڻ – ڀچارَ.

• **چوبِي:** اسم خاص. تعلقي جاتيءَ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چُوتِ:** ث. (سن. چُيُتِ) ڳُٺِي – ڳُدِيا – مَقْعَدَ. (صفت). بيوقوف – بي عقل – ڄريو – احمق – اناڙي – وائڙو.

• **چُوتِ پِتَل جي:** صفت. ڏاڍو ڄريو – صفا بي عقل – صفا اڻ ڄاڻ – بنهه نادان – صفا وائڙو – موڳو ڇَٽُ – صفا بي سمجهه.

– **چوتِيو ج چوتِيا:** ذ. صفت. چُوتِ _ احمق – بي عقل – ڄريو.

– **چوتارُ، چوتالُ:** ذ. گهوڙي جي پنڌ جو هڪ نمونو. تمام تِکو پنڌ. ساز جو هڪ قسم – چوتارو. پکواز جي هڪ وَڄت.

– **چوتارو، چوتالو:** ذ. چوتارُ.

• **چُوتِڪِي ج چُوتِڪِيُون (ت):** ث. هلڪي سُٽڻ. پَتلُون.

• **چُوتَل، چُوتِل:** ث. اها عورت جنهن کي مڙس ڇڏي ڏنو هجي – وِنْئِيَلَ.

• **چَوتو، چَوتِيو ج چَوتا، چَوتِيا:** ذ. اوگهڙ ڍڪڻ لاءِ ڪپڙي جو ٽُڪر – لانگوٽ – لُنگ. "گهڙي گهَڙو هٿ ڪري، چيلهه ٻَڌي چوتو". (شاهه). سُٿَڻ جي ٻَڇي.

• **چُوتي ج چُوتِيُون:** ث. لَنگوٽِي – چوتو – گوڏِ. ميڙَ – ٻهارَ.

– **چوتِيبانُ (ت):** ذ. صفت. چالاڪُ – ٺَڳُ.

• **چوتِ:** ث. (پرا. چَئُتْتَ. چَئُتْتِي. سن. چَتُرْتَ. چَتُرْتِي). چنڊ جي چوٿين تاريخ. چوٿون حصو – چوٿائي. ڍِل جو هڪ قسم. معافي ڏنل ڍِل جو چوٿون حصو (جو ٽپيدار مِنائيءَ طور ڪاتيدار کان وٺي).

• **چُوتَ ج چُوتون:** ث. سونارن يا وِينْجهَرن جي ڪم جو ننڍڙو چمٽو (جنهن سان سون جا ذرا کڻن).

• **چُوتُ ج چُوتَ:** ذ. جِيتَ جو هڪ قسم – ڏٿو.

• **چوٿارُ ج چوٿارَ:** ذ. چوٿون حصو. چوٿِين ٽِپي – مانِي وغيره جو چوٿو.

• **چوٿائِي ج چوٿائِيُون:** ث. چوٿون حصو. انَ جو هڪ ماڻُ – پانيءَ جو چوٿون حصو. ڏسو "چوٿ".

• **چَوٿَرَ ج چوٿَرُون (ت):** ث. چوٿون وِيَمُ ڪيل ڍَڳِي يا مينهِن. ڏسو "چوٿو".

• **چوٿَرُ:** ذ. اهو تپ جو چوٿين چوٿين ڏينهن سيءَ سان اچي.

• **چوٿِڙو ج چوٿِڙا (ت):** ذ. چوٿائي. ڏسو "چوٿو".

• **چِٽَڻُ:** مصدر. سُوجهڻ – پرکڻ – جاچڻ. پنهنجا راز پاڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فاش ڪرڻ. (چوٽيو — چوٽندو — چُوٽيل).

• **چوٽو ج چوٽا:** ذ. [پرا. چُٽُئُو سن. چَتُرُتَکُھ] چوٽون حصو (ڪنهن به شيءِ جو). چوٽين پتي (مانيءَ جي).

• **چُوٽو ج چُوٽا:** ذ. هرجي ڪيڙڻ وارو پاڳو. ننڍڙي اُڪري — پچاڙي. چُوٽو. هينيون پاسو. اُڪريءَ جو ترو.

• **چوٽون:** صفت. "چار" جو عدد قطاري. قطار يا صف ۾ ٽئين ڪان پوءِ نمبر وارو. (ث) چوٽين ج چوٽيون. ڏسو "چار".

— **چوٽون پائو هئڻ:** شهر جي چئن مکيه ماڻهن مان هڪ هئڻ. وڏو ماڻهو هئڻ. ڀلي مانس هئڻ.

— **چوٽون پير ٻاسڻ:** ڪنهن گم ٿيل ڏور جي موٽي ملڻ لاءِ چوٽون حصو خيرات ڪرڻ جي ٻاس ٻاسڻ. (رواج آهي ته جيڪڏهن ڪو ڏور گم ٿي ويندو آهي ته انهيءَ جو چوٽون حصو پيران پير يا ڪنهن ٻئي پير جي نالي ٻاسيندا آهن ۽ لڀڻ تي انهيءَ ڏور جي قيمت جو چوٽون حصو انهيءَ پير جي نيت خيرات ڪندا آهن).

• **چوٽيو (ث):** ذ. چوٽ ٽٽ تي رکيل ايڪاٽو.

• **چوٽ ج چوٽون:** ث. [سن. چُٽ] ڏڪ — ضرب — نوڪر — مار — صدمو — ڏک — تڪليف — ايذاءِ — قَٽ — زخم — نقصان — نوتو — جُلهه — اُلر — تيزي — ٽڪ — ڊوڙ. نيلام ۾ سيني ڪان وڏو واڪ. گهوڙي جو تکي ۾ تکو پنڌ.

— **چوٽ اچڻ رَسڻ:** ڏڪ نکري وڃڻ — ايذاءِ رسڻ — صدمو رسڻ — نقصان ٿيڻ.

— **چوٽ ڏيڻ:** ڏڪ ڪيڻ. سزا ڏيڻ. نقصان رسائڻ. مقابلو ڪرڻ. جُلهه ڪرڻ. شڪست ڏيڻ. پنڌ يا ڊوڙ ۾ تيزي ڪرڻ.

— **چوٽ رکڻ (ت):** شرط رکڻ. مقابلو رکڻ.

— **چوٽ ڪيڻ:** نغارن (نقارن) کي تمام تکو ۽ ٻري وڄائڻ.

— **چوٽ کائڻ:** وڏو نقصان سهڻ. صدمو برداشت ڪرڻ. زخمي ٿيڻ وڙهڻ ـ مقابلو ڪرڻ.

— **چوٽ وڙهڻ (ت):** مقابلو ڪرڻ. چوپڙ ۾ گوٽ مارڻ.

— **چوٽون کائڻ:** چڪريون کائڻ — مقابلا ڪرڻ. وڙهڻ.

— **چوٽ هڻڻ:** نغارن کي زور سان وڄائڻ. اعلان ڪرڻ.

• **چوٽ:** ذ. [سن. چُوڊ يا چوڊ + اِڪا] چوٽي — اُتانهين. ڪنهن به جبل وغيره جو چوٽي وارو حصو. گهرجي ڪنڌياري ڇت. مٿي جي وارن جي وڏي چوٽي. نر ڪُڪڙ جو موڙ. ٻيڙيءَ ۾ شيخلي جو رَسو. (ظرف). مٿي — اُتانهون. پربور — پَر.

— **چوٽارو ج چوٽارا:** ذ. صفت. چوٽيءَ وارو — طُرّه وارو. ڏسو "چوٽ".

— **چوٽان چوٽ:** ذ. صفت. چوٽيءَ تائين پريل — ڪَنن تار — پرَيَلُ — تار — تِمتار.

— **چوٽان چوٽ پرڻ:** ڪنن تائين پرڻ.

— **چوٽائو ج چوٽائا:** ذ. صفت. چوٽيءَ وارو. اعليٰ درجي جو. داتا — سخي.

— **چوٽائي چوٽ:** ذ. صفت. چوٽان چوٽ.

— **چوٽ تي چاڙهڻ:** چوٽيءَ تي رسائڻ. مٿانهين تي رسائڻ.

— **چوٽ چڙهڻ:** تمام مٿي چڙهڻ. تمام مهانگو ٿيڻ. ڳالهه وَس کان ٻاهر نکري وڃڻ.

— **چوٽ ڪرڻ:** ڪنن تائين پرڻ — تِمتار ڪرڻ. نهايت هُٺُ ڪرڻ. آخرين حدّ تائين پهچڻ.

• **چوٽاڪڙ ج چوٽاڪڙ (ت):** ذ. صفت. بي حيا. بد چال.

• **چٽڪي ج چٽڪيون (ڪ):** ث. پکيءَ جو هڪ قسم.

• **چوٽڪيون:** اسم خاص. تعلقي شاهه بندر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چوٽل:** اسم خاص. تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چوٽو ج چوٽا:** ذ. (سن. چُوڊا) چوٽي — ڳُٽ. وارن جو مُچو. ڦٽي ڏيئي ڪنڌ ڪان وارن کي رکڻو ڏاڳو ٻڌي چوٽو ٺاهي ڇڏڻ. مٿي جا وار.

• **چوٽيو ج چوٽيا:** ذ. ٻيڙيءَ جي سڙهه جو هڪ رَسو.

• **چوٽي ج چوٽيون:** (سن. چُوڊ يا چوڊ + اِڪا) وارن جي چڳ (جا هندو ٽيڙ تي ڇڏيندا آهن). وارن جي لَٽ — ڳُتيلَ وار. چوٽو (وارن جو). مٿي جي تارونءَ وارو حصو. مٿاهون حصو — بُلندي. اُتاهين. جبل جي مٿانهين جاءِ. ڏنگ — چيڙو. ڇهنب — ٻُچڙي.

— **چوٽي آسمان سان لڳڻ:** وڏي درجي کي پهچڻ — وڏي مرتبي وارو هئڻ.

— **چوٽي آسمان سان گسڻ:** وڏو ماڻهو ٿيڻ — وڏي عزت حاصل ڪرڻ.

— **چوٽيارو ج چوٽيارا:** ذ. صفت. چوٽيءَ وارو — چوٽيرُ. چوٽيءَ تائين پريل. چوٽيءَ وارو (تارو) پُچڙ (تارو).

— **چوٽيانئون:** ذ. صفت. چوٽيارو — چوٽيءَ تائين پريلُ.

— **چوٽيءَ پر ڪرڻ:** سڻئون زمين تي ڪرڻ — ڪاٻار جو ڏڪ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اچڻ – وڏي نقصان ۾ پوڻ – ڏاڍو پڇتائڻ.

– **چوٽيءَ تارو ج چوٽيءَ تارا:** پڇڙ تارو.

– **چوٽيءَ تان ڪرڻ:** مٿاهين درجي تان گهٽ درجي تي پهچڻ. امير مان غريب ٿيڻ.

– **چوٽيءَ ڄنڊو ج چوٽيءَ ڄنڊا:** ذ. صفت. تمام نياڳو – بلڪل منحوس. نامراد. وڏو بدبخت.

– **چوٽيءَ ڄنڊو هئڻ:** تمام نياڳو هئڻ. بيڪار هئڻ.

– **چوٽيرُ ج چوٽيرا:** ذ. صفت. چوٽيءَ رکايل – اهو ماڻهو. جنهن کي چوٽي رکيل هجي. واڻيو. مهتو – چوٽرُ.

– **چوٽيءَ ڦُلُ:** ذ. ڳَهه جو هڪ قسم (چانديءَ جو ڦُل. جيڪو وارن ۾ انهيءَ هنڌ هڻبو آهي. جنهن هنڌان چوٽي شروع ٿيندي آهي).

– **چوٽي ڪرڻ:** ڳُتَ ناهڻ – وارن کي ڦٽي ڏيئي ڳُتُون ناهڻ. حد ڪرڻ – انتها ڪرڻ. ترقي ڪرڻ – چوٽ رسڻ. ڪنهن ڪم ۾ ڪمال کي رَسڻ. آخرين حد تي پهچڻ.

• **چوٽياريُون:** اسم خاص. تعلقي سانگهڙ ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چوٽيرُ ج چوٽيرا:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم (جنهن جي مٿي تي اُيا ڪُني ٿين). ڏسو "چوٽي".

• **چوٽيهه:** صفت. (پرا. چُئِيسا. چَتُس – ترِنشَتْ) هڪ عدد جو نالو. (۳۴) – ٽيهه ۽ چار.

• **چُوٽُ ج چُوٽَ:** صفت. ڪنجوس – مرچوٽ – بَخيل.

– **چُوٽاٺو ج چُوٽاٺا:** ذ. صفت. ڪَنجُوس جو – ڪَنجُوس وارو.

– **چُوٽائي:** ٿ. ڪَنجُوسي – بَخل.

– **چُوٽي ج چُوٽيون:** ٿ. صفت. بخيل (عورت).

• **چوپَ:** ٿ. سنڌي گَجَر جو مٿيون حصو. اک ۾ ڏک لڳڻ سبب اک جي ڳاڙهاڻ (ٿ).

• **چوپُ:** صفت. گهٽو – تمام. گهاٽو (رنگ) – ڳُوڙهو. تار – تمتار.

• **چوپُ ج چوپَ:** ذ. پاڻيءَ ۾ بيل ڪجي ڪُوٽي. بصر وغيره جو پوکڻ وارو ٻِجُ.

• **چوپارُ (ڪ):** ذ. گاهه جو هڪ قسم.

• **چُوپاڪَرُ (ت):** ذ. گاهه جا ڏانا يا ڪانن جا سخت ٽڪر (جي جانور چٻاڙي نه سگهي ۽ وات مان ڪڍي ڇڏي).

• **چُوپاڪر (ت):** ذ. نئون ڦٽل گاهه.

• **چُوپائڻ:** مصدر. "چُوپڻ" مان متعدي بالواسطه چُوسائڻ. ڏسو "چوپڻ".

• **چوپائي ج چوپائيُون:** ٿ. چئن پيرن واري (ڍڳي. مينهن وغيره) کَٽَ – چارپائي – مَنجي.

• **چوپايو ج چوپايا:** ذ. صفت. [ف. چهار + پايہ] چئن پيرن وارو – چوپير. جانور – ڍورُ. (هيءُ لفظ اڪثر مينهن. ڍڳي. ٻڪري وغيره لاءِ ڪم اچي). (ٿ). چوپائي ج چوپايون.

• **چَوپٽُ:** صفت. (پرا. چوپٽو. سن. چَتُرپَٽ. چَتُر = چار + پَٽ = ميدان. چئني طرفن کان کُليل ميدان) چَٽُ – برباد – ناس.

• **چوپٽُ (ل):** ذ. پهرئين برسات تي ڦٽل سنهو گاهه.

• **چوپُ جانورَ (ت):** ذ. اٺ پرندڙ جانور – ڍگها جانورَ.

• **چَوپچو:** ٿ. ڳالهه ٻولهه – خبرچار – چوپولُ. عام ذِڪر – ننڍي وڏي جي وات جي وائي. سُٽُس. پڇا ڳاڇا.

• **چَوپڙ ج چَوپڙون. چوپڙيون:** ٿ. (سن. چَتُر = چار + پَٽ = پٽو) هڪ قسم جي مشهور راند – چوسَرِ _ نردبازي – چوپڙ. پرت جو هڪ قسم.

• **چَوپڙ. چوپڙ:** ٿ. [سن. چَتُش + پَٽِڪا] هڪ مشهور راند جا سارِن ڪوڏِين يا ڏارن سان ڪئي ويندي آهي ۽ فقط چار ماڻهو کري سگهندا آهن. پرت جو هڪ قسم (ڪ).

• **چُوپڙڻ (ٿ):** مصدر. مَهْٽِڻ – مَکَڻُ.

• **چَوپڙو ج چوپڙا:** ذ. ننڍڙو ڪتاب – ڪتابڙو. ڏسو "چوپڙي".

• **چَوپڙي ج چَوپڙيُون:** ٿ. (سن. چَتُرپَٽَ. چَتُر = چار + پَٽَ = ڪپڙي جو ٽڪر. تَهُ) ننڍڙو ڪتاب – ڪتابڙي – بَنْدِ ي.

• **چَوپڙُ:** ٿ. چوپڙِ.

• **چُوپڻُ:** مصدر. [پرا. چُوسڻ. سن. چُوش] چوسِڻُ – چُوسي رَسُ ڪڍڻ – چُوس ڏيڻ.

– **چُوپڻي ج چُوپڻيُون:** ٿ. چوپڻ جي حالت.

– **چُوپڻي ج چوپڻيُون:** ٿ. چُوپڻَ جي شيءِ. تيلي يا ڪاٺيءَ ۾ لڳل ڪٽمنڙو (جو اڪثر) ٻار کائيندا آهن).

• **چوپو:** ذ. پوچو – ليپو – راڳو

– **چوپو ڏيڻ:** پوچو ڏيڻ – راڳو ڏيڻ – ليپو ڏيڻ.

• **چوپو:** ذ. گاهه جو هڪ قسم. ول جو هڪ قسم (جنهن جو ساڳُ رڌي کائجي).

• **چُوپو ج چُوپا:** ذ. (سن. چوش = چُوشڻ) چُوپڻ جي حالت. چُوس. چُوپڻ جي شيءِ _ چُوسو. ڏائي – چڪڙ. ڪمند يا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳني جو چُوسڻ ڪانپوءِ بچيل ڦوڳ – چوُتو. گاهه جا چوتا (جي پوڙهو مال نہ کائي سگهي). اولڙُ. ڪَتَ جي ٻانهيْن – سيرُون ۽ پيرونءَ جي گهڙيل پچڙي. ونئري جو عَيبُ – وڏَ.

– ڇُوپا ڪيڻ: وڏوُن ڪيڻ – عيب جوئي ڪرڻ. بڇڙيءَ نظر سان ڏسڻ – نفرت ڪرڻ.

– ڇُوپا ڪرڻ: ڇُوتا ڪرڻ. ٺُڪاري ڇڏڻ. پوڙهي جانور جو گاهه کائي ڏانا وغيره ڇڏي ڏيڻ.

• چُوْجَ ج چُوْجَ: ذ. ننڍو شڪرو (هڪ شڪاري پکيءَ جو قسم).

• چُوجَ: ث. سُکُ. چاهه. ڀيڪو – سوجَ – وِيچارُ – سمجهه.

– چُوجَ ڪرڻ، ماڻڻ: مزا ماڻڻ – عيش ڪرڻ. سُک ماڻڻ.

• چُوجِڻ ج چُوجِڻيُون (ل): ث. صفت. عقل واري – ڏاهِي – سمجهه سوچ واري.

• ڇُوْجَ ج ڇُوْجُون: ث. اهو ڪم يا گفتگو جنهن ڪان ٻئي ماڻهوءَ کي چِڙَ اچي – چُرچَ. تُهمت – اِلزام (ڪ). آتومان – گُمان (ڪ). ڪاتُ.

• چوچاءُ (چُوچَواءُ) ج چُوچاءَ: ذ. ڳالهه ٻولهه – گفتگو. سفارِش – پارَت ــ ٻئي کان چَوَرائڻ جي حالت.

– چُوچاءُ ڪرائڻ: سفارشون ڪرائڻ – پارتون ڪرائڻ.

• ڇُوچرو ج ڇُوچِرا: ذ. بُهتان – الزام. چُرَچَ. بدنام ڪرڻ لاءِ گلا. حرڪت. دشمنو.

– ڇُوچِرائِي: ذ. صفت. بهتان مڙهيندڙ – چرچ ڪندڙ. بدنام ڪندڙ.

• ڇُوچڙو ج ڇُوچِڙا: ذ. [سن. چِرْتُ = ٻارڻ] شعلو – جيي. اُماڙِي. (صفت). ساڙِيَل – حاسد – ڪجڻو. تِيسِرُ.

• ڇُوچِڙِي ج ڇُوچِڙِيُونْ: جيي. سنهڙي ٻرندڙ ڪاٺي (جنهن سان بتي يا ڏيئو ٻارجي). چُٺانتي. اُماڙي.

– ڇُوچِڙِي ڏيڻ: باهه دُکائڻ – باهه ڏيڻ. چيڙڻ – چيڙائڻ. نَرِيَل جهيڙي کي مَچائِڻُ. صفا ڇڏي ڏيڻ. "ماڻ ماريي کي چُوچِڙِي ڏئِي ساڙِيان".

– ڇُوچِڙِي لائڻُ: باهه دُکائڻ. جهيڙو مچائڻ. چيڙائڻ. جهيڙي کي زور وٺائڻ.

– ڇُوچِڙِي لڳڻ: باهه لڳڻ. خار اچڻ – ڪاوڙ لڳڻ – چڙڻ – ڪاوڙجڻ "مان ڪجهه ٿو ڪُچان تہ هن کي الائي چو ڇُوچِڙِي لڳي ٿي وڃي".

• ڇُوچڪو ج ڇُوچِڪا (ڪ): ذ. صفت. ننڍڙو (ٻار) – ننڍڙو.

• چوچو ج چوچا: ذ. ڪوڙو فرياد. بُهتان – الزام. فساد – رَڳڙو – معاملو. ڦَڏو. چِسَر – حرڪت.

• چَو چَو: ذ. چَوچَاءُ. هَر هَر چوڻ جي حالت – چور پچور. سفارش – پارت. ڏسو "چوڻ".

– چَوچَو پيٽ پوڻ: چوڻ چوائڻ جو اثر نہ هئڻ – ٺُڪَ لعنت تي هِرِي وڃڻ.

– چَوچَو ڪرڻ: چَوچاءُ ڪرڻ – گهڻو چوڻ. هَرهَر ٽوڪڻ. ذري ذري ساڳي ڳالهه چوڻ.

• چُوچو ج چُوچَا: ذ. صفت. ننڍڙين ۽ ڀِنبِڻين ڪُتَلَ اکين وارو – چُنجهو. مَيارِي – ڪاٽِيارو (ڪ). چُوچِڙِي – چٺانتي (ت).

• چُوچاڻ: ث. اکين جي چُنجهائي – چنجهائپ.

• چوُچَوا: چوائڻ – سفارش ڪرائڻ.

• چوچِي ج چُوچِيون: ث. (سن. چُنجِهْ) چُٺانتِي – چُچِڙِي. ٻُبي جي ٻُوندِ.

– چُوچِيُون سورڻ: چُوچِڙِي ڏيڻ – جهيڙو جا ڳائڻ.

• چَودَرو: اسم خاص. ٽنڊو محمد خان ۽ وارهه تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• چَودِرِيْ، چَوڏِرِيْ: ذ. صفت. (پرا. چَڪَڏَرِئو. سن چَڪَرَ + ڌَرِنْڪَ) ڳوٺ جو مُکِي يا وَڏيرو.

• چودِڪِي ج چُودِڪِيُون: ث. ٻُوڏڪِي – رِيچَڪُ – ٻُورُ.

• چوڏارُ: ظرف. چَوطرف – چَئني پاسي – چوگرد – چوڦير.

– چوڏارِي: ظرف. چئني طرفن کان – چوطرفو – چوگرد – چوڦير.

• چَوڏارِي: ذ. ٻُوٽي جو هڪ قسم (ننڍڙو ٻوٽو، جبل تي ٿئي).

• چَوڏِسِ ج چَوڏِسِيُون: ث. (سن. چَتُرْ + دَسي) چنڊ جي چوڏهين رات – ٻُورَن ماسِي.

• چوڏَنهَنْ: صفت. (سن. چَتُرْدَشَنْ) چوڏهن – (هڪ عدد. دولَ ڏه ۽ چار) – (١۴).

• چَوڏولَ ج چَوڏولُون: ث. (سن. چَتُرْ = چار + دولَ. دُلْ = لُڏڻ) چئن ٻينگهَنِ سان ڦرٽِي (جنهن ۾ ويهي هيٺ مٿي لُڏبو ۽ ڦِربو آهي). وڏي ڏولي (جنهن کي چار ڪهار کڻن، اڪثر راڻين جي لاءِ ڪم اچي).

• چوڏ ها (ت): اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• چوڏَهَنْ: صفت. هڪ عدد جو نالو (١۴). ڏسو "چوڏهَن".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چوڏهن چارو:** ذ. صفت. چوڏهن چارن وارو. "چوڏهن چارو ڪَچڙو" گهٽين واٽن وارو — گهَٽِ واسطو — گهٽِن ڏنڏن وارو.
— **چوڏهَنْ خانوادا:** ذ. چئن پيرن جي سلسلي مان نڪرندڙ بزرگ ۽ انهن جا طريقا (عياضي، ادهمي، هبيري، حبيبي، عجمي، طيفوري، عرضي، سقطي، جنيدي، گاذروني، طوسي، سهروردي، فردوسي).
— **چوڏهن طَبَقَ:** چوڏهن — چوڏهن دنيائون — ست زمينون، ست آسمان.
— **چوڏهَن طَبَقَ ڏسڻ:** پورو گيِاني ٿيڻ — ڪامل ٿيڻ.
— **چوڏهَن طَبَقَ روشن هئڻ:** سڀ ڪجهه ڄاڻڻ.
— **چوڏهين طَبَقَ روشن ڪرڻ:** ڪامل بنائڻ — سڀ منزلون طئي ڪرائڻ.
— **چوڏهُون:** صفت. سلسلي ۾ تيرهن کان پوءِ 14 جو عدد قطاري (چوڏهون نمبر).
— **چوڏهين ج چوڏهيُون:** چَنڊَ جي چوڏهين تاريخ — پُورَن ماسي.
— **چوڏهيَن جو چَنڊُ:** ذ. ماه ڪامل. بدر. (صفت). تمام سهڻو.
— **چوڏهيو ج چوڏهيا:** ذ. صفت. چوڏهن هنر ڄاڻندڙ — حرفتي — چالاڪُ — بدمعاش.
• **چوڏيل ج چوڏيلُون (ت):** ث. چوڏولَ — چئن پينگهَنِ واري ڦرڻي. ڏسو "چوڏول".
— **چوڏيل تي چاڙهڻ:** متي گهمائڻ — گهڻو ڦيرائڻ ـ عزت وڌائڻ — شُهرت وڌائڻ — مشهوري ڪرڻ.
• **چوڙا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **چوڙو ج چوڙا (ڪ):** ذ. نڍو ڪڏو — چڍو — ڏٻو.
• **چوڙ:** ث. [پرا. چُورْ. سن. چُورْڻ + ڪَهُ] چورڻ جي حالت. چُرَ — چُورَتِ (چُرتِ). هُشي — چُرچَ. تَحْرِيڪ — حَرْڪَت — اشارو.
— **چوڙ پچوڙ:** ث. چُر پُر — حرڪت — ڳالهه ٻولهه. يادگيري — ياد ڏيارڻ جو سلسلو.
— **چوڙچَڪور:** ث. چورَتَ — هُشي — چُرچَ.
• **چورُ ج چوڙ:** ذ. صفت. (پرا. چورو. سن. چور) چوري ڪندڙ — پرائي شيءِ لِڪِي ڇُپِي کڻي وڃڻ وارو. دُزْد. چوراٽيو. ڪاٽڪو — ڳَجهَ ڳوهَ ۾ پرائي شيءِ کڻي وڃڻ وارو.
— **چوراٽو، چوراٽيو ج چوراٽا، چوراٽيا:** ذ. صفت. چورُ — چوريءَ جي ڪم کان واقف — چورٽو. ڏسو "چور".
— **چوراڪاري ج چوراڪاريُون:** ث. چوري — چوري چڪاري. چوريُن جي ڏمَ. عام جام چوريون ٿيڻ جي حالت.
— **چوراٽو ج چوراٽا:** ذ. صفت. چورَنَ جو — چوريءَ جو. چورِي ڪيل — چورايَلُ (مال سامان وغيره).
— **چوراٽي باهِ:** ث. ٿوري باهه — جهڪي باهه — ٽِمڪندڙ باهه (جيڪا چورَ جهنگل ۾ لِڪِي ڇُپِي ٻارين).
— **چورُ تپُ:** ذ. رات جو ايندڙ تَپُ.
— **چورِٽو ج چورِٽا:** ذ. صفت. چور — وڏو چور — بدمعاش — چوري ڪرڻ جو ماهر.
— **چورُ چَڪارُ ج چورَ چَڪارَ:** ذ. صفت. چوري ڪندڙ — چوراٽو.
— **چورُ خانو ج چورخانا:** ذ. چورن جي لڪڻ لاءِ ڳجهي جاءِ. ڳَجهو خانو (ميز يا پيتي وغيره جو).
— **چورُ دروازو ج چور دروازا:** ذ. ڳجهو دروازو. لِڪَلُ دروازو. قلعي وغيره جو ننڍڙو دروازو. ڳجهي جاءِ.
— **چورُ ڏنڊُ:** اهو ڏند جيڪو آڏو ڦڏو يا ٻئي ڏند جي پاڙ مان ڦٽي نڪري.
— **چورُ ڏڍي:** گهوڙي سوار چور. چورن جو ٽولو (جو گهوڙن تي چڙهي چوريُون ڪري).
— **چورِڪو ج چورِڪا:** ذ. صفت. چورِجو. چورَ وارو. چوريءَ جو.
— **چور گَپَ:** ث. ڏِٻَڻِ.
— **چورلَڪُ:** ذ. سنهڙو دَرو يا لَڪُ — جبلن جي وچ ۾ تنگ ۽ مُنجهيَل پيچرو.
— **چورنِ مَٽان مورُ:** اصطلاح. چورن جي به چوري ڪندڙ. وڏو چور. ٺڳن سان به ٺڳي ڪندڙ. وڏو بدمعاش. تمام سياڻو چور.
— **چورُ لُنگُ، لَڱُ:** ذ. بيماريءَ جو هڪ قسم (جا چوپائي مال کي ٿئي، جنهن ۾ چوپايو مالُ چُري پري نه سگهندو آهي).
— **چوري ج چوريُون:** ث. بنا موڪل شيءِ کڻڻ جي حالت. لِڪِي ڇُپِي ٻئي جي شيءِ کڻي وڃڻ جي حالت. سرقو. چورائڻ جي حالت. چوراڪاري.
— **چوريلو ج چوريلا:** ذ. صفت. چورجو — چوراٽو.
— **چوري چَڪاري:** ث. چوري. چورين جي ڏُم چوري وغيره.
• **چُورُ:** صفت. (پرا. چُورُ. سن. چُورْڻُ) پِيٺل — چورو ٿيل. ذرا ذرا ٿيل — پِڳَل — ٽُٽَل — چِڪْنا چُور — ٿَڪل — ڪُٺْيَل — هَڃيَل — هيْسيَل — مدهوش — مَتوالو — ورتَلُ (نشي ۾). غرق — بِدَّل (خيالن ۾).

— **چُورِ ٿيڻ:** ڀيسجي وڃڻ – چُورو ٿيڻ – اتو ٿيڻ. ٿڪجي پوڻ. نشي ۾ الوٽ ٿيڻ.
— **چُورُ چُورُ:** ذ. ڀڳا ڀڳا – ذرا ذرا – پُرزا پُرزا – پور پور.
— **چُور ڪري ڇڏڻ:** ناس ڪرڻ – چَٽ ڪرڻ نشي ۾ غرق ڪري ڇڏڻ.
• **چوراسُ ج چوراسَ:** ذ. ڪمر پٽي ۾ پيل ڇلو (جنهن ۾ تلوار جو مياڻ مٿڙهيل هوندو آهي). (صفت). چَورَسُ – چوپاسو – چئن پاسن واري شڪل جنهن جا چارئي پاسا هڪ جيترا هجن.
— **چوراسي:** ث. چوڪندي – چوپاسي (شڪل). (ظرف). چوطرف. (ث). ڳڻتي.
• **چوراسي (چورياسي):** صفت. (پرا. چَئُراسي. سن. چَترشيت) هڪ عدد جو نالو (٨۴) – اسي ۽ چار – چار ايڪا اٺ ڏهاڪا.
— **چوراسي پِنڊَ:** ذ. هندن جي عقيدي موجب چوراسي جوٽيون.
• **چورا ڪورا:** ث. ڳڻتي – بيقراري – فڪر – آنڌ مانڌ. انتظار – هُر ڪُر.
— **چورا ڪورا ٿيڻ:** خيال ٿيڻ – ڳڻتي ٿيڻ – فڪر ٿيڻ. هُر ڪُر ٿيڻ – انتظار ٿيڻ.
• **چورانوي:** صفت. هڪ عدد جو نالو. (٩۴) نوي ۽ چار – چار ايڪا نوَ ڏهاڪا.
• **چورائڻُ:** مصدر. (پرا. چوراوي. سن. چور + آپَي) چوري ڪرڻ. چوري ڪري کڻي وڃڻ. لِڪائڻ – تِڳائڻ – گُم ڪرڻ. جُهڻ (پاڻي).
— **چورائُنو:** ذ. صفت. چورائِلُ – چوريءَ جو.
• **چورپُتِي:** ث. پاڻيءَ جي پکيءَ جو هڪ قسم.
• **چورَٽ ج چورَٽون:** ث. چَرچَ – چورَ – حرڪت. هُشي. بَرغلاءُ. ڏسو "چورڻ".
• **چورَٽ ج چورٽُون:** ث. چانٺَ.
• **چَورَسِ ج چَورَسيُون:** ث. (پرا چَئُرسو. سن. چَترَسَر) چوڪُندو (جنهن جا چارئي پاسا ۽ چارئي ڪُندون هڪ جيتريون هجن).
• **چَوْرَسُ ج چَوَرَسَ:** ذ. اها شڪل جنهن جا چارئي پاسا هڪ جيڏا هجن ۽ ڪُندون ڪُونيون هجن – چوراسي شڪل – چوڪُندو. ڏسو "چَورس".
• **چورسو ج چورسا:** ذ. مُترڪي جو هڪ قسم (جو سونارا ڪم آڻين). بيل گاڏيءَ ۾ ڪم ايندڙ هڪ ڪاٺيءَ جو نالو.
• **چَورِسي ج چورسيُون:** ث. واڍن جو هڪ اوزار – ڪاٺ تي چِٽ ڪڍڻ يا سَلَ ڪڍڻ جو هڪ اوزار. گُندي (ٿ).
• **چورمو ج چورما:** ذ. (پرا. چُورِئُو. سن چُورْڻُ) ڪُٽِي (گيهه ۽ کنڊ ۾ گُوهيل ماني) – چُوري – مليدو. لذيذ کاڌو. سٺيو طعام.
• **چُورَنُ ج چُورَنَ:** ذ. (پرا. چُورْئُو. سن چُورْڻُ) چُورو – سُفوف – ڀورو – پائوڊر.
• **چَورَنگُ ج چَورَنگَ:** ذ. صفت. چئن رنگن وارو. پهلوان – جوانمرد. "چنيسر چورنگ، ٻـ رنگو لوڪ هيو".
• **چَورَنگِي ج چَورَنگيُون:** ث. ٻيڙيءَ کي هلائڻ ۽ ڦيرائڻ لاءِ هڪ ڪاٺي – اولو – ڳَنُ. ٻيڙيءَ مان پاڻيءَ ڪڍڻ جو ڪستو.
— **چورنگي واتيو:** ذ. صفت. وڏي وات وارو.
• **چُورَنْوالو:** اسم خاص. تعلقي اُٻاوڙي ۾ ديهه جو نالو.
• **چورڻُ:** مصدر. (پرا. چُورْئُو. سن. چورڻ) سيرڻ – سورڻ – ريڙهڻ. ٻري ڪرڻ – ڌڪڻ – هَٽائڻ. گُهلڻ. چُرپُر ۾ آڻڻ – حرڪت ۾ آڻڻ – تَحرڪَ ڏيڻ. چيڙڻ – چيڙائڻ. چرچ ڏيڻ. ڀڙڪائڻ – برغلائڻ. آهستي آهستي هلائڻ. وڄائڻ (ساز).
• **چُورَڻُ ج چُورَڻَ:** ذ. (پرا. چُورْئُو. سن. چورْڻُ) چُورو – ٻُورو. سُفوف. پيڻل شيءِ. ڪُٽيَل دوا. ڦڪي.
• **چورو ج چورا (ل):** ذ. چولو.
• **چُورو ج چُورا:** (پرا. چُورْئُو. سن چُورْڻُ) ٻوريل يا ڪُٽيل شيءِ. ڪُٽو – ٻورَ – ٻُورو. ڪُتِر (سوپاريءَ جي). چورمو – ڪُٽِي – چُوري. ٽوئارين جي اصطلاح ۾ سنهون لُوڻ. ڪُڪُڙ جو ٻچو – چُوزو. ماڻيءَ جو چوٿون يا اٺون حصو (ڪ).
• **چوري ج چوريُون:** ث. ننڍڙي ٻار جو چولو يا چولِڙي. ڪَنجرو.
• **چُوري:** ث. هڪ قسم جي ٻوٽي جو نالو.
• **چُوري ج چُوريُون:** ث. (سن. چورْٽڪا) ڪُٽيل گيهه. کنڊ ۽ ماني – ڪُٽِي. چوڏي.
• **چوڙُ (ل):** ذ. ڪنو پاڻي (جو مينهَن جي ويهڻ ڪري خراب ٿي ويو هجي ۽ مال وغيره جي پيئڻ لائق نه هجي).
• **چَوڙُ، چَوڙُ ج چَوڙَ چَوڙَ:** ذ. دوا طور ڪم ايندڙ ٻج جو هڪ قسم (جو خاص ڪري اکين ۾ دٻ طور ڪم اچي) – چَوڻ.
— **چوڙُ چَپَٽ:** ذ. صفت. چَٽ – ناس – نابود – برباد.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چُوڙَ ج چُوڙون:** ث. ڪانيءَ جي چيڙي واري سنهي گهڙيل پڇڙي جا ڪنهن سوراخ ۾ پوي (ڪَٽَ، دَرَ وغيره جي چُوڙِ).

• **چُوڙ:** ث. عاج، ڪافور يا چاندي وغيره جا ڳنڍيل چوڙا. جي ڪارائي ڪان ٺونٺ تائين هجن. اُلهي ڪُلهي پانهين. چيلهه جي پرواري جاءِ (جنهن تي پار ڪٽجي) — ڪَچ — ڏاڪ. ٺونٺ وانگر جبل جي چُڪَ يا چوٽي (ڪ). پرت جو هڪ قسم (ڪ).

• **چوڙا:** اسم خاص. سمن جو هڪ نسبي نالو.

• **چُوڙٽ ج چُوڙٽون (ت):** ث. دروازي جي طاقت جي چوڙ.

• **چُوڙَڪ ج چُوڙَڪ:** ذ. رڍ يا ٻڪريءَ جو لڙڪو.

• **چُوڙ ڪُنڍي ج چُوڙ ڪُنڍيون:** ث. ڪُنڍي مينهن جو هڪ قسم (جنهن جا سڱ چوڙي وانگر تمام گهٽو گول ٿين).

• **چُوڙِڪي (ٿ):** ث. ٻڪريءَ جي ڳچيءَ وارو ٿي چار انچ ڊگهو چمڙو.

• **چُوڙنگ ج چُوڙنگ:** ذ. چوپائي مال جي بيماريءَ جو هڪ قسم (جنهن ۾ چوپائي جي ٽنگُن جو سَتُ چِڏائي وڃي). رڍ يا ٻڪريءَ جون چارئي ٽنگُون تلوار جي هڪ ٿي ڏڪ سان ڪَپڻ جي حالت (تلوار جي تيزي معلوم ڪرڻ لاءِ).

• **چوڙڻ (چوڙڻ):** مصدر. (سن. چلُ = چڙڻ) ڪم آڻڻ — استعمال ڪرڻ — پائڻ — پهرڻ — هنڊائڻ (ڪپڙو وغيره).

— **چوڙَ ج چوڙَون:** ث. جَتاءُ — جهالو — ڪپڙي جي سانده پائڻ جو عرصو.

— **چوڙائڻ:** مصدر. "چوڙڻ" مان متعدي بالواسطه پارائڻ — پهرائڻ.

— **چوڙائو:** ذ. صفت. جهَلاٽو — جهالـو — جتاءُ ڪندڙ. مضبوط.

— **چوڙ ڏيڻ:** جتاءُ ڪرڻ — گهڻو جهلڻ (ڪپڙو).

— **چوڙڻ ماڻڻ:** اوڍڻ — استعمال ڪرڻ — پهرڻ (ڪپڙو لٽو). ڪائڻ ڪپائڻ — عيش ڪرڻ.

• **چوڙو ج چوڙا (ل):** ذ. سُوَرَ — درد — ڏُکُ "چانگن چوڙا وڃهن وچوڙا" (جام خان).

• **چوڙو ج چوڙا:** ذ. صفت. (چڪر + رَ + ڪَ) ڪُشادو — ڪُليل — ويڪرو. وڏو.

• **چوڙو ج چوڙا (ل):** ذ. لوهارڪي ڪم جو هڪ اوزار (جو ڪوڏارين ناهڻ يا ڳسائڻ جي ڪم اچي). (ث). چوڙي ج چوڙيون.

• **چوڙو ج چوڙا:** ذ. (سن. چوڙڪ) ٻانهن ۾ پائڻ جي ڳهه جو هڪ قسم (جو عاج، شيشي، ڪافور يا ڌاتو مان ٺهي). ڪانچ يا سلوار جي ٻنهين ونان چڙ (جنهن ذريعي ٻنهيون مرئي ڪي وٺي بيهنديون آهن). وَڪڙ — ٻيچ. ڪَگٽي.

— **چوڙا چاڙهڻ (ت):** دب پئائڻ — سوڙهو ڳُهَٽڻ. آڪيڙا چاڙهڻ — تنگ ڪرڻ.

— **چوڙا لاهڻ:** عيب ثواب پڌرا ڪرڻ. لاک لاهڻ — فوتيءَ جو سوڳ ڪرڻ.

— **چوڙيتي:** ث. صفت. چوڙيري — چوڙين واري.

— **چوڙيري ج چوڙيريون:** ث. صفت. ٻانهين چڙهيل عورت — چوڙين واري عورت.

— **چوڙيل (ت):** ث. صفت. چوڙيون پائيندڙ. ڏائڻ — نياڳي — چندي.

— **چوڙيلو ج چوڙيلا (ت):** ذ. صفت. ڏِکهن وارن وارو.

— **چوڙيلي:** چوڙين واري عورت. "چوڙيليءَ ڪنوار جي، چوڙو ٻکورات" (مرثيه).

• **چوڙي ج چوڙيون:** ث. چاڙي گهيٽي. هرڻ يا ٻڪري وغيره جي گوشت جو ٽڪرُ. سخت مٽي (ت).

— **چوڙي پٽ:** ذ. صفت. ڏاڍو مڙس — بهادر.

• **چوڙي ج چوڙيون:** ث. (سن. چوڙ + اڪا) ڳَهُه جو هڪ قسم — ڪنگڻي. ڪنهن لوهي اوزار جو ٻيچُ. جنديءَ چڙهيل ڪاٺي وغيره جي چوڙي.

— **چوڙيگر ج چوڙيگر:** ذ. صفت. چوڙيون ناهيندڙ. ٻانهيون ناهيندڙ. ڏنڊ — چٽي — جرمانو.

— **چوڙيون پائڻ:** عورت بڻجڻ — بي همت ٿيڻ — نازڪ بندن ٿيڻ.

• **چوڙيرو ج چوڙيرا:** ذ. صفت. چٽ پهريندڙ — ڪَلَنگي وارو — چڳيرُ — طري وارو — موڙ وارو.

• **چوڙيگر:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **چوڙيل (ت):** ث. صفت. ڏائڻ. ڪم بخت — چندي — نياڳي — نحس.

• **چوڙيو:** اسم خاص. تعلقي ننگرپارڪر ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چوزُ ج چوزَ:** ذ. [ف. چوزه] باز جو هڪ سال عمر وارو ٻچو. ڪڪڙ جو ٻچو — چوزو. (صفت). سهڻو — حسين — خوبصورت. ڳڀرو.

— **چوزڻ ليڻ:** ننڍين عمر جو بنجڻ. ڳڀرو ٿيڻ.

• **چوزو ج چوزا:** ذ. [ف. چوزه] ڪڪڙ جو ٻچو. (صفت).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سهڻو – حسين – ڳڀرو – نوجوان – لاسُرِيات.

• **چُوسَ:** ث. [سن. چُوش] ذائقو – چَشڪو – سواد – چاهُ – چَسُ – مزو – لطف – لذت – هيرَ – عادت – کير يا پاڻي وغيره کي وات سان ٿورو ٿورو ڪري چِڪڻ.

– **چوس پوڻ:** چَشڪو پوڻ. هيرَ پوڻ – عادت پوڻ. عادت ٿيڻ.

• **چَوسَانَ چوسَر:** ث. (پرا. چُسَّلَنُو. سن. چَتُسَار) راند جو هڪ قسم (جا ڪوڏِين ۽ سارِين (ڳوٽن) سان رهبي آهي).

• **چَوسالُ. سالو:** ذ. اُهو گهوڙو جنهن کي پهريان چار ڏند چاوَل هجن – چئن سالن عمر جو گهوڙو.

• **چَوسٺ:** صفت. (سن. چَتُ + شَشْٽ) چوهَٺِ (٦٤) – سٺ ۽ چار – چار ايڪا ڇهه ڏهاڪا.

• **چَوسَرِ:** ث. چوسار – راند جو هڪ قسم. ڏسو "چوسار".

• **چُوسلو ج چُوسلا(ل):** صفت. چِپِيَل يا سنهڙي مُنهن وارو.

• **چُوسڻ (چوسَڻ):** مصدر. [سن. چُوشَنَ. چُوش = چوسڻ] ڪنهن شيءِ جي وات سان رس ڪڍڻ – رَسُ چِڪڻ. چُوپڻ. چُهڻ (رت يا رس).

– **چُوسَ:** مصدر. "چوسڻ" مان اسم. چوسڻ جي حالت. چِڪَ (وات جي).

– **چُوساڪُڙُ (ث):** ذ. صفت. چُوسيندڙ. چِتو ڪندڙ – چِتِرُ – ريزڪي شيون واپرائيندڙ.

– **چُوسِرُ ج چوسِرَ (ث):** ذ. صفت. چُوسيندڙ – چُوساڪُڙ – چِتو ڪندڙ – لالچي.

– **چُوسڪو(ل):** ذ. کير ڏائڻ جو چِپڙ ڪو يا چُوس.

– **چُوسِلُ ج چُوسِلَ (ث):** ذ. صفت. چُوساڪُڙُ. مِناڻُ ڪائيندڙ.

• **چُوسو ج چُوسا:** چڱو چوکو ڪاڏو. مِناڻ يا چهراڻ وارو طعام. چِتو. هيرَ. چَشڪو (ث) ٿوري پاڻي وارو ڪُوهه (ث).

• **چُوسو ڪرڻ:** چِتو ڪرڻ – آٽَ پَٽَ واپرائڻ – شَيُون ڪائڻ.

• **چَوسُولُ ج چَوسُولَ:** ذ. اُهو هنڌ جتان چار رستا نڪرن. چئن رستن جي ڦَٽڻ يا گَڏجڻ جو هنڌ. چوراهو – چَونڪُ – چَوواٽو.

• **چوسو:** ذ. چئن سَونِ ڏاڳن واري تاڃيءَ مان نُهيل ڪپڙو. ڪپڙي جو هڪ قسم (جنهن مان نندڙن ٻارن جا ڪپڙا ٺهن). نندڙو تَوال. رڱيل پوتڙو (ث). لانگوٽو (ت).

• **چَوطاقُ ج چوطاقَ:** صفت. چئن طاقن سان (ظرف). پٺيءَ پر – سَنئين چوٽي.

– **چوطاق وِجي ڪرڻ:** پٺيءَ پرِ سِڌون سڌو ٿي ڪرڻ.

• **چوغو ج چوغا:** ذ. [ف. چوغه] ڏِگهي ڪوٽ جو هڪ قسم. لَبادو – فَرغل – فَرڪَل.

• **چَوفَالُ (ث):** ث. اُٺ جي پَڇڻ جو هڪ نمونو (چِتُنبي پيرن سان تکي ڊوڙ).

• **چَوفَرو:** ذ. صفت. چئن ڦَرَن يا نوڪُن وارو. وڏو ڳرو.

• **چَوفير:** ظرف. چوڌاري – چوطرف – چوگرد – آسپاس.

• **چوڪَ ج چوڪُون:** ث. چُونگَ – چُونگَرِ – ڪُچَ – چِرَ – حرڪت – چِرچَ.

– **چوڪ ڏيڻ:** ڪاٺيءَ وغيره سان ڪُچ ڪرڻ. چونگ ڏيڻ.

– **چُوڪَرِ ج چوڪَرَ:** ذ. صفت. چوڪُون ڏيندڙ. چِرچَ ڏيندڙ – هُشي ڏيندڙ.

• **چُوڪَ ج چُوڪُون (ت):** ث (پرا. چُڪَ. سن. چُيتَ) چُڪَ – غلطي – خطا – قُصُور. ڏسو "چُڪَ".

– **چُوڪِئو:** ذ. بي وقوف – بي عقل.

• **چَوڪُ (ت):** ذ. مَقعد. ويهڻ جي جاءِ – ويهڪَ.

• **چوڪاٺُ ج چوڪاٺَ:** [سن. چَتُشِ] دروازي جو چَونڪُ – دَرين ۽ دروازن وغيره جو ٻاهريون چئن ڪاٺين جو فريمُ.

• **چَوڪَٺُ ج چَوڪَٺَ:** ذ. دروازي جو پاسن وارو چَونڪُ. چوڪاٺُ. ڏسو "چوڪاٺ".

• **چَوڪ چَنڊو ج چوڪ چَنڊا:** ذ. صفت. سخت نياڳو – چنڊالُ – وڏو بدبخت.

• **چَڪَرُ ج چُوڪَرَ:** ذ. نوڪر – چاڪَرُ – نوڪرن جو نوڪر – غلامڙو. "چاڪَرنِ اڳيان چُوڪَرُ".

• **چوڪَوُ ج چوڪَوُن (ڪ):** ث. ٿورو کير ڏيندڙ چوپائي – وهڪي ويل – ڪانگهاري (ڪانگهاڙي). چُٺاڪ.

• **چوڪُڙُ ج چوڪُڙَ (ث):** ذ. چوڪِڙو – ٿورو ٿَڪُ.

• **چوڪڙڻُ (ڪ):** مصدر. ڏَهڻ.

• **چوڪِڙو ج چوڪِڙا:** ذ. ٿَڪُ – ٿڪاوَٽ. ڏِڪ – سُور – تڪليف.

– **چوڪِڙو پڇڻ. لاهڻ:** ٿَڪ لاهڻ. آرام ڪرڻ.

• **چَوڪِڙو ج چوڪِڙا (ث):** ذ. ڳَهُ جو هڪ قسم. لغام (ث).

• **چَوڪِڙي ج چَوڪِڙِيُون:** ث. چَئن (ماڻهن) جو ميڙ "چنڊالن جي چوڪڙي". ڪچهري – محفل. چار ايڪڙ زمين. تاسَ جي پتي جو هڪ رنگ (اِٽَ) چَونڪڙي.

• **چَوڪَسُ:** ذ. صفت. (هـ. چَو = چار + ڪَسَ = جاچ. سن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چـتَـرُ + ڪَـش) جاسوس – نگهبان – راکو – چاري. خبرداريءَ سان جاچ جوچ ڪندڙ. ڳُجهہَ ڳوهہ ۾ ڳولا ڪندڙ. خبردار – هوشيار – سُجاڳ.

– **چوڪسي ج چوڪسيون:** ث. نظرداري – سنڀال – نگهباني – چوڪيداري – چاريو – خبرداري – هوشياري – سُجاڳي. ڏسو "چوڪس".

– **چوڪسي ڪرڻ:** سنڀال ڪرڻ – نظرداري ڪرڻ – هر وقت نظر ۾ رکڻ.

• **چوڪُنڊو:** (سن. چَتُشڪوڻ. چَتُرُ = چار + ڪوڻَ = ڪُنڊو) چئن ڪُنڊن وارو.

• **چوڪڻ:** مصدر. چُونگهڻ – چُپائڻ – ڏهڻ (چوپائي).

• **چوڪو ج چوڪا:** ذ. (پرا. چَئُڪُ امر. سن. چَتُشڪُ + ڪَرُ) لـيـپي ڏنل جاءِ جتي (هندو) ويهي ماني ڪائين. رَڌ ڻو. چونڪو پوچو – پوجي. ڏهائي (ل).

• **چوڪو:** (ف. تـڙشڪ) پاجيءَ جو هڪ قسم (پالڪ جهڙو پنن جو سواد ڪـتو). ٿـتَ جو سنهڙو آواز.

– **چوڪو ٿيڻ (ت):** اپرو ٿيڻ – ڏيرو ٿيڻ – ڳـري ڪندا ٿيڻ.

• **چوڪي ج چوڪيون:** ث. (سن. چَتُشڪَ) سنڀال – نگهباني. پهرو – چونڪي. پهريدار جي ويهڻ جي جاءِ ـ ناڪو – ٿاڻو. ڪنهن بہ درگاهہ تي مُجرو پرڻ يا ڪلام پڙهڻ جي رسم. نانڪ شاهہ جي ڪلام پڙهڻ جي رسم.

– **چوڪي پرڻ، ڏيڻ:** ڪنهن درگاهہ وغيره تي سلام پرڻ ۽ ڳائڻ وڄائڻ جو مجرو ڪرڻ.

– **چوڪيدارُ ج چوڪيدارَ:** ذ. صفت. چوڪي ڏيندڙ – پهريدار – نگهبان – سنتري – راکو – مُحافظ – پاسبان.

– **چوڪيداري:** ث. پهرو – رکوالي – سنڀال.

• **چوڪي ج چوڪيون (ڪ):** ث. مڇيءَ جو هڪ قسم (بنا چلرن. پيٽ اڇو. پٺ تي ڪارا ليڪا ۽ اندران ماس ڪارو. قد هڪ ڪان بہ فوٽ).

• **چوڪَ:** ث. جاچَ – چڪاسَ.

• **چوڪا:** ذ. [چوڪو ج چوڪا] (پرا. چوڳا. سن. چوڪش) هميشه جمع ۾ ڪم ايندڙ لفظ. چانور.

• **چوڪارڻُ (ل):** مصدر. ڳالهہ ٻولهہ ڪرڻ ڪُڇڻ – پُڇڻ.

• **چوڪائڻُ (ڪ):** مصدر. چوڪي خاطر آزمائڻ – پرکڻ – آزمائڻ. پکو ڪرڻ. ٻاڻ کي چوڪو ثابت ڪرڻ. ٻاڻ موڪڻ – ٻاڻ ملهائڻ.

• **چوڪنُولو:** اسم خاص. تعلقي گهوڙاٻاريءَ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **چوڪنڊي:** اسم خاص. تعلقي دادو ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **چوڪڻ:** مصدر. جاچڻ – چڪاسڻ. پرکڻ. سنڀالڻ.

• **چوکو ج چوکا:** ذ. صفت. (سن. چوڪش) صاف – سٺو – چڱو – سچو – اصلي. عمدو – ٺاهُوڪو.

• **اُچو:** اڇو اُجرو. حَسين. سُهڻو (ت). سُپٽيو – شاهوڪار (ت). ٺورو وڏو (ت). (ث) چوکي ج چوکيون.

– **چوکائي ج چوکايون:** ث. صفائي – سُنائي. چڱائي.

– **چوکو ٿيڻ:** چڱو ٿيڻ. وڏو ٿيڻ. بي پرواهہ ٿيڻ.

• **چوگانُ ج چوگانَ:** ذ. [ف] چوڪنڊو دالان. اڱڻ – آڱرُ – پِڙ. پولو راند ۾ ڪم ايندڙ ڪاٺي (جنهن سان بال کي ڏڪ هڻجي).

• **چوگرد:** ظرف. [ف] چوڌاري – چوطرف. آسپاس – اردگرد.

• **چوگُرو:** اسم خاص. تعلقي ديري محبت ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **چو ڳُ:** ذ. چـڳڻ جي حالت. (سن. چَنچُ) چوڳو. چُوٽو. ڏسو "چڳڻ".

– **چوڳ ڪرڻ:** چوڳو ڪرڻ – واپرائڻ – کائڻ.

• **چوڳارو (ت):** ذ. ڪُڪُڙَ جي ڪاڌي يا چوڳي لاءِ تلاش – چوڳو.

– **چوڳارو ڪرڻ:** ڪُڪڙ جو چوڳو ڪرڻ. ٺُونگا هڻڻ.

• **چوڳو ج چوڳا:** ذ. (سن. چَنچُ) ڪنهن پکيءَ جو داڻا چڳڻ جي حالت. پکين جو کاڌو – چوٽو. ٺونگا. داڻا. ڏسو "چڳڻ".

– **چوڳو ڪـرڻ:** داڻا چـڳڻ. ٺُونگا هڻڻ.

• **چوڳو ج چوڳا:** صفت. چئن سالن جي عمر جو (ڏڳو. اٺ وغيره) (ث) چوڳي ج چوڳيون.

• **چولڪ، چولڪي (ڪ):** ث. ننڍڙي چلي (جنهن ۾ سير ڪن مال جو پوي). ننڍڙو ڏلهو.

• **چولڪي ج چولڪيون (ت):** ث. ڳوٿري.

• **چولو ج چولا:** ذ. (سن. چونڪهُ) پهراڻ – ڪُڙتو. ويڪري قميص – زنانو ڪُڙتو. فقيرن جي پائڻ جي ڏگهي ڪَفني. جسم – قالَبُ – جُوڻ.

– **چولو بدِ لاٿڻ، مٿائڻ:** وفات ڪرڻ. جُوڻ مٽائڻ. چولو لاهي ڪَفن پائڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

— **چولي جي جُونِ هجڻ:** ويجهو مائٽ هجڻ. سخت پيارو هجڻ. سدائين ساڻ هجڻ. رازن ۾ ڳجهن کان واقف هجڻ.

• **چولهاٽ (ڪ):** ذ. چلهو. چڊو. ڪياڙيءَ واري ڪڏ يا گهٻ. ڏسو "چلهو".

• **چولِي ج چوليُون:** (سن. چولي) صدري وانگر چولو (عورتون ڇاتيءَ تي پائين) ننڍو چولو. پوشُ – غلاف. گوٿري (بندوق وغيره جي). تنرجي ٻيجري جو ڏڪُ. دال جو هڪ قسم.

— **چوليءَ جو سڱُ:** ذ. ڀري جي مائٽي – ناناڻي برادري.

• **چوليائي:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **چُون:** [ف] ظرف. وانگر – وانگيا – جيئن – طرح – جيئان.

— **چُونڪ:** ظرف. جيئن ته.

• **چُون:** ث. تمام ٿوروءَ سنهو آواز. ٻڙڪو. سنهون تتُ.

— **چُون چرا:** ث. ٿورو به آواز. ٻڙڪُ (ٻڙڪ). حرڪت – ڪيچل – آواز – چيڙچاڙ.

— **چُون چرا ڪرڻ:** آواز ڪرڻ – ڪُڇڻ – ڳالهائڻ. اعتراض وٺڻ. حرڪت ڪرڻ – ڪيچل ڪرڻ – چيڙچاڙ ڪرڻ.

— **چُون چُون جو مُرَبّو:** مختلف خيالن جي ماڻهن جي جماعت. گهڻين مختلف شين جو ميڙ يا مجموعو.

— **چُون ڪرڻ:** ڪُڇڻ – ڪجهه چوڻ. آواز ڪرڻ. جواب ڏيڻ.

— **چُون نه ڪرڻ:** ٻڙڪو به نه ڪرڻ. ڪجهه به نه ڪڇڻ. ٻڙڪ يا حرف نه ڪڍڻ. صبر ڪرڻ. ضبط ڪرڻ.

• **چُونارجڻ:** فعل مجهول. هَرَ ۾ وهندي ڏڳي جو پير چُونيءَ سان زخمجڻ.

— **چُونارجي پوڻ:** چُونارجڻ. پير زخمجي پوڻ.

• **چُونارو ج چُونارا:** ذ. رازي جو هڪ اوزار – ليپو يا راڳو هموار ڪرڻ جو اوزار.

• **چُوناري ج چوناريُون:** ث. ننڍو چونارو.

• **چُونٽاريو (ٿ):** ذ. وڻ جي چوٽي. ڏسو "چوٽي".

• **چُونٽو ج چُونٽا (ٿ):** ذ. ڦل پَٽڻ بعد بچيل ڀاڳو.

• **چُونپَڙ:** ث. چوپڙ راند.

• **چُونپوٽ (ڪ):** چِٽين ٿڻن ۾ ويڙهيل.

• **چُونچ ج چُونچُون:** ث. (پرا. چچو. سن. چچُج) چهنب (پکيءَ جي).

• **چُونجهو ج چُونجها:** ذ. صفت. چنجهو – سنهين اکين ۾ گهٽ نظر وارو. ڏسو "چنجهو".

— **چُونجهائي:** ث. چنجهائي – گهٽ نظر – جهڪي نظر.

• **چُونچ ج چُونچُون (ٿ):** ث. چهنب (پکيءَ جي). ڏسو "چونچ".

• **چُونچو ج چُونچا:** ذ. صفت. ننڍڙين اکين وارو. اهو ماڻهو جنهن جي اکين ۾ ڪاڏ هجي. چنجهو. جهڪي نظر وارو. چُوچو. پڇل. (ث) چونچي ج چونچيُون. ڏسو "چنجهو".

— **چُونچائي:** ث. چچائي – چنجهائي. جهڪي نظر.

• **چُون چُون:** ث. جهرڪين جو آواز – ننڍڙن پکين جي چرچر. ڪڪڙ جي ٻچن جي چرپر. تڏن ۾ جيتن وغيره جو آواز.

— **چُون چُون ڪرڻ:** ٻوليون ٻولڻ – چرپر لائڻ (پکين جو).

• **چُونڊار (ل):** ث. گاهه جو هڪ قسم – تازو ڦٽل گاهه (جو اجا چائو مس هجي).

• **چُونڊائڻ:** مصدر. اکيون کيريون. چنهبائڻ.

• **چُونڊَ:** ث. نچڪٽي سان چوندي چوندي وار ڪڍڻ جي حالت. وٺڻ مان ڦٽيون. چونڊڻ جي حالت – چونڊو. ڏسو "چونڊڻ".

— **چُونڊَ ڪرڻ:** سنوارت ڪرائڻ وقت نچڪٽي سان اجا يا بيڪار وار چوندي ڪڍڻ.

• **چُونڊ ج چُونڊون:** ث. انتخابُ – چُڻَ – ڏوڻ. پسنديءَ تي ڪٽڻ جي حالت. اليڪشن.

— **چُونڊون:** ث. اليڪشن – عام انتخاب – ميمبرن جون چونڊون.

• **چُونڊِ:** صفت. ڏٺيلُ – ڏٺي ڪنيل – انتخاب ڪيل – پسند ڪيل. سنو – ملُوڪ – وٺندڙ. پسنديده عمدو – بهترين. ڏسو "چونڊڻ".

• **چُونڊُ (ٿ):** ذ. گاهه جو هڪ قسم (ڪاراڻي لُوڻ جي ڏنڊ تي ٿئي. چونيءَ ۾ تکي نوڪ ٿئيس. هن مان واڻ به ٺهي).

• **چُونڊارڻ:** مصدر. چَرڻ – ڪاٽڻ (گاهه).

• **چُونڊ ڪري ج چُونڊ ڪريُون (ڪ):** ث. چهنڊڙي.

• **چُونڊڪو:** اسم خاص. تعلقي ناري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چُونڊڻ:** مصدر. چُٽڻ (سن. چِنَ. چ = چونڊڻ جوَ ڪم ڪرڻ) انتخاب ڪرڻ – ڏٺڻ. ڳڏ ڪرڻ – ميڙڻ – جمع ڪرڻ – پسند ڪرڻ.

— **چُونڊ:** ث. چڻ – انتخاب.

— **چُونڊائڻ:** مصدر. "چونڊڻ" مان متعدي بالواسطه. چُٽائڻ –

انتخاب ڪرائڻ. ميڙائڻ – گڏ ڪرائڻ.

– **چُونڊجڻ:** مصدر. "چونڊڻ" مان فعل. مجهول. مُنتخب ٿيڻ – اليڪشن ۾ ڪامياب ٿيڻ. ميڙجڻ – گڏ ٿيڻ.

• **چُونڊو ج چُونڊا:** ذ. چونڊڻ يا چونڊ ڪرڻ جو ڪم – چُونڊَ. لاباري ڪان پوءِ ڪريل سنگن جي چُونڊ. ڦٽين جي چُونڊَ. وارن جي چڳ. ٻُنڊو. زالن جي مٿي جا وار. (صفت). چونڊيندڙ. چونڊي ڪٽندڙ. ميڙيندڙ – گڏ ڪندڙ. ڏسو "چونڊاڻ".

– **چُونڊو ڪرڻ:** چونڊَ ڪرڻ – چونڊڻ. رهيل ڪُهيَل سنگ هٿ ڪرڻ. ڦٽيُون چونڊڻ.

• **چُونَرُ ج چُونَرَ:** ذ. ٻڪيءَ جي چوٽي – موڙ. مڪين هڪلڻ لاءِ ڏگهن وارن مان ٺهيل ٻهارو.

• **چُونرا (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

– **چُونرا ڪُونرا:** ث. هُر ڪُر – لَڄَ ٻڄَ – ڦٽڪو – انتظار – ڳڻتي – فڪر.

– **چُونرا ڪُونرا ٿيڻ:** ڳڻتي ٿيڻ – لڄَ ٻڄَ ٿيڻ. فڪر ٿيڻ.

• **چُونرو:** اسم خاص. تعلقي ڪوٽ ڏيجي ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.

• **چُونرو ج چُونرا:** ذ. هڪ قسم جو گول چوٽيدار ڪکائون گهر. اناج جو هڪ قسم – رانهون. ڏاتوءَ مان ٺهيل هڪ قسم جو ٿانءُ – گهاگهر. (ٻوٽو ڪي جهليندڙ ٻيلهنگ 'ت'). اهو ڏگهو، جنهن جو ٻجَ اڇي رنگ جو هجي. (ث. چونري ج چونريون). (صف). چندو – ٻولاهو (ت) [انگ. Beans].

• **چُونرو ڪُونرو:** ذ. ڳڻتي – انتظار – لوچ پوچ.

• **چونري ج چُونريُون:** ث. ڏاتوءَ مان ٺهيل هڪ قسم جو ٿانءُ – ننڍي گهاگهر. مکين هڪلڻ لاءِ وارن مان ٺهيل وِچُو – مَڪَس ران – مورڇَلُ. هندن ۾ شاديءَ جي موقعي تي برهمڻ کي ڏنل دانُ. وِڏي پڙهڻ جي جاءِ (ت).

– **چُونري چڙهڻ:** هندن ۾ شاديءَ جي هڪ رسم (جنهن موجب چار ڪائيون ڪوڙي، انهن جي اندران گهوٽ کي ڦيرا ڏيارين) – شادي ڪرڻ.

• **چُونڪَ ج چُونڪَ:** ذ. چار. ڪي ٻه چار شيون. چئن شين جو ميڙ. چار ڪوڏيُون. دروازي دري يا ڪبٽ وغيره جو چئن ڪائين جو فريم – چوڪَٺُ. اُٺاوَتَ جي ڪم جو هڪ اوزار – چئن ڪائين مان ٺهيل چوڪَٺُ. لوهارن جي ڌوڻ ٻيهارڻ لاءِ چئن ڪائين جو چونڪ. بدن جي چئن سنڌن گڏجڻ وارو هنڌ (ٻن ڦٽين. پُٺن ۽ ڪنڌ جي وچ وارو هنڌ) – ٻُنا. چارئي عضوا (ٻہ ٽنگون ۽ ٻہ ٻانهون). چئن رستن گڏجڻ جو هنڌ. ٻيڙيءَ جي ڪچي مٿان لڳل تختو – ڳُڙهہ. فصل جي تيلن مان سنگن ڦٽڻ واري حالت. (صفت). ذ. چورس – چئن پاسن وارو.

– **چُونڪَ لَٽڻ (ت):** عضوا ٽٽڻ. بيمار ٿي پوڻ – سَرير ناچاق ٿي پوڻ.

– **چُونڪَ لڳڻ:** ڪرڻ مهل چارئي عضوا زمين سان لڳڻ. ملهہ ۾ دسجڻ وقت چوتال ٽَنَڻ – مٿي جو پوريءَ طرح پٽ سان لڳڻ. وايون ٻتال ٿي وڃڻ.

– **چُونڪَ مچائڻ:** ڪم جي شروعات ڪرڻ.

• **چُونڪجڻ:** مصدر. ڪانن مان سنگن جو ظاهر ٿيڻ.

• **چُونڪڙي ج چُونڪڙيُون:** ث. چوڪڙي – چئن چٽن جي سنگت. چئن جو عدد. چئن شين جو ميڙ. چوڪُنڊو. آبادي لائق ايراضيءَ جو مقرر قطعو – چار ايڪڙ زمين. پتن جي تاس ۾ هڪ تِرپ – اِيٽَ. ڏسو "چونڪ"

• **چُونڪو ج چُونڪا:** ذ. چئن ڪُنڊن واري شڪل. چئن جو عدد – چَونڪ. پرت جو هڪ نمونو (ث) چوڪُنڊياري سَرَ (جنهن جا چارئي پاسا هڪ جيترا هجن). ڏسو "چونڪ".

– **چُونڪي جو ڪارب:** ذ. چورس سرن ناهڻ لاءِ ڪارب.

• **چُونڪي ج چُونڪيُون:** ث. (سن. چَتُشڪَ + اِڪا) پهرو – سنڀال – رکوالي – نظرداري. نانڪ شاه جي ڪلام ڳائڻ جو ڪم. ڪنهن ٻہ اهل الله جي درگاهہ تي عقيدت خاطر ڳائڻ جي حالت. رَدِّ ٺو. منڊلي. ٿاڻو – پوليس جي رهڻ جي جاءِ. چئن جي ڳَٽ. هڪ خاص قسم جي ڪکائين لانڍي. (ث). وارن وڙهڻ جو هڪ نمونو (ث).

– **چُونڪي جو لوسڻو هُئڻ:** ڊچڻو هئڻ.

– **چُونڪيدارُ ج چُونڪيدارَ:** ذ. صفت. چونڪي ڏيندڙ – پهريدار – چوڪيدار – راکو – سنڀال ڪندڙ.

– **چُونڪي ڏيڻ:** پهرو ڏيڻ – سنڀال ڪرڻ – ڪنهن درگاهہ تي صوفي ڪلامن جي محفل ڪرڻ.

– **چُونڪي ويهارڻ:** ڪنهن درگاهہ يا آستانَ تي ڪٿا ڪيرتن يا ڳائي بجائي جو بندوبست ڪرڻ. پهرو ويهارڻ.

• **چُونگ ج چُونگون:** ث. آگر يا ڪاٺڙي وغيره سان بدن ۾ ٺورو چُڀڪارُ ڪرڻ. چوڪَ. حرڪت – چُرچ. ٽيڪرِ. تَلُهڙُ (ڪ).

– **چُونگ (چُونگون) ڏيڻ:** چوڪ ڏيڻ – حرڪت ڪرڻ. چُرچ ڏيڻ – هُشي ڏيڻ – اپارڻ. پڙڪائڻ.

• **چُونڪارَ ج چُونڪارُون:** ث. آهستي آواز – هُونڪار. چڙن جي وَجَڻ جي حالت.

• **چُونڪارڻُ:** مصدر. پکين جو آواز ڪرڻ – لات ڪرڻ. آهستي آهستي ڳائڻ – جهُونڪارڻ. وَڄڻ – ٻُرڻ (چڙا) هوريان هوريان ڪائڻ.

• **چونڪڻُ:** مصدر. (سن. چُڻ) ڪا چُهنبياري شيءِ (جهڙوڪ ڪانُي وغيره جسم ۾ هٽڻ) – چوڪڻ – چُپائڻ – چُونگ ڏيڻ. حرڪت ڪرڻ. ڪاوڙائڻ – جوش ڏيڻ – هُشي ڏيڻ. هوريان هوريان ڪائڻ – داٿو داٿو ڪري ڪائڻ (پکين جو). جهونڪارڻ.

• **چُونڪو ج چُونڪا (ت):** ذ. ٻجَ جي هَنيل چونڪي (جا اڏ وغيره جي ڪپ تي هٽجي).

• **چُونڪي ج چُونڪيُون:** ث. چُنڪي. اناج جا ٿورا داڻا – رَذَل طعام مان ٻئي گهران آيل ٿورو ذرو. ڏِلَ – ناڪو – محصول. ڪڏ ڪوٽي پوڪيل ٻجُ – اڏَ تي هنيل ٻجُ – چُونگو. پوڪ جي چند سلَن جو مُچو. شاديءَ غميءَ ۾ نيات پاران ماني ڪندڙ جو ڏنل اڌ پاءُ ويلو (ٿ). ٿڙ جي منهن ۾ پتل يا چاندي جي نوڪَ (ٿ). ڏسو "چنڪي".

• **چُونڪهَـرَ (چـُونڪـَر) ج چُونڪـَهرُون (ت):** ث. چُونگَ – هُشي. آڻ وٽندڙ ڳالهه – نامناسب ڳالهه.

– **چُونڪهَـرَ ڏيڻ:** چونگ ڏيڻ – هشي ڏيڻ. بچڙو ڳالهائڻ. فساد وڌائڻ. اشارو ڪرڻ – اُپارڻ.

• **چُونو:** ذ. (سن. چُورڻُ) چُنُ – گَـجُ – ٻنيءَ ۾ پڪَلُ اچو پٿَـرُ.

• **چُونهَ، چُونهُن:** چُگهه. نندڙي ڪڏ. ڪُنب. ث. چاوَت _ مرضي – اِڇا – ارادو. رانَ – سٿَـرَ.

• **چُونٺارِ (ٿ):** ث. ڪچي ڇمڙي کي برساتي پاڻي لڳڻ سبب ٿيل ساڙ.

• **چُونٺِينُ ج چُونٺِيُونُ:** ث. ڊانڊي پکي جو هڪ قسم (تتر جهڙو بدڪ جي هڪ جنس). مڇيءَ جو هڪ قسم (بنا ڇِلڙن، سِپُ جهڙي، سنهي، ڊيگهه ۾ ادائي انچ).

• **چُونِي ج چُونِيُونُ:** ث. (پرا. چُوٽِي، سن. چُورڙِڪ) ڳاڙهي رنگ جو هڪ هيرو. هَـرجي ڪُڙهه ۾ پيل لوهه جو ڦـرُ. گهوبو.

• **چَوَڻُ:** مصدر. [سن. وَچَن] ڳالهائڻ – آکڻ – وات مان ڪجهه لفظ ڪڍڻ – ٻڌائڻ. نصيحت ڪرڻ. تنبيهه ڪرڻ. (چيو – چوندو – چَيَل). (ذ). هدايت – فرمان – امر – حڪم. نصيحت. (اسم) چَوڙُ.

– **چَـوَڻ آکڻ:** ڳالهائڻ ٻولهائڻ. هدايتون ڪرڻ – نصيحتون ڪرڻ. تنبيهه ڪرڻ – هاها ڪرڻ.

– **چَوَڻ کان ٻاهر هجڻ:** هدايت يا فرمان نـ مَڃڻ. حد کان وڌيڪ هجڻ – بي انداز هجڻ.

– **چَـوَڻُ ۾ هجڻ:** فرمانبردار هجڻ – تابعدار هجڻ – چَيو مَڃڻ.

– **چَيو مڃڻ:** آڳيا مڃڻ – حڪم مڃڻ – حڪم جي بجا آوري ڪرڻ.

– **چَئي وانُ ج چئي وانَ:** ذ. صفت. فرمانبردار.

• **چُوڻِ:** ث. (سن. شُروڻِ) ڪاڌو – چوڳو – قُوتُ (پکيءَ جو). چُوڻو – رِزقُ. سڃي ٻانهَن تي چڙهيل عاج جي ٻانهين – چُوڙ. ڪَچَ. گُهنج – چُڻَ.

– **چُوڻِ چُڳائڻ:** چوڳو ڏيڻ – داڻو چُڳائڻ – ڪاڌو کارائڻ.

– **چُوڻِ ڏيڻ:** ڪاڌو ڏيئي هيرائڻ (پکيءَ کي). لالچ ڏيئي ڦاسائڻ.

– **چُوڻِ ڪٽڻ:** ڪورين جي اصطلاح ۾ تاڃيءَ جي تندن ۾ اهڙيءَ ريت تيلِي وجهڻ جو سيني تنُدَنِ مان چوٿون حصو تيليءَ جي مٿان اچي ۽ ٽي حصا هيٺ – اهڙيءَ ريت ٻي تيلي جي مٿان ٻيو چوٿون حصو ۽ ٽينءَ جي مٿان ٽيون ۽ چوٿينءَ جي مٿان چوٿون حصو اچي. هنج ڪٽڻ – ڪچ تي ڪٽڻ.

– **چُوڻ وجهڻ:** پکين يا جانورن کي هيرائڻ لاءِ اَنُ وجهڻ.

• **چُوڻُ:** مصدر. چَوَڻ – آکڻ – ڳالهائڻ – ڪُڇَڻ. ڏسو "چَوَڻ".

• **چُوٽاهو ج چُوٽاها (ڪ):** ذ. صفت. اهو ٻڪر جنهن کي گهر ۾ داڻو پاڻي ڏجي. دالوڙ (مال جو).

• **چُوٽاٺو ج چُوٽاٺا:** ذ. هڪ قسم جي ڪاني – مُنو يا ٽـُوٽي جنهن تي ڪاڄِڻ جو هڪ پاسو رکيل هجي.

• **چُوٽو ج چُوٽا:** ذ. [سن. چُوڌِ ڪَهـُ] وارن جي پاسي واري چـَڳَ – لَونڊِ ڙيءَ جا وارَ. وارن يا ڪنين جي ٻتبُلي (جهنڊي) گـَنَجَ جي پرت جو هڪ قسم. پکين کي ڏنل اَنُ – چوڳو. ڪاڌو – رزقُ – قـُوت – روزي – نصيب.

– **چُوٽو پاڻِي:** ذ. داڻو پاڻي – ڪاڌو پينو – روزِينو – رِزقُ.

چوکو – نصيب – قسمت.

• **چَوٽهار:** اسم خاص. ٿر ۾ هڪ ڍَهر جو نالو.

• **چَوٽي ج چَوٽيون:** ث. چوڻ جو طريقو – چوڻ جو نمونو. قولُ – چَوَڻ جي ڳالهه. پهاڪو – مثال طور ڳالهه – مثال. سياڻن جو بولُ. "ڏسو چوڻ".

• **چَوَوت:** ث. چَو ہولو – گفتگو – ڳالهه ٻولهه – پچار. چَوياري – ڪچهري. (ظرف). چئني طرفن کان – چوڌاري – اِردگرد.

• **چوونجاهه:** صفت. (سن. چَتُشپَنچاشَتُ) هڪ عدد. چئن ايڪن پنجن ڏهاڪن وارو انگ – (۵۴) پنجاهه ۽ چار.

• **چوويهه:** صفت. (پرا. چَئُويش. سن. چَتُرونشَت) هڪ عدد. چار ايڪا ٻه ڏهاڪا. (۲۴) – ويهه ۽ چار.

• **چوويهو:** ذ "سَٽُ جو هڪ قسم (اناويهي کان ٿورو ٿُلهو سَٽُ).

• **چوهارو ج چوهارا (ڪ):** ذ. چوٿين ٻَتِي – چوٿون حصو.

• **چوهائڻ (چُهائڻ):** مصدر. جذب ڪرائڻ. ڏسو "چُوسڻ".

• **چَوهاڻُ:** اسم خاص. (سن. چَتُرواهُ) هڪ ذات جو نالو (ڪاري ۾ مسمان ۽ ٿر ۾ مينگهواڙ).

• **چُوهاڻ وجهڻ:** ڪَتين جي اصطلاح ۾ ڌوتل ڪپڙا. واريءَ تي (پاڻي چُهائڻ لاءِ) وڇائڻ.

• **چوهتر:** صفت. (پرا. چَئُهَتَر. سن. چَتُسپَتِ) هڪ عدد. چئن ايڪن ستن ڏهاڪن وارو انگ – (۷۴). ستر ۽ چار.

• **چَوهٽِي ج چَوهٽيون (ٿ):** ث. آڱوٺي ۽ ڏسٽي سان جهمٽو – چپٽي – چُهنڊڙي.

• **چُوهٽِي ج چُوهٽيون (ٿ):** ث. چُهنڊڙي – چمڪو.

• **چَوهٺ:** صفت. (پرا. چَئُسَٺِي. سن. چَتُ + شَشٽ) هڪ عدد. چئن ايڪن ڇهن ڏاهڪن وارو انگ – (۶۴). سٺ ۽ چار.

• **چَوهڙ:** اسم خاص. ماٿهوءَ جو نالو. هڪ ذات جو نالو. ٽاٽي ٻولا خان کان اوپر طرف هڪ جبل جو نالو – هڪ لَڪَ ۽ چوٽيءَ جو نالو.

• **چَوهڙُ جَمالي:** اسم خاص. تعلقي شاهبندر ۾ هڪ ديهه ۽ ڳوٺ جو نالو.

• **چَوهڙِي (ٿ):** اسم خاص. ڀيلَن جو هڪ پاڙو. هڪ ذات جو نالو. چُوهڙا – شڪاري.

• **چُوهڻ:** مصدر. ڪپڙي يا زمين جو پاڻيءَ کي چِڪي وڃڻ – جذب ڪرڻ – چُوسڻ – چوسي وڃڻ – پي وڃڻ. ڏسو "چُوسڻ".

• **چُوهو ج چُوها:** ذ. (چُوڙ: چوڙو؟) جانور جو نالو – ڪُوئو – ڪُئو – گهر ڏٺي. (ث. چوهي ج چُوهيون). (صفت). ذ. سنهي مُنهن وارو.

• **چُوهي ج چُوهيون:** ث. چَڪر ڦرڻ لاءِ ڪوهاڏو يا ڪَڏّ. ڇهي – ڪوهاڏو.

• **چُوهِي ڏَنڊي:** ذ. پرت جو هڪ قسم.

• **چَوئاسُ (ٿ):** ث. چوٿين ڏينهن مال جي پاڻي پيئڻ جي حالت.

• **چُوئاڪو ج چُوئاڪا (ت د ٿ):** ذ. چُئانڪو – ٽيپو – ڳارو.

• **چُوئنرو:** اسم خاص. ڪبري ۽ ننگرپارڪر تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **چُوئڻُ:** مصدر. چَوڻُ – آڪَڻُ. (سن. چُوش = چُوسڻ). (پاڻي) نچوئڻ. نپوڙڻ. ٽڪڻ – ڳولڻ – نهارڻ. اندر ڦُرڪڻ.

• **چُوئو ج چُوئا:** ذ. (سن. چُڪرڪ) سُرهو تيل – نچوڙ – عطر.

• **چُوئي:** اسم خاص. ڳڙهي ياسين. شڪارپور ۽ دادو تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **چُوئِي ج چُوئيون (ل):** ث. ننڍي چَڪَر رکڻ جي ڪَڏّ – ڇهي. سانگي صَرفي سان ٿوري بچت. مکڻ يا گيهه وغيره ٿورو ٿورو ڪري ميڙڻ جي حالت. گيهه ڳڏ ڪري وڪڻڻ مان مليل رقم. ڪير پيئندڙ ڏنارن کان ڪير پيئڻ جي عيوض ورتل گيهه (ٿ). ڪاڙهي وَهه ڪيڻ لاءِ ڪُني ۾ پيل ڏينڍَ (ل). نوچَ – نرت – نگاهه (ل).

– **چُوئي جهَلُ (ٿ):** ث. مٽيءَ کي جهلڻ يا روڪڻ لاءِ نار جي هڪ ڪائي.

– **چُوئي ڇپائي ڪرڻ:** سانگي صَرفي سان هلڻ – آٿڻُ ۽ چاڙهڻ.

– **چُوئي ڪَرڻ:** ڏَڌَل ٻڪرين وري ڏهڻ.

• **چوئيتالُ:** ذ. مڻ ۾ چاليهن سيرن جي بدران چوئيتاليهن سيرن جي تور. ڏسو "چوئيتاليهه".

• **چوئيتاليهہ:** صفت. (پرا. چوياليسا. سن. چَتُشچَتوارِنشَت) هڪ عدد چئن ايڪن ۽ چئن ڏاهڪن وارو انگ – (۴۴). چاليهه ۽ چار.

• **چَوياري ج چوياريون:** ث. چئن جڻن جي سنگت – چئن يارن جو ٽولو. ڪچهري – رهاڻ. سنڌ ۾ ميرن جي حڪومت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جو دؤر (جنهن ۾ چار مير گڏ حڪومت هلائيندا هئا. اهڙيون ٻه چوياريون ٿيون).

— **چوياريون ڪرڻ:** ڪچهريون ڪرڻ — محفلون ڪرڻ.

• **چوِيري، چوِيڙي ج چوِيريون، چويڙيون:** ث. آلي مٽيءَ جو لپو (ڪوڏر جو).

• **چهہ (ت):** ث. [ف. چاه ـ مخفف] خوشي. شوق. مزو.

— **چهہ مٺڻ:** شوق ڍرو ٿيڻ — مزو نڪرڻ — خوشي گهٽجڻ.

• **چهہَ ج چهُون:** ث. [ف. چاه جو مخفف] کڏ — کوه. ٽنگ ـ ٻرگهل — سوراخ. ڏک — درد — تڪليف. نقصان. جفا. بيماري. گوڙ — فساد.

— **چهہ ۾ پوڻ:** کڏ ۾ پوڻ — کوه ۾ پوڻ. لڙ ۾ پوڻ. فساد ۾ پوڻ.

• **چهار:** صفت. [ف] چار.

— **چهار دانگ:** ذ. چارئي طرف. دنيا — جهان.

• **چهانڊ ج چهانڊون (ث):** ث. بيماريءَ جي حالت ۾ هڪ هنڌ پئي رهڻ سان پٺن ۾ ٿيل زخم.

• **چهبڪ ج چهبڪ:** ذ. (ف. چابڪ) سنهڙي ڏور يا چمڙي جي وڌي پٽل لڪڻ.

— **چهبڪ سُوار:** ذ. صفت. سواريءَ جي هنر ۾ پڪو — شهسوار.

• **چهبچو ج چهبچا:** ذ. [ف. چه بچه] مال جي پاڻي پيئڻ لاءِ پاڻيءَ جي کڏ — حوض. نيرناهڻ جو کُنُ.

• **چهٻر ج چهٻرَ:** ذ. ويڪري منهن وارو ٿانءُ (جهڙوڪ ڪونرُ). وڏو گهاءُ (صفت). وڏي پيٽ وارو — گهٽو ڪائيندڙ — پيٽي. وات ڦاٽل (ل). چريو (ت).

• **چهہ ٻهہ:** ث. پکين جو آواز — چر ٻر. خوشي. رونق — چهچٽو. "چمن ۾ چهہ ٻهہ چٽونٽڙن چونگاريو" (شاه محمد).

• **چهٽڻ:** مصدر. (سن. چٽات) چنبڙڻ — لڳڻ — چسپان ٿيڻ. ڳنڍجڻ.

• **چهچ [چهچ (ت)]:** ذ. صفت. تمام سائو — گهاٽو سائو (رنگ). چهچٽي وارو. ڌوتل پوتل — پاڪ — صاف.

• **چهچٽي، چهچٽو ج چهچٽا:** ذ. [سن. چٽر = چٽڻ] سهڻو نظارو — ڏيکاءُ — لقاءُ — نماءُ — رونق — تماشو — مزو. بستي — آبادي.

• **چهڏ ج چهڏ (ل):** ذ. وڏو ڦٽ — اونهون گهاءُ. چڏو.

• **چهڙ ج چهڙون:** ث. مصالح دار کاڌو — لُوڻ مرچ ٻيل شيءِ. چٽس — لذت — مزو — سواد — ذائقو.

— **چهڙ ٻهڙ:** ث. سواد — مزو — چشڪو. چهچٽو — رونق.

— **چهڙ ڪرڻ:** سوادي کاڌي مان ڪجهہ کائڻ — سواد وٺڻ — مزو وٺڻ. ٿورو کائڻ.

— **چهڙ لائڻ:** چهچٽو لائڻ — رونق ڪرڻ.

• **چهر (ل):** ذ. اُٺ جي جي نڪ ۾ ناڪيليءَ بدران ترڀيل سڱو.

• **چُهر:** ث. کڏ — گور. کوپ — غار.

• **چهرو ج چهرا:** ذ. صفت. لوڻ مرچ وارو. مصالح وارو — سلوڻو. ذائقي وارو — سوادي — مزيدار. تکو — ڪوڙو — تلخ (لوڻ يا مرچن ۾). رونق وارو. تازو. خوش — سرهو. ڪليل (رنگ). (ث) چهري ج چهريُون.

— **چهراڻ:** ث. ڏسو "چهرائي".

— **چهرائي ج چهرائيون:** مصالحي جي تيزي يا سواد. تيزي — تلخي (رنگ جي). گهاٽائي. رونق. تازگي. خوشي.

— **چهرو ڪرڻ:** مصالح دار ڪرڻ — سوادي ڪرڻ. خوش ڪرڻ. تکو ڪرڻ (رنگ ۾). ڪوڪرين جي اصطلاح ۾ ڪُڪڙن کي ويڙهائڻ وقت آمهون سامهون بيهاري تيار ڪرڻ.

• **چهرو ج چهرا:** ذ. [ف. چهره] منهن — رخ — شڪل. ٻوٿ — مُهانڊو — صُورت. مُورت.

— **چهرو ڦري وڃڻ:** مُنهن ڦري وڃڻ. ڪاوڙ. رنج وغيره سبب شڪل ڦري وڃڻ.

• **چهري ج چهريُون (ت):** ث. ٻڪريءَ جو هڪ قسم (سنهن ۽ ڊگهن ڪنن واري).

• **چهڙ ج چهڙون:** ث. جهٽڪ — تڙي — چڙٻ — جهٽ.

— **چهڙاٽُو:** ذ. صفت. چڙٻون ڏيندڙ — تڙي سان ڳالهائيندڙ.

— **چهڙ پائڻ:** چڙٻي ڏيڻ — ڪاوڙ مان ڳالهائڻ — تڙي چاڙهڻ — چڙٻڻ.

— **چهڙي، چهڙيل:** صفت. چهڙاٽو چهڙون ڏيندڙ.

• **چهڙا:** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **چهڙو ج چهڙا:** ذ. "چهڙا" قوم جو فرد — ٻالو — ٿوري. (ث. چهڙي ج چهڙيون). (ذ) ڊگهي جو هڪ قسم (رنگ ڳاڙهو. ڪنن جا پاسا ۽ اکيون ڪاريون). نانگ جو هڪ قسم (سڄو ڪارو باقي پيٽ اڇو ٿئي) (ت).

— **چهڙڪي ڪاتي:** ث. صفت. ٻن کي پاڻ ۾ ويڙهائيندڙ — فتنہ انگيز. خوشامدڙيو. حرام ڪائو. سڀ سنا ٻورو — هر

ديکي ڇمڇو.

• **ڇهَڪُ، ڇهَڪُ ج ڇهڪَ:** ذ. [ف. چاڪ] چير – ڦاڙ – زخم – گهاءُ – وڍُ – چيرو.

– **ڇهَڪو ج ڇَهڪا:** ذ. ڇهڪُ. ايذاءُ – سُور. ساڙُ.

– **ڇَهڪو ڏيڻ:** چير ڏيڻ. ايذاءُ ڏيڻ.

• **ڇهڪڻُ (ت):** مصدر. شڪاري ڪُتي جو سوئر تي ڀونڪڻ. ڀونڪڻ – ٻهڻ – ٻاهڻ.

• **ڇهَل:** صفت. [ف] چاليهه.

– **ڇهَل قدمي:** ث. سَير – چڪر – هواخوري.

– **ڇهَل قدمي ڪرڻ:** هوا خوري ڪرڻ – سَير ڪرڻ – ٽهلڻ.

• **ڇهلڙو ج ڇهلڙا (ل):** ذ. مسخري – چرچو.

– **ڇهلڙا ڪرڻ:** مسخريون ڪرڻ. ناز نخرا ڪرڻ.

• **ڇهلُم:** ذ. [ف] چاليهو. شهادت حضرت امام حسين جو چاليهن ڏينهن تي ختمو.

• **ڇهلو ج ڇهلا (ت):** ذ. صفت. لاڏلو – دادلو – سڪيلڏو.

• **ڇهَڻ:** ذ. (پرا. ڇڻهَرُ. سن. ڇنهُ) سُونهن جو نشان. سُونهن – حُسن – خوبصورتي.

• **ڇهنب، ڇهنبُ ج ڇهنبون:** ث. (سن. ڇنج) پکيءَ جي وات جو نوڪدار حصو – منقار. ڪنهن به شيءِ جي نوڪ. موچين جي اصطلاح ۾ وچ تي ٿورو ڏنل ڇمڙو – نُڪو.

– **ڇهنبدار، ڇهنبرُ:** ذ. ڇهنبيارو.

• **ڇهنجُ (ذات)، ڇهنجُ (ت) ج ڇهنجون:** ث. ڇهنب.

• **ڇهنبدار ج ڇهنبدارون (ل):** ث. ٿورو زخم – ڇهڪُ – وڍُ.

• **ڇهنڊڙي، ڇهنڊڙي ج ڇهنڊڙيون:** ث. آڱوٺي ۾ آڱر جي چپ – چپٽيءَ جو مهتو – ڇهنڊي. ايذاءُ ڏک.

– **ڇهنڊڙي پوڻ:** ايذاءُ ٿيڻ. مائٽ کي ڇڪ اچڻ (رت جي).

• **ڇهنڊي ج ڇهنڊيون:** ث. ڇهنڊڙي.

– **ڇهنڊي پائڻ:** ايذاءُ رسائڻ. خبردار ڪرڻ – متوجهه ڪرڻ.

• **ڇهنگُ ج ڇهنگون:** ث. (سن. ڇنج) نونگو. پيڙ (بدن کي).

• **ڇهنگارڻُ (ت):** مصدر. نونگارڻ. ٿورو ڪائڻ. مڇيءَ جو ڪنڍيءَ جي ڪاڏي کي آهستي آهستي پٽڻ.

• **ڇهنگر (ت):** رهڙ – ٿورڙو زخم – چوڪ – اِشارو.

– **ڇهنگر ڏيڻ:** ٿوري رهڙ ڏيڻ – معمولي زخم ڪرڻ – اشارو ڏئي ڇڏڻ.

• **ڇهڻُ:** مصدر. (سن. ڇش = چوسڻ) ڪنهن پاڻيٺ کي جذب ڪرڻ – پيئڻ – پي وڃڻ – جذب ڪرڻ.

• **ڇهو ج ڇها:** ذ. لئي جي وڻ جو سنهو ۽ ڊگهو ڇهبڪُ. ڇڙي – ڇڙهي – لام. ننڍو ۽ ڪچو وڻ (ل). جيت جو هڪ قسم (ڪ).

– **ڇهن مان ڪيڻ:** لڪڻ سان مار ڏيڻ. سٽڻ – ڪٽڻ. سيڪت ڏئي ڀڪو پختو يا نرجو ڪري ڇڏڻ.

• **ڇهو:** ظرف. ختم – ڇٽُ – گُم. هضم. "ڇهوُ تتر گنديءَ ۾" (ٻاراڻو ٻول).

• **ڇهو ڪرڻ:** ڪائي ڇڏڻ – چٽ ڪرڻ – ڦهائڻ – گم ڪري ڇڏڻ.

• **ڇهواڻ:** اسم خاص. (سن. ڇتر + واهُ) هڪ ذات جو نالو.

• **ڇهوڙڻ (ث):** مصدر. چنبڙائڻ.

• **ڇهوڪري، ڇهوڪي ج ڇهوڪريون، ڇهوڪيون (ل):** ث. صفت. اَنگلڻ _ ناز نخري واري. لُچي – چالاڪ – ناتر – تاڪَ.

• **ڇهي ج ڇهيون:** ث. ڪنهن واهه وغيره کي ٻنڌ ڏيڻ ۾ ڪم ايندڙ سنهين آلين ڪاٺين مان ٺاهيل ڳنڍي – ڊڪُ – جَڪُ. ڇڪو – سنهو ڪرهه. ساوڪ (گاهه ۽ وڻن جي).

• **ڇهي ج ڇهيون (ت):** ث. ننڍي ڇڪر جي ڦرڻ واري ڪنڏ – چوهي.

• **ڇٽاڪو ج ڇٽاڪا:** ذ. (سن. ڇڇيد = ٽمڻ) ٽيپو – ڦڙو – قطرو. ٻوند – ڇندو. وڻ يا ڇت مان ٽمندڙ پاڻي (خاص ڪري برسات) جو ڦڙو. ڊڪ. "هوءَ جا پڪ ڀنهون جي. ڇٽان ڇٽاڪو" (شاهه).

– **ڇٽاڪا ڇٽڻ (ت):** ڪنجوسائي ڏيکارڻ – مکي چوس ٿيڻ.

• **ڇٽانئي ج ڇٽانئيون (ل):** ث. ٻرندڙ سنهي ڪاٺي – چوچڙي.

• **ڇٽانڪڻ (ل):** مصدر. برسات جي پاڻيءَ جو ڇت يا وڻ مان ٽمڻ.

• **ڇٽانڪو ج ڇٽانڪا:** ذ. ڦڙو – قطرو – ڇٽاڪو.

• **ڇٽُ ج ڇٽون:** ث. ڪپڙي جو ٽڪر – ريڙ – ليڙ – اڳڙي.

• **ڇئلينج:** ذ. [انگ. Challenge] مقابلي لاءِ سڏُ – للڪار – هوڪار – پڪار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چٺن:** صفت. "چار" جي عام صورت.
– **چٺن چگن کان پڇڻ:** ڪنِ سُنن ماڻهن سان صَلاح ڪرڻ.
– **چٺن ڏينهن جو چٽڪو:** محاوره. ٿوري وقت جو جٽاءُ – عارضي بقاءُ. ٿورن ڏينهن جي رونق.
– **چٺن ۾ اُٿڻ ويهڻ جهڙو ٿيڻ:** مانائتو يا آبرو وارو ڏسڻ ۾ اچڻ – پاڻ پرو ٿيڻ – عزت، آبرو حاصل ڪرڻ – مانَوارو ٿيڻ.
• **چٺنچَلُ ج چٺنچَلَ:** ذ. [سن. چَنْچَلُ] صفت. هڪ هنڌ نہ بيهندڙ. دادِلو – چَنچَلُ.
• **چٺڻُ:** مصدر. وَهَڻ – تمڻ – ٽيپو ٽيپو ٿي ڳِرڻ. چَوَڻ – آکَڻ.
• **چَوپايو ج چوپايا:** ذ. [پرا. چَئُپاءِ. سن. چَتُشْ + پادَهْ] چٺن پيرن وارو. جانور.
• **چوُ چاءُ چَوُ چواءُ:** ذ. چوڻ چائڻ – چَوڻ آکڻ. سفارش. منٿ ڪرڻ – پارَتَ.
– **چَوُ چاءُ ڪرڻ.** چَوُ چَواءُ ڪرڻ: سفارش ڪرڻ – چَوَڻ چائڻ – چوڻ آکڻ – چَوَڻ چوائڻَ.
• **چَوُدائي:** ث. پسارڪي وکر جو هڪ قسم.
• **چَوُڏَسِ:** ث. [پرا. چئُدَسِي يا چوڏَسي. سن. چَتُرْ + دَشِيْ] چوڏهين تِٿِ جو نالو. چاندوڪِي – پُورن ماسِيْ. (ظرف). چوطرف – چوڌاري – چٺني طرفن کان.
• **چَوُڏيلَ ج چَوُڏيلُون:** ث. [سن. چَتر = چار + دولي = ڏولي] هيٺ مٿي ڦرندڙ پينگهون.
• **چَٺوماسو ج چَٺوماسا:** ذ. [سن. چَتر = چار + ماس (ماه)] چٺن مهينن واري سانده برساتي موسم. (صفت). چٺن مهينن جو – چوماهو.
• **چَٺُوڻ:** ث. [سن. چَتُرْ = چار] ڪنهن تعداد جي چار دفعا هئڻ جي حالت.
• **چَٺُوٽائڻُ:** مصدر. چَٺُوٽو ڪرڻ.
• **چَٺُوٽو ج چَٺُوٽا:** ذ. صفت. [سن. چَتُرْ – چار] هڪ عدد جا چار پيرا. (ث). چَٺُوٽِي ج چَٺُوٽِيون.
– **چَٺوٽائِي:** ث. ٽي پيرا وڌيڪ هُئڻ واري حالت.
• **چَٺيوانُ ج چَٺيوانَ:** ذ. صفت. [چيوَ = ڳالهائڻ + وان = وارو] چيو وٺندڙ – چيو مڃيندڙ – فرمانبردار. حليم. ڏسو "چوڻ".
• **چي:** فعل. چيائين جو مخفف – چيائين – هن چيو.
• **چَياڪرُ ج چَياڪر:** ذ. صفت. چَئيوانْ – چيو مڃيندڙ.
• **چِيْپانڻُ:** مصدر. چِپَڻ – پِيچَڻ – پِيچائڻ. زور ڏيئي پِيڙِڻ. اِشڪَنْجي ۾ دَٻِڻ.
– **چيپات:** ث. چِپَ – دَٻَ – زور – پِيڙَ.
– **چيپائجڻ:** مصدر. "چيپائڻ" مان فعل مجهول.
– **چِيپائو ج چيپائا:** ذ. پيچ – چِپَ – پِيڙَ.
• **چيتِ:** ث. [سن. چيت. چِتْ = خيال ڪرڻ] ڌيان – خيال. هوشياري. ڳِڻتي – چِنْتا. خُودي. پنهنجي هستيءَ جو سُماءُ.
– **چيتا:** ث. چيتِ – خبرداري – هوشياري. ڏسو "چيت".
– **چتائتو:** صفت. سمجهہ سان – عقلمنديءَ سان. چِتَ وارو.
– **چيتِ ڪرڻ:** هوش ڪرڻ – ڌيان ڏيڻ. چِتُ لائڻ – دل لائڻ.
– **چيتَ:** ث. اُها ڪوڏي جنهن جو مٿيون پاسو پَڪِل هجي – گوڏ ڪوڏِي.
• **چيتارڻُ:** مصدر. جاچڻ – چڪاسڻ. چتائڻ – چڱيءَ طرح ڏسڻ. چيتِ ڪرڻ – ڌيان ڌرڻ. ياد ڪرڻ – چِتاءُ ڏيڻ.
• **چيتَنُ:** ذ. [سن. چيتَنُ] مَنُ – چِتِ – روح – ضمير – هوش – سمجهہ – خبردار – هوشياري. آتما. ڀڳوان جو هڪ نالو. (صفت). خبردار – هوشيار – سُجاڳ.
• **چيتَنُ چمتڪار:** پَرماتِما جا عجائب – قدرت جو کيلُ يا جوتِ.
– **چيتَنُ ۽ ڄَڙُ:** ذ. ذي روح ۽ غير ذي روح. (ساهَ واري ۽ بيساهي) ڪل ڪائنات. سموري مخلوق.
• **چيتَنْگُ ج چيتَنْگَ:** ذ. صفت. چالاڪ – سياڻو.
• **چيتَنُ:** صفت. (سن. چيتَنْ) چُرندڙ – جيئرو – محسوس ڪندڙ. آتما – روح – ضمير. عقلمند – سَمجهُو. سُچيتُ – هوشيار.
• **چيتَڻُ:** مصدر. (سن. چيتَنْ. چِتْ = خيال ڪرڻ) سوچڻ – سمجهڻ – ويچارڻ – خيال ڪرڻ. ڌيان ڏيڻ. خبردار رهڻ. سُڌارڻ – درست ڪرڻ. سنوارڻ – هوش ۾ اچڻ.
• **چيتو ج چيتا:** ذ. (سن. چِتَ. چِتْ = خيال ڪرڻ) يادگيري – حافظو. عقل – سَمجهہ – ڄاڻ – ٻُڌي. هوش – خيال – ڌيان. دل – مَنُ.
– **چيتو جاءِ ڪرڻ:** هڪ خيال ٿيڻ – هڪ مَنو ٿيڻ. هوش ۾ اچڻ. حواس درست ڪرڻ.
• **چيتو ج چِيتا:** ذ. (پرا. چِتئُو. سن چِتْرَڪَ) جانور جو هڪ قسم (جو شينهن جي قسم مان، ٻَتَ تي ڪارا چِٽَ ٿينس) – پَلَنگُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• چيٽُڙي (ٽ): ٿ. سيڪَت _ سزا.

• چيٽارڻ: مصدر. (سن. چِڏرَ) چِٽڻ — چيپاٽڻ — زور ڏيڻ (مٿان).

• چيٽڙو ج چيٽڙا: ذ. (سن. چِڏرَ) اِڳڙي — ٽِڪڙي — ليڙ. ڇتين لڳل ڪپڙو.

• چيٽُ ج چيٽَ (پرا. چَٽتو يا چيٽتي. سن. چيٽرَ) هندڪي سال (سنبت) جي پهرئين مهيني جو نالو. ربيع جو فصل (جو چيٽ جي مهيني ۾ ڪٽيو وڃي).

— چيٽارو: ذ. صفت. چيٽ وارو — ربيع جي فصل وارو. ڏسو "چيٽ".

— چيٽائو (ل): ذ. چيٽ جي مُند جو سهاڳ. تازي قَتَل گاهه وارو هنڌ. ڏسو "چيٽ".

— چيٽ ڪٽي گڏي ڏيڻ (ٽ): سخت ڪوشش ڪرڻ — ڏينهن رات هڪ ڪري محنت ڪرڻ.

— چيٽ ڪٽي هڪ جهڙو هُجڻ: هميشه هڪ جهڙو هُجڻ — سدائين هڪ ڪَرو هجڻ.

— چيٽي: ذ. صفت. چيٽ جو — چيٽ وارو. چيٽ جي مهيني ۾ لڳندڙ هڪ ميلو يا ورسي. ڏسو "چيٽ".

— چيٽي چَنڊُ: ذ. هندن جو هڪ وڏو ڏينهن.

• چيٽَ ج چيٽُون: ٿ. چيخَ — دانهن — رڙ _ ڪيهه — دشمني — وير.

— چيٽ پوڻ: خلاف ڳالهائڻ. بحث ڪرڻ. ڪَهرو ڳالهائڻ (بحث ۾). تڪرار ڪرڻ. چيپ پوڻ — ضدَ پوڻ.

— چيٽيين پوڻ (ٽ): تِکو ڳالهائڻ. تڪرار ڪرڻ — جهيڙو ڪرڻ. دڙڪا ڏيڻ — ڌمڪائڻ.

• چيٽڙ: ذ. صفت. پورو ڏکُ چِٽيندڙ — نشانه باز — چيٽُو. ڏسو "چِٽڻ".

• چيٽڪ ج چيٽڪون (ڪ): ٿ. چيٽِج. لَذت — مزو. عشق. خوءِ _ خصلت. لَڄ — تَڙپ — بي قراري — محبت.

• چيٽڪُ: ذ. (سن. چِٽرَ + ڪا) جادو — سِحرُ — طِلسم. نَکي. چريائي.

• چيٽُو ج چيٽُو: ذ. صفت. چيٽڙ — پورو ڏک چِٽيندڙ — نشانه بازُ.

• چيٽوڙي ج چيٽوڙيون (ٽ): چيچ.

• چيٽي ج چيٽيون: ٿ. ننڍڙي پکيءَ جو هڪ قسم. ماڪوڙي — ڪِٽلي.

— چيٽي جو: ذ. چيٺهو (پکي).

• چيٽُ: ذ. صفت. تکو — ڪاوڙيل. پکو — بخيل — ڪنجوس.

— چيٺ پوڻ: ڏند ڏيڻ — ڪَهرو ڳالهائڻ.

• چيٺڻُ: مصدر. (پرا. چيٺ. سن. چيشٽ) دوا لائڻ (زخم کي) — مَلَم پٽي ڪرڻ — علاج ڪرڻ (ڏک جو) — زخم ڇُٽائڻ. حيلو ڪرڻ — ڪوشش ڪرڻ. سنڀال ڪرڻ — خبرداري ڪرڻ. تيمارداري ڪرڻ. پيشاب جي پليدي صاف ڪرڻ — وٽ سورڻ. اِسْتِنجا ڪرڻ.

— چيٺ: ٿ. مصدر. "چيٺڻ" مان اسم. ملم علاج (زخم جو) — ملم پٽي. خبرداري — سنڀال. تيمارداري — خدمت. ڪوشش — تاڪيد. ڌيان — خيال.

— چيٺائڻُ: مصدر. "چيٺڻ" مان متعدي بالواسطه. ملم پٽي ڪرائڻ — علاج ڪرائڻ.

— چيٺ چيلڻُ: گهڻي وقت تائين بيمار گذارڻ — وڏو عرصو بيمار رهڻ.

— چيٺ ڪرڻ: تيمارداري ڪرڻ. سنڀال ڪرڻ — ڌيان ڪرڻ.

• چيپ ج چيپُون: ٿ. سنهي پٽي (ڪاٺيءَ وغيره جي). چيپَل شيءِ. مٿيون پاسو پڪَل ڪوڏي. ڇم جي سنهي پٽي (ٿ).

— چيپ بولائڻ: راند ۾ پنهنجي فائدي ۾ اٽڪل سان ڪوڏي زمين تي ڦِٽي ڪرڻ.

— چيپ پٽي: ٿ. چِت جي چِتساليءَ ڪرڻ ۾ ڪَتب ايندڙ ڪاٺ جي تختي.

— چيپ چاڙهڻ (ٽ): سانداريءَ تي ڏِگهي ڇِتي ڏيڻ.

— چيپ ڏيڻ: ڇِتيءَ جي تري کي چوڏاري چمڙي جي وَٽ ڏيڻ يا مغزي هڻڻ.

— چيپ ڪو ڏي: ٿ. مٿيون پاسو پڪَل ڪوڏي — گوڪ ڪوڏي.

• چيبات ج چيباٽُون (ل): ٿ. سنهي چيريل ڪاٺي. سنهي پٽي.

• چيپائڻُ (ٽ): مصدر. چيپاٽڻ — چيرڻ. لتاڙڻ.

• چيپاٽڻ (ٽ): مصدر. آلوده ڪرڻ. لتوڙي ڇڏڻ. آلو ڪرڻ. چيپاٽڻ — زور سان پَٽڻ.

• چيپڙوڪي (ٽ): ٿ. ٻڪريءَ جو هڪ قسم — وَڏيل ڪَنَن واري ٻڪري.

• چيبو ج چيبا (ٽ): ذ. چُوبو — چُوتو.

• چيچ ج چيچَ (ڪ): ذ. گاهه جو هڪ قسم. ووٽن ۾ پوڪيل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گاھ – چاتو.

• **چيچ ج چيچون:** ث. هٿن پيرن جي آڱرين مان ننڍي ۾ ننڍي آڱر.

– **چيچ پائڻ:** پنهنجي چيچ آڱر ڪنهن ٻئي جي چيچ آڱر سان موڙي ملائڻ. محبت جو انجام ڪرڻ – محبت جو اظهار ڪرڻ.

– **چيچ پائي چورڻ:** ريجهائڻ – برغلائڻ "محبت منا يار ڪنهن چيچ پائي چوريا".

– **چيچ چوپاڙو (ث):** ذ. لالچ – رشوت.

– **چيچ لڏڻ:** گهٽي اچ وڃ ۽ ڳُھرا تعلقات هئڻ – گهاٽي دوستي هئڻ.

• **چيچاٽ، چيچٽ ج چيچاٽ، چيچٽ:** ذ. چين چين جو آواز – چيڪٽ – رينڪٽ. گاڏيءَ جي هلڻ وقت ڦيٿن جو آواز. جُتيءَ مان نڪتل آواز.

• **چيچائڻ:** آزارڻ. ظلم ڪرڻ.

• **چيچبائي (ث) ج چيچبايون:** ذ. گلا – غيبت – چغلي – لائي چائي – مُنافقي. لُچائي – شرارت – ڪيتو – جهڳڙو.

• **چيچڙو ج چيچڙا:** ذ. ڪماند وغيره مان رس ڪيندڙ گهاٽي جو هڪ قسم – ڪمند پيڙڻ جو گهاڻو – ڪولهو. پکيءَ جو هڪ قسم – ڪارڪٽچي. (اسم خاص) هڪ ذات ۽ ڳوٺ جو نالو. تعلقي ٺٽي عاقل ۾ هڪ ديھ جو نالو.

• **چيچڙي وارو:** اسم خاص. مول جي اپرندي طرف هڪ جبل جو نالو.

• **چيچڪو ج چيچڪا:** ذ. (سن. چترڪ) گدامڙيءَ جو ٻج – ٻبر جي ڦلڙي جو اندريون تُخم. ٻير جي ڪڪڙي جي ٻجي. پوک جو سلو. ماتا جي ڦوڦيندن تي ٻڌل ڪرنڊ – ڪري. ڏوبين جي اصطلاح ۾ ڳنڍي مان بچيل صابڻ جو ذرو.

– **چيچڪا ڇڏڻ:** مال جو پوک جا ننڍڙا سلا کائي وڃڻ.

• **چيچلا ٿيڻ:** مصدر. بيماريءَ ۾ ڳهڻ – درد ۾ هڇڻ. ڦٿڪڻ – لڇڻ.

– **چيچلا ٿي اٿڻ:** بيماريءَ مان سخت تڪليف ڪاٽيءَ تندرست ٿيڻ. تڪليفون ڪاٽي اٿڻ.

• **چيڇو ج چيڇا:** ذ. پکيءَ جو هڪ قسم – هيڙهو.

• **چيخ ج چيخون:** ث. [ف] سنهي آواز سان دانهن – ڪيڪ – ڪوڪ – چيٽ – چيڪ.

• **چيدو ج چيدا:** ذ. صفت. [ف چيده] چونڊيل – نج – ڏٺيل – انتخاب ڪيل عمدو – سُٺو. نيارو. قيمتي. (ث) چيدي ج چيديون.

– **چيدہ:** ذ. صفت. [ف] چيدو – چونڊيل.

• **چيدي ج چيديون:** ث. تزي – تابو.

• **چير ج چيرون:** ث. [سن. پرا. چير. سن. چيرڪ] ڪپڙو. ڪپڙي جي ليرَ – ڪني – وٽ s (ڪپڙي جي).

• **چير ج چير:** ذ. اُٺ جو پيشاب (ث). جيت جو هڪ قسم – چچڙ.

• **چيرانو:** ذ. هڪ قسم جو پسارڪو وکر (هن جا پن ۽ ڪاٺيون ڦوڏني جهڙا ٿين. سواد ۾ ڪوڙو ٿئي).

• **چيراڙو ج چيراڙا (ث):** ذ. ساهميءَ جو پُڙ – تارازيءَ جو پُڙ.

• **چيراٿو ج چيراٿا (ل):** ذ. ڪنيرن وٽ پاڻيءَ رکڻ جو هڪ ٿانءُ.

• **چيرڻ:** مصدر. [پرا. چير ٿي يا چيريئي سن. چيرُ = چيريت] وڍڻ – ڦاڙڻ (ڪپڙو) – ڏارڻ (ڪاٺي). شڪاف ڪرڻ. ٽڪر ڪرڻ – ياڱا ڪرڻ.

– **چير ج چيرون:** ث. سيرَ – ڦوٽ – شڪاف – ڏار. چيرڻ جو ڪم – وَڍ. ڏسو "چيرڻ".

– **چير ج چير:** ذ. ڦوٽ – ڏار – شگاف. گهاءُ – چهڪ – وڍُ. ڏرز – وٿي.

– **چيرائي چيرائي:** ث. ڪاٺ وغيره چيرائڻ جو معاوضو.

– **چيرائڻ:** مصدر. "چيرڻ" مان متعدي بالواسطه. ڏارائڻ. وڍائڻ. ڦاڙائڻ. ٽڪر ڪرائڻ.

– **چيرجڻ:** مصدر. "چيرڻ" مان "فعل مجهول". وڍجڻ (ڪاٺي).

– **چيرجي رڃي:** ث. جنڊيءَ جي ڪم ۾ ڪاٺ چيرڻ جو هڪ اوزار.

– **چيرُ چير:** ذ. ڦوٽون ڦوٽون. ڦارون. چهڪ چهڪ. ڏارون ڏارون.

– **چيرڦاڙ:** ث. چيرڻ ڦاڙڻ جو ڪم. وڍ ٽڪ.

– **چيرڦاڙ ڪرڻ:** وڍٽڪ ڪرڻ. ياڱا ڪرڻ. آپريشن ڪرڻ.

– **چيرڻ ڦاڙڻ:** وڍي ڦاڙي ڇڏڻ. ڀڃي پورا ڪرڻ. ٽڪر ٽڪر ڪرڻ (ڪپڙو).

– **چيرو ج چيرا:** ذ. صفت. چيرَ جو ڪم ڪندڙ – واڍو – ڊکڻ.

– **چيرُون:** صفت. چيريل.

• **چيرو ج چيرا:** ذ. [سن. چيرَ] ڪپڙي جو هڪ قسم. رنگين پٽڪو. ننڍو ڪپڙو (ڪ). ڦاٽل ڪپڙو – ليڙ – ريڙ (لس).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چندو – قوڙي. وڇور – تفصيل (ت). نوڪر. پوک جو ٿورڙو
حصو. سارين جو هڪ قسم – سڳداسي (ت).
• **چيرولي:** ث. پٿر جو هڪ قسم (جاين ۾ ڪم ايندڙ ٽن قسمن جو
ٿئي: اڇو، ڳاڙهو ۽ ميرانجهڙو).
• **چيره:** صفت. [ف] طاقت وارو – زبردست – دلير. مٿي – اوچو.
– **چيره دَسَت:** ذ. صفت. زور وارو – بهادر. غالب. مغرور.
– **چيره دستي:** ث. زبردستي. غلبو. برتري. طاقت.
• **چيري ج چيريون:** ث. [سن. چيئر] ڳاڙهي يا گلابي رنگ جو
ڪپڙو (جو مڱڻي وقت ڪنوار کي گهوٽ طرفان ملي) رات جو
مٿان وجهڻ لاءِ ڪپڙو يا سوڙ وغيره "چيري آهر پير
ڏگهارجي." ڪفن. ڪپڙي جو ٽاڪيو.
• **چيري ڇپو:** ذ. ڇنر راند جي اها حالت جنهن ۾ ڪوڏين بدران
چيرٽل ڪاٺي جا ٽڪرا استعمال ٿين.
– **چيري ميري، چيرون ميرون:** ث. فضول خرچ – اجايو خرچ –
خرچي ڪاپاڙي. رشوت – بيسود شين تي خرچ.
• **چيري ميري ڪرڻ، چيرون ميرون ڪرڻ:** ڪائي ڪپائي ڇڏڻ –
فضول خرچ ڪرڻ. رشوت طور وٺي ڪائڻ. عيش ڪرڻ – اجاين
شين تي خرچ ڪرڻ.
• **چيڙ ج چيڙون:** ث. چِڙر – ٽوڪ – عِلّ. ٺٺول – مذاق. مذاحيه
نالو. چيڙائڻ جهڙو نالو. چڙ – غصو. ڪاڙ – ڪَج – پوسَر.
• **چيڙ:** ث. [سن. ڪيٽ] ڪيڙ – ڪيئلي. ڪينئون – جيئٽ.
چچڙ. "جهڙي آهي چيڙ، ڪارايي جن ڪن ۾" (شاهه).
• **چيڙ:** ذ. لِڳ لِڳ – لو – ليس. جنبڙندڙ مادو. چيڙهه.
– **چيڙارو چيڙالو:** ذ. چيڙهارو – چيڙهالو – ليس دار – لِڳ لِڳ
وارو.
– **چيڙالائي:** ث. چيڙهالائي – ليس. لِڳ لِڳ واري حالت.
• **چيڙاڪ ج چيڙاڪ:** ذ. ڪاوڙيل – تکو – تيز مزاج – چڙٽو
يڪدم ڪاوڙجي پوندڙ – زود رنج. سوندَ منهون. ٽانڊيءَ تپٽو –
ٿوريءَ ڳهٽيءَ تي چڙندڙ. بدمزاج.
• **چيڙائڻ:** مصدر. ڪاوڙائڻ – غصو ڏيارڻ. رنج ڪرڻ – خفي ڪرڻ
– تپائڻ – تيز ڪرڻ.
• **چيڙلو چيڙهٽو:** صفت. تيسو ڪندڙ – ضدي.
• **چيڙڻ:** مصدر. چيڙائڻ.
• **چيڙهه:** ث. شيشي مان نهيل هڪ قسم جو موتي (جو ڪيترن
ئي رنگن جو ٿئي. سڳين ۾ بين پوڄ جي ڳهڻن ۾ ڪم اچي).

سنهڙو مٽيو. تمام ٿوري – لڪ – ذري. خسيس شيءِ.
• **چيڙهه:** ذ. لو – ليس – لڳ لڳ. چڳڙ (تيل ۾). مٽي ۾
وارن جو ميل. اٺ جو پيشاب.
– **چيڙهارو چيڙهالو:** ذ. صفت. چيڙهه وارو – لڳ لڳ دار
– ڇهندڙ – چنبڙندڙ. اوڙچ – نه ڇڏ – هر وقت ۾ لڳو
رهڻ وارو.
– **چيڙهو ج چيڙها:** ذ. صفت. چيڙهه وارو – چيڙهالو. نه ڇڏ.
اوڙچ.
– **چيڙهو ج چيڙها (ڪ):** ذ. ٻيڙي ٻڌڻ جو واڄهه.
• **چيز ج چيزون:** ث. [ف] شيءِ – وٿ – ٽول – سوڪڙي.
جنس.
• **چيس، چيسار (ت):** ث. چيخ – رڙ – ڪوڪ – دانهن.
• **چيستان:** ث. [ف. چيستان، چيست + آن. چه + است + آن]
ڳجهارت – پرولي – معما – پيچيده معاملو –
منجهيل ڳالهه.
• **چيغ (ڪ):** ث. ٻيڙيءَ جي اڏيرءَ ۾ چونڪ جي وچ وارو حصو.
• **چيف:** صفت. [انگ. Chief] خاص – مکيه. وڏو.
سردار – نواب.
– **چيف آفيسر:** لوڪلبورڊ يا ميونسپالٽيءَ جو انتظام
هلائيندڙ آفيسر (Chief Officer).
– **چيف انجنير:** ذ. وڏو انجنير (Chief Engineer).
– **چيف جج:** ذ. وڏو جج (Chief Judge).
– **چيف جسٽس:** ذ. وڏي ۾ وڏو جج – قاضي القضاه.
(Chief justice).
– **چيف ڪورٽ:** وڏي ڪورٽ – هاءِ ڪورٽ. (Chief Court).
• **چيڪ ج چيڪ:** ذ. ڪپڙي جو هڪ قسم – رنگين ليڪن
وارو ڪپڙو. [انگ. Chaque] بئنڪ مان پئسن وٺڻ لاءِ
اختيار نامو – ناٽي جي چٺي. [انگ. Check] تپاس –
دوباره جاچ.
– **چيڪ ڪرڻ:** دوباره جاچڻ – تپاس ڪرڻ. خاطري ڪرڻ.
• **چيڪ ج چيڪون (ت):** ث. چيخ – ڪيڪ. هاٿيءَ جي
دانهن.
– **چيڪ ڪرڻ (ت):** پوريءَ کي ڦاسائڻ لاءِ. پوريءَ جهڙو
مصنوعي آواز ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چيڪاٽُ، چيڪَٽُ ج چيڪاٽ، چيڪَٽ:** (پرا. چڪارَ. سن چيتڪار) ذ. چيچاٽُ – چيچٽُ – ٻن شين جو زور سان گسڻ ۾ نڪتل آوازُ (خاص ڪري گاڏين جي ڦيٿن مان).

• **چيڪائڻ (ت):** مصدر. چيرڻ – ڦاڙڻ (ڪپڙو).

• **چيڪَڙُ:** صفت. تيل ۽ مٽيءَ هاڻو – جهَبُ سٽيو.

• **چيڪَڙُ ج چيڪڙاٽ:** ذ. چيڪاٽُ چيچاٽُ.

• **چيڪڙو، چيڪڙُو:** ذ. ڪنهن ڦرٽيءَ يا ڦيٿي وغيره. خصوصاً جَنڊ جي زور سان ڦرڻ جو آواز.

• **چيڪُلَ ج چيڪُليُون (ت):** ث. پينگهہ جو هڪ قسم – چيڪلو.

• **چيڪلو ج چيڪلا:** ذ. ٻاراڻي پينگهہَ جو هڪ قسم (زمين ۾ ڪُتَلَ هڪ اڀي ڪاٺيءَ جي مٿان ٻي وچ ۾ سوراخ ٿيل ڪمان وانگر وريل ڪاٺي رکي، انهيءَ ڪاٺيءَ جي ٻنهي پُڇڙين ۾ نوڙيُن جون لوڏون ٻڌي ٻارَ انهن ۾ ويهي ڦرندا آهن). ڏانڊي ٻَڪيءَ جوهڪ قسم (ڳيري جيڏو رنگ ميٽائون، ڪارا چٽَ، پيٽُ اڇو ڳِچي ڳاڙهي ۽ سائي رنگ تي).

• **چيڪلي ج چيڪليُون:** ث. ٻاراڻي راند جو هڪ قسم (ٻہ ڇوڪريون آمهون سامهون بيهي هڪ ٻئي جا هَٿ جهلي، ڦيري ڪائيندين ۽ ڦرڻ ۾ "چيڪلي پايان، پيرَ گسايان. پيرَ ۾ ڪَنڊو سَسُٽهين ڪي ڏَنڊو" چونديون رهنديون آهن). ٻاراڻي راند جو ڦيٿو (ت).

• **چيڪَڻُ:** مصدر. (پرا. چڪارَ. سن. چيتڪارَ) سَنهو آواز ڪرڻ – چيڪَٽَ ڪرڻ – چِين چِين ڪرڻ. پکين جو آواز ڪرڻ. رَڙيون ڪرڻ – رَڙڻُ.

• **چيڪٽو ج چيڪٽا (ڪ):** ذ. صفت. (سن. چِڪَڻ) چيڙهو. هَڏَ جون پينون – مضبوط هَڏَ وارو. (ث). چيڪٽي ج چيڪٽيُون.

• **چيڪو ج چيڪا:** ذ. صفت. (سن. چِڪَڻ) لَسو – ترڪٽو. مُلايمُ – نَرْم. (ث) چيڪي ج چيڪيُون.

– **چيڪي مٽي:** ث. لَسي مٽي – اها مٽي جنهن ۾ ڪِرڪَر نہ هجي ۽ پاڻي پوڻ سان ترڪٽي ٿي پوي.

• **چيڪُون:** ذ. [سرائڪي] شاديءَ جي وقت ۾ گهوٽ ۽ ڪُنوار کي هٿڻ لاءِ تيل ملايل اٽو – ٻاٽڻ – اُبٽڻ – پيٺي.

– **چيڪُون لائڻ:** شاديءَ جي وقت گهوٽ ۽ ڪُنوار کي ٻاٽڻُ هٿڻ – اُبٽڻُ هٿڻ.

• **چيلَ (ڪ):** ث. وڻن جو ڪَچو ڦَرُ.

• **چيل ج چيلُون:** ث. (پرا. چِلو. سن. چِلّ) ڪَرُن جي ٻِٽَ – چيرُ. سِرڻ – هِل.

• **چيلُ ج چيلَ:** ذ. وڻ جو هڪ قسم (جنهن جو ڪاٺ جاين جي ڪم اچي). (اسم خاص). ڪنڌ ڪوٽ ۽ بدين تعلقن ۾ ديهن جو نالو.

• **چيلاٽو ج چيلاٽا:** ذ. (سن. تَئِلاٽِي) ڏينئو جو هڪ قسم – ڏوگري ڏينئو – قنذاري ڏينئو.

• **چيلاڙي:** اسم خاص. تعلقي عمرڪوٽ ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **چيلٽُ ج چيلٽ:** ذ. چيلاٽو.

• **چيلغُ (ل)، چيلڪُ (ڪ)، چيلڪَ:** ذ. مُڃ مان ٺهيل نوڙي جا ٻَڪي ٺاهڻ ۾ ڪم اچي اُن نوڙي مان ڪانا سلسلي وار ٻڌبا ويندا آهن. گهٽو ڪري ٻَڪن ۾ اهڙا چار يا پنج چيلغ هوندا آهن.

• **چيلڪَ ج چيلڪُون (ت):** ث. ننڍي والي (ڪنن ۾ پائڻ جي).

• **چيلنگُ ج چيلنگَ:** ذ. نَٿ جو هڪ حصو – چڙي.

• **چيلو ج چيلا:** ذ. صفت. (سن. چيٽَڪَ) ٻالڪو – مُريدُ. طالب – شاگرد – پيرو – مُقَلِدُ. نوڪر – ٻانهو – چاڙتو. (ث). چيلي ج چيليُون.

• **چيلو:** اسم خاص. تعلقي ميروخان ۾ هڪ ديهہ جو نالو.

• **چيلو ج چيلا:** ذ. چوپڙ يا چلهر راند جي تختيءَ تي ٺهيل خانن مان اهو خانو، جتي رانديگر ساريُون رکي ۽ انهي خاني ۾ ساري (ڳوٽ) ماري نہ سگهبي آهي. بيل گاڏيءَ جي ڦيٿن جو ٺهيل رستو – چارو – پيچرو. رستو – طريقو. "حيلا ٻيا وسيلا، چِٽ تان ويام چيلا" (آسرداس).

• **چيلهہ، چيلهہ ج چيلهُون، چيلهيُون:** ث. بدن جو هڪ حصو – ڪَمَر ـ ٻيٺ.

– **چيلهہ ڀڃڻ:** هيٺو ڪرڻ – شڪست ڏيڻ. سزا ڏيڻ – ڌڪ ڏيڻ.

– **چيلهہ ڀرجي وڃڻ (ت):** چيلهہ ۾ سُور پوڻ. عورت کي وِيَمَ جا سُور ٿيڻ.

– **چيلهہ جهلي ويهي رَهڻ:** بي همت ٿي ويهي رهڻ. ڪنهن سخت صدمي سبب دل شڪستو ٿي، ويهي رهڻ.

– **چيلهہ سڌي سَنْئين ڪرڻ:** سُمهڻ – اهلڻ – آرامِ ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پنهنجي طاقت تي بيهڻ.

– **چيلهڪي ج چيلهڪيون:** ث. (چتڪا) چيلهه کي ٻڌڻ لاءِ سوني يا چانديءَ جو هڪ ڳَهه. ڪمربند – بيٺ. ڪَجيءَ تي چڙهڻ وقت چيلهه ۾ ٻڌڻ لاءِ ٿهه ٿيل ڳــوڻ.

– **چيلهه واري لَٽ هٽڻ:** تباهه ڪرڻ – برباد ڪرڻ ناهي ڏڪ هٽڻ.

– **چيلهو ج چيلهيا:** ذ. چيلهه کي ٻڌڻ جو ڪپڙو – ڪمربند. اڳَٺُ (ل). چيلهار: اسم خاص. تعلقي ڇاڇري ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چيمبر:** ٺ [انگ. Chamber] مئجسٽريٽ يا جَجَ جي ويهڻ جي ڪوٺي (ڪورٽ جي حد اندر).

• **چيمڪُ (لس):** ذ. جهلَ ٻوٽي جو ٻجُ.

• **چين:** ث. [انگ. Chain] زنجير – سينڪلي – سَنگهَر.

• **چَين:** ذ. (سن. شَيَن) آرام – سُکُ – فرحت – عيش. خوشي. سانت.

• **چينُ:** ث. چيلهه – ڪمر (سينگار شاعري جو لفظ). "دهن مين مُلاجوي. هَس چينـي جهڙي چين" (ملا).

• **چِين:** ذ. [ف] گهنڊُ – شورُ (منهن ۾). غُصو – ڪاوڙ (اسم خاص). ايشيا کنڊ جي هڪ ملڪ جو نالو.

• **چين بہ جَبين:** صفت. پيشانيءَ ۾ گهنڊَ پيل.

• **چينا (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

• **چيڃهہ. چينجهو:** ث. سنهڙا ۽ سُهڻا اکر. سَنهيون ڪانيون – چينيا. سَنهيون هڪ جهڙيون شيون. موتين جي سَنهي ۽ سُهڻي سَرَّهه يا پوچ.

• **چينجهڙو ج چينجهڙا:** ذ. صفت. سنهڙو – نازڪ – نهولڙو – نازڪ بدن. سهڻو – وٺندڙ.

• **چينچل:** ذ. پکين جو هڪ قسم.

• **چينُ چينُ:** ث. (سن. چت) سنهو آواز. چر چر جو آواز. پکين وغيره جي چُون چُون.

– **چين چين ڪرڻ:** پکين جي چر ٻر لائڻ – چُون چُون ڪرڻ.

• **چين ڪرڻ (ت):** گهڻو اُڃڻ وڃڻ. ڪَچي اَنَ واري پوک ڪاٽڻ. سکيو هجڻ – ڪاڏي ۽ رهڻ جو سُک هجڻ.

• **چينڪل (ث):** ذ. صفت. تَڪل – اُيرو – ضعيف – ڏٻرو – ڪمزور.

• **چينگارا (ث):** ذ. اَهل – چيرا.

• **چينگهہ ج چينگهون:** ث. پينگهہ – چيڪلو – چنگهہ.

• **چينگهاٽ، چينگهٽ:** ذ. چيڪاٽ. رينگٽ. ڪنجهڪو – ڪٽڪو. چوڏيل يا گاڏيءَ جو آواز.

• **چينگهارڻ:** مصدر. پکيءَ يا سُرود جو آواز ڪرڻ "پوڄاٽيءَ جو ٻتن تي چينگهارين چڙا".

• **چينگهڙ مينگهڙ (ت):** ث. ننڍا ٻار – ڪچڙو عيال – ڪهول.

• **چينگهڻ:** مصدر. درد سبب وات مان سنهو ۽ ڏهيل آواز ڪڍڻ – ڪنجهڻ – چنگهڻ.

• **چينگهو ۽ چينگها (ڪ):** ذ. چيڪلو – پينگهہ.

• **چينو ج چينا:** ذ. چينيءَ جهڙو رنگ – ميرانجهڙو رنگ – اَڇو. گهوڙي ۽ ڳئن جو هڪ قسم (اڇي ۽ ميري رنگ ڏانهن مائل). ڏاند جو هڪ قسم (ننڍي قد جو. رنگ تيتر جهڙو).

• **چينهہ. چينٺ:** ث. چڪيا. آڳَ. ٻاهه – ڪرو. مچ. ڏاڳهه. "واڳيون جي وصال سين. تنين چاڙهي چينڻ" (شاهه).

• **چيني:** ث. چين ملڪ جي خاص قسم جي مٽي. چينيءَ جا ٺهيل ٿان. کنڊ – شڪر (صف). چين جو رهاڪو.

• **چيني ٻري:** ث. ٻري ٻڪريءَ جو هڪ قسم.

• **چيناڻدي:** اسم خاص. تعلقي بدين ۾ هڪ ديهه جو نالو.

• **چيٽو ج چيٽا:** ذ. [سن. چيٽڪهہ] [ف. ارزن] اناج جو هڪ قسم (جنهن جي داڻي کي ست ڪلون چڙهيل هونديون آهن. جيٽي جو پٽ نهايت لذيذ ٿئي. ڏٺ طور ڪم اچي).

– **چيٽو چڙڻ:** چيٽي جو اَنُ صاف ڪرڻ. سنهو ڪم ڪرڻ. ڪرو ڪرڻ.

– **چيٽو ڪاٽ وڃڻ:** تمام ڳهٽي ڳهل ڪرڻ.

• **چيٽولي ج چيٽوليون:** ث. چٽولي – رَتي.

• **چيوٽ. چيٽ ج چيوٽون. چيٽون:** ث. ڪپڙي جي ليڙ – وٽ – ريڙ – سنهي پٽي (ڪپڙي جي). ٽورو ٽڪر (ڪنهن بہ شيءِ جو).

• **چيهہ ج چيهون:** ث. ڪوڏر جي لُبي سان ٿيل ڪَٽَ – چَري. ڪڏٽي اڳيان ٿيل سُوئر ڪان بچاءَ لاءِ ڪوٽيل نالي. ڍانڍي پکيءَ جو هڪ قسم. وچ – ڪنوڻ. چيرُ – سيرُ – ڦاٽُ. ڏانهن – رڙ – ڪوڪ – ڪيهہ. "شڪستي سيد جي. چيهان ڪريو چوءِ" (شاهه). اِڳڙي – ليڙ – ڪتر. پرزو – ذرو – ٽڪر – ليڙهہ.

• **چيها (ت):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

• **چيهاٽ ع چيهاٽون (ٽ):** ٺ. ڦاڙ (ڳدري. انب وغيره جي).
• **چيهاڙ ع چيهاڙيون:** ٺ. ريڙ. پُرزو – ذرو – ٽُڪر. رڙ ـ ڪيهہ.
– **چيهاڙيون ڪرڻ:** ذريون ذريون ڪرڻ. "ڪٺي انهن ڪاڻ مون هت چيهاڙيون جولي" (بجل). پُرزا پُرزا ڪرڻ – ٽڪر ٽڪر ڪرڻ.
• **چيهالي (ٽ):** اسم خاص. هڪ ذات جو نالو.
• **چيهَلُ ع چيهَل (لس):** ذ. هَـرَڻُ.
• **چيهو:** اسم خاص. ضلعي نوشهري ۾ هڪ ڳوٺ ۽ ديهہ جو نالو. 'چيهو ۽ پڊ'.
• **چيهو ع چيها** ذ گاهہ جو هڪ قسم – (جو مينهن جي اوائلي وسڪاري ۾ اُڀري – اُن جي رَس ۾ ڳاڙهو رنگ ٿئي – جڏهين ننڍو ۽ ڪچو هجي تڏهين انکي "چيهو" چئجي – مال ڪائيندو تہ ڇپ ڳاڙها ٿي پوندن – ماٺهو پير اگهاڙا ڪري هلندا تہ ڳاڙهيرا ٿي پوندا) – ڪلورو. "لاڙ لٺيندي وچڙا. چيٺهي پير رتاس" (جام مراد علي). پکيءَ جو هڪ قسم. ڪاري رنگ وارو ڏانڊُ (ٽ).
• **چيڻُ:** ٺ. ڏاگهہَ – چڪيا. سُوري. آزار. داغ.
– **چيڻُ چاڙهڻ:** سوريءَ چاڙهڻ. آزار ۾ وجهڻ. سورن ۾ وجهڻ. "مون کي چاڙهي چيڻ. ويو وڻجارو اوهري" (شاهہ).

(All Rights reserved with the Sindhi Adabi Board)

Ist	Edition	1981	4000	Copies
2nd	Edition	2007	1000	Copies

[Price: Rs. 350-00]

To be had from
SINDHI ADABI BOARD KITAB GHAR
Tilak Incline, Hyderabad
(Ph: 022-2633679, Fax: 022-2771602)
E-mail Address: sindhiab@yahoo.com
Website: www.sindhiab.com

Printed by Sindhica Acadmy & Published by Aijaz Ahmed Mangi Secretary Sindhi Adabi Board, Jamshoro Sindh Pakistan

www.sindhsalamat.com **books.sindhsalamat.com**

A COMPREHENSIVE

SINDHI DICTIONARY

OF CLASSICAL & CURRENT SINDHI

Vol. II (ڀ - ڇ)

COMPILED
UNDER THE SINDHI ADABI BOARD'S DICTIONARY PROJECT
DIRECTED BY
DR. N. A. BALOCH

EDITED BY
DR. N. A. BALOCH

SINDHI ADABI BOARD
Jamshoro Sindh
2007

www.sindhsalamat.com **books.sindhsalamat.com**